Ra ’da’yonhogui nangue ma Hmuhʉ ra Jesucristo

Eastern Highland Otomi New Testament

Contents

SAN MATEO 1
SAN MARCOS 46
SAN LUCAS 73
SAN JUAN 117
HECHOS 150
ROMANOS 191
1 CORINTIOS 209
2 CORINTIOS 227
GÁLATAS 238
EFESIOS 245
FILIPENSES 252
COLOSENSES 257
1 TESALONICENSES 262
2 TESALONICENSES 266
1 TIMOTEO 268
2 TIMOTEO 273
TITO 276
FILEMÓN 278
HEBREOS 279
SANTIAGO 293
1 PEDRO 298
2 PEDRO 303
1 JUAN 306
2 JUAN 310
3 JUAN 311
JUDAS 312
APOCALIPSIS 314

Ra ’da’yonhogui nangue ma Hmuhʉ ra Jesucristo
New Testament in Otomi, Eastern Highland (MX:otm:Otomi, Eastern Highland)

copyright © 1974 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 1974, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Otomi, Eastern Highland

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Otomí, Sierra [otm], Mexico

Copyright Information

© 1974, Wycliffe Bible Translators, Inc.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http:// creativecommons.org/ licenses/ by-nc-nd/ 3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
The New Testament

in Otomi, Eastern Highland
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

ISBN 978-1-5313-0514-7

PDF generated on 21 Sep 2016 from source files dated 21 Sep 2016
eed5311a-6154-516f-aead-3829b2989366

This print-on-demand edition of Scripture is designed, produced, and provided at cost by the Digital Bible Society. This is made possible through partnerships with the Bible League of Canada, Open Doors International and other missions and translation agencies. We are deeply grateful for the sacrifices made in translating this edition of Scripture and the generosity of others in making this Bible available to you.

To order additional copies of this Bible or hundreds of translations like it or to learn more about our ministries and the mission of Scripture distribution in every language, we invite you to visit www.DBS.org (USA), www.BibleLeague.ca (Canada), and www.OpenDoors.org (Europe). May God bless your work in sharing and teaching these Scriptures, until, as it is written, the earth is *"filled with the knowledge of the glory of the LORD, as the waters cover the sea."* (Habakkuk 2:14)

MATEO
Ran ho ma'da'yo bi 'yo't'a ra Mateo

Yʉ́m bombøta ra Jesucristo

1 Guehna n'da ra søcuą i ja ua im ma to'o
yʉ́ ngʉrpa bøta ra Jesucristo. Nu'a n'da ra
Abraham nɛ manda ra David nɛ xʉn ngu
mi'da gätho yʉ́ ngʉrpa bombøta ʉ.

2 Nu ra Abraham bim 'bʉ a n'da rá ts'ʉnt'ʉ
ngue ra Isaac. Nu ra Isaac xø bim 'bʉh rá
ts'ʉnt'ʉ, ra Jacob a. Nɛ nu ra Jacob xø bim
'bʉh yʉ́ ts'ʉnt'ʉ. Nu'a n'da ra Judá a nɛ'ʉ
yʉ́n 'yohʉ. Nɛ gue'ʉ bi xąndgahe ʉ dyʉ ją'i
israelgähe, dyʉ judíohe. 3 Nɛ nu ra Judá bim
'bʉ i yoho yʉ́ ts'ʉnt'ʉ. N'dam'bʉi thoho
yoho. Nu'a n'da ra Fares. Nu'a man'da ra
Zara. Nɛ nu'a rá mbe ʉ rá thuhu ra Tamar
a. Nɛ nu ra Fares bim 'bʉ a n'da rá ts'ʉnt'ʉ
ngue ra Esrom. Nɛ nu ra Esrom, xø bim 'bʉh
rá ts'ʉnt'ʉ, ra Aram a. 4 Nɛ nu ra Aram bim
'bʉ a n'da rá ts'ʉnt'ʉ ngue ra Aminadab.
Nɛ nu ra Aminadab, xø bim 'bʉ a n'da rá
ts'ʉnt'ʉ, ra Naason a. Nɛ nu ra Naason, xø
bim 'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ, ra Salmón a. 5 Nu ra
Salmón xø bim 'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ, ra Booz a.
Nɛ nu ra Booz, rá mbe a ra Rahab. Nɛ nu ra
Booz xø bim 'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ, ra Obed a. Nɛ
nu rá mbe ra Obed, ra Rut a. Nɛ nu ra Obed
xø bim 'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ, ra Isaí a. 6 Nɛ nu ra
Isaí xø bim 'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ, ra David a. Nɛ
nu ra David gue'a bin ts'ʉt'abi a. Nɛ nu ra
David xø bim 'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ, ra Salomón
a. Nɛ nu rá mbe ra Salomón, gue'a xí du rá
ndø rá thuhu Urías.

7 Nɛ nu ra Salomón xø bim 'bʉh rá
ts'ʉnt'ʉ, ra Roboam a. Nɛ nu ra Roboam
xø bim 'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ, ra Abías a. Nɛ nu
ra Abías xø bim 'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ, ra Asa a.
8 Nɛ nu ra Asa xø bim 'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ, ra
Josafat a. Nɛ nu ra Josafat xø bim 'bʉh rá
ts'ʉnt'ʉ, ra Joram a. Nɛ nu ra Joram xø bim
'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ, ra Uzías a. 9 Nɛ nu ra Uzías
xø bim 'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ, ra Jotam a. Nɛ nu
ra Jotam xø bim 'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ, ra Acaz a.
Nɛ nu ra Acaz, xø bim 'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ, ra
Ezequías a. 10 Nɛ nu ra Ezequías xø bim 'bʉh
rá ts'ʉnt'ʉ, ra Manasés a. Nɛ nu ra Manasés,
xø bim 'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ, ra Amón a. Nɛ nu
ra Amón, xø bim 'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ, ra Josías
a. 11 Nɛ nu ra Josías, xø bim 'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ
ra Jeconías a, nɛ'ʉ yʉ́n 'yohʉ. Nɛ gue'ʉ yʉ
pa bi ts'ix ʉ ma mi israelhe dyʉ judíohe bʉ
ja ra häi Babilonia. Bi zix yʉ́n sʉihʉ.

12 Nɛ nubʉya nu ra Jeconías bin xąnd bʉ
ra häi Babilonia a, nɛ'a rá ts'ʉnt'ʉ ngue
ra Salatiel. Nu ra Salatiel xø bim 'bʉh
rá ts'ʉnt'ʉ, ra Zorobabel a. 13 Nɛ nu ra
Zorobabel xø bim 'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ ra Abiud
a. Nɛ nu ra Abiud xø bim 'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ, ra
Eliaquim a. Nɛ nu ra Eliaquim xø bim 'bʉh
rá ts'ʉnt'ʉ, ra Azor a. 14 Nɛ nu ra Azor xø bim
'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ, ra Sadoc a. Nɛ nu ra Sadoc
xø bim 'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ, ra Aquim a. Nɛ nu
ra Aquim xø bim 'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ, ra Eliud a.
15 Nɛ nu ra Eliud xø bim 'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ, ra
Eleazar a. Nɛ nu ra Eleazar xø bim 'bʉh rá
ts'ʉnt'ʉ, ra Matán a. Nɛ nu ra Matán xø bim
'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ, ra Jacob a. 16 Nɛ nu ra Jacob
xø bim 'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ, ra José a. Gue'a rá
ndø ra María a. Nɛ gue'a rá mbe ra Jesús a,
ngue ra Cristo a bʉya, rá thahni Oją.

17 Nɛ gue'ʉ gätho yʉ́m bombøta ra Je-
sucristo ʉ. Mbʉdi tho ra Abraham, ná
'dɛ'magoho a ra David. Nɛ xø bim 'bʉh
mi 'dɛ'magoho yʉ́m bombøta nɛ gue'ʉ yʉ
pa bi ts'ix pʉ Babilonia. Nɛ xø bim 'bʉh
mi 'dɛ'magoho, ná 'dɛ'magoho a ra Cristo
bʉya.

Nu'a bin ja 'bʉ mim 'bʉh ra Jesucristo

18 Nɛ nu'bʉ mim 'bʉh ra Jesucristo, nu'a
rá mbe ngue ra María bi 'yän'na ra José,
nɛ ya in nde din thąt'ui, pɛ nu'bʉ hin
ním 'bʉhmi, ya bi hnu ngue in hąt'ʉhni ra
María, pɛgue bi nɛqui zɛhɛ rá t'ʉhni nangue
rá Hogandąhi Oją. 19 Nɛ nu ra José bʉya bi
bɛ̨ni hanja bin hąt'ʉhni a ra María. Pɛgue
ra hocją'i a ra José nɛ him mi nde di yąp'a
ra María bʉ 'bʉh ra zɛ'mi pɛgue bi bɛ̨ni
da hyɛtho. 20 Nɛ nu ra José, nu'bʉ ngubʉ
mim bɛ̨ni, bi 'uį n'da ra t'į 'bʉ min ąpʉ rán
ngunsɛ, bi nu rám 'bɛhni Oją bi 'yɛ̨mbi:

—Nu'i, hague José, rám bom'bɛto i ra
David, xʉn ho 'bʉ gam 'bʉhmi a ra xisu,
nguetho nu ra 'uɛre dim 'bʉi, dim 'bʉi
nangue rá Hogandąhi Oją a. 21 Nɛ dim 'bʉ
a n'da rá ts'ʉnt'ʉ ra María, gui xip rá thuhu
ra Jesús. Nu'a ra Jesús nam bøni ngue da
yąni gätho yʉ́ mijudíohʉ, yʉ israel, nangue
yʉ́ ts'oqui ʉ, bi 'yɛ̨mp'a rám 'bɛhni Oją a ra
José 'bʉ min ąha.

22 Nguetho maya'bʉ thoho bi zän Oją a ra
María 'bʉ mi man'a ra pøngahyą ngue bi
'yɛ̨na:

23 N'da ra hmute ngue hin jąm'bʉ n'dandį bi
zo a n'da ran 'yohʉ, nɛ din hąt'ʉhni.
Nɛ nu'a rá t'ʉhni dim 'bʉi da t'ɛ̨mbi ra
Emanuel, bi 'yɛ̨n'a ra pøngahyą
maya'bʉ.
Nɛ nu'a ra Emanuel in nde da ma: "Dí
'bʉhmbʉ Oją."
24 Janangue'a nu'bʉ mi hyax bʉya a ra
José, bi 'yøt'e 'bɛ'a bi xi a rám 'bɛhni Oją,
nɛ 'bex bi zin'a ra María. 25 Pɛ him 'bexque
njuąntho bim 'bʉhmi, ja gue'bʉ bim 'bʉh rá
ts'ʉnt'ʉ ra María. Nɛ nu ra José bʉya bi xih
rá thuhu ra Jesús a ra t'ʉhni bim 'bʉi.

2

Nu'ʉ 'da yʉn 'yohʉ bi dąnde ra Jesús 'bʉ
min 'uɛre
1 Nɛ nu ra Jesús bám 'bʉpʉ ra hnini Belén
guepʉ ra häi Judea. Nɛ min ts'ʉt'abi bʉ ja
a ra xɛqui a ra Herodes, nɛ mí ząm bʉ ra
dąhnini Jerusalén. Nɛ bi zøm bʉ Jerusalén
'da yʉn 'yohʉ ngue yʉ́ 'bɛfi mí hand yʉ sø.
Nɛ nu'ʉ bí nɛxpʉ mbɛ ní bøx ra hyadi ʉ.
2 Nɛ nu'bʉ mi zøm bʉ Jerusalén bi 'yän'dʉ
'bʉpʉ:
—Hapʉ i 'bʉcua a rá hmuts'ʉt'abi yʉ
judío ja bim 'bʉi, bi 'yɛ̨n'ʉ. Nguetho dán
nuhe n'da ra sø njąm'bʉ dá nuhe n'dandį.
Nɛ gue'a ra hmɛpya bi 'yurcahe ngue ya
bim 'bʉi, nɛ bá ɛ̨hmbe ya ga thąndehe a, bi
'yɛ̨n'ʉ bi nu ra sø.
3 Nɛ nu ra ts'ʉt'abi Herodes, nu'bʉ mi
sifi 'bɛ'a bi man'ʉ yʉn 'yohʉ bi zøm bʉ,
bi hyonya thoho nangue a ram hma ngue
bim 'bʉh man'da ra ts'ʉt'abi. Nɛ gätho
'bʉpʉ Jerusalén bin su nguetho im bɛ̨ni:
"Masque i ja 'bɛ'a din ja ya," ɛ̨n ʉ. 4 Nɛ
nu'a ra ts'ʉt'abi Herodes bʉya bi zon'dʉ yʉ
hmumbäją nɛ'ʉ yʉ xänbate niją, bi 'yänni
hapʉ im man yʉ́ søcuą yʉ pøngahyą dim 'bʉ
a rá hmuts'ʉt'abi yʉ judío, ngue ra Cristo.
5 Nɛ nu'ʉ bi 'yɛ̨mbi:
—Guepʉ Belén ra häi Judea dim 'bʉi,
nguetho gue'a bi man ra pøngahyą 'bʉ
maya'bʉ 'bʉ mi hma ngue,
6 Nu ra hnini Belén bʉ ra häi Judea,
ra t'ʉhnini a, pɛgue din ja tengu n'da ra
dąhnini
nguetho guepʉ dim 'bʉpʉ ra Hmu
di jamansu ma t'ʉhni yʉ ją'i israel,
i ɛ̨n Oją, bi 'yɛ̨n'a ra pøngahyą maya'bʉ, bi
'yɛ̨n ʉ yʉ mbäją.

7 Nu'bʉ mi mbenc'ʉ yʉ mbäją nɛ yʉ xän-
bate niją, nu ra Herodes bi zon'dʉ bi nu ra
sø, pɛ njon mi ndepe da nu 'bʉ mam bá ts'i.
Nɛ nu'bʉ mam bá ts'i bʉ 'bʉh ra Herodes, bi
'yänni:
—Ma njąm'bʉ bi nɛqui a ra sø, bi t'ɛ̨mp'ʉ.
8 Nɛ nu'bʉ mi xifi, nu ra Herodes bʉya bi
'yɛ̨mp'ʉ bi nu ra sø:
—Ní mbähä bʉ Belén, gui hyomhbʉ hapʉ
bim 'bʉ a ra 'uɛre, nɛ nu'bʉ gá tįmhbʉ hapʉ
i 'bʉi, gua ɛ̨hmbʉ gui xijʉ, nɛcä ga mba ga
thąnde a, bi t'ɛ̨mp'ʉ bi nu ra sø. Pɛ hinga
gue'a mim bɛ̨n a.
9 Nɛ nu'ʉ yʉn 'yohʉ bʉya bi mba da hyoni
hapʉ bim 'bʉ a ra 'uɛre, nɛ xø bi nɛqui
mahøn'a a ra sø xpí nu bʉ yʉ́ häi. Nɛ i 'bɛt'o
a. Nɛ nu'bʉ mi zøm bʉ Belén, bin säya a ra
sø bʉ din 'yɛ̨'t'ui a ra ngu nubʉ mí 'bʉ a ra
'uɛre. 10 Nɛ nu'ʉ yʉn 'yohʉ 'bʉ mí nu bin
säya a ra sø, bin johya yʉ́ mbʉi bʉya. 11 Nɛ
bi yʉt'ambo, bi nu a ra 'uɛre nɛ ra María rá
mbe. Nɛ bin dąnyahmu, bi dąnde a ra 'uɛre.
Nɛ 'bexque bi xo't' yʉ́ 'bɛni bá tu, nɛ bi un
yʉn t'unni a ra 'uɛre ngue ɛ̨mmɛ xʉn ngu
di muui. Bi unna n'da ra oro, nɛ rá ndɛga
ra za bi unni, nɛ n'da ra 'yɛ̨thi yʉman'u.
12 Nɛ nu'bʉ min ą ʉ yʉn 'yohʉ ngue bi nu
ra sø, Oją bi 'yut'a n'da ra t'į ngue nu'bʉ bi
mbengui hin dí mba bʉ bí 'bʉh ra Herodes.
Janangue'a n'danni n'da ra 'yu bi hyąx 'bʉ
mi mbeng bʉ yʉ́ häi bʉya.

Ra Jesús bi ts'ix bʉ Egipto

13 Nɛ nu'bʉ mí mba ʉ yʉn 'yohʉ bʉya, n'da
rám 'bɛhni Oją bi xi a ra José 'bʉ min ąha:
—Dami ndants'i. Dami six'a ra 'uɛre nɛ
a rá mbe. Gui' dahmbʉ, ni mbähä bʉ ra häi
Egipto nɛ gam 'bʉhmbʉ bʉ 'da yʉ pa. Nɛ
him 'bex gua pengüi, jague'bʉ dá xi'aui gua
pengüi. Nguetho nu ra Herodes da hyon'a
ra 'uɛre, nɛ nu'bʉ da dįni da hyo, bi 'yɛ̨mp'a
rám 'bɛhni Oją a ra José.
14 Nɛ 'bex bi ndanc'a ra José a ra xui a. Bi
zix a ra María nɛ rá t'ʉhni, nɛ bi mba bʉ
ra häi Egipto. Him bi dø'mi 'bɛ da hyats'i.
15 Nɛ bám 'bʉpʉ Egipto jague'bʉ mi du ra
Herodes, ja bá penc'ʉ bʉya. Nɛ bin ja 'bɛ'a
bi man Oją maya'bʉ, bi 'yɛ̨na: "Gan zohn'na
ma t'ʉhni bʉ Egipto," i ɛ̨n Oją, bi 'yɛ̨n'a rá
pøngahyą.

Ra ts'ʉt'abi Herodes bi manda dí ho yʉ
t'ʉhni

16 Nɛ nu ra Herodes ɛ̨mmɛ bin cuɛ ngue
ya bi thät'i, nguetho nu'ʉ yʉn 'yohʉ bi
nu ra sø hin í mbeng bʉ 'bʉ mi dı̨n'a ra
t'ʉhni. Janangue'a bi mbɛn'ndʉ yʉ́ dofʉi
ngue da hyo yʉ 'uɛre bʉ Belén nɛ yʉ hnini
i hänbʉ. Nɛ gätho ʉ yʉ t'ʉhni hinga na
pɛ'ts'a nyojɛya gätho bi hyo. Nguetho bi
man ʉ yʉn 'yohʉ, ya mbɛ má nyojɛya ya
bi nɛqui a ra sø. 17 Nɛ nu'a bin ja, maya'bʉ
thoho bi man a ra pøngahyą ra Jeremías
ngue ngubʉ din ja 'bʉ mi 'yɛ̨na:
18 Bin ja n'da ran ts'oni bʉ ra hnini Ramá,
nts'ɛdi bi mbah yʉ́ xisu yʉ judío,
bin zoni nɛ him bi 'yø a bi xi ʉ bi hyurpa yʉ́
mbʉi,
nguetho ɛ̨mmɛ im bɛ̨n'ʉ yʉ́ t'ʉhni bi thopi,
bi 'yɛ̨n'a ra Jeremías 'bʉ maya'bʉ.
19 Nɛ nu'bʉ mi du ra Herodes bʉya bi 'uı̨
man'da rám 'bɛhni Oją a ra José 'bʉ min xui,
bʉ ra häi Egipto.
20 —Dami ndants'i. Dami six a ra t'ʉhni
nɛ a rá mbe. Dami penjʉ bʉ ra häi Israel,
nguetho ya bi du ʉ mí nde xtá hyo a ra
t'ʉhni, bi t'ɛ̨mp'a ra José.
21 Nɛ nu ra José bʉya bi hyąx ra 'yu ní mba
bʉ ra häi Israel 'bʉ mi hyats'i, nɛ bi zix a
ra t'ʉhni nɛ'a rá mbe ra t'ʉhni bi zits'i, ɛ̨na
xtán zøm bʉ ra xɛqui Judea. 22 Pɛ nu'bʉ mí
'yø a ra José ngue in ts'ʉt'abi bʉ ra Arque-
lao, bi zu da zøm bʉ mahøn'a, nguetho nu
ra Arquelao rá ts'ʉnt'ʉ ra Herodes a. Nɛ'a
xí 'uı̨ xø bi bɛ̨m bʉya, ngue'a hin da mba
bʉ Judea. Janangue'a í mba bʉ ra xɛqui
Galilea bʉya. 23 Nɛ bi mba dim 'bʉpʉ ra hnini
Nazaret. Janangue'a bin ja 'bɛ'a xmán t'o't'i
bʉ ja yʉ́ søcuą yʉ́ pøngahyą Oją, gue nu ra
Jesús da t'ɛ̨mbi ra mɛngu Nazaret.

3

Bi man rám hma Oją bʉ ja ra dąpo ra
Xuua Nxixyą

1-2 Nɛ nubʉya nu ra Xuua Nxixyą bi dʉ'mi
bi xih yʉ ją'i nɛ bi 'yɛ̨na:
—Dami päh nin 'yomfɛ̨nihʉ nguetho ya
mi ts'ʉtho di manda ua rá ts'ɛdi Oją, bi
t'ɛ̨mb yʉ ją'i.
Nɛ mí 'bʉpʉ ja ra dąpo bʉ ra xɛqui Judea
'bʉ min yąhʉ yʉ ją'i a ra Xuua.
3 Nɛ nu a ra Xuua gue'a bi man ra pøn-
gahyą Isaías maya'bʉ ngue bi ma ba ɛ̨hɛ, 'bʉ
mi 'yɛ̨na:
N'da ra ją'i din yą bʉ ja ra dąpo nɛ da 'yɛ̨na:
"Damin sähʉ ga simhbʉ ra Hmu mi ts'ʉtho
da zøcua,
dami hoc ni mbʉihʉ ga tømhbʉ xʉn ho," da
'yɛ̨na, bi 'yɛ̨n a ra Isaías maya'bʉ.
4 Nu yʉ́ he ra Xuua ám 'be yʉ́ xingu yʉ
camello, nɛ midín gʉt'ʉ yʉ xifani, nɛ mi sa
yʉ t'ąxi nɛ mi si yʉ t'afi t'asa dąpo. 5 Nɛ
nu'bʉ mi dʉ'mi bi man rám hman a ra
Xuua, bi mba ʉ yʉ mɛngu bʉ Jerusalén, bi
zøm bʉ 'bʉh ra Xuua, nɛ yʉ mɛngu bʉ ra
xɛqui Judea, nɛ'ʉ mi 'bʉpʉ hänbʉ ra dąthe
Jordán, ngue nde da 'yøde 'bɛ'a da man'a ra
Xuua. 6 Nɛ nu ra Xuua bi xixyąba ʉ to'o bi
'yømanho 'bɛ'a bi ma, nɛ bin juąnni nangue
yʉ́ ts'oqui. Nɛ xʉn ngu bi xixyąba bʉ ja ra
dąthe Jordán.
7 Nɛ xʉn ngu ma ngʉrpihe dyʉ israelhe,
dyʉ judíohe, bi zøm bʉ mí 'bäh ra Xuua ɛ̨na
din xixyą ʉ. Nu'ʉ 'da yʉ fariseo ʉ, nɛ ʉ
'da yʉ saduceo ʉ. Nɛ nu ra Xuua bʉya bi
'yɛ̨mp'ʉ:
—Nu'ahʉ tengu'bʉ ni mɛnihʉ yʉ pozʉ
nguetho gyʉ tontohʉ. To'o bi xi ahʉ gua
ɛ̨hmbʉ ua ngue gua 'dahmbʉ bʉ ja ran ʉnbi
xʉn ʉ tho, bi 'yɛ̨na. 8 Ha guím bɛ̨mhbʉ
da zä gan yąmhbʉ 'bʉ hin gui 'yøthʉ a
rán säui ʉ to'o bi päh yʉ́ mbʉi, bi t'ɛ̨mp'ʉ
ma ngʉrpihe. 9 Pɛ hin din ja ran 'yɛ̨ts'i
ni mbʉihʉ ngue gui 'yɛ̨mhbʉ: "Nugähe yʉ́
t'ʉhnigähe ra Abraham, ya hin gan nuhe
ran ʉnbi," hingui sä gui 'yɛ̨mhbʉ, nguetho
nɛhya yʉ do i 'bongua da zä din ją'i ngue
da 'yɛ̨mbi yʉ́ t'ʉhni ra Abraham 'bʉ gue'a
da nde Oją da 'yøt'e, bi 'yɛ̨n'a ra Xuua. 10 Nɛ
nu'a ra aza ya mahoqui xʉn ho ngue da 'yɛx
ʉ yʉ za hingui ho yʉ́n dät'ä, nɛ da thøspʉ
ja ra sibi din zø. Nɛ nu'ahʉ tengu'bʉ gyʉ
zahʉ ngue hingui ho yʉ́n dät'ä, bi t'ɛ̨mp'ʉ
yʉ fariseo nɛ yʉ saduceo.
11 Nɛ xø bi xi ʉ mi'da:
—Nugä dí xixyą ahʉ nangue ra dehe 'bʉ
ya gá päh ni mbʉihʉ, pɛ nu'a man'da ba
ɛ̨hɛ, di hoc'ahʉ nangue rá Hogandąhi Oją
tengu'bʉ n'da ra sibi. Nɛ nu'a, man'da i ja rá
ts'ɛdi xinda guecä. Hin dí sʉcä tengu a, i ɛ̨n
a ra Xuua. 12 Nɛ da 'yøt' ran juąnbi, tengutho
'bʉ i pa ma hoqui yʉ jʉ, ngue n'danni i pa
m'bɛ'ts'i ʉ yʉ jʉ nɛ n'danni da t'ɛn ʉ yʉ́ häi.
Nɛ nu ʉ yʉ́ häi da t'upʉ ja ra sibi njąm'bʉ i
huɛ̨t'i, bi 'yɛ̨mb yʉ ją'i a ra Xuua.

Bin xixyą ra Jesús

13 Nɛ nubʉya bi nɛxpʉ ra häi Galilea ra
Jesús, bi zøm bʉ ja ra dąthe Jordán guepʉ
ja ra dąpo bí 'bʉh ra Xuua. Bi zøm bʉ ngue
bi nde din xixyą a ra Jesús. 14 Pɛ nu ra Xuua
him mi ndehma di xixyąbi ra Jesús, nɛ bi
'yęmbi:
—Pɛ nu'i guí ęna ga xixyą i, pɛ go man
sä'be go gui xixyągui, bi 'yęn'a ra Xuua.
15 —Pɛ nuya xʉn ho 'bʉ gui xixyągui,
nguetho i jatho ga øthʉ 'bɛ'a bi man Oją, bi
'yęn'a ra Jesús.
—Da nde 'bʉ, bi 'yęn'a ra Xuua bʉya.
16 Nɛ nu'bʉ mi gua a bin xixyą ra Jesús
nɛ bi bøx bʉ ja ra dehe, 'bex bi nu ngue bi
xoh mahęts'i, nɛ bi nu bá cąh rá Hogandąhi
Oją tengu n'da ra t'azʉ, bi zøpʉ mí 'bä a ra
Jesús. 17 Nɛ 'bex bi t'ø a n'da ra nde bí 'yęh
mahęts'i, bi 'yęna:
—Nuna guehna ma Ts'ʉnt'ʉgä na, ngue
ęmmɛ dídi huęcä nɛ dí numanho, bi 'yęn
Oją.

4

Bi mba nts'ä a ra Jesús nangue ra zịthu

1 Nɛ nu rá Hogandąhi Oją bʉya 'bex bi
zixpʉ ja ra dąpo, in ndepe da mba nts'ä a
ra Jesús nangue ra zịthu.
2 Nɛ nyote pa nɛ nyote nxui bim 'bʉpʉ
ja ra dąpo, nɛ him bin sihmɛ, nɛ ęmmɛ bin
tumanthuhu maha. 3 Nɛ nubʉya, bi zøm bʉ
a ra zịthu ngue da zäp rá mbʉi ra Jesús. Nɛ
bi 'yęmbi:
—Nu'bʉ majuąni rá Ts'ʉnt'ʉ i Oją, dami
japi dim hmɛ yʉ do i 'bongua nɛ gui si, bi
'yęn'a ra zịthu.
4 Nu ra Jesús bi dąti:
—Hin ga øt'ä a, bi 'yęna. Nguetho mán
t'o't'i bʉ ja rám hman Oją, hinga høntʼa ra
hmɛ dám 'bʉh yʉ ją'i pɛ nɛ a gätho i ma Oją,
bi t'ęmp'a ra zịthu.
5 Nu ra zịthu xø bi zixpʉ Jerusalén a ra
Jesús, nɛ bi 'yęxpʉ magąts'i rá 'bet'e ra
dąniją. 6 Nɛ bi 'yęmbi:
—Nu'bʉ majuąni gue'e rá Ts'ʉnt'ʉ i Oją,
damin säqui nɛ gui so nʉ häi,
Nɛ Oją ba pɛhn yʉ́m 'bɛhni mahęts'i ngue
da mbäx'i'i nɛ da bɛnt'i i,
nɛ hin hapʉ gui 'uaqui nangue yʉ do,
tengutho im mam bʉ ja rám hman Oją, bi
'yęn'a ra zịthu, bi t'ęmp'a ra Jesús bʉya.
7 Nu ra Jesús bi 'yęna:
—Hąha, gue'a i hmam bʉ, pɛ nɛ a i hmam
bʉ, ngue "Nu Oją ma Hmuhʉ njongui sä da
zä a ngue da bą 'bʉ majuąni da 'yøt'a im
man'a," bi 'yęn'a ra Jesús.
8 Nɛ xø man'dandị bʉya, bi zix mahøn'a ra
zịthu a ra Jesús bʉ rá nyą n'da ra t'øhø xʉn
hęts'i, nɛ bi 'yuti gätho na ndoho ra ximhäi
nɛ gätho 'bɛ'a xʉn ho i ja bʉ ja yʉ hnini. 9 Nɛ
bi 'yęmbi:
—Gätho ga 'da a ya 'bɛ'a dá ut'i i 'bʉ
gan dąnyahmu gui thąndegui, bi t'ęmp'a ra
Jesús, bi 'yęn'a ra zịthu.
10 Nɛ bi dąh mahøn'a ra Jesús, bi 'yęmbi:
—Nu'i grá zịthu, dami 'dagui nanguecä,
nguetho nu rám hman Oją i ęna: "Hønt'a
Oją ra Hmu ga thąndehʉ nɛ ga ørpahʉ rá
'bɛfi a," bi 'yęn'a ra Jesús.
11 Nɛ nubʉya bi 'da'a ra zịthu bʉ 'bʉh ra
Jesús, nɛ bá ęh yʉ́m 'bɛhni Oją bi zøpʉ mí
'bʉ a ra Jesús bʉ dąpo nɛ bi 'uịn a.

Ra Jesús bi dʉmp rá 'bɛfi bʉ ra xɛqui Galilea

12 Nɛ bi bøm bʉ ja ra dąpo a ra Jesús
bʉya. Nɛ nu'bʉ mí bøm bʉ, bi 'yøde ngue
bi jot'a fädi ra Xuua nxixyą. Janangue'a
bi mbengda bʉ ra häi Galilea. Guepʉ ra
hnini Nazaret bim 'bʉpʉ mahøn'a. 13 Pɛ
hinga nya'a bim 'bʉpʉ nɛ bi mba bʉ ra hnini
Capernaum, nubʉ ra ndendądehe guepʉ ra
xɛqui yʉ́ häi mam bombøtahe ra Zabulón
nɛ mam bombøtahe ra Neftalí. 14-15 Nu'bʉ
mi zøm bʉ a ra Jesús bin ja 'bɛ'a bi 'yo't'a
ra pøngahyą Isaías maya'bʉ ngue din ja bʉ
ra häi Zabulón nɛ ra häi Neftalí, i hänbʉ ra
dądehe, 'danguadi ra dąthe Jordán, ngue nɛ
a i t'ęmbi Galilea, guepʉ 'bʉ ʉ i thąnde yʉ́
ojązɛhɛ. Nɛ bi 'yęn'a ra pøngahyą ngue:
16 Nu yʉ ją'i mi 'bʉpʉ tengu'bʉ i bʉpʉ ja ra
'bɛxui, nɛ i ja bʉ ran dąte,
pɛ nuya bi nɛqui n'da ran nɛqui ngue di
yot'i,
bi 'yęn'a ra Isaías 'bʉ maya'bʉ. Nɛ gue'a bin
ja 'bʉ mi zøm bʉ ra Jesús.
17 Nɛ nu ra Jesús bi dʉ'mi bi mam bʉ rám
hma nɛ bi 'yęna:
—Dami päh nin 'yomfęnihʉ nangue yʉ
ts'oqui, ngue da zä di manda ua rá ts'ɛdi Oją
bi zøcua guí 'bʉhmbʉ, bi 'yęmb yʉ ją'i a ra
Jesús 'bʉ mim 'bʉpʉ.

Goho yʉ mbahuą bi dɛn'na ra Jesús

18 Nɛ n'da ra pa mí 'yo bʉ ja ra
ndendądehe a ra Jesús nubʉ ra häi Galilea,

nɛ bi nu yoho yʉn 'yohʉ din 'yohʉ zɛhɛ ʉ. Nu'a n'da ra Simón, gue'a ra Pedro a. Nɛ nu man'da ra Andrés. Nɛ nu'ʉ yʉ mbahuą ʉ, nɛ mi ɛnxit'ą bʉ ja ra dądehe. 19 Nɛ nu ra Jesús bi 'yęmp'ʉ:

—Ba tɛngaui, gui xihmbʉ yʉ ją'i da 'yęc'yɛigui, tengu thoho bʉ gní thɛui yʉ huą guí øt'ui, bi 'yęmp'ʉ.

20 Nɛ 'bex bi hyɛpʉ yʉ́ xit'ą nɛ bi dɛn'na ra Jesús.

21 Nɛ bi thopʉya bin 'yo mi ts'ʉ a ra Jesús, nɛ bi nu mi yoho yʉn 'yohʉ din 'yohʉ zɛhɛ ʉ, nɛ nu n'da ra Jacobo, nɛ nu man'da ra Xuua, gätho yoho yʉ́ ts'ʉnt'ʉ ra Zebedeo ʉ. Nɛ mín 'yohʉ a rá ta mi hu bʉ 'bɛn yʉ́ mbosa, mí 'uɛt yʉ́ xit'ą. Nɛ xø bi xi ʉ da dɛnni mahøn'a. 22 Nɛ 'bex bi zopʉ rá ta nɛ'ʉ yʉ́ mbosa, 'bex bi dɛn'na ra Jesús bʉya.

Ra Jesús bi xänbi xʉn ngu yʉ ją'i

23 Nɛ nu ra Jesús mí 'yo gätho ra häi Galilea nɛ mí xänba ʉ yʉ ją'i bʉ ja yʉ niją nɛ bi ma 'bɛpʉ dí manda ua rá ts'ɛdi Oją. Nɛ midí hoc yʉ hyęnni ngue 'bɛ'a gä ní gęhɛ mí hęmp'a n'da ngu n'da. 24 Nɛ gätho yʉ ją'i bʉ ra xɛqui Siria bi 'yøde 'bɛ'a øt ra Jesús, nɛ bá thunba ʉ yʉ hyęnni ngue 'dahma 'dan'yo yʉn ʉ mí hęmbi nɛ'ʉ mín 'yohʉ yʉ zi̧thu, nɛ'ʉ zą̨nt'a mi sändąte 'da yʉ ora, nɛ'ʉ xí ts'a rá ją'i, nɛ gätho bi hoc'a ra Jesús. 25 Nɛ xʉn ngu yʉ ją'i bi dɛn'na ra Jesús. Mín numanho da dɛnthoho yʉ ją'i nangue 'bɛ'a bi 'yøt'e. Nu'ʉ 'da yʉ mɛngu bʉ ra xɛqui Galilea, nɛ ʉ 'da yʉ mɛngu bʉ ra xɛqui Decápolis, nɛ'ʉ 'da mí 'bʉpʉ Judea, nɛ'ʉ 'da mí 'bʉpʉ 'danguadi ra dąthe Jordán, nɛ'ʉ 'da mí 'bʉpʉ ra hnini Jerusalén. Gätho bi zøm bʉ mi 'bʉ a ra Jesús.

5

Ra Jesús bi mba bʉ ja ra nyuni

1 Nɛ nu ra Jesús 'bʉ mi nu yʉ ją'i ęmmɛ xʉn ngu bi zøpʉ, nɛ bi ndex bʉ ja ra nyuni nɛ mi hupʉ. Nɛ'ʉ yʉ́ xädi bʉya bi zøm bʉ mí hudi, 'darpʉ mi huhmbʉ. 2 Nɛ bi xänba ʉ.

Nu'ʉ i hąn rán ją̨pi Oją

3 Nɛ bi 'yęmp'ʉ yʉ́ xädi ra Jesús:

—Nu'ʉ to'o pąsɛ hingui ho yʉ́ mbʉi bʉ na nu Oją nɛ da hyon Oją di zɛdi, nu Oją da zimanho bʉ di manda rá ts'ɛdi, janangue'a mająpi ʉ bʉya.

4 Nɛ nu'ʉ tu yʉ́ mbʉi, Oją da hyurpa yʉ́ mbʉi, janangue'a mająpi ʉ.

5 Nɛ nu'ʉ im bęni i cosɛ häi, da hyąn a ra hogahäi bi man Oją di unni, janangue'a mająpi ʉ.

6 Nɛ nu'ʉ i humbi da 'yøt' ran ho, Oją di japi da 'yøt'e xʉn ho, janangue'a mająpi ʉ.

7 Nɛ nu'ʉ di huęc yʉ́ miją'ihʉ, xin di huęc Oją ʉ, janangue'a mająpi ʉ.

8 Nɛ nu'ʉ n'dat'a im bęni, dim 'bʉhmbʉ Oją ʉ, janangue'a mająpi ʉ.

9 Nɛ nu'ʉ øt' ran hocpate, nu Oją da 'yęmbi yʉ́ t'ʉhni ʉ, janangue'a mająpi ʉ.

10 Nɛ nu'ʉ i nu ran ʉnbi nangue ran ho i øt'e, da yʉrpʉ di manda rá ts'ɛdi Oją ʉ, janangue'a mająpi ʉ, i ęn'a ra Jesús.

11 Nɛ gan johyahʉ 'bʉ i ʉ'ts'ahʉ yʉ ją'i nɛ i then'nahʉ nɛ i xi ahʉ yʉ fɛhni 'bʉ guí tɛngahʉ, bi 'yęn'a ra Jesús. 12 Nɛ da hyu ni mbʉihʉ, gan johyahʉ, guim bęmhbʉ ngue 'dat'a ran ʉnbi guín nuhʉ ʉ yʉ pøngahyą mam 'bɛt'o, nɛ i ja 'bɛ'a din 'da ahʉ ngue am 'bɛ'ts'i mahęts'i, bi 'yęn'a ra Jesús.

Ra ụ ua ja ra ximhäi

13 —Nu'ahʉ gyʉ ụhʉ hapʉ 'bʉh yʉ ją'i, nguetho nu'a ra ụ di hoqui 'bɛ'a i pa njapi, nɛ ngutho ahʉ guídí hojʉ yʉ ją'i, i ęn a ra Jesús. Pɛ nu'bʉ bi 'bɛh rá ts'ɛdi ra ụ, ya hin'yʉ 'bɛ'a sä dí hoqui, janangue da mba ma bʉnt'i thoho bʉ häi. Dami jamansuhʉ hin din ja bʉ gui 'yøthʉ tengu a, bi 'yęmp'ʉ yʉ́ xädi ra Jesús.

*Ran n*ɛqui ua ja ra ximhäi

14 Nɛ bi 'yęn'a ra Jesús:

—Nu ahʉ gyʉn nɛquihʉ bʉ 'bʉh yʉ ją'i, bi 'yęmp'ʉ yʉ́ xädi. Dami jafʉ da hnu a ran nɛqui. Tengu n'da ra hnini i ja bʉ ja rá nyą ra t'øhø, am 'batho xʉn ho ngue hin'yʉ 'bɛ'a i juti. 15 Ngutho n'da ra sibi, hingui sä da mba ma cʉ't'i bʉ ja ra huada 'bʉ da mba ma søque, i jatho da t'ęxpʉ m'batho, janangue'a di yot'i gätho 'bʉpʉ. 16 Nɛ ngutho gui 'yøthʉ ngue tengu'bʉ gyʉ sibihʉ ęmmɛ di hyärpʉ i 'bʉh yʉ ją'i. Janangue'a da hnut'ahʉ xʉn ho nin t'øt'ehʉ, nɛ ʉ da 'yęspa Oją ma Tahʉ 'bʉpʉ mahęts'i ʉ bʉya, bi 'yęmp'ʉ yʉ́ xädi ra Jesús.

Ra Jesús bi 'yurcahʉ 'bɛ'a nam bøn'ʉ yʉ́n t'ędi ra Moisés

17 Nɛ xø bi 'yęn'a ra Jesús:

—O guím bęmhbʉ ngue ga 'bɛcä yʉn t'ędi bi man ra Moisés nɛ 'bɛ'a bin xänbate ʉ yʉ pøngahyą, pɛ bá ęcä ngue ga ut'ahʉ 'bɛ'a

majuąni nam bøn ʉ. 18 Majuąni dí xi ahʉ,
gätho 'bɛ'a nt'o't'i bʉ, nɛ xínga n'da ʉ ngue
hin din ja, 'bʉ guexta'a i jatho ra ximhäi nɛ
mahęts'i. 19 Janangue'a madí ts'ʉtho maha
a ram hma ngue hingui nde da 'yʉrpa ra
güɛnda n'da, nɛ i xi ʉ mi'da ngue din jabʉ
da 'yøt'e, pɛ zi ts'ʉtho rá ts'ɛdi di nɛqui bʉ
bí ja rá ts'ɛdi Oją bʉ mahęts'i 'bʉ. Pɛ nu'ʉ
di ją'ts'i gätho ʉ mam bʉ ja rám hma Oją,
nɛ i xi ʉ mi'da ngue din ja bʉ da 'yøt'e, nɛ
man'da xʉn ngu rá ts'ɛdi di nɛqui bʉ bí ja
rá ts'ɛdi Oją, bi 'yęn'a ra Jesús. 20 Nɛ gue'a dí
xi ahʉ a, nde'bʉ man'da xʉn ho gui 'yøthʉ
xinda gue ma ngʉrpihʉ yʉ fariseo nɛ yʉ
xänbate niją. Nguetho nu'bʉ hin gui 'yøthʉ
xʉn ho, njąm'bʉ da zä gui cʉthʉ hapʉ di
manda rá ts'ɛdi Oją, bi 'yęmp'ʉ yʉ́ xädi ra
Jesús.

Ra Jesús bi ma hingui ho ra cuɛ

21 Nɛ man'da bi man ra Jesús, bi 'yęna:
—Gue'bʉ go maya'bʉ bi sih mam bombø-
tahʉ ran t'ędi ngue im ma: "O guí hącpahʉ
rá te ni miją'ihʉ, nɛ nu to'o da hyącpa rá
te rá miją'iui, i jatho da ts'änba rá muui a
bi 'yøt'e," bi t'ęmp'ʉ. 22 Pɛ i jagä man'da ga
xi ahʉ, ngue nu'bʉ 'bo'o di cuɛp rá miją'iui
nangue'a bi 'yørpe, ngue im bęni di co'ts'i,
guehma da nu ran ts'ɛmbi. Nɛ nu'a to'o
da xih ra ts'ore bʉ ja rá hmi rá miją'iui,
da ts'ixpʉ 'bʉh yʉ ngʉrpi da ts'ɛmbi. Nɛ
nu to'o ęmmɛ then rá miją'iui dí mba bʉ ja
ran ts'ɛmbi ngue ra sibi njąm'bʉ i huęt'i, bi
'yęn'a ra Jesús.
23 Janangue'a nu'bʉ guí pähä bʉ ja ra niją
ngue guí ęna gui thąndehʉ Oją, pɛ nu'bʉ gá
sømhbʉ bʉ nɛ 'bex gá bęmhbʉ 'bɛ'a xquín
xihmi ni miją'ihʉ, 24 gua peng thohʉ nɛ 'bɛ
gui mba bʉ i 'bʉ a ni miją'iui gam punbaui,
ja da zä gui thąndehʉ Oją bʉya, bi 'yęn'a ra
Jesús.
25 Nɛ nu'bʉ guí pąhmbʉ ja 'bɛ'a guidín
xihmbʉ n'da ni miją'ihʉ, pɛ gan hocpa
zɛhɛhʉ, nɛ hin gui tømhbʉ da ts'ix ahʉ
bʉ 'bʉh yʉ ts'ʉt'abi. Nguetho nu'bʉ gui
sømhbʉ bʉ, 26 guehma da jo ahʉ nɛ hin
da hyɛc'a thohohʉ ra zɛ'mi jague'bʉ gui
unhdʉ ra mbɛti hangu da 'yä ahʉ, nɛ xínga
n'da centavo da nde gui 'yɛspahʉ, bi 'yęn a
ra Jesús.

Ra Jesús bi 'yęna hingui ho ran 'yomt'ęni

27 Nɛ man'da bi xih yʉ́ xädi ra Jesús:
—Nu man'da ran t'ędi maya'bʉ i ęna: "O
guí øthʉ ran 'yomt'ęni." 28 Pɛ i jagä man'da
ga xi ahʉ, ngue nu'bʉ n'da ran 'yohʉ da
hyant'a n'da ra xisu, nɛ im bęn'a n'da ran
'yomfęni xʉn ts'o nangue a, madague'bʉ bi
bęntho, tengu'bʉ ya bi 'yøt' ran 'yomt'ęni
bʉ rá mbʉi a bʉya, bi 'yęn a ra Jesús.
29-30 Janangue nu'bʉ i ja a i ut'ahʉ
ra ts'oqui, pɛ gui sąmzɛhɛ ni mbʉihʉ
madague'bʉ guím bęmhbʉ ęmmɛ xʉn ʉ
'bʉ gui 'yɛshʉ. Tengu'bʉ xquí hyą'a n'da
ni dähʉ nɛ xquí 'yɛmhbʉ bʉ ma'ueni nɛ
xquí n'dadä thohohʉ, uague tengu'bʉ
xquí hyɛc'a nin 'yɛihʉ nɛ xquí 'yɛmhbʉ
bʉ ma'ueni nɛ xquí n'da'yɛ thohohʉ. Pɛ
man'da xʉn ho guin nuhʉ nangue gá
'bɛhmbʉ yʉ ts'oqui, xinda gue'bʉ xquí
'yøthʉ yʉ ts'oqui nɛ xquí 'bɛhmbʉ ran ho
mazą bʉ ja ra sibi.

Ra Jesús bi 'yęna hin da hyɛh rá xisu n'da
ran 'yohʉ

31 Nɛ man'da bi man ra Jesús, bi 'yęna:
—Nɛ a bi mam 'bʉ maya'bʉ gue: "Nu'bʉ
n'da ran 'yohʉ in nde da hyɛh rá xisu, i
jatho da 'yøt'a n'da ra søcuą din xummi."
32 Pɛ i jagä man'da ga xi ahʉ, ngue hingui
sä da hyɛh rá xisu n'da ran 'yohʉ gue'bʉ
hingui øt' ran 'yomt'ęni a ra xisu. Nguetho
nu'bʉ bi hyɛh rá xisu n'da ran 'yohʉ, di japi
da 'yøt' ran 'yomt'ęni a ra xisu 'bʉ bi hyɛgui
nɛ dim 'bʉhmi man'da ran' yohʉ. Nɛ 'bʉ
n'da ran 'yohʉ dim 'bʉhmi n'da ra xisu bi
thɛgui, ra 'yomt'ęni a, bi 'yęn a ra Jesús.

Nte ga ndønbahʉ rá thuhu, bi 'yęn'a ra
Jesús

33 —Nɛ guí pąhmbʉ ran t'ędi mí hmam
'bʉ maya'bʉ ngue i ęna: "Pɛ nu'bʉ gá
ndønbahʉ rá thuhu Oją, guehma gui ją'ts'a
gá mamhbʉ." 34 Pɛ nuya i jagä man'da ga
xi ahʉ, bi 'yęn'a ra Jesús. Hin'yʉ 'bɛ'a i sä
gui ndønbahʉ rá thuhu 'bʉ ja a guí xihmbʉ
ni miją'ihʉ ngue guín ndefʉ da 'yęc'yɛi a
guí xihmbʉ. Hingui sä gui ndømhbʉ Oją,
pɛ ngutho hingui sä gui ndømhbʉ mahęts'i,
nguetho nu bʉ mahęts'i bí ja bʉ rá ts'ɛdi
Oją. 35 Nɛ xíngui sä gui ndømhbʉ ra ximhäi,
nguetho nɛcua i ja ua rá ts'ɛdi Oją. Nɛ
xíngui sä gui ndømhbʉ ra hnini Jerusalén,
nguetho rá hnini rá Thahni Oją a. 36 Nɛ
xíngui sä gui ndømhbʉ ni yąhʉ, nguetho
'dat'a Oją bi zän'na, nɛ xínga n'da ni xtąhʉ

sä gui sänzɛhɛhʉ gue'bʉ xʉn t'axi o gue xʉm pothi da gohi. [37] Pɛ nu'bʉ ja a guí xihmbʉ ni miją'ihʉ, “da zä,” ga ɛ̨mhbʉ 'bʉ da zä, “hin da zä,” ga ɛ̨nthohʉ 'bʉ hin da zä. Pɛ gätho mi'da yʉm hma bí nɛxpʉ ja rán 'yomfɛ̨ni ra zi̧thu, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Bi 'yɛ̨n'a ra Jesús hin ga cos'hʉ 'bʉ ja a da t'ørcahʉ

[38] Nɛ xø bi 'yɛ̨n'a ra Jesús:

—Nu'ahʉ gá 'yøhmbʉ 'bɛ'a bi sih mam bombøtahʉ ngue: “Nu'bʉ n'da ra ją'i di ts'onba rá dä rá miją'iui, pɛ nɛ a da mba ma ts'onbi rá dä. Nɛ nu'bʉ rá ts'i da 'yøcpe, ngutho nɛ'a xin da t'øcpa rá ts'i.” [39] Pɛ nuya i jagä man'da ga xi ahʉ ya, ngue nu'bʉ 'bʉ a n'da in nde di ʉn'nahʉ, pɛ o guí sʉhmbʉ a. Nɛ nu'bʉ 'bo'o da mbɛp'ahʉ 'danguadi ni hmihʉ, gui unhdʉ man'da nguadi da mbɛp'ahʉ. [40] Nɛ nu'bʉ 'bo'o da zix ahʉ bʉ 'bʉh ra zɛ'mi ngue da gąn'na ni pahnihʉ, pɛ nɛ a ni cotohʉ gui unhdʉ. [41] Nɛ nu'bʉ i si ahʉ gui tuspahʉ rá 'bɛni n'da ra ją'i n'da ora, xʉn ho 'bʉ nyo ora gui tuxhʉ a rá 'bɛni. [42] Nɛ hønt'a go to'o da 'yä ahʉ 'bɛ'a i honi, dami unhdʉ. Nɛ nu'bʉ 'bo'o da mip'ahʉ 'bʉ ja a guí pɛs'hʉ, pɛ xʉn ho 'bʉ gui unhdʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

*Ga hu*ɛ̨c man sʉihʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús

[43] —Nɛ a n'da ram hma maya'bʉ i ɛ̨na: “Dami huɛ̨c ni amigohʉ nɛ gui ʉcpa nin sʉihʉ,” mí t'ɛ̨n'ahʉ. [44] Pɛ i ja man'da ga xi ahʉ, ngue gui huɛ̨c nin sʉihʉ, gan yąmanhohʉ ʉ man yʉ ts'ore nangue ahʉ, nɛ gui 'yørpahʉ ran ho to'o di ʉc'ahʉ. Nɛ dami 'yäfʉ rá mate Oją ʉ to'o i numan'ʉ ahʉ nɛ ʉ di ʉn'nahʉ, bi 'yɛ̨n a ra Jesús. [45] Nɛ nu'bʉ ngubʉ gui 'yøthʉ, 'da'angu gá 'yøthʉ a ma Tahʉ 'bʉpʉ mahɛ̨ts'i ngue bá pɛnh ra 'ye nɛ ra hyadi. Pɛ hinga hønbʉ 'bʉ ʉ yʉ hocją'i gue i so ra 'ye nɛ ra hyadi, pɛ nɛpʉ i 'bʉh yʉ ts'om'bäi, bi 'yɛ̨na. [46] Pɛ nu'bʉ hønt'ʉ to'o di huɛ̨c'ahʉ guidí huɛ̨jʉ, 'bɛ'a gue gá tąhmbʉ 'bʉ ngubʉ gá 'yøthʉ. Pɛ nɛ n'dat'a gá 'yøthʉ ʉ yʉ ziyate hyącahäi. [47] Pɛ ha guí ɛ̨mhbʉ xʉn ho guí øthʉ 'bʉ hønt'ʉ ni cuhʉ guidí zɛnguahʉ. Nu'bʉ guin jahʉ bʉ, 'da'angu guí øthʉ ʉ i thąnde yʉ́ oją zɛhɛ. [48] Pɛ nde'bʉ xʉn hotho gui 'yøthʉ, nguetho xʉn hotho Oją ma Tahʉ bí 'bʉpʉ mahɛ̨ts'i, bi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ́ xädi ra Jesús.

6

Hin ga øthʉ ran 'yɛ̨ts'i 'bʉ dí øthʉ yʉn t'øt'e xʉn ho

[1] Nɛ man'da bi man ra Jesús, bi 'yɛ̨mp'ʉ mi 'bʉpʉ:

—Pɛ nu'bʉ guí øthʉ rá 'bɛfi Oją, hin gui 'yøthʉ da 'yɛ̨s'a ni miją'ihʉ, nguetho hin te di 'da ahʉ ma Tahʉ 'bʉpʉ mahɛ̨ts'i 'bʉ din jabʉ gui 'yøthʉ, bi 'yɛ̨n'a. [2] Nɛ nu'bʉ guín nde gui fäxhʉ n'da ra hyoya, hin gui 'yøthʉ ngue da nu ahʉ yʉ ją'i, tengu øt'ʉ di yorpa a im bɛ̨ni 'bʉ di un'na n'da ran t'unni yʉ hyoya, ngue di um bʉ ja yʉ niją o guepʉ ja yʉ 'yu ngue in nde da 'yɛ̨spa yʉ ją'i 'bɛ'a i øt'e. Majuąni dí xi ahʉ, ya hønt'a ran 'yɛ̨ts'i bi dąha 'bʉ ngubʉ i øt'e, bi 'yɛ̨na. [3] Pɛ nu'bʉ i ja a guí nde gui unhdʉ n'da zi hyoya, nde'bʉ hin gui xihmbʉ ʉ mi'da 'bɛ'a gá 'yøthʉ. [4] Nɛ man'da xʉn ho 'bʉ hin njon da nu 'bɛ'a guídí unhdʉ, pɛ go da nu Oją ma Tahʉ, nɛ i ja 'bɛ'a din 'da ahʉ bʉya, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

*Hingui yoho guim b*ɛ̨mhbʉ 'bʉ guí yąhʉ Oją

[5] Nɛ man'da dí xi ahʉ:

—Nu'bʉ guí yąhʉ Oją, o guí øthʉ tengu i øt'ʉ di yorpa a im bɛ̨ni, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús. Nu'ʉ, i 'bäpʉ ja yʉ niją nɛpʉ ja yʉ xo'yu, ɛ̨na i yąhʉ Oją pɛ hønt'a ran 'yɛ̨ts'i im bɛ̨ni. Majuąni dí xi ahʉ, hønt'a ran 'yɛ̨ts'i bi dąha nangue 'bɛ'a i øt'e. [6] Nɛ nu'bʉ guí yąhʉ Oją gui mbähä bʉ njon da nu ahʉ, pɛ Oją ma Tahʉ go i nu ahʉ nɛ di 'da ahʉ 'bɛ'a guí äfʉ a, i ɛ̨na.

[7] Pɛ hinga guexta'a ram hma gui mamhbʉ ngue nte ní mba tho 'bʉ guí yąhʉ Oją, tengu i øt'ʉ tɛn yʉ́ oją zɛhɛ. Nɛ sä im bɛ̨ni i ø'a Oją 'bɛ'a im ma 'bʉ xʉn ngu i xifi. [8] Nɛ o guí øthʉ tengu i øt'ʉ, nguetho nu Oją ma Tahʉ ya i pądi 'bɛ'a gätho guí homhbʉ gue'bʉ hinga ná äfʉ, i ɛ̨na. [9] Pɛ guim bɛ̨mhbʉ 'bʉ guí yąhʉ Oją 'da yʉm hma tengu dí xi ahʉ ngue:

Nuya ma Ta ahe guí 'bʉpʉ mahɛ̨ts'i.
Da hnumansu ni thuhu.
[10] Nɛ dín ndehe din ja ua n'dihi ni ts'ɛdi ngue di manda ua.
Nɛ da t'øt' ua ni pähä ua ja ra häi tengu tho i t'ørpʉ mahɛ̨ts'i.
[11] Nɛ dami 'daje ran ts'ihmɛ dí homhbe ra pa i jabʉ ya.
[12] Dami punga ma ts'oquihe, tengu thoho bʉ na punbahe ʉ i ørcahe ran ts'o.

[13] Nɛ o guí hɛgahe da dąje ran ts'o, pɛ dami
yąnje nangue ran ts'o.
Nguetho nu'i gra hmuts'ʉt'abi, gä di manda
ua ja ra häi ni ts'ɛdi, nɛ i ja ni ts'ɛdi
mixte njąm'bʉ da guadi gätho yʉ pa
mazại.
Nɛ hønt'a dí xi'ahe ya.
[14] Nguetho nu'bʉ gadí punbahʉ yʉ́ ts'oqui
ni mijạ'ihʉ, ngutho da 'yøt'ahʉ Oją ma Tahʉ
'bʉpʉ mahçts'i, di pun'na ni ts'oquihʉ. [15] Pɛ
nu'bʉ hin gadí punbahʉ ni mijạ'ihʉ, nɛ
ahʉ hin di pun'nahʉ Oją ma Tahʉ 'bʉpʉ
mahçts'i 'bʉ, bi 'yçn'a ra Jesús.

*Hin gui 'yuhmb*ʉ 'bʉ guí ɛt' yʉn ts'ihmɛ
'bʉ guín yąhʉ Oją

[16] —Nɛ nu'ahʉ, nu'bʉ guí nde gui 'yɛt' nin
sihmɛhʉ n'da ora ngue guim bçmhbʉ Oją, o
guí øthʉ tengu øt'ʉ di yorpa a im bçni. Nu'ʉ
i ut yʉ ją'i 'bɛ'a øt'e, nde'a dí hnumanho,
pɛ hønt'a ran 'yçts'i bi dąha nangue 'bɛ'a
bi 'yøzɛhɛ, bi 'yçn'a ra Jesús. [17] Pɛ nu ahʉ,
'bʉ guí ɛt' nin sihmɛhʉ ngue guím bçmhbʉ
Oją, pɛ gan 'yomanhohʉ tengu'bʉ ya gán
sihmɛhʉ. [18] N'dahma njon da bądi 'bɛ'a gá
'yøthʉ gue gá 'yɛt' nin sihmɛhʉ, nɛ hønt'a
Oją ma Tahʉ i nu ahʉ 'bɛ'a gá 'yøthʉ, nɛ i ja
'bɛ'a di 'da ahʉ bʉya, bi 'yçn'a ra Jesús.

*Gui hyomhb*ʉ 'bɛ'a dí nɛcmanho bʉ
mahçts'i

[19] Nɛ man'da bi man ra Jesús, bi 'yçna:
—Hin gui muns'hʉ 'bɛ'a gdám
mɛmbɛtihʉ ua ja ra ximhäi, nguetho nuua
i 'bʉh yʉ zu'uç ngue di ts'oni 'bɛ'a gätho
guí pɛs'hʉ, nɛ ja'bʉ da boxjua, nɛ ja'bʉ
da bç ahʉ yʉ bç. [20] Pɛgue gui hyoni gui
xąnthʉ 'bɛ'a dí hnumanho ahʉ bʉ mahçts'i.
Nguetho hin te dim 'bɛpʉ, hin da yʉrpʉ yʉ
bç ngue da bç ahʉ 'bɛ'a guí pɛs'hʉ bʉ, nɛ
hin da boxjua, nɛ njo'o bʉ yʉ zu'uç ngue
di ts'oni. [21] Nguetho hønbʉ i ja ním pɛ'ts'i
n'da im bçn rá mbʉi n'da. Nu'bʉ guecua ja
ra ximhäi i ja 'bɛ'a i pɛ'ts'a n'da, hønt'ua im
bçn a n'da, nɛ nu'bʉ guepʉ mahçts'i, guepʉ
im bçn a n'da 'bʉ, bi 'yçn'a ra Jesús.

*Ran n*ɛqui ní mbʉi n'da

[22] Nɛ xø bi 'yçna:
—Nɛ nu'bʉ hønt'a xʉn ho guím bçmhbʉ
nɛ guí øthʉ, din ja ahʉ tengutho 'bʉ n'da ra
ją'i xʉn ho rá dä, i handi xʉn ho ran nɛqui,
din jabʉ ni mbʉihʉ. [23] Pɛ nu'bʉ hinga gue'a
guím bçmhbʉ, sä guí çmhbʉ i ja ahʉ ran
nɛqui, pɛgue xʉm 'bɛxui thoho ni mbʉihʉ,
tengutho 'bʉ n'da ra ją'i ngue hingui ho rá
dä, nɛ xʉm 'bɛxui thoho bʉ i handi, bi 'yçn'a
ra Jesús.

Hin di yoho yʉ́ hmu n'da

[24] Nɛ xø bi 'yçna:
—Nɛ hingui sä dim 'bʉ i yoho yʉ́ hmu
n'da ra 'yçhɛ. Nguetho nu'bʉ yoho yʉ́ hmu
i 'bʉ a n'da, nu'a n'da da numanho, nɛ nu'a
man'da hin da numanho. Uague nu'a n'da
da hyumbi dim pɛhmi a, pɛ nu'a man'da da
zocpa thoho rá 'bɛfi a. Janangue'a hingui
sä yoho yʉ́ hmu da dɛn'na n'da. Hingui sä
da 'yçmp Oją rá Hmu 'bʉ i numanho ʉ yʉ
mbɛti, nguetho tengu'bʉ rá hmu a ra mbɛti,
bi 'yçn'a ra Jesús.

Oją di jamansu yʉ́ 'yçc'yɛi

[25] —Janangue'a dí xi ahʉ, hin go guim
bçnsɛhʉ 'bɛ'a gui sihʉ ngue gdám 'bʉhmbʉ,
nɛ xín guim bçmhbʉ 'bɛ'a gui hyehʉ. Pɛ
guim bçmhbʉ ngue man'da di muui ni tehʉ
xinda gue ʉ nin ts'ihmɛhʉ, nɛ man'da di
muui ni ją'ihʉ xinda gue ʉ ni hehʉ, bi 'yçn'a
ra Jesús. [26] Dami nuhʉ yʉ doja i 'yo hønbʉ
go hapʉ, nɛ hin'yʉ yʉ́ huąhi, nɛ xín te i
pɛ'ts'i, pɛ dí xi ahʉ, nu Oją ma Tahʉ bí
'bʉpʉ mahçts'i gätho i 'uịn ʉ. Nɛ nu ahʉ,
man'da di mu ahʉ xinda gue ʉ yʉ doja,
bi 'yçn'a ra Jesús. [27] Nɛ ha guím bçmhbʉ
man'da nya'a gam 'bʉhmbʉ ua ja ra ximhäi
'bʉ çmmɛ guím bçndumbʉihʉ 'bɛ'a gätho
guidí 'bɛhmbʉ.

[28] Nɛ hanja çmmɛ go guím bçnsɛhʉ
nangue ni hehʉ. Xøgue ts'ʉtho guí
çc'yɛihʉ, bi 'yçn'a ra Jesús. Pɛ dami nuhʉ
yʉ døni i ja bʉ dąpo, nɛ nu'ʉ hingui dim
pɛfi nɛ xíngui di hoc yʉ́ he. [29] Pɛ dí xi ahʉ,
man'da mahotho yʉ døni xínda gue a rá he
ra ts'ʉt'abi Salomón ngue mí he 'bʉ mi ja
rá ts'ɛdi, bi 'yçn'a ra Jesús. [30] Nɛ ngubʉ bi
'yøt'a Oją nangue yʉ døni, mahotho nám
pa ya, nɛ nixudi da mba nts'ɛqui nɛ da
t'udi. Janangue'a guim bçmhbʉ, man'da
xʉn ho da 'yøt'ahʉ Oją xinda gue ʉ yʉ døni,
bi 'yçn'a. [31] Janangue o guí çmhbʉ: "'Bɛ'a
hmaha ga sihʉ." Uague: "'Bɛ'a hmaha ga
hehʉ." [32] Nguetho nu'ʉ i thąnde yʉ́ oją
zɛhɛ, gue'a zại i hon'ʉ, pɛ nu'ahʉ i 'bʉpʉ
ni Tahʉ bʉ mahçts'i, nɛ i pądi 'bɛ'a gä guidí
'bɛhmbʉ, bi 'yçn'a ra Jesús. [33] Janague'a nu
ahʉ, m'bɛt'o thoho gan umhbʉ di manda

ahʉ rá ts'ɛdi Oją, nɛ gui hyomhbʉ n'da ra hogambʉi nangue rá pähä Oją, nɛ nubʉya di 'da ahʉ 'bɛ'a gätho gui hyomhbʉ. [34] O guím bɛndumbʉihʉ, o guí ɛmhbʉ: "'Bɛ'a da zä ga øthʉ 'bʉ nixudi." Pɛgue gui tømhbʉ, 'bɛ nixudi ja gui pąhmbʉ bʉya 'bɛ'a da zä gui 'yøthʉ. N'da pa ngu n'da pa i ja 'bɛ'a din ja, bi 'yɛn'a ra Jesús.

7

Ra Jesús bi ma hingui ho ran yąpi

[1] —"Nuna bi 'yøt' yʉ ts'oqui," hin gui 'yɛmhbʉ, n'dahma hinga gue'a dí ts'ɛp'ahʉ a, bi 'yɛngähe ra Jesús. [2] Pɛ nu'bʉ guídi yąfʉ ʉ mi'da ngue guím bɛmhbʉ hønsɛ ahʉ xʉn ho ahʉ, pɛ Oją hin da numanho ahʉ 'bʉ. Nɛ 'da'ingu da 'yøt'ahʉ Oją tengu gá 'yørpahʉ ʉ gá yąfʉ, bi 'yɛna. [3] Hanja bi zä gá nurpahʉ ra zi häi i o rá dä ni mija'ihʉ, nɛ hin go guí pąhmbʉ i o ra xɛcza ni dähʉ. In jabʉ ní nɛqui ni ts'oquihʉ. [4] Nɛ ha da zä gui xihmbʉ ni mija'ihʉ: "Mba ga hąp'a ra häi o ni dä," sä gui 'yɛmfʉ, nɛ go man'da xʉn ndoho ra xɛcza i o ni dähʉ. [5] Ɛmmɛ guidí yorpahʉ a guí øthʉ. Pɛ nde'bʉ m'bɛt'o gan hojʉ nangue yʉ ts'oqui guídi hosɛhʉ, janangue'a da zä gui hyąmp'ahʉ ra häi o rá dä ni mija'ihʉ, bi 'yɛn'a ra Jesús.

[6] O guidí unhdʉ a xʉn ho ʉ yʉ fo'yo, ndetho da za ahʉ. O gue'bʉ guidí unhdʉ a di muui ʉ yʉ ts'ʉdi, ndetho da nɛm bʉ häi, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Nu'bʉ ja da t'äp'a Oją di uni

[7] Nɛ xø bi 'yɛmp'ʉ:

—Dami 'yäfʉ Oją 'bɛ'a guí homhbʉ, nɛ nu'a di 'da ahʉ. [8] Nguetho nu'a to'o da 'yädi, Oją di un'na bi 'yäpi. Nɛ nu'a to'o ja a i honi, di und Oją a i honi. Nɛ nu'a to'o da hyoni da socpa n'da ra goxthi njut'i thoho, Oją da xocpa a, bi 'yɛn'a ra Jesús.

[9-11] Pɛ nu'ahʉ madague'bʉ gyʉ́ ts'om'bäihʉ, xínga n'da ahʉ guidí unhdʉ ra do ni t'ʉhnihʉ 'bʉ i ä'ahʉ ra hmɛ, nɛ xíng ra c'ɛyą guidí unhdʉ 'bʉ i ä ahʉ ra huą, pɛ hønt'a xʉn ho guidí unhdʉ ni t'ʉhnihʉ. Ha maguet'a Oją ma Tahʉ 'bʉpʉ mahɛts'i ngue hin di 'da ahʉ xʉn ho 'bʉ ja a guí äfʉ, bi 'yɛn'a ra Jesús.

[12] Nɛ nu'bʉ guí nde da 'yøt'ahʉ ran ho ni mija'ihʉ, nde'bʉ gui 'yørpahʉ ran ho. Gue'a nam bøn'a rán t'ɛdi ra Moisés nɛ rám hma yʉ pøngahyą maya'bʉ, bi 'yɛn'a ra Jesús.

N'da ran t'uti nangue ra goxthi nɛ yʉ 'yu

[13-14] Nɛ man'da bi man ra Jesús, bi 'yɛna:

—Nu'a ní yʉt'a n'da bʉ ja ra te mazą́i, tengu'bʉ n'da ra goxthi xʉn ts'ịt'i, uague n'da ra t'ʉ'yu, nɛ hingui ngu yʉ ją'i i numanho da thopʉ. Pɛ dami hyomhbʉ gui cʉthʉ bʉ. Nguetho nu'a ra goxthi xʉn ndoho nɛ ra dą'yu ní zix a n'da bʉ ja ran ʉnbi mazą́i, nɛ xʉn ngu ʉ yʉ ją'i i numanho da thopʉ, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Nda'a ʉ yʉ hyäte pøngahyą

[15] —Pɛ gam fähmbʉ nangue yʉ hyäte pøngahyą. Nu'bʉ i søm bʉ guí 'bʉhmbʉ, sä øt'e tengu'bʉ yʉ dɛ'yo ngue xʉn ho, pɛ nu yʉ́ mbʉi tengu'bʉ n'da ra zate. [16] Nɛ da zä gui pąhmbʉ yʉ hyäte pøngahyą nangue yʉ́n t'øt'e i øt'e, tengu thoho yʉ za da bą a n'da nangue yʉ́n dät'ä i zʉpʉ. Nguetho hin din zʉpʉ ja n'da ra za n'da ran dät'ä 'bʉ hinga gue'a rá za a. [17] Pɛ nu ra za xʉn ho i zʉh yʉ́n dät'ä xʉn ho, nɛ ngutho ra za hingui ho i zʉh yʉ́n dät'ä hingui ho. [18] Nguetho nu'a ra za xʉn ho hin da zä din zʉpʉ yʉ́n dät'ä ngue hingui ho, nɛ ngutho a ra za hingui ho hin njąm'bʉ da zä din zʉpʉ yʉ́n dät'ä xʉn ho. [19] Nɛ nu yʉ za hingui ho ʉ yʉ́n dät'ä, da mba nt'ɛts'i nɛ da t'udi. [20] Janangue'a da zä gui pąhmbʉ ʉ yʉ hyäte pøngahyą nangue 'bɛ'a da 'yøt'e, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Nda'a ʉ di manda rá ts'ɛdi Oją

[21] Nɛ xø bi 'yɛn'a ra Jesús:

—Nɛ sä ɛna yʉ́ hmujʉ ʉ 'da, pɛ hin da yʉrpʉ di manda rá ts'ɛdi Oją ʉ. Pɛ hønt'ʉ majuąni i øt' rá pähä ma Ta mahɛts'i da yʉrpʉ ʉ. [22] Nɛ nu'bʉ bi zøn ra pa ran juąnbi 'bʉ rán zɛgui, xʉn ngu da mbarqui da 'yɛngui: "Ma Hmu, nugähe dá mamhbe a nim hma, nɛ nangue ni thuhu dá hømhbe thi yʉ zịthu, nɛ nangue ni thuhu xʉn ngu yʉn t'øt'e mixte dá øthe," da 'yɛngui. [23] Pɛ nugä ga ɛmp'ʉ: "Njąm'bʉ dá pą ahʉ. Dami 'uehmbʉ ua ja ma hmigä, gyʉ ts'om'bäihʉ," ga ɛmbi, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Hønt'a go to'o in nde da 'yø a dím ma, bi 'yɛn'a ra Jesús

[24] —Pɛ nu'a to'o i øh ma nde nɛ i øt'a ma pähägä, i øt'e tengu bi 'yøt'a n'da ran 'yohʉ ngue mí ja rán 'yomfɛni nɛ bi hyø a n'da

rá ngu bʉ ja n'da ra dongu xʉn juąni. [25] Nɛ
bin ja n'da ra dą'ye, nɛ ɛ̨mmɛ xʉn ngu yʉ
dehe bi 'yugui, nɛ bá ɛ̨h ran dąhi xʉn ndoho
mí nde xtí yøt'a ra ngu. Pɛ him bi yøt'a,
nguetho nu'a ra ngu mí høpʉ ja ra dongu
xʉn ho. [26] Pɛ nu'a to'o i ø'a dí ma nɛ hingui
ʉrpa ra güɛnda a, i øt'e tengu bi 'yøt'a n'da
ran 'yohʉ ngue ra 'yąmbʉi, nɛ bi hyøh rá
ngu bʉ mi ja n'da ra 'bomu. [27] Nɛ bin ja n'da
ra dą'ye ngue bi 'yuh yʉ dehe, nɛ ran dąhi
xʉn ndoho, nɛ bi yøt'a rá ngu. Nɛ ɛ̨mmɛ
nts'utho bin ja bʉya, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Nu yʉ ją'i bi numanho rán xädi ra Jesús

[28-29] Nɛ nu'bʉ mi gua a bi ma ra Jesús 'bʉ
mí hyupʉ ja ra nyuni, nu yʉ ją'i mi huhmbʉ
bʉ bi hyonya ʉ.

—Haguen ja i xänbi xʉn ho, nɛ hinga
ngubʉ i xängahʉ ma xänbatehʉ bʉ ja ra
niją, bi 'yɛ̨n'ʉ yʉ ją'i.

Nguetho nu'bʉ mi xänba ra Jesús, bi 'yuti
ngue mi ja rá ts'ɛdi xʉn ho a.

8

Ra Jesús bi hoc'a n'da ran 'yohʉ mi hɛ̨mb ra t'axca'ya

[1] Nɛ nu'bʉ mi gua a bi man ra Jesús, nɛ
bi gąpʉ ja ra nyuni bʉya, nɛ ɛ̨mmɛ xʉn ngu
yʉ ją'i mí numanho da dɛnthoho mahøn'a.
[2] Nɛ bá ɛ̨'a n'da ran 'yohʉ ngue mi hɛ̨mb
ra t'axca'ya. Bin dąnyahmu bʉ mí 'bäh ra
Jesús, nɛ bi 'yɛ̨mbi:

—Gra Hmu, nu'bʉ ni pähä, da zä gui
'uec'i ts'ʉ ran ʉ dí hɛ̨mbi.

[3] Nɛ nu ra Jesús bʉya bi uąt rá 'yɛ bi dädi
nɛ bi 'yɛ̨mbi:

—I jagä ra pähä ngue 'bex da zä i. Dami
yąni.

Nɛ nu'bʉ mí 'yɛ̨mbi, 'bexgue bi yąn'a ran
'yohʉ. [4] Nɛ nu ra Jesús bʉya bi hɛcpa a ran
'yohʉ njon da xifi to'o a bi japi bi yąni, nɛ bi
'yɛ̨mbi:

—Ní mba bʉ 'bʉh yʉ mbäją da nu i ngue
ya bi yąn i, nɛ gui un'na n'da ra 'bøts'e
tengu i man yʉ́n t'ɛ̨di ra Moisés, bi 'yɛ̨n'a
ra Jesús.

Nɛ ja bi thopʉ ra hnini Capernaum bʉya.

Ra Jesús bi hocpa rá 'yɛ̨hɛ n'da ra hmudofʉi

[5] Nɛ nu'bʉ mí zøm bʉ ra hnini Capernaum
a ra Jesús, 'bex bá ɛ̨ a n'da ra hmudofʉi ra
mɛngu bʉ Roma, nɛ bin c'at'ui nɛ bi 'yäp ra
mate, [6] bi 'yɛ̨mbi:

—Nu'i grá Hmu, nu n'da ma 'yɛ̨hɛ i 'bɛm
bʉ ja ma ngu, i ts'a rá ją'i, hingui sä di 'yąni,
ɛ̨mmɛ xʉn 'doni, bi 'yɛ̨mbi.

[7] Nɛ nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'a:

—Ga mba bʉ ga hoqui.

[8-9] Pɛ nu ra hmudofʉi bʉya bi 'yɛ̨mbi:

—Hingui jatho gui mba bʉ ja ma ngu, grá
Hmu, nugä hin dí sʉcä tengu e nɛ hin drá
judíogä. Pɛ dí pądi ngue i ja ni ts'ɛdi zɛhɛ,
ngue nu'bʉ guim ma da yąni, nɛ 'bexgue
da yąni, bi 'yɛ̨na. Tengu thohogä bin 'dac'i
ts'ʉ man t'ɛ̨di, nɛ nu'bʉ i ja 'bɛ'a dí xi ʉ ma
dofʉi nɛ'ʉ ma 'yɛ̨hɛ, 'bexgue 'dahmantho
in ja. Nɛ ngutho i, da zä guim mantho
ua nɛ 'bexgue da yąm bʉya, bi 'yɛ̨n'a ra
hmudofʉi.

[10] Nu'bʉ mí 'yøh ra Jesús 'bɛ'a bi man a ra
hmudofʉi, bi hyonya thoho nɛ bi xi ʉ min
'yohʉ:

—Majuąni dí xi ahʉ, njąm'bʉ xtá tịngä
n'da ma mɛnguhʉ yʉ ją'i israel dyʉ judíohʉ
ngue xtám bądi i ja ma ts'ɛdi xʉn ho tengu
na ran 'yohʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús. [11] Guim
bɛ̨mhbʉ a dí xi ahʉ, xʉn ngu yʉ ją'i ngue
gätho na ndoho ra ximhäi, ngue him ma
mijudíohʉ, da 'yɛ̨c'yɛigui nɛ da yʉrpʉ di
manda rá ts'ɛdi Oją, 'darbʉ dim 'bʉhmbʉ
ma ngʉrpa bombøtahʉ ra Abraham, nɛ
ra Isaac nɛ ra Jacob. [12] Pɛ xʉn ngu ma
mijudíohʉ ngue yʉ́n sähʉ xtán yʉrpʉ, pɛ
man'da go da t'ɛntpʉ ja ra 'bɛxui ʉ, nɛ din
zom bʉ nɛ din guxpʉ yʉ́ ts'i, bi t'ɛ̨mp'ʉ yʉ
ją'i 'bʉ mi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

[13] Nɛ nubʉya bi t'ɛ̨mp'a ra hmudofʉi:

—Ní mba ni ngu, ya bin ja a gám ma
nguetho gá 'yɛ̨c'yɛi i ja ma ts'ɛdi, bi 'yɛ̨n'a
ra Jesús.

Nɛ 'bexgue bi yąn a rá 'yɛ̨hɛ bʉya.

Ra Jesús bi hocpa rá suto ra Pedro

[14] Nɛ nu'bʉ mí mbenc'a ra hmudofʉi
bʉya, xø bi tho a ra Jesús, bi zøm bʉ rá ngu
ra Pedro. Nɛ bi nu 'bɛm bʉ rá oi a rá suto
ra Pedro, mi hɛ̨mb ra pa. [15] Nɛ nu ra Jesús
bʉya bi bɛndba rá 'yɛ, nɛ 'bex bi bøn a ra
pa mi hɛ̨mbi. Nɛ bi ndanc'a ra xisu bʉya, bi
hyonba ra hmɛ a ra Jesús nɛ ʉ mín 'yohʉ,
nguetho ya bi yąn'a ra xisu bʉya.

Xʉn ngu yʉ hyɛ̨nni bi hoc'a ra Jesús

[16] Nɛ nu'bʉ min xui bʉya xʉn ngu yʉ ją'i
bá ts'i bʉ mi 'bʉh ra Jesús ngue min 'yohʉ

yʉ zi̱thu. Nɛ hønt'a n'dare bi man ra Jesús, 'bexgue gätho bi hyøn a thi ʉ yʉ zi̱thu, nɛ bi hoc'ʉ yʉ hyçnni. 17 Gätho bin ja 'bɛ'a bi man a ra pøngahyą Isaías maya'bʉ ngue din ja 'bʉ mi 'yçna: "Da du zɛhɛ 'bɛ'a gätho xʉn hçi dín nuhʉ, nɛ da nusɛ 'bɛ'a gä man ʉ dí hçmfʉ," bi 'yçn'a ra Isaías 'bʉ maya'bʉ.

Yoho yʉn 'yohʉ çna da dɛn'na ra Jesús

18 Nɛ nu'bʉ mín nu ra Jesús ngue çmmɛ xʉn ngu yʉ ją'i mi 'bäpʉ, bi 'yçmp'ʉ yʉ́ xädi:

—Masque xʉn ho 'bʉ ga thohmbʉ 'danguadi ra dądehe, bi 'yçna.

19 Nɛ nu n'da ra xänbate nią bi 'yçmbi:

—Xänbate i, dín nde ga tɛn'ni i hønbʉ go hapʉ gui mba, bi 'yçmp'a ra Jesús.

20 Nɛ bi dą a ra Jesús nɛ bi 'yçmbi:

—Pɛ nu yʉ haho i ja yʉ́ ngu nɛ yʉ doja i ja hapʉ da 'yoi. Pɛ nugä ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, hin'yʉ ma ngungä ua, bi 'yçmthoho ra Jesús.

21 Nɛ xø bi 'yçn'a man'da ra ją'i min 'yohʉ bʉya:

—Ma Hmu, dami tøcpi ts'ʉ, 'bɛ ga äcä ts'ʉ ma ta nɛ ga tɛn'na bʉya, bi 'yçmbi.

22 Bi dą'a ra Jesús, bi 'yçmbi:

—Tɛnga maha, nu'ʉ xʉn du da 'yä ʉ 'bʉpʉ, tengu'bʉ nɛ ʉ xʉn du ʉ, bi 'yçna.

Ra Jesús bi säyaba ran dąhi nɛ ra t'øthe

23 Nɛ nu'bʉ mi gua'a man ra Jesús bʉya, 'bex bi hyu bʉ ja ra mbosa nɛ bi mbähä yʉ́ xädi, dí mba bʉ 'danguadi ra dądehe. 24 Nɛ bi mbʉ'a n'da ran dąhi ts'ɛdi bi 'yɛn ra dehe, nɛ çmmɛ di thoni yʉ t'øthe, bi dons i ts'ʉ ra dehe a ra mbosa. Pɛ nu ra Jesús mí ąha, him bi 'yʉrpa ra güɛnda 'bɛ'a midí ja ra dehe. 25 Nɛ bi 'yä ʉ yʉ́ xädi nɛ bi 'yçmbi:

—Gra Hmu, dami nuhu, guin yąnje, nguetho ya in nde ga tonthʉ mbo ra dehe, bi 'yçmbi.

26 Nɛ nu ra Jesús bi dądi:

—Hanja, ha çmmɛ zi ts'ʉtho guí çc'yɛigahʉ ngue i ja ma ts'ɛdi, nɛ guín suhʉ.

Nɛ nubʉya bi ndanc'a ra Jesús nɛ bi xi a ran dąhi ngue din hç nɛ ra dehe, nɛ 'bexgue bin hç bʉya. 27 Nɛ nu'ʉ yʉn 'yohʉ bʉya bi hyonya thoho 'bɛ'a bi 'yøt'a ra Jesús.

—'Bɛ'a di 'yçt'ui na ran 'yohʉ, nguetho nɛ ran dąhi i ø'a i xifi, nɛ ra dehe i ø'a i xifi, bin 'yçmzɛhɛ ʉ.

Ra Jesús bi hoc'i yoho yʉn 'yohʉ min 'yohʉ yʉ zi̱thu

28 Nɛ nubʉya bi zøm bʉ 'danguadi ra dądehe bʉya, nguepʉ ra xɛqui Gadara. Nɛ 'bex bá çpʉ yoho yʉn 'yohʉ ngue min 'yohʉ yʉ zi̱thu, nɛ mán ts'utho ʉ, tengutho ʉ yʉ zate. Mí 'bʉpʉ ja yʉn 'yägui ʉ, janangue'a nu yʉ ją'i i su da thopʉ hänbʉ ja ran 'yägui. Nɛ 'bex bá ç'ʉ yʉn 'yohʉ bin c'athʉ a ra Jesús, nɛ bi mbafi:

29 —'Bɛ'a gní 'yçcua gra Jesús, rá Ts'ʉnt'ʉ i Ową. Ha cpí 'yçhɛ gui ʉngahe, nɛ hinga na søn ra pa gui ʉngahe, bi 'yçn yʉ zi̱thu min 'yohʉ ʉ yʉn 'yohʉ.

30 Nɛ hinga yatho bʉ mi 'bʉ i 'da yʉ ts'ʉdi. 31 Nɛ nu'ʉ yʉ zi̱thu bʉya bi 'yçmp'a ra Jesús:

—Nu'bʉ guín nde gui hyønje thi, dami 'daje ran t'çdi ga cʉthe nʉ 'yo yʉ ts'ʉdi, bi 'yçn'ʉ:

32 —Ni mbähä, dami cʉthʉ nʉ, bi 'yçn'a ra Jesús.

Nɛ nu yʉ zi̱thu bʉya bi bøm bʉ ja rá mbʉi ʉ yʉn 'yohʉ, nɛ 'bexgue bi yʉrpʉ 'bʉh yʉ ts'ʉdi. Nɛ nu yʉ ts'ʉdi bʉya bin tihi nɛ bi gąpʉ ja ra nguani, him bi zä bin säya, nin uçm bʉ ja ra dehe, bim 'bɛpʉ. 33 Nɛ nu'ʉ mi fä ʉ yʉ ts'ʉdi bʉya, 'bexgue bi mba n'dihi bʉ ja ra hnini, nɛ nu'bʉ mi zøm bʉ, bi mam bʉya ngue 'bɛ'a bin ja nangue ʉ yʉn 'yohʉ min 'yohʉ yʉ zi̱thu, nɛ nangue ʉ yʉ ts'ʉdi. 34 Nɛ bá çh yʉ mɛngu bʉ ra hnini bʉya, bi zøpʉ 'bäh ra Jesús, nɛ nts'ɛdi bi 'yäp ra mate ngue da mbengui, nguetho him bi numanho 'bɛ'a bi 'yøt'a.

9

Ra Jesús bi hoc'a n'da ran 'yohʉ xí ts'a rá ją'i

1 Nɛ nu ra Jesús bʉya, xø bá hu mahøn'a ra mbosa, bá peng bʉ 'danguadi ra dądehe. Bi zøm bʉ ra hnini mi 'bʉi. 2 Nɛ bá thunba bʉ man'da ra hyçnni mahøn'a, ngue n'da ran 'yohʉ bá 'yox ra 'beza nguetho midí ts'a rá ją'i. Nɛ 'bexgue mí pą a ra Jesús mí çc'yɛi ʉ ngue i jasɛ rá ts'ɛdi, janangue'a bi 'yçmp'a ra hyçnni:

—O te guím bçni n'yø, nguetho ya dá pun'na ni ts'oqui, bi 'yçn'a ra Jesús.

3 Nɛ nu'ʉ 'da yʉ xänbate nią bʉya, nu'bʉ mi 'yøde 'bɛ'a bi man ra Jesús, 'bex bi bçn ʉ:

—Nuna ran 'yohʉ hingui ho i øt' na, ha hinga hønt'a Ową sä di punba n'da, mi çnsɛ ʉ.

4 Pɛ nu ra Jesús 'bex bi bądi 'bɛ'a mim bçn'ʉ yʉ xänbate nią, nɛ bi 'yçmp'ʉ:

—Hingui ho guím bɛ̨mhbʉ mbo ni mbʉihʉ, ngue guí ɛ̨mhbʉ hingui ho 'bɛ'a dá øt'ä, bi 'yɛ̨na. 5-6 Ha guím bɛ̨mhbʉ nte ní mbatho dá xicä ran 'yohʉ, ngue rá ts'oqui ya dá punbi. Ha guím bɛ̨mhbʉ man'da xquí pąhmbʉ i ja ma ts'ɛdi 'bʉ ga xifi da ndants'i, din 'yo. Pɛ nuya ga ut'ahʉ ngue i ja man t'ɛ̨digä ua ja ra häi ga punba yʉ́ ts'oqui yʉ ją'i, nugä ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, bi 'yɛ̨mp'ʉ.

Nɛ xø bi 'yɛ̨mp'a ran 'yohʉ i ts'a rá ją'i bʉya:

—Dami ndants'i, cąx ni fi̧di, ní mba ni ngu, bi 'yɛ̨mbi.

7 'Bex bi ndanc'a ran 'yohʉ mi ts'a rá ją'i, bi mba rá ngu. 8 Nɛ nu'bʉ mín nu yʉ ją'i 'bɛ'a bi 'yøt'a ra Jesús, bin su nɛ bi 'yɛ̨spa Ojąʼ nangue a n'da ra ją'i bin t'un'na ran t'ɛ̨di ngue di punba yʉ́ ts'oqui yʉ ją'i.

*Ra Mateo bi d*ɛn'na ra Jesús

9 Nɛ nu'bʉ mi bøm bʉ ra Jesús, bi thopʉ mi hucä bʉ dí hącä ra renta, drá hyącahäigä ngue drá Mateo, nɛ bi 'yɛ̨ngui:

—Dami tɛngui.

Nɛ nubʉya dá ndangui nɛ dá tɛnni.

10 Nɛ nubʉya 'darbʉ dán sihmɛgähe ra Jesús yʉ́ xädigähe a ya. Nɛ bi zøm bʉ xʉn ngu yʉ ziyate hyącahäi nɛ yʉ ts'om'bäi, 'darbʉ dá huhmbe bʉ dán sihmɛhe. 11 Nɛ nu yʉ fariseo bʉya, ngue im bɛ̨ni hønsɛ xʉn ho, 'bʉ mi nu 'bɛ'a bi 'yøt'a ra Jesús, bi 'yängähe ngue yʉ́ xädigähe bʉya:

—Hanja in jabʉ ni xänbatehʉ 'darbʉ i sihmɛhʉ yʉ ziyate hyącahäi nɛ yʉ ts'om'bäi, bi 'yɛ̨n'ʉ.

12 Nu'bʉ mí 'yø'a ra Jesús 'bɛ'a bi man ʉ, bi 'yɛ̨mp'ʉ:

—Hingui honi to'o da mbäx ʉ im bɛ̨nsɛ xʉn zaqui tengu ahʉ, pɛ hønt'ʉ i pąsɛ xʉm bøca i honi to'o da mbäx ʉ tengu ya i nde da dɛngui, bi 'yɛ̨mp'ʉ. 13 Ní mbähä bán xähmbʉ bʉ ja ni søcuąhʉ 'bɛ'a nam bøn'a rám hma Ojąʼ ngue i ɛ̨na: "Pɛ nugä man'da dí numanho 'bʉ gui 'yøthʉ ran huɛ̨cate xinda gue ʉ yʉ 'bøts'e guidí 'dajʉ," i ɛ̨n Ojąʼ, i ɛ̨m bʉ ja yʉ́ søcuą Ojąʼ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús. Nɛ nugä him bá ɛ̨cä gan zon'dʉ im bɛ̨nsɛ xʉn ho, pɛ bá ɛ̨cä gan zon'dʉ i pądi hingui ho, janangue da zä di päh yʉ́n 'yomfɛ̨ni, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús, bi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ fariseo.

*Ra Jesús bi ma nda'a ní pa da 'y*ɛ't' yʉ́n sihmɛ yʉ́ xädi

14 Nɛ n'da ra pa bʉya bi zøm bʉ 'bʉh ra Jesús yʉ́ xädi ra Xuua Nxixyą, nɛ bi 'yänni:

—Hanja dí ɛ't'ähe man ts'ihmɛ, nɛ yʉ fariseo, pɛ nu ni xädi hingui ɛ't' yʉ́n ts'ihmɛ ʉ, bi t'ɛ̨mp'a ra Jesús.

15 Ra Jesús bi man'a n'da ran t'uti 'bʉ mi dądi, bi 'yɛ̨mbi:

—Pɛ nu'ʉ i 'bʉpʉ ja ran thąti hin da du yʉ́ mbʉi, nguetho 'bʉpʉ a ran 'yohʉ din thąti. Pɛ da zøn ra ora da ts'ispa a ran 'yohʉ, nɛ ja da 'yɛ't' yʉ́n ts'ihmɛ bʉya, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

16 Pɛ nu'a din xä ʉ ma xädigä hin da bømanho 'bʉ nɛ'a ram hma maya'bʉ da dɛn ya, bi 'yɛ̨na. Tengutho'bʉ n'da ra 'ya'bø't'e 'bʉ dí 'bø't'a ra 'bø't'e ma'da'yo, hin da bømanho, nɛ nu'a ra 'bø't'e ma'da'yo di ts'on a ra 'ya'bø't'e. 17 Nɛ tengutho i øt' yʉ ją'i 'bʉ da xit' ra gui'uva ma'da'yo bʉ ja ra 'yambot'asɛ̨i, da fø'a nɛ dim fäni. Janangue i xit'a ra gui'uva ma'da'yo bʉ ja ra mbot'asɛ̨i ma'da'yo, nɛ hin da føgue nɛ hin dim fäni, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús, bi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ́ xädi ra Xuua.

*Ra Jesús bi xoxa n'da ra hmute xí du, n*ɛ bi hoc'a n'da ra xisu mi hɛ̨mb ra mbäji

18 Nɛ nu'bʉ mí yąhʉ ʉ, 'bexgue bi zøm bʉ n'da ra ngʉrpi bʉ ja ra niją, nɛ bin dąnyahmu bʉ mí 'bäh ra Jesús nɛ bi 'yɛ̨mbi:

—Bi du n'da ma t'i̧xu, 'yørqui ts'ʉ ra mate ga mbɛ gui cäx ni 'yɛ, nɛ da dąmbɛ̨ni.

19 'Bex bi mba a ra Jesús, bi dɛn'na bi du rá t'ʉhni. Nɛ gätho dá mbäcähe dyʉ xädigähe. 20 Nɛ nu'bʉ má mbähmbe bʉ 'yu, hin da ná sømhbe bʉ ja rá ngʉrpi, bi zʉje n'da ra xisu ngue ná 'dɛ'mayo njɛya min 'youi ra mbäji. Bi hyän bʉ rá xʉtha ra Jesús nɛ bi därpa rá nyąni rá pahni. 21 Nguetho mí ɛ̨nsɛ ra xisu: "Go høntho ga thärpa rá pahni, ya da yąngui." 22 Nɛ nu'bʉ mi därpa rá pahni ra Jesús a ra xisu, 'bex bi nyɛ̨ a ra Jesús, bi nu a ra xisu nɛ bi 'yɛ̨mbi:

—Damin johya gra xisu, ya bi yąn i nguetho gá 'yɛ̨c'yɛi i ja ma ts'ɛdi, bi 'yɛ̨mbi. 'Bexgue gue'a ra ora bi yąn'a ra xisu bʉya.

23 Nɛ bi tho a ra Jesús bʉya, dá søngähe bʉ rá ngun'a ra ngʉrpi, nɛ mí 'bʉpʉ yʉ mbɛ'bida nɛ xʉn ngu yʉ ją'i mi 'bʉpʉ ngue mí ɛ̨na xtá 'yäh ra hmute xí du. 24 Nɛ bi 'yɛ̨n'a ra Jesús:

—Dami pømhbʉ thi, nguetho nuna ra hmute him bi du, nɛ i ątho, bi 'yɛ̨mbi.

Pɛ bin thetho ʉ yʉ ją'i 'bʉ mi 'yø a bi xifi, nguetho mi pą ʉ ya xí du ra hmute. 25 Nɛ nu'bʉ mi bøn'ʉ yʉ ją'i bʉya, bi thopʉ mbo mi 'bɛn a ra hmute ra Jesús, nɛ bi bɛndba rá 'yɛ 'bex bi ndanc'a n'dihi ra hmute. 26 Nɛ gätho na ndoho ra xɛqui bʉ bi 'yø ʉ yʉ ją'i 'bɛ'a bin ja.

Yoho yʉ xädä bi hoc'a ra Jesús

27 Nɛ bi bøm bʉ rá ngu ra ngʉrpi a ra Jesús. Nɛ bi dɛnni yoho yʉ xädä, nɛ i mba't' bʉ ní mba:

—Dami huęgä'be, gram bom'bɛto i ra David, bi 'yęmbi.

28 Nɛ bi zøm bʉ ja ra ngu a ra Jesús, bi dɛn'ndʉ yʉ xädä. Nu ra Jesús bi 'yänni:

—Ha guí ęc'yɛiui i ja ma ts'ɛdigä ngue ga xoc'a ni däui, bi 'yęn a ra Jesús.

—Dí ęc'yɛi'be ngue i ja ni ts'ɛdi, gra Hmu, bi 'yęn ʉ yʉ xädä.

29 Nu ra Jesús bʉya bi därpa yʉ dä nɛ bi 'yęmbi:

—Din ja tengu a gá 'yęc'yɛiui, bi 'yęmbi.

30 Nɛ 'bex bi xo ʉ yʉ dä. Nɛ nu ra Jesús bʉya bi hɛcpa ʉ yʉn 'yohʉ, bi 'yęmbi:

—Njon gui xihmi 'bɛ'a dá øt'aui.

31 Pɛ høntho bi bøm bʉ yʉ xädä, 'bex bi xih yʉ ją'i 'bɛ'a bi 'yørpa ra Jesús.

Ra Jesús bi xocpa rá nde n'da ra gore

32 Nu'bʉ mi bøn ʉ yʉ xädä, xø bá ts'inba man'da ran 'yohʉ a ra Jesús. Midí goreba n'da ra zịthu min 'youi. 33 Nu ra Jesús bʉya bi hyønba thi ra zịthu min 'youi a ra gore, 'bex bi nyą a bʉya. Nu yʉ ją'i bʉya bi hyonya thoho 'bʉ mi nu a bin ja, nɛ bi 'yęna:

—Hinjąm'bʉ xtá nuhʉ ua ja ma häihʉ ra Israel tengu dí nuhʉ ya, bi 'yęn ʉ.

34 Pɛ nu ʉ yʉ fariseo sä i ęna:

—Nuna ran 'yohʉ i høn a thi yʉ zịthu nangue rán t'ędi bi un'na rá hmu yʉ zịthu, sä i ęn ʉ.

*Bi hu*ęc yʉ ją'i ra Jesús

35 Nɛ nu ra Jesús nzą̨i mi pa bʉ ja yʉ hnini nɛ min xänbate bʉ ja yʉ niją, nɛ mim mam bʉ ran ho ma'da'yo ngue 'bɛpʉ ní manda rá ts'ɛdi Oją. Nɛ midí hoqui hønt'a go man ʉ mi hęmb yʉ ją'i. 36 Nɛ bi huęc'ʉ yʉ ją'i a ra Jesús nguetho mi 'bʉi tengu'bʉ yʉ dɛ'yo 'bʉ njon midí jamansu, i 'yodumbʉi thoho. 37-38 Nɛ bi 'yęngähe ngue yʉ xädigähe:

—Majuąni dí xi ahʉ, xʉn ngu yʉ ją'i i 'bʉi ngue di däp rá mbʉi Oją 'bʉ 'bo'o da xifi nangue'a, pɛ hingui ngu i 'bʉi ngue da xifi. Nde'bʉ gui 'yäfʉ Oją di un ra 'bɛfi mi'da da mbäx'a rá 'bɛfi. Tengu'bʉ i ja n'da ra huąhi xʉ 'yot'i, nɛ hingui ngu yʉ mbɛfi, nɛ da 'yäp'a ra mɛhuąhi mi'da yʉ mbɛfi 'dahma da xoc'a n'dihi, bi 'yęn'a ra Jesús.

10

*Nu ra Jesús bi zänni 'd*ɛ'mayoho yʉ xädi

1 Nɛ nu ra Jesús bʉya bi zängahe dí 'dɛ'mayoho gähe yʉ xädigähe, nɛ bi 'daje rán t'ędi ga hømhbe thi yʉ zịthu nɛ ga hoje 'bɛ'a gä nín ʉ i hęmb yʉ ją'i.

2 Nɛ nugähe 'dɛ'mayoho bi zängahe, m'bɛt'o ra Simón, gue'a ra Pedro, nɛ'a ra Andrés rán 'yohʉ a ra Pedro. Nɛ ra Jacobo nɛ a ra Xuua rán 'yohʉ a ra Jacobo, ngue gätho yoho yʉ ts'ʉnt'ʉ ra Zebedeo ʉ. 3 Nɛ ra Felipe, nɛ ra Bartolomé, nɛ ra Tomás, nɛcä dra Mateogä ngue min hącahäigä, nɛ ra Jacobo rá ts'ʉnt'ʉ ra Alfeo, nɛ ra Lebeo ngue gue'a rá thuhu ra Tadeo; 4 nɛ ra Simón t'ęmbi ra cananista; nɛ ra Judas Iscariote, gue'a xí dä a ra Jesús. Nɛ guecähe 'dɛ'mayoho bi huangähe ra Jesús.

*Bi mb*ɛn'dʉ yʉ xädi da mamp'a rám hma

5 Nɛ nu'bʉ mí zängahe dí 'dɛ'ma yohogähe bi 'yęnje:

—Nuya hin gui mbähä bʉ i 'bʉ ʉ him ma mijudíohʉ, dyʉ israelhʉ. Xínga guepʉ ra xɛqui Samaria gui mbähä. 6 Pɛ nuya gui mbähä bʉ 'bʉ ʉ ma mɛnguhʉ yʉ israel. Nu'ʉ i 'bʉi tengu yʉ dɛ'yo bi 'bɛh ra 'yu in nde xtán donspʉ ja ran dąte. 7 Nɛ nubʉ hapʉ gui mbähä gui 'yęmfʉ: "Damin umhbʉ ya ngue di manda ahʉ rá ts'ɛdi Oją," bi 'yęngähe ra Jesús. 8 Gui hojʉ ʉ i hęmp'a ra t'axca'ya, nɛ hønt'a go man ʉ i hęmb yʉ ją'i, nɛ gui xoxhʉ ʉ xøn du, nɛ gui hyømhbʉ thi yʉ zịthu in 'yohʉ 'da yʉ ją'i. Nɛ nu'bʉ gui 'yøthʉ ʉ, hin gui 'yäh nin zäbihʉ, nguetho hin dá pä ahʉ a ma ts'ɛdigä, bi 'yęngähe ra Jesús.

9 Nɛ hin te ma mbɛti gui hyąxhʉ 'bʉ gá mbähä, bi 'yęngähe. 10 Nɛ xín ni tu'døzą gui tuxhʉ, nɛ hønt'a ni he guí hehʉ nɛ hønt'a ni thịxfani gui 'yʉthʉ, nɛ hin'yʉ 'bɛ'a gui hyąxhʉ, nguetho nubʉ gui sømhbʉ i ja nin t'ędi ngue da zimanho ahʉ ʉ.

11 Nɛ nu'bʉ gá sømhbʉ bʉ ja yʉ hnini ma mi israelhʉ gui 'yänhdʉ hapʉ 'bʉ a n'da ran 'yohʉ ngue ra hocją'i nɛ nu'a gätho yʉ ją'i

i numansu a. Nɛ guepʉ gam 'bʉhmbʉ bʉ,
jague'bʉ gui thohmbʉ bʉ man'da ra hnini
mahøn'a, bi 'yçngähe ra Jesús. 12 Nu'bʉ gá
sømhbʉ bʉ ja rá ngu, gui zɛnguahʉ, gui
'yäfʉ rán ąpi Oją nangue'a. 13 Nɛ nu'bʉ
rán säui a da 'yøt'ahʉ ʉ yʉ mɛngu bʉ hapʉ
gui sømhbʉ, Oją di un rán ąpi gá 'yäfʉ
bʉya. Pɛ nu'bʉ hin'na, tengutho 'bʉ nte
gamí 'yäfʉ. 14 Nɛ nubʉ hapʉ gui sømhbʉ,
nu'bʉ hin da zimanho ahʉ nɛ hingui nde
da 'yømanho a guí xihmbʉ, dami pømhbʉ
bʉ nɛ gui huąjʉ yʉ bøhäi ni guahʉ. Nu'a
nam bøn'a gui sohmbʉ bʉ ʉ. 15 Nɛ majuąni
dí xi ahʉ, nu yʉ mɛngu bʉ i ja n'da ra hnini
hin da zimanho ahʉ, pɛ nu'bʉ bin ja ra pa
ran juąnbi, man'da çmmɛ xʉn ʉ tho da nu,
xinda gue'ʉ mí 'bʉpʉ maya'bʉ bʉ ja ra hnini
Sodoma nɛ ra hnini Gomorra, bi 'yçnje a ra
Jesús.

Yʉn ʉnbi da nu yʉ́ xädi ra Jesús

16 Nɛ xø bi 'yçna:

—Nuya hønbʉ go hapʉ ga pɛn'nahʉ,
çmmɛ di ʉn'nahʉ ʉ 'bʉpʉ, tenguthoho yʉ
zate di ʉnba yʉ dɛ'yo. Damim fähmbʉ
tengu yʉ c'çya nɛ gui 'yøthʉ tengu øt'
yʉ t'azʉ, hønt'a ran ho gui 'yøthʉ. 17 Nɛ
gam fähmbʉ, nguetho nu yʉ ją'i di dä ahʉ
bʉ 'bʉh yʉ ngʉrpi bʉ ja yʉ niją, nɛ da
mbɛp'ahʉ. 18 Nɛ da zix'ahʉ bʉ 'bʉh yʉ zɛ'mi
nɛ yʉ ts'ʉt'abi, nguetho guí çc'yɛigahʉ, pɛ
hinga ndetho da zix ahʉ bʉ. Nguetho nu'bʉ
da zix ahʉ bʉ, da zä gui xihmbʉ yʉ zɛ'mi nɛ
yʉ ts'ʉt'abi nangue ma thuhugä, n'dahma
nɛ ʉ yʉ judío nɛ ʉ i thąnde yʉ́ oją zɛhɛ da
'yøde nanguecä. 19 Nɛ nu'bʉ da ts'ix ahʉ bʉ
'bʉh yʉ ts'ʉt'abi, o guí hądumbʉihʉ 'bɛ'a
guim mamhbʉ o gue'bʉ da zä gan yąhʉ
uague hin'na, nguetho Oją di 'da ahʉ ran
'yomfçni 'bɛ'a gui mamhbʉ 'bʉ bi mba ma
juąn'ni ahʉ. 20 Nguetho hinga guesɛ ahʉ gan
yąhʉ 'bʉ bi mba ma juąn'ni ahʉ, pɛ gue'a rá
Hogandąhi Oją ma Tahʉ din yą, bi 'yçngähe
ra Jesús.

21 Nɛ dim 'bʉ i 'da di däsɛ yʉ́n 'yohʉ da
mba ntho. Nɛ nu'ʉ 'da di däsɛ yʉ́ ts'ʉnt'ʉ
bʉ 'bʉh ra zɛ'mi da tho. Nɛ dim 'bʉ i 'da
yʉ ts'ʉnt'ʉ di yąp zɛhɛ yʉ́ ta ngue da tho.
Nɛ din jabʉ da t'ørpa ʉ i çc'yɛigui, bi 'yçn'a
ra Jesús. 22 Nɛ gätho na ndoho ra ximhäi da
ts'an ahʉ nangue guí tɛngahʉ, pɛ nu'bʉ gui
hyäthʉ gue'bʉ go ran zɛgui, gui tąha gan
yąmhbʉ bʉya, bi 'yçn'a ra Jesús. 23 Nɛ nu'bʉ
n'da ra hnini di ʉc'ahʉ, dami 'dahmbʉ bʉ,
nɛ gui mbähä bʉ man'da ra hnini bʉya. Nɛ
majuąni dí xi ahʉ, hin gní täthʉ gätho yʉ
hnini Israel gui xihmbʉ rám hma Oją nɛ gui
'dahmbʉ, 'bʉ bá pengä.

24-25 Nɛ tengu thoho n'da ra xädi hin da
t'çmbi xʉn ho 'bʉ him bi t'çmbi xʉn ho rá
xänbate; nɛ hin da hnumanho n'da ra 'yçhɛ
'bʉ him bi hnumanho rá hmu. Nɛ din jabʉ
da 'yøt'ahʉ, hin da numanho ahʉ yʉ ją'i,
tengu thohogui him bi hnumanhogui, nɛ i
t'çngui drá zịthu, bi 'yçn'a ra Jesús.

Ra Jesús bi ma hønt'a Oją da ts'ʉ

26 —Janangue'a hin gui suhʉ 'bɛ'a da
'yøt'ahʉ yʉ ją'i, guehma gui mamhbʉ a
dí xi ahʉ. Hin gui cømhbʉ a. 27 Nu'a dí
xi ahʉ ua njonguin nu, dami mamhbʉ bʉ
'bʉh yʉ ją'i, nɛ nu'a dí xi ahʉ njongui øde,
dami mbahmbʉ bʉ ja yʉ hnini, da t'øpʉ
'bɛ'a gätho dá xi ahʉ ya, bi 'yçngähe ra
Jesús. 28 Nɛ o guí suhʉ ʉ in nde da hyo ahʉ,
hin'yʉ yʉ́ ts'ɛdi nɛ'a ni mbʉihʉ di juat'ahʉ.
Man'da xʉn ho 'bʉ gui suhʉ a Oją, nɛ hønt'a
i sä di ʉn'na ni ją'ihʉ nɛ ni mbʉihʉ bʉ ja ran
ʉnbi maząi, bi 'yçngähe ra Jesús.

29-31 Janangue 'yo guí hądumbʉihʉ, guim
bçmhbʉ yʉ doja i 'bä bʉ ja yʉ täi, hingui ngu
di muui, pɛ nu'ʉ xínga n'da da du 'bʉ hin rá
pähä Oją da du. Janangue'a guim bçmhbʉ,
hin'yʉ 'bɛ'a din ja ahʉ 'bʉ hin rá pähä Oją
din ja. Nguetho man'da di mu ahʉ bʉ na
nu Oją xinda gue ʉ yʉ doja, nɛ i pądi gätho
nangue ahʉ. Janangue'a hin gan suhʉ, bi
'yçngähe ra Jesús.

Da ma to'o tɛn ra Jesús

32 —Nɛ gätho to'o da mam bʉ 'bʉh yʉ ją'i
ngue i tɛngä, nɛcä gam ma bʉ 'bʉh ma Ta
nubʉ mahçts'i nangue ʉ. 33 Pɛ nu'a to'o din
cøm bʉ i 'bʉh yʉ ją'i nanguecä, nɛcä xin
ga cøm bʉ bí 'bʉh ma Ta bʉ mahçts'i, bi
'yçngähe ra Jesús.

Ra Jesús bi ma da ts'ʉ ʉ to'o da dɛnni

34 —Nɛ hin guim bçmhbʉ ngue bá çcä
da zɛh yʉ sʉi, pɛ man'da din ja yʉ sʉi
nanguecä. 35-36 Nu yʉ 'yçc'yɛi da ts'ʉpʉ ja rá
ngusɛ, nu'bʉ hing yʉ 'yçc'yɛi 'bʉpʉ. Nu yʉn
'yohʉ din sʉhmbʉ yʉ́ ta, nɛ nu yʉ xisu bʉya
din sʉhmbʉ yʉ́ mbe nɛ ʉ yʉ́ cä, nangue ʉ
hingui çc'yɛigui, bi 'yçna.

37 Pɛ nu'bʉ n'da ra ją'i man'da im bçn'a rá
ta nɛ rá mbe xínda guecä, hin ga çmbi ngue

rá hmugui. Nɛ nu'bʉ n'da ra ją'i man'da im bɛ̨n'a rá ts'ʉnt'ʉ nɛ rá t'i̱xu xínda guecä, ngutho ʉ hin da zä ga ɛ̨mbi ngue rá hmugui, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús. [38] Pɛ nu'bʉ 'bo'o ɛ̨na i tɛngui nɛ hingui hät' yʉn ʉnbi da t'ørpe, nɛcä xín ga ɛ̨mbi rá hmugui. [39] Nɛ nu'a to'o da zu da thɛ̨cpa rá te nanguecä, da mba ma ʉnbi bʉ ja ran dɛ̨te rá te a, pɛ nu to'o hin da zu da thɛ̨cpa rá te nanguecä, hin da mba ma ʉnbi bʉ ja ran dɛ̨te a, bi 'yɛ̨ngähe ra Jesús.

Ra Jesús i man yʉn t'unni

[40] Nɛ xø bi 'yɛ̨n'a ra Jesús:

—Nu'a to'o da zimanho ahʉ, nɛcä xin bi zimanhogui, nɛ'a bá pɛngä xim bi zimanho a. [41] Nɛ nu'a to'o da zimanho n'da rá pøngahyą Oją nangue a ra 'bɛfi i øt'e, 'da'angu ran ho din t'unui a ra pøngahyą. Nɛ nu'bʉ 'bo'o da zimanho n'da ra hocją'i nangue a ran hocją'i i øt'e, 'da'angu ran ho din t'unui a. [42] Nɛ nu'bʉ n'da ra ją'i i ja 'bɛ'a di un'na n'da ma xädigä ngue'a i tɛngui, madague'bʉ hønt'i ts'ʉ ra dehe di unni, pɛ nɛ a i ja 'bɛ'a din t'unni ngue man'da xʉn ho, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

11

Ra Xuua Nxixyą bi manda dí änni to'o a ra Jesús

[1] Nu'bʉ mi gua a man ra Jesús bʉya, bi mbɛngähe dí 'dɛ'mayohogähe. Nɛ n'danni bi mbasɛ ra Jesús bʉya. Bi mba bin xänbate bʉ mi'da yʉ hnini bʉ ra häi Galilea.

[2] Nɛ mi ofädi ra Xuua Nxixyą, nɛ bi sifi 'bɛ'a gätho bi 'yøt'a ra Cristo, janangue'a bi mbɛn'ndʉ yoho yʉ́ xädi a ra Xuua. Nɛ nu'bʉ mi zøm bʉ 'bʉh ra Jesús, [3] bi 'yänni:

—Ha gue'e gra Cristo, gra Thahni i Oją, ngue mi hma ba ɛ̨hɛ, uague ga thoqui ga tømhbʉ, bi 'yɛ̨n'ʉ yʉ́ xädi ra Xuua.

[4-5] Nu ra Jesús bʉya bi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ́ xädi ra Xuua:

—Ni mbɛ bʉ, gui xihmi a ra Xuua 'bɛ'a gätho guí øhmi, bi 'yɛ̨mbi. Dami xihmi 'bɛ'a guín nuui, ngue nu yʉ xädä bin zø yʉ́ dä ya, nɛ'ʉ yʉ dogua i 'yo, nɛ'ʉ mi hɛ̨mb ra t'axca'ya ya bi yąn ʉ, nɛ'ʉ yʉ gogu ya i øhnahyą ya, nɛ'ʉ 'da xøn du i pa nsots'i, nɛ yʉ hyoya i si a ram hma ngue 'bɛpʉ dím pø ʉ. [6] Mająpi ʉ to'o hin di ʉ't' yʉ́ mbʉi nanguecä, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús 'bʉ mi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ́ xädi ra Xuua.

[7] Nɛ nu'bʉ mi mbenc'ʉ yʉ́ xädi ra Xuua, nu ra Jesús bi xih yʉ ją'i 'bɛ'a øt' ra Xuua, nɛ bi 'yɛ̨mbi:

—'Bɛ'a guí mbähä guin nuhʉ bʉ ja ra dąpo 'bʉ mi 'bʉpʉ ra Xuua. Ha gá mbähä gbá nuhʉ n'da tengu ra xithi i ɛn ran dąhi. [8] Uague gá mbähä gbá nuhʉ n'da ran 'yohʉ mahotho rá he mí he. Pɛ guí pąhmbʉ to'o mahotho yʉ́ he i 'bʉpʉ ja yʉ ngunts'ʉt'abi ʉ. [9] Uague gá mbähä gbá nuhʉ n'da rá pøngahyą Oją. Majuąni ngue gán nuhʉ n'da rá pøngahyą Oją, nɛ nu'a, man'da xʉn hɛ̨ts'i rá ts'ɛdi a xínda gue'ʉ gä mi'da yʉ pøngahyą. [10] Nguetho gue'a ra Xuua a mí hmam bʉ ja rám hman Oją maya'bʉ 'bʉ mí 'yɛ̨na:

M'bɛt'o ga pɛhna n'da ran 'yohʉ ngue mam 'bɛhni
da xih yʉ ją'i ngue da døp'e'e xʉn ho,
bi 'yɛ̨n Oją, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

[11] Majuąni dí xi ahʉ, njon mí 'bʉh man'da ran 'yohʉ man'da xʉn hɛ̨ts'i nangue a rá 'bɛfi bin t'unni xínda gue a ra Xuua. Pɛ hønt'a go to'o din uni ngue di manda rá ts'ɛdi Oją, madague'a hingui hɛ̨ts'i rá 'bɛfi din t'unni, pɛ man'da xtán hɛ̨ts'i bʉ dí nɛqui, xinda guepʉ ni nɛqui a ra Xuua ya, bi 'yɛ̨na.

[12] Asta gue'bʉ mi dʉmp' rá 'bɛfi ra Xuua nɛ guehya, i honi da yʉrpʉ di manda rá ts'ɛdi Oją yʉ ją'i. Nɛ nu'ʉ i humbi i honi, da dąha da yʉrpʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús. [13] Nɛ gue'a bi man ʉ yʉ øngahyą maya'bʉ ʉ bin ja, nɛ mí ɛ̨m bʉ ja yʉ́n t'ɛ̨di Oją, nɛ gue'ʉ mí man ʉ 'bʉ hín nim 'bʉh ra Xuua. [14] Nɛ nu'bʉ guí ɛ̨c'yɛi a dí xi ahʉ, gui pąhmbʉ ngue tengu'bʉ da gue a ra Elías a ra Xuua, ngue gue'a ra Elías guí tømhbʉ ngue mí 'bʉh maya'bʉ. [15] Nɛ nu'bʉ 'bo'o i ja rá zagu di jamansu a dím mangä ya, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

[16] Ga xi ahʉ 'bɛ'a guí øthʉ ya, ngue nte guí ʉrpahʉ ra güɛnda. Guí øthʉ tengu i øt' yʉ t'ʉhni 'bʉ in ɛ̨ni. Din sʉsɛ ʉ, nɛ i xih yʉ́ mit'ʉhnihʉ: [17] "Dá pixt' mam 'bixt'i pɛ hin gá 'yʉrpahʉ ra güɛnda, nɛ hin gán nɛ̨hmbʉ," i ɛ̨n'ʉ 'da. "Pɛ nugähe dá pɛ'be n'da ra 'bɛi ngue tengu'bʉ xøn du n'da, pɛ nte gá bɛ̨mhbʉ nɛ hin gán zomhbʉ," i ɛ̨n'ʉ mi'da yʉ t'ʉhni. [18] Nɛ ngutho guí øthʉ, hin gá 'yʉrpahʉ ra güɛnda a ra Xuua, ngue him mi ho yʉ́n sihmɛ nɛ him bi zi ra vino, pɛ gá

'yçmdahʉ in 'youi ra zįthu. [19] Pɛ nugä, dán
ją'igä ua ja ra ximhäi, xʉn ho man ts'ihmɛ
'bʉ n'dandį nɛ ma ts'ithegä, pɛ xínga guecä
guí ʉrcahʉ ra güɛnda. Pɛ guí xijʉ yʉ fɛhni,
guí ençjʉ: "Nuna ran 'yohʉ ran zäthu nɛ ra
mihni na, nɛ yʉ́ amigo yʉ ts'om'bäi nɛ yʉ
ziyate hyącahäi," guí ençjʉ. Pɛ Oją i pądi
'bɛ'a xʉn ho da 'yøt'e ngue bi zänga'be, bi
'yçn a ra Jesús.

N'da ram hma nangue ran ʉnbi da nu yʉ
ją'i him bi päh yʉ́ mbʉi

[20] Nɛ man'da ram hma bi man ra Jesús
nangue yʉ hnini bʉ bi 'yøt'e xʉn ngu yʉ́n
t'øt'e mixte. Nguetho nu yʉ ją'i bʉ, nją̨m'bʉ
bi nde bi päh yʉ́ mbʉi, madague'a bi nu yʉ́n
t'øt'e mixte. Nɛ bi 'yçn'a ra Jesús:

[21] —Huçhi maha ahʉ gyʉ mɛnguhʉ bʉ ra
hnini Corazín nɛ ra hnini Betsaida, nguetho
nu'bʉ xcá øt'ä yʉn t'øt'e xcá ut'ahʉ bʉ ja
ra hnini Tiro nɛ ra hnini Sidón, xtán du yʉ́
mbʉi nangue ran ts'o mí øt'ʉ nɛ xtí päh yʉ́
mbʉi ʉ. [22] Janangue'a nu'bʉ bi zøn ra pa din
ja ran juąnbi, man'da xʉn ʉ tho ran ʉnbi gui
nuhʉ xinda gue ʉ 'bʉpʉ Tiro nɛpʉ Sidón,
bi 'yçmbi. [23] Ngutho ahʉ gyʉ mɛnguhʉ
ra hnini Capernaum. Masque guí çmhbʉ
man'da xʉn hçts'i rá ts'ɛdi ni hninihʉ xínda
gue ʉ mi'da. Pɛgue hin'na, guehma da mba
ma juadi ahʉ. Nguetho nu'bʉ xcá øt'ä yʉn
t'øt'e mixte bʉ ra hnini Sodoma tengu dá
ørpʉ ja ni hninihʉ, hin xtán guadi nangue
ra sibi, nguetho xtím päh yʉ́n 'yomfçni yʉ
mɛngu bʉ, nɛ guexta'a di jat'a ra hnini ya.
[24] Pɛ guehma majuąni dí xi ahʉ, 'bʉ bin ja
ran juąnbi, man'da xʉn ʉ tho ran ʉnbi gui
nuhʉ, xínda gue a da nu yʉ mɛngu bʉ ra
hnini Sodoma, bi 'yçn'a ra Jesús.

*Ra Jesús i hurpa rá mb*ʉi n'da

[25] Nɛ nubʉya nu ra Jesús bin yąui Oją nɛ bi
'yçna:

—Ma Ta i, gra Hmu mahçts'i, nɛ gra Hmu
ua ja ra häi, jamadi ya ngue gá japi him bi
bą'a ram hma nangue ni ts'ɛdi ʉ im bçnsɛ ja
yʉ́n 'yomfçnisɛ, pɛ gá japi bi bądi nangue'e
ʉ i hon'a'i, tengu yʉ t'ʉhni ngue hin te i
pądi. [26] Nɛ gue'a gá 'yøt'e ma Ta i, ngue
gue'a gá numanhosɛ guí øt'e, bi 'yçn'a ra
Jesús 'bʉ min yąui Oją rá Ta.

[27] Nɛ xø bi 'yçmp'ʉ yʉ ją'i bʉya:

—Gätho 'bɛ'a i ja, bi 'dacä ma Ta. Nɛ
njon da bąqui xʉn ho, hinda hønt'a ma Ta
i pąqui. Nɛ njon da bądi xʉn ho ma Ta,
hinda høngdä ngue rá Ts'ʉnt'ʉgui dí pącä
a, nɛ ʉ ngue ma pähä ga japi da bądi, bi
'yçn'a ra Jesús. [28-30] Nɛ nu'bʉ gá yähmbʉ
nɛ gán xømbʉihʉ nangue 'bɛ'a gätho guí
øthʉ, ba çhmbʉ gui tɛngahʉ, nɛ nugä ga
hut'a ni mbʉihʉ. Nɛ nu'a ra 'bɛfi dí 'da
ahʉ hingui hçi a, tengu'bʉ dí huthʉ ran
thuyą dín hyanbahʉ ya. Nɛ nugä dí sɛt
ma mbʉi nɛ hin'yʉ ran 'yçts'i ma mbʉi, nɛ
ga xän'nahʉ ngue njabʉ gui 'yøthʉ, nɛ ga
hut'a ni mbʉihʉ, bi 'yçn'a ra Jesús.

12

Ra Jesús bi 'yuti nda'a man'da xʉn ho xtá
'yøt'ʉ yʉ fariseo

[1] Nɛ nu'a n'da ra pa mi 'yo a ra Jesús bʉ ja
yʉ huąhi. Nɛcähe dá mbähmbe yʉ́ xädigähe
a, 'bʉ ra pa ran ts'äya. Dá ndehmɛhe nɛ dá
tʉje 'da yʉ trigo. Dá tçnt' ma 'yɛhe ʉ yʉ
trigo nɛ dá sahe. [2] Nu yʉ fariseo bi nu 'bɛ'a
dá øthe nɛ bi 'yçmp'a ra Jesús:

—Nu ni xädi bi 'yøt'a hin xtá 'yøt'e,
nguetho bi 'yøt'a n'da ra 'bɛfi ra pa ran
ts'äya, 'bʉ mi dʉc yʉ trigo.

[3] Nɛ bi dą'a ra Jesús, bi 'yçmbi:

—Ha hin gán nuhʉ bʉ ja ni søcuąhʉ,
ngue nɛ a ra David bi mbɛsta a rán t'çdi Oją
'bʉ mi mbähä ʉ 'da, nɛ bin tumanthuhu, má
hin'yʉ 'bɛ'a da zi ʉ. [4] Janangue'a bi yʉrpʉ ja
rá ngu Oją, bi zi ʉ yʉ 'bøxthuhmɛ him mi
sä da zi ʉ, pɛ hønt'ʉ yʉ mbäją mi si ʉ. Pɛ
hin guí çmhbʉ bi 'yøt' ra ts'oqui ra David,
bi 'yçn'a ra Jesús. [5] Uague hin guím bçmhbʉ
'bɛ'a mam bʉ ja rán t'çdi ra Moisés nangue
yʉ mbäją 'bʉpʉ ja ra niją, ngue nɛ'bʉ ra pa
ran ts'äya i øt' yʉ́ 'bɛfi. Pɛ hing ra ts'oqui
a i øt'e, nguetho guepʉ ja ra niją dim pɛfi.
[6] Nɛ nugä dí xi ahʉ, man'da xʉn hçts'i ma
ts'ɛdigä xínda gue ra niją, hanja guí çmhbʉ
bi 'yøt' ra ts'oqui ma xädigä, bi 'yçmbi. [7] Pɛ
nu ahʉ hin guí pąhmbʉ 'bɛ'a nam bøn'a im
ma bʉ ja rám hman Oją ngue i çna: "Nugä
man'da dí nde din ja nin huçcatehʉ, xinda
gue gui hyohʉ yʉ zu'uç ngue gui pøscahʉ,"
i çn Oją, bi 'yçn'a ra Jesús. Nu'bʉ xquí
pąhmbʉ 'bɛ'a nam bøn'a, hin xcami yąfʉ
ʉ hin'yʉ yʉ́ ts'oqui, bi 'yçn'a ra Jesús. [8] Nɛ
nugä guecä dán ją'igä ua ja ra ximhäi, drá
hmu, nɛ i ja man t'çdi ga mangä 'bɛ'a da
'yøt' yʉ ją'i ra pa ran ts'äya, bi 'yçmbi.

N'da ran'yohʉ ra mbɛdi rá 'yɛ bi hoc'a ra Jesús
9 Nɛ bi thoh pʉya nɛ bi yʉrpʉ ja ra niją.
10 Nɛ nu yʉ́n sʉihʉ a ra Jesús mi nde xtán
dįnba n'da ra ts'oqui ngue mi sä xtí yąpi, nɛ
bi t'ęmp'a ra Jesús:
—Ha da zä da mba ma hoqui a ra pa
ran ts'äya n'da ra hyęnni, uague hin'na, bi
'yęn'ʉ. Nguetho mí 'bʉpʉ n'da ran 'yohʉ
ngue ra mbɛdi rá 'yɛ.
11 Nɛ bi dą'a ra Jesús:
—Ha i 'bʉ a n'da ahʉ ngue nu'bʉ ni
dɛ'yohʉ da däpʉ ja ra hyąhäi gue'bʉ ra pa
ran ts'äya, ha hin gui jʉxhʉ. 12 Ha má guet'a
n'da ra ją'i ngue hin da zä da t'ørpa ran ho
'bʉ ra pa ran ts'äya. Nɛ nu'a, man'da di
muui xinda gue yʉ dɛ'yo, bi 'yęn'a ra Jesús.
13 Nɛ nubʉya, bi 'yęn'a ra Jesús:
—Dami juąn ni 'yɛ, bi t'ęmp'a ran 'yohʉ.
Nɛ bi juąn bʉya. Nɛ 'bex bi gohi xʉn ho
tengu man'da rá 'yɛ xʉn ho. 14 Nɛ nu yʉ
fariseo ęmmɛ bin cuɛ bʉya. Bi bøm bʉ ja ra
niją, bi nyąsɛ ʉ 'bɛ'a dí zä da hyo ra Jesús.

Maya'bʉ bi hma 'bɛ'a bi 'yøt'a ra Jesús
15 Nɛ nu'bʉ mi bęn'a ra Jesús 'bɛ'a mi nde
xtá 'yørpa ʉ yʉ fariseo, bi bøm bʉ bʉya,
bi mba n'danni, nɛ ęmmɛ xʉn ngu yʉ ją'i
bi numanho da dɛnthoho. Nɛ gätho midín
hyęnni bi hoc'a ra Jesús. 16 Nɛ bi xi ʉ njon
da xifi to'o a bi hoqui. 17 Nɛ nu'a bi 'yøt'a ra
Jesús ngue njon bi ndepe da xifi, bin thɛui a
mi hma maya'bʉ 'bʉ mi 'yęn'a ra pøngahyą
Isaías:
18 Nuna guehna ma 'yęhɛgä dá huahni
ngue ęmmɛ didí huęcä nɛ i hurca ma mbʉi,
ga un ma Hogandąhi
ngue da xi ʉ i thąnde yʉ́ oją zɛhɛ, nangue
ran juąnbi ga øt'ä 'bʉ ran zɛgui ra
pa.
19 Nɛ hin din sʉte a nɛ xín dim mbatho, nɛ
hingan ts'ɛdi din yą hapʉ din 'yo.
20 Nɛ nu'ʉ in ja tengu'bʉ ra xithi bi domp'
ran dąhi, da xots'i mahøn'a.
Ngutho ʉ in ja tengu n'da ra sibi mi ts'ʉtho
da huęzɛhɛ, di japi ngue da dɛ xʉn
ho mahøn'a, asta gue'bʉ bi zøni dim
hmu xʉn ho ua ja ra ximhäi, nɛ din
jabʉ da 'yøt'e.
21 Nɛ gätho yʉ ją'i 'dahma 'dan'yo bʉ na yą
da dømp' ran ho da 'yørpa ʉ, i ęn
Oją, bi 'yęn'a ra Isaías maya'bʉ.
Gue'a bi ma nangue ra Cristo rá Thahni Oją.

*Bi t'*ęmbi n'youi rá ts'ɛdi ra zįthu a ra Jesús
22 Nɛ n'da ran 'yohʉ min 'youi ra zįthu nɛ
mi xädä nɛ mi gore, bi ts'ixpʉ 'bʉ a ra Jesús,
ngue di hoqui. Nɛ 'bexgue bin zø yʉ́ dä,
nɛ bi nyą bʉya. 23 Nu'ʉ gätho bi nu 'bɛ'a bi
'yøt'e bi hyonya thoho ʉ, nɛ bi 'yęna:
—Masque guehna mi man ʉ yʉ pøn-
gahyą, ngue rám bom'bɛto ra David, ngue
rá Thahni Oją, bi 'yęn'ʉ yʉ ją'i.
24 Nɛ nu yʉ fariseo 'bʉ mi 'yøde 'bɛ'a i man
yʉ ją'i, bin cuɛ ʉ, bi 'yęna:
—Nuna ran 'yohʉ na i høn a thi yʉ zįthu
nguetho in 'youi rá ts'ɛdi a yʉ́ hmu, sä ęn'ʉ.
25-26 Nɛ 'bex bi bą'a ra Jesús 'bɛ'a mim
bęn'ʉ yʉ fariseo nɛ bi 'yęmp'ʉ:
—Pɛ him majuąni guí mamhbʉ, nguetho
nu ra zįthu hin da zä din sʉsɛhʉ yʉ́m
fäts'ihʉ. Nu'bʉ din sʉsɛ din juasɛ yʉ́ ts'ɛdi
ʉ 'bʉ, tenguthoho 'bʉ n'da ra ts'ʉt'abi din
heque nɛ din tunhdʉ ʉ yʉ́m fäts'ihʉ, di
'bɛsɛ yʉ́ ts'ɛdi 'bʉ. Nɛ ngutho n'da ra hnini
o gue n'da ra ngu 'bʉ din heque, pɛ gä dim
'bɛ ʉ. 27 Nu'ahʉ guí ęmhbʉ dín 'yo'be rá
ts'ɛdi ra zįthu, janangue'a i sä dí høn a thi
yʉ zįthu, sä guí ęmhbʉ. Pɛ xi'bʉ da gue'a
dí øt'ä, ha in jabʉ ʉ guí xänbahʉ 'bʉ i høn
a thi yʉ zįthu ʉ. Nɛ guesɛ ʉ i ut'ahʉ ngue
him majuąni a guí mamhbʉ, bi 'yęn'a ra
Jesús. 28 Pɛgue rá Hogandąhi Oją dá høn a
thi yʉ zįthu nɛ dá ut'ahʉ ngue ya di manda
rá ts'ɛdi Oją ua guí 'bʉhmbʉ, bi 'yęmp'ʉ.
29 Nɛ tenguthoho n'da ran 'yohʉ 'bʉ i
'bʉpʉ ja rá ngu, hin njongui sä da yʉrpʉ
'bʉ hinga m'bɛt'o da mba nthurpi yʉ́ 'yɛ, nɛ
nuya sä da yʉrpʉ nɛ da hyąspi 'bɛ'a gätho i
ja bʉ. Dín jagä bʉ, him mí sä xcá mispa yʉ
zįthu 'bʉ hin xcá tąpä ʉ yʉ́ hmu, bi 'yęn'a ra
Jesús.
30 Nɛ nu'a to'o hingui numansugui, man
sʉi'be a. Nɛ nu'a to'o hingui øt' ma 'bɛfi i di
japi dim 'bɛ ʉ mi'da, bi 'yęn'a ra Jesús.
31 Janangue'a dí xi ahʉ, hønt'a go má
ts'oqui nɛ hønt'a go má ts'ore da man a
n'da, i sä da mba ma punbi, pɛ nu'bʉ i man
ra ts'ore nangue rá Hogandąhi Oją n'da,
ya hin da zä da mba ma punbi n'da 'bʉ.
32 Pɛ dí xi ahʉ, nu'bʉ 'bo'o da man ra ts'ore
nanguecä, dán ją'igä ua ja ra ximhäi, pɛ i sä
da mba ma punbi a. Pɛ nu'a da man ra ts'ore
nangue rá Hogandąhi Oją, pɛ hin ją̨m'bʉ da
mba ma punbi a, bi 'yęn'a ra Jesús.

Ra Jesús bi ma 'da'anguui a rá mbʉi n'da a rán t'øt'e n'da

33 —Pɛ nu'bʉ xʉn ho ran t'øt'e ngue dá høn a thi ʉ yʉ zịthu, nde'bʉ gui numanhojʉ 'bʉ, nguetho gui 'yçmfʉ xʉn ho ra za gue'bʉ xʉn ho rán dät'ä. Pɛ nu'bʉ hingui ho yʉ́n dät'ä gui 'yçmfʉ hingui ho ra za 'bʉ. Nguetho nu yʉ́n dät'ä i zʉpʉ da bạ a n'da nda'a ní za a, bi 'yçn'a ra Jesús. 34 Nu ahʉ, tengu'bʉ yʉ́ mɛni ahʉ yʉ pozʉ. Hague dán zä gui mamhbʉ n'da ra nde xʉn ho 'bʉ xʉn ts'otho ahʉ. Nguetho nu'a i yupʉ rá mbʉi n'da, gue'a i pøn rá nde n'da, bi t'çmp'ʉ yʉ fariseo. 35 Nu'a ran 'yohʉ i yuh ran ho rá mbʉi, hønt'a xʉn ho im ma, pɛ nu'a ran 'yohʉ xʉn ts'o, hønt'a im ma, nguetho xʉn yuh ran ts'o rá mbʉi. 36 Nɛ dí xi ahʉ ngue nu'a ra pa din ja ran juạnbi, gätho yʉ ją'i da mba ma juạnbi nangue a him bin 'yomfçni 'bɛ'a í mba a bi man ʉ. 37 Nɛ nangue yʉm hma gá mamhbʉ dí ts'än'nahʉ ran ʉnbi 'da ahʉ nɛ dí mba ma thøgue 'da ahʉ, bi 'yçn'a ra Jesús.

*Ra Jesús nte ma hm*ɛpya bi 'yu 'bʉ mi t'äp yʉ hmɛpya

38 Nɛ nubʉya, bi t'çmp'a ra Jesús, bi 'yçmp'ʉ 'da ma ngʉrpihe yʉ fariseo nɛ yʉ xänbate niją:

—Gra xänbate, dami 'yurcahe n'da ra hmɛpya ngue'bʉ majuạni Ową bi 'da'a ni ts'ɛdi.

39 Bi dą'a ra Jesús:

—Nu'ʉ xø 'uegue nangue Ową nɛ xʉn ts'o yʉ́ mbʉi, gue'ʉ i äh yʉ hmɛpya ʉ. Pɛ hin da t'ut yʉ hmɛpya ʉ, pɛ hønt'a n'da ra hmɛpya da t'uti, tengu bi 'yøt'a ra Jonás. 40 Ngue tengu thoho ra Jonás, hyu pa nɛ hyu xui bi 'yo bʉ mbo rá foho n'da ra dąhuą, nɛ ngutho din jacä guecä dán ją'igä ua ja ra ximhäi, hyupa nɛ hyu xui ga o bʉ 'bʉ ʉ xʉn du, bi 'yçn'a ra Jesús 'bʉ mi 'yçmp'ʉ. 41 Nɛ dí xi ahʉ, nu'ʉ mí 'bʉpʉ ra dąhnini Nínive 'darbʉ gam 'bähmbʉ ʉ 'bʉ bin ja ran juạnbi 'bʉ ran zɛgui, nɛ da 'yut'ahʉ i ja ni ts'oquihʉ. Nguetho nu'ʉ 'bex bi päh yʉ́ mbʉi 'bʉ mí 'yø a bi man a ra Jonás, pɛ nu ahʉ xø hin guín nde gui päh ni mbʉihʉ nangue'a dí mangä. Nɛ nugä, man'da xʉn hçts'i ma ts'ɛdi xinda gue ra Jonás, bi 'yçn'a ra Jesús. 42 Nɛ'a ra xisu min ts'ʉt'abi bʉ Sur, 'darbʉ gam 'bähmbʉ a 'bʉ bin ja ran juạnbi 'bʉ ran zɛgui. Nɛ da 'yut'ahʉ ngue i ja ni ts'oquihʉ. Nguetho nu'a yatho bá çhɛ ngue mi nde da 'yø a 'bɛ'a bi man a ra ts'ʉt'abi Salomón nangue ran 'yomfçni bi un Ową, pɛ nu'ahʉ hin guí nde gui 'yøhmbʉ a dím mangä. Pɛ nugä man'da i ja rá ts'ɛdi mam hmangä xinda gue ra Salomón, bi 'yçmp'ʉ yʉ fariseo a ra Jesús.

Nu rá mbʉi n'da da yʉt' ra zịthu mahøn'a 'bʉ hin da bçn Ową

43 —Pɛ nu'a ran ts'o guidí hohʉ, din ja ahʉ tengu bi 'yøt'a n'da ra ją'i min 'youi n'da ra zịthu. Nɛ bi bøn a ra zịthu, bin 'yo bʉ ja ra 'yonhäi, mí honi hapʉ din säya pɛ him bi dịni hapʉ din säya. Nɛ bi mbeng bʉ ja rá mbʉi ra ją'i bʉ bá nɛts'i. 44 "Man'da xʉn ho 'bʉ ga peng bʉ bá nɛts'i," bi 'yçnsɛ a ra zịthu. Nɛ nu'bʉ mi mbeng bʉya, bi zøm bʉ ja rá mbʉi a ra ją'i mahøn'a, nɛ bi nu tengu'bʉ n'da ra ngu ngue mán joqui bʉ rá mbʉi, nɛ njom mí 'bʉpʉ nguetho him bin zạm bʉ rám hman Ową. 45 Nɛ xø bi mba bʉya bá si mí yoto yʉ́ minzịthuhʉ ngue man'da çmmɛ xʉn ts'o i øt'e, nɛ bi yʉrpʉ, bin säya bʉ rá mbʉi a ra ją'i. Nɛ man'da çmmɛ xʉn ts'o bi 'yøt'a ra ją'i bʉya. Nɛ gan jahʉ bʉ, bi 'yçmp'ʉ yʉ ją'i a ra Jesús.

Nda'a ʉ i din cuhʉ ra Jesús

46 Nɛ nu ra Jesús mi yąhʉ yʉ ją'i 'bʉ mi zøm bʉ a rá mbe nɛ yʉ́n 'yohʉ. Bi zøm bʉ ja ra ngu mí 'bʉi. Pɛ him bi yʉrpʉ, bim 'bätho bʉ thi, mi nde xtín yąui a rá ts'ʉnt'ʉ. 47 Nɛ nu'ʉ 'da bʉya bi xi a ra Jesús:

—I 'bäcua thi ni mbe nɛ nin 'yohʉ, nɛ in nde gan yąhʉ 'na, bi t'çmp'a ra Jesús.

48 Nɛ bi dą a ra Jesús:

—Ga xi ahʉ to'o a ma mbe nɛ to'o ʉ man 'yohʉ.

49 Nɛ bi 'yut'ʉ yʉ́ xädi bʉya:

—I 'bʉcua ya ma mbe nɛ ma cu, bi 'yçna. 50 Nguetho hønt'a go to'o i øt' rá pähä ma Ta bí 'bʉpʉ mahçts'i, gue ʉ man 'yohʉ ʉ, nɛ gue'ʉ man ju ʉ, nɛ gue'ʉ ma mbe ʉ, bi 'yçn'a ra Jesús.

13

Rán t'uti ra mbomhmudä

1 Nɛ nubʉya bi bøn'a ra Jesús bʉ ja ra ngu mí 'bʉi, nɛ bi mba nín hupʉ ja ra ndendeją. 2 Nɛ çmmɛ bim pɛti bʉ yʉ ją'i, janangue'a nu ra Jesús bi ndexpʉ ja n'da ra mbosa nɛ bi hyu bʉ. Pɛ hingui 'yo a ra mbosa, bá copʉ ndenthe. 3 Nɛ bi xänba ʉ yʉ ją'i, bi xi i 'da

yʉn t'uti. Nɛ nu'a n'da ran t'uti bi mam bʉ, bi 'yɛ̨na:

—N'da ra mbomhmudä bi mba bʉ huạhi.
4 Nɛ nu'bʉ mi mbon yʉ hmudä, nu'ʉ 'da bi
zo bʉ ja ra 'yu, nɛ bá ɛ̨h yʉ doja bi za ʉ. 5 Nɛ
nu mi'da yʉ hmudä bi zo bʉ ja yʉ 'bodo,
'bexgue bi bøts'e nguetho hingui pidi ra
häi. 6 Pɛ nu'bʉ mambá pøx ra hyadi 'bexgue
bi 'yot'ʉ nguetho him mi ja yʉ 'yʉ xʉn ho.
7 Nɛ nu mi'da yʉ hmudä bʉya bi zo bʉ ja yʉ
'bo'uịni, nɛ bi bøx'ʉ yʉ hmudä. Pɛ nu'bʉ
min te yʉ 'uịni bʉya bi go'mi, nɛ bim 'bɛdi.
8 Pɛ nu'ʉ 'da bi zo bʉ ja ra hogahäi, nɛ bin
ja xʉn ho ʉ. Nu 'da bi ndø'a n'da ciɛnto, nɛ
nu'ʉ 'da bi ndø'i hyạte, nɛ 'däte ma 'dɛt'a
bi ndø ʉ 'da. 9 Pɛ nu'bʉ i ja ni zaguhʉ, dami
jamansu 'bɛ'a dí xi ahʉ, bi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ ją'i a
ra Jesús.

I än'dʉ yʉ́ xädi ra Jesús hanja i xih yʉn
t'uti yʉ ją'i
10 Nɛ dá xihmbe ra Jesús bʉya, dá ɛ̨mfe:

—Hanja gní xänba yʉn t'uti yʉ ją'i, nɛ
hingui pą ʉ 'bɛ'a nam bøn ʉ, dá ɛ̨mfe.
11 Nɛ nu ra Jesús bi dạrcahe bʉya, nɛ bi
'yɛ̨nje:

—Nu ahʉ bin ja ahʉ gá pạhmbʉ a njom
mi pạh mam'bɛt'o 'bɛpʉ ní manda rá ts'ɛdi
Ojạ, pɛ nu'ʉ mi'da, him bin japi da bạdi,
bi 'yɛ̨ngähe ra Jesús. 12 Nɛ tengu thoho a
ram hma i ɛ̨na: "Nu'a i ja, man'da xʉn ngu
din t'unni, nɛ nu'a zi ts'ʉtho i ja, nɛ'a i ja
da thạnba a," gan jahʉ bʉ. Nu'ʉ i honi da
bạdi, man'da xʉn ngu da bạdi. Pɛ nangue ʉ
hingui honi da bạdi, nɛ a zi ts'ʉ mi pạdi da
thạnba ʉ. 13 Janangue'a yʉn t'uti thoho dí xi
ʉ, nguetho i øde pɛ ɛ̨na gue'bʉ him bi 'yøde,
nɛ i nu pɛ tengutho 'bʉ hin te xtá nu; him bi
yʉt' yʉ́ mbʉi a dá xifi, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús. 14 Nɛ
majuạni i man'a ra pøngahyạ Isaías nangue
ʉ 'bʉ mi 'yɛ̨n'a:

Gui 'yøhmbʉ pɛ hin gui pạhmbʉ 'bɛ'a gá
'yøhmbʉ.
Nɛ gui nuhʉ pɛ hin gui pạhmbʉ 'bɛ'a nám
bøn'a guin nuhʉ.
15 Nguetho nu ni mbʉihʉ ɛ̨mmɛ xʉm mɛ̨tho,
nɛ njạm'bʉ gui 'yøhmbʉ, tengu'bʉ njot'i ni
guhʉ,
nɛ njạm'bʉ gui nuhʉ, tengu'bʉ guidí ts'ạnt'
ni dähʉ,
nɛ hin jạm'bʉ i sä da bɛ̨n ni mbʉihʉ ngue
dim pädi nangue ran ts'o, ngue ga
nyạn ahʉ,
i ɛ̨n Ojạ, bi 'yɛ̨n'a ra pøngahyạ Isaías 'bʉ
maya'bʉ, bi 'yɛ̨n a ra Jesús.
16 Pɛ nu'ahʉ majạpi ahʉ nguetho i nu
ni dähʉ nɛ i øh ni guhʉ, bi 'yɛ̨ngähe ra
Jesús. 17 Majuạni dí xi ahʉ ɛ̨mmɛ xʉn ngu yʉ́
pøngahyạ Ojạ nɛ xʉn ngu yʉ ją'i ngue 'dat'
Ojạ mim bɛ̨ni, mí nde xtá nuna gätho guí
nuhʉ ya, pɛ him bi zä bi nu; nɛ ɛ̨mmɛ mí
nde xtá 'yøhna guí øhmbʉ ya, pɛ him bi zä
bi 'yøde, nguetho him mí zøn ra ora xtám
bạdi, bi 'yɛ̨ngähe dyʉ xädigähe ra Jesús.

*'B*ɛ'a rán thɛui a ran t'uti ra mbomh-
mudä
18 —Nɛ nuya ga xi ahʉ 'bɛ'a nam bøn'a
rán t'uti a ra mbomhmudä, bi 'yɛ̨ngähe ra
Jesús. 19 Nɛ nu'a to'o bi sih ram hma ngue
di manda ua rá ts'ɛdi Ojạ, nɛ him bi bạdi
'bɛ'a nam bøn'a, in ja tengu ʉ yʉ hmudä
bi zo bʉ ja ra 'yu, nɛ 'bex bá ɛ̨'a ra zịthu bi
hyạx a ra hmudä bi thupʉ ja yʉ́ mbʉi ʉ. 20 Nɛ
nu'ʉ yʉ hmudä bi zo bʉ ja yʉ do, tengu'bʉ
n'da ra ją'i ɛ̨mmɛ di johya 'bʉ ja bi 'yø a ram
hma, pɛ maxøts'e thoho. 21 Nɛ hinga gätho
mbo yʉ́ mbʉi, nguetho hin'yʉ yʉ́ 'yʉ xʉn
ho, nɛ go zi ts'ʉ din ʉnbi nangue a ram hma,
'bexgue da 'uegue. 22 Nɛ nu'a ra hmudä dá xi
ahʉ bi zo bʉ ja yʉ 'uịni, nam bøni tengu n'da
ra ją'i bi 'yø a ram hma, pɛ hønt'a ɛ̨mmɛ
im bɛ̨n ra ximhäi nɛ ra mbɛti ngue i hät'i,
janangue'a bi japi bim 'bɛ a nɛ hin te bin ja
rá 'bɛfi Ojạ nangue'a ra ją'i tengu a. 23 Pɛ
nu'a ra hmudä dá ma ngue bi zo bʉ ja ra
hogahäi, nam bøni tengu ʉ i ømanho a ram
hma nɛ i pạdi 'bɛ'a yʉ́n thɛhʉ a, nɛ din te
xʉn ho ʉ nɛ da ndøgue tengutho yʉ hmudä,
ngue nu'ʉ 'da bi ndø'a n'da ciɛnto, nɛ'ʉ 'da
bi ndø a hyạte, nɛ ʉ 'da bi ndø a 'däte ma
'dɛt'a.

Rán t'uti ra hmudä xʉn ho nɛ a hingui ho
24 Nɛ nu ra Jesús bʉya bi xih mi'da yʉn
t'uti ʉ yʉ ją'i, nɛ bi 'yɛ̨mbi:

—Nu'bʉ bi 'yøt' ran ts'ʉt'abi Ojạ, in ja
tengutho 'bʉ n'da ra ją'i bi du a n'da yʉ
hmudä xʉn ho bʉ ja rá huạhi. 25 Pɛ nu'bʉ
mín xui nɛ gätho bin ạha, bi mba a rán
sʉiui nɛ 'darbʉ bi duhmi a n'da yʉ hmudä
hingui ho bʉ ja rá huạhi, nɛ bi mba bʉya.
26 Nɛ nu'bʉ mí bøx bʉya, bi bøx'ʉ xʉn ho
nɛ ʉ hingui ho, 'darbʉ bi bøts'e. 27 Nɛ nu'ʉ
yʉ́ 'yɛ̨hɛ bʉya bi mba bi xi ʉ yʉ́ hmu: "Nu
yʉ hmudä gá tupʉ ja ra huạhi, xʉn ho 'bʉ

gmi tuhu, hapʉ bi nɛqui ʉ yʉ hmudä hingui ho," bi 'yɛ̨mbi. [28] Nɛ nu ʉ yʉ́ hmu bʉya bi 'yɛ̨mbi: "Nɛ masque n'da man sʉi'be bá ɛ̨hɛ bi ts'onga ma huąhi," bi 'yɛ̨na. "Ha ga xathʉ ʉ yʉ paxi hingui ho," bi 'yɛ̨n'ʉ yʉ́ 'yɛ̨hɛ bʉya. [29] Nɛ nu yʉ́ hmu bi 'yɛ̨mbi: "Hin'na, hin da zä gui mbähä gui xathʉ ʉ yʉ paxi hingui ho, nguetho xøhma ts'ʉrpʉ thoho nɛ ʉ xʉn ho gui xathʉ. [30] Man'da xʉn ho gui hyɛthohʉ 'darpʉ din te, ja gue'bʉ bin ja ran sofo. Nɛ nubʉya ga xi ʉ yʉ mbɛfi ngue nu'ʉ hingui ho di pɛti nɛ da 'yudi, nɛ nu ʉ xʉn ho bʉya da mbɛ'ts' bʉ ja ma ngu," bi 'yɛ̨n ʉ yʉ́ hmu, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Nɛ guehna man'da ran t'uti bi mam 'bʉ mi xi ʉ yʉ ją'i.

Rán t'uti rá hmudä ra mostaza

[31] Nɛ man'da ran t'uti bi man'a ra Jesús nɛ bi 'yɛ̨na:

—Nɛ tengu n'da rá hmudä ra mostaza bi dupʉ ja rá huąhi n'da ra ją'i. Nɛ zi ts'ʉtho a, ɛ̨mmɛ man'da zi ts'ʉ xínda gue ʉ mi'da yʉ hmudä. [32] Pɛ nu'bʉ bin te nɛ man'da xʉn ndoho bʉ ni nɛqui, madague'bʉ ra c'ani thoho, pɛ i te tengu'bʉ n'da ra za guepʉ da zä da 'yøt' yʉ́ 'bafi yʉ doja bʉ ja yʉ́ 'yɛ. In jabʉ rá ts'ɛdi Oją bʉ ni nɛqui ngue di manda ua, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Rán t'uti rá íxi ra hocjʉni

[33] Nɛ man'da ran t'uti bi ma ra Jesús nɛ bi 'yɛ̨na:

—Nɛ tengu ra íxi 'bʉ din jap'a ra hocjʉni, nɛ gätho bi nden a ra jʉni bʉya. In jabʉ rá ts'ɛdi Oją bʉ ni nɛqui ngue di manda ua, bi 'yɛ̨na.

Maya'bʉ bi ts'änni da man yʉn t'uti a ra Jesús

[34] Nɛ ngubʉ bi 'yøt'a ra Jesús, hønt'ʉ yʉn t'uti bi 'yut'ʉ yʉ ją'i 'bʉ mi xänbi. [35] Nɛ gue'a bi man'a ra pøngahyą maya'bʉ ngue din ja 'bʉ mi 'yɛ̨na:

Ga utä yʉ ją'i yʉn t'uti,
Ga xänba a njon mi pądi asta gue'bʉ go mi mbʉh ra ximhäi,
i ɛ̨n Oją, bi 'yɛ̨n'a ra Isaías 'bʉ mim pøngahyą.

'Bɛ'a rán thɛui a rán t'uti ra hmudä xʉn ho nɛ'a hingui ho

[36] Nɛ nubʉya bi xi ʉ yʉ ją'i a ra Jesús ngue da mbengui. Nɛ nu'bʉ gätho mí mba ʉ, bi mba ra Jesús bʉ ja ra ngu. Nɛ dá tɛndähe bʉya. Nɛ nu'bʉ mí hyupʉ ja a ra ngu, dá änhde:

—Dami xije ts'ʉ 'bɛ'a nam bøn'a ran t'uti gá ma nangue ra hmudä hingui ho bi dupʉ rá huąhi a ran 'yohʉ, dá ɛ̨mfe.

[37] Nɛ bi 'yɛ̨ngähe ra Jesús bʉya:

—Nu'a nam bøni ngue yʉ hmudä xʉn ho ʉ dí tucä, guecä dán ją'igä ua ja ra ximhäi. [38] Nɛ nu a ra huąhi nam bøni gue'a ra ximhäi. Nɛ nu'a ra hogahmudä nam bøni gue'ʉ di manda rá ts'ɛdi Oją ʉ. Nɛ nu'a ra hmudä hingui ho nam bøni yʉ ją'i ngue rá mbɛti ra zįthu. [39] Nɛ nu a rán sʉiui a rá mbɛti ra huąhi ngue bi dupʉ yʉ hmudä hingui ho, gue'a ra zįthu a. Nɛ nu'a ran sofo nam bøni rán zɛgui ra pa. Nɛ nu'ʉ yʉ mbɛfi da xoqui nam bøni ngue yʉ́m 'bɛhni Oją mahɛ̨ts'i. [40] Nɛ tengu thoho ʉ yʉ hmudä bi bøts'e ngue hingui ho nɛ bi mba ma munts'i nɛ bi mba nt'udi, din ja bʉ 'bʉ ran zɛgui ra pa. [41] Nugä ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, 'bʉ rán zɛgui ra pa ga pɛn'dʉ mam 'bɛhni di pɛti gätho nangu yʉ ją'i ra ximhäi. Nɛ gätho ʉ bi 'yøt' ran ts'o da thøn a thi, nɛ ʉ gätho midí parpa yʉ́ mija'ihʉ da 'yøt' yʉ ts'oqui. [42] Nɛ da thøspʉ ja ra sibi nją̨m'bʉ i huɛ̨t'i, guepʉ din zoni nɛ din guxt' yʉ́ ts'i bʉ. [43] Nɛ nubʉya, nu'ʉ to'o i øt' rá pähä Oją, di nɛc thoho tengu ra hyadi bʉ di manda rá ts'ɛdi ma Tahʉ mahɛ̨ts'i. To'o gätho ja yʉ́ zagu, di jamansu a dím mangä ya, bi 'yɛ̨ngähe ra Jesús.

Rán t'uti a ra mbɛti man t'ągui

[44] Nɛ man'da ran t'uti bi man'a ra Jesús, bi 'yɛ̨na:

—Nu n'da ran 'yohʉ bi dįn'a n'da ra mbɛti bʉ mbo ra häi ngue ɛ̨mmɛ di muui a. Nɛ bi gärpʉ mahøn'a. Nɛ midí johya, nɛ bi mba bʉya da mbä 'bɛ'a gätho mi pɛ'ts'i guepʉ bi zä bi dän'a ra xɛqui a guepʉ bi dįn'a di muui, ngue mi pądi man'da da dąpi bʉ. Nɛ din jabʉ gui 'yøthʉ ngue ɛ̨mmɛ gui hyomhbʉ ngue di manda rá ts'ɛdi Oją, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Rán t'uti a ra do ɛ̨mmɛ di muui xʉm hmadi

[45] Nɛ xø bi 'yɛ̨na:

—Nu n'da ra pøhø ngue mi honi da dän yʉ do i thįm bʉ mbo ra dehe xʉm hmadi di muui. [46] Nɛ nu'bʉ mí dįn a n'da man'da mahotho xinda gue'ʉ gä min nu mam'bɛt'o, bi mbä 'bɛ'a gätho mí pɛ'ts'i nɛ bi dän'a

ɛ̨mmɛ mahotho bʉya. Nɛ din jabʉ gui 'yøthʉ ngue ɛ̨mmɛ gui hyomhbʉ ngue di manda rá ts'ɛdi Oją, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

*Rán t'uti n'da ra xit'ą án t'*ɛi bʉ ja ra dądądehe

47 Nɛ man'da bi man'a ra Jesús, bi 'yɛ̨na:

—Nu'a ní 'yøt' ran ts'ʉt'abi Oją, in ja tengu n'da ra xit'ą ngue i pa nt'ɛi bʉ ja ra dądądehe, nɛ i thɛ hønt'a go ní huą i 'bʉpʉ mbo ra dehe. 48 Nɛ nu'bʉ ya bi yu'a yʉ́ xit'ą yʉ mbahuą, da gʉx bʉya, da mba nín hupʉ ja ra ndenthe nɛ da huan'dʉ yʉ huą xʉn ho da 'yʉrpʉ ja yʉ́ 'bøts'e nɛ nu'ʉ hingui ho bʉya di bʉnt'i. 49-50 Nɛ din jabʉ 'bʉ rán zɛgui ra pa, 'darbʉ dim 'bähmbʉ ʉ yʉ ts'om'bäi ʉ xʉn ho bi 'yøt'e. Nɛ nu yʉ́m 'bɛhni Oją mahɛ̨ts'i da huan'dʉ yʉ ts'om'bäi nɛ da 'yɛntpʉ ja ra sibi njąm'bʉ i huɛ̨t'i, nguepʉ din zom bʉ ʉ nɛ din guxt pʉ yʉ́ ts'i, bi 'yɛ̨ngähe ra Jesús.

*Mahyoni a mi p*ɛzɛhɛ nɛ'a xø bi dį̣m ma'da'yo

51 Nɛ nu'a ra Jesús bʉya bi 'yɛ̨ngähe yʉ́ xädigähe:

—Ha guí pąhmbʉ a dí xi ahʉ ya.

—Hąha, ma Hmu, ya dí pąhmbe a guím ma, dá ɛ̨mbähe a.

52 Nɛ xø bi 'yɛ̨ngähe bʉya:

—Nu'ʉ midín xäh ram hma maya'bʉ, nɛ a ram hma ma'da'yo da hyumbi din xädi, ngue 'bɛpʉ ní manda rá ts'ɛdi Oją, hin te di 'bɛh rán xädi ʉ bʉya, nɛ da zä da xänba ʉ mi'da. Din ja tengu'bʉ n'da ra ją'i i ja 'bɛ'a i pɛ'ts'i ngue gä mahyoni. Nɛ'a bi zocpa yʉ́m bombøta nɛ'a bi dį̣nsɛ. Janangue'a hin te di 'bɛ ʉ 'bʉpʉ ja rá ngu, bi 'yɛ̨ngähe ra Jesús.

*Y*ʉ mɛngu bʉ rá hnini zɛhɛ him bi 'yɛ̨c'yɛi rá ts'ɛdi ra Jesús

53 Nɛ nu'bʉ mi gua'a bi man ra Jesús bʉya bi bøm bʉ. 54 Nɛ bi mba bʉ rá hnini zɛhɛ ngue Nazaret. Nɛ bin xäpʉ ja ra niją, nɛ nu yʉ ją'i bʉya bi hyonya thoho 'bɛ'a bi 'yøt'a, nɛ bi 'yɛ̨na:

—Hapʉ bí hyą rán 'yomfɛ̨ni na, ngue da zä da 'yøt'a i øt'e. 55 Ha hinga guehna rá ts'ʉnt'ʉ ra yaxi na, ngue i 'bʉcua rá mbe í María. Nɛ nu yʉ́n 'yohʉ ra Jacobo nɛ ra José nɛ ra Simón nɛ ra Judas. 56 Nɛ ʉ yʉ́n ju dí 'bʉhmbʉ ua. Pɛ hapʉ bí hyą a ran 'yomfɛ̨ni na, bi 'yɛ̨n ʉ yʉ́ mɛnguhʉ. 57 Nɛ him bi numanho a ra Jesús. Pɛ nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ:

—Gätho yʉ ją'i in jabʉ. Nubʉ ja yʉ́ hnini zɛhɛ hin da hnumanho n'da rá pøngahyą Oją, xínga gue'ʉ i 'bʉpʉ rá ngu da numanho, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

58 Janangue'a hingui ngu yʉn t'øt'e mixte bi 'yørpʉ, ngue him bi 'yɛ̨c'yɛi ʉ 'bʉpʉ.

14

*Ra Xuua Nxixyą bi th*ɛcpa rá 'yʉga

1 Nɛ min ts'ʉt'abi bʉ ra xɛqui Galilea a ra Herodes. Nɛ nu'bʉ mi sifi 'bɛ'a gä bi 'yøt'a ra Jesús 'bʉ min 'yo bʉ, bi 'yɛ̨n'a:

2 —Masque ra Xuua Nxixyą a, bi dąmbɛ̨ni bʉ 'bʉ ʉ xʉn du, janangue'a i ja rá ts'ɛdi xʉn ho i øt' yʉn t'øt'e mixte, bi 'yɛ̨m bʉya.

3-5 Nguetho guesɛ a ra Herodes bi hyo a ra Xuua Nxixyą. Bin cuɛ a ra Herodes 'bʉ mi sifi ngue hingui ho a bi 'yøt'e ngue bi zinsɛ a rá 'bɛpo, nu'a ra xisu mi 'bʉhmi a ra Felipe 'bʉ mi sin'a ra Herodes. Nɛ nu'a ra xisu, ra Herodías a. Nɛ bi 'yɛ̨n'a ra Xuua: "Hingui ho gá 'yøt'e ngue gá sinba rá xisu a nin 'yohʉ," bi t'ɛ̨mp'a ra Herodes. Bin cuɛtho ra Herodes bʉya bi got'a fädi a ra Xuua nɛ bi manda dí tu't'i con yʉ cadena. Nɛ mim bɛ̨ni xta hyo a ra Xuua, pɛ him bi hyo nguetho mi su din cuɛ yʉ ją'i, ngue nu yʉ ją'i mi pądi rá pøngahyą Oją a ra Xuua. 6 Pɛ nu'bʉ mi zøn ra pa bin ja rá ngopa a ra Herodes 'bʉ mi dät ra jɛya mahøn'a, bi 'yøt'a n'da ran ts'ihmɛ nɛ bin nɛ a rá t'į̣xu a ra Herodías. Nɛ bi numanho a ra Herodes a ran hnɛi bi 'yøt' bʉya. 7 Nɛ bi 'yɛ̨mp'a ra hmute: "Dami 'yädi 'bɛ'a gätho guí nde gui 'yäqui. Majuąni dí xi i, ga 'da i 'bɛ'a gätho gui 'yäqui," bi 'yɛ̨n'a ra Herodes. 8 Nɛ nu'a ra hmute bʉya bi 'yä a rá yą ra Xuua Nxixyą ngue di o ra mbohi, nguetho gue'a xí xi a rá mbe a da 'yäp'a.

9 Nɛ bi du rá mbʉi a ra Herodes bʉya, him mi ndehma da hyo a ra Xuua, pɛ hin'yʉ 'bɛ'a sä da 'yøt'e nguetho ya xí xifi di unni 'bɛ'a gä da 'yäpi, nɛ ya xí 'yøh yʉ ją'i di unni 'bɛ'a gätho da 'yäpi. 10 Nɛ bi manda bʉya ngue da mba ba thɛcpa rá yą ra Xuua Nxixyą bʉ ja ra fädi, nɛ ba jät'a n'da ra mbohi din t'un'na ra hmute. 11 Nɛ nu'bʉ min t'unni bi dɛn a ra mbohi bi un'na rá mbe bʉya.

12 Nɛ nu yʉ́ xädi ra Xuua bʉya, bá tunba a rá ngøc'yɛi bʉ ja ra fädi, bi 'yägui. Nɛ bi

mba bʉya bá xi a ra Jesús ngue ya bi du ra Xuua.

Bi 'uịn'i cʉt'a mahuąhi yʉn 'yohʉ ra Jesús

13 Nɛ nu ra Jesús 'bʉ mí 'yøde bi du ra Xuua, 'bex dá mbähmbe dá huhe bʉ ja ra mbosa mí nde xcá sømhbe bʉ 'danguadi, mi ẹna xcám 'bʉsɛhe n'da zi ora. Pɛ nu'bʉ mi pą ʉ yʉ ją'i ngue dá mbähmbe bʉ a ra Jesús, nɛ ʉ bá nɛxpʉ ja yʉ́ hnini bi dɛngähe, bin 'yogua thoho gätho bʉ ja rá nyąni a ra dądehe. 14 Nɛ nu'bʉ má cąhmbe bʉ ja ra mbosa a ra Jesús, xʉn ngu ʉ yʉ ją'i xí zøm bʉ. Nɛ ẹmmɛ bi huẹc'ʉ bʉya nɛ bi hoqui hønt'a go to'o mí ʉ. 15 Nɛ nu'bʉ min de bʉya dá ẹmbähe a ra Hmu:

—Ya bin de ya, nɛ njongui 'bʉcua ja ra xɛqui ua, dami xih yʉ ją'i da mba bʉ ja yʉ hnini nɛ da däm bʉ 'bɛ'a da zi, dá ẹmbähe a.

16 Nɛ bi 'yẹn'a ra Jesús:

—Pɛ hingui jatho da mba, pɛ guesɛ ahʉ dami 'uịmhbʉ, bi 'yẹngähe.

17 Nɛ dá thąhmbe bʉya:

—Pɛ hin'yʉ 'bɛ'a da zi, nɛ hønt'i cʉt'a yʉ hmɛ i ja ua nɛ yoho yʉ huą, dá ẹmfe bʉya.

18 —Bá cʉhʉ ua, bi 'yẹn'a ra Jesús.

19 Nɛ bi xih yʉ ją'i ngue din säya bʉ ja yʉ t'ɛi, nɛ bi hyąn ʉ cʉt'a yʉ hmɛ nɛ yoho yʉ huą. Bi ndøs' mahẹts'i nɛ bi 'yäp rán ąpi Oją, nɛ bi xɛm bʉya nɛ bi 'dacähe dá darpähe yʉ ją'i. 20 Gätho bin sihmɛ ʉ yʉ ją'i nɛ bin niyą nɛ bi bong mi'da yʉ xɛqui bi yu'i 'dɛ'ma yoho yʉ 'bøts'e. 21 Nɛ nu'ʉ gätho bin sihmɛ í jua'i cʉt'a mahuąhi ʉ yʉn 'yohʉ, nɛ hin njon bi mbeh yʉ xisu xinga gue yʉ t'ʉhni.

Bin 'yo maxøts'e ra dądehe a ra Jesús

22 Nɛ nubʉya, bi xije ga mbähmbe ngue ga 'daxhe ra dądehe mahøn'a. Dá huhe a ra mbosa dá mbähmbe bʉya. Go bi gosɛ bʉ a ra Jesús, bin 'yẹhmbʉ yʉ ją'i. 23 Nɛ nu'bʉ mi mba ʉ yʉ ją'i bi ndezɛhɛ bʉ ja ra nyuni nɛ bi nyąui bʉ Oją. Bá hazɛhɛ bʉ a. 24 Nɛ nu'bʉ má mbähmbe ngue dá huhe ra mbosa, 'bʉ mi zøm made ra dehe, bi zɛh ran dąhi nɛ ẹmmɛ bin ja yʉ t'øthe, nɛ ts'ɛdi midí cos'a ra mbosa. 25 Nɛ nu'bʉ ya mbɛ mí ts'ʉtho da hyats'i, nɛ 'yo a ra Jesús bʉ maxøts'e ra dehe ngue da zʉ'a ra mbosa. 26 Nɛ nu'bʉ mambá ẹpʉ ra Jesús, nɛ i 'yo bʉ maxøts'e ra dehe dá handähe bʉya, ba ẹpʉ nɛ hin dí pąhmbe ngue gue'a. Ẹmmɛ dán suhe nɛ dá mbahmbe:

—Ba ẹhnʉ n'da ra ánima, dá ẹmhbe.

27 Nɛ bi dąrcähe a ra Jesús:

—Dami hyuthʉ nzambʉi, o guín suhʉ, guecä, bi 'yẹngähe.

28 Nɛ bi dąt'a ra Pedro bʉya:

—Nu'bʉ gue'e ma Hmu i, dami jaqui nɛcä dan 'yo maxøts'e ra dehe nɛ ga søm bʉ guí 'bäi, bi 'yẹn'a.

29 —Ba ẹcua, bi 'yẹn'a ra Jesús, bi t'ẹmp'a ra Pedro bʉya.

Nɛ nu'a ra Pedro bʉya bi gąpʉ ja ra mbosa nɛ bi dʉ'mi bin 'yo maxøts'e ra dehe ngue in nde da zøm bʉ bí 'bä a ra Jesús. 30 Pɛ bi nu ngue ẹmmɛ nts'ɛdi ran dąhi nɛ 'bex bin su bʉya, nɛ bi dʉ'mi bi dont'a mbonthe. Nɛ nts'ɛdi bi mbah pʉya:

—Ma Hmu, dami yąngui, bi 'yẹna.

31 Nɛ 'bex bi bɛndba rá 'yɛ a ra Jesús bʉya.

—Hanja ts'ʉtho guí ẹc'yɛi ngue i ja ma ts'ɛdi nɛ 'bexgue gá su 'bɛ'a gán nu, bi 'yẹmp'a rá hmu.

32 Nɛ nu'bʉ mi hyu ra mbosa a ra Pedro nɛ ra Jesús bʉya, 'bex bin hẹ a ran dąhi. 33 Nɛ nugähe mí huhmbe bʉ mbo ra mbosa dán dąnyahmuhe bʉ mí 'bä a ra Jesús nɛ dá ẹmfe:

—Majuąni maha, gue'e rá Ts'ʉnt'ʉ i Oją, dá ẹmfe.

Bi hoc'ʉ yʉ hyẹnni bʉ ra hnini Genesaret a ra Jesús

34 Nɛ dá thohmbe bʉya dá sømhbe bʉ 'danguadi ra dehe bʉ mi ja ra xɛqui Genesaret. 35 Nɛ nu'ʉ yʉ ją'i mi 'bʉpʉ, 'bʉ mi nu bi zøm bʉ ra Jesús, 'bexgue bi mbɛnh ra nde hønbʉ go hapʉ ja yʉ hnini ngue ya mí 'bʉpʉ ra Jesús. Nɛ bá ts'inbi gätho yʉ hyẹnni bʉ mi 'bʉcähe a ra Jesús. 36 Nɛ bi 'yäh ra mate ʉ ngue bi därpa rá nyąni rá pahni ra Jesús, nɛ 'bex bi yąn ʉ bʉya.

15

Ra Jesús bi ma 'bɛ'a di ts'onba rá mbʉi n'da

1 Nɛ nubʉya bá ẹ i 'da ma ngʉrpihe ngue yʉ fariseo nɛ yʉ xänbate niją. Bá nɛxpʉ Jerusalén ʉ, nɛ bi 'yän'na ra Jesús:

2 —Hanja ʉ ni xädi hingui tɛn yʉ́n t'øt'e mam bombøtahʉ nɛ him 'bɛ i xʉt'yɛ 'bʉ i sihmɛ, bi 'yẹn'ʉ.

3 Bi dą a ra Jesús nɛ bi 'yẹmbi:

—Pɛ nɛ ahʉ guí fɛsthohohʉ rán t'ɛ̨di Oją
'bʉ guí homhbʉ gui 'yøt' nin t'øt'e zɛhɛhʉ,
bi t'ɛ̨mp'ʉ yʉ fariseo. [4] Nguetho i mam
bʉ ja rám hman Oją: “Gui numansu ni ta
nɛ ni mbe.” Nɛ a i mam bʉ ngue: “Nu'a
to'o san rá ta nɛ rá mbe i jatho da tho,” bi
'yɛ̨n'a ra Jesús. [5] Pɛ nu ahʉ, 'dan'yo thoho
guí mamhbʉ, ngue guí ɛ̨mhbʉ xʉn ho 'bʉ
di yąrpa Oją a mi ja ngue xtá mbäx'a rá
mbe o gue rá ta n'da ran 'yohʉ. Nɛ hin
gá xihmbʉ ngue him bi numansu rá ta 'bʉ
gubʉ bi 'yøt'e. [6] Gá 'yɛ̨mhbʉ nte ní mba
tho yʉ́n t'ɛ̨di Oją 'bʉ guím bɛ̨nsɛ nin t'ɛ̨dihʉ,
bi 'yɛ̨n'a ra Jesús, bi t'ɛ̨mp'ʉ yʉ fariseo. [7] Pɛ
ɛ̨mmɛ guidí yorpahʉ a guím bɛ̨mhbʉ, bi
'yɛ̨mp'a ra Jesús. Majuąni bi man Oją bʉ
ja rá søcuą ra Isaías 'bɛ'a guí øthʉ ngue bi
'yɛ̨na:

[8] Nuya yʉ ją'i ya i ɛ̨squi nangue yʉ́ nde,
pɛ maxøts'e thoho nɛ hinga gätho yʉ́ mbʉi.
[9] Nɛ säti thoho 'bʉ i thąndegui,
nguetho hønt'ʉ yʉ́n t'ɛ̨di zɛhɛ i xänba ʉ mi'da,
i ɛ̨n Oją, bi 'yɛ̨n'a ra Isaías 'bʉ maya'bʉ, bi
'yɛ̨n'a ra Jesús.

[10] Nɛ nubʉya, nu ra Jesús bi zon'dʉ yʉ ją'i:

—Dami 'yøhmbʉ 'bɛ'a dí xi ahʉ
janangue'a gui pąhmbʉ 'bɛ'a nam bøn'a.
[11] Hinga gue'a i ts'i di ts'onba rá mbʉi n'da,
pɛ gue'a ní bøm bʉ rá nde n'da, bi 'yɛ̨n'a ra
Jesús.

[12] Nɛ dá mbähmbe bʉ mi 'bäh ra Jesús.

—Nu'ʉ yʉ fariseo bi bɛ̨man'ʉ a gám ma,
dá ɛ̨mfe.

[13] Nɛ bi dąh ra Jesús, bi 'yɛ̨na:

—Hønt'a go 'bɛ'a ma paxi him bi 'yɛ̨zɛhɛ
ma Ta, i jatho da mba nsat'i. [14] Nte guim
bɛ̨mhbʉ nangue ʉ nguetho tengu'bʉ i xädä
ʉ, nɛ ɛ̨na da 'yut' ra 'yu yʉ́ mixädähʉ.
Nɛ nu'bʉ n'da ra xädä i six'a rá mixädäui,
thąmbɛ̨ni tho gätho yoho da zo bʉ ja n'da
ra hyąhäi, bi 'yɛ̨ngähe ra Jesús 'bʉ má ɛ̨mfe.

[15] Nu ra Pedro bʉya bi xi a ra Jesús:

—Dami xije nangue a ran t'uti gá ma
mahɛ̨'bʉ, 'bɛ'a nam bøn'a, bi 'yɛ̨mbi.

[16] Nɛ bi dą'a ra Jesús:

—Ha nɛ ahʉ xíngui ts'ʉ guí pąhmbʉ 'bɛ'a
nam bøn'a dí xi ahʉ, bi 'yɛ̨na. [17] Ha hin guí
pąhmbʉ nu 'bɛ'a da zi n'da, da yʉrpʉ ja rá
nde nɛ da mba bʉ ja rá foho, nɛ hingui ząm
bʉ, bi 'yɛ̨ngähe. [18] Pɛ nu 'bɛ'a gätho da bøn
bʉ ja rá nde n'da í nɛxpʉ rá mbʉi nɛ gue'a di
ts'on'a n'da. [19] Nguetho guepʉ mbo rá mbʉi
n'da ni nɛx'ʉ yʉ ts'on'yomfɛ̨ni, ran thodu,
ran 'yomt'ɛ̨ni madague'bʉ bin thąt'a n'da o
hin gana din thąti, nɛ yʉm fɛ̨, nɛ yʉ fɛhni,
nɛ yʉn ts'ante, nɛ gue'ʉ gätho ní nɛxpʉ rá
mbʉi n'da ʉ. [20] Nɛ gätho ʉ gue'ʉ ní ts'om'bäi
n'da ra ją'i ʉ. Pɛ nu'bʉ bin sihmɛ nɛ him
bi 'yøt'a ran t'øt'e ngue din xʉt'yɛ, hinga
gue'a dán ts'on'a, bi 'yɛ̨ngähe ra Jesús.

*N'da ra xisu hin rá m*ɛnguhʉ a ra Jesús bi
'yɛ̨c'yɛi a rá ts'ɛdi nɛ bi yąn'a rá t'į̣xu

[21] Nɛ nubʉya dá pømhbe bʉ a ra Jesús dá
mbähmbe bʉ ja rá xɛqui ra hnini Tiro nɛ ra
hnini Sidón. [22] Nɛ dán c'athe n'da ra xisu ra
mɛngu Canaan, hing ra israel a. Nɛ ts'ɛdi bi
mbafi, bi 'yɛ̨mp'a ra Jesús:

—Gra Hmu, rám bom'bɛto i ra David, din
ja nin huɛ̨cate nangue ma t'į̣xu in 'youi n'da
ra zį̣thu ngue ɛ̨mmɛ di ʉnbi.

[23] Nu ra Jesús bi thotho, tengu'bʉ him bi
'yø a bi xifi. Nugähe bʉya dá xihmbe ra
Jesús:

—Dami 'yørpa ra mate a ra xisu,
janangue'a da mbengui, nɛ i mbafi i
tɛngahʉ.

[24] Nu ra Jesús bʉya bi 'yɛ̨na:

—Nu Oją bá pɛngui ga ørpa rá 'bɛfi ngue
hønt'ʉ ma mɛnguhʉ yʉ israel ga jamansu,
nguetho i 'bʉi tengu yʉ dɛ'yo bi 'bɛh ra 'yu,
bi 'yɛ̨na.

[25] Pɛ nu ra xisu bi zøm bʉ 'bäh ra Jesús bin
dąnyahmu nɛ bi 'yɛ̨mbi:

—Gra Hmu, dami zɛqui.

[26] Pɛ nu ra Jesús bi 'yɛ̨mbi:

—Hingui ho 'bʉ n'da ran 'yohʉ da
hyąnba rá hmɛ yʉ́ t'ʉhni, go di un'dʉ yʉ
t'ʉ'yo, bi 'yɛ̨mbi.

Gubʉ bi xifi nguetho hing ra israel a ra
xisu. [27] Bi 'yɛ̨n'a ra xisu bʉya:

—Majuąni guím ma gra Hmu, pɛ nɛ'ʉ yʉ
t'ʉ'yo i si yʉ xɛca hmɛ 'bom bʉ ja ra 'bimɛxa
ngue i hɛ ʉ yʉ́ hmu.

[28] Ra Jesús bʉya bi 'yɛ̨mp'a ra xisu:

—Gra xisu, ɛ̨mmɛ guí ɛ̨c'yɛi xʉn ho a
ma mate. Janangue'a din ja a gá 'yädi, bi
'yɛ̨mbi.

Nɛ 'bexgue gue'a ra ora bi yąn'a rá t'į̣xu.

Bi hoc mi'da yʉ hyɛ̨nni a ra Jesús

[29] Nɛ nubʉya nu ra Jesús bi bøm bʉ. Dá
mbähmbe bʉ ja ra ndendądehe bʉ Galilea
nɛ dá texhe bʉ ja ra nyuni, nɛ bi hyupʉ a
ra Jesús. [30] Nɛ xʉn ngu yʉ ją'i bi zøm bʉ mi
hudi, nɛ bá ts'inba yʉ dogua, nɛ yʉ xädä, nɛ

yʉ gore, nɛ yʉ do'yɛ, nɛ xʉn ngu mi'da yʉ mbɛdi nɛ yʉ hyçnni bá ts'inba bʉ mi hu'a ra Jesús. Nɛ nu ra Jesús bʉya gätho bi hoc'ʉ.
31 Nɛ nu yʉ ją'i bi hyonya thoho 'bʉ mi nu bin yą yʉ gore nɛ bin 'yo ʉ mí dogua nɛ bi yąn'ʉ mi do'yɛ, nɛ bin zø yʉ́ dä ʉ mi xädä. Nɛ nu'bʉ mi nu 'bɛ'a bi 'yøt'a ra Jesús, bi 'yçspa Oją, ngue ma Ojąhe dyʉ israelhe. Nɛ hyu pa dán degähe bʉ yʉ ją'i.

Bi 'uịn'i goho mahuąhi yʉn 'yohʉ ra Jesús

32 Nɛ nu ra Jesús bi zongahe bi 'yçngähe:

—Çmmɛ dím bçngä yʉ ją'i i 'bʉcua nguetho ya ná hyupa i 'bʉcua nɛ hin'yʉ 'bɛ'a da zi yʉ. Nɛ nu'bʉ ga xifi da mba bʉ yʉ́ ngu, masque hin da hyät'i da zøm bʉ ja yʉ́ ngu, bi 'yçn'a ra Jesús.

33 Nɛ dá çmhbe bʉya:

—Pɛ hin hapʉ ga tịmhbʉ ra hmɛ ga unhndʉ yʉ ją'i, nguetho çmmɛ xʉn ngu i 'bʉcua, nɛ njongui 'bʉcua ngue ga tämfʉ ra hmɛ, dá çmfe.

34 —Hangu guí hąhʉ ra hmɛ thą, bi 'yçn'a ra Jesús.

—Yoto thoho yʉ hmɛ nɛ zi yoho yʉ t'ʉhuą, dá çmfe.

35 Nɛ nu ra Jesús bi xih yʉ ją'i din säya bʉ häi. 36 Nɛ bi hyąn'ʉ yʉ hmɛ a ra Jesús nɛ yʉ huą, nɛ bi 'yäp rán ją̨pi Oją nangue ʉ bi hyąni. Nubʉya, nu ra Jesús bi xɛn yʉ hmɛ nɛ yʉ huą nɛ bi dargähe ngue ga unhde yʉ ją'i bʉ mí hudi. 37 Nɛ gätho ʉ mí 'bʉpʉ bin sihmɛ ʉ nɛ bin niyą, nɛ bi bongui yoto yʉ 'bøts'e 'bʉ mi niyą. 38 Nɛ goho mahuąhi ʉ yʉn 'yohʉ bin sihmɛ, nɛ njom bi mbeh yʉ xisu nɛ yʉ t'ʉhni. 39 Nɛ nu ra Jesús bʉya bi xih yʉ ją'i da mbeng yʉ́ ngu. Nɛ nu'bʉ mi mbeng yʉ ją'i bʉya dá mbähmbe mahøn'a a ra Jesús, dá huhe ra mbosa mahøn'a ngue ga sømhbe bʉ ra xɛqui Magdala.

16

Yʉ́ ngʉrpi yʉ judío bi 'yäh mi'da yʉ hmɛpya

1 Nɛ nu'bʉ ma sømhbe bʉ, bi zøm bʉ 'da ma ngʉrpihe ngue yʉ fariseo nɛ yʉ saduceo, in nde da zäp rá mbʉi a ra Jesús, bi 'yçmbi:

—'Yurcahe n'da ra hmɛpya ngue ga pąhmbe majuąni Oją bá pɛn'ni i, bi 'yçn'ʉ.

2 —Pɛ nu'ehʉ, bi 'yçn'a ra Jesús, guí nuhʉ xʉn thɛni yʉ güi 'bʉ xøn de nɛ guí çmhbʉ bʉya ngue din hyadi 'bʉ bi hyats'i. 3 Nɛ nu'bʉ guí nuhʉ ts'ʉtho xʉn thɛni yʉ güi 'bʉ xudi, guí çmhbʉ din dą'ye bʉya. Çmmɛ guidí yorpahʉ a guím bçmhbʉ. Hanja ngue guí pąhmbʉ 'bɛ'a nam bøn'ʉ yʉ güi guí nuhʉ nɛ hin go guí pąhmbʉ 'bɛ'a nam bøn yʉ hmɛpya guí nuhʉ ya, bi 'yçn'a ra Jesús.

4 Nu ahʉ guí 'bʉhmbʉ ya, gue ahʉ gyʉ ts'om'bäihʉ, xcá 'uehmbʉ bʉ rá 'yu Oją, nɛ sä guí ähmbʉ ra hmɛpya ya pɛ hin da t'ut'ahʉ ra hmɛpya. Pɛ hønt'a ra hmɛpya da t'ut'ahʉ tengu bi 'yøt'a ra Jonás maya'bʉ, bi 'yçn'a ra Jesús bi 'yçmp'ʉ yʉ fariseo. Nɛ xø dá mbäcähe a ra Jesús bʉya.

Ra Jesús bi xih yʉ́ xädi di jamansu nangue rá íxi yʉ fariseo

5 Nɛ nubʉya dá penje mahøn'a 'danguadi ra dądehe a ra Jesús. Nɛ dá pumbçnihe a ra hmɛ nząi mí sihe ngue min 'youi ra íxi. 6 Nu ra Jesús bʉya bi 'yçngähe:

—Damim fähmbʉ nangue yʉ́ íxi yʉ fariseo nɛ yʉ saduceo, bi 'yçna.

7 Nɛ dá çnsɛhe:

—I man na ya ngue him bá hąhʉ ra hmɛ.

8 Nɛ nu ra Jesús bi bądi 'bɛ'a dá bçmhbe nɛ bi 'yçnje:

—Hanja guí çmhbʉ: "Hin'yʉ ra hmɛ ga sihʉ." Pɛ ts'ʉtho guí çc'yɛihʉ. 9 Ha gá pumbçnihʉ 'bʉ má 'uịngä goho mahuąhi yʉn 'yohʉ ngue hønt'i yoto yʉ hmɛ nɛ yoho yʉ t'ʉhuą, nɛ bi bong thoho yoto yʉ 'bøts'e yʉ hmɛ. 10 Nɛ'bʉ má 'uịn'i cʉt'a mahuąhi yʉn 'yohʉ ngue hønt'i cʉt'a yʉ hmɛ mi ja, nɛ xʉn ngu yʉ 'bøts'e bi yu 'bʉ mi bongui. 11 Hanja hin gá pąhmbʉ 'bʉ má xi ahʉ nangue yʉ́ íxi yʉ fariseo nɛ yʉ saduceo, pɛ hin nangue ʉ yʉ hmɛ dá xi ahʉ, bi 'yçngähe.

12 Ja dá pąhmbe bʉya 'bɛ'a nam bøn'a bi xije ra Jesús. Dá pąhmbe ngue gue'a yʉ́n xädi yʉ fariseo nɛ yʉ saduceo, nɛ hinga gue'a njuąntho ra íxi bi ma.

Ra Pedro bi ma to'o a ra Jesús

13 Nɛ nubʉya dá mbähmbe ra Jesús bʉ ra xɛqui Cesarea, guepʉ min ts'ʉt'abi ra Felipe. Nɛ bi 'yängahe dyʉ xädigähe ra Jesús:

—'Bɛ'a im bçn'ʉ yʉ ją'i ngue to'ogä, ngue guecä dán ją'igä ua ja ra ximhäi, bi 'yçna.

14 Dá thąthe bʉya:

—Nu'ʉ 'da yʉ ją'i im bçni gue'e gra Xuua Nxixyą, nɛ nu'ʉ 'da im bçni ngue gue'e gra Elías mi 'bʉh maya'bʉ. Nɛ nu'ʉ 'da im bçni

gue'e grá Jeremías ngue maya'bʉ xøn du, uague man'da rá pøngahyą Oją, i ęn'ʉ, dá ęmfe bʉya.

15 Nu ra Jesús bʉya bi 'yängähe:

—Xi'ahʉ, 'bɛ'a guím bęmhbʉ ngue to'ogä.

16 Ra Simón Pedro bʉya bi dąti:

—Gue'e rá thahni i Oją ngue ra Cristo, rá Ts'ʉnt'ʉ i Oją i 'bʉi.

17 Ra Jesús bi 'yęmbi:

—Mająpi i gra Simón, rá ts'ʉnt'ʉ i ra Jonás, nguetho nu'a gá ma hinga n'da ra ją'i bi bęn'ni i, pɛgue Oją ma Ta bí 'bʉh mahęts'i bi bęn'ni i. 18 Pɛ nɛ'a dí xi i, nu'i gra Pedro, nu'a ni thuhu nam bøni gue ra do. Nguetho tengu 'bʉ da gue'e gra dongu guepʉ dí mbʉh rán ngu Oją, nangue'e ga dʉ'mä ga pɛt'ʉ da 'yęc'yɛigui. Nɛ hin'yʉ 'bɛ'a da zä di jua ʉ, xíng ran dąte, bi 'yęn'a ra Jesús. 19 Nɛ ga 'da a n'da nin t'ędi ngue gui xih yʉ ją'i 'bɛpʉ dí yʉt'a n'da bʉ di manda Oją. Tengu'bʉ ga 'da a n'da ran sogui ngue gui xocpʉ di manda rá ts'ɛdi Oją. Nɛ nu'a gui 'yęmbi hingui ho ua ja ra ximhäi, nɛpʉ mahęts'i da t'ęmbi hingui ho a. Nɛ ngutho a gui 'yęmbi xʉn ho, nɛpʉ mahęts'i da t'ęmbi xʉn ho a, bi 'yęn'a ra Jesús.

20 Pɛ nubʉya, nu ra Jesús bi hɛgähe hin ga mamhbe bʉ 'bʉh yʉ ją'i ngue guesɛ a rá Thahni Oją, ngue ra Cristo.

Ra Jesús bi ma da tho nɛ da dąmbęni

21 Nɛ nu'a ra pa a, bi dʉ'mi bi xije jatho da mba bʉ Jerusalén di ʉnba bʉ ʉ ma ngʉrpihe, ngue yʉ dąc'yɛi nɛ yʉ mbäją nɛ yʉ xänbate niją. Nɛ bi xije da tho nɛ da dąmbęni 'bʉ ná hyupa. 22 Nɛ nubʉya bi zixpʉ ma'ueni a ra Pedro nɛ bi zʉi, bi 'yęmbi:

—O guidí japi da bɛnt'i i, damin yąni, bi t'ęmp'a ra Jesús, bi 'yęn'a ra Pedro.

23 Nɛ bi dą'a ra Jesús:

—Dami pøni gra zįthu. Ní mba, nguetho guí ęngui hin ga øt'ä a bi zän Oją. Hin'yʉ nin 'yomfęni tengu im bęn Oją, pɛ hønt'a im bęn yʉ ją'i guím bęni, bi 'yęn'a ra Jesús, bi t'ęmp'a ra Pedro.

24 Nɛ nubʉya, bi 'yęngähe:

—Pɛ to'o gätho in nde da dɛngui i jatho hin da bęn'a rá pähä zɛhɛ nɛ da hyät yʉn ʉnbi madague'bʉ da tho. 25 Nguetho nu'a to'o di huęczɛhɛ rá te, da mba ma ʉnbi rá te bʉ ja ran dąte, pɛ nu'a to'o hingui su da thącpa rá te nanguecä, da dįn'a ra te maząi a. 26 Pɛ nu'bʉ n'da ra ją'i, madague da 'yøt'e rá mbɛti 'bɛ'a gätho i ja ua ja ra ximhäi, pɛ nte ní mbatho 'bʉ him bi pøh rá te. Nguetho njo'o n'da ra ją'i da zä da guzɛhɛ rá te, bi 'yęn'a ra Jesús. 27 Nguetho nugä ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, nɛ din jagä rá ts'ɛdi ma Ta bʉ mahęts'i 'bʉ bá pengä mahøn'a, nɛ gätho yʉ́m 'bɛhni ban 'yohe 'bʉ bá ęcä. Nɛ i ja 'bɛ'a ga undä nangue 'bɛ'a bi 'yøt'a n'da ngu n'da yʉ ją'i. 28 Majuąni dí xi ahʉ, hinga gä gní tuhʉ 'bʉ bi dʉ'mi di manda ma ts'ɛdi ua, guecä dán ją'igä ua ja ra ximhäi, bi 'yęngähe ra Jesús.

17

N'da ran t'uti bi 'yøt' ra Jesús

1 Nɛ nu'bʉ mi tho i 'dato pa nu ra Jesús bi zix ra Pedro nɛ ra Jacobo nɛ ra Xuua, rán 'yohʉ ra Jacobo, nɛ bi mbähä bʉ ja ra t'øhø. 2 Nɛ nu'bʉ mí zøm bʉ, bim pä'a ra Jesús. Nu rá hmi bi hyät'i tengu'bʉ ra hyadi, nɛ nu rá he bi t'axqui tengu'bʉ ran nɛqui. 3 Nɛ nu'ʉ ma mixädihe min 'yohʉ, bi nu bi zøm bʉ ra Elías nɛ ra Moisés, bin yąhʉ ra Jesús.

4 Nɛ nu ra Pedro bʉya bi 'yęmp'a ra Jesús:

—Gra Hmu, xʉn ho ngue dí 'bʉhmbe ua, nɛ ga høcähe hyu yʉ t'ʉngu. Nu n'da gam 'bʉsɛ, nu n'da dim 'bʉh ra Moisés, nɛ nu'a man'da dim 'bʉh ra Elías, bi 'yęn'a ra Pedro.

5 Pɛ nu'bʉ mí yą ra Pedro, bi nɛqui n'da ra güi di fɛxni, ngue bi go'bʉ, nɛ bi 'yø'a n'da ra nde bin yą bʉ ja ra güi: "Guehna ma Ts'ʉnt'ʉgä na, ęmmɛ dídi huęcä na nɛ dí numanho. Dami 'yøhmbʉ 'bɛ'a i xi ahʉ." Gue'a bi man'a ra nde bi 'yøpʉ.

6 Nɛ nu'bʉ mí 'yø a ra nde ʉ ma mixädihe 'bex bin dąnyahmu bʉ häi nɛ bi nyetho nguetho bin su ʉ. 7 Nɛ nu ra Jesús bʉya bi mba bʉ mín dąnyahmu ʉ nɛ bi 'yęmbi:

—Dami ndanjʉ, o guín suhʉ.

8 Nɛ nu'bʉ mi ndøx'ʉ bʉya njom bi nu, pɛ hønt'a ra Jesús mí 'bäpʉ.

9 Nɛ nu'bʉ mam bá ępʉ 'yu bʉ ja ra t'øhø bʉya, bi 'yęn'a ra Jesús:

—Nuya njon gui xihmbʉ 'bɛ'a gá nuhʉ bʉ, jague'bʉ dá thąmbęnigä bʉ 'bʉ ʉ xøn du, nugä ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, bi t'ęmp'ʉ.

10 Nɛ nu ma mixädihe bʉya bi 'yänni:

—Hanja i ɛ̨n'ʉ yʉ xänbate niją ngue m'bɛt'o thoho ba penc'a ra Elías, nɛ ja ba ɛ̨'a rá Thahni Oją ngue ra Cristo bʉya, bi 'yɛ̨n'ʉ.

11 —Majuąni im ma ngue m'bɛt'o ba ɛ̨h ra Elías di hoqui gätho. 12 Pɛ dí xi ahʉ, ya bi zøh ra Elías nɛ njon bi bądi ngue gue'a. Pɛgue bi mba ma ʉnbi nɛ bi mba ma ʉcpi, nɛ ngutho da t'ørcä ya, nugä ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

13 Ja bi bą ʉ ma mixädihe bʉya gue tengu'bʉ ra Elías a ra Xuua Nxixyą.

Nu ra Jesús bi hoc'a n'da ra sändąte

14 Nɛ nu'bʉ mi zøm bʉ 'bʉh yʉ ją'i, bi zøm bʉ n'da ran 'yohʉ bʉ mí 'bäh ra Jesús, nɛ bi 'yɛ̨mbi:

15 —Gra Hmu, dami 'yørqui ts'ʉ ran huɛ̨cate a ma ts'ʉnt'ʉ, jant'a thoho i sändąte nɛ hønbʉ go i so 'bʉ xø 'yagui. Ja'bʉ i so bʉ ja ra sibi, nɛ ja'bʉ i so bʉ ja ra dehe, hønbʉ go hapʉ 'yo 'bʉ xøn zändąte. 16 Nɛ bá sigä bʉ mi 'bʉ ʉ ni xädi, pɛ him bi zä bi hyącpa a ran ʉ in 'youi, bi 'yɛ̨n'a ran 'yohʉ.

17 Nɛ bi 'yɛ̨n'a ra Jesús:

—Gyʉ ts'om'bäihʉ, hin guí ɛ̨c'yɛihʉ Oją xʉn ho. Hangu yʉ pa ga tøp'a thoho ahʉ ngue gui 'yɛ̨c'yɛigahʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús. Bá si ni ts'ʉnt'ʉ guím ma, bi t'ɛ̨mp'a ran 'yohʉ.

18 Nu'bʉ mi zøpʉ bʉya, nu'a ra Jesús bi zʉ a ra zi̧thu min 'youi, nɛ bi xifi da bøni. 'Bex bi yąn'a ra ts'ʉnt'ʉ bʉya.

19 M'bɛjua bʉya bin yąhʉ ʉ ma mixädihe a ra Jesús nubʉ dám 'bʉsɛhe.

—Hanja him bi zä dá høngähe thi a ra zi̧thu min 'youi a ra ts'ʉnt'ʉ, bi 'yɛ̨n'ʉ.

20 Bi dą a ra Jesús nɛ bi 'yɛ̨na:

—Him bi zä gá hyømhbʉ thi ra zi̧thu, nguetho ts'ʉtho guí ɛ̨c'yɛihʉ. Man'da zi ts'ʉtho ni t'ɛ̨c'yɛihʉ xinda gue n'da rá hmudä ra c'u ngue ɛ̨mmɛ zicuɛ. Nɛ nu'bʉ da zøni gui 'yɛ̨c'yɛihʉ tengu n'da rá hmudä ra c'u, da zä gui xihmbʉ n'da ra t'øhø: "Dami 'uegue gui thąn nʉ n'danni," gui 'yɛ̨mfʉ, nɛ da 'uegue. Hin te gui hyɛ̨mfʉ 'bʉ majuąni gui 'yɛ̨c'yɛihʉ. Gätho xʉn hɛ̨i i sä gui 'yøthʉ, bi 'yɛ̨nje. 21 Pɛ nu'ʉ 'da'ʉ yʉ zi̧thu tengu min 'youi a ra ts'ʉnt'ʉ, xʉn hɛ̨i da hyøn a thi ʉ, pɛ hønt'bʉ ɛ̨mmɛ hąh rá mbʉi din yąui Oją nɛ da 'yɛ't' ran ts'ihmɛ n'da, da zä da hyøn a thi ʉ, bi 'yɛ̨ngähe ra Jesús.

Ra Jesús bi ma mahøn'a da tho nɛ da dąmbɛ̨ni

22-23 Nɛ nu'bʉ mán 'yohe bʉ ra häi Galilea, bi 'yɛ̨nje mahøn'a a ra Jesús:

—Nugä ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, dan dägä bʉ 'bʉh yʉ ją'i ngue da thogä. Pɛ ga thąmbɛ̨ni 'bʉ ná hyu pa, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús. Nɛ ɛ̨mmɛ bi du ma mbʉigähe bʉya.

N'da ran t'änni to'o i jut ra mbɛti nangue ra niją

24 Nɛ nu'bʉ má sømhbe bʉ ra hnini Capernaum a ra Jesús, bi t'ɛ̨mp'a ra Pedro:

—Xi ni xänbatehʉ, ha hingui jut'a ra mbɛti dí hąxähe nangue ra niją, bi t'ɛ̨mbi.

25 Bi dą a ra Pedro bʉya:

—Hąhą i jut'i, bi 'yɛ̨mp'ʉ.

Nɛ nubʉya nu'bʉ mi yʉrpʉ ja ra ngu xín säya a ra Jesús, 'bex bi t'än'na ra Pedro:

—'Bɛ'a guím bɛ̨ni gra Simón, ha nɛ'ʉ yʉ t'ʉhni yʉ ts'ʉt'abi i jut'a ra mbɛti ua ja ma häihʉ, uague hønt'ʉ yʉ ją'i thoho, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

26 Bi dą a ra Pedro:

—Nu'ʉ yʉ ją'i thoho.

—Janangue'a hin mán zähma'be ga jut'ä 'bʉ hingui jut'ʉ yʉ t'ʉhni yʉ ts'ʉt'abi, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

27 —Pɛ ni mba bʉ ja ra dądehe, gui hyʉ'ts'a n'da ra huą, nɛ gui xemba rá nde. Gui tɨm bʉ n'da ra mbɛti, ngue'a xøt'a ga jut'ui a ra cota a ra niją, n'dahma hin da bɛ̨man'ʉ ʉ i hąx ra mbɛti, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

18

Ra Jesús bi ma to'o xtán hɛ̨ts'i bʉ dán nu Oją

1 Nɛ xø dá änhde a ra Jesús:

—Xiya, to'o man'da xʉn hɛ̨ts'i rán t'ɛ̨di bʉ na hnu bʉ di manda rá ts'ɛdi Oją, dá ɛ̨mfe.

2 Nu ra Jesús bʉya bi zohna n'da ra t'ʉhni nɛ bi gʉts'i bi mbämp'ʉ made, 3 nɛ bi 'yɛ̨nje:

—Majuąni dí xi ahʉ, nde'bʉ gui päh ni mbʉihʉ gui cohmbʉ tengu'bʉ gyʉ t'ʉhnihʉ, nu'bʉ hin'na hin gui sä gui cʉthʉ bʉ di manda rá ts'ɛdi Oją 'bʉ, bi 'yɛ̨nje. 4 Nɛ nu'a to'o da gohi tengu'bʉ ra t'ʉhni nɛ da 'yøt'e ngue hin'yʉ rá ts'ɛdi, gue'a xtán hɛ̨ts'i rán t'ɛ̨di bʉ na hnu bʉ di manda rá ts'ɛdi Oją. 5 Nɛ nu'a to'o da numanho n'da ra t'ʉhni nangue ma thuhugä, nam bøni bi zingä bʉya, bi 'yɛ̨ngähe ra Jesús.

Yʉn t'ʉ't'ate i ja ua

6 —Pɛ nu'bʉ 'bo'o di japi da 'ue a n'da ra
t'ʉhni ngue i ɣc'yɛigui, xʉn ʉtho ran ʉnbi
da nu. Man'da xʉn ʉ xinda gue'bʉ da t'ɛrpa
ra dojʉni rá 'yʉga nɛ da thørpʉ ja ra dądehe,
bi 'yɣn'a ra Jesús.
7 —Nhuɣcate ahʉ nangue yʉm 'bɛpate
xʉn ngu da t'øt'ahʉ. Guehma gui nuhʉ ʉ,
pɛ í huɣhi maha to'o di 'bɛp'ahʉ, bi 'yɣna.
8 Pɛ nu'bʉ guí ɣmhbʉ gue'a ni 'yɛhʉ o gue
ni guahʉ di 'bɛp'ahʉ gui 'yøthʉ ra ts'oqui,
pɛ xʉn ho 'bʉ gui hyɛjʉ gui 'yɛmhbʉ bʉ
yatho. Nguetho man'da xʉn ho 'bʉ dan
'datho ni guahʉ o gue dan 'datho ni 'yɛhʉ
'bʉ gá mba bʉ ja ra te maząi, xinda gue'bʉ
di yoho ni 'yɛ o gue di yoho ni gua nɛ gui
mba bʉ ja ra sibi njąm'bʉ da huɣt'i. 9 Nɛ
ngutho 'bʉ guí ɣmhbʉ gue'a n'da ni dähʉ
di 'bɛp'ahʉ gui 'yøthʉ ra ts'oqui, pɛ xʉn
ho 'bʉ gui hyąhmbʉ gui 'yɛmhbʉ bʉ yatho.
Nguetho man'da xʉn ho 'bʉ dan 'datho ni
dähʉ 'bʉ gui cʉthʉ bʉ ja ra te maząi xinda
gue'bʉ di yoho ni dähʉ nɛ gui mba bʉ ja ra
sibi njąm'bʉ da huɣt'i, bi 'yɣn'a ra Jesús.

Ran t'uti nangue ra dɛ'yo bim 'bɛdi

10 —Dami jamansuhʉ a guí øthʉ. Hin
gui 'yøthʉ tengu'bʉ nte di muui ʉ zicuɛ,
nguetho dí xi ahʉ nu yʉ́m 'bɛhni Oją di
jamansu ʉ, nɛ zại i 'bʉpʉ ja rá hmi ma Ta
bʉ mahɣtsi ʉ yʉ́m 'bɛhni. 11 Nguetho nugä,
ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, bá ɣcä ngue
ga nyąnba yʉ́ te ʉ xøm 'bɛdi nangue yʉ
ts'oqui, bi 'yɣn'a ra Jesús.
12-13 —'Bɛ'a guím bɣmhbʉ bi 'yøt'a n'da
ran 'yohʉ ngue mí si n'da cɛnto yʉ́ dɛ'yo.
Nɛ bim 'bɛ a n'da. Ha him bi hyon'a bim
'bɛdi. Pɛ bi zopʉ ʉ goho 'däte ma 'dɛ'ma
gʉto bʉ mi sapaxi ʉ, bi mba bi hyon'a bim
'bɛdi. Nɛ nu'bʉ mi dịni, man'da bin johya
nangue'a, xinda gue'ʉ mi'da ngue him bim
'bɛdi. 14 In jabʉ ma Tahʉ bí 'bʉpʉ mahɣts'i,
in ndepe xinga n'da dim 'bɛdi, madague'a
hin te di muui bʉ na hnu, bi 'yɣn'a ra Jesús.

N'da ran hocpi nangue yʉ 'yɣc'yɛi

15 Nɛ man'da ram hma bi man ra Jesús, bi
'yɣngähe:
—Nu'bʉ n'da ni cuhʉ bʉ ja ram pɛti,
'bʉ hinga gue'a da 'yøt'e e, gui xi 'bʉ
guí 'bʉsɛui, janangue'a da bądi hingui ho
a bi 'yøt'e e, bi 'yɣngähe ra Jesús. Nɛ
nu'bʉ bi 'yømanho a gui xifi, ya gá tąha
gá hocpa rá mbʉi a ni cu. 16 Pɛ nu'bʉ
hingui ʉrpa ra güɛnda a gá xifi, gui six
man'da o gue mí yoho yʉ cu din testigo
nangue'a guí mammi. 17 Pɛ nu'bʉ guexta'a
him bi 'yʉrpathoho ra güɛnda a guí mammi
mahøn'a, gui mam bʉ ja ram pɛti bʉya. Nɛ
nu'bʉ him bi 'yʉrpa ra güɛnda a 'bɛ'a gá
xihmbʉ bʉ, pɛgue gui 'yøthʉ tengu'bʉ hin
ni cuhʉ a bʉya, bi 'yɣngähe ra Jesús.
18 —Majuąni dí xi ahʉ, nu 'bɛ'a guí ɣmhbʉ
hingui ho ua ja ra ximhäi, nɛpʉ mahɣts'i i
t'ɣmbi hingui ho a. Nɛ ngutho a guí ɣmfʉ
xʉn ho, nɛpʉ mahɣts'i i t'ɣmbi xʉn ho a, bi
'yɣngähe ra Jesús.
19 —Nɛ nu'bʉ guí yohmi 'bʉ n'dat'a guím
bɣmmi 'bʉ ja a guí ähui ma Tahʉ 'bʉpʉ
mahɣts'i, nu'a di 'da aui a gá 'yähui.
20 Nguetho nu'bʉ dim pɛti nangue ma
thuhugä 'da, madague'bʉ yoho o gue hyu,
pɛgue dí 'bä i nde bʉ, bi 'yɣn'a ra Jesús.
21 Nɛ bi 'yän'na ra Pedro:
—Gra Hmu, xi'bʉ ja 'bɛ'a da 'yørca n'da
ra ją'i, hangu yʉ nidi ga punbi. Ha xøt'a
yoto nidi, bi 'yɣn'a ra Pedro.
22 Bi dą a ra Jesús:
—Hinga hønt'i yoto nidi, pɛ nde'bʉ
thocpa tho gui punbahʉ, bi 'yɣn'a ra Jesús.

N'da ran t'uti a him bi punba rá mimbɛfiui

23 —Janangue'a dí xi ahʉ, nu'a nán
ts'ʉt'abi Oją, i øt'e tengu bi 'yøt'a n'da ra
ts'ʉt'abi 'bʉ mi 'yʉrpa ra güɛnda hangu in
dupate yʉ́m fäts'ihʉ. 24 Nɛ nu'bʉ mi nu
rá søcuą, 'bexgue bi manda ba ts'i a n'da
ngue min dupate yʉ millone thoho. 25 Pɛ
nu'a ra ją'i, hin'yʉ 'bɛ'a mi ja ngue xtán zä
xtán gut'a min dupate. Nɛ nu ra ts'ʉt'abi
bʉya, mi nde xtá mbä a, nɛ yʉ́ t'ʉhni, nɛ
rá xisu mí 'bʉpʉ ja rá ngu, nɛ 'bɛ'a gä mi
pɛ'ts'i, ngue da gut'a ndupate. 26 Nɛ nu'a
ran 'yohʉ bʉya bin dąnyahmu nɛ nts'ɛdi bi
'yäp ra mate a rá hmu: "Gra hmu, tøcpi
ts'ʉ, jante tho ga jut'i i." 27 Nu rá hmu bʉya
bi huɣc'a, nɛ bi punba a rán dupate nɛ bi
thøh pʉya. 28 Pɛ nu'bʉ mi nɛxpʉ, bin c'at'ui
n'da rá mimbɛfiui xí hmit'i ts'ʉ ra mbɛti.
Nu'a xí mba ma thøgue bʉya, 'bexgue bim
bɛnt'ąte, bi bɛndba rá 'yʉga a bin c'at'ui,
nɛ bi 'yɣmbi: "Curca a ma mbɛti guí tuc
ya," bi 'yɣmbi. 29 Nɛ nu'a rá mimbɛfiui bʉya
bin dąnyahmu nɛ nts'ɛdi bi 'yäp rá mate, bi
'yɣmbi: "Tøcpi ts'ʉ, jante tho ga jut'i i," bi
'yɣmbi. 30 Pɛ nu'a xí mba ma punbi him bi

dø'mi, bi got'a fädi, ɛ̨mbi din ofädi jague'bʉ da gut'a in dupate. [31] Nɛ nu yʉ́ mimbɛfiui bʉya ɛ̨mmɛ bi bɛ̨ndumbʉi 'bɛ'a bi 'yøt'a xí mba ma punbi, nɛ bi mba bi xi a rá hmu 'bɛ'a bi 'yøt'a. [32] Nu yʉ́ hmu bʉya bi manda bá ts'i a ran 'yohʉ mahøn'a nɛ bi 'yɛ̨mbi: "Gra ts'om'bäi, nugä dá pun'ni i 'bʉ gmí 'yäc ra mate, madague'a xʉn ngu guí tuqui. [33] Nde'bʉ nɛ'e xquí huɛ̨c'a ni mimbɛfiui," bi 'yɛ̨n'a rá hmu. [34] Ɛ̨mmɛ bin cuɛ a rá hmu, bi manda da jot'i gue'bʉ go bi gut'a gätho yʉ millone min dupatesɛ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús, 'bʉ mi man a ran t'uti.

[35] Din jabʉ da 'yøt'ahʉ ma Tahʉ 'bʉpʉ mahɛ̨ts'i 'bʉ hin gui punbahʉ ni mijɛ̨'ihʉ ngue gätho ni mbʉihʉ, bi 'yɛ̨ngähe ra Jesús.

19

Man'da ram hma nangue ran hyɛgui

[1] Nɛ nu'bʉ mi gua'a man ra Jesús, bi bøm bʉ Galilea, bi hyąx ra 'yu ni mba bʉ ra xɛqui Judea, 'danguadi ra dąthe Jordán. [2] Nɛ xʉn ngu yʉ ją'i bi dɛnthoho nɛ bi hoqui xʉn ngu yʉ hyɛ̨nni.

[3] Nɛ nubʉya, bi zøm bʉ'da ma ngʉrpihe ngue yʉ fariseo, bʉ mi 'bäh ra Jesús. Mí honi 'bɛ'a dí yąpi, nɛ bi 'yɛ̨mbi:

—Ha sä da hyɛh rá xisu n'da 'bʉ madí ts'ʉtho 'bɛ'a da 'yøt'e, bi 'yɛ̨n'ʉ.

[4] Nu ra Jesús bi dąti:

—Ha hin gá nuhʉ bʉ ja rám hman Oją, ngue'bʉ rá mbʉdi thoho ra ximhäi bi zän Oją n'da ran 'yohʉ nɛ n'da rá xisu. [5] Nɛ i mam bʉ: "Nu n'da ran 'yohʉ him man da dɛn'na rá ta o rá mbe 'bʉ dim 'bʉhmi rá xisu, pɛ dim 'bʉhmi da gohi tengu'bʉ n'dan ją'itho," i ɛ̨m bʉ ja rám hma Oją. [6] Janangue'a nu'bʉ n'da ran 'yohʉ i 'bʉhmi rá xisu, pɛ hingui yonją'i bʉ na hnu, n'datho. Nɛ nu'a bi zän Oją, dim 'bʉi tengu'bʉ n'dan ją'itho, pɛ hin njon da bɛ̨ni din hyɛgui, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús, bi t'ɛ̨mp'ʉ yʉ fariseo.

[7] —Hanja gní 'yɛ̨nje, nɛ nu ra Moisés bi ma da t'øt'a n'da rá søcuą ran xuni 'bʉ da hyɛh rá xisu n'da ran 'yohʉ, bi 'yɛ̨n'ʉ yʉ fariseo.

[8] Xø bi 'yɛ̨n'a ra Jesús bʉya:

—Gue'a bi 'yo't'a ra Moisés, nguetho ɛ̨mmɛ xʉm mɛ ni mbʉihʉ. Pɛ nu'bʉ rá mbʉdi ra ximhäi him mín jabʉ. [9] Nɛ dí xi ahʉ, nu'bʉ n'da ran 'yohʉ bi hyɛh rá xisu nɛ him mi 'yomt'ɛ̨ni a rá xisu, pɛ nu'bʉ bin thąt'ui man'da ra xisu a ran 'yohʉ, ya i 'yomt'ɛ̨ni a bʉya. Nɛ ngutho 'bʉ n'da ran 'yohʉ din thąt'ui n'da ra xisu bi thɛgui, nɛ a ra 'yomt'ɛ̨ni a bʉya, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

[10] Nɛ nubʉya, dá ɛ̨mbähe ra Jesús:

—Nu'bʉ hingui sä da hyɛh rá xisu n'da, man'da xʉn ho 'bʉ hin din thąt'a n'da 'bʉ.

[11] Ra Jesús bi 'yɛ̨na:

—Pɛ hinga gätho da zä din jabʉ, pɛ hønt'ʉ bi zän Oją din jabʉ. [12] Nguetho i 'bʉ i 'da ngue him bim 'bʉh rá xisu nguetho yʉ mbɛdi gue'bʉ go mim 'bʉi. Nɛ nu'ʉ mi'da yʉn 'yohʉ him bim 'bʉh yʉ́ xisu nguetho bi mbocpa ʉ yʉ́ hmu. Nɛ nu'ʉ mi'da, yʉ́ pähä zɛhɛ him bim 'bʉh rá xisu nguetho gue'a í ts'änni ngue hin dim 'bʉh rá xisu, ngue nte di hɛ̨ni nangue rá 'bɛfi Oją mahɛ̨ts'i da 'yøt'e. Nu'a to'o da bɛ̨n'na ram hma na, gue'a da bą a, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Ra Jesús bi 'yäp rán ją̨pi Oją nangue'ʉ yʉ t'ʉhni

[13] Nɛ nubʉya bá ts'inba 'da yʉ t'ʉhni bʉ mi 'bʉh ra Jesús, ngue'a mi hndepe da dospa yʉ́ yą yʉ t'ʉhni, nɛ da 'yäp rán ją̨pi Oją nangue ʉ yʉ t'ʉhni. Nugähe bʉya, dá hɛcpähe ʉ yʉ́ ta ʉ yʉ t'ʉhni ngue hin da thopʉ 'bä a ra Jesús. [14] Pɛ nu ra Jesús bi 'yɛ̨nje:

—O guí hɛcpahʉ yʉ t'ʉhni ngue him ba thocua, pɛ dami jafʉ ba thocua, nguetho nu'ʉ to'o di manda rá ts'ɛdi Oją, tengu'bʉ yʉ t'ʉhni ʉ, bi 'yɛ̨na.

[15] Nɛ bi dospa yʉ́ yą yʉ t'ʉhni bʉya nɛ bi 'yäp rá mfäts'i Oją. Nɛ nu'bʉ mi jua a bi 'yøt'a ra Jesús, dá pøngähe bʉ bʉya.

N'da ra mɛmbɛti bi nyąui ra Jesús

[16] Nɛ man'da ra ts'ʉnt'ʉ bi mba bʉ 'bä a ra Jesús nɛ bi 'yɛ̨na:

—Hoga xänbate i, 'bɛ'a nin ho da zä ga øt'ä ngue ga tɨngä ra te, bi 'yɛ̨na.

[17] Ra Jesús bi 'yɛ̨mp'a:

—Ha guím bɛ̨ni 'bɛ'a guí ma ngue guí ɛ̨ngui xʉn hogui, nguetho hønt'a xʉn ho a Oją. Pɛ nu'bʉ guín nde gui tɨn ra te, dami ją'ts'ʉ yʉn t'ɛ̨di.

[18] —Nda'a nín t'ɛ̨di, bi 'yɛ̨n'a ra ts'ʉnt'ʉ.

[19] Bi dą'a ra Jesús:

—O guí hącpa rá te ni miją'iui, o guí 'yomt'ɛ̨ni, nɛ o guím pɛ̨, nɛ o guí man yʉ fɛhni, nɛ gui numansu ni ta nɛ ni mbe, nɛ

gui huçc ni miją'iui tengu'bʉ da guesɛ i, bi
'yçn'a ra Jesús.
20 —Gätho ʉ xtá ją'ts'i gue'bʉ go mán
t'ʉhni, 'bɛ'a man'da di 'bɛdi ga øt'e, bi
'yçn'a ra ts'ʉnt'ʉ.
21 Nu ra Jesús bi 'yçmp'a:
—Nu'bʉ guí nde gui tịn ra te, ní mba
bá pä 'bɛ'a gätho i ja i, nɛ gui darpa yʉ
hyoya a rá muui 'bɛ'a gätho gá pä, nɛ din
ja'a man'da di muui bʉ mahçts'i bʉya, nɛ
nubʉya ba çhɛ gui tɛngui.
22 Pɛ nu ra ts'ʉnt'ʉ 'bʉ mí 'yø a bi xifi,
çmmɛ bi du rá mbʉi, nguetho çmmɛ xʉn
ngu 'bɛ'a gä mi ja, nɛ bi mbeng thoho bʉya.
23 Nɛ nu a ra Jesús bʉya:
—Majuąni dí xi ahʉ, bi 'yçna, xʉn hçi
da yʉrpʉ di manda rá ts'ɛdi Oją n'da
ra mɛmbɛti. 24 Dami 'yøhmbʉ mahøn'a.
Man'da hingui hçi da yʉt'a ra camello bʉ
ja rá gu ra 'yofani, xinda gue'a n'da ra
mɛmbɛti da yʉrpʉ di manda rá ts'ɛdi Oją,
bi 'yçnje.
25 Nɛ dá hyonya thohohe 'bʉ má øhmbe
bi ma ra Jesús. "To'o maha da zä din yąni,"
dán 'yçm zɛhɛhe bʉya.
26 Bi hyçrcähe ra Jesús nɛ bi 'yçnje:
—Hin da zä da 'yøzɛhɛ yʉ ją'i, pɛ nu'a Oją
hingui hçmp'a da 'yørpa ʉ yʉ ją'i.
27 Nu ra Pedro bʉya bi 'yçmp'a ra Jesús:
—Gra Hmu, nugähe dá socähe gätho
'bɛ'a mí pɛts'ähe nɛ dá tɛn'nahe, 'bɛ'a maha
ga tịmhbe ya.
28 Ra Jesús bʉya bi 'yçnje:
—Majuąni dí xi ahʉ, 'bʉ bin ja ma'da'yo
mahçts'i nɛ ma'da'yo ra ximhäi, din ja ma
ts'ɛdi mixte, ga hupʉ ja ma mɛxa ga øt'
ran ts'ʉt'abi, nugä ngue dán ją'igä ua ja ra
ximhäi. Nɛ ahʉ guí 'dɛ'mayoho ahʉ, 'darbʉ
ga huhmbʉ, ga comhbʉ ma ts'ɛdigä, nɛ'ahʉ
ga juąnbahʉ ma mi israelhʉ dyʉ judíohʉ, bi
'yçngähe ra Jesús.
29 Nɛ man'da bi man ra Jesús, bi 'yçna:
—Nu'a to'o bi zoh rá ngu, o gue rán 'yohʉ
o gue rán ju, o gue rá ta o gue rá mbe, o
gue rá xisu o gue yʉ t'ʉhni bi zogui ngue
bi dɛngui, o gue rá huąhi, da dąha man'da
xʉn ngu xinda guet'a n'da ciɛnto nidi, nɛ a
ra te maząi da hyąni, bi 'yçngähe ra Jesús.
30 Pɛgue nu'ʉ im bçni i 'bɛt'o dim 'bɛjua
ʉ. Pɛ nu'ʉ t'çmbi i 'bɛjua, dim 'bɛt'o ʉ, bi
'yçngähe ra Jesús.

20

N'da ran t'uti bi 'yøt'a n'da ra mɛ'bɛfi

1 Nɛ man'da ran t'uti bi man ra Jesús, bi
'yçna:
—Nu'bʉ bi 'yøt' ran ts'ʉt'abi Oją, din
ja tengu bi 'yøt'a n'da ran 'yohʉ mí ja ra
dąhuąhi. Midi 'yonba yʉ mbɛfi 'bʉ xudi
thoho. 2 Nɛ 'bex bi xifi hangu da gu't'i,
nɛ bi mba bʉ ja rá huąhi ʉ bʉya. 3 Nu'bʉ
mbɛ gʉto xudi, xø i 'yo bʉ hnini a ra
mɛ'bɛfi mahøn'a, nɛ bi nu 'da yʉn 'yohʉ
mi 'yotho bʉ nɛ bi mbɛn bʉ ja rá huąhi.
4 "Ní mbähä, gam pɛhmbʉ, ga jut'ahʉ hangu
dí nde ahʉ gui tąhmbʉ," bi 'yçmbi. Nɛ
bi mba ʉ bʉya. 5 Nɛ nu'bʉ mi hyuxyadi,
xø 'yo bʉ ja ra hnini mahøn'a ra mɛ'bɛfi
nɛ bi mbɛnh mi'da bʉ rá huąhi. Nɛ'bʉ mi
zøn'a hyu nde, xø bi mbɛnh mi'da. 6 Nɛ'bʉ
mi zøn a cʉt'a nde, xø 'yo bʉ mahøn'a nɛ
bi nu bʉ mi'da yʉ ją'i: "Hanja ngue xcán
dethohʉ," bi 'yçmbi. 7 "Nguetho njon bi xije
ra ' bɛfi," bi 'yçn'ʉ. Nɛ bi 'yçmp'ʉ: "Ní
mbähä bʉ ja ma 'bɛfigä gam pɛhmbʉ bʉ,
ga jut'ahʉ hangu dín ndegä ga jut'ahʉ," bi
'yçmbi. 8 Nu'bʉ min de bʉya nu ra mɛ'bɛfi
bi xi a rá ngʉrpa mbɛfi: "Dami zon'dʉ yʉ
mbɛfi, m'bɛt'o gui jut'ʉ m'bɛjua bi zøni,"
bi 'yçmp'a. 9 Nɛ nu'bʉ mi mba nju't'i ʉ xi
zøm bʉ ja ra huąhi 'bʉ cʉt'a nde, bin ju't'i
tengu'bʉ gä ra pa xtím pɛfi. 10 Nɛ nu'bʉ
min ju't'ʉ bi mbʉmxudi ra 'bɛfi, bi bçni
ngue man'da xtán dąha xʉn ho xinda gue'ʉ
n'da ora tho bim pɛfi. Pɛgue 'da'angu bi
dąha. 11 Janangue'a bin cuɛ ʉ 'da 12 nɛ bi
'yçmp'a ra mɛ'bɛfi: "Hanja ngue 'da angu
gá jurcahe ʉ m'bɛjua bi zøhø, nɛ ts'ʉtho bim
pɛ ʉ. Pɛ nugähe, gätho ra pa dám pɛhmbe,
madague'a xʉm pa ra hyadi," bi 'yçmbi.
13 Pɛ bi dąti, bi 'yçmp'a n'da mí 'bäpʉ: "Xi'e
n'yø, nte man ts'o dá øt'e e. Ha hinga gue'a
dá xi i dá jut'i i. 14 Dami hyąn'a nin zäbi, ní
mba. Nugä, i ja ma pähä 'da angu ga jut'ahʉ
ʉ rán zɛgui bi zøhø. 15 Ha hin'yʉ man t'çdi
ga øt'ä a dín nde ga øt'ä nangue ma mbɛti,
uague guí sɛya nguetho dá ørpa ran hocją'i
n'da," bi 'yçn'a ra mɛ'bɛfi bʉya, bi 'yçn'a ra
Jesús 'bʉ mi man a ran t'uti. 16 Nɛ ngubʉ din
ja 'bʉ bin ts'ʉt'abi Oją. Nu'ʉ m'bɛjua dim
'bɛt'o ʉ, nɛ nu'ʉ 'bɛt'o dim 'bɛjua ʉ. Xʉn
ngu bi zonhd Oją, pɛ hinga gätho bi huahni,
bi 'yçngähe ra Jesús.

Xø bi ma mahøn'a ngue da du nɛ da
dąmbęni ra Jesús
17 Nɛ nu'bʉ mi ts'ʉtho ga sømhbe bʉ
Jerusalén, dí 'yohe bʉ ja ra nguani. Nɛ
bi gʉgähe bʉ ma'ueni ts'ʉ a ra Jesús, dí
'dɛ'mayohohe, nɛ bi 'yęnje:
18 —Nuya ga mbähä bʉ Jerusalén. Nu'bʉ
dá sømhbʉ bʉ, da mba ma dägä bʉ 'bʉh
yʉ hmumbäją nɛ yʉ xänbate niją, ngue da
hyogä, guecä dán ją'igä ua ja ra ximhäi. 19 Nɛ
di dägä bʉ 'bʉ ʉ him ma mijudíohʉ, nɛ din
thengui nɛ da thɛxcä nɛ di cuarcä bʉ ja ra
za, ga tu bʉ, nɛ da t'ägui. Pɛ nu'bʉ ná hyupa
ga thąmbęnigä, bi 'yęngähe ra Jesús.

Rá mbe ra Jacobo nɛ ra Xuua bi 'yäp rá
mate ra Jesús nangue yʉ́ ts'ʉnt'ʉ
20 Nɛ nu'a rá mbe ra Jacobo nɛ ra
Xuua, ngue yʉ́ ts'ʉnt'ʉ ra Zebedeo ʉ, bin
dąnyahmu bʉ ja a rá gua ra Jesús, in nde
'bɛ'a da 'yäpi. 21 Nɛ nu ra Jesús bi 'yęmbi:
—'Bɛ'a guí nde ga øt'e e, bi 'yęmbi.
—Dami 'yørca ra mate ngue nu'bʉ gui
'yøt' ran ts'ʉt'abi, 'da xtí hyut'ʉ ma t'ʉhni,
bi 'yęn'a ra xisu.
22 Bi dą a ra Jesús:
—Pɛ hin guí pądi 'bɛ'a nam bøn'a gá
'yäqui.
Nɛ bi 'yän'na ra Jacobo nɛ ra Xuua:
—Ha guí ęna nɛ'aui gui hyät'ui gui nuui
ran ʉnbi tengu gan nugä, bi 'yęn'a ra Jesús.
Nɛ bi dą ʉ bʉya:
—Hąha, ga hät'be.
23 —Majuąni maha, nɛ'aui gui nuui ran
ʉnbi tengu gan nugä, pɛ hingui sä ga 'da'a
ran t'ędi guí ähmi. Pɛ gue'a ma Ta di un rán
t'ędi to'o in ndepe 'da xtí hyutho 'bʉ dán
ts'ʉt'abigä, bi 'yęn'a ra Jesús.
24 Nɛ nugähe dí 'dɛt'agähe bʉya dán cuɛ
'bʉ má øhmbe a 'bɛ'a bi man ʉ yoho. 25 Nɛ
gä bi zongahe ra Jesús dí 'dɛ'mayohohe, nɛ
bi 'yęnje:
—Nu'ʉ yʉ ts'ʉt'abi ua ja ra ximhäi i øt'
yʉ́ 'yęhɛ to'o gätho di manda, nɛ tengu'bʉ
maguesɛ yʉ́ ts'ɛdi ʉ. 26 Pɛ nu'ahʉ hinga
gue'a gui 'yøthʉ a. Pɛgue gan 'yęhɛ tho-
hohʉ nangue ʉ mi'da 'bʉ guí nde din ja ni
ts'ɛdihʉ. 27-28 Nɛ nu'ahʉ 'bʉ guín nde gam
'bɛt'ohʉ, gui 'yøthʉ ngue hin'yʉ ni ts'ɛdihʉ
nɛ gan 'yęhɛ thohohʉ, tengu thohogä ngue
dán ją'igä ua ja ra ximhäi, him bá ęcä dam
hmugä, pɛ bá ęcä dan 'yęhɛgä nɛ ga dä ma
te gan yąnba yʉ́ te yʉ ją'i, bi 'yęnje ra Jesús.

Yoho yʉ xädä bi hoc'a ra Jesús
29 Nɛ nu'bʉ xø má nɛxhe bʉ ra hnini
Jericó, xʉn ngu yʉ ją'i bi dɛntho na ra Jesús.
30 Nɛ mí hupʉ yoho yʉ xädä bʉ ja ra nden'yu.
Nu'bʉ mí 'yøde mba bʉ ra Jesús, bi mbafi:
—Grá Hmu, rám bom'bɛto i ra David,
dami huęgä'be, bi 'yęn'ʉ yʉ xädä.
31 Nɛ nu yʉ ją'i min 'yohʉ ra Jesús bi hɛcpa
ʉ yʉ xädä. Pɛ man'da bi mba ʉ, bi 'yęm
mahøn'a:
—Grá Hmu, rám bom'bɛto i ra David,
dami huęgä'be, bi 'yęn'ʉ.
32 Nu ra Jesús bʉya 'bʉ mí 'yø a man ʉ yʉ
xädä, bi 'yänni:
—'Bɛ'a guín nde ga øt'aui, bi 'yęmp'ʉ.
33 Nu'ʉ bi dąti:
—Grá Hmu, xoga ma dä'be, bi 'yęn'ʉ.
34 Ę̨mmɛ bi huęc'a ra Jesús ʉ, bi därpa
thoho yʉ́ dä, 'bex bi xoh yʉ́ dä nɛ bi dɛn'na
ra Jesús bʉya.

21

Yʉ ją'i bi 'yęspa a ra Jesús 'bʉ mí yʉrpʉ
Jerusalén
1 Nɛ bi zøm bʉ ja ra ndehnini Betfagé,
nubʉ ja ra nyuni Olivos, nɛ him ma yabʉ
ra hnini Jerusalén. Nu ra Jesús bʉya bi
mbɛn'ndʉ yoho ma mixädihe, 2 nɛ bi 'yęmbi:
—Ní mbɛ nʉ ja ra t'ʉhnini, guehnʉ gua
tįmmi n'da ra buru in 'youi rá bąsi. Bá
xocui, nɛ bá siui ua ʉ. 3 Nu'bʉ da t'ęn'aui
'bɛ'a gui jahui, "Nu'a ra hmu da hyon'i ts'ʉ
nɛ 'bexgue ba sin'a thoho'be," gui 'yęm
thohoui, bi 'yęn'a ra Jesús.
4 Nɛ guehna bi man ra pøngahyą maya'bʉ
ngue din ja 'bʉ mi 'yęna:
5 Gui 'yęmfʉ yʉ mɛngu bʉ Jerusalén:
"Dami nuhʉ ya ba ęcua ni hmuts'ʉt'abihʉ,
nɛ hin din 'yęts'i, ba hyux'a n'da zi buru
thoho
bán 'youi rá bąsi," gui 'yęmfʉ,
bi 'yęn'a ra pøngahyą maya'bʉ.
6 Nu ma mixädihe bʉya bi mba nɛ bi 'yøt'a
bi xih ra Jesús. 7 Nɛ bá si ra buru nɛ'a rá bąsi,
nɛ bi gąspa yʉ́ coto nɛ bi hyux'a ra Jesús
bʉya. 8 Nɛ nu yʉ ją'i ęmmɛ xʉn ngu ʉ bi
dɛnni nɛ bi mbøh yʉ́ coto bʉ ja ra 'yu nɛ yʉ́
pahni, nɛ yʉ́ paxi yʉ za bi mbøcpa bʉ ngue
da thopʉ ra Jesús. Nɛ bi 'yęt'inde ra Jesús.
9 Nɛ nu'ʉ i 'bɛt'o nɛ'ʉ bim 'bɛjua bi mbʉh na
thuhu bʉya, bi 'yęna:
—Mixte thoho rá ts'ɛdi rám bom'bɛto
ra David. Nɛ xʉn ngu rán ąpi in 'youi,

nguetho bá ɋhɛ nangue rá thuhu Ojɑ̨, ra Hmu. Mixte thoho Ojɑ̨ mahɋts'i, bi 'yɋn'ʉ yʉ jɑ̨'i bʉ ní mba.
10 Nɛ nu'bʉ bi yʉrpʉ Jerusalén ra Jesús, gätho mi 'bʉpʉ ja ra hnini bi hyonya thoho, nɛ bi 'yän'ndʉ mín 'yohʉ ra Jesús:
—To'o nín 'yohʉ na, bi 'yɋn'ʉ.
11 —Guehna ra pøngahyɑ̨, ra Jesús, ra mɛngu Nazaret bʉ ra häi Galilea, bi 'yɋn'ʉ bi t'änni.

Bi hyøn a thi ʉ mim pä bʉ ja ra niją ra Jesús

12 Nɛ nu'bʉ mi zøm bʉ Jerusalén a ra Jesús bi yʉrpʉ ja rá dąniją Ojɑ̨, bi hyøn a thi gätho ʉ mím pä bʉ nɛ'ʉ mín täi bʉ. Nɛ bi ndønpa yʉ́ mɛxa ʉ midí päh yʉ mbɛti, nɛ bi bʉntpa yʉ́n thuts'i ʉ mi pä yʉ ts'ąha, nɛ bi 'yɋmp'ʉ:
13 "Í thø a ma ngu ngue da mba nthąndegä bʉ," i ɋn Ojɑ̨, i ɋm bʉ ja rám hma. Pɛ nu'ahʉ gá 'yørpadahʉ tengu'bʉ ra hyądo guepʉ nín 'yąn'ʉ yʉ bɋ, bi 'yɋn'a ra Jesús.
14 Nɛ nu'bʉ mí 'bʉpʉ ja ra dąniją, xø bi zøm bʉ mi'da yʉ xädä, nɛ'ʉ mi dogua. Nu ra Jesús bi hoc'ʉ bʉya. 15 Pɛ nu yʉ hmumbäją nɛ yʉ xänbate niją him bi numanho yʉ́n t'øt'e bi 'yøt'a ra Jesús bʉ. Nɛ bin cuɛ 'bʉ mí 'yø a bi man'ʉ yʉ t'ʉhni 'bʉ mí 'yɋna: "Mająpi rám bom'bɛto ra David," bi t'ɋmp'a ra Jesús:
16 —Ha hin guí ø'a 'bɛ'a man yʉ t'ʉhni ngue i ɋ'ts'i i, bi t'ɋmp'a ra Jesús.
—Dí øcä a i man'ʉ, bi 'yɋn'a. Pɛ xi ahʉ ha hin guím bɋmhbʉ a i mam bʉ ja rám hma Ojɑ̨ ngue i ɋna:
Gá japi bømanho a i man
ʉ yʉ t'ʉhni 'bʉ i ɋ'ts'i i,
bi t'ɋmp'a Ojɑ̨ 'bʉ mi t'ɋmbi, bi 'yɋn'a ra Jesús.
17 Nɛ bi zotpʉ ʉ yʉ hmumbäją nɛ yʉ xänbate, dá mbäcähe a ra Jesús, bán oxähe bʉ ja ra hnini Betania.

Ra Jesús bi japi da 'yot'a n'da ra za

18 Nɛ nu'bʉ mí hyax bʉya, xø dá pengähe a ra Jesús bʉ Jerusalén. Nɛ bin tumanthuhu bʉ 'yu. 19 Nɛ bi nu n'da ra za bʉ ja ra nden'yu, bi mba ɋna da dʉcpa n'da rán dät'ä. Pɛ hønt'ʉ yʉ́ paxi mi ja. Nɛ bi 'yɋn'a ra Jesús:
—Nuya, njąm'bʉ din zʉh nin dät'ä ya.
Nɛ 'bexgue bi 'yot'a ra za bʉya.
20 Nu'bʉ mán nuhe bi 'yot'a ra za, dá hyonya thohohe nɛ dá änhde ra Jesús:
—Hanja í 'yot'a n'dihi ra za, dá ɋmfe.
21 Bi dą'a ra Jesús:
—Majuąni dí xi ahʉ, nu'bʉ gui 'yɋc'yɛigahʉ xʉn ho, nɛ n'dat'a guim bɋmhbʉ a rá ts'ɛdi Ojɑ̨, hinga hønt'a dá øt'ä sä gui 'yøthʉ, pɛ sä gui 'yøthʉ man'da xʉn hɋi. Sä gui xihmbʉ nʉ ra t'øhø: "Dami 'uegue guin hyøzɛhɛ bʉ ja ra deją," gui 'yɋmfʉ, nɛ da 'ueh pʉya. 22 Nɛ nu Ojɑ̨ di 'da ahʉ 'bɛ'a gä guí äfʉ 'bʉ n'dat'a guím bɋmhbʉ a rá ts'ɛdi Ojɑ̨, bi 'yɋngähe ra Jesús.

*Bi t'än'na ra Jesús to'o bi un rán t'*ɋdi

23 Nɛ nu'bʉ má sømhbe bʉ Jerusalén, xø bin xänbate bʉ ja ra dąniją a ra Jesús. Nɛ xø bi mba bʉ yʉ hmumbäją nɛ mi'da ma ngʉrpihe, nɛ bi 'yän mahøn'a:
—Hanja gní 'yøt'a njabʉ. To'o bi 'da'a nin t'ɋdi, bi 'yɋn'ʉ.
24-25 Bi 'yɋn'a ra Jesús bʉya:
—Nɛcä ga än'nahʉ to'o bi un rán t'ɋdi ra Xuua ngue bi 'yøt' ran xixyą. Hague Ojɑ̨ uague yʉ jɑ̨'i. Nu'bʉ gui xijʉ, nɛcä ga xi ahʉ to'o bi 'dacä man t'ɋdi bʉya, bi 'yɋn'a ra Jesús.
Nɛ bin 'yɋmzɛhɛ ʉ yʉ hmumbäją nɛ yʉ xänbate niją:
—"Bɛ'a gue ga xihmbʉ, nguetho nu'bʉ ga ɋmfʉ, "Ojɑ̨ bi un rán t'ɋdi a ra Xuua," nɛ da 'yɋna: "Hanja hin gá 'yɋc'yɛihʉ thą." 26 Nɛ nu'bʉ ga ɋmfʉ, "yʉ jɑ̨'i thoho bi un rán t'ɋdi ra Xuua," pɛ da zʉjʉ yʉ jɑ̨'i 'bʉ, nguetho im bɋn ʉ ngue rá pøngahyą Ojɑ̨ a ra Xuua, bin 'yɋmzɛhɛ ʉ.
27 Janangue'a bi 'yɋmp'a ra Jesús:
—Hin dí pąhmbe, bi 'yɋntho ʉ.
Nu ra Jesús bʉya bi 'yɋna:
—Xínga guecä ga xi ahʉ to'o bi 'dacä man t'ɋdi ga øt'ä a dí øt'ä, bi t'ɋmp'ʉ.

Ran t'uti a yoho yʉ ts'ʉnt'ʉ bi sih ra 'bɛfi

28 Nɛ man'da bi man ra Jesús, bi 'yɋna:
—Nu n'da ran 'yohʉ mí 'bʉ i yoho yʉ́ ts'ʉnt'ʉ. Nɛ bi 'yɋmp'a n'da rá ts'ʉnt'ʉ: "Ní mba bʉ huąhi, bám pɛfi," bi 'yɋmbi. 29 Nɛ bi dą'a rá ts'ʉnt'ʉ: "Hin'na, hin ga mba," bi 'yɋntho. Pɛ m'bɛjua bin 'yomfɋni ts'ʉ nɛ bi mba bim pɛfi. 30 Nɛ'a man'da rá ts'ʉnt'ʉ bi xifi da mba mahøn'a. "Hąha, ga mba," bi 'yɋna. Pɛ him bi mba, bi 'yɋn'a ra Jesús. 31 Nɛ xø bi 'yän'ndʉ yʉ xänbate niją:
—Nuya, dami xiqui nangue ran t'uti dá xi ahʉ, nda'a ní ts'ʉnt'ʉ ngue njuąntho bi 'yøt'a rá pähä rá ta, bi 'yɋn'a ra Jesús.

Nu'ʉ bi dąti:
—Masque nu'a ra ts'ʉnt'ʉ him mi nde da mba 'bʉ ra mbʉdi, gue'a njuąntho bi 'yøt'a rá pähä rá ta, bi 'yęn'ʉ.
Nɛ nubʉya bi 'yęn'a ra Jesús:
—Guehma majuąni dí xi ahʉ, nu yʉ ziyate hyącahäi nɛ yʉ xisu 'yomt'ęni, man'da da yʉrpʉ di manda rá ts'ɛdi Oją, pɛ nu ahʉ hin gui cʉthʉ bʉ. [32] Nguetho nu'bʉ mi xi'ahʉ a ra Xuua Nxixyą, bi xän'nahʉ a ra 'yu xʉn ho, nɛ nu ahʉ hin gá 'yęc'yɛihʉ. Pɛ nu yʉ hyącahäi nɛ yʉ xisu i 'yomt'ęni, man'da go bi 'yęc'yɛi ʉ nɛ bi päh yʉ́ mbʉi. Nɛ nu'bʉ gmí nuhʉ ʉ, nɛ guexta'a hin gá nde gá päh ni mbʉihʉ, bi t'ęmp'ʉ yʉ hmumbäją nɛ yʉ xänbate niją.

Rán t'uti yʉ ts'om'bäi mbɛfi

[33] Nɛ bi 'yęm mahøn'a ra Jesús:
—'Yøhmbʉ ts'ʉ man'da ran t'uti ga xi ahʉ. Mí 'bʉ a n'da ran 'yohʉ mi ja rán uąndät'ä, nɛ bi fø't'e, nɛ bi hyø a n'da ra ngu guepʉ da thɛmp' yʉ guindät'ä. Nɛ bi mbä'ma n'da ra jądo xʉn hęts'i, da ndex'ʉ da nu rá häi.
Nɛ nubʉya bi hmit yʉ́ häi ʉ 'da yʉ mbɛfi, nɛ bi nde bi mba n'danni a ran 'yohʉ bʉya. [34] Nɛ nu'bʉ mi ts'ʉtho din ja yʉn dät'ä, bá pɛhn'i 'da yʉ́ 'yęhɛ da duspa ʉ yʉ́n dät'ä, nguetho gue'a án yąhʉ a, ngue di un'ni ts'ʉ 'bɛ'a da bøm bʉ. [35] Pɛ nu'ʉ yʉ mbɛfi bi bɛnt'ʉ yʉ́m 'bɛhni a ra hmu. Nu'a n'da bi mbɛmthoho. Nu'a man'da bi hyotho. Nɛ nu'a man'da, bi hyøta dotho a. [36] Nɛ xø mahøn'a, bá pɛhn mi'da xʉn ngu yʉ́ 'yęhɛ ngue xtan duspa yʉ́n dät'ä a rá mbɛti ran uąndät'ä. Pɛ nu'ʉ yʉ mbɛfi xø bi bɛnt mahøn'a 'bʉ mi zøpʉ ʉ, nɛ 'da'angu bi t'ørpe tengu bi t'ørpa ʉ mbʉdi bi zøpʉ.
[37] Nɛ nubʉya bá pɛn'na rá ts'ʉnt'ʉ zɛhɛ a rá mbɛti ra huąhi. Bi bęni: "Masque da numansu na ma ts'ʉnt'ʉ." [38] Pɛ nu'bʉ mí nu ba ępʉ rá ts'ʉnt'ʉ, nu yʉ mbɛfi xø bi bęn'ʉ: "Nuna, rá ts'ʉnt'ʉ zɛhɛ, da gohmi ra häi na 'bʉ bi du rá ta. Pɛ mbähä ga hohʉ, janangue ga cosɛhʉ ra häi bʉya." [39] Nɛ bi bɛnt bʉya, bi zixpʉ ma'ueni nɛ bi hyo, bi 'yęn'a ra Jesús.
[40] Nu ra Jesús bi 'yän'ndʉ mí 'bäpʉ:
—Xi'bʉ da mbasɛ na ra hmu, 'bɛ'a da jap'ʉ yʉ́ mbɛfi 'bʉ, bi 'yęmp'ʉ.
[41] Bi dą ʉ bʉya:
—Masque da hyo ʉ yʉ́ mbɛfi, nguetho ęmmɛ yʉ ts'om'bäi ʉ, nɛ nu rá häi bʉya di hmit'ʉ i pądi da gu't'a ra renta 'bʉ bi zøn ra pa da gu't'i, bi 'yęn'ʉ.
[42] Nɛ xø bi 'yęm bʉya:
—Ha njąm'bʉ gá nuhʉ bʉ ja rám hma Oją a ram hma i ęna:
Nu'a ra do bi bʉnt'ʉ yʉ gądo 'bʉ mi hyøh ra ngu,
gue'a ra do man'da mahyoni, tengu thoho yʉ guangu.
Gue'a bi zän Oją a,
nɛ gui hyonya thohohʉ,
i ęm bʉ rám hma Oją, bi 'yęn'a ra Jesús.
Nɛ gue'a i mam bʉ nangue a rá Thahni Oją ngue ra Cristo. [43] Janangue'a dí xi ahʉ, Oją him bi numanho a gá 'yøthʉ nɛ da thąn'nahʉ a ra 'bɛfi bʉ di manda rá ts'ɛdi Oją, din t'un'dʉ mi'da ngue da 'yøt'manho a ra 'bɛfi gmí øthʉ. [44] Nɛ nu'a ra do bi mba ma bʉnt'i, tengu'bʉ n'da ra xįndo i ti bʉ ja ra 'yu. Nɛ hønt'a go to'o da dąng bʉ ja ra do, din tʉni, nɛ hønt'a go to'o da zɛ'ma ra do, 'bexgue da 'yɛt'i, bi 'yęn'a ra Jesús.
[45] Nu'bʉ mi 'yø'a bi man a ra Jesús, bi bą ʉ yʉ fariseo nɛ yʉ hmumbäją, gue guesɛ ʉ bi 'yøt'ʉ bi sifi. [46] Nɛ mí nde 'bexgue xtám bɛnt'a ra Jesús, pɛ him bi bɛnt'i, nguetho mi su ʉ yʉ ją'i, ngue mi ęn'ʉ, rá pøngahyą Oją a ra Jesús.

22

N'da ran t'uti ngue ran thąti

[1] Nɛ xø bi thoqui bi xänba yʉ ją'i nangue yʉn t'uti thoho bi man a ra Jesús, nɛ bi 'yęmp'ʉ:
[2] —Nu'a ní manda rá ts'ɛdi Oją, i t'øt'e tengu bi 'yøt'a n'da ra ts'ʉt'abi. Nu'a ra ts'ʉt'abi bi zän'na n'da ra ngo 'bʉ min thąta n'da rá ts'ʉnt'ʉ. [3] Nɛ bi mbɛn'dʉ yʉ́m 'bɛhni ngue ba sinba yʉ́ amigo, pɛ him bi nde bá ęhɛ. [4] Nɛ xø bi mbɛhn mi'da, bi 'yęmbi: "Dami xihmbʉ ma amigo ba ęhɛ, nguetho ya dá hoc ran ts'ihmɛ. Dá manda bi tho 'da man dąni xʉn zaqui nɛ ya gätho mahoqui, i ęn'a ra hmu, gui 'yęmfʉ." Nɛ gue'a bi man ʉ yʉ́m 'bɛhni. [5] Pɛ him bi 'yʉrpatho ra güɛnda ʉ yʉ́ amigo, nɛ bi mba da huąhi a n'da, nu man'da bi mba bám pätho, [6] nɛ nu'ʉ mi'da bi bɛnt thoho yʉ́m 'bɛhni nɛ i thenthoho nɛ bi hyo ʉ. [7] Nu'bʉ mí 'yø a bin ja, ęmmɛ bin cuɛ ra ts'ʉt'abi bʉya, bi mbɛnh yʉ́ dofʉi bá ho ʉ yʉ hyote nɛ bi 'yump'a yʉ́ hnini. [8] Nɛ bi xih mahøn'a ʉ yʉ́m 'bɛhni: "Nuya him

bá ç'ʉ ma amigo nguetho hing yʉ́n sähʉ ba çhɛ. 9 Ní mbähä bʉ ja yʉ 'yu nɛ gbá sihʉ ua hønt'a go má ją'i gba tịmhbʉ bʉ, nguetho ya ma hoqui 'bɛ'a da zi ua ja ran thąti.” 10 Nu yʉ́m 'bɛhni bʉya bi mba bʉ ja yʉ 'yu nɛ bá pɛn bʉ ja ran thąti to'o gätho bin c'athʉ bʉ, pɛ hinga mfądi 'bʉ yʉ ts'om'bäi o gue yʉ hocją'i 'da. Nɛ bi yupʉ ja rá ngu ra ts'ʉt'abi yʉ ją'i.

11 Nɛ nu ra ts'ʉt'abi bʉya bi yʉrpʉ mbo da nu ʉ yʉ ją'i bi zøm bʉ. Nɛ bi nu n'da ran 'yohʉ ngue him mi he ʉ yʉ́ he i the 'bʉ in ja n'da ran thąti. 12 Nɛ bi 'yçn'a ra ts'ʉt'abi bʉya: “Xi'i grán 'yohʉ, hanja gá cʉt'ua nɛ hin guí he yʉ́n säui da the ua ja ran thąti,” bi 'yçmbi. Pɛ nu ran 'yohʉ him bi zä bi dąti. 13 Nɛ bi 'yçmp'ʉ yʉ́ 'yçhɛ ra ts'ʉt'abi: “Dami turpahʉ yʉ́ gua na ran 'yohʉ nɛ yʉ́ 'yɛ, nɛ gui 'yɛnthʉ bʉ ja ra 'bɛxui. Din zom bʉ nɛ din guxpʉ yʉ́ ts'i ʉ,” bi 'yçn'a ra ts'ʉt'abi, bi 'yçn'a ra Jesús. 14 Nguetho xʉn ngu i ts'ohni pɛ hinga gä yʉ́n sähʉ ngue da yʉrpʉ, bi 'yçna.

N'da ran t'änni nangue ra renta bi t'än'na ra Jesús

15 Nɛ nubʉya bi mba ʉ yʉ fariseo. N'danni bá nyąsɛ ʉ, bi hyoni 'bɛ'a dí ʉcpa ra Jesús ngue di yąpi. 16 Janangue bi 'bɛhn pʉ 'bʉh ra Jesús ʉ mi'da yʉ́ mifariseohʉ, nɛ mi'da ma ngʉrpihe mi tɛn'na ra ts'ʉt'abi Herodes. Nu'bʉ mi zøm bʉ, bi 'yçn'ʉ:

—Grá xänbate, dí pąhmbe gätho majuąni guím ma, bi 'yçmp'a ra Jesús ʉ. Nɛ guí u a majuąni rá 'yu Oją, nɛ hin guí su 'bʉ da hnumanho i ogue hin'na, bi 'yçn'ʉ. 17 Pɛ dín ndehe gui xije ts'ʉ 'bɛ'a guím bçni. Ha din thɛui yʉ́n t'çdi Oją ngue dí juthe ra renta a ra ts'ʉt'abi Roma in ts'ʉt'abi ua, uague hin'na.

18 Pɛ nu ra Jesús bi bądi 'bɛ'a mim bçn'ʉ ngue in nde da dịni 'bɛ'a dí yąpi. Janangue'a bi 'yçmbi:

—Çmmɛ guidí yorpahʉ a guím bçmhbʉ. Høntho guí nde gui sägdahʉ. 19 Xi ni mbɛti gní jut ni rentahʉ, ga nugä, bi 'yçn'a ra Jesús.

Bi un'na ra mbɛti bʉya. 20 Nɛ nu'bʉ mi nu a ra mbɛti, bi 'yçn'a ra Jesús:

—To'o rá hmi na i cuat na ra mbɛti, nɛ to'o rá thuhu mán t'o't'i ua, bi 'yçn'a ra Jesús.

21 —Rá hmi ra ts'ʉt'abi Roma nɛ rá thuhu a, bi 'yçn'ʉ.

Nu ra Jesús bʉya bi 'yçmp'ʉ:

—Nu'a rá mbɛti ra ts'ʉt'abi gui unhdʉ a. Nu'a xin rá mbɛti Oją, gui unhdʉ Oją a, bi 'yçn'a ra Jesús.

22 Nɛ nu'bʉ mí 'yø a bi man ra Jesús, bi hyonya thoho ʉ ngue mi nde xtí yąpi. Nɛ xø bi mbatho ʉ.

N'da ran t'änni gue'bʉ bi dąmbçni ʉ xøn du

23 Nɛ m'bɛjua bʉya xø bi zøm bʉ 'da ma ngʉrpihe ngue yʉ saduceo. Nu'ʉ him mi çc'yɛi ngue da dąmbçni ʉ xøn du, nguetho mi çn'ʉ, nu rá mbʉi n'da, ma zä dim 'bɛ 'bʉ bi du. Nɛ nu'ʉ bi 'yän'na ra Jesús, bi 'yçmbi:

24 —Xänbate i, dím bçnthohe ran t'çdi bi man ra Moisés, ngue nu'bʉ da du n'da ran 'yohʉ, 'bʉ 'bʉh rá xisu, nɛ hin ním 'bʉ a n'da rá t'ʉhni 'bʉ mi du, nu'a rán 'yohʉ din thątui a rá xisu a ra du, nɛ nu'bʉ dim 'bʉh rá mbʉdi t'ʉhni, da t'çmbi rá t'ʉhni a xí du. 25 Pɛ mí 'bʉcua yoto yʉn 'yohʉ midín 'yohʉzɛhɛ ʉ. Nu'a ra mbʉdi n'yohʉ bin thątui n'da ra xisu, pɛgue bi du n'dihi a ran 'yohʉ. Nɛ hin ním 'bʉh yʉ́ t'ʉhni 'bʉ mi du, janangue'a bi zinba rá xisu a rán 'yohʉzɛhɛ. 26 Pɛ nɛ'a guexta'a bi du n'dihi, nɛ hin ní dịntho rá t'ʉhni a ra xisu 'bʉ mi du. Janangue'a xø bim 'bʉhmi a man'da rá mbegue. Nɛ bin ja gue'bʉ go mi dät'i bim 'bʉhmi gätho ʉ yʉ́ mbegue a ra xisu. 27 M'bɛjua bʉya nɛsɛ ra xisu bi du, bi 'yçn'ʉ. 28 Nuya, dami xije 'bɛ'a din ja 'bʉ majuąni da dąmbçni ʉ xøn du, ngue guí mamhbʉ. Nda'a nín 'yohʉ da 'yçmbi rá xisu a ra xisu, nguetho gätho yoto bim 'bʉhmi, bi 'yçmp'a ra Jesús 'bʉ mi denthoho ʉ.

29 Bi dąt'a ra Jesús:

—Nu ahʉ guídí 'bɛthohʉ, nguetho hin guím bçmhbʉ 'bɛ'a mam bʉ ja rá t'ohni Oją, nɛ xín guí pąhmbʉ rá ts'ɛdi Oją. 30 Nu'bʉ bi dąmbçni ʉ xøn du, ya him man ja ran thąti, pɛgue dim 'bʉtho tengu yʉ́m 'bɛhni Oją mahçts'i, bi 'yçn'a ra Jesús.

31-32 Nɛ nangue'a ram hma ngue da dąmbçni ʉ xøn du. Ha hin gá nuhʉ bʉ ja rá t'ohni Oją 'bɛ'a bi ma nangue ʉ ma ndu mbombøtahʉ 'bʉ mi 'yçna: “Nugä drá Ojągä, nu ra Abraham nɛ ra Isaac nɛ ra Jacob, i çc'yɛigui,” bi 'yçn Oją. Ngubʉ im ma nguetho guexta'a i 'bʉh yʉ́ mbʉi ʉ, bi 'yçn'a ra Jesús.

33 Nɛ nu'ʉ yʉ ją'i 'bʉ mí 'yø a bi man ra
Jesús, bi hyonya thoho a bi xifi 'bʉ mi xänbi.

*Ra Jesús bi ma nda'a nín t'*ɛ̨di man'da mahyoni

34 Nɛ nu mi'da ma ngʉrpihe ngue yʉ
fariseo, 'bʉ mi nu hin'yʉ man'da sä da
man'ʉ yʉ saduceo, bin 'yänzɛhɛ 'bɛ'a mí
sä ngue dí yąp'a ra Jesús. 35 Nu'a n'da
ra xänbate nangue ʉ yʉ fariseo bʉya, bi
'yän'na ra Jesús:

36 —Xänbate i, bi 'yɛ̨na, nda'a rán t'ɛ̨di Oją
hnɛhi thoho ga øt'ähe.

37 Bi dą a ra Jesús bʉya:

—Nu'a ran t'ɛ̨di i ɛ̨na: "Gam bɛ̨mhbʉ Oją
ngue gätho ma mbʉihʉ, nɛ gätho ma ją'ihʉ,
nɛ gätho man 'yomfɛ̨nihʉ." 38 Guehna ran
t'ɛ̨di i 'bɛt'o na, nangue ʉ gä mi'da yʉn
t'ɛ̨di. 39 Nɛ'a ɛ̨na: "Dami huɛ̨c ni mija̧'ihʉ
tengu bʉ gní huɛ̨czɛhɛ ni ją'ihʉ." Guehna
ná yoho ran t'ɛ̨di guexta'a mahyoni na. 40 Nɛ
nu'bʉ gá 'yøthʉ ya yoho yʉn t'ɛ̨di, tengu'bʉ
gá jąshʉ gätho yʉ́n t'ɛ̨di ra Moisés nɛ yʉ́m
hman yʉ́ øngahyą Oją, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

To'o rá 'yʉ a ra Cristo

41 Nɛ guexta'a mi 'bäpʉ yʉ fariseo, 42 nɛ bi
t'ɛ̨mp'ʉ bʉya:

—'Bɛ'a guím bɛ̨mhbʉ, to'o rá 'yʉ a ra
Cristo, rá Thahni Oją, bi 'yɛ̨mp'ʉ, bi 'yɛ̨n'a
ra Jesús.

Bi dą ʉ yʉ fariseo bʉya:

—Nu rá Thahni Oją, rám bom'bɛto ra
David a, bi 'yɛ̨n'ʉ.

43 Nɛ xø bi 'yɛ̨n'a ra Jesús:

—Pɛ nɛ guesɛ ra David bi 'yɛ̨mbi rá hmu a
ra Cristo 'bʉ hin ním 'bʉi, nguetho bi 'yɛ̨na:

44 Nu Oją bi 'yɛ̨mp'a ma Hmu:

"Hyucua ja man 'yɛi ga conhui ma ts'ɛdi
gue'bʉ go dá tąpä gätho ʉ man
sʉihʉ ngue gui manda ʉ bʉya," bi
t'ɛ̨mp'a ma Hmu, bi 'yɛ̨n'a ra David,
'bʉ mi bɛ̨nba rá Hogandąhi Oją 'bɛ'a
bi ma.

45 Hanja i ɛ̨mbi rá hmu nɛ xin rám bom'bɛto
a rá Thahni Oją, ngue ra Cristo, bi 'yɛ̨n'a ra
Jesús, bi 'yɛ̨mp'ʉ.

46 Nɛ hin'yʉ 'bɛ'a bi zä dí dąti, janangue'a
him man'dandį bi zä da 'yän'ndʉ yʉ fariseo
bʉya.

23

*Bi man ra Jesús 'b*ɛ'a nam bøn'a øt'ʉ yʉ
fariseo nɛ yʉ xänbate nija̧

1 Nɛ nu ra Jesús bi xi ʉ yʉ ją'i, nɛcähe
bʉya:

2 —I ja yʉ́n t'ɛ̨di da xän'nahʉ ʉ yʉ́n t'ɛ̨di
ra Moisés ʉ yʉ xänbate nija̧ nɛ yʉ fariseo.
3 Dami 'yøhmbʉ 'bʉ i xän'nahʉ ʉ, pɛ hin gui
'yøthʉ tengu yʉ́n t'øt'e i sänzɛhɛ, nguetho
'dan'yo thoho gä mi'da i øt'e. 4 Nɛ xʉn hɛ̨i
i xi ahʉ gui 'yøthʉ, tengu'bʉ n'da ra 'bɛni
xʉn hyʉ i xi ahʉ gui tuxhʉ, pɛ nusɛ'ʉ xíngui
ts'ʉ in nde da 'yøt'a i sän zɛhɛ. 5 Nɛ hønt'a i
honi da hnumanho yʉ́n t'øt'e i ørpʉ 'bʉh yʉ
ją'i. Janangue'a di cuat yʉ́ dɛ̨ yʉ́n t'ɛ̨di Oją
ngue xʉn ndoho nɛ i pät' yʉ́ 'yɛ, nɛ ɛ̨mmɛ
di ho di hoc yʉ́n zʉdi yʉ́ nyąmpahni. 6 Nɛ
ɛ̨mmɛ di ho rá mbʉdi din sihmɛ bʉ i t'øt'
yʉn ts'ihmɛ; nɛ di ho da mipʉ ja ran thuts'i
mahoqui bʉ ja ra nija̧. 7 Nɛ ɛ̨mmɛ di ho da
t'ɛ̨spa 'bʉ din zɛnguate. Nɛ i honi da t'ɛ̨mbi
yʉ́ xänbate ʉ. Høntho in nde da hnumansu.

8 Pɛ nu ahʉ o guí ndehʉ da t'ɛ̨n ahʉ gyʉ
xänbatehʉ, nguetho høngdä ni Xänbatejʉ
ngue drá Thahnigä, nɛ nu'ahʉ guidín cuhʉ,
bi 'yɛ̨ngähe ra Jesús. 9 Nɛ hin gui 'yɛ̨mfʉ
ni tahʉ 'da ʉ i 'bʉcua ja ra häi, nguetho
nu'a ni Tahʉ bí 'bʉpʉ mahɛ̨ts'i a. 10 Nɛ xín
gui ndehʉ ngue da t'ɛ̨n ahʉ gyʉ hmuhʉ,
nguetho guecä drá Thahni Oją ngue ra
Cristo, ni Hmujʉ. 11 Nu'a to'o din 'yɛ̨hɛ
thoho nangue yʉ́ mija̧'ihʉ, pɛ gue'a man'da
xtán hɛ̨ts'i bʉ dá nu Oją a. 12 Nguetho nu'a
i øt'e ngue xʉn hɛ̨ts'i, man'da zi cuɛ bʉ dá
nu Oją a, pɛ nu'a i øt'e ngue hingui hɛ̨ts'i, pɛ
man'da xtán hɛ̨ts'i bʉ dá nu Oją a, bi 'yɛ̨n'a
ra Jesús.

13 Nɛ nubʉya bi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ xänbate nija̧
nɛ yʉ fariseo:

—Huɛ̨hi maha ahʉ, gyʉ xänbatehʉ bʉ ja
ra nija̧, nɛ gyʉ fariseohʉ, ɛ̨mmɛ guidí yor-
pahʉ a guím bɛ̨mhbʉ, nguetho gá xihmbʉ
ʉ mín nde xtán yʉrpʉ di manda rá ts'ɛdi
Oją, ngue xquí 'yuthʉ ra 'yu, pɛ nɛ tengu'bʉ
gá corpa zɛhɛhʉ ra goxthi, nguetho 'dan'yo
thoho gá xänbahʉ. Nɛsɛ ahʉ hin da zä gui
cʉthʉ bʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

14 Huɛ̨hi maha ahʉ, gyʉ xänbatehʉ nɛ gyʉ
fariseohʉ, ɛ̨mmɛ guidí yorpahʉ a guí øthʉ.
Sä nya'a guí yąhʉ Oją bʉ ja yʉ́ ngun yʉ xisu
xøn du yʉ́ ndø, ngue guí ɛ̨mhbʉ guí äfʉ rám
fäts'i Oją ʉ, pɛ nɛ guí hąspahʉ 'bɛ'a bi zopa

yʉ́ ndø. Janangue'a man'da xʉn ʉtho ran
ʉnbi gui nuhʉ.
15 Huçhi maha ahʉ, gyʉ xänbatehʉ nɛ gyʉ
fariseohʉ, çmmɛ guidí yorpahʉ a guí øthʉ.
Säti thoho gán 'yohʉ hønbʉ go hapʉ nɛ
yatho gá mbähä, ngue gá sømhbʉ bʉ 'bʉ
ʉ i thąnde yʉ́ oją zɛhɛ, ngue gá xihmbʉ da
dɛn'na nin xädihʉ. Pɛ nu'a to'o bi dɛn'nahʉ
man'da gá jafʉ bim 'bɛdi, nɛ 'da gdí mbähä
bʉ ja ran ʉnbi mazại, bi 'yçmp'ʉ.
16 Huçhi maha ahʉ, gyʉ ngʉrpihʉ, pɛgue
tengu'bʉ gyʉ xädähʉ nɛ guí xihmbʉ ʉ guí
xänbahʉ: "Nu'bʉ ja 'bɛ'a bi ma n'da ra ją'i,
nɛ bi ndønba rá thuhu ra niją, hingui jatho
di ją'ts'a," guí çmfʉ. "Pɛ nu'bʉ bi ndønba
a rá oro i ja bʉ ja ra niją, i jatho di ją'ts'a
bi ma," guí çmhbʉ. 17 Gyʉ 'yąmbʉihʉ nɛ
gyʉ xädähʉ. Guí çmhbʉ man'da di muui ra
oro xinda gue ra niją, pɛgue hin'na maha
nguetho gue'a ra niją ní t'çmbi xʉn ho a
ra oro i ja bʉ, bi 'yçn'a ra Jesús. 18 Nɛ guí
çmhbʉ: "Nu'bʉ ja 'bɛ'a bi man a n'da ra
ją'i, nɛ bi ndønba rá thuhu ran ts'äya bʉ
ja ra niją, guí çmhbʉ hingui jatho di ją'ts'i.
Pɛ nu'bʉ bi ndønba rá thuhu ran t'unni i
høxpʉ ja ran ts'äya, ya ra ts'oqui a bʉya 'bʉ
him bi ją'ts'i," guí çmhbʉ. 19 Gyʉ 'yąmbʉihʉ,
tengu'bʉ gyʉ xädähʉ. Guí çmhbʉ man'da
di muui ʉ yʉ 'bøts'e i ja bʉ xinda gue
ran ts'äya. Pɛgue hin'na maha, gue'a ran
ts'äya ní t'çmbi xʉn ho ʉ yʉ 'bøts'e bí ja
bʉ. 20 Nguetho nu'a bi ndønba rá thuhu ran
ts'äya bʉ ja ra niją, hinga hønt'a ran ts'äya,
pɛ gätho í ndønba rá thuhu 'bɛ'a gätho
høxpʉ. 21 Nɛ nu'a to'o bi ndønba rá thuhu
ra niją, hinga hønt'a ra niją bi ndønba rá
thuhu, pɛ nɛ a rá thuhu Oją bi ndønbi,
nguetho rá ngu Oją a ra niją. 22 Nɛ'bʉ n'da
bi ndønba rá thuhu mahçts'i, pɛ hinga høn
bʉ mahçts'i bi ndøni, pɛ nɛ a rá thuhu Oją bi
ndønbi, nguetho bí 'bʉpʉ Oją bʉ mahçts'i.
23 Huçhi maha ahʉ gyʉ xänbatehʉ nɛ gyʉ
fariseohʉ, çmmɛ guidí yorpahʉ a guí øthʉ.
Hin njąm'bʉ gá pumbçnihʉ gá hyąxhʉ bʉ ja
ra niją a ná 'dɛt'a yʉ́ 'yçthi yʉ tʉhʉ bi bøxpʉ
ja ni huąhihʉ, tengu bi man ra Moisés, pɛ
gá pumbçnihʉ ʉ yʉn t'çdi man'da mahy-
oni, ngue i çna: "'Da gdí numanhohʉ ni
mija'ihʉ, nɛ din ja nin huçcatehʉ, nɛ gui
'yçc'yɛihʉ Oją." Guehya nde'bʉ man'da gan
çhya gui 'yøthʉ, madague'bʉ gui thoqui gui
'yøthʉ ʉ mi'da. 24 Pɛ gá 'yøthʉ tengu'bʉ
gám fähmbʉ ngue xínga n'da ra 'uç i sä di
uąshʉ 'bʉ ja a guí sihʉ, pɛ nu'a go ra fani
nɛ man'da go hin gá nuhʉ 'bʉ gmí tuthʉ
a, nguetho hin guí pąhmbʉ nda'a nín t'çdi
man'da xʉn ndoho.
25 Huçhi maha ahʉ gyʉ xänbatehʉ nɛ
gyʉ fariseohʉ, çmmɛ guidí yorpahʉ a guím
bçmhbʉ. Gá 'yçmhbʉ xʉn hotho ahʉ, pɛ
gá 'yøthʉ tengu'bʉ n'da ra baso bi mba
m'berpe bʉ maxøts'e, pɛ hinga nɛpʉ mbo.
Nɛ tengu'bʉ n'da ra mbohi høn bʉ ní ndi
a häi bi 'berpe, nɛ guín jahʉ bʉ nguetho
çmmɛ i yuh ni mbʉihʉ nangue ram fç nɛ ran
ts'iyate. 26 Gyʉ xädähʉ, nde'bʉ gui 'yøthʉ
tengu'bʉ nɛpʉ mbo bin sʉt'i n'da ra mbohi,
nɛ majuąni xtán ho ahʉ bʉya, bi 'yçn'a ra
Jesús.
27 Huçhi maha ahʉ gyʉ xänbatehʉ nɛ
gyʉ fariseohʉ, çmmɛ guidí yorpahʉ a guím
bçmhbʉ. Nɛ guín jahʉ tengu'bʉ ra jądo bʉ
ja ran 'yägui ngue xʉn t'axi maxøts'e, nɛ
mahotho, pɛ nubʉ mbo, yupʉ yʉ do'yodu
nɛ gä mi'da xʉn xątho. 28 Guín jahʉ bʉ.
Nubʉ na nu ahʉ yʉ ją'i, çna xʉn ho ahʉ.
Çmmɛ guidí yorpahʉ a guím bçmhbʉ nɛ
çmmɛ yuh ran ts'o ni mbʉihʉ, bi 'yçn'a ra
Jesús.
29 Pɛ í huçhi maha ahʉ gyʉ xänbatehʉ nɛ
gyʉ fariseohʉ. Guidí yorpahʉ a guí øthʉ.
Gá hocpahʉ yʉ́ jądon'yägui ʉ yʉ́ pøngahyą
Oją maya'bʉ bi hyo nim bombøtahʉ, nɛ'ʉ
yʉ́ jądon'yägui ʉ guí çmfʉ yʉ hocją'i gá
hocpahʉ. 30 Nɛ sä guí çmhbʉ: "Nu'bʉ di
'bʉhmbʉ ʉ 'bʉ mi hyo yʉ́ pøngahyą Oją ʉ
mam bombøtahʉ, nɛ xcá uthʉ ngue hingui
ho a bi 'yøt'e, nɛ xcá 'uethohʉ," guidín
'yçmfʉ. 31 Janangue'a gadín juąnzɛhɛhʉ ya
ngue yʉ́ 'yʉ ahʉ yʉ hyote. 32 Dami juahmbʉ
a ra 'bɛfi bi 'yut'ahʉ nim bombøtahʉ, bi
'yçn'a ra Jesús.
33 Tengu'bʉ gyʉ pozʉhʉ. Hin da zä gui
'dahmbʉ bʉ ja ra sibi njąm'bʉ i huçt'i.
34 Nguetho, nu'bʉ ba pɛn'nahʉ ma pøn-
gahyą nɛ ma xänbate, hin gui simanhohʉ
ʉ, gui hyohʉ ʉ 'da, nɛ gui cuathʉ bʉ ja ra za
ʉ 'da, nɛ gui fɛhmbʉ ʉ 'da bʉ ja ni nijąhʉ.
Nɛ çmmɛ gui ʉcpadahʉ ʉ 'da 'bʉ i 'yo bʉ
ja ni hninihʉ. 35 Nɛ nangue a gui 'yøthʉ,
tengu'bʉ gá hyosɛhʉ ʉ gä yʉn hocją'i bi tho
gue'bʉ go rá mbʉdi ra ximhäi, 'bʉ mí tho ra
Abel ngue man ra hocją'i nɛ asta gue'bʉ mi
tho a ra Zacarías, rá ts'ʉnt'ʉ ra Berequías,
gá hyohʉ bʉ ja rá goxthi ra niją. 36 Majuąni

dí xi ahʉ, tengu'bʉ ni ts'oqui zɛhɛhʉ ʉ gä yʉn thote i jatho ya, nɛ da ts'än'nahʉ ran ʉnbi nangue ʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús, bi t'ɛ̨mp'ʉ yʉ xänbate niją nɛ yʉ fariseo.

Bi huɛ̨c'ʉ yʉ mɛngu Jerusalén ra Jesús

37 Nɛ nubʉya bi xi a n'da ram hma ʉ yʉ mɛngu bʉ Jerusalén, bi 'yɛ̨mbi:

—Ɛ̨mmɛ dím bɛ̨n ahʉ gyʉ mɛnguhʉ Jerusalén. Nzą́i guí hohʉ yʉ pøngahyą, nɛ guidí bat'adohʉ ʉ mi'da ba pɛn'nahʉ Oją. Nɛ xʉn ngu yʉ nidi dím bɛ̨ngä xcá pɛt'ahʉ xcá jamansu ahʉ, tengu'bʉ n'da ra sumfø di pɛt yʉ́ t'ʉhni nɛ i comp' rá hua, pɛ nu'ahʉ, hin gá ndehʉ xcá ja ahʉ bʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús. 38 Dami nuhʉ ya, nu ni hninihʉ tengu'bʉ ya njongui 'bʉpʉ ya, 39 nguetho hin gui nujʉ mahøn'a jaque'bʉ bi zøn ra ora ba pengä ua nɛ gui 'yɛ̨scahʉ. "Mająpi a ba ɛ̨hɛ nangue rá thuhu ma Hmuhʉ Oją," gui 'yɛ̨njʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

24

Bi ma ra Jesús da guah ra dąniją

1 Nɛ nubʉya, nu ra Jesús 'bʉ mi bøm bʉ ja ra dąniją, dá utähe 'bɛ'a gä mí ja bʉ ja ra ngu.

—Mahotho ua, dá ɛ̨mfe.

2 Pɛ nu ra Jesús bi 'yɛ̨nje:

—Guí nuhʉ ngue mahotho i ja ua, pɛ gätho da mba nso't'i, nɛ xínga n'da ra do din tøcua ngue hin da mba ma juadi, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

M'bɛt'o din ja yʉ hmɛpya 'bʉ ran zɛgui

3 Nɛ dá nɛxähe dá mbähmbe bʉ ja ra nyuni Olivos. Nɛ ní mipʉ ra Jesús dá ändähe 'bʉ njom mí øde, yʉ́ xädigähe:

—Dín ndehe gui xije nda'a ní pa din ja a gám mam bʉ ja ra niją. 'Bɛ'a ní hmɛpya din ja 'bʉ guá pengui mahøn'a nɛ'bʉ ran zɛgui ra pa, dá ɛ̨mfe bʉya.

4 Nɛ bi 'yɛ̨ngähe ra Jesús:

—Damim fähmbʉ 'dahma njon da hyä ahʉ. 5 Nguetho xʉn ngu yʉ hyäte ba ɛ̨hɛ da 'yɛ̨na: "Nugä, guecä, rá thahnigä Oją, drá Cristogä," da 'yɛ̨n ahʉ. Nɛ xʉn ngu da hyät'ʉ nangue ra fɛhni da man ʉ. 6 Nɛ nu'bʉ gui 'yøhmbʉ ngue din ja yʉ sʉi, o gue'bʉ gui 'yøhmbʉ i ja bʉ ja 'da yʉ hnini ya, pɛ o guín suhʉ, nguetho jatho din ja ʉ. Nɛ nu'bʉ bin ja ʉ, xínga gue'bʉ rán zɛgui'bʉ. 7 Nguetho da ndants'ʉ 'da yʉ ts'ʉt'abi din sʉhmbʉ ʉ yʉ́ mi ts'ʉt'abihʉ, nɛ da ndanc'ʉ 'da yʉ hnini din sʉhmbʉ mi'da yʉ hnini. Nɛ xʉn ngu yʉ nidi din ja ra thuhu, nɛ ra dągɛ̨hɛ̨, nɛ din ja yʉ 'yąmhäi bʉ ja yʉ xɛqui ua ja ra ximhäi. 8 Pɛ nu'ʉ, yʉ́ mbʉdi thoho yʉn ʉnbi din ja ʉ.

9 Nɛ da mba ma dä ahʉ nɛ da ts'ix ahʉ ngue din ʉn'nahʉ, nɛ da tho ahʉ 'da ahʉ. Nɛ gätho yʉ ją'i da zan ahʉ nguetho guí tɛngahʉ. 10 Nɛ nu'ʉ 'da mí ɛ̨c'yɛigui, m'bɛjua da 'uesɛ. Nɛ guesɛ ʉ di dä ʉ ma 'yɛ̨c'yɛi da mba ma ʉnbi. 11 Nɛ dim 'bʉi xʉn ngu yʉ hyäte pøngahyą nɛ xʉn ngu yʉ ją'i da hyät'ʉ. 12 Nɛ nangue a ran ts'o xtá ngu, him ma din ja yʉ́n huɛ̨cate ʉ 'da. 13 Pɛ nu'a da hyät'i gue'bʉ go ran zɛgui, da dąha dim pø a. 14 Nɛ gätho na ndoho ra ximhäi da hma 'bɛ'a da zä dí yʉrpʉ di manda rá ts'ɛdi Oją n'da. Nɛ gätho yʉ ją'i 'dahma 'dan'yo bʉ na yą da sifi, nɛ nubʉya, gue'a ra pa ran zɛgui a bʉya, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

15-16 Nu ra pøngahyą Daniel maya'bʉ bi ma ngue din ja n'da ran ts'o di ts'oni gätho. Janangue'a nu'bʉ gá nuhʉ da mbʉdi din ja bʉ ja ra dąniją a, dami 'dahmbʉ bʉ ra xɛqui Judea, ní mbähä bʉ ja yʉ dąpo. Nguetho nts'utho ran ʉnbi din jabʉ. 17 'Bex gui mbähä. Nu'bʉ gdi tøhmbʉ bʉ maxøts'e ra tøcangu, hin gui cʉthʉ mbo ra ngu ngue gui hyąxhʉ 'bɛ'a di ja bʉ. Dami 'dathohʉ. 18 Nɛ nu'bʉ gdi 'bähmbʉ bʉ ja ni huąhihʉ, hin 'bɛ gui mbähä bʉ ni ngumhbʉ ngue gba cą ni xi'yohʉ. Dami 'dathohʉ. 19 Huɛ̨cate ʉ yʉ xisu in hąt'ʉhni ʉ yʉ pa ʉ, nɛ'ʉ i 'bʉh yʉ́ 'uɛre, nguetho xʉn hɛ̨i thoho da 'da ʉ. 20 'Yäfʉ rá mate Oją hinga gue'ʉ yʉ pa xtan sɛ din ja ahʉ ran 'dagui, nɛ xínga gue'bʉ ra pa ran ts'äya, nguetho i man ʉ yʉn t'ɛ̨di hinga yatho gan 'yohʉ a ra pa ran ts'äya. 21 Dami 'yäfʉ rá mate Oją, nguetho nu'a ran ʉnbi din ja, hin ją́m'bʉ n'dandi̧ xøn ja gue'bʉ go rá mbʉdi ra ximhäi. Nɛ nu'bʉ ya bin ja, hin man'dandi̧ din ja a ran ʉnbi tengu a. 22 Nɛ nu Oją da zänba thoho ʉ yʉn ʉnbi din ja nangue a di huɛ̨c'ʉ xí huahni. Nu'bʉ hin'na, njon da bongui.

23 Nu'ʉ yʉ pa ʉ, "Dami nuhʉ ua, i 'bäcua ra Cristo," da 'yɛ̨n ahʉ. Nɛ nu'ʉ mi'da da 'yɛ̨n ahʉ: "Dami nuhʉ i 'bähnʉ ra Cristo." Pɛ o guí ɛ̨c'yɛihʉ ʉ. 24 Nguetho xʉn ngu yʉ hyäte dim 'bʉi, sä da 'yɛ̨n'ʉ: "Guecä, rá thahni Oją, drá Cristogä," sä da 'yɛ̨n'ʉ.

Nɛ xʉn ngu da 'yɛ̨na ngue dim pøngahyą nangue Oją, nɛ da 'yøt' yʉ hyonya nt'øt'e nɛ yʉ hmɛpya ngue da nde da hyät yʉ ją'i. Nɛ da hyoni 'bɛ'a da zä dí hyät'ʉ xí huahn Oją. [25] Nuya gätho dá xi ahʉ guepʉ da zä gui pąhmbʉ 'bɛ'a din ja. [26] Janangue nu'bʉ da 'yɛ̨n ahʉ: "Ní mbähä, bí 'bäpʉ ma'ueni a ra Cristo," da 'yɛ̨n'ahʉ, pɛ o guí pähä. O gue da 'yɛ̨n'ahʉ: "Bá cʉthʉ ua, i 'bäcua ra Cristo," da 'yɛ̨n'ahʉ, pɛ o guí cʉthʉ bʉ. [27] Nguetho nu'bʉ bá pengä ua mahøn'a, nugä ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, dan jagä tengu rán nɛqui ra huɛi ngue dam 'bathogä gätho ra ximhäi. [28] Nɛ tengu i øt' yʉ pada, ɛ̨mmɛ di pɛti bʉ 'bɛn ʉ xʉn du, din jabʉ a ran ts'ɛmbi din ja bʉ 'bʉ ʉ yʉ ts'om'bäi.

'Bʉ bá peng ra Jesús

[29] Nɛ xø bi thoqui bi man ra Jesús nɛ bi 'yɛ̨na:

—Nu'bʉ bin ja a ran ʉnbi bʉya, him man di nɛc ra hyadi nɛ ra zą̨na, nu'ʉ yʉ sø 'bʉpʉ mahɛ̨ts'i da dägui. Gätho bí ja bʉ mahɛ̨ts'i gä di 'bɛh yʉ́ ts'ɛdi ʉ. [30] Nɛ nubʉya di nɛqui bʉ mahɛ̨ts'i ra hmɛpya nanguecä ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, nɛ gätho yʉ hnini ua ja ra ximhäi din su. Nɛ da nugui ba ɛ̨cä bʉ ja yʉ güi, dan 'yo'be ma ts'ɛdi tąte thoho, mixte thoho, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús. [31] Nɛ nts'ɛdi din yą ra thʉxi. Nɛ ba pɛnhdä yʉ́m 'bɛhni Oją di pɛti gätho ʉ bi huahn Oją, gä na ndoho ra ximhäi.

[32] Guim bɛ̨mhbʉ 'bɛ'a dí øthʉ ua ma häihʉ dyʉ israelhʉ, ngue nu'bʉ dí nuhʉ bi mbʉdi dim pʉh yʉ́ mbʉi 'da yʉ za, ya dí pąhmbʉ mi ts'ʉtho ba ɛ̨pʉ yʉ́ pa ra pa'ye. [33] Nɛ ngutho 'bʉ guín nuhʉ bin ja gätho ya yʉn ʉnbi dí xi ahʉ, gui pąhmbʉ bʉya ngue mbɛ rán zɛgui. [34] Nɛ majuąni dí xi ahʉ, di 'bʉtho ua 'da ahʉ 'bʉ bi mbʉdi din ja. [35] Nu ra ximhäi nɛ mahɛ̨ts'i da zøni da gua ʉ, pɛ nu'a mam hmangä njąm'bʉ da gua a.

[36] Pɛ njongui pądi nda'a ní pa din ja a dím mangä ya, xínga gue'ʉ yʉ́m 'bɛhni Oją mahɛ̨ts'i nɛ xínga guengä rá Ts'ʉnt'ʉgä Oją dí pądi, pɛ hønt'a Oją ma Ta i pą a ra ora din ja.

[37] Nɛ tengu thoho bin ja 'bʉ mí 'bʉh ra Noé, ngutho din ja 'bʉ bá pengä mahøn'a, nugä ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi. [38] Nu yʉ pa ʉ ngue'bʉ mi ts'ʉtho din ja ra dąmbʉnt'i, nu yʉ ją'i mi 'bʉhmbʉ ra Noé hønt'a ran ts'ihmɛ mim bɛ̨ni nɛ hønt'a ran thąti mí honi, gue'bʉ go mí yʉrpʉ ja ra mbosa ra Noé. [39] Nɛ him bi 'yʉrpa ra güɛnda a bi sifi ngue din ja ra 'ye, jague'bʉ mi mbʉh ra 'ye, nɛ bi yuh ra dehe ua ja ra häi nɛ gätho bi gua ʉ. Nɛ din jabʉ 'bʉ bá pengä mahøn'a, guecä dán ją'igä ua ja ra ximhäi. [40] Nɛ dim 'bʉ i yoho yʉn 'yohʉ bʉ ja a ra huąhi, nu'a n'da da mba nts'its'i nɛ man'da da ts'opʉ. [41] Nɛ'bʉ di cʉm bʉ ja n'da ra ngu yoho yʉ xisu, nu'a n'da da mba nts'its'i nɛ nu man'da da ts'opʉ.

[42] Janangue'a dí xi ahʉ, o guí tonspahʉ ra t'ąha, nguetho hin guí pąhmbʉ 'bɛ'a ní ora ba ɛ̨ a ni hmuhʉ. [43] Nu'bʉ n'da ran 'yohʉ xtám bądi nda'a ní xui xtán yʉrpʉ yʉ bɛ̨ bʉ ja rá ngu, xtín äthą, xtán dø'mi, nɛ hin xtá japi xtá nyʉrpʉ ja rá ngu ngue da bɛ̨pi 'bɛ'a i ja bʉ. Pɛ hingui pądi 'bɛ'a ní pa, janangue'a i tø'mi gätho yʉ pa. [44] Janangue'a dí xi ahʉ, damin sähʉ nguetho ts'ʉrpʉ thoho ga søcä, guecä dán ją'igä ua ja ra ximhäi, ngue ra ora njongui tøcpä ga søcä, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

*Rán t'uti ra hogambɛ*fi nɛ ra ts'om'bäi mbɛfi

[45-46] Nɛ xø bi 'yɛ̨na:

—Dami 'yøthʉ tengu'bʉ gyʉ hogambɛfihʉ. Nu'a ra ngʉrpambɛfi 'bʉ xʉn ho i øt'e, nɛ nu'bʉ da mba n'danni rá hmu da zopʉ ja rá ngu, da 'yøt'e tengu'bʉ i 'bʉsɛ bʉ rá hmu. Nɛ nu'bʉ bá penc'a rá hmu, bi nu bi jamansu rá 'bɛfi, nɛ xʉn ngu ran ją̨pi da nu a bʉya. [47] Majuąni dí xi ahʉ, nu'a ra ngʉrpambɛfi, man'da din t'un ra ts'ɛdi, nɛ 'bɛ'a gätho i pɛ'ts'a rá hmu di jamansu a. [48] Pɛ nu'bʉ ra ts'om'bäi a ra ngʉrpambɛfi, nɛ im bɛ̨ni ngue him 'be ba penc'a rá hmu, [49] nɛ di ʉnba yʉ́ 'yɛ̨hɛ nɛ i tɛnthoho yʉ mihni, [50] ts'ʉrpʉ thoho ba penc'a rá hmu n'da ra pa ngue hingui pą a ra ngʉrpambɛfi. [51] Nɛ nubʉya din t'un'na n'da ran ʉnbi xʉn ʉtho, nɛ n'dat'a ran ʉnbi da nuhʉ ʉ di yorpa a im bɛ̨ni. Nɛ din zom bʉya nɛ din guxtpʉ yʉ́ ts'i bʉ ja ran ʉnbi mazą̨i, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

25

N'da ran t'uti nangue yʉ hmute xtí hyʉn yʉn thąti

[1] Nɛ xø bi 'yɛ̨na:

—Nu'bʉ bi 'yøt' ran ts'ʉt'abi Oją, din ja tengu bin ja 'bʉ min ja n'da ran thąti. Nu'a to'o gä bin sä, bi thopʉ mbo, pɛ nu'ʉ him bin sä, bi gopʉ thi ʉ. Nu'bʉ min ja

ran thąti, 'dɛt'a yʉ hmute bi mba, ɛna xtín
hyʉmhbʉ ʉ din thąti. Nɛ bá thɛ yʉ́ bombilla
mi tøm'ma ran 'yohʉ din thąti. 2 Pɛ nu'ʉ
cʉt'a yʉ hmute yʉ 'yąmbʉi ʉ, nɛ nu'ʉ mi
cʉt'a bin 'yomfɛ̨ni ʉ. 3 Nɛ nu'ʉ yʉ 'yąmbʉi
him bi dux man'da ra sibi ngue xta xirpa
yʉ́ bombilla 'bʉ bin the a po bʉ. 4 Pɛ nu'ʉ
bin 'yomfɛ̨ni, bi dux yʉ́ sibi ngue da xirba
rá bombilla 'bʉ bin the a po bʉ. 5 Nɛ nu'a
ran 'yohʉ him 'be bi zøm bʉ. Nɛ nu yʉ
dø'mate bi zʉh ra t'ąha ʉ. 6 Nu'bʉ made ra
xui bi 'yø a n'da ra nde bi 'yɛ̨na: "Ya ba ɛ̨cua
ran 'yohʉ, ndanshʉ, ba thąhmbʉ," bi 'yɛ̨na.
7 Gätho bi ndang bʉya nɛ bi hoc yʉ́ sibi ʉ. 8 Pɛ
nu'ʉ yʉ 'yąmbʉi, bi 'yɛ̨mp'ʉ bin 'yomfɛ̨ni:
"'Daje ts'ʉ ni sibihʉ nguetho i nde da huɛ̨t
ma bombillahe," bi 'yɛ̨n'ʉ. 9 Pɛ bi dą ʉ bi dux
yʉ́ sibi: "Hin da zä, nguetho nu'bʉ ga 'da
ahe go da huɛ̨t' ma sibihʉ 'bʉ. Pɛ xʉn ho
'bʉ gui mbähä gba tämhbʉ." 10 Pɛ nu'bʉ mi
mba ba tän ra sibi, 'bexgue bi zøm bʉ a ran
'yohʉ din thąti. Nɛ nu'ʉ yʉ hmute bi dux
yʉ́ sibi bi yʉrpʉ mbo ngue da nu ra ngo ran
thąti, nɛ 'bex bi mba njut'i ra goxthi bʉya.
11 Nɛ nu'bʉ mi zøm bʉ ʉ xí mba bá tän ra sibi,
bi nu ngue njut'i tho ra goxthi, nɛ bi mba ʉ,
bi 'yɛ̨n'ʉ: "Gra hmu, grá hmu, dami xoqui,"
bi 'yɛ̨n'ʉ. 12 Pɛ nu'a ra hmu bi dąt'ʉ: "Hin dí
padi to'o ahʉ," bi 'yɛ̨mbi, nɛ him bi xocpi,
bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

13 Nɛ bi 'yɛ̨nje ra Jesús bʉya:

—Gue'a dí xi ahʉ, nde'bʉ gan äthąhʉ
nguetho hin guí pąhmbʉ a ra pa ba pengä
ua, guecä dán ją'igä ua ja ra ximhäi, bi
'yɛ̨n'a ra Jesús 'bʉ mí 'yɛ̨ngähe.

N'da rán t'uti yʉ 'yɛ̨hɛ bi ts'ocpa ra mbɛti

14 Nɛ man'da ran t'uti bi man ra Jesús, nɛ
bi 'yɛ̨na:

—Nu'bʉ bi 'yøt' ran ts'ʉt'abi Oją, da
'yøt'e tengu bi 'yøt'a n'da ran 'yohʉ 'bʉ
mi zon'ndʉ yʉ́ 'yɛ̨hɛ, bi 'yän'na rá mbɛti
xí zocpi. Nguetho nu'bʉ mí mba n'danni
n'da ra häi, bi zon'ndʉ yʉ́ 'yɛ̨hɛ da zocpa rá
mbɛti.

15 Nu n'da rá 'yɛ̨hɛ bi zocpa cʉt'a mahuąhi
ngue di pɛpi; nɛ nu man'da, yo mahuąhi
bi zocpa a; nɛ nu man'da bi zocpa n'da
mahuąhi. Bi unni hangu xøt'a di pɛpi n'da
ngu n'da. Nɛ bi mba bʉya. 16 Nɛ nu'a bi
unni cʉt'a mahuąhi, bi pɛpi nɛ bi dąh mi
cʉt'a mahuąhi. 17 Nɛ'a bi unni yomahuąhi,
yomahuąhi xø bi dąpi. 18 Pɛ nu'a bi un'na
n'da mahuąhi, bi mba bá cät'a häi a rá mbɛti
xi un'na rá hmu.

19 Nɛ him 'be bá penc rá hmu. Pɛ nu'bʉ
mi zøhø bi zon'ndʉ yʉ́ 'yɛ̨hɛ mahøn'a ngue
da nu 'bɛ'a xí 'yøt'ʉ. 20 M'bɛt'o bi zøn'a
xín t'unni cʉt'a mahuąhi, nɛ bi däp'a rá
hmu cʉt'a mahuąhi ngue rá mbɛti zɛhɛ rá
hmu. Nɛ xø bi un'na xí dąha ngue mi cʉt'a
mahuąhi, nɛ bi 'yɛ̨mbi: "Grá hmu, i ja ua
ni mbɛti, nɛhna cʉt'a mahuąhi dá tąha," bi
'yɛ̨mbi. 21 "Xʉn ho," bi 'yɛ̨n'a rá hmu. "Nu'i
grá hogambɛfi," bi t'ɛ̨m bʉya. "Xʉn ho gá
'yørpa a ts'ʉtho dá 'da i, janangue'a ga 'da i
man'da xʉn ngu ya. Bá thocua mbo 'dat'ua
dan johyaui," bi 'yɛ̨n'a rá hmu. 22 Nɛ xø bi
zøm bʉ man'da xí unni yo mahuąhi, nɛ bi
'yɛ̨na: "Grá hmu, i ja ua ra mbɛti gá 'daqui,
nɛhna mi yomahuąhi dá tąha i ja ua," bi
'yɛ̨mp'a rá hmu. 23 Nɛ nu'a rá hmu bʉya bi
'yɛ̨mbi: "Xʉn ho, grá hogambɛfi, xʉn ho
gá 'yøt'e, madague'bʉ hingui ngu dá 'da i,
nuya man'da xʉn ngu ga 'da i. Bá thocua
mbo 'dat'ua dan johyaui," bi 'yɛ̨mbi. 24 Pɛ
nu'bʉ mí zøm bʉ a xi hyąn'a n'da mahuąhi,
bi 'yɛ̨mp'a rá hmu: "Grá hmu, mí pącä ngue
hin'yʉ nin huɛ̨cate nɛ nząi guí honi 'bɛpʉ
gdí hyąnba rá mbɛti yʉ ją'i nɛ gui hyąnba yʉ́
huąhi ʉ 'da. 25 Janangue'a dá pɛs' thoho a gá
'daqui, dí su gui sʉqui 'bʉ xcá 'bɛtho, nɛ i ja
ua ni mbɛti gá 'dac ya," bi 'yɛ̨na. 26 Nɛ nu'a
rá hmu bʉya bi 'yɛ̨mbi: "Gra ndødąnhyɛ̨i,
hingui ho gá 'yøt'e ngue hin gá pɛp'a ra
mbɛti. 27 Nu'bʉ guí pądi ngue dí numanhogä
ga tącä, sä xquí hmi a ra mbɛti nɛ xtán dąh
rán zäbi, nɛ hin xtím 'bɛh pʉya," bi 'yɛ̨n'a
rá hmu. 28 Nɛ bi 'yɛ̨mp'ʉ mi'da yʉ́ 'yɛ̨hɛ mí
'bäpʉ: "Hyąnba na ra mbɛti, dami un'na bin
t'unni 'dɛt'a mahuąhi. 29 Nguetho nu'a bim
pɛfi xʉn ho, man'da xʉn ngu din t'unni. Pɛ
nu'a him bim pɛfi, pɛ da thąnba a zi ts'ʉ mí
pɛ'ts'i. 30 Nɛ nuna ra ts'om'bäi mbɛfi na, bá
høthʉ bʉ ja ra 'bɛxui guepʉ din zom bʉ nɛ
din guxtpʉ yʉ́ ts'i," bi 'yɛ̨n'a ra hmu bʉya,
bi 'yɛ̨n'a ra Jesús 'bʉ mi man na ran t'uti. Nɛ
njabʉ din ja 'bʉ bi 'yøt'a ran ts'ʉt'abi Oją.

Ran t'uti nangue ran ts'ɛmbi da t'ørpa yʉ ją'i

31 Nɛ bi 'yɛ̨m mahøn'a ra Jesús:

—Nu'bʉ bá pengä, nugä ngue dán
ją'igä ua ja ra ximhäi, dam mixtegä, dan
ts'ʉt'abigä; dan 'yohe yʉ́m 'bɛhni Oją nɛ
ga hupʉ ja ma mɛxa ngue din ja ma ts'ɛdi

xʉn ho. [32] Nɛ dim pɛti gätho yʉ ją'i gä na
ndoho ra ximhäi bʉ ga hucä. Nɛ gätho
ga huan'dʉ tengu øt'a n'da ra mbändɛ'yo,
ngue n'danni ga fä'bʉ yʉ dɛ'yo nɛ n'danni
ga fä'bʉ yʉ dɛnzu. [33] Nɛ nu yʉ dɛ'yo ga
fämp'ʉ ja man 'yɛi nɛ nu yʉ dɛnzu ga
fämp'ʉ ja ma gąha. [34] Nɛ ga ɛ̨mp'ʉ dim
'bäpʉ man 'yɛi: "Ba ɛ̨hmbʉ ua, bi jąp'ahʉ
Oją. Ga 'da ahʉ ra ts'ɛdi án ts'änni ngue gui
hyąmhbʉ gue'bʉ go rá mbʉdi ra ximhäi,"
ga ɛ̨mp'ʉ. [35] "Nguetho gá 'dajʉ ra hmɛ 'bʉ
mán tumanthuhu; nɛ gá 'dajʉ ra dehe 'bʉ
mán tuthe; nɛ gá säyagahʉ 'da ahʉ 'bʉ mán
'yo bʉ n'danni ni hninihʉ. [36] Nɛ gá 'dajʉ
ma he 'bʉ gmí nuhʉ hin'yʉ ma hegä; nɛ
gá nuc 'bʉ mán hyɛ̨nni, nɛ gá zɛnguagahʉ
'bʉ mán ofädi," ga ɛ̨mp'ʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.
[37] Nɛ da 'yɛ̨nc'ʉ: "Grá Hmu, 'bɛ'a ní pa dá
øt'ahe a guím ma. Hin dím bɛ̨mhbe ngue
gán tumanthuhu n'dandi nɛ gamá 'uin ahe.
Nɛ hin dím bɛ̨mhbe ngue gán tuthe nɛ xcá
'da ahe ra dehe. [38] Nɛ hin dím bɛ̨mhbe 'bʉ
xcamá säya ahe, nɛ xcá 'da ahe ni he. [39] Nɛ
hin dím bɛ̨mhbe 'bʉ gamán hyɛ̨nni o gue
gamán ofädi ngue xcá nu ahe," da 'yɛ̨ngui.
[40] Nɛ nugä drá hmuts'ʉt'abigä, ga ɛ̨mbä ʉ
bʉya: "Majuąni dí xi ahʉ, nu'a ran ho gá
'yørpahʉ n'da ma cuhʉ, madague'a nte di
muui bʉ na hnu, pɛ guecä gá 'yørcä a," ga
ɛ̨mp'ʉ bʉya, bi 'yɛn'a ra Jesús.

[41] —Nɛ nubʉya, nugä drá hmuts'ʉt'abigä,
ga ɛ̨mp'ʉ 'bäpʉ ja ma gąha: "Dami 'uehmbʉ
ua ja ma hmi, ní mbähä bʉ ja ra sibi nją̨m'bʉ
da huɛ̨t'i, nguepʉ dá sänni din zø a ra
zi̧thu nɛ ʉ yʉ́ mizi̧thuhʉ. [42] Nguetho dán
tumanthuhu nɛ hin gá 'uinjʉ, nɛ dán tuthe,
nɛ hin gá sithegahʉ, [43] nɛ hin gá säyagahʉ
'bʉ mán 'yo bʉ n'danni, nɛ hin te má he
gá 'dajʉ 'bʉ gmín nuhʉ hin'yʉ ma hegä; nɛ
hin gá nugui 'bʉ mán hyɛ̨nni, nɛ hin gbán
nujʉ 'bʉ mán ofädi," ga ɛ̨mp'ʉ. [44] Nɛ nu'ʉ
da 'yɛ̨ngui: "Grá hmu, 'bɛ'a ní pa dá nu ahe
ngue gán tumanthuhu o gue gán tuthe o
gue gán 'yo bʉ n'danni ra hnini. Nɛ 'bɛ'a
ní pa dá nuhe hin mí he ni he; o gue xquín
hyɛ̨nni o gue xcamín ofädi," da 'yɛ̨n'ʉ. [45] Pɛ
nugä drá hmuts'ʉt'abigä, ga ɛ̨mp'ʉ bʉya:
"Majuąni dí xi ahʉ, n'da ma cu madague'a
nte di muui bʉ na hnu, 'bʉ hin gá 'yørpahʉ
ran ho, nɛcä hin gá 'yørcahʉ ran ho," ga
ɛ̨mp'ʉ. [46] Nɛ nu ʉ bʉya da nu ran ʉnbi maząi.
Pɛ nu'ʉ bi 'yøt' ran ho din ja ra te maząi ʉ,
bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

26

Nu yʉ ngʉrpi bi ma da bɛnt' ra Jesús

[1] Nɛ nu'bʉ mi gua a bi man ra Jesús, bi
'yɛ̨ngähe:
[2] —Nuya man yopa thoho di 'bɛdi ngue
din ja ra dąmpɛti a ran dąbaxjua, nɛ nubʉya
da mba ma dägä ngue da mba ma cuatigä bʉ
ja ra za, guecä dán ją'igä ua ja ra ximhäi, bi
'yɛ̨ngähe ra Jesús.
[3] Pɛ nu'ʉ ma ngʉrpihe ngue yʉ hmum-
bäją, nɛ yʉ xänbate niją, nɛ yʉ dąc'yɛi, bim
pɛti bʉ mbo rá mbä't'i rá ngu ra Caifás, nu'a
mi hmumbäją a ra jɛya a. [4] Nɛ bi nyąsɛ ʉ,
bi ma nda'a ní fɛhni da xi a ra Jesús ngue
da bɛnt'i da hyo. [5] Nɛ bi ma, 'bɛ da gua a
ra dąmpɛti, ja da tho a. Nguetho bi zu din
junthʉ yʉ ją'i mi 'yo bʉ ja ram pɛti.

N'da ra xisu bi hocpa rá ngøc'yɛi ra Jesús

[6] Nɛ nu'bʉ mi mbeng bʉ ra hnini Betania
a ra Jesús, bi zøm bʉ ja rá ngu a ra Simón mí
hɛ̨mb ra t'axca'ya mam'bɛt'o. [7] Nɛ bi hyupʉ
mi ja a rá mɛxa a, ɛ̨na din sihmɛ. Bi zøm bʉ
n'da ra xisu mí tu n'da ra xaro xʉm hmadi,
án t'øt'e ra do ra alabastro. Nɛ mi po bʉ
ra 'yɛ̨thi yʉman'u, nɛ'a ɛ̨mmɛ di muui a.
Nɛ nu'bʉ mi zøm bʉ a ra xisu bʉ i hudi, bi
xo'ts'a rá 'yɛ̨thi bi xispa rá yą ra Jesús. [8] Nɛ
dán cuɛhe 'bʉ mán nuhe 'bɛ'a bi t'ørpa ra
Jesús, nɛ dá ɛ̨mhbe:
—Ndetho bi xispa ra 'yɛ̨thi, [9] xʉn ho 'bʉ
xta 'bä, xtá mba ma darpi yʉ hyoya a ra
mbɛti, dá ɛ̨mhbe bʉya.
[10] Nɛ bi bą'a ra Jesús 'bɛ'a dá bɛ̨mhbe, nɛ
bi 'yɛ̨nje:
—Hanja gní ʉnbahʉ rá mbʉi na ra xisu,
nɛ xʉn ho 'bɛ'a bi 'yørque. [11] Nu yʉ hyoya
nzą̨i gam'bʉhmbʉ ua ʉ, nɛ hønt'a go má pa
da zä gui fäxhʉ ʉ. Pɛ nugä hin dan zą̨ngä
ua, bi 'yɛ̨ngähe ra Jesús. [12] Nuna ra xisu
bi hoga ma ngøc'yɛi 'bʉ mi xiscä ra 'yɛ̨thi,
ngue da mba nt'äguigä bʉ ja ran 'yägui. [13] Nɛ
majuąni dí xi ahʉ, hønbʉ go hapʉ da hman
a rán ho ma'da'yo Oją, nɛhna da hman na bi
'yørcä na ra xisu, n'dahma hønbʉ go hapʉ
da fɛ̨n'a, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Nu ra Judas bi ma di dä ra Jesús

[14] Nɛ nubʉya, nu'a ma mixädihe ra Judas
Iscariote, bi mba bi nyąhʉ yʉ hmumbäją
[15] nɛ bi 'yɛ̨mbi:

—Hangu gui 'dajʉ ngue ga dä ahʉ ra Jesús, bi 'yçmp'ʉ.

Nɛ 'bexgue bi unni 'däte ma 'dɛt'a yʉ mbɛti ngue ra t'axi bʉya. Nɛ xø bi mbeng bʉ 'bʉ a ra Jesús bʉya. 16 Pɛ çmmɛ mí honi 'bɛ'a ní ora da zä dí dä a ra Jesús.

Rán ts'ihmɛ ra Hmu

17 Nɛ nu'a rá mbʉdi pa ra dąmpɛti nangue ran dąbaxjua 'bʉ zại dí sihe a ra hmɛ hinguin 'youi ra íxi, ngue dyʉ judíohe, dyʉ israelhe, dá änhde ra Jesús yʉ́ xädigähe:

—Hapʉ guín nde ga hoje a rán ts'ihmɛ ram baxjua ga sihʉ ya, dá çmfe.

18 Nɛ bi xi ʉ yoho ma mixädihe a ra Jesús, nɛ bi 'yçmp'ʉ:

—Ní mbɛ bʉ ja ra hnini Jerusalén nɛ gui xihmi a ran 'yohʉ, gui 'yçnui: "Nugä, ya mi ts'ʉtho da zøn ma ora, nɛ dí nde ga si rán sihmɛ ram baxjua bʉ ja ni ngu, nɛ ʉ ma xädigä, i çn'a bá pɛngähe," gui 'yçnui.

19 Nɛ bi 'yøt'a bi xi ʉ bʉya, nɛ bi hoc'a rán zibde a ram baxjua ʉ bʉya. 20-21 Nu'bʉ mín de bʉya, dá sømhbe bʉ Jerusalén, 'darpʉ dán sihmɛhe bʉ ja ra mɛxa ra Jesús, nɛ bi 'yçnje:

—Majuạni dí xi ahʉ, i 'bʉ a n'da ahʉ ngue gui däjʉ, bi 'yçnje.

22 Nɛ çmmɛ bi du ma mbʉihe, nɛ n'da ngu n'dagähe dá çmfe:

—Grá hmu, ha guengä ga dä i, dá çmfe n'da ngu n'daje.

23 Nɛ bi dą a ra Jesús:

—Gue'a dí com'be ma mbohi ua dí sihmɛhʉ, gue'a di dägä a, bi 'yçm bʉya. 24 Guecä ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, da t'ørcä 'bɛ'a gätho i mam bʉ ja rám hma Oją ya, pɛ í huçhi maha a ran 'yohʉ ngue nu'a di dägä. Man'da xʉn ho 'bʉ hin xtím 'bʉ a, bi 'yçn'a ra Jesús.

25 Nɛ bi dą'a ra Judas bʉya:

—Xänbate i, ha guecä.

—Hąha, gue'e, bi 'yçmp'a ra Jesús.

26 Nɛ nubʉya bi hyąc'a ra hmɛ ra Jesús nɛ bi 'yäp rán ją̨pi Oją, bi xɛm bʉya, bi darcähe a.

—Dami sihʉ na, guehna nim bøni ma ngøc'yɛi na, bi 'yçnje.

27 Nɛ bi dɛc'a ra vaso mi po rán gui ra uva bʉya, bi un ra jamadi Oją mahøn'a, nɛ bi 'daje a ra vaso, bi 'yçnje:

—Gätho dami sihʉ, 28 guehna nam bøni, ma jigä ngue bi hoc'a ra 'da'yo 'yu bi 'yøt'ahʉ Oją na. Nɛ dim fäni dí punba yʉ́ ts'oqui yʉ ją'i. 29 Nɛ dí xi ahʉ, him man'dandị ga sigä ra guindät'ä jague'bʉ bi zøn ra pa ga sihʉ ma'da'yo bʉ di manda rá ts'ɛdi ma Ta, bi 'yçngähe ra Jesús.

Ra Jesús bi bądi din cøn'a ra Pedro

30 Nɛ dán tuhmbe a ra thuhu nɛ dá mbähmbe bʉ ja ra nyuni Olivos bʉya. 31 Nɛ bi 'yçngähe ra Jesús mahøn'a:

—Dí pądi, nu'bʉ ni xui, gätho gui soga thohohʉ, bi 'yçngähe ra Jesús. Nɛ gue'a nt'o't'i bʉ ja rám hman Oją, i çna: "Ga ho ra mbändɛ'yo nɛ din 'uçxt'ʉ yʉ́ dɛ'yo bʉya," i çn Oją, bi 'yçn'a ra Jesús. 32 Pɛ nu'bʉ dá thąmbçnigä, ga mbagä bʉ Galilea ní tịn ahʉ bʉ, bi 'yçngähe ngue yʉ́ xädigähe.

33 Nɛ bi 'yçn'a ra Pedro:

—Madague'bʉ gätho da 'uegue pɛ nugä, hin'nagä, bi 'yçn'a.

34 Bi dą a ra Jesús:

—Majuạni dí xi i, guet'a ra xui i jabʉya ná hyundị xquí cønc 'bʉ bi mbah ra øni.

35 Nu ra Pedro bi dąti mahøn'a:

—Madague'bʉ 'darpʉ ga tuui, pɛ njąm'bʉ ga cøn'i, bi 'yçna.

Nɛ n'dat'a gätho dá mamhbe ngue hin ga 'uehmbe ʉ ma mixädihe.

Ra Jesús bi du rá mbʉi bʉ ja ra nuạndät'ä Getsemaní

36 Nɛ nu'bʉ má sømhbe bʉ ra nyuni Olivos, dá cʉthe a ra Jesús bʉ ja ra nuạndät'ä mí çmbi Getsemaní.

—Dami huhmbʉ ua ya, ga mbagä ua njongua ts'ʉ, da nyą'be Oją ma Ta, bi 'yçnje.

37 Nɛ hyu ʉ ma mixädihe bi zits'i, bi zix'a ra Pedro nɛ'ʉ yoho yʉ́ ts'ʉnt'ʉ ra Zebedeo. Nɛ çmmɛ man'da bi du rá mbʉi a ra Jesús. 38 Nɛ bi 'yçmp'ʉ ma mixädihe min 'yohʉ:

—Çna da føh ma mbʉi a ra dumbʉi, çna ga tugä. Dami tøcpahʉ, 'dat'a dan äthąhʉ, bi 'yçmp'ʉ.

39 Nɛ xø bi dąm mi ts'ʉ ra Jesús bʉ mi huhmbʉ ʉ, nɛ bin dąnyahmu bʉ, bi nye'ma häi, bi nyąui Oją, bi 'yçmbi:

—Ma Ta i, nu'bʉ da zä, dami japi hin gan nugä a ra mbohi xcá sänni; pɛ hin dín nde ma pähä zɛhɛ pɛ hønt'a go ni pähä zɛhɛ gui 'yøt'e, bi 'yçmp'a Oją.

40 Nɛ bá peng bʉ mí hu ʉ xí zopʉ bʉya, nɛ mí ą ʉ. Nɛ bi 'yçmp'a ra Pedro:

—Ha xínga n'da zi ora xquí sɛthʉ a ra t'ąha, ngue 'bɛ xcán hyʉmhbʉ ts'ʉ. 41 Damin äthąhʉ nɛ gui nyąhʉ Oją, guepʉ da zä hin

hapʉ gui tąnjʉ 'bʉ bi ts'ä ahʉ ya, nguetho nu ní mbʉi n'da i ja ra pähä nangue Oją, pɛ nu ní ngøc'yɛi n'da xʉn güent'i thoho.

42 Nɛ ná yondị bʉya bi mba bi nyąui Oją mahøn'a:

—Ma Ta i, nu'bʉ ya hin da zä ga socä a xcá sänni, pɛ hønt'a ni pähä zɛhɛ gui 'yøt'e, bi 'yęn'a ra Jesús.

43 Nɛ xø bi mbeng bʉ mi 'bʉ ʉ ma mixädihe. Xø mí ątho 'bʉ xø mi zøm bʉ mahøn'a, nguetho ęmmɛ mí nde t'ąha ʉ. 44 Nɛ xø bi zopʉ ʉ mahøn'a, ya ná hyundị bʉya bi mbengui di nyąui Oją, nɛ guexta'a bi ma. 45 Nɛ xø bi mbeng bʉ mí 'bʉh ma mixädihe mahøn'a, nɛ bi 'yęmbi:

—Nuya, 'da'angutho 'bʉ gán ąhmbʉ ya o hin'na, nguetho ya bi zøn ra ora da mba ma dägä bʉ 'bʉh yʉ ts'om'bäi, guecä dán ją'igä ua ja ra ximhäi. 46 Dami ndanshʉ, ga mbähä ba nuhʉ ya ba ęcua ngue di dägä, bi 'yęmp'ʉ.

Bi fɛnt'a ra Jesús

47 Nɛ guexta'a mí yąhʉ ʉ ma mixädihe 'bʉ mi zøm bʉ a ra Judas, n'da ma mixädihe dí 'dɛ'mayoho gähe. Nɛ bán 'yohʉ xʉn ngu yʉ ją'i ba hyą yʉ́ juai nɛ yʉ ts'ąza. Nɛ gue'ʉ yʉ́m 'bɛhni yʉ hmumbäją nɛ yʉ dąc'yɛi, ma ngʉrpa judíohe. 48 Nɛ nu'a di dä ra Jesús bi xi a n'da ran t'uti da 'yøt' 'bʉ bi zøm bʉ: "Nu'a ga sʉs 'bʉ dán zɛngua'be, gue'a guim bɛnthʉ a," bi 'yęn'a ra Judas. 49 Janangue'a nu'bʉ mí zøm bʉ 'bä a ra Jesús, bi 'yęmbi:

—Xʉde ya 'bʉ, grá xänbate, bi 'yęmbi.

Nɛ bi zʉspa rá 'yogu bʉya. 50 Nɛ bi dą'a ra Jesús bʉya:

—Xi'e n'yø, ha gue'a gní 'yę a.

Nɛ nu'ʉ mi'da bʉya bi hyäm bʉ 'bä a ra Jesús nɛ bi bɛnt'i.

51 Nɛ nu'a n'da ma mixädihe min 'yohʉ ra Jesús, bi c'os' rá juai nɛ bi zɛcpa rá gu a rá 'yęhɛ ra hmumbäją. 52 Nɛ bi 'yęn'a ra Jesús bʉya:

—Dami pɛ'ts'a ni juai bʉ ja rán t'o. Nu'ʉ din tuhni nangue ra juai, nɛ'ʉ dí du ra juai ʉ, bi 'yęmp'a. 53 Ha guí ęna hin xtan zä ga äp'a rám fäts'i Oją ma Ta nɛ ba pɛnhua 'dɛ'mayo munts'i yʉ́m 'bɛhni da yąngui, bi 'yęmp'a n'da ma mixädihe. 54 Pɛ nu'bʉ da gue'a xcá mangä a, hague dán zä ga ją'ts'ä a bi man rá t'ohni Oją, ngue 'bɛ'a i jatho din ja, bi 'yęn'a ra Jesús.

55 Nɛ bi 'yęmp'ʉ yʉ ją'i bʉya:

—'Bɛ'a guí homhbʉ ua ngue guí hą ni juaihʉ nɛ ni zahʉ. Ha guí ęmhbʉ drá bęgä, nɛ nya'a thoho dá xän'nahʉ bʉ ja ra dąniją nɛ njąm'bʉ gá bɛndgahʉ bʉ, bi 'yęmp'ʉ. 56 Pɛ gue'a din ja a tengu bi man'ʉ yʉ́ pøngahyą Oją 'bʉ maya'bʉ, bi 'yęn'a ra Jesús.

Nɛ nugähe bʉya dyʉ xädigähe, 'bexgue dá 'dahmbe, dá sohmbe bʉ ra Hmu.

Bi juąnba a ra Jesús ʉ yʉ́ ngʉrpi yʉ judío

57 Nɛ bi bɛnt'a ra Jesús, bá si bʉ 'bʉh ra Caifás, ngue ra ngʉrpa mbäją. Nɛ ya xím pɛti gätho ma xänbate nijąhe nɛ yʉ dąc'yɛi, ma ngʉrpihe dyʉ judíohe. 58 Nɛ bi dɛn'na ra Pedro bʉya pɛgue a ná 'bɛjua thoho, bi zøm bʉ ja rá ngun'yu a ra hmumbäją bʉ hapʉ xí zøn'a ra Jesús. Nɛ 'darbʉ bi hyuhmbʉ ʉ yʉ asmayo, ngue in nde da nu a da t'ørpa a ra Jesús.

59 Nɛ nu'ʉ yʉ hmumbäją nɛ yʉ dąc'yɛi nɛ gä mi'da ma ngʉrpihe dyʉ judíohe, dyʉ israelhe, mi hon'a n'da ra fɛhni ngue da zä dí yąp'a nɛ da hyo. 60 Pɛ guehma nte bi dịnbi, madague'bʉ xʉn ngu ʉ bin juąnni, bi 'yęmbi majuąni ʉ yʉ́ fɛhni. Nɛ m'bɛjua bʉya, bi zøm bʉ yoho yʉn 'yohʉ din testigo, 61 nɛ bi 'yęn'ʉ:

—Nuna ran 'yohʉ na bi 'yęna: "Nugä da zä ga xo't'ra dąniją nɛ man hyupa thoho da zä ga høe mahøn'a," bi 'yęna, bi 'yęn'ʉ bin juąn bʉ.

62 Nɛ bi ndanc'a ra hmumbäją bʉya bim 'bäi, bi t'ęmp'a ra Jesús:

—Hanja hin guí thąti 'bɛ'a i man ya yʉn 'yohʉ.

63 Pɛ nu ra Jesús bin hętho. Nɛ bi 'yęn'a ra hmumbäją bʉya:

—Nangue rá thuhu Oją mahęts'i, dami xije 'bʉ majuąni gue'e grá Thahni, grá Cristo, rá Ts'ʉnt'ʉ i Oją, bi t'ęmp'a ra Jesús.

64 Bi dą a ra Jesús bʉya:

—Gue'a gám ma. Nɛ dí xi ahʉ, guin nujʉ, guecä dán ją'igä ua ja ra ximhäi, dam mixtegä ga com'be rá ts'ɛdi Oją tąte thoho rá ts'ɛdi. Nɛ guin nujʉ 'bʉ bá cącä mahęts'i mahøn'a, ba ęcä bʉ ja yʉ güi, bi t'ęmp'a ra hmumbäją.

65 Nɛ nu ra hmumbäją bʉya, bi dʉnsɛ rá pahni. Nam bøni ęmbi hingui ęspa Oją ra Jesús nangue'a bi ma. Nɛ bi 'yęna:

—Nuna ran 'yohʉ na, bi man ra ts'ore nangue Oją. Him man ga homhbʉ yʉ testigo. Nɛ gätho gahʉ dá øhmbʉ a bi ma.

66 'Bɛ'a guí ndehʉ ga øthʉ ya, bi t'ɛ̨mp'ʉ yʉ́
mingʉrpihʉ.
Bi dą ʉ:
—Nuna i ja rá ts'oqui, i jatho da du, bi
'yɛ̨n'ʉ.
67 Nɛ nubʉya, 'dahma 'dan'yo bi t'ørpa ra
Jesús. Bi zox ʉ 'da, bi mbɛ'mi ʉ mi'da, bi
mbɛnpa rá hmi ʉ mi'da, 68 bi 'yɛ̨mbi:
—Nu'bʉ majuąni grá Thahni i Oją, ngue
ra Cristo, dami xije to'o bi mbɛp'i i.
Nɛ ɛ̨mmɛ bi denthoho.

Ra Pedro bi gøn'a ra Jesús

69 Nɛ nu ra Pedro mi hupʉ thi bʉ ja ra
ngun'yu, nɛ nu n'da ra xisu rá 'yɛ̨hɛ ra
hmumbäją, bi mba bʉ hu a ra Pedro, bi
'yɛ̨mbi:
—Ɛ̨na nɛ'e gmín 'yohʉ na ra Jesús ra
mɛngu Galilea, bi 'yɛ̨mp'a ra Pedro.
70 Nɛ bi dą'a ra Pedro, bin cøni:
—Hin dí pądi, bi 'yɛ̨n'a.
Nɛ gätho ʉ mi 'bʉpʉ bi 'yø a bi man ra
Pedro.
71 Nɛ nu'bʉ mi nde da bøn'a ra Pedro, bi
nu man'da ra xisu bʉya nɛ bi 'yɛ̨mp'ʉ mí
'bʉpʉ:
—Nuna ran 'yohʉ na min 'youi ra Jesús,
ra mɛngu bʉ Nazaret, bi 'yɛ̨n'a ra xisu.
72 Nɛ xø bin cøn'a ra Pedro:
—Majuąni dím mangä ngue hin dí pącä a
ran 'yohʉ guím ma, bi 'yɛ̨mp'a ra xisu.
73 M'bɛjua bʉya nu ʉ 'da mi 'yo bʉ, bi mba
bʉ 'bäh ra Pedro, nɛ bi 'yɛ̨mbi:
—Majuąni maha, nɛ'e gmín 'yohʉ a,
mfądi thoho ni ndehʉ nɛ 'da'angu bʉ gna
yąhʉ a, bi 'yɛ̨mp'a.
74 Nɛ nts'ɛdi bi mam bʉya nɛ bin juąnni,
bi 'yɛ̨na:
—Oją i pądi majuąni hin dí pącä a ran
'yohʉ guí mamhbʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Pedro.
Nɛ 'bexgue bi mbah ra tamfø bʉya. 75 Nɛ
nu ra Pedro bʉya, ja bi bɛ̨n'a xí man a ra
Jesús 'bʉ mi 'yɛ̨mbi: "Dí pądi hin ní mbah
ra tamfø 'bʉ na hyundj xquí cøngui." Nɛ bi
nɛxpʉ bʉya nɛ ɛ̨mmɛ bin zoni, xʉn ʉ bi bɛ̨ni
nangue a bi 'yøt'e.

27

Ra Jesús bi mba ma dä bʉ 'bʉh ra ts'ʉt'abi
Pilato

1 Nɛ nu'bʉ mi hyax bʉya, gätho yʉ
hmumbäją nɛ yʉ dąc'yɛi, ma ngʉrpihe dyʉ
judíohe, dyʉ israelhe, 'da'angu bi bɛ̨ni ngue
di dä ra Jesús bʉ 'bʉ a ra ts'ʉt'abi, ngue da
hyo. 2 Nɛ án thu't'i 'bʉ mi mba ma dä bʉ 'bʉ
a ra Poncio Pilato, ra ts'ʉt'abi bʉ a.

Bi zʉt rá 'yʉga ra Judas

3 Nɛ nu'a ra Judas xí dä a ra Jesús, 'bʉ mi
'yøde 'bɛ'a bi man ʉ ma ngʉrpihe ngue da
hyo a ra Jesús, bi mba bʉya bi cospa a 'däte
ma 'dɛt'a yʉ mbɛti ngue ra t'axi xí un'ndʉ
yʉ hmumbäją, bi bɛ̨ni 'bɛ'a bi 'yøt'e. 4 Nɛ bi
'yɛ̨n'a ra Judas:
—Hingui ho hma a dá øt'e. Dá fänba rá ji
n'da ran 'yohʉ hin'yʉ rá ts'oqui, bi 'yɛ̨mp'ʉ
yʉ hmumbäją.
Pɛ nu'ʉ bi dąti:
—Him ma güɛndagähe 'bɛ'a gá 'yøt'e.
Ya guí pą'a guím bɛ̨nsɛ bʉ, bi 'yɛ̨n'ʉ yʉ
hmumbäją.
5 Bá ɛn bʉ ra mbɛti bʉ ja ra niją a ra Judas
bʉya, nɛ bi mba bá sʉt rá 'yʉga bʉ ja ra
ndehnini.
6 Nɛ nu'ʉ yʉ hmumbäją bi hyąx'a ra mbɛti
nɛ bi 'yɛ̨na:
—Hingui sä ga pɛs'hʉ ua na ra mbɛti
ngue dim pɛcua mahøn'a, nguetho rán
jut'iui ra ji na, bi 'yɛ̨n'ʉ, nɛ gue'a i mam bʉ
ja man t'ɛ̨dihʉ.
7 Nɛ bin 'yänni 'bɛ'a di jap'a ra mbɛti. Nɛ
bi bɛ̨ni da dämba n'da xɛqui rá häi a ra
'yøt'ats'øe, guepʉ da t'äh yʉ 'damhnini 'bʉ
da du bʉ. 8 Nɛ asta guetya ní huti "rá häi ra
ji" a ra xɛqui bʉ. 9 Nɛ nu'a bin ja, maya'bʉ bi
man'a ra pøngahyą Jeremías ngue din ja 'bʉ
mí 'yɛ̨na ngue: "Da thąx i 'däte ma 'dɛt'a yʉ
mbɛti ngue ra t'axi, rá muui a ra ją'i. Gue'a
bi man ʉ yʉ mɛngu israel ngue di muui.
10 Nɛ bi dänba rá häi a ra 'yøt'ats'øe, ngubʉ
bi xicä ra Hmu," bi 'yɛ̨n'a ra Jeremías 'bʉ
maya'bʉ 'bʉ mí ma.

Ra Pilato bi juąnba a ra Jesús

11 Nu'bʉ mim 'bäpʉ ja rá hmi ra ts'ʉt'abi
Pilato, bi 'yɛ̨mp'a ra Jesús:
—Ha gue'e grá hmuts'ʉt'abi yʉ judío, bi
t'ɛ̨mbi.
Bi dą a ra Jesús:
—Gue'a guím ma.
12 Nɛ nu'bʉ mi yąp'ʉ yʉ hmumbäją nɛ
mi'da ma ngʉrpihe a ra Jesús, pɛ hin te i
tątho a ra Jesús. 13 Nu ra Pilato bi 'yɛ̨mp'a
ra Jesús:
—Ha hin guí ø'a i man'ʉ di yąp'i i, nɛ hin
guí thąti.

14 Pɛ nu ra Jesús guexta'a hin te bi ma. Nɛ
ɛ̨mmɛ bi hyonya thoho ra ts'ʉt'abi, him mi
pądi 'bɛ'a sä da bɛ̨ni.

Bi hma da mba ma cuati bʉ ja ra pont'i ra Jesús

15 Nɛ nu ra ts'ʉt'abi nzą̨i midi thø a n'da
ra ofädi 'bʉ ra pa ra dąmpɛti ran dąbaxjua.
Midi thø'a to'o bi huan'ndʉ yʉ ją'i. 16 Nɛ mi o
bʉ n'da ran 'yohʉ í Barrabás, gätho mi fąpʉ
'bɛ'a mí øt'a. 17 Nu ra Pilato bʉya bi 'yän'ndʉ
bim pɛti bʉ:

—To'o guí ndehʉ ga xocpahʉ ya. Ha gue
ra Barrabás uague ra Jesús ngue nu'a ɛ̨mbi
ra Cristo, bi 'yɛ̨mp'ʉ.

18 Ngubʉ bi ma nguetho mi pądi yʉ zɛya ʉ
yʉ yąpate.

19 Nɛ nu'bʉ mi hupʉ ja ran ts'ɛmbate
ra Pilato, bi mbɛnpa ra nde a rá xisu bi
'yɛ̨mbi: "Hin te gui 'yørpa a ra hogan'yohʉ,
nguetho má xui dá 'uį n'da ra t'į nts'utho
nangue a," bi 'yɛ̨mp'a ra nde bi mbɛnbi.

20 Pɛ nu yʉ hmumbäją nɛ ʉ yʉ dąc'yɛi, bi
'bɛp'ʉ yʉ ją'i da 'yäpi go da mba ma thøgue
a ra Barrabás, nɛ go da mba ntho a ra Jesús.
21 Nɛ bi 'yän mahøn'a a ra ts'ʉt'abi:

—Nda'a guín ndehʉ ga thøcä, bi 'yɛ̨mp'ʉ
yʉ ją'i.

Nɛ bi dą ʉ bʉya:

—Gue'a ra Barrabás gui thøgue, bi
'yɛ̨n'ʉ.

22 Nɛ bi dą a ra Pilato bʉya:

—Xi'a ra Jesús ɛ̨mbi ra Cristo, 'bɛ'a ga
ørpä a thą.

Gätho bi 'yɛ̨n'ʉ 'bʉpʉ:

—Dami cuatpʉ ja ra pont'i a.

23 —Pɛ hin te mán ts'o dá tįnba na, bi
'yɛ̨n'a ra Pilato.

Pɛ nts'ɛdi bi dą ʉ:

—Dami cuatpʉ ja ra pont'i.

24 Min nu ra Pilato bʉya ngue hingui sä
dim päh yʉ́ mbʉi yʉ ją'i, pɛ man'da bin
junthʉ ʉ. Janangue'a bi manda bá thunba
ra dehe bʉya, bin xʉt'yɛ bʉ yʉ́ hmi yʉ ją'i,
nɛ bi 'yɛ̨m bʉya:

—Nɛ nugä hin ma ts'oquigä rán dąte da
nu na ran 'yohʉ hin te in dupate, pɛ go ni
ts'oqui zɛhɛhʉ, bi t'ɛ̨mp'ʉ yʉ ją'i.

25 Nɛ bi dą ʉ yʉ ją'i bʉya:

—Hąha, madague'a i 'yosɛ ma güɛndahe
a rán dąte na ran 'yohʉ, nɛcähe nɛ mam
bom'bɛtohe dim 'bʉ 'bʉ niya'bʉ, bi 'yɛ̨n'ʉ.

26 Nu ra Pilato bʉya bi xocpa a ra Barrabás,
nɛ bi manda dí fɛi a ra Jesús bʉya. Nɛ bi
manda da mba ma cuati bʉ ja ra pont'i.

27 Nɛ nu yʉ dofʉi bʉya bi zix'a ra Jesús
bʉ mí ja yʉ́ ngun'ʉ yʉ dofʉi bʉ ja ra
ngunts'ʉt'abi. Nɛ gätho yʉ dofʉi mí 'bʉpʉ
bim pɛti, midi fäts'a ra Jesús. 28 Nɛ bi
mbøcpa rá he bʉya nɛ bi het'a n'da ra he
xʉn jʉpoi tengu mi he yʉ ts'ʉt'abi. 29 Nɛ
nts'ɛdi bi huspa n'da ra corona tengu mí
hu'ts' yʉ ts'ʉt'abi, pɛgue ran thenni thoho
bi 'yørpe, janangue'a ám 'be ra 'yʉ'uįni a ra
corona. Nɛ bi un'na n'da ra tøhø rán 'yɛi
tengu mí hą yʉ ts'ʉt'abi. Nɛ bin dąnyahmu
bʉ ja rá hmi nɛ bi 'yɛ̨mbi: "Grá hmuts'ʉt'abi
yʉ judío." Nɛ bi 'yɛns' yʉ biba, pɛgue ran
thenni thoho bi 'yørpe.

30 Nɛ bi ts'ots'i, nɛ bi hyąnba a rá tøhø
nɛ bi mbärpa rá yą. 31 Nɛ nu'bʉ mi gua'a
bi 'yʉspi bi mbøcpa a ra he xí het pʉya, bi
het'ʉ yʉ́ hesɛ mahøn'a. Nɛ bi zix bʉya ngue
di cuatpʉ ja ra pont'i bʉ ndehnini.

Bi cuatpʉ ja ra pont'i ra Jesús

32 Nɛ nu'bʉ mi ts'ʉtho da bøm bʉ ja ra
hnini, bin c'athʉ bʉ n'da ran 'yohʉ ra
mɛngu bʉ Cirene, í Simón a. Nɛ bi t'ørpa
ra ts'ɛdi da duspa rá pont'i ra Jesús.

33 Nɛ bi zøm bʉ ja ra nyuni ɛ̨mbi Gólgota
bʉya. Nu'a ra Gólgota in nde da ma "ra
t'øhø nyąxmu" a. 34 Nɛ nubʉya bi un'na n'da
ra vino mauąspi ra 'yɛ̨thi xʉn ju. Nu'bʉ ya
mí zä a ra Jesús, him bi nde bi zi.

35 Nɛ nu'bʉ mi jua a bi cuatpʉ ja ra pont'i
bʉya, nu'ʉ yʉ dofʉi bi 'yøt'a n'da ran tąha
nangue rá he ra Jesús. Gue'a bi man'a ra
pøngahyą maya'bʉ ngue din ja 'bʉ mi 'yɛ̨na:
"Da mba ma dat'i a ma he nangue n'da ran
tąha da 'yøt'e."

36 Nɛ mi hupʉ yʉ dofʉi mi fädi. 37 Nɛ nubʉ
rá yą a ra pont'i bi mba nt'o't'i bʉ ram hma
bi ma 'bɛ'a í ts'ɛmba a ra Jesús, bi 'yɛ̨n'a ra
t'ohni: "Nuna ra Jesús na, rá hmuts'ʉt'abi
yʉ judío na."

38 Nɛ bi mba ma cuatihʉ ra Jesús yoho yʉ
bɛ̨, 'da a n'da yʉ́ pont'i. Nɛ bi 'bämp'ʉ ja
rán 'yɛi a n'da nɛ bi 'bämp'ʉ ja rá gąha a
man'da. 39 Nɛ nu yʉ ją'i mi thopʉ, bi zani,
40 nɛ bi 'yɛ̨mbi:

—Nu'i guí ɛ̨na gui xo't' ra dąniją nɛ xø
man hyupa thoho gui hyøh mahøn'a, 'bɛ'a
guí øt' ya thą. Nu'bʉ majuąni gue'e rá

Ts'ʉnt'ʉ i Oją, dami cąpʉ ja ra pont'i, gan yąnsɛ, bi 'yɛ̨n'ʉ.

41 Nɛ'ʉ yʉ hmumbäją bi 'yʉspi nɛ yʉ xän-
bate niją, nɛ yʉ fariseo, nɛ yʉ dąc'yɛi, gätho
ma ngʉrpihe, din 'yɛ̨mp'ʉ:

42 —Bi yąnba yʉ́ te ʉ 'da, pɛ hingui sä din
yąnsɛ ya. Pɛ nu'bʉ majuąni da guehna ma
hmuts'ʉt'abihʉ, dyʉ israelhʉ, sä xtán gąsɛ
bʉ ja ra pont'i nɛ xcá ɛ̨c'yɛihʉ bʉya. 43 Bi
ma, i ɛ̨na i tøp'ma rám fäts'i Oją, da zä da
yąn a Oją ya 'bʉ, nguetho ya bi ma, guesɛ rá
ts'ʉnt'ʉ Oją na, bi 'yɛ̨n'ʉ 'bʉ mi 'yʉspi.

44 Nɛ'ʉ yʉ bɛ̨ 'darbʉ bi guat'ʉ bi zan a ra
Jesús.

Bi du ra Jesús

45 Nɛ nu'bʉ mi hyuxadi bʉya bim 'bɛxui ra
häi, nɛ jague'bʉ hyunde bi nɛqui mahøn'a.
46 Nu'bʉ mi ts'ʉtho da zøn a hyunde, nts'ɛdi
bi mbah ra Jesús, bi 'yɛ̨na:

—Elí, Elí, lama sabactani, bi 'yɛ̨na ngue
ra nde ra arameo.

Nu'a nam bøni: "Ma Oją i, ma Oją i, hanja
gá hyɛga thoho," bi 'yɛ̨na.

47 Nu'bʉ mi 'yø'a bi man ra Jesús 'da yʉ ją'i
mi 'bäpʉ, bi 'yɛ̨na:

—Nuna ran 'yohʉ na, i mba't'a ra pøn-
gahyą Elías, mí 'bʉ 'bʉ maya'bʉ.

48 Nɛ nu'a n'da mí 'bäpʉ 'bex bi mba bá hą
n'da ɛ̨na ra fʉnjo, bi dʉrpʉ ja ra vino nɛ bi
ndøcta n'da ra xithi, nɛ bi 'uąspa a ra Jesús,
ɛ̨mbi da zi. 49 Nɛ bi 'yɛ̨n'ʉ mi'da mí 'bäpʉ:

—Dami hyɛhmbʉ. O te guidí unhdʉ. 'Bɛ
gan nuhʉ 'bʉ ba ɛ̨h ra Elías da yąni, bi
'yɛ̨n'ʉ.

50 Nɛ xø bi mbafi nts'ɛdi mahøn'a ra Jesús,
nɛ 'bex bi du bʉya. 51 Nɛ nu'a ra ora a bʉya,
nu'a ra 'bø't'e mi ndam bʉ man'da mbo ra
dąniją bá fʉpʉ magąts'i bi xɛt'i nɛ 'bexgue
bi zøt'a häi. Nɛ bi 'yąn ra häi bʉya, nɛ bi
fø'i 'da yʉ do hønbʉ go hapʉ. 52 Nɛpʉ ja yʉn
'yägui bi føh yʉ jądo. Nɛ nu'bʉ mi dąmbɛ̨ni
ra Jesús, bi bøx ʉ 'da yʉ 'yɛ̨c'yɛi xi du, bi
dąmbɛ̨ni bʉ ja yʉ́n 'yägui ʉ, 53 bi mba bʉ ra
hnini Jerusalén ʉ nɛ bi nu ʉ 'da yʉ ją'i ʉ xi
du. Pɛ hinga gätho yʉ pa.

54 Nɛ nu'bʉ mi du ra Jesús, nɛ nu'a ra
hmudofʉi mí fä a ra Jesús, nɛ'ʉ mi'da min
'yohʉ, 'bʉ mi nu di 'yąn ra häi, nɛ'ʉ gä mi'da
bin ja, ɛ̨mmɛ bin su ʉ, nɛ bi 'yɛ̨n'ʉ:

—Majuąni maha, rá Ts'ʉnt'ʉ Oją na ran
'yohʉ.

55 Nɛ mí 'bäpʉ njombʉ ts'ʉ 'da yʉ xisu
ngue man yʉ́m fäts'ihʉ a ra Jesús 'bʉ mán
'yohe bʉ ja ra 'yu, 'bʉ mambá nɛxhe bʉ
Galilea. Mi 'bäpʉ ʉ, nguetho mi nde da
nu 'bɛ'a da t'ørpa ra Jesús. Nɛ nu'ʉ bi nu
'bɛ'a gä bin ja. 56 Nɛ nu'a n'da mi 'bäpʉ, ra
María Magdalena a; nɛ'a man'da ra María
mi 'bäpʉ, ngue rá mbe ra Jacobo nɛ ra José;
nɛ nu man'da ra xisu mi 'bäpʉ, gue'a rá mbe
ra Jacobo nɛ ra Xuua, yʉ́ ts'ʉnt'ʉ ra Zebedeo
ʉ; nɛ'ʉ mi'da yʉ xisu mi 'bäpʉ.

Bi mba nt'ägui a ra Jesús

57-58 Nɛ nu'a ra José, n'da ra mɛmbɛti bʉ
ra hnini Arimatea, bi mba bʉ 'bʉh ra Pilato
'bʉ mi ts'ʉtho da yʉh ra hyadi. Bi 'yädi
da 'yäcpa rá ngøc'yɛi ra Jesús, nguetho
mi ɛ̨c'yɛi a. Nɛ bi manda ra Pilato bʉya
din t'unni. 59 Nu ra José bʉya bi duspa rá
ngøc'yɛi a ra Jesús nɛ bi mbärpa n'da ra
'bø't'e xʉn ho. 60 Nɛ bi gärpʉ ja rán 'yägui
zɛhɛ a ra José. N'da ra hyądo xí manda xí
mba nthɛ̨qui. Nu'bʉ mi gua'a bi gärpʉ, bi
juaspʉ n'da ra xi̧ndo xʉn hyʉ bʉ ja rá goxthi
ra hyądo, nɛ bi mba bʉya. 61 Nɛ mi hupʉ ra
María Magdalena, nɛ man'da ra María mi
hupʉ ja rá goxthi ra hyądo.

Yʉ dofʉi bi mbäh ran 'yägui

62 Nɛ nu'bʉ mi hyax a ra pa ran ts'äya
bʉya, xudi thoho bi mba ʉ yʉ hmumbäją nɛ
yʉ fariseo, bá nu ra Pilato, 63 nɛ sä bi 'yɛ̨mbi:

—Ma ts'ʉt'abi ahe, dá bɛ̨mhbe man'da bi
man'a ra hyäte 'bʉ him maní du, bi 'yɛ̨na:
"Nu'bʉ ná hyupa ga thąmbɛ̨ni bʉ 'bʉ ʉ xøn
du," bi 'yɛ̨na. 64 Janangue'a xʉn ho 'bʉ gui
pɛhni to'o da mbäh ran 'yägui an hyupa,
xøhma ba ɛ̨ ʉ yʉ́ xädi 'bʉ bin xui da gʉcpa a
rá ngøc'yɛi, nɛ da 'yɛ̨na bi dąmbɛ̨ni bʉya.
Man'da xʉn ts'o ra fɛhni tengu a, xinda
gue a bi mansɛ 'bʉ mi 'bʉi, sä bi 'yɛ̨n'ʉ yʉ
hmumbäją nɛ yʉ fariseo.

65 Bi dą a ra Pilato bʉya, bi 'yɛ̨mbi:

—Sixhʉ ʉ n'dan nɛ'ts'i ni dofʉi dá
'da'ahʉ. Dami cothʉ xʉn ho bʉ ja rá goxthi
a ra hyądo, nɛ njon da zä da xo't'i.

66 Nɛ bi mbähä ʉ yʉ mbäją nɛ yʉ fariseo, bi
got'i xʉn ho a ra hyądo nɛ bi mɛpya, nɛ bá
peng bʉya, bá copʉ yʉ dofʉi ngue da mbädi.

28

*Bi dąmb*ɛ̨ni ra Jesús

1 Nɛ nu'bʉ ya mi thoh ra pa ran ts'äya,
xø rá mbʉdi ra semana, bi mba mxudi
thoho ʉ yoho yʉ xisu. Nu'a n'da ra María
Magdalena nɛ'a man'da ra María. Nu'bʉ mí
nɛts'i ní mba bʉ bí ja a ra hyądo. 2 Nɛ nu'bʉ
mí mba ʉ, 'bexgue nts'ɛdi bi 'yąn ra häi
mahøn'a. Nguetho bi 'yøt'a rám 'bɛhni Oją
xí zøpʉ 'bʉ mí 'uec'a ra do mi juaxpʉ ja rá
goxthi ra hyądo. 3-5 Nɛ nu'a rám 'bɛhni Oją di
fɛxni tengu n'da ra huɛi. Nɛ nu rá he bʉya,
xʉn t'axi tengu n'da ran nɛqui. Nɛ nu'ʉ yʉ
dofʉi 'bʉ mín nu a rám 'bɛhni Oją ęmmɛ bin
su, bi fɛt'i, nɛ nte sä da 'yøt'e, tengu'bʉ xi
du. Nu'a rám 'bɛhni Oją, mi hupʉ ja a ra do
xí 'ueque, nɛ bi 'yęmp'ʉ yʉ xisu 'bʉ mi zøm
bʉ:

—O guín suui. Dí pądi ngue guí hommi
a ra Jesús xí cuatpʉ ja ra pont'i ʉ. 6 Pɛ
njo'o ua, bi mba nsots'i tengu mi ma. Ba
thohmi gui nuui ua mí 'bɛni, bi 'yęn'a rám
'bɛhni Oją 'bʉ mi 'yęmp'ʉ yʉ xisu. 7 Nuya,
ní mbɛ 'dahmantho, gui xihmi yʉ́ xädi: "Bi
dąmbęni bʉ 'bʉ ʉ xøn du ya," gui 'yęnui. Nɛ
nde'bʉ gätho ahʉ gui mbähä bʉ Galilea nɛ
guepʉ guin c'athʉ bʉ. Nɛ gue'a bá ęcä ua
ngue ga xi aui, bi 'yęmp'a rám 'bɛhni Oją
mahęts'i.

8 Nɛ bi bøm bʉ ja ra hyądo ʉ yʉ xisu, bin
su nɛ xim midi johya. Bin tihi, bi mba bá xi
ʉ yʉ́ xädi ra Jesús 'bɛ'a bi sifi. 9 Nɛ bi zʉpʉ
'yu a ra Jesús ʉ yʉ xisu.

—Xíhats'i, bi 'yęmp'ʉ.

Nu yʉ xisu bʉya bin dąnyahmu nɛ bi
hyʉp'ʉ yʉ́ gua, bi dąnde bʉya. 10 Nɛ bi 'yęn'a
ra Jesús:

—O guín suui, ni mbɛ ba xihmi ʉ ma
cuhʉ, ní mbähä bʉ Galilea, ja nín tịmhbʉ
bʉ, bi 'yęn'a ra Jesús.

*Ra fɛ*hni bi man yʉ dofʉi

11 Nɛ nu'bʉ mí mbenc'ʉ yʉ xisu, nɛ'ʉ yʉ
dofʉi mí fäh ran 'yägui bi mba bá xi ʉ yʉ
hmumbäją 'bɛ'a gätho bin ja. 12 Bim pɛti yʉ
hmumbäją bʉya, nɛ yʉ dąc'yɛi. Bi ma 'bɛ'a
da zä da 'yøt'e. Nɛ nubʉya xʉn ngu ra mbɛti
bi un'ndʉ yʉ dofʉi 13 nɛ bi 'yęmp'ʉ:

—Gui 'yęmhbʉ: "Bá ę ʉ yʉ́ xädi 'bʉ min
xui 'bʉ mán ąhmbe, bi bęp'a rá ngøc'yɛi,"
gui 'yęmhbʉ, bi 'yęmp'ʉ. 14 Nɛ nu'bʉ da
'yø'a ra ts'ʉt'abi ngue gán ąhmbʉ, nɛ da
'yęna da zʉ ahʉ, nugähe dan yąhe ga fäx
ahe, bi 'yęn yʉ hmumbäją 'bʉ mi 'yęmp'ʉ
yʉ dofʉi.

15 Nɛ bi hyąn a ra mbɛti ʉ yʉ dofʉi bʉya.
Bi mba da 'yøt'a bi sifi. Nɛ nu'a ra fɛhni bi
man ʉ, xʉn ngu bi 'yęc'yɛi ʉ ma mijudíohe
dyʉ israelhe. Nɛ guexta'a ra fɛhni i man ʉ.

Yʉ́ xädi ra Jesús bi un yʉ́n t'ędi da
mamp'a rám hma

16 Nɛ dá mbähmbe bʉ ra häi Galilea bʉya,
dí 'dɛ'ma'da gähe, yʉ́ xädigähe ra Jesús. Nɛ
dá sømhbe bʉ ja ra nyuni xí xije ra Jesús dan
c'athe bʉ. 17 Nɛ nu'bʉ má nuhe, dá ęspahe a,
pɛ nu'ʉ 'da him mi ęc'yɛi gue gue'a. 18 Nɛ bi
hyäm bʉ dí 'bähmbe a ra Jesús nɛ bi 'yęnje:

—Gätho ra ts'ɛdi bin 'dacä ga manda
gätho ra ximhäi nɛ mahęts'i, bi 'yęnje.
19 Janangue'a ní mbähä ya hønbʉ go hapʉ
'bʉh yʉ ją'i gä na ndoho ra ximhäi, gui
xihmbʉ da 'yęc'yɛigui. Nɛ nu'ʉ to'o di däcä
yʉ́ mbʉi, gui xixyąbahʉ nangue rá thuhu
ma Ta, nɛ nangue rá thuhu rá Ts'ʉnt'ʉ,
nɛ rá thuhu rá Hogandąhi Oją. 20 Nɛ gui
xänbahʉ da 'yøt'e 'bɛ'a gätho dá xi ahʉ. Nɛ
guim bęmhbʉ dín 'yohʉ gätho yʉ pa asta
gue'bʉ da guah ra ximhäi, bi 'yęngähe ra
Jesús bʉya.

MARCOS
Ran ho ma'da'yo bi 'yo't' ra Marcos

Nu ra Xuua Nxixyą bi ma mi ts'ʉtho da zøh ra Hmu

1 Ja ua rá mbʉdi ran ho ma'da'yo
nangue'a ra Jesucristo, rá Ts'ʉnt'ʉ Oją. 2 Bin
ja a mán t'o't'i 'bʉ maya'bʉ bʉ ja rá søcuą
Oją 'bʉ mí 'yçna:
Nugä ga pɛhn'na n'da mam 'bɛhni dim
'bɛt'o bʉ gni mba.
Nu'a da xih yʉ ją'i da døp'e'e,
bi 'yçmp'a rá Ts'ʉnt'ʉ.
3 Nɛ'a ra pøngahyą Isaías bi ma nguehna
rám 'bɛhni 'bʉ mi 'yçna ngue:
N'da ra ja'i din yą nts'ɛdi bʉ ja ra dąpo ngue
da 'yçna:
"Damin sähʉ ga simhbʉ ra hmu mi ts'ʉtho
da zøcua,
Dami hoc ni mbʉihʉ ga tømhbʉ xʉn ho," da
'yçn a mam 'bɛhni, i ç̨n Oją, bi 'yçn'a
ra Isaías.
4 Nɛ gue'a ra Xuua bi 'yøt' ran xixyą bʉ ja
ra dąpo bi man Oją maya'bʉ. Nu ra Xuua
bi xih yʉ ją'i din xixyą to'o di päh yʉ́n
'yomfçni nɛ da mba ma punbi yʉ́ ts'oqui
bʉya. 5 Gätho yʉ ją'i mi 'bʉpʉ ra xɛqui
Judea, nɛpʉ ra dąhnihni Jerusalén, bi zøm
bʉ i øt' ran xixyą ra Xuua. Nɛ nu'ʉ 'da
bi päh yʉ́n 'yomfçni nɛ bi mam bʉya ngue
hingui ho 'bɛ'a xí 'yøt'e. Nɛ bi mba ma
xixyąba bʉ ja ra dąthe Jordán ʉ bʉya.
6 Nu ra Xuua mí he n'da ra mbapahni án
t'øt'e ngue yʉ́ xingu yʉ camello nɛ mi ja rán
gʉt'i ra xifani. Nɛ hønt'ʉ yʉ t'ąxi nán sihmɛ
nɛ ra t'afi t'asa dąpo. 7 Nɛ bi 'yçna:
—Ba çpʉ n'da man'da ja rá ts'ɛdi xinda
guecä, hin dí sʉcä tengu a. 8 Nugä xtá
xixyą ahʉ nangue ra dehe thoho, pɛ nu'a di
'da'ahʉ rá Hogandąhi Oją, bi 'yçmb yʉ ją'i a
ra Xuua.

Bi mba ma xixyąbi ra Jesús

9 Nɛ nu yʉ pa bi 'yøt' ran xixyą ra Xuua,
bi nɛxpʉ ra hnini Nazaret ra Jesús, ngue ra
xɛqui Galilea. Nɛ bi zøm bʉ ra Jesús bin
xixyą'a bʉya bʉ ja ra dąthe Jordán. Gue'a
ra Xuua bi 'yøt' ran xixyą. 10 Nɛ nu'bʉ mí
bøxpʉ ja ra dehe bʉya 'bex bi nu bi xoh
mahçts'i nɛ bá cąh rá Hogandąhi Oją, tengu
n'da ra t'azʉ, bi zøpʉ 'bäh ra Jesús. 11 Nɛ bi
t'ø a n'da ra nde mahçts'i bi 'yçna:
—Ma Ts'ʉnt'ʉ i, dadí huçc'i i nɛ dín
numanho i, bi 'yçn a ra nde.

Nu ra Jesús bi ts'äp rá mbʉi bʉ ma'ueni

12 Nɛ nubʉya nu rá Hogandąhi Oją 'bex bi
bçnbi da mba bʉ ma'ueni a ra Jesús. 13 Nɛ
nyote pa bim 'bʉpʉ nɛ nyote xui. Nɛ nu ra
zi̧thu ra Satanás bi zäp rá mbʉi a ra Jesús
gätho yʉ pa bim 'bʉpʉ, nɛ mí 'bʉhmbʉ
bʉ yʉ zate. Pɛ bi mbäx'ʉ yʉ́m 'bɛhni Oją
mahçts'i a ra Jesús 'bɛ'a gä bi nu bʉ.

Nu ra Jesús bi dʉ'mi bi man a rám hma
bʉ ja yʉ hnini

14 Ya xí jot'a fädi ra Xuua Nxixyą 'bʉ mi
bøm bʉ ra Jesús bʉ ra xɛqui Judea, bi mba
bʉ Galilea. Nɛ bi mam bʉ ran ho ma'da'yo
ngue 'bɛpʉ dí manda rá ts'ɛdi Oją n'da. 15 Nɛ
bi 'yçmb yʉ ją'i:
—Mi ts'ʉtho da zøn ra pa di manda ua rá
ts'ɛdi Oją, dami päh nin 'yomfçnihʉ, damin
unsɛhʉ di manda ahʉ Oją 'dahma din ja ahʉ
ra te ma'da'yo. Gue'a bi man a ra Jesús 'bʉ
mí 'yçmp'ʉ yʉ ją'i.

Ra Jesús bi zohni goho yʉ mbahuą

16 N'da ra pa mi 'yo bʉ a ra Jesús bʉ
ndendądehe t'çmbi Galilea. Nɛ nubʉya bi
nu a ra Simón n'youi rán 'yohʉ i Andrés a,
mi ɛnxit'ą bʉ ja ra dądehe ʉ, ngue yʉ́ 'bɛfi
yʉ mbahuą ʉ. 17 Ra Jesús bi 'yçmp'ʉ:
—Ba tɛngaui ga ja aui gui xihmi yʉ ją'i da
'yçc'yɛigui tengu thoho bʉ gní thɛui yʉ huą
ngubʉ guí øt'ui, bi 'yçmp'ʉ.
18 'Bex bi hyɛpʉ yʉ́ xit'ą bʉya nɛ bi dɛnni.
19 Nɛ xø bi thogui bin 'yo mi ts'ʉ nɛ bi nu
a ra Jacobo n'youi rán 'yohʉ i Xuua a, gätho
ʉ yoho yʉ́ ts'ʉnt'ʉ ra Zebedeo ʉ. Mi hubʉ
ja yʉ́ mbosa ʉ, midi hoc yʉ́ xit'ą. 20 Nɛ xø bi
xifi da dɛn'dʉ. 'Bex bi dɛn'dʉ bʉya bi zopʉ
rá ta bʉ ja ra mbosa ʉ bʉya nɛ yʉ́ mbɛfi.

Ra Jesús bi hoc'a n'da ran 'yohʉ min 'youi
ra zi̧thu

21 Nɛ nubʉya nu ra Jesús bi yʉthʉ bʉ ja
ra hnini Capernaum ʉ xí tɛnni. Nu ra pa
ran säya mí cʉrpʉ ja ra niją nɛ mi xänba
bʉ yʉ ją'i. 22 Nɛ nu'ʉ bʉya, çmmɛ bi hyonya
thoho 'bʉ mí 'yø a bi man ra Jesús, nguetho
bi xänbi xʉn ho nɛ hinga ngubʉ mí man
ʉ ma xänbate sɛhe ngue dyʉ israelhe, dyʉ́
judíohe. 'Bex gue bi bądi ja rán t'çdi ra

Jesús. 23 Nɛ mi 'bʉpʉ n'da ran 'yohʉ n'youi
ra zi̱thu nɛ nts'ɛdi bi mbah pʉya, bi 'yẹna:
24 —'Bɛ'a guí nde gui 'yørcahe grá Jesús,
grá mɛngu Nazaret. Ha gui juaje ya. Dí
pądi gue'e rá Thahni i Oją gue xʉn hotho,
bi 'yẹna.
25 Pɛ nu ra Jesús bi dąmhyą ra zi̱thu, bi
'yẹmbi:
—Daman hẹ, dami pøm bʉ ja rá mbʉi na
ran 'yohʉ, bi 'yẹmbi.
26 Nu ra zi̱thu bʉya nts'ɛdi bi huą'ts'a ran
'yohʉ, nts'ɛdi bi mbafi, nɛ bi bøm bʉya.
27 Gätho bi hyonya thoho ʉ 'bʉpʉ nɛ bin
'yẹmzɛhɛ ʉ:
—'Bɛ'a nam bøn'a dí nuhʉ ya. 'Bɛ'a ni
'da'yonxädi na, nguetho i ja rán t'ẹdi na i
sʉh yʉ zi̱thu nɛ i su ʉ, bin 'yẹmzɛhɛ ʉ.
28 Nɛ 'bexque 'dahmantho bi hmam bʉ
gätho ra häi Galilea 'bɛ'a bi 'yøt'a ra Jesús.

Bi hoc'a rá suto ra Simón a ra Jesús

29 Nu'bʉ mi bøm bʉ ja ra niją a ra Jesús bi
mbähä ra Simón, nɛ ra Andrés, nɛ ra Jacobo,
nɛ ra Xuua. Bi zømhbʉ bʉ rá ngu ra Simón.
30 Nɛ nu'a rá suto ra Simón 'bɛm bʉ rá oi, i
hẹmb ra pa. Nɛ bi si a ra Jesús. 31 Nɛ bi nu bʉ
i 'bɛn'a ra xisu bʉya, bi bɛnba rá 'yɛ nɛ bi
xots'i. 'Bex bi bøn a ra pa, hin hapʉ xʉn'ʉ,
nɛ 'bex bi zä bi hoc yʉ́n sihmɛ bʉya.

Ra Jesús bi hoqui xʉn ngu yʉ hyẹnni

32 Nɛ nu'bʉ mí yʉh ra hyadi gätho ʉ mi ʉ
bá ts'inba a ra Jesús bʉ mi 'bʉi, nɛ ʉ min
'yohʉ ra zi̱thu bá ts'inbi. 33 Bim pɛti bʉ ja
ra goxthi gätho yʉ ją'i 'bʉpʉ ja ra hnini.
34 Gätho na ngu yʉ hyẹnni bi hoqui, nɛ bi
hyønba thi yʉ zi̱thu min 'yohʉ ʉ 'da. Nɛ nu
yʉ zi̱thu, ẹmmɛ mi ndehma da ma to'o a ra
Jesús, pɛ nu ra Jesús him bi japi din yą ʉ.

Nu ra Jesús bi xänba yʉ ją'i bʉ ra xɛqui
Galilea

35 Nɛ nu'bʉ mi ts'ʉtho da hyax bʉya, bi
ndants'a ra Jesús bi bøm bʉ ja ra hnini, bi
mba bʉ ma'ueni bin yąui Oją. 36 Nɛ nu'bʉ
mi hyats'i xʉn ho bʉya, bi mba ra Simón da
hyoni, nɛ'ʉ mi'da mi 'bʉhmbʉ bi mbähä da
hyomhbʉ ra Jesús. 37 Pɛ nu'bʉ mí di̱m bʉya,
bi 'yẹmbi:
—Mbähä bʉ ja ra ngu nguetho gätho yʉ
ją'i hon'a bʉ mahøn'a, bi 'yẹmbi.
38 —Hin'na, pɛ man'da xʉn ho 'bʉ ga
mbähä bʉ ja mi'da yʉ hnini, nɛpʉ ga mangä
bʉ mam hmam bʉ, nguetho gue'a bá ẹcä ua
a, bi 'yẹn'a ra Jesús.
39 'Bex bi mbähä bʉya, bin 'yo gätho ra häi
Galilea, bi man rám hman Oją bʉ ja yʉ niją
nɛ bi hyøn'a thi yʉ zi̱thu mín 'yohʉ 'da yʉ
ją'i bʉ bi thogui.

Bi hoc'a n'da ran 'yohʉ mi hẹmb ra
t'axca'ya

40 Nɛ bi zøm bʉ n'da ran 'yohʉ bʉ 'bäh ra
Jesús, i hẹmb ra t'axca'ya. Bin dąnyahmu,
bi 'yäp ra mate, bi 'yẹna:
—Nu'bʉ ni pähä da zä gui hogui ts'ʉ, bi
'yẹmbi.
41 Bin yeh rá mbʉi ra Jesús, bi dä'a ra
hyẹnni, nɛ bi 'yẹmb bʉya:
—I jagä ra pähä da yąn'a ya, bi 'yẹmbi.
42 'Bex bim 'bɛ'ʉ yʉ 'ya mi hẹmbi. 43-44 Nu
ra Jesús bʉya, nts'ɛdi bi hɛcpi nɛ bi 'yẹmbi:
—Nuya, njon gui xifi 'bɛ'a dá øt'e'e. Ni
mba, bán 'yupʉ 'bʉh ra mbäją, gui un bʉ
n'da ra 'bøts'e i man rán t'ẹdi ra Moisés da
hyąxpʉ n'da 'bʉ ya bi yąn ra t'axca'ya, nɛ
da fąh bʉya ngue bi zä i, bi 'yẹmbi.
Nɛ bi xifi da mba bʉya. 45 Pɛ nu ran 'yohʉ
'bʉ mi bøm bʉ bi mbʉdi ẹmmɛ mma. Nɛ bi
xih yʉ ją'i 'bɛ'a xí t'ørpe. Jannangue'a nu ra
Jesús ya him bi zä da yʉrpʉ ja yʉ hnini nɛ
'yotho bʉ ma'ueni nguetho ẹmmɛ bi muns
yʉ ją'i 'bʉ i cʉrpʉ ja ra hnini. Pɛ guehma
xʉn ngu yʉ ją'i mi zøm bʉ hapʉ mi 'yo ngue
høn bʉ go hapʉ ní nɛts'i.

2

Bi hoc'a n'da ra ją'i mi ts'a rá ją'i

1 Nu'bʉ mi tho i ts'ʉ 'da yʉ pa bi yʉt
mahøn'a bʉ Capernaum ra Jesús. Nu'bʉ mí
'yøh yʉ ją'i ngue 'bʉpʉ ja ra ngu, 2 'bexque
xʉn ngu bi zøm bʉ yʉ ją'i gue'bʉ go mi yupʉ
mbo ra ngu nɛpʉ thi. Nu ra Jesús bʉya, bi
xih rám hman Oja ʉ yʉ ją'i. 3 Nɛ nubʉya, bi
zøm bʉ 'da yʉn 'yohʉ i tu n'da ra hyẹnni
ngue mí ts'a rá ją'i. Goho ma 'yohʉ ʉ yʉn
dute. 4 Nɛ hingui sä da thopʉ 'bʉh ra Jesús
nguetho mi dʉ bʉ yʉ ją'i. Janangue'a bi
xø'ts'a n'da xɛqui ra 'bet'e, bi cąmp'ʉ a ra
hyẹnni con rá 'beza. 5 'Bex bi bąh ra Jesús
ngue mi pą ʉ ngue i jasɛ rá ts'ɛdi, nɛ bi
'yẹmp'a ra hyẹnni bʉya:
—Nu'i, n'yø, ni ts'oqui ya xʉm pun'ni i,
bi 'yẹmbi.
6 Nɛ nu'ʉ 'da yʉ xänbate niją, mi hupʉ.
Nɛ nu'bʉ mí 'yø'a 'bɛ'a i man ra Jesús,

7 bi 'yǫnsɛ mbo yʉ́ mbʉi n'da ngu n'da:
“Xina, hanja ni man na tengu na. Pɛ hingui
numansu Oją na, njo'o n'da ra ją'i da zä di
punba yʉ́ ts'oqui n'da, hinda hønt'a Oją,” bi
'yǫnsɛ yʉ́ mbʉi ʉ. 8 Pɛ nu ra Jesús 'bexque bi
bątho 'bɛ'a mbǫn ʉ, nɛ bi 'yǫmp'ʉ:
—Hanja ngubʉ guím bǫmhbʉ mbo ni
mbʉihʉ. 9 Ha guím bǫmhbʉ ngue nte ni mba
tho a dá xicä na ran 'yohʉ ngue rá ts'oqui ya
xʉm punbi. Ha guím bǫmhbʉ man'da xquí
pąhmbʉ ngue i ja ma ts'ɛdi 'bʉ ga xifi da
ndants'i, da gąx rá fịdi din 'yo. 10 Pɛ nugä
ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, ga ut'ahʉ
ya i ja man t'ędi ua ja ra häi ngue ga punba
yʉ́ ts'oqui n'da ra ją'i, jannangue'a ga japi
din 'yo na ran 'yohʉ ya, bi 'yǫn a ra Jesús.
Nɛ nubʉya, bi 'yǫmp'a mí ts'a rá ją'i:
11 —Nu'i, dí xi i, ndants'i, cąx ni fịdi, ni
mba ni ngu, bi 'yǫmbi.
12 Nubʉya, 'bex bi ndants'i, bi gąx rá fịdi,
bi bøm bʉ i ja ra ngu. Nɛ bi nu ʉ gätho mi
'bʉpʉ. Nɛ bi hyonya thoho ʉ. Jannangue a
bi 'yǫspa Oją ʉ bʉya nɛ bi 'yǫn ʉ:
—Njąm'bʉ xtá nuhʉ tengu a bin ja ya, bi
'yǫn ʉ.

*Nu ra Leví 'bex bi d*ɛn'na ra Jesús

13 M'bɛjua bʉya xø bi mba mahøn'a bʉ ja
ra ndendądehe a ra Jesús. Nɛ mi søm bʉ yʉ
ją'i nɛ mi xänba bʉ ʉ. 14 Nu'bʉ mi thopʉ 'bʉ a
ra Leví, i hupʉ ja rá mɛxa gue'a ra hyącahäi
a. Nu'a ra Leví rá ts'ʉnt'ʉ ra Alfeo a. Nu ra
Jesús bʉya bi 'yǫmbi:
—Ba tɛngui.
'Bex bi ndants'a ra Leví bʉya, bi dɛnni.

*Jesús bin sihm*ɛhʉ yʉ ts'om'bäi

15 Nɛ bin sihmɛhʉ ra Jesús nɛ yʉ́ xädi bʉ
ja rá ngu a ra Leví. 'Darpʉ bin sihmɛhʉ 'da
yʉ ziyate hyącahäi nɛ mi'da yʉ ts'om'bäi.
Xʉn ngu mi 'bʉpʉ nguetho xʉn ngu ʉ ya xí
'yǫc'yɛi a. 16 Nɛ nu'ʉ 'da ma xänbatehe bʉ
niją, yʉ fariseo ʉ, nɛ nu'bʉ mi nu ra Jesús
nɛ yʉ́ xädi sihmɛhʉ ʉ yʉ ziyate hyącahäi nɛ
yʉ ts'om'bäi nɛ bi 'yǫmp'ʉ yʉ́ xädi ra Jesús:
—Hanja ngubʉ øt' ni Hmuhʉ. Hingui ho
øt'a ngue i sihmɛhʉ yʉ ziyate hyącahäi nɛ
yʉ ts'om'bäi, bi 'yǫn ʉ.
17 Nu'bʉ mí 'yøh ra Jesús 'bɛ'a bi man ʉ, bi
'yǫmp'ʉ:
—Nu'ʉ im bǫnsɛ xʉn zaqui hingui honi
to'o da mbäts'i, hinda hønt'ʉ i pąsɛ in
zäman'ʉ i honi to'o da mbäx ʉ. Nɛ nugä
bá ǫcä ga fäx ʉ i pądi ja yʉ́ ts'oqui, him bá
ǫcä ga fäx ʉ im bǫnsɛ yʉ hocją'i, bi 'yǫn a ra
Jesús.

Ran t'änni nangue ʉ ɛ't' yʉ́n sihmɛ

18 Nu'ʉ yʉ́ xädi ra Xuua Nxixyą nɛ yʉ́ xädi
yʉ fariseo mí ɛ't' yʉ́n sihmɛ ʉ. Nɛ bi zøm bʉ
ʉ 'da bʉ mí 'bʉh ra Jesús ngue bi 'yänni nɛ
bi 'yǫmbi:
—Hanja hingui ɛ't' yʉ́n sihmɛ ʉ ni xädi
nɛ i ɛ't' yʉ́n sihmɛ ʉ yʉ́ xädi ra Xuua nɛ yʉ́
xädi yʉ fariseo, bi 'yǫn ʉ.
19 Ra Jesús bi xi'a n'da ran t'uti ngue ran
thąti 'bʉ mi dąt'ʉ, bi 'yǫmbi:
—Pɛ nu'ʉ i 'bʉpʉ ja ran thąti hin da du yʉ́
mbʉi nguetho 'bʉpʉ a ran 'yohʉ din thąti.
Hin da 'yǫna ngue hin din sihmɛ ʉ. 20 Pɛ da
zøn ra ora da ts'ispa a ran 'yohʉ nɛ ja da
'yɛ't' yʉ́n sihmɛ bʉya, bi 'yǫn a ra Jesús. 21 Nɛ
nu'a din xä ʉ ma xädigä hin da bømanho
'bʉ nɛ'a ra nyomhma da dɛn ya, tengu
thoho ra naxca 'bø't'e hin da zä di 'bø't'a
ra 'ya'bø't'e nguetho da xɛ thoho mahøn'a.
22 Nɛ ngutho a ra vino ma'da'yo hin da zä
da sirpʉ ja ra 'yambot'asǫi nguetho nu'a ra
vino ma'da'yo da dʉn 'bʉ da sirpʉ nɛ dim
fän a ra vino bʉya, gätho 'da dín ts'ontho
bʉya. Nu'a ra vino ma'da'yo i pa nsi't'i bʉ
ja yʉ mbot'asǫi ma'da'yo, pi 'yǫn'a ra Jesús
'bʉ mí dądi.

*Bi t'*ǫmbi i øt' ra 'bɛfi ʉ yʉ́ xädi ra Jesús
a ra pa ran ts'äya

23 Nɛ nu'a ra pa ran ts'äya bi mbähä yʉ́
xädi ra Jesús, bi thopʉ ja n'da rá huąhi yʉ
trigo. Nu yʉ́ xädi bʉya i toc yʉ trigo bʉ bi
thogui. 24 Nu yʉ fariseo bi nu 'bɛ'a bi 'yøt'ʉ
yʉ́ xädi ra Jesús nɛ bi t'ǫmp'a ra Jesús bʉya:
—Hanja ngubʉ i øt'ʉ ni xädihʉ ya nɛ i ma
man t'ędihʉ hin dam pɛhmbʉ a ra pa ran
ts'äya, bi 'yǫn'ʉ yʉ fariseo.
25 Pɛ nu'a ra Jesús bi 'yǫmp'ʉ:
—Ha hin guí nu bʉ ni søcuąhʉ ngue nɛ
ra David bi mbɛsta rán t'ędi Oją 'bʉ n'dandị
'bʉ min tumanthuhu bʉ bin 'yo nɛ ʉ min
'yohʉ. 26 Janangue'a bi yʉrpʉ ja rá ngu Oją
nɛ bi zihʉ bʉ yʉ 'bøxthuhmɛ. Pɛ him mi
sä xtán zi ʉ nɛ hønt'ʉ yʉ mbäją i sä da zi
ʉ. Nɛ nu ra Abiatar, ra hmumbäją bʉ a, bi
'yǫmp'ʉ.
27 Nɛ xø bi 'yǫna:
—Í ts'än'na ra pa ran ts'äya nguetho bi
ndep yʉ ją'i hin ɛ din ʉnbi, hin í ts'änni
ngue da mba nts'upi. 28 Nɛ nugä ngue dán

ją'igä ua ja ra ximhäi, drá hmugä nɛ i ja man t'ɛ̨di gam mangä 'bɛ'a da 'yøt' yʉ ją'i ra pa ran ts'äya, bi 'yɛ̨n a ra Jesús.

3

Bi hoc'a n'da ran 'yohʉ him mi sä di juąn rá 'yɛ

1 Nɛ nu ra Jesús bʉya bi yʉrpʉ ja ra niją mahøn'a. Nɛ mí 'bʉpʉ n'da ran 'yohʉ him mi sä di juąn rá 'yɛ. 2 Nɛ mi 'bʉpʉ 'da di ąxtho ra Jesús 'bʉ di hocpa rá 'yɛ ran 'yohʉ. Nɛ nu'bʉ da nu di hocpi di yąp pʉya nguetho ra pa ran ts'äya a. 3 Pɛ nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'a ran 'yohʉ:

—Ndants'i, gam 'bähnʉ made i 'bʉh yʉ ją'i, bi 'yɛ̨mbi.

4 Nɛ nubʉya, bi 'yän'dʉ 'bʉpʉ nɛ bi 'yɛ̨mp'ʉ:

—Dami xijʉ ya 'bɛ'a xʉn ho da t'øt' 'bʉ ra pa ran ts'äya. Ha da t'øt'a n'da ran ho uague da t'øt'a n'da ran ts'o. Ha xʉn ho 'bʉ da yąnba rá te rá miją'iui n'da, uague xʉn ho 'bʉ da hyącpa rá te rá miją'iui n'da.

Pɛ nu'ʉ hin'yʉ 'bɛ'a sä dí dąti. 5 Nu ra Jesús bi hyanman'ʉ yʉ ją'i bʉya nɛ bi zøt rá mbʉi nguetho hin'yʉ ran hocją'i ʉ. Nubʉya bi 'yɛ̨mp'a mi ʉ rá 'yɛ:

—Dami juąn ni 'yɛ.

Nɛ 'bex bi juąn rá 'yɛ bʉya, bi gomanho. 6 Bi bøn yʉ fariseo bʉya nɛ in cuɛ. Bin yąhʉ mahøn'a ʉ yʉ́n sʉihʉ ngue mi tɛn ra Herodes, nɛ mí hon ʉ 'bɛpʉ dí hyo a ra Jesús.

Xʉn ngu yʉ ją'i bim pɛti bʉ ja ra dądehe mahøn'a

7 Nu ra Jesús bi 'uegue bi mbähä yʉ́ xädi bʉ ja ra dądehe nɛ xʉn ngu yʉ ją'i mi 'bʉpʉ ra häi Galilea bi dɛnthoho. 8 Nɛ ʉ yʉ mɛngu bʉ ja ra häi Judea, nɛpʉ ra hnini Jerusalén, nɛpʉ ra häi Idumea, nɛpʉ 'danguadi ra Jordán, nɛpʉ ra xɛqui Tiro nɛ Sidón, bi 'yø ʉ 'bɛ'a gätho bi 'yøt'a ra Jesús. Janangue a gätho bi zøm bʉ mi 'bʉ a. 9 Nɛ nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ́ xädi:

—Damin sähʉ, gui jomhbʉ n'da ra t'ʉmbosa nʉ ja ra dehe, bi 'yɛ̨mp'ʉ.

Ngubʉ bi xifi nguetho i nu man'da man'da ní zøntho yʉ ją'i nɛ nu'bʉ bin dʉ bʉ yʉ ją'i da hyuxpʉ ja ra mbosa ra Jesús bʉya. 10 Nguetho ya xí hoqui xʉn ngu yʉ hyɛ̨nni, janangue a din tønthoho ʉ yʉn zäman'ʉ in nde da bɛnba rá pahni ra Jesús ngue mi pą ʉ, høntho ga thärpa thoho rá pahni 'bex gue da yąngui, mi ɛ̨n'ʉ. 11 Nɛ nu'ʉ min 'yohʉ ra zi̧thu bin dąnyahmu bʉ 'bʉh ra Jesús nɛ mbafi, ɛ̨n ʉ:

—Nu'i gue'e rá Ts'ʉnt'ʉ i Ją, bi 'yɛ̨n ʉ.

12 Pɛ nu ra Jesús nts'ɛdi bi hɛcpa ʉ nguetho hingui ndepe gue'ʉ yʉ zi̧thu dí bą ʉ yʉ ją'i gue gue'a rá Ts'ʉnt'ʉ Ją a.

Ra Jesús bi huahni 'dɛ'mayoho yʉ́ xädi

13 M'bɛjua bʉya bi guam bʉ ja ra nyuni a ra Jesús. Nubʉya bi zohn'dʉ 'da yʉ́ xädi nɛ nu'ʉ bi mba bʉ 'bʉh ra Jesús ʉ bʉya. 14 Nɛ nubʉya bi huahn'dʉ 'dɛ'mayoho, bi zänni din 'yohʉ ngue da zä da mbɛhni da xih yʉ ją'i rám hman Ją. 15 Nɛ bi un yʉ́ ts'ɛdi di hoc yʉ hyɛ̨nni nɛ da hyøn a thi yʉ zi̧thu n'yohʉ 'da yʉ ją'i. 16 Bi zänna ra Simón, nɛ bi zänbi dí huti ra Pedro a. 17 Nɛ ra Jacobo nɛ'a ra Xuua rán 'yohʉ na ra Jacobo. Gätho yoho yʉ́ ts'ʉnt'ʉ ra Zebedeo ya. Nɛ bi zänba yʉ́n sospathuhu Boanerges, i nde da ma tengu n'da ra ngäni. 18 Nɛ'a ra Andrés bi zänni, nɛ ra Felipe, nɛ ra Bartolomé, nɛ ra Mateo, nɛ ra Tomás, nɛ man'da ra Jacobo ngue rá ts'ʉnt'ʉ ra Alfeo, nɛ ra Tadeo, nɛ man'da ra Simón, t'ɛ̨mbi ra cananista. 19 Nɛ ra Judas Iscariote gue'a di dä a ra Jesús. Nɛ nu'bʉ mí gua'a bi un yʉ́ ts'ɛdi ʉ, bá ɛ̨h yʉ́ ngu.

*Bi t'*ɛ̨mbi in 'youi rá ts'ɛdi ra zi̧thu a ra Jesús

20 Nɛ xø bi zøm bʉ xʉn ngu yʉ ją'i mahøn'a xø him mi pongui din sihmɛ ts'ʉ ra Jesús nɛ yʉ́ xädi. 21 Nu'bʉ mí 'yø ʉ yʉ́ mɛni ra Jesús 'bɛ'a gätho i øt'a, ɛ̨mbi in gąt'i, nɛ bá ɛ̨ ʉ bi zøm bʉ 'bʉh ra Jesús i nde da zits'i.

22 Nɛ nu yʉ xänbate niją xpí 'yɛ̨ a Jerusalén, sä ɛ̨n ʉ n'youi ra zi̧thu ra Jesús, nɛ ɛ̨n ʉ nangue rá ts'ɛdi yʉ́ hmu ra zi̧thu gue'a ní zä i høn a thi yʉ zi̧thu ra Jesús, sä bi 'yɛ̨n ʉ yʉ xänbate niją.

23 Nu'bʉ mí bąh ra Jesús 'bɛ'a bi man ʉ, bi zon'dʉ bʉya nɛ bi xih yʉn t'uti da bądi hinga gue'a man ʉ. Bi 'yɛ̨mp'ʉ:

—Hin da zä a ra zi̧thu din sʉsɛhʉ yʉ́ minzi̧thuhʉ, nɛ xtí 'bɛtho rá ts'ɛdi. 24 Tengu n'da ra ts'ʉt'abi bʉ ja ra hnini hingui sä da hyą rá ts'ɛdi 'bʉ din sʉsɛhʉ ʉ yʉ́ ją'i. 25 Nɛ ngutho n'da ra ngu 'darpʉ 'bʉhmbʉ yʉ́ ts'ʉnt'ʉ n'da ran 'yohʉ da guasɛ ʉ 'bʉ hinga 'dat'a im bɛ̨ni. 26 Ngutho ʉ yʉ zi̧thu 'bʉ xtín sʉsɛhʉ yʉ́ hmu, xtan guasɛ ʉ 'bʉ hinga 'dat'a im bɛ̨n'ʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

27 Nɛ xø bi xih man'da ran t'uti nangue
'bɛ'a bi 'yørpa ra zįthu, bi 'yęmbi:
—Njon da zä da yʉrpʉ ja rá ngu n'da ran
'yohʉ i ja rá ts'ɛdi gue'bʉ hinga m'bɛt'o da
thu't'i. Pɛ nu'bʉ ya bi thu't'i, hingui hęi da
thąspi 'bɛ'a gätho i pɛs' pʉya, bi 'yęn a ra
Jesús.
28 Pɛ majuąni dí xi ahʉ hønt'a go ma
ts'oqui bi 'yøt' yʉ ją'i da mba ma punbi 'bʉ
da hyon ra punbi, nɛ hønt'a go ma ts'ore bi
ma. 29 Pɛ nu'ʉ to'o im man ra ts'ore nangue
rá Hogandąhi Oją njąm'bʉ da zä da mba ma
punbi ʉ, da nu ran ʉnbi gätho yʉ pa maząi,
bi 'yęn a ra Jesús.
30 Ngubʉ bi xih yʉ xänbate niją ra Jesús
nguetho bi 'yęn'ʉ hinga gue'a rá ts'ɛdi rá
Hogandąhi Oją in 'youi ra Jesús, ngue mi
høn a thi yʉ zįthu.

Ra Jesús i ęmbi rá mbe nɛ yʉ́n 'yohʉ ʉ i
øt' rá pähä Oją
31 Nɛ nubʉya bá ęsɛ rá mbe ra Jesús nɛ yʉ́n
'yohʉ. Pɛ mí 'bätho bʉ thi nguetho him bi
zä bi yʉt'a mbo. Nɛ bi xi ʉ 'bäpʉ mbo:
—Xihmi ts'ʉ ra Jesús ngue dín zohndähe
ua thi, bi 'yęmp'ʉ.
32 Nɛ nu'ʉ 'darpʉ mí huhmbʉ ra Jesús bi
'yęmp'ʉ bʉya:
—'Bäpʉ thi ni mbe nɛ nin 'yohʉ, i hon a
i 'na.
33 Nu ra Jesús bʉya bi dąt'ʉ:
—Ga xi ahʉ te'o a ma mbe nɛ man 'yohʉ.
34-35 Nɛ bi hyant'ʉ 'darpʉ huhmbʉ bʉya, nɛ
bi 'yęna:
—'Bʉcua ya ma mbe, nɛ man 'yohʉ,
nguetho hønt'a go te'o da 'yørpa rá pähä
Oją, gue'a man 'yohʉ a, nɛ gue'a man ju a,
nɛ gue a ma mbe a, bi 'yęmp 'bʉ mi dądi.

4

Ran t'uti ra mbomhmudä
1 Nɛ xø bi xänba yʉ ją'i mahøn'a bʉ ja ra
ndendądehe a ra Jesús. Nɛ ęmmɛ xʉn ngu
yʉ ją'i bim pɛtihʉ bʉ. Janangue'a bi yʉrbʉ
ja ra t'ʉmbosa bi dąn i ts'ʉ bʉ ja ra ndenthe.
Nu yʉ ją'i bi gopʉ ndenthe bʉya. 2 Nu ra
Jesús bʉya xʉn ngu yʉn t'uti bi xih yʉ ją'i
'bʉ mí xänbi, nɛ bi 'yęna:
3 —'Yøhmbʉ ts'ʉ ran t'uti ga xi ahʉ ya.
Nu'a n'da ra uąhi bi mba bá pon yʉ hmudä.
4 Nɛ bi zo 'da bʉ 'yu. Nubʉya bá ęh yʉ doja
bi jua'a nts'a yʉ hmudä xí zo bʉ. 5 Nu'ʉ
mi'da yʉ hmudä bi zo bʉ ja yʉ ndaxnado nɛ
ts'ʉtho ra häi bʉ. Janangue'a 'bex bi bøxa
n'dihi. 6 Pɛ nu'bʉ mam bá pøx ra hyadi 'bex
bi 'yot'ʉ nguetho hin hapʉ sä da mba yʉ́ 'yʉ.
7 Nu'ʉ mi'da bi zo bʉ ja yʉ dąpo, bi bøts'e
pɛgue bi gom' yʉ dąpo, nɛ nte bi ndø'ʉ. 8 Pɛ
nu'ʉ mi'da bʉya bi zo bʉ ja ra häi xʉn ho.
Bi bøts'e nɛ bin te, nɛ bi ndøgue. Nu'ʉ 'da
'däte ma'dɛt'a bi ndøgue, nu'ʉ 'da hyąte,
nu'ʉ 'da n'da ciɛnto bi ndøgue ngue n'da
'bäi, bi 'yęn a ra Jesús.
9 Nɛ xø bi 'yęmp'ʉ yʉ ją'i:
—Hønt'a go to'o ja yʉ́ zagu bi 'yø a dá ma,
bi 'yęmbi.

Hanja i xih yʉn t'uti yʉ ją'i a ra Jesús
10 Nu'bʉ mi 'bʉsɛhʉ 'dɛ'ma yoho yʉ́ xädi
ra Jesús nɛ'ʉ mi'da yʉ́ 'yęc'yɛi, bi xifi da xi
ʉ 'bɛ'a na mbøn a ran t'uti bi ma. 11 Nu ra
Jesús bi 'yęmp'ʉ bʉya:
—Gue'ahʉ bi ja ahʉ gui pąhmbʉ a him
mam fądi mam 'bɛt'o ngue 'bɛpʉ ní manda
rá ts'ɛdi Oją. Pɛ nu'ʉ yʉ ją'i thoho gue'ʉ
da sänba yʉn t'uti, 12 madague da nu pɛ hin
da 'yørpa masu 'bɛ'a da nu, nɛ madague da
'yøde pɛ hin da bądi 'bɛ'a ní mba a, nɛ hin da
bęni di päh yʉ́ mbʉi ngue da hyon ra punbi,
bi 'yęn'a ra Jesús.

*Rán th*ɛui a ran t'uti a ra mbomhmudä
13 Nɛ xø bi 'yęmp'ʉ mahøn'a:
—Nu'bʉ hin guí pąhmbʉ 'bɛ'a na mbøn'a
ran t'uti dá mangä, ha da zä gui pąhmbʉ
gätho mi'da ga xi ahʉ 'bʉ. 14 Nu'a na mbøn'a
dá mangä, nu'a ra uąhi que'a bá man rám
hman Oją hønbʉ go hapʉ. 15 Guehya bi zo
bʉ ja ra 'yu na mbøni bi 'yømanho rám
hman Oją ya. Pɛ nu ra zįthu 'bex bi japi bi
pumbęni a ram hma bi sifi. 16 Ximangutya
bi zo bʉ ja yʉ ndaxnado na mbøni bi 'yøh
ram hma nɛ bin johya. 17 Pɛgue hinga gätho
rá mbʉi bi bęni. Janangue'a nu'bʉ bi nu
yʉn ʉcpi nɛ yʉn ʉnbi nangue rám hman Oją
him bi hyät'i, 'bex gue bi zu nɛ bi 'uegue.
18 Nɛ nuya bi zo bʉ ja ra dąpo na mbøni
bi 'yømanho ram hma 19 pɛ ęmmɛ di ho
ra ximhäi nɛ ra mbɛti i hät'i, nɛ di ho da
'yøt' yʉ́ pähä zɛhɛ. Tengu'bʉ bi gomba ram
hma, nɛ hin di japi din te yʉ́ mbʉi. 20 Pɛ
nuya bi zo bʉ ja ra häi xʉn ho, na mbøni bi
'yømanho rám hman Oją, bi hyąni, nɛ bin
te yʉ́ mbʉi xʉn ho, nɛ bi xąnt'a ram hma
xʉn ho, tengutho yʉ hmudä, gue bi ndø'a
'däte ma'dɛt'a ʉ 'da, nɛ hyąte ʉ 'da, nɛ n'da

ciɛnto ʉ 'da, bi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ́ xädi 'bʉ mi xifi 'bɛ'a na mbøn'a ran t'uti bi ma.

Gätho him mam fądi da zøni da fądi

21 Nɛ xø bi 'yɛ̨n'a ra Jesús:

—Nu'a mam hmangä nts'änni gätho yʉ ją'i da 'yøde, tengu n'da ra nyot'i nts'änni di yot'i gätho bʉ mbo ra ngu, hingan ts'änni da mba ma cʉ't'i bʉ ja ra 'bihuanza o ra 'bit'ots'i. 22 Nguetho gätho 'bɛ'a him mam fądi da zøni da fądi, nɛ gätho 'bɛ'a him midí nɛqui da zøni da hnu. 23 Hønt'a go to'o ja yʉ́ zagu bi 'yø a dá ma. 24 Nɛ nu'a di jamansu a i øde da bądi xʉn ho nɛ Oją di japi man'da xʉn ngu da zøni da bądi. Pɛ nu'a hin ɛ di jamansu a i øde, pɛ nɛ'a zi ts'ʉ mi pądi dim 'bɛdi, nɛ tengu ni t'ɛni gnán ɛmhbʉ gue'a dí t'ɛn'nahʉ, nɛ man'da mbongui thoho din 'da ahʉ. 25 Din ja ahʉ tengu ram hma i ɛ̨na: "Nu'a xʉn ngu i ja man'da xʉn ngu din t'unni pɛ nu'a ts'ʉtho i ja man'da da thąnba a."

Rán t'uti ra hmudä i te

26-27 Nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ mahøn'a:

—Nuya di manda ua rá ts'ɛdi Oją madague'bʉ hin di nɛqui, tengu thoho n'da ra hmudä 'bʉ bi du a n'da ran 'yohʉ, madague'bʉ hingui nu hague ám bøts'e pɛgue i pądi da bøts'e, nte im bɛ̨ntho. 28 Nguetho nu'a ra häi dí tesɛ yʉ thuhu a. Nu'bʉ bi mbʉdi bi bøts'e, yʉ paxi thoho, m'bɛjua bʉya da ndøh yʉ́ dąxi, nɛ nubʉya din thą ʉ. 29 Nɛ nu ran 'yohʉ bʉya da xoqui nguetho bi zøn ra ora da 'bɛ'ts'i, bi 'yɛ̨n a ra Jesús. In jabʉ rá ts'ɛdi Oją ngue di manda ua nɛ njongui nu hague na te.

Ran t'uti rá hmudä ra mostaza

30 Nɛ man'da ran t'uti bi xih yʉ́ xädi ra Jesús mahøn'a, nɛ bi 'yɛ̨mp'ʉ:

—'Bɛpʉ dá bɛ̨mhbʉ hague di manda ua rá ts'ɛdi Oją. Ga xi ahʉ n'da ran t'uti nangue'a. 31-32 In ja tengu n'da rá hmudä ra mostaza i pa m'boni, nɛ ɛ̨mmɛ zicuɛ tho, ɛ̨mmɛ man'da zicuɛ xinda gue mi'da yʉ hmudä, pɛ man'da i te xʉn ngu yʉ́ 'yɛ, xinda gue gä mi'da yʉ paxi nɛ xøgue sä da 'yøt' yʉ́ 'bafi yʉ doja bʉ ja yʉ́ xaha. Njabʉ rá ts'ɛdi Oją bʉ ni nɛqui ngue di manda ua, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Hanja bi xih yʉn t'uti ʉ yʉ ją'i

33 Nɛ xʉn ngu mi'da yʉn t'uti bi xänba yʉ ją'i a ra Jesús 'bʉ mi xänbi tengu ya i hmangua, pɛ hønt'ʉ hingui hɛ̨i bʉ dá fądi bi xifi. 34 Nɛ nte bi xih mi'da yʉm hma, hønt'ʉ yʉn t'uti bi xifi. Pɛ nu'bʉ mi 'bʉsɛhʉ yʉ́ xädi bi xih pʉya 'bɛ'a na mbøn'ʉ yʉn t'uti bi mam bʉ 'bʉh yʉ ją'i.

Bi xifi din hɛ̨ ran dąhi ra Jesús

35 Nu'bʉ mín de bʉya nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ́ xädi:

—Nuya ga thohmbʉ nʉ 'danguadi ra dądehe, bi 'yɛ̨mp'ʉ.

36 Nɛ nubʉya bi xih yʉ ją'i da mbeng bʉ yʉ́ ngu. Nu yʉ́ xädi bʉya bi 'yon a ra mbosa mi huhʉ ra Jesús, bi mbähä bʉya. Nɛ xʉn ngu mi'da yʉ ją'i bi dɛnni ngue bi hyusɛ yʉ́ mbosa ʉ. 37 Nɛ nu'bʉ ya i 'yo bʉ ja ra dehe nɛ nts'ɛdi ran dąhi bin ja, nɛ bi donts' ra dehe ra mbosa nɛ mi ts'ʉtho xtán yudi. 38 Pɛ nu ra Jesús mi hunh ra huhni, nɛ mi ąpʉ ja ra mbosa. Nu yʉ́ xädi bi 'yä ra Jesús nɛ bi 'yɛ̨mbi:

—Xänbate i, ha nte guím bɛ̨ni nɛ nde ga tuhʉ, bi 'yɛ̨mp'ʉ.

39 Bi ndants'a ra Jesús bʉya nɛ bi 'yɛ̨mp'a ran dąhi nɛ a ra dehe:

—Daman hɛ̨, bi 'yɛ̨mbi.

'Bex gue bin hɛ̨ ran dąhi nɛ ra dehe bʉya him mam bi 'yąni. 40 Nubʉya, bi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ́ xädi:

—Guín suhʉ nguetho ts'ʉtho guí ɛ̨c'yɛigahʉ.

41 Nu yʉ́ xädi bʉya bi zu a ra hmu, nɛ bi hyonya thoho a bin ja. Bin 'yɛ̨mzɛhɛ n'da ngu n'da ʉ:

—'Bɛ'a di 'yɛ̨t'ui na ran 'yohʉ, nɛ ya 'bex gue in hɛ̨ a ran dąhi nɛ ra dehe di hɛcpi.

5

Ra Jesús bi hyønba thi yʉ zi̧thu a ra mɛngu bʉ Gadara

1 Nubʉya nu ra Jesús nɛ yʉ́ xädi bi zøm bʉ 'danguadi ra dądehe nubʉ ja ra häi Gadara. 2-6 Nɛ mi 'bʉpʉ n'da ran 'yohʉ min 'youi yʉ zi̧thu. Nu'a mi zą̨m bʉ ja ran 'yägui, nɛ njo'o to'o mi sä da zą̨mmi nguetho gä i xɛcthoho yʉ cadena mi pa nthąt'i. Xʉn ngu yʉ ni̧di bi thurpa yʉ́ 'yɛ nɛ yʉ́ gua nangue yʉ cadena, pɛ gätho i xɛcthoho. Njon mi sä di hɛcpi. Gätho ra pa nɛ ra xui mi mbapʉ ja ra dąpo o guepʉ ja ran 'yägui, nɛ midi ʉnba zɛhɛ nguetho mi hɛzɛhɛ rá ją'i nangue yʉ do. Nu'bʉ mí bøm bʉ ja ra mbosa a ra Jesús nɛ

yʉ̈ xädi, 'bex bá ç a ran 'yohʉ bin c'athʉ, bí 'yçpʉ ja ran 'yägui, bin dąnyahmu bʉ 'bäh ra Jesús, bi dąnde, 7 nɛ nts'ɛdi mbafi, bi 'yçna:

—'Bɛ'a guí nde gui 'yørcahe grá Jesús, rá Ts'ʉntʉ'ʉ i Oją mahçts'i. Nuya dí ä a ra mate hin gui ʉngahe, 8 bi 'yçn'ʉ yʉ zįthu 'bʉ mi sifi da bøm bʉ rá mbʉi ran 'yohʉ. 9 Nɛ nubʉya nu ra Jesús bi 'yän'nʉ yʉ zįthu:

—'Bɛ'a ní thuhu, bi 'yçmbi.

—Ma thuhu "N'dan nɛts'igähe" nɛ çmmɛ xʉn ngu gähe, bi 'yçna. 10-12 Nɛ nts'ɛdi dí ä a ra mate gue'bʉ ga pømhbe hin gui pɛngahe bʉ n'danni i ja yʉ häi, dami 'yørcahe ra mate gui pɛngahe nʉ 'bʉh yʉ ts'ʉdi ga cʉthe nʉ, bi 'yçn'ʉ. Nguetho hinga yatho mí 'yo ʉ yʉ ts'ʉdi xʉn ngu, mi sapaxi bʉ.

13 Nu ra Jesús ya bi un ran t'çdi da yʉrpʉ 'bʉh yʉ ts'ʉdi. Nu'bʉ mí yʉrpʉ ya 'bex bán tih yʉ ts'ʉdi bá cąpʉ ja ra nguani ʉ 'bex bi yʉpʉ ja ra dehe ʉ, nɛ gä bi du bʉ ʉ bʉya. Mbɛ yo mahuąhi i jua ʉ.

14 Nu ʉ yʉn 'yohʉ midi jamansu yʉ ts'ʉdi, 'bex bi 'da 'bʉ min nu 'bɛ'a bi 'yøt'ʉ yʉ ts'ʉdi. Bi mba bá mam bʉ ja ra hnini nɛpʉ huąhi a bin ja. 'Bex bi mba yʉ ją'i bʉya da nusɛ ʉ 'bɛ'a bi man ʉ yʉ́ mbädi yʉ ts'ʉdi. 15 Nu'bʉ mí zøm bʉ, bi nu i hupʉ a ran 'yohʉ madí ʉnba ra zįthu, ya xí zä nɛ i he rá zi pahni. Çmmɛ bi mbidi yʉ ją'i bʉya. 16 Nu'ʉ xí nu yʉ ts'ʉdi, xø bi xifi xʉn ho yʉ ją'i mahøn'a 'bɛ'a xín ja. 17 Nɛ nubʉya, nu yʉ mɛngu bʉ çmmɛ bi 'yäp ra mate ngue 'bex gue da bøn a ra Jesús bʉ ja yʉ́ häi ʉ.

18 Bi mba da ndex ra mbosa a ra Jesús bʉya. Nɛ nu'a ran 'yohʉ xí ʉnba ra zįthu çmmɛ i nde da dɛn'na ra Jesús gue 'darpʉ din 'yohʉ. 19 Pɛ nu ra Jesús him bi un ran t'çdi nɛ bi hɛcpi.

—Ni mba bʉ ni ngu, nɛ gui xi ʉ nim 'bʉihʉ ran ho bi 'yøt'a Oją ra Hmu ngue bi huçc'a i, bi 'yçmp'a ran 'yohʉ.

20 Nu'a min 'youi ra zįthu bʉya, bi mba rá ngu. Bi dʉ'mi bi mam bʉ gätho ra xɛqui Decápolis 'bɛ'a xí 'yørpa ra Jesús. Nɛ gätho ʉ bi xifi bi hyonya thoho ʉ.

Ra Jesús bi 'yä'a rá t'ịxu ra Jairo nɛ bi hoc'a n'da ra xisu mi hçmb ra mbɛji

21 Nɛ nu'bʉ ya mi zøn ra Jesús bʉ ná 'danguadi ra dądehe, çmmɛ xʉn ngu yʉ ją'i bim pɛti bʉ ndenthe mahøn'a guepʉ bin säya ra mbosa. 22 Bi zø'a n'da rá ngʉrbi ra niją i Jairo a, bin dąnyahmu bʉ ja rá gua ra Jesús. 23 Nɛ çmmɛ bi 'yäp ra mate, bi 'yçmbi:

—'Yørqui ts'ʉ ra mate ga mbähä ba cäx ni 'yɛ ma t'ịxu nguetho çmmɛi, janangue'a da yąni nɛ hin da du, bi 'yçmbi.

24 Nu ra Jesús bi mbɛ bʉya, nɛ xʉn ngu yʉ ją'i bi dɛn'ndʉ, xøgue bin dʉ bʉ ni mba ʉ. 25 Nɛ bi zʉpʉ 'yu n'da ra xisu ná 'dɛ'mayon jɛya mi hçmb ra mbɛji. 26 Çmmɛ xí nu ran ʉnbi nangue xʉn ngu yʉ 'yøthebate xí 'yøthe. Xi juadi gätho rá mbɛti mi ja, nɛ xingui ts'ʉ bi dịts'i, xøgue man'da çmmɛi. 27 Pɛ nuya i hon a ra Jesús nguetho xí 'yø'am man yʉ ją'i ngue di hoqui hønt'a go 'bɛ'a man ʉ. Janangue nu'bʉ mi zʉdi 'bex bi yʉt'i nde bʉ ní mba ʉ, bi därpa rá xʉthapahni ra Jesús bʉya. 28 Nguetho mí çnsɛ ra xisu, "Høntho ga thärpa rá pahni, ya da yąngui," mi çna. 29 Nɛ nu'bʉ mi därpa rá pahni ra Jesús 'bex bin hç a rá mbɛji mí hçmb bʉya. 'Bex bi bą a ra xisu ngue ya bi zä xʉn ho. 30 'Bex bi bąh ra Jesús ngue bi hoc'a n'da ra ją'i rá ts'ɛdi 'bʉ mí därpa rá pahni. Janangue bi nyç'a ra Jesús, bi hyçt'ʉ yʉ ją'i min 'yohʉ nɛ bi 'yçna:

—To'o bi därca ma pahni, bi 'yçna.

31 Nu yʉ́ xädi bʉya bi 'yçmbi:

—Guín nuhma çmmɛ dʉ ua yʉ ją'i, "To'o bi därca ma pahni," nɛ guí çna.

32 Nu ra Jesús i tø'mi da mansɛ to'o xí därpa rá pahni. 33 Nɛ nu ra xisu bʉya, bin su nɛ di fɛt'i nguetho pą a xí t'ørpe. Nɛ bi mba bʉ 'bäh ra Jesús bin dąnyahmu bʉ ja rá hmi nɛ bi xifi gätho 'bɛ'a xí 'yøt'e. 34 Nu ra Jesús bʉya bi 'yçmbi:

—Nu'i grá zi xisu, bi zä i nguetho gá 'yçc'yɛigui. Ni mba da hyu ni mbʉi, him man di ʉn'a a gmi hçmbi.

35 Gätho na yąui a ra xisu 'bex bi zøpʉ mi'da yʉ ją'i bí 'yçpʉ ja rá ngu a ra Jairo, bi t'çmp'a ra Jairo:

—Nu'a ni t'ịxu ya bi du. Säti thoho man'da gadi pah na ra xänbate.

36 Pɛ nu ra Jesús 'bʉ mí 'yø a bi man'ʉ, bi 'yçmp'a ra Jairo bʉya:

—O di tu ni mbʉi, høntho gui 'yɛc'yɛi ngue majuąni i ja ma ts'ɛdi, bi 'yçmp'a.

37 Guehma bi thoh pʉya nɛ njom bi japi da dɛnni. Hønt'a ra Pedro, nɛ ra Jacobo nɛ ra Xuua rán 'yohʉ ra Jacobo, bi xifi da mbähä bʉ rá ngu ra Jairo. 38 Nu'bʉ mi zøm bʉ ja rá ngun a ra Jairo bʉya, bi nu ngue i zon'ʉ yʉ

ją'i 'bʉpʉ, nɛ ɛ̨mmɛ di mbahni na ts'oni. 39 Bi
yʉrpʉ mbo ra Jesús bʉya, bi 'yɛ̨mp'ʉ 'bʉpʉ:
—Hanja ɛ̨mmɛ gadi hi̧hʉ na ts'oni. Nuna
ra hmute hingui tu pɛgue i ąha.
40 Nu'bʉ mi 'yøh yʉ ją'i 'bɛ'a bi man a,
bi den thoho bʉya. Nu ra Jesús bʉya, bi
'yɛ̨mp'ʉ yʉ ją'i:
—Dami pømhbʉ thi, bi 'yɛ̨mbi.
Hønt'a rá ta nɛ'a rá mbe ra hmute xí du
nɛ yʉ́ xädi, bi yʉthʉ ra Jesús bʉ 'bɛn a ra
hmute. 41 Nu'a ra Jesús bʉya bi bɛnba rá 'yɛ
a ra hmute nɛ bi 'yɛ̨mbi:
—Talita cumi, bi 'yɛ̨mbi. I nde da ma:
"Nu'i grá hmute dí xi i, dami ndants'i."
42 Nu'a ra hmute bʉya 'bex bi ndants'i nɛ
bin 'yo. 'Dɛ'mayon jɛya mi pɛ'ts'a. Nu'ʉ bi
yʉthʉ mbo bi hyonya thoho. 43 Nu'a ra Jesús
bʉya nts'ɛdi bi 'yɛ̨mp'ʉ:
—Njon gui xihmbʉ 'bɛ'a dá øt'ä, bi
'yɛ̨mp'ʉ. Nɛ nubʉya bi 'yɛ̨mp'a ra Jairo:
—Dami 'uı̨n na ni t'i̧xu ya, bi 'yɛ̨mbi.

6

Ra Jesús bi zøm bʉ rá hninizɛhɛ

1 Bi bøm bʉ ra Jesús bʉya, bi mba bʉ ja rá
hnini zɛhɛ Nazaret. Bi mbähä yʉ́ xädi. 2 Nɛ
nu'a ra pa ran ts'äya, bi mbähä yʉ́ xädi bʉ ja
ra niją. Nu ra Jesús bʉya bi xänba bʉ yʉ ją'i.
Nu'bʉ mi 'yøh yʉ ją'i a bi man'a ra Jesús, bi
hyonya thoho nɛ din 'yɛ̨mzɛhɛ ʉ:
—'Bɛ'a nin xädi im man na. 'Bɛ'a ni ts'ɛdi
i ja na, ngue i sä i øt' yʉn t'øt'e mixte na.
3 Ha hinga guehna ra yaxi na, rá ts'ʉnt'ʉ ra
María. Nɛ yʉ́n 'yohʉ ra Jacobo, nɛ ra José,
nɛ ra Judas, nɛ ra Simón, nɛ ʉ yʉ́n ju dí
'bʉhmbʉ ua, bi 'yɛ̨n ʉ.
Nɛ bi ʉ't' yʉ́ mbʉi zɛhɛ ʉ. 4 Janangue'a
nu'a ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ:
—Gätho yʉ́ pøngahyą Oją i hnumansu,
pɛ hønbʉ ja rá häizɛhɛ nɛpʉ 'bʉh yʉ́ mɛni,
nɛpʉ ja rá ngusɛ hingui hnumansu bʉ, bi
'yɛ̨n'a.
5 Nɛ hingui ngu yʉn t'øt'e bi 'yørpʉ ngue
xtá 'yut rá ts'ɛdi. Hønt'ʉ zi yoho yʉn
zäman'ʉ bi gäx rá 'yɛ bi japi bi yąn'ʉ. 6 Nɛ
bi hyonya thoho a ra Jesús nguetho him bi
'yɛ̨c'yɛi ʉ ngue i ja rá ts'ɛdi ʉ yʉ́ mɛnguhʉ.
Nɛ nubʉya bi mba bʉ ja yʉ t'ʉhnihni jombʉ
Nazaret, nɛ bi xänba bʉ ʉ yʉ ją'i.

*Bi mb*ɛhn'dʉ 'dɛ'mayoho da mamp'a
rám hma

7 M'bɛjua bʉya bi xi ʉ 'dɛ'mayoho yʉ́ xädi
ngue da mba bʉ ja yʉ hnini. Nɛ 'da i yoho
bi zänni, nɛ bi un yʉ́ ts'ɛdi da hyøn'a thi
yʉ zi̧thu in 'yohʉ ʉ 'da yʉ ją'i. 8-9 Nɛ bi xi
ʉ nte da hyąx 'bʉ bi mba ʉ. Hønt'a n'da ra
tøhø da hyąts'i n'da ngu n'da ʉ. Nɛ hønt'ʉ
yʉ thi̧xfani da 'yʉt'i. Xíng yʉn ju'døzą, xíng
yʉn zɛdi da hyąts'i, xing ra mbɛti, nɛ xín da
gąx ʉ yojo'ts'i yʉ́ pahni.
10 Nɛ man'da bi 'yɛ̨mp'ʉ:
—Hønbʉ go hapʉ da mba ma säya ahʉ
'bʉ gá sømhbʉ bʉ ja yʉ hnini, gam 'bʉhmbʉ
bʉ gue'bʉ go gá nɛxhʉ bʉ. 11 Nɛ nubʉ hapʉ
gui sømhbʉ ngue hin da zin ahʉ nɛ hin da
'yømanho a guí mamhbʉ, dami pømhbʉ bʉ,
dami huąjʉ ra häi ja ni xi̧nguahʉ, ra hmɛpya
ngue gui sohmbʉ bʉ ʉ. Nɛ majuąni dí xi
ahʉ, nu'a ra hnini hin da zin ahʉ, man'da
xʉn ngu ran ʉnbi da nu a 'bʉ bi zøn ra pa
ran juąnbi, xinda gue'a ra hnini Sodoma nɛ
ra hnini Gomorra, bi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ́ xädi.
12 Nɛ bi bøm bʉ 'dɛ'mayoho bʉya, bi mba.
Hønbʉ go hapʉ bin 'yo bi xih yʉ ją'i di päh
yʉ́n 'yomfɛ̨ni nangue yʉ ts'oqui bi 'yøt'e.
13 Nɛ bi hyøn a thi xʉn ngu yʉ zi̧thu mín
'yohʉ 'da yʉ ją'i nɛ xʉn ngu yʉn zäman'ʉ
bi gox ra aceite nɛ bi japi bi zä ʉ.

Rán dąte ra Xuua Nxixyą

14 Mí ø a ra ts'ʉt'abi Herodes ngue mí man
yʉ ją'i 'bɛ'a mí øt'a ra Jesús bʉ mí 'yo, nɛ bi
'yɛ̨mb bʉya:
—Masque gue'a ra Xuua Nxixyą a bi
dąmbɛ̨ni, janangue'a i øt yʉn t'øt'e ngue i
uh rá ts'ɛdi, bi 'yɛ̨na.
15 Pɛ nu'ʉ 'da yʉ ją'i, mi ɛ̨na:
—Ra Elías a ra Jesús.
Nɛ nu'ʉ 'da i ɛ̨na:
—Ra pøngahyą tengu mi 'bʉh maya'bʉ.
16 Pɛ nu ra Herodes 'dat'a im ma, bi 'yɛ̨na:
—Gue'a ra Xuua Nxixyą a ngue dá manda
da ts'ɛcpa rá 'yʉga, masque bi dąmbɛ̨ni, bi
'yɛ̨n a ra Herodes.
17-18 Nguetho guesɛ ra Herodes bi
mbɛnh'dʉ bá bɛnt ra Xuua, bi du't'i nɛ bi
got'a fädi. Nguetho in cuɛ ra Herodes 'bʉ mí
t'ɛ̨mbi hingui ho a bi 'yøt'e ngue xí zin a rá
'bɛpo. Nɛ nu'bʉ mí zin'a ra xisu, mi 'bʉhmi
a ra Felipe. Nɛ nu'a ra Felipe, rán 'yohʉ
zɛhɛ a ra Herodes. Nɛ nu ra xisu i Herodías
a. Nɛ gue'a ra Xuua Nxixyą bin yąui ra
Herodes, bi xifi hingui ho a bi 'yøt'e. Him

bi 'yømanho ra Herodes bʉya, janangue bi
manda dí cot'a fädi ra Xuua Nxixyą.
19 Nɛ a ra Herodías bin cuɛ nɛ ɛ̨mmɛ honi
'bɛpʉ dí hyo a ra Xuua. Pɛ him 'bex bi zä
bi hyo. 20 Nguetho nu ra Herodes mi pądi ra
hocją'i a ra Xuua, nɛ bi xi ʉ yʉ mbängoxthi
njon da japi da yʉrpʉ ngue di ʉnba ra Xuua.
Nɛ nu ra Herodes, ja'bʉ di manda bá ts'inba
ra Xuua ngue i nde da 'yø i ts'ʉ rám hman
ra Xuua. Nɛ bi 'yømanho tho madague'bʉ
hinga gätho i pądi 'bɛ'a nam bøn'a i man ra
Xuua.
21 Nu'bʉ mi zøn ra pa rá ngopa ra Herodes,
nu ra Herodías bʉya bi dịni 'bɛpʉ dí hyo ra
Xuua bʉya. Bi 'yøt'a n'da ra dạnsihmɛ ra
Herodes bá si yʉ́m fäts'ihʉ, nɛ yʉ́ hmudofʉi
nɛ'ʉ yʉ ngʉrpi bʉ ja ra häi Galilea. 22 Nu'bʉ
min sihmɛ ʉ bi yʉrpʉ rá t'i̧xu ra Herodías,
bin nɛsɛ a ra hmute. Nu ra Herodes nɛ ʉ
gä mi huhmbʉ bʉ ɛ̨mmɛ bi numanhop rán
hnɛi ra hmute.
—Nuya gui 'yäqui 'bɛ'a guí nde gui
'yäqui, nugä ga 'da i, bi 'yɛ̨mbi.
23 Nɛ xø bi 'yɛ̨mbi:
—'Yɛ̨c'yɛi Oją majuąni ga 'da i 'bɛ'a gui
'yäqui madague a gui 'yäc made gätho 'bɛ'a
dí pɛ'ts'ä, bi 'yɛ̨mbi.
24 Nu'a ra hmute bʉya bi bøni nɛ bi
'yän'na rá mbe ngue ra Herodías, bi 'yɛ̨mbi:
—'Bɛ'a sä ga äpi, mbe.
Nu'a rá mbe bʉya bi 'yɛ̨mbi:
—'Yäp'a rá yą ra Xuua Nxixyą.
25 Bi mbenga n'dihi ra hmute bʉya bi
'yɛ̨mp'a ra Herodes:
—Dí nde 'bexque guehya gui 'dac'a rá
yą ra Xuua Nxixyą, gui cärca ra mbohi, bi
'yɛ̨mbi.
26 Nu ra Herodes bʉya bi du rá mbʉi 'bʉ mi
'yø a bi man a ra hmute, pɛ hingui sä 'bɛ'a
da mam bʉya nguetho hupʉ ja ran sihmɛ ʉ
xí 'yøde 'bɛ'a bim ma ngue ya xi ma majuąni
di unni 'bɛ'a da t'äpi. 27 Janangue a guehma
bi mbɛnhna n'da ra dofʉi bá hąnba rá yą ra
Xuua. 28 Nu'a ra dofʉi bʉya bi mba bá sɛcpa
rá yą ra Xuua nubʉ ja ra fädi nɛ bá cät'a n'da
ra mbohi, bi unna ra hmute bʉya. Nu ra
hmute bʉya, bi unna rá mbe a rá yą ra Xuua.
Nɛ gue'a bin ja 'bʉ mi du ra Xuua Nxixyą.
29 Nu'bʉ mí 'yøh yʉ́ xädi ra Xuua ngue bi
ts'ɛcpa rá yą, bá ɛ̨ ʉ, bi duspa rá ngøc'yɛi nɛ
bi mba bi 'yäpʉ ja ran 'yägui bʉya.

Bi un ran ts'ihmɛ cʉt'a mahuąhi a ra
Jesús
30 Nu'bʉ jam bá penc ʉ yʉ́ xädi a ra Jesús,
bi xifi 'bɛ'a gätho xi 'yørpʉ bin 'yo, nɛ bi ma
'bɛ'a gätho bi mam bʉ 'bʉh yʉ ją'i 'bʉ mi xih
rám hman Oją ʉ. 31 Nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ:
—Ga mbähä ts'ʉ nʉ n'danni ngue dan
säyahʉ ts'ʉ nʉ, xøhma guí yähmbʉ, bi
'yɛ̨mp'ʉ.
Nguetho xʉn ngu yʉ ją'i i søm bʉ, ní mba
nɛ ní 'yɛ̨hɛ, nɛ xíngui ts'ʉ im bongui din
sihmɛ ʉ. 32 Janangue a bi hyu ra mbosa ʉ
im bɛ̨ni da zøm bʉ ma'ueni ʉ guepʉ da zä
dim 'bʉsɛ ʉ. 33 Pɛ xʉn ngu mi'da yʉ ją'i bi
hyant'a ra mbosa bʉ ni mba nɛ bi bądi i hu
bʉ ra Jesús. Nɛ bá nɛxpʉ ja yʉ́ hnini ʉ, nɛ
ɛ̨mmɛ bin ti ʉ nɛ 'yogua thoho nɛ m'bɛt'o bi
zøm bʉ da zøn'a ra mbosa. 34 Nu'bʉ mi gąh
ra mbosa ra Jesús nɛ yʉ́ xädi, bi nu xʉn ngu
yʉ ją'i ya xí zøm bʉ, nɛ bi huɛ̨c'ʉ ngue in ja
tengu yʉ dɛ'yo njo'o di jamansu. Nɛ 'bex
bi dʉ'mi bi xih yʉ ją'i rám hman ra Jesús
mahøn'a asta gue'bʉ go mín de. 35-36 Nu'bʉ
mín de bʉya bi t'ɛ̨mp'a ra Jesús:
—Ɛ̨mmɛ bin de ya, nɛ hinga nan sihmɛ
yʉ ją'i, dami pɛnpʉ ja yʉ t'ʉhnini ya da dän
yʉ hmɛ bʉ nguetho ma'ueni ua nɛ hin'yʉ
'bɛ'a da zi, bi 'yɛ̨n'ʉ yʉ́ xädi.
37 Pɛ nu'a ra Jesús bi 'yɛ̨na:
—Gue'ahʉ gui 'uịmhbʉ yʉ ją'i, bi 'yɛ̨mbi.
Nɛ bi 'yɛ̨n'ʉ yʉ́ xädi:
—Pɛ ha guí ɛ̨nje gua tämhbe yocɪɛnto ra
hmɛ ngue ga unhde yʉ ją'i da zi, bi 'yɛ̨n'ʉ.
38 Nu ra Jesús bʉya bi 'yɛ̨mp'ʉ:
—Bá nuhʉ bʉ hangu yʉ hmɛ ja bʉ.
Nu'bʉ mí bądi, bi 'yɛ̨mbi:
—Cʉt'a mhmɛ nɛ yoho yʉ huą ja ua, bi
'yɛ̨n ʉ.
39 Nɛ bi xih pʉya:
—Dami xihmbʉ yʉ ją'i din säya nʉ i ja yʉ
'bot'ɛi.
40 Nɛ 'darpʉ bi hyu ʉ n'da ciento, nɛ
'darpʉ bi hyu ʉ mi yote ma 'dɛt'a, nɛ njabʉ
bi 'yøt'e gätho ʉ mi'da. 41 Nu'bʉ mi gʉn'ʉ
cʉt'a yʉ hmɛ nɛ ʉ yoho yʉ huą ra Jesús,
bi ndøs mahɛ̨ts'i, bi 'yäp rán ją̨pi Oją nɛ bi
xɛn'ʉ yʉ hmɛ. Nɛ ʉ yʉ huą bʉya. Nubʉya bi
un'dʉ yʉ́ xädi di darpa yʉ ją'i. 42 Gätho bin
sihmɛ ʉ 'bʉpʉ nɛ bin niyą xʉn ho ʉ. 43 Nɛ
nu'bʉ mi jua'a bi pɛt'ʉ bi bongui, 'dɛ'mayo
'bøts'e bi yudi. 44 Nɛ nu'ʉ bin sihmɛ cʉt'a
mahuąhi ma 'yohʉ ʉ.

Ra Jesús bin 'yo maxøts'e bʉ ja ra dądehe

45-46 Nu ra Jesús bʉya bi xih yʉ́ xädi m'bɛt'o
da mba ʉ da zøm bʉ ra hnini Betsaida, nɛ
bi yʉt'a n'dihi bʉ ja ra mbosa ʉ bʉya. Nu
ra Jesús him 'bex gue bi mba nɛ nu'bʉ min
'yẹhmbʉ gätho yʉ ją'i, bi ndexpʉ ja ra nyuni
bin yąui Oją bʉ. 47 Nu'bʉ min xui, ya i 'yo
bʉ ra mbosa bʉ made ra dehe. Nu ra Jesús
mi 'bʉtho bʉ bán ts'ogui. 48 Nɛ nu'bʉ mí
hyant'ʉ 'bɛ'a øt'ʉ yʉ́ xädi, bi nu ngue xʉn
hẹi bʉ ni 'yon yʉ́ mbosa nguetho di costa'a
ran dąhi a ra mbosa. Nɛ nu'bʉ maguembʉ
da hyax pʉya bá ẹh ra Jesús bʉ ní mba yʉ́
xädi, ba 'yo maxøts'e ra dehe. Nɛ nu'bʉ mi
zʉdi ẹna da mi'ts'a ra mbosa. 49-50 Nu'ʉ yʉ́
xädi 'bʉ mi nu bi bẹn ʉ: "N'da ra du i mba
bʉ," ẹn'ʉ. Nɛ ẹmmɛ bi mba ʉ nguetho bin
su. Nu'a ra Jesús bi 'yẹmp'ʉ:

—Guecä o te guím bẹmhbʉ. Damin jo-
hyahʉ, bi 'yẹmp'ʉ.

51 Nɛ bi ndexpʉ ja ra mbosa bʉya. 'Bex
bin hẹ ran dąhi, nɛ ẹmmɛ bi hyonya thoho
yʉ́ xädi 'bʉ mi nu 'yo maxøts'e ra dehe
ra Jesús, nɛ bin hẹ n'dihi ran dąhi. 52 Bi
hyonya thoho nguetho him bi bẹni 'bɛ'a bi
nu 'bʉ mi 'uịn'i cʉt'a mahuąhi yʉn 'yohʉ bʉ
ndenthe, nguetho hingana pądi xʉn ho ʉ.

Ra Jesús bi hoc'ʉ yʉn zäman'ʉ bʉ ja ra
xɛqui Genesaret

53 Nɛ bi zøm bʉ 'danguadi ra dądehe bʉya,
nubʉ ra häi Genesaret, bi zopʉ yʉ́ mbosa.
54 Nu'bʉ mi gąpʉ ja ra mbosa, gätho yʉ ją'i
bi bądi gue gue'a ra Jesús. 55 Nɛ nu yʉ ją'i
bʉya 'bex bi mba bá si yʉ hyẹnni, bi zixpʉ
da thoh ra Jesús. Mi oxpʉ ja yʉ́ 'beza 'da,
hønbʉ go hapʉ ní nɛts'i. Nɛ nu'bʉ mi thopʉ
ra Jesús bʉ ja yʉ́ häi ʉ, 56 hønbʉ go hapʉ bi
thogui, o gue yʉ t'ʉhnini o gue yʉ dąhnini,
o guepʉ ma'ueni yʉ hnini, ya xí 'bom bʉ
yʉn zäman'ʉ. Nɛ gätho bʉ bi thogui bi si
a ra Jesús: "Mada hønt'a ni pahni ga thät'i
i," bi t'ẹmbi. Nɛ hønt'a go to'o bi därpa rá
nyąmpahni 'bex bi zä bʉya.

7

Ra Jesús bi ma nda'a dí ts'onba rá mbʉi
n'da ra ją'i

1 Nɛ bi nɛxpʉ Jerusalén 'da yʉ fariseo
nɛ yʉ xänbate niją, bi zøm bʉ mi 'bʉh ra
Jesús. 2 Nɛ bi nu ʉ 'da yʉ́ xädi ra Jesús i
sihmɛ nɛ hin nin xʉ'yɛ tengu rán sʉ'yɛ bi
zänzɛhɛ yʉ́n t'ẹtizɛhɛ ʉ. Nɛ bi 'yẹmbi øt
ra ts'oqui ʉ. 3 Nguetho nu'ʉ yʉ fariseo nɛ
gätho mi'da ma mijudíohe ẹmmɛ i tɛnda'ʉ
yʉ́n t'ẹdi yʉ dąc'yɛi. Nɛ nu'bʉ hin nin xʉ'yɛ
tengu man yʉ́n t'ẹdi, ya hin din sihmɛ 'bʉ.
4 Nɛ ngutho 'bʉ xpá mbenga täi, him 'bex
gue i sihmɛ, 'bɛ din xʉ'yɛ xʉn ho tengu yʉ́n
t'ẹdizɛhɛ i tɛn'dʉ. Nɛ man'da xʉn ngu yʉn
sʉt'i i tɛn'dʉ, tengu yʉ́n t'ẹdi yʉ dąc'yɛi.
Yʉ́n sʉt'i ngue yʉ tasa, nɛ yʉ xaro, nɛ yʉ
t'ɛgui, nɛ yʉ́m 'be't'e yʉ t'ots'i. 5 Janangue
nu yʉ fariseo nɛ yʉ xänbate niją bi 'yänna
ra Jesús:

—Hanja ʉ ni xädi hingui tɛn yʉ́n t'ẹdi
yʉ dąc'yɛi nɛ i sihmɛ nɛ hin nin xʉ'yɛ, bi
'yẹmp'ʉ.

6 Bi dąh ra Jesús, bi 'yẹmp'ʉ:

—Nu'ahʉ yoho nin 'yomfẹnihʉ, bi
'yẹmp'ʉ. Nɛ majuąni bi man ra Isaías
nangueehʉ 'bʉ mim pøngahyą, bi 'yẹna:

Nuya yʉ ją'i nangue yʉ́ nde i ẹscagui,
pɛ maxøts'e thoho, hinga gätho mbo yʉ́
mbʉi im bẹngui.
7 Säti thoho i ẹscagui nguetho hønt'ʉ
yʉ́n t'ẹdi zɛhɛ i xänba ʉ mi'da,
i ẹn Oją, bi 'yẹn a ra Isaías, bi 'yẹn a ra Jesús.
8 Gue'a gá 'yøthʉ a nguetho gá hyɛhmbʉ
yʉ́n t'ẹdi Oją nɛ gá tɛnhdʉ yʉ́n nt'ẹdi zɛhɛ
yʉ ją'i nangue yʉ́n sʉt'i yʉ xaro, nɛ yʉ tasa
nɛ xʉn ngu mi'da guí øthʉ, bi 'yẹmp'ʉ.

9 Nɛ man'da bi xi ʉ, bi 'yẹmp'ʉ:

—Nɛ hønt'a ram fɛ'ts'i guí øthʉ nangue
yʉ́n t'ẹdi Oją, tengu 'bʉ nte di muui,
nguetho hønt'ʉ nin t'ẹdi zɛhɛhʉ guí nde gui
tɛnhdʉ. 10 Gue'a gní fɛstahʉ rán t'ẹdi Oją
bi xi a ra Moisés a guí øthʉ, nguetho nu a
ra Moisés bi 'yẹna: "Gui numansu ni tahʉ
nɛ ni mbehʉ" Nɛ man'da ram hma bi ma:
"Nu'a to'o da zan rá ta o gue rá mbe, jatho
da tho a." 11-12 Pɛ nu'ahʉ 'dan'yo thoho guí
mamhbʉ ngue guí ẹmhbʉ hing ra ts'oqui
'bʉ bi yąrba Oją a mi ja ngue xtá mbäx a
rá mbe o gue rá ta n'da ran 'yohʉ. Nɛ hin
gá xihmbʉ ngue him bi numansu yʉ́ ta 'bʉ
ngubʉ bi 'yøt'e. 13 Gue'a gní combahʉ rám
hman Oją a, nangue ni t'ẹc'yɛi zɛhɛhʉ guí
xänbahʉ mi'da yʉ ją'i. Nɛ xʉn ngu mi'da
guí øthʉ, bi 'yẹmp'ʉ yʉ fariseo a ra Jesús.

14 Nɛ nubʉya bi zohni gätho yʉ ją'i bi
'yẹmp'ʉ:

—Dami 'yøhmbʉ, gätho ahʉ, nɛ dami
pąhmbʉ na ga xi ahʉ ya. 15 Hin'yʉ 'bɛ'a da
yʉrpʉ mbo rá mbʉi n'da, gue di ts'onba bʉ,

pɛgue nu'a ní bøm bʉ ja rá mbʉi n'da gue a dí ts'onba rá ją'i n'da a. 16 Hønt'a go to'o ja yʉ́ zagu bi 'yø a dím mangä, bi 'yɛmp'ʉ yʉ ją'i a ra Jesús.

17 Nɛ bi 'uepʉ 'bʉh yʉ ją'i a ra Jesús, bi mbähä yʉ́ xädi bʉ ja ra ngu. Nɛ nubʉya bi 'yän'dʉ yʉ́ xädi:

—'Bɛ'a gue na mbøn'a ran t'uti gá ma.

18 Nɛ bi 'yɛmp'ʉ yʉ́ xädi bʉya:

—Ha nɛ ahʉ hin guí pąhmbʉ a dá mangä. Ha hin guí pąhmbʉ hin'yʉ 'bɛ'a da yʉrpʉ mbo rá mbʉi n'da, gue hinga gue'a dí ts'onba bʉ a. 19 Nguetho nu'a 'bɛ'a gätho i si n'da, hin din zą̨m bʉ rá mbʉi n'da, pɛ da mba bʉ rá foho n'da nɛ da thotho a, bi 'yɛ̨n a ra Jesús.

Ngubʉ bi man ra Jesús i ndepe da fądi ngue xʉn ho 'bɛ'a gätho i ja ua ngue da zi n'da. 20 Nɛ mi ɛ̨n'a ra Jesús:

—Nu'a ní bøm bʉ rá mbʉi n'da ra ją'i, gue a dí ts'on'a n'da a. 21 Nguetho nubʉ ja yʉ́ mbʉi yʉ ją'i ní bøm bʉ gätho yʉ ts'on'yomfɛ̨ni, nɛ'bʉ i 'yomt'ɛ̨ni thoho n'da, nɛ'bʉ di 'yomt'ɛ̨niba n'da ra xisu nɛ i 'bʉh rá xisu, nɛ'bʉ i hącpa rá te rá mija̧'iui. 22 Nɛ'bʉ øt' ram fɛ̨, nɛ'bʉ øt' ran ts'iyate, nɛ'bʉ nzą̨i øt ran ts'o, nɛ'bʉ i häte, nɛ'bʉ ra 'yąsä o gue ran ts'ɛya, o gue yʉn c'ąte, o gue yʉn 'yɛ̨ts'i, o gue'bʉ i øt'e tengu 'bʉ hin'yʉ rán 'yomfɛ̨ni n'da. 23 Gue'ʉ gätho ní bøm bʉ yʉ́ mbʉi yʉ ją'i nɛ gue'ʉ ní ts'onba yʉ́ mbʉi yʉ ją'i ʉ, bi 'yɛmp'ʉ yʉ́ xädi ra Jesús.

N'da ra xisu ngue hing yʉ judío bi 'yɛ̨c'yɛi ra Jesús

24 Nu'bʉ mi jua a bin yąhʉ yʉ́ xädi a ra Jesús, bi mbähä bʉ ra xɛqui yʉ hnini Tiro nɛ Sidón. Nɛ nu'bʉ mi dɨ̨ni hapʉ din säya bi nde ngue njon da bądi, pɛ nją̨m'bʉ bi zä bin 'yągui. 25-26 Nguetho 'bex bi zøm bʉ n'da ra xisu mi 'bʉ a n'da rá t'ɨ̨xu min 'youi ra zɨ̨thu. Bi zøm bʉ ngue ya xí 'yøde nangue rá ts'ɛdi ra Jesús. Nu ra xisu, hin ma mijudíohe a, ra mɛngu bʉ ra xɛqui Sirofenicia. Bin dąnyahmu bʉ ja rá gua ra Jesús nɛ nts'ɛdi bi 'yäp ra mate ngue da hyønba thi a ra zɨ̨thu in 'youi a rá t'ɨ̨xu. 27 Nu'a ra Jesús bi 'yɛ̨mbi:

—Hin nin säui ga øt'a a guím ma nguetho him ma mɛnguhʉ. Tenguthoho bʉ ja n'da ra ngu hin rán sähʉ rá mbʉdi da t'ɨ̨n ʉ yʉ t'ʉ'yo, yʉ́ mbʉdi ʉ go yʉ t'ʉhni, bi 'yɛ̨mbi.

28 Bi dą a ra xisu bʉya:

—Majuąni guím ma, gra Hmu, pɛ nɛ'ʉ yʉ t'ʉ'yo i sip yʉ́ xɛni yʉ ts'ʉnt'ʉ i hɛpʉ 'bimɛxa.

29 Nu'a ra Jesús bi 'yɛ̨mp'a:

—Xʉn ho ngue ngubʉ gá bɛ̨ni, janangue nu ra zɨ̨thu min 'youi ni t'ɨ̨xu ya bi bøni. Ni mba ya.

30 Nu'bʉ mi zøm bʉ rá ngu bi nu a rá t'ɨ̨xu 'bɛm bʉ ja rá oi, ya xí 'ue a ra zɨ̨thu bʉya.

Ra Jesús bi hoc'a n'da ran 'yohʉ i gogu nɛ i 'bare

31 Nɛ bi bøm bʉ ra häi Tiro a ra Jesús bi thotho bʉ ra hnini Sidón, nɛpʉ yʉ hnini ra häi Decápolis, nɛ bi zøm bʉ ja ra dądehe Galilea mahøn'a. 32 Bá ts'inba n'da ra gogu nɛ i 'bare, bi t'äp ra mate ra Jesús da dospa rá yą a. 33 Nu'a ra Jesús bi zixa ra gogu bʉ ma'ueni ts'ʉ nguepʉ njongui 'bʉh yʉ ją'i, nɛ bi dɨ̨mba rá saha bʉ ja yʉ́ zagu, nɛ nu rá jɨ̨ni bi gospa rá ją̨ni. 34 Nɛ nubʉya, bi ndøts' mahɛ̨ts'i a ra Jesús nɛ bin gą̨'ts'i nɛ bi 'yɛ̨na:

—Efata, bi 'yɛ̨n a ra Jesús.

Nu'a i nde da ma: “Dami xoqui.”

35 Nɛ 'bex bi xoh yʉ́ zagu, nɛ bi xoh rá nde nɛ bin yą xʉn ho bʉya. 36 Nu ra Jesús bʉya nts'ɛdi bi xifi njon da xifi 'bɛ'a bi 'yørpe. Pɛ nu'bʉ mi sifi hin da ma pɛ man'da bi ma. 37 Nɛ gätho ʉ bi xifi ɛ̨mmɛ bi hyonya thoho ʉ, nɛ bi 'yɛ̨n'ʉ:

—Xøgue xʉn ho tho gätho i øt'a ra Jesús. Di jap yʉ gogu da 'yøhnahyą nɛ di japi din yą yʉ gore, bi 'yɛ̨n ʉ.

8

Ra Jesús bi un ran ts'ihmɛ ʉ goho mahuąhi

1 Nu'ʉ yʉ pa ʉ, xʉn ngu yʉ ją'i bim pɛti mahøn'a bʉ ma'ueni mi 'bʉh ra Jesús, nɛ nte mi ja bʉ 'bɛ'a da zi, nguetho ma'ueni bʉ. Janangue a bi zohn'dʉ yʉ́ xädi ra Jesús nɛ bi 'yɛmp'ʉ:

2 —Nhuɛ̨cate tho yʉ ją'i nguetho ná hyupa dí 'bʉhmbʉ ua ya, nɛ hin'yʉ da zi. 3 Nɛ nu'bʉ ga pɛnpʉ yʉ́ ngu yʉ ją'i ngue ban sihmɛ bʉ masque da güent ra thuhu bʉ 'yu nguetho nu'ʉ 'da yabʉ bá nɛts'i, bi 'yɛ̨n a ra Jesús.

4 Bi dą ʉ yʉ́ xädi bʉya:

—Ma'ueni ua, hapʉ da zä da thɨ̨n a da zi ya 'bʉcua.

5 Nu ra Jesús bi 'yän'dʉ:

—Hangu yʉ hmɛ guí cʉhʉ, bi 'yɛ̨mp'ʉ.

—Yotomhmɛ, bi 'yɛ̨n ʉ.

6 Nu ra Jesús bʉya bi xifi da hyupʉ häi
yʉ ją'i. Nɛ bi hyąn ʉ yotomhmɛ bi 'yäp ra
jamadi Oją nɛ bi xɛm bʉya, bi un'dʉ yʉ́ ädi
di darpa ʉ yʉ ją'i i hupʉ. 7 Nɛ yʉ t'ʉhuą
mi cʉ ʉ, bi ąpi nɛ bi un'dʉ yʉ́ ädi bʉya bi
darpa yʉ ją'i hupʉ. 8 Gätho bin sihmɛ ʉ nɛ
bin niyą xʉn ho. Nɛ nu'bʉ mi mba ma pɛti ʉ
bi bongui, bin ja yoto 'bøts'e. 9 Nɛ nu'ʉ bin
sihmɛ mi jua'i goho mahuąhi. Nɛ nubʉya,
bi xih yʉ ją'i da mba yʉ́ ngu. 10 Nɛ bi yʉrpʉ
ja ra mbosa ra Jesús bʉya nɛ yʉ́ ädi, bi zøm
bʉ ra häi Dalmanuta.

Yʉ fariseo i äp ra hmɛpya a ra Jesús

11 'Bex bi zøm bʉ yʉ fariseo bʉya bi zä ra
Jesús 'bʉ majuąni Oją bi un rá ts'ɛdi nɛ bi
'yäp yʉ hmɛpya mahçts'i. 12 Pɛ nu ra Jesús
bin gą'ts'i, bi du rá mbʉi nguetho guexta'a
hingui çc'yɛi gue ja rá ts'ɛdi, nɛ bi 'yçmp'ʉ:
—Hanja ngue guexta'a guí äjʉ yʉ
hmɛpya. Majuąni dí xi ahʉ hin te ma
hmɛpya ga ut'ahʉ ya.
13 Nɛ bi zopʉ ʉ bʉya, bi mba bi yʉrpʉ ja ra
mbosa mahøn'a ʉ, bi mba bʉ 'danguadi.

Yʉ́ ädi ra Jesús bi xifi di jamansu nangue yʉ́n ädi yʉ fariseo

14 Pɛ nu yʉ́ ädi ra Jesús bi pumbçni him
bi hyąx ra hmɛ. Nɛ hønt'a zi n'dam hmɛ mi
o bʉ ja ra mbosa. 15 N'da ran t'uti bi xih yʉ́
ädi ra Jesús nɛ bi 'yçmbi:
—Dami jamansuhʉ nangue rá íxi yʉ
fariseo nɛ rá íxi ra Herodes, bi 'yçmp'ʉ.
16 Pɛ yʉ́ ädi bʉya sä bin 'yçmzɛhɛ n'da
ngu n'da ʉ:
—Masque i xijʉ nguetho him bá hąhʉ ra
hmɛ.
17 Pɛ nu ra Jesús 'bex bi bądi ngue him mi
pą ʉ ngue gue'ʉ yʉ́n t'øt'e yʉ fariseo nɛ'ʉ
mi tɛn ra Herodes bi xifi, nɛ bi 'yɛmp'ʉ:
—Ha gue'a gnín 'yänhdʉ a, ngue nte bá
hąhʉ ra hmɛ. Hin gadin 'yomfçnihʉ, xʉm
mɛ tho ni mbʉihʉ. 18 Ja ni dähʉ nɛ hin guím
bçmhbʉ 'bɛ'a gá nuhʉ, ja ni zaguhʉ nɛ hin
guím bçmhbʉ a gá 'yøhmbʉ. 19 Nɛ nu'bʉ
má xɛngä cʉt'a yʉ hmɛ dá japi bin xąndi
janague bin niyą xʉn ho cʉt'a mahuąhi dá
'uịngä, ha'mi 'bøts'e yʉ xɛqui gá pɛthʉ thą.
Nɛ bi 'yçn ʉ:
—'Dɛ'mayo 'bøts'e.
20 Nɛ nu'bʉ má xɛngä yoto yʉ hmɛ dá japi
bin xąndi janangue a bin niyą xʉn ho goho
mahuąhi dá 'uịngä, ha'mi 'bøts'e gá pɛthʉ
yʉ xɛqui thą.
Nɛ bi 'yçn'ʉ:
—Yoto 'bøts'e.
21 —Ha guexta'a hin guí pąhmbʉ a dím
mangä, bi 'yçn'a ra Jesús.

Ra Jesús bi hoc'a n'da ra xädä bʉ ra hnini Betsaida

22 Nu'bʉ mi zøm bʉ ra hnini Betsaida ra
Jesús nɛ yʉ́ ädi, 'bex bá ts'inba n'da ra
xädä, nɛ bi t'äp ra mate da dädi. 23 Nu ra
Jesús bʉya bi bɛnba rá 'yɛ ra xädä nɛ bi zix
bʉ ma'ueni ts'ʉ ra hnini. Bi zorpa yʉ́ dä nɛ
bi därpa yʉ́ xidä, nɛ nubʉya bi 'yän 'bʉ in
nu ts'ʉ ran nɛqui. 24 Nɛ nu'bʉ min hanni ra
xädä bi 'yçna:
—Dín nugä yʉ ją'i ya, çna yʉ za, pɛ i 'yo,
bi 'yçna.
25 Nɛ bi därpa yʉ́ dä mahøn'a nɛ bi japi bi
nu xʉn ho ran nɛqui bʉya. 26 Nɛ nu ra Jesús
bʉya bi mbɛnpʉ rá ngu bi 'yçmbi:
—Hin gui mba bʉ hnini nɛ njo'o to gui
xifi nangue a dá øt'e'e, bi 'yçmp'a mí xädä.

Ra Pedro bi ma gue gue'a rá Thahni Oją a ra Jesús

27 Nɛ nu'bʉ mi bøm bʉ ra hnini Betsaida a
ra Jesús nɛ yʉ́ ädi, bi mbähä bʉ ja yʉ hnini
ra xɛqui Cesarea Filipo. Nu'bʉ mi mba bʉ
'yu bi 'yän'ndʉ yʉ́ ädi nɛ bi 'yçmp'ʉ:
—'Bɛ'a i man yʉ ją'i nanguecä, bi 'yçn'a
ra Jesús.
28 Nɛ nu'ʉ bi dąti:
—çn ʉ 'da yʉ ją'i gue'e grá Xuua Nxixyą.
Nɛ nu'ʉ mi'da i çn ʉ gue'e grá Elías. Nɛ
mi'da i çn ʉ, gue'e 'da ʉ yʉ pøngahyą mi
'bʉh maya'bʉ, bi 'yçn ʉ yʉ́ ädi.
29 Nu ra Jesús bi 'yänzɛhɛ yʉ́ ädi
mahøn'a:
—Xi ahʉ, 'bɛ'a guí mamhbʉ nanguecä.
'Bex bi dą a ra Pedro, bi 'yçmbi:
—Nu'i gue'e grá Cristo, rá Thahni i Oją,
bi 'yçn'a. 30 Nɛ nu'a ra Jesús bi hɛcua yʉ́ ädi
ngue hin da ma to'o a.

Bi man ra Jesús nangue rán dątezɛhɛ

31 Nu ra Jesús bi dʉ'mi bi xi ʉ yʉ́ ädi 'bɛ'a
da t'ørpe ngue gue'a bin ją'i ua ja ra ximhäi
a, nɛ bi xi'ʉ ngue hin da numanho ma
ngʉrbihe yʉ dąc'yɛi, nɛ yʉ ngʉrba mbäją nɛ
yʉ xänbate niją, nɛ bi xi ʉ jatho da nu xʉn
ngu ran ʉnbi nɛ da tho, nɛ da dąmbçni 'bʉ
ná hyupa. 32 Nɛ bi xifi xʉn ho 'bɛ'a da t'ørpe,

hin'yʉ 'bɛ'a bi gøn'dʉ. Pɛ nu ra Pedro bi zixmanhç nɛ bi hɛcpi, bi 'yçmbi:

—Njon gui japi da bɛnt'i i, damin yąni, bi 'yçmbi. 33 Nu ra Jesús bi hyand bʉ mi 'bäh mi'da yʉ́ xädi 'bʉ mi 'yçmp'a ra Pedro:

—Dami 'uegue nangue ma hmigä grá zịthu Satanás. Nu'i hingui sä guim bçni tengu im bçn Oją, hønt'a guím bçn a guín nu ua ja ra ximhäi, bi 'yçmbi.

34 Nu'a ra Jesús bʉya bi zohn'dʉ yʉ ją'i nɛ yʉ́ xädi nɛ bi 'yçmp'ʉ:

Hønt'a go to'o i nde da dɛngui, hin da zän zɛhɛ 'bɛ'a da 'yøt'e nɛ da hyät yʉn ʉnbi madague da tho, nɛ da bçni tengu dím bɛngä. 35 Nguetho nu'ʉ to'o i su da du nanguecä, pɛ gätho yʉ pa da nu ran ʉnbi mazą̨i ʉ, pɛ nu'ʉ hingui su da du nanguecä nɛ nangue mam hmangä, gätho yʉ pa mazą̨i dim 'bʉ ʉ. 36 Hin'yʉ 'bɛ'a xʉn ho da nu ʉ yʉ ją'i 'bʉ xtí pɛti gätho 'bɛ'a i ja ua ja ra ximhäi, nɛ hønt'a ran ʉnbi mazą̨i da nu ʉ. 37 Hin'yʉ 'bɛ'a sä da 'yøt'a n'da ra ją'i ngue da 'yçna di pøsɛ rá te, bi 'yçn a ra Jesús.

38 Nɛ xø bi 'yçna:

—Nɛ nu'a to'o i pɛ'ts' rá sä nanguecä nɛ nangue mam hmangä bʉ 'bʉ ʉ hingui çc'yɛi Oją, nɛcä ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, xín ga çmbi ma t'ʉhni 'bʉ rán zɛgui ra pa a, 'bʉ bá pengä mahøn'a. Nɛ din jagä rá ts'ɛdi ma Ta bʉ mahçts'i nɛ gätho yʉ́m 'bɛhni ban 'yohe 'bʉ bá çcä mahøn'a, bi 'yçn a ra Jesús.

9

Ra Jesús bim pä a n'da ora bʉ ja ra nyuni

1 Nɛ man'da bi xi ʉ, bi 'yçmbi:

—Majuąni dí xi ahʉ, 'bʉ i 'da ahʉ ngue hin gni tuhʉ 'bʉ bi dʉ'mi di manda ua rá ts'ɛdi Oją.

2 Nu'bʉ mi tho'a n'dato pa xím man ra Jesús na, bi zixa ra Pedro nɛ'a ra Jacobo nɛ ra Xuua bʉ ma'ueni bʉ bí ja n'da ra t'øhø xʉn hçts'i. Nu'bʉ mí zøm bʉ, bi nu yʉ́ xädi bim pä'a ra Jesús. 3 Nɛ rá pahni bim pädi bi fɛxni, nɛ çmmɛ bi t'axqui xinda gue'ʉ gätho mi'da t'çmbi xʉn t'axi. 4 Nɛ bi nɛqui bʉ ra Elías n'youi ra Moisés, bin yąhʉ ra Jesús, mi 'bʉh maya'bʉ ʉ. 5 Nu ra Pedro bʉya bi xih ra Jesús:

—Ma xänbate i, xʉn ho ngue gätho dí 'bʉhmbʉ ua ya, bi 'yçna. Ga høhmbe hyu yʉ t'ʉngu. N'da'e nɛ n'da Moisés, nɛ n'da Elías, bi 'yçna.

6 Ngubʉ bi ma nguetho him mi pądi 'bɛ'a bi ma nguetho çmmɛ bi mbidi. 7 Nɛ nubʉya, bá çh yʉ güi bi gomp'ʉ mi 'bä ʉ nɛ bi 'yø a n'da ra nde ʉ ngue bin yą bʉ ja yʉ güi, bi 'yçna:

—Guehna ma Ts'ʉnt'ʉ çmmɛ dadí huçqui, dami 'yømanhohʉ 'bɛ'a da man na, bi 'yçn a ra nde bin yą.

8 Nɛ nu'bʉ min hanni ʉ yʉ́ xädi ra Jesús, njon mam bi nu, hønt'a ra Jesús bi nu i 'bäpʉ.

9 Nɛ nu'bʉ mi gąpʉ ja ra t'øhø, bi 'yçmp'ʉ yʉ́ xädi ngue njo'o to da xifi 'bɛ'a xi nu bʉ, jague'bʉ bi dąmbçnisɛ a ra Jesús gue nu'a bin ją'i ua ja ra ximhäi a. 10 Janangue a bi bçntho a ram hma bi sifi nɛ him bi ma. Nɛ bin 'yänzɛhɛ nɛ bin 'yçmp'ʉ:

—Bɛ'a ní mba a ram hma bi ma ra Jesús ngue da dąmbçni.

11 Nɛ bi 'yän'na ra Jesús ʉ bʉya:

—'Bɛ'a ní mba a i man yʉ xänbate niją ngue jatho duam 'bɛt'o ra Elías nɛ m'bɛjua ra Cristo, bi 'yçmbi.

12 Mi dą a ra Jesús, bi 'yçmp'ʉ:

—Majuąni im man ʉ, bam 'bɛt'o ra Elías di hoqui gätho 'bɛ'a ja ua. Nɛ ha guím bçmhbʉ 'bɛ'a man rám hman Oją ngue din ja bʉya, ngue da zøh man'da din ją'i ua ja ra ximhäi, da nu xʉn ngu ran ʉnbi nɛ da t'çmbi nte di muui. 13 Pɛ dí xi ahʉ ngue bi zøcua a gue bi thocpa rá 'bɛfi ra Elías, nɛ bi 'yørpe gätho mí ndesɛ yʉ ją'i da 'yørpe, tengu nt'o't'i nangue a, bi 'yçna.

Ra Jesús bi hoc'a n'da ra t'ʉhni min 'youi ra zịthu

14 Nɛ nu'bʉ mi zøpʉ 'bʉh mi'da yʉ́ xädi bi nu n'da munts'i yʉ ją'i ngue madi thç'ts'ʉ. Nɛ nu'ʉ 'da yʉ xänbate niją ngue madin junthʉ yʉ́ xädizɛhɛ ra Jesús. 15 Gätho yʉ ją'i mi 'bʉpʉ bi hyonya thoho 'bʉ min nu ba çpʉ ra Jesús nɛ bin 'yçmp'ʉ: "Bɛ'a din ja ya." Nɛ 'bex bin tihi bi mba bí zɛngua. 16 Nɛ nu ra Jesús bi 'yän'dʉ nɛ bi 'yçmp'ʉ:

—'Bɛ'a gue gnín junthʉ, bi 'yçmp'ʉ.

17 'Bex bi dą a n'da ran 'yohʉ mín 'yohʉ yʉ ją'i:

—Xänbate i, nugä bá sigä ua n'da ma ts'ʉnt'ʉ ngue in 'youi ra zịthu di japi i gore. 18 Nɛ hønbʉ go hapʉ i sits'i, nɛ i huą'ts'i, nɛ i pøn yʉ fʉgui rá nde bʉya. Nɛ di cuxt' yʉ́ ts'i nɛ di bøcabi. Nɛ dá xi ʉ ni xädi bʉya gue da hyønba thi ra zịthu pɛ him bi zä, bi 'yçn'a.

19 Nu'a ra Jesús bi 'yçmp'a:
—Nu'ehʉ guexta a hin guí çc'yɛihʉ 'bɛ'a
dí xi ahʉ. Ha'mi pa ngue ga tøp'a thoho ahʉ
ngue gui 'yçc'yɛigahʉ. Nu'a ni ts'ʉnt'ʉ ba
singa ya, bi 'yçn'a ra Jesús.
20 Bá ts'i bʉya. Nu'a ra zi̧thu 'bʉ mi nu ra
Jesús 'bex bi dɛxa häi ra ts'ʉnt'ʉ min 'youi.
Nɛ nu'bʉ mi zo bʉ häi din dąn bʉya, nɛ i pøn
yʉ fʉgui rá nde. 21 Nu ra Jesús bi 'yän'na rá
ta ra ts'ʉnt'ʉ:
—Man jąm'bʉ bi mbʉdi.
Bi dą a rá ta ra ts'ʉnt'ʉ bʉya:
—Bi mbʉ 'bʉ min t'ʉhni. 22 Nɛ xʉn ngu yʉ
ni̧di di japi i apʉ ja ra sibi nɛpʉ po ra dehe
'bʉ i 'yo bʉ, i nde dí du a. Nu'bʉ da zä, dami
zɛc'be gui huçga'be, bi 'yçmbi.
23 Nu ra Jesús bi dądi:
—Hąhą, nu'bʉ guí çc'yɛi gue i ja ma
ts'ɛdi. Gätho din ja a da nde n'da ra ją'i 'bʉ
i çc'yɛi i ja rá ts'ɛdi Oją, bi 'yçmbi.
24 Nu'a rá ta ra t'ʉhni 'bex bi dąti nts'ɛdi:
—Majuąni dí çc'yɛi pɛ dami jaqui man'da
ga çc'yɛi xʉn ho, bi 'yçna.
25 Nɛ min nu ra Jesús, man'da ni zøtho yʉ
ją'i, janangue a 'bex bi hyøn a thi ra zi̧thu
min 'youi ra ts'ʉnt'ʉ, bi 'yçmbi:
—Grá gore zi̧thu nɛ grá gogu, dami pøm
bʉ nɛ him man gui cʉrpʉ rá mbʉi na ra
ts'ʉnt'ʉ, bi 'yçmbi.
26 Nɛ nu'a ra zi̧thu bi mbafi nɛ nts'ɛdi bi
huąspa rá ją'i ra t'ʉhni, nɛ bi bøm bʉya.
Nu'a ra t'ʉhni bi gohi tengu 'bʉ xi du. Nɛ
xʉn ngu ʉ çna: "Bi du." 27 Pɛ nu'a ra Jesús
bi bɛnba rá 'yɛ, nɛ bi xots'i, nɛ bim 'bäh ra
t'ʉhni bʉya.
28 Nɛ bi mbähä yʉ́ xädi ra Jesús bʉ ja ra
ngu bʉya. Nu'bʉ mi zøm bʉ bi 'yän bʉ
ma'ueni ts'ʉ:
—Hanja him bi zä dá hømhbe thi ra zi̧thu
min 'youi ra t'ʉhni, bi 'yçn'ʉ yʉ́ xädi.
29 Nɛ nu ra Jesús bi 'yçmp'ʉ:
—Nuna ra zi̧thu tengu na, hin da zä gui
hyømhbʉ thi 'bʉ hinga m'bɛt'o gui 'yɛ't'
nin sihmɛhʉ nɛ çmmɛ gan yąhʉ Oją, bi
'yçmp'ʉ yʉ́ xädi ra Jesús.

Ra Jesús im ma mahøn'a rán dąte

30 Nu'bʉ mi bøm bʉ ra Jesús nɛ yʉ́ xädi,
bi mbähä bʉ Galilea, nɛ nu ra Jesús njom bi
ndepe da bądi ngue i 'yo bʉ. 31 Nguetho mí
xänba yʉ́ xädi nɛ mí çmbi:
—Nugä nque dán ją'igä ua ja ra ximhäi,
da mba ma dägä bʉ ja yʉ́ 'yɛ yʉn 'yohʉ nɛ
da thogä. Nɛ nu'bʉ dá tu, ga thąmbçnigä
'bʉ na hyupa. 32 Pɛ nu yʉ́ xädi him bi bądi
'bɛ'a nam bøn'a bi ma nɛ mí su da 'yänni.

Nu'a i nde dim 'bɛt'o din 'yçhɛ thoho a

33 Nɛ bi zøm bʉ Capernaum bʉya. Nɛ
nu'bʉ mi zøm bʉ ja yʉ́ ngu, nu ra Jesús bi
'yän 'dʉ yʉ́ xädi:
—'Bɛ'a gnín junthʉ bʉ 'yu.
34 Nɛ him bi dą ʉ nguetho xin junt pʉ 'yu,
xin 'yänni nangue'a to'o dim 'bɛt'o. 35 Nu'bʉ
min säya ra Jesús,
—Bá thąmhbʉ ua, bi 'yçmp'ʉ
'dɛ'mayoho yʉ́ xädi. Nɛ nubʉya bi 'yçmp'ʉ:
—To'o nde di ngʉrbi da 'yøt'e ngue dim
'bɛjua thoho nɛ din 'yçhɛ nangue gätho ʉ
mi'da, bi 'yçn'a ra Jesús.
36 Nɛ nubʉya bi japi dim 'bä inde n'da ra
t'ʉhni, nɛ bi dospa rá xi̧xi nɛ bi 'yçmp'ʉ:
37 —Nu'a te'o i simanho n'da ra t'ʉhni
nangue ma thuhugä, nɛcä i simanhogui.
Nɛ nu'a to'o i simanhogui, hinga høngdä
i simanhogä a pɛ nɛ'a Oją bá pɛngä ua i
simanho a, bi 'yçn a ra Jesús.

Nu'a i tɛn rá ts'ɛdi ra Jesús rám fäts'iui a

38 Nu ra Xuua bi 'yçmp'a ra Jesús:
—Xänbate i, xtán nuhe n'da ran 'yohʉ i
ndøn'na ni thuhu 'bʉ i høn a thi yʉ zi̧thu in
'youi 'da yʉ ją'i, nɛ dá hɛcpahe, nguetho hin
dín 'yohʉ.
39 Pɛ nu ra Jesús bi 'yçmp'ʉ:
—Nde'bʉ hin xqui hɛcpahʉ nguetho hin
di c'ąman'ʉgä to'o øt' yʉn t'øt'e mixte
nangue ma ts'ɛtigä. 40 Nɛ nu'ʉ to'o i 'bʉi
ngue him man sʉihʉ, gue'ʉ mam fäts'ihʉ ʉ.
41 Hønt'a go te'o di 'da ahʉ ts'ʉ ra dehe ngue
i pądi guí tɛngahʉ, majuąni dí xi ahʉ i ja
'bɛ'a di un Oją a nangue ran ho bi 'yøt'ahʉ,
bi 'yçn a ra Jesús.

Nu'a da 'yøt' ran ts'o xʉn ngu ran ʉnbi da
nu a

42 Nɛ xø bi 'yçn'a ra Jesús:
—Hønt'a te'o di 'bɛpi da 'yøt' ran ts'o
n'da ra t'ʉhni i çc'yɛigui, xʉn ʉtho ran
ts'ɛmbi da nu a. Man'da xʉn ʉ xinda gue'bʉ
da thurpi rá 'yʉga bʉ ja ra do ngue ra jʉni
xʉn hyʉ, nɛ da t'ɛn bʉ mbonthe ja ra deją.
43 Nu'bʉ ni 'yɛhʉ di ja ahʉ gui 'yøthʉ ran
ts'o, xʉn ho 'bʉ gui 'yøthʉ tengu 'bʉ gui
hyɛjʉ. Madague gan do'yɛhʉ pɛgue gui
ti̧mhbʉ ra te mazą̨i, xinda gue'bʉ di ja yoho

ni 'yɛhʉ nɛ gui nuhʉ ran ʉnbi mazại guepʉ
ja ra sibi njạm'bʉ i huçt'i. 44 Xʉn ʉtho guin
nuhʉ bʉ 'bʉ, tengu tho 'bʉ i sa a ni ngøhʉ
yʉ zu'uç, nɛ njạm'bʉ din hç a dí zapi gätho
yʉ pa, nɛ tengu 'bʉ n'da ra sibi njạm'bʉ da
huçt'i.

45 O nu'bʉ ni guahʉ di ja ahʉ gui 'yøthʉ
ran ts'o, xʉn ho 'bʉ gui 'yøthʉ tengu 'bʉ
gui hyɛjʉ. Madague gan doguahʉ pɛgue gui
tịmhbʉ ra te mazại xinda gue'bʉ di ja yoho
ni guahʉ nɛ gui nuhʉ ran ʉnbi mazại. 46 Xʉn
ʉ tho guin nuhʉ bʉ 'bʉ, tengu tho n'da ra du
ngue 'bʉh yʉ́ zu'uç sap yʉ́ ngø nɛ njạm'bʉ
din hç a ni zapi gätho yʉ pa, nɛ tengu 'bʉ
n'da ra sibi njạm'bʉ da huçt'i.

47 O nu'bʉ ni dähʉ di ja ahʉ gui 'yøthʉ ran
ts'o, xʉn ho 'bʉ gui 'yøthʉ tengu 'bʉ gui
hyạhmbʉ. Madague gan 'dadä thohohʉ,
pɛgue gui cʉthʉ bʉ di manda rá ts'ɛdi Oją,
xinda gue'bʉ di ja yoho ni dähʉ nɛ gui nuhʉ
ran ʉnbi mazại. 48 Xʉn ʉ tho guin nuhʉ bʉ
'bʉ, tengu tho n'da ra du ngue 'bʉh yʉ́ zu'uç
sap yʉ́ ngø nɛ njạm'bʉ din hç a ni zapi gätho
yʉ pa, nɛ tengu 'bʉ n'da ra sibi njạm'bʉ da
huçt'i.

49 Gätho ahʉ din ja ahʉ yʉn ʉnbi 'dahma
gui pømanhohʉ, tengu tho ʉ yʉ 'bøts'e din
t'un Oją i pa ma japi ra ụ ngue da bømanho.
50 Nu ra ụ xʉn ho. Pɛ nu'bʉ bi 'bɛh rá ts'ɛdi
ya hin'yʉ 'bɛ'a sä dín hoqui. Nɛ ngutho ahʉ
o guidi jafʉ gui 'bɛhmbʉ ran ho i ja ahʉ. Pɛ
guim 'bʉmanhohʉ ni mija'ihʉ.

10

*Ra Jesús bi ma njon da hy*ɛh rá xisu

1 Nu'bʉ mam bá ɛpʉ Capernaum ra Jesús
bi zøm bʉ ra xɛqui Judea, nɛ bin 'yo bʉ rá
nyạni ra häi Judea nɛpʉ 'danguadi ra dąthe
Jordán. Bi mbʉh yʉ ją'i bim pɛti mahøn'a
bʉ mi 'bäh ra Jesús, nɛ bi xänbi mahøn'a
tengu nzại mi øt'e. 2 Nɛ nu'bʉ mi zøm bʉ
yʉ fariseo, bi 'yän 'bʉ da zä da hyɛh rá xisu
n'da ran'yohʉ, nguetho i nde da dịnbi 'bɛ'a
dí yąp'a ra Jesús. 3 Nu'bʉ mi dą a ra Jesús:

—'Bɛ'a mam bʉ ja rán t'ɛ̨di ra Moisés
nangue ran hyɛgui.

4 Bi dą'ʉ yʉ fariseo bʉya:

—Nu ra Moisés bi ma ngue nu'bʉ n'da
ran 'yohʉ in nde da hyɛh rá xisu, da t'ørpa
ra søcuą ngue ran xuni.

5 Nu'bʉ mi dą a ra Jesús bi 'yçmp'ʉ:

—Nangue'a xʉm mɛ ni mbʉihʉ janangue
a gue a ran t'ɛ̨di bi man ra Moisés a. 6 Pɛ
nu'bʉ rá mbʉdi ra ximhäi, Oją bi zänna n'da
ran 'yohʉ nɛ rá xisu. 7 Janangue a nu'bʉ
n'da ran 'yohʉ da zin a n'da ra xisu him man
i 'yo rá güɛnda rá ta o gue rá mbe, 8 pɛgue
dim 'bʉhmi rá xisu nɛ din ja tengu 'bʉ n'dan
ją'itho. Nu mam 'bɛt'o mí yonją'i, pɛ nu'bʉ
bi zini din ja tengu 'bʉ n'dan ją'itho. 9 Nɛ
nu'ʉ di pɛnba Oją ʉ, njon da zä di xunba ʉ,
bi 'yçn a ra Jesús.

10 M'bɛjua bi zøm bʉ ja n'da ra ngu nɛ bi
'yän'dʉ yʉ́ xädi:

—'Bɛ'a nam bøn a gám ma, bi 'yçn ʉ.

11 Nu ra Jesús bi 'yçmp'ʉ:

—Gätho te'o da hyɛh rá xisu nɛ da zim
man'da, nu'a øt' ra 'yomt'çni a. 12 Nɛ ngutho
n'da ra xisu 'bʉ da hyɛh rá ndø nɛ da zim
man'da ran 'yohʉ nɛ'a øt' ra 'yomt'çni a, bi
'yçn a ra Jesús.

*Nu ra Jesús i numanho y*ʉ t'ʉhni

13 Nu'ʉ 'da yʉ ją'i bi zix yʉ́ t'ʉhni bʉ 'bʉh
ra Jesús, i ndepe da dospa yʉ́ yą. Pɛ nu yʉ́
xädi bi hɛcpa ʉ ngue hin da zix yʉ t'ʉhni bʉ
'bʉh ra Jesús. 14 Nu'bʉ mi nu ra Jesús 'bɛ'a
bi 'yøt' yʉ́ xädi bin cuɛ bʉya, nɛ bi 'yçna:

—Dami jafʉ yʉ t'ʉhni ba thocua, 'yo
gui corpahʉ bʉ, nguetho hønt'ʉ to'o da
gohi tengu n'da ra t'ʉhni ngue din unsɛ di
manda rá ts'ɛdi Oją, da yʉrpʉ di manda rá
ts'ɛdi Oją ʉ. 15 Majuạni dí xi ahʉ, nu'bʉ hin
gui cohmbʉ tengu n'da ra t'ʉhni hin da zä
gui cʉthʉ bʉ di manda rá ts'ɛdi Oją 'bʉ, bi
'yçn'a ra Jesús.

16 Nɛ nubʉya i thɛx'ʉ yʉ t'ʉhni nɛ bi dospa
yʉ́ yą nɛ bi 'yäp rám fäts'i Oją nangue ʉ.

*Ra m*ɛmbɛti ts'ʉnt'ʉ bi si a ra te mazại

17 Nu'bʉ mi bøn'a ra Jesús bʉ mí 'bʉi, 'bex
bá ɛ a n'dihi n'da ra ts'ʉnt'ʉ. Bi zʉpʉ 'yu,
bin dąnyahmu bʉ ja rá gua ra Jesús nɛ bi
'yçmbi:

—Hoga xänbate i, 'bɛ'a ga øt'ä ngue din
jagä ra te mazại, bi 'yçn a.

18 —Ha guím bçni 'bɛ'a guím ma ngue guí
çngui xʉn hogui. Nguetho hønt'a Oją xʉn
ho. 19 Ha guí pą ʉ yʉ́n t'ɛ̨di Oją ngue i çna: "O
guí 'yomt'çni, o guí hącpa rá te ni mją'iui, o
guím pç, o guí man yʉ fɛhni, hin gan siyate,
nɛ gui numansu ni ta nɛ ni mbe, nɛ gue'a
man yʉn t'ɛ̨di a," bi 'yçn a ra Jesús.

20 Nɛ bi dą a ra ts'ʉnt'ʉ bʉya:

—Xänbate i, gätho yʉn t'ɛ̨di dá øt'ä gue'bʉ go man t'ʉhnigä.

21 Nu ra Jesús ɛ̨mmɛ bi huɛ̨c 'bʉ min hyɛ̨tui nɛ bi 'yɛ̨mbi:

—I ja a man'da di 'bɛdi gui 'yøt'e. Ni mba, bá pä 'bɛ'a gätho i ja i, nɛ gui darpa yʉ hyoya ni mbɛti bʉya. Nɛ din ja a 'bɛ'a m'bɛ'ts'i bʉ mahɛ̨ts'i gue di muui. Nɛ nubʉya ba ɛ̨hɛ gui tɛngui, nɛ gui hyät' yʉn ʉnbi madague gui tu, bi 'yɛ̨mbi.

22 Pɛ nu ra ts'ʉnt'ʉ bi du rá mbʉi 'bʉ mi 'yø a bi man a ra Jesús nguetho ɛ̨mmɛ ra mɛmbɛti a. Janangue a bi 'uetho.

23 Nu ra Jesús bi hyant'ʉ gätho mi 'bäpʉ nɛ bi xih yʉ́ xädi bʉya:

—Ɛ̨mmɛ xʉn hɛ̨i n'da ra mɛmbɛti da yʉrpʉ di manda rá ts'ɛdi Oją, bi 'yɛ̨na.

24 Nɛ nu yʉ́ xädi bi hyonya thoho a bi man ra Jesús. Pɛ nu ra Jesús xø bi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ́ xädi mahøn'a:

—Ma zʉ t'ʉhni ahʉ, xʉn hɛ̨i da yʉrpʉ di manda rá ts'ɛdi Oją n'da 'bʉ i hu rá mbʉi nangue ra mbɛti. 25 Man'da hingui hɛ̨i ra camello da yʉrpʉ ja rá zagu ra 'yofani, xinda gue n'da ra mɛmbɛti da yʉrpʉ di manda rá ts'ɛdi Oją, bi 'yɛ̨mp'ʉ.

26 Nɛ xø man'da bi hyonya tho ʉ yʉ́ xädi nɛ bin 'yɛ̨mzɛhɛ ʉ:

—To'o maha da zä da dɩ̨n a ra te mazą̨i 'bʉ, bi 'yɛ̨n ʉ.

27 Nu ra Jesús bin hyɛ̨thʉ yʉ́ xädi nɛ bi 'yɛ̨mp'ʉ:

—Hingui sä da dɩ̨nsɛ ra te mazą̨i n'da ra ją̨'i pɛ nu Oją gätho da zä da 'yøt'e, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

28 Nu ra Pedro bʉya bi 'yɛ̨mp'a ra Jesús:

—Nugähe, gätho 'bɛ'a mi jaje xtá sohmbe nɛ dá tɛn'nahe.

29-30 —Majuąni, ɛ̨n a ra Jesús, nɛ dí xi ahʉ ya, hønt'a go to'o bi zoh rá ngu, o gue yʉ́ cu, o gue rá ta, o gue rá mbe, o gue rá xisu, o gue yʉ́ t'ʉhni, o gue yʉ́ häi, ngue da dɛngui, pɛ ɛ̨mmɛ man'da xʉn ngu din ja ngue yʉ́ ngu, o gue yʉ́n 'yohʉ, o gue yʉ́n ju, o gue yʉ́ mbe, o gue yʉ́ t'ʉhni, o gue yʉ́ häi, xinda gue ʉ gätho mi ja mam 'bɛt'o, pɛ nɛ'ʉ yʉn ʉnbi da nu, nɛ da nu ran ho gätho yʉ pa mazą̨i 'bʉ rán zɛgui ra pa. 31 Nɛ xʉn ngu ʉ mi 'bɛt'o dim 'bɛ̨jua nɛ nu'ʉ mi 'bɛ̨jua dim 'bɛt'o ʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Ra Jesús bi ma mahøn'a rán dąte

32 Nu'bʉ mi mba bʉ 'yu Jerusalén ra Jesús, xʉn ngu yʉ ją̨'i bi dɛnni. Nu ra Jesús mi 'bɛt'o, min 'yohʉ yʉ́ xädi, nɛ mí 'bɛ̨jua yʉ ją̨'i. Nɛ min su ʉ yʉ́ xädi, midi hyonya thoho ʉ ngue nde da mba bʉ Jerusalén ra Jesús. Nɛ nu ra Jesús bi zix bʉ ma'ueni ts'ʉ yʉ́ xädi nde da xifi 'bɛ'a da t'ørpe. 33 Nɛ bi 'yɛ̨mp'ʉ:

—Nuya ná mbähä bʉ Jerusalén. Nɛ nugä ngue dán ją̨'igä ua ja ra ximhäi, da mba ma dägä bʉ 'bʉh yʉ ngʉrpa mbäją nɛ'ʉ yʉ xänbate niją, nɛ da 'yørcä ran juąnbi ʉ ngue ga tu, nɛ di dägä bʉ 'bʉ ʉ him ma mi-judíohʉ. 34 Nɛ da mba nthengui nɛ da mba m'bɛ'migui, nɛ da mba nts'ots'igä, nɛ da thogui. Pɛ nu'bʉ ná hyupa ga thąmbɛ̨nigä, bi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ́ xädi.

Äh ra mate ra Jacobo nɛ ra Xuua

35 Nu ra Jacobo nɛ ra Xuua, yʉ́ ts'ʉnt'ʉ ra Zebedeo, man'da bi hyäm bʉ mí 'bäh ra Jesús nɛ bi 'yɛ̨mbi:

—N'da ra mate dí nde ga ä'a'be.

36 Nɛ nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ:

—'Bɛ'a guí nde ga øt'aui.

37 Nɛ bi 'yɛ̨mp'ʉ bʉya:

—Dí nde'be 'darpʉ ga huhmbʉ ngue 'da xtá hutho'be bʉ ja ni mɛxa 'bʉ gán ts'ʉt'abi, bi 'yɛ̨mbi.

38 Nɛ nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ:

—Nu'aui, hin guí pąhmi 'bɛ'a nam bøn'a guí ähmi. Ha da zä nɛ'aui gui säui ran ʉnbi ga sägä. Ha da zä nɛ aui gui hyät'ui ra dumbʉi ga hät'ä.

39 —Da zä, bi 'yɛ̨n ʉ.

Nɛ nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ:

—Majuąni, nu ran ʉnbi ga sägä gui säui a, nɛ nu a ra dumbʉi ga hät'ä nɛ aui gui hyät'ui a. 40 Pɛ hinga gue'a man t'ɛ̨digä gam mangä to'o dan hyuhmbe bʉ ja ma mɛxa. Pɛgue gue'a Oją di un ran t'ɛ̨di to'o xan zänni, bi 'yɛ̨n a ra Jesús.

41 Nu'bʉ mi 'yø ʉ yʉ́ mixädihʉ 'bɛ'a bi man ra Jacobo nɛ ra Xuua, bi mbʉdi bin cuɛ ʉ. 42 Janangue'a nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ gätho 'dɛ'mayoho yʉ́ xädi bʉya:

—Nu'ʉ i ja yʉ́ ts'ɛdi ua ja ra häi ɛ̨mmɛ xʉn hɛ̨i i ørpa ʉ to'o di manda ʉ, nɛ ɛ̨mmɛ din 'yɛ̨x'ʉ. 43 Pɛ nu'ahʉ hinga ngubʉ gui 'yøthʉ. Pɛ hønt'a go to'o da nde din ja rán t'ɛ̨di xʉn ho, pɛgue jatho din 'yɛ̨hɛ ngue gätho mi'da. 44 Nɛ nu'bʉ 'bʉ a n'da ahʉ ngue i nde dim 'bɛt'o, pɛgue din 'yɛ̨hɛ thoho ngue gätho mi'da. 45 Tengu thohogä,

ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, him bá ɛ̨cä ngue dam hmugä, pɛ bá ɛ̨cä ngue dan 'yɛ̨hɛ thohogä, nɛ ga dä ma te gan yąnba yʉ́ te yʉ ją'i, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Ra Jesús bi hoc'a ra xädä i Bartimeo a

46 Nɛ mi thopʉ ja ra hnini Jericó ra Jesús nɛ yʉ́ xädi, n'yohʉ xʉn ngu yʉ ją'i. Nɛ mi hupʉ nden'yu n'da ra xädä rá thuhu ra Bartimeo, rá ts'ʉnt'ʉ ra Timeo. Mí äh ra mbɛti a. 47 Nɛ nu'bʉ mi 'yøde ngue gue'a ra Jesús ra mɛngu Nazaret ní mba bʉ, bi mba't'i, bi 'yɛ̨mbi:

—Hague Jesús, rám bom'bɛto i ra David, dami huɛ̨gui, bi 'yɛ̨na.

48 Pɛ nu yʉ ją'i bi hɛcpi, bi xifi din hɛ̨. Pɛ nu'a ra xädä man'da nts'ɛdi mbafi:

—Rám bom'bɛto i ra David, dín ja a nin huɛ̨cate nanguecä, bi 'yɛ̨na.

49 Nu ra Jesús bim 'bäh pʉya, bi zonhna ra xädä. Nu yʉ ją'i mí 'bɛjua bi xi a ra xädä:

—Dami ndants'i, gan johya, nguetho in zon'na i ra Jesús, bi 'yɛ̨mp'ʉ.

50 Bi tonts'a rá coto ra xädä bʉya, bi ndants'i nɛ bi mba bʉ mi 'bäh ra Jesús. 51 Nu'a ra Jesús bi 'yɛ̨mp'a:

—'Bɛ'a guí nde ga øt'a i.

Nɛ nu ra xädä bi 'yɛ̨mbi:

—Xänbate i, dí nde gui xoga ma dä.

52 Nɛ nu ra Jesús bi 'yɛ̨mbi:

—Ni mba, bi zä i nguetho gá 'yɛ̨c'yɛigui, bi 'yɛ̨na.

Nɛ 'bex bin zø yʉ́ dä nɛ 'bex bi dɛn bʉ ni mba ra Jesús.

11

Bi hyux ra buru a ra Jesús nɛ bi t'ɛ̨spi

1 Nɛ mi ts'ʉtho da zøm bʉ Jerusalén ra Jesús nɛ ʉ mín 'yohʉ. Bin 'yo bʉ hämbʉ ra hnini Betfagé nɛ ra hnini Betania, hɛ̨rpʉ ja ra nyuni Olivos. Nɛ nubʉya bi mbɛhn'dʉ yoho yʉ́ xädi ra Jesús.

2 —Ni mbɛ nʉ njon nʉ bí ja ra hnini nɛ nu'bʉ gá sømmi, gui tịmmi bʉ n'da ra buru nthąt'i ngue njo'o to xí hyux'a n'dandị, nɛ gua xoc pʉya nɛ gua siui ua. 3 Nɛ nu'bʉ da t'ɛ̨n'aui: "Hanja ngubʉ guí øt'ui," 'bʉ da t'ɛ̨n aui, gui 'yɛ̨nui: "Nu'a ra Hmu i honi nɛ xø ba si'be ua mahøn'a," gui 'yɛ̨nui, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

4 Nɛ bi mba bʉya, nɛ bi dịm bʉ a ra buru, nthąt'i bʉ ja ra goxthi nguepʉ i thoh ra 'yu. Nɛ bi xoc'ʉ bʉya.

5 Nu'ʉ mi 'bʉpʉ bi 'yɛ̨n'ʉ:

—'Bɛ'a guí øt'ui bʉ, hanja guí xocui ra buru.

6 Nu'ʉ yʉ xädi bi dąt'ʉ nɛ bi xifi tengu xi xih ra Jesús.

—Dami sixui 'bʉ, bi t'ɛ̨mp'ʉ yʉ xädi bʉya.

7 Bá ts'inba a ra buru a ra Jesús bʉya nɛ bi mbøh yʉ́ coto ʉ bá si ra buru, ngue bi gąspi nɛ bi hyuxa ra Jesús bʉya. 8 Nɛ'ʉ yʉ ją'i bi mbøh yʉ́m 'bɛxøts'e pahni bi xịmba bʉ 'yu, nɛ nu'ʉ mi'da yʉ ją'i bi xɛc yʉ paxi nɛ bi mbøcpa bʉ ja ra 'yu.

9 Nu'ʉ mi 'bɛt'o bʉ ní mba a ra Jesús, nɛ ʉ mi 'bɛjua, gätho í mba ʉ bi 'yɛ̨n'ʉ:

—Mająpi a bá pɛnhd Oją, bi 'yɛ̨n ʉ. 10 Din ts'ʉt'abi a tengu tho ma mbombøtahe ra David. Mixte rá ts'ɛdi Oją, bi 'yɛ̨m bʉ ní mba ʉ.

11 Bi yʉthʉ bʉ Jerusalén ra Jesús bʉya. Nɛ bi yʉrpʉ ja ra dąniją, nɛ bi nu 'bɛ'a gätho i t'ørpʉ nɛ bi bøm bʉya nguetho ya bin de. Bi mba bʉ ra hnini Betania nɛ ʉ 'dɛ'mayoho yʉ́ xädi bi mbähä.

Ra Jesús him bi numanho ra za him mi zʉh yʉ́ ndät'ä

12 Nu'bʉ mi hyax bʉya bi bøm bʉ Betania ra Jesús, bi mbeng bʉ Jerusalén. Nɛ bin tumanthuhu bʉ 'yu a. 13 Nɛ mi hant'a n'da ra za ja yʉ́ paxi, bi mba da nu 'bʉ i zʉpʉ yʉ́ ndät'o. Pɛ nu'bʉ mi zøm bʉ, nte bi dịm bʉ, hønt'ʉ yʉ́ xi nguetho hinga gue'ʉ yʉ pa i zʉh yʉ́ ndät'o, nɛ säti tho ja yʉ́ xi. 14 Nu ra Jesús bʉya bi 'yɛ̨mp'a ra za:

—Njąm'bʉ to da zi mahøn'a ʉ ni ndät'o, bi 'yɛ̨mbi.

Nɛ bi 'yøh yʉ́ xädi a bi man ra Jesús.

Ra Jesús bi hyøn a thi ʉ yʉ mbä nɛ ʉ yʉ däi bʉ ja ra dąniją

15 Nɛ bi thopʉ Jerusalén ra Jesús nɛ yʉ́ xädi. Nɛ bi yʉrpʉ ja ra dąniją mahøn'a. Nɛ bi hyøn a thi gätho yʉ mbä nɛ yʉ däi mi 'bʉpʉ. Nɛ bi ndønba yʉ́ mɛxa yʉm pämbɛti nɛ yʉ́n thuts'i yʉ mbät'azʉ. 16 Nɛ njon di japi da thopʉ niją 'bʉ i tu yʉ́ 'bɛni. 17 Nɛ bi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ ją'i bʉya:

—Ha hinga nt'o't'i bʉ ja rá søcuą Oją ngue bi 'yɛ̨na: "Í thø a ma ngu nguepʉ da dąndegui gätho yʉ ją'i 'bʉcua ja ra ximhäi," i ɛ̨n Oją, bi 'yɛ̨n a ra Jesús. Pɛ nu'ahʉ, xcá 'yørpahʉ tengu 'bʉ rá hyądo nguepʉ nin yąn ʉ yʉ bɛ̨, bi 'yɛ̨mp'ʉ bʉya.

18 Bi 'yø ʉ yʉ xänbate niją nɛ yʉ ngʉrpa
mbäją 'bɛ'a xí man'a ra Jesús, nɛ i honi
hague dán zä da hyo, nguetho bin su 'bʉ mi
nu gätho yʉ ją'i madi hyonya thoho nangue
a 'bɛ'a bi xänba ra Jesús. 19 Nu'bʉ mín de
bi bøm bʉ a ra Jesús bʉ ja ra dąhnihni
Jerusalén nɛ yʉ́ xädi. Bi mbähä bʉ ra hnini
Betania mahøn'a.

Bi 'yot'a ra za

20 Nu'bʉ mi hyax bʉya bi thoh mahøn'a bʉ
'bä a ra za ngue mi ɛ̨na xtán zip yʉ́n dät'o ra
Jesús. Nu'bʉ mi nu'ʉ, ya xí 'yot'i gätho yʉ́
'yʉ. 21 Nu ra Pedro bʉya bi bɛ̨n a xí man ra
Jesús nɛ bi 'yɛ̨mbi:

—Xänbate i, nɛ nunʉ ra za gá 'yɛ̨mbi him
man'dandį da ts'ip yʉ́n dät'o nɛ ya xø 'yot'
ya, bi 'yɛ̨n a ra Pedro.

22 Nɛ nu'bʉ mi dąh ra Jesús, bi 'yɛ̨mp'ʉ:

—Dami 'yɛ̨c'yɛihʉ ngue gätho da zä da
'yøt' Oją a xʉn hɛ̨i. 23 Janangue'a nu'bʉ ya gá
xihmbʉ n'da ra t'øhø da 'uegue din hyøzɛhɛ
bʉ ja ra deją, din ja a gá mamhbʉ 'bʉ
hingui yoho guím bɛ̨mhbʉ, nɛ guí pąhmbʉ
majuąni gätho sä da 'yøt' Oją a xʉn hɛ̨i.
24 Janangue'a dí xi ahʉ ngue nu'bʉ ja a guí
äfʉ Oją, dami 'yɛ̨c'yɛihʉ ngue di 'da ahʉ a
guí äfʉ nɛ din ja a bʉya. 25 Nɛ nu'bʉ guí yąhʉ
Oją him man guim bɛ̨mhbʉ a bi 'yøt'ahʉ
ni mija'ihʉ, gam punbahʉ ʉ nɛ'a Oją di
pun'nahʉ bʉya. 26 Nguetho nu'bʉ hin gadim
punbahʉ ni mija'ihʉ xinga gue'a ni Tahʉ bí
'bʉpʉ mahɛ̨ts'i di pun'nahʉ, bi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ́
xädi ra Jesús.

*Ran t'änni nangue rán t'*ɛ̨di ra Jesús

27 Bi zøm bʉ Jerusalén ra Jesús nɛ yʉ́ xädi,
nɛ xø bi zøm bʉ ja ra dąniją. Nɛ nu yʉ
ngʉrpa mbäją bi zøm bʉ mi 'bäh ra Jesús,
n'yohʉ yʉ xänbate niją nɛ yʉ dąc'yɛi. 28 Nu'ʉ
bi 'yän'na ra Jesús:

—To'o bi 'da a ran t'ɛ̨di gui 'yøt'a guí øt'e.

29-30 Nɛ nu ra Jesús 'bʉ mi dądi bi 'yɛ̨na:

—Nɛcä ga än'nahʉ to'o bi un rán t'ɛ̨di ra
Xuua Nxixyą, hague Oją uague yʉ ją'ithoho.
Nɛ nu'bʉ gá xijʉ, nɛcä ga xi ahʉ to'o bi 'dacä
man t'ɛ̨di bʉya. 31 Nu'ʉ bin 'yɛ̨mzɛhɛ ʉ bʉya:

—Xi'bʉ ga xihmbʉ ngue gue'a Oją bi
un rán t'ɛ̨di, nɛ da 'yɛ̨njʉ: "Hanja hin gá
'yɛ̨c'yɛihʉ thą," da 'yɛ̨njʉ bʉya. 32 Nɛ nu'bʉ
ga ɛ̨mhbʉ yʉ ją'i thoho bi un ran t'ɛ̨di ra
Xuua, pɛ hingui sä ga xihmbʉ tengu a, bi
'yɛ̨n ʉ, nguetho gätho yʉ ją'i mi ɛ̨spa ra
Xuua nɛ bi 'yɛ̨c'yɛi ngue rá pøngahyą Oją
a. 33 Nɛ nu'bʉ mi dą ʉ yʉ xänbate niją nɛ ʉ
gätho min 'yohʉ,

—Hin dí pąhmbe, bi 'yɛ̨ntho ʉ.

Nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ:

—Xinga guecä ga xi ahʉ to'o bi 'dacä
man t'ɛ̨di, bi 'yɛ̨n'a.

12

*Rán t'uti y*ʉn ts'ombɛfi

1 Nu ra Jesús 'bex bi dʉ'mi bi xi a n'da ran
t'uti nɛ bi 'yɛ̨mp'ʉ:

—Nu n'da ran 'yohʉ bi 'yøt'a n'da ra
nuąndät'o, nɛ bi fø't'e nɛ bi 'ya'ma n'da
ra hyąhäi guepʉ da 'yøt'a n'da ran thɛ'ma
guindät'o, nɛ bi hyø a n'da ra jądo xʉn hɛ̨ts'i
da ndex ʉ da nu rá häi.

Nɛ bi hmit'ʉ yʉ mbɛfi a rá häi ngue dim
pɛpʉ, nɛ bi mba n'danni a ran 'yohʉ. 2 Nu'bʉ
bi zøn ra pa din ja ʉ yʉn dät'o, bá pɛhna
n'da rá 'yɛ̨hɛ ba tu a xí mamhbʉ di unni.
3 Pɛ nu'ʉ yʉ mbɛfi bi bɛnt'a ra 'yɛ̨hɛ, nɛ bi
mbɛ'mi nɛ bi mbɛnthoho bʉya nɛ nte bi
unni. 4 Nu rá mbɛti ra nuąndät'ä bá pɛhn
man'da rá 'yɛ̨hɛ bʉya. Pɛ nɛ'a bi mba ma
bat'a do a, nɛ bi mba ma ʉnba rá yą, nɛ bi
zantho, nɛ xø bi mbɛnthoho bʉya. 5 Nɛ bá
pɛhn man'da, nɛ xø bá tho a. Nɛ xʉn ngu
mi'da bí 'bɛhni. Nu'ʉ 'da bi ʉnba thoho nɛ
nu mi'da bi hyo.

6 Mi 'bʉ a n'da rá ts'ʉnt'ʉ a rá mbɛti
ra nuąndät'o nɛ ɛ̨mmɛ di huɛ̨c'a. "Nu yʉ
mbɛfi masque da numansu ma ts'ʉnt'ʉ," bi
'yɛ̨nsɛ, nɛ bá pɛn'na bʉya. 7 Pɛ nu ʉ yʉ mbɛfi
'bʉ mi nurpa a rá ts'ʉnt'ʉ, bin 'yɛ̨mzɛhɛ ʉ:
"Nuna, guehna da gohmi ra häi 'bʉ bi du
rá ta. Mbähä ga hohʉ nɛ nubʉya ma mbɛti
zɛhɛhʉ ra nuąndät'o," bin 'yɛ̨mzɛhɛ ʉ. 8 Nɛ
bi bɛnt'i nɛ bi hyo nɛ bi 'yɛm bʉ ma'ueni
bʉ ja ra nuąndät'o, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús 'bʉ mi
man a ran t'uti.

9 —Nuya guim bɛ̨mhbʉ 'bɛ'a da 'yøt'a rá
mbɛti ra nuąndät'o, bi 'yɛ̨mp'ʉ. Guehma ba
ɛ̨sɛ nɛ da hyo ʉ xí hmit'a rá nuąndät'o nɛ di
un ra nuąndät'o ʉ mi'da, bi 'yɛ̨n a ra Jesús.
10 Ha hin gán xähmbʉ rá t'ohni Oją ngue i
ɛ̨na:

Nu'a ra do bi bʉnt'ʉ yʉ gądo,
gue'a man'da mahyoni tengutho bʉ ná
thon yʉ guangu.

11 Gue'a bi zänd Oją,
hanja gní hyonya thohohʉ,
ɛ̨m bʉ rám hman Oją, bi 'yɛ̨n a ra Jesús.

12 Nu yʉ ngʉrba mbäją nɛ'ʉ min 'yohʉ, bi
nde da bɛnt'a ra Jesús nguetho bi bądi ngue
go yʉ́n t'uti ʉ nangue a bi man ra Jesús,
pɛgue bi zutho din cuɛ yʉ ją'i, janangue him
bi bɛnt'i. Bi mbatho ʉ bʉya.

*Ran t'änni nangue ra renta im man ra ts'*ʉt'abi Roma

13 Nɛ bi 'bɛnpʉ 'bʉh ra Jesús ʉ mi'da yʉ
fariseo nɛ ʉ 'da ma ngʉrpihe mi tɛn'na ra
ts'ʉt'abi Herodes. Bi 'bɛhni ngue da 'yän'na
n'da ran t'änni nɛ nu'bʉ hinga gue a da ma,
'bex gue di yąpi. 14 Nu'bʉ mi zøm bʉ bi 'yęn
ʉ:

—Xänbate i, dí pąhmbe gätho majuąni
guím ma nɛ njon guí su, nguetho hin guí
ørpa masu a man yʉ ją'i nɛ guí xänba a
majuąni rám hman Oją ʉ yʉ ją'i. Dín nde gui
xije, ha din thɛui yʉ́n t'ędi Oją 'bʉ dí øthʉ
ngue dí juthʉ ra renta im man ra ts'ʉt'abi
bʉ Roma in ts'ʉt'abi ua, uague hin'na. Ha
xʉn ho 'bʉ ga thoqui ga juthʉ uague hin'na,
bi 'yęn ʉ. 15 Pɛ nu'a ra Jesús mi pądi høntho
i nde da dịnbi 'bɛ'a dí yąp'a, janangue a bi
'yęmp'ʉ:

—Hanja gní 'yängahʉ, xi'a ni mbɛti gní
juthʉ ra renta im man ra ts'ʉt'abi, gan
nugä.

16 Nɛ bi un bʉya.

—To'o rá pøte nɛ rá thuhu i cuat na ra
mbɛti, bi 'yɛn a ra Jesús.

Nɛ nu'ʉ bi 'yęn ʉ:

—Rá pøte nɛ rá thuhu ra ts'ʉt'abi Roma
i cuat na.

17 Mí dąh ra Jesús nɛ bi 'yęmp'ʉ:

—Nu'a rá mbɛti ra ts'ʉt'abi Roma, gui
un'na. Nu'a xin rá mbɛti Oją gui un'na Oją
a, bi 'yęmp'ʉ.

Nɛ nu'ʉ bi hyonya thoho nangue a bi
man'a ra Jesús.

Ran t'änni nangue ʉ da dąmbęni

18 Nɛ bá ę ʉ 'da yʉ saduceo bʉya ngue mi
ęn ʉ njo'o to da dąmbęni. Nɛ bi 'yän'na ra
Jesús, bi 'yęmbi:

19 —Xänbate i, nu'a n'da ran t'ędi bi
man'a ra Moisés i ęna, ngue nu'bʉ da du
n'da ran 'yohʉ nɛ njo'o rá t'ʉhni 'bʉ bi du,
nɛ nu'a rán 'yohʉ zɛhɛ da zinba a rá xisu a
rán 'yohʉ bi du. Nɛ nu'a rá t'ʉhni dim 'bʉi
da t'ęmbi rá t'ʉhni a xí du. 20 Nɛ mi 'bʉ i yoto
yʉn 'yohʉ i din 'yohʉ zɛhɛ ʉ. Nɛ nu'a ra
'bɛt'o n'yohʉ bi zin'a n'da ra xisu, nɛ nu'bʉ
mi du njo'o yʉ́ t'ʉhni. 21 Janangue'a nu a rán
'yohʉ a bi du bi zin a ra xisu mahøn'a. Nɛ'a
bi du a, nɛ xinga gue a bim 'bʉh yʉ́ t'ʉhni
a. Nɛ ná hyu ngutho. 22 Nɛ gätho ʉ yoto
ma 'yohʉ nɛ 'dat'a ra xisu bi zini, nɛ xinga
n'da mím 'bʉh yʉ́ t'ʉhni 'bʉ bi du ʉ. Nɛ
nzɛgui nɛsɛ ra xisu bi du. 23 Nuya dami xije
nu'bʉ majuąni da dąmbęni yʉ ją'i, nda'a nin
'yohʉ dim 'bʉhmi ra xisu, nguetho gätho
yoto bim 'bʉhmi, bi 'yęn ʉ yʉ saduceo. 24 Mi
dąh ra Jesús nɛ bi 'yęmp'ʉ:

—Nu'ahʉ 'dan'yo thoho guí mamhbʉ
nguetho hin guím bęmhbʉ 'bɛ'a mam bʉ ja
rá t'ohni Oją xín rá ts'ɛdi Oją guí pąhmbʉ.
25 Nu'bʉ bi dąmbęni ʉ xʉn du him man ja ran
sini bʉ pɛgue dim 'bʉtho yʉ ją'i tengu yʉ́m
'bɛhni Oją 'bʉpʉ mahęts'i. 26 Nɛ nu'a ram
hma ngue da dąmbęni ʉ xʉn du, majuąni
a nɛ guin nuhʉ bʉ ja rám hman Oją ngue
nu'bʉ min yąui Oją ra Moisés bʉ ja ra t'ʉza
bi 'yęmbi: "Nugä drá Ojągä, nu ra Abraham
nɛ ra Isaac nɛ ra Jacob ngue nim bombø-
tahʉ, i ęc'yɛigui," bi 'yęn Oją. 27 Ngubʉ bi
ma nguetho guexta'a i 'bʉh yʉ́ mbʉi ʉ. Pɛ
hin guím bęmhbʉ, nguetho 'dan'yo thoho
guí mamhbʉ, bi 'yęn a ra Jesús.

*Rán t'*ędi Oją man'da ja ts'ɛditho

28 Nu'bʉ min yąhʉ yʉ saduceo ra Jesús, mi
'bʉpʉ n'da ra xänbate niją bi 'yøde 'bɛ'a bi
man ra Jesús nɛ bi bądi ngue xʉn ho a bi ma.
Janangue'a bi 'yänni:

—Nda'a rán t'ędi Oją ngue man'da ja
ts'ɛditho ga øthʉ, bi 'yęn'a.

29-30 Bi dą'a ra Jesús:

—Nu'a rán t'ędi Oją man'da jats'ɛditho
ga øthʉ, gue'a ran t'ędi ngue i ęna: "Dami
'yøhmbʉ gyʉ́ ją'i israelhʉ, nu'a Oją ra Hmu,
n'datho a. Nɛ guim bęmhbʉ a nangue gätho
ni mbʉihʉ, nɛ gätho ni tehʉ, nɛ gätho nin
'yomfęnihʉ, nɛ gätho ni ts'ɛdihʉ," i ęn rá
t'ohni Oją. Pɛ guehna ran t'ędi man'da ja
ts'ɛdi tho ga øthʉ, bi 'yęn'a ra Jesús. 31 Nɛ
'da'angutho ui ná yoho ran t'ędi ga øthʉ i
ęna: "Gui huęc ni mią'ihʉ tengu bʉ gnin
huęc zɛhɛhʉ," i ęn rá t'ohni Oją. Guehya
yʉn t'ędi man'da ja ts'ɛditho ga øthʉ xinda
gue ʉ mi'da, bi 'yęn a ra Jesús.

32 Nɛ nu'a ra xänbate niją, bi 'yęm bʉya:

—Xänbate i, majuąni xʉn ho guím ma,
ngue hønt'a n'da Oją i 'bʉi nɛ njo'o man'da
tengu a. Nɛ ja ts'ɛdi tho da bęn Oją n'da
ngue gätho rá mbʉi, nɛ gätho rá te, nɛ

gätho rán 'yomfçni, nɛ gätho rá ts'ɛdi, [33] nɛ
di huçc rá miją'iui tengu bʉ nin huçczɛhɛ
n'da. Man'da ja ts'ɛditho da 'yøt'a n'da ʉ
xinda gue ʉ gätho yʉ 'bøts'e nɛ yʉn t'unni
dí mbøspa Ową n'da, bi 'yçn a ra xänbate
niją.
[34] Nɛ nu ra Jesús 'bʉ mí 'yø a bi man ra
xänbate niją bi bądi ngue n'dat'a Ową im
bçni janangue a bi 'yçmbi:
—Nu'i ts'ʉtho di 'bɛ i ngue da zä gui
cʉrpʉ di manda rá ts'ɛdi Ową, bi 'yçmp'a.
Nɛ nubʉya njom man'da bi zäpi da 'yän
mi'da yʉn t'änni.

*To'o gue rá Ts'*ʉnt'ʉ a ra Cristo

[35-36] Nɛ mí xänba yʉ ją'i a ra Jesús bʉ ja ra
dąnija, nɛ bi 'yçmp'ʉ:
—Hanja çn ʉ yʉ xänbate niją ngue nu ra
Cristo rám bom'bɛto ra David a, nɛ xim mi
çmbi rá Hmu 'bʉ hin ním 'bʉi, nguetho mi
çn'a ra David:
Nu'a Ową bi 'yçmp'a ma Hmu:
"'Dat'ua ga huhmi ga conhui ma ts'ɛdi
gue'bʉ go dá tąpä nin sʉihʉ ua ja ra ximhäi
nɛ gui manda ʉ bʉya,"
bi t'çmp'a ma Hmu, bi 'yçn a ra David 'bʉ
mí bçnba rá Hogandąhi Ową nangue 'bɛ'a da
'yøt' ra Cristo. [37] Guesɛ ra David bi 'yçmbi
rá Hmu a ra Cristo. Hague nja pɛ nɛ rám
bom'bɛto a, bi 'yçn a ra Jesús.
Pɛ nu yʉ ją'i, bi 'yømanho gätho a bi man
ra Jesús.

*Ra Jesús bi ma 'b*ɛ'a i øt'ʉ yʉ xänbate niją

[38] Nɛ bi thoqui bi xänba yʉ ją'i a ra Jesús
bi 'yçmp'ʉ:
—Gam fähmbʉ nangue a i xi ahʉ yʉ
xänbate niją, nguetho hønt'a ran 'yçts'i i
øt'ʉ nɛ di ho da hye yʉ pahni xʉ mba guepʉ
i 'yo, nɛ di ho da mba ma zɛngua bʉ ja yʉ täi,
[39] nɛ di ho da hyux bʉ ja yʉn thuts'i xʉn ho
bʉ ja yʉ niją, nɛ di ho yʉ́ mbʉdi din sihmɛ
bʉ ja yʉn sihmɛ ʉ, [40] nɛ i hąspi 'bɛ'a gätho bi
ts'ocpa ʉ yʉ xisu xøn du yʉ́ ndø, nɛ sä nya'a
thoho in yąhʉ Ową ngue i nde da t'çmbi xʉn
ho tho yʉ́ mbʉi. Man'da xʉn ngu ran ʉnbi
da nu ya, bi 'yçn'a ra Jesús.

*Ran t'unni man'da di muui b*ʉ na nu Ową

[41] Nɛ mi hupʉ ra Jesús bʉ mí ja ra huada
guepʉ i pa njät'i ra mbɛti rán t'unni Ową.
Nɛ in nu bʉ i cät' ra mbɛti ʉ yʉ ją'i bʉ ja
ra huada. Nɛ bi nu xʉn ngu yʉ mɛmbɛti
bi thopʉ ngue xʉn ngu ra mbɛti bi gärpʉ
ja ra huada n'da ngu n'da ʉ. [42] Nɛ bi zøm
bʉ n'da ra hyoya xisu xi du rá ndø, nɛ bi
gät'i yocentavo thoho. [43] Nɛ nu'bʉ mi nu a
bi 'yøt'a ra xisu bʉya nɛ bi 'yçmp'ʉ:
—Majuąni dí xi ahʉ nuna zʉ hyoya xisu
man'da xʉn ngu di muui a bi gärpʉ ja ra
huada xinda gue'ʉ gätho mi'da. [44] Nguetho
gätho ʉ mi'da bi gät'a i pongui, pɛ nuna ra
xisu madague i hyoya na, pɛ bi gät'i gätho
mi pɛ'ts'i, bi 'yçmp'ʉ yʉ́ xädi a ra Jesús.

13

Ra Jesús bi ma ngue da mba nso't'i ra dąnija

[1] Nu'bʉ mi bøm bʉ ja ra dąnija ra Jesús nɛ
yʉ́ xädi, nu'a n'da bi 'yçn'a:
—Xänbate i, hyandi ts'ʉ nʉ ra niją, çmmɛ
xʉ ndoho yʉ do n'yohʉ nɛ çmmɛ mahotho.
[2] Mi dąh ra Jesús nɛ bi 'yçmp'ʉ:
—Guín nuhʉ ngue mahotho nɛ çmmɛ
ndoho yʉ do, pɛgue da zøn ra pa da so't'i,
bi 'yçmp'ʉ.

Yʉ́ hmɛpya ngue rán zɛgui

[3] Nɛ nu'bʉ mi zøm bʉ ja ra nyuni Olivos, bi
hyupʉ ra Jesús, hç't ra dąnija. Nɛ hønt'ʉ yʉ́
xädi mi 'bʉhmbʉ bʉ. Nɛ nubʉya ra Pedro
nɛ ra Jacobo nɛ ra Xuua nɛ ra Andrés:
[4] —Nda'a ní pa da mba nso't'i ra niją gá
xije, bi 'yçn ʉ. Nda'a ni hmɛpya da hnu 'bʉ
din ja a guím ma, t'çmp'a ra Jesús.
[5] Mi dą a ra Jesús nɛ bi 'yçmp'ʉ:
—Gam fähmbʉ njon da hyä ahʉ,
[6] nguetho xʉn ngu ba çhɛ ngue sä da 'yçna:
"Nugä, guecä drá Cristogä," da 'yçn'ʉ. Nɛ
xʉn ngu ʉ da hyät'i.
[7] Nɛ nu'bʉ gui 'yøhmbʉ yʉ sʉi nɛ'bʉ da
hma ngue din ja yʉ sʉi, o guin suhʉ nguetho
jatho din ja ʉ. Pɛ nu'bʉ din ja ʉ xinga
gue'bʉ ran zɛgui 'bʉ. [8] Nguetho nu yʉ ją'i bʉ
'da yʉ häi din sʉhmi yʉ́ miją'ihʉ. Nɛ nu 'da
yʉ ts'ʉt'abi din sʉhmbʉ yʉ́ mits'ʉt'abihʉ,
nɛ din ja yʉ 'yąnhäi, nɛ xʉn ngu yʉ nj̨di din
ja ra thuhu nɛ yʉn 'yo'ts'i. Nɛ guehya yʉ́
mbʉdi yʉn ʉnbi ya, bi 'yçmp'ʉ.
[9] Nɛ xø bi 'yçn'a:
—Nɛ gam fähmbʉ njon di 'uec'ahʉ bʉ ja
rá 'yu Ową, nguetho da mba ma dä ahʉ bʉ ja
ran juąnbate, nɛpʉ ja yʉ́ niją ma mijudíohʉ
da 'bɛp'ahʉ, nɛ nangue guí çc'yɛigahʉ da
ts'on'nahʉ bʉ 'bʉh yʉ ts'ʉt'abi, nɛpʉ 'bʉh
yʉ dąts'ʉt'abi ngue da ts'ɛp'ahʉ. Nɛ xʉn
ho 'bʉ din jabʉ nɛ gue'a dí zä gui xihmbʉ

mam hmangä ʉ. 10 Pɛ m'bɛt'o thoho da mba
nsifi gätho yʉ ją'i 'bʉcua ja ra ximhäi ran ho
ma'da'yo dí pø ʉ. 11 Nɛ nu'bʉ da zix ahʉ di
dä ahʉ bʉ 'bʉh ra ts'ʉt'abi, pɛ him 'bɛ gui
hyonsɛhʉ 'bɛ'a gui mamhbʉ 'bʉ da mba ma
juąn'ni ahʉ, nguetho nu'bʉ bi zøn ra ora da
t'än'nahʉ, hønt'a rá Hogandąhi Oją da zä di
bęn'nahʉ 'bɛ'a gui mamhbʉ. 12 Nɛ nu n'da
ran 'yohʉ di manda da tho rán 'yohʉ, nɛ
nu'a rá ta di manda da tho rá ts'ʉnt'ʉ. Nɛ
da ndants'ʉ yʉ́ ts'ʉnt'ʉ din tunhdʉ ʉ yʉ́ ta
nɛ yʉ́ mbe nɛ di manda da tho rá ta nɛ rá
mbe 'da yʉ ts'ʉnt'ʉ. 13 Nɛ gätho yʉ ją'i da
zan ahʉ nangue a guí ęc'yɛigahʉ. Nɛ nu'ʉ
to'o gätho da hyät yʉn ʉnbi gue'bʉ go rán
zɛgui, gue ʉ dim pø ʉ, bi 'yęmp'ʉ.

14 Nɛ bi thoqui bi xi ʉ:

—Ba ę a n'da ra ts'ɛdi xʉn ts'o ngue di
ts'oni gätho. Ngubʉ bi man ra Daniel gue rá
pøngahyą Oją. Nɛ nu'bʉ gá nuhʉ dim 'bäpʉ
guepʉ hin rán säui dim 'bäi, dami 'dahmbʉ
gyʉ́ mɛnguhʉ bʉ Judea, gui mbähä bʉ ja yʉ
t'øhø guin 'yąmhbʉ bʉ. Nu a to'o da nu
ra søcuą i ja ua, da 'yę't'ambʉi na. 15 Nɛ
nu'bʉ bin ja a, to'o i 'bäpʉ goxthi hin da
yʉrpʉ mbo rá ngu, hin da bęni ja 'bɛ'a 'bɛ
da hyąts'i, 'bex gue da 'dagui. 16 Nɛ nu'a
to'o 'bäpʉ ja yʉ́ huąhi hin da mbeng bʉ
ja yʉ́ ngu ngue ba cą yʉ́ coto, 'bex gue da
'datho bʉ. 17 Huęcate ʉ yʉ xisu in hąt'ʉhni
nɛ ʉ 'bʉh yʉ́ 'uɛre yʉ pa ʉ. 18 'Yäfʉ rá mate
Oją ngue hin din ja ahʉ ran 'dagui 'bʉ yʉ
pa xʉn sɛ xøhma hin da zä gui 'dahmbʉ.
19 Nɛ nu'ʉ yʉ pa ʉ, din ja xʉn ngu yʉn ʉnbi
hin jąm'bʉ n'dandį xøn ja gue'bʉ go rá
mbʉdi ra ximhäi. Nɛ nu'bʉ ya bin ja, him
man'dandį din ja yʉn ʉnbi tengu ʉ. 20 Pɛ
nangue ʉ yʉ́ 'yęc'yɛi, Oją di japi hingui ngu
yʉ pa din ja yʉn ʉnbi, nu'bʉ hin'na njon
xtam bongui, bi 'yęn a ra Jesús.

21 Nɛ bi thoqui bi ma, bi 'yęna:

—Nɛ nu'bʉ da si ahʉ: "Dami hyanthʉ,
'bʉcua ra Cristo ya, rá Thahni Oją," da t'ęn
ahʉ. O gue da t'ęn'ahʉ: "Ba nuhʉ 'bʉpʉ
ra Cristo ya, rá Thahni Oją," da t'ęn ahʉ,
pɛ o guí ęc'yɛihʉ. 22 Nguetho xʉn ngu dim
'bʉ ʉ yʉ hyäte Cristo nɛ yʉ hyäte pøngahyą
da 'yøt' yʉ hyonya nt'øt'e nguetho i nde da
hyät yʉ 'yęc'yɛi gue bi huanh Oja, 'bʉ da zä
da hyät'ʉ. 23 Pɛ nde'bʉ gam fäsɛhʉ nguetho
ya dá xi ahʉ 'bɛ'a gätho din ja m'bɛjua, bi
'yęn a ra Jesús.

Nu'a din ja 'bʉ bi zøcua mahøn'a ra Jesús

24 Nɛ xø bi 'yęmp'ʉ yʉ́ xädi a ra Jesús:

—Nɛ nu'bʉ ya bi guah yʉn ʉnbi, nu a ra
hyadi di 'bɛh rá ts'ɛdi nɛ ra zą̨na him man ja
rán nɛqui. 25 Nɛ nu yʉ sø da dägui. Nɛ gätho
mi'da di 'bɛh yʉ́ ts'ɛdi ʉ gä bí ja bʉ mahęts'i,
di 'yąni. 26 Nɛ nubʉya da hnugui ba ęcä ua
ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, ba ogä bʉ ja
yʉ güi, dan 'yo'be xʉn ngu ma ts'ɛdi nɛ dam
mixte xʉn ho. 27 Ga pɛn'dʉ yʉ́m 'bɛhni Oją
mahęts'i bʉya, di pɛt'ʉ gätho xtá huahni
guecua gätho na ngʉni ra ximhäi, bi 'yęn'a
ra Jesús.

28 Nuya da zä gui pąhmbʉ 'bɛ'a gue nin
t'uti i ut'ahʉ 'da yʉ za. Nu'bʉ bi bøx yʉ́
'dogui ʉ yʉ́ 'yɛ guí pąhmbʉ mi ts'ʉtho din ja
ra hyethe bʉya. 29 Ngutho 'bʉ ya bin ja gätho
ʉ dá xi ahʉ, gui pąhmbʉ ngue mi ts'ʉtho ba
pengä ua mahøn'a bʉya, bi 'yęna. 30 Majuąni
dí xi ahʉ di 'bʉtho ua 'da ahʉ 'bʉ bi mbʉdi
din ja a dí xi ahʉ. 31 Mahęts'i da guadi, nɛcua
ja ra häi, pɛ nu'a mam hmangä hin jąm'bʉ
da gua a.

32 Pɛ nu'a ra pa a, njongui pądi 'bɛ'a ní ora
din ja a dím mangä, xinga gue ʉ yʉ́m 'bɛhni
Oją 'bʉpʉ mahęts'i, xinga guecä ngue dán
ją'igä ua ja ra ximhäi dí pądi. Hønt'a Oją ma
Ta i pądi, bi 'yęn a ra Jesús.

33 Nɛ xø bi 'yęna:

—Thocpa thoho gan nuhmbʉ tengu'bʉ
hin gui tonspahʉ ra t'ąha. Nɛ xinga n'da
zi ora gui pumbęnihʉ Oją nɛ thocpa thoho
gan yąhʉ a, nguetho hin guí pąhmbʉ nda'a
ni pa ba pengä mahøn'a. 34 Tengu n'da ran
'yohʉ bi mba yatho bi zoh rá ngu, bi un
yʉ́n t'ędi yʉ́ 'yęhɛ ngue di jamansu bʉ, n'da
ngu n'da bi xi a da 'yøt'e. Nɛ bi xi a ra
mbängoxthi ngue hin di tonspa ra t'ąha.
35 Nɛ ngutho dí xi ahʉ, dami tømhbʉ tengu
'bʉ gan äthąhʉ nguetho hin guí pąhmbʉ
'bɛ'a ní pa ba pengä ua, o gue'bʉ bin de, o
gue'bʉ made ra xui, o gue'bʉ bi mbah yʉ
øni, o gue'bʉ bi hyats'i. 36 Nguetho hin guí
pąhmbʉ nda'a ni ora ba ęcä, xi'bʉ ba ęcä
nɛ ga tịn ahʉ bʉ gdi ąhmbʉ. 37 Nɛ nu'a dí
xi ahʉ, ngutho dí xicä gätho mi'da: "Dami
tømhbʉ," bi 'yɛmp'ʉ yʉ́ xädi a ra Jesús.

14

Yʉ́ ngʉrbi yʉ judío i nde 'bex gue da
bɛnt'a ra Jesús

1 Nɛ man yopa da dät ra pa 'bʉ mi bɛ̨n
a xí 'yøt' ma mbombøtahe bʉ Egipto dyʉ
judíohe. Nu yʉ ngʉrpa mbäją bʉya nɛ yʉ
xänbate niją bi bɛ̨ni 'bɛ'a ni fɛhni da xi a ra
Jesús guepʉ da zä da bɛnt'i ngue da hyo. 2 Nɛ
bin 'yɛ̨mzɛhɛ ʉ:
—Hinga gue a ra pa ra dąmpɛti gam
bɛnthʉ nɛ xøhma din cuɛ yʉ ją'i, bi 'yɛ̨n ʉ.

N'da ra xisu bi naspa ra 'yɛ̨thi rá yą ra Jesús

3 Nɛ mi 'bʉpʉ ra Jesús bʉ ja rá ngu ra
Simón bʉ ja ra hnini Betania. Gue'a ra
Simón mi hɛ̨mb ra t'axca'ya 'bʉ mam 'bɛt'o.
Nɛ nu'bʉ mi sihmɛ bʉ ra Jesús bi zøpʉ n'da
ra xisu i tu n'da ra xito nt'øt'e ngue ra
do'yaxi, mi po ra 'yɛ̨thi ɛ̨mmɛ yʉman'u a, nɛ
xʉn ngu di muui a. Bi xɛcpa rá nde bʉya nɛ
bi naspa rá yą ra Jesús. 4 Nu'ʉ 'da mí 'bʉpʉ,
bin cuɛ ʉ bʉya nɛ bi 'yɛ̨n ʉ:
—Hanja bim 'bɛtho ra 'yɛ̨thi nɛ xʉm
hmadi di muui. 5 Mi sä xtá 'bä xtin t'un yʉ
hyoya a hyu ciɛnto rá muui a ra 'yɛ̨thi, bi
'yɛ̨n ʉ.
Nɛ bi numan'ʉ ra xisu ʉ. 6 Nɛ nu ra Jesús
bi 'yɛ̨mp'ʉ:
—Hanja guín jahʉ bʉ, o guidi pahmbʉ ra
xisu nguetho xʉn ho bi 'yørcä na. 7 Nu'ahʉ
thocpa thoho gam 'bʉhmbʉ yʉ hyoya nɛ
hønt'a go ma pa da zä gui fäxhʉ ʉ. Pɛ
nugä hinga thocpa thoho dam 'bʉhmbʉ. 8 Bi
'yørca ra xisu a mi sä da 'yøt'e, bi hoga
ma ngøc'yɛ̨i ngue da t'ägä bʉ ja ran 'yägui.
9 Majuąni dí xi ahʉ gue hønbʉ go hapʉ da
hman ran ho ma'da'yo gätho na ndoho ra
ximhäi, nɛhna bi 'yørca ra xisu da hman na,
'dahma nɛ'a da fɛ̨n a, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Ra Judas im ma di dä a ra Jesús

10 Nu'a ra Judas Iscariote bʉya, ngue'a
n'da yʉ́ xädi ra Jesús, bi mba bʉ 'bʉh yʉ
ngʉrpa mbäją bi xifi di däp'a ra Jesús. 11 Nɛ
bi hyu yʉ́ mbʉi ʉ yʉ ngʉrpa mbäją nɛ bi xifi
di un ra mbɛti. Nɛ bi mbenc'a ra Judas bʉya
mi honi jąm'bʉ di dä a ra Jesús.

Bin sihmɛhʉ ra Hmu ʉ yʉ́ xädi

12 Nu rá mbʉdi ra pa ra dąmpɛti ngue ran
dąbaxjua i ts'i ra thuhmɛ hin'yʉ rá ixi, nɛ
i ho ra t'ʉdɛ'yo. Nɛ nu yʉ́ xädi ra Jesús bi
'yɛ̨mbi:
—Hapʉ guí ndeje ga hoje ran ts'ihmɛ ra
mbaxjua ga sihʉ, bi 'yɛ̨n ʉ.
13 Nɛ nubʉya bi xi ʉ yoho yʉ́ xädi:
—Ni mbɛ bʉ ja ra dąhnihni Jerusalén,
nɛ nu'bʉ gá nuui bʉ n'da ran 'yohʉ i tu
n'daxaro ra dehe gui tɛnui bʉ da zøni. 14 Nɛ
nu'bʉ gá sømhbʉ gui 'yɛ̨nui a ra mɛngu
bʉ: "Nu'a ra Hmu bá pɛngähe ngue ga
än'nahe hapʉ i ja a ra cuarto ngue ga sihe
ran ts'ihmɛ ra mbaxjua," gui 'yɛ̨nui. 15 Nɛ
nu'a bʉya da 'yut'aui n'da ra cuarto i ja bʉ
magąts'i xʉn ndoho nɛ mahoqui. Guepʉ ja
gui hocui bʉ a ran sihmɛ ga sihʉ, bi 'yɛn'a
ra Jesús.
16 Bi mba yʉ́ xädi bʉya nɛ bi zøm bʉ ja
ra dąhnihni Jerusalén nɛ bi dịm bʉ gätho
'bɛ'a xi sifi. Gätho bi hocpʉ 'bɛ'a da zi bʉ
'bʉ bin de, nɛ bi mbeng bʉ 'bʉh ra Jesús
bʉya. 17 Nu'bʉ min de ts'ʉ, bi mbähä ra
Jesús 'dɛ'mayoho yʉ́ xädi bʉya. 18 Gätho bin
sihmɛ ʉ. Nɛ nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ:
—Majuąni dí xi ahʉ, dí sihmɛhʉ ua n'da
gue di dägä, bi 'yɛ̨mp'ʉ.
19 Nu yʉ́ xädi bʉya bi du yʉ́ mbʉi, n'da ngu
n'da bi 'yänni:
—Ha guecä, bi 'yɛ̨n'ʉ.
20 Nɛ nu'a ra Jesús bi dąt'ʉ:
—Go gue'a n'da gue gue'ahʉ guí
'dɛ'mayoho ahʉ gue dí comh ma mbohi'be.
21 Majuąni nugä ngue dán ją'igä ua ja ra
ximhäi, ga tugä tengu nt'o't'i nanguecä.
Pɛ í huɛ̨hi maha a ran 'yohʉ ngue di dägä.
Man'da xʉn ho 'bʉ hin xtim 'bʉ a, bi 'yɛ̨n a
ra Jesús.
22 Gätho na sihmɛ ʉ bi hyąc man'da ra
hmɛ ra Jesús, bi un ra jamadi Oją, bi xɛni
nɛ bi darpa yʉ́ xädi bʉya.
—Dami sihʉ na. Guehna nam bøn'a ma
ngøc'yɛigä na, bi 'yɛ̨mp'ʉ.
23 Nɛ bi dɛc'a ra vaso mi po a nząi mi si ʉ.
Bi un ra jąmadi Oją nɛ bi un'dʉ bʉya, bi zi
n'da ngu n'da ʉ.
24 —Guehna tengu 'bʉ ma jigä na, i øt' ra
'da'yo nhogui, dim fäni dí yąnba yʉ́ te yʉ
ją'i 'bʉcua ja ra ximhäi. 25 Majuąni dí xi ahʉ,
hin ga si man'da ra gui uva ja gue'bʉ bi zøn
ra pa ga si ma'da'yo bʉ di manda rá ts'ɛdi
Oją, bi 'yɛ̨n a ra Jesús.

Jesús bi bądi gue a ra Pedro da gøn'a

26 Nɛ bin tu a n'da rá thuhu Oją ʉ bʉya. Bi
bøm bʉ mi sihmɛ ʉ nɛ bi mba bʉ ja ra nyuni
Olivos. 27 Nɛ nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ́ xädi:
—Nu'ahʉ dí pącä ngue gui 'dahmbʉ, gui
sogahʉ nán xui ya, tengu nt'o't'i bʉ ja rám
hman Oją i ɛ̨na: "Ga ho ra mbändɛ'yo nɛ

din 'uɛ̨xt'ʉ́ yʉ́ dɛ'yo," i ɛ̨m bʉ ja rá t'ohni,
bi 'yɛ̨na. 28 Pɛ nu'bʉ dá thąmbɛ̨nigä dan
tɨmhbʉ bʉ Galilea, bi 'yɛ̨mp'ʉ́ yʉ́ xädi a ra
Jesús. 29 Nu'a ra Pedro bi 'yɛ̨n'a:
—Madague a gätho da 'dah ya 'da, pɛ
nugä hin ga soc'i'i.
30 Nu ra Jesús bi dą'a bʉya:
—Hąha, dí pacä 'bɛ'a gui 'yøt'a ra xui
jabʉya, ná hyundɨ xqui cøngä 'bʉ bi mbah
ná yondɨ ra øni, bi 'yɛ̨n a.
31 Pɛ nu'a ra Pedro man'da nts'ɛdi bi
'yɛ̨n'a:
—Nugä hin ga cøn'a i madague'bʉ 'darpʉ
ga tuui, bi 'yɛ̨mbi.
Nɛ 'da'angu bi ma gätho ʉ mi'da yʉ́ xädi
bʉya.

Ra Jesús i tu rá mbʉi nɛ gue'a ra ora da
nu yʉn ʉnbi a
32 Nɛ bi yʉrpʉ ja ra nuądøni Getsemaní
guepʉ ja ra nyuni Olivos. Nu ra Jesús bʉya
bi 'yɛ̨mp'ʉ́ yʉ́ xädi:
—Hyuhmbʉ ua gätho ahʉ, 'bɛ dán
yągä'be Oją ua nan jongua ts'ʉ, bi 'yɛ̨n'a.
33 Nɛ nubʉya bi zixa ra Pedro, nɛ ra Ja-
cobo, nɛ ra Xuua. Nɛ nu ra Jesús ɛ̨mmɛ bi
hyundumbʉi nɛ bin su. 34 Nɛ bi 'yɛ̨mp'ʉ:
—Ɛ̨mmɛ tu ma mbʉi, ɛ̨na da hyog ra
dumbʉi. Gui cohmbʉ ua nɛ gan äthąhʉ, bi
'yɛ̨mp'ʉ.
35 Nɛ bi mba bʉ njom bʉ ts'ʉ. Bin
dąnyahmu bʉ ja ra häi bin yąui Oją, gue'bʉ
da zä hin da nu ran ʉnbi a da nu. 36 Nɛ bi
'yɛ̨na:
—Ma Ta i, hin te guí hɛ̨mbi, gätho da zä
gui 'yøt'e. Dami 'uegä a ran ʉnbi. Pɛ hin dín
nde gue gue'a ma pähä zɛhɛ ga øt'ä pɛ gue'a
go guí nde da t'øt'e, bi 'yɛ̨na.
37 Nɛ bi mbeng bʉ xi go ʉ hyu nɛ bi
'yɛ̨mp'a ra Pedro:
—Hague grá Simón, ha guí ąha. Ha
hingui sä xquin äthą n'da ora. 38 Damin
äthąhʉ nɛ gui 'yäfʉ Oją ngue gui sɛrbahʉ
'bɛ'a di bɛ̨n'nahʉ ra zɨthu. Nu rá mbʉi n'da
ja ra pähä nangue ran ho, pɛ nu rá ngøc'yɛi
n'da xʉn güent'i a, bi 'yɛ̨n a ra Jesús.
39 Nɛ bi mbeng mahøn'a ra Jesús bin yąui
Oją nɛ guexta'a bi xifi. 40 Nɛ nubʉya bi
mbeng bʉ bá co ʉ hyu nɛ bi dɨm bʉ i ąha
nguetho ɛ̨mmɛ mí ndet'ąha ʉ. Janangue
nu'bʉ mi zo ʉ hingui pądi 'bɛ'a dí dą ʉ. 41 Ná
hyụndɨ bán yąui Oją, 'bʉ mam bá pengbʉ bá
co ʉ hyu, nɛ bi 'yɛ̨mp'ʉ:
—Ąhmahʉ ya, damin säyahʉ ya, bi
'yɛ̨n'a. Nuya bi zøn ra ora ngue da mba ma
dägä bʉ 'bʉh yʉ ts'om'bäi, nugä ngue dán
ją'igä ua ja ra ximhäi. 42 Dami ndanshʉ, ga
mbähä dan c'athʉ a di dägä, ya häntua, bi
'yɛ̨mp'ʉ yʉ́ xädi a ra Jesús.

Ra Jesús bi bɛnt'ʉ yʉ́n sʉihʉ
43 Gätho ná yąhʉ yʉ́ xädi 'bex bi zøm bʉ
ra Judas, gue'a n'da rá xädi. Nɛ xʉn ngu yʉ
ją'i bi zix'a, mi hą yʉ́ juai nɛ yʉ ts'ąt'ɛgui.
Nɛ gue'ʉ yʉ́m 'bɛhni yʉ ngʉrpa mbäją nɛ
yʉ xänbate niją nɛ yʉ dąc'yɛi. 44 Nɛ nu'a ra
Judas ya xí xi ʉ: "Nu'a ga sʉspa rá 'yogu gue
a ra Jesús a, 'bex guim bɛnthʉ bʉya nɛ gui
sixhʉ, nɛ hin gui thøhmbʉ," xi 'yɛ̨mp'ʉ min
'yohʉ. 45 Janangue a nu'bʉ mi zøpʉ mi 'bäh
ra Jesús:
—Xänbate i, xänbate i, bi 'yɛ̨mbi.
Nɛ bi zʉspa rá 'yogu. 46 'Bex bi bɛnt pʉya.
47 Nɛ 'bex bi c'o'ts' rá juai a n'da min 'yohʉ
ra Jesús nɛ bi zɛcpa rá zagu rá 'yɛ̨hɛ ra
dąmbäją. 48 Nɛ nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ bi
bɛnt'i:
—Ha guí ɛ̨mhbʉ drá bɛ̨gä ngue guá hąhʉ
ni juaihʉ nɛ ni zahʉ ngue gui bɛntcahʉ.
49 Gätho yʉ pa dám 'bʉhmbʉ, dá xän'nahʉ
bʉ ja ra dąnija nɛ hin gá bɛntcahʉ bʉ. Pɛ ja
xi jabʉ thoho, ngue din ja a nt'o't'i bʉ ja rám
hman Oją ngue mi hma din ja, bi t'ɛ̨mp'ʉ
yʉ́m 'bɛhni yʉ mbäją.
50 Pɛ nu'ʉ yʉ́ xädi bʉya gätho bi 'dagui, bi
zopʉ a ra Jesús.

Ra ts'ʉnt'ʉ ngue bi 'dagui
51 Hønt'a n'da ra ts'ʉnt'ʉ bi dɛn'na 'bʉ mi
ts'ix a ra Jesús, dim pät'a ra the'bø't'e, nɛ
mí ɛ̨n ʉ nɛ'a xtám bɛnt'a. 52 Pɛ nu'a hønt'a
ra the'bø't'e bi bɛntpa a, nɛ bi 'dah pʉya nɛ
bin 'yo mánxi bʉ ní mba.

Ra Jesús bi mba ma dä bʉ 'bʉh yʉ mbäją
53 Nu'bʉ mi mba ma dä bʉ 'bʉh ra dąm-
bäją, bim pɛti ʉ ma ngurbihe ngue yʉ
ngʉrpambäją nɛ yʉ dąc'yɛi nɛ yʉ xänbate
niją. 54 Nɛ nu ra Pedro bin tɛt'i, i 'bɛjua
thoho bʉ ni mba, gue'bʉ go mi zøm bʉ
mbo rá mbä't'i rá ngu ra dąmbäją, nɛ bi
hyuhmbʉ bʉ ʉ yʉ asmayo niją, bin tąspihʉ
ʉ. 55 Nu yʉ ngʉrba mbäją nɛ gätho ʉ mi'da
i øt' ran juąnbate, mi honi to'o da ma xʉn
ho 'bɛpʉ dí yąp'a ra Jesús ngue da hyo, nɛ
madague'a xʉn ngu ʉ bin yą pɛ xinga n'da ʉ
bi ma njuąntho. 56 Xʉn ngu bi man yʉ fɛhni

pɛ him bin tịn yúm hma. 57 Xø bi ndants'ʉ
'da mahøn'a bi zänba man'da ra fɛhni ʉ, nɛ
bi 'yẹn ʉ:
58 —Nuna ran 'yohʉ bi ma nɛ bi 'yẹna,
"Nugä ga yø't' ra nịą ua, nt'øt'e yú 'yɛ yʉ
ją'i, nɛ nu'bʉ ná hyupa ga høcä n'da ngue
hinga nt'øt'e yú 'yɛ yʉ ją'i," bi 'yẹnna ran
'yohʉ, nɛ nugähe dá øhmbe 'bʉ mí 'yẹnna,
bi 'yẹm bʉya.
59 Pɛ xinga gue'ʉ bin tịn ʉ yúm hman ʉ.
60 Pɛ nu ra Jesús bin hẹtho. Njo'o to bi dąti.
61 Nu'a ra ngʉrpa mbäją bi 'yän mahøn'a:
—Ha gue'e grá Cristo. Ha gue'e rá
Ts'ʉnt'ʉ i Ojạ nụịxte rá ts'ɛdi.
62 Nu ra Jesús bi dąti:
—Guecä, nɛ guin nujʉ, nugä ngue dán
ją'igä ua ja ra ximhäi, ga com'be rá ts'ɛdi Ojạ
madą rá ts'ɛdi. Nɛ guin nujʉ 'bʉ bá pengä,
ba ẹcä bʉ ja yʉ güi, bi 'yẹn'a ra Jesús.
63 Pɛ nu'a ra dąmbäją bi dʉnsɛ rá pahni,
ẹmbi hingui ẹspa Ojạ ra Jesús nangue a bi
ma. Nɛ bi 'yẹm bʉya:
—Ya hin ga homhbʉ mi'da yʉ testigo,
64 nɛ dá øhmbʉ ya ngue hingui ẹspa Ojạ na
ran 'yohʉ. 'Bɛ'a guí mamhbʉ ga ørpahʉ ya,
bi 'yẹn a ra dąmbäją.
Nɛ gätho 'da'angu bi man ʉ ngue di un
ran ts'ɛmbi ngue da hyo. 65 Nu'ʉ 'da bʉya
bi zox'a ra Jesús, nɛ bi gorpa rá dä, nɛ bi
mbɛ'mi nɛ bi 'yẹmbi, "Grá pøngahyą, man
ya, to'o bi mbɛp'a'i," bi 'yẹn ʉ. Nɛ nu yʉ
asmayo bʉ nịą ẹmmɛ bi mbɛmp'a rá hmi.

Ra Pedro bi gøn a ra Jesús

66 Nu'bʉ mim 'bäpʉ ra Pedro bʉ mbo ra
mbä't'i, bi thopʉ n'da ra xisu ngue rá 'yẹhɛ
ra dąmbäją. 67 Nɛ bi nu'a ra Pedro din tąspi,
bi hyẹ't'i nɛ bi 'yẹmbi:
—Ẹna nɛ'e gmín 'yohʉ ra Jesús ra mɛngu
bʉ Nazaret, bi 'yẹmp'a ra Pedro.
68 Pɛ nu'a ra Pedro bin cøni.
—Hin dí pądi 'bɛ'a nam bøn'a guím ma,
bi 'yẹn a ra Pedro.
Nɛ bi 'uegue bi mba bʉ hänt ra goxthi. Nɛ
bi mbah ra tamfø bʉya. 69 Ná ya'a ts'ʉ bʉya
xø bi thopʉ ra 'yẹhɛxisu bʉ 'bäh ra Pedro,
nɛ bi 'yẹmp'ʉ 'bʉpʉ:
—Nuna ran 'yohʉ, min 'yohʉ ʉ mi tɛn'na
ra Jesús.
70 Pɛ nu'a ra Pedro bin cøni mahøn'a. Ná
ya'a ts'ʉ bʉya, guesɛ ʉ mí 'bʉpʉ mi 'bäh ra
Pedro bi 'yẹn ʉ:
—Majuąni guín 'yohʉ ʉ nguetho grá
mɛngu Galilea nɛ 'da igu bʉ gná yąhʉ ʉ, bi
t'ẹmp'a ra Pedro.
71 Nu'a ra Pedro bʉya bi 'yẹmp'ʉ:
—Nu'bʉ him majuąni dí xi ahʉ, Ojạ da
zɛgbä, janangue dí xi ahʉ, hin dí pącä a ran
'yohʉ guí mamhbʉ, bi 'yẹn a.
72 'Bex bi mbah ná yondị ra tamfø bʉya.
'Bex bi bẹn a ra Pedro 'bɛ'a xí xih ra Jesús
ngue xí 'yẹmbi: "Dí pącä ngue ná hyundị
xqui cøngä 'bʉ bi mbah ná yondị ra øni,"
xí 'yẹmp'a ra Jesús. Nɛ nu'bʉ mi bẹn a xí
'yøt'e, bi du rá mbʉi ra Pedro nɛ 'bex bin
zoni.

15

Ra Jesús bi mba ma dä bʉ

bʉh ra ts'ʉt'abi
ra Pilato
1 Nu'bʉ t'ʉxudi tho, nu yʉ ngʉrba mbäją
nɛ yʉ dąc'yɛi nɛ yʉ xänbate nịą nɛ gätho
ʉ mi'da ma ngʉrbihe dyú judíohe, bin yąsɛ
ʉ. Nɛ nubʉya bi zix a ra Jesús ngue di däp'a
ra Pilato. Bin thą't' 'bʉ mi zits'i. 2 Nɛ nu ra
Pilato bi 'yän'na ra Jesús:
—Ha gue e grá hmuts'ʉt'abi yʉ judío, bi
'yẹmp'a.
Bi dą a ra Jesús:
—Gue'a guím ma, bi 'yẹna.
3 Nɛ nu yʉ ngʉrpa mbäją ẹmmɛ bi yąpi.
4 Janangue a nu ra Pilato bi 'yän'na ra Jesús
mahøn'a, bi 'yẹmbi:
—Hanja hin ni thątya i di yąpi'i. Nɛ xʉn
ngu 'bɛ'a gätho i xi'i, bi 'yẹmbi.
5 Pɛ nu ra Jesús guexta'a him bi dąt'a ra
Pilato. Janangue'a nu ra Pilato bi hyonya
thoho.

Ra Jesús bin t'un ran ts'ɛmbi ngue da du

6 Nu'a ra pa ram pɛti ra mbaxjua, zą̨i di
thø a n'da ra ofädi ra Pilato hønt'a go nda'a
da man yʉ ją'i. 7 Nɛ min ofädi n'da ran 'yohʉ
i Barrabás, 'darpʉ mi ofädihʉ ʉ 'da'ingu bi
'øthʉ ngue bin hote ʉ, bi dʉm'ma n'da
ra sʉi. 8 Nu'bʉ mi zøh yʉ ją'i xʉn ngu bʉ
mi 'bʉh ra Pilato, nu'ʉ bi xih ra Pilato di
thøcpa n'da ra ofädi tengu nzą̨i bi 'yøt' 'bʉ
ra pa ram pɛti. 9 Janangue a nu ra Pilato bi
'yẹmp'ʉ:
—Ha gue'a ni hmuts'ʉt'abihʉ gyú
israelhʉ, gyú judíohʉ, ga thøc'ahʉ, bi
'yẹmp'ʉ.
10 Nguetho mi pąh ra Pilato di sɛya tho-
hoba ra Jesús yʉ ngʉrpa mbäją 'bʉ mi däp'a.
11 Pɛ nu yʉ ngʉrpa mbäją bi parpa yʉ ją'i

gue'a ra Barrabás da 'yäh yʉ ją'i. 12 Nu ra
Pilato xø bi 'yęmp'ʉ mahøn'a:
—Xina ni hmuts'ʉt'abihʉ, gyʉ́ israelhʉ,
gyʉ́ judíohʉ, 'bɛ'a ga ørpä na bʉya, bi
'yęn'a.
13 Nu yʉ ją'i bʉya nts'ɛdi bi 'yęn ʉ:
—Go gui cuarpʉ ja ra pont'i na ra Jesús.
14 Pɛ nu ra Pilato bi 'yęmp'ʉ:
—'Bɛ'a gue man ts'o xʉ 'yøt'na, bi
'yęmp'ʉ.
Nɛ nu'ʉ yʉ ją'i man'da nts'ɛdi bi 'yęn ʉ:
—Go cuarpʉ ja ra pont'i na, bi 'yęn ʉ.
15 Nu ra Pilato bi nde da 'yørpa rá pähä
yʉ ją'i, janangue guehma go bi thøcpa a ra
Barrabás. Nɛ bi manda da mba m'bɛi a ra
Jesús nɛ da mba ma cuati bʉ ja ra pont'i.
16 Nu yʉ dofʉi bʉya, bi zixa ra Jesús bʉ
mbo guepʉ ja yʉ́n säya yʉ dofʉi, nɛ bi zo ʉ
gätho yʉ́ mindofʉihʉ 'bʉpʉ. 17 Nɛ bi mba ma
hete n'da ra pahni xʉn jʉpoi a ra Jesús ngue
tengu he yʉ ts'ʉt'abi, nɛ nts'ɛdi bi mba ma
huspi n'da ra corona á m'be yʉ 'yʉ'uịni
nguetho bi den thoho. 18 Nɛ bi zɛngua ʉ
nɛ bi 'yɛnspa yʉ́ biba ʉ: "Damim 'bʉmanho
gra hmuts'ʉt'abi yʉ judío," bi 'yęmp 'bʉ mi
denthoho. 19 Nɛ bi dɛspa rá yą yʉ za nɛ bi
zots'i, nɛ bin dąnyahmu, ęna i thąnde pɛgue
bi denthoho. 20 Nu'bʉ mi jua'a bi denni bi
tonspa a ra pahni xʉn jʉpoi nɛ bi het'a rá
pahni zɛhɛ. Bi gʉc pʉya ngue bi zits'i da
'døm'pʉ ja ra pont'i.

Ra Jesús bi mba ma cuati bʉ ja ra pont'i
nɛ bi du
21 Nɛ nu'bʉ mi mba bʉ 'yu, bin c'athʉ
ra Simón, ra mɛngu bʉ Cirene, rá ta ra
Alejandro nɛ ra Rufo, bí 'yę a huąhi a. Nɛ nu
yʉ dofʉi bʉya bi 'yørpa ra ts'ɛdi a ra Simón
da duspa rá pont'i a ra Jesús. 22 Nɛ guepʉ
ja ra nyuni Gólgota ní ts'ixa ra Jesús. Nu'a
Gólgota in nde da ma "ra Nyuni Yąxmu."
23 Nɛ nu'bʉ mi zøm bʉ, bin t'un ra vino ngue
ma uąnts'i n'da ra 'yęthi xʉn ju a ra Jesús.
Pɛ nu'a him bi zi a. 24 Nɛ nu'bʉ mi 'døm'pʉ
ja ra pont'i bʉya, nu yʉ dofʉi bi 'yøt'a n'da
ran tąha ʉ nangue yʉ́ he ra Jesús ngue i nde
da bądi nda'a ní 'bø't'e da gąxa n'da ngu
n'da. 25 Gʉto xudi 'bʉ mi mba n'dø'mi bʉ ja
ra pont'i a ra Jesús. 26 Nɛ mán t'o't'i bʉ ja ra
pont'i a í yąp'a bi 'yęna, "Rá hmuts'ʉt'abi
yʉ judío na," ęm bʉ.
27 Nɛ bi mba ma cuatihʉ ra Jesús yoho yʉ
bę. 'Da a n'da yʉ pont'i. Nɛ bi 'bäm'pʉ ja
rán 'yɛi a n'da nɛ bi 'bäm'pʉ ja rá gąha a
man'da. 28 Nɛ nuna bin ja, mi mam bʉ ja
rá t'ohni Oją maya'bʉ, bi 'yęna: "Da t'ęmbi
ngue 'da'anguui ʉ yʉ dądits'oqui a." 29 Nɛ
nu yʉ ją'i bi thopʉ, bi ʉcpi nɛ bi denthoho,
bi 'yęmbi:
—Ha hinga gue e gá ma ngue gui xo't' ma
nijąhʉ nɛ hyupa tho gui hyøh mahøn'a. 30 Sä
gui cąpʉ ja ra pont'i ya 'bʉ, nɛ gan yąnsɛ, bi
'yęmbi.
31 Nɛ ximangutho bi man ʉ yʉ ngʉrba
mbäją bin 'yęmp'ʉ:
—Nuna, bi yąnba yʉ́ te ʉ 'da, pɛ hingui
sä din yąnsɛ ya. 32 Gan nuhʉ ra Cristo,
rá hmuts'ʉt'abi yʉ judío 'bʉ ba cąpʉ ja ra
pont'i, gan nugähʉ, nɛ ga ęc'yɛihʉ bʉya, bi
'yęm 'bʉ mi denthoho. Nɛ ʉ mi cuathʉ bʉ,
bi ʉcpa ra Jesús.

Bi du ra Jesús
33 Nu'bʉ mi zøn a huxhyadi bʉya bim
'bɛxui gätho ra häi, ja gue'bʉ mi zøn a
hyunde bin nɛqui mahøn'a. 34 Nɛ nu'a ra ora
a ɛ xø i huxhyadi, nts'ɛdi bi mbah ra Jesús,
bi 'yęna:
—Eloi, Eloi, lama sabactani, bi 'yęna. Nde
da ma: "Ma Oją i, ma Oją i, hanja xcá hyɛga
thoho."
35 Nu'bʉ mi 'yø ʉ 'da 'bʉpʉ, bin 'yęmp'ʉ:
—Nuna, nzo a ra Elías, bin 'yęmp'ʉ.
36 Nɛ bán ti a n'da mí hą n'da tengu ra
fʉnjo xí 'yot'i, bi fospʉ ja ra vino xʉn ju, nɛ
bi ndøct'a n'da ra xithi. Pi uąspa ra Jesús
ęmbi da zi, nɛ bi 'yęmp'ʉ min 'yohʉ:
—Pɛ 'bɛ ga undä na, ga nuhʉ 'bʉ da zøh
ra Elías di tongui, bi 'yęmp'ʉ.
37 Pɛ nu'a ra Jesús nts'ɛdi bi mbafi nɛ 'bex
bi du. 38 Nɛ nubʉ mbo ra dąniją 'bex gue bin
xɛngui nde ra 'bø't'e mi ndam bʉ. Bá fʉh
magąts'i nɛ bi zøtahäi a bin xɛni. 39 Nɛ nu'a
rá hmu yʉ dofʉi, mi hęt'a ra Jesús bi mba
'bʉ mi du, nɛ bi 'yęna:
—Majuąni nuna ran 'yohʉ na, rá
Ts'ʉnt'ʉ Oją na, bi 'yęn a ra hmudofʉi.
40 Nɛ mi 'bʉpʉ 'da yʉ xisu bʉ ma'ueni ts'ʉ,
mi hant'a ra Jesús. Nu'a n'da ra Salomé a, nɛ
nu'a man'da ra María, ra mɛngu Magdala,
nɛ nu'a man'da ra María, rá mbe ra Jacobo
nɛ ra José. 41 Guehya yʉ xisu mi tɛn ra Jesús
'bʉ mi 'bʉpʉ Galilea nɛ mi fäts'i. Nɛ ʉ mi'da
yʉ xisu bi dɛn 'bʉ mi mba bʉ Jerusalén, mi
'bäpʉ.

Jesús bi mba nt'ägui

42-43 Nɛ ya bin de, nɛ mim bɛ̨ni da 'yäcpa
n'dihi rá ngøc'yɛi ra Jesús nguetho mi
ts'ʉtho da dʉ'ma ra pa ran ts'äya, nɛ
nu ra pa ran ts'äya njongui sä da t'ä a.
Janangue a nu ra José ra mɛngu Arimatea,
bi hyut'anzambʉi bi mba bán yąui ra Pilato,
bi 'yäp a rá ngøc'yɛi ra Jesús. Nu ra José
n'da rá ngʉrbi yʉ ją'i israel, pɛ gue'a n'da
majuąni mi ɛ̨c'yɛ̨i Oją nɛ mi tøm'ma ra pa
di manda ua rá ts'ɛdi Oją. 44 Nu ra Pilato
bi hyonya thoho 'bʉ mi sifi bi du ra Jesús.
Nɛ nubʉya bi mbɛhna n'da ba si a rá hmu
yʉ dofʉi ngue da 'yän 'bʉ majuąni ya bi du.
45 Nɛ nu'bʉ mi man a rá hmu yʉ dofʉi gue bi
du, nu ra Pilato bi 'yɛ̨mp'a ra José:

—Da zä gui tuxa rá ngøc'yɛi ra Jesús 'bʉ.

46 Nu a ra José bʉya, bi dän a n'da ra 'bø't'e
nɛ bi mba bi tongba rá ngøc'yɛi ra Jesús, nɛ
bi mbant'a ra 'bø't'e xi däi nɛ bi cʉ't' pʉ ja
n'da ra hyądo gue ran 'yägui xí mba nthɛ̨qui
bʉ ja n'da ra t'ʉmba'ye. Nɛ bi juaspa n'da ra
xi̧ndo xʉn ndoho bʉ ja rá goxthi ran 'yägui.
47 Nɛ nu'a ra María, ra mɛngu bʉ Magdala,
nɛ man'da ra María ngue rá mbe a man'da
ra José, bi nu hapʉ bi jät'i.

16

*Bi dąmb*ɛ̨ni ra Jesús

1 Nu'bʉ mi thoh ra pa ran ts'äya, nu'a ra
María ra mɛngu bʉ Magdala, nɛ ra María
rá mbe a man'da ra José, nɛ man'da ra
xisu ngue ra Salomé, bi dän yʉ 'yɛ̨thi ngue
yʉman'u ngue da mba bʉ ja ran 'yägui
da gospa rá ngøc'yɛi ra Jesús, tengu man
t'øt'ehe dyʉ́ judíohe. 2 Nɛ nt'ʉxudi dą
ndomingo 'bʉ mi bøx ra hyadi bi mba bʉ ja
ran 'yägui ʉ bʉya. 3 Nɛ bin 'yɛ̨mzɛhɛ ʉ:

—To'o da zä di 'uec'a ra do bí juaxpʉ ja
ra hyądo, bi 'yɛ̨n ʉ.

4 Nɛ nu'bʉ mi zøm bʉ bi nu bʉya, ya
ma 'ueque a ra do, ngue xʉn ndoho. 5 Nɛ
nu'bʉ mi yʉrpʉ ja ra hyądo bʉya, bi nu n'da
ran 'yohʉ mi hupʉ rá hyo ngue rán 'yɛi ra
hyądo, mi he n'da ra pahni xʉn t'axi. Nɛ
nu'ʉ yʉ xisu bin su 'bʉ mi nu. 6 Pɛ nu'a, bi
'yɛ̨mp'ʉ:

—O guín suhʉ. Dí pącä guí homhbʉ ra
Jesús ra mɛngu Nazaret, ngue bi 'døm'pʉ ja
ra pont'i, pɛ bi dąmbɛ̨ni a, njo'o ua ya. Dami
nuhʉ ua mí 'bɛni, bi t'ɛ̨mp'ʉ yʉ xisu.

7 Nɛ xø bi 'yɛ̨na:

—Pɛ nuya ni mbähä gui xihmbʉ ra Pedro
nɛ'ʉ mi'da yʉ́ xädi nɛ gui 'yɛ̨mfʉ gui tį̣mhbʉ
bʉ Galilea a ra Jesús tengu tho bi xi ahʉ," bi
t'ɛ̨mp'ʉ yʉ xisu.

8 Nɛ nu'ʉ yʉ xisu bʉya 'bex bi bøn'a n'dihi
bʉ ja ran 'yägui nɛ bá ɛ̨ ʉ, ɛ̨mmɛ di fɛt'ʉ
nguetho bin su, nɛ njo'o to min nde din
yąhʉ ngue bin su.

Ra Jesús bin tį̣mmi ra María Magdalena

9 Nu'a ra Jesús bi dąmbɛ̨ni 'bʉ xudi thoho
ndomingo. M'bɛt'o thoho bin tį̣mmi ra
María ra mɛ̨ngu bʉ Magdala, ngue gue'a xí
hyønba thi yoto yʉ zį̣thu. 10 Nɛ nubʉya bi
mba a ra María, bá xip'ʉ yʉ́ xädi ngue bi
dąmbɛ̨ni a ra Jesús, nɛ mí zon'ʉ ngue tu yʉ́
mbʉi, ngue bi du ra Jesús. 11 Nɛ nu'bʉ mi
'yøde ngue bi dąmbɛ̨ni nɛ bi man a ra María
ngue bi nusɛ, pɛ him bi 'yɛ̨c'yɛi ʉ.

*Ra Jesús bin tį̣mhb*ʉ yoho yʉ́ xädi

12 Nubʉya bin tį̣mhbʉ mi yoho yʉ́ xädi a
ra Jesús bʉ 'yu, 'dan'yo ts'ʉ bʉ án nu ʉ. 13 Nɛ
nu'ʉ, bi mba ʉ bʉya, bá xi ʉ mi'da ngue xø
bi nu mahøn'a, pɛ ngutho him bi 'yɛ̨c'yɛ̨i a
bi man ʉ.

Ra Jesús bi xi ʉ yʉ́ xädi da mamp'a rám
hma 'bʉ mí ndex mahɛ̨ts'i

14 Rán zɛgui thoho bin tį̣mhbʉ gätho
'dɛ'ma'da yʉ́ xädi ra Jesús. Mi hupʉ ja ra
mɛxa ʉ. Nɛ bi zʉ ʉ nguetho him bi 'yɛ̨c'yɛ̨i
a xi sifi ngue bi dąmbɛ̨ni a. 15 Nɛ nubʉya bi
'yɛ̨mp'ʉ:

—Ni mbähä gätho na ngʉni ra ximhäi,
gui mamhbʉ ran ho ma'da'yo. Hønbʉ go
hapʉ i 'bʉh yʉ ją'i gui xihmbʉ. 16 Nu'a to'o
da 'yɛ̨c'yɛi nɛ din xixyą, gan yąnba rá te
a. Pɛ nu'a hin da 'yɛ̨c'yɛi, da nu ran ʉnbi
gätho yʉ pa mazą̨i a. 17 Nɛ nu'ʉ to'o da
'yɛ̨c'yɛigui xʉn ngu yʉ hmɛpya ga japi da
'yøt'ʉ. Nangue ma ts'ɛdigä da hyøn a thi yʉ
zį̣thu in 'yohʉ 'da yʉ ją'i, nɛ din yą 'dahma
'dan'yo yʉ nde, 18 nɛ nu'bʉ da bɛnt'ʉ yʉ
pozʉ nte da ja ʉ, ngutho 'bʉ da zi ra 'yɛ̨thi
ngue ran dąte, nte da ja ʉ. Nɛ di japi da
yąn ʉ yʉn zäman'ʉ 'bʉ da gäspa yʉ́ 'yɛ, bi
'yɛ̨mp'ʉ yʉ́ xädi a ra Jesús.

*Bi ndex mah*ɛ̨ts'i a ra Jesús

19 Nɛ nu'bʉ mi gua a bi xih yʉ́ xädi, bi ts'ix
bʉ mahɛ̨ts'i a ra Hmu, nɛ 'darpʉ ní conhui
rá ts'ɛdi Oją. 20 Nu'ʉ yʉ́ xädi bi mba bʉya bi
man rám hman Oją hønbʉ go hapʉ bi mba.
Nɛ nu ra Hmu bi japi da zä da ma xʉn ho

nɛ bi japi da 'yøt' yʉ hmɛpya 'dahma da 'yɛ̨c'yɛi yʉ ją'i yʉ́m hman ʉ. Nɛ hønt'a dí xi ahʉ ya.

LUCAS
Ran ho Ma'da'yo bi 'Yo't'a ra Lucas

'Bɛ'a í 'yo't' rá søcuą ra Lucas

1 Dí pącä xʉn ngu yʉ ją'i bi 'yo't' yʉ søcuą
ngue i man'a bin ja 'bʉ mím 'bʉcua ja ra
ximhäi ra Cristo. 2 Nu'ʉ bi 'yo't'ʉ, tengu
thoho bi xängahʉ ʉ bi nusɛ 'bʉ mi 'yøt'
rá 'bɛfi ra Cristo, nɛ tengu thoho bi man'ʉ
hønbʉ go hapʉ. 3 Nɛcä dra Lucasgä dí o't'na
ra søcuą ngue im man'a bin ja, nɛ dí pɛn'na
i, hague Teófilo, ma amigo i xʉn ho. Nɛ
dá änzɛhɛ yʉ ją'i to'o bi nu 'bɛ'a gä bin ja.
Nɛ ęmmɛ dá hongä 'bɛ'a nt'o't'i gä mi'da
yʉ søcuą, janangue'a da bømanho 'bɛ'a dí
o't'ä. 4 Nguetho dín nde gui pądi xʉn ho
ngue majuąni a bi sän'na i.

Rám 'bɛhni Oją bi ma dim 'bʉh ra Xuua

5 Nu'ʉ yʉ pa min ts'ʉt'abi ra Herodes bʉ
ja ra xɛqui Judea, mi 'bʉpʉ n'da rá mbäją
yʉ judío, ra Zacarías a. Madim pɛhmbʉ
n'dan nɛts'i yʉ mbäją bi dʉm'ma ra mbäją
Abías. Nu'a ra Elisabet, rá xisu ra Zacarías,
gue'a n'da rám bom'bɛto ra Aarón a, ngue
ra hmumbäją maya'bʉ. 6 Nu'a ra Zacarías nɛ
ra Elisabet, gätho yonją'i, Oją bi numanho
ʉ, nguetho xʉn ho yʉ́ mbʉi, nɛ mi øt'e
gätho yʉ́n t'ędi Oją. 7 Nu ra Elisabet nɛ ra
Zacarías, xʉn dąc'yɛi ʉ nɛ xínga n'dandį mi
'bʉh rá t'ʉhni a ra Elisabet.

8-9 Nɛ nu'bʉ xøn zøn ra pa dim pɛpʉ ja ra
dąniją ʉ n'dan nɛts'i yʉ mbäją bi dʉ'ma ra
Abías, janangue'a madim pɛpʉ ra Zacarías.
Nɛ zại mi thahna n'da ra mbäją, ngue da
yʉrpʉ man'da mbo ra dąniją da 'yuh yʉ
xiza yʉmanho. Nɛ gue'a ra Zacarías bi mba
nthahni ngue da yʉrpʉ mbo. 10 Nɛ xʉn ngu
yʉ ją'i mi 'bäpʉ thi mi yąhʉ Oją 'bʉ ra ora
bi 'yuh ra xiza ra Zacarías. 11 Nɛ 'bɛx bi zø a
n'da rám 'bɛhni Oją bʉ mi 'bäh ra Zacarías.
Nɛ mi 'bäpʉ rá hyo rán 'yɛi ra mɛxa guepʉ
mí uh yʉ xiza. 12 Nu'bʉ mi nu a bʉya, ęmmɛ
bin su nɛ hingui pądi 'bɛ'a da bęni. 13 Nɛ nu'a
rám 'bɛhni Oją bi 'yęmbi:

—O guín su Zacarías, nguetho bi 'yø Oją
'bɛ'a guí äpi, nangue ni xisu ra Elisabet din
hąt'ʉhni nɛ dim 'bʉ a n'da rá ts'ʉnt'ʉ, nɛ
gui xip rá thuhu dí Xuua. 14 Nɛ gan johya
nɛ ęmmɛ da hyu ni mbʉi, nɛ xʉn ngu yʉ
ją'i din johya 'bʉ bim 'bʉi. 15 Nguetho Oją
di un ra 'bɛfi nuįxte a. Nɛ nu'a, hin da zi
ra vino xínga gue'a ra sęi, nɛ din 'youi rá
Hogandąhi Oją gue'bʉ go bim 'bʉi. 16 Nɛ
nu'a rá 'bɛfi da 'yøt'e, gue'a dí japi xʉn
ngu yʉ ją'i israel di päh yʉ́n 'yomfęni nɛ da
'yęc'yɛi Oją ra Hmu. 17 Nɛ nu'a ni t'ʉhni bam
'bɛt'o a 'bʉ bá ęh ra Hmu mahęts'i, nɛ din ja
rá ts'ɛdi tenguthoho ra pøngahyą Elías, nɛ
di japi din hocpahʉ yʉ́ t'ʉhni ʉ yʉ ją'i. Nɛ
nu'ʉ nzại hingui øde 'bɛ'a pa nsifi, di japi
da 'yøde. Nɛ nangue rám hman ra Xuua di
päh yʉ́n 'yomfęni yʉ ją'i n'dahma da zä da
zimanho ra Hmu 'bʉ bá ęhɛ, bi t'ęmp'a ra
Zacarías 'bʉ min yąui rám 'bɛhni Oją.

18 Nu ra Zacarías bʉya:

—Hague dán zä ga pącä a guí xiqui
nguetho xtán dąc'yɛigä nɛ'a ma xisu, bi
'yęna.

19 Nu rám 'bɛhni Oją bi 'yęmp'a bʉya:

—Nugä dí Gabriel nɛ dí 'bäcä bʉ ja rá hmi
Oją, nɛ Oją bá pɛngä gue ga xi a ran ho din
ja ahʉ. 20 Pɛ nuya, gan gore ya, nguetho hin
guí ęc'yɛi a dí xi i. Nuya hin da zä gan yą
astague'bʉ go bin ja a dá xi a i, nguetho
gätho din ja a dá xi a i, bi 'yęn'a rám 'bɛhni
Oją.

21 Nu yʉ ją'i mi 'bäpʉ thi, mi tø'ma ra
Zacarías, nɛ him mi pą'ʉ hanja him 'bexque
øni. 22 Nɛ nu'bʉ mi bøm bʉ ra Zacarías
hingui sä din yą, hønt'a bi uąnda rá 'yɛ. Nu
yʉ ją'i bi bąh pʉya ngue bi nu n'da ran t'uti
bʉ mbo.

23 Nɛ nu'bʉ mi guah yʉ pa dim pɛpʉ ra
Zacarías bi mba rá ngu bʉya. 24 Nɛ bin
hąt'ʉhni ra Elisabet, nɛ nubʉya hin hapʉ í
mba an cʉt'a zącna, bim 'bʉtho bʉ rá ngu. Nɛ
bi 'yęna: 25 "Xʉn ngu rá mate bi 'yørcä Oją,
nuya him man da zangä yʉ ją'i nguetho dim
'bʉ'a n'da ma t'ʉhni ya," bi 'yęnsɛ.

Rám 'bɛhni Oją mahęts'i bi ma dim 'bʉh ra Jesús

26 Nu'bʉ mi tho i cʉt'a zącna, nu'a Oją
bi mbɛhn mahøn'a a rám 'bɛhni ngue í
Gabriel. Bi mbɛhn pʉ ra hnini Nazaret bʉ ra
xɛqui Galilea. 27 Nu'a, bi zøm bʉ mi 'bʉ a ra
María. Nu ra María xínga n'dandį bin yąui
n'da ran 'yohʉ, pɛ ya mi än'na ra José, n'da
rám bom 'bɛto ra ts'ʉt'abi David a. 28 Nu rám
'bɛhni Oją bi zɛngua, bi 'yęmbi:

—Nu'i María ya bi 'yøt'a n'da rá mate Oją
nɛ guín 'youi a. Pɛ man'da bi jąp'a Oją xinda
gue'ʉ gätho mi'da yʉ xisu, bi 'yęmbi.
29 Nu'a ra María 'bʉ mi nu rám 'bɛhni Oją,
bin su nɛ bin 'yomfęni 'bɛ'a ním bøn'a bi
sifi. 30 Nu rám 'bɛhni Oją bi 'yęmp'a bʉya:
—O guín su María nguetho guín 'youi rá
mate Oją, 31 nɛ dim 'bʉ'a n'da ni Ts'ʉnt'ʉ nɛ
gui xip rá thuhu ra Jesús. 32 Nɛ nu'a, din
ja rá ts'ɛdi nɛ da fądi ngue rá Ts'ʉnt'ʉ Oją
tąte thoho rá ts'ɛdi. Nɛ nu'a Oją di japi din
ts'ʉt'abi tengu rám bombøta ngue ra David.
33 Nɛ di manda yʉ ją'i israel gätho yʉ pa nɛ
hin jąm'bʉ da guah rá ts'ɛdi a, bi 'yęn'a rám
'bɛhni Oją.
34 Nu ra María bi 'yęn'a:
—Hague dán zä din jabʉ nɛ hin jąm'bʉ
dán yą'be n'da ran 'yohʉ, bi 'yęna.
35 Pɛ nu rám 'bɛhni Oją bi 'yęmp'a:
—Nu rá ts'ɛdi rá Hogandąhi Oją di ja i gui
tịn ni t'ʉhni, nɛ nu'a dim 'bʉi, rá Ts'ʉnt'ʉ
Oją a. 36 Nɛ'a ni mɛni ra Elisabet xʉn dąc'yɛi
a, pɛ dim 'bʉ a n'da rá ts'ʉnt'ʉ. N'dato zạna
ya i hą'a rá t'ʉhni nɛ mi ęn yʉ ją'i ngue hin
jąm'bʉ da dịn rá t'ʉhni. 37 Nu Oją gätho sä da
'yøt'a, hin'yʉ 'bɛ'a gue hingui sä da 'yøt'e,
bi 'yęn'a rám 'bɛhni Oją.
38 Nu'a ra María bi 'yęn'a:
—Nugä rá 'yęhɛgä Oją, nu'bʉ gue'a in
nde Oją, da 'yørque gätho guím ma, bi
'yęna.
'Bex bi mbeng mahęts'i rám 'bɛhni Oją
bʉya.

Ra María bi mba bí zɛngua ra Elisabet

39-40 Nu'a ra María bʉya, 'bex bi mba bí
zɛngua yʉ́ mɛni mí 'bʉpʉ ja yʉ nyuni bʉ ra
xɛqui Judea, gue'a ra Zacarías nɛ rá xisu ra
Elisabet. 41 Nɛ nu'bʉ mi mba ma zɛngua ra
Elisabet, 'bexque bi 'yąn'a rá t'ʉhni mí o rá
mbʉi. 'Bex bin 'youi rá Hogandąhi Oją ra
Elisabet bʉya, 42 nɛ bi 'yęna:
—Oją man'da bi jąp'i i María, xinda gue'ʉ
mi'da yʉ xisu. Nɛ nu'a ni ts'ʉnt'ʉ dim 'bʉi,
mająpi a. 43 Pɛ xʉn ngu ra mate gá 'yørque
ngue gá zɛnguagui, nguetho gue'e rá mbe
a ma Hmu. 44 Nɛ dí pądi gue'e rá mbe a
ma Hmu nguetho nu'bʉ má øcä nin zɛngua,
'bex bin johya a ra t'ʉhni o ma mbʉi nɛ bi
'yąni. 45 Bi jąp'a Oją nguetho gá 'yęc'yęi a bi
xi i, nɛ majuąni da 'yøt' Oją a bi xi i, bi 'yęn'a
ra Elisabet, bi 'yęmp'a ra María.
46 Nu ra María bʉya bi 'yęspa Oją nɛ bi
'yęna:
Ɛmmɛ dí ęspa Oją ma Hmu,
47 nɛ din johya ma mbʉi nangue Oją mam
pørpate.
48 Nguetho Oją bi bęngä ngue dra hyoya
'yęhɛgä, nɛ gätho yʉ ją'i da 'yęngui
dá tịngä rá mate Oją.
49 Xʉn ngu ran ho bi 'yørca Oją madą rá
ts'ɛdi, nɛ xʉn hotho a. 50 Nɛ da nu
rá yembʉi to'o gätho da numansu a.
51 Nu Oją nuịxte tho yʉ́n t'øt'e, bi 'bɛrpa yʉ́
ts'ɛdi ʉ din yęzɛhɛ ngue im bęni jasɛ
yʉ́ ts'ɛdi.
52 Nɛ bi 'bɛrba yʉ́ ts'ɛdi yʉ ts'ʉt'abi,
nɛ go bi un yʉ́ ts'ɛdi yʉ ją'i thoho.
53 Nɛ bi japi da bą ʉ to'o i honi da bądi,
pɛ nu'ʉ to'o him bi hyoni da bądi bi japi di
'bɛ'ʉ.
54 Nɛ nu Oją bi mbäxcahʉ ya ngue dyʉ ją'i
israelgähʉ,
ngue bi 'yęnjʉ yʉ́ t'ʉhnigahʉ a,
nɛ him bi pumbęni a ran ho bi ma da
'yørcahʉ.
55 Pɛ bi 'yøt'e tenguthoho bi si a ra Abraham
ta t'ørcahʉ,
yʉ́m bom'bɛtojʉ, gätho yʉ pa mazại, bi
'yęn'a ra María 'bʉ mi 'yęspa Oją.
56 Nɛ nu'a ra María hyuzna bi gopʉ rá ngu
ra Elisabet, m'bɛjua bi mbeng bʉ rá ngusɛ.

*Bim 'b*ʉh ra Xuua Nxixyą

57 Nɛ bi zøn ra pa dim 'bʉ a rá ts'ʉnt'ʉ
ra Elisabet. 58 Nɛ gätho yʉ́ mɛni nɛ yʉ́
mɛnguhʉ bin johya 'bɛ'a bi 'yørpa Oją a ra
Elisabet, nɛ bi zøm bʉ rá ngu bi zɛngua a.
59 Nu'bʉ mi gua'an hyąto pa xím 'bʉ a ra
t'ʉhni, bi mba nts'its'i da thɛcua rá xifani.
Nɛ gätho ʉ mi 'bʉpʉ, bi ma da hyąnba rá
thuhu rá ta ngue dí Zacarías. 60 Pɛ nu rá mbe
bi ma ngue hin da zä, pɛgue jatho da hyux
rá thuhu ngue dí Xuua. 61 Nɛ gätho mi 'bʉpʉ
bi 'yęna:
—Pɛ njo'o n'da ni mɛnihʉ í Xuua, bi
'yęmbi.
62 Nɛ nu'ʉ, bi uąn yʉ́ 'yɛ, bi 'yän'na rá
ta: "'Bɛ'a rá thuhu a ni t'ʉhni," bi 'yęmbi.
63 Nu rá ta bʉya bi 'yäh ra søcuą nɛ bi 'yo't'a
n'da ram hma ngue bi 'yęna: "Dí Xuua a
ma t'ʉhni." 64 'Bex bi zä bin yą mahøn'a ra
Zacarías bʉya, nɛ bi 'yęspa Oją a. 65 Nɛ bi
hyonya thoho gätho mi 'bʉpʉ. Nɛ gätho yʉ
ją'i mi 'bʉpʉ ja yʉ nyuni a ra xɛqui Judea bi

'yø a bin ja. 66 Nɛ gätho bin 'yomfɛ̨nisɛ 'bɛ'a
da 'yøt'a ra t'ʉhni, nguetho Oją bi jąpi.

Bi 'yɛ̨spa Oją ra Zacarías 'bʉ mim 'bʉh
rá t'ʉhni
67 Nɛ bin 'youi rá Hogandąhi Oją ra
Zacarías, nɛ bim pøngahyą a, bi 'yɛ̨na:
68 Ɛ̨mmɛ dí ɛ̨spa Oją ra Hmu nguetho bi
bɛ̨nju
dyʉ ją'i israelgähʉ, dyʉ judíohʉ, ngue da
yąnjʉ.
69 Nɛ nanguehna ma t'ʉhni bim 'bʉi,
janangue'a dí pądi him ma ya'a ba
pɛnga mam pørpatehʉ i ja rá ts'ɛdi,
rám bom'bɛto ra ts'ʉt'abi David a.
70 Gue'a bi bɛ̨nba Oją ʉ yʉ́ pøngahyą
maya'bʉ thoho,
71 ngue bi ma da yąnjʉ nangue man sʉihʉ,
nɛ nangue gätho ʉ i numan'ʉjʉ.
72 Pɛ nu Oją bi huɛ̨c'ʉ mam bombøtahʉ,
nɛ him bi pumbɛ̨ni ran ho mi ɛ̨na da
'yørcahʉ.
73 Nɛ majuąni da 'yøt' Oją a bi xih mam
bombøtahʉ ra Abraham,
74 ngue bi xifi da yąnjʉ nangue ʉ man sʉihʉ,
nɛ hin ga su ga thąndehʉ a Oją bʉya.
75 Janangue da gohi xʉn ho ma mbʉihʉ bʉ dá
nu a Oją, nɛ ga øthʉ ra hogam'bʉi bʉ
ja rá hmi.
76 Nɛ nuna ma t'ʉhni, da 'yɛ̨mb yʉ ją'i rá
pøngahyą Oją mahɛ̨ts'i,
nɛ da xih yʉ ją'i di päh yʉ́n 'yomfɛ̨ni, da
dø'ma ra Hmu.
77 Nɛ da xi ʉ da mba ma punbi yʉ́ ts'oqui,
nɛ da mba nhyąni.
78 Gätho da 'yøt' Oją nguetho di huɛ̨gahʉ
nɛ ba pɛngahʉ ra Hmu ngue guesɛ rán
nɛqui ma mbʉihʉ.
79 Nɛ gue'a di yorpa yʉ́ mbʉi ʉ i 'bʉpʉ ja ra
'bɛxui
nɛ i 'yo bʉ ja rá 'yu ran dąte,
nɛ da zixpʉ ja ran nɛqui, bi 'yɛ̨n'a ra
Zacarías 'bʉ mim pøngahyą.
80 Nɛ nu rá t'ʉhni, ngue ra Xuua, bin te
mán zaqui nɛ bin te rá mbʉi nangue Oją.
Nɛ nu'bʉ min te, bim 'bʉpʉ ja ra dąpo asta
gue'bʉ go bi zøn ra pa bi dʉmp' rá 'bɛfi bi xi
Oją, guepʉ 'bʉh yʉ́ mi'israelhʉ.

2

Bim 'bʉ'a ra Jesús
1 Nu'bʉ mím 'bʉh ra Jesús, gue'ʉ yʉ pa
bin ja ra dąpede bi 'yøt'a ra hmuts'ʉt'abi
ngue ra Augusto César. 2 Nɛ gue'ʉ yʉ pa bin
ts'ʉt'abi ra Cirenio bʉ ja ra xɛqui Siria, nɛ
gue'ʉ yʉ pa ja bi dʉ'mi bi 'yøt' ra pede ʉ.
3 Gätho yʉ ją'i bi mba bʉ ja rá hnini zɛhɛ
yʉ́m bombøta ngue da thuspa bʉ yʉ́ thuhu.
4 Janangue nu ra José bi nɛxpʉ ja ra hnini
Nazaret ngue ra xɛqui Galilea, nɛ bi mba
bʉ ja ra hnini Belén ngue ra xɛqui Judea,
nguetho guepʉ rá hnini a rám bombøta a ra
José, ngue ra David. 5 Nɛ bi mba da thuspa
bʉ rá thuhu. Bi mbɛ a ra María rá xisu. Pɛ
nu'a ra María ya min hąt'ʉhni a. 6 Nɛ nu'bʉ
mi zøm bʉ ja ra hnini Belén, bi zøn ra pa dim
'bʉh rá t'ʉhni bʉya. 7 Nɛ bim 'bʉ a rá mbʉdi
ts'ʉnt'ʉ a ra María ngue ra Jesús. Nɛ bi
mbant yʉ bazu, nɛ bi cärpʉ ja rán ts'adɛthą
yʉ fani bʉ ja ra ngumfani, nguetho hin'yʉ
bʉ din säya bʉ ja n'da ra ngu.

Yʉ́m 'bɛhni Oją bi xih yʉ mbändɛ'yo
ngue bim 'bʉh ra Jesús
8 Nu'a ra xui a bʉya, mi 'bʉpʉ häntho
ra hnini Belén 'da yʉ mbändɛ'yo, madí
jamansu yʉ́ dɛ'yo ʉ. 9 'Bex bi nu n'da rám
'bɛhni Oją ʉ, nɛ bi yorpʉ rán nɛqui Oją bʉ
'bʉi, nɛ ɛ̨mmɛ bin su'ʉ. 10 Pɛ nu'a rám 'bɛhni
Oją bi 'yɛ̨mp'ʉ:
—O guín suhʉ, nguetho bá ɛ̨cä ga xi ahʉ
n'da ram hma gue di ja ahʉ gan johyahʉ
gyʉ́ ją'ihʉ ua ja ra ximhäi. 11 Nu bʉ ra hnini
Belén, ngue rá hnini ra David, ja bim 'bʉ'a
nim pørpatehʉ, gue'a ra Cristo ra Hmu bi
ma ba pɛn'nahʉ Oją. 12 Nɛ nu'bʉ gá tịmhbʉ
n'da ra 'uɛre xí järpʉ ja rá yänza yʉ fani
m'bant'i yʉm 'bahni, gue'a gdí pąhmbʉ
a bʉya, bi 'yɛ̨n'a rám 'bɛhni Oją 'bʉ mi
'yɛ̨mp'ʉ yʉ mbändɛ'yo.
13 'Bex bi nɛqui n'dan nɛts'i yʉ́m 'bɛhni
Oją, bi 'yɛ̨spa Oją ngue bin tuhu, nɛ bi
'yɛ̨n'ʉ:
14 Nuịxte rá ts'ɛdi Oją mahɛ̨ts'i.
Oją da hyurpa yʉ́ mbʉi gätho ʉ i 'bʉcua ja
ra häi, hønt'a go to'o da hyąn'a rá
mate, bi 'yɛ̨m 'bʉ min tuhu.
15 Nɛ bi mbeng mahɛ̨ts'i yʉ́m 'bɛhni Oją
bʉya. Nɛ nu'ʉ yʉ mbändɛ'yo bin 'yɛ̨mp'ʉ
bʉya:
—Ga mbähä bʉ ja ra hnini Belén, ga nuhʉ
a bin ja ngue bi jajʉ ra Hmu ga pąhmbʉ.
16 Bi mba n'dihi ʉ bʉya, nɛ bi dịm bʉ a
ra María nɛ ra José nɛ ra 'uɛre. Nɛ nu'a
ra uɛre mi o bʉ ja rá yänza ra fani. 17 Nɛ
nu'bʉ mi nu'ʉ yʉ mbändɛ'yo bʉya, bi mam

bʉ a xí xih rám 'bɛhni Oją nangue ra t'ʉhni bim 'bʉi. 18 Nɛ gätho ʉ bi 'yø'a bi man'ʉ yʉ mbändɛ'yo, bi hyonya thoho ʉ. 19 Pɛ nu'a ra María, bi bɛ̨m bʉ mbo rá mbʉi 'bɛ'a gätho bin ja. 20 Nɛ nu yʉ mbändɛ'yo bi mbeng bʉya, nɛ bi 'yɛ̨spa Oją, ngue gätho bin ja'ʉ 'bɛ'a gätho bi sifi, nɛ xí nu.

*Bi mba ma däpi Oją a ra 'u*ɛre Jesús bʉ ja ra dąniją

21 Nu'bʉ mi gua'an hyąto pa xím 'bʉi, bi thɛcua rá xifani ra 'uɛre, nɛ bi thuspa rá thuhu dí Jesús, nɛ ngue'a xí xih rám 'bɛhni 0ją a ra María 'bʉ hin ní hyą rá t'ʉhni.

22 Nɛ nu'bʉ mí gua'a ra pa nts'änni da dø'ma ra María, tengu bi man yʉ́n t'ɛ̨di ra Moisés, ya i sä da mba bʉ ja ra dąniją bʉ Jerusalén. Nɛ bi zixa rá t'ʉhni ʉ ngue di däp Oją. 23 In ja bʉ bi 'yøt'e nguetho nɛ'a i mam bʉ ja rán t'ɛ̨di ra Moisés, ngue: “Gätho yʉ mbʉdi ts'ʉnt'ʉ da mba ma däpi Oją,” i ɛ̨m bʉ ja yʉn t'ɛ̨di. 24 Nɛ bi hyąxa n'da ra 'bøts'e bʉ ja ra dąniją tengu bi mam bʉ ja rán t'ɛ̨di ra Moisés ngue i ɛ̨na: “Yoho yʉ t'azʉ uague yoho yʉ ts'ąha ngue da hyo bʉ ja niją to'o im 'bʉh yʉ́ t'ʉhni.”

*Nu ra Simeón i th*ɛx ra 'uɛre Jesús

25 Nɛ mi 'bʉpʉ Jerusalén n'da ran 'yohʉ i Simeón, ra hocją'i a, mi numansu Oją nɛ mi tø'ma ra pa ngue da mba nhyąni ʉ yʉ ją'i israel, nɛ min 'youi rá Hogandąhi Oją a. 26 Nu rá Hogandąhi Oją bi bɛ̨nba ra Simeón gue hin da du asta gue'bʉ go da nu'a rá Thahni Oją ba pɛhni ngue ra Cristo a. 27 Nɛ nu'a rá Hogandąhi Oją bi bɛ̨nbi da zøm bʉ a ra Simeón bʉ ja ra dąniją 'bʉ mi zøm bʉ rá ta nɛ rá mbe di dä'a ra Jesús. 28 Nu ra Simeón bi dɛxa ra 'uɛre nɛ bi 'yɛ̨spa Oją bʉya, bi 'yɛ̨na:

29 Ma Hmu i, pɛ hin te dím bɛ̨ngä 'bʉ ga tugä ya,
nguetho dá nugä na gá xiqui ngue ga nugä, ni 'yɛ̨hɛgä.
30 Nuya dá nusɛgä mam pørpatehe,
31 ngue gá sänni ngue da yąnba yʉ́ te ʉ to'o da bąh na.
32 Nuna di japi da nu ran nɛqui ʉ hing yʉ judío,
nɛ gue'a dí t'ɛ̨scahe dyʉ ją'i israelgähe, dyʉ judíohe, bi 'yɛ̨n'a ra Simeón 'bʉ mi dɛxa ra 'uɛre Jesús.

*Bim pøngahyą ra Simeón 'b*ʉ mi nu ra Jesús

33 Nu ra José nɛ rá mbe ra Jesús bi hyonya thoho 'bɛ'a bi man ra Simeón nangue'a ra 'uɛre. 34-35 Nu ra Simeón bʉya, bi 'yäp Oją da 'yɛnspa rán ją̨pi ra José nɛ ra María, nɛ bi 'yɛ̨na:

—Nuna ra t'ʉhni 'bʉ din dąn'yohʉ nts'änni xʉn ngu ʉ yʉ́ mi'israelhʉ dim 'bɛdi 'bʉ hin da numanho. Pɛ nu'ʉ to'o da numanho da yąn'a. Guehna dí fądi 'bɛ'a im bɛ̨m bʉ mbo yʉ́ mbʉi n'da ngu n'da yʉ ją'i. Nɛ nu'i María, gui nu ra dumbʉi xʉn ʉ tho ngue 'bɛ'a da t'ørpa na ni ts'ʉnt'ʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Simeón.

*N*ɛ'a ra Ana bim pøngahyą 'bʉ mi nu ra Jesús

36 Nɛ'a n'da ra dąc'yɛi xisu ngue í Ana mi 'bʉpʉ ja ra dąniją, nɛ'a xin rá pøngahyą Oją a. Nu'a, rá t'i̧xu ra Fanuel a, rám bom'bɛto ra Aser ngue n'da rá ts'ʉnt'ʉ ra Israel. Nu ra Ana, nu'a nyoto jɛya bim 'bʉhmi rá ndø nɛ 'bex bi du. 37 Nɛ bim 'bʉsɛ goho 'däte ma goho njɛya, ya xʉn dąc'yɛi a. Nɛ nu ra Ana, mi ząm bʉ ja ra dąniją a. Min yąui Oją ra pa nɛ ra xui, nɛ ja yʉ pa him mi sihmɛ 'bʉ i thąnde Oją. 38 Nu'bʉ min yąhʉ ra Simeón ra María nɛ ra José, bi zøm bʉ ra Ana, nɛ 'bex bi xi Oją jamadi 'bʉ mi nu'a ra 'uɛre, nguetho bi bądi gue yʉ́ yąnte ʉ. Janangue'a bi 'yɛ̨mp'ʉ to'o mi tømp' yʉ́ yąnte ngue ya bi zøh ya.

*Bi mbenc'a ra José b*ʉ ra hnini Nazaret nɛ rá xisu

39 Nu'bʉ mi 'yøt'ʉ gätho mi man rán t'ɛ̨di Oją ngue da 'yøt'e, nu ra José nɛ ra María bi mbeng bʉ ja ra hnini Nazaret bʉ ja ra xɛqui Galilea. 40 Nɛ nu'a ra t'ʉhni bin te mán zaqui a, nɛ mi ja rán 'yomfɛ̨ni xʉn ho. Nɛ ɛ̨mmɛ bi ją̨p Oją a.

*D*ɛ'mayon jɛya pɛ'ts'a ra Jesús 'bʉ mi mba bʉ ja ra dąniją

41 Nu ra José nɛ ra María zą̨i n'dandi̧ n'da jɛya i pa bʉ ja ra hnini Jerusalén da nu ra dąmpɛti ngue ran dąbaxjua. 42 Nɛ nu'bʉ mi mbɛ'ts'a 'dɛ'mayon jɛya ra Jesús, bi mbähä bʉ ja ra hnini Jerusalén ngue da nu ra dąmpɛti bʉ. 43 Nu'bʉ mi gua'a ram pɛti, bi mbeng bʉ yʉ́ ngu yʉ ją'i. Nɛ nu'bʉ mi mba bʉ 'yu ra José nɛ ra María, him mi pą'ʉ ngue bá copʉ a ra Jesús. 44 Pɛ mim bɛ̨ni min 'yohʉ yʉ́ amigo. Nɛ n'dapa bin 'yo bʉ ja ra 'yu. Nɛ nu'bʉ mín de bin säya bʉya, nɛ njo'o bʉ ra Jesús. Nɛ nu rá mbe nɛ rá ta bi 'yän'dʉ yʉ́

amigo: “Ha gbán 'yohʉ a ra Jesús,” nɛ'ʉ yʉ́ mɛni bi 'yänni. 45 Pɛ him bi dịni, janangue'a bi mbeng bʉ Jerusalén, bi hyom bʉ.

46 Nɛ ná hyupa bʉya ja bi dịm bʉ ja ra dąniją. Mi 'bʉhmbʉ bʉ yʉ xänbate niją. Nɛ nu'a ra Jesús mi øde 'bɛ'a mi man'ʉ nɛ bi 'yän yʉn t'änni 'bɛ'a bi 'yøde. 47 Nu yʉ xänbate niją bʉya bi hyonya thoho nangue gätho 'bɛ'a mi pą'a ra Jesús. 48 Nɛ nu'a rá mbe nɛ ra José, bi hyonya thoho 'bʉ mi nu i yąhʉ yʉ xänbate. Nu'a rá mbe bi 'yçmbi:

—Ts'ʉnt 'ʉ, hanja in jabʉ gá 'yørca'be, nguetho nu'a ni ta nɛcä çmmɛ dá hon'a'be nɛ mi tu ma mbʉi'be.

49 Nu ra Jesús bi dądi:

—Pɛ nde'bʉ hin xquí hyongüi, nguetho guí pąhmi ngue jatho ga øt'ä rá 'bɛfi ma Ta.

50 Pɛ nu'ʉ, him bi bądi 'bɛ'a nam bøn'a bi man'a.

51 Pɛ nu'a ra Jesús 'bex bi mbähä bʉ ja rá ngu bʉ ra hnini Nazaret, nɛ nząi mi øt'a i pa nsifi. Pɛ nu'a rá mbe mim bçntho bʉ ja rá mbʉi 'bɛ'a gätho bin ja. 52 Nu ra Jesús, in te rá ją'i nɛ in te rán 'yomfçni. Nɛ gätho yʉ ją'i mi numanho a nɛ'a Oją mi numanho a.

3

Xuua Nxixyą bi dʉ'mi bi man rám hma Oją bʉ ma'ueni

1-2 Nu'bʉ ná 'dɛ'ma cʉt'a njɛya in ts'ʉt'abi ra hmuts'ʉt'abi Tiberio, nɛ bin yąui Oją ra Xuua bʉ ja ra dąpo mi 'bʉi, bi xifi di dʉmp'a rá 'bɛfi. Nɛ gue'a ra Xuua rá ts'ʉnt'ʉ ra Zacarías a. Nɛ guet'a ra jɛya bin ts'ʉt'abi ra Poncio Pilato bʉ ja ra xɛqui Galilea, nɛ n'dat'a ra jɛya bin ts'ʉt'abi a ra Felipe bʉ ja ra xɛqui Iturea nɛ ra xɛqui Traconite. Nu'a ra Felipe ngue rán 'yohʉ ra Poncio Pilato. Nɛ guet'a ra jɛya a bin ts'ʉt'abi ra Lisanias bʉ ja ra xɛqui Abilinia. Nɛ 'dat'a ra jɛya mi ngʉrpa mbäją ra Anás nɛ ra Caifás bʉ Jerusalén. 3 Nɛ nubʉya, bi dʉmp' rá 'bɛfi ra Xuua Nxixyą, bin 'yo bʉ n'danguadi ra dąthe Jordán nɛ bi xih yʉ ją'i di päh yʉ́n 'yomfçni nangue yʉ́ ts'oqui, n'dahma da mba ma punbi. Nɛ bi xifi din xixyą bʉya. 4 Nɛ guehna ra Xuua bi man'a ra Isaías 'bʉ mi 'yçna:

N'da ra ją'i din yą bʉ ja ra dąpo nɛ da 'yçna:
“Dami päh nin 'yomfçnihʉ, ga simhbʉ ra
Hmu mi ts'ʉtho da zøcua.
Dami hoc ni mbʉihʉ, ga tømhbʉ xʉn ho.

5 Tengu yʉ mbothäi nɛ yʉ t'øhø din juąni tengu n'da ra 'yu i pa ma hoqui, hingui ndaxni, i uçntho, din ja bʉ ni mbʉihʉ.

6 Nɛ gätho yʉ ją'i da nu'a ram pørpate ba pɛnd Oją,” da 'yçna, bi 'yçn'a ra Isaías.

7 Nɛ bi zøm bʉ yʉ ją'i bʉ 'bʉh ra Xuua ngue in nde din xixyą ʉ. Nɛ nu ra Xuua bi 'yçmp'ʉ:

—Nu'ahʉ tengu thoho 'bʉ gyʉ́ pozʉhʉ, nɛ guí çnsɛhʉ hin guin nuhʉ rá muui ni ts'oquihʉ 'bʉ gan xixyąhʉ, nɛ hin gui hoc ni mbʉihʉ. 8 Pɛ nte di muui 'bʉ guí çmhbʉ gán yąmhbʉ ngue ya nim bombøtahʉ ra Abraham. Pɛ nɛhya yʉ do i 'bongua mi sä xtá 'yçna yʉ́ t'ʉhni ra Abraham gue'bʉ gue'a xtán nde Oją a. 9 Nɛ nu'a to'o gätho him bi päh yʉ́n 'yomfçni nangue yʉ́ ts'oqui, tengu'bʉ yʉ za ngue hingui ho yʉ́n dät'o. Nɛ nu rán ts'onza Oją ya mahoqui xʉn ho ngue da 'yɛx'ʉ yʉ za hingui ho yʉ́n dät'o, nɛ da thøspʉ ja ra sibi din zø, bi 'yçn a ra Xuua.

10 Nu yʉ ją'i bʉya, bi 'yçn'ʉ:

—'Bɛ'a sä ga øt'ähe 'bʉ, bi 'yçmp'a ra Xuua.

11 Nu ra Xuua bi dąti:

—Nu'a to'o i ja yoho yʉ́ pahni, di un'na n'da to'o hin'yʉ rá pahni. Nɛ nu'a to'o i ja 'bɛ'a da zi, di unni ts'ʉ a to'o hin'yʉ da zi, bi 'yçna.

12 Nɛ'ʉ 'da yʉ hyącahäi xí zøm bʉ ngue in nde da mba ma xixyąbi, bi 'yän'dʉ:

—Xänbate i, 'bɛ'a sä ga øt'ähe.

13 Nu ra Xuua bi dąti:

—'Yo guí huspahʉ man'da ra renta, pɛ hønt'a i man rán t'çdi ra häi gui hyąjʉ.

14 Nɛ'ʉ 'da yʉ dofʉi bi 'yänni:

—Nɛcähe, 'bɛ'a sä ga øt'ähe, bi 'yçn'ʉ.

Nu ra Xuua bi dąti:

—O guí hącuahʉ ra mbɛti yʉ ją'i nangue ni ts'ɛdizɛhɛhʉ. Nɛ o gadí yąfʉ n'da ra ją'i 'bʉ guí pąhmbʉ him majuąni a guí mamhbʉ. Nɛ hin guim bçmhbʉ ngue man'da çmmɛ xʉn ngu gui tąhmbʉ, pɛ hønt'a nin zäbi gui tąhmbʉ, bi 'yçn'a ra Xuua.

15 Nɛ xʉn ngu ʉ ngue mi tø'ma ra Cristo mim bçnsɛ ʉ ngue çmbi ra Cristo a ra Xuua. 16 Pɛ nu'a ra Xuua bi 'yçmp'ʉ:

—Nugä dí xixyą ahʉ ngue ra dehe thoho, pɛ ba ç'a n'da ja rá ts'ɛdi xinda guecä, hin dí sʉcä tengu a. Nu'a di hoc'ahʉ nangue rá

Hogandąhi Oją tengu'bʉ xtí hoc'ahʉ ra sibi.
17 Nɛ da huahn'dʉ yʉ ją'i tengu 'bʉ i pa nt'ɛi
yʉ trigo. Nu rá xi di 'uec ran dąhi, nɛ nu yʉ
trigo da mba m'bɛ'ts'i, pɛ nu yʉ́ xi da t'upʉ
ja ra sibi njąm'bʉ i huçt'i, in jabʉ da 'yøt'
'bʉ bi huahn yʉ ją'i a ra Cristo, bi 'yçn a ra
Xuua.
18 Nɛ xʉn ngu mi'da yʉm hma bi
xi ʉ yʉ ją'i nangue ran ho ma'da'yo.
19 Pɛ nu ra Xuua bi dąmhyą ra ts'ʉt'abi
Herodes nguetho nu ra Herodes bi zin'a rá
'bɛpozɛhɛ, ngue rá xisu ra Felipe, í Herodías
a ra xisu. Nɛ hinga hønt'a pɛ xʉn ngu mi'da
yʉn ts'o bi 'yøt'a, janangue bi dąmhyą. 20 Pɛ
nu ra Herodes man'da xʉn ngu rá ts'oqui bi
'yøt'e nguetho bi got'a fädi a ra Xuua.

Ra Jesús bin xixyą

21 Nu'bʉ mi xixyąba yʉ ją'i a ra Xuua, nɛ'a
ra Jesús bi mba bʉ, bin xixyą. 22 Nɛ nu ra
Jesús 'bʉ mi yąui Oją, 'bex bá xoh mahçts'i
nɛ bá cą a rá Hogandąhi Oją tengu n'da ra
t'azʉ, nɛ bi zoxpʉ ja rá ją'i ra Jesús. Nɛ bi
t'ø'a n'da ra nde mahçts'i bi 'yçna:
—Nu'i ma Ts'ʉnt'ʉ i, çmmɛ dadí huçc'i i,
nɛ dí numanho i, bi 'yçn Oją.

Nu'ʉ yʉ́m bombøta ra Jesús

23 Nu ra Jesús mi pɛ'ts'a n'däte ma'dɛt'a
njɛya 'bʉ mi dʉmp' rá 'bɛfi ua ja ra häi.
Nu yʉ ją'i mim bçni rá ts'ʉnt'ʉ ra José a ra
Jesús. Nɛ nu ra José rá ts'ʉnt'ʉ ra Elí a. 24 Nu
ra Elí, nu'a rá ta, gue'a ra Matat a. Nu ra
Matat, nu'a rá ta gue'a ra Leví a. Nu ra Leví,
nu'a rá ta gue'a ra Melqui a. Nu ra Melqui,
nu'a rá ta gue'a ra Jana a. Nu ra Jana, nu'a
rá ta gue'a ra José a. 25 Nu ra José, nu'a rá ta
ra Matatías a. Nu ra Matatías, nu'a rá ta ra
Amós a. Nu ra Amós, nu'a rá ta ra Nahum
a. Nu ra Nahum, nu'a rá ta ra Esli a. Nu ra
Esli, nu'a rá ta ra Nagai a. 26 Nu ra Nagai,
nu'a rá ta ra Maat a. Nu ra Maat, nu'a rá
ta, ra Matatías a. Nu ra Matatías, nu'a rá
ta ra Semei a. Nu ra Semei, nu'a rá ta ra
José a. Nu ra José, nu'a rá ta ra Judá a. 27 Nu
ra Judá, nu'a rá ta ra Joana a. Nu ra Joana,
nu'a rá ta ra Resa a. Nu ra Resa, nu'a rá ta
ra Zorobabel a. Nu ra Zorobabel, nu'a rá ta
ra Salatiel a. Nu'a ra Salatiel, nu'a rá ta ra
Neri a. 28 Nu ra Neri, nu'a rá ta ra Melqui
a. Nu ra Melqui, nu'a rá ta ra Adi a. Nu ra
Adi, nu'a rá ta ra Cosam a. Nu ra Cosam,
nu'a rá ta ra Elmodam a. Nu ra Elmodam,
nu'a rá ta, ra Er a. 29 Nu ra Er nu'a rá ta ra
Josué a. Nu ra Josué, nu'a rá ta ra Eliezer a.
Nu ra Eliezer, nu'a rá ta ra Jorim a. Nu ra
Jorim, nu'a rá ta ra Matat a. 30 Nu ra Matat,
nu'a rá ta ra Leví a. Nu ra Leví, nu'a rá ta
ra Simeón a. Nu ra Simeón, nu'a rá ta ra
Judá a. Nu ra Judá, nu'a rá ta ra José a. Nu
ra José, nu'a rá ta ra Jonán a. Nu ra Jonán,
nu'a rá ta ra Eliaquim a. 31 Nu ra Eliaquim,
nu'a rá ta, ra Melea a. Nu ra Melea, nu'a
rá ta, ra Mainán a. Nu ra Mainán, nu'a rá
ta ra Matata a. Nu ra Matata, nu'a rá ta,
ra Natán a. 32 Nu ra Natán, nu'a rá ta, ra
David a. Nu ra David, nu'a rá ta, ra Isaí a.
Nu ra Isaí, nu'a rá ta, ra Obed a. Nu ra Obed,
nu'a rá ta, ra Booz a. Nu ra Booz, nu'a rá
ta ra Salmón a. Nu ra Salmón, nu'a rá ta,
ra Naasón a. 33 Nu ra Naasón, nu'a rá ta ra
Aminadab a. Nu ra Aminadab, nu'a rá ta ra
Aram a. Nu ra Aram, nu'a rá ta ra Esrom
a. Nu ra Esrom, nu'a rá ta ra Fares a. Nu ra
Fares, nu'a rá ta ra Judá a. 34 Nu ra Judá, nu'a
rá ta ra Jacob a. Nu ra Jacob, nu'a rá ta ra
Isaac a. Nu ra Isaac, nu'a rá ta ra Abraham
a. Nu ra Abraham, nu'a rá ta, ra Taré a. Nu
ra Taré, nu'a rá ta ra Nacor a. 35 Nu ra Nacor,
nu'a rá ta ra Serug a. Nu ra Serug, nu'a rá ta
ra Ragau a. Nu ra Ragau, nu'a rá ta, ra Peleg
a. Nu ra Peleg, nu'a rá ta, ra Heber a. Nu
ra Heber, nu'a rá ta, ra Sala a. 36 Nu ra Sala,
nu'a rá ta, ra Cainán a. Nu ra Cainán, nu'a
rá ta ra Arfaxad a. Nu ra Arfaxad, nu'a rá
ta, ra Sem a. Nu ra Sem, nu'a rá ta, ra Noé
a. Nu ra Noé, nu'a rá ta, ra Lamec a. 37 Nu
ra Lamec, nu'a rá ta, ra Matusalén a. Nu ra
Matusalén, nu'a rá ta, ra Enoc a. Nu ra Enoc,
nu'a rá ta, ra Jared a. Nu ra Jared, nu'a rá ta,
ra Mahalaleel a. Nu ra Mahalaleel, nu'a rá
ta ra Cainán a. 38 Nu ra Cainán, nu'a rá ta ra
Enós a. Nu ra Enós, nu'a rá ta ra Set a. Nu
ra Set, nu'a rá ta ra Adán a. Nɛ nu ra Adán,
bi zänd Oją a.

4

Ra Jesús bi nu rán ts'äte ra zịthu

1 Nu ra Jesús bi nɛxpʉ ja ra dąthe Jordán
nɛ min 'youi rá Hogandąhi Oją. Nɛ nu'a rá
Hogandąhi Oją bi bçnbi da mba bʉ ma'ueni
bʉ ja ra dąpo. 2 Nɛ nyote pa nɛ nyote xui
bim 'bʉpʉ ja ra dąpo ra Jesús. Nɛ bi ts'äp
rá mbʉi, bi zä'a ra zịthu. Nɛ xíngui ts'ʉ
bin sihmɛ gätho yʉ pa bim 'bʉpʉ, nɛ bin
tumanthuhu bʉya. 3 Nɛ bi 'yçn'a ra zịthu:
—Nu'bʉ majuąni gue'e rá ts'ʉnt'ʉ Oją,
dami japi dim hmɛ ra do 'bɛngua, bi t'çmp'a
ra Jesús.
4 Nu ra Jesús bi dąti:
—Nt'o't'i bʉ ja rám hman Oją: “Hinga
hønt'a ra hmɛ dím 'bʉh yʉ ją'i pɛ nɛ'a gätho

i man Oją," bi t'ɛmp'a ra zɨthu. Nɛ him bi
'yøt'a bi sifi.
5 Pɛ nubʉya, nu ra zɨthu bi zix a ra Jesús
bʉ ja n'da ra t'øhø xʉn hɛts'i, nɛ bi 'yuti
hapʉ gätho 'bʉ'ʉ ja yʉ́ ts'ɛdi yʉ ts'ʉt'abi ua
ja ra häi, 6 nɛ bi 'yɛmbi:
—Gätho guí nu ya ga 'da'a'i, nguetho
ma mbɛtigä. Ya bin'daqui nɛ sä ga unni
to'o gätho dín nde ga unni. 7 Nɛ nu'bʉ gan
dąnyahmu bʉ ja ma gua nɛ gui thąndegui,
ga 'da a i gätho guín nu ya, i ɛn'a ra zɨthu.
8 Nu ra Jesús bi dąti:
—"Hønt'a Oją, ra Hmu, ga thąndehʉ nɛ
ga ørpahʉ rá 'bɛfi a," i ɛm bʉ ja rám hman
Oją, bi 'yɛn'a ra Jesús.
9 Nubʉya, nu ra zɨthu bi zix mahøn'a a
ra Jesús bʉ ra hnini Jerusalén, nɛ bin tøpʉ
magąts'i thoho ra dąniją. Nɛ bi 'yɛmbi:
—Nu'bʉ majuąni gue'e rá ts'ʉnt'ʉ i Oją,
damin säqui, gui sonʉ häi, nɛ hin hapʉ gui
'uaqui, 10 nguetho nt'o't'i bʉ ja rám hman
Oją:
Nu'a Oją ba pɛn'dʉ yʉ́m 'bɛhni da mbäx'i i.
11 Nɛ da bɛnt'i i nɛ hin hapʉ gui 'uaqui, i ɛm
bʉ ja rá t'ohni Oją, bi 'yɛn'a ra zɨthu.
12 Nu ra Jesús bi dąti:
—Pɛ nɛ'a i mam bʉ ngue: "Nu Oją ma
Hmuhʉ njongui sä da zä'a ngue da bą 'bʉ
majuąni da 'yøt'a im man'a," i ɛm bʉ ja rá
t'ohni Oją, bi 'yɛn'a ra Jesús.
13 Nu'bʉ mi gua'a bi man yʉ́n ts'äte ra
zɨthu, bi 'uepʉya, bi zo'a ra Jesús 'da yʉ pa.

*Ra Jesús bi dʉ*mp' rá 'bɛfi bʉ ja ra xɛqui
Galilea

14 Nu ra Jesús bi mbeng bʉ ja ra häi Galilea,
min 'youi rá Hogandąhi Oją. Nɛ gätho yʉ
ją'i mi 'bʉpʉ bi 'yø'a i øt' ra Jesús. 15 Nɛ
bi xänba yʉ ją'i bʉ ja yʉ niją, nɛ gätho bi
numanho a.

Nu ra Jesús bi mba bʉ ja ra hnini Nazaret
guepʉ bin te

16 Nu ra Jesús bʉya bi mba bʉ ja ra hnini
Nazaret, guepʉ bin te. Nu ra pa ran säya bi
mba bʉ ja ra niją tengu ząi mi ørpʉ hapʉ
mí 'yo. Nɛ bim 'bäi ngue da nɛh rám hman
Oją. 17 Nɛ bin t'un'na rá søcuą bi 'yo't'a
ra pøngahyą Isaías, nɛ bi tʉnts'a ra søcuą
guepʉ i ɛna:
18 Nu'a Oją bi 'yɛnscä rá Hogandąhi
nguetho bi huangä nɛ bá pɛngä ga xih yʉ
hyoya ran ho ma'da'yo.
Bá pɛngä ngue ga hurpa yʉ́ mbʉi to'o i ja yʉ
dumbʉi.
Nɛ ga xocua ʉ to'o xí bɛnt'a ra zɨthu
tengu'bʉ i ofädi ʉ.
Ga xocpa yʉ́n 'yomfɛni yʉ ją'i nɛ da bą'a
majuąni rá 'yu Oją ʉ.
Nɛ ga japi him man zä ran ʉ ʉ di ʉnba yʉ́
hmu.
19 Nɛ ga xih yʉ ją'i ngue bi zøn ra ora da
'yørpa rá mate Oją ʉ, i ɛm bʉ ja rá
søcuą ra Isaías guepʉ bi nɛh ra Jesús.
20 Nu ra Jesús 'bʉ mi gua'a bi nɛh ra søcuą,
bi mbants'i, bi uni da 'bɛs' mahøn'a ra
søcuą. Nɛ bi hyuh pʉya ngue da xi ʉ 'bɛ'a
mí mam bʉ. Nɛ gätho yʉ ją'i mi 'bʉpʉ ja ra
niją bi hyɛt'a ra Jesús. 21 Nu'a bi 'yɛna:
—Nu'a dá nɛcä ya, mi mam bʉ ja rá søcuą
ra Isaías ngue mi ma din ja, nɛ bin ja a ya,
nguetho dí 'bʉcä ua, bi 'yɛna.
22 Nɛ gätho yʉ ją'i bin yąmanho nangue ra
Jesús nɛ bi hyonya thoho nguetho mahotho
a bi man ra Jesús bʉ ja ra niją. Nɛ ɛn'ʉ:
—Hanja ngubʉ i øt'e, ɛn'ʉ nguetho im
bɛni gue ra Jesús rá ts'ʉnt'ʉ ra José.
23 Nu ra Jesús bʉya bi 'yɛmp'ʉ:
—Masque guí nde gui xijʉ a ram hma
i ɛna: "Grá 'yøthebate, damin hoczɛhɛ,"
masque guí nde gui xijʉ a, nguetho guím
bɛnsɛhʉ, hin dí øt'ua ja ma hnini zɛhɛ ʉ yʉn
t'øt'e nuɨxte tengu dá øt'ä bʉ ja ra hnini
Capernaum, bi 'yɛna. 24 Majuąni dí xi ahʉ,
n'da rá pøngahyą Oją hingui hnumansu bʉ
ja rá häizɛhɛ. 25 Njabʉ bi 'yøt' ra pøngahyą
Elías 'bʉ maya'bʉ. Xʉn ngu yʉ xisu xí du
yʉ́ ndø mi 'bʉi ngue yʉ́ mijudíohʉ, gue'bʉ
him bin 'ye hyu jɛya made, nɛ bin ja ra
thuhu bʉ. 26 Pɛ him bi mbäx'a n'da ra
xisu xí du rá ndø bʉ ja rá häizɛhɛ, pɛgue
bi 'bɛn bʉ ra hnini Sarepta guepʉ ra häi
Sidón, da mbäx a n'da ra xisu mi 'bʉpʉ,
bi 'yɛna. 27 Nɛ ngutho bi 'yøt' ra pøngahyą
Eliseo, guexta'a xʉn ngu yʉ́ mijudíohʉ mi
hɛmb ra t'axca'ya, pɛ xínga n'da bi hoc'a
ra pøngahyą ngue yʉ́ mɛnguzɛhɛhʉ, hønt'a
ra hmudofʉi Naamán, ra mɛngu bʉ ra häi
Siria, bi hoqui, bi 'yɛn'a ra Jesús.
28 Nɛ nu'bʉ mi man'a ra Jesús a bi ma, nu
yʉ ją'i mi 'bʉpʉ ja ra niją ɛmmɛ bin cuɛ
bʉya. 29 Nɛ bi ndants'ʉ bi bɛnt'a ra Jesús nɛ
bi zixpʉ mayą ra nyuni, im bɛni da hyøm bʉ
ja ra mba'ye. 30 Pɛ nu'a ra Jesús bi tho in de
bʉ 'bʉh yʉ ją'i, nɛ bi zopʉ ʉ, nɛ hin te bin
jap'a.

Bi hoc'a n'da ran 'yohʉ min 'youi ra zi̱thu a ra Jesús bʉ ja ra nija̱

31 Nɛ nu'a ra Jesús bi mbeng bʉ ja ra hnini
Capernaum bʉ ja ra häi Galilea, nɛ i xänba
yʉ ja̱'i 'bʉ ra pa ran säya. 32 Nɛ gätho yʉ
ja̱'i bi hyonya thoho nangue rán xädi a,
nguetho ra Jesús bi 'yuti xʉn ho ngue mi ja
rán t'ɛ̨di gue'bʉ mi xänbi.
33 Nu n'da ra pa mi 'bʉpʉ ra Jesús bʉ ja
ra da̱nija̱ nɛ mi 'bʉpʉ n'da ran 'yohʉ min
'youi ra zi̱thu, nɛ ɛ̨mmɛ nts'ɛdi bi mbafi, nɛ
bi 'yɛ̨na:
34 —Gra Jesús, ra mɛngu Nazaret, 'bɛ'a guí
nde gui 'yørcahe, ha gui juaje ya. Nugä dí
pa̱cä to'o i, rá Hogam 'bɛhni Oja̱ i.
35 Nɛ nu ra Jesús bi 'yɛ̨mbi:
—Damin hɛ̨ nɛ gui pøm bʉ ja rá mbʉi na
ran 'yohʉ.
Nɛ nu'a ra zi̱thu nts'ɛdi bi hyømma häi
ran 'yohʉ bʉ 'bäh yʉ ja̱'i nɛ bi bøm bʉ rá
mbʉi ran 'yohʉ bʉya, pɛ hin hapʉ bi ʉnba
ran 'yohʉ. 36 Nɛ bi hyonya thoho yʉ ja̱'i 'bɛ'a
bin ja na ran 'yohʉ. Nɛ bin 'yɛ̨mzɛhɛ n'da
ngu n'da: "'Bɛ'a ní ts'ɛdi i ja na ran 'yohʉ
nɛ i sä i høn'a thi yʉ zi̱thu," bin 'yɛ̨mzɛhɛ ʉ.
37 Nɛ bi t'øde gätho ra xɛqui bʉ 'bɛ'a bi
'yøt'a ra Jesús.

Ra Jesús bi hocpa rá suto ra Simón Pedro

38 Nu ra Jesús bʉya bi bøm bʉ ja ra nija̱, bi
mba bʉ ja rá ngu ra Simón Pedro. Nɛ nu'a
rá suto ra Simón Pedro, xʉn ʉ, nts'ɛdi ra pa
mi ja. Nɛ bi si a ra Jesús ngue xʉn ʉ a ra xisu.
39 Nu ra Jesús bim 'bäpʉ mi 'bɛn'a ra hyɛ̨nni,
nɛ bi ma ngue da bøn'a ra pa. 'Bɛx bi bøn'a
ra pa, hin hapʉ xʉn ʉ bʉya. 'Bɛx bi ndants'a
ra xisu nɛ bi hoc ran sihmɛ, bi 'ui̱n'ʉ.

Nu ra Jesús bi hoqui xʉn ngu yʉ ja̱'i

40 Nɛ nu'bʉ mí yʉh ra hyadi, gätho yʉ
hyɛ̨nni bi ts'ixpʉ 'bʉh ra Jesús. Nɛ 'bɛx bi
ya̱n'ʉ yʉ hyɛ̨nni 'bʉ mi mba nthädi n'da
ngu n'da ʉ, bi dä'a ra Jesús. 41 Nɛ yʉ zi̱thu
min 'yohʉ 'da yʉ ja̱'i bi japi da bøn'ʉ. Nɛ
nts'ɛdi i mba'ʉ, i ɛ̨n'ʉ:
—Nu'i, rá Ts'ʉnt'ʉ i Oja̱, bi t'ɛ̨mp'a ra
Jesús.
Pɛ nu ra Jesús him bi japi din ya̱ nguetho
mi pa̱'ʉ gue ra Cristo a ra Jesús.

Nu ra Jesús bi man rám hma bʉ ra xɛqui
Galilea

42 Nɛ nu'bʉ mi hyax bʉya, t'ʉxuditho bi
mbasɛ bʉ ma'ueni ra Jesús. Nu yʉ ja̱'i bi
hyoni gue'bʉ go mi di̱ni, nɛ him min nde'ʉ
da mba ra Jesús. 43 Pɛ nu'a ra Jesús bi
'yɛ̨mp'ʉ:
—Nugä jatho ga mbagä mi'da yʉ hnini,
ga mam bʉ ran ho ma'da'yo, ga xih yʉ ja̱'i
'bɛpʉ ní manda rá ts'ɛdi Oja̱ ua, jananjabʉ
bá pɛngä Oja̱, bi 'yɛ̨na.
44 Nɛ bi thopʉ ja mi'da yʉ hnini ja ra xɛqui
Galilea bʉya, nɛ bi mam bʉ rám hma bʉ ja
yʉ nija̱.

5

'Da yʉ mbahua̱ bi jap'a ra Jesús xʉn ngu
bi dɛ yʉ hua̱

1 Nɛ man'da ra pa, ra Jesús mi 'bäpʉ ja
ndenda̱dehe Genesaret. Nɛ ɛ̨mmɛ mi dʉ bʉ
yʉ ja̱'i in nde da 'yøh rám hman Oja̱, nɛ
hingui sä bʉ dim 'bä'a ra Jesús. 2 Nɛ bi nu,
i høpʉ yoho yʉ mbosa hin te i ja bʉ mbo.
Nɛ bi zo'ʉ yʉ́ mbɛti bʉ ndenthe gue'bʉ mi
mben yʉ́ xit'a̱. 3 Nu'a n'da, rá mbɛti ra
Simón Pedro, nɛ bi hyu'a ra Jesús. Nɛ bi
xi'a ra Simón da gon'i ts'ʉ ra mbosa. Nɛ nu
yʉ ja̱'i bim 'bäpʉ ndenthe ʉ. Nu ra Jesús bi
xänba ʉ yʉ ja̱'i bʉya. 4 Nɛ nu'bʉ mi gua'a bi
man ra Jesús bi 'yɛ̨mp'a ra Simón:
—Dami tha̱m bʉ xʉn hɛ̨ ra dehe, nɛ gui
'yɛm bʉ ni xit'a̱. Guepʉ da zä gui thɛ yʉ hua̱.
5 Pɛ bi 'yɛ̨n'a ra Simón:
—Xänbate, gätho ra xui dám pɛhmbe nɛ
hin te dá thɛhe yʉ hua̱, pɛ nu'bʉ guím ma,
ga ɛmhbe mahøn'a, bi 'yɛ̨na.
6 Nɛ bi 'yɛm bʉya, nɛ xʉn ngu bi dɛ yʉ hua̱
gue'bʉ go mi mbʉdi bin tʉn yʉ́ xit'a̱. 7 Nɛ bi
xi'ʉ yʉ́ mimbahua̱hʉ di zɛ'i ts'ʉ. Nɛ bi yuts'i
gätho yoho yʉ́ mbosa, nɛ in nde da dom bʉ
mbo ra dehe yʉ mbosa nangue nán hyʉ yʉ
hua̱. 8 Nɛ nu'bʉ mi nu ra Simón Pedro 'bɛ'a
bin ja, bin da̱nyahmu bʉ ja rá gua ra Jesús,
nɛ bi 'yɛ̨mbi:
—Dami 'ue'i ts'ʉ nanguecä nguetho
nugä drá da̱dits'oquigä, bi 'yɛ̨n'a ra Pedro.
9 Ngubʉ bi ma nguetho bi hyonya thoho
ngue xʉn ngu yʉ hua̱ bi dɛ. 10 Nɛ'a ra Jacobo
nɛ ra Xuua ngue yʉ́ ts'ʉnt'ʉ ra Zebedeo, bi
hyonya thoho ʉ. Nɛ nu'ʉ mi comhbʉ rá
'bɛfi a ra Pedro. Pɛ nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'a
ra Simón:
—O guín su nɛ nuya gui dʉ'mi gui hyon
yʉ ja̱'i to'o da 'yɛ̨c'yɛigui, bi 'yɛ̨mbi.
11 Nɛ nu'bʉ mí zøm bʉ ndenthe ʉ yʉ́
mbosa bʉya, bi dɛn'na ra Jesús.

Nu ra Jesús bi hoc'a n'da mí hçmb ra t'axca'ya

12 Nu n'da ra pa mi 'bʉpʉ ja n'da ra hnini
ra Jesús. Nɛ'a n'da ran 'yohʉ mi 'bʉpʉ, mi
hçmb ra t'axca'ya gätho rá ją'i. Nɛ nu'a ran
'yohʉ 'bʉ mi nu a ra Jesús, 'bex bim 'bɛmfo
bʉ ja rá gua ra Jesús, nɛ bi 'yäp ra mate ran
'yohʉ ngue in nde da yąni, bi 'yçmbi:

—Ma Hmu i nu'bʉ guín nde, da zä gui
jaqui da yąngä.

13 Nu ra Jesús bi dąti nɛ bi 'yçmbi:

—Nugä, dín nde ngue 'bex da zä i. Nuya
bi yąn'a ya, bi 'yçmbi.

'Bex bi zä'a ran 'yohʉ bʉya.

14 Nɛ nu ra Jesús bi hɛcua a ran 'yohʉ gue
hin da mam bʉ 'bʉh yʉ ją'i, pɛ da mam bʉ
'bʉh yʉ mbäją. Nɛ bi 'yçmbi:

—Ní mba bʉ 'bʉh yʉ mbäją, gui 'yøt'a rán
t'çdi ra Moisés ngue da 'yøt'a n'da 'bʉ bi
yąn'a ra t'axca'ya, n'dahma da bąh yʉ ją'i
ngue majuąni bi yąn'i, bi 'yçn'a ra Jesús.

15 Pɛ nu'ʉ yʉ ją'i guemhma mi ma hønbʉ
go hapʉ ja yʉ hnini 'bɛ'a gätho øt'a ra Jesús,
nɛ man'da xʉn ngu bi mba bʉ mi 'bʉi ngue
da 'yøsɛ ʉ 'bɛ'a i man'a, ngue in nde din
hocpa yʉ́n ʉ i hçmp'i 'da'ʉ. Nɛ xʉn ngu bi
hoc'a ra Jesús, madague'a hønt'a go mán ʉ
mi hçmp'ʉ. 16 Nu'a ra Jesús bʉya mi pa bʉ
ma'ueni guepʉ hingui 'bʉh yʉ ją'i, din yąui
Oją.

Nu ra Jesús bi hoc'a n'da mi ts'a rá ją'i

17 Nu n'da ra pa bi xänba yʉ �'i ra Jesús.
Nɛ mi 'bʉpʉ 'da yʉ fariseo nɛ 'da yʉ xänbate
niją, xpí 'yç'ʉ hønbʉ go hapʉ i ja yʉ hnini
bʉ ra xɛqui Galilea nɛ ra xɛqui Judea, nɛpʉ
ra dąhnini Jerusalén. Nɛ nu'a ra Jesús bi
'yut'ʉ ngue min 'youi xʉn ngu rá ts'ɛdi Oją
'bʉ mi hoc yʉn zäman'ʉ. 18 Nɛ bi zøm bʉ 'da
yʉn 'yohʉ, bá tu n'da ran 'yohʉ xʉn ʉ, mi
ts'a rá ją'i a, ox ra 'beza. Nɛ min nde xtán
yʉrpʉ mbo 'bʉh ra Jesús. 19 Pɛ çmmɛ dʉ yʉ
ją'i bʉ ja ra goxthi, nɛ hin hapʉ sä dí yʉt'i.
Janangue'a bi zix ra därgçhɛ bʉ maxøts'e ra
ngu, nɛ bi xospa rá 'bet'e nɛ bi cą'ma ran
'yohʉ bʉ made i 'bä'a ra Jesús. Nɛ ox ra
'beza 'bʉ mi cąmp'ʉ. 20 Bi bąh ra Jesús bʉya
gue i çc'yɛi xʉn ho ʉ yʉn 'yohʉ gue i ja rá
ts'ɛdi a, 'bʉ mi nu'a bi 'yøt'ʉ. Janangue'a bi
'yçmp'a ra därgçhɛ:

—Amigo, ya ma punbi ni ts'oqui, bi
'yçmbi.

21 Pɛ nu'ʉ yʉ fariseo nɛ yʉ xänbate niją
bin 'yçmzɛhɛ ʉ: "Hanja na ran 'yohʉ ngue
çna da 'yøt'a i øt' Oją, nɛ ya çna sä di punba
rá ts'oqui n'da ra ją'i. Hingui numansu Oją
na," bi 'yçmp'ʉ yʉ xänbate nɛ yʉ fariseo.

22 Pɛ nu'a ra Jesús i pądi 'bɛ'a im bçn'ʉ, nɛ
bi 'yçmp'ʉ:

—Hanja in jabʉ guím bçmhbʉ. 23 Ha guím
bçmhbʉ ngue nte ní mbatho dá xicä ran
'yohʉ, ngue rá ts'oqui ya xʉm punbi. Ha
guím bçmhbʉ man'da xquí pąhmbʉ ngue i
ja ma ts'ɛdi 'bʉ ga xifi da ndants'i, din 'yo.
24 Pɛ ga ut'ahʉ ngue i ja man t'çdi ua ja ra häi
ga punba yʉ́ ts'oqui n'da ra ją'i, ngue ga japi
din 'yo na ran 'yohʉ, guecä gue dán ją'igä ua
ja ra ximhäi, bi 'yçn'a ra Jesús.

Nɛ nubʉya bi 'yçmp'a mí ts'a rá ją'i:

—Dami ndants'i, gui cąx ni fịdi nɛ gui
mba ni ngu, bi t'çmbi.

25 'Bex bi ndants'a ran 'yohʉ bi gąx rá fịdi
nɛ bi mba rá ngu, nɛ bi 'yçspa Oją bʉ ní mba.
Nɛ gätho yʉ ją'i mi 'bʉpʉ bi nu 'bɛ'a bin ja.
26 Nɛ gätho bi hyonya thoho ʉ, nɛ bin su, bi
'yçspa Oją nɛ bi 'yçn'ʉ:

—N'da ran t'øt'e nuịxte dá nuhʉ ra pa
jabʉ ya, bi 'yçn'ʉ yʉ ją'i.

Ra Jesús bi xih ra Leví da dɛnni

27 M'bɛjua bʉya, bi bøm bʉ ja ra ngu ra
Jesús, nɛ bi thopʉ mi hu'a ra Leví, guepʉ mí
hąc rán ju't'i ra häi, nguetho ra hyącahäi a.
Nɛ nu'a ra Jesús bi 'yçna:

—Dami tɛngui, bi t'çmp'a ra Leví.

28 Nu ra Leví bʉya, 'bex bi ndants'a, bi
zopʉ gätho mi ja nɛ bi dɛn'na ra Jesús.

29 Nɛ nu'a ra Leví bʉya, bi 'yøt'a n'da ran
sihmɛ xʉn ndoho bʉ ja rá ngu, ngue bin
sihmɛ bʉ ra Jesús. Nɛ bi zøm bʉ ja ran sihmɛ
xʉn ngu yʉ hyącahäi nɛ xʉn ngu mi'da yʉ
ją'i, 'darpʉ bin sihmɛhʉ ra Jesús. 30 Pɛ nu'ʉ
yʉ fariseo nɛ yʉ xänbate niją bi 'yçna:

—Hanja gní sihmɛhʉ yʉ dądits'oqui nɛ
yʉ ziyate hyącahäi, bi t'çmp'ʉ yʉ́ xädi ra
Jesús.

31 Nu ra Jesús bi xi a n'da ran t'uti 'bʉ mi
dąt'ʉ:

—To'o i 'bʉh mán zaqui hingui hon'a to'o
da 'yøthe, pɛ hønt'a to'o xʉn ʉ i hon'a da
'yøthe. 32 Nugä ma 'bɛfigä ngue ga xih yʉ
dądits'oqui di päh yʉ́n 'yomfçni. Pɛ nu'ʉ
to'o çnsɛ mahoqui yʉ́ mbʉi, nɛ hingui sä ga
zɛ'ʉ, bi 'yçn'a ra Jesús.

Bi t'än'na ra Jesús hanja him bi 'yɛ't' yʉ́n sihmɛ

33 Nɛ bi t'ɛ̨mp'a ra Jesús:

—Nu yʉ́ xädi ra Xuua Nxixyą nząi ɛ't' yʉ́n sihmɛ 'bʉ i yąui Ojį, nɛ'ʉ yʉ́ xädi yʉ fariseo, pɛ nu ni xädi hin jąm'bʉ ɛ't' yʉ́n sihmɛ. Hanja ngue in jabʉ, bi 'yɛ̨mbi.

34 Nu ra Jesús bi dąti:

—Pɛ nu'ʉ i 'bʉpʉ ja ran thąti, hin da du yʉ́ mbʉi nguetho 'bʉpʉ a ran 'yohʉ din thąti. Hin da 'yɛ̨na ngue hin din sihmɛ ʉ. 35 Pɛ da zøn ra ora da ts'ispa a ran 'yohʉ, nɛ ja da 'yɛ't' yʉ́n sihmɛ bʉya, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

36 Nɛ xø bi xih man'da ran t'uti, ngue da 'yuti hingui sä yʉ́ xädizɛhɛ ra Jesús da dɛn'na ran yonxädi, nɛ bi 'yɛ̨mp'ʉ:

—Njo'o n'da ra ją'i da xɛn ma'da'yo rá pahni ngue da mbørba rá 'yapahni, nguetho nu'bʉ da mbørba a, hin da bø-manho nɛ di ts'ontho a ma'da'yo. 37 Nɛ njo'o to da xirpʉ ra 'yaxfani mbot'asɛ̨i ra vino ma'da'yo, nguetho nu'bʉ bin hogui, da føh ra 'yaxfani bʉya. Nɛ dim fän ra vino nɛ di ts'on'a ra 'yaxfani, gätho dim 'bɛdi. 38 Nu'a ra vino ma'da'yo da sirpʉ ma'da'yo ra xifani, ngue hin dim 'bɛh ra vino, nɛ xín din ts'on'a ra xifani.

39 Nɛ to'o in zą i si ra nyomvino, pɛ hingui nde a ra vino ma'da'yo, nguetho man'da xʉ cʉhi ra nyomvino, ɛ̨n'ʉ. Guín jahʉ bʉ ngue hin guí numanhohʉ man xädigä, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

6

Nu ra Jesús bi ma 'bɛ'a da t'øt' ra pa ran säya

1 Nu n'da ra pa ran säya, nu ra Jesús nɛ yʉ́ xädi bi thopʉ ja n'da ran uątrigo. Nu ʉ yʉ́ xädi bi dʉc'i 'da yʉ trigo. Bi dɛ̨nt yʉ́ 'yɛ'ʉ yʉ trigo, bi za bʉya. 2 Nɛ nu'ʉ 'da yʉ fariseo bi 'yɛ̨mp'ʉ:

—Hanja in jabʉ guí øthʉ, nguetho i mam bʉ ja man t'ɛ̨dihʉ hingui sä gui 'yøthʉ ra 'bɛfi a ra pa ran säya, bi 'yɛ̨n'ʉ.

3 Nu ra Jesús bi dąti:

—Ha hin guí pąhmbʉ 'bɛ'a mam bʉ ja rá søcuą Oją ngue nɛ'a ra David bi mbɛsta man'da rán t'ɛ̨di Oją, nɛ'ʉ min 'yohʉ, nu'bʉ mi tumanthuhu. 4 Nu'a ra David bi yʉrpʉ ja rá ngu Oją nɛ bi zi yʉ thuhmɛ rán t'unni Oją oxpʉ ja ra mɛxa, nɛ bi un'dʉ min 'yohʉ. Nɛ hønsɛ yʉ mbäją i sä da zi ʉ. Pɛ hin guím bɛ̨mhbʉ ra ts'oqui bi 'yøt'a ra David nɛ yʉn 'yohʉ nguetho xʉn ho bi 'yøt'ʉ, bi 'yɛ̨n'a.

5 Nɛ man'da bi man'a ra Jesús, bi 'yɛ̨na:

—Nɛ nugä ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, dra Hmugä, nɛ ja man t'ɛ̨di ga mangä 'bɛ'a da 'yøt' yʉ ją'i ra pa ran säya.

Ra Jesús bi hoc'a n'da ran 'yohʉ mi mbɛdi rá 'yɛ

6 Nɛ xø man'da ra pa ran säya, nu ra Jesús bi xänba yʉ ją'i bʉ ja ra niją. Nɛ mi 'bʉpʉ n'da ran 'yohʉ ra mbɛdi rán 'yɛi. 7 Nɛ'ʉ 'da yʉ xänbate niją nɛ 'da yʉ fariseo mi 'bʉpʉ, mi tømthoho, in nde da nu 'bɛ'a da 'yøt'a ra Jesús ra pa ran säya, nguetho in nde di yąp'a. 8 Pɛ nu ra Jesús i pądi 'bɛ'a im bɛ̨n'ʉ. Nɛ bi xi'a ran 'yohʉ mi ja rá mbɛdi'yɛ:

—Ba ɛ̨cua, damim 'bäcua da nu'a yʉ ją'i, bi 'yɛ̨mbi.

Nɛ 'bex bi mba bʉ ran 'yohʉ. 9 Nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ bʉya:

—'Bɛ'a i mam bʉ ja man t'ɛ̨dihʉ, nda'a xʉn ho ga øthʉ. Ha i mam bʉ ga øthʉ ran ho uague ran ts'o ga øthʉ ra pa ran säya. Uague i man bʉ gan yąnbahʉ rá te n'da uague i mam bʉ ga jafʉ da du n'da a ra pa ran säya, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

10 Nubʉya, nu ra Jesús bi hyɛ̨t'ʉ yʉ ją'i, nɛ bi 'yɛ̨mp'a ran 'yohʉ:

—Dami juąn ni 'yɛ.

Nu'a ran 'yohʉ bi juąn rá 'yɛ, nɛ bin hogui xʉn ho. 11 Pɛ nu yʉ fariseo nɛ yʉ xänbate niją ɛ̨mmɛ bin cuɛ'ʉ nɛ bi hyoni 'bɛ'a sä da 'yørpa ra Jesús.

Ra Jesús bi huahn'dʉ 'dɛ'mayoho yʉ́ xädi

12 M'bɛjua bʉya bi mba bʉ ja n'da ra nyuni ra Jesús, haxa ín yąui Oją. 13 Nu'bʉ mi hyats'i bi zohn'dʉ yʉ́ xädi ngue i ja a da xifi mahøn'a. Nɛ bi huahni 'dɛ'mayoho din 'yohʉ ngue yʉ́ 'bäihʉ. 14 Nɛ nu'ʉ bi huahni, gue'a ra Simón t'ɛ̨mbi ra Pedro, gue'a rá thuhu bi xih ra Jesús a. Nɛ'a ra Andrés, rán 'yohʉ a ra Simón, nɛ ra Jacobo, nɛ ra Xuua, nɛ ra Felipe, nɛ ra Bartolomé. 15 Nɛ ra Mateo, nɛ ra Tomás, nɛ man'da ra Jacobo rá ts'ʉnt'ʉ ra Alfeo, nɛ ra Simón Zelotes, 16 nɛ ra Judas rán 'yohʉ ra Jacobo, nɛ ra Judas Iscariote, gue'a xí dä'a ra Jesús 'bʉ m'bɛjua. Nɛ gue'ʉ bi huan'na ra Jesús ʉ ngue yʉ́ 'bäihʉ.

Xʉn ngu yʉ ją'i bi xänba a ra Jesús

17 Nubʉya, nu ra Jesús nɛ yʉ́ xädi bi gąpʉ
ja ra nyuni nɛ bin thɛhʉ xʉn ngu yʉ ją'i
bʉ xʉn juąni, bí nɛxpʉ yʉ hnini ra xɛqui
Judea, nɛpʉ ra dąhnini Jerusalén, nɛpʉ
ndendądehe, guepʉ i ja ra hnini Tiro nɛ ra
hnini Sidón. Nɛ nu'ʉ, bi zøm bʉ ngue in nde
da 'yøde 'bɛ'a man ra Jesús, nɛ nu'ʉ mi'da
bʉya, in nde da mba ma hoqui ʉ. Nɛ nu ra
Jesús bi hoc'ʉ. 18 Nɛ xʉn ngu ʉ min 'yohʉ ra
zi̱thu bi zøm bʉ, nɛ nu'a ra Jesús bi hyøn'a
thi ʉ. 19 Nɛ gätho ʉ min nde da därpa rá ją'i
ra Jesús, nguetho gätho yʉ hyçnni bi hoc'a
nangue rá ts'ɛdi.

Ra Jesús bi ma to'o din johya nɛ to'o da nu
ra dumbʉi

20 Nɛ nubʉya, nu ra Jesús bi hyçt'ʉ yʉ́ xädi
nɛ bi 'yçmp'ʉ:

—Guí hyoyahʉ, pɛ ya gá cʉthʉ bʉ di
manda rá ts'ɛdi Oją janangue'a mająpi ahʉ.

21 Nɛ guí tumanthuhuhʉ, pɛ Oją di ja
ahʉ gui ti̱mhbʉ a guí homhbʉ, janangue'a
mająpi ahʉ.

Nɛ guí sähʉ ra dumbʉi ya, pɛ Oją da
hyut'a ni mbʉihʉ, janangue'a mająpi ahʉ.

22 Nɛ ngutho 'bʉ i san ahʉ yʉ ją'i, nɛ'bʉ i
'uegue nangue ahʉ, nɛ'bʉ di c'ąman'ʉ ahʉ,
nɛ'bʉ da ndøm mants'o ni thuhuhʉ ngue
guí tɛngahʉ, guecä ngue dán ją'igä ua ja
ra ximhäi, guemhma mająpi ahʉ. 23 Gan
johyahʉ, da hyu ni mbʉihʉ 'bʉ din jabʉ da
'yøt'ahʉ yʉ ją'i, nguetho ngutho bi t'ørpa
ʉ yʉ pøngahyą mam'bɛt'o, nɛ i ja 'bɛ'a din
'da ahʉ ngue am 'bɛ'ts'i mahçts'i, bi 'yçn'a
ra Jesús.

24 Nɛ xø bi 'yçmp'ʉ:

—Pɛ í huçhi maha ahʉ gyʉ mɛmbɛtihʉ
ngue hønt'a ni mbɛti guím bçmhbʉ,
nguetho ya hin guin nuhʉ man'da ran
johya njąm'bʉ da guadi.

25 Nɛ í huçhi maha ahʉ, ngue guí çmhbʉ
hin te gadí 'bɛhmbʉ, pɛgue gan tuman-
thuhuhʉ.

Í huçhi maha ahʉ, ngue ja nin johya
zɛhɛhʉ, nguetho m'bɛjua da du ni mbʉihʉ.

26 Í huçhi maha ahʉ ngue gätho i ma-
manho nangue ahʉ yʉ ją'i. Bin jabʉ yʉ
hyäte pøngahyą bi numanho gätho yʉ ją'i,
bi 'yçn'a ra Jesús.

Dami huçc nin sʉihʉ, bi 'yçn'a ra Jesús

27 Pɛ dami 'yøhmbʉ na ga xi ahʉ ya, bi
'yçn'a ra Jesús:

—Gui huçc nin sʉihʉ nɛ gui 'yørpa ran
ho ʉ to'o i numan'ʉ ahʉ. 28 Nɛ dami 'yäp
Oją da mbäx'ʉ di c'ąman'ʉ ahʉ, nɛ gui 'yäp
Oją da 'yçnspa rán ją̨pi ʉ di ʉn'nahʉ. 29 Nɛ
nu'bʉ n'da da mbɛp'a ni 'yoguhʉ, gui 'bät
ni hmihʉ da mbɛp'a man'da nguadi ni 'yo-
guhʉ. Nɛ nu'bʉ n'da da gąn'na ni cotohʉ,
nɛ'a ni pahni gui unhdʉ. 30 Dami unhdʉ
'bɛ'a gätho da 'yä ahʉ, nɛ nu'a da thąn'nahʉ
hingui 'yähmbʉ. 31 Nu'bʉ guí ndehʉ da
'yøt'ahʉ ran ho ni mją'ihʉ nde'bʉ gui 'yør-
pahʉ ran ho.

32 Pɛ nu'bʉ hønt'ʉ di huçc'ahʉ gui huçjʉ,
hin te di muui a 'bʉ, 'da'angu gá 'yøthʉ ʉ
him mahoqui yʉ́ mbʉi. 33 Nɛ nu'bʉ hønt'ʉ
bi 'yøt'ahʉ ran ho guí ørpahʉ ran ho, hin
te di muui 'bʉ, nguetho in jabʉ øt'ʉ him
mahoqui yʉ́ mbʉi. 34 Nɛ nu'bʉ hønt'ʉ guí
pąhmbʉ i jut'i guí hmit ni mbɛtihʉ, hin te di
muui 'bʉ, nguetho gue'a i øt' yʉ ts'om'bäi,
di hmit yʉ́ mits'om'bäihʉ ngue im bçni da
mba ma cospi rá mbɛti. 35 Pɛ dí xi ahʉ, dami
huçc nin sʉihʉ, nɛ gui 'yørpahʉ ran ho ʉ,
nɛ gui hmithʉ madague'a guí pądi hin di
cos'ahʉ. Nu'bʉ ngubʉ gui 'yøthʉ, gue'a
nám fądi gue yʉ́ t'ʉhni ahʉ Oją. Nɛ i ja 'bɛ'a
di 'da ahʉ Oją bʉya. Nguetho gue'a i øt'
Oją, gätho i ørpa ran ho madague'a hin da
'yçn'ʉ: "Jamadi Oją." Nɛ gätho i ørpa ran
ho madague yʉ ts'om'bäi ʉ. 36 Dami huçc
ni mją'ihʉ tengutho bʉ í huçc'ahʉ Oją ma
Tahʉ, bi 'yçn'a ra Jesús.

Hin gui 'yçmhbʉ bi 'yøt' yʉ ts'oqui ʉ
mi'da yʉ ją'i

37 Nɛ man'da bi man'a ra Jesús, bi 'yçna:

—"Nuna bi 'yøt' yʉ ts'oqui," hin gui
'yçmhbʉ, nɛ hin da t'çn'ahʉ gá 'yøthʉ yʉ
ts'oqui 'bʉ. Nɛ 'yo gadí yąfʉ ni mją'ihʉ
nɛ hin da zɛp'ahʉ Oją, pɛ gam punbahʉ nɛ
Oją di pun'nahʉ bʉya. 38 Dami un'dʉ 'bɛ'a
i hon ni mją'ihʉ, nɛ Oją man'da xʉn ngu
di co'ts'ahʉ nɛ dim fons thoho a di 'da ahʉ
xinda gue'a gadí un ni mją'ihʉ. Nguetho da
'yøt'ahʉ Oją tengu guí ørpahʉ ni mją'ihʉ,
bi 'yçn'a ra Jesús.

39 Nɛ xø bi xi'a n'da ran t'uti, bi 'yçna:

—Hingui sä n'da ra xädä da 'yut ra 'yu
rá mixädäui, ts'ʉrpʉ thoho da däpʉ ja ra
hyç ʉ. Nɛ ngutho n'da ra ją'i hingui sä da
'yut ran ho rá mją'iui 'bʉ hingui pąsɛ ran
ho. 40 Nɛ ngutho n'da ra xädi, man'da hingui
ngu pądi xinda gue'a rá xänbate, nɛ nu'bʉ

bi juah rán xädi, 'da'ingu i pąhmi a. Nu'bʉ
ts'ʉtho i pą'a ra xänbate nɛ ts'ʉtho i pą'a rá
xädi.
41 Nɛ hingui sä gui mamhbʉ nangue to'o i
ja zʉ ts'ʉ ran ts'o 'bʉ xʉn ts'o ni mbʉihʉ.
42 Hanja gní 'yçmhbʉ gui zɛhmbʉ ʉ mi'da
yʉ ją'i di hoc yʉ́ mbʉi, nɛ çmmɛ go xʉn
ts'o ni mbʉizɛhɛhʉ. Jatho 'bɛ gui hoczɛhɛ
ni mbʉihʉ, ja da zä gui zɛhmbʉ ʉ mi'da, bi
'yçn'a ra Jesús.

Nangue rán dät'o dí fą'a ra za

43 Nɛ man'da bi man'a ra Jesús ngue bi
'yçna:
—Nu n'da ra hogaza hingui sä din zʉh
yʉ́n dät'o ngue hingui ho. Nɛ ngutho a n'da
ra za hingui ho, hingui sä din zʉh yʉ́n dät'o
xʉn ho. 44 Nu yʉ́n dät'o i zʉpʉ, gue'a ctí
pąhmbʉ 'bɛ'a ní za a ra za, nguetho hingui
sä din zʉh yʉ́n dät'o ngue yʉ higo bʉ ja ra
'uịnza. Nɛ xín din zʉh yʉn dät'o ngue yʉ
uva bʉ ja yʉ t'ax'uịni. 45 Ngutho n'da ra ją'i
xʉn ho rá mbʉi, i øt' ran ho tengu i ja bʉ
mbo rá mbʉi. Nɛ ngutho n'da ra ts'om'bäi
i øt' ran ts'o tengu i ja bʉ mbo rá mbʉi,
nguetho gätho a i ja bʉ mbo rá mbʉi n'da,
gue'a ní bøn rá nde n'da a, bi 'yçn'a ra Jesús.

Rán t'uti ʉ i øt'a man ra Jesús nɛ'ʉ
hingui øt'e

46 Nɛ xø bi 'yçn'a ra Jesús:
—Hanja gní 'yçnjʉ ni hmujʉ nɛ hin guí
øthʉ 'bɛ'a dí xi ahʉ. 47 Ga xi ahʉ rán t'uti
ʉ i øt'a dí mangä. 48 Nu'ʉ, i øt'e tengu bi
'yøt'a n'da ran 'yohʉ bi hyø'a n'da rá ngu,
nɛ xʉn hç bi 'yamp' ra häi ngue da mbämp'ʉ
yʉ ją́do. Nɛ nu'bʉ mam bá çh ra mboxthe,
nte bi jap'a ra ngu, nguetho mbo bim foxa
ra ją́do. 49 Pɛ nu'ʉ i øh ma nde nɛ hingui øt'a
dí mangä, rán t'uti ʉ tengu n'da ran 'yohʉ
bi hyøh rá ngu nɛ bi 'yçx maxøts'e yʉ ją́do,
nɛ nu'bʉ mambá ç'a n'da ra mboxthe, 'bex
bi yøt rán ngu bʉya, bi 'yçn'a ra Jesús.

7

Ra Jesús bi hocpa rá 'yçhɛ n'da ra
hmudofʉi

1 Nɛ nu'bʉ mi gua'a man'a ra Jesús, bi mba
mahøn'a bʉ ja ra hnini Capernaum. 2 Nɛ
mi 'bʉpʉ n'da ra hmudofʉi, ra mɛngu bʉ
Roma a. Nɛ xʉn'ʉ n'da rá 'yçhɛ, nde da du.
Nɛ nu'a ra hmudofʉi çmmɛ madi huçc'a rá
'yçhɛ. 3 Nɛ nu'bʉ mi 'yøde 'bʉpʉ ra Jesús bá
pɛhni 'da yʉ ngʉrbi bʉ ja ra hnini ngue da
zix'a ra Jesús di hocpa rá 'yçhɛ. 4 Nɛ nu'bʉ
mi zøm bʉ 'bʉh ra Jesús, bi 'yäp ra mate da
mba, nɛ bi 'yçmbi:
—Dín nde gui 'yørcahe ra mate gui mba,
nguetho nu'a ra hmudofʉi ra hocją'i a, 5 nɛ
çmmɛ di huçgahʉ ngue dyʉ judíohʉ. Nɛ
nu'a bi guzɛhɛ a í thøh ma nijąhʉ, madague
hing ra judío a, bi 'yçmbi.
6 Nu ra Jesús bi mbähä, nɛ nu'bʉ mi
ts'ʉtho da zøm bʉ ja rá ngu a ra hmudofʉi,
pɛ nu'a ra hmudofʉi bá pɛhni 'da yʉ́ amigo
mahøn'a, din c'athʉ a ra Jesús, da 'yçmbi:
—Hingui jatho gui søm bʉ ja ma ngu,
nguetho nugä hin dí sucä tengu i, 7 xíngui sä
ga çna ga mba gan yąui, nɛ hin drá judíogä.
Pɛ dí pądi ngue i ja ni ts'ɛdizɛhɛ, ngue
nu'bʉ guim ma da yąni, nɛ 'bex gue da yąni.
8 Tengu thohogä bin 'dac'i ts'ʉ man t'çdi, nɛ
nu'bʉ i ja 'bɛ'a dí xi ʉ ma dofʉi, nɛ'ʉ ma
'yçhɛ, 'bexgue 'dahmantho in ja. Nɛ ngutho
i, sä guim mantho bʉ guí 'bäi nɛ 'bexgue
da yąn bʉya, bi 'yçn'a ra nde bá pɛhna ra
hmudofʉi ngue bi man'ʉ yʉ́ amigo. 9 Nu ra
Jesús bi hyonya thoho 'bʉ mi 'yø'a bi man'ʉ
yʉn 'yohʉ ngue bá pɛhna ra hmudofʉi, nɛ
bin yçgui bi xi'ʉ mí tɛnni, nɛ bi 'yçna:
—Xínga n'da ma mijudíohʉ dá tịngä
ngue i çc'yɛi i ja ma ts'ɛdi tengu a ran 'yohʉ,
bi 'yçn'a ra Jesús. Nuya bin ja a bi 'yäqui, bi
'yçna.
10 Nɛ bi mbeng bʉ ja ra ngu ʉ yʉ́ amigo
a ra hmudofʉi bʉya, nɛ bi nu'a rá 'yçhɛ ra
hmudofʉi ngue ya xí zä.

Nu ra Jesús bi xox rá ts'ʉnt'ʉ n'da ra xisu
xí du rá ndø

11 Man'da ra pa bʉya, ra Jesús bi mbähä
yʉ́ xädi bʉ ja ra hnini Naín. Nɛ xʉn ngu
yʉ ją'i mi tɛnni. 12 Nɛ nu'bʉ mi zøm bʉ
ndehnini, ba çpʉ yʉ 'yägui, ba tu rá ts'ʉnt'ʉ
n'da ra xisu xí du rá ndø. Nɛ njo'o man'da
rá ts'ʉnt'ʉ. Nɛ xʉn ngu yʉ ją'i min 'yohʉ yʉ
'yägui. 13 Nɛ nu ra Jesús 'bʉ mi nu a ra xisu
bʉya, bi huçc'a nɛ bi 'yçmbi:
—O guí zoni, çn'a.
14 Nɛ nubʉya, bi dä'a ra huada mi o ra du a
ra Jesús nɛ bim 'bä'ʉ yʉn dute. Nu ra Jesús
bi 'yçmp'a ra du bʉya:
—Grá ts'ʉnt'ʉ, dami ndants'i, bi 'yçmbi.
15 Nɛ nu'a xí du 'bex bi ndants pʉ ja rá
huada nɛ bin yą. Nu ra Jesús bʉya, bi xi'a
rá mbe da zits'i. 16 Nɛ gätho yʉ ją'i mi 'bäpʉ
bin su, nɛ bi 'yçspa Oją ʉ.

—Nuya, n'da ra pøngahyą nuįxte dí 'bɯhmbɯ ua, nɛ Oją da yąnjɯ ya, yɯ́ ją'igähɯ Oją ya, bi 'yęn'ɯ.

17 Nɛ gätho yɯ ją'i mi 'bɯpɯ, nɛpɯ ra xɛqui Judea, bi ma 'bɛ'a bi 'yøt'a ra Jesús.

*Ra Xuua Nxixyą bi mb*ɛhni 'da da 'yänni to'o a ra Cristo

18 Nɛ bi si'a ra Xuua Nxixyą 'bɛ'a bi 'yøt'a ra Jesús, bi man ɯ yɯ́ ädi. 19 Janangue'a nu ra Xuua bi zon'dɯ yoho yɯ́ ädi ngue da mbɛn bɯ 'bɯh ra Jesús nɛ da 'yänni: "Ha gue'e ra Cristo mi hma ba ęhɛ, uague ga thoqui ga tømhbe," gui 'yęnui, bi 'yęn'a ra Xuua. 20 Nɛ nu'bɯ mi dįn'a ra Jesús ɯ yɯ́m 'bɛhni ra Xuua, bi 'yęmbi:

—Nu'a ra Xuua Nxixyą bá pɛngä'be nguetho in nde da bądi gue'bɯ gue'e ra Cristo i hma ba ęhɛ, uague ga thoqui ga tømhbe, bi 'yęn'ɯ.

21 Nɛ 'bex bi hoc'ɯ 'da yɯ hyęnni a ra Jesús bɯya, nɛ bi hyøn'a thi yɯ zįthu ngue mín 'yohɯ 'da yɯ ją'i, nɛ bi xocpa yɯ́ dä yɯ ädä. 22 Nɛ nubɯya, bi 'yęmp'ɯ yɯ́ ädi ra Xuua:

—Ní mbɛ ya, gui xihmi ra Xuua 'bɛ'a gá nuui ua, nɛ 'bɛ'a gá 'yøhmi ya. Gui 'yęnui: "Nu yɯ ädä i nu ran nɛqui ya, nɛ yɯ dogua i sä i 'yo ya, nɛ nu'ɯ mi hęmb ra t'axca'ya bi yąn'ɯ ya, nɛ yɯ gogu i øhnahyą ya, nɛ'ɯ xí du bi ndants'i, nɛ yɯ hyoya i ø'a ran ho ma'da'yo ya. 23 Din johya ɯ to'o i ęc'yɛi xɯn ho, nɛ hin di ɯ't' yɯ́ mbɯi ɯ," gui 'yęnui, bi 'yęn'a ra Jesús.

24 Nɛ nu'bɯ mi mbenc'ɯ yɯ́m 'bɛhni ra Xuua bɯya, nu ra Jesús bi ma 'bɛ'a øt' ra Xuua, nɛ bi 'yęmp'ɯ yɯ ją'i:

—Nu'bɯ gá mbähä bɯ ma'ueni ngue gá nuhɯ ra Xuua, 'bɛ'a gá bęmhbɯ ngue gua nuhɯ bɯ. Ha guá nuhɯ n'da ran 'yohɯ xɯn güent'i tengu n'da ra xithi i ɛn ran dąhi. 25 Uague gá nuhɯ n'da ran 'yohɯ mi he ra pahni xɯm hmadi. Pɛ nu'ɯ, 'bɯpɯ ja ra ngunts'ɯt'abi ɯ. 26 Uague guá nuhɯ n'da rá pøngahyą Oją. Majuąni a gá nuhɯ, nɛ hinga hønt'a n'da rá pøngahyą Oją, pɛ nu'a, xɯn hęts'i rá ts'ɛdi xinda gue'ɯ mi'da yɯ pøngahyą. 27 Gue'a ra Xuua i hmam bɯ ja rá søcuą Oją, gue i ęna:

Nugä, ga pɛhn'na n'da mam 'bɛhni dim 'bɛt'o bɯ gní mba, da xih yɯ ją'i da døp'e xɯn ho, i ęm bɯ ja rám hman Oją, bi 'yęn'a ra Jesús.

28 Xínga n'da ra ją'i mi 'bɯi ngue nuįxte rá 'bɛfi tengu ra Xuua. Pɛ nu'a to'o dim 'bɯpɯ di manda rá ts'ɛdi Oją, nu rá 'bɛfi da 'yørpɯ madague'a ts'ɯtho, pɛ man'da nuįxte a xinda gue'a ra 'bɛfi i øt' ra Xuua ya, bi 'yęn'a ra Jesús.

29 Nɛ nu yɯ hyącahäi nɛ mi'da yɯ ją'i xí xixyąba ra Xuua Nxixyą, 'bɯ mi 'yø a bi man ra Jesús, bi bą'ɯ xɯn ho i øt' Oją. 30 Pɛ nu yɯ fariseo nɛ yɯ xänbate niją, ngue him bi nde'a ran xixyą bi 'yøt' ra Xuua, him bi numanho'a bi nde Oją da 'yørpa'ɯ. 31 Nɛ xø bi 'yęn'a ra Jesús:

—'Bɛ'a nín t'uti ga xi ahɯ ngue gui pąhmbɯ 'bɛ'a guí øthɯ. 32 Guí øthɯ tengu øt' yɯ t'ɯhni 'bɯ in ęni nɛ i ęmp'ɯ yɯ́ mit'ɯhnihɯ: "Nugähe, dá pɛhmbe ra 'bida pɛ nu'ahɯ hin gán nɛhmbɯ," ęn'ɯ 'da. Nɛ xø ęn'ɯ mi'da bɯya: "Pɛ nugähe, dá pɛhmbe yɯ thuhu tengu'bɯ xɯn du n'da, nɛ nu ahɯ hin gán zomhbɯ," ęn'ɯ mi'da. 33 Nɛ ngutho guí øthɯ tengu øt' yɯ t'ɯhni, ngue nu ra Xuua Nxixyą bi zøcua, nɛ him bin sihmɛhɯ yɯ ją'i nɛ xím bi zi ra vino. Pɛ nu ahɯ gá 'yęmdahɯ in 'youi ra zįthu. 34 Pɛ nugä, ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, nɛ bá ęcä nɛ dí sihmɛhe yɯ ją'i, nɛ nu ahɯ sä guí ęnjɯ drá hyɯgugä nɛ drá mihnigä, nɛ guí ęnjɯ dín amigogähe yɯ ziyate hyącahäi nɛ yɯ ts'om'bäi. 35 Pɛ nu'bɯ majuąni i ja rán 'yomfęni n'da, da bądi to'o ɯ ngue majuąni bi un rán 'yomfęni Oją, bi 'yęn'a ra Jesús.

*Nu ra Jesús bin sihm*ɛ bɯ ja rá ngu n'da ra fariseo í Simón

36 Nɛ n'da ran 'yohɯ mí tɛn rán ädi yɯ fariseo, bi xi'a ra Jesús din sihmɛ bɯ ja rá ngu. Nɛ bi mbähä ra Jesús bɯya, din sihmɛ bɯ. 37 Nɛ nu'a n'da ra xisu ra 'yomt'ęni a, nɛ nu'bɯ mi 'yøde 'bɯpɯ ra Jesús, bi yɯrpɯ mi hu a ra Jesús, i tu n'da ra xito án t'øt'e ra do alabastro, mi po ra 'yęthi yɯmanho, xɯm hmadi di muui. 38 Nɛ nu'a ra xisu mi hupɯ ja rá gua ra Jesús, nɛ mi zoni. Janangue bi mboxpɯ ja rá gua ra Jesús a rá guidä, nɛ bi ducua rá gua yɯ́ xtą, nɛ ęmmɛ zɯspa rá gua ra Jesús, nɛ bi xispa rá gua ra 'yęthi yɯmanho. 39 Nɛ nu'a ra mɛngu bɯ, 'bɯ mi nu 'bɛ'a i øt'a ra xisu, bi bęnsɛ: "Him majuąni rá pøngahyą Oją a ra Jesús," nguetho ęmbi hingui pądi ra 'yomt'ęni a ra xisu. 40 Nu ra Jesús bɯya, bi 'yęmp'a:

—Nu'i grá Simón i ja'a ga xi'i.

Nu ra Simón bi 'yçna:
—Gra xänbate, dami xic 'bʉ.
41 Nu ra Jesús bʉya, bi xih ra Simón n'da
ran t'uti, nɛ bi 'yçmbi:
—Mi 'bʉ a n'da ran 'yohʉ zại di hmih
ra mbɛti. Nɛ mi 'bʉ'a n'da ran 'yohʉ bi
hmiti cʉt'a ciɛnto, nɛ man'da bʉya bi hmiti
yote ma'dɛt'a thoho. 42 Nɛ nu'ʉ gätho yoho
hin'yʉ 'bɛ'a dí co'ts'a ra mbɛti xí mba ma
hmiti. Janangue nu'a xí hmih ra mbɛti
bʉya, bi punba thoho ʉ. Dami xic ya, Simón,
nda'a man'da da bçn'a ra mate bi t'ørpe, bi
'yçn'a ra Jesús.
43 Nu ra Simón bi dąh pʉya, nɛ bi 'yçna:
—Masque gue'a ran 'yohʉ min dupate
xʉn ngu, man'da da bçn'a ra mate bi t'ørpe,
bi 'yçna.
—Majuąni a guím bçni, bi 'yçn'a ra Jesús.
44 Nu ra Jesús bʉya, bi hyçt'a ra xisu nɛ bi
'yçmp'a ra Simón:
—Guí nu na ra xisu 'bʉcua, nu'bʉ má
cʉt'ua ja ni ngu xíngui ts'ʉ gá 'dac ra dehe
gue xcá pe't'ä ma gua, pɛ nu ra xisu i hucua,
rá guidä í mbercä ma gua nɛ yʉ́ xtą í dugä
ma gua. 45 Pɛ nu'i, hin gá sʉsca ma 'yogu
ngue xquí zɛnguagui, pɛ nuna ra xisu him
bin hç a ní zʉsca ma gua. 46 Nɛ nu'i, hin
gá cosca ma yą ra aceite, pɛ nuna ra xisu
i hucua, bi xisca ma gua ra 'yçthi yʉman'u.
47 Guehna dí xi a i na, xʉn ngu rá ts'oqui na
ra xisu nɛ xʉn ngu rá punbi ya, janangue
çmmɛ im bçngä na. Pɛ nu'ʉ im bçnsɛ
ts'ʉtho ra punbi i honi, man'da ts'ʉtho im
bçngä ʉ, bi 'yçn'a ra Jesús.
48 Nɛ nubʉya, bi 'yçmp'a ra xisu:
—Ya ma punbi ni ts'oqui ya, bi 'yçn'a ra
Jesús.
49 Nɛ nu'ʉ i sihmɛ bʉ bin 'yçmzɛhɛ ʉ:
—To'o nín 'yohʉ na, gue i çna sä di punba
yʉ́ ts'oqui n'da, bin 'yçmzɛhɛ ʉ.
50 Pɛ nu ra Jesús bi 'yçmp'a ra xisu:
—Gá 'yçc'yɛigui, janangue ya ma punbi
ni ts'oqui ya. Ní mba ya nɛ gan johya, bi
'yçmbi.

8

Yʉ xisu bi mbäxa ra Jesús

1 Nu'bʉ mi tho'i 'da yʉ pa, nu ra Jesús bi
mbähä 'dɛ'mayoho yʉ́ xädi bʉ ja yʉ hnini,
nɛ bi mam bʉ 'bɛpʉ ní manda rá ts'ɛdi Oją.
2 Nɛ bi mbähä a ra Jesús 'da yʉ xisu xí hoc 'bʉ
mí ʉ, nɛ'ʉ 'da xí hyønba thi yʉ zịthu min
'yohʉ, nɛ'a ra María ra mɛngu bʉ ra hnini
Magdala, gue mín 'yohʉ yoto yʉ zịthu 'bʉ
mi hoc'a ra Jesús. 3 Nɛ'a ra Juana, rá xisu
ra Chuza, n'da ran 'yohʉ im hmu bʉ ja rá
ngu ra ts'ʉt'abi Herodes. Nɛ'a ra Susana, nɛ
xʉn ngu mi'da yʉ xisu bi mbähä, mi fäx'a ra
Jesús nɛ yʉ́ xädi nangue yʉ́ mbɛti zɛhɛ.

Rán t'uti ra mbomhmudä

4 Nɛ xʉn ngu yʉ ją'i bi nɛxpʉ i ja mi'da yʉ
hnini, nɛ bim pɛti bʉ 'bʉh ra Jesús. Nɛ nu'a
ra Jesús bi xi'a n'da ran t'uti, bi 'yçmp'ʉ:
5 —Nu n'da ran 'yohʉ bi mba bʉ ja rá
huąhi bá pom bʉ yʉ hmudä. Nu'ʉ 'da yʉ
hmudä bi zo bʉ ja ra 'yu, nɛ nu yʉ ją'i bi nçm
bʉya nɛ yʉ doja bi za. 6 Nɛ 'da'ʉ yʉ hmudä
bi zo bʉ ja yʉ ndaxnado, nɛ nu'bʉ mi bøts'e
'bex bi hmanc'a n'dihi, nguetho hin'yʉ ra
dehe bʉ ja yʉ do. 7 Nu'ʉ mi'da yʉ hmudä
bi zo bʉ ja yʉ 'uịni, nɛ nu'bʉ mi bøts'e, bi
gom' yʉ 'uịni ʉ, nɛ him bin te. 8 Nɛ'ʉ 'da yʉ
hmudä bi zo bʉ ja ra hogahäi nɛ bin te xʉn
ho bʉ, nɛ bin xąndi, xʉn ngu bin ja, bi 'yçm
'bʉ mi man ran t'uti.
Nu'ʉ i ja yʉ́ zagu, bi 'yø'a dá ma, bi
'yçmp'ʉ yʉ ją'i ra Jesús.

Hanja bi xih yʉn t'uti yʉ ją'i a ra Jesús

9 Nu'ʉ yʉ́ xädi, bi 'yän'na ra Jesús:
—'Bɛ'a nam bøn'a ran t'uti gá ma.
10 Nu'a ra Jesús bi 'yçmp'ʉ:
—Nu'ahʉ, Oją bi ja ahʉ gui pąhmbʉ
'bɛpʉ ní manda rá ts'ɛdi. Pɛ nu'ʉ mi'da,
dí xih yʉn t'uti ʉ, nguetho in nu yʉ́ dä pɛ
hingui pądi 'bɛ'a in nu, nɛ i ja yʉ́ zagu, pɛ
hingui pądi 'bɛ'a i øde, bi 'yçn'a ra Jesús.

Ra Jesús bi ma 'bɛ'a nam bøn'a rán t'uti ra mbomhmudä

11 —Nuya, ga xi ahʉ 'bɛ'a nim bøn'a ran
t'uti dá mangä. Nu'ʉ yʉ hmudä, ra hmɛpya
rám hman Oją ʉ. 12 Nu'ʉ bi zo bʉ ja ra 'yu, ra
hmɛpya ʉ to'o bi 'yøh rám hman Oją, pɛ nu
ra zịthu bi japi 'bex bi pumbçni, nɛ him bi zä
bi 'yçc'yɛi ngue da mba nhyąni. 13 Nɛ nu yʉ
hmudä bi zo bʉ ja yʉ do, ra hmɛpya ʉ to'o bi
'yøh rám hman Oją nɛ bin johya 'da yʉ pa.
Pɛ him bi gopʉ mbo yʉ́ mbʉi rá hman Oją
nɛ nu'bʉ bi zä ra zịthu ʉ, 'bex bi 'ueh pʉya.
14 Nɛ nu'ʉ yʉ hmudä bi zo bʉ ja yʉ 'uịni, ra
hmɛpya ʉ to'o bi 'yøh rám hman Oją, pɛ
hønt'a bi bçni 'bɛ'a dí hyusɛ yʉ́ mbʉi, nɛ
'bɛ'a i ja ua, nɛ 'bɛ 'a bi numanhosɛ, hinga
xøt'a din te bʉ yoho yʉ hmudä, nɛ nte bin ja
a ra hoga hmudä. 15 Nɛ nu'ʉ yʉ hmudä bi zo
bʉ ja ra hogahäi, ra hmɛpya ʉ to'o bi 'yøh

rám hman Oją, nɛ bi mbɛs'pʉ mbo rá mbʉi,
nɛ bi xi'ʉ mi'da yʉ ją'i, nɛ xʉn ngu mi'da bi
'yęc'yɛi nangue'ʉ, bi 'yęn'a ra Jesús.

*Ran n*equi hinga nt'ągui

16 Nɛ man'da ran t'uti bi ma ra Jesús, bi
'yęna:

—Xínga n'da ra ją'i di søc yʉ bombilla
ngue da go'mi, o gue da mbøxpʉ 'bit'ots'i,
pɛ da 'yęxpʉ m'batho ngue di nɛc bʉ mbo
ra ngu. 17 Ngutho mam hmangä. 'Bɛ'a gätho
dí xi a zɛhɛhʉ, pɛ jatho gui xihmbʉ mi'da yʉ
ją'i, janangue'a din ja ran nɛqui yʉ́ mbʉi.
18 Dami jamansuhʉ xʉn ho 'bʉ guí øhmbʉ
mam hmangä, nguetho nu'bʉ guí øhmbʉ
xʉn ho, sä gui pąhmbʉ xʉn ho a mam
hmangä. Pɛ nu'ʉ to'o hingui øde xʉn ho,
di pumbęni a zʉ ts'ʉ bi 'yøde, bi 'yęmp'ʉ yʉ́
xädi ra Jesús.

*Ra Jesús bi ma to'o rá mbe n*ɛ yʉ́ cu

19 N'da ra pa bi mba bʉ rá mbe nɛ'ʉ yʉ́ cu
ngue da nu'a ra Jesús. Pɛ him bi zä da nu
nguetho ęmmɛ dʉ yʉ ją'i bʉ mi 'bʉi. 20 Nɛ bi
si'a ra Jesús i 'bäpʉ thi rá mbe nɛ yʉ́ cu, in
nde da nu a. 21 Nu ra Jesús bi dąti, bi 'yęna:

—Nu ma mbe nɛ ma cu, gue'ʉ to'o i øh
rám hman Oją, nɛ øt'a i mam bʉ, bi 'yęn'a
ra Jesús.

Nu ra Jesús di japi din hę ran dąhi nɛ ra
dehe

22 Nu'a ra Jesús n'da ra pa bi hyu n'da ra
mbosa, bi mbähä yʉ́ xädi, nɛ bi 'yęmp'ʉ:

—Ga mbähä bʉ 'danguadi ra dądehe, bi
'yęna. Nɛ 'bex bi mba bʉya.
23 Pɛ nu'bʉ i 'yo'a ra mbosa bʉ ja ra dehe,
bin ą'a ra Jesús. Nɛ ęmmɛ nts'ɛdi ran dąhi bi
'yɛn'a ra dehe, gue'bʉ go mi mbo ra dehe bʉ
mbo ra mbosa, nts'utho a bin ja. 24 Pɛ nu'ʉ
yʉ́ xädi, bi 'yents'a ra Jesús:

—Xänbate i, xänbate i, nde da goguahʉ
ra dehe, bi 'yęmbi.

Bi ndants'a ra Jesús, bi hɛcua ran dąhi nɛ
ra dehe, bin hę'ʉ bʉya, nɛ xʉn ho ra dehe
bʉya. 25 Nu ra Jesús bi 'yęmp'ʉ yʉ́ xädi:

—Hanja, ha zʉ ts'ʉtho guí ęc'yɛigahʉ.

Pɛ nu'ʉ yʉ́ xädi bin su, nɛ bi hyonya
thoho. Nɛ bin 'yęmzɛhɛ ʉ:

—'Bɛ'a din 'yęt'ui na ran 'yohʉ, nɛ ya
'bexque in hę'a ran dąhi nɛ ra dehe di hɛcpi,
bi 'yęn'ʉ.

Ra Jesús bi hoc'a n'da ran 'yohʉ min 'youi
ra zįthu

26 Nɛ nu'bʉ min hę ran dąhi, bi thopʉya,
bi zøm bʉ ja ra häi Gadara, din hyant'ui
bʉ 'danguadi ra häi Galilea. 27 Nɛ nu'bʉ mi
gą'a ra Jesús bʉ ja ra mbosa, bin c'at'ui n'da
ran 'yohʉ ra mɛngu bʉ, min 'yohʉ yʉ zįthu
a. Nɛ nu'a ran 'yohʉ, him mí he rá he, nɛ
him mi 'bʉpʉ ja rá ngu, pɛ mi 'bʉpʉ ja yʉn
'yägui. 28 Nɛ nu'bʉ mi nu'a ra Jesús bʉya,
'bex bin dąnyahmu bʉ ja rá gua nɛ nts'ɛdi
bi mba'a ra zįthu:

—Nu'i Jesús, rá ts'ʉnt'ʉ i Oją nuįxte, 'bɛ'a
gui 'yørcähe ya. 'Yørcähe ts'ʉ ra mate, o
gadí ʉngahe, 29 bi 'yęn'a ra zįthu 'bʉ mi xifi
da bøm bʉ rá mbʉi ran 'yohʉ.

Nguetho na ya'a thoho bi ʉnba ran 'yohʉ
nɛ i xɛcta yʉ cadena i pa thu't'i, nangue rá
ts'ɛdi ra zįthu, nɛ i sixpʉ ma'ueni mahøn'a.
30 Nu ra Jesús bi 'yänba rá thuhu a ran 'yohʉ.

—Dí n'dan nɛts'igähe, bi 'yęm 'bʉ mi
dądi.

Nguetho min 'yohʉ xʉn ngu yʉ zįthu.
31 Nɛ nu'ʉ yʉ zįthu bi 'yäp ra mate ra Jesús
hin da 'yɛntpʉ hapʉ bí nɛts'i, nguepʉ ja
ra mba'ye xʉn hętho nɛ nts'utho. 32 Nɛ mi
'bʉpʉ xʉn ngu yʉ ts'ʉdi mi sihmɛ bʉ. 33 Nɛ
nu yʉ zįthu bi bøm bʉ ja rá mbʉi ran 'yohʉ
nɛ bi yʉrpʉ 'bʉh yʉ ts'ʉdi. Nɛ gätho yʉ
ts'ʉdi 'bex bin tihi, bin gøxpʉ ja ra nguani,
gätho bi zo bʉ dehe, bim 'bɛdi.

34 Nu'ʉ yʉn 'yohʉ mi fäh yʉ ts'ʉdi, 'bex bi
'dah pʉya 'bʉ mi nu 'bɛ'a bi 'yøt'ʉ yʉ ts'ʉdi.
Bi mba bʉ ja ra hnini nɛpʉ ja yʉ huąhi, bi ma
'bɛ'a bin ja. 35 Nɛ xʉn ngu bi mba bʉ, ba nusɛ
'bɛ'a bin ja. Nɛ bi nu'a ran 'yohʉ min 'yohʉ
yʉ zįthu, mi hupʉ ja rá gua ra Jesús, mi he
rá he. Ya xí yąm bʉya. Nɛ gätho yʉ ją'i bin
su 'bʉ mi nu 'bɛ'a bi t'ørpa ran 'yohʉ. 36 Nɛ
nu'ʉ yʉ ją'i in 'yohʉ a ra Jesús, 'bʉ mi hoc'a
ran 'yohʉ, bi xi'ʉ m'bɛjua bi zøm bʉ 'bɛ'a
gätho bi 'yøt'a ra Jesús. 37 Nɛ gätho mi 'bʉpʉ
ja ra häi Gadara bi 'yäp ra mate ngue hin din
'yo bʉ ja ra xɛqui a, nguetho ęmmɛ min su
gätho ʉ. Janangue'a nu ra Jesús, bi hyu ra
mbosa mahøn'a nɛ bi mbähä yʉ́ xädi bʉya.
38 Nu'a ran 'yohʉ min 'yohʉ ra zįthu, ęmmɛ
in ndehma da dɛn'na ra Jesús. Pɛ nu'a ra
Jesús him bi japi da mba. Pɛ bi 'yęmbi:

39 —Ní mba ni ngu nɛ gui mam bʉ 'bɛ'a bi
'yøt'a'a Oją.

Nɛ nu'a ran 'yohʉ bi mba rá ngu bʉya,
nɛ bi mam bʉ rá hnini a ran ho bi 'yørpa
ra Jesús.

Nu ra Jesús bi xoxa rá t'ịxu ra Jairo, nɛ bi hocpʉ 'yu n'da ra xisu mi hẹmb ra mbɛji

40 Nu'bʉ mi mbeng bʉ ra Jesús 'danguadi
ra dądehe, ẹmmɛ bin johya yʉ ją'i nguetho
xʉn ngu mi tømp'ʉ. 41 Nɛ 'bex bi zøm bʉ
'bʉh ra Jesús a ra Jairo, n'da ra ngʉrpi bʉ ja
ra niją, nɛ bin dąnyahmu bʉ ja rá gua, nɛ bi
'yäp ra mate da mba ra Jesús bʉ ja rá ngu.
42 Nguetho hønt'a n'datho rá t'ịxu mi 'bʉi,
ngue 'dɛ'ma yonjɛya mi pɛ'ts'i, nɛ in nde da
du. Nɛ nu'bʉ mi mbähä ra Jesús, ẹmmɛ dʉ
bʉ yʉ ją'i bʉ ní mba.

43 Nɛ nu'bʉ mi mba bʉ 'yu, hin ní zøm
bʉ ja rá ngu ra Jairo, bi zʉ'a n'da ra xisu
mí hẹmb ra mbäji, ngue 'dɛ'ma yonjɛya mi
hẹmp'a ran ʉ. 44 Pɛ nu'a ra xisu bʉya bi
därpa rá nyąmpahni bʉ ja rá xʉthä ra Jesús,
nɛ 'bex bin hẹ'a ran ʉ mi hẹmbi.

45 'Bex bi 'yän'na ra Jesús:

—To'o bi därca ma pahni, bi 'yẹna.

Pɛ gätho ʉ mi 'bäpʉ bi 'yẹmbi: "Njom
bi dä'i." Nɛ'a ra Pedro nɛ mi'da yʉ́ xädi bi
'yẹmp'a:

—Hanja gní 'yẹna 'bo'o bi dä'a i, nɛ ẹmmɛ
i dʉ yʉ ją'i bʉ gní mba, bi 'yẹmbi.

46 Pɛ nu ra Jesús bi 'yẹmp'ʉ:

—Pɛ dí pądi ngue n'da ra ją'i bi däqui
nguetho ma ts'ɛdigä ín ho'a, bi 'yẹna.

47 Nɛ nu'bʉ mi bą'a ra xisu hingui sä
din cøni, ẹmmɛ bin su, nɛ di fɛt'i, nɛ bin
dąnyahmu bʉ ja rá gua ra Jesús, nɛ bi xifi
'bɛ'a í dädi. Nɛ bi 'yẹna ngue 'bex bi yąm
'bʉ mi dädi. 48 Nu ra Jesús bi 'yẹmthoho:

—Grá xisu, bi zä bi yąn'i nguetho gá
'yẹc'yɛi i ja ma ts'ɛdi. Ní mba ya nɛ da hyu
ni mbʉi, bi 'yẹmbi.

49 Nɛ yąui ra xisu a ra Jesús 'bʉ mi zøm bʉ
'da yʉ́ 'yẹhɛ ra Jairo xí nɛxpʉ ja rá ngu, nɛ
bi 'yẹmbi:

—Nu ni t'ịxu ya bi du'a, säti thoho guí
pah na ra Hmu, bi t'ẹmp'a ra Jairo.

50 Pɛ nu'a ra Jesús mi øde 'bɛ'a bi man'a,
nɛ bi 'yẹmp'a ra Jairo bʉya:

—O guín su, pɛ dami 'yẹc'yɛi nɛ din nu'a
ni t'ịxu, bi 'yẹmbi.

51 Nɛ nu'bʉ mi zøm bʉ ja rá ngu a ra Jairo
bʉya, nu ra Jesús him bi japi da tho'a mbo
yʉ ją'i bʉ 'bɛn'a ra hmute xí du. Hønt'a ra
Pedro nɛ ra Jacobo nɛ ra Xuua, nɛ rá mbe nɛ
rá ta ra hmute bi thopʉ. 52 Nɛ mi 'bʉpʉ xʉn
ngu yʉ ją'i mi zoni ngue xí du'a ra hmute.
Nu'a ra Jesús bi 'yẹmp'ʉ:

—O guí zomhbʉ nguetho hingui tu na, i
ątho na, bi 'yẹn'a.

53 Pɛ nu yʉ ją'i bi den'na ra Jesús nguetho
mi pądi ya xí du'a ra hmute. 54 Nu'a ra Jesús
bi bɛntpa rá 'yɛ ra hmute nɛ bi 'yẹmbi:

—Nu'i grá hmute, dami ndants'i.

55 Nɛ 'bex bi ndants' pʉya, bin ja rá te, bim
'bʉi mahøn'a.

Nu ra Jesús bi 'yẹna:

—Dami 'uịmmi na ni t'ịxuui ya, bi
t'ẹmp'a rá ta nɛ rá mbe.

56 Nu rá ta nɛ rá mbe bi hyonya thoho
ngue bi dąmbẹni rá t'ịxu. Pɛ nu'a ra Jesús
bi xifi njon da xifi 'bɛ'a bin ja.

9

*Nu ra Jesús bi mb*ɛhni 'dɛ'mayoho yʉ́
xädi da mamp'a rám hma

1 Nu ra Jesús bi zohn'dʉ 'dɛ'mayoho yʉ́
xädi nɛ bi un yʉ́n t'ẹdi ngue da hyøn'a thi yʉ
zịthu in 'yohʉ 'da yʉ ją'i, nɛ di hocua yʉn ʉ
i hẹmb yʉ ją'i. 2 Nɛ bi mbɛhn'dʉ yʉ́ xädi din
'yo bʉ ja yʉ hnini bʉ, nɛ da mam bʉ 'bɛpʉ ní
manda rá ts'ɛdi Oją, nɛ di hoc yʉn zäman'ʉ.
3 Nɛ bi xi'ʉ hin te da hyąts'i, nɛ hin da hyąx
rá tøhø xíng ra mbɛti xínga gue mi'da yʉ́
pahni. Da mbatho. 4 Nɛ bi 'yẹmp'ʉ:

—Hønt'a to'o rá ngu bʉ guí cʉthʉ, gam
'bʉhmbʉ bʉ gue'bʉ go gá thohmbʉ bʉ ja
man'da ra hnini. 5 Nɛ nu'bʉ gá cʉthʉ bʉ ja
'da yʉ hnini nɛ hin da 'yømanho yʉ ją'i bʉ
'bɛ'a guí mamhbʉ bʉ, nɛ 'bex gui pømhbʉ
bʉ ja yʉ hnini nɛ gui huąjʉ rá häi i pät ni
mbonguahʉ, ra hmɛpya ngue gui zohmbʉ
bʉ ʉ, bi 'yẹn'a ra Jesús.

6 Nu yʉ xädi bʉya bi mba hønbʉ go hapʉ
ja yʉ hnini nɛ bi mam bʉ ran ho ma'da'yo.
Nɛ bi hoc yʉ hyẹnni.

*Nu ra Herodes bi ma bi hy*ɛcpa rá 'yʉga ra
Xuua Nxixyą

7 Nɛ mí ø'a ra ts'ʉt'abi Herodes 'bɛ'a
gätho i øt'a ra Jesús, nɛ bi hyonya thoho.
Nguetho nu'ʉ 'da yʉ ją'i bi bẹni gue'a ra
Xuua Nxixyą a, gue bi ndants' mahøn'a.
8 Nu'ʉ mi'da bi bẹni gue gue'a ra Elías a ra
Jesús, uague man'da rá pøngahyą Oją ngue
bi dąmbẹni. 9 Pɛ nu'a ra Herodes bi 'yẹna:

—Nugä dá manda bi thɛcpa rá 'yʉga
ra Xuua Nxixyą, janangue'a dí pądi hinga
gue'a ra Xuua a guí mamhbʉ. Pɛ to'o maha
a, bi 'yẹn'a ra Herodes.

Janangue çmmɛ min nde da nusɛ a ra Jesús.

Nu ra Jesús bi 'uịn'ʉ cʉt'a mahuạhi yʉ ją'i

10 Nu yʉ́ xädi bʉya bá peng bʉ xí 'bɛhni,
nɛ bi xih ra Jesús 'bɛ'a bi 'yørpʉ bin 'yo. Nɛ
nu'a ra Jesús bʉya bi mbäsɛhʉ yʉ́ xädi bʉ
ja ra hnini Betsaida. 11 Pɛ nu'bʉ mi bą'ʉ yʉ
ją'i hapʉ ní mba a ra Jesús, bi dɛnni. Nɛ
nu'a ra Jesús bi zomanho ʉ 'bʉ mi zʉdi, nɛ
bi xi'ʉ bʉya 'bɛpʉ ní manda rá ts'ɛdi Oją, nɛ
bi hoc'ʉ gätho yʉn zäman'ʉ.
12 Pɛ nu'bʉ mi ts'ʉtho da yʉh ra hyadi,
gätho ʉ 'dɛ'mayoho yʉ́ xädi ra Jesús bi xifi
da 'yɛt' yʉ ją'i, da mba bʉ n'danni ja yʉ
hnini, din sihmɛ bʉ nɛ bá opʉ 'bʉ bin xui.
"Nguetho hin'yʉ 'bɛ'a da zi ua ma'ueni,"
ẹn'ʉ.
13 Pɛ nu'a ra Jesús bi 'yẹmp'ʉ yʉ́ xädi:
—Pɛ nu'a zɛhɛhʉ gui 'uịmhbʉ.
Nu'ʉ yʉ xädi bʉya bi 'yẹmp'a ra Jesús:
—Pɛ hønt'ʉ cʉt'a yʉ hmɛ nɛ yoho yʉ
t'ʉhuą i ja ua. Pɛ hinda høn 'bʉ ga tämhbe
mi'da yʉ hmɛ, sä ga 'uịmhbe gätho yʉ ją'i i
'bʉcua bʉya.
14 Nguetho mbɛ cʉt'a mahuąhi mi 'bʉpʉ
yʉn 'yohʉ. Nu'a ra Jesús bʉya bi xi'ʉ yʉ́ xädi
di japi 'da n'danni da hyu'i yote ma 'dɛt'a
yʉ ją'i. 15 Nɛ bi hyu pʉ ya gätho tengu xi
xifi. 16 Nɛ nu'a ra Jesús bi hyạn'a ra hmɛ nɛ
yʉ huą, bi ndøs' mahẹts'i, nɛ bi ją̨p'ʉ. Nɛ bi
xɛni bi un yʉ́ xädi di darpa ʉ yʉ ją'i. 17 Nɛ
gätho na ngu yʉ ją'i bin niyą nɛ bi bong
thoho, 'dɛ'mayo 'bøts'e bi mbɛs'ʉ yʉ́ xädi.

Nu ra Pedro bi ma gue'a ra Jesús ra Cristo

18 N'da ra pa bin yąsɛui Oją ra Jesús, min
'yohʉ ʉ yʉ́ xädi. Nu'bʉ mi gua'a bin yąui
Oją, bi 'yän'dʉ yʉ́ xädi:
—'Bɛ'a man yʉ ją'i nanguecä, 'bɛ'a im
bẹn'ʉ to'ogä.
19 Nu yʉ́ xädi bi 'yẹmp'a:
—Nu'ʉ 'da i ma gue'e grá Xuua Nxixyą.
Nɛ nu'ʉ mi'da i ma gue'e gra Elías, nɛ nu'ʉ
mi'da i ma gue'e man'da ra pøngahyą mi
'bʉh maya'bʉ ngue bi dąmbẹni, bi 'yẹn'ʉ.
20 Nɛ nu'a ra Jesús bi 'yänzɛhɛ yʉ́ xädi:
—Pɛ xi ahʉ, 'bɛ'a guím bẹmhbʉ to'ogä.
Nɛ nu'a ra Pedro bi 'yẹmbi:
—Nu'i gra Cristo rá Thahni i Oją, bi
'yẹmbi.
21 Nɛ nu'a ra Jesús bʉya bi hɛcpa yʉ́ xädi
njon da xifi to'o a.

Nu ra Jesús bi man rán dạte

22 Nɛ bi 'yẹmp'ʉ:
—Nugä ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi,
i jatho ga nu ran ʉnbi xʉn ngu. Nu ma
ngʉrpihʉ yʉ dạc'yɛi nɛ yʉ ngʉrpa mbäją nɛ
yʉ xänbate niją hin da 'yẹc'yɛigui. Nɛ nu'ʉ
da hyogä ʉ, pɛ ná hyu pa ga thąmbẹnigä nɛ
dam 'bʉi mahøn'a, bi 'yẹn'a ra Jesús.
23 Nɛ man'da bi xi'ʉ yʉ́ xadi, bi 'yẹmp'ʉ:
—To'o gätho in nde da dɛngui da hyɛh
rán t'ẹdi zɛhɛ nɛ da hyät yʉn ʉnbi n'da pa
ngu n'da pa, madague da tho. Nɛ da bẹni
tengu dím bẹngä. 24 Pɛ nu'bʉ 'bʉ a n'da im
bẹn rá te, nɛ i su da nu yʉn ʉnbi, pɛ da nu
ran ʉnbi mazại a. Pɛ nu'a hinguim bẹn rá
te madague da tho 'bʉ da dɛngä, di pøh rá
te a. 25 Hin te di muui n'da ran 'yohʉ 'bʉ da
'yøt'e rá mbɛti 'bɛ'a gä i ja ua ja ra ximhäi,
'bʉ hin da dịn'a ra temazại.
26 Nɛ nu'a gätho to'o i pɛs' rá sä nanguecä
nɛ nangue mam hmangä, nɛcä hín ga ẹmbi
ma t'ʉhni ʉ 'bʉ bá ẹcä ua nɛ gan 'yohe yʉ́
hoga m'bɛhni Oją mahẹts'i, nɛ din jagä rá
ts'ɛdi Oją ma Ta, nugä ngue dán ją'igä ua ja
ra ximhäi. 27 Pɛ majuạni dí xi ahʉ, 'bʉcua 'da
hin da nu ran dạte asta gue'bʉ go di dʉ'mi
di manda rá ts'ɛdi Oją ua ja ra ximhäi.

Ra Jesús 'dan'yo bʉ í nɛqui bʉ ja ra t'øhø

28 Mbɛ ná hyạto pa bʉya, ra Jesús bi
mbähä bʉ ja n'da ra nyuni ra Pedro, ra
Jacobo nɛ ra Xuua, ngue din yąui Oją. 29 Nɛ
nu'bʉ min yąui Oją a ra Jesús, 'dan'yo bʉ í
nɛqui a rá hmi nɛ nu rá pahni ẹmmɛ xʉn
t'axi, di fɛxni a. 30 Nɛ 'bex bi nɛqui bʉ ra
Moisés nɛ ra Elías bin yąhʉ ra Jesús, mi 'bʉh
maya'bʉ ʉ. 31 Nɛ bi hyärpʉ n'da ran nɛqui
hapʉ mi 'bä ʉ. Nɛ nu'ʉ bi mamhbʉ 'bɛ'a
da t'ørpa 'bʉ bi tho bʉ Jerusalén a ra Jesús.
32 Pɛ nu'a ra Pedro nɛ'ʉ min 'yohʉ bi zʉh ra
t'ąha ʉ, pɛ nu'bʉ min nuhu bi nu di hyärpʉ
n'da ran nɛqui bʉ 'bäh ra Jesús nɛ ra Moisés
nɛ ra Elías. 33 Nɛ nu'bʉ ma guepʉ da mba ra
Moisés nɛ ra Elías, nu ra Pedro bi 'yẹna:
—Ma Hmu i, ẹmmɛ xʉn ho ngue dí
'bʉhmbʉ ua ya, ga høcähe hyu yʉ t'ʉngu,
'da'a n'da ni mbɛtihʉ. Nu'i, nɛ ra Moisés nɛ
ra Elías, bi 'yẹna.
Pɛ him mim bẹn'a mi man'a. 34 Nɛ nu'bʉ
mi 'yẹn'a ra Pedro, 'bex bá cą n'da ra güi bi
go'ma ra Moisés nɛ ra Elías, nɛ ẹmmɛ bin
su'ʉ yʉ́ xadi ra Jesús. 35 Nɛ bi t'øpʉ n'da ra
nde bʉ ja ra güi ngue bi 'yẹna:

—Nuna ma ts'ʉnt'ʉ dadí huçcä na, dami
'yøhmbʉ 'bɛ'a i man na, bi 'yçn'a ra nde.
36 Nɛ nu'bʉ mi gua'a bi man'a ra nde bʉ ja
ra güi, nu yʉ xädi bi nu 'bäsɛ bʉ ra Jesús. Nɛ
nu'ʉ yʉ xädi, njom bi xi'ʉ 'bɛ'a bi nu'ʉ.

*Ra Jesús bi hoc'a n'da ra t'*ʉhni min 'youi
ra zịthu
37 Nu'bʉ mi hyax bʉya, bi gąpʉ ja ra nyuni
ra Jesús nɛ'ʉ hyu yʉ́ xädi min 'yohʉ. Nɛ xʉn
ngu yʉ ją'i bin c'athʉ ra Jesús. 38 Nu n'da ran
'yohʉ nts'ɛdi bi mbafi:
—Xänbate i, nurqui ts'ʉ ma ts'ʉnt'ʉ
nguetho hønna zʉ n'datho dí si. 39 Nɛ ja'bʉ
im bɛnt ra zịthu nɛ çmmɛ di ʉnba a, i tɛxa
hai, nɛ çmmɛ mbafi, nɛ di fɛt rá ją'i, nɛ i soh
yʉ fʉgui. Nɛ zại di ja bʉ ra zịthu. 40 Nɛ dá
xi'ʉ ni xädi di hoqui, pɛ nu'ʉ him bi zä bi
hoqui, bi 'yçn'a ran 'yohʉ.
41 Nu ra Jesús bi 'yçmp'ʉ:
—Nu'ahʉ guexta'a hin guí çc'yɛihʉ 'bɛ'a
dí xi ahʉ. Ham'mi pa ngue ga tøp'a tho-
hohʉ ngue gui 'yçc'yɛigahʉ.
Nɛ xø bi 'yçmp'a ran 'yohʉ bʉya:
—Bá si ua ni ts'ʉnt'ʉ.
42 Nɛ nu'bʉ bá si ra ts'ʉnt'ʉ, bi bɛnt
mahøn'a a ra zịthu, bi dɛxa häi nɛ nts'ɛdi
bi ʉnbi. Pɛ nu'a ra Jesús bi xi'a ra zịthu da
bøni, nɛ bi hoc'a ra ts'ʉnt'ʉ bʉya. Bi xi'a rá
ta da zix bʉya. 43 Nɛ gätho yʉ ją'i bi hyonya
thoho a rá ts'ɛdi Oją.

Ra Jesús bi ma mahøn'a rán dąte
Nɛ guexta'a i yą ʉ yʉ ją'i nɛ i ma 'bɛ'a
gätho i øt'a ra Jesús. Nu ra Jesús bʉya, bi
'yçmp'ʉ yʉ́ xädi:
44 —Dami 'yøhmbʉ xʉn ho a dí xi ahʉ
ya, nugä ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi,
da mba ma dägä bʉ 'bʉh yʉ ts'om'bäi, bi
'yçmbi.
45 Pɛ nu'ʉ yʉ́ xädi him mi pądi 'bɛ'a nam
bøn'a i man'a ra Jesús, nguetho Oją hin ní
japi da bą'ʉ, nɛ bi zu da 'yän'na ra Jesús
'bɛ'a nam bøn'a bi man'a.

Ra Jesús bi 'yut yʉ́ xädi nda'a dim 'bɛt'o
46 Nu'ʉ yʉ́ xädi bin junzɛhɛ ʉ nangue'a
to'o dim 'bɛt'o. 47 Nɛ nu'a ra Jesús mi pądi
'bɛ'a mim bçn ʉ, nɛ bá si n'da ra t'ʉhni bi
mbämp'ʉ i 'bäi, 48 bi 'yçmp'ʉ yʉ́ xädi:
—Hønt'a go to'o da zimanho n'da ra
t'ʉhni tengu na ngue i çc'yɛigui, nɛcä bi
zimanhog 'bʉ ya bi ' yøt'a. Nɛ to'o bi
zimanhogä nam bøni bi zimanho ma Ta. Nɛ
nu'a to'o i øt'e ngue nte di muui, gue'a dim
'bɛt'o a, bi ' yçn'a ra Jesús.

Nu'ʉ hingui sʉjʉ, ma amigohʉ ʉ, bi
'yçn'a ra Jesús
49 Nu ra Xuua bʉya bi xi'a ra Jesús, bi
'yçmbi:
—Nugähe dá nuhe n'da ran 'yohʉ bi
ndøn'na ni thuhu 'bʉ mi hyøn'a thi yʉ
zịthu, nɛ dá hɛcuahe nguetho him man
'yogähe a ran 'yohʉ.
50 Pɛ nu'a ra Jesús bi 'yçmbi:
—Nde'bʉ hin xquí hɛcuahʉ, nguetho
nu'ʉ hingui sʉjʉ ma amigohʉ ʉ, bi 'yçmbi.

Nu ra Jesús bi dąmhyą ra Jacobo nɛ ra
Xuua
51 Nɛ ya mi ts'ʉtho da zøn ra pa da mba
mahçts'i ra Jesús. Nɛ bi nde bi mba bʉ
Jerusalén, madague i pądi da mba ma ʉnbi
bʉ. 52 Nu'bʉ mi mba bʉ 'yu, bi xifi da
tho'ʉ 'da yʉ́ xädi, da hyonbi hapʉ din säya.
Nɛ nu'ʉ yʉ́ xädi bʉya, bi yʉrpʉ ja n'da ra
hnini bʉ ra xɛqui Samaria. 53 Pɛ nu yʉ ją'i
bʉ hinguin ndepe din säya bʉ'a ra Jesús,
nguetho him bi numanho ngue ní mba ba
nu ra dąmpɛti bʉ Jerusalén. 54 Nɛ nu ra
Jacobo nɛ ra Xuua çmmɛ bin cuɛ 'bɛ'a bi
man yʉ ją'i bʉ bʉya. Nɛ bi 'yçmp'a ra Jesús:
—Ha guín nde ngue ga mandagä'be ra
sibi ba cąh mahçts'i, nɛ din zø'ʉ gätho
'bʉcua, bi 'yçn'ʉ.
55 Pɛ nu ra Jesús bi dąmhyą ʉ yʉ́ xädi bʉya,
gue hingui ho a im bçn'ʉ. 56 Nɛ bi thopʉ
man'da ra hnini bʉya.

Hyu yʉn 'yohʉ çna da dɛn'na ra Jesús
57 Nɛ nu'bʉ mi 'yo bʉ 'yu ra Jesús bi 'yçn'a
n'da ran 'yohʉ:
—Ma Hmu i, nugä ga tɛn'ni i hønbʉ go
hapʉ guí mba, bi 'yçmbi.
58 Nu ra Jesús bi 'yçmp'a:
—Nu yʉ haho i ja yʉ́ oi bʉ ja yʉ hyądo, nɛ
yʉ doja i ja hapʉ din säya ʉ, pɛ nugä ngue
dán ją'igä ua ja ra ximhäi, hin hapʉ i jasɛ ma
oigä ua, bi 'yçmbi.
59 Nu ra Jesús bʉya, bi 'yçmp'a man'da ran
'yohʉ:
—Dami tɛngui, bi 'yçmbi.
Pɛ nu'a ran 'yohʉ bi 'yçm bʉya:
—Grá Hmu, 'bɛ ga äcä ma ta 'bʉ bi du.
60 Nu ra Jesús bi 'yçmbi:

—Pɛ gue'ʉ hingui ja ra te ma'da'yo, da 'yä'ʉ xøn du. Pɛ nu'i gui tɛngui, gui xih yʉ ją'i 'bɛpʉ ní manda rá ts'ɛdi Oją.
61 Xø man'da ran 'yohʉ bi 'yɛ̨mp'a ra Jesús:
—Ma Hmu i, dín nde ga tɛn'ni i, pɛ 'bɛ ga mbagä bʉ ma ngu dan 'yɛ̨'be ma ta nɛ ma mbe.
62 Pɛ nu ra Jesús bi 'yɛ̨mbi:
—Gätho to'o ɛ̨na da dɛngui nɛ im bɛ̨n'a bi zogui, hing yʉ́n sähʉ bʉ di manda rá ts'ɛdi Oją ʉ. Nu'a i øt'ʉ tengu øt'a n'da ran 'yohʉ 'bʉ i hɛnhäi nɛ in yɛ̨h rá xʉthä, hingui uɛ̨ntho yʉ́ the i hɛqui.

10

*Ra Jesús bi mb*ɛn'dʉ hyąte ma'dɛt'a bʉ ja yʉ hnini

1 Nubʉya nu'a ra Jesús bi huan'dʉ hyąte ma 'dɛt'a yʉ́ xädi nɛ bi mbɛhni 'da'i yoho bʉ ja yʉ hnini guepʉ da thosɛ ra Jesús. 2 Nɛ bi 'yɛ̨mbi:
—Tenguthoho 'bʉ ya xø 'yo't'a n'da ra huąhi, pɛ zʉ yonją'i tho ʉ yʉ xofo, xʉn ngu ʉ yʉ ją'i da 'yɛ̨c'yɛi, pɛ go zʉ yoho thoho ʉ da xifi. Dami 'yäfʉ Oją ra Hmu ba pɛnh mi'da yʉ mbɛfi da xih yʉ ją'i da 'yɛ̨c'yɛi.
3 'Bex gui mbähä ya, nɛ nugä dí pɛn'nahʉ tengu'ʉ yʉ dɛ'yo 'bʉ da mba bʉ 'bʉh yʉ zate. 4 Nɛ o guí hąx ni mbɛtihʉ, xín ni buxahʉ, xín gui cʉxhʉ ná yopare ni thi̧x-fanihʉ, gui mbäthohʉ nɛ hinga nya'a gui zɛnguahʉ yʉ ją'i bʉ 'yu.
5 Nɛ nu'bʉ guí cʉthʉ bʉ ja n'da ra ngu ngue di säya ahʉ a ra mɛngu bʉ, gui zɛnguahʉ, nɛ gui 'yäfʉ Oją da 'yɛnspa rán ją̨pi a ra mɛngu bʉ. 6 Nɛ nu'bʉ in nde rán ją̨pi Oją a ra mɛngu bʉ, da gohmi a rán ją̨pi Oją 'bʉ, pɛ nu'bʉ hinguin nde, nte da gohmi 'bʉ. 7 Nɛ nu'bʉ gá sømhbʉ bʉ ja n'da ra hnini, gam 'bʉhmbʉ bʉ hapʉ rá mbʉdi da mba ma säya ahʉ. Hin gui päpʉ gam 'bʉhmbʉ. Nɛ gui sihʉ 'bɛ'a gätho din 'da ahʉ, nɛ hin gui pɛs' ni sä gui sihʉ nguetho gue'a guí tąhmbʉ a ngue guí xihmbʉ rám hman Oją ʉ. Nɛ njo'o n'da ra mbɛfi ngue hin da mba njut'i. 8 Nɛ hønt'a go má hnini nguepʉ da ts'in ahʉ, gui sihʉ 'bɛ'a gätho di 'da ahʉ yʉ ją'i.
9 Nɛ gui hoc'ʉ yʉn zäman'ʉ i 'bʉpʉ, nɛ gui xihmbʉ yʉ ją'i ngue mi ts'ʉtho di manda rá ts'ɛdi Oją ua. 10 Pɛ hønt'a go nda'a má hnini gui cʉthʉ, nɛ nu'bʉ hin da zin ahʉ yʉ ją'i bʉ, gan 'yohʉ bʉ ja ra hnini, nɛ gui 'yɛ̨mfʉ yʉ ją'i: 11 "Nugähe dí huąc ma guahe ra fonthäi ua ja ni hninihʉ, ra hmɛpya ngue ga sogahe ua. Pɛ gui pąhmbʉ ɛ̨na xtí manda maha ua rá ts'ɛdi Oją," gui 'yɛ̨mfʉ ʉ. 12 Nɛ dí xi ahʉ, nu'bʉ bi zøn ra pa ran juąnbi, man'da xʉn ʉ tho ran ʉnbi da nu'ʉ, xinda gue'ʉ mi 'bʉpʉ ja ra hnini Sodoma, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús 'bʉ mi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ́ xädi.

Da ts'änba rá muui yʉ́ ts'oqui ʉ him bi 'yɛ̨c'yɛi ra Jesús

13 Í huɛ̨hi gätho ahʉ guí 'bʉhmbʉ bʉ ja ra hnini Corazín, nɛ gätho ahʉ guí 'bʉhmbʉ bʉ ja ra hnini Betsaida, nguetho ya gá nuhʉ yʉn t'øt'e nuj̨xte dá øt'ä nɛ hin gá päh nin 'yomfɛ̨nihʉ. Nu yʉ ją'i mi 'bʉpʉ ja ra hnini Sidón nɛ'ʉ mi 'bʉpʉ ja ra hnini Tiro, nu'bʉ xtá nu'ʉ yʉn t'øt'e nuj̨xte gá nuhʉ ya, xtí päh yʉ́n 'yomfɛ̨ni ʉ, nɛ xtá hye yʉ pahni tengu yʉ 'døzą nɛ xtá 'yʉx yʉ 'bospi yʉ́ ją'i, ra hmɛpya ngue ɛ̨mmɛ tu yʉ́ mbʉi nangue yʉ́ ts'oqui ʉ. 14 Nɛ nu'a ra pa rán juąnbi Oją, nu ahʉ man'da da zän'nahʉ ran ʉnbi xinda gue'ʉ mi 'bʉpʉ ja ra hnini Tiro nɛpʉ ja ra hnini Sidón. 15 Nɛ ahʉ guí 'bʉhmbʉ bʉ ja ra hnini Capernaum, gnín 'yɛ̨xhʉ a ngue guí ɛ̨mhbʉ gui sømhbʉ bʉ mahɛ̨ts'i, pɛ hin'na, pɛ guepʉ ja ran ʉnbi mazą̨i gui mbähä, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.
16 Nɛ bi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ́ xädi bʉya:
—Nu'ʉ i øh ni ndehʉ, tengu'bʉ ma ndesɛgä bi 'yø'ʉ. Nu'ʉ to'o hin da zin ahʉ tengu tho'bʉ him bi zingä'ʉ, nɛ nu'ʉ him bi zingä, xím bi zin'a ma Ta bá pɛngä, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Bá penc'ʉ hyąte ma 'dɛt'a xí mbɛn'na ra Jesús

17 Nu'bʉ mambá penc'ʉ hyąte ma'dɛt'a yʉ́ xädi a ra Jesús bʉ bi mbɛhni, ɛ̨mmɛ bin johya ʉ. Nɛ bi 'yɛ̨mp'ʉ:
—Grá Hmu, hinga hønt'ʉ yʉn zäman'ʉ dá hoje pɛ nɛ'ʉ yʉ zi̧thu dá hømhbe thi 'bʉ má ndømhbe ni thuhu, bi 'yɛ̨mbi.
18 Nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ bʉya:
—Dá nugä rá hmu yʉ zi̧thu 'bʉ gmí tąfʉ, bi mba häi tengu ra huɛi 'bʉ xʉn gąi, bi 'yɛ̨na, nɛ ya dá 'da ahʉ ra ts'ɛdi gui tąfʉ rá ts'ɛdi man sʉihʉ. 19 Pɛ madague gui nɛs'hʉ yʉ pozʉ bʉ gui thohmbʉ, nɛ yʉ mbozʉ, pɛ nte da ja ahʉ. 20 Pɛ hin gan johyahʉ ngue bi zä guí hømhbʉ thi yʉ zi̧thu, pɛ nu'a gdín

johyahʉ ngue bi zin ahʉ Oją nɛ bi hyux ni thuhuhʉ bʉ mahçts'i, bi 'yçn'a ra Jesús 'bʉ mi 'yçmp'ʉ yʉ́ xädi.

Bin johya ra Jesús

21 Nubʉya nu rá Hogandąhi Oją bi japi çmmɛ di johya ra Jesús, nɛ bi 'yçna:

—Dí ç'ts'a i nguetho gá japi bi bą'a ni ts'ɛdi ʉ i hon'i, tengu yʉ t'ʉhni ngue hin te i pądi, nɛ hinga gue'ʉ im bçnsɛ ja yʉ́n 'yomfçnisɛ gá japi bi bą'ʉ. Nɛ gue'a gá 'yøt'e ma Oją i, ngue gue'a gá numanhosɛ guí øt'e, bi 'yçmp'a Oją.

22 Nɛ man'da bi man ra Jesús, bi 'yçna:

—Gätho i ja a ma Ta bi 'daqui. Nɛ hønsɛ ma Ta i pącä xʉn ho ngue rá Ts'ʉnt'ʉgä, nɛ hønsɛgä rá Ts'ʉnt'ʉgä dí pącä xʉn ho a ma Ta, nɛ'ʉ to'o ga japi da bą'a, bi 'yçn'a ra Jesús.

23 Nɛ bi 'yçmp'ʉ yʉ́ xädi:

—Gan johyahʉ ngue guín nuhʉ a dí øt'ä ya. 24 Majuąni dí xi ahʉ, xʉn ngu yʉ́ pøn-gahyą Oją nɛ xʉn ngu yʉ ts'ʉt'abi mi 'bʉi, mi nde da nu'a guín nuhʉ ya, nɛ da 'yø'a guí øhmbʉ ya, pɛ him bi zä, bi 'yçmp'ʉ yʉ́ xädi ra Jesús.

Rán t'uti a ran 'yohʉ bi huçc rá miją'iui

25 Nɛ bi zøm bʉ 'bʉh ra Jesús n'da ra xänbate niją, im bçni da zä'a ra Jesús, nɛ bi 'yänni:

—Xänbate i, 'bɛ'a sä ga øt'ä n'dahma din jagä ra te maząi, bi 'yçna.

26 —Bɛ'a mam bʉ ja yʉ́n t'çdi ra Moisés, bi 'yçn'a ra Jesús.

27 Nu'a ra xänbate niją bi 'yçna:

—I mam bʉ: "Gam bçmhbʉ Oją ra Hmu ngue gätho ma mbʉihʉ nɛ gätho ma tehʉ, nɛ gätho ma ts'ɛdihʉ, nɛ gätho man 'yomfçnihʉ, nɛ ga huçc ma miją'ihʉ tengu bʉ nan huçc zɛhɛhʉ," i çn rán t'çdi Oją, bi 'yçn'a ra xänbate niją.

28 Bi dą'a ra Jesús bʉya:

—Majuąni guí ma. Nuya gui 'yøt'ʉ nɛ din ja'a ra te maząi, bi 'yçmbi.

29 Nu ra xänbate niją mi pąpʉ mbo rá mbʉi ngue hinga gue'a mí øt'e, nɛ bi 'yçmthoho:

—Pɛ to'o ma miją'i'be ga huçcä, bi 'yçn'a.

30 Nɛ nu'a ra Jesús bi xi'a n'da ran t'uti nɛ bi 'yçmbi:

—Nu n'da ran 'yohʉ mi 'yo bʉ ja ra 'yu, bí nɛxpʉ Njerusalén ní mba bʉ Jericó. Nɛ nu'ʉ 'da yʉ bç bi gorpa'yu nɛ bi ʉnba'a ran 'yohʉ, nɛ gätho ʉ yʉ́ pahni mi he bi gąspi nɛ'a rá mbɛti. Nɛ bi zopʉ nden'yu a ran 'yohʉ bʉya, çna da du. 31 Nɛ bi thopʉ n'da ra mbäją, nɛ bi nu'a ran 'yohʉ 'bɛm bʉ pɛ bi mbächthoho. 32 Nɛ'a man'da ran 'yohʉ, ra mbɛfi bʉ ra niją a, bi thopʉ, bi nu'a ran 'yohʉ 'bɛm bʉ, nɛ'a bi mbächthoho tengu bi 'yøt' ra mbäją. 33 Pɛ nu'a n'da ran 'yohʉ, ra mɛngu Samaria, 'bʉ mi thopʉ bʉya, bi nu mi 'bɛm bʉ a ran 'yohʉ, nɛ bi huçc'a. 34 Nɛ bi xispa ra aceite nɛ ra vino bʉ xí ts'ɛrbi, nɛ bi mbantpa ra 'bø't'e. Nɛ bi 'yçxa rá fani bʉya, bi zixpʉ ja n'da ra ngun'oi nɛ bi jamansu'a. 35 Nɛ nu'bʉ mi hyats'i, bi thopʉ ní mba, nɛ bi zocpi ts'ʉ ra mbɛti a ra mɛngu bʉ, nɛ bi xifi di jamansu'a ran 'yohʉ, nɛ da gurpa rá gasto 'bʉ hin dí gua'a 'bʉ bá peng bʉ ní mba, bi 'yçn'a ra Jesús 'bʉ mi man ran t'uti.

36 Nubʉya bi 'yän'na ra xänbate niją:

—Xiya, nda'a nín 'yohʉ bi 'yørpa ran huçcate rá miją'iui.

Bi dą'a ra xänbate niją:

37 —Nu'a bi mbäts'i.

Nu ra Jesús bi 'yçmp'a bʉya:

—Ní mba din jabʉ gui 'yørpa ni miją'ihʉ, bi 'yçmbi.

Ra Jesús bi mba bá nu'a ra Marta nɛ ra María

38 Ra Jesús nɛ'ʉ yʉ́ xädi mi 'yo bʉ ja ra 'yu ní mba bʉ ja ra hnini Jerusalén, nɛ bi zøm bʉ ja n'da ra hnini guepʉ 'bʉ'a n'da ra xisu í Marta a. Nɛ nu'a ra Marta bi xi'ʉ din säya bʉ ja rá ngu. 39 Nɛ mi 'bʉpʉ n'da rá juhuɛ í María. Nu'a mi hupʉ i yą ra Jesús, bi 'yø'a bi man'a. 40 Pɛ nu'a ra Marta, xʉn ngu ra 'bɛfi i øt'e. Nɛ bi 'yçmp'a ra Jesús:

—Ma Hmu'i, ha hin guí ʉrpa ra güɛnda 'bɛ'a øt' ma cu, nde'bʉ gui xifi di zɛqui, bi 'yçmbi.

41 Nu ra Jesús bi dąt'a:

—Ma zʉ Marta, çmmɛ guím bçn'a ni 'bɛfi. 42 Pɛ n'datho a mahyoni xʉn ho, nɛ gue'a bi huan'na ra María, nɛ njon di 'uecpa'a mam hmangä i øde, bi 'yçn'a ra Jesús.

11

Ra Jesús bi xänba yʉ́ xädi din yąhʉ Oją

1 N'da ra pa bi 'ue'a ra Jesús nɛ bin yąui Oją. Nɛ nu'bʉ mi gua'a bin yąui Oją, n'da rá xädi bi 'yçmbi:

—Ma Hmu'i, dami xängahe dan yąhe Oją
tengu thoho ra Xuua bi xänba yʉ̃ xädi.
2 Nu ra Jesús bi 'yçna:
—Ngubʉ gui mamhbʉ 'bʉ guí yąhʉ Oją:
Ma Ta ahe,
Da hnumansu ni thuhu
Nɛ dín ndehe din ja ua n'dihi ni ts'ɛdi ngue
di manda ua.
3 Nɛ dami 'daje ra hmɛ dí homhbe ra pa i ja
bʉ ya.
4 Dami punga ma ts'oquihe tengu thoho bʉ
na punbahe ʉ i ørcahe ran ts'o.
O guí hɛgähe da dąje ran ts'o,
pɛ dami yąnje nangue ran ts'o, gui
'yçmhbʉ, bi 'yçn'a ra Jesús.
5 Nɛ xø bi xih man'da ran t'uti ʉ, bi 'yçna:
—Xi'bʉ n'da ran 'yohʉ xtí mba bʉ rá ngu
n'da rá amigo, made ra xui, nɛ xtá 'yçmbi:
"Hmiqui ts'ʉ hyun thuhmɛ, 6 nguetho nu'a
n'da ma amigo ja bi zøm bʉ ja ma ngu,
nɛ hin'yʉ 'bɛ'a ga unni da zi," xtá 'yçmbi.
7 Nɛ xi'bʉ xtá 'yçmp thoho: "'Yo gadí paqui,
nguetho ya án thʉ't'i ma ngu nɛ ya dá
ohmbe gätho ma t'ʉhni, nɛ hingui sä ga
ndants'i ngue ga 'da'i," xtá 'yçntho. 8 'Bɛ'a
hmaha xtá 'yøt'a ran 'yohʉ 'bʉ. Nu'bʉ
hingui pɛs' rá sä di thoqui da 'yäpi, nɛ
guehma da ndants'a rá amigo nɛ di un'na
bi 'yädi, bi 'yçn'a ra Jesús. 9 In ja bʉ 'bʉ
guí yąhʉ Oją, gui thoqui gui 'yäfʉ nɛ sä
thocua thoho gui hyąmhbʉ. Thocua thoho
gui hyomhbʉ nɛ thocua thoho da zä gui
tịmhbʉ. Thocua thoho guin zohmbʉ nɛ Oją
da xoc'ahʉ. 10 Nguetho gätho to'o da 'yädi
da hyąni, nɛ gätho to'o da hyoni, da dịni,
nɛ gätho to'o da zofo da xocpi, bi 'yçna.
11-13 Nɛ nu ahʉ madague gyʉ̃ ts'om'bäihʉ,
xínga n'da ahʉ gadí unhdʉ ra pozʉ ni
t'ʉhnihʉ 'bʉ i ä ahʉ ra huą, nɛ xíng ra
mbozʉ gadí unhdʉ 'bʉ i ä'ahʉ ra do'øni,
pɛ hønt'a xʉn ho gadí un ni t'ʉhnihʉ. Ha
maguet'a Oją ma Tahʉ 'bʉpʉ mahçts'i ngue
him ba pɛn'nahʉ rá Hogandąhi 'bʉ guí äfʉ
a, bi 'yçn'a ra Jesús.

*Bi t'*çmp'a ra Jesús in 'youi ra zịthu

14 Nɛ mi 'bʉpʉ n'da ran 'yohʉ hingui sä
din yą, nguetho madi goreba ra zịthu. Nɛ
nu ra Jesús bi hyøn'a thi ra zịthu nɛ bin yą
ran 'yohʉ bʉya. Nu yʉ ją'i çmmɛ bi hyonya
thoho. 15 Pɛ nu'ʉ 'da bi 'yçna:
—Nuna ran 'yohʉ sä i høn'a thi yʉ zịthu,
nguetho gue'a rá hmu yʉ zịthu bi un rán
t'çdi na, sä çn'ʉ 'da.
16 Nɛ nu'ʉ mi'da bi zä ra Jesús 'bʉ ya
majuąni Oją bi un rá ts'ɛdi, nɛ bi 'yäp ra
hmɛpya mahçts'i. 17 Pɛ nu ra Jesús mi pąrpa
yʉ́n 'yomfçni n'da ngu n'da'ʉ nɛ bi 'yçmp'ʉ:
—Nu'bʉ din heczɛhɛ yʉ ją'i 'bʉpʉ ja n'da
ra hnini, nɛ ba çh yʉ́n sʉihʉ, hin da zä din
tunhdʉ yʉ́n sʉihʉ 'bʉ. Da mba ma juadi ʉ.
Nɛ ngutho ʉ 'bʉpʉ ja n'da ra ngu, 'bʉ din
sʉsɛ ʉ dim 'bɛdi. 18 Nɛ ngutho rá ts'ɛdi ra
zịthu, ha da zä din sʉsɛ ʉ ngue di 'bɛh yʉ̃
ts'ɛdi, nɛ sä guí çmhbʉ, ngue'a rá ts'ɛdi ra
zịthu a ná høn'a thi yʉ zịthu ʉ. 19 'Bɛ'a ni
ts'ɛdi guí çmhbʉ i ja ni xädihʉ 'bʉ i høn'a
thi yʉ zịthu. Guesɛ'ʉ i ut ahʉ ngue him
majuąni guím mamhbʉ. 20 Nugä dí høn'a
thi yʉ zịthu nangue rá ts'ɛdi Oją, gue'a ctí
pąhmbʉ ngue ya di manda rá ts'ɛdi Oją ua
guí 'bʉhmbʉ, bi 'yçn'a ra Jesús.
21 Nɛ man'da ran t'uti bi ma, nɛ bi 'yçna:
—Nu'bʉ 'bʉ'a n'da i ja rá ts'ɛdi nɛ i ja
'bɛ'a dám fädi xʉn ho bʉ ja rá ngu, hin te da
ja. 22 Pɛ nu'bʉ da zøm bʉ n'da ngue man'da
i ja rá ts'ɛdi nɛ da dąpi, da hyąnba a nám
fädi nɛ da duspi 'bɛ'a gätho i ja bʉ ja rá ngu
bʉya.
23 Nu'a to'o hinga 'da'ingu dí mam'be,
man sʉi'be a. Nɛ nu'a to'o hingui øt' ma
'bɛfi, di japi dim 'bɛ'ʉ mi'da.

Rán t'uti ra zịthu bá peng bʉ ja rá mbʉi
n'da ra ją'i

24 Nɛ man'da ran t'uti bi ma, bi 'yçna:
—Nu'bʉ bi bøm bʉ ja rá mbʉi n'da ra
ją'i ra zịthu, bin 'yo bʉ ja ra 'yonhäi, bi
hyoni hapʉ sä dim 'bʉi, nɛ nu'bʉ him bi
dịni, bi bçnsɛ ba peng mahøn'a hapʉ mi
'bʉi. 25 Nɛ nu'bʉ mi zøm bʉ, bi nu njongui
'bʉpʉ, nɛ ma hoqui xʉn ho. 26 Nɛ nubʉya,
bi mba bá hom mi yoto yʉ zịthu man'da
xʉn ts'o xinda guesɛ'a bin honte, nɛ gätho
bim 'bʉhmbʉ bʉ. Nɛ nu'a ra ją'i bʉya, bi
gohi man'da xʉn ts'o xinda gue'bʉ mi 'bʉpʉ
n'datho ra zịthu, bi 'yçn'a ra Jesús 'bʉ mi
man ran t'uti. Din ja bʉ ʉ hinga gätho rá
mbʉi i çc'yɛi.

Ran ją̨pi majuąni

27 Gätho na yą ra Jesús nɛ bi dą'a n'da ra
xisu, bi 'yçna:
—Mająpi'a ra xisu bi te'e, bi 'yçmbi.

28 Pɛ nu ra Jesús bʉya bi 'yɛmp'a:
—Pɛ nɛ'ʉ man'da mająpi gätho to'o i øh
rám hman Oją nɛ i øt'a gätho i mam bʉ, bi
'yɛmbi.

Yʉ ts'om'bäi bi 'yäh yʉ hmɛpya
mahɛ̨ts'i
29 Bi munts'ʉ yʉ ją'i bʉ 'bäh ra Jesús, nɛ
nu ra Jesús bi xi'ʉ man'da ram hma, nɛ bi
'yɛmp'ʉ:
—Nu'ahʉ guí 'bʉhmbʉ yʉ pa ja bʉ
ya, gyʉ́ ts'om'bäihʉ, guí äjʉ ra hmɛpya
mahɛ̨ts'i, pɛ hin te ma hmɛpya da t'ut'ahʉ,
pɛ hønt'a n'da ra hmɛpya da t'ut'ahʉ tengu
bi 'yøt'a ra Jonás. 30 Nɛ gue'a ra hmɛpya bi
'yøt' ra Jonás, bi bąh yʉ ją'i bʉ ja ra hnini
Nínive majuąni Oją bí mbɛhn'na. Ngutho
ahʉ, sä gui pąhmbʉ majuąni bá pɛngä Oją
'bʉ gá nuhʉ 'bɛ'a din jacä, nugä ngue dán
ją'igä ua ja ra ximhäi, bi 'yɛ̨na. 31 Nɛ dí xi
ahʉ, nu'a ra xisu min ts'ʉt'abi bʉ Sur, 'dat'a
gui ndans'hʉ a 'bʉ bin ja ran juąnbi 'bʉ ran
zɛgui. Nɛ da 'yut'ahʉ ngue i ja ni ts'oquihʉ.
Nguetho nu'a yatho bá ɛ̨hɛ ngue mín nde da
'yø'a bi man'a ra ts'ʉt'abi Salomón nangue
rán 'yomfɛ̨ni bi und Oją, pɛ nu ahʉ, hin
guín nde gui 'yøhmbʉ a dí mangä ngue
dí 'bʉhmbʉ ua. Pɛ nugä man'da i ja rá
ts'ɛdi mam hmangä xinda gue ra Salomón,
bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.
32 Nɛ xø bi 'yɛ̨na:
—Nɛ'ʉ mi 'bʉpʉ ja ra hnini Nínive 'dat'a
gui ndans'hʉ ʉ 'bʉ bin ja ran juąnbi 'bʉ ran
zɛgui, nɛ da 'yut'ahʉ ngue i ja ni ts'oquihʉ,
nguetho nu'ʉ 'bex bi päh yʉ́ mbʉi 'bʉ mí
'yø'a bi man'a ra Jonás, pɛ nu ahʉ, xø hin
guín nde gui päh ni mbʉihʉ nangue ni
ts'oquihʉ. Nɛ nugä, man'da xʉn hɛ̨ts'i mam
hmangä xinda gue ra Jonás, bi 'yɛ̨n'a ra
Jesús.

Nu'a dá pąhmbʉ rán nɛqui Oją
33 Nɛ xø bi 'yɛ̨n'a ra Jesús:
—Pɛ njon di søc'a n'da ra sibi ngue da
go'mi, uague di cʉ't' pʉ ja ra huada. Pɛ i
tixpʉ ja ra mbøxasibi, ndepe di yot'i gätho
to'o ba ɛ̨hɛ. 34 Gue'a ni dähʉ di ja ahʉ
gui hyanthʉ ran nɛqui. Nu'bʉ xʉn ho ni
dähʉ, guí hanthʉ xʉn ho ran nɛqui, nɛ
nu'bʉ hingui ho ni dähʉ, xʉm 'bɛxuitho
bʉ guí hanthʉ. 35 Nɛ ngutho ni mbʉihʉ di
ja ahʉ gui pąhmbʉ rán nɛqui Oją. Nu'bʉ
i hon ni mbʉihʉ rán ho Oją, i ja ahʉ ran
nɛqui 'bʉ, nu'bʉ hin'na, sä guí ɛ̨mhbʉ i
ja ahʉ ran nɛqui, pɛ hønt'a ra 'bɛxui i ja
ahʉ. 36 Nguetho hønt'bʉ guín ndehʉ bʉ ni
mbʉihʉ, di 'uec'ahʉ ra 'bɛxui a Oją nɛ di
'da ahʉ rán nɛqui, nɛ nubʉya gui 'yøthʉ
tengu'bʉ gyʉ́ sibihʉ nɛ gui 'yuthʉ mi'da rá
'yu Oją, tengu ra nyot'i di yorpʉ ní mba
n'da, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Nu ra Jesús bi xi'ʉ yʉ fariseo nɛ yʉ xän-
bate niją maxøts'e thoho i yą'ʉ
37 Nɛ nu'bʉ mi gua'a man ra Jesús, n'da
ra fariseo bi xih ná ts'ihmɛ a ra Jesús, nɛ
bi mba bin sihmɛhʉ. 38 Nɛ nu ra fariseo bi
nu him bin xʉ'yɛ ra Jesús, tengu i man yʉ́n
t'ɛ̨dizɛhɛ yʉ fariseo, nɛ bi hyonya thoho.
39 Pɛ nu'a ra Jesús bi 'yɛ̨mp'a:
—Nu ahʉ gyʉ́ fariseohʉ, guí pethʉ xʉn
ho ni ją'ihʉ, pɛ guexta'a xʉn ts'o ni mbʉihʉ.
Hønt'a ran ts'iyate guím bɛ̨mhbʉ, gyʉ́
ts'om'bäi thohohʉ. 40 Xøgue, xʉm mɛ tho
ni mbʉihʉ. Nu Oją i pądi 'bɛ'a gadí jafʉ
ni ją'ihʉ, pɛ nɛ'a ni mbʉihʉ i pądi 'bɛ'a im
bɛ̨ni, nguetho Oją gätho bi zän'dʉ, bi 'yɛ̨na.
41 Pɛ nu'bʉ gui huɛ̨c ni miją'ihʉ nɛ gui fäxhʉ,
da fąh pʉya mahoqui ni mbʉihʉ.
42 Í huɛ̨hi maha ahʉ, gyʉ fariseohʉ,
nguetho guí hąxhʉ bʉ ja ra niją a ná 'dɛt'a
yʉ́ 'yɛ̨thi yʉ tʉhʉ bi bøxpʉ ja ni huąhihʉ,
pɛ go hin gá 'yøthʉ a man'da in nde Oją
ngue 'da xquín numanhohʉ ni miją'ihʉ nɛ
xquí huɛ̨jʉ ʉ. Guehya nde'bʉ man'da gui
'yøthʉ, madague'bʉ gui thoqui gui 'yøthʉ
ʉ mi'da. 43 Huɛ̨hi maha ahʉ, gyʉ́ fariseohʉ,
ɛ̨mmɛ guí homhbʉ ngue da hnumansu ahʉ
bʉ ja ra niją, nɛ gadí hohʉ yʉn zɛngua 'bʉ
guí 'yohʉ bʉ ja ra täi. 44 Í huɛ̨hi maha ahʉ,
nu'ahʉ tenguthoho n'da ran 'yägui hingam
fądi, nɛ nu'a da thopʉ hin da bądi o bʉ xʉ
'ya. Ngutho ahʉ, im bɛ̨n yʉ ją'i ngue xʉn
ho ahʉ, pɛ him majuąni.
45 Nɛ mi 'bʉpʉ n'da ra xänbate niją, nɛ bi
'yɛ̨na:
—Nu'i grá Jesús, gra xänbate i, ɛ̨mmɛ
gadí ʉnga ma mbʉihe a gá ma, bi 'yɛ̨mbi.
46 Bi dąt'a ra Jesús:
—Nɛ ahʉ, gyʉ xänbatehʉ, í huɛ̨hi maha
ahʉ, nguetho ɛ̨mmɛ xʉn hɛ̨i a gá hyuspahʉ
yʉ́n t'ɛ̨di ra Moisés ngue guí xihmbʉ yʉ
ją'i da 'yøt'e, pɛ nusɛ ahʉ xíngui ts'ʉ guí
øthʉ a guí xihmbʉ da 'yøt'ʉ. 47 Í huɛ̨hi
maha ahʉ, guí hocpahʉ yʉ́ jądon'yägui ʉ
yʉ́ pøngahyą Oją bi hyo'ʉ nim bombøtahʉ,

ngue guí nde da 'yɛ̨n'ahʉ yʉ ją'i xʉn ho ahʉ.
48 Pɛ gue'a gní 'yuhmbʉ ngue guín numan-
hohʉ yʉ́n t'øt'e ʉ nim bombøtahʉ, bi hyo'ʉ
yʉ́ pøngahyą Oją nɛ go gadí hocpahʉ yʉ́
ją̨don'yägui bi 'yo ʉ.
49 Pɛ nu Oją i pądi 'bɛ'a gätho din ja,
janangue'a bi 'yɛ̨na: "Ga pɛhndä ʉ ma pøn-
gahyą, nɛ'ʉ mi'da da mam mam hmangä.
Nu'ʉ 'da da tho, nɛ nu'ʉ 'da da t'ɛthoho,"
bi 'yɛ̨n Oją. 50 Janangue'a gue'a ctí nuhʉ rán
ts'ɛmbi Oją nangue gätho yʉ́ pøngahyą Oją
nɛ yʉ́m 'bɛhni bi mba ntho gue'bʉ go rá
mbʉdi ra ximhäi. 51 Nu rá mbʉdi ra Abel bi
tho asta gue'bʉ nɛ'a ra Zacarías bi tho bʉ
mbo ra dąniją, tengu thoho 'bʉ ni ts'oquihʉ
a gätho í tho'ʉ yʉ́ pøngahyą Oją, nɛ gue'a dí
ʉn'nahʉ a.
52 Í huɛ̨hi maha ahʉ gyʉ́ xänbatehʉ, guí
pąhmbʉ 'bɛ'a nam bøn'a rá hman Oją pɛ
hinga gue'a guí xänbahʉ yʉ ją'i. Him
majuąni guí tɛnhdʉ a nɛ hín gadí jafʉ da
dɛn'dʉ in nde da dɛnni, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.
53-54 Nɛ bi bøm bʉ ra Jesús bʉya. Pɛ nu yʉ
xänbate niją nɛ yʉ fariseo ɛ̨mmɛ bin cuɛ, nɛ
xø bi dʉ'mi ɛ̨mmɛ bi 'yän yʉn t'änni, ngue i
honi 'bɛpʉ dí yąp'a ra Jesús.

12

Ra Jesús bi ma 'bɛ'a din ja to'o i mam
maxøts'e thoho
1 Nɛ bim pɛti bʉ 'bʉh ra Jesús xʉn ngu yʉ
ją'i, nɛ ɛ̨mmɛ din tønthoho. Nu ra Jesús bi
'yɛ̨mp'ʉ yʉ́ xädi:
—Gam fähmbʉ nangue yʉ́ ixi yʉ fariseo
ngue hin gui tɛnbahʉ yʉ́n t'øt'e, ɛ̨na xʉn
ho bʉ na hnu ʉ pɛ n'dan'yo thoho im bɛ̨n
yʉ́ mbʉi. 2 Hin gui 'yøthʉ tengu'ʉ nguetho
gätho 'bɛ'a im bɛ̨m bʉ mbo rá mbʉi n'da,
da fądi. Madague'bʉ ɛ̨n'ʉ njon da bądi, pɛ
guehma din c'ą yʉ́ ts'oqui. 3 Nɛ gätho a i
man'a n'da bʉ njongui øde, da hmam bʉ
'bʉh yʉ ją'i. Nɛ gätho i mam mant'ągui n'da
bʉ ja rá ngu, da fąpʉ 'bʉh yʉ ją'i, bi 'yɛ̨mp'ʉ
yʉ́ xädi ra Jesús.

Gui suhʉ Oją, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús
4 Nɛ xø bi 'yɛ̨na:
—Nu'ahʉ, ma amigo ahʉ, o guí suhʉ ʉ
in nde da hyo ahʉ. Nu'ʉ, sä da hyo'a ni
ją'ihʉ pɛ hin'yʉ 'bɛ'a man'da i sä da 'yøt'e.
5 Ga xi ahʉ to'o a gui suhʉ. Dami suhʉ Oją
nguetho nu'a, i sä da hyo ahʉ nɛ i ja rá ts'ɛdi
da 'yɛnt'ahʉ bʉ ja ran ʉnbi mazą̨i. Majuąni
dí xi ahʉ, jatho gui suhʉ Oją.
6 Nɛ njom man'da gui suhʉ. Guim
bɛ̨mhbʉ yʉ doja, ts'ʉtho di muui, hønt'a
zʉ yocentavo di muui ʉ cʉt'a ndoja, pɛ
guexta'a i pa mfɛ̨ni ʉ, Oją im bɛ̨n'ʉ. 7 Nɛ nu
ahʉ man'da di mu ahʉ xinda gue yʉ doja bʉ
ní bɛ̨n Oją, nɛ asta i pądi hangu na ngu i ja
ni xtąhʉ. Janangue'a o guín suhʉ.

To'o hingui su da ma nangue ra Jesús
8 Nɛ man'da bi man ra Jesús, bi 'yɛ̨na:
—Majuąni dí xi ahʉ, gätho to'o hingui su
da mangua ja ra häi gue i pąqui, nugä, ngue
dán ją'igä ua ja ra ximhäi, ga mam bʉ ja yʉ́
hmi yʉ́m 'bɛhni Oją, gue dí pącä ʉ. 9 Pɛ nu'a
to'o da gøngä ua ja ra häi, nɛcä ga cøngä bʉ
mahɛ̨ts'i a.
10 Nu'a to'o di c'ąman'ʉgä nguecä ngue
dán ją'igä ua ja ra ximhäi, sä da mba ma
punbi 'bʉ da bɛ̨n'a bi ma. Pɛ nu'ʉ to'o di
c'ąman'ʉ rá Hogandąhi Oją, hin'yʉ rá punbi
ʉ.
11 Nu'bʉ pa ma yąpi'ahʉ nɛ da ts'ix ahʉ
bʉ 'bʉh yʉ ngʉrpi ja ra niją o guepʉ
'bʉh yʉ zɛ'mi nɛ yʉ ts'ʉt'abi, pɛ o ɛ̨mmɛ
guím bɛ̨mhbʉ 'bɛ'a sä gui mamhbʉ 'bʉ da
mba ma juąnni ahʉ, 12 nguetho nu'bʉ gám
'bähmbʉ bʉ ja rá hmi ʉ, nu'a rá Hogandąhi
Oją 'bex di bɛ̨n'nahʉ gui mamhbʉ, bi 'yɛ̨n'a
ra Jesús.

*Rán t'uti ra mɛ*mbɛti bi bɛ̨nsɛ 'bɛ'a da
hyoni
13 Nɛ nu'bʉ min yą'a ra Jesús, mi 'bä inde
bʉ 'bʉh yʉ ją'i n'da ran 'yohʉ, nɛ bi 'yɛ̨mbi:
—Xänbate i, dami xih man 'yohʉ da
xɛgäts'ʉ ra häi bi zoh ma ta'be.
14 Nu ra Jesús bi 'yɛ̨na:
—Nu'i, grán 'yohʉ, hin dra zɛ'migä ngue
ga øt'ä a guí ma, bi 'yɛ̨mbi.
15 Nɛ xø bi 'yɛ̨mp'ʉ 'bʉpʉ:
—Dami jamansu ni mbʉihʉ hin din ja
ahʉ ran 'yʉya. Nguetho hinga gue'a i ja
n'da dám 'bʉ'a n'da, madague'a xʉn ngu i
ja.
16 Nɛ nubʉya, bi xi'a n'da ran t'uti, nɛ bi
'yɛ̨mp'ʉ:
—Mi 'bʉ'a n'da ran 'yohʉ ra mɛmbɛti. Nɛ
nu'a rá häi ɛ̨mmɛ xʉn ho, nɛ xʉn ngu 'bɛ'a
gätho bin ja bʉ. 17 Nɛ nu'ʉ yʉ́ ngumpɛ'ts'i,
ɛ̨mmɛ bi yudi nɛ bi bongthoho 'bɛ'a mi ja
bʉ ja rá huąhi. Nɛ nu'a ran 'yohʉ bʉya, bi
bɛ̨ni 'bɛ'a sä da 'yøt'e. 18 Nɛ bi bɛ̨nsɛ: "Nuya,

ga xo't' ma ngumpɛ'ts'i nɛ ga høh mi'da
xʉn ndoho, n'dahma din ja hapʉ ga pɛ'ts'ä
'bɛ'a gätho i jagä. 19 Nɛ nubʉya, dam 'bʉtho,
hønt'a dí hyu ma mbʉi ga øt'ä," bi 'yɛ̨nsɛ
ran 'yohʉ. 20 Pɛ nu'a Oją bi 'yɛ̨mp'a: "Nu'i,
hin guí pądi 'bɛ'a guím ma, nguetho nán
xui ya gui tu. Nɛ to'o hmaha da gohmi 'bɛ'a
gätho guím bɛ̨ni gui hyonsɛ," bi 'yɛ̨mbi, bi
'yɛ̨n'a ra Jesús.

21 Ngubʉ din ja gätho yʉ 'yʉya, ngue'a
hønt'a i ja ua ja ra ximhäi im bɛ̨ni, pɛ hinga
gue'a rá mbɛti dí yąnba yʉ́ te ʉ, bi 'yɛ̨n a ra
Jesús.

Nu Oją di jamansu yʉ́ t'ʉhni

22 Nɛ nubʉya, bi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ́ xädi:

—'Yo ɛ̨mmɛ gui hyądumbʉihʉ 'bɛ'a gui
sihʉ nɛ 'bɛ'a gui hyehʉ. 23 Nɛ man'da xʉn
ho guim bɛ̨mhbʉ ni tehʉ xinda gue nin
sihmɛhʉ, nguetho man'da di muui ni tehʉ,
nɛ'a ni ją'ihʉ man'da di muui xinda gue ni
hehʉ. 24 Damin 'yomfɛ̨nihʉ ts'ʉ 'bɛ'a i øt'
yʉ ca. Nu'ʉ, hingui øt' yʉ́ huąhi nɛ hin te
i pɛ'ts'i 'bɛ'a i honi, pɛ nu Oją di jamansu'ʉ.
Pɛ man'da di jamansu ahʉ Oją xinda gue yʉ
doja, nguetho man'da di mu ahʉ. 25 Nte sä
gui tịnsɛhʉ, xinga gue nin sihmɛhʉ, xinga
gue ni hehʉ, xinga gue ni tehʉ, gue gam
'bʉhmbʉ ua nya'a thoho. 26 Janangue'a hin
gui hyądumbʉihʉ ʉ nte di muui.

27 Dami nuhʉ yʉ døni. Hin te má 'bɛfi i
øt'e, pɛ guehma i te. Nɛ nu'a ra ts'ʉt'abi
Salomón mi he rá pahni mahotho nɛ xʉm
hmadi. Pɛ nu yʉ døni man'da mahotho
xinda gue rá pahni mi he ra Salomón.
28 Nu'a Oją di jamansu yʉ døni nɛ di japi din
te, madague n'da pa thoho i døni. Xi ahʉ,
ha hin guím bɛ̨mhbʉ ngue man'da xʉn ho
di 'da ahʉ Oją. Xøgue ts'ʉtho guí ɛ̨c'yɛihʉ.
29 Janangue o guí hądumbʉihʉ 'bɛ'a gui sihʉ
n'da pa ngu n'da pa, 30 nguetho nu'ʉ hin-
gui ɛ̨c'yɛi Oją, gue'a i øt'ʉ. Pɛ nu'ahʉ ni
Tahʉ 'bʉpʉ mahɛ̨ts'i i pądi 'bɛ'a gätho guí
homhbʉ. 31 M'bɛt'o thoho guin unsɛhʉ di
manda ahʉ rá ts'ɛdi Oją, nɛ nubʉya di 'da
ahʉ Oją 'bɛ'a gätho guí homhbʉ, bi 'yɛ̨n'a
ra Jesús.

*To'o di m*ɛmbɛti bʉ mahɛ̨ts'i

32 Xø bi 'yɛ̨n'a ra Jesús:

—O guín suhʉ, madague'a hingui ngu
ahʉ, nguetho i hu rá mbʉi Oją ngue ya guí
'bʉhmbʉ bʉ di manda rá ts'ɛdi. 33 Dami
pähʉ 'bɛ'a i ja ahʉ, gui unhdʉ yʉ hyoya, nɛ
din ja ahʉ xʉn ngu bʉ mahɛ̨ts'i. Nubʉ, nte
dim 'bɛpʉ nɛ nją̨m'bʉ din thegue, hingui sä
n'da ra bɛ̨ da yʉrpʉ, xinga gue'ʉ yʉ zu'uɛ̨.
34 Nu'bʉ guecua ja ra ximhäi i ja 'bɛ'a pɛ'ts'a
n'da, hønt'ua im bɛ̨n'a n'da, nɛ nu'bʉ guepʉ
mahɛ̨ts'i, guepʉ im bɛ̨n'a n'da bʉ, bi 'yɛ̨n'a
ra Jesús.

Ra Jesús bi ma da thø'mi xʉn ho

35 Nɛ xø bi 'yɛ̨n'a ra Jesús:

—Dami tøgbahʉ nɛ gan sähʉ tengu'bʉ i
sø ni sibihʉ. 36 Tengu i øt' yʉ 'yɛ̨hɛ 'bʉ i
tøm'bʉ yʉ́ hmu da mbeng bʉ xín sihmɛ bʉ
ja ran thąti, n'dahma 'bex da xocpa n'dihi
'bʉ bi zofo. 37 Ɛ̨mmɛ din johya ʉ bi dø'mi,
nguetho da xi'ʉ da hyupʉ ja rá mɛxa, go
guesɛ'a ra hmu din 'yɛ̨hɛ bʉya, ngue da
'uịn'ʉ yʉ́ 'yɛ̨hɛ. 38 Din johya ʉ bi dø'mi
madague'a made nxui uague t'ʉxuditho 'bʉ
bi zøh ra hmu. 39 Nu n'da ran 'yohʉ 'bʉ xtám
bądi 'bɛ'a ní pa da yʉrpʉ ra bɛ̨ bʉ ja rá ngu,
xtán dø'mi, hin di japi da fɛ̨pi 'bɛ'a pɛ'ts'i.
Pɛ hingui pądi 'bɛ'a ní pa da yʉrpʉ ra bɛ̨,
janangue i tø'mi gätho yʉ pa. 40 Ngutho ahʉ
gui tøgbahʉ nguetho hin guí pąhmbʉ 'bɛ'a
ní ora ba pengä, nugä ngue dán ją'igä ua ja
ra ximhäi, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Rán t'uti yʉ 'yɛ̨hɛ xʉn ho nɛ'a hingui ho

41 Nu'a ra Pedro bʉya, bi 'yänni 'bɛ'a bi
man ra Jesús, bi 'yɛ̨mbi:

—Ma Hmu i, ha høngdähe guí xije ran
t'uti, uague gätho ʉ mi'da guí xifi.

42 Nu ra Jesús bi dąti:

—Nu'a ra 'yɛ̨hɛ xʉn ho, nzą̨i i øt' rá 'bɛfi
xʉn ho, nɛ di manda bʉ ja rá ngu rá hmu,
nɛ di darpa yʉ́ mi'yɛ̨hɛhʉ. Nɛ nu'bʉ bi zøn
ra ora din sihmɛ ts'ʉ yʉ́ mi'yɛ̨hɛhʉ, i 'uịni
xʉn ho. 43 Nɛ nu'a ra 'yɛ̨hɛ, da dịn'a rá hmu
bʉ dim pɛh 'bʉ bi zøhø, da nu ran johya a
bʉya. 44 Nguetho majuąni dí xi ahʉ, nu rá
hmu di un man'da ra 'bɛfi ngue di manda
bʉya 'bɛ'a gätho i pɛ'ts'i. 45 Pɛ nu'bʉ n'da
ra 'yɛ̨hɛ im bɛ̨nsɛ him ba ɛ̨'a n'dihi rá hmu,
nɛ di dʉ'mi di ʉnba yʉ́ mí'yɛ̨hɛhʉ, madague
yʉ xisu o gue yʉn 'yohʉ, nɛ i sihmɛzɛhɛ nɛ
i mihni, 46 ts'ʉrpʉ thoho ba ɛ̨h rá hmu nɛ bi
dịn'a rá 'yɛ̨hɛ bʉ hin di jamansu rá 'bɛfi, nɛ
da zʉ'a rá 'yɛ̨hɛ bʉya. Nɛ da hyøn'a thi, nɛ
da 'yɛ̨mbi nte rán jaui a. Nɛ da mbɛnpʉ ba
nu ran ʉnbi bʉ 'bʉh mi'da guexta'a him bi
'yøt'a xí sifi, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

47 Nɛ man'da ran t'uti bi xi'ʉ, nɛ bi
'yɛ̨mp'ʉ:
—Nu n'da ra 'yɛ̨hɛ 'bʉ mi bądi 'bɛ'a in
nde rá hmu, nɛ him bi 'yøt'e, pɛ xʉn ʉ tho
ram fɛi din jap'a. 48 Pɛ nu'a n'da ra 'yɛ̨hɛ 'bʉ
hingui pądi 'bɛ'a in nde rá hmu, nɛ him bi
'yøt'a i numanho rá hmu, pɛ ts'ʉtho ram fɛi
din jap'a. Nu'a to'o bin japi da bądi xʉn ngu,
jatho da 'yøt'e xʉn ngu. I jatho da 'yøt'e
n'da ngu n'da hangu na ngu bin japi da bądi,
bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Din ja yʉn heque
49 Nɛ xø bi 'yɛ̨n'a ra Jesús:
—Nugä bá ɛ̨cä, pɛ hinga gätho yʉ ją'i
da numanhogui, janangue din sʉ'ʉ 'da. Pɛ
guexta'a hinga nan ja xʉn ho. 50 M'bɛt'o
ga nu xʉn ngu yʉn ʉnbi, nɛ nu'bʉ bi zøn
ra pa din ja'a dím ma, n'da ran ʉnbi xʉn
ʉtho ga nugä bʉya. Nɛ xʉn ho 'bʉ ga
nu n'dihi. 51 Pɛ o guí ɛ̨mhbʉ din hɛ̨ yʉ
sʉi ngue bá ɛ̨cä ua, pɛ man'da din ja yʉ
sʉi. 52 Nuya din hec yʉ́n 'yomfɛ̨ni ʉ 'bʉpʉ
ja n'da ra ngu. Tengu'bʉ hyu'ʉ 'bʉpʉ da
dɛngui, yoho ʉ hin da dɛngui. 53 Nɛ din hec
yʉ́n 'yomfɛ̨ni yʉn 'yohʉ nɛ din sʉhmbʉ yʉ́
ts'ʉnt'ʉ nanguecä. Nɛ yʉ xisu din sʉhmbʉ
yʉ́ t'ịxu nɛ din sʉhmbʉ yʉ́ ts'ịhuɛ, hinga
'da'angu da bɛ̨mhbʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Nu yʉ ją'i him bi bą'a rá hmɛpya ra Jesús
54 Nɛ xø bi 'yɛ̨n'a ra Jesús:
—Nu'bʉ guí nuhʉ n'da ra güi ní bøxpʉ ní
yʉh ra hyadi, guí ɛ̨mhbʉ din 'ye, nɛ din 'ye
bʉya. 55 Nɛ nu'bʉ guí nuhʉ ba ɛ̨h ran dąhi bʉ
sur, guí ɛ̨mhbʉ xtám pa ra pa bʉya, nɛ xtám
pa bʉya. 56 Maxøts'e tho guím mamhbʉ, guí
pąhmbʉ 'bɛ'a din ja ra pa, pɛ nɛ hin guí
pąhmbʉ 'bɛ'a ní hmɛpya guí nuhʉ ya, bi
'yɛ̨n'a ra Jesús.

Damin hocpazɛhɛ nin sʉihʉ
57 —Hanja ngue hingui sä gan 'yomfɛ̨ni
'bɛ'a xʉn ho gui 'yøthʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.
58 Nu'bʉ 'bʉ'a n'da da zix ahʉ bʉ 'bʉh ra
zɛ'mi in nde di yąp'ahʉ, nu'bʉ gá mbɛ bʉ
'yu, gan hocuazɛhɛhʉ bʉ 'yu. Nu'bʉ hin'na,
guehma gui sømmi bʉ 'bʉh ra zɛ'mi, nɛ di
manda da jo ahʉ. 59 Nɛ hin da zä gui pømhbʉ
bʉ asta gue'bʉ go gá juthʉ gätho bi zänni
gui juthʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

13

Hnɛhi thoho di päh rán 'yomfɛ̨ni n'da
1 Nɛ bi si'a ra Jesús 'bɛ'a xí t'ørpa 'da yʉ
mɛngu bʉ Galilea nɛ bi t'ɛ̨mbi:
—Nu'a ra Pilato bi manda dí ho'ʉ 'da
nu'bʉ mim bøx yʉ́ 'bøts'e bʉ ja ra dąniją
Njerusalén, bi 'yɛ̨mbi.
2 Nu'a ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ:
—Ha guím bɛ̨mhbʉ man'da i ja yʉ́ ts'oqui
ʉ to'o bi mba ntho xinda gue'ʉ mi'da yʉ́
mɛnguhʉ. 3 Pɛ hin'na maha. Pɛ dí xi ahʉ,
ngubʉ dín ʉn'nahʉ. Gui nuhʉ ran ts'ɛmbi
mazại 'bʉ hin gui päh nin 'yomfɛ̨nihʉ.
4 Nɛ'ʉ 'dɛ'ma hyąto bi du bʉ Siloé 'bʉ mi
yøt' ra jądo, ha guí ɛ̨mhbʉ man'da mi
ja yʉ́ ts'oqui ʉ xinda gue'ʉ mi'da 'bʉpʉ
Jerusalén. 5 Hin'na maha, nɛ ngutho ahʉ
guin nuhʉ ran ʉnbi 'bʉ hin gui päh nin
'yomfɛ̨nihʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Ra hmɛpya ra za him bin zʉh yʉ́n dät'o
6 Nɛ nubʉya, bi xi'a n'da ran t'uti, bi
'yɛ̨na:
—Mi 'bʉ'a n'da ran 'yohʉ mi ja n'da rá
huąhi. Nɛ bi 'yɛ̨t'a n'danza ra higo. Nɛ mi
pa ran 'yohʉ da nu 'bʉ di zʉpʉ yʉ́n dät'o,
pɛ xínga n'dandị bin zʉh yʉ́n dät'o ra higo.
7 Janangue bi zon'na rá mbɛfi bʉ ja rá huąhi
nɛ bi xifi da 'yɛxa ra za: "Nuya, ná hyu jɛya
ya ngue dí tø'mi din ja yʉ́n dät'o na ra za, pɛ
hin te i zʉdi. Dami 'yɛx ya, ndetho í sʉnba
yʉ́ dehe ra häi a ra za," bi 'yɛ̨mbi. 8 Pɛ nu'a
rá mbɛfi bi 'yɛ̨na: "Dím 'bäpʉ man'da jɛya,
ga zʉnspa ra häi bʉ rán dʉi, nɛ ga ponbä
xʉn ho yʉ häi. 9 Xøhma din zʉh yʉ́n dät'o
bʉya. Pɛ nu'bʉ hin din zʉdi, ga ɛxä 'bʉ," bi
'yɛ̨n'a ra mbɛfi bʉya, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús 'bʉ
mi man'a ran t'uti.

Nu'a ra Jesús bi hoc'a n'da ra mbɛdi xisu
10 N'da ra pa ran säya bʉya, min xänbate
bʉ ja ra niją ra Jesús. 11 Nɛ mi 'bäpʉ n'da ra
xisu ngue ná 'dɛ'ma hyąto jɛya madí ʉnba
ra zịthu, him madi japi di juạn rá ją'i. 12 Nɛ
nu'bʉ mi nu'a ra Jesús, bi 'yɛ̨mbi:
—Grá xisu, ya bi zä ni ją'i ya, bi 'yɛ̨mbi.
13 Nɛ bi mba nthädi ra xisu bʉya, bi dä'a ra
Jesús, 'bex bi juạn rá ją'i a bʉya. Nɛ nu'a ra
xisu bi 'yɛ̨spa Oją. 14 Pɛ nu'a ra ngʉrpi bʉ ja
ra niją ɛ̨mmɛ bin cuɛ nguetho bi nu ra Jesús
bi hoc'a n'da ra ją'i ra pa ran säya. Nɛ bi
'yɛ̨mp'ʉ mi 'bʉpʉ:
—Nts'änni 'dato pa gam pɛhmbʉ n'da
semana, nɛ gue'ʉ yʉ pa gua ɛ̨hmbʉ ngue
din hoc'ahʉ ua, pɛ hinga gue ra pa ran säya

gua ɛ̨hmbʉ da mba ma hoc'ihʉ ua, bi 'yɛ̨n'a ra ngʉrpi bʉ ja ra niją.

15 Nu ra Jesús bi 'yɛ̨na:

—Xi ahʉ, ha hin guí xojʉ nin dąnihʉ nɛ guí sixhʉ bʉ ja ra dehe madague ra pa ran säya. 16 Nɛ mi 'bäcua n'da ra xisu rám bom'bɛto ra Abraham, ná 'dɛ'mahyąto njɛya madi ʉnba ra zi̧thu tengu'bʉ án thu't'i, nɛ guí ɛ̨mhbʉ hingui ho ngue dá xocpä a nangue rá ts'ɛdi ra zi̧thu, nguetho ra pa ran säya ya, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

17 Bin hɛ̨tho ʉ yʉ́n sʉihʉ ra Jesús bʉya, nɛ bi mbɛs' yʉ́ sä. Pɛ nu'ʉ yʉ ją'i bin johya 'bʉ mi nu yʉn t'øt'e nui̧xte bi 'yøt'a ra Jesús.

Rán t'uti ra hmudä ra mostaza

18 Nɛ xø bi 'yɛ̨n'a:

—'Bɛ'a ní hmɛpya sä ga xi ahʉ ngue ga ut'ahʉ 'bɛpʉ ní manda rá ts'ɛdi Oją ua. 19 Nu'a, tengu rá hmudä ra mostaza. Zʉ ts'ʉ 'bʉ xʉ 'boni, pɛ nu'bʉ xʉm bøts'e, i te tengu n'da ra za, nɛ yʉ doja i øt' yʉ́ 'bafi bʉ ja yʉ́ 'yɛ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Ran t'uti rá íxi ra thuhmɛ

20 Nɛ xø bi 'yɛ̨na:

—'Bɛ'a man'da ra hmɛpya sä ga xi ahʉ ngue ga ut'ahʉ 'bɛpʉ ní manda rá ts'ɛdi Oją ua. 21 Nu'a, tengu ra íxi 'bʉ din jap'a ra jʉni, nɛ gätho bi nden'a ra jʉni bʉya, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Ran t'uti ra goxthi xʉn ts'i̧t'i

22 Nu ra Jesús i 'yo ra 'yu ní mba bʉ Jerusalén, nɛ bi xänba yʉ ją'i bʉ ja yʉ hnini bi thogui. 23 Nɛ nu'ʉ 'da yʉ ją'i bi 'yänni:

—Ha hin ɛ ngu'ʉ yʉ ją'i dim pøhø, gue da mba nhyąni, ɛ̨n'ʉ.

24 Nu'a ra Jesús bi dąti:

—Nu'a ní yʉt'a n'da bʉ mahɛ̨ts'i, tengu n'da ra goxthi xʉn ts'i̧t'i. Dami hyomhbʉ gui cʉthʉ bʉ, nguetho dí xi ahʉ, da zøn ra ora xʉn ngu da nde da yʉrpʉ, pɛ ya him man zä. 25 Nguetho da zøn ra ora da gut ra goxthi ra Hmu, nɛ dim 'bäpʉ thi ʉ 'da da zo'a, da 'yɛ̨mbi: "Ma Hmu i, dami xogahe." Pɛ nu'a ra Hmu da 'yɛ̨mda'ʉ: "Hin dí pą ahʉ," da 'yɛ̨mbi. 26 Nɛ nu'ʉ da 'yɛ̨n'ʉ: "Pɛ dán sihmɛhʉ, nɛ gá xängahe bʉ ja ma hninihe," da 'yɛ̨mbi. 27 Pɛ nu'a ra Hmu da 'yɛ̨na: "Pɛ dí xi ahʉ, hin dí pą ahʉ, ní mbähä bʉ, hin da zä gui cʉthʉ ua, gyʉ́ ts'om'bäihʉ," da 'yɛ̨mthoho ʉ.

28 Nɛ ɛ̨mmɛ da bɛ̨ndumbʉi ʉ 'bʉ dim 'bäpʉ thi bʉ di manda rá ts'ɛdi Oją. Nɛ din zom bʉ di cuxt' pʉ yʉ́ ts'i ʉ nangue ran ʉnbi da nu bʉ. Nɛ da hyant'a ra Abraham 'bʉpʉ mbo, nɛ ra Isaac, nɛ ra Jacob, nɛ gätho mi'da yʉ́ pøngahyą Oją, 29 nɛ da hnu ʉ xʉn ngu mi'da yʉ ją'i ngue bi nɛxpʉ gä na ngʉni ra ximhäi i hupʉ di manda rá ts'ɛdi Oją. 30 Nɛ dí xi ahʉ, to'o ɛ̨na i 'bɛt'o ua, dim 'bɛjua bʉ ʉ, nɛ nu'ʉ t'ɛ̨mbi i 'bɛjua ua, dim 'bɛt'o bʉ ʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Ra Jesús min nde xtí huɛ̨c'ʉ 'bʉpʉ Jerusalén

31 Nu'bʉ mi man'a ra Jesús, bi zø'i 'da yʉ fariseo nɛ bi 'yɛ̨n'ʉ:

—Nde'bʉ gui pøn'a n'dihi ua di manda rá ts'ɛdi ra Herodes, nɛ in nde da hyo'a i.

32 Bi dą'a ra Jesús:

—Nu ra Herodes ra hyäte a. Ní mbähä gui xihmbʉ ngue nuya nɛ nixudi ga thoqui ga øt' ma 'bɛfi, ga høn'a thi yʉ zi̧thu, nɛ ga hoc yʉ hyɛ̨nni bʉ ga thogui. Nimani bʉya ga juacä ma 'bɛfi, gui 'yɛ̨mfʉ, bi 'yɛ̨mbi. 33 Nuya, nɛ nixudi, nɛ nimani dan 'yogä, i jatho ga søm bʉ Jerusalén, nguetho guepʉ i tho bʉ yʉ́ pøngahyą Oją, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

34 Nɛ ɛ̨mmɛ bi du rá mbʉi ra Jesús nangue'ʉ i 'bʉpʉ Jerusalén, nɛ bi 'yɛ̨na:

—Nu ahʉ gyʉ mɛnguhʉ Jerusalén, guí hohʉ yʉ́ pøngahyą Oją, nɛ gadí bat'adohʉ ʉ bí pɛn'nahʉ Oją. Hangu yʉ pa dá nde ga jamansu ahʉ tengutho n'da ra c'ʉ'øni i comp' yʉ́ bąsi 'bʉ xʉn de, pɛ nu ahʉ hin gá ndehʉ. 35 Nuya njon da mbäh ni hninihʉ nɛ hin din ja ahʉ rán ją̨pi Oją. Nɛ dí xi ahʉ, hin gui nujʉ mahøn'a jague'bʉ bá ɛ̨cä mahøn'a. Nɛ nu'bʉ gá nujʉ, gui 'yɛ̨njʉ: "Mająpi a bá ɛ̨hɛ nangue rá thuhu ra Hmu," gui 'yɛ̨njʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús 'bʉ mi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ mɛngu bʉ Jerusalén.

14

Nu'a ra Jesús bi hoc'a n'da xʉn nden rá ją'i

1 Nu n'da ra pa ran säya, bi mba bán sihmɛ bʉ rá ngu n'da ra ngʉrpa fariseo a ra Jesús. Nɛ gätho i 'bʉpʉ ja ran sihmɛ ɛ̨mmɛ bi dø'mi da nu 'bɛ'a da 'yøt'a ra Jesús. 2 Nguetho mi 'bʉpʉ n'da ran 'yohʉ xʉ nden rá ją'i. 3 Nɛ nu'a ra Jesús bi 'yän'dʉ yʉ fariseo nɛ yʉ xänbate niją bʉya:

—Ha din thɛui yʉn t'ɛ̨di 'bʉ di hoc'a n'da ra hyɛ̨nni 'bʉ ra pa ran säya, ɛ̨n'a.

4 Pɛ xínga n'da'ʉ bi dąt'a. Nu ra Jesús bʉya, bi hoc'a ran 'yohʉ nɛ bin 'yçhmi.
5 Nɛ nubʉya, bi 'yçmp'ʉ yʉ fariseo nɛ yʉ
xänbate niją:
—Xi'bʉ n'da ahʉ, 'bʉ xtan däh nin
dąnihʉ ogue ni buruhʉ bʉ ja ra hyąhäi a ra
pa ran säya, ha hin guí jʉxhʉ madague ra
pa ran säya, bi 'yçn'a ra Jesús.
6 Pɛ xínga n'da bi zä bi dądi.

Ra Jesús bi ma hin da hyoni din nuịxte zɛhɛ n'da

7 Nu ra Jesús bʉya, bi nu'ʉ 'da i hon yʉ́n
thuts'i, in nde 'darpʉ da hyuhmbʉ ʉ i pa
nt'çspi bʉ ja ran sihmɛ, nɛ bi 'yɛna:
8-9 —O guí homhbʉ ngue 'darpʉ gui
hyuhmbʉ ʉ ja yʉ́ ts'ɛdi, nguetho nu'bʉ
'darpʉ guí huhmbʉ ʉ, xi'bʉ da zøm bʉ n'da
ngue man'da da t'çspi, nɛ da xi ahʉ ra
mɛngu bʉ, "Gui ndanjʉ nguetho rán säui
da hyupʉ na," da 'yçn'ahʉ. "Bá huhnʉ," da
'yçn'ahʉ, nɛ çmmɛ gui pɛs' ni sähʉ bʉya.
10 Man'da xʉn ho gui hyuxhʉ bʉ ma'ueni
ts'ʉ 'bʉ gá cʉthʉ bʉ ja ran sihmɛ, nɛ nu'bʉ
bi nu ahʉ ra mɛngu bʉ, da xi ahʉ: "Amigo
ahʉ, ba çhmbʉ ua, gui hyuxhʉ ua man'da
xʉn ho," da 'yçn'ahʉ. Nɛ gätho'ʉ 'bʉpʉ
da numanho ahʉ bʉya, bi 'yçn'a ra Jesús.
11 Nguetho gätho'ʉ din 'yçzɛhɛ, da zøn ra pa
da go'ahäi. Pɛ gätho to'o hin din 'yçzɛhɛ, da
zøn ra pa da t'çspi, bi 'yçn'a ra Jesús.
12 Nɛ xø bi 'yçn'a ra Jesús, bi 'yçmp'a ra
mɛngu bʉ:
—Nu'bʉ gui 'yøt'a n'da ran sihmɛ, o guí
zon'dʉ ni amigo, xínga gue'ʉ ni cu, xínga
gue'ʉ ni mɛni, xínga gue'ʉ yʉ mɛmbɛti
guin tøt'am'bʉihʉ, nu'ʉ, m'bɛjua da zix'i
i gan sihmɛ, tengu gá 'yørpe. 13 Pɛ nu'bʉ
gui 'yøt'a n'da ran sihmɛ, dami zon'dʉ yʉ
hyoya, nɛ yʉ mbɛdi, nɛ yʉ dogua, nɛ yʉ
xädä, 14 nɛ di jąp'ahʉ Oją bʉya. Nguetho
nu'ʉ, hin da zä di co'ts'a'i 'bɛ'a gá 'yørpa ʉ.
Pɛ Oją di co'ts'a 'bʉ bi zøn ra pa da xox'ʉ yʉ́
'yçc'yɛi xʉn du, bi 'yçn'a ra Jesús.

Ran t'uti ra dąnsihmɛ

15 N'da ran 'yohʉ mi sihmɛhʉ bʉ, 'bʉ mi
'yø'a bi man ra Jesús, bi 'yçna:
—Mająpi gätho to'o din sihmɛ bʉ di
manda rá ts'ɛdi Oją, bi 'yçn'a ran 'yohʉ.
16 Nɛ nu'a ra Jesús bi xi'a n'da ran t'uti
nangue'ʉ to'o njuąntho din sihmɛ bʉ di
manda rá ts'ɛdi Oją, nɛ bi 'yçmp'ʉ:
—Mi 'bʉ'a n'da ran 'yohʉ bi 'yøt'a n'da
ra dąnsihmɛ, nɛ çmmɛ xʉn ngu ʉ bi xifi
din sihmɛ bʉ. 17 Nɛ nu'bʉ mi gua'a bi hoc
ran sihmɛ, bi mbɛn'na rá 'yçhɛ da xi'ʉ 'bex
ba çhɛ. 18 Pɛ gätho ʉ bi ma hingui sä da
mba. Nu n'da ran 'yohʉ bi 'yçna: "Nugä
ja dá tängä n'da ma huąhi, jatho ga mba
ba nugä. Dami pungagui, hingui sä ga
mba," bi 'yçn'a n'da. 19 Nɛ nu'a man'da ran
'yohʉ xø bi 'yçna: "Nugä ja dá tängä cʉt'a
pare yʉ mbʉndąni, jatho ga säpi ga pɛpi,
dami pungagui, hingui sä ga mba," bi 'yçn'a
man'da. 20 Nɛ xø man'da bʉya bi 'yçna: "Ja
dá singä n'da ma xisu nɛ hingui sä ga mba
bʉ," bi 'yçn'a.
21 Nu'a ra 'yçhɛ bʉya, bi mbengbʉ ja rá
ngu'a rá hmu, nɛ bi xifi 'bɛ'a gätho bi man'ʉ
yʉn 'yohʉ. 'Bex bin cuɛ'a rá hmu bʉya, nɛ
xø bi mbɛnh mahøn'a ngue da mba n'dihi
bʉ ja yʉ́ 'yu ra hnini, nɛ ba si'ʉ yʉ hyoya,
yʉ mbɛdi, nɛ yʉ xädä, nɛ yʉ dogua da dịm
bʉ, ba çhɛ din sihmɛ. 22 Nubʉya, nu ra 'yçhɛ
bi 'yçmp'a rá hmu: "'Bʉcua ya bá sigä ya,
pɛ him bi yuh ni ngu." 23 Nu rá hmu bʉya, bi
'yçmbi: "Ní mba bʉ ma'ueni ts'ʉ ra hnini,
nɛ dami 'yørpa ts'ɛdi ba ç'ʉ hønt'a go to'o
gui tịm bʉ 'yu, da yuh ma ngu. 24 Pɛ xínga
n'da ran 'yohʉ rá mbʉdi dá zohndä da zi na
man sihmɛgä," bi 'yçn'a rá hmu, bi 'yçn'a
ra Jesús 'bʉ mi man na ran t'uti. Bi ma
nangue'ʉ t'çmbi hin yʉ́n sähʉ, pɛ man'da
go da yʉrpʉ di manda rá ts'ɛdi Oją ʉ.

Da nu yʉn ʉnbi to'o da dɛn'na ra Cristo

25 Nɛ xʉn ngu yʉ ją'i mi tɛn bʉ 'yu ra Jesús.
Nu ra Jesús bʉya, bi nyçgui nɛ bi 'yçmp'ʉ:
26 —To'o gätho in nde da dɛngui, jatho
man'da xʉn ngu da bçngä xinda guepʉ nam
bçn'a rá ta o gue rá mbe, ogue rá xisu, ogue
yʉ́ t'ʉhni, o gue yʉ́ cu. Jatho man'da da
bçngä xinda guepʉ nín huçczɛhɛ. Nu'bʉ
hin'na, hin da zä da dɛngui. 27 Nɛ to'o gätho
hin da hyät yʉn ʉnbi, ngue i su da tho 'bʉ
da dɛngui, hin da zä da dɛngä ʉ.
28 Nɛ 'bɛ gan 'yomfçnihʉ ts'ʉ 'bʉ gui
hyäthʉ gui tɛngahʉ, tenguthoho n'da ran
'yohʉ 'bʉ da 'yçna da hyøh rá ngu. 29 M'bɛt'o
din 'yomfçni 'bɛ'a da 'yøt'e, nu'bʉ hin'na,
ts'ʉrpʉ thoho hinga xøt'a dí jua'a rá ngu.
Nu yʉ ją'i bʉya da denthoho, 30 nɛ da 'yçn'ʉ:
"Nuna ran 'yohʉ bi dʉ'ma rá ngu, pɛ hinga
xøt'a bi juadi," da 'yçn'ʉ, bi 'yçn'a ra Jesús.

31 Nɛ ngutho n'da ra ts'ʉt'abi 'bʉ i 'bʉ'i 'dɛt'a
mahuąhi yʉ́ dofʉi, pɛ m'bɛt'o din 'yomfẹni
'bʉ da zä din tunhui a man'da ra ts'ʉt'abi
'bʉ'i 'däte mahuąhi yʉ́ dofʉi. 32 Nɛ nu'bʉ im
bẹni hingui sä da dąpi, pɛ da mbɛhna n'da
rám 'bɛhni da 'yän 'bʉ da zä din hocpadahʉ.
33 Nɛ ngutho ahʉ, pɛ jatho 'bɛ gan
'yomfẹnihʉ 'bʉ da zä gui 'yɛ'ts' ni pähä
zɛhɛhʉ, nɛ him man guim bẹmhbʉ 'bɛ'a i
ja ahʉ, janangue da zä gui tɛngahʉ bʉya, bi
'yẹn'a ra Jesús.

Hingui ho ra ụ 'bʉ di 'bɛh rán ho

34 Nɛ man'da bi man ra Jesús, bi 'yẹna:
—Nu ra ụ mahyoni a, pɛ nu'bʉ di 'bɛh
rán ho, hin'yʉ 'bɛ'a din hogui. 35 Nɛ nte
da mbɛfi, xínga gue ra häi sä di hoqui, nɛ
da mba ma bʉnt'i thoho. Guín jahʉ bʉ 'bʉ
hin'yʉ nin hohʉ, bi 'yẹn'a ra Jesús.

15

Ran t'uti ra dɛ'yo bim 'bɛdi

1 N'da ra pa, xʉn ngu yʉ hyącahäi nɛ
mi'da yʉ ts'om'bäi bim pɛti bʉ, da 'yøde
'bɛ'a i man'a ra Jesús. 2 Janangue'a nu'ʉ yʉ
fariseo nɛ yʉ xänbate niją bi c'ąman'ʉ ra
Jesús, nɛ bi 'yẹn'ʉ:
—Hingui ho øt'na ran 'yohʉ, nguetho i
yąhʉ nɛ i sihmɛhʉ yʉ ts'om'bäi, sä bi 'yẹn'ʉ.
3 Nɛ nu'a ra Jesús bi xi'a n'da ran t'uti, nɛ
bi 'yẹmp'ʉ:
4 —Xi'bʉ n'da ran 'yohʉ i 'bʉ'a n'da
ciɛnto yʉ́ dɛ'yo, nɛ xtim 'bɛ'a n'da, nɛ
hønt'ʉ goho 'däte ma'dɛ'ma gʉto di 'bʉpʉ,
'bɛ'a da 'yøt'a. Ha hin da zopʉ goho 'däte
ma'dɛ'ma gʉto, ngue da mba ba hon'a bim
'bɛdi gue'bʉ go bi dịni. 5 Nɛ nu'bʉ bi dịni,
da gäx rá xịxi, din johya bʉya. 6 Da duxpʉ
ja rá ngu, da zon'dʉ yʉ́ amigo, nɛ'ʉ din
tøt'am'bʉihʉ, nɛ da 'yẹmp'ʉ: "Dan johyahʉ
ya, nguetho dá tịngä na ma dɛ'yo bim
'bɛdi," da 'yẹmp'ʉ. 7 Ngutho bʉ mahẹts'i,
ẹmmɛ di johya ʉ bí 'bʉpʉ 'bʉ bi päh rán
'yomfẹni n'da ra dądits'oqui ua ja ra ximhäi.
Man'da di johya nangue'a, xinda gue'ʉ
mbẹni hingui dim 'bɛdi, ngue ẹna hin'yʉ yʉ́
ts'oqui, bi 'yẹn'a ra Jesús.

Ran t'uti n'da ra xisu bi 'bɛh rá mbɛti

8 Nɛ man'da ran t'uti bi man ra Jesús, bi
'yẹna:
—Nɛ ximangutho n'da ra xisu mi ja 'dɛt'a
yʉ́ mbɛti nɛ bi 'bɛ a n'da, pɛ 'bɛ'a hmaha
da 'yøt' ra xisu bʉya. Ha hin di søc rá sibi
nɛ da goc rá ngu, da hyoni gue'bʉ go bi
dịni. 9 Nɛ nu'bʉ bi dịm bʉya, da zon'dʉ yʉ́
amigo nɛ'ʉ din tøt'am'bʉihʉ, nɛ da 'yẹmbi:
"Dan johyahʉ nguetho dá tịngä ma mbɛti
dá 'bɛcä," da 'yẹmbi. 10 Ngutho ʉ yʉ́m 'bɛhni
Oją bí 'bʉpʉ mahẹts'i, ẹmmɛ di johya 'bʉ bi
päh rá mbʉi n'da ra ją'i ua, bi 'yẹn'a ra Jesús.

Ran t'uti n'da ran 'yohʉ bi huẹc rá
ts'ʉnt'ʉ

11 Ra Jesús bi ma man'da ran t'uti 'bɛpʉ ní
huẹgahʉ Oją nɛ bi 'yẹna:
—Mi 'bʉ'a n'da ran 'yohʉ yoho yʉ́
ts'ʉnt'ʉ mi 'bʉi. 12 Nu'a ná yoho rá ts'ʉnt'ʉ
bi 'yẹmp'a rá ta: "Dami 'dac ya 'bɛ'a
guím bẹni gui soga 'bʉ gá tu," bi 'yẹmbi.
Janangue nu'a ran 'yohʉ bʉya, bi unni 'bɛ'a
gätho in ndepe da gohmi'ʉ yʉ́ ts'ʉnt'ʉ.
13 Mi tho'i ts'ʉ yʉ pa bʉya, bi hyąxa bin
t'un'na to'o xí 'yäh ra erencia, nɛ bi mba.
Bi mba n'danni ra häi, yatho, nɛ 'bexque
'dahmantho bi jua'a bi hyąts'i, nguetho bi
'yøt'e 'bɛ'a bi numanhosɛ. 14 Gätho bi juadi,
xíngui ts'ʉ nte bi 'yɛgui. Nɛ guepʉ ra häi
xí zøni bin ja n'da ra dąthu, nɛ xíngui ts'ʉ
'bɛ'a da zi.
15 Pɛ nubʉya bi hyon ra 'bɛfi ra ts'ʉnt'ʉ.
Nɛ nu n'da ran 'yohʉ, ra mɛngu bʉ, bi xifi
di jamansup yʉ́ ts'ʉdi. 16 Pɛ njon bi 'uịn'a
ra ts'ʉnt'ʉ nɛ in nde da zi'a mi si yʉ ts'ʉdi,
nguetho ẹmmɛ tumanthuhu. 17 Nɛ nu'bʉ
mi thoh yʉ pa, bin 'yomfẹni bʉya, bi bẹni:
"Nubʉ ja rá ngu ma ta, mbongui thoho 'bɛ'a
da zi yʉ́ 'yẹhɛ, nɛ nugä dí sägä ran ʉnbi ngue
hin'yʉ ga sigä ua. 18 Pɛ man'da xʉn ho 'bʉ ga
pengä nɛ ga xi'a ma ta: "Nu'i ma ta'i, nugä
dá øt'ä ram fɛ'ts'i nangue'e nɛ nangue Oją,
19 nɛ him man sä'be gui 'yẹngui ni ts'ʉnt'ʉgä
ya. Gui 'yẹngui ni 'yẹhɛthohogä ya, ga
ẹmbi," bi 'yẹnsɛ a ra ts'ʉnt'ʉ.
20 'Bex bi mba bʉya bi hyąx ra 'yu í mba
bʉ 'bʉh rá ta. Pɛ nu'bʉ mi ts'ʉtho da zøn rá
ngu, 'bex bi hyant'a rá ta ngue ba ẹpʉ, nɛ
ẹmmɛ bin johya, bi huẹc'a rá ts'ʉnt'ʉ. Bin
ti'a rá ta, bin c'at'ui bʉ 'yu, bi hyʉfi nɛ bi
zʉspa rá 'yogu. 21 Pɛ nu'a ra ts'ʉnt'ʉ bi xi'a
rá ta: "Nugä, dá øt'ä ram fɛ'ts'i nangue'e nɛ
nangue Oją. Nɛ him man sä'be gui 'yẹngui
ni ts'ʉnt'ʉgä ya," bi 'yẹmbi.
22 Pɛ nu'a rá ta, bi xih yʉ́ 'yẹhɛ: "Dami
hethʉ ra pahni man'da xʉn ho, nɛ dami cär-
pahʉ n'da ram fo'yɛ rá xä, nɛ gui 'yʉrpahʉ

yʉ́ zapato. 23 Nɛ ba sihʉ ra t'ʉndąni xʉn
zaqui nɛ gui hyohʉ, gui hojʉ ran sihmɛ nɛ
dan johyahʉ. 24 Nguetho nuna ma ts'ʉnt'ʉ
tengu'bʉ bi du, pɛ nuya, tengu'bʉ bim 'bʉi
mahøn'a. Bim 'bɛdi pɛ nuya dá tịn ya," bi
'yęn'a rá ta.
Nɛ 'bex bin ja ran sihmɛ.
25 Pɛ nu'a ra 'bɛt'o ts'ʉnt'ʉ mi 'yo bʉ
huąhi, nɛ nu'bʉ mi mba bʉ ja rá ngu, i øh ra
'bida nɛ ran johya mi ja bʉ ja rá ngu rá ta.
26 Nɛ nu'a, bi zohn'na n'da rá 'yęhɛ bi 'yänni:
"'Bɛ'a i ja bʉ ja rá ngu ma ta," bi 'yęmbi.
27 Nɛ nu ra 'yęhɛ bi 'yęmbi: "Nu'a nin
'yohʉ bi zøhø, nɛ ni ta bi hyo ran dąni xʉn
zaqui, bi 'yøt'a n'da ran sihmɛ xʉn ndoho.
Nguetho bin johya ngue ya bá penc'a nin
'yohʉ," bi 'yęmbi.
28 Pɛ nu'a rá mbʉdi ts'ʉnt'ʉ bin cuɛ nɛ
him bi nde bi yʉrpʉ mbo ra ngu. Nɛ nu'a
rá ta bi bøni, bi 'yørpa ts'ɛdi da yʉrpʉ mbo.
29 Pɛ nu rá ts'ʉnt'ʉ bi 'yęmp'a: "Ɛ̨mmɛ xʉn
ngu yʉ jɛya dá øt'ä ni 'bɛfi nɛ xínga n'dandị
dá fɛsthoho a gá xiqui. Nɛ hin jąm'bʉ xcá
'dac'a n'da ra t'ʉchibo ngue dan sihmɛhe
ma amigo. 30 Pɛ nu'bʉ go mi zø'a ni ts'ʉnt'ʉ
bi juat'a ni mbɛti nɛ xʉn ts'o bi 'yøt'e, 'bex
gá hyo ra t'ʉndąni xʉn zaqui," bi 'yęmbi.
31 Pɛ nu'a rá ta bi 'yęmbi: "Pɛ ma zʉ
ts'ʉnt'ʉ i, thocua thoho dí 'bʉhmi ua, nɛ
gätho 'bɛ'a i jagä, gätho ni mbɛti. 32 Pɛ
xʉn ho 'bɛ'a dá øt'ä nguetho nu nin 'yohʉ
tengu'bʉ ya xí du nɛ i 'bʉi mahøn'a, nu'a
bim 'bɛdi pɛ ya dá tịmhbʉ," bi 'yęn'a rá ta,
bi 'yęn'a rá Jesús 'bʉ mi man ran t'uti.

16

Ra nt'uti ra ngʉrpa 'yęhɛ hinga gue'a bi 'yøt'e

1 Nɛ xø bi ma man'da ran t'uti a ra Jesús,
nɛ bi 'yęna:
—Mi 'bʉ'a n'da ra mɛmbɛti, nɛ mi si n'da
rá ngʉrpa 'yęhɛ bi xifi di manda 'bɛ'a gätho
i pɛ'ts'i. Pɛ bi si'a ra mɛmbɛti hingui ho øt'
rá ngʉrpa 'yęhɛ nguetho i hączɛhɛ 'bɛ'a i
ndesɛ. 2 Janangue'a bi zon'na rá 'yęhɛ nɛ
bi 'yęmbi: "Dá øcä hingui ho'a guí øt'e.
Nuya, dami däqui hangu din thɛui ma 'bɛfi
nguetho ya him man gam pɛcua," bi 'yęmbi.
3 Nu'a ra 'yęhɛ bi bęm bʉya 'bɛ'a da 'yøt'e.
Bi 'yęnsɛ: "Nuya him man zä dam pɛcua
ya, nɛ hingui sä dam pɛh na huąhi, nɛ dí
pɛ'ts' ma sä ga ätho ra mbɛti, 'bɛ'a hmaha
ga øt'ya," bi 'yęnsɛ. 4 Bi bęm bʉya 'bɛ'a da
'yøt'e n'dahma dim 'bʉh yʉ́ amigo di zɛ 'bʉ
hin'yʉ rá 'bɛfi.
5 Nɛ nu ra ngʉrpa 'yęhɛ bi zon'dʉ to'o i
tup'a rá hmu. Nɛ bi 'yän'na n'da hangu in
dupate. 6 Nɛ bi dąti, bi 'yęna: "N'da cɛento
dąmbot'ɛgui ra aceite dí tupi." Nɛ nu'a ra
'yęhɛ bi 'yęmbi: "Dami ts'on ni søcuą nɛ
gui 'yo't' ma'da'yo gui hyuxpʉ ngue hønt'a
yote ma'dɛt'a yʉ dąmbot'ɛgui guí tupa ma
hmu," bi 'yęmbi. 7 Nɛ xø bi 'yän'na man'da
ran 'yohʉ hangu xø in dupate a. Nu'a bi
dąti: "N'da cɛento t'ɛni ra trigo dí tupi." Nɛ
nu'a ra 'yęhɛ bi 'yęmbi: "Dami päh ni søcuą,
nɛ dami hyuxpʉ goho 'däte t'ɛni thoho guí
tupi."
8 Nɛ nu'bʉ mi pą'a rá hmu 'bɛ'a bi 'yøt'
rá 'yęhɛ, bi 'yęmbi: "Ɛ̨mmɛ guí pądi 'bɛ'a
sä gui 'yøt'e ngue din jasɛ 'bɛ'a gätho gui
hyoni," bi 'yęn'a rá hmu. Nu yʉ ją'i 'bʉh ya,
ę̨mmɛ i pądi da hyät' yʉ́ mija'ihʉ n'dahma
da dąsɛ. Pɛ nu'ʉ i 'yo bʉ ja ran nɛqui, hingui
pądi da 'yøt'e tengu na, bi 'yęn'a ra Jesús.
9 Nɛ dí xi ahʉ ngue nu ra mbɛti di ts'onba
rán 'yomfęni ʉ 'da, pɛ da zøn ra pa ngue hin
te di muui a, pɛ nu ni mbɛtihʉ xʉn ho 'bʉ
gui fäxhʉ yʉ ją'i, nɛ dim 'bʉh ni amigohʉ
ngue 'darpʉ gním 'bʉhmbʉ bʉ mahęts'i.
10 'Bʉ'i 'da zʉ ts'ʉtho i ja da 'yøt'e, pɛ i
pądi di jamansu a, janangue'a mfądi da bądi
di jamansu 'bʉ di ja xʉn ngu 'bɛ'a da 'yøt'e.
Pɛ 'bʉi 'da zʉ ts'ʉtho i ja da 'yøt'e, nɛ hingui
pądi di jamansu a, janangue mfądi ngue hin
da bądi di jamansu 'bʉ di ja xʉn ngu 'bɛ'a
da 'yøt'e. 11 Nu'bʉ hingui pądi di jamansu
'bɛ'a i ja ua ja ra ximhäi, nɛ xín da bądi di
jamansu rá 'bɛfi Oją. 12 Nɛ nu'bʉ hingui pądi
di jamansu a hin rá mbɛti zɛhɛ, njon da zä
di un'na njuąntho rá mbɛti 'bʉ.
13 Njo'o n'da ra ją'i sä dim 'bʉ'i yoho yʉ́
hmu, nguetho nu'a n'da ra hmu hin da
numanho a, nɛ nu man'da di huęc'a. Uague
da 'yørpa rá 'bɛfi a n'da nɛ da zocpada bʉ rá
'bɛfi a man'da rá hmu. Ngutho n'da ra ją'i
hingui sä da 'yęmbi rá hmu a Oją 'bʉ ę̨mmɛ
di ho ra mbɛti, bi 'yęn'a ra Jesús.
14 Nu yʉ fariseo ę̨mmɛ di ho ra mbɛti ʉ, nɛ
nu'bʉ mi 'yø'a bi man ra Jesús, bi denthoho.
15 Pɛ nu'a ra Jesús bi 'yęmp'ʉ:
—Nu ahʉ gyʉ́ fariseohʉ, guí øthʉ 'bɛ'a ní
numansu ahʉ yʉ ją'i, pɛ nu Oją i pądi 'bɛ'a
i ja bʉ mbo ni mbʉihʉ. Nɛ nu'ʉ gätho im

bęnsɛ yʉ ją'i ngue di muui, pɛ hin te di muui bʉ na nu Ojạ ʉ, bi 'yęn'a ra Jesús.

*Ra Jesús bi ma din th*ɛui ʉ yʉn t'ędi a rá ts'ɛdi Ojạ

16 —Nu mam 'bɛt'o gán xähmbʉ yʉ́n t'ędi ra Moisés, nɛ gán xähmbʉ 'bɛ'a bi 'yo't' yʉ pøngahyạ maya'bʉ, bi 'yęmp'ʉ. Pɛ nu ra Xuua Nxixyạ bi dʉ'mi bi man ran ho ma'da'yo nɛ bi ma 'bɛpʉ ní manda rá ts'ɛdi Ojạ. Nɛ xʉn ngu yʉ ją'i ya i øt'ra ts'ɛdi da yʉrpʉ di manda rá ts'ɛdi Ojạ.

17 Pɛ madague'a, pɛ xínga n'dant'ohni dim 'bɛ'ʉ yʉn t'ędi. Nu ra ximhäi nɛ mahęts'i da guadi, pɛ hin dim 'bɛ'ʉ yʉn t'ędi, bi 'yęn'a ra Jesús.

*Ra Jesús bi ma hingui ho ran hy*ɛgui

18 —Nɛ nu'a to'o da hyɛh rá xisu nɛ da zim man'da, ra 'yomt'ęni a. Nɛ nu'a to'o da zin'a ra xisu bi thɛgui, nɛ gue'a dín 'yomt'ęni a bʉya, bi 'yęn'a ra Jesús.

*Ran t'uti ra m*ɛmbɛti nɛ ra hyoya í Lázaro

19 Nɛ bi ma man'da ran t'uti ra Jesús, bi 'yęna:

—Mi 'bʉ'a n'da ra mɛmbɛti nɛ mahotho rá pahni xʉm hmadi a mi he, nɛ ęmmɛ mi 'bʉmanho bʉ ja rá ngu, tengu thoho 'bʉ i ja ra ngo. 20 Nɛ i 'bʉ'a n'da ra hyoya, ęmmɛ mi sä ran ʉnbi, í Lázaro a. Nɛ gätho rá ją'i mi ja yʉ 'ya. Nɛ mi hupʉ ja rá goxthi ra mɛmbɛti, 21 ngue mim bęni da zi 'bɛ'a da hyɛpʉ ja rá mɛxa a ra mɛmbɛti. Nɛ nu'ʉ yʉ xą'yo bi decpa yʉ́ 'ya bʉ i hudi.

22 Bi zøn ra pa bi du'a ra hyoya. Nɛ nu yʉ́m 'bɛhni Ojạ bi zixpʉ mahęts'i nguepʉ 'bʉ'a ra Abraham. Mbɛjua bʉya bi du'a ra mɛmbɛti. 23 Nɛ nu'bʉ mi du'a ra mɛmbɛti bʉya, ęmmɛ bi nu ran ʉnbi bʉ bi mba.

Nɛ bi ndøts'e, bi nu yabʉ bí 'bʉ'a ra Abraham nɛ ra Lázaro 'darpʉ bí 'bʉhmi. 24 Nu ra mɛmbɛti bi mbafi, bi 'yęmp'a ra Abraham: "Nu'i mam bombøta i Abraham, dami huęgui ts'ʉ, ba pɛnhua ra Lázaro da dʉt'ra dehe rá xä, da därca ma jąni, nguetho ęmmɛ di ʉng na ra sibi i ja ua." 25 Pɛ nu ra Abraham bi 'yęmp'a: "Nu'i, mam bom'bɛto i, dami bęn'i ts'ʉ 'bɛ'a gá 'yøt'e 'bʉ gmi 'bʉpʉ ja ra ximhäi. Gätho xʉn ho 'bɛ'a mi ja i, pɛ nu'a ra Lázaro hønt'a ran ʉnbi bi nu bʉ. Pɛ nuya din johya ua ra Lázaro ya, pɛ go hønt'a ran ʉnbi guí nu ya. 26 Nɛ man'da dí xi'i, hingui sä n'da da nɛxua da zørpʉ guí 'bʉi, nguetho i ja inde n'da ra mba'ye xʉn ndoho. Nɛ nu'i hingui sä gua nɛxpʉ guí 'bʉi gui søcua, nguetho i cot'a ra mba'ye bʉ," bi 'yęn'a ra Abraham.

27 Nu ra mɛmbɛti xø mahøn'a bi xi'a ra Abraham: "Pɛ nu'bʉ hin da zä ba pɛnhua, pɛ gui pɛn'na ra Lázaro bʉ ja rá ngu ma ta da xi'ʉ 'bʉpʉ 'bɛ'a dí sägä. 28 Nguetho i 'bʉpʉ cʉt'a man 'yohʉ, nɛ dí ndepe nɛ'ʉ da zøm bʉ guí 'bʉhmi 'bʉ bi du, nɛ him ba ęcua ja ran ʉnbi," bi 'yęn'a. 29 Pɛ nu ra Abraham bi 'yęmp'a: "Nubʉ 'bʉh nin 'yohʉ, i ja bʉ rám hman ra Moisés nɛ yʉ́ pøngahyạ Ojạ, i sä da 'yøxʉ 'bɛ'a i man'ʉ." 30 Pɛ nu ra mɛmbɛti bi 'yęn'a: "Pɛ nu'i ma ta Abraham, hinga xøt'a rám hman ra Moisés ngue da 'yø'ʉ man 'yohʉ, pɛ nu'bʉ da ndants'a n'da xʉn du ngue da xifi, da 'yø 'bʉ." 31 Pɛ nu ra Abraham bi 'yęmbi: "Nu'bʉ hin da 'yʉrpa ra güɛnda 'bɛ'a i man ra Moisés nɛ yʉ́ pøngahyạ Ojạ, xín da 'yʉrpa ra güɛnda 'bʉ da ndants'a n'da xʉn du," bi 'yęn'a ra Abraham, bi 'yęn'a ra Jesús 'bʉ mi man ran t'uti.

17

Xʉn dʉxqui ra ts'oqui

1 Nu'a ra Jesús bi xih yʉ́ xädi, bi 'yęmp'ʉ:

—Hin'yʉ n'da ra pa hin da ts'ä a ni mbʉihʉ gue i nde di 'bɛp ahʉ gui 'yøthʉ ra ts'oqui. Pɛ ndumbʉitho da nu'a to'o di japi da 'yøt' yʉ ts'oqui rá mijạ'iui. 2 Dí xi ahʉ, to'o di japi da 'yøt' ran ts'o n'da hinga na te rá mbʉi, man'da xʉn ho 'bʉ xtín thạrpa n'da ra dojʉni rá 'yʉga nɛ xtá t'ɛntpʉ ja ra deją, xinda gue'bʉ xtí japi xta 'yøt' ran ts'o a n'da hinga na te rá mbʉi. 3 Dami jamansu 'bɛ'a guí øthʉ. Nu'bʉ 'bʉ'a n'da ni mijạ'ihʉ bi 'yøt'ahʉ ran ts'o, dami xihmbʉ hingui ho'a bi 'yøt'ahʉ. Nɛ nu'bʉ da 'yømanho a guí xihmbʉ, damim punbahʉ 'bʉ. 4 Nɛ nu'bʉ yoto nidi n'dapa da 'yøt'ahʉ ran ts'o, nɛ n'dandị ngu n'dandị da 'yä ahʉ ra punbi, dami punbahʉ gätho, bi 'yęn'a ra Jesús.

Gätho xʉn hęi sä da 'yøt'a n'da 'bʉ i ęc'yɛi xʉn ho

5 Nu'ʉ yʉ xädi bi 'yęm bʉya:

—Grá Hmu, dami jaje ga ęc'yɛihe xʉn ho, bi 'yęmp'a ra Jesús.

6 Nu'a ra Jesús bi 'yęmp'ʉ:

—Madague'a ęmmɛ zʉ ts'ʉtho gui 'yęc'yɛigahʉ, tengu bʉ ni nɛqui rá hmudä

ra c'u, sä gui xihmbʉ ra za 'bäcua da 'uegue dím 'bäpʉ ja ra deją nɛ da 'ueh pʉya. Hin'yʉ 'bɛ'a xʉn hęi 'bʉ gui 'yęc'yɛigahʉ, bi 'yęn'a ra Jesús.

Hin ga ęmfʉ xʉn ho dí øthʉ 'bʉ dí øthʉ'a i sijʉ

7 —Nu'bʉ n'da ran 'yohʉ 'bʉh rá 'yęhɛ di jamansup yʉ́ dɛ'yo uague dim pɛpʉ rá huąhi, nɛ nu'bʉ bin de bá ępʉ ja rá ngu bʉya, ha da sifi din sihmɛ. 8 Pɛ hin'na, pɛ da sifi di hocpa rán sihmɛ rá hmu, nɛ nu'bʉ bi niyą, ja din sihmɛ ra 'yęhɛ bʉya. 9 Nu'a ra 'yęhɛ 'bʉ bi 'yøt' rá 'bɛfi bi xih rá hmu, hingui t'ęmbi "jamadi gá 'yørca ma 'bɛfi," hingui t'ęmbi, ngue ya ra 'yęhɛ thoho. 10 Nɛ ngutho ahʉ 'bʉ gá 'yøthʉ rá 'bɛfi Oją, gui 'yęnthohʉ bʉya: "Hin nte dá øthe ngue dí hnumanhoje, nguetho hønt'a bi xije Oją dá øthe," gui 'yęmhbʉ, bi 'yęn'a ra Jesús.

Ra Jesús bi hoqui 'dɛt'a yʉn 'yohʉ mí hęmb ra t'axca'ya

11 Nu'a ra Jesús 'bʉ mi 'yo bʉ ja ra 'yu ní mba Jerusalén, bi tho inde bʉ ja yʉ́n yąni yʉ xɛqui Samaria nɛ Galilea. 12 Nɛ nu'bʉ mi ts'ʉtho da yʉt'a n'da ra hnini, ba ępʉ 'dɛt'a yʉn 'yohʉ i nde din c'athʉ ra Jesús. Gätho mi hęmb ra t'axca'ya ʉ. Nɛ nu'ʉ yʉn 'yohʉ yabʉ ts'ʉ bim 'bäi nɛ nts'ɛdi bi mbafi, bi 'yęn'ʉ:

13 —Nu'i Jesús, grá xänbate i, dami huęgahe ts'ʉ, bi 'yęmbi.

14 Nu ra Jesús 'bʉ mi nu'ʉ bʉya, bi xi'ʉ da 'yut yʉ́ ją'i ʉ yʉ mbäją. Nɛ nu'bʉ mi mba ʉ, nu'a ra Jesús bi japi bin hoc yʉ́ ją'i bʉ ní mba. 15 Nɛ nu n'da, 'bʉ mi bądi bi zä rá ją'i, 'bex bá peng bʉ 'bäh ra Jesús nɛ nts'ɛdi bi 'yęspa Oją. 16 Bin dąnyahmu bʉ ja rá gua ra Jesús, bi 'yäp ra jamadi nguetho bi yąn'a. Nɛ nu'a, ra mɛngu Samaria a, hing rá mijudíohʉ ra Jesús. 17 Pɛ nu ra Jesús bi 'yęna:

18 —Ha hinga gue'ʉ 'dɛt'a dá hoqui. Hapʉ i 'bʉ'ʉ mi gʉto. Ha hingui sä ba ę'ʉ 'da xtí un ra jamadi Oją. Pɛ hønna n'da ran'yohʉ hing ra judío bi bęn'a ra mate bi 'yørpa Oją, nɛ im bęnsɛ ʉ mi'da ngue ęna i pą Oją ʉ, bi 'yęna.

19 Nɛ xø bi 'yęmp'a ran 'yohʉ:

—Damim 'bäi, ní mba ya. Bin yąn'a ya nguetho gá 'yęc'yɛi gue i ja ma ts'ɛdi, bi 'yęn'a ra Jesús.

Ra Jesús bi ma 'bɛ'a di ja bʉ di manda rá ts'ɛdi Oją

20 Nu'ʉ 'da yʉ fariseo bi 'yän'na ra Jesús:

—'Bɛ'a ní pa di manda ua rá ts'ɛdi Oją, bi 'yęn'ʉ.

Nu ra Jesús bi 'yęmp'ʉ:

—Hin da fą 'bʉ bi manda rá ts'ɛdi Oją ua. 21 Hingui sä n'da da 'yęna: "Guecua di manda ua rá ts'ɛdi Oją," xíngui sä n'da da 'yęna: "Guembʉ di manda rá ts'ɛdi Oją bʉ," njon da zä da 'yęna, nguetho guepʉ ja ní mbʉi n'da di manda rá ts'ɛdi Oją, bi 'yęn'a ra Jesús.

22 Nɛ nubʉya, bi 'yęmp'ʉ yʉ́ xädi:

—Da zøn ra pa ęmmɛ guin ndehʉ ba pengä, nugä ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi. Pɛ di 'bɛtho yʉ pa ba pengä. 23 Pɛ nu'ʉ 'da da 'yęn'ahʉ: "Guecua i 'bʉcua ya," da 'yęn'ahʉ. Nɛ nu'ʉ mi'da da 'yęn'ahʉ: "Guembʉ i 'bʉpʉ a." Pɛ 'yo guí øhmbʉ 'bɛ'a da man'ʉ. 24 Nguetho nu'bʉ bá pengä, nugä ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, di nɛqui tengu ra huɛi ngue di hyät'i gätho na ngʉni ra ximhäi. 25 Pɛ m'bɛt'o thoho ga nugä xʉn ngu ran ʉnbi, nguetho yʉ ją'i 'bʉcua ya, hin da 'yęc'yɛigui.

26 Nu'a ra pa ba pengä, nugä ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, nu yʉ ją'i dim 'bʉi da 'yøt'ʉ tengu bi 'yøt' yʉ ją'i mi 'bʉhmbʉ a ra Noé. 27 Nu'ʉ yʉ pa mi 'bʉ'a ra Noé, gätho yʉ ją'i mi øt'e 'bɛ'a mi numanhosɛ, mi sihmɛ, mi mihni, nɛ mi sin yʉ́ xisu, nɛ gue'a mi øt'ʉ gätho yʉ pa gue'bʉ go mi zøn ra pa bi yʉt ra dąmbosa ra Noé. Nɛ bin dą'ye bʉya, bi go'mi gätho ra häi a ra dehe, bi du gätho ʉ yʉ ją'i mi 'bʉi. Din jabʉ da 'yøt' yʉ ją'i 'bʉ bá pengä.

28 Nɛ tengu bi 'yøt' yʉ ją'i yʉ pa mi 'bʉ'a ra Lot, nɛ ngutho da 'yøt' yʉ ją'i dim 'bʉ 'bʉ bá pengä. Gätho yʉ ją'i bi 'yøt'e 'bɛ'a mi numanhosɛ da 'yøt'e, bin sihmɛ, bim mihni, bim pä, nɛ bin täi, bi 'yøt' yʉ́ huąhi, bi hyøh yʉ́ ngu. 29 Gue'bʉ go mi zøn ra pa bi bøn ra Lot bʉ ja ra hnini Sodoma, nɛ bá cąh mahęts'i ra sibi ma uąnspi ra azufre, bi juah ra hnini, nɛ gätho mi 'bʉpʉ bi du bʉya. 30 Nɛ din jabʉ da 'yøt' yʉ ją'i 'bʉ bi zøn ra pa gua pengä.

31 Nɛ to'o i 'bäpʉ maxøts'e ra zɛts'ąngu, hin da yʉrpʉ mbo rá ngu ngue da hyąts'i 'bɛ'a ja bʉ, da mba tho. Nɛ gätho to'o dim pɛpʉ ja rá huąhi, hin ba peng bʉ ja rá ngu.

32 Dami bɛ̨mhbʉ ts'ʉ 'bɛ'a bi 'yøt'a rá xisu ra
Lot 'bʉ mi sifi da 'da'ʉ, nɛ man'da bi bɛ̨nsɛ
rá ngu, nɛ gue'a í du'a bʉya. 33 Nɛ gätho to'o
in nde da yąnsɛ rá te, da nu ran ʉnbi maząi
a. Pɛ gätho to'o hin da bɛ̨ni da yąnsɛ rá te,
din ja ra te maząi a.
34 Nu'bʉ bi zøn ra ora gua pengä, di ąpʉ
yoho bʉ ja rá oi, nu'a n'da da ts'ix'a, nɛ
nu'a n'da da gopʉ. 35 Nɛ nu'bʉ yoho yʉ xisu
'darpʉ i jʉni, nu'a n'da da ts'ix'a, nɛ nu'a
man'da da gopʉ. 36 Nɛ nu'bʉ yoho yʉn 'yohʉ
i 'yo bʉ ja yʉ́ huąhi, nu'a n'da da ts'ixa,
nɛ nu'a man'da da gopʉ, nɛ hønt'a to'o da
'yɛ̨c'yɛi, da ts'its'i, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.
37 —Grá Hmu, hapʉ din ja'a guím ma, bi
'yɛ̨mp'ʉ yʉ́ xädi.
—Nubʉ hapʉ di pɛti yʉ pada, gui
pąhmbʉ gue di 'bom bʉ xʉn du, bi 'yɛ̨n'a ra
Jesús.

18

Ran t'uti ra xisu nɛ ra zɛ'mi

1 N'da ra pa, bi xi'a n'da ran t'uti yʉ́ xädi
ra Jesús, ra hmɛpya jatho thocua thoho din
yąui Oją nɛ hin din xømbʉi da 'yädi gue'bʉ
go din ja 'bɛ'a ädi. 2 Nɛ bi 'yɛ̨na:
—Mi 'bʉ a n'da ra zɛ'mi bʉ ja n'da ra
hnini, him bi numansu Oją xínga gue yʉ́
mija'ihʉ. 3 Nɛ mi 'bʉpʉ n'da ra xisu xí du
rá ndø. Nɛ thocua thoho mi søm bʉ nɛ mi
äpi da mbäts'i nangue rán sʉiui i 'bʉi. 4 Nɛ
him 'be bi 'yʉrpa ra güɛnda 'bɛ'a bi man ra
xisu a ra zɛ'mi. Jague'bʉ min xømbʉi nɛ bi
'yɛ̨nsɛ: "Nugä, hin dí numansu Oją, xínga
gue'ʉ yʉ ją'i. 5 Pɛ ɛ̨mmɛ di pac na ra xisu,
masque ga øt'ä 'bɛ'a in nde n'dahma hin di
thoqui da zøcua ngue di xuhnanyagui," bi
'yɛ̨nsɛ ra zɛ'mi, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.
6 Nubʉya, bi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ́ xädi:
—Dami bɛ̨mhbʉ 'bɛ'a bi 'yøt'a ra zɛ'mi.
Madague ra ts'om'bäi. 7 Dí xi ahʉ, man'da
da 'yø'a Oją 'bʉ gui hyumbi gui 'yäfʉ rám
fäts'i ngue yʉ́ t'ʉhni ahʉ a. Nu'a Oją hingui
tø'mi 'bɛ din xømbʉizɛhɛ a. 8 Pɛ dí xi ahʉ,
'bexque da mbäx ahʉ 'bʉ guí äfʉ rám fäts'i.
Janangue'a gui 'yäfʉ Oją di zɛt'a ni mbʉihʉ,
nɛ hin da du ni mbʉihʉ ngue him 'be ba
pengä ua. Nɛ nu'bʉ bá pengä nugä ngue
dán ją'igä ua ja ra ximhäi, ga tịn ahʉ bʉ guí
ɛ̨c'yɛigahʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Ran t'uti n'da ra fariseo nɛ ra hyącahäi

9 Nɛ xø bi xih man'da ran t'uti ʉ im bɛ̨ni
xʉn hosɛ, nɛ i numan'ʉ ʉ yʉ́ miją'ihʉ. Nɛ bi
'yɛ̨na:
10 —Yoho yʉn 'yohʉ bi mba bʉ ja ra
dąniją, din yąui Oją. Nu'a n'da ra fariseo,
nɛ nu'a man'da ra hyącahäi. 11 Nu'a ra
fariseo, bim 'bäi nɛ bin yą, bi 'yɛ̨na: "Jamadi
Oją, nguetho nugä xíngui ts'ʉ xʉn ts'o ma
mbʉi, nugä hin drá siyategä, nɛ hin drá
hyätegä, nɛ hin drá 'yomt'ɛ̨nigä tengu'ʉ
gätho mi'da. Jamadi ngue nugä hin dí øt'ä
tengu øt'na ra hyącahäi i 'bäcua. 12 Nugä ząi
dí ɛ't' man sihmɛ yondị n'da semana, nɛ dí
un'a ná 'dɛt'a a dí tąh pʉ ja ra niją," sä bi
'yɛ̨n'a ra fariseo 'bʉ min yąui Oją.
13 Pɛ nu'a ra hyącahäi, n'danni ts'ʉ
mi 'bäi, nɛ i su da ndøts' mahɛ̨ts'i, bi
hyɛ̨'mahäi, nɛ ɛ̨mmɛ tu rá mbʉi. Nɛ bi
'yɛ̨mp'a Oją: "Ma Oją i, dín yeh ni mbʉi,
nguetho drá dądits'oquigä," bi 'yɛ̨n'a ra
hyącahäi. 14 Pɛ dí xi ahʉ, nu'a ra hyącahäi
ya xí punba Oją 'bʉ mi mbeng bʉ ja rá ngu.
Pɛ hin'na a ra fariseo, guexta'a xʉn ts'o
rá mbʉi 'bʉ mi bøm bʉ. Nguetho to'o din
'yɛ̨ts'i, gue'a dín ʉnba ʉ. Pɛ gätho to'o hin
din 'yɛ̨ts'i, gue'a dí t'ɛ̨spa ʉ, bi 'yɛ̨n'a ra
Jesús.

Ra Jesús bi jąp yʉ t'ʉhni

15 N'da ra pa, nu 'da yʉ ją'i bá si yʉ́ t'ʉhni
bʉ 'bʉh ra Jesús ngue da mba nthädi ʉ yʉ́
t'ʉhni. Pɛ nu'bʉ mi nu'ʉ yʉ́ xädi 'bɛ'a øt'
yʉ ją'i, him bi japi da ts'ix ʉ yʉ t'ʉhni bʉ
'bä'a ra hmu, bi dąmyhą thoho ʉ. 16 Pɛ nu'a
ra Jesús bi zon'dʉ yʉ t'ʉhni nɛ bi 'yɛ̨mp'ʉ
yʉ́ xädi:
—Dami jafʉ ba thocua ya yʉ t'ʉhni, o
gadí hɛcuahʉ, nguetho gätho to'o da yʉrpʉ
di manda rá ts'ɛdi Oją, jatho 'bɛ da gohi
tengu n'da ra t'ʉhni. 17 Dami 'yøhmbʉ 'bɛ'a
dí xi ahʉ: Jatho gui 'yøthʉ tengu'bʉ gyʉ́
t'ʉhnihʉ 'bʉ guí ɛ̨c'yɛihʉ. Nu'bʉ hin'na,
hin gui cʉthʉ bʉ di manda rá ts'ɛdi Oją, bi
'yɛ̨n'a ra Jesús.

N'da ra mɛmbɛti i yąui ra Jesús

18 Nɛ nu'a n'da rá ngʉrpi yʉ judío, bi
'yän'na ra Jesús:
—Grá hogaxänbate, 'bɛ'a sä ga øt'ä ngue
din jagä ra te maząi.
19 Bi dąh ra Jesús:
—Ha guím bɛ̨ni 'bɛ'a guím ma ngue guí
ɛ̨ngui xʉn hogui, nguetho hønt'a Oją xʉn
ho. 20 Guí pądi 'bɛ'a i mam bʉ ja yʉn t'ɛ̨di

ngue i ɛ̨m bʉ: “O guí 'yomt'ɛ̨ni, o guí hodu, o guím pɛ̨, o guí man ra fɛhni, nɛ gui numansu ni ta nɛ ni mbe,” i mam bʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

21 Nu ran 'yohʉ bi dąti:

—Gätho dí øt'ä ʉ gue'bʉ go mán t'ʉhnigä, bi 'yɛ̨n'a ran 'yohʉ.

22 Nɛ nu'a ra Jesús'bʉ mi 'yøde 'bɛ'a bi ma, bi 'yɛ̨mp'a:

—Gadí 'bɛ'i ts'ʉ. Ní mba, gui pä gätho 'bɛ'a i ja i, nɛ gui darpa yʉ hyoya. Gua ɛ̨h pʉya, gui tɛngui. Nɛ nubʉya, xʉn ngu din ja i bʉ mahɛ̨ts'i, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

23 Pɛ nu'a ran 'yohʉ 'bʉ mi 'yø'a bi man ra Jesús, ɛ̨mmɛ bi du rá mbʉi, nguetho ɛ̨mmɛ ra mɛmbɛti a. 24 Nu'a ra Jesús 'bʉ mi nu bi du rá mbʉi a ran 'yohʉ, bi 'yɛ̨na:

—Xʉn hɛ̨i yʉ mɛmbɛti da yʉrpʉ di manda rá ts'ɛdi Oją. 25 Man'da hingui hɛ̨i n'da ra camello da yʉrpʉ ja rá gu ra 'yofani, xinda gue'ʉ yʉ mɛmbɛti da yʉrpʉ di manda rá ts'ɛdi Oją, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

26 Nɛ nu'ʉ yʉ ją'i 'bäpʉ bi 'yɛ̨n'ʉ:

—Pɛ nu'bʉ in jabʉ, to'o maha da zä dim pøhø 'bʉ, bi t'ɛ̨mp'a ra Jesús.

27 Nu'a ra Jesús bi dąt'ʉ:

—Nu'a Oją sä da 'yøt'a hingui sä da 'yøzɛhɛ yʉ ją'i, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

28 Nu'a ra Pedro bʉya, bi 'yɛ̨mbi:

—Nugähe, gätho a mi jaje dá sohmbe nɛ dá tɛn'nahe.

29-30 Nu ra Jesús bi 'yɛ̨na:

—Guehma dí xi ahʉ, gätho to'o bi zoh rá ngu, ogue rá xisu, ogue yʉ́ cu, ogue rá ta, ogue rá mbe, ogue yʉ́ t'ʉhni, ngue bin unsɛ di manda rá ts'ɛdi Oją ʉ, Oją di unni man'da xʉn ngu xinda gue'a mí ja. Pɛ nɛ'a ra te mazą̨i bʉya, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Xø bi ma mahøn'a rán dąte ra Jesús

31 Nu ra Jesús, bi zixpʉ ma'ueni gätho 'dɛ'mayoho yʉ́ xädi, nɛ bi 'yɛ̨mp'ʉ:

—Dami 'yøhmbʉ ya. Ga mbähä bʉ Jerusalén, nɛ din ja bʉ 'bɛ'a gätho bi man yʉ pøngahyą maya'bʉ nanguecä, ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi. 32 Nu yʉ ją'i di dägä bʉ ja rá ts'ɛdi ʉ hing yʉ judío, nɛ nu'ʉ da dengui, nɛ di c'ąman'ʉgui, nɛ da zoxqui. 33 Nɛ da mbɛgbä, nɛ da hyogä. Pɛ ná hyu pa bʉya ga ndants'i mahøn'a, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

34 Pɛ nu'ʉ yʉ́ xädi, him bi bądi 'bɛ'a nam bøn'a bi man ra Jesús. Nguetho njo'mitho yʉ́n 'yomfɛ̨ni ʉ.

Nu'a ra Jesús bi hoc'a n'da ra xädä mi hąxta'a mi

35 Nɛ mi 'yo bʉ häntho bʉ ja ra hnini Jericó a ra Jesús, nɛ mi hupʉ nden'yu n'da zʉ xädä mi hąxta'a mí si. 36 Nɛ nu'bʉ mi 'yø'a ra xädä ngue xʉn ngu yʉ ją'i mba bʉ, bi 'yänni 'bɛ'a øt'ʉ. 37 Nɛ bi sifi mba bʉ ra Jesús ra mɛngu Nazaret. 38 Nɛ nu'a ra xädä bʉya, nts'ɛdi bi mbafi, bi 'yɛ̨na:

—Nu'i gra Jesús, rám bom'bɛto i ra David, dami huɛ̨gui ts'ʉ.

39 Nɛ nu'ʉ yʉ ją'i mi 'bäpʉ, bi xifi din hɛ̨. Pɛ madague him mi ndepe din yą, pɛ man'da nts'ɛdi bi mbafi, bi 'yɛ̨na:

—Gra Jesús, rám bom'bɛto i ra David, dami huɛ̨gui ts'ʉ.

40 Nu'a ra Jesús bim 'bäh pʉya nɛ bi manda ba ts'inba a ra xädä. Nɛ nu'bʉ mim 'bähmi ra Jesús a ra xädä, bi 'yän'na ra Jesús bʉya:

41 —'Bɛ'a guí nde ga øt'a'i, bi 'yɛ̨mbi.

Nɛ nu ra xädä bi dąti:

—Dín nde ga nu ran nɛqui.

42 —Sä guin nu ya, bi zä ni dä nguetho gá 'yɛ̨c'yɛi i ja ma ts'ɛdi, bi 'yɛ̨mp'a ra Jesús.

43 'Bex bi zä bi nu ran nɛqui rá dä bʉya. Nɛ bi dɛn'na ra Jesús. Bi 'yɛ̨spa Oją bʉ ní mba. Nɛ'ʉ gätho yʉ ją'i mi 'bʉpʉ, bi 'yɛ̨spa Oją bʉya.

19

Ra Jesús nɛ ra Zaqueo

1 Nu'a ra Jesús bi yʉrpʉ ja ra hnini Jericó, mi 'yo bʉ, ɛ̨na da thogui. 2 Nɛ mi 'bʉpʉ n'da ra ngʉrpa hyącahäi, ɛ̨mmɛ ra mɛmbɛti a, í Zaqueo a. 3 Nɛ nu'a ra Zaqueo, ɛ̨mmɛ min ndehma da nu'a ra Jesús, pɛ him mi sä nguetho hingui hɛ̨ts'i, nɛ ɛ̨mmɛ dʉ yʉ ją'i bʉ mi 'yo'a ra Jesús. 4 Janangue'a, bin tihi bi ndexa n'da ra za ra sicómoro, ngue da zä da nu ra Jesús 'bʉ bi thopʉ. 5 Nɛ nu'bʉ mi zøn'a ra Jesús bʉ 'bä'a ra za mi huxa ra Zaqueo, bi ndøts'e nɛ bi 'yɛ̨mbi:

—Zaqueo, bá cą n'dihi nguetho ga søm bʉ ja ni ngu ra pa ya, bi 'yɛ̨mbi.

6 Nɛ nu'a ra Zaqueo bin johya, 'dahmantho bi gąi, bi mba rá ngu nɛ bi zimanho a ra Jesús 'bʉ mi zøm bʉ rá ngu. 7 Pɛ nu'ʉ yʉ ją'i him bi numanho nguetho bin säya bʉ ra

Jesús bʉ ja rá ngu n'da ra ziyate. [8] Nɛ nu'a
ra Zaqueo bim 'bäi bi 'yɛ̨mp'a ra Jesús:
—Ma Hmu i, nuya ga undä yʉ hyoya
made 'bɛ'a gätho i jagä. Nɛ nu'bʉ mi siyagä
n'da ra ją'i ngue hin rá 'yu 'bɛ'a mi øt'ä,
goho nidi ga cospa a dá siyabi, bi 'yɛ̨n'a ra
Zaqueo.
[9] Nɛ nu'a ra Jesús bi 'yɛ̨mbi:
—Gá päh nin 'yomfɛ̨ni nɛ i ja ra punbi ni
ts'oqui ya, nɛ gätho i 'bʉcua ja ni ngu, gra
Zaqueo, rám bom'bɛto i ra Abraham. [10] Nɛ
gue'a ná ɛ̨cä, ngue guecä dán ją'igä ua ja ra
ximhäi, ngue gan yąnba yʉ́ te'ʉ i pądi ja yʉ́
ts'oqui, nɛ hin da nu ran ʉnbi maząi, pɛgue
din ja ra te maząi ʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Ran t'uti yʉ 'yɛ̨hɛ him bi xąnd ra mbɛti

[11] Nu ra Jesús bi xih man'da ran t'uti ʉ yʉ
ją'i, nguetho bi bɛ̨n'ʉ yʉ ją'i ngue nu'bʉ da
zøm bʉ Jerusalén ra Jesús, 'bex di japi di
manda bʉ rá ts'ɛdi Oją. [12] Nɛ bi 'yɛ̨mp'ʉ:
—Mi 'bʉ'a n'da ran 'yohʉ, ra ts'ʉt'abi
rá ta. Nɛ bi mba bʉ n'danni n'da ra hnini
ngue bin nde bín t'un bʉ rá 'bɛfi ngue din
ts'ʉt'abi bʉ rá häizɛhɛ. [13] Pɛ nu'bʉ mi nɛts'i,
bi zon'dʉ 'dɛt'a yʉ́ 'yɛ̨hɛ, 'da'a n'da bi un
ra mbɛti ngue ra oro xʉn ngu di muui. Nɛ
bi 'yɛ̨mp'ʉ: "Gui hyomhbʉ 'bɛ'a da zä gui
'yøthʉ ngue di xąnd ma mbɛti," bi 'yɛ̨mbi.
[14] Nɛ nu'ʉ yʉ ją'i mi 'bʉpʉ ja rá häi, him mi
numanho a ran 'yohʉ. Janangue bi mbɛhni
'da yʉ́m 'bɛhni ngue m'bɛt'o da zøni da
ma ngue hin din t'un rá ts'ɛdi a ran 'yohʉ.
[15] Pɛ nu'a ran 'yohʉ, bin t'un ran t'ɛ̨di din
ts'ʉt'abi nɛ bi mbeng bʉ rá häi bʉya. Nu'bʉ
mi zøm bʉya, bi zon'dʉ yʉ́ 'yɛ̨hɛ xí un ra
mbɛti, nde da bądi hangu bi hyuxa rá mbɛti
xí un'na n'da ngu n'da ʉ.
[16] Nu ra mbʉdi 'yɛ̨hɛ bi 'yɛ̨mp'a: "Nuya
bin ja 'dɛt'a a ni mbɛti," bi 'yɛ̨n'a. [17] Bi
'yɛ̨mp'a rá hmu bʉya: "Xʉn ho gá 'yøt'e, gra
'yɛ̨hɛ̨ xʉn ho, gá xąnda zʉ ts'ʉ dá 'da'i, pɛ
nɛ ga 'da'a nin t'ɛ̨di ngue gui manda 'dɛt'a
yʉ hnini," bi 'yɛ̨mbi. [18] Nu ná yoho ra 'yɛ̨hɛ
bi 'yɛ̨mp'a: "Nuya bin ja cʉt'a a ni mbɛti gá
'daqui ga xąndä," bi 'yɛ̨n'a. [19] "Nu'i, ga 'da'a
nin t'ɛ̨di ngue gui manda cʉt'a yʉ hnini
'bʉ," bi 'yɛ̨mp'a rá hmu bʉya.
[20] Nɛ xø man'da ra 'yɛ̨hɛ bi 'yɛ̨mp'a rá
hmu bʉya: "I ja ua ni mbɛti gá 'daqui. Dá
pɛ'ts'ä xʉn ho. [21] Nguetho dí pącä 'bɛ'a
nim 'bäi, ngue ya hin'yʉ nin huɛ̨cate. Guí
honi 'bɛpʉ gdí hyąnba rá mbɛti yʉ ją'i. Nɛ
guí hąnba yʉ́ huąhi, janangue dá pɛ'ts'ä ni
mbɛti ngue dí su ga 'bɛdi," bi 'yɛ̨n'a. [22] Nu'a
rá hmu bi 'yɛ̨mbi: "Nu'a gá ma i udi ngue
grá ts'om'bäi. [23] Hanja hin gá hmi'a ma
mbɛti n'dahma xtí hyux'i ts'ʉ," bi 'yɛ̨mbi.
[24] Nɛ bi 'yɛ̨mp'ʉ mi 'bäpʉ: "Dami hyąn-
bahʉ rá mbɛti na ran 'yohʉ nɛ gui unhdʉ a
ra mbʉdi 'yɛ̨hɛ, nu'a to'o bi dąha xʉn ngu,"
bi 'yɛ̨mbi. [25] Pɛ nu'ʉ mi 'bäpʉ, him bi nde
da 'yøt'e 'bɛ'a bi man yʉ́ hmu, nguetho xʉn
ngu i ja a ra mbʉdi 'yɛ̨hɛ. [26] Pɛ nu'a ra hmu
bi 'yɛ̨mp'ʉ: "Nu'a to'o i humbi i øt' ma 'bɛfi,
hinga hønt'a rán zäbi da dąha, pɛ man'da
xʉn ngu ga unni. Pɛ nu'a hingui nde da 'yøt'
ma 'bɛfi, hin te da dąha, nɛ ga hąnba'a dá
unni," bi 'yɛ̨na. [27] "Nɛ nu'ʉ him mi ndeje
dan ts'ʉt'abi ua, ba sihʉ, gui sɛcpahʉ yʉ́
'yʉga ua," bi 'yɛ̨n'a ra hmu bʉya, bi 'yɛ̨n'a
ra Jesús 'bʉ mi man ran t'uti.

Ra Jesús bi yʉrpʉ ja ra hnini Jerusalén

[28] Nɛ nu'bʉ mi gua'a bi man ra Jesús, bi
thopʉya, ní mba bʉ Jerusalén. [29] Nɛ nu'bʉ
mi ts'ʉtho da zøm bʉ ja ra nyuni guepʉ i
ja ra hnini Betfagé nɛ ra hnini Betania, [30] bi
mbɛhni yoho yʉ́ xädi, bi 'yɛ̨mbi:
—Ní mbɛ bʉ nán jombʉ ja ra hnini. Nɛ
gui tịmmi bʉ n'da ra t'ʉburu án thąt'i bʉ ja
ra nden'yu, nɛ xínga n'da ra ją'i ní hyuts'i.
Bá xocui nɛ ba siui ua. [31] Nɛ nu'bʉ 'bo'o da
'yän'naui: "Hanja gní xocui ra buru," gui
'yɛ̨nui: "Nu'a ra hmu i hon'a ra buru," gui
'yɛ̨nui, bi 'yɛ̨mp'ʉ yoho yʉ́ xädi.
[32] Nɛ bi mba bʉya, nɛ bi dịn'a 'bɛ'a xí xi'a
ra Jesús. [33] Nɛ nu'bʉ mi xoc ra buru, bi
'yän'na rá mbɛti:
—Hanja gní xocui na ra buru, bi 'yɛ̨mbi.
[34] Bi dąh yʉ xädi bʉya:
—Nu'a ra Hmu i honi, bi 'yɛ̨n'ʉ. Nɛ bi
ndepe da zix bʉya.
[35] Nɛ nu'ʉ yʉ xädi bá si ra buru bʉya, nɛ
bi gąspa yʉ́ coto bʉ ja rá xʉthä ra buru nɛ
bi hyuxa ra Jesús. [36] Nɛ nu'bʉ mi mba bʉ
'yu ra Jesús, nu'ʉ yʉ ją'i 'bex bi mbøcua
yʉ́ pahni bʉ ja ra 'yu ngue da thopʉ a ra
Jesús. [37] Nɛ nu'bʉ mi gąpʉ ja ra nyuni ní mba
bʉ Jerusalén, gätho ʉ min 'yohʉ nts'ɛdi i
mbafi, bin johya nɛ bi 'yɛ̨spa Oją nangue
yʉn t'øt'e nuịxte bi nu. [38] Bi 'yɛ̨n'ʉ:
—Mająpi ra ts'ʉt'abi bá ɛ̨hɛ nangue rá
thuhu ra Hmu. Nɛ din ja rán johya Oją yʉ́
mbʉi yʉ ją'i. Nuịxtetho rá ts'ɛdi Oją, bi
'yɛ̨n'ʉ.

39 Nɛ nu 'da'ʉ yʉ fariseo bi 'yɛ̨mp'a ra
Jesús:
—Dami hɛcua ni xädi din hɛ̨.
40 Pɛ nu'a ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ:
—Nu'bʉ ga hɛcpä yʉ ngue i ɛ̨spa Oją, pɛ
go da 'yɛ̨spa Oją ya yʉ do bongua, bi 'yɛ̨n'a
ra Jesús.

Ra Jesús bin zoni nangue yʉ ją'i 'bʉpʉ ja
ra hnini Jerusalén
41 Nɛ nu'bʉ mi hyän bʉ ra hnini Jerusalén
a ra Jesús, bin zoni. 42 Nɛ bi 'yɛ̨n'a:
—Min ndegä ngue xquí pąhmbʉ a dí
yąn'ahʉ bʉ ja ran ʉnbi mazą̨i, pɛ hin gán
nde gá pąhmbʉ, pɛ nuya him man zä,
nguetho tengu'bʉ njo'mi ni dähʉ. 43 Nɛ da
zøn ra pa ba ɛ̨h nin sʉihʉ di mbät'a ni
hninihʉ nɛ njon da zä da bøni ngue din
yąni, nɛ gan tunhdʉ ʉ bʉya. 44 Nɛ gätho
ahʉ ngue guí 'bʉhmbʉ nʉ, da hyo ahʉ nɛ
da guah ni hninihʉ. Nɛ da mba nso't'i, nɛ
xínga n'da ra jądo da gopʉ. Nguetho nu ahʉ
xíngui ts'ʉ gá pąhmbʉ a ra pa xtí pø ahʉ Oją,
bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Nu ra Jesús bi hyøn'a thi yʉ mbä bʉ ja ra
dąniją
45 Nɛ nu'a ra Jesús bʉya, bi mba bʉ ja ra
dąniją nɛ bi hyøn'a thi gätho yʉ mbä mi
'bʉpʉ. 46 Nɛ nu'a ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ:
—I mam bʉ ja rám hman Oją: "Í thø'a ma
ngu ngue da mba nthąndegä bʉ," i ɛ̨n Oją.
Pɛ nu ahʉ gá 'yørpadahʉ tengu'bʉ ra hyądo
guepʉ nín 'yąn'ʉ yʉ bɛ̨, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Bi t'ømanho a bi man ra Jesús
47 Nu'a ra Jesús thocua thoho min xänbate
bʉ ja ra dąniją. Pɛ nu'ʉ yʉ ngʉrpa mbäją,
nɛ yʉ xänbate niją, nɛ yʉ dąc'yɛi, min nde
da hyo'a ra Jesús. 48 Pɛ hin'yʉ 'bɛ'a da 'yøt'e
ngue da hyo. Nguetho gätho yʉ ją'i bi
'yʉrpa ra güɛnda 'bɛ'a bi man ra Jesús. Njon
bin nde bi ʉ't' yʉ́ mbʉi ʉ 'da.

20

*Rán t'*ɛ̨di ra Jesús
1 Nɛ nu ra Jesús n'da ra pa bi xänba yʉ
ją'i bʉ ja ra dąniją nangue ran ho ma'da'yo.
Nɛ'ʉ yʉ ngʉrpa mbäją nɛ yʉ xänbate niją,
nɛ yʉ dąc'yɛi, gätho bi zøm bʉ. 2 Nɛ bi
t'än'na ra Jesús:
—Hanja sä guí øt'e 'bɛ'a guí øt'e. To'o bi
'da'a nin t'ɛ̨di, bi 'yɛ̨mbi.
3 Pɛ nu ra Jesús bi dąti:
—Nɛcä, ga än'nahʉ, 4 to'o bi un rán t'ɛ̨di
ra Xuua ngue bi 'yøt' ran xixyą, hague Oją
uague yʉ ją'i, bi 'yɛ̨na.
5 Pɛ nu'ʉ bin 'yänzɛhɛ ʉ 'bɛ'a dí dąti. Nɛ
bi 'yɛ̨nsɛ:
—Nu'bʉ ga ɛ̨mfʉ ngue Oją bi un'na rán
t'ɛ̨di a ra Xuua, nɛ da 'yɛ̨njʉ bʉya: "Hanja
hin gá 'yɛ̨c'yɛihʉ 'bʉ." 6 Pɛ nu'bʉ ga ɛ̨mfʉ,
yʉ ją'i thoho bi un rán t'ɛ̨di, dí bat'adojʉ
yʉ ją'i nguetho xʉn ngu yʉ ją'i ɛ̨c'yɛi rá
pøngahyą Oją ra Xuua, bin 'yɛ̨mzɛhɛ ʉ.
7 Janangue'a bi t'ɛ̨mp'a ra Jesús:
—Hin dí pąhmbe to'o bi un rán t'ɛ̨di ra
Xuua, bi 'yɛ̨ntho.
8 Nɛcä hin ga xi ahʉ to'o bi 'dacä ran t'ɛ̨di
ga øt'ä 'bɛ'a dí øt'ä, bi 'yɛ̨na.

Ran t'uti yʉ ts'ombɛfi
9 Nɛ bi xih man'da ran t'uti a ra Jesús, bi
'yɛ̨na:
—Mi 'bʉ'a n'da ran 'yohʉ bi 'yøt'a n'da ra
nuąndät'o, nɛ bi hmit'i 'da yʉ mbɛfi. Nu'a
rá mbɛti bi mba n'danni bʉya, nɛ nya'atho
bám 'bʉpʉ. 10 Nɛ nu'bʉ mi zøn yʉ pa da
thʉc yʉn dät'o, nu'a rá mbɛti bá pɛhna n'da
rá 'yɛ̨hɛ da duspa 'da yʉ́n dät'o, ngue'a án
yąhʉ a. Pɛ nu'ʉ bi zocpa a ra nuąndät'o,
bi mbɛmba thoho ra 'yɛ̨hɛ nɛ bi 'yɛt'i, xín
te bi unni. 11 Nɛ ná yoho rá 'yɛ̨hɛ bá pɛhna
rá mbɛti ra nuąndät'o, pɛ ngutho bi 'yørpa
ra 'yɛ̨hɛ, nɛ'a bi mbɛmba thoho mahøn'a,
bi 'yɛr bʉya nɛ nte bi unni. 12 Nɛ ná hyu rá
'yɛ̨hɛ xø bi mbɛhni mahøn'a ran 'yohʉ,
ngutho bi t'ørpe, bi ʉnba yʉ mbɛfi nɛ bi
'yɛt'i, xíngui ts'ʉ bi unni.
13 Nɛ nubʉya, nu ra mɛndät'o bi bɛ̨ni
'bɛ'a da 'yøt'e. Nɛ bi 'yɛ̨na: "Masque ga
pɛhn'na ma ts'ʉnt'ʉ, dadí huɛ̨qui, xøhma
da numansu na," bi 'yɛ̨nsɛ. 14 Pɛ nu'bʉ mi
nurpa rá ts'ʉnt'ʉ ʉ yʉ mbɛfi, bi mam bʉya
ngue da hyo, bi 'yɛ̨n'ʉ: "Mbähä ga hohʉ
rá ts'ʉnt'ʉ, janangue da zä ga cosɛhʉ ra
nuąndät'o," bi 'yɛ̨n'ʉ. 15 Janangue'a bi zix pʉ
ma'ueni, bi hyøn'a thi ra ts'ʉnt'ʉ, nɛ bi hyo
bʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.
Nɛ xø bi 'yän'dʉ yʉ ją'i mi 'bäpʉ:
—'Bɛ'a guím bɛ̨mhbʉ da 'yøt'a rá mbɛti
ra nuąndät'o ya, bi 'yɛ̨na.
16 Pɛ dí xi ahʉ, ba ɛ̨sɛ nɛ da hyo'ʉ, nɛ
n'dan'yo di un'na rá nuąndät'o bʉya, bi
'yɛ̨n'a ra Jesús.

Nɛ nu'bʉ mi 'yø'ʉ yʉ ją'i 'bɛ'a bi man ra Jesús, nu'ʉ bi 'yęn'ʉ:

—Ową da 'yøt'e hin din ja a guím ma, bi 'yęn'ʉ.

17 Pɛ nu'a ra Jesús bi hyęt'ʉ, nɛ bi 'yęmbi:

—Pɛ 'bɛ'a nam bøn'a rám hman Ową nt'o't'i maya'bʉ 'bʉ, ngue i ęna:

Nu'a ra do bi bʉnt'ʉ yʉ gądo 'bʉ mi hyøh ra ngu,
gue'a ra do man'da mahyoni, tengu thoho yʉ guangu, i ęm bʉ ja rám hman Ową.

18 Nɛ tengu'bʉ da guesɛgä a ra do i hmam bʉ. Hønt'a go to'o hingui ęc'yɛigui, din ʉnbazɛhɛ, tengu'bʉ da dąng bʉ ja ra do din tʉni, nɛ go ga sɛmpä a tengu'bʉ ra do da zɛ'mi nɛ da 'yɛt'i, bi 'yęn'a ra Jesús.

Bin t'än'na ra Jesús 'bʉ din jut' ra renta ogue hin'na

19 Nu yʉ ngʉrpa mbäją nɛ yʉ xänbate niją 'bʉ mi 'yø'a ran t'uti bi man ra Jesús nangue'ʉ yʉ hyote mbɛfi, min nde da got'a fädi ra Jesús, nguetho bi bądi tengu'bʉ guesɛ ʉ yʉ hyote mbɛfi ʉ yʉ mbäją nɛ yʉ xänbate niją. Pɛ him bi got'i nguetho bi zutho yʉ ją'i. 20 Janangue bi bęm mahøn'a bʉya nɛ bi mbɛhni 'da yʉn 'yohʉ ngue da 'yän yʉn t'änni a ra Jesús, n'dahma din ja 'bɛ'a sä dí fɛnt'a ra Jesús ngue di dä bʉ 'bʉh ra ts'ʉt'abi. 21 Nɛ nu'ʉ yʉn 'yohʉ bi xi a ra Jesús:

—Xänbate i, dí pąhmbe hønt'a majuąni guí ma. Nɛ dí pąhmbe guí xänbi xʉn ho hønt'a go to'o má ją'i nɛ hin guí huahni to'o guí xänbi, pɛ guí xifi xʉn ho nangue Ową. 22 Dami xije ya, ha din thɛui man t'ędihʉ bi 'dajʉ Ową 'bʉ ga juthʉ ra renta a ra ts'ʉt'abi Roma, uague hin'na, bi 'yęn'ʉ.

23 Pɛ nu'a ra Jesús mi pądi i ts'ämhyą thoho. 24 Nɛ bi 'yęmp'ʉ:

—Hanja gní 'yängui, xi ni mbɛti gní juthʉ ra renta ra ts'ʉt'abi, gan nugä, bi 'yęna.

Nɛ bi un bʉya.

—To'o rá pøte nɛ rá thuhu i cuat na ra mbɛti, bi 'yęn'a ra Jesús.

Nɛ nu'ʉ bi 'yęn'ʉ:

—Rá pøte nɛ rá thuhu ra ts'ʉt'abi Roma i cuat na.

25 Bi dąh ra Jesús bʉya nɛ bi 'yęmp'ʉ:

—Nu'a rá mbɛti ra ts'ʉt'abi Roma, gui un'na. Nu'a xin rá mbɛti Ową, gui un'na Ową a, bi 'yęmp'ʉ.

26 Janangue nu yʉn 'yohʉ him bi zä xtá hyät'a ra Jesús, pɛ bi hyonya thoho ʉ 'bɛ'a bi man'a ra Jesús.

Ran t'änni 'bʉ da ndants'ʉ xʉn du

27 Nɛ nu'ʉ 'da yʉ saduceo, bi zøm bʉ 'bʉh ra Jesús, gue'ʉ hingui ęc'yɛi da ndants'ʉ xøn du. Nu'ʉ bi 'yęmp'a ra Jesús:

28 —Nu'a ra Moisés bi 'dajʉ n'da man t'ędihʉ nɛ bi 'yęna: "Nu'bʉ bi du n'da ran 'yohʉ ngue mi 'bʉh rá xisu nɛ njo'o yʉ́ t'ʉhni, nu'a rán 'yohʉ da zinba a rá xisu. Nɛ nu'a rá mbʉdi t'ʉhni dim 'bʉi, da thuspa rá thuhu a ran 'yohʉ bi du nɛ da'yęmbi rá ta a," bi man ra Moisés.

29 Pɛ gue'a ga än'nahe. Bim 'bʉ'i yoto yʉn 'yohʉ din 'yohʉ zɛhɛ. Nu'a ra mbʉdi n'yohʉ bi zin'a n'da ra xisu, nɛ m'bɛjua bʉya bi du a ran 'yohʉ nɛ him bim 'bʉh rá t'ʉhni. 30 Nɛ nu'bʉ mi du ran 'yohʉ bʉya, ná yoho rán 'yohʉ bi zin'a ra xisu mahøn'a, nɛ xø bi du a. 31 Nɛ xø bi zin'a man'da rán 'yohʉ bʉya, 'da'ingu bi 'yøt'ʉ gätho yoto yʉn 'yohʉ, gätho bi du nɛ xínga n'da bim 'bʉh yʉ́ t'ʉhni. 32 Mbɛjua bʉya, bi dusɛ ra xisu, bi 'yęn'ʉ. 33 Nuya, dami xije 'bɛ'a din ja a ra pa da ndants'ʉ xʉn du. To'o da 'yęmbi rá xisu a ra xisu, nguetho gätho yoto bim 'bʉhmbʉ ra xisu ua ja ra häi, bi 'yęn'ʉ yʉ saduceo.

34 Nɛ nu'a ra Jesús bi dąti:

—Hønt'ua ja ra häi din thąt'ʉ yʉ ją'i. 35 Nɛ gätho to'o yʉ́n sähʉ da mba bʉ mahęts'i 'bʉ bi ndants'ʉ xʉn du, nɛ him man ja ran thąti bʉ. 36 Nguetho da gohi tengu tho yʉ́m 'bɛhni Ową ʉ, nɛ him man da du bʉ. Nɛ ma'da'yo da gohi 'bʉ bi xoxa Ową ʉ ngue yʉ́ t' ʉhnisɛ Ową ʉ.

37 Pɛ nɛ'a ra Moisés bi ma da ndants'ʉ xʉn du 'bʉ mi 'yo't'i 'bɛ'a bin ja, nu'bʉ mi nu mí zø ra za 'bʉ maya'bʉ. Nɛ i mam bʉ ngue nu Ową rá Ową ra Abraham nɛ ra Isaac nɛ ra Jacob, nɛ nu'ʉ, ná ya'a thoho xí du ʉ 'bʉ mi 'yęmp'a Ową ra Moisés. 38 Ngubʉ bi ma nguetho guexta'a i 'bʉh yʉ́ mbʉi. Nubʉ na nu Ową 'da'ingutho 'bʉ i 'bʉ'a n'da ogue xʉn du n'da. Guexta'a i jatho yʉ́ te ʉ xʉn du, bi 'yęn'a ra Jesús.

39 Nɛ nu'ʉ 'da yʉ xänbate niją, bi 'yęmp'a ra Jesús:

—Ɛmmɛ xʉn ho a gá ma, bi 'yęn'ʉ.

40 Nɛ nu'ʉ yʉ saduceo ya him mi sä da 'yän mi'da yʉn t'änni.

To'o rám bom'bɛto a ra Cristo

41 Nɛ nubʉya, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús:

—Hague nán zä guí ɛ̨mfʉ ra Cristo rám bom'bɛto ra David a. 42 Nguetho bi mansɛ ra David bʉ ja ra søcuą bi 'yo't'a:

Nu'a Oją bi 'yɛ̨mp'a ma Hmu:

"Hyucua ga conhui ma ts'ɛdi,

43 gue'bʉ go dá tąpä gätho ʉ nin sʉihʉ," i ɛ̨n Oją, bi 'yɛ̨n'a ra David 'bʉ mi ma nangue ra Cristo.

44 Hanja i ɛ̨mbi rá Hmu, nɛ rám bom'bɛto a, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Ra Jesús bi ma hinga gue'a bʉ nán xänbate ʉ yʉ xänbate niją

45 Nu'a ra Jesús bʉya, ní jat'a nyąhʉ yʉ́ xädi, gätho mi 'bäpʉ mi øde 'bɛ'a bi man ra Jesús. Bi 'yɛ̨mp' ʉ bʉya:

46 —O guí ʉrpahʉ masu 'bɛ'a da man'ʉ yʉ xänbate niją, nguetho i he yʉ́ mbapahni xʉm hmadi ngue da t'ɛ̨spi, nɛ ɛ̨mmɛ di ho da mba ma zɛngua ngue da 'yɛ̨spa yʉ ją'i. Nɛ ɛ̨mmɛ i honi da hyupʉ ja yʉn thuts'i xʉn ho bʉ ja yʉ niją, nɛpʉ ja yʉn sihmɛ. 47 Nɛ i siyabi 'bɛ'a i pɛ'ts' yʉ xisu xʉn du yʉ́n ndø, nɛ i tunba yʉ́ ngu, nɛ ní jat'i nya'a thoho i yąhʉ Oją bʉ ja yʉ niją. Pɛ nu'ʉ, man'da xʉn ʉtho ran ʉnbi da nu, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

21

Nu'a ran t'unni man'da di muui

1 Nu'a ra Jesús mi 'bäpʉ ja ra dąniją nɛ bi nu yʉ mɛmbɛti i cät yʉ́ mbɛti bʉ ja ra huada, ngue rán t'unni Oją. 2 Nɛ bi nu n'da zʉ hyoya xisu bi gärpʉ yoho yʉ t'ʉc'axt'i. 3 Nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ mi 'bäpʉ bʉya:

—Majuąni dí xi ahʉ, nuna ra hyoya xisu man'da di muui bi uni xinda gue'ʉ gätho mi'da. 4 Nguetho gätho yʉ mɛmbɛti 'bʉ ya bi gät'a n'da ra mbɛti ja ra huada, pɛ ya mbongui thoho yʉ́ mbɛti, pɛ nu'a zʉ hyoya xisu, bi uni gätho mi ja, xíngui ts'ʉ bi bongui 'bɛ'a da hyonsɛ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Ra Jesús bi ma 'bɛ'a din ja ra dąniją

5 Nu'a ra Jesús mi ø'a man yʉ ją'i: "Mahotho ra dąniją, nɛ mahotho yʉn t'unni i zʉpʉ." Pɛ ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ:

6 —Nuna gätho guín nuhʉ ya, da zøn ra pa hin te din ja ua, xíngui ts'ʉ da bonga n'da zʉ xɛqui ngue hin da yøt'e, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Ran ʉnbi din ja ua ja ra häi

7 Nɛ nu'ʉ 'da yʉ ją'i mi ø'a bi man ra Jesús, nɛ bi 'yänni:

—Gra xänbate i, nda'a ní pa din ja a guím ma, 'bɛ'a ní hmɛpya din ja sä ga pąhmbe.

8 Nɛ nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ:

—Dami jamansu 'bɛ'a guí ɛ̨c'yɛihʉ. Nguetho da zøn ra pa ba ɛ̨h yʉ hyäte da hyä ahʉ: "Nugä drá Cristogä," da 'yɛ̨n'ahʉ. Nɛ da 'yɛ̨n'ʉ: "Ya bi zøn ra pa ran zɛgui," da 'yɛ̨n'ʉ. Pɛ o guí ɛ̨c'yɛihʉ 'bɛ'a da man'ʉ. 9 Ga xi ahʉ 'bɛ'a gätho din ja ua ja ra häi gue'bʉ go ba ɛ̨cä mahøn'a. O guí suhʉ 'bɛ'a gui 'yøhmbʉ, nguetho din ja yʉ dąsʉi, nɛ yʉ ją'i hinga 'da'angu da bɛ̨ni. Pɛ hinga gue'bʉ ran zɛgui din ja ʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

10 Nɛ xø bi 'yɛ̨na:

—Nɛ 'da'a n'danni yʉ häi din ja yʉ sʉi. Nɛ din sʉsɛ n'da ngu n'da yʉ ts'ʉt'abi. 11 Nɛ din ja yʉ 'yąmhäi nts'utho, nɛ din ja ra dąthu, nɛ ra dągɛ̨hɛ, nɛ din ja yʉ hmɛpya nts'utho bʉ mahɛ̨ts'i.

12 Pɛ hin nín ja a dím mangä 'bʉ bim fɛnt'ahʉ nɛ da mba ma ʉn'ni ahʉ. Nɛ da ts'ix ahʉ bʉ ja yʉ niją, di ʉn'nahʉ bʉ. Nɛ da mba ma dä ahʉ bʉ 'bʉh yʉ ts'ʉt'abi nɛpʉ 'bʉ'ʉ ja yʉ́ ts'ɛdi. Gätho ngubʉ da t'øt'ahʉ ngue guí tɛngahʉ. 13 Pɛ nu'bʉ da ts'ix ahʉ bʉ, da zä gui mamhbʉ bʉ ran ho ma'da'yo. 14 Nɛ 'yo gadín 'yomfɛ̨nihʉ 'bɛ'a gui mamhbʉ 'bʉ bi mba ma juąn'ni ahʉ.

15 Nguetho nugä, ga bɛ̨n'nahʉ 'bɛ'a da zä gui mamhbʉ ra ora gam 'bähmbʉ bʉ. Nɛ nu'a ga bɛ̨n'nahʉ, xínga n'da nin sʉihʉ da zä da dąti 'bɛ'a gui mamhbʉ bʉ. 16 Nɛ madague'bʉ, ni tahʉ ogue ni mbehʉ, ogue ni cuhʉ, ogue ni mɛnihʉ, ogue ni amigohʉ, pɛ guemhma di dä ahʉ bʉ 'bʉh yʉ ts'ʉt'abi. Nɛ 'da'ahʉ da tho ahʉ ngue guí ɛ̨c'yɛigahʉ. 17 Nɛ gätho da ts'an ahʉ nanguecä. 18 Pɛ o guín suhʉ nguetho xínga n'da ni xtąhʉ dim 'bɛpʉ ja ni yąhʉ. 19 Pɛ nu'bʉ gui hyäthʉ yʉn ʉnbi, Oją di 'da ahʉ ra te maząi, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Ra Jesús bi ma 'bɛ'a din ja ra dąhnini Jerusalén

20 Nɛ man'da bi man ra Jesús, bi 'yɛ̨na:

—Nu'bʉ guin nuhʉ xí mbät ra hnini Jerusalén yʉ dofʉi, gui pąhmbʉ mi ts'ʉtho da guah ra hnini. 21 Nɛ nu'bʉ bin ja bʉ Njerusalén, gätho ʉ 'bʉpʉ ja ra xɛqui Judea xʉn ho 'bʉ da 'dagui da mba bʉ dąpo bʉ ja yʉ nyuni. Nɛ'ʉ i 'bʉpʉ ja ra hnini, xʉn

ho 'bʉ da bøni, nɛ gätho i 'bʉpʉ dąpo hin da 'yçna da mba bʉ ja ra hnini. 22 Nguetho gue'a ra pa di un rán ʉnbi Oją ʉ, nɛ gätho din ja tengu tho i mam bʉ ja rá hman Oją din ja. 23 Nɛ nu'bʉ bin ja a, huçcate ʉ in hąt'ʉhni, nɛ'ʉ gätho ʉ 'bʉh yʉ́ 'uɛre. Nguetho ndumbʉitho rán ts'ɛmbi Oją din ja ua ja ra häi nɛ xʉn ngu yʉn ʉnbi da nu yʉ ją'i. 24 Nɛ nu'ʉ 'da'ʉ dí mba ntho ra juai, nɛ nu'ʉ mi'da da ts'ixpʉ n'danni yʉ häi nɛ da gohi tengu'bʉ i ofädi. Gue'ʉ hing yʉ judío di ts'on na ra dąhnini nɛ di manda ua, gue'bʉ go da zøn ra pa da hyąnba yʉ́ ts'ɛdi Oją, bi 'yçn'a ra Jesús.

'Bʉ bi zøn ra pa ba çh ra Cristo

25 Nɛ man'da bi man ra Jesús, bi 'yçna:

—Nu Oją da 'yøt' yʉ hmɛpya bʉ ja ra hyadi, nɛpʉ ja ra zą̨na nɛpʉ ja yʉ sø. Nɛ yʉ ją'i 'bʉcua ja ra häi çmmɛ din su'ʉ 'bʉ da 'yøde nts'ɛdi da 'yɛn ran dąhi yʉ deją. 26 Nɛ çmmɛ da güent yʉ́ mbʉi nangue ra mbidi din ja. 'Nɛ da zu 'bʉ da bçni 'bɛ'a din ja gätho ua ja ra ximhäi. Nɛ gätho 'bɛ'a bí ja bʉ mahçts'i di 'yąni. 27 Nɛ nu'bʉ bin ja a dí xi ahʉ, 'bex gua çcä, ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, ba çcä bʉ ja yʉ güi, ban 'yo'be ma ts'ɛdi xʉn ngu ngue dán nuįxtegä. 28 Nɛ nu'bʉ gán nuhʉ da mbʉdi din ja, dami hyuthʉ nzą̨mbʉi nɛ gui ndøs'hʉ mahçts'i, nguetho ba çh ni pørpatehʉ da yąn ahʉ, bi 'yçn'a ra Jesús.

29 Nɛ man'da bi man ra Jesús ngue bi man'a n'da ran t'uti, bi 'yçna:

—Gan 'yomfçnihʉ ts'ʉ 'bɛ'a di ja ra za ra higo nɛ'ʉ mi'da yʉ za. 30 Nu'bʉ guín nuhʉ i pøx yʉ́ paxi yʉ za, guí pąhmbʉ 'bex ba çh yʉ pa xʉm pa. 31 Ngutho 'bʉ bi mbʉ'a dí xi ahʉ, gui pąhmbʉ mi ts'ʉtho di manda rá ts'ɛdi Oją ua bʉya.

32 Majuąni dí xi ahʉ, nu yʉ ją'i 'bʉcua ya, hinga gätho xtí du 'bʉ bi mbʉdi din ja a dí xi ahʉ. 33 Nu bʉ mahçts'i nɛ ra ximhäi da guadi, pɛ nu'a mam hmangä hin da gua'a, bi 'yçna.

34 Janangue dami jamansu 'bɛ'a guí øthʉ, o guín nde gui 'yøthʉ ni pähä zɛhɛhʉ, nɛ hinga hønt'a guim bçmhbʉ nin sihmɛhʉ. Dami jamansu a gui 'yøthʉ, hin ga tįn'nahʉ ngue gdí øthʉ a 'bʉ bá pengä. 35 Nguetho njon da bą'a ra ora ba çcä, pɛ gätho yʉ ją'i 'bʉcua ja ra ximhäi da nu. 36 Dami tøm thohohʉ nɛ thocua thoho gan yąhʉ Oją, n'dahma din ja ni ts'ɛdihʉ gui hyäthʉ yʉn ʉnbi din ja. Nu'bʉ ngubʉ gui 'yøthʉ, hin gui pɛs' ni sähʉ 'bʉ gá 'bähmbʉ bʉ ja ma hmigä, nugä ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, bi 'yçn'a ra Jesús 'bʉ mi xih yʉ́ xädi 'bɛ'a gätho din ja.

37 Nɛ nu'a ra Jesús 'bʉ mi 'bʉpʉ Jerusalén, gätho yʉ pa mi xänba ʉ yʉ ją'i bʉ ja ra dąniją. Pɛ nu'bʉ ra xui bʉya, mi pa bʉ ja ra nyuni Olivos. 38 Nɛ gätho yʉ xudi mi pa bʉ yʉ ją'i bʉ ja ra dąniją, da 'yø'a i man ra Jesús.

22

Bi hma da tho ra Jesús

1 Nuya mi ts'ʉtho da zøn ra pa da ts'i ra hmɛ hin'yʉ rá íxi. Gue'ʉ yʉ pa ra dąmpɛti ran dąbaxjua. 2 Nu'ʉ yʉ ngʉrpa mbäją nɛ yʉ xänbate niją, mi honi 'bɛ'a dí hyo ra Jesús. Pɛ mi su'ʉ 'bɛ'a da 'yøt' yʉ ją'i 'bʉ da hyo'a.

3 Nɛ nu'a ra zįthu bi yʉt' rá mbʉi ra Judas Iscariote, gue'a n'da rá xädi ra Jesús. 4 Nu'a ra Judas bi mba, bin yąhʉ yʉ ngʉrpa mbäją nɛ yʉ hmu dofʉi, nɛ bi xifi 'bɛ'a da 'yøt 'bʉ di dä'a ra Jesús. 5 Nu'ʉ bi hyu yʉ́ mbʉi 'bʉ mi man'a ra Judas 'bɛ'a da 'yøt'e. Nɛ bi xifi da gut rán zäbi ra Judas. 6 Nɛ nu ra Judas bʉya, bi dø'ma ra ora 'bʉ njongui 'bʉpʉ yʉ ją'i ngue di dä'a ra Jesús.

Rán sihmɛ ra Hmu

7 Nɛ mi søn ra pa bin ja ra dąnts'ihmɛ i ts'i ra hmɛ hin'yʉ rá íxi, nɛ i ho ra t'ʉdɛ'yo. 8 Nɛ nu'a ra Jesús bi mbɛn'na ra Pedro nɛ ra Xuua nɛ bi xifi di hoc ran sihmɛ ran dąbaxjua, da zi 'bʉ bin de. 9 Nu ra Pedro nɛ ra Xuua bʉya:

—Hapʉ guín nde ga hoc'be, çn'ʉ.

10 Nu ra Jesús bi 'yçmp'ʉ:

—Nu'bʉ gán 'youi bʉ ja ra ndenhnini nɛ gui nuui n'da ran 'yohʉ i tu n'da ra xaro ra dehe, dami tɛndui a ran 'yohʉ, nɛ gui cʉt'ui bʉ ja ra ngu da yʉt'a. 11 Nɛ gui xihmi a ra mɛngu bʉ: "Nu'a ra xänbate bá pɛnga'be ngue gui xic'be hapʉ i ja ra cuarto ngue ga sägähe ra dąnsihmɛ," gui 'yçnui. 12 Nɛ nu'a ran 'yohʉ da zix aui bʉ magąts'i hapʉ i ja ra cuarto xʉn ndoho. Guepʉ gui hocui rán sihmɛ ran dąbaxjua, bi 'yçmp'ʉ yʉ́ xädi.

13 Nu ra Pedro nɛ ra Xuua bʉya bi mba bi dįni tengutho bi man'a ra Jesús. Nɛ bi hocpʉ ran sihmɛ bʉya.

14 Nu'bʉ mi zøn ra ora bʉya, nu'a ra Jesús
nɛ mi'da yʉ́ xädi bi zøm bʉ nɛ bin sihmɛhʉ.
15 Nu ra Jesús bi 'yçmp'ʉ yʉ́ xädi:
—Çmmɛ dán ndegä ga sihʉ na ran sihmɛ
ran dąbaxjua 'bʉ di 'bɛdi ga tugä. 16 Nɛ dí
xi ahʉ, him man'dandį ga sigä na ran sihmɛ
jague'bʉ bi zøn ra pa ngue gán yąmhbʉ xʉn
ho 'bʉ gám 'bʉhmbʉ bʉ di manda rá ts'ɛdi
Oją.
17 Nu ra Jesús bʉya bi dɛca n'da baso ra
vino nɛ bi un ra jamadi Oją, nɛ bi 'yçmp'ʉ
yʉ́ xädi bʉya:
—Dami comhbʉ na po na ra baso, gui
sihʉ. 18 Nguetho dí xi ahʉ, hin ga sigä
mahøn'a asta gue'bʉ go da zøn ra pa di
manda ua rá ts'ɛdi Oją xʉn ho.
19 Nɛ nubʉya, bi hyąc ra hmɛ nɛ nu'bʉ mi
gua'a bi un ra jamadi Oją bʉya, bi xɛni nɛ bi
darpa ʉ yʉ́ xädi, bi 'yçna:
—Nuna ra hmɛ na, ma ngøc'yɛigä na, ga
ungä nangue ahʉ. Nɛ n'dandį ngu n'dandį
'bʉ guí sihʉ, guim bçnjʉ, bi 'yçn'a ra Jesús.
20 Nɛ nu'bʉ mi guadi bin sihmɛ ʉ, nu ra
Jesús bi dɛc'a ra baso ra vino nɛ bi un'dʉ yʉ́
xädi nɛ bi 'yçmp'ʉ:
—Nuna, ran hoqui ma'da'yo, guehna
nam bøni ma jigä ngue bi hoc'a ra 'da'yo'yu
bi 'yøt'ahʉ Oją na, bi 'yçna.
21 Pɛ dí huhmbʉ ua n'da di dägä. 22 Nɛ
nugä, ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, da
thogä, ngue gue'a bi zänd Oją, pɛ í huçhi
maha a di dägä, bi 'yçn'a ra Jesús.
23 Nu yʉ́ xädi, 'bex bin 'yänzɛhɛ to'o di
dä'a ra Jesús.

Ra Jesús bi ma to'o dim 'bɛt'o

24 Nɛ man'da ran junt'i bi 'yøt'ʉ yʉ́ xädi
ngue to'o dim 'bɛt'o nanguesɛ ʉ. 25 Pɛ nu ra
Jesús bi 'yçmp'ʉ:
—Nuua ja ra häi, nu yʉ ts'ʉt'abi nɛ'ʉ i ja
yʉ́ ts'ɛdi, xʉn hçi i ørpa yʉ ją'i 'bʉ di manda
ʉ, i øt'e yʉ́ 'yçhɛ ʉ, nɛ i t'çmbi xʉn ho a i
øt'e. 26 Pɛ nu ahʉ, hin gan jahʉ bʉ. Nu'a
to'o dim 'bɛt'o, da 'yøt'e dim 'bɛjua thoho.
Nɛ nu'a to'o din ngʉrpi, da 'yøt'e din 'yçhɛ
thoho a. 27 Nu yʉ hmu 'bʉcua ja ra häi, hin
dim pɛ'ʉ, pɛ gue i tø'mi da mbɛp'ʉ yʉ́ 'yçhɛ,
pɛ nugä madague dím hmugä, pɛ dí øt'ä
ngue ni 'yçhɛgahʉ, bi 'yçn'a ra Jesús.
28 Nɛ man'da bi xifi, bi 'yçna:
—Pɛ nu'ahʉ, dán hyʉmhbʉ 'bʉ má nugä
yʉn ʉnbi ua ja ra ximhäi. 29 Janangue ga
'da'a nin t'çdihʉ, tengutho bi 'dacä ma Ta.
30 Nɛ nu'bʉ bi zøn ra pa ga øt' ran ts'ʉt'abi,
'darpʉ dan johyahʉ, nɛ gui comhbʉ ma
ts'ɛdi gui juąnbahʉ ma mi'israelhʉ, dyʉ́
judíohʉ, bi 'yçn'a ra Jesús.

Ra Jesús i pądi 'bɛ'a da 'yøt'a ra Pedro

31 Nɛ bi t'çmp'a ra Pedro:
—Ma zʉ Pedro, nu'a ra zįthu bi 'yäh ran
t'çdi ngue da zä'a ni mbʉihʉ, in nde ahʉ gan
'uçxthʉ tengu'bʉ i 'uçxt ran dąhi yʉ́ häi ra
trigo. 32 Pɛ nugä, ya dá äp ma Ta him má
zä gui pumbçni ni t'çc'yɛihʉ. Nɛ nu'bʉ gán
'yomfçni ts'ʉ, gui 'yçc'yɛi xʉn ho mahøn'a,
nɛ gui zɛrpa yʉ́ mbʉi ni mi'yçc'yɛihʉ, bi
'yçmbi.
33 Nɛ nu'a ra Pedro bi dąh pʉya:
—Nugä, ga tɛn'na i madague dan ofädiui
ogue ga tuui, bi 'yçna.
34 Bi dą'a ra Jesús bʉya:
—Gra Pedro, dí xi'i, nu'bʉ hin ní mbah
ra øni, ná hyundį xquí cøngui, bi t'çmp'a ra
Pedro.

Ra Jesús bi ma mi ts'ʉtho da nu ran ʉnbi

35 Xø bi 'yçmp'ʉ yʉ́ xädi bʉya:
—Nu'bʉ ra mbʉdi dá pɛn'nahʉ bʉ gá
mamhbʉ ran ho ma'da'yo, nɛ hin te gá
hyąxhʉ. 'Bɛ'a gá 'yøthʉ, ha bin ja 'bɛ'a
gätho gá hyomhbʉ, uague hin'na.
Nɛ gätho yʉ́ xädi bi 'yçna:
—Hin te dá 'bɛhmbe.
36 Pɛ nuya n'dan'yo gui 'yøthʉ, gui tux ni
buxahʉ, nɛ gui hyąx ni mbɛtihʉ. Nɛ nu'bʉ
hin'yʉ ni espadahʉ, gui pä ni pahnihʉ gui
tämhbʉ n'da. 37 Nguetho i jatho din jagä
tengu i mam bʉ ja rá hman Oją, i çm bʉ: "Yʉ
ją'i da 'yçmbi ra ts'om'bäi a," i çm bʉ ja rám
hman Oją nanguecä, bi 'yçn'a ra Jesús.
38 Nɛ nu'ʉ yʉ́ xädi bi 'yçmbi:
—Gra Hmu, i jaje yoho yʉ espada, bi
'yçn'ʉ.
—Dí gua'ʉ, bi 'yçn'a ra Jesús.

Ra Jesús in yąui Oją bʉ ja ra nyuni Olivos

39 Nu'a ra Jesús bʉya, bi bøm bʉ ja ra
cuarto mi sihmɛ ʉ, bi mba bʉ ra nyuni
Olivos, bi mbähä yʉ́ xädi. 40 Nɛ nu'bʉ mi zøm
bʉ, nu ra Jesús bi 'yçmp'ʉ:
—Dami 'yäfʉ rá ts'ɛdi Oją gue da zä gui
hyäthʉ yʉ́n ts'äte ra zįthu, bi 'yçmbi.
41 Nɛ nu'a ra Jesús bi 'ue'i ts'ʉ bʉ mí 'bäh
yʉ́ xädi, nɛ bin dąnyahmu, bin yąui Oją.
42 Nɛ bi 'yçna:

—Ma Ta'i, nu'bʉ ni pähä, dami japi ngue hin ga sigä a ra mbohi gá sänni ga sigä, pɛ hin dín nde ma pähäzɛhɛ pɛ go ni pähä dín nde ga øt'ä, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

43 'Bex bi nɛqui bʉ n'da rám 'bɛhni Oją mahɛ̨ts'i ngue bá hąnba a í zɛrpa rá mbʉi. 44 Pɛ nu'a ra Jesús ɛ̨mmɛ bi du rá mbʉi, nɛ man'da nts'ɛdi bin yąui Oją. Xøgue ra ji a rá xänthe mi täpʉ häi.

45 Nɛ bi ndants'a ra Jesús bʉya, bi mba bʉ 'bʉh yʉ́ xädi. Pɛ nu'ʉ, gätho min ąha nguetho bi güent yʉ́ ją'i ʉ nangue ra dumbʉi mim bɛ̨ni. 46 Nu'a ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ:

—Hanja gnán ąhmbʉ. Dami nuhmbʉ, gan yąhʉ Oją janangue'a da zä gui tąhmbʉ rán ts'äte ra zi̧thu, bi 'yɛ̨mbi.

Bi fɛnt'a ra Jesús

47 Nɛ nu'bʉ min yąhʉ yʉ́ xädi, 'bex bá ɛ̨pʉ n'da nɛts'i yʉ ją'i, nɛ bá 'bɛt'o ra Judas, gue'a n'da rá xädi ra Jesús. Nɛ nu'a bi zøm bʉ 'bʉh ra Jesús nɛ bi zʉspa rá 'yogu 'bʉ mi zɛngua. 48 Pɛ nu'a ra Jesús bi 'yɛ̨mbi:

—Grá Judas, ha ran ts'ʉ'ts'i guí dägui, nugä ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

49 Nɛ nu'ʉ mi'da yʉ́ xädi 'bʉ mi nu 'bɛ'a bin ja, bi 'yän'na ra Jesús:

—Ha ga japähe ma espadahe, ɛ̨n'ʉ.

50 Pɛ him bi dø'mi 'bɛ'a da si'a n'da ʉ, 'bex bi zɛcua rán 'yɛizagu rá 'yɛ̨hɛ ra ngʉrpa mbäją. 51 Pɛ nu'a ra Jesús 'bex bi hɛcua yʉ́ xädi:

—O guí øthʉ a, bi 'yɛ̨mbi.

Nɛ 'bex bi hocua mahøn'a a rá zagu a ran 'yohʉ. 52 Nɛ nu'a ra Jesús 'bex bin yąhʉ yʉ ją'i ngue bá ɛ̨hɛ da zits'i. Min 'yohʉ yʉ ngʉrpa mbäją nɛ yʉ ngʉrpa mbädi bʉ ja ra dąniją, nɛ mi'da yʉ́ ngʉrpi yʉ judío. Nɛ bi 'yɛ̨mbi:

—Ha drá bɛ̨gä ngue guá hąhʉ ni espadahʉ nɛ ni zahʉ ngue gui sixcahʉ, bi 'yɛ̨na. 53 Hanja hin gá bɛntcahʉ bʉ ja ra dąniją, nɛ zą̨nt'a min xänbategä bʉ. Pɛ nuya bi zøn ra ora din ja a bi zänd Oją nɛ n'da ora thoho gui tąjʉ, nɛ'a ra dąmants'o n'da ora thoho da dąqui, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Ra Pedro bi gøn'a ra Jesús

54 'Bex bi fɛnt'a ra Jesús nɛ bi ts'ixpʉ ja rá ngu ra hmumbäją. Nɛ nu'a ra Pedro bi dɛnni a na 'bɛjua thoho. 55 Nɛ mi zø bʉ n'da ra sibi bʉ mbo rá mbä't'i rá ngu ra hmumbäją. Nɛ nu ra Pedro madin tąspihʉ bʉ yʉ ją'i. 56 Nɛ mi 'bäpʉ n'da ra hmute ngue ra 'yɛ̨hɛ bʉ. Nɛ nu'bʉ mi nu'a ra Pedro, bi 'yɛ̨na:

—Nuna ran 'yohʉ hucua, min 'yohʉ ra Jesús.

57 Pɛ nu'a ra Pedro bin cøni, nɛ bi 'yɛ̨na:

—Nu'i grá xisu, xøgue hin dí pącä to'o a guí ma, bi 'yɛ̨na.

58 Nu'bʉ mi tho n'da zʉ t'ʉ ora, n'da ran 'yohʉ bi nu'a ra Pedro nɛ bi 'yɛ̨mbi mahøn'a:

—Nu'i grán 'yohʉ, gue'e gmin 'yohʉ ra Jesús.

Pɛ nu'a ra Pedro bin cøni:

—Hinga guecä, bi 'yɛ̨na.

59 Nɛ nu'bʉ mi thoh man'da ora, xø man'da ran 'yohʉ bi 'yɛ̨mbi:

—Nugä, dí pącä na ran 'yohʉ. Guehna n'da rá xädi ra Jesús. Nɛhna ra mɛngu Galilea na, bi 'yɛ̨na.

60 Pɛ nu'a ra Pedro bi dąti:

—Nu'i grán 'yohʉ, hin dí pącä 'bɛ'a guím ma, bi 'yɛ̨na.

Nɛ 'bex bi mbah ra øni bʉya. 61 Nu'a ra Jesús 'bex bin yɛ̨gui nɛ bi hyant'a ra Pedro. 'Bex bi bɛ̨n'a ra Pedro xí xi'a rá Hmu, ngue bi 'yɛ̨mbi: "Dí pącä nu'bʉ hin ná mbah ra øni, hyundi̧ xquí cøngui," ngue xí 'yɛ̨mbi. 62 Nɛ nu'a ra Pedro bʉya, bi mba bʉ thi nɛ bin zoni, bi bɛ̨nman'ʉ 'bɛ'a bi 'yøt'e.

Ra Jesús bi t'ʉspi

63 Nɛ nu'ʉ yʉn 'yohʉ mi fä'a ra Jesús, bin ʉspate tho'ʉ. 64 Nɛ bi gorpa rá dä ra Jesús, nɛ bi mbɛmp' pʉya, nɛ bi 'yɛ̨mp'a ra Jesús:

—Grá pøngahyą, xije to'o bi mbɛp'a'i, bi 'yɛ̨mbi.

65 Nɛ ɛ̨mmɛ xʉn ngu ran ts'o bi xi'a ra Jesús.

Ra Jesús bi juąnba yʉ́ ngʉrpi yʉ judío

66 Nɛ nu'bʉ mi hyax pʉya, bim pɛti bʉ yʉ dąc'yɛi, nɛ yʉ ngʉrpa mbäją, nɛ yʉ xänbate niją. Nɛ nu'ʉ bi zixpʉ madím pɛti gätho yʉ́ ngʉrpi yʉ judío, ngue di juąnba ra Jesús. Nɛ bi 'yɛ̨mp'a:

67 —Dami xije ya, ha majuąni gue'e grá Cristo, rá Thahni i Oją.

Nɛ nu'a ra Jesús bi dąti:

—Madague'a ga xi ahʉ, hin gui 'yɛ̨c'yɛigahʉ. 68 Nɛ ngutho'bʉ ga än'nahʉ n'da ran t'änni, hin gui thąhmbʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús. 69 Pɛ nuya, bi zøn ra ora ga com'be

rá ts'ɛdi Oją nuịxte thoho, nugä ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi, bi 'yçn'a ra Jesús.
70 Nɛ nu'ʉ mi hupʉ bi 'yänni:
—Ha gue'e rá Ts'ʉnt'ʉ e Oją 'bʉ.
Nɛ nu'a ra Jesús bi dąti:
—Gue'a guí mamhbʉ, bi 'yçna.
71 Pɛ nu'ʉ bʉya, 'bex bi 'yçn'ʉ:
—Hingui jatho ga homhbʉ mi'da yʉ testigo, nguetho ya bin juąnzɛhɛ, nɛ dá øhmbʉ a bi ma, bi 'yçn'ʉ.

23

Ra Pilato bi juąnba ra Jesús

1 Janangue'a bi ndants'ʉ, bi zix'a ra Jesús bʉ 'bʉh ra ts'ʉt'abi Pilato. 2 Nɛ gätho ʉ bi yąp'a ra Jesús. Nɛ bi 'yçmp'a ra Pilato:
—Nuna ran 'yohʉ i 'bäcua, çmmɛ i hät yʉ ją'i, nɛ bi xih yʉ ją'i ngue hin din jut yʉ renta im man ra ts'ʉt'abi Roma, nɛ bi mansɛ ngue guesɛ ra Cristo, ra hmuts'ʉt'abi na, bi 'yçn'ʉ madí yąp'a ra Jesús.
3 Nɛ nu'a ra Pilato bʉya, bi 'yän'na ra Jesús:
—Ha majuąni gue'e rá hmuts'ʉt'abi yʉ judío.
Ra Jesús bi dąti:
—Gue'a gá ma, bi 'yçn'a ra Jesús.
4 Nu ra Pilato bʉya bi 'yçmb yʉ ngʉrpa mbäją nɛ yʉ ją'i mi 'bäpʉ:
—Xínga n'da ra ts'oqui dá tịnbä na ran 'yohʉ, bi 'yçna.
5 Pɛ çmmɛ man'da nts'ɛdi bi man'ʉ yʉ yąpate:
—Nuna ran 'yohʉ bi dʉ'ma n'da ran heque nangue 'bɛ'a bi xänba yʉ ją'i. Gue'a bi 'yørpʉ ja ra häi Galilea, nɛpʉ ra xɛqui Judea, nɛ nuya bi zøcua ja ra hnini Jerusalén, ngue da 'yøt'ua, bi 'yçn'ʉ.

Ra Herodes bi juąnba ra Jesús

6 Nu'bʉ mi 'yøde 'bɛ'a bi man yʉ ją'i, nu ra Pilato bi 'yänni:
—Ha ra mɛngu bʉ Galilea na ran 'yohʉ 'bʉ.
7 Nɛ nu'bʉ mi bądi gue ra mɛngu bʉ Galilea a ra Jesús, bi manda da ts'ixpʉ 'bʉh ra Herodes. Nguetho ra Herodes ra ts'ʉt'abi bʉ ja ra häi Galilea, nɛ gue'a ra pa i 'bʉpʉ ja ra dąhnini Jerusalén a. 8 Nɛ nu'a ra Herodes, 'bʉ mi nu'a ra Jesús, bin johya, nguetho mi øde 'bɛ'a gätho mi øt' ra Jesús, nɛ in nde da nu n'da ran t'øt'e nuịxte. 9 Nɛ nu'a ra Herodes, xʉn ngu bi 'yän yʉn t'änni, pɛ nu'a ra Jesús him bi 'yʉrpatho ra güɛnda, xíngui ts'ʉ bi dądi. 10 Nɛ hinga yatho mi 'bäh yʉ ngʉrpa mbäją, nɛ yʉ xänbate niją, nɛ çmmɛ ts'ɛdi bi mbafi, di yąp'a ra Jesús. 11 Pɛ nu'a ra Herodes nɛ yʉ́ dofʉi, çmmɛ bi denthoho a ra Jesús, nɛ xíngui ts'ʉ bi numansu'a. Nɛ nu'ʉ yʉ dofʉi bi het'a ra pahni tengu yʉ́ pahni yʉ hmuts'ʉt'abi, nɛ bi mbɛnh mahøn'a bʉ 'bʉh ra Pilato. 12 Nɛ madín sʉhmi a ra Herodes a ra Pilato, pɛ nu ra pa a, bin amigoui bʉya.

Nu ra Pilato bi manda dí ho ra Jesús

13 Nɛ nu'a ra Pilato bi zon'dʉ yʉ ngʉrpa mbäją nɛ'ʉ mi'da yʉ́ ngʉrpi yʉ judío. 14 Nɛ bi 'yçmbi:
—Guá sihʉ na ran 'yohʉ 'bäcua, nɛ gá xijʉ ra hyäte na. Pɛ xʉn ngu yʉn t'änni xtá ändä nɛ xínga n'da ra ts'oqui dá tịnbä na, bi 'yçna. 15 Nɛ xínga gue'a ra Herodes bi ma xtán dịnba n'da rá ts'oqui, nɛ bá pɛntho ua mahøn'a. Nɛ hin'yʉ 'bɛ'a bi 'yøt'na ran 'yohʉ gue dí nu ran dąte. 16 Nuya, ga manda da 'bɛi nɛ nubʉya ga thøtho, bi 'yçna.
17 Nguetho nu ra Pilato nząi di thø'a n'da ra ofädi 'bʉ i ja ram pɛti ran dąbaxjua. 18 Pɛ nu yʉ ją'i çmmɛ bi mbafi nɛ n'dat'a bi man ʉ:
—Dami hyo na ran 'yohʉ, nɛ go gui thø'a ra Barrabás, bi 'yçn'ʉ.
19 Nɛ nu'a ra Barrabás, ra hyodu a, nɛ mi ofädi nguetho bi parpa yʉ ją'i din sʉhmbʉ ra ts'ʉt'abi. 20 Pɛ nu'a ra Pilato, çmmɛ min nde di thø'a ra Jesús, nɛ bi zäpi din yąhʉ yʉ ją'i mahøn'a. 21 Pɛ nu'ʉ yʉ ją'i çmmɛ i mbafi. Nɛ bi 'yçn'ʉ:
—Cuarpʉ ja ra pont'i, bi 'yçn'ʉ.
22 Nɛ ná hyundị bʉya, bi 'yän'na ra Pilato:
—'Bɛ'a ní ts'oqui bi 'yøt'na ra Jesús, xínga n'da ra ts'oqui xtá tịnbä ngue dí nu ran dąte, pɛ 'bɛ da gua'a m'bɛi ga xocä bʉya, bi 'yçn'a.
23 Pɛ man'da nts'ɛdi bi mbah yʉ ją'i, nɛ n'dat'a bi ma ngue di cuarpʉ ja ra pont'i ra Jesús. Nɛ bi dąha 'bɛ'a min nde bʉya. 24 Nguetho nu'a ra Pilato bi manda da t'øt'a 'bɛ'a go i nde yʉ ją'i. 25 Go bi thø'a ra Barrabás, ngue bi man yʉ ją'i, madague'a ín ofädi a nam parpate nɛ nɛ'a ín hodu. Pɛ nu'a ra Jesús, go bi däp'ʉ yʉ ją'i da 'yørpe tengu mim bçni da 'yørpe.

Nu ra Jesús bin cuatpʉ ja ra pont'i

26 Nɛ nubʉya, bi ts'ixa ra Jesús bʉ
ndehnini. Nɛ bin c'athʉ n'da ran 'yohʉ,
í Simón, ra mɛngu bʉ ra hnini Cirene, ngue
ní mba bʉ ja ra hnini Jerusalén. Nɛ bi fɛnt'i
nɛ bin japi da duspa rá pont'i ra Jesús. 27 Nɛ
n'dan nɛts'i yʉ ją'i bi dɛn'na ra Jesús. Nɛ
nu'ʉ 'da yʉ xisu zom bʉ ní mba, i tu yʉ́
mbʉi 'bɛ'a da t'ørpa ra Jesús. 28 Pɛ nu'a ra
Jesús bi hyęt'ʉ nɛ bi 'yęmp'ʉ:

—Gyʉ́ zʉ xisuhʉ, ngue gyʉ́ mɛnguhʉ
Jerusalén, o guí zomhbʉ ngue ga tugä,
pɛ man'da go gui zomhbʉ nangue 'bɛ'a
gui nusɛhʉ, gyʉ mɛnguhʉ Jerusalén, nɛ ni
t'ʉhnihʉ. 29 Nguetho da zøn ra pa xʉn ʉ
tho ran ʉnbi guin nuhʉ. Nɛ him man gui
samhbʉ ʉ yʉ xisu him bi dịn yʉ́ t'ʉhni,
pɛgue guim bęmhbʉ mająpi ʉ, nguetho ya
njo'o yʉ́ t'ʉhni da nu'a ran ʉnbi xʉn ʉ tho
tengu da nu ni t'ʉhnihʉ. 30 Nɛ da 'yęn'i 'da:
"Man'da xʉn ho 'bʉ xtan yøt' yʉ t'øhø nɛ
yʉ nyuni xtan gogbahʉ, xinda gue'bʉ ga
thoqui ga nuhʉ ran ʉnbi xʉn ʉ tho," da 'yęn
i 'da. 31 Nɛ gui pąhmbʉ, nu'bʉ xʉn ʉ tho ran
ʉnbi bi t'ørpa n'da ngue hin'yʉ rá ts'oqui,
man'da xʉn ʉ tho da t'ørpa ʉ ja yʉ́ ts'oqui,
bi 'yęn'a ra Jesús 'bʉ mi xih yʉ xisu i zoni.

32 Nɛ'ʉ yoho yʉn 'yohʉ bi ts'its'i ngue
'darpʉ da thohʉ a ra Jesús. Pɛ gätho ʉ yoho
mi ja yʉ́ ts'oqui ʉ. 33 Nɛ gätho bi zøm bʉ
ja n'da ra nyuni t'ęmbi ra yąxmu. Guepʉ
bi mba ma cuati bʉ ra Jesús nɛ'ʉ yoho yʉn
'yohʉ. N'da a n'da bi guarpʉ ja yʉ pont'i.
34 Nɛ nu'a ra Jesús bi 'yęna:

—Ma Ta'i, dami punba a i ørcä ya yʉ ją'i,
nguetho hingui pądi 'bɛ'a i øt'e, bi 'yęn'a ra
Jesús.

Nɛ nu'ʉ yʉ dofʉi bi 'yøt'a n'da ran tąha
to'o da gąxa rá pahni ra Jesús. 35 Nɛ mi hand
thoho yʉ ją'i. Nɛ nu yʉ́ ngʉrpi, ęmmɛ bi den
thoho nɛ bi 'yęna:

—Nunʉ ran 'yohʉ bi pø'i 'da, i sä dim
pøsɛ ya gue'bʉ gue'a ra Cristo rá Thahni Oją
nʉ, bi 'yęn'ʉ.

36 Nɛ'ʉ yʉ dofʉi ęmmɛ bi denthoho nɛ di
säti di un'na ra vino xʉn ju, ęmbi da zi a ra
Jesús. 37 Nɛ bi 'yęmbi:

—Nu'bʉ gue'e rá Hmuts'ʉt'abi yʉ judío,
damim pøsɛ 'bʉ, bi 'yęn'ʉ yʉ dofʉi.

38 Nɛ mán t'o't'i n'da ra xithɛ bʉ ja ra
pont'i bʉ ja rá yą ra Jesús. Nɛ nt'o't'i bʉ:
"Nuna rá Hmuts'ʉt'abi yʉ judío na."

39 Nɛ nu'a n'da ran 'yohʉ mi cuat rá pont'i
mi 'bäpʉ nán ja rá hyo ra Jesús, bin sante
thoho. Nɛ bi 'yęna:

—Nu'bʉ majuąni gue'e grá Cristo, hanja
hin gám pøsɛ, nɛcä'be xquí pøc'be, bi
t'ęmp'a ra Jesús.

40 Pɛ nu'a man'da ran 'yohʉ mi cuarpʉ
bʉya, bi hɛcpa a bin sante nɛ bi 'yęmbi:

—Ha xíngui ts'ʉ guí su Oją, nɛ 'dat'a man
ʉnbihʉ, bi 'yęna. 41 Pɛ nugüi, ran dąte rán
säui a dá øt'ui. Pɛ nuna ra Jesús, xíngui ts'ʉ
ran ts'o bi 'yøt'na, bi 'yęmbi.

42 Pɛ nubʉya, bi 'yęmp'a ra Jesús:

—Dami bęnc 'bʉ bin ja ni ts'ɛdi ngue gui
manda ua, bi 'yęna.

43 Nu ra Jesús bi 'yęmbi:

—Majuąni dí xi'a'i, ga sømmi nám pa ya
bʉ mahęts'i, bi 'yęmbi.

Bi du ra Jesús

44 Pɛ nu'bʉ huxyadi, bim 'bɛxui gätho ra
ximhäi, asta gue'bʉ hyunde. 45 Nɛ nu'bʉ
mim 'bɛxui, bin xɛngui nde ra 'bø't'e i ndam
bʉ mbo ra dąniją. 46 Nɛ nu'a ra Jesús nts'ɛdi
bi mbafi, nɛ bi 'yęna:

—Ma Ta i, dadí dä'a ma te ya, bi 'yęna.

Nɛ 'bex bi du bʉya.

47 Nɛ nu ra hmudofʉi mi 'bäpʉ, 'bʉ mi nu
'bɛ'a bin ja, bi 'yęspa Oją, nɛ bi 'yęnsɛ:

—Majuąni nunʉ ran 'yohʉ hin te mi ja ra
ts'oqui, bi 'yęna.

48 Nɛ gätho na ngu yʉ ją'i 'bäpʉ ngue yʉ
nute, 'bʉ mi nu 'bɛ'a bin ja, 'bex bi mba
yʉ́ ngu, bi bęndumbʉi nɛ bi hyonya thoho.
49 Pɛ nu'ʉ yʉ́ amigo ra Jesús n'danni ts'ʉ mi
'bäi. Nɛ'ʉ 'da yʉ xisu mi tɛn'na ra Jesús 'bʉ
mambá nɛxpʉ ja ra häi Galilea, gätho bi nu
'bɛ'a bi t'ørpa ra Jesús.

Bi t'ä'a ra Jesús

50-51 Nɛ mi 'bʉ'a n'da ran 'yohʉ, í José, ra
mɛngu bʉ ra hnini Arimatea, n'da rá hnini
yʉ judío bʉ ra xɛqui Judea. Nu'a, ra hoc'ją'i
a, nɛ mi hnumansu. Nɛ mi tøm' ra pa di
manda ua rá ts'ɛdi Oją. N'da rá ngʉrpi yʉ
judío a, pɛ hinga 'da'ingu bi bęmhbʉ ʉ bi
juąnba ra Jesús. 52 Nɛ nu'a ra José bi mba
bʉ bí 'bʉh ra Pilato nɛ bi 'yäp rá ngøc'yɛi
ra Jesús ngue da 'yägui. 53 Nɛ bi tong bʉ ja
ra pont'i a ra Jesús. Nɛ bi mbantpa rá ją'i ra
Jesús n'da ra hoc'bø't'e xʉn ho, nɛ bi gärpʉ
ja n'da ra hyądo xínga n'dandị bi 'yo n'da ra
du. 54 Nɛ nu'bʉ mi 'yägui, gue'a ra pa din sä
yʉ ją'i ngue da nu ra pa ran säya.

55 Nɛ nu'ʉ yʉ xisu, mi tɛn'na ra Jesús 'bʉ xí
nɛxpʉ ja ra häi Galilea, bi dɛn'na ra José nɛ
bi nu hapʉ bi jät'a ra Jesús, nɛ mi nu hapʉ
án ja rá yą. 56 Nɛ nu yʉ xisu bi mba bʉya,
di hoc ra 'yęthi i yʉman'u, nɛ ra aceite da
gospa rá ją'i ra Jesús. Pɛ nu'bʉ mi mbʉ'a ra
pa ran säya, bin säya tengu thoho bi mam
bʉ ja ýn t'ędi.

24

*Bi dąmb*ęni ra Jesús bʉ ja rán 'yägui

1 Nɛ t'ʉxuditho ra pa ndomingo, nu'ʉ yʉ
xisu bi dux ra 'yęthi bi hoqui, nɛ bi mba bʉ
ja ran 'yägui ngue ra hyądo guepʉ mi o ra
Jesús. 2 Nɛ nu'bʉ mi zøm bʉ, bi nu, ya xí mba
njʉnni a ra do mi juaxpʉ ja ra hyądo. 3 Nɛ
'bex bi yʉrpʉ mbo, pɛ him bi dịm bʉ rá ją'i
ra Jesús. 4 Nɛ nu'bʉ mi 'bäpʉ nɛ din 'yomfęni
'bɛ'a bin ja, 'bex bim 'bähmbʉ yoho ým
'bɛhni Oją, mi he ý pahni di fɛxni. 5 Nɛ
nu'ʉ yʉ xisu, ęmmɛ bin su nɛ bi hyę't'ʉ yʉn
'yohʉ. Nɛ bi 'yęmp'ʉ:

—Hanja gní hyomhbʉ ua n'da ran 'yohʉ
i 'bʉi, guecua ja ran 'yägui. 6 Nu'a guí
homhbʉ, bi ndants'a, njo'o ua a. Nde'bʉ
guim bęmhbʉ a bi xi ahʉ 'bʉ gám 'bʉhmbʉ
bʉ ja ra häi Galilea. 7 Ngue bi ma jatho da
nu ran ʉnbi, nɛ da mba ma dä bʉ 'bʉh yʉ
ts'om'bäi, nɛ da du bʉ ja ra pont'i, nɛ nu'bʉ
ná hyu pa da dąmbęni, bi 'yęn'ahʉ, bi 'yęn'ʉ
ým 'bɛhni Oją.

8 Nɛ nu'ʉ yʉ xisu bi bęm bʉya 'bɛ'a xí
man'a ra Jesús. 9 Nɛ bi nɛxpʉ ja ran 'yägui,
bi mba bʉ 'bʉ'ʉ 'dɛ'ma'da ý xädi ra Jesús
nɛ'ʉ gätho mi'da, nɛ bi xi'ʉ 'bɛ'a bin ja bʉ
ja ran 'yägui. 10 Nɛ nu'ʉ yʉ xisu, ra María
Magdalena a n'da, nɛ ra Juana a man'da, nɛ
ra María rá mbe ra Jacobo a man'da, nɛ'ʉ
mi'da min 'yohʉ gue' ʉ bi xi'ʉ ý xädi a ra
Jesús 'bɛ'a bi nu bʉ ja ran 'yägui. 11 Pɛ nu'ʉ
ý xädi, him bi 'yęc'yɛi 'bɛ'a bi man yʉ xisu,
nɛ bi 'yęmbi bi bęnsɛ 'bɛ'a bi man'ʉ.

12 Pɛ nu'a ra Pedro, bi mba n'dihi bʉ ja
ran 'yägui nɛ bi nu bʉ mbo. Nɛ bi nu mi
'bøntho bʉ ra 'bø't'e má mbant'i ra Jesús.
Nɛ bi mbeng bʉ ja rá ngu bʉya, bi hyonya
thoho 'bɛ'a bin ja.

*Ra Jesús bin 'yoh*ʉ bʉ 'yu 'da ý 'yęc'yɛi

13 Nɛ gue'a ra pa bi mba yoho yʉ 'yęc'yɛi
bʉ ja ra hnini Emaús ngue hinga yatho, hyu
ora tho ná 'yo. 14 Nɛ i mam bʉ ní mba 'bɛ'a
bin ja bʉ Jerusalén. 15 Nɛ gätho ná yą'ʉ, bi
zʉpʉ 'yu a ra Jesús nɛ bin 'yohʉ. 16 Nɛ nu'ʉ
bi nu a, pɛ him bi bądi to'o a. 17 Nɛ nu'a ra
Jesús bi 'yän'dʉ:

—'Bɛ'a guí mammi.

Nɛ nu'ʉ yoho bim 'bäpʉ bʉya, nɛ ęmmɛ
tu ý mbʉi.

18 Nɛ nu'a n'da í Cleofas bi dąti, bi 'yęna:

—Masque høn'a zɛhɛ hin guí pądi 'bɛ'a
bin ja bʉ Jerusalén yʉ pa i ja bʉya, bi 'yęmbi.

19 Nu'a ra Jesús bi 'yänni:

—'Bɛ'a bin ja bʉ.

Nɛ bi xih pʉya 'bɛ'a bin ja, bi 'yęmbi:

—Nu ra Jesús, ra mɛngu Nazaret, n'da rá
pøngahyą Oją ęmmɛ mi ja rá ts'ɛdi, bi 'yøt'
yʉn t'øt'e nuịxte nɛ bi hoc yʉn zäman'ʉ. Nɛ
bi 'yøt' ran ho bʉ na nu Oją, nɛ nu yʉ ją'i
bi numansu a. 20 Nɛ nu'ʉ yʉ ngʉrpa mbäją
nɛ mi'da ma ngʉrpihʉ, bi dä'a ra Jesús bʉ
'bʉh ra ts'ʉt'abi ngue da tho. Nɛ bi mba ma
cuati bʉ ja ra pont'i bʉya. 21 Nɛ nugähe, dá
bęmhbe gue'a da yąnjʉ dý ją'i israelgähʉ,
nɛ xtín jasɛ ma ts'ɛdi zɛhɛhʉ mahøn'a. Pɛ
ya ná hyu pa ya bi tho. 22-23 Pɛ nu'ʉ 'da yʉ
xisu ma mi 'yęc'yɛihe, mán t'ʉxuditho bi
mba bʉ ja rán 'yägui, guepʉ bí o ra Jesús,
pɛ him bi dịm bʉ a, nɛ bá peng bʉ ja ra
ngu bi xije 'bɛ'a bi nu, nɛ bi man'ʉ bi nu
'da ým 'bɛhni Oją mahęts'i, bi xifi i 'bʉ'a
ra Jesús. Nɛ ęmmɛ dadí hyonya thohe. 24 Pɛ
nu'ʉ 'da man 'yohe, bi mba bʉ ja ran 'yägui
nɛ ngutho bi man'ʉ ngue hin'yʉ bʉ rá ją'i,
bi 'yęn'ʉ yʉ 'yęc'yɛi.

25 Pɛ nubʉya, nu'a ra Jesús bi xi'ʉ min
'yohʉ:

—Nu'aui, guí 'yąmbʉiui nɛ xíngui ts'ʉ
guí ęhya gui 'yęc'yɛiui 'bɛ'a gätho bi man
ý pøngahyą Oją. 26 Nguetho gätho ʉ bi ma
jatho da nu ran ʉnbi ra Cristo, gue'bʉ go bi
gonhui rá ts'ɛdi Oją, bi 'yęn'a ra Jesús.

27 Nɛ nubʉya, bi xi'ʉ 'bɛ'a gätho bi man yʉ
pøngahyą ngue din ja, nɛ 'bɛ'a nam bøn'a
nt'o't'i bʉ. Bi dʉ'mi bʉ rá mbʉdi rá søcuą
ra Moisés nɛ bi xifi gätho ʉ mi'da ý søcuą
Oją.

28 Nɛ nu'bʉ mi ts'ʉtho da zøm bʉ ní mba,
nu ra Jesús bi 'yøt'e tengu 'bʉ da thogui.
29 Pɛ nu'ʉ yoho min 'yohʉ bi zą̨mmi din oxhʉ
bʉ, nguetho bin de. Nɛ nu'a ra Jesús bʉya,
bi gohmbʉ bʉ ʉ.

30 Nɛ nu'bʉ min sihmɛhʉ, nu ra Jesús bi
hyąc ra hmɛ, nɛ bi un ra jamadi Oją, bi
xɛni, bi un'dʉ mi 'bʉpʉ bʉya. 31 'Bexgue

'dahmantho bi bądi to'o a ra Jesús tengu'bʉ
ja bin zø yʉ́ dä. Pɛ nu'a ra Jesús 'bexque bim
'bɛtho bʉ, him bi nu hapʉ í mba. 32 Nɛ nu'ʉ
yoho bin yąsɛ ʉ, bi 'yɛ̨n'ʉ:
—Pɛ hanja hin dá pąhmi 'bʉ mán c'athʉ
bʉ ja ra 'yu. Ha him bin johya ma mbʉiui
'bʉ mí xicui 'bɛ'a nam bøn'a rám hma Oją,
bin 'yɛ̨mzɛhɛ ʉ.
33 'Bex bi ndants'i, bi mbeng bʉ Jerusalén,
nɛ bi dịm bʉ ʉ 'dɛ'ma'da ngue madím
pɛtihʉ mi'da yʉ ją'i. 34 Nɛ ɛ̨mmɛ madí johya
ʉ, nɛ i ma ngue bi ndants'i mahøn'a ra Hmu
nɛ bin yąui ra Pedro. 35 Pɛ nu'ʉ bi zøhø ngue
min 'yohʉ ra Jesús bʉ 'yu, bi xi'ʉ mi'da 'bɛ'a
bi 'yørpʉ 'yu. Nɛ bi xi'ʉ ngue gue'a í bą'a
ngue bi xɛn ra hmɛ ra Jesús.

Ra Jesús bin 'yusɛ bʉ 'bʉh yʉ́ xädi

36 Nɛ nu'bʉ gätho na yą'ʉ yʉ xädi, ya xí
'bäpʉ ra Jesús 'bʉ mi nu. Nɛ bi zɛngua ʉ, bi
'yɛ̨mbi:
—Gan johyahʉ.
37 Nɛ ɛ̨mmɛ bin su, bi bɛ̨ni gue i nu n'da
ran dąhi, ngue him majuąni. 38 Pɛ nu ra Jesús
bi 'yɛ̨mp'ʉ:
—Hanja ngue in jabʉ nin 'yomfɛ̨nihʉ,
nɛ hingui sä gui 'yɛ̨c'yɛigahʉ. 39 Dami
hyɛ̨tcahʉ, nɛ guin nuhʉ ma 'yɛ nɛ ma gua,
nɛ gui nuhʉ ngue gueczɛhɛgä. Dami thäqui,
janangue da zä gui pąhmbʉ ngue i ja a
ma ngøc'yɛi. Pɛ nu'a n'da ran dąhi tengu
guím bɛ̨mhbʉ, hinguin 'youi rá ngøc'yɛi a,
bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.
40 Nɛ nubʉya, bi 'yut'ʉ yʉ́ 'yɛ nɛ yʉ́
gua. 41 Pɛ guexta'a him 'bexque bi 'yɛ̨c'yɛi
nguetho bi hyonya thoho, nɛ xin di johya ʉ.
Nu ra Jesús bʉya, bi 'yäpi 'bɛ'a da zi. 42 'Bex
bi un'na n'da xɛqui ra huą. 43 Bi hyąm bʉya
nɛ bi za, nɛ gätho yʉ ją'i mi 'bʉpʉ bi nu. 44 Nɛ
nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ:
—Nuya bin ja 'bɛ'a gätho dá xi ahʉ 'bʉ
mám 'bʉhmbʉ. Ya dá xi ahʉ gue din ja a
nt'o't'i bʉ ja yʉ́n t'ɛ̨di ra Moisés, nɛpʉ ja
yʉ́ søcuą yʉ pøngahyą, nɛ'a nt'o't'i bʉ ja yʉ
thuhu, yʉ salmo, nɛ ya bin ja, bi 'yɛ̨n'a ra
Jesús.
45 Nu ra Jesús bʉya, bi xocpa yʉ́n 'yomfɛ̨ni
ngue da zä da bą'ʉ 'bɛ'a nam bøn'a rám
Hman Oją. 46 Nɛ bi 'yɛ̨mp'ʉ:
—Nt'o't'i bʉ ja rám Hman Oją gue da nu
ran ʉnbi ra Cristo, nɛ da tho, nɛ ná hyu
pa da dąmbɛ̨ni. 47 Nɛ nt'o't'i bʉ ngue dí
mbʉpʉ Jerusalén da hman ran ho ma'da'yo,
nɛ gätho ná ngʉni ra ximhäi, nɛ da sih yʉ
ją'i di päh yʉ́n 'yomfɛ̨ni nɛ da mba ma punbi
yʉ́ ts'oqui, ngue nangue rá thuhu ra Cristo.
48 Nu ahʉ, sä guim mamhbʉ majuąni ran
ho ma'da'yo, nguetho gá nuhʉ 'bɛ'a gätho
bin ja. 49 Nɛ gua pɛn 'nahʉ rá Hogandąhi
Oją bi mam ma Ta di 'da ahʉ. Pɛ jatho
gui tømhbʉ ua Jerusalén, gue'bʉ go bá ɛ̨h
mahɛ̨ts'i rá ts'ɛdi gan 'yohʉ, bi 'yɛn'a ra
Jesús, bi 'yɛ̨m'bʉ min yąhʉ yʉ́ xädi.

*Bi ndex mah*ɛ̨ts'i ra Jesús

50 Nu'bʉ mi gua'a bi man ra Jesús, bi zix
ʉ yʉ́ xädi bʉ ja ra 'yu ní mba bʉ Betania,
nɛ guepʉ bi 'uą'ts' yʉ́ 'yɛ nɛ bi jąp'ʉ bʉya.
51 Pɛ nubʉya bi zopʉ ʉ yʉ́ xädi nɛ bi ndex
mahɛ̨ts'i. 52 Nɛ gätho ʉ mi 'bäpʉ bi 'yɛ̨spi nɛ
ɛ̨mmɛ bin johya yʉ́ mbʉi ʉ. Nɛ bi mbeng
bʉ Jerusalén bʉya. 53 Nɛ gätho yʉ pa bin de
bʉ ja ra dąniją, mi numansu Oją nɛ bi un ra
jamadi Oją bʉ. Nɛ hønt'a dí xi'a ya.

Xuua
Ran ho ma'da'yo bi 'yo't'a ra Xuua rá xädi ra Jesús, nɛ xin rá 'bäiui a

Nu'a ra Cristo t'ɛ̨mbi ram Hma

1 Nu'a ra Cristo tengu'bʉ ram hma
nguetho di jajʉ ga pąhmbʉ Oją a. Nɛ ya xmí
'bʉ 'bʉ hin te mí ja ra ximhäi, nɛ i 'bʉhmi
Oją a, nɛ nu'a Oją a. 2 Nɛ gue'a mí 'bʉhmi
Oją 'bʉ rá mbʉdi thoho. 3 Gätho bi 'yøt'e
'bɛ'a i ja. Nu'bʉ hin xtá 'yøt'a, hin te di ja
'bʉ. 4 I jasɛ rá te, nɛ gue'a ní ja yʉ́ te ʉ yʉ ją'i,
ngue di 'yomfɛ̨nip yʉ́ mbʉi ʉ. 5 Janangue'a
nu'a tengu ran nɛqui di yorpʉ ja ra 'bɛxui.
Pɛ nu'a ra 'bɛxui hin da zä di huɛ̨'t'a ran
nɛqui.

6 Nu Oją bi huahna n'da ran 'yohʉ gue'a
ra Xuua Nxixyą a. 7 Nu'a ra Xuua Nxixyą bi
thahni da ma nangue'a ran nɛqui majuąni,
ndepe gätho da 'yɛ̨c'yɛi ran nɛqui yʉ ją'i,
nangue'a bi man'a ra Xuua. 8 Pɛ nu'a ra
Xuua Nxixyą hinga gue'a ran nɛqui a, pɛ
bi ma nangue'a ran nɛqui. 9 Nu'a ran nɛqui
majuąni, bá ɛ̨cua ja ra ximhäi, ndepe gätho
din ja ran nɛqui yʉ́ mbʉi yʉ ją'i.

10 Nu'a ran nɛqui majuąni bi 'yøt' ra
ximhäi, nɛ bim 'bʉcua, pɛ nu yʉ ją'i ua ja
ra ximhäi him bi bądi gue gue'a. 11 Í zøcua
dí 'bʉhmbe ngue ma mɛngugähe a. Pɛ xʉn
ngu ʉ him bi 'yømanho a. 12 Pɛ gätho to'o
bi zim bʉ mbo yʉ́ mbʉi a ra Cristo, nɛ bi
'yɛ̨c'yɛi gue yʉ́ yąnte a, gue'a í zä bi xąnd
mahøn'a Oją ʉ ngue bi 'yøt'e yʉ́ t'ʉhni zɛhɛ
ʉ. 13 Pɛ nu'bʉ bi xąnd mahøn'a Oją n'da,
hinguin ja tengu'bʉ xʉm 'bʉ a n'da ra 'uɛre,
ngue bi ndesɛ yʉ ją'i nɛ nangue yʉ́ ją'i zɛhɛ,
pɛ bim 'bʉi mahøn'a nangue Oją.

14 Nɛ nu'a tengu'bʉ ram hma bin ją'i a,
nɛ mí 'bʉhmbe a. Nɛ dá nuhe rá nuįxte
nguetho rá 'dats'ʉnt'ʉ Oją a, hin hapʉ i sɛ a
rá mate, nɛ gätho majuąni bi ma. 15 Nu'a ra
Xuua Nxixyą bim pøngahyą nangue'a. Nɛ
ts'ɛdi bi ma bi 'yɛ̨na:

—Nuna guehna dá mangä 'bʉ má xi ahʉ,
m'bɛjua ba ɛ̨hɛ, pɛ man'da nuįxte xinda
guecä, nguetho ya xmí 'bʉ 'bʉ rá mbʉdi
thoho, nɛ hin'na gä, mí ɛ̨ngä, bi 'yɛ̨n'a ra
Xuua Nxixyą.

16 Nɛ gätho gahʉ dyʉ 'yɛ̨c'yɛihʉ, dá
hąmhbʉ rá mate xʉn ndoho, nɛ thocua
thoho di 'dajʉ man'da rá mate. 17 Nu ra
Moisés bi xängahʉ yʉ́n t'ɛ̨di Oją. Pɛ nu ra
Jesucristo bi 'dajʉ rá mate ngue majuąni dí
zingdahʉ Oją a. 18 Njo'o n'da ra ją'i da zä
da nu Oją ngue xtám bąsɛ, hinda hønt'a rá
'dats'ʉnt'ʉ dim pąsɛui a rá Ta, nɛ gue'a bi
jajʉ dá pąhmbʉ a.

Ra Xuua Nxixyą bi ma to'o a

19 Nu'ʉ ma ngʉrpihe dyʉ judíohe dyʉ
israelhe ngue mí 'bʉpʉ ja ra dąhnini
Jerusalén, bi mba ʉ 'da yʉ mbäją nɛ'ʉ 'da
yʉ́m fäts'ihʉ, bi zøm bʉ 'bʉh ra Xuua Nx-
ixyą da 'yänni to'o a. 20 Nɛ nu'a bin juąnni,
him bin køni, nɛ bi 'yɛ̨na:

—Hinga guecä dra Cristo gue xʉ huand
Oją, bi 'yɛ̨n'a.

21 Nɛ bi t'änni mahøn'a:

—To'o e, ha gue'e gra Elías.

—Hin'na, hinga guecä, bi 'yɛ̨n'a.

—Ha gue'e gra pøngahyą bi man ra
Moisés gue ba ɛ̨hɛ.

Nɛ bi dąti:

—Hin'na, bi 'yɛ̨ntho.

22 Nɛ bi t'änni mahøn'a:

—To'o e. Xije. Nu'bʉ gui xije nɛ da zä ga
xihmbe ʉ bá pɛngähe bʉya.

23 Nɛ bi dą'a ra Xuua Nxixyą bʉya:

—Nugä guecä bi man ra pøngahyą Isaías
'bʉ mi ma: “Dim 'bʉ a n'da dim 'bäpʉ
ma'ueni ra hnini, nɛ ts'ɛdi da ma di hoc yʉ́
mbʉi yʉ ją'i gue da 'yømanho ra Hmu 'bʉ bi
zøhø,” bi 'yɛ̨n'a ra Isaías, bi 'yɛ̨n'a ra Xuua
Nxixyą.

24 Nɛ nu'ʉ bi zøm bʉ, yʉ́m 'bɛhni yʉ
fariseo ʉ. 25 Nɛ bi t'ɛ̨mp'a ra Xuua:

—Hanja gní 'yøt' ran xixyą 'bʉ hinga
gue'e grá Cristo, xínga gue'e grá Elías,
xínga gue'e man'da ra pøngahyą bi man ra
Moisés.

26 Nu'a ra Xuua bʉya bi dąt'ʉ, bi 'yɛ̨na:

—Nugä, ra dehe thoho ná xixyąba yʉ
ją'i, pɛgue i 'bä inde n'da ran 'yohʉ ua
dí 'bähmbʉ, ngue hin guí pąhmbʉ 'bɛ'a di
'yɛ̨t'ui a. 27 Nuna guehna dá mangä ngue
m'bɛjua di dʉmp' rá 'bɛfi, pɛ man'da nuįxte
xinda guecä, janangue'a hin dí sʉcä tengu
a, bi 'yɛ̨n'a ra Xuua Nxixyą.

28 Nɛ guehya gätho yʉn t'änni bi hmam bʉ
ja ra xɛqui Betábara, n'danguadi ra dąthe
Jordán, guepʉ bi 'yøt' ran xixyą ra Xuua.

Tengu ra t'ʉdɛ'yo ra Cristo

29 Nu'bʉ mi hyats'i, nu ra Xuua Nxixyą
bi nu ba ɛ̨pʉ ra Jesús, nɛ bi 'yɛ̨mp'ʉ mí
'bähmbʉ bʉ:
—Dami hyanthʉ ya, tengu'bʉ ra
t'ʉdɛ'yo, nguetho bi zänba Oją dim 'bøts'e
zɛhɛ, gue di hocpa yʉ́ ts'oqui yʉ ją'i 'bʉcua
ja ra ximhäi. 30 Nunʉ guehnʉ mím mangä
nʉ 'bʉ má ɛ̨ngä: "Ba ɛ̨ a n'da ran 'yohʉ
m'bɛjua, nu'a man'da nuịxte xinda guecä,
nguetho ya xmi 'bʉ 'bʉ rá mbʉdi thoho, nɛ
hin'nagä." 31 Nɛ nugä him mí pącä to'o a
t'ɛ̨mbi ra Cristo. Pɛ bi siqui ga xixyą ahʉ
nangue ra dehe, ngue gui pąhmbʉ to'o a ni
yąntehʉ, ma mi israel ahʉ, bi 'yɛ̨na.
32 Nɛ bi ma majuąni ra Xuua Nxixyą, bi
'yɛ̨na:
—Dá nugä rá Hogandąhi Oją bá cąh
mahɛ̨ts'i, tengu n'da ra t'azʉ, nɛ bi gohmi
ra Jesús 'bʉ má ørpa ran xixyą. 33 Ja dá pącä
bʉya ngue gue'a. Nguetho nu Oją ngue bi
xiqui ga øt' ran xixyą nangue ra dehe, nɛ
bi xiqui: "Nu'bʉ guin nu ma Hogandąhi da
gąi nɛ da gohmi n'da ran 'yohʉ, gui pądi
ngue gue'a di un ma Hogandąhi yʉ ją'i,"
bi 'yɛ̨ngui. 34 Nɛ gue'a dá nugä a bʉya,
janangue dím mangä: "Guehna rá Ts'ʉnt'ʉ
Oją na," dí ɛ̨ngä, bi 'yɛ̨n'a ra Xuua Nxixyą.

Yʉ́ mbʉdi yʉ́ xädi ra Jesús

35 Xø man'dapa bʉya mí yo'be mi 'bähmbe
ra Xuua Nxixyą yʉ́ xädigä'be a. 36 Nu ra
Xuua Nxixyą bʉya bi hyandi ngue 'yo bʉ ra
Jesús, nɛ bi 'yɛ̨nc'be:
—Dami nuui ya ra t'ʉdɛ'yo ngue'a rám
'bɛhni Oją, bi 'yɛ̨na.
37 Nu'bʉ má ø'be a bi ma, dá tɛn'be ra
Jesús. 38 Nɛ nu'a ra Jesús bin yɛ̨ 'bʉ má tɛn'be
nɛ bi 'yänga'be:
—'Bɛ'a guí hommi, bi 'yɛ̨nc'be.
Nɛ dá än'be a:
—Rabí, nde da ma, xänbate i, hapʉ guí
'bʉi.
39 Nɛ bi xic'be ra Jesús:
—Ga mbähä gua nuui bʉ dí 'bʉcä.
Dá mbähmbe bʉya nɛ dá nu'be hapʉ mi
'bʉi. Nɛ man'da ora dám 'bʉ'be bʉ 'bʉ má
sømhbe bʉ, nguetho mbɛ goho nde 'bʉ má
sømhbe bʉ.
40 Nɛ nu'a man'da gue min 'yohe 'bʉ mi
xic'be ra Xuua Nxixyą ga tɛn'be ra Jesús, ra
Andrés a, rán 'yohʉ ra Simón Pedro. 41 Nuna
ra Andrés 'bex bi mba bá xi a rán 'yohʉ.
—Ya dá tịm'be ra Mesías, bi 'yɛ̨na. Nu'a
nde da ma rá Thahni Oją a, ngue gue'a ra
Cristo a.
42 Nɛ nu ra Andrés bʉya, bi zix'a ra Simón
guepʉ bí 'bä a ra Jesús. Nɛ nu ra Jesús 'bʉ
min nu, bi 'yɛ̨mbi:
—Nu'i gra Simón rá ts'ʉnt'ʉ i ra Jonás.
Nuya ga xi a man'da ni thuhu ga hut'a ra
Cefas, n'dat'a ra Pedro gue nde da ma, ra
do.

Ra Jesús bi zon'na ra Felipe nɛ ra Natanael

43 Xø man'dapa mahøn'a bʉya bi bɛ̨n a ra
Jesús da mba bʉ ra häi Galilea. Nɛ nu'bʉ má
mbähmbe bin tịmmi ra Felipe.
—Dami tɛngui, bi 'yɛ̨mp'a.
44 Nuna ra Felipe ra mɛngu bʉ Betsaida, nɛ
ra Andrés, nɛ ra Pedro. 45 Nɛ nu'bʉ mi mba
ra Felipe nɛ bi dịn'a ra Natanael, bi 'yɛ̨mbi:
—Ya dá tịngähe a gue mi hmam bʉ ja
rá søcuą ra Moisés, nɛpʉ ja yʉ́ søcuą yʉ́
pøngahyą Oją mi hma, nɛ gue'a ra Jesús
ra mɛngu Nazaret, rá ts'ʉnt'ʉ ra José, bi
'yɛ̨n'a.
46 Nu ra Natanael bʉya bi 'yɛ̨na:
—Hague dán zä di nɛqui n'da ra hocją'i
bʉ Nazaret.
Nu ra Felipe bʉya bi 'yɛ̨mp'a:
—Ga mbɛ gua nusɛ.
47 Nɛ nu'bʉ min nu ra Jesús gue ba ɛ̨pʉ ra
Natanael, bi 'yɛ̨nje bʉ mi 'bähmbe:
—Dami nuhʉ nʉ ran 'yohʉ ba ɛ̨hnʉ ya,
gue rán säui njuąntho da t'ɛ̨mbi ra israel,
nguetho hingui yoho rán 'yomfɛ̨ni, bi 'yɛ̨na.
48 Bi 'yɛ̨n'a ra Natanael bʉya:
—Hanja guí pądi gue hingui yoho man
'yomfɛ̨nigä nɛ njąm'bʉ gá nugui, bi 'yɛ̨na.
Nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'a:
—Nu'bʉ hin ní zo a ra Felipe, dí pądi 'bɛ'a
gnám bɛ̨m 'bʉ gmi hupʉ ja ra za, bi 'yɛ̨mp'a.
49 Nu ra Natanael bʉya bi 'yɛ̨mp'a:
—Ma Hmu i, rá Ts'ʉnt'ʉ i Oją, gue'e bi
zän'na Oją gam hmuts'ʉt'abi nanguecähe
dyʉ israelhʉ, dyʉ judíohʉ.
50 Nu'a ra Jesús bi 'yɛ̨mp'a:
—Ha gue'a guí 'yɛ̨c'yɛigä a dá xi i, gue'bʉ
má xi i: "Dí pądi 'bɛ'a gnám bɛ̨m 'bʉ gmi
hupʉ ja ra za." Pɛ man'da nuịxte guin nu
'bʉ m'bɛjua xinda guehna dá xi i. 51 Nguetho
majuąni dí xi i, guin nuhʉ da xoh mahɛ̨ts'i,
ngue guin nuhʉ yʉ́m 'bɛhni Oją ba cąh
mahɛ̨ts'i, nɛ da zøpʉ hapʉ gä dan 'yogä, nɛ

da ndets'e, gue guecä dán jąʼigä ua ja ra ximhäi, bi 'yçn a ra Jesús.

2

N'da ran thąti bin ja bʉ Caná

1 Nɛ nu'bʉ mí tho'a nyopa bʉya bin ja n'da
ra dąnts'ihmɛ 'bʉ mín thąta n'da ra ts'ʉnt'ʉ
bʉ Caná ra häi Galilea. Nɛ bi zøm bʉ rá mbe
ra Jesús, bi mbäx'ʉ bi hoc ran ts'ihmɛ. 2 Nɛ
ra Jesús nɛcähe yʉ́ xädigähe bi ts'oncahe
bʉ ja ran ts'ihmɛ. 3 Nɛ nu'bʉ min theh ra
gui'uva dá sihe, bi 'yçn'a rá mbe ra Jesús:

—Bin the'a ra gui'uva, bi 'yçmp'a ra
Jesús.

4 Bi dą'a ra Jesús bʉya:

—Ma mbe i, 'bɛ gám bçnsɛ 'bɛ'a ga øt'ä,
nguetho hinga na søn ra ora ga øt'a n'da ran
t'øt'e nuịxte, bi 'yçmp'a rá mbe.

5 Nɛ nu'a rá mbe ra Jesús bʉya bi xi ʉ yʉ
'yçhɛ 'bʉpʉ:

—Hønt'a go 'bɛ'a da xi ahʉ ra Jesús, dami
'øthʉ, bi 'yçna.

6 Nɛ mí høpʉ 'dato yʉ xaro ngue yʉ do,
mbɛ goho 'däte litro i hät'ʉ. Nguetho i
ja ran t'çdi ma mi judíohe gue i jatho din
xʉt'yɛ. 7 Nɛ nu'bʉ mí zøn ra ora bi man ra
Jesús, bi xi ʉ yʉ 'yçhɛ 'bʉpʉ:

—Dami yus'hʉ yʉ xaro nangue ra dehe.

—Nɛ bi yus' pʉya. 8 Nɛ bi 'yçmbi
mahøn'a:

—Dami 'yä i ts'ʉ ra dehe nɛ gui un'na ra
ngʉrpa 'yçhɛ, bi 'yçna.

Nɛ bi un bʉya. 9 Nɛ nu'bʉ mí zä a ra
ngʉrpa 'yçhɛ gue xín gui'uva a ra dehe, bi
zä mancʉhi. Pɛ him bi bądi hapʉ bi nɛqui,
pɛ nu yʉ 'yçhɛ gue bi 'yä a ra dehe mi pą ʉ.
Janangue'a nu ra ngʉrpa 'yçhɛ bi ma bá ts'i
a ra ts'ʉnt'ʉ da 'yänni nangue ra gui'uva,
gue nu'a ra ts'ʉnt'ʉ go din thąti. 10 Nɛ bi
t'çmp'a:

—Pɛ hanja 'bɛ bin niyą ʉ yʉ jąʼi, gá un'na
ra gui'uva xʉn cʉhi, nɛ hinga gue'a zại øt'
yʉ jąʼi a. Pɛ zại rá mbʉdi thoho di un a xʉn
cʉhi bʉ ja n'da ran ts'ihmɛ, nɛ nu'bʉ bin
niyą yʉ jąʼi din t'un'na hin ɛ ho, bi 'yçn'a
ra ngʉrpa 'yçhɛ. Nɛ xinga gue'a mí pą a.

11 Nɛ guehna rá mbʉdi ran t'øt'e nuịxte bi
'yøt' ra Jesús bʉ Caná ra häi Galilea, gue bi
'yuh rá ts'ɛdi. Nɛ man'da dá çc'yɛihe bʉya
yʉ́ xädigähe a.

12 M'bɛjua bʉya dá mbähmbe ra Jesús bʉ
ra hnini Capernaum, nɛ rá mbe nɛ yʉ́n
'yohʉ. Pɛ hinga nya'a dám 'bʉhmbe bʉ.

Ra Jesús bi mbaxt'a ra dąniją

13 Dá mbähmbe ra Jesús bʉ Jerusalén
'bʉ ma guepʉ da dät' ra pa mahøn'a ran
dąbaxjua gue 'bʉ mi hyo ra t'ʉdɛ'yo bʉ
Egipto mam bombøtahe. 14 Nɛ nu'bʉ mí
yʉrpʉ mbo má mbä't'i ra dąniją, bi nu ngue
'bʉpʉ yʉ mbändąni nɛ yʉ mbädɛ'yo nɛ yʉ
mbäts'ąha mim pä bʉ. Nɛ mí 'bʉpʉ ʉ yʉm
pämbɛti øt' yʉ́ 'bɛfi bʉ. 15 Nɛ bi 'yøt'a n'da
ram fɛi gue ra xąhi gue í dɛx'ʉ yʉ mbä.
Nɛ gätho bi hyøn a thi yʉ mbä nɛ yʉ́n
dąni nɛ yʉ́ dɛ'yo. Nɛ bi 'uçnba yʉ́ mbɛti
yʉm pämbɛti, bi ndønba yʉ́ mɛxa. 16 Nɛ bi
t'çmp'ʉ yʉ mbäts'ąha:

—Ní mbähä, dami six ni dojahʉ. Hingui
sä gui 'yøthʉ ra nguntäi ua rá ngu ma Ta, bi
'yçn'a ra Jesús.

17 Nɛ 'bex dá bçmhbe a mán t'o't'i ja rá
t'ohni Oją: "Çna da guah ma mbʉi nangue
ra dumbʉi 'bʉ má nu a ni ngu, nguetho
çmmɛ dín ndepe xtán hotho bʉ," bi 'yçmp
a rá Ta ra Cristo, bi 'yçn rá t'ohni.

18 Nu'ʉ ma ngʉrpihe dyʉ judíohe bi 'yän
bʉya, nɛ bi 'yçmbi:

—'Bɛ'a ní hmɛpya gui 'yurcahe ya,
n'dahma da zä ga pąhmbe 'bʉ i ja nin t'çdi
gui 'yøt'a gá 'yøt' ya, gue gá hyøn a thi yʉ
mbä, bi 'yçn'ʉ.

19 Nu ra Jesús bi dąt'ʉ:

—Ga xi ahʉ ra hmɛpya gá 'yäjʉ. Nu'bʉ
gui xothʉ ra niją ua, nɛ hyupa thoho dá høh
mahøn'a, bi 'yçmp'ʉ.

20 Bi 'yçn'ʉ ma ngʉrpihe bʉya:

—Pɛ yote ma 'dato njɛya án guahna ra
niją, nɛ guí çna, nhyupa thoho gdí hyøh
mahøn'a, bi 'yçn'ʉ.

21 Pɛ nu'a ra niją bi man a ra Jesús, bi
ma nangue rá ngøc'yçi zɛhɛ. 22 Nu'bʉ mí
zøn ra ora bi du nɛ bi dąmbçni, 'bexgue
dá bçmhbe 'bɛ'a xí man'a, nɛ man'da dá
pąhmbe majuąni a bi man rá t'ohni Oją nɛ
yʉ́m hman ra Jesús.

Gätho i pąsɛ ra Jesús

23 Nɛ nu'bʉ mám 'bʉhmbe bʉ Jerusalén,
gue'ʉ yʉ pa ran dąbaxjua, xʉn ngu çna
bi 'yçc'yɛi ra Jesús 'bʉ mín nu yʉn t'øt'e
nuịxte bi 'yørpʉ. 24 Pɛ nu'a ra Jesús hinga
gätho bi xi ʉ 'bɛ'a mím bçni, nguetho bi

bądi 'bɛ'a di ja yʉ́ mbʉi gätho yʉ ją'i, bi bądi hin da 'yømanho ʉ. 25 Nɛ hinga hnɛhi tho da sih ra Jesús 'bɛ'a im bęn yʉ ją'i nguetho ya i pą a ra Jesús 'bɛ'a di ja yʉ́ mbʉi.

3

Bin yąui ra Jesús a ra Nicodemo

1 Mí 'bʉ a n'da ran 'yohʉ, n'da ra fariseo, gue'ʉ min ęhya da 'yøt' yʉ́n t'ędi Oją, í Nicodemo a. Nu'a n'da rá ngʉrpi ma mi-judíohe. 2 N'da ra xui bi zøm bʉ 'bʉh ra Jesús, nɛ bi 'yęmbi:

—Xänbate i, dí pąhmbe Oją bi zän'ni i gui xängahe, nguetho hin xtán zä xquí 'yøt' yʉn t'øt'e nuịxte 'bʉ hin di zɛ a Oją, bi 'yęna.

3 Nu ra Jesús bi dądi, bi 'yęmp'a:

—Majuąni dí xi a i, nu'a hin dim 'bʉi ma'da'yo, hin da zä da yʉrpʉ di manda Oją, bi 'yęmbi.

4 Nu ra Nicodemo bi 'yęm bʉya:

—Hague dán zä dim 'bʉi ma'da'yo n'da gue'bʉ xʉn dąc'yɛi n'da. Ha da zä da yʉt' mahøn'a bʉ ja rá mbʉi rá mbe nɛ dim 'bʉi mahøn'a.

5 Nu'a ra Jesús bi 'yęmp'a:

—Majuąni dí xi a i, gue nu'a to'o him bim 'bʉi ma'da'yo nangue ra dehe nɛ rá Hogandąhi Oją, hin da zä da yʉrpʉ di manda Oją. 6 Nguetho nu'bʉ din xąnd yʉ ją'i, xø yʉ ją'itho yʉ́ t'ʉhni, pɛ nu'ʉ di xąnd rá Hogandąhi Oją, gue'ʉ i ja rá te Oją bʉ ja yʉ́ mbʉi ʉ. 7 Janangue'a o gadi hyonya thoho a dí xi a i, jatho gam 'bʉi ma'da'yo. 8 Nɛ tengu ran dąhi i 'yo hønbʉ go hapʉ in nde, nɛ guí øde di hị, pɛ hin guí pądi hapʉ ní 'yęhɛ o hapʉ ní mba. Njabʉ i øt' rá Hogandąhi Oją 'bʉ bi xąnd mahøn'a n'da, hingam 'batho ha bin ja 'bʉ mí un ra 'da'yote, pɛ mfądi ngue i ja a, bi 'yęn a ra Jesús.

9 —Hín dí pądi 'bɛ'a nam bøn a guí man ya, bi 'yęn'a ra Nicodemo.

10 Nu ra Jesús bi 'yęmp'a:

—Nu'i grá xänbate, zại guí xänba rám Hman Oją ʉ ma mi israelhʉ, hanja hin guí pądi 'bɛ'a dí xi a i. 11 Majuąni dí xi i, dím mangä a dí pącä, nɛ dím ma majuąni 'bɛ'a xtá nugä, pɛ hin guí hąmhbʉ mam hmangä. 12 Dá xi'a rá 'bɛfi Oją i øt' ua ja ra ximhäi, pɛ hin gá 'yęc'yɛi. Pɛ dami 'yęc'yɛi a, janangue'a da zä ga xi i 'bɛ'a rán 'yomfęni Oją, ngue 'bɛpʉ ní nɛqui rá 'bɛfi i øt' ua.

13 Nɛ høngdä da zä ga mangä ua a, nguetho drá mɛngugä bʉ mahęts'i nɛ bá ęcä bʉ, guecä ngue dán ją'igä ua ja ra ximhäi. Nɛ njo'o man'da ra ją'i ngue bi yʉt mahęts'i nɛ bá pengui ngue da mangua 'bɛ'a øt' Oją. 14 Nɛ tengu thoho bi 'yøt' ra Moisés, gue bi cuarpʉ magąts'i n'da ra pozʉ nt'øt'e ra t'ɛgui, nu'bʉ mín 'yo bʉ ja ra ʉhäi, ngutho jatho din jacä din cuarcä magąts'i, guecä gue dán ją'igä ua ja ra ximhäi. 15 Nɛ nu'bʉ bin jacä tengu a, nɛ hønt'a go to'o da 'yęc'yɛi 'bɛ'a dá tugä bʉ, hin da nu ran ʉnbi mazại, pɛgue din ja ra 'da'yote mazại a, bi 'yęn a ra Jesús, bi 'yęmp'a ra Nicodemo.

Oją di huęc'ʉ 'bʉcua ja ra ximhäi

16 Nguetho ęmmɛ di huęgahʉ Oją gue dí 'bʉhmbʉ ua ja ra ximhäi. Janangue'a bi 'dajʉ rá 'dats'ʉnt'ʉ ngue ma yąntehʉ, n'damhma hin da nu ran ʉnbi mazại to'o gätho di däp rá mbʉi a, pɛgue din t'un ra 'da'yote mazại. 17 Nguetho in nde Oją da yąnjʉ gueję dí 'bʉhmbʉ ua ja ra ximhäi, nɛ hinguin nde di 'dajʉ rá muui ma ts'oquihʉ, nɛ gue'a bí mbɛnhua rá Ts'ʉnt'ʉ ua ja ra ximhäi a.

18 Nɛ nu'a to'o di däp rá mbʉi a rá Ts'ʉnt'ʉ Oją, hin da nu a rá muui yʉ́ ts'oqui. Pɛ nu'a to'o hin di däp rá mbʉi a, pɛ guehma da nu a xí ts'änbi da nu nangue yʉ́ ts'oqui, nguetho hingui ęc'yɛi a rá 'dats'ʉnt'ʉ Oją. 19 Nɛ gue'a bí mbɛn Oją ran nɛqui ua ja ra ximhäi, gue ní nɛqui 'bɛ'a di ho yʉ ją'i. Nu'ʉ to di ho ra 'bɛxui hingui søm bʉ ja ran nɛqui, nguetho øt' ran ts'o. Mfądi xʉn ho din ʉnba ʉ. 20 Nguetho gätho ʉ i øt' ran ts'o hin di ho ran nɛqui, nɛ hingui søm bʉ ja ran nɛqui, ngue i su hin da hnumanho 'bɛ'a øt'ʉ. 21 Pɛ nu yʉ ją'i i honi da 'yøt'a ran ho, i pa bʉ ja ran nɛqui, n'dahma da hnu gue gue'a Oją di zɛ ʉ da 'yøt' ran ho.

Nu ra Xuua Nxixyą bi ma mahøn'a nangue ra Jesús

22 M'bɛjua dá mbähmbe ra Jesús dyʉ́ xädihe, dá mbähmbe bʉ ja ra häi Judea, nɛ dám 'bʉhmbe bʉ 'da yʉ pa nɛ dá xixyąbahe yʉ ją'i bʉ. 23 Nɛ'a ra Xuua Nxixyą mí øt' ran xixyą bʉ Enón 'darpʉ ra xɛqui Salim, nguetho xʉn ngu yʉ mbøthe i pøpʉ, 24 ngue'bʉ hin ní jot'a fädi ra Xuua Nxixyą.

25 Bin junthʉ 'da ʉ yʉ́ mijudíohʉ ʉ yʉ́ xädi ra Xuua, gue bi bęni man'da di muui rán

xixyą i øt'a ra Jesús. [26] Bi zøm bʉ 'bä'a ra
Xuua Nxixyą ʉ yʉ́ xädi bʉya, nɛ bi 'yçmbi:
—Xänbate i, nu'a ran 'yohʉ gmín 'youi
bʉ 'danguadi ra dąthe Jordán, gue gá xije
to'o a, pɛ nuya i øt' ran xixyą, nɛ gätho yʉ
ją'i i tɛnni.
[27] Nu ra Xuua Nxixyą bʉya bi 'yçmp'ʉ:
—Guesɛ Oją bi zänni hangu nangu ra
'bɛfi n'da ngu n'da ngue da zä da 'yøt'a
n'da. [28] Nu'ehʉ guí pąhmbʉ 'bɛ'a gätho
dám mangä gue dá xi ahʉ, hinga guecä drá
Cristo, pɛ nugä bám 'bɛt'ogä, gue dá xih yʉ
ją'i din sä da dɛn ra Cristo. [29] Tengu'bʉ n'da
ra hmute din thąti, da dɛn'na rá ndø. Nɛ
nu'a rá amigo a ran 'yohʉ bin thąti, i 'bäpʉ
i ø'a i ma, nɛ di johya gue i tɛn'na rá ndø a
ra hmute. Dín jadä bʉya, dadín johyagä 'bʉ
dín nu i tɛn yʉ ją'i a ra Jesús. [30] Nu'a ra Jesús
jatho da dąha gue nugä, pɛ nugä jatho ga
'bɛcä, bi 'yçn a ra Xuua Nxixyą.

Bí 'yçh mahçts'i ra Jesús

[31] Nguetho nu'a ra Jesús bá çh mahçts'i,
man'da nuịxte a xinda gue ʉ gäthogahʉ. Pɛ
nujʉ dám 'bʉhmbʉ nangue yʉ ją'i ua ja ra
ximhäi, dyʉ mɛnguhʉ ua ja ra ximhäi, nɛ
hinga gätho da zä ga pąhmbʉ, hønt'a 'bɛ'a
da zä da bą'a n'da ua ja ra ximhäi. Pɛ nu'a
bá çh mahçts'i man'da xʉn ho ngue gätho
mi'da, [32] nɛ im ma 'bɛ'a bi nu bʉ nɛ 'bɛ'a bi
'yørpʉ. Pɛ hingui ngu bi hyąnba rám hman
a. [33] Nu'a to'o bi hyąnba rám hma, bi bądi
majuąni bi man Oją ngue gue'a rá Ts'ʉnt'ʉ
a. [34] Nguetho bá pɛnh Oją a, nɛ guesɛ Oją i yą
'bʉ i yą a, nguetho nte di 'bɛh rá Hogandąhi
Oją a. [35] Nu'a ra Ta çmmɛ in numanho rá
Ts'ʉnt'ʉ, janangue'a bi un ran t'çdi gätho
di manda rá 'bɛfi. [36] Nu'a to'o i çc'yɛi rá
Ts'ʉnt'ʉ Oją ya i ja ra 'da'yote maząi, pɛ
nu'a hingui çc'yɛi rá Ts'ʉnt'ʉ Oją, hin da nu
ra te pɛ guexta'a da nu rá cuɛ Oją mi ja da
nu, nɛ gätho yʉ pa maząi.

4

Nu ra Jesús bi 'yäp ra dehe ra xisu bʉ Samaria

[1] Nɛ nubʉya nu yʉ fariseo bi 'yø a man
yʉ ją'i ngue man'da xʉn ngu i tɛn ra
Jesús nɛ man'da xʉn ngu di xixyąbi, xinda
gue'a ra Xuua Nxixyaą. [2] Pɛ nu ra Jesús
him bi 'yøzɛhɛ ran xixyą, pɛ høngdähe yʉ́
xädigähe dá øthe ran xixyą. [3] Nɛ nu'bʉ mi
bą'a ra Jesús 'bɛ'a mi 'yø ʉ yʉ fariseo, bi bçni
da 'uetho, ngue hin da bçn yʉ fariseo din
sʉhmi ra Xuua. Bi bøm bʉ ja ra häi Judea
bʉya, nɛ dá mbähmbe mahøn'a bʉ ra häi
Galilea.
[4] Pɛ guemhma bá thohmbe bʉ ja ra häi
Samaria. [5] Nɛ nu'bʉ má thohmbe bʉ, dá
sømhbe bʉ ja ra hnini Sicar, mbɛ hänthо ra
xɛqui bi un'a ra Jacob, bi un'na ra José rá
ts'ʉnt'ʉ. [6] I jabʉ n'da ra pozo ra dehe gue bi
'yøt'a ra Jacob maya'bʉ. Nɛ guepʉ bin säya
ts'ʉ ra Jesús, nguetho bi yäh ra 'yu. Mbɛ
huxhyadi 'bʉ má sømhbe bʉ. [7] Nɛ bi zøm
bʉ n'da ra xisu ra mɛngu Samaria, da gʉx
ra dehe. Bi 'yçn'a ra Jesús:
—'Daqui ts'ʉ ni dehe, ga sigä ts'ʉ, bi
'yçmp'a.
[8] Nɛ gätho gähe dyʉ xädigähe xtá sohmbe
bʉ ra Jesús, nɛ dá cʉthe bʉ ja ra hnini ga
tämhbe 'bɛ'a gätho ga sihe.
[9] Nu'a ra xisu bi 'yçna:
—Hanja gní zoqui nɛ guí äc ra dehe,
nguetho nu'i grá judío, nɛ nugä drá mɛngu
Samaria, bi 'yçmbi.
Ngubʉ bi man ra xisu nguetho nu ma
mijudíohe hinguin zomanho yʉ mɛngu bʉ
Samaria. [10] Nu ra Jesús bi 'yçmbi:
—Nu'bʉ xquí pą a rá mate Oją in nde di
'da'i, nɛ'bʉ xquí pąqui to'ogui gue dí ä'a ra
dehe, xquí 'yäc ra dehe di un ra te, nɛ nugä
xcá 'da'a 'bʉ, bi 'yçna.
[11] Nɛ nu ra xisu bi 'yçna:
—Nu'i grán 'yohʉ, hin'yʉ nin jʉxthe, nɛ
xʉn hç ua po na ra dehe. Hapʉ ja a ra
dehe di un ra te guím ma. [12] Pɛ nu mam
bombøtahʉ ra Jacob bi zi ra dehe i po ua nɛ
ʉ gätho yʉ́ t'ʉhni nɛ yʉ́n dąni. Nɛ bi zogahe
ra pozo ja ua. Ha man'da ja ni ts'ɛdi ngue
guí çna man'da xʉn ho ra dehe gui 'daje, bi
'yçn'a ra xisu.
[13] Nɛ nu ra Jesús bi dąt'a bʉya:
—Hønt'a go to'o i sithe ua, gue'a nám
'bʉ ʉ yʉ pa ja bʉya, pɛ i tuthe mahøn'a.
[14] Pɛ hønt'a go to'o da zi ra dehe dadí ungä,
njąm'bʉ din tuthe mahøn'a, pɛ din ja tengu
n'da ra mbøthe bʉ mbo rá mbʉi njąm'bʉ
din thegue, nɛ gue'a nám 'bʉh maząi n'da
a, bi 'yçna.
[15] Nu'a ra xisu bi 'yçmbi:
—Grán 'yohʉ, 'daqui ts'ʉ ra dehe guím
ma gue hin dan tuthe mahøn'a, nɛ hin gua
çcä mahøn'a ua ja ra pozo ga jʉx ra dehe
bʉya.

16 Nu'a ra Jesús bi dạt'a:
—Grá xisu, ní mba bá si a ni ndø.
17 Nu'a ra xisu bi dạt'a:
—Njo'o ma ndø, bi 'yçntho.
Nu'a ra Jesús bi 'yçmp'a:
—Majuạni guím ma, njo'o ni ndø.
18 Nguetho ya hin guí 'bʉhmi 'da ʉ cʉt'a yʉn 'yohʉ xcán thạthʉ, pɛ nu'a guí 'bʉhmi ya hin ni ndøsɛ a. Janangue'a majuạni njo'o ni ndø, bi 'yçn'a ra Jesús.
19 Bi dạ'a ra xisu bʉya:
—Nu'i grán 'yohʉ, masque grá pøngahyạ Ojạ.
20 Xiqui ts'ʉ 'bɛ'a ga øt'ähe, nguetho nu ma tahe mí thạnde Ojạ ua ja ra t'øhø, pɛ nu ahʉ gyʉ judío ahʉ guí çmhbʉ, jatho da mba n'da bʉ Jerusalén da dạnde Ojạ bʉ, bi 'yçna.
21 Nu ra Jesús bʉya bi 'yçmp'a:
—Grá xisu, dami 'yçc'yɛi a ga xi i, ɛ maguepʉ da zøn ra pa hinga hønt'ua ja ra t'øhø, xínga hønbʉ Jerusalén din thạnde ra Ta.
22 Sä guí çna guí thạndehʉ Ojạ, pɛ hin guí thạndehʉ tengu bi zän zɛhɛ Ojạ ngue din thạnde. Nugähe dyʉ judíohe dí thạndehe a bi zän Ojạ nguetho bi zän Ojạ ma t'çc'yɛihe, nɛ'a ra Yạnte bi zän'na Ojạ ra judío a.
23 Pɛ bi zän Ojạ n'da ra xɛqui bʉ din thạnde, guepʉ ja ní mbʉi n'da. Nɛ mi ts'ʉtho da zøn ra ora, pɛ ya bi zøni, ngue da dạnde Ojạ nangue yʉ́ mbʉi ʉ to majuạni da dạnde, nɛ hin nangue yʉn t'øt'e ua ja ra ximhäi. Nguetho nu'a Ojạ i honi to'o da dạnde nangue yʉ́ mbʉi.
24 Nguetho hin di nɛqui Ojạ. Janangue'a hønt'a go to'o da dạnde Ojạ, jatho da dạnde nangue rá mbʉi nɛ nangue i tɛn'na ram hma majuạni, bi 'yçn'a ra Jesús.
25 Nu'a ra xisu bʉya bi 'yçmbi:
—Dí pạcä ba ç a rá Thahni Ojạ ngue ra Cristo a. Nɛ nu'bʉ bá çhɛ da xängahʉ xʉn ho gätho.
26 Nu'a ra Jesús bi 'yçmbi:
—Guecä drá Cristogä dín zo'a i ya, bi 'yçmbi.
27 Nu'bʉ mí gua'a bi man ra Jesús, ɛ xø dí sømhbe bʉ dyʉ xädigähe. Nɛ dá hyonya thohohe gue nu ra Jesús mi yạui a ra xisu. Pɛ xínga n'dagähe gue dá änhde hanja bin yạui o 'bɛ'a bin xifi.
28 Nu ra xisu bʉya 'bex bi zopʉ rá mbamhmi, nɛ bi mba bʉ hnini bi xih yʉ jạ'i:
29 —Mbähä nɛ gua nuhʉ n'da ran 'yohʉ bi xicä gätho 'bɛ'a xtá øt'ä. Ha hinga gue'a ra Cristo 'bʉ, bi 'yçmp'ʉ.
30 Bi mba yʉ jạ'i bʉya da zøm bʉ 'bä a ra Jesús.
31 Pɛ nu'bʉ hin ni zøm bʉ yʉ jạ'i, nugähe dá xihmbe ra Jesús:
—Xänbate i, xi'bʉ gan sihmɛ ya, dá çmfe.
32 Pɛ bi dạ'a ra Jesús, nɛ bi 'yçnje:
—Ja man'da ní niyạ ma mbʉigä, pɛ hinga ná pạhmbʉ, bi 'yçnje.
33 Dán 'yänzɛhɛhe:
—Ha 'bʉi to'o bi 'uịni, dán 'yçmfe bʉya dyʉ xädigähe.
34 Nu'a ra Jesús bi 'yçnje:
—Tengu'bʉ man ts'ihmɛgä a ngue ga øt'ä rá pähä a bá pɛngä nɛ ga juacä rá 'bɛfi a. Nɛ gue'a man'da ní niyạ ma mbʉigä a.
35 Janangue'a gue'a dí xi ahʉ a ya, nguetho ya ba çhnʉ yʉ jạ'i. Nɛ ha guí çmhbʉ di 'bɛh man goho zạna din ja ran sofo. Pɛ dami hyanthʉ yʉ ba çhnʉ, tengu'bʉ n'da ra huạhi ya xʉ 'yot'i gue da mba nsoqui, nguetho 'bexque da zä ga cʉthʉ bʉ di manda Ojạ yʉ.
36 Nɛ nu'ʉ to i pa ma cʉ't'i bʉ din zạm bʉ hønt'bʉ go njạm'bʉ. Janangue'a nu'ʉ to da xoqui di johya, nɛ nu'ʉ to bi duhu nɛ'ʉ bi xoqui 'da dán johya thoho.
37 Nguetho majuạni rán thɛui rá 'bɛfi Ojạ a bi 'yøt'a n'da ra jạ'i, “bi zopʉ rá huạhi bi duhu, nɛ n'dan'yo bi xoqui,” ngue i man yʉ jạ'i.
38 Ya xtá xi ahʉ gui xojʉ hapʉ hin gá tuhmbʉ, xín gá uạfʉ, pɛ n'dan'yo bi 'yøt' ra 'bɛfi bʉ, pɛ guehma gui comhbʉ 'bɛ'a da dạ ʉ, bi 'yçngähe ra Jesús.
39 Nɛ nu'bʉ mí mam bʉ ja ra hnini ra xisu, xʉn ngu yʉ́ mɛnguhʉ bi 'yçc'yɛi gue ra Cristo a ra Jesús, nguetho bi man'a ra xisu gue xí xi a ra Jesús gätho 'bɛ'a xí 'yøt'e.
40 Nu'bʉ mí zøm bʉ yʉ mɛngu Samaria bʉ 'bäh ra Jesús, bi 'yçn'ʉ:
—Dami 'bʉcua ja ma hninihe, bi t'çmp'a ra Jesús.
Nɛ dán dehe bʉ nyopa bʉya.
41 Nɛ çmmɛ man'da xʉn ngu bi 'yçc'yɛi yʉ jạ'i bʉ, nangue rám hmansɛ ra Jesús.
42 Bi t'çmp'a ra xisu bʉya:
—Ya dí çc'yɛihe ya, pɛ hinga hønt'a gá xije ná çc'yɛigähe ya, pɛ nɛ'a dá øsɛhe bi man na ra Jesús. Nɛ dí pạhmbe majuạni ra Cristo na, rám pørpate yʉ jạ'i 'bʉcua ja ra ximhäi, bi 'yçn'ʉ yʉ jạ'i.

Ná mbähmbe Galilea a ra Jesús

43 Nu'bʉ mí gua'a nyopa dá pømhbe bʉ ra hnini Sicar, dá hạxhe ra 'yu mahøn'a ní mba bʉ Galilea.
44 Nɛ bi mansɛ ra Jesús,

nubʉ rá häi zɛhɛ n'da ra pøngahyą hin da hnumansu bʉ. 45 Pɛ nu'bʉ má sømhbe bʉ ra häi Galilea, bi numanho ma mɛnguhe bʉ. Nguetho xí nu yʉn t'øt'e nuịxte bi 'yøt'a ra Jesús bʉ Jerusalén 'bʉ mín ja ra dąmpɛti ran dąbaxjua, ngue nɛ'ʉ xí mba bʉ ʉ.

*Bi yąn rá ts'*ʉnt'ʉ rám fäts'iui ra ts'ʉt'abi

46 Nɛ dá mbähmbe ra Jesús mahøn'a bʉ ra hnini Caná ra häi Galilea, guepʉ xí päh ra dehe bin gui'uva. Nɛ mí 'bʉpʉ n'da rám fäts'iui ra ts'ʉt'abi xʉn ʉ rá ts'ʉnt'ʉ, nɛ i 'bɛm bʉ ja rán oi nubʉ ja ra hnini Capernaum. 47 Nu'bʉ mí 'yøde gue bi zøh mahøn'a bʉ ra häi Galilea ra Jesús nɛ i 'bʉpʉ ra hnini Caná, nɛ bá çpʉ 'bʉh ra Jesús bʉya, bi 'yørpa ra ts'ɛdi da zixpʉ Capernaum bʉ ná 'bɛn a rá ts'ʉnt'ʉ, da xospi nguetho nde da du a. 48 Nɛ bi dą a ra Jesús:

—Pɛ ha jatho m'bɛt'o guin nuhʉ yʉ hmɛpya nɛ yʉn t'øt'e nuịxte, ja gui 'yęc'yɛigahʉ bʉya.

49 Pɛ man'da i humbi sits'i, nɛ bi 'yçmbi:

—Pɛ mbɛhma ts'ʉ cuø, xøhma da du ma t'ʉhnigä.

50 Nɛ bi dąt'a ra Jesús:

—Ní mba bá nu, nguetho hin da du ni t'ʉhni.

Nɛ nubʉya bi 'yęc'yɛi a rám hman a ra Jesús, nɛ bi mba bʉya. 51 Nɛ bá thą ʉ 'da yʉ 'yçhɛ 'bʉ mím mba bʉ 'yu bi xifi:

—Bi zä ni ts'ʉnt'ʉ ya, çn'ʉ.

52 Nɛ bi 'yänni:

—'Bɛ'a ma ora bi zä.

Nɛ bi t'çmbi:

—N'dande mande bi bøn ra pa, bi 'yçn'ʉ.

53 Nɛ 'bex bi bą'a rá ta gue gue'a ra ora mín yąui ra Jesús 'bʉ mí 'yçmbi da yąn a rá ts'ʉnt'ʉ. Janangue'a nu'a ran 'yohʉ bi däp rá mbʉi ra Jesús bʉya, nɛ'ʉ gätho mi'da 'bʉpʉ rá ngu.

54 Guehna bi 'yøt' ra Jesús 'bʉ mambá penje bʉ Judea dá sømhbe bʉ Galilea. Ya ná yondị ra hmɛpya bi 'yørpʉ ja ra häi Galilea.

5

*Bi yąn ran 'yoh*ʉ bʉ Betesda

1 M'bɛjua bʉya bin ja man'da ra dąmpɛti ma mijudíohe. Nɛ dá mbähmbe ra Jesús bʉ Jerusalén. 2 Nubʉ Jerusalén mí po bʉ n'da ra mbothe mbɛ häntho bʉ ja rá goxthi yʉ dɛ'yo, gue ma ndehe dyʉ judíohe dí çmfe Betesda. Nɛ jabʉ cʉt'a yʉ 'dø̨zangu midí mbä'ts'a ra dehe. 3 Nɛ xʉn ngu i 'bom bʉ yʉ mbɛdi, 'da ʉ yʉ xädä nɛ ʉ yʉ dogua nɛ ʉ bi ts'a yʉ ją'i. Nɛ gätho ʉ i tø'mi di 'yąn ra dehe. 4 Nguetho ja'bʉ bí çh mahçts'i n'da rám 'bɛhni Oją nɛ i ąn ra dehe. Nɛ nu'bʉ xʉn nu di 'yąn ra dehe, nɛ nu'a rá mbʉdi da yʉpʉ ja ra dehe din ho a rá mbɛdi i ja. 5 Nɛ mí 'bɛm bʉ n'da ran 'yohʉ, ya ná 'däte ma 'dɛ'ma hyąto njɛya madí ts'a rá ją'i, him mi sä din 'yo. 6 Nɛ nu'bʉ min nu a ra Jesús, nɛ bi bądi nya'a thoho mi hçmbi, bi 'yçmbi:

—Ha guín nde xtán ho i, bi 'yçmp'a.

7 Bi dąt'a ra mbɛdi:

—Dín ndehma thą, n'yø, pɛ njongui 'bʉcua da zixcä nʉ ja ra dehe. N'dandị ngu n'dandị dí çna ga cʉhnʉ ja ra dehe, 'bex go i 'bɛt'o ʉ 'da.

8 Bi 'yçmp'a ra Jesús bʉya:

—Dami ndants'i jʉx ni fịdi nɛ gan 'yo, bi 'yçmbi.

9 'Bex bin hoh rá ją'i 'bʉ mí ndants'i, nɛ bi gąx rá fịdi nɛ bin 'yo. Nɛ nu'a gue'a ra pa ran ts'äya a. 10 Nu'ʉ 'da ma mijudíohe bi 'yçmp'a ran 'yohʉ xín hoh rá ją'i:

—Nuya ra pa ran ts'äya ya, hingui sä gui cąx ni fịdi, bi t'çmp'a.

11 Bi dą'a ran 'yohʉ:

—Pɛ nu'a bi hoga ma ją'i, gue'a bi xiqui nguetho bi 'yçngui: "Dami ndants'i gui cąx ni fịdi nɛ gan 'yo," bi 'yçngui, bi 'yçn'a mí ts'a rá ją'i.

12 Nɛ nu'ʉ 'da ma mijudíohe bi 'yänni:

—To'o nín 'yohʉ bi xi i gui cąx ni fịdi nɛ gan 'yo, bi 'yçn'ʉ.

13 Pɛ nu'a him mi pądi to'o xí hocpa rá ją'i, nguetho nu ra Jesús bi yʉt'inde bʉ 'yo yʉ ją'i xʉn ngu.

14 M'bɛjua bi mba ra Jesús bʉ ja ra dąnija. Nɛ nu'bʉ mi dịn'a ran 'yohʉ bʉya, bi 'yçmbi:

—Bin ho a ya, nde'bʉ hin gmi 'yøt' mi'da yʉ ts'oqui. Man'da ts'ɛdi ran ʉnbi guin nu 'bʉ gui 'yøt' mi'da yʉ ts'oqui, bi 'yçmbi.

15 'Bex bi mba a ran 'yohʉ bʉya, da xi ʉ ma mijudíohe xí 'yänni, gue gue'a ra Jesús bi hoqui. 16 Janangue'a bi dʉp'ʉ ma ngʉrpihe dyʉ judíohe di ʉcpa ra Jesús, nɛ im bçni da hyo. Nguetho çn'ʉ: "I øt' rá 'bɛfi a ra pa ran ts'äya." 17 Pɛ nu ra Jesús bi 'yçmp'ʉ:

—Nzą̨i dim pɛh ma Ta, janangue'a nɛcä jatho dam pɛcä, bi 'yɛmp'ʉ.

18 Pɛ nanguehna bi man ra Jesús, nu'ʉ ma ngʉrpihe bʉya man'da bi bçni da hyo,

nguetho hinga hønt'a bim pɛfi ra pa ran ts'äya í ʉcpi, pɛ nɛ'a í ma gue gue'a Oją rá Ta, nam bøni 'da i guui Oją.

I ja rá ts'ɛdi rá Ts'ʉnt'ʉ Oją

19 Janangue'a nu ra Jesús bi 'yçna:

—Majuąni dí xi ahʉ, nte sä ga øzɛhɛgä pɛ hønt'a 'bɛ'a dín nu øt' ma Ta. Nɛ gätho 'bɛ'a i øt' ma Ta, gue'a dí øt'ä a. 20 Nguetho nu ma Ta çmmɛ in numanhogui ngue rá Ts'ʉnt'ʉgä a, nɛ i urqui 'bɛ'a gätho i øt'e. Nɛ da 'yurcä mi'da yʉn t'øt'e man'da nuįxte xinda gue ʉ gán nuhʉ, nɛ gui hyonya thohohʉ. 21 Nguetho tengu ma Ta i xox'ʉ xʉn du nɛ di un ra te mahøn'a, nguthogä, rá Ts'ʉnt'ʉgä a, dadí un ra te mahøn'a ʉ to'o gätho dín nde ga unni. 22 Nɛ nu ma Ta hingui juąnbatesɛ, pɛ bi 'dacä ra ts'ɛdi go dan juąnbategä rá Ts'ʉnt'ʉgä a. 23 Nguetho in nde ma Ta gätho yʉ ją'i da numansugui gue rá Ts'ʉnt'ʉgä a, tengutho ma Ta i hnumansu. Nu'bʉ 'bʉ a n'da hingui numansugui, xinga gue ma Ta i numansu a, gue gue'a bá pɛngä.

24 Majuąni dí xi ahʉ, nu'a øh mam hmangä nɛ i çc'yɛi ma Ta bá pɛngä, gue'a i ja ra 'da'yote maząi a. Nɛ hin da nu rá muui rá ts'oqui pɛ tengutho 'bʉ xí thąmbçni bʉ 'bʉ ʉ xʉn du, nguetho ya i ja ra 'da'yote maząi a. 25 Majuąni dí xi ahʉ, ya bi zøn ra ora da 'yøh mam hmangä ʉ xʉn du nangue yʉ́ mbʉi, pɛgue din t'un ra 'da'yote 'bʉ da 'yømanho mam hmangä rá Ts'ʉnt'ʉ Ojągä. 26 Nguetho tengu ra Ta i jasɛ ra te rá mbʉi, nɛ bi 'dacä ra ts'ɛdi din jasɛ ra te ma mbʉigä, nɛ gue'a ra 'da'yote dí un yʉ ją'i. 27 Nɛ bi 'dac ra ts'ɛdi dan juąnbategä, nguetho dán ją'igä ua ja ra ximhäi, dí pądi 'bɛ'a i sä n'da. 28 O gadi hyonya thohohʉ a dá xi ahʉ, nguetho da zøn ra ora gätho yʉ ją'i xʉ t'ägui da 'yøh ma nde 'bʉ dá zohni. 29 Nɛ da bøx'ʉ bi 'yøt' ran ho, din ja ra 'da'yote maząi. Nɛ da bøx'ʉ bi 'yøt' ran ts'o, da nu ran ʉnbi maząi.

Di dä majuąni nangue ra Jesús

30 Nɛ man'da bi man'a ra Jesús, bi 'yçna:

—Nugä hin te dím mangä nangue man 'yomfçnisɛ. Pɛ nu'a i xic ma Ta gue'a dím mangä a. Nɛ'a 'bɛ'a dí sändä, xʉn ho a, nguetho him ma pähä zɛhɛ dí honi ga øt'ä, pɛ hønt'a rá pähä ma Ta bá pɛngä. 31 Nu'bʉ høngdä xcá däsɛ majuąni gue i ja ma ts'ɛdi, nte di muui a mam hmangä 'bʉ. 32 Pɛ nɛ a ma Ta di dä majuąni ngue rá Ts'ʉnt'ʉgä a, nɛ dí pącä ngue majuąni im ma 'bʉ im ma nanguecä.

33 Nu ahʉ gá pɛnhdʉ 'da da 'yän'na ra Xuua Nxixyą nanguecä. Nɛ nu'a ra Xuua bi ma majuąni a. 34 Nɛ madague'bʉ hin xtí dä majuąni, pɛ guemhma ja ma ts'ɛdigä. Pɛ dadí bçn'nahʉ a bi man ra Xuua Nxixyą ngue man'da da zä gui 'yçc'yɛigahʉ nɛ gan yąmhbʉ bʉya. 35 Nɛ tengu ra sibi di hyät'i nɛ i fät yʉ zu'uç, bin ja bʉ ra Xuua Nxixyą, gá numanhohʉ 'da yʉ pa. 36 Nɛ nu'a ra Xuua Nxixyą bi ma nanguecä. Pɛ i ja 'bɛ'a gue man'da i udi nanguecä xinda gue'a rám hman ra Xuua, nɛ gue'a ra 'bɛfi bi 'dacä ma Ta gue ga juacä. Nɛ gue'a ɛ xø i uh majuąni bá pɛngä ma Ta. 37 Nɛ'a ma Ta gue'a bá pɛngä, di dä majuąni nanguecä, pɛ nu'ahʉ njąm'bʉ gá 'yømanhohʉ 'bʉ mín yą, xín gá 'yørpahʉ ra güɛnda 'bʉ mín 'yusɛ.

38 Mfądi hin gá hyąmhbʉ rám hma bʉ ja ni mbʉihʉ, nguetho nu'bʉ xquí hyąmhbʉ a, xquí 'yçc'yɛigahʉ gue bá pɛngä a. 39 Nu ahʉ thocpa thoho guidín xähmbʉ yʉ́ søcuą Oją, nguetho guí çmhbʉ gue'a gní tįmhbʉ ra te maząi a. Pɛ nu'ʉ gätho yʉ søcuą guidín xähmbʉ gätho im ma nanguecä. 40 Nu ahʉ hin guín nde gui xijʉ gan yąn'na ni tehʉ, pɛ hinda hønt'bʉ gui xijʉ gan yąn ahʉ din ja ahʉ ra te maząi 'bʉ, bi 'yçn a ra Jesús.

41 Nɛ xø bi 'yçna:

—Pɛ madague'bʉ njon da numansugui, pɛ guexta'a rá Ts'ʉnt'ʉgä Oją. 42 Pɛ dí pądi hanja hin guí pąjʉ, nguetho hín guín numansuhʉ Oją nangue ni mbʉihʉ. 43 Bá çcä nangue rá thuhu ma Ta, pɛ nu'ehʉ hin guín numanhojʉ. Pɛ nu'bʉ ba ç a n'da nangue rá thuhu zɛhɛ, man'da guín numanhohʉ a. 44 Njąm'bʉ da zä gui 'yçc'yɛigahʉ, nguetho guí homhbʉ da numanho ahʉ yʉ ją'i, nɛ hin guí homhbʉ da numanho ahʉ Oją ngue hønt'a i 'bʉi. 45 Ha guí çmhbʉ guecä ga yąp'ahʉ bʉ 'bʉh ma Ta. Pɛ dí xi ahʉ gue gue'ʉ yʉ́m hman ra Moisés gue'ʉ dí nɛqui i ja ni ts'oquihʉ ʉ, pɛ sä guím bçmhbʉ gue'ʉ dí yąn'ahʉ ʉ. 46 Pɛ nu'bʉ xquí 'yçc'yɛihʉ yʉm hma bi 'yo't' ra Moisés, xquí 'yçc'yɛigahʉ ya, nguetho bi ma nanguecä. 47 Pɛ hin guí çc'yɛihʉ 'bɛ'a bi 'yo't' ra Moisés, janangue'a xín guí çc'yɛihʉ 'bɛ'a dí mangä ya, bi 'yçn'a ra Jesús 'bʉ min yąhʉ ma ngʉrpihe dyʉ judíohe.

6

Ra Jesús bi 'uịn ʉ cʉt'a mahuạhi

1 Nɛ nu'bʉ mí tho i 'da yʉ pa, m'bɛjua
bʉya, dá mbähmbe ra Jesús bʉ 'danguadi ra
dạdehe Galilea, n'dat'a ra dạdehe Tiberias.
2 Nɛ xʉn ngu yʉ jạ'i bi dɛngähe nguetho
bi nu yʉn t'øt'e nuịxte bi 'yøt'a ra Jesús
nangue ʉ mín zäman'ʉ. 3 Nɛ dá mbähmbe
ra Jesús bʉ ja n'da ra nyuni, nɛ dá huhmbe
bʉ. 4 Nɛ nu'ʉ yʉ pa ʉ mí ts'ʉtho da zøn ra
pa ga øt'ähe ra dạmpɛti ran dạbaxjua, dyʉ
judíohe. 5 Nɛ nu'a ra Jesús bin hanni nɛ bi
hyandi xʉn ngu yʉ jạ'i ba ẹpʉ. Nu'a ra Jesús
bi 'yẹmp'a ra Felipe bʉya:

—'Bɛpʉ dí zä ga tämhbʉ 'bɛ'a da zi yʉ ba
ẹhnʉ.

6 Gue'a bi man ra Jesús nguetho in nde
da bạdi 'bɛ'a dí dạt'a a ra Felipe. Pɛ nu ra
Jesús mí pạsɛ 'bɛ'a da 'yøzɛhɛ. 7 Nɛ bi dạt'a
ra Felipe:

—Pɛ hin dí gua'ʉ yʉ mahuạhi tho dá
tämhbʉ a da zi yʉ ba ẹhnʉ 'bʉ di ja,
madague'bʉ zʉ ts'ʉtho din t'unni n'da ngu
n'da, bi 'yẹna.

8-9 Nɛ nubʉya nu'a man'da ma mixädihe
ra Andrés, rán 'yohʉ ra Simón Pedro, bi xi
a ra Jesús:

—'Bʉcua n'da ra ts'ʉnt'ʉ i hạ zʉ ts'ʉ rán
zɛdi, gue cʉt'a yʉ hmɛ ra cebada, nɛ yoho
yʉ t'ʉhuạ. Pɛ hin dí gua'ʉ yʉ jạ'i nguetho
xʉn ngu ʉ, bi 'yẹn'a ra Andrés.

10 Nɛ bi 'yẹngdahe ra Jesús:

—Jafʉ din säya yʉ jạ'i, bi 'yẹna.

Nguetho mi ja bʉ ra 'bot'ɛi. Nɛ bi hyupʉ
häi bʉya, nɛ mí jua i cʉt'a mahuạhi ʉ yʉn
'yohʉ. 11 Nɛ nu'a ra Jesús bi hyạn'a ra hmɛ,
nɛ bi 'yäp rán jạpi Ojạ nangue ra hmɛ nɛ bi
'daje yʉ xädigähe. Nɛ nugähe dá darpähe ʉ
yʉ jạ'i bʉya, nɛ ʉ yʉ huạ, nɛ bin niyạ gätho
yʉ jạ'i. 12 Nɛ nu'bʉ mín niya yʉ jạ'i, nu ra
Jesús bi xicähe:

—Pɛthʉ ʉ gätho 'bɛ'a bi bongui, gue nte
dim 'bɛdi, bi 'yẹnje.

13 Nɛ nu'bʉ má pɛthe bʉya bi yu ʉ gätho
'dɛ'ma yoho ma 'bøts'ehe yʉ xɛqui, 'bʉ mín
niyạ yʉ jạ'i nangue cʉt'a yʉ hmɛ. 14 Nu'bʉ
mín nu ran t'øt'e nuịxte ʉ gue bi 'yøt'a ra
Jesús, bi 'yẹn'ʉ bʉya:

—Masque majuạni guehna ra pøngahyạ
mí hma da zøcua ja ra ximhäi, bi 'yẹn ʉ.

15 Pɛ nu'a ra Jesús bi bạdi 'bɛ'a mbẹn ʉ
yʉ jạ'i ngue nde da bɛnt'i, im bẹnbi din
ts'ʉt'abi. Janangue'a bi zoh yʉ jạ'i bʉya, bi
mbasɛ, nɛ man'da bi guam bʉ ja ra dạpo.

Ra Jesús bin 'yo maxøts'e ra dehe

16 Nu'bʉ mín de bʉya dá mbäsɛhe bʉ ja
ra dạdehe. 17 Nɛ dá hux ma mbosahe, gue
ga sømhbe bʉ ja ra hnini Capernaum. Nɛ
hin ná nuthe ra Jesús 'bʉ mí zʉje ra 'bɛxui.
18 Nɛ nts'ɛdi bi 'yɛn ran dạhi a ra dehe bʉya.
19 Nu'bʉ mí dạn i ts'ʉ ra mbosa mí huxhe
nɛ dá sømhbe made ra dạdehe, dá nuhe ba
ẹpʉ ra Jesús, ba 'yo maxøts'e ra dehe, ní
'yẹpʉ ja a ra mbosa mí huxhe. Nɛ ẹmmɛ dá
suhe nguetho him min nuhe xʉn ho, him
mi pạhmbe ngue gue'a ra Jesús. 20 Nu ra
Jesús bi 'yẹnje:

—Guecä, o guín suhʉ.

21 Nɛ bi hyu ma mbʉihe, nɛ dá xihmbe
a ra Jesús da hyuxpʉ ja ra mbosa. Nɛ ẹna
ya xmí 'bähmbe bʉ ndenthe ná mbähmbe
bʉya nubʉ ra hnini Capernaum.

Bi thon'a ra Jesús

22 Nu'bʉ mí nɛc pʉya, nu'ʉ yʉ jạ'i 'bʉpʉ
hapʉ xí 'uịn a ra Jesús, bi bẹm bʉya gue
hønt'a n'da ra mbosa mí høpʉ a ran de dán
sihmɛhe, nɛ hin dá mbähmbe ra Jesús 'bʉ
má huhe ra mbosa, pɛ dá mbäsɛhe. 23 Pɛgue
m'bɛjua thoho bi zøm bʉ mi'da yʉ mbosa
bí nɛxpʉ Tiberias, nɛ bi zøm bʉ jom bʉ dán
sihmɛhe 'bʉ mí 'yäp rán jạpi Ojạ ra Jesús.
24 Nɛ nu'ʉ yʉ jạ'i 'bʉ mí hyon'a ra Jesús nɛ
him bi dịm bʉ, xínga guecähe, bi hyux'ʉ
mi'da yʉ mbosa bʉya nɛ bi zøm bʉ ja ra
hnini Capernaum, i hon a ra Jesús.

Ra Jesús ra hmɛ dám 'bʉh mazại n'da a

25 Nɛ nu'ʉ yʉ jạ'i 'bʉ mí dịm bʉ ra Jesús bʉ
'danguadi ra dạdehe, bi 'yänni:

—Mán jạm'bʉ gá søcua, bi 'yẹmp'ʉ.

26 Nu'a ra Jesús bi 'yẹmp'ʉ:

—Majuạni dí xi ahʉ, hin gní hyonjʉ gue
gui pạhmbʉ a ran t'uti dá ut'ahʉ, pɛ nu'a
guín niyạhʉ 'bʉ gmín sihmɛhʉ gue'a gní
hyonjʉ a. 27 Pɛ dami 'yɛs'hʉ ngue hønt'a
gní hyomhbʉ ra hmɛ nám 'bʉhmbʉ yʉ pa ja
bʉya. Pɛ m'bɛt'o thoho dami hyomhbʉ a ra
hmɛ nám 'bʉh mazại n'da a gue ga 'da ahʉ,
guecä dán jạ'igä ua ja ra ximhäi. Nguetho
gue'a ran t'ẹdi bi 'dac Ojạ ma Ta, bi 'yẹna.

28 Nu yʉ jạ'i bʉya bi 'yän'na ra Jesús nɛ bi
'yẹmbi:

—'Bɛ'a sä ga øt'ähe gue ga tịmhbe a guím
ma, bi 'yẹn'ʉ.

29 Nu'a ra Jesús bi dądi:
—Nu'a in nde Oją gui 'yøthʉ gui sinjʉ bʉ
ni mbʉihʉ, guecä bá pɛngä Oją, bi 'yɛ̨na.
30 Nɛ bi t'ɛ̨mp'a ra Jesús:
—'Bɛ'a ní hmɛpya gui 'yurcähe, ngue da
zä ga sin ahe bʉ ma mbʉihe. Ha da zä gui
'yøt'e tengu bi 'yøt'a ra Moisés. 31 Nguetho
nu'ʉ mam bombøtahʉ bi zi ra maná 'bʉ mí
'yo bʉ ja ra ʉhäi, tengu mán t'o't'i bʉ ja rá
søcuą Oją, i ɛ̨na: "Nu'a ra Moisés, bi un yʉ
ją'i ra hmɛ bí 'yɛ̨h mahɛ̨ts'i," i ɛ̨na, bi 'yɛ̨n'ʉ
yʉ ją'i.
32 Nu'a ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ:
—Majuąni dí xi ahʉ, hinga gue'a ra
Moisés bi un'a ra hmɛ bí 'yɛ̨h mahɛ̨ts'i, pɛ
Oją bi un a. Nɛ hinga gue'a ra hmɛ nám
'bʉh mazą i n'da a ra maná mi si ʉ. Pɛ
nuya, nu ma Ta di un a njuąntho ra hmɛ
mahɛ̨ts'i gue nám 'bʉh mazą i n'da a. 33 Nɛ
nu'a njuąntho ra hmɛ di un Oją, bí 'yɛ̨h
mahɛ̨ts'i a, gue dám 'bʉh mazą i ʉ yʉ ją'i
'bʉcua ja ra ximhäi, bi 'yɛ̨na.
34 Nɛ bi 'yɛ̨n'ʉ:
—'Daje thocpa thoho a ra hmɛ guím ma,
n'yø.
35 Nu'a ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ:
—Guecä drá hmɛ dám'bʉh mazą i n'da a.
Nu'a to'o da zingä bʉ ja yʉ́ mbʉi tengu'bʉ
i sihmɛ, nɛ njąm'bʉ din tumanthuhu yʉ́
mbʉi nɛ xín din tuthe bʉya. 36 Pɛ tengu dá
xi ahʉ, hin guí ɛ̨c'yɛigahʉ, madague'bʉ gá
nuhʉ 'bɛ'a dá øt'ä. 37 Pɛ nu'ʉ to'o bi 'dacä
ma Ta, gue'ʉ di däcä yʉ́ mbʉi ʉ. Nɛ nu'ʉ
di däc yʉ́ mbʉi, njon ga ɛ̨mbi hin da zä ga
sini. 38 Nguetho bá ɛ̨cä mahɛ̨ts'i ngue ga øt'
rá pähä a bá pɛngä, nɛ him bá ɛ̨cä ga øt' ma
pähä zɛhɛ. 39 Nu'a rá pähä ma Ta bá pɛngä,
gue'a nte ga 'bɛcä gätho bi 'dacä, pɛ ga xoxä
ʉ 'bʉ rán zɛgui ra pa, nɛ dim 'bʉi mazą.
40 Nu rá pähä ma Ta, gue hønt'a go to'o da
bądi rá Ts'ʉnt'ʉgä Oją, nɛ da 'yɛ̨c'yɛigui, din
ja ra te mazą i ʉ. Janangue'a ga xoxä ʉ 'bʉ
rán zɛgui ra pa, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.
41 Nɛ bi mbʉdi bi ʉcpa a ra Jesús ʉ
ma mijudíohe 'bʉ mí 'yø a bi ma, gue bi
'yɛ̨na: "Nugä drá hmɛ majuąni gue bá cąh
mahɛ̨ts'i." 42 Nɛ bin 'yɛ̨mzɛhɛ ʉ:
—Ha hinga guehna ra Jesús, rá ts'ʉnt'ʉ
ra José na, rá ta nɛ rá mbe dí pąhmbʉ. Hanja
ní 'yɛ̨na bí 'yɛ̨h mahɛ̨ts'i, bi 'yɛ̨n ʉ.
43 Nɛ nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ bʉya:
—O gadí c'ąman'ʉjʉ n'da ngu n'da ahʉ.
44 Xínga n'da sä da dɛngui 'bʉ hin di un
ra pähä a ma Ta, gue'a bá pɛngä, nɛ ga
xoxä 'bʉ rán zɛgui ra pa ʉ, ga undä ra te
mazą i. 45 Tengu mán t'o't'i bʉ ja yʉ́ søcuą
yʉ́ pøngahyą Oją, bi 'yɛ̨na: "Gätho yʉ ją'i
da xänba Oją," bi 'yɛ̨n'ʉ. Janangue'a nu'ʉ
to'o gätho bi hyąni xʉn ho a bi xänba Oją,
nɛ gue'ʉ di däc yʉ́ mbʉi ʉ.
46 Pɛ hin dí ɛ̨na 'bo'o xʉn nu Oją, hinda
høngdä gue bá nɛxä bʉ, dín nugä a.
47 Majuąni dí xi ahʉ, nu'a to'o ɛ̨c'yɛigui i ja ra
'da'yote mazą i a. 48 Nugä drá hmɛ majuąni
gue nám 'bʉh mazą i n'da. 49 Nu'ʉ mam
bombøtahʉ bi zi ra maná bí 'yɛ̨h mahɛ̨ts'i
'bʉ min 'yo bʉ ja ra ʉhäi, pɛ guehma bi du
ʉ. 50 Pɛ nugä drá hmɛ majuąni, bá nɛxä bʉ
mahɛ̨ts'i, gue sä da zin'a n'da tengu'bʉ i
sihmɛ, nɛ njąm'bʉ da du. 51 Nugä drá hmɛ
majuąni, bá ɛ̨cä mahɛ̨ts'i, tengu ra hmɛ i si
n'da i ja rán zaqui yʉ pa i ja bʉ ya. Pɛ nu'a ra
hmɛ dím mangä, din ja ran zaqui mazą to
da zi. Nɛ gue'a ma ją'igä a gue ga uni, ngue
din ja ra 'da'yote ʉ 'bʉcua ja ra ximhäi, bi
'yɛ̨n'a ra Jesús.
52 Bin junzɛhɛ ʉ ma mijudíohe bʉya, bin
'yɛ̨mzɛhɛ ʉ:
—Hague nja ran 'yohʉ sä di 'dajʉ rá ją'i
ga sahʉ, bin 'yɛ̨mp'ʉ.
53 Nɛ nu ra Jesús bi dąt'ʉ:
—Majuąni dí xi ahʉ, nu'bʉ hin gui sihʉ
ma ngøc'yɛ̨i nɛ ma ji, guecä dán ją'igä
ua ja ra ximhäi, hin'yʉ mbo ni mbʉihʉ
ra 'da'yote mazą i. 54 Nu'a to'o da za ma
ngøc'yɛ̨i nɛ da zi ma ji, i ja ra 'da'yote mazą i,
nɛ ga xox 'bʉ rán zɛgui ra pa. 55 Nguetho nu
ma ngøc'yɛ̨i nɛ ma ji njuąntho ran ts'ihmɛ
ngue dám 'bʉh mazą i n'da. 56 Nu'a to'o da
za ma ngøc'yɛ̨i nɛ da zi ma ji dí zą m bʉ ja yʉ́
mbʉi, nɛ i ja ra te nanguecä. 57 Tengu thoho
dí øt'be ma Ta, nu'a i jasɛ rá te, nɛ i jagä ra te
nangue'a bʉya. Nɛ bá pɛngä gue ga thocpa
a ra te ʉ to da zingä, tengu'bʉ i sagä. 58 Nuna
ra hmɛ dí xi ahʉ gue bá cąh mahɛ̨ts'i, hinga
ngu a bi zi mam bombøtahʉ, nguetho bi du
ʉ. Pɛ nu'a to'o da zi ra hmɛ dím mangä ya,
gue'a dím 'bʉh mazą i a, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.
59 Nɛ guehna ram hma bi man'a ra Jesús
'bʉ mín xänbate bʉ ja ra nią bʉ Caper-
naum.

Yʉm hma di un ra 'da'yote mazą i

60 Nu'bʉ mí gua'a bi man ra Jesús, bi
'yɛ̨n'ʉ mí tɛnni:

—Hingui ho a bi xijʉ nʉ ya, to'o da hyät'i da 'yøde, xʉn ngu ʉ bi 'yçna.
61 Nu ra Jesús bi bądi 'bɛ'a bi bçn'ʉ yʉ ją'i, gue him bi numanho rám hma, nɛ bi 'yçmp'ʉ:
—Ha guím bçmhbʉ hingui ho a dá xi ahʉ.
62 'Bɛ'a guim bçmhbʉ 'bʉ gá nujʉ ga texä bʉ mahçts'i guepʉ bá nɛxä, guecä dán ją'igä ua ja ra ximhäi. 63 Pɛ nu'a nam bøn'ʉ yʉm hma dá xi ahʉ, hingan juąntho gui sajʉ, pɛ gui 'yçc'yɛihʉ ngue ga un ma te nangue ahʉ, nɛ din ja ahʉ ra te bʉya. 64 Pɛ 'bʉ i 'da ahʉ hin guí çc'yɛigahʉ, bi 'yçn'a ra Jesús.
Nguetho xmí pądi to'o hin da 'yçc'yɛi, nɛ xmí pądi to'o di dä a. 65 Nɛ bi 'yçmp'ʉ mahøn'a:
—Janangue'a dá xi ahʉ, hingui sä n'da ra ją'i ba çhɛ da dɛngui 'bʉ him bi jap'a ma Ta bi däc rá mbʉi.
66 Nu'bʉ mí 'yøh mahøn'a ʉ mí tɛnni, xʉn ngu bi 'ue ʉ nɛ him bin 'yohʉ mahøn'a.
67 Janangue'a nu ra Jesús bi 'yängahe dí 'dɛ'mayohogähe:
—Ha nɛ ahʉ gui sogahʉ, bi 'yçnje.
68 Nu ra Simón Pedro bi dąt'a:
—Ma Hmu i, pɛ njo'o man'da da zä ga tɛnhde nguetho nu'i ja nim hma di un ra 'da'yote maząi. 69 Nɛ nugähe dí çc'yɛi ahe nɛ dí pąhmbe gue gue'e grá Cristo rá Ts'ʉnt'ʉ i Oją i 'bʉi, bi 'yçna.
70 Bi dą'a ra Jesús:
—Nugä xtá huan'nahʉ guí 'dɛ'mayohohʉ, pɛ nu'a n'da ahʉ i tɛn ra zįthu, bi 'yçnje.
71 Pɛ nu'a bi man ra Jesús, gue'a ra Judas a, rá ts'ʉnt'ʉ ra Simón Iscariote, nguetho gue'a di dä a. Nɛ gue'a n'da mín 'yohe a, mí 'dɛ'mayohogähe.

7

Hingui çc'yɛi yʉ̈n 'yohʉzɛhɛ a ra Jesús

1 M'bɛjua bʉya, bin 'yo bʉ mi'da yʉ hnini bʉ Galilea. Him bi nde bi mba bʉ ja ra xɛqui Judea, nguetho nu ma ngʉrpihe dyʉ judíohe, dyʉ israelhe, nde xtá hyo bʉ. 2 Nɛ ma guepʉ da dät ra pa ngue zại dim pɛti ma mijudíohe, 'bʉ xʉ hyøh yʉ t'ʉngu, im bçni 'bɛ'a bi 'yørpa Oją ʉ mam bombøtahe 'bʉ min 'yo bʉ ja ra ʉhäi. 3 Nu yʉ̈n 'yohʉ a ra Jesús bi 'yçmbi:
—Nde'bʉ gui pøngua ní mba bʉ ja ra xɛqui Judea, ba nu a bʉ i tɛn'ni i nangue'a guí øt'e. 4 Nguetho njo'o to da 'yąh rá 'bɛfi 'bʉ in nde da t'çspi. Nu'bʉ majuąni guí øt' yʉn t'øt'e nuįxte bá ut yʉ ją'i, nɛ gätho ra ximhäi da bą'a i, bi t'çmp'a ra Jesús.
5 Ngubʉ bi xih yʉ̈n 'yohʉ nguetho him mi çc'yɛi ʉ. 6 Nu a ra Jesús bi 'yçmp'ʉ bʉya:
—Hinga na søn ra ora bi ts'ängä ga mbagä bʉ, pɛ nu'ahʉ hønt'a go 'bɛ'a má ora da zä gui mbähä bʉ. 7 Nu'ʉ 'bʉcua ja ra ximhäi hin di ʉc'ahʉ nguetho 'da i gu guí øthʉ ʉ, pɛ go di ʉgä ʉ nguetho dím mangä gue hingui ho øt'ʉ. 8 Ní mbäsɛhʉ 'bʉ guín ndehʉ, nugä hin ga mba ya nguetho hinga na søn ra ora ga mba bʉ, bi 'yçna.
9 Nu'bʉ mí gua'a bi man bʉya bim 'bʉt pʉ mi'da yʉ pa bʉ ra xɛqui Galilea.

Bin xänbate ra Jesús bʉ ja ra dąmpɛti

10 Nu'bʉ mí mba bʉ Jerusalén ʉ yʉ̈n 'yohʉ, m'bɛjua bi mba bʉ ra Jesús. Mbɛ bin 'yąntho nguetho bi nde him 'bexque da hnu.
11 Nɛ nu ma ngʉrpihe dyʉ judíohe i 'bʉpʉ, bi hyon'a ra Jesús bʉ ja ram pɛti. Nɛ bin 'yçm zɛhɛ ʉ:
—Hapʉ i 'bʉi 'bʉ, bin 'yçmp'ʉ.
12 Nɛ xʉn ngu yʉ ją'i bin yąnjo'dre nangue'a ra Jesús, nu'ʉ 'da im ma ngue xʉn ho a, nɛ nu'ʉ 'da i çna: “Häte a.”
13 Pɛ xinga n'da bin yą ts'ɛdi nangue'a ra Jesús nguetho i su ma ngʉrpihe 'bʉpʉ.
14 Nu'bʉ mí tho'i ts'ʉ yʉ pa, ya bi zo i nde yʉm pɛti i t'ørpʉ, ja bi mba bʉ ja ra dąniją ra Jesús bʉya nɛ bin xänbate bʉ. 15 Nɛ nu ma ngʉrpihe bʉ ja ra nią bi hyonya thoho nɛ bi 'yçn'ʉ:
—Hague nja i sä da ma xʉn ho rám hman Oją na ran 'yohʉ, nɛ him bi zʉ'a man xädihʉ, bin 'yçm zɛhɛ ʉ.
16 Bi dą a ra Jesús:
—Nu'a man xädigä him mam hmansɛgä a pɛgue rám hman a to bá pɛngä. 17 Nu'bʉ 'bʉ a n'da gue nde da 'yøt' rá pähä Oją, da bą 'bʉ rán xädi Oją, o gue da bą 'bʉ mam hmansɛgä. 18 Nu'bʉ 'bʉ a n'da im ma 'bɛ'a mbçnsɛ, i honi da hnumansusɛ. Pɛ nu'bʉ 'bʉ a n'da i honi da t'çspa rá hmu, im ma majuąni a nɛ hingui häte a.
19 Nɛ xø bi 'yçna:
—Bi 'dajʉ yʉn t'çdi ra Moisés, pɛ xínga n'da ahʉ guí øthʉ nguetho bi ma njon din hote, nɛ guín nde gui hyojʉ, bi 'yçn'a ra Jesús.
20 Nɛ bi dą'ʉ yʉ ją'i thoho:

—Masque bi bɛ̨n'na ra zi̧thu a gám ma,
njo'o to in nde da hyo i, bi 'yɛ̨n'ʉ.
21 Nu ra Jesús bi dąt'ʉ:
—Nugä dá øt'a n'da ra 'bɛfi 'bʉ ra pa ran
ts'äya, nɛ gätho ahʉ gá hyonya thohohʉ.
22-23 Pɛ nɛ'ahʉ, nu'bʉ din tį̣n i yoho yʉn t'ɛ̨di
bi man ra Moisés, nu'a n'da bi ma gue gui
hyɛcpahʉ yʉ́ ją'i yʉ 'uɛre, nɛ nu man'da
bʉya ra pa ran ts'äya, guí huanhdʉ nda'a
guí øthʉ, gue guí hɛcpahʉ yʉ́ ją'i yʉ 'uɛre.
Nguetho hin guín nde gui fɛstahʉ a rán t'ɛ̨di
ra Moisés. Nɛ hinga hønt'a ra Moisés bi
ma da thɛcpa yʉ́ ją'i yʉ 'uɛre, pɛ nɛ'ʉ mam
bombøtahʉ bi ma. Nɛ ngutho dá øt' 'bʉ má
hoc'a n'da ra hyɛ̨nni 'bʉ ra pa ran ts'äya.
Hanja gní sʉjʉ nɛ gue'a n'youi bʉ rán t'ɛ̨di
ra Moisés dá øt'ä. 24 Pɛ damin 'yomfɛ̨nihʉ
xʉn ho 'bʉ guí ɛ̨na gui juąnbahʉ n'da ra ją'i.
Jatho 'bɛ gui pąhmbʉ 'bɛ'a nam bøn'a i øt'a
n'da, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

Bin 'yän'dʉ 'bʉ gue'a ra Cristo

25 Nɛ nu'ʉ 'da yʉ mɛngu bʉ Jerusalén bin
'yɛ̨mp'ʉ:
—Ha hinga guehna ran 'yohʉ im ma ma
ngʉrpihʉ da hyo. 26 Pɛ hague in ja, in
xänbate ua bim pɛti gätho yʉ ją'i nɛ nte i
xih ya. Uague bi bɛ̨n'ʉ ma ngʉrpihʉ gue
majuąni ra Cristo na ra Jesús, gue bi huand
Ojạ dim Hmu ua. 27 Pɛ nuna ran 'yohʉ, dí
pąhmbʉ hapʉ bá nɛxna, pɛ nu'bʉ bá ɛ̨ a
majuąni ra Cristo, njo'o to da bądi hapʉ dí
nɛx'a, bin 'yɛ̨m zɛhɛ ʉ.
28 Nu'bʉ mín xänbate ra Jesús bʉ ja ra
dąniją, nts'ɛdi bi 'yɛ̨na:
—Guím bɛ̨mhbʉ guí pąjʉ nɛ guím
bɛ̨mhbʉ guí pąhmbʉ hapʉ bá nɛxä. Pɛ
hin bá ɛ̨cä nanguesɛgä, pɛgue bá pɛngä
a majuąni i ja rá ts'ɛdi. Nu'ehʉ hin guí
pąhmbʉ a. 29 Nugä dí pącä a nguetho bá
nɛxä bʉ i 'bʉ a, nɛ gue'a bá pɛngä a, bi
'yɛ̨na.
30 Nɛ 'bexque nde da bɛnt pʉya, pɛ njom
bi zä bi bɛnt'i nguetho hin ní zøn ra ora da
bɛnt'i. 31 Nɛ xʉn ngu yʉ ją'i bi 'yɛ̨c'yɛi gue
majuąni ra Cristo a. Nɛ bi 'yɛ̨n'ʉ:
—Guehma majuąni ra Cristo na ra Jesús
gue mí hma ba ɛ̨hɛ, nguetho njon da zä da
'yøt' yʉn t'øt'e man'da nu̧ixte, bi 'yɛ̨n'ʉ.

*Bi 'b*ɛnh yʉ asmayo da bɛnt'a ra Jesús

32 Nu'bʉ mí 'yøh yʉ fariseo nɛ yʉ dąmbäją
'bɛ'a bi man yʉ ją'i nangue'a ra Jesús, bi xi ʉ
'da yʉ asmayo bʉya da bɛnt'a ra Jesús ngue
da got'i. 33 Nu'a ra Jesús 'bʉ mí thoqui bin
xänbate, bi 'yɛ̨na:
—Mi ts'ʉtho dí 'bʉhmbʉ ua nguetho ga
mba bʉ bí 'bʉ a bá pɛngä. 34 Nɛ nu'ahʉ bʉya
gui hyonjʉ pɛ hin da zä gui tį̣njʉ, nɛ hin da
zä gui sømhbʉ bʉ hapʉ dam 'bʉcä, bi 'yɛ̨na.
35 Nɛ bin 'yɛ̨mzɛhɛ ma ngʉrpihe:
—Hapʉ da mba gue hin da zä ga tį̣mhbʉ.
Ha da mba bʉ n'danni 'bʉ ʉ ma mijudíohʉ,
nɛ da xänba ʉ, nɛ'ʉ n'dan'yo yʉ ją'i gue
yʉ griego. 36 'Bɛ'a ním bøn'a man'a: "Gui
hyonjʉ nɛ hin gui tį̣njʉ, nɛ hin da zä gui
sømhbʉ hapʉ ga mba," ɛ̨njʉ, bin 'yɛ̨mzɛhɛ
ʉ.

*Tengu n'da ra dąthe da n*ɛxpʉ ní mbʉi
n'da

37 Nu rán zɛgui ra pa nangue yʉm pɛti mí
øt'ʉ, gue'a ra pa ɛ̨mb yʉ ją'i man'da xʉn
ndʉxqui a. Nɛ 'bäpʉ ra Jesús nɛ nts'ɛdi im
man'a:
—Nu'a to'o di 'bɛ a man'da mahyoni
thoho rá mbʉi, tengu'bʉ i tuthe, ba ɛ̨hɛ
ga un'na mahyoni thoho, tengu'bʉ da zi
ra dehe. 38 Nɛ nu'a to'o da zi ra dehe dím
mangä, din ja tengu n'da ra dąthe da nɛxpʉ
rá mbʉi gue di un mahøn'a ra 'da'yote,
tengu xí man rá t'ohni Ojạ, bi 'yɛ̨n'a ra
Jesús.
39 Nɛ gue'a bi ma nangue rá Hogandąhi
Ojạ da hyąni to'o gätho da 'yɛ̨c'yɛi. Pɛ
hin ní zøh rá Hogandąhi Ojạ 'bʉ mím ma
nguetho hin ní ndex mahɛ̨ts'i ra Jesús gue
tpa pɛngahʉ a.

*'Dahma 'dan'yo bi b*ɛ̨n yʉ ją'i

40 Nu'bʉ mí 'yøh yʉ ją'i 'bɛ'a bi man ra
Jesús, bi 'yɛ̨n i 'da:
—Masque majuąni rá pøngahyą Ojạ mí
hma ba ɛ̨hɛ.
41 Nɛ nu mi'da bi 'yɛ̨na:
—Nu'a, ra Cristo gue rá Thahni Ojạ a.
Pɛ nu mi'da bi 'yɛ̨na:
—Pɛ ha dí 'yɛ̨pʉ Galilea ra Cristo.
42 Nguetho bi man rá t'ohni Ojạ, gue ra
Cristo ba ɛ̨hɛ nangue rá 'yʉ ra David, nɛ
di nɛqui bʉ ra hnini Belén guepʉ mí 'bʉh ra
David, ɛ̨n'ʉ.
43 'Bex bin hec yʉ ją'i nangue'a bi man'ʉ,
nɛ 'dahma 'dan'yo 'bɛ'a mím bɛ̨ni ngue to'o
a ra Jesús. 44 Nɛ 'da ʉ nde da bɛnt'i ngue da
got'i, pɛ xínga n'da bi zä bi bɛnt'i.

*Him bi 'y*ɛ̨c'yɛi yʉ ngʉrpi

45 Nu'bʉ mbenc'ʉ yʉ asmayo bʉ 'bʉ ʉ yʉ
dąmbäją nɛ yʉ fariseo, nu'ʉ bi 'yänni:
—Hanja hin guá sihʉ a dá xi ahʉ, bi
'yęn'ʉ.
46 Nɛ nu yʉ asmayo bʉya bi dądi:
—Pɛ him mí 'bʉ a n'da im ma tengu
man'a ra Jesús, bi 'yęn'ʉ.
47 Nɛ bi dą ʉ yʉ fariseo bʉya:
—Ha nɛ ahʉ bi hyä ahʉ. 48 Pɛ xínga
n'dagähe dyʉ fariseohe dí ęc'yɛihe a, xínga
gue'ʉ mi'da ma mingʉrpihe. 49 Pɛ nu ʉ yʉ
ją'i thoho gue hingui pąh yʉn t'ędi, hønt'ʉ i
ęc'yɛi a ran 'yohʉ ʉ, pɛ da nu ran ʉnbi maząi
ʉ, bi 'yęn ʉ.
50 Nɛ nubʉya nu ra Nicodemo, gue'a xí
zøm bʉ 'bʉh ra Jesús 'bʉ n'da ra xui, bi
'yęmp'ʉ yʉ́ mifariseohʉ:
51 —Nu'a man t'ędihʉ, hingui sä ga juąn-
bahʉ n'da ra ją'i 'bʉ hin dá øhmbʉ 'bɛ'a da
mansɛ, nɛ'bʉ hin dí pąhmbʉ majuąni 'bɛ'a
i øt'e, bi 'yęna.
52 Nɛ bi dą ʉ, bi 'yęmbi:
—Nu'i tengu'bʉ nɛ'i guí 'yępʉ Galilea,
nguetho nɛ'i guím ma tengu im man yʉ
'yąmbʉi. Pɛ dami hyomhbʉ ja rá søcuą Oją
gue'bʉ di nɛqui bʉ Galilea n'da rá pøngahyą
Oją.
53 Nɛ n'da ngu n'da bi mba yʉ́ ngu bʉya.

8

*Ra xisu ra 'yomt'*ęni

1 Pɛ nu ra Jesús bi mba bʉ ja ra nyuni
Olivos. 2 Nɛ nu'bʉ t'ʉxudi tho bi mbeng bʉ
ja ra dąniją mahøn'a nɛ bi hyupʉ. Nɛ gätho
nan ngu yʉ ją'i bá ęhɛ nangue'a nɛ bi xänba
ʉ. 3 Ya xí yą bʉ ra Jesús 'bʉ mí zøm bʉ yʉ
fariseo nɛ yʉ xänbate niją, bi zispa n'da ra
xisu gue bi nu 'bʉ mín yąui n'da ran 'yohʉ
hing rá ndø. Nɛ bi mbä'minde bʉ 'bʉh yʉ
ją'i. 4 Bi 'yęmp'a ra Jesús:
—Xänbate, nuna ra xisu dá tịmhbe bʉ i
øt' ran 'yomt'ęni. 5 Nɛ nu ran t'ędi bi xijʉ
ra Moisés, tengu na bi 'yøt' ra xisu ya, nɛ i
jatho da mba ma bat'ado gue da du. Xi'e,
'bɛ go guí xije ya, bi 'yęn'ʉ yʉ fariseo nɛ yʉ
xänbate niją.
6 Pɛ guehna bi man ʉ nguetho i sätho ra
Jesús, i honi 'bɛpʉ dí yąpi. Nɛ 'bex bi mbom
thoho a ra Jesús nɛ bi 'yo't' rá saha bʉ häi
tengu'bʉ hin xtá 'yø'a bi man'ʉ. 7 Pɛ man'da
bi thoqui bi 'yänni, nu ra Jesús bim 'bäh
pʉya nɛ bi 'yęmp'ʉ:
—Nu'bʉ 'bʉ a n'da ahʉ hin'yʉ ni
ts'oquihʉ, gue'a di dʉ'mi da 'yɛmba ra do
ra xisu a.
8 Nɛ bi mbo'mi mahøn'a bʉ häi nɛ bi
'yo't' rá saha bʉ ja ra häi. 9 Nɛ nu'bʉ mí
'yø'ʉ 'bɛ'a bi man ra Jesús, bi dʉ'mi 'dahmi
'datho bi mba, m'bɛt'o bi mba a man'da xín
dąc'yɛi asta gue'bʉ go mín the ʉ yʉ yąpate,
nguetho bi bąsɛ mbo yʉ́ mbʉi i ja yʉ́ ts'oqui.
Nɛ hønt'a ra Jesús bi gohmbʉ bʉ ʉ mí xänbi,
nɛ'a ra xisu. 10 Nɛ nu'bʉ mím 'bä'a ra Jesús
nɛ bi nu njo'o bʉ yʉ yąpate, pɛ hønt'a ra
xisu bi gopʉ, bi 'yęmbi:
—Grá xisu, hapʉ bi mba ʉ bi yąp'i i. Ha
njo'o ua ʉ in nde xtí 'da'a rá muui ni ts'oqui.
11 Nɛ bi dą'a ra xisu:
—Grá Hmu, xínga n'da.
Nɛ nu ra Jesús bi 'yęmbi:
—Nɛcä, xínga guecä ga 'da'a rá muui ni
ts'oqui. Ní mba ya, pɛ hin gui 'yøt' mi'da yʉ
ts'oqui.

Rá nyot'i yʉ́ mbʉi yʉ ją'i

12 Nu ra Jesús bi thoqui bi xänba yʉ ją'i
mahøn'a, bi 'yęna:
—Nugä, drá nyot'i yʉ́ mbʉi yʉ ją'i 'bʉcua
ja ra ximhäi. Nu'a to'o da dɛngui him man
'yo bʉ ja ra 'bɛxui, pɛ din ja ran nɛqui yʉ́
mbʉi gue ra 'da'yote maząi, bi 'yęmp'ʉ.
13 Janangue'a nu'bʉ mi dą ʉ 'da yʉ fariseo
mi 'bʉpʉ, bi 'yęmbi:
—Pɛ nu'i guím mansɛ 'bɛ'a guí øzɛhɛ,
janangue'a säti thoho a guím ma, sä bi
'yęn'ʉ.
14 Nu'a ra Jesús bʉya bi dąt'ʉ nɛ bi
'yęmp'ʉ:
—Madague'bʉ dím mansɛ nanguesɛgä,
pɛ di muui a, nguetho dí pącä hapʉ bá nɛxä
nɛ hapʉ ná mbagä. Pɛ nu ahʉ hin guí
pąhmbʉ hapʉ bá nɛxä o hapʉ ná mbagä.
15 Nu'ehʉ sä gadí juąnbahʉ n'da 'bʉ hin guí
pąhmbʉ xʉn ho 'bɛ'a øt'a n'da. Pɛ nugä
madague'bʉ dí pądi 'bɛ'a øt'a n'da, pɛ njon
dadí juąnbä ya. 16 Pɛ nu'bʉ dím mangä 'bɛ'a
øt'a n'da, majuąni dím ma, nguetho hin
dí 'dasɛ pɛ n'dat'a dím mam'be ma Ta gue
bá pɛngä ua. 17 Nt'o't'i bʉ ja yʉn t'ędi ząi
guidín xähmbʉ, gue nu'bʉ yoho yʉn 'yohʉ
'da'angu da ma 'bʉ xʉn juąnni, mfądi gue
ya majuąni a bʉya. 18 Nugä dí xi ahʉ to'ogä,
n'dahma gui pąjʉ, nɛ'a ma Ta bá pɛngä di
jaqui da fąqui, bi 'yęna.
19 'Bex bi 'yęn'ʉ:

—Hapʉ 'bʉh ni ta, bi 'yęmbi.

Nɛ nu ra Jesús bi dąt'ʉ:

—Hin guí pąjʉ, xínga gue'a ma Ta guí pąhmbʉ. Nu'bʉ xquí pąjʉ, nɛ'a ma Ta xquí pąhmbʉ 'bʉ, bi 'yęna.

20 Nɛ guehna bi man ra Jesús 'bʉ mín xänbate bʉ ja ra dąniją guepʉ i pa m'bɛ'ts'i ra mbɛti. Nɛ njom bi bɛnt'i gue xtan got'i nguetho hin ní zøn ra ora dim fɛnt'i.

Him bi zä bi mbähä ra Jesús

21 Nu ra Jesús bi thoqui bi xih mahøn'a ʉ:

—Nugä ga mbagä, nɛ m'bɛjua gui hyonjʉ, nɛ gui tuhʉ 'bʉ hin nín hotho ni ts'oquihʉ. Nubʉ hapʉ ga mbagä hin da zä gui mbähä bʉ, bi 'yęna.

22 Nɛ bi 'yęn ʉ ma ngʉrpihe:

—Ha din hyosɛ nanguesɛ nguetho bi ma: "Nubʉ ga mbagä, hin da zä gui mbähä bʉ," bi 'yęnjʉ, bi 'yęn'ʉ.

23 Nɛ nu'a ra Jesús bi 'yęmp'ʉ:

—Nu'ahʉ i ja ahʉ rán 'yomfęni ra ximhäi nguetho gyʉ mɛnguhʉ ua ja ra ximhäi. Pɛ nugä 'da'angu dím bęm'be Oją, nguetho hin dra mɛngugä ua ja ra ximhäi. 24 Janangue'a dí xi ahʉ, nu'bʉ hin gui 'yęc'yɛihʉ 'bɛ'a dím mansɛ gue to'ogä, gui tuhʉ nɛ njąm'bʉ din hoh ni ts'oquihʉ, bi 'yęna.

25 Nɛ bi 'yän'ndʉ bʉya:

—To'o i, bi 'yęn'ʉ.

Nu'a ra Jesús bʉya bi 'yęmp'ʉ:

—Ya xtá xi ahʉ to'ogä nɛ guexta thohogä. 26 I ja man'da xʉn ngu ga xi ahʉ 'bɛpʉ nín ja ni ts'oquihʉ. Pɛ majuąni a dím ma nguetho majuąni a bá pɛngä. Nɛ nu'ʉ yʉm hma di bęngä a, gue'ʉ dím mangä ua ja ra ximhäi ʉ, bi 'yęna.

27 Pɛ nu'ʉ ma ngʉrpihe 'bʉ mí xi ʉ, him bi bą ʉ gue'a bi ma ra Jesús gue Oją bá pɛnhua. 28 Janangue'a xø bi 'yęn'a ra Jesús:

—Nu'bʉ gá cuarcahʉ bʉ magąts'i, guecä dán ją'igä ua ja ra ximhäi, m'bɛjua bʉya ja gui pąhmbʉ to'ogä. Nɛ ja gui pąhmbʉ bʉya nte dím mansɛ, pɛ gätho xtá ma bi xänga ma Ta. 29 Nu a ma Ta gue bá pɛngä ua, n'dat'a dím bęm'be, nɛ njąm'bʉ i sogä a nguetho ząi gätho dí øt'ä a in numanho, bi 'yęn'a ra Jesús.

30 Nu'bʉ mí man na, xʉn ngu ʉ mi'da bi 'yęc'yɛi mahøn'a.

Yʉ 'yęhɛ a ra ts'oqui

31 Nɛ nu ra Jesús bi 'yęmp'ʉ 'da ma mijudíohe ngue ęna bi 'yęc'yɛi a:

—Nu'bʉ gui thoqui gui tɛnhdʉ mam hmangä, majuąni ma 'yęc'yɛi ahʉ 'bʉ. 32 Nɛ da zä gui pąhmbʉ 'bɛ'a nam bøn'ʉ yʉm hma majuąni, nɛ gue'a dí yąn ahʉ gue da zin ahʉ Oją, bi 'yęna.

33 Nɛ bi dą ʉ:

—Pɛ nugähe, dyʉm bom'bɛtoje ra Abraham janangue'a ya yʉ t'ʉhnigähe Oją. Nɛ njąm'bʉ midí mandagähe man'da ra hmu. Hanja gní xije da mba nhyąnigähe gue da zinje Oją, bi 'yęn'ʉ.

34 Nɛ nu'a ra Jesús bi 'yęmp'ʉ:

—Majuąni dí xi ahʉ, nu'a to'o øt' ra ts'oqui, rá hmu ra ts'oqui a. 35 Nɛhna man'da guim bęmhbʉ, hin gui sä gui comhbʉ ran ho ra Abraham, pɛ tengu'bʉ yʉ 'yęhɛ thoho ahʉ a. Pɛ hønt'ʉ njuąntho yʉ t'ʉhni da gomhbʉ ran ho maząi. 36 Nugä njuąntho rá Ts'ʉnt'ʉ Ojągä. Nɛ nu'bʉ guecä ga jʉc'ahʉ bʉ ja yʉ ts'oqui, majuąni da zin ahʉ ma Ta nɛ yʉ t'ʉhni ahʉ a 'bʉ. 37 Nɛ madague'bʉ bi xąnt'ahʉ ra Abraham, tengugä, pɛ guín nde gui hyojʉ, nguetho hin hapʉ da zä da yʉt' mam hma bʉ ja ni mbʉihʉ. 38 Hønt'a bi 'yurcä ma Ta dím mangä. Ngutho ahʉ, hønt'a bi 'yut'a ni tahʉ guí øthʉ, bi 'yęmp'ʉ.

39 Nɛ bi dą ʉ ma mijudíohe mí 'bäpʉ:

—Ra Abraham ma tahe.

Nɛ nu ra Jesús xø bi 'yęmp'ʉ:

—Nu'bʉ majuąni yʉ t'ʉhni ahʉ ra Abraham xquí comhbʉ ran 'yomfęni ra Abraham 'bʉ. 40 Pɛ nuya guín nde gui hyojʉ, guecä dí xi ahʉ a majuąni gue'a bi xänga ma Ta. Pɛ hinga ngubʉ bi 'yøt' ra Abraham tengu guín nde gui 'yørcahʉ. 41 Janangue'a dí xi ahʉ, guí øthʉ rá 'bɛfi man'da ni tahʉ, bi 'yęna.

Nɛ 'bex bi 'yęn'ʉ:

—Hin dyʉ 'bɛtat'ʉhni gähe, pɛgue n'datho ma tahe 'bʉi, Oją a, bi t'ęmp'a ra Jesús.

42 Nu'a ra Jesús bi dąt'ʉ:

—Nu'bʉ da gue'a Oją ni tahʉ, xquí numanhojʉ 'bʉ, nguetho bá ęcä bʉ bí 'bʉ Oją. Nɛ hin bá ęcä nangue ma ts'ɛdi zɛhɛ pɛ gue'a Oją bá pɛngä ua. 43 Hanja hingui sä gui pąhmbʉ 'bɛ'a dím mangä. Nguetho hin guín nde gui pąhmbʉ a. 44 Nguetho ra zi̧thu ni tahʉ, nɛ guí honi gui 'yøthʉ rá pähä a. Nɛ nu'a, rá mbʉdi thoho bi dʉ'mi bin hote, nɛ guet'ʉ yʉ pa i ja bʉ ya i øthoho. Nɛ nu'a, him bin zągmmi a majuąni

nguetho him bi numanho a. Nɛ hønt yʉ
fɛhni man'a nguetho rám 'bäi a. Nɛ in
ta nangue gätho yʉ fɛhni. 45 Pɛ nugä dím
ma majuąni, janangue'a hin guí ɋc'yɛigahʉ.
46 To'o ahʉ da ma majuąni dí øt' ran ts'o
o gue dím man ra fɛhni. Pɛ nu'bʉ gätho
majuąni a dí xi ahʉ, hanja hingui sä gui
'yɋc'yɛihʉ. 47 Nu'a to'o bim 'bʉi nangue Oją,
i ømanho rám hman Oją a, pɛ nu'ahʉ hin
guí ømanho rám hman a nguetho hin gám
'bʉhmbʉ nangue Oją, bi 'yɋn'a ra Jesús.

Ya xmí 'bʉh ra Cristo 'bʉ hin ním 'bʉh
ra Abraham

48 'Bex bi dą'ʉ ma mijudíohe bʉya:

—Ha him majuąni dím mamhbe, gue nu'i
grá mɛngu bʉ Samaria, gue him majuąni
grá mbom'bɛto ra Abraham. Nɛ guí 'bʉhmi
n'da ra zịthu, sä bi 'yɋn'ʉ.

49 Nu ra Jesús bi dąt'ʉ:

—Nugä hin dí 'bʉ'be n'da ra zịthu pɛ dí
numansu ma Ta. Nu'ahʉ hin guí numan-
sujʉ. 50 Nɛ hin dí honi gue da hnumansugui
pɛ i 'bʉ a n'da gue i honi da hnuman-
sugui, nɛ di ʉnbi to'o hingui numansugui.
51 Majuąni dí xi ahʉ, nu'a to'o da 'yɋc'yɛi a
dím mangä hin da nu ran dąte a, bi 'yɋna.

52 'Bex bi dą'ʉ ma mijudíohe:

—Nuya dí pąhmbe go gue'e guí 'bʉhmi
a ra zịthu, nguetho bi du ra Abraham nɛ
gätho yʉ́ pøngahyą Oją, pɛ sä guí ɋna, hin
da du to'o da 'yɋc'yɛi i. 53 Ha guí ɋna
man'da guín nuịxte xinda gue'a ma tahe
ra Abraham nɛ ʉ yʉ pøngahyą, nɛ maya'bʉ
xʉn du ʉ. To'o guí ɋna gue gue'e 'bʉ, bi
'yɋn'ʉ.

54 Nu'a ra Jesús bi dąt'ʉ:

—Nu'bʉ xcá honi dan nuịxte zɛhɛgä, säti
thoho 'bʉ. Pɛ nangue a rá ts'ɛdi ma Ta,
gue'a nán nuịxtegä a, gue'a guí ɋmfʉ ni
Ojąhʉ. 55 Pɛ njąm'bʉ gá pąhmbʉ a. Pɛ nugä
dí pącä a, nɛ nu'bʉ xcá mangä hin dí pącä a,
xcám fɛhnigä 'bʉ, tengu ahʉ. Pɛ majuąni
dí pącä a nɛ dí øt'a im man a. 56 Nu a ra
Abraham, zại guí ɋmfʉ ni tahʉ, pɛ bin johya
'bʉ mi bądi da zøn ra pa ba ɋcä ua. Nɛ bi t'uti
gue ga søcä ua, nɛ bin johya 'bʉ mi nugui, bi
'yɋna.

57 Nɛ sä 'bex bi 'yɋmp'ʉ ma mijudíohe:

—Hin guí pɛ'ts'i yote ma 'dɛt'a njɛya nɛ
guí ɋna gá nu ra Abraham, bi 'yɋn'ʉ.

58 Nɛ nu ra Jesús bi 'yɋmp'ʉ:

—Majuąni dí xi ahʉ, nu'bʉ hin ním 'bʉh
ra Abraham, xmí 'bʉcä, nguetho zại dí 'bʉi,
bi 'yɋmp'ʉ.

59 'Bex bi gʉx yʉ do ʉ, ɋna di bat'i, pɛ nu
ra Jesús 'bex bi yʉt'i nde bʉ 'bʉh yʉ ją'i, bin
'yąni nɛ bi bøm bʉ ja ra dąniją bʉya.

9

Ra xädä 'bʉ mim 'bʉi bi yąni

1 Nu'bʉ má mbähmbe bʉ 'yu ra Jesús, dá
nuhe n'da ran 'yohʉ, ra xädä gue'bʉ go mim
'bʉi. 2 Nɛ nugähe dyʉ xädihe dá änhde:

—Xänbate i, to'o bi 'yøt' ra ts'oqui, ha
gue'a rá ta o gue rá mbe, uague rá ts'oqui
zɛhɛ gue bin xädä, dí ɋmfe.

3 Nu'a ra Jesús bi 'yɋngähe:

—Xínga guehna ran 'yohʉ nɛ xinga gue'a
rá ta nɛ xínga gue'a rá mbe, pɛ hønt'a ran
t'øt'e nuịxte da 'yørpa Oją gue da nu yʉ ją'i.
4 Nujʉ i jatho ga humbi ga ørpahʉ rá 'bɛfi Oją
ya tengu'bʉ ma patho ya, nguetho da zøn ra
pa ga tuhʉ, nɛ hin man da zä ga øthʉ ra 'bɛfi
ua ja ra ximhäi bʉya. 5 Nu'bʉ dí 'bʉcua ja ra
ximhäi dí xänba yʉ ją'i, tengu'bʉ dí xocpa
yʉ́ dä da nu ran nɛqui, bi 'yɋnje.

6 Nu'bʉ mí jua'a bi ma, bi zoh rá jịni bʉ
häi, nɛ í 'yøt' ra bøhäi rá jịni nɛ gue'a í gospa
rá dä ra xädä a bʉya. 7 Nɛ bi 'yɋmp'a ra xädä:

—Ní mba bán xʉdä nʉ ja ra mbothe Siloé.

Bi mba nɛ bán xʉdä. Nɛ nu'bʉ mam bá
pengui in nu ran nɛqui bʉya. 8 Nɛ nu'ʉ
din tøt'am'bʉihʉ nɛ'ʉ mi'da yʉ ją'i gue zại
mín nu 'bʉ mín xädä, nu'bʉ mín nu ʉ, bin
'yɋmp'ʉ:

—Ha hinga guehnʉ ra xädä nʉ mí
hąxta'a 'bɛ'a mí si.

9 'Da'ʉ bi ma:

—Guehnʉ.

Nɛ nu'ʉ mi'da bi 'yɋna:

—Ɋna ngunʉ a pɛ hinga guehnʉ.

Pɛ nu ra xädä bi dądi:

—Guecä, bi 'yɋn'a.

10 Nɛ bi 'yän'dʉ bʉya:

—Hague nja bi xoh ni dä.

11 Nɛ nu ra xädä bi dądi:

—Nu'a ran 'yohʉ rá thuhu ra Jesús bi
'yøt' ra bøhäi nɛ bi gosca ma dä. Nɛ bi
'yɋngä: "Ní mba bʉ ja ra mbothe Siloé nɛ
guan xʉdä bʉ," bi 'yɋngä a. Nɛ dá mba dán
xʉdä, nɛ bi zä dá nu ran nɛqui ma dä bʉya,
bi 'yɋna.

12 Nɛ bi t'ɋmp'a:

—Hapʉ i 'bʉ a.

Nɛ bi dąh pʉya:

—Hin dí pądi, bi 'yçntho.

Bi t'ørpa ran t'änni a mí xädä

13 Nɛ bi zix bʉ 'bʉh yʉ fariseo bʉya. 14 Nu'a
ra pa bi 'yøt' ra bøhäi ra Jesús nɛ bi xocpa rá
dä ra xädä, ra pa ran ts'äya a. 15 Nu yʉ fariseo
bi 'yänni mahøn'a:

—Hague nja bi nu ran nɛqui ni dä.

Nɛ bi 'yçmp'ʉ:

—Bi gosca ra bøhäi ma dä, nɛ bán xʉdä,
nɛ nuya dín nu ran nɛqui, bi 'yçna.

16 Janangue'a bi 'yçn'ʉ 'da yʉ fariseo:

—Nu'a ran 'yohʉ guím ma, hingui nu-
mansu Oją nguetho hingui numansu ra pa
ran ts'äya, sä bi 'yçn'ʉ.

Pɛ nu'ʉ mi'da ʉ bi 'yçna:

—Pɛ nu'bʉ ra ts'om'bäi hin xtán zä da
'yøt' yʉn t'øt'e nuịxte gue i øt'a.

'Bex bin hec'ʉ bʉya. 17 Nɛ bi t'än'na ra
xädä:

—'Bɛ'a guím ma nangue'a bi xoc'a ni dä.

Nɛ bi 'yçna:

—Nu'a, n'da rá pøngahyą Oją a, bi 'yçna,
nɛ bi bøm bʉya.

18 Pɛ nu'ʉ him bi 'yçc'yɛi gue gue'a mí
xädä, jague'bʉ mí zonpa a rá ta nɛ rá mbe.
19 Nɛ bi 'yän'dʉ:

—Ha gue'a ni ts'ʉnt'ʉui gue mí xädä a.
Hague nja in nu ran nɛqui ya, bi 'yçn'ʉ.

20 Bi dą'a rá mbe nɛ rá ta:

—Dí pą'be gue gue'a ma ts'ʉnt'ʉ'be gue
mí xädä 'bʉ mim 'bʉi. 21 Pɛ hin dí pą'be
hague in ja in nu ran nɛqui ya, hin dí pą'be
to'o bi xocpa rá dä. Nu'a xʉn dąn'yohʉ ya,
dami 'yänhdʉ, da mansɛ to'o.

22 Ngubʉ bi man rá ta nɛ rá mbe nguetho
i su ma ngʉrpihe dyʉ judíohe. Gue bi
zän'na n'da ra nde, gue da hyøn'a thi bʉ
ja ra niją ʉ to'o da ma bá pɛnh Oją a ra
Jesús, nɛ ma zä hin da hnumanho bʉ ja yʉ
hnini. 23 Janangue'a bi 'yçntho rá ta nɛ rá
mbe: "Xʉn dąn'yohʉ ya, dami 'yänhdʉ," bi
'yçntho ʉ.

24 Janangue'a bi zonh mahøn'a ran 'yohʉ
mí xädä, nɛ bi 'yçmp'a:

—Pɛ dami ma majuąni gue gue'a Oją bi
xoc'a ni dä. Pɛ nu'a ran 'yohʉ gá ma, dí
pąhmbe ra ts'om'bäi a, bi 'yçn'ʉ.

25 Nɛ nu'a mí xädä bi dądi:

—Hin dí pącä 'bʉ ra ts'om'bäi a, o gue
hin'na, pɛ hønt'a dí pądi mí xädägä, nɛ dín
nu ran nɛqui ya.

26 Nɛ bi 'yçmbi mahøn'a:

—'Bɛ'a bi 'yøt'a'i 'bʉ mí xoc'a ni dä.

27 Nɛ bi dą'a:

—Nugä ya xtá xi ahʉ nɛ hin gá
'yçc'yɛihʉ. Ha gui 'yçc'yɛihʉ 'bʉ ga xi ahʉ
mahøn'a. Ha nɛ ahʉ guín nde gui tɛnhdʉ a
'bʉ, bi 'yçna.

28 'Bex bin sante thoho ʉ 'bʉ mí 'yçmp'a:

—Nu'i rá xädi i a ra ts'om'bäi. Pɛ nugähe
yʉ xädigähe a ra Moisés. 29 Dí pąhmbe Oją
bin yąui ra Moisés, pɛ nu'a ran 'yohʉ guí
çspi hin dí pąhmbe hapʉ bi nɛx'a rán t'çdi
a, bi 'yçn'ʉ.

30 Bi dą'a mín xädä bʉya:

—Nugä dadí hyonya thoho nangue'a gá
mamhbʉ, gue hin guí pąhmbʉ hapʉ bí 'yç
a rán t'çdi, nɛ ya bi xoga ma dą a. 31 Nɛ dí
pąhmbʉ hin da 'yømanho Oją 'bʉ da 'yäp rá
ts'ɛdi n'da ra ts'om'bäi, pɛ nu'bʉ 'bʉ a n'da
i thąnde Oją nɛ ørpa rá pähä, i ø Oją 'bʉ i
äp rá ts'ɛdi. 32 Nɛ gätho yʉ jɛya xʉ thogui
njąm'bʉ bim 'bʉ a n'da bi xocpa rá dä n'da
mi xädä 'bʉ mím 'bʉi. 33 Nu'a ran 'yohʉ dím
ma, nu'bʉ hin di fäx Oją a, hin te sä da 'yøt
yʉ nuịxte 'bʉ, bi 'yçn'a mí xädä.

34 Nɛ bi t'çmp' mahøn'a:

—Nu'i grá dądits'oqui, janangue'a guí
xädä 'bʉ gmím 'bʉi. Ha go gui xängahe, bi
'yçn ʉ.

Nɛ bi hyøn a thi gue ma zä hin da nu-
manho ma mijudíohe bʉya.

I xädä yʉ́ mbʉi ʉ 'da

35 Nu'bʉ mí 'yø'a ra Jesús gue bi thøn'a thi
ra xädä, bi dịni nɛ bi 'yänni:

—Ha guí çc'yɛi rá ts'ʉnt'ʉ Oją, bi 'yçmbi.

36 Nɛ bi dąt'a:

—Ma Hmu, to'o a guím ma. Dami xiqui
ts'ʉ, ga çc'yɛi a, bi 'yçna.

37 Nɛ nu ra Jesús bi 'yçmp'a:

—Guecä guín nug ya, nɛ dí yąui ya.

38 Nɛ bi 'yçmbi:

—Ma Hmu i, dí çc'yɛi a ya.

Nɛ bin dąnyahmu bʉ ja rá hmi bʉya. 39 Nɛ
nu ra Jesús bi 'yçna:

—Janangue'a dám 'bʉcä ua ja ra ximhäi,
gue ga japi di nɛqui 'bɛ'a mbçni n'da ngu
n'da. Nɛ nu'ʉ i xädä da nu ran nɛqui, nɛ
nu'ʉ in nu ran nɛqui din xädä, bi 'yçna.

40 Nɛ nu'ʉ 'da yʉ fariseo bi 'yøh rám hman
a, bi 'yɛ̨n'ʉ:
—Ha nɛcähe dí xädähe, bi 'yɛ̨n'ʉ.
41 Nɛ nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ:
—Nu'bʉ xquí pąhmbʉ gue guí xädähʉ,
xtán zä xtím pun'nahʉ 'bʉ nɛ njon xtá xi
ahʉ gue ja ni ts'oquihʉ bʉya. Pɛ guí ɛ̨nsɛhʉ
guín nuhʉ ran nɛqui, janangue'a hin dim
pun'na ni ts'oquihʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

10

Ran t'uti nangue rá mbä't'i yʉ dɛ'yo

1 —Majuąni dí xi ahʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús,
nu'ʉ hin dí yʉrpʉ ja rá goxthi a rá mbä't'i
yʉ dɛ'yo, nɛ dí dons pʉ ja ra mbä't'i, yʉ bɛ̨ ʉ.
2 Pɛ nu'ʉ dí yʉrpʉ ja ra goxthi, njuąntho yʉ
mbändɛ'yo ʉ. 3 Nɛ da xocpa a ra mbängoxthi
nɛ da yʉt'ambo ra mbändɛ'yo bʉya. Nɛ
nu'ʉ yʉ́ dɛ'yo i ørpa rá nde a rá mbädi
nɛ i øt'a i xifi. Nɛ i ndønba yʉ́ thuhu
nguetho i pą ʉ yʉ́ mbɛti a. Nɛ i sixpʉ ja
yʉ 'bot'ɛi. 4 Nɛ nu'bʉ mí gʉc pʉ thi gätho
ʉ yʉ́ dɛ'yo, di 'bɛt'o 'bʉ i sits'i, nɛ nu'ʉ yʉ́
dɛ'yo i tɛnni nguetho i pąrpa rá nde 'bʉ im
mba't'i. 5 Hingui tɛnna n'dan'yo n'da ra ją'i,
pɛ i 'dagui, nguetho hingui pąrpa rá nde a
n'dan'yo, bi 'yɛ̨na.
6 Nu'a ran t'uti bi man'a ra Jesús, pɛ
hingui pą ʉ 'bɛ'a nam bøn'a bi si ʉ.

Ra Jesús ra hogambändɛ'yo

7 Janangue'a 'bex bi 'yɛ̨mbi mahøn'a:
—Majuąni dí xi ahʉ, nugä drá goxthigä a
ra mbä't'i guepʉ i 'bʉh yʉ dɛ'yo. 8 Pɛ gätho
ʉ im bɛ̨ni dim 'bɛt'o zɛhɛ xinda guecä, nɛ
gue'ʉ yʉ bɛ̨ ʉ. Pɛ nu'ʉ yʉ dɛ'yo hingui ørpa
yʉ́ nde ʉ. 9 Nugä drá goxthigä, nu'a to'o da
yʉt'i nanguecä, ma zä da ts'imanho bʉ. Nɛ
da bądi gue rá ngu bʉ, janangue i 'yo nɛ
da dịni 'bɛ'a dí zɛrpa yʉ́ mbʉi, tengutho ra
dɛ'yo i tịn yʉ t'ɛi.
10 Nu'ʉ yʉ bɛ̨ ní 'yɛ̨hɛ dim pɛ̨ nɛ din hodu
nɛ di ts'onbi gätho rá 'bɛfi Oją. Pɛ nugä ná
ɛ̨hɛ gue dí tịn ra te n'da nɛ din ja ra te i juadi
xʉn ho. 11 Nugä drá hogambändɛ'yo nɛ ga
'bɛh ma te gue gan yąn ʉ ma dɛ'yo. 12 Pɛ nu'ʉ
'da yʉ mbɛfi, hønt'ʉ yʉ́n zäbi nde da dąha,
nɛ him majuąni yʉ mbändɛ'yo, gue hin yʉ́
mbɛti ʉ yʉ dɛ'yo. Janangue'a nu'bʉ in nu ba
ɛ̨pʉ n'da ra zate, i sopʉ yʉ dɛ'yo nɛ i 'dagui.
Nɛ nu ra zate bʉya im bɛnt'ʉ yʉ dɛ'yo nɛ
im maxt'i. 13 Nu'ʉ yʉ mbɛfi i 'dagui nguetho
hin'yʉ yʉ́n huɛ̨cate nangue yʉ dɛ'yo, nɛ
hønt'ʉ yʉ́n zäbi ní hyu yʉ́ mbʉi.
14 Nugä drá hogambändɛ'yo, nɛ dí pąh ma
dɛ'yo nɛ nu'ʉ i pąqui. 15 Tengu thoho dí
øt'be ma Ta, i pąqui nɛ dí pącä a. Nɛ ga ungä
ma te ngue gan yąn ʉ ma dɛ'yo. 16 I 'bʉh
mi'da ma dɛ'yo gue hinga guecua i 'bʉcua.
Nɛ'ʉ jatho gua sigä. Nɛ da 'yø 'bʉ dá mba't'i.
Janangue'a 'darpʉ din 'yo gätho ma dɛ'yo.
Nɛ gätho ga fäh pʉya nguetho høngdä drá
mbändɛ'yogä.
17 Ɛ̨mmɛ numanho ma Ta 'bɛ'a ga øt'ä gue
ga ungä ma te nangue ma dɛ'yo. Pɛ ga
thąmbɛ̨nigä mahøn'a. 18 Xínga n'da ra ją'i
da zä da hyogui, pɛ nugä ga unsɛ ma te. Ja
ma ts'ɛdi ga uni nɛ ja ma ts'ɛdi ga thąmbɛ̨ni,
nguetho gue'a bi xic ma Ta, bi 'yɛ̨n'a ra
Jesús.
19 Nangue'a bi man ra Jesús, bin hec ma
mijudíohe mahøn'a. 20 Xʉn ngu ʉ bi 'yɛ̨na:
—Nuna 'bʉhmi ra zịthu nɛ ran gąt'i na.
Hanja gní 'yøhmbʉ 'bɛ'a man na, bi 'yɛ̨n'ʉ
'da.
21 Pɛ nu'ʉ mi'da bi 'yɛ̨na:
—Pɛ hinguin jabʉ rám hman a in 'youi ra
zịthu. Nɛ mfądi hin'yʉ rá ts'ɛdi ra zịthu da
xocpa yʉ́ dä yʉ xädä, bi 'yɛ̨n'ʉ mi'da.

Him bi hnumanho a ra Jesús

22 Nu yʉ pa xʉn sɛ bin ja ran ts'ihmɛ
bʉ Jerusalén ngue ra dąmpɛti bi 'yøt' ma
mijudíohe. 23 Nu ra Jesús mí 'yo bʉ ja rá
ngun'yu ra dąniją ní hu ra Salomón. 24 Nu'ʉ
'da ma mijudíohe bʉya bi mbä'ts'a ra Jesús,
nɛ bi 'yɛ̨mp'a:
—Hanja gní jacthohohe dan 'yänhde
nangue'e, pɛ dami xije njuąntho 'bʉ gue'e
grá Cristo, bi 'yɛ̨n'ʉ.
25 Nɛ nu ra Jesús bi dąt'ʉ:
—Ya xtá xi ahʉ pɛ hin gá 'yɛ̨c'yɛigahʉ.
Nɛ'a ra 'bɛfi dí øt'ä nangue rán t 'ɛ̨di ma Ta,
i udi to'ogä. 26 Pɛ nu ahʉ hin guí ɛ̨c'yɛihʉ
nguetho him ma dɛ'yo ahʉ, tengu xtá xi
ahʉ. 27 Nu'ʉ ma dɛ'yo i ømanho ma nde, nɛ
dí pąrpa yʉ́ mbʉi ʉ nɛ i tɛngui. 28 Nɛ dí un
ra 'da'yote maząi ʉ nɛ njąm'bʉ dim 'bɛdi.
Nɛ njo'o to'o da zä da huą'ts'ʉ i o ma 'yɛ.
29 Nu a ma Ta bi 'dacä ʉ, man'da nuịxte a, nɛ
njo'o man'da tengu a. Nɛ njo'o to da zä da
huą'ts'ʉ i o rá 'yɛ ma Ta. 30 Nugä nɛ ma Ta
n'datho dí com'be, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.
31 'Bex bi gʉx yʉ do mahøn'a ɛ̨na di bat'i
ngue da hyo. 32 Pɛ nu ra Jesús bi 'yɛ̨mp'ʉ:

—Xʉn ngu yʉ 'bɛfi xʉn ho xtá ut'ahʉ ngue bi xic ma Ta. Nda'a ní 'bɛfi guín nde gdí bajʉ yʉ do, bi 'yɛ̨na.

33 Nɛ bi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ judío:

—Hin nangue yʉ 'bɛfi xʉn ho dí ɛ̨na ga ba ahe, pɛ nangue hin guí ɛ̨spa Oją gue gá 'yɛ̨na, n'datho guí cohmi Oją, nɛ grá ją'i thoho, bi t'ɛ̨mp'a ra Jesús.

34 Nu ra Jesús bi dąt'ʉ:

—Ha hinga nt'o't'i bʉ ja yʉn t'ɛ̨di gadín xähmbʉ, gue bi 'yɛ̨n Oją: "Nu ahʉ tengu'bʉ gyʉ́ ojąhʉ," i ɛ̨m bʉ ja ra t'ohni. 35 Gue bi 'yɛ̨mbi tengu'bʉ yʉ oją ʉ bi un rán t'ɛ̨di Oją. Nɛ hingui sä dim 'bɛh rá T'ohni Oją. 36 Pɛ hanja gní 'yɛ̨njʉ hin dín numansugä Oją 'bʉ dím mangä, rá Ts'ʉnt'ʉ Ojągä, guecä gue bi huangä ma Ta nɛ bá pɛngä ua. 37 Nu'bʉ hin dí øt'ä tengu øt'a ma Ta, hin gui 'yɛ̨c'yɛigahʉ 'bʉ. 38 Pɛ nu'bʉ dí øt'ä tengu øt'a ma Ta, dami pąhmbʉ ngue hønt'a Oją sä i øt'ʉ yʉ nuịxte dí øt'ä. Janangue'a da zä gui 'yɛ̨c'yɛihʉ gue n'datho ran 'yomfɛ̨ni dí com'be ma Ta, bi 'yɛ̨na.

39 Janangue'a bi 'yɛ̨na da bɛnt'i mahøn'a ʉ ma mijudíohe mí 'bäpʉ. Pɛ nu ra Jesús bi 'uegue.

40 Nɛ bi mbeng mahøn'a bʉ 'danguadi ra dąthe Jordán, guepʉ rá mbʉdi mí øt' ran xixyą ra Xuua, nɛ bim 'bʉpʉ 'da yʉ pa. 41 Nɛ xʉn ngu yʉ ją'i bá ɛ̨pʉ 'bʉh ra Jesús. Nɛ bi man ʉ:

—Madague'bʉ nte man t'øt'e nuịxte bi 'yøt' ra Xuua Nxixyą, pɛgue gätho majuąni a bi mam 'bʉ mi xijʉ nanguehna ra Jesús, bi 'yɛ̨n'ʉ.

42 Nɛ xʉn ngu ʉ bi mba bʉ, bi 'yɛ̨c'yɛi a ra Jesús.

11

Bi du ra Lázaro

1 Mí 'bʉpʉ Betania n'da ran 'yohʉ in zäman'ʉ, í Lázaro. Nɛ mí 'bʉhmbʉ yoho yʉ́n ju, ra María nɛ ra Marta. 2 Nɛ nuna ra María, guehna bi xispa ra 'yɛ̨thi rá gua ra Jesús ɛ̨mmɛ yʉman'u nɛ bi 'yonbi nangue yʉ́ xtą. Guehna rán ju ra Lázaro na, gue xʉn ʉ. 3 Janangue'a nu'ʉ yʉ́n ju bi mbɛhna n'da ra nde bʉ 'bʉh ra Jesús nɛ bi 'yɛ̨mp'a:

—Ma Hmu a'be, xiya 'bɛ'a ga øthʉ ya, xʉn ʉ a guidí huɛ̨qui, bi 'yɛ̨mbi.

4 Nɛ nu'bʉ mí 'yøh ra Jesús, bi 'yɛ̨na:

—Nu'a ran ʉ hing ran dąte a pɛ hønt'a gue da hnu rá ts'ɛdi Oją nuịxte thoho, nɛcä rá Ts'ʉnt'ʉ Ojągä, bi 'yɛ̨na.

5 Nu ra Jesús ɛ̨mmɛ madi huɛ̨c'a ra Marta nɛ rá juhuɛ nɛ'a ra Lázaro. 6 Pɛ nu'bʉ mí 'yøde xʉn ʉ ra Lázaro, him 'bex bi nde da mba, 'bɛ bi døm' man yopa guepʉ mí 'bʉhmbe. 7 M'bɛjua bʉya bi xije dyʉ xädigähe a:

—Ga mbähä bʉ Judea mahøn'a, bi 'yɛ̨nje.

8 Pɛ dá ɛ̨mfe bʉya:

—Xänbate i, ha gui mba bʉ mahøn'a, nguetho nu ma mijudíohʉ 'bʉpʉ him maya'bʉ gue nde di bat'a do i, dá ɛ̨mfe.

9 Nu ra Jesús bi xije n'da ran t'uti bʉya:

—Ha hinga gue'a 'dɛ'mayo ora n'da pa. Nu'bʉ ma pa i 'yo n'da ra ją'i, hin di fet rá gua nguetho in nu hapʉ i pa. 10 Pɛ nu'bʉ 'yoxui n'da, di fet rá gua nguetho hinguin nu hapʉ i pa. Nu'a bi ma gue hingana søn ra ora da du.

11 Nɛ m'bɛjua bi 'yɛ̨nje mahøn'a:

—Nu'a ma amigohʉ ra Lázaro i ąha. Nɛ ga mbähä ga ents'ä a, bi 'yɛ̨na.

12 'Bex dá ɛ̨mbähe a bʉya:

—Ma Hmu ahe, nu'bʉ i ąha da yąm 'bʉ, dá ɛ̨mfe.

13 Pɛ nu ra Jesús bi ma gue bi du 'bʉ mí ma i ąha. Pɛ dá bɛ̨mhbe gue i ątho. 14 'Bexque njuąntho bi man ra Jesús:

—Ya bi du ra Lázaro. 15 Pɛ nangue ahʉ, xʉn ho gue hin dá nugä 'bʉ mín hyɛ̨n'na, gue man'da gui 'yɛ̨c'yɛigahʉ 'bʉ guin nuhʉ 'bɛ'a ga øt'ä ya. Nuya ga mbähä ba nuhʉ.

16 Pɛ nu'a ra Tomás nɛ i t'ɛ̨mbi ra Go, ma mixädihe, bi 'yɛ̨nje:

—Mbähmahʉ 'bʉ, madague'a 'darpʉ ga tuhʉ.

Nu ra Jesús di un ra te ʉ xʉn du

17 Nu'bʉ má sømhbe bʉ ra Jesús bʉya, ya ná goho pa xí t'ä a ra Lázaro. 18 Nu bʉ Betania hinga ya bʉ Jerusalén, mbɛ made ora na 'yo. 19 Janangue'a xʉn ngu ma mijudíohe bi mba bʉ rá ngu ra Marta nɛ ra María gue da hyurpa yʉ́ mbʉi ʉ, nangue'a rá ịda bi du. 20 Nu'bʉ mí 'yøh ra Marta gue ba ɛ̨pʉ ra Jesús, bi mba nɛ bin c'at'ui bʉ 'yu. Pɛ nu ra María bi gotpʉ ja rá ngu. 21 Nɛ nu'a ra Marta bi 'yɛ̨mp'a ra Jesús:

—Ma Hmu i, nu'bʉ xquím 'bʉque ua, hin xtán du ma ịda. 22 Pɛ madague'bʉ ya bi du

ya, pɛ dí pącä di 'da'a Oją hønt'a go 'bɛ'a gui
'yäpi, bi 'yçna.
23 Nu a ra Jesús bi dąt'a:
—Nu'a ni ịda da ndants' mahøn'a, bi
'yçna.
24 Nu ra Marta bi 'yçna:
—Dí pącä da ndants'a rán zɛgui ra pa a,
nɛ ʉ gätho xʉn du, bi 'yçna.
25 Nɛ nu ra Jesús bi 'yçmp'a:
—Nugä guecä dadí un ra te ʉ xʉn du.
Nu'a to'o da 'yçc'yɛigui, madague'a da du,
pɛ ga japi da ndants'i nɛ din ja ra 'da'yote
mazą̨i. 26 Nɛ nu'a to'o 'bʉi nanguecä nɛ
çc'yɛigui, njąm'bʉ da du a. Ha guí çc'yɛi a
dí xi i, bi 'yçmbi.
27 Nɛ bi 'yçmp'a:
—Hąha ma Hmu i, dí çc'yɛi gue gue'e grá
Cristo, rá Ts'ʉnt'ʉ i Oją, gue'e mí hma gua
çcua ja ra ximhäi, bi 'yçna.

Bin zon'a ra Jesús

28 Nɛ nu'bʉ mí gua'a bin yąui ra Marta a ra
Jesús, bi mbeng bʉ rá ngu nɛ bin yąjodreui
a rá juhuɛ ra María, nɛ bi xi a:
—Bí 'bäpʉ ra xänbate nɛ in zon'na i, bi
'yçna.
29 Nɛ nu'bʉ mí 'yø a 'bɛ'a bi sifi, bi
ndants'a nɛ bi mba n'dihi guepʉ 'bäh ra
Jesús. 30 Nu ra Jesús him 'bex bi zøm bʉ ja ra
hnini, pɛ bim 'bätho bʉ ndehnini guepʉ xín
yąui ra Marta. 31 Nu ma mijudíohe mí hupʉ
mbo rá ngu ra María gue i hurpa rá mbʉi,
nu'bʉ mí nu bi ndants'a ra María nɛ bi mba
n'dihi, bi dɛn'dʉ ma mijudíohe bʉya, nɛ bi
'yçn ʉ: "Masque ní mba ban zom bʉ ja ran
'yägui na."
32 Nu'bʉ mí zøm bʉ ra María bʉ bí 'bäh
ra Jesús, bin dąnyahmu bʉ ja rá gua, nɛ bi
'yçmp'a:
—Nu'bʉ xquím 'bʉque ua, hin xtán du
ma ịda 'bʉ, bi 'yçna.
33 Nu'bʉ mín nu ra Jesús gue i zon'a ra
María, nɛ ʉ ma mijudíohe zoni gue'ʉ bi
dɛnni, bin gąs' pʉya nɛ bi hyundumbʉi.
34 Nɛ nu ra Jesús bi 'yänni:
—Hapʉ bi t'ä a ra Lázaro.
Nɛ bi t'çm bʉya:
—Ma Hmu ahe, ga mbähä gua nu, bi
t'çmbi.
35 Nɛ a ra Jesús bin zom bʉya. 36 'Bex bin
'yçm zɛhɛ ma mijudíohe bʉya:
—Nunʉ ya mfądi çmmɛ madi huçc'a, bin
'yçmp'ʉ. 37 Nɛ nu'ʉ 'da bi 'yçn'ʉ:
—Nuna guehna bi xocua yʉ́ dä ra xädä.
Ha hin xtán zä xtí japi hin xtán du ra Lázaro
'bʉ.

Nu ra Jesús bi xox'a ra Lázaro bʉ ja rán
'yägui

38 Nu'bʉ mí zøm bʉ ja ran 'yägui ra Jesús,
bin gą'ts' mahøn'a. Nu ran 'yägui n'da ra
hyądo a nɛ bi juaspa n'da ra xịndo. 39 Nɛ nu
ra Jesús bi 'yçmp'ʉ:
—Dami 'uejʉ ts'ʉ na ra xịndo.
Pɛ nu ra Marta, rán ju a xí du, bi 'yçmbi:
—Ma Hmu i, masque xʉn xą ya nguetho
má goho ma pa ya bi du, bi 'yçna.
40 Nu ra Jesús bi 'yçmp'a:
—Pɛ dí xi i mahøn'a, nu'bʉ gui 'yçc'yɛi
gue i ja ma ts'ɛdi, guin nu rá ts'ɛdi Oją
nuịxte, bi 'yçmbi.
41 'Bex bi mba ma 'ueque ra do bʉya. Nɛ
nu ra Jesús bi ndøts'e nɛ bi 'yçna:
—Ma Ta i, dadí 'da a ra jamadi, nguetho
gá 'yøh ma nde 'bʉ má äp'i'i nanguehna ra
Lázaro. 42 Nɛ dí pądi thocpa thoho guí øh ma
nde. Pɛ nu'a dí xi a ya, ngue dí ndepe da
'yøh ya i 'bäcua ya, n'dahma da 'yçc'yɛi gue
gue'e bá pɛngä ua.
43 Nɛ nu'bʉ mí jua'a bin yąui Oją bin yą
nts'ɛdi:
—Lázaro, bá øni.
44 Nɛ nu'a xí du bá øm bʉ ja rán 'yägui
bʉya, nsøt'e thoho ra 'bø't'e rá 'yɛ nɛ rá
gua, nɛ nu rá yą n'dan'yo ra 'bø't'e mán
søt'e. Nu ra Jesús bi 'yçmp'ʉ:
—Xothʉ, da zä din 'yo bʉya, bi 'yçn'a ra
Jesús.

I hma da fɛnt'a ra Jesús

45 Nɛ xʉn ngu ma mijudíohe ngue xí
dɛn'na ra María, bi 'yçc'yɛi ra Jesús 'bʉ mí
nu a bi 'yøt'e. 46 Pɛ nu mi'da bi mba bá xih yʉ
fariseo 'bɛ'a bi 'yøt' ra Jesús. 47 Janangue'a bi
man yʉ dąmbäją nɛ yʉ fariseo ngue 'darpʉ
dim pɛtihʉ ʉ yʉ́ mi ngʉrpihʉ, nɛ bin 'yçm
zɛhɛ ʉ:
—'Bɛ'a sä ga øthʉ, nguetho nu'a ran
'yohʉ i øt'e xʉn ngu yʉn t'øt'e nuịxte.
48 Nu'bʉ hin ga hɛcpahʉ, gätho yʉ ją'i da
'yçmbi yʉ́ ngʉrpi. Nɛ nubʉya nu yʉ romano
da zʉjʉ ngue da bçni ya dá tɛnhdʉ man'da
ra Hmu, nɛ hinga hønt'ʉ dí tɛnhdʉ ʉ, nɛ di
juarca ma dʉxca nijąhʉ nɛ di juajʉ bʉya.
49 Nɛ nu'a n'da í Caifás, ra dąmbäją a ra
jɛya a, bi 'yçna:

—Ha hin guí pąhmbʉ 'bɛ'a da zä ga øthʉ ya. 50 Ha hin guí pąhmbʉ man'da xʉn ho 'bʉ n'datho da du n'dahma hinga gätho na ngujʉ ga juahmbʉ, bi 'yęna.

51 Pɛ him bi bęnsɛ a bi ma, pɛ nangue'a ra dąmbäją a ra jɛya a, janangue'a bi jap Oją da ma 'bɛ'a da t'ørpa ra Jesús, gue da du da yąnje dyʉ judíohe. 52 Pɛ nu ra Jesús 'bʉ mí du, hinga høngdähe in nde da yąnje, pɛ nɛ ʉ gätho mi'da i 'bʉi hønbʉ go bi zä gätho na ndoho ra ximhäi, 'darpʉ dam 'bʉhmbʉ a. 53 Nɛ nangue'a xí man ra Caifás, 'da'angu bi bęn ʉ gätho ma ngʉrpihe bʉya. Nɛ gue'a ra pa bi ma njuąntho da hyo ra Jesús.

54 Janangue'a m'bɛt'o bi 'uetho ts'ʉ bʉ 'bʉh ma ngʉrpihe, nɛ bi mba bʉ ja rá nyąni n'da ra ʉhäi, nɛ dám 'bʉhmbe bʉ 'da yʉ pa bʉ ja ra hnini Efraín.

55 Nɛ mi ts'ʉtho da zøn ra pa ran dąbaxjua, n'da ra dąnts'ihmɛ bi zängahe Oją maya'bʉ dyʉ judíohe. Janangue'a xʉn ngu yʉ ją'i 'da'a n'danni bi nɛts'i bi mba bʉ Jerusalén. Nguetho bi sije m'bɛt'o thoho ga hoc ma ją'ihe bʉ, nangue ra dehe. 56 Nɛ nu'bʉ mí zøm bʉ ja ra dąniją ʉ 'da ma mijudíohe, bi hyom bʉ a ra Jesús nɛ bin 'yän'dʉ n'da ngu n'da ʉ:

—'Bɛ'a guím mamhbʉ, ha ba ęh ra Jesús da nu ram pɛti ua uague hin'na, bin 'yęmp'ʉ.

57 Nu yʉ dąmbäją nɛ yʉ fariseo bi 'yęn'ʉ:

—Nu'bʉ 'bʉi to i pądi hapʉ i 'bʉi, jatho da ma, n'dahma da zä gam bɛnthe, bi 'yęmp'ʉ yʉ ją'i.

12

Pa nsispi ra 'yęthi rá gua ra Jesús

1 Di 'bɛh man 'dato pa din ja ra dąnts'ihmɛ bʉ Jerusalén nangue ran dąbaxjua, nɛ bi mba mahøn'a bʉ Betania a ra Jesús, nguepʉ rá ngu a ra Lázaro, gue'a xí jap ra Jesús bi dąmbęni bʉ ja rán 'yägui ngue xí du. 2 Nu'bʉ mín de, nu ra Marta bi 'yørpa n'da ran ts'ihmɛ ra Jesús. Nɛ'a ra Lázaro 'darpʉ bin sihmɛhʉ bʉ ja ra mɛxa. 3 Nɛ bi mba ra María bʉ mí huh ra Jesús, bi xispa rá gua made litro ra 'yęthi ęmmɛ yʉman'u nɛ xʉm hmadi, nɛ í 'yonba ra 'yęthi nangue rá xtą. Nɛ gätho ra ngu bi yʉn'a ra 'yęthi. 4 Nɛ mí 'bʉpʉ rá ts'ʉnt'ʉ ra Simón, ra Judas Iscariote a, n'da ma mixädihe a, nɛ gue'a bi dä a ra Jesús. Nɛ nu'bʉ mín nu a bi 'yøt'a ra María, bi 'yęna:

5 —Hanja him bi 'bä a ra 'yęthi, yʉ mahuąhi thoho xtín ja rá muui gue xtín t'un yʉ hyoya, sä bi 'yęn a ra Judas.

6 Ngubʉ bi man a nguetho ra bę a, nɛ him majuąni di huęc yʉ hyoya. Pɛ rá 'bɛfi a gue ní mbɛsca ma mbɛtihe dyʉ xädihe nɛ'a rá mbɛti ra Jesús. Nɛ nząi hąc zɛhɛ ra mbɛti 'bʉ in nde. 7 'Bex bi 'yęn'a ra Jesús:

—O guidí hɛcpa na ra xisu, nguetho bi 'yørca a rán säui da 'yørque, nguetho mi ts'ʉtho ga tu ngue da t'ägagui. Janangue'a mí pɛsta'a ra 'yęthi na, xtí jacä ma ją'i 'bʉ dá tu. 8 Pɛ thocpa thoho gam 'bʉhmbʉ yʉ hyoya, pɛ nugä hinga thocpa thoho dam 'bʉhmbʉ ua, bi 'yęn'a ra Jesús.

I hma da tho ra Lázaro

9 Nu'bʉ mi 'yøde xʉn ngu ma mijudíohe, gue 'bʉpʉ ja rán ngu ra María a ra Jesús, bi mba bá nu, pɛ hinga hønt'a ra Jesús in nde da nu, pɛ nɛ'a ra Lázaro gue xí xox ra Jesús bʉ ja ran 'yägui. 10 Janangue'a nu yʉ dąmbäją bi bęni nɛ'a ra Lázaro da hyo. 11 Nguetho gue'a ra Lázaro í japi man'da xʉn ngu bi 'yęc'yɛi a ra Jesús ʉ ma mijudíohe.

Bi t'ęspa ra Jesús 'bʉ mí yʉt'a Jerusalén

12 Nu'bʉ mi hyax bʉya dá mbähmbe ra Jesús bʉ Jerusalén. Nɛ nu'ʉ yʉ ją'i xʉn ngu xí zøm bʉ Jerusalén gue in nu ra dąmpɛti, bi 'yøde da mba bʉ ra Jesús. 13 Janangue'a bi gąx yʉ́ xi yʉ ją̨xiza nɛ bi mba bá thąpʉ 'yu. Nɛ nts'ɛdi bi 'yęn'ʉ:

—Nuįxte tho rá ts'ɛdi Oją di ją̨p na ma Hmuts'ʉt'abihʉ dyʉ israelhʉ, dyʉ judíohʉ, bi zøcua ya nangue rá thuhu Oją, bi 'yęn ʉ.

14 Nu'a ra Jesús i hux'a n'da ra t'ʉburu xí dįni, tengu mán t'o't'i bʉ ja rám hman Oją. 15 Gue mán t'o't'i:

Him man gan suhʉ ya gyʉ mɛnguhʉ ua Sión,
nguetho ba ęh ni hmuts'ʉt'abihʉ,
da hyux'a n'da ra t'ʉburu, mí ęn rá t'ohni maya'bʉ.

16 Pɛ nuje dyʉ xädihe him 'bexque dá pąhmbe 'bɛ'a nám bøn na bin ja, pɛ nu'bʉ mí mbeng mahęts'i ra Jesús dá bęmhbe bʉya gue guehna bi t'ørpa ra Jesús gätho mán t'o't'i maya'bʉ.

17 Nu'ʉ yʉ ją'i mí 'bʉhmbʉ ra Jesús 'bʉ mi xox'a ra Lázaro, xí ma gue xí xox'a ra Lázaro. 18 Janangue xʉn ngu yʉ ją'i bi mba bá thą a ra Jesús, nguetho bi 'yø a xin ja. 19 Janangue'a nu yʉ fariseo bin 'yęmzɛhɛ ʉ:

—Nte ts'ʉ ní mbatho 'bʉ dadí hɛcpahʉ yʉ ją'i. Ha hin guín nuhʉ ya gätho ra ximhäi i tɛnnʉ ra Jesús, bin 'yęmp'ʉ.

I hon ra Jesús ʉ yʉ mɛngu bʉ Grecia

20 Nɛ nu'ʉ 'da bi mba bʉ Jerusalén da nu ram pɛti bʉ, yʉ mɛngu bʉ ja ra häi Grecia ʉ. 21 Nɛ bin tịmhbʉ ra Felipe ʉ 'bʉ mám 'bʉhmbe bʉ Jerusalén. Nɛ nu ra Felipe, ma mixädihe a, ra mɛngu bʉ Betsaida ra xɛqui Galilea. Nɛ nu yʉ mɛngu bʉ Grecia bi 'yęn'ʉ:

—Hague n'yø, dín nde dan yąhe ts'ʉ ra Jesús, bi 'yęn'ʉ.

22 Nu'a ra Felipe bʉya bi xi a ra Andrés, nɛ nu'ʉ bʉya bi xi a ra Jesús. 23 Nɛ nu ra Jesús bi dąt'ʉ:

—Ya mi ts'ʉtho da zøn ra pa dan uịxtegä 'bʉ dá tu, guecä dán ją'igä ua ja ra ximhäi. 24 Majuąni dí xi ahʉ, tengu n'da ra hmudä, nu'bʉ hin da thupʉ ja ra häi ngue dim 'bɛpʉ, hin din xąndi. Pɛ nu'bʉ da thuhu, da zä din xąndi xʉn ho. 25 Nu'a to'o i su din ʉnba 'bʉ da dɛngui, da mba ma ʉnbi rá te a, pɛ nu'a hingui su din ʉnba 'bʉ da dɛngui guecua ja ra ximhäi, din ja ra te maząi a. 26 Nguetho nu'bʉ 'bʉ a n'da in nde din 'yęhɛ nanguecä, jatho da bęni tengu dím bęngä, nɛ ga com'be ma ts'ɛdi bʉ mahęts'i bʉya. Nu'bʉ 'bʉ a n'da din 'yęhɛ nanguecä, nu'a ma Ta da numanho a.

Ra Jesús im ma da tho

27 —Pɛ nuya ęmmɛ tu ma mbʉi, bi 'yęn'a ra Jesús. 'Bɛ'a sä ga xih ma Ta. Ha sä ga äpi di 'uegä 'bɛ'a din jacä ya. Pɛ hingui sä, nguetho gue'a bá ęcä ngue gan nu'a i jatho gan nugä ya, bi 'yęn'a ra Jesús.

28 Nɛ nubʉya bin yąui rá Ta:

—Ma Ta a i, dami jaqui gan nugä hønt'a go nda'a dí t'ęs'i i, bi 'yęmbi.

'Bexque bi t'ø'a n'da ra nde bʉ mahęts'i, bi 'yęna:

—Pɛ ya dí ja'i guín nu, nɛ guin nu mahøn'a, bi 'yęna.

29 Nɛ nu'ʉ yʉ ją'i mí 'bähmbʉ bʉ, bi 'yøh rá nde Oją nɛ bi 'yęn'ʉ 'da:

—Bin gäni.

Nɛ nu'ʉ mi'da:

—Masque n'da rám 'bɛhni Oją mahęts'i bi zofo, bi 'yęn ʉ.

30 Pɛ nu'a ra Jesús bi 'yęmp'ʉ:

—Nu'a ra nde gá 'yøhmbʉ, nts'ɛdi bi zocä Oją, hin nangue ga pącä bi 'yøh ma nde, pɛ guepʉ gui pąhmbʉ ya i øh ma ndegä a. 31 Nuya mi ts'ʉtho ga øt'ä a dí fądi nda'ʉ da mba ma ʉnbi, nɛ nda'ʉ hin da mba ma ʉnbi. Nɛ mi ts'ʉtho ga tąp ra zịthu, gue in ts'ʉt'abi ua ja ra ximhäi a, nɛ da ts'änba ya da t'ɛrbʉ ja ran ʉnbi. 32 Nu'bʉ dá cuat'ä bʉ ja ra pont'i, gue'a dá zohn'dʉ gätho yʉ́ mbʉi yʉ ją'i ga xifi di däc yʉ́ mbʉi gan yąn'ʉ, bi 'yęn'a ra Jesús.

33 Nɛ guehna mi man na, ngue mi ndepe xtám bąh yʉ ją'i 'bɛ'a nín dąte dí tho a. 34 Nɛ nu yʉ ją'i bʉya bi dąt'a:

—Nugähe ya dá øhmbe im mam bʉ ja rán t'ędi Oją, i 'bʉi mazäi a ra Cristo. Nɛ guí ęnsɛ jatho gui tu bʉ ja ra pont'i, gán ją'i ua ja ra ximhäi. To'o e ngue guí ęnsɛ gán ją'i ua ja ra ximhäi. Masque hinga gue'e gra Cristo 'bʉ.

35 Nu ra Jesús 'bex bi 'yęmp'ʉ:

—Him min ngu yʉ pa ga xän'nahʉ ya, ngue drán nɛquigä. Nde'bʉ gan 'yohʉ bʉ ja ran nɛqui ya, nɛ hin da zʉ ahʉ ra 'bɛxui. Nguetho nu'a to'o i 'yo bʉ ja ra 'bɛxui hingui pądi hapʉ i 'yo. 36 Dami hyąmhbʉ ran nɛqui ya, janya i ja ya, nɛ din ja ran nɛqui ni mbʉihʉ bʉya, bi 'yęmp'ʉ.

Nɛ nu'bʉ mí jua a bi man ra Jesús bi mba, bin 'yąnsɛ.

Hinguin nde da 'yęc'yɛi ʉ ma mijudíohe

37 Pɛ guexta'a him bi 'yęc'yɛi xʉn ngu ma mijudíohe, madague'a xʉn ngu yʉn t'øt'e nuịxte bi nu bi 'yøt' ra Jesús. 38 Pɛgue bin ja tengu thoho bi man ra pøngahyą Isaías 'bʉ mí ma 'bɛ'a din ja, bi 'yęna:

Ma Hmu i, to'o maha bi 'yęc'yɛi a dá mamhbe
nɛ to'o bi bą 'bʉ gmí 'yuh ni ts'ɛdi, bi 'yęna.

39 Him bi zä bi 'yęc'yɛi ʉ 'da nguetho nu'bʉ him mín nde ʉ, bi mba njapi tengu bi man ra Isaías 'bʉ mí ma mahøn'a:

40 Nu'a Oją bi gomba yʉ́ dä ʉ nɛ bi mɛp yʉ́ mbʉi ʉ,
gue din ja tengu'bʉ din xädä,
nɛ hin din ja yʉ́n 'yomfęni yʉ́ mbʉi,
nɛ hin da zä di päh yʉ́ mbʉi gue xtí punba Oją ʉ, bi 'yęn a ra Isaías.

41 Guehna bi man ra Isaías 'bʉ mí 'yut Oją din ja rá ts'ɛdi nuịxte ra Cristo, nɛ bi mam bʉya 'bɛ'a da 'yøt'a ra Cristo.

42 Pɛ xʉn ngu ma ngʉrpihe mim bęnsɛ ngue ęc'yɛi ra Jesús. Pɛ him bi ma gue ęc'yɛi ʉ, nguetho i su xtá hyøn a thi yʉ fariseo bʉ ja yʉ́ niją, gue má zä da zan'ʉ. 43 Nguetho man'da bi bęni 'bɛ'a da man yʉ́ mija'ihʉ,

gue da 'yçmbi xʉn ho ʉ, xinda gue'bʉ go xtá 'yçmp Oją xʉn ho ʉ.

Dí mba ma juąnbi n'da ʉ yʉ́m hman ra Jesús

44 Pɛ nu ra Jesús nts'ɛdi bi ma:

—Nu'a to'o i çc'yɛigui, i çc'yɛi a bá pɛngui. 45 Nguetho nu'ʉ to'o i pąqui, i pą a bá pɛngä. 46 Nu'a bá çcä gue ga yorba yʉ́ mbʉi ʉ 'bʉcua ja ra ximhäi. Nu'a to'o da dɛngui hin din 'yo bʉ ja ra 'bɛxui a. 47 Nu'a to'o da 'yøh mam hmangä nɛ hingui çc'yɛi, pɛ hinga guecä ga juąnbä a, nguetho hin ná çcä ga øt' ran juąnbate, pɛ ná çcä ua gan yąn ʉ 'bʉcua ja ra ximhäi. 48 Nu'a to'o hin da 'yçc'yɛigui nɛ hin da 'yø a dím mangä ya, nu'a mam hma dá mangä ya, gue'a dí juąnba ʉ 'bʉ rán zɛgui ra pa. 49 Nguetho him mam hmansɛ a dá ma, pɛ nu'a ra Ta gue bá pɛngä bi xiqui 'bɛ'a dá mangä nɛ 'bɛpʉ ná xänba yʉ ją'i. 50 Nɛ dí pącä da dịn ra te mazą̨i ʉ to'o da hyąn rám hma ma Ta. Nɛ gue'a i xicä a nɛ dí mangä a bʉya, bi 'yçn'a ra Jesús.

13

Ra Jesús bi xʉguaba yʉ́ xädi

1 Nu'bʉ mi ts'ʉtho da mbʉh ra dąmpɛti nangue ran dąbaxjua, nɛ mí pąh ra Jesús ya mi ts'ʉtho da zøn ra ora da bøngua ja ra ximhäi, da mbeng bʉ bí 'bʉh rá Ta. Nɛ gätho yʉ pa mi 'bʉcua, midí huçc'ʉ to gätho bi 'yçc'yɛi a, nɛ nuya man'da di huçc'ʉ di huçqui.

2 Nɛ nu'bʉ mán sihmɛhe ra Jesús 'bʉ bin de, nu'a ra zịthu bʉya bi bçnba ra Judas rá ts'ʉnt'ʉ ra Simón Iscariote gue di dä a ra Jesús. 3 Nu ra Jesús i pądi bí nɛxpʉ 'bʉh rá Ta nɛ da mbeng bʉ mahøn'a, nɛ i pądi gue rá Ta bi unni gätho 'bɛ'a i ja gue di manda zɛhɛ. 4 Pɛ guehma bin 'yçhɛ nanguecähe. Nguetho bi ndants' 'bʉ mín sihmɛ nɛ bi mbø'a n'da rá pahni, in nde nte di hçni. Nɛ bi dut' rá foho n'da ran thu'yɛ. 5 Nɛ nu'bʉ mí xit' ra dehe ra ximbo, bi dʉ'mi bi mberca ma guahe nɛ bi dugahe nangue'a ran thu'yɛ mim bongui bʉ rá foho.

6 Nɛ nu'bʉ mí zøm bʉ huh ra Simón Pedro, nu ra Pedro bi 'yçmp'a bʉya:

—Ma Hmu i, ha gui perca ma gua, bi 'yçna.

7 Nu ra Jesús bi dąti nɛ bi 'yçmbi:

—Majuąni hingui sä gui pąh ya 'bɛ'a nam bøn'a dí øt'ä, pɛ m'bɛjua da zä gui pądi, bi 'yçmbi.

8 Nu ra Pedro xø bi 'yçmp'a:

—Njąm'bʉ dan uni gui perca ma gua.

Pɛ nu ra Jesús bi dąt'a:

—Nu'bʉ hin ga pe't'ä ni gua, nte man jaui 'bʉ, bi 'yçna.

9 Nu ra Simón Pedro bʉya bi 'yçmp'a:

—Ma Hmu i, hinga hønt'a ma gua 'bʉ, nɛ'a ma 'yɛ nɛ'a ma yą, bi 'yçmbi.

10 Nu ra Jesús bi 'yçmp'a:

—Pɛ ya ma zä bi bo ahʉ nangue ni ts'oquihʉ, nguetho nu'a to'o bin hi ya bi bo rá ją'i. Pɛ hønt'ʉ ni guahʉ zą̨i da 'be't'e ngue pärpʉ yʉ fonthäi hapʉ guí 'yohʉ. Pɛ nu n'da ahʉ him bin hi, bi 'yçna.

11 Ngubʉ bi ma nguetho bi bądi i hupʉ a di dä a. Janangue'a bi ma hinga gätho dán hihe.

12 Nu'bʉ mí jua a bi xʉguagahe, bi hye mahøn'a rá pahni nɛ bin säya. Bi 'yçnje bʉya:

—Ha guí pąhmbʉ 'bɛ'a nam bøn'a dá øt'ahʉ ya. 13 Nu ahʉ guí çnjʉ drá xänbategä nɛ guí çnjʉ drá Hmugä. Xʉn ho guím mamhbʉ nguetho gue'a dí øt'ä a. 14 Dá pe't'ä ni guahʉ, guecä ni xänbatejʉ nɛ ni Hmujʉ. Janangue'a nɛ ahʉ gam perpa ni guahʉ n'da ngu n'da ahʉ, ngue gui 'yøthʉ gui cohmbʉ häi nɛ 'da gdám fäxtahʉ. 15 Nuya dá ut'ahʉ 'bɛ'a gui 'yøthʉ nguetho dín nde ahʉ gui 'yøthʉ tengu dá øt'ahʉ. 16 Majuąni dí xi ahʉ, man'da nuịxte n'da ra Hmu xinda gue'ʉ yʉ́ mbɛfi, man'da nuịxte a i pɛhnate xinda gue'a ram 'bɛhni. 17 Nu'bʉ guí pąhmbʉ a dím mangä ya nɛ thocpa thoho gui 'yøthʉ a, gan johyahʉ nangue Oją 'bʉ.

18 Pɛ hín dím mangä gätho ahʉ da zä gan johyahʉ nangue Oją, nguetho dí pąt'a ni mbʉihʉ n'da ngu n'da ahʉ gue dá huan'nahʉ. Pɛ guehma dá huahni gätho ahʉ, n'dahma din ja 'bɛ'a bi man rá t'ohni Oją ngue bi 'yçna: “Nu'a n'da dí sihmɛ'be, gue'a di dägä a.” 19 M'bɛt'o dí xi ahʉ 'bɛ'a da t'ørcä, janangue'a da zä gui thoqui gui 'yçc'yɛigahʉ gue drá Cristogä 'bʉ ya bin ja. 20 Majuąni dí xi ahʉ, nu'a to'o da 'yømanho a im man a n'da mam 'bɛhnigä, i simanhogä a nɛ i simanho a bá pɛngä, bi 'yçnje.

Ra Jesús i pądi di dä a ra Judas

21 Nu'bʉ mí jua a bi man ra Jesús, bi du rá
mbʉi, nɛ bi xije mahøn'a:
—Majuąni dí xi ahʉ, i 'bʉ a n'da ahʉ di
dägä, bi 'yçnje.
22 Nugähe bʉya dyʉ xädigähe, dán hyçthe
n'da ngu n'daje nɛ dán 'yänhde: "To'ogahʉ
di dä 'bʉ," dán 'yçmfe. 23 Nɛ nugä 'darpʉ mi
hu'be ra Jesús nguetho çmmɛ midí huçgä.
24 Nu ra Simón Pedro bʉya bi uąnga rá 'yɛ,
ndeque ga änni nda'a di dä a. 25 Nugä bʉya
gue 'darpʉ mí hu'be ra Jesús, dá änni:
—Ma Hmu i, to'o a guím ma, dá çmbi.
26 Bi 'yçngä a ra Jesús bʉya:
—Nu'a ga cärpa a ra hmɛ ra tʉhʉ gue ga
unni, gue'a di dägä a, bi 'yçngä a bʉya.
Nɛ 'bex bi un'na ra hmɛ a ra Judas Iscari-
ote rá ts'ʉnt'ʉ ra Simón. 27 Nɛ nu'bʉ mí zi ra
hmɛ, 'bex bi yʉt' ra zịthu rá mbʉi. Nɛ nu ra
Jesús bi 'yçmbi:
—Nu'a guí nde gui 'yøt'e dami 'yøt'a
n'dihi ya, bi 'yçna.
28 Nɛ xínga n'dagähe mi huhmbe bʉ ja ra
mɛxa gue dá pąhmbe 'bɛ'a nám bøn a bi xifi.
29 Pɛ 'dagähe dím bçmhbe gue gue'a bi xih
ra Judas da mba da däi 'bɛ'a ga homhbe 'bʉ
bin ja ra dąnts'ihmɛ. Nɛ nu mi'da gähe dím
bçmhbe gue bi xih ra Judas da mba di unni
ts'ʉ ra mbɛti yʉ hyoya, nguetho mí hą ra
buxa i o ma mbɛtihe. 30 Nɛ nu'bʉ ya xí zi ra
hmɛ, 'bex bi mba n'dihi. Ya bin xui bʉya.

Ra 'da'yont'çdi

31 Nu'bʉ ya xí mba ra Judas, nu ra Jesús bi
'yçngähe:
—Nuya di nɛqui dan uịxtegä guecä dán
ją'igä ua ja ra ximhäi. Nɛ nu'a ga øt'ä ya,
gue'a man'da dí nɛqui gue xʉn hotho Oją.
32 Ga udi nuịxte xʉn hotho Oją, nɛ nu Oją
da 'yudi gue nuịxte xʉn hogä guecä ngue
dán ją'i ua ja ra ximhäi. Nɛ mi ts'ʉtho ya
din ja a dím mangä. 33 Ma zʉ t'ʉhni ahʉ,
man'da zʉ ora dam 'bʉhmbʉ ya. Nɛ m'bɛjua
guim bçnjʉ. Nɛ ga xi ahʉ ya tengu dá xi
ʉ ma ngʉrpihʉ, hingui sä 'darbʉ ga mbähä
hapʉ ga mbagä. 34 Nuya ga xi ahʉ n'da ran
t'çdi ma'da'yo, gue 'da xtín huçctahʉ n'da
ngu n'da ahʉ. Tengu thoho bʉ dá huçc'ahʉ,
ngubʉ gan 'yørpahʉ n'da ngu n'da ahʉ.
35 Nangue 'da gdín huçctahʉ n'da ngu n'da
ahʉ, gätho yʉ ją'i da bądi guí tɛngahʉ, bi
'yçnje.

Ra Jesús i pądi din cøn'a ra Pedro

36 Nu ra Simón Pedro bi 'yçmp'a:
—Ma Hmu i, hapʉ gui mba.
Nu ra Jesús bi dąt'a:
—Hingui sä 'bex gui tɛngä ya hapʉ ga
mba. Pɛ m'bɛjua da zä gui mba bʉ ga
mbagä.
37 Janangue'a nu ra Pedro bi 'yçmp'a:
—Hanja hingui sä 'darpʉ ga mbɛ ya,
madague'a nɛcä da thogä nangue'a ga
tɛn'ni i, bi 'yçna.
38 Nu ra Jesús bi dąt'a:
—Ha majuąni gui tɛngui madague'bʉ da
tho i, nguetho ná hyundị xquí cøng 'bʉ bi
mbah ra tamfø, bi 'yçmbi.

14

Ra Jesús ra 'yu ní zøm bʉ bí 'bʉh rá Ta

1 —Pɛ o di tu ni mbʉihʉ. Guí çc'yɛihʉ Oją
janangue'a nɛcä dami 'yçc'yɛigahʉ. 2 Nubʉ
rá ngu ma Ta bí ja bʉ xʉn ngu yʉ ngu
mahotho. Nu'bʉ hin te di ja bʉ, xcá xi
ahʉ 'bʉ. Pɛgue i ja bʉ, janangue'a nu'bʉ
dá mbagä gua hoc'ahʉ hapʉ dam 'bʉhmbʉ.
3 Nɛ nu'bʉ dá mbagä ba hoc'ahʉ bʉ dam
'bʉhmbʉ, nɛ ba pengä mahøn'a ga six ahʉ
bʉ ngue 'darpʉ dam 'bʉhmbʉ bʉya. 4 Nubʉ
ga mbagä guí pąhmbʉ nɛ guí pąhmbʉ ra
'yu, bi 'yçnje.
5 Pɛ nu'a ra Tomás bi 'yçmp'a:
—Ma Hmu i, hin dí pąhmbe hapʉ gui
mba, xín dí pąhmbe a ra 'yu, bi ' yçna.
6 Nu ra Jesús bi 'yçmp'a:
—Nugä drá 'yugä nɛ guecä ní fą a ma-
juąni nɛ dadí ungä ra 'da'yote maząi. Njon
da zä da zøm bʉ 'bʉh ma Ta hinda hønt'bʉ
da 'yçc'yɛigui. 7 Nu'bʉ majuąni xquí pąjʉ
nɛ'a ma Ta xquí pąhmbʉ 'bʉ. Pɛ ja gá
pąhmbʉ ya nguetho ya guín nuhʉ a ya, bi
'yçnje.
8 Pɛ nu ra Felipe bi 'yçmp'a:
—Ma Hmu i, pɛ hin dín nuhe a ni Ta,
dami jaje gan nuhe nɛ nte ga 'bɛhmbe, bi
'yçna.
9 Nu ra Jesús bi dąt'a:
—Ha guexta'a hin guí pąqui nɛ nya'a tho
xtám 'bʉhmbʉ. Nu'a to'o xʉn nugui, ya xʉn
nu ma Ta. Hanja gní 'yçngui: "'Yurcahe
ni Ta." 10 Ha hin guí çc'yɛi gue n'datho dí
com'be ma Ta. Nu'ʉ yʉm hma dí xi ahʉ
him mam hmansɛgä ʉ, pɛ yʉ́m hman a ma
Ta i 'bʉcua ja ma mbʉigä, nɛ gue'a di jacä
ga øt'ä a dí øt'ä. 11 Dami 'yçc'yɛigahʉ gue

n'datho dí com'be ma Ta. Pɛ nu'bʉ xʉn hǫi gui pąhmbʉ, dami pąhmbʉ gue hønt'a Oją sä i øt'ʉ yʉ nuįxte dí øt'ä. Janangue'a da zä gui 'yǫc'yɛihʉ gue n'dat'a dí com'be ma Ta. 12 Majuąni dí xi ahʉ, nu'bʉ gui 'yǫc'yɛigahʉ, nu ra 'bɛfi dí øt'ä, nɛ ahʉ da zä gui 'yøthʉ 'bʉ. Nɛ man'da nuįxte yʉ 'bɛfi da zä gui 'yøthʉ nguetho ga mba bʉ bí 'bʉh ma Ta. 13 Nguetho hønt'a go 'bɛ'a gui 'yähmbʉ 'bʉ 'da angu dím bǫmhbʉ, ga øt'ä, janangue'a da t'ǫspa ma Ta nangue a ga øt'ä, rá Ts'ʉnt'ʉgä a. 14 Hønt'a go 'bɛ'a gui 'yäqui 'bʉ n'dat'a dím bǫmhbʉ, ga øt'ä.

Ra Jesús bi ma ba pɛnpa rá Hogandąhi Oją

15 Nɛ man'da bi man ra Jesús, bi 'yǫna:

—Nu'bʉ majuąni høngdä guín numanhojʉ, dami pɛs'hʉ 'bɛ'a gätho dí xi ahʉ. 16 Nɛ ga äp ma Ta ba pɛn'nahʉ man'da nim fäts'ihʉ da mbäx ahʉ tengu dá øt'ahʉ, nɛ gam 'bʉhmbʉ mazǫi a bʉya. 17 Gue'a rá Hogandąhi Oją a, nɛ di ja ahʉ gui pąhmbʉ a majuąni. Pɛ nu'ʉ di ho ra ximhäi hin da zä da zini, nguetho hin'yʉ 'bɛ'a dí bą a, xíngui pądi 'bɛ'a rá 'bɛfi a. Pɛ nu ahʉ guí pąhmbʉ a nguetho dí 'bʉhmbʉ a, nɛ da zøn ra pa din zǫm bʉ mbo ni mbʉihʉ. 18 Hin gan jahʉ tengu yʉ hyoya t'ʉhni 'bʉ dá mbagä, nguetho ba pengä dam 'bʉcä bʉ mbo ni mbʉihʉ. 19 Mi ts'ʉtho ya him man da nuc'ʉ di ho ra ximhäi. Pɛ nu ahʉ da zä guin nujʉ nangue ni mbʉihʉ, nɛ zǫi gam 'bʉhmbʉ nguetho zǫi dí 'bʉcä. 20 Nɛ nu a ra pa da zøh rá Hogandąhi Oją, da zä gui pąhmbʉ gue dam 'bʉpʉ mbo ni mbʉihʉ, nɛ gam 'bʉhmbʉ bʉ ja ma mbʉigä bʉya. Nɛ da zä gui pąhmbʉ dí 'bʉi nangue ma Ta. 21 Hønt'a go to'o i øt' man t'ǫdigä nɛ pɛ'ts'a mam hmangä, gue'a majuąni høngdä i numanhogä a. Nɛ nu'a ma Ta nɛcä ga huǫc'be a, nɛ ga japi da bądi xʉn ho ma ts'ɛdi, bi 'yǫnje.

22 Nu'a ra Judas, pɛ hinga gue'a ra Judas Iscariote, bi 'yän'na bʉya:

—Haguen ja høngdähe gui jaje ga pąhmbe xʉn ho ni ts'ɛdi, nɛ hin'na ʉ di ho ra ximhäi, bi 'yǫna.

23 Nu ra Jesús bi dąt'a:

—Nu'bʉ i 'bʉ a n'da ahʉ majuąni høngdä i numanhogui, da mbɛsca mam hmangä a 'bʉ. Nɛ di huǫc'a ma Ta bʉya, nɛ ba ǫ'be, nɛ dan zǫm'be bʉ mbo rá mbʉi a. 24 Pɛ nu'a to'o hingui numanhogui, hingui pɛ'ts' mam hmangä a. Nɛ nu'a mam hmangä, him mam hmansɛgä pɛ rám hma ma Ta gue'a bá pɛngä ua, bi 'yǫna.

25 Nɛ xø bi 'yǫna:

—Nuya yʉm hma dá xi ahʉ gätho yʉ pa dám 'bʉhmbʉ ua ja ra ximhäi. 26 Pɛ nu'a nim fäts'ihʉ rá Hogandąhi Oją gue ba pɛnh'nahʉ ma Ta, tengu'bʉ da guecsɛgä a, nu'a di bǫn'nahʉ yʉm hma xtá xi ahʉ, nɛ da xän'nahʉ 'bɛ'a gätho mi'da.

27 Dadín 'yǫhmbʉ ya, dami hyąmhbʉ ran t'unni ngue ran johya dadí 'da ahʉ ya, nɛ thocpa thoho din ja ahʉ. Hinguin ja tengu rán johya ra ximhäi. O di tu ni mbʉihʉ nɛ hin din su ni mbʉihʉ. 28 Nɛ nu'bʉ majuąni guín numanhojʉ, din johya ni mbʉihʉ nanguehna dí xi ahʉ: "Ga mba bʉ bí 'bʉh ma Ta." Nɛ man'da ja rá ts'ɛdi xinda guecä. 29 Nugä xtá xi ahʉ 'bɛ'a gätho din ja guepʉ da zä man'da gui 'yǫc'yɛigahʉ 'bʉ ya bin ja.

30 Nuya him ma nya'a dan yąhʉ ya, nguetho ba ǫpʉ rá ngʉrpi ra ximhäi. Pɛ njąm'bʉ bi dącpä a, janangue hin'yʉ rá ts'ɛdi da dącpä a ya. 31 Pɛ jatho ga øt'ä a ma 'bɛfi ga øt'ä ya, n'dahma da bą ʉ 'bʉcua ja ra ximhäi hønt'a ma Ta dín numanhogä, nɛ zǫi dí øt'a i xiqui. Janangue'a ga ndanshʉ ya ga mbähä, bi 'yǫnje ra Jesús.

15

Rá za ra uva majuąni nɛ'ʉ yʉ́ 'yɛ

1 Nu ra Jesús bi 'yǫna:

—Nugä drá za majuąni, ngue i zʉh yʉ́n dät'o. Nɛ nu'a ma Ta di jamansu a. 2 Nɛ nu'ʉ yʉ́ 'yɛ hingui ja yʉ́n dät'o, nu'a ma Ta da hyɛqui, nɛ da mbøgue. Pɛ nu'ʉ yʉ 'yɛ i ja yʉ́n dät'o, di hoqui gue din ja mi'da yʉ́n dät'o. 3 Nu'ahʉ ya mahoqui ahʉ nangue mam hmangä dá xi ahʉ. 4 Dami thojʉ ngue thocpa thoho dam 'bʉhmbʉ. Nguetho hingui sä gui 'yøthʉ rá 'bɛfi Oją 'bʉ hin gui thoqui gui hyąmhbʉ ma tegä, tengu n'da rá 'yɛ ra za hingui sä din jasɛ yʉ́n dät'o 'bʉ hin da nɛxpʉ rá te a rá za.

5 Nugä tengu'bʉ drá za, nu ahʉ tengu'bʉ yʉ́ 'yɛ ahʉ ra za i zʉh yʉ́n dät'o. Nu'a to'o da guat'i nanguecä, da hyąnga ma ts'ɛdi nɛ din zʉdi xʉn ngu yʉ́n dät'o. Pɛ nu'a hin da guat'i nanguecä nte din ja. 6 Nu a to'o da hyɛgä din ja tengu n'da ra 'yɛza 'bʉ bi däsɛ,

da 'yot'i, da mba ma bʉnt'i nɛ i pa ma pɛti da t'upʉ ja ra sibi.

7 Nu'bʉ gui thoqui gui cuathʉ nanguecä nɛ'bʉ din zạm bʉ ja ni mbʉihʉ mam hmangä, dami 'yähmbʉ 'bɛ'a guín nde gui 'yähmbʉ nɛ din ja bʉya. 8 Nɛ nu'bʉ din ja xʉn ngu nin dät'ohʉ, gue'a dí 'yu a rá nuịxte ma Tahʉ a, nɛ gue'a dí fạdi majuạni ma 'yẹc'yɛi ahʉ a. 9 Tengu thoho bʉ ni huẹgä ma Ta, ngubʉ na huẹc'ahʉ. Dami thoqui guin ndehʉ man huẹcate. 10 Nu'bʉ gui pɛspʉ ni mbʉihʉ gätho dí xi ahʉ nɛ gui 'yøthʉ a, da zä thocpa thoho gui pạhmbʉ man huẹcate 'bʉ. Tengu bʉ na pɛ'ts'ä rám hma ma Ta, janangue'a thocpa thoho dí pạh rán huẹcate.

11 Gätho ya dí xi ahʉ n'dahma ga comhbʉ a man johyagä, nɛ da yupʉ ni mbʉihʉ nɛ da bonts' thoho bʉya. 12 Nu'a man t'ẹdi dí xi ahʉ, gan huẹjʉ n'da ngu n'da ahʉ, tengu bʉ na huẹc'ahʉ. 13 Nu'a ran huẹcate man'da xʉn ho, gue di un rá te n'da nangue ʉ yʉ́ amigo da yạni. 14 Nu ahʉ ma amigo ahʉ 'bʉ guí øthʉ 'bɛ'a gätho dí xi ahʉ. 15 Him ma xi ahʉ ma 'yẹhɛ ahʉ, nguetho nu a ra 'yẹhɛ hingui pạdi 'bɛ'a i øt' rá hmu. Pɛ nuya dí xi ahʉ ma amigo ahʉ, nguetho ya dá xi ahʉ gätho bi xicä ma Ta. 16 Nu'ahʉ hin gá huangahʉ, pɛ go dá huan'nahʉ nɛ dá sän'nahʉ din zʉh nin dät'ohʉ, nangue gui 'yøthʉ ma 'bɛfigä nɛ da hyät' mazại. Janangue'a hønt'a go 'bɛ'a gui 'yähmbʉ ma Ta nangue n'dat'a dím bẹmhbʉ, din ja bʉya. 17 Nuna man t'ẹdigä dí xi ahʉ, gan huẹjʉ n'da ngu n'da ahʉ.

Nu ra ximhäi di ʉcpa ra Jesús nɛ'ʉ i tɛnni

18 Nɛ xø bi 'yẹn'a ra Jesús:

—Nu'bʉ di ʉc'ahʉ ʉ di ho ra ximhäi, dami pạhmbʉ m'bɛt'o thoho bi ʉgä. 19 Nu'bʉ da 'da angu guí øthʉ ʉ di ho ra ximhäi, nu'ʉ da numanho ahʉ ʉ 'bʉ. Pɛ hin guí øthʉ tengu øt'ʉ nguetho dá huan'nahʉ. Janangue'a di ʉc'ahʉ ya. 20 Pɛ guim bẹmhbʉ a ram hma dá xi ahʉ: "Pɛ man'da rán säui da hnumanho n'da ra Hmu xinda gue'ʉ yʉ́ mbɛfi." Nɛ nugä hingui hnumanhogui, janangue'a ha ma gue'adahʉ, da hnumanho ahʉ. Nɛ him bi t'ømanho a dá ma, janangue'a ngutho hin da t'ømanho a guim mamhbʉ. 21 Nɛ din ja bʉ da t'øt'ahʉ nangue guí tɛngahʉ. Nguetho nu'ʉ di ho ra ximhäi hingui pạ a bá pɛngä.

22 Nu'bʉ hin xcá søcä ua gue xcá zofo, hin xtám bạdi gue ja yʉ́ ts'oqui 'bʉ. Pɛ nuya hingui sä da gøn yʉ́ ts'oqui ʉ ya. 23 Nu'a to i pøh rá cuɛ nanguecä, nɛ a ma Ta i numan'ʉ. 24 Nu'bʉ hin xcá øt' yʉn t'øt'e njo'o sä da 'yøt'e, hin xtám bạdi gue ja yʉ́ ts'oqui 'bʉ. Pɛ nuya ya bi nu man t'øt'e nuịxte. Pɛ bi cuɛcthohogä ʉ. Pɛ nu'ʉ bi ʉgä gue'a ma Ta bi ʉp'ʉ. 25 Pɛ gue'a mán t'o't'i bʉ ja rán t'ẹdi Ojạ maya'bʉ, bi 'yẹna: "Din ja ra cuɛ nanguecä, pɛ hin'yʉ 'bɛ'a dín cuɛ ʉ," mí ẹn ra t'ohni zại din xä ʉ.

26 Pɛgue ga xicä ma Ta ba pɛn'nahʉ rá Hogandạhi, nɛ da mbäx ahʉ di ja ahʉ gui pạhmbʉ a majuạni nɛ da xi ahʉ nanguecä. 27 Nɛ ahʉ da zä guim mamhbʉ majuạni nanguecä, nguetho gätho yʉ pa xtám'bʉhmbʉ gue'bʉ go má tʉm' ra 'bɛfi nɛ guehya, bi 'yẹn'a ra Jesús.

16

1 Nɛ man'da bi man ra Jesús bi 'yẹna:

—Guehya dí xi ahʉ n'dahma hin gui hyɛgahʉ 'bʉ gá nuhʉ yʉn ʉnbi. 2 Nguetho da hyøn ahʉ thi bʉ ja yʉ́ niją ma mijudíohʉ, nɛ da zøn ra pa da hyo ahʉ nɛ da bẹni gue'a ní 'yørpa rá 'bɛfi Ojạ a. 3 Nɛ din ja bʉ da 'yøt'ahʉ, nguetho him bi bạcä, xínga gue'a ma Ta. 4 Pɛ nuna dí xi ahʉ, janangue'a nu'bʉ bin ja, guim bẹmhbʉ bʉya gue gue'a xtá xi ahʉ. Nɛ nuna dí xi ahʉ ya, hin dá xi ahʉ mám'bɛt'o, nguetho hin ní zøn ra ora ga mba.

*Nu rá 'b*ɛfi rá Hogandạhi Ojạ

5 —Nuya ga mbagä bʉ bí 'bʉ a bá pɛngä. Nɛ xínga n'da ahʉ guí ängahʉ ya hapʉ ga mbagä. 6 Nguetho i tu ni mbʉihʉ ngue dá xi ahʉ ga mbagä. 7 Pɛ guehma majuạni dí xi ahʉ, man'da xʉn ho nangue ahʉ ngue ga mbagä. Nguetho nu'bʉ hin ga mbagä, hin da zä ba ẹh nim fäts'ihʉ 'bʉ. Pɛ nu'bʉ dá mbagä, ba pɛn'nahʉ nim fäts'ihʉ gue rá Hogandạhi Ojạ. 8 Nɛ nu'bʉ bi zøcua ja ra ximhäi rá Hogandạhi Ojạ, di jap yʉ jạ'i ua ja ra ximhäi da bạdi i ja yʉ́ ts'oqui, nɛ di japi da bạdi drá 'yugä nangue ran ho, nɛ di japi da bạdi din ja rá muui ran ts'o. 9 Nu rá Hogandạhi Ojạ di bẹnba yʉ jạ'i gue i jatho yʉ́ ts'oqui nguetho him bi xiqui gan yạnba yʉ́ te. 10 Nɛ di bẹnba yʉ jạ'i gue drá 'yugä nangue ran ho. Da fạdi nguetho ga thạmbẹni nɛ da zingä ma Ta bʉ bí 'bʉi, nɛ

hin da hnugä ua ja ra ximhäi. [11] Nɛ nu rá
Hogandąhi Oją di bęnba yʉ ją'i ngue din
ja ran ʉnbi rá muui ran ts'o, nguetho da
ts'änba rá muui a rá 'bɛfi ra zi̧thu gue nu'a
rá ngʉrpi ra ximhäi.
[12] Guexta'a i jagä xʉn ngu dín nde ga
xi ahʉ, pɛ hin gui hyäthʉ gui 'yøhmbʉ
mi'da 'bʉ ga xi ahʉ. [13] Pɛ nu'bʉ bi zøcua
rá Hogandąhi Oją, da xän'nahʉ gätho a
majuąni. Nɛ nte da mansɛ nanguesɛ, pɛ
hønt'a 'bɛ'a da xi Oją, gue'a da xi ahʉ a. Nɛ
da xän'nahʉ 'bɛpʉ gdí 'yøthʉ rá 'bɛfi Oją, nɛ
da xi ahʉ 'bɛ'a gätho man'da din ja. [14] Nɛ di
japi da fądi i ja ma ts'ɛdi xʉn ho, nguetho ga
un mam hma da xän'nahʉ nanguecä. [15] Nu'a
nam bøni n'dat'a ra ts'ɛdi i jac'be ma Ta,
janangue'a dá xi ahʉ, ga un mam hma da
xän'nahʉ nanguecä.

Ni dumbʉihʉ dim pommi ran johya

[16] —Nɛ hin guin nujʉ man'da pa o gue
manyopa, pɛ sä guin nujʉ mahøn'a mi'da
yʉ pa, nɛ m'bɛjua ga mba bʉ bí 'bʉh ma Ta,
bi 'yęna.
[17] 'Bex bin 'yän'dʉ 'da ma mixädihe:
—'Bɛ'a ní mba bi ma, nɛ ęna: "Hin guin
nujʉ man'da pa o gue manyopa, pɛ sä guin
nujʉ mahøn'a 'da yʉ pa, nɛ m'bɛjua ga mba
bʉ bí 'bʉh ma Ta," bi 'yęnjʉ. [18] 'Bɛ'a ní
mba gue bi xijʉ na, 'bɛ'a da 'yøt'e 'da yʉ
pa. Hingui sä ga pąhmbʉ 'bɛ'a man na, bin
'yęmzɛhɛ ma mixädihe.
[19] Nu ra Jesús mi pądi 'bɛ'a nde da 'yänni,
gue 'bɛ'a nam bøn'a xí man a, nɛ bi 'yęnje:
—Ha gadín 'yänzɛhɛhʉ 'bɛ'a nám bøn'a
dám mangä 'bʉ má xi ahʉ: "Hin guin
nujʉ man'dapa o manyopa, pɛ sä guin
nujʉ mahøn'a mi'da yʉ pa," gue dá ęngä.
[20] Majuąni dí xi ahʉ, da du ni mbʉihʉ nɛ gan
zomhbʉ, pɛ nu'ʉ yʉ ją'i i tɛn ra ximhäi din
johya ʉ. Pɛ m'bɛjua bʉya nu ni dumbʉihʉ
dim pommi ran johya. [21] Tengu n'da ra xisu
'bʉ bi zøn ra ora dim 'bʉh rá t'ʉhni, i tu rá
mbʉi nguetho in nu ran ʉnbi, pɛ m'bɛjua
din johya 'bʉ bim 'bʉh rá t'ʉhni bʉya, nɛ
him mam bęn a ran ʉnbi mín nu. [22] Nɛ
ngutho ahʉ i tu ni mbʉihʉ ya. Pɛ gan nu
ahʉ mahøn'a nɛ da hyu ni mbʉihʉ, nɛ njon
da zä da hyąc'a nin johyahʉ bʉya.
[23] Nɛ nu'bʉ bi zøn ra ora a dím mangä
ya, nte gui 'yängahʉ. Pɛ majuąni dí xi ahʉ,
hønt'a go 'bɛ'a gui 'yäfʉ ma Ta 'bʉ 'dat'a
dím bęmhbʉ, nɛ din ja bʉya. [24] Nte ganá äfʉ
ma Ta nangue ma thuhugä, pɛ nuya dami
'yäfʉ ya nɛ din ja ahʉ, janangue'a da yuh ni
mbʉihʉ ran johya.

Nu ra Jesucristo bi 'bɛrpa rá ts'ɛdi ra
ximhäi

[25] —Nuya yʉm hma dá xi ahʉ, yʉn t'uti ʉ,
bi 'yęn'a ra Jesús. Pɛ da zøn ra ora hin ga xi
ahʉ mi'da yʉn t'uti, pɛ njuąntho ga xi ahʉ
xʉn ho nangue Oją. [26] Nɛ nu'bʉ bi zøn'a ra
pa dím mangä, da zä gui 'yäpzɛhɛhʉ ma Ta
nangue ya guí pąjʉ, nɛ him man ga thocpä
a guí äfʉ ma Ta. [27] Nguetho guesɛ ma Ta
di huęc'ahʉ nangue guín numanhojʉ, nɛ gá
'yęc'yɛihʉ gue guepʉ bí 'bʉh ma Ta bá nɛxä.
[28] Nugä bá nɛxä bʉ 'bʉh ma Ta, nɛ dá søcua
ja ra häi. Nɛ ga pøngä mahøn'a ua ja ra häi,
ga mba bʉ bí 'bʉh ma Ta, bi 'yęnje.
[29] —Nuya mfądi 'bɛ'a guí xije ya, nguetho
hin guí xije n'da ran t'uti ya, dá ęmfe bʉya.
[30] Nuya dí pąhmbe nte guídí 'bɛdi gui pądi,
nguetho m'bɛt'o thoho guí pądi 'bɛ'a dím
bęmhbe 'bʉ ya ja a dín nde ga än'nahe. Nɛ
gue'a ná pąhmbe gue guepʉ bí 'bʉ Oją gbí
'yęque, dá ęmfe.
[31] Nu ra Jesús bi 'yęnje mahøn'a:
—Ha majuąni guí ęc'yɛigahʉ. [32] Pɛ nuya
bi zøn ra ora gan 'uęxthʉ, gui 'dahmbʉ,
n'da an 'danni gui mbähä. Nɛ gätho ahʉ
gui sogahʉ. Pɛ hin dan 'dasɛ nguetho dí
'bʉ'be ma Ta. [33] Nuya yʉm hma dá xi ahʉ,
n'dahma guexta'a gan johyahʉ nanguecä,
madague'bʉ guin nuhʉ ran ʉnbi nangue
ra ximhäi. Pɛ o di tu ni mbʉihʉ, pɛ guim
bęmhbʉ dá tąpä ra ximhäi.

17

Bin yąui rá Ta ra Jesús

[1] Nu'bʉ mí jua a man ra Jesús, bi ndøts'e,
nɛ bin yąui rá Ta:
—Ma Ta a i, ya bi zøm ma oragä din ja a
gá sängui. Dami jap ya ęmmɛ da bømanho
'bɛ'a ga øt'ä ya, ni ts'ʉnt'ʉgui, nɛ gue'a dí
fądi nuįxte xʉn ho i bʉya. [2] Nguetho ya
xcá 'dac ra ts'ɛdi ga unni 'bɛ'a xcá sänba ʉ
gätho i 'bʉcua ja ra ximhäi, janangue'a ga
un ra 'da'yote maząi ʉ gätho gá 'daqui. [3] Nɛ
nu'a to'o i ja ra 'da'yote maząi, majuąni dím
pąhmbʉ ʉ, gue gue'e høn'a thoho i majuąni
grá Oją, nɛ nugä drá Jesucristogä gue guá
pɛngä dan yąntegä ua.

4 Ya ní mba bʉ ga juacä ra 'bɛfi gá 'daqui,
guepʉ da bąh yʉ ją'i ua ja ra ximhäi ɛ̨mmɛ
xʉn hotho i. 5 Ma Ta i, nu'bʉ ya dá juacä,
dami jaqui ga conhui ni nuịxte bʉ guí 'bʉi,
tengu tho mín jaui 'bʉ má hin'yʉ ra ximhäi.
6 Nuya dá xih yʉ ją'i nangue e, gue nu'ʉ gá
huanhua ja ra ximhäi. Ni mbɛti ʉ, nɛ gá
'daqui, nɛ bi mbɛ'ts'a nim hma dá xänba ʉ.
7 Nɛ i pą ʉ ya gue gue'e gá 'dac ra ts'ɛdi dá
øt' ra 'bɛfi dá øt'e, nɛ ʉ yʉm hma dá mangä.
8 Nguetho bi hyąn'a ram hma gá xiqui dá
xifi. Janangue'a i pądi majuąni bá nɛxä bʉ
guí 'bʉi, nɛ bi 'yɛ̨c'yɛi gue gue'e guá pɛngä
dan yąntegä ua.

9 Nugä dí äp'a ya gui fäx'i ts'ʉ ʉ, nɛ hin
dí ä a nim fäts'i nangue ʉ i tɛn ra ximhäi.
Pɛ hønt'ʉ gue gá 'daqui nguetho ni mbɛti
ʉ. 10 Nɛ nu'ʉ gätho ma mbɛti ni mbɛti ʉ, nɛ
nu'ʉ gätho ni mbɛti ma mbɛti ʉ. Nɛ gue'ʉ i
udi nuixte xʉn hogä ʉ.

11 Nuya him man dam 'bʉcua ja ra ximhäi.
Ga mbagä bʉ guí 'bʉi. Pɛ nu'ʉ go di
thoqui dim 'bʉcua ʉ. Janangue'a, ma
Hogata i, dami jamansu ʉ gätho gá 'daqui
nangue ni ts'ɛdi zɛhɛ, gue da gohi tengu'bʉ
n'danją'itho tengu gaui. 12 Gätho yʉ pa dám
'bʉhmbe ʉ gá 'daqui, dá jamansu ʉ nangue
ni ts'ɛdi gá 'daqui. Nɛ xinga n'da bim 'bɛdi,
hønt'a n'da nts'änni dim 'bɛdi, tengu mán
t'o't'i bʉ ja ni søcuą maya'bʉ ngue ngubʉ
din ja.

13 Nɛ nuya mi ts'ʉtho ga mba bʉ guí 'bʉi,
pɛ nuna dím mangä ya ngue dí 'bʉcua ja ra
ximhäi, janangue'a da yuh yʉ́ mbʉi ʉ i øh ya
nangue man johyagä. 14 Nugä dá un'na nim
hma nɛ bi hyąm bʉya. Janangue'a di ʉcpa
ra ximhäi ʉ, nguetho hing yʉ́ mɛngu ua ja
ra ximhäi ʉ, tengugä hind rá mɛngugä ua
ja ra ximhäi. 15 Hin dí ä'a i gue gui 'uec'ʉ
nanguecua ja ra ximhäi ʉ, pɛ dí ä'a i gui
jamansup yʉ́ mbʉi hin da dąp ra zịthu ʉ.
16 Nu'ʉ hing yʉ mɛngu ua ja ra ximhäi ʉ,
tengu thohogä. 17 Dami xänbi xʉn ho a nim
hma majuąni, janangue'a da 'uegue xʉn ho
nangue yʉn ts'o i ja ua ja ra ximhäi. 18 Tengu
tho bʉ guí 'dac ra 'bɛfi dá jap yʉ ją'i ua ja
ra ximhäi da bą i, nguthogä dí un ra 'bɛfi
ʉ, di jap yʉ ją'i ua ja ra ximhäi da bą'a i.
19 Dan unsɛ janangue'a nɛ'ʉ tengu'bʉ da du
nangue yʉ́ nyombʉi, nɛ da zä da dɛn'na ram
hma majuąni.

20 Nɛ nu'bʉ bi mam mam hmammi ʉ i
ɛ̨c'yɛigä ya, nɛ nu'bʉ bi 'yɛ̨c'yɛigä ʉ da
sifi, nɛ'ʉ dí äp'a nim fäts'i nangue gätho ʉ
bʉya. 21 Janangue'a gätho da gohi tengu'bʉ
n'danją'itho, tengu thohogaui ma Ta i,
n'datho dí conhui. Dami japi n'dat'a da
bɛ̨n ʉ, nguetho n'dat'a man 'yomfɛ̨niui dá
unui gätho ʉ. Janangue'a da 'yɛ̨c'yɛi ʉ i
tɛn ra ximhäi, gue gue'e guá pɛngä dan
yąntegä ua ja ra ximhäi. 22 Nu ra ts'ɛdi
gá 'daqui dá undä ʉ, gue da zä da gohi
tengu'bʉ n'danją'itho, tengu gaui. 23 Nugä
dí 'bʉhmbe ʉ, nɛ'e dí 'bʉhmi, janangue'a
majuąni da zä gätho 'dat'a gam bɛ̨mhbʉ. Nɛ
da nu ʉ i tɛn ra ximhäi, da bądi gue gue'e
guá pɛngä dan yąntegä ua ja ra ximhäi, nɛ
da bą ʉ i tɛn ra ximhäi gue ɛ̨mmɛ guidí
huɛ̨c'ʉ tengu bʉ gní huɛ̨gagui.

24 Ma Ta i, dín nde 'darpʉ dan zą̨mhbʉ ʉ
gá 'daqui, gue da nu mazą̨i a ran ho tąte
thoho gá 'daqui. Nguetho zą̨i guidí huɛ̨gä
nɛ gue'bʉ go má hin'yʉ ra ximhäi. 25 Ma
Hogata a i, nu ra ximhäi hingui pą'a i. Pɛ
nugä dí pą'a i, nɛ'ʉ 'da gá 'daqui i pądi gue
gue'e guá pɛngä. 26 Nugä dá japi bi bą'a i,
nɛ man'da man'da ga japi da bądi gätho nin
ho, gue da zä din ja xʉn ho nin huɛ̨cate bʉ
mbo yʉ́ mbʉi ʉ, tengu tho bʉ nan jagä nin
huɛ̨cate. Nɛ dan zą̨m bʉ ja yʉ́ mbʉi ʉ, bi
'yɛ̨mp'a rá Ta.

18

*Bi fɛ*nt'a ra Jesús

1 Nu'bʉ mí jua'a bin yąui rá Ta, dá
mbähmbe ra Jesús bʉya dyʉ xädihe, dá
'daxhe n'da ra t'ʉhyɛ̨ gue ra Cedrón, nɛ
dá cʉthe bʉ ja n'da ra nuąndät'o. 2 Nu'a
ra Judas, gue'a di dä a ra Jesús, mí pąpʉ
ja ra nuąndät'o nguetho zą̨i mí pähmbe bʉ
ra Jesús. 3 Nu yʉ fariseo nɛ yʉ dąmbäją bá
pɛhn'dʉ 'da yʉ dofʉi nɛ mi'da yʉn 'yohʉ
gue bán 'yohʉ ra Judas. Gätho i hą yʉ sibi
nɛ yʉ́ juai. 4 Nu ra Jesús i pądi gätho 'bɛ'a
din ja ngue da t'ørpe. Janangue'a bi mba
bin c'athʉ, nɛ bi 'yän'dʉ:

—To'o guí homhbʉ, bi 'yɛ̨mbi.

5 Nɛ bi dą ʉ:

—Dí homhbe ra Jesús ra mɛngu bʉ
Nazaret, bi 'yɛ̨n'ʉ.

—Guecä, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús bʉya.

Nɛ i 'bähmbʉ bʉ ra Judas gue di dä.
6 “Guecä,” 'bʉ mí 'yɛ̨n'a ra Jesús, 'bex bi

goh yʉ́ xʉtha ʉ yʉn hyonte nɛ bi 'ya ʉ bʉya nangue ra mbidi. 7 Nu ra Jesús bi ma
mahøn'a:
—To'o guí homhbʉ.
Nɛ bi dą ʉ:
—Dí homhbe ra Jesús ra mɛngu bʉ
Nazaret, bi 'yęn'ʉ.
8 Nu ra Jesús bi dąt'ʉ bʉya:
—Ya dá xi ahʉ, guecä. Pɛ nu'bʉ høngdä
guí honjʉ, hinga nɛhya ma xädi gui sixhʉ,
bi 'yęna.
9 Nɛ guehna bi man na ra Jesús bin thɛui
a bi xih rá Ta 'bʉ mín yąui, ngue xí 'yęmbi:
"Gätho gá 'daqui xínga n'da ga 'bɛdi," xí
'yęmbi. 10 Nu ra Simón Pedro bʉya bi gʉx
a rá juai mí hą nɛ bi 'yespa rán 'yɛizagu a
rá 'yęhɛ ra dąmbäją, rá thuhu Malco a. 11 Pɛ
nu'a ra Jesús bi 'yęmp'a ra Pedro:
—Fo'ts' ni juai a nin t'ojuai. Nuna ra
mbohi xʉn zänga ma Ta ha hin ga sigä na,
bi 'yęmbi.

Bi ts'ix bʉ 'bʉh ra hmumbäją a ra Jesús

12 'Bex bi bɛnt'ʉ yʉ dofʉi nɛ'ʉ yʉ́ hmu
nɛ yʉ policía bi mbɛn ma mijudíohe, nɛ bi
du't'i. 13 M'bɛt'o bi zixpʉ 'bʉh ra Anás rá
ndøhyą a ra Caifás, nɛ nu'a ra Caifás, ra
dąmbäją a ra jɛya a. 14 Guehna ra Caifás ngue
xí xi ʉ yʉ́ mi ngʉrpihʉ, gue man'da xʉn ho
'bʉ n'datho da du, xinda gue'bʉ gätho ga
juahmbʉ.

Nu ra Pedro bi gøn'a ra Jesús

15 Nu ra Simón Pedro, nɛcä bʉya, dá tɛn'be
ra Jesús. Nɛ madím pą'be a ra dąmbäją,
janangue'a bi zä dá cʉt'ä bʉ bi mba ma cʉ't'i
a ra Jesús bʉ mbo rá mbä't'i a rá ngu ra
dąmbäją. 16 Pɛ nu ra Pedro mí 'bäpʉ thi
bʉ ja ra goxthi. Pɛ dá pøngä bʉya gue dá
äp ra mate a ra mbängoxthi, janangue'a
bi zä bi yʉt'ambo ra Pedro bʉya. 17 Nu'a
ra mbängoxthi bʉya, gue n'da ra xisu, bi
'yęmp'a ra Pedro:
—Nu'i ha hinga gue'e rá xädi'i nʉ ran
'yohʉ, bi 'yęmbi.
Nu ra Pedro bi dąt'a:
—Hin'na, hinga guecä, bi 'yęna.
18 Madín tąspihʉ ʉ yʉ́ 'yęhɛ ra dąmbäją nɛ
yʉ policía a ra Pedro, nubʉ ja ra sibi xí 'yudi,
nguetho xʉn sɛ.

Nu ra hmumbäją bi juąnba ra Jesús

19 Nu ra dąmbäją bi 'yänna ra Jesús to'o
gätho i tɛnni, nɛ bi 'yänni 'bɛ'a ním hma im
ma 'bʉ in xänbate. 20 Nu ra Jesús bi dą'a:
—Nugä zại dá mam bʉ ja ma nijąhʉ nɛpʉ
ja ra dąniją, guepʉ zại dim pɛti gätho ma
mijudíohʉ. Njąm'bʉ dá mangä bʉ njongui
'bʉh yʉ ją'i. 21 Nɛ ndetho guí ängui 'bɛ'a dá
mam 'bʉ mán xänbate. Nde'bʉ gui 'yän'dʉ
bi 'yøh mam hmangä. Nu'ʉ i pądi 'bɛ'a dá
mangä ʉ, bi 'yęna.
22 Nɛ nu'a ra Jesús 'bʉ mí dąt'a ra dąmbäją,
nɛ nu'a n'da ra ngʉrpa dofʉi bi mbɛmp'a rá
hmi, bi 'yęmbi:
—Hanja ngubʉ gá xih ra dąmbäją, bi
'yęmbi.
23 Nu ra Jesús bi 'yęmp'a:
—Nu'bʉ ja 'bɛ'a dá mangä gue hingui ho,
dami ma. Pɛ nu'bʉ nte dá mangä, hanja gní
pɛgbi, bi 'yęmbi.
24 Nu ra Anás bʉya bi mbɛnhna ra Jesús bʉ
'bʉh ra Caifás, rá mi dąmbäją̨ui.

Nu ra Pedro bi gøm mahøn'a ra Jesús

25 Nɛ mí 'bäpʉ ra Simón Pedro madín tąspi
a. Nɛ än'dʉ i 'bähmbʉ:
—Ha nɛ'e rá xädi'i nʉ.
'Bex bin køni:
—Hinga guecä, ęna.
26 Nu'a n'da rá 'yęhɛ ra dąmbäją bʉya, gue
dim mɛniui a ra 'yęhɛ xí 'yespa rá zagu ra
Pedro 'bʉ mí 'yęna da yąn'a rá Hmu, bi
'yęmbi:
—Ęna gue'e dá nu a bʉ ja ra nuąndät'o,
bi t'ęmp'a ra Pedro.
27 Nɛ bin køm mahøn'a ra Pedro. 'Bex bi
mbah ra tamfø.

Nu ra Pilato bi juąnba ra Jesús

28 T'ʉxuditho bá ts'i bʉ ja rá ngu ra Caifás
a ra Jesús, nɛ bi ts'ix bʉ ja ra nguts'ʉt'abi. Pɛ
nu ma ngʉrpihe dyʉ judíohe dyʉ israelhe,
him bi yʉzɛhɛ bʉ mbo nguetho ęn yʉ́n t'ędi
din ts'on yʉ́ ją'i 'bʉ da yʉrpʉ ja yʉ́ ngu ʉ
hing yʉ judío, nɛ hin da zä da zi ran ts'ihmɛ
nangue ran dąbaxjua 'bʉ xtán yʉrpʉ mbo.
29 Janangue'a nu ra ts'ʉt'abi Pilato, bi mba
bʉ thi gue da zo ʉ yʉ yąpate, nɛ bi 'yän'dʉ:
—'Bɛ'a gní yąfʉ a ran 'yohʉ, bi 'yęna.
30 Nɛ bi dą ʉ ma ngʉrpihe:
—Nu'bʉ hin gra ts'om'bäi, hin xcá dä
ahʉ 'bʉ, bi 'yęn'ʉ.
31 Nɛ nu ra Pilato bi 'yęmp'ʉ:
—Dami sixhʉ 'bʉ, nɛ gui juąnbahʉ
nangue nin t'ędi zɛhɛhʉ, bi 'yęna.

Nɛ nu ma ngʉrpihe bi dąt'a:
—Pɛ hin'yʉ man t'ɛ̨dizɛhɛhe gue'a ga hohe n'da, bi 'yɛ̨n'ʉ.
32 Nu'a bi man'ʉ bin thɛui a bi man a ra Jesús 'bʉ mí ma 'bɛ'a mán dąte dí du a, gue da mba ma cuati bʉ ja ra pont'i.
33 Nu ra Pilato bi mbeng mahøn'a bʉ ja ran ts'ɛmbate nɛ bi 'yänna ra Jesús:
—Nu'i ha gue'e grá hmuts'ʉt'abi yʉ judío, bi 'yɛ̨mbi.
34 Nu ra Jesús bi dąt'a:
—Ha guím bɛ̨nsɛ 'bɛ'a guím ma, uague n'dan'yo bi xi i nanguecä, bi 'yɛ̨mbi.
35 Nu ra Pilato bi 'yɛ̨m bʉya:
—Hin drá judíogä. 'Bɛ'a gá 'yøt'e thą, ngue bi dä'a ua ni mijudíohʉ nɛ ni dąmbäjąhʉ.
36 Nu ra Jesús bi dąt'a:
—Hin dám hmuts'ʉt'abigä ua ja ra ximhäi. Nu'bʉ xcám hmuts'ʉt'abigä ua, xtín tunhdʉ ʉ ma ją'igä ʉ bi bɛndgui 'bʉ, nɛ hin xtí dägä ua 'bʉ. Pɛ nu ma ts'ɛdigä him bi nɛqui ua ja ra ximhäi a, bi 'yɛ̨na.
37 Nu ra Pilato bi 'yɛ̨mbi mahøn'a:
—Ha majuąni grá hmuts'ʉt'abi 'bʉ, bi 'yɛ̨mbi.
Nu ra Jesús bi dąt'a:
—Majuąni guím ma gue drá hmuts'ʉt'abigä nɛ gue'a dám 'bʉcä ua ja ra ximhäi, nɛ gue'a ná ɛ̨cä ua gue ga u'a majuąni. Nu'ʉ to'o in nde da bą'a majuąni, da 'yømanho a dím mangä ʉ, bi 'yɛ̨na.
38 Nu ra Pilato i ɛ̨na:
—'Bɛ'a maha a majuąni, njon da zä da bądi nda'a a majuąni, bi 'yɛ̨mthoho.

Bi ts'änba rán ʉnbi ra Jesús

Nɛ nu'bʉ mí jua'a bi man ra Pilato, bi mba bʉ thi din yąhʉ ʉ yʉ́ yąpate mahøn'a, nɛ bi 'yɛ̨mp'ʉ:
—Nte mán ts'o dá tịnbi. 39 Pɛ nu'ahʉ zại guí xijʉ ga thøc'ahʉ n'da ra ofädi 'bʉ bi dät' ra pa ran dąbaxjua. Ha guín ndehʉ ga thøc'ahʉ ni hmuts'ʉt'abihʉ, bi 'yɛ̨na.
40 Nɛ bi mbʉdi bi mbafi nts'ɛdi ʉ, bi 'yɛ̨n'ʉ:
—Hin'na, hinga gue'a, pɛ nu'a ra Barrabás, gue'a gui thøgahe a, bi 'yɛ̨n'ʉ ma ngʉrpihe.
Nu ra Barrabás, n'da ra hyote a.

19

1 Nu ra Pilato bi manda dí fɛi a ra Jesús.
2 Nu yʉ dofʉi bʉya bi 'yørpa n'da ra corona gue yʉ 'yʉ'uịni, nɛ nts'ɛdi bi huspa rá yą ra Jesús. Nɛ bim pärba n'da ra 'bø't'e xʉn jʉpoi tengu dim pät' yʉ hmuts'ʉt'abi. 3 Nɛ bi den bʉya nɛ bi 'yɛnspa yʉ́ biba, bi 'yɛ̨mbi:
—Biba, grá hmuts'ʉt'abi yʉ judío, bi 'yɛ̨mbi. Nɛ bi mbɛ'mi bʉya ngue yʉ́ 'yɛ.
4 Bi mba bʉ thi mahøn'a a ra Pilato, bin yąhʉ ma ngʉrpihe:
—Nuya ga dä ahʉ na ran 'yohʉ, dami pąhmbʉ nte dá tịnba n'da ran ts'o gue xʉ 'yøt' na, bi 'yɛ̨na.
5 Bi ts'ix bʉ thi ra Jesús bʉya, ya i hu'ts' ra corona ngue nt'øt'e yʉ 'yʉ'uịni, nɛ he ra 'bø't'e xʉn jʉpoi.
—I 'bäcua na ran 'yohʉ ya, bi 'yɛ̨n'a ra Pilato.
6 Nu'ʉ yʉ dąmbäją nɛ ma ngʉrpihe 'bʉ mín nu a ra Jesús, nts'ɛdi bi mbafi, nɛ xʉn ngu yʉ nidi bi 'yɛ̨na:
—Dá du, dá 'døm'pʉ ja ra pont'i.
Nu ra Pilato bi 'yɛ̨mp'ʉ bʉya:
—Dami sizɛhɛhʉ 'bʉ guín nde gui cuathʉ bʉ ja ra pont'i, nguetho nugä hin te dá tịnbä n'da ran ts'o xʉ 'yøt' na, bi 'yɛ̨mp'ʉ.
7 Nu'ʉ ma ngʉrpihe bi dąpʉya:
—Nugähe i jaje n'da man t'ɛ̨dihe gue da du n'da im ma tengu im ma na, nguetho bi mansɛ guesɛ rá Ts'ʉnt'ʉ Oją, bi 'yɛ̨n'ʉ.
8 Nu'bʉ mí 'yø a ra Pilato mí ɛ̨n'a ra Jesús gue rá Ts'ʉnt'ʉ Oją a, man'da bi zu a. 9 Nɛ bi zix pʉ mbo ja ran ts'ɛmbate mahøn'a a ra Jesús, bi 'yänni:
—Hapʉ ɛ majuąni guí nɛts'i.
Pɛ nu ra Jesús him bi dąti.
10 Nu ra Pilato bi 'yɛ̨mp'a:
—Hanja hin gní thąrcagui. Ha hin guí pądi ja ma ts'ɛdi ga cuat'a bʉ ja ra pont'i, nɛ ja ma ts'ɛdi ga xoc'a bʉ, bi 'yɛ̨mbi.
11 Nu ra Jesús bi dądi:
—Hin xtín ja ni ts'ɛdi nɛ nte sä gui 'yørque 'bʉ hin xtán zän Oją 'bɛ'a gui 'yørque. Pɛ nu'ʉ bi dägä ua, man'da ja yʉ́ ts'oqui ʉ xinda gue'e, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.
12 Nɛ nubʉya nu ra Pilato ɛ̨mmɛ bi hyoni 'bɛpʉ dí hyɛtho a ra Jesús. Pɛ nu ma ngʉrpihe nts'ɛdi bi mbafi, bi 'yɛ̨n'ʉ:
—Nu'bʉ gui hyɛt na, nin sʉiui a ma hmuts'ʉt'abihʉ ra César 'bʉ. Nguetho nu'bʉ 'bo'o da ma gue im hmuts'ʉt'abi zɛhɛ din sʉhmi a ra César 'bʉ, bi 'yɛ̨n'ʉ.
13 Nu'bʉ mí 'yøhna ra Pilato, bá si bʉ thi mahøn'a a ra Jesús bʉ ja rá ngun'yu ran juąnbate magąts'i, dí ɛ̨mfe ma ndehe

Gabata. Nɛ bi hyux ra Pilato bʉ ja rá mɛxa
ran juąnbate. 14 Nu'a ra pa a, i pa ma hoqui
yʉn ts'ihmɛ da ts'i 'bʉ bi hyats'i, nangue
ran dąbaxjua. Nɛ di 'bɛh mits'ʉ da zøn i
huxhyadi. Nɛ nu ra Pilato bi 'yçmp'ʉ ma
ngʉrpihe:
—Nuya 'bäcua na ni hmuts'ʉt'abihʉ, bi
'yçmp'ʉ.
15 Pɛ nts'ɛdi bi mba ʉ:
—Dá du, dá duhma, dá 'døm'pʉ ja ra
pont'i, bi 'yçn'ʉ.
Nɛ nu ra Pilato bi 'yçmp'ʉ:
—Hanja gní 'yçnjʉ gam ma da 'døm'pʉ ja
ra pont'i ni hmuts'ʉt'abihʉ, bi 'yçmbi.
Pɛ nu yʉ dąmbäją bi dądi:
—Njongui 'bʉcua man'da ma
hmuts'ʉt'abihe, hønt'a ma hmuts'ʉt'abihʉ
bʉ Roma ngue ra César, bi 'yçn'ʉ.
16 Nu ra Pilato bʉya bi 'yøt'a bi nde yʉ
mbäją, bi manda dí cuati bʉ ja ra pont'i ra
Jesús. Nɛ bi ts'ix bʉya.

Bi mba n'dø'mi bʉ ja ra pont'i ra Jesús

17 Nɛ bi zix yʉ dofʉi a ra Jesús bʉya, nɛ
i tuzɛhɛ rá pont'i bʉ ní mba, da zøm bʉ ja
n'da ra nyuni t'çmbi Gólgota, nde da ma ra
Nyuni nyąxmu. 18 Nɛ nu'bʉ mí zøm bʉ, bi
mba n'dø'mi ra Jesús bʉ ja ra pont'i. Bim
'bä inde rá pont'i, nɛ n'da an 'danguadi
bim 'bä ʉ mi'da yʉ pont'i, bi guarpʉ ʉ mi
yoho. 19 Nu ra Pilato, bi 'yo't'a n'da ram
hma bi 'yçna: "Nuna ra Jesús ra mɛngu bʉ
Nazaret, rá hmuts'ʉt'abi yʉ judío na," bi
'yo't'i. Nɛ nu'a ra t'ohni bi mba n'dø'mi
bʉ ja ra pont'i. 20 Xʉn ngu ma mijudíohe
dyʉ israelhe bi nu bʉya 'bɛ'a nt'o't'i bʉ,
nguetho mbɛ ndehnini tho bʉ. Nɛ nt'o't'i
nangue ma ndesɛhe ra hebreo, nɛ yʉ́ nde yʉ
mɛngu bʉ Grecia gue ra griego, nɛ yʉ́ nde
yʉ mɛngu bʉ Roma gue ra latín. 21 Nu'ʉ yʉ
dąmbäją bʉya bi 'yçmp'a ra Pilato:
—Hanja gá 'yo't'i gue ma hmuts'ʉt'abihe.
Pɛ dami hoqui da ma: "Bi mansɛ: Nugä drá
hmuts'ʉt'abi yʉ judío," da 'yçna, bi 'yçn'ʉ.
22 Pɛ nu ra Pilato bi dąt'ʉ:
—Ya nt'o't'i 'bɛ'a dá o't'ä, dá guet'a, bi
'yçmthoho.
23 Nu'bʉ mí cuar bʉ ja ra pont'i ra Jesús,
nu yʉ dofʉi bʉya bi gąspa yʉ́ he, goho
munts'i bin ja yʉ́ he, n'da ngu n'da yʉ
dofʉi n'da n'da munts'i bi gąx'ʉ. Pɛ nu rá
pahni rám 'bɛxøts'e hin hapʉ ma zøte a.
24 Janangue'a bin 'yçmzɛhɛ ʉ:
—Nde'bʉ ga øthʉ n'da ran tąha to'o da
bøni din thɛui rá pahni na.
Nɛ nu'a bi man'ʉ bin thɛui a mán t'o't'i
bʉ ja rá t'ohni Oją gue njabʉ da 'yøt'ʉ, mi
çna: "Bi mba ma darqui ma he, n'da a n'da
munts'i bi gąx'ʉ 'da. Pɛ nu'a mam 'bɛxøts'e
bi t'øt'a n'da ran tąha to'o da gąts'i," mí çn
rá t'ohni. Gue'a bi 'yøt' yʉ dofʉi a.
25 Nuya mí 'bäpʉ ja ra pont'i rá mbe ra
Jesús nɛ a rá juhuɛ, nɛ'a ra María rá bømbe
a ra Cleofas, nɛ'a ra María ra mɛngu bʉ
Magdala a. 26 Nɛ nu'a ra Jesús 'bʉ mín nu a
rá mbe, nɛcä gue madí huçgä, bi xi a rá mbe
bʉya:
—Ma mbe i, dami 'yçmbi ni ts'ʉnt'ʉ nʉ
ma xädi guí 'bähmi, bi 'yçmbi.
27 Nɛ bi 'yçngä ra Jesús bʉya:
—Dami bçni tengu'bʉ ni mbe nʉ ma
mbegä, bi 'yçngui.
Nɛ 'bex dá sixä bʉ ja ma ngu bʉya, nɛ dá
jamansu a.

Bi du ra Jesús

28 Nɛ nu'bʉ mí man a ra Jesús bi bąh pʉya
gue bi juah rá 'bɛfi mí mam bʉ ja rá T'ohni
Oją gue din ja. Nɛ bi 'yçm bʉya:
—Dí tuthe, bi 'yçna.
Nɛ'a bin thɛui a mán t'o't'i a bi ma. 29 Nɛ
mí høpʉ n'da ra t'ʉxaro i po ra guindät'o
xʉn ju. Nu'ʉ mí 'bäpʉ bʉya bi gärpʉ ja ra
guindät'o a n'da çna ra fʉnjo gue bi zinni,
bi fospa rá yą ra xithi bʉya nɛ bi hyurpa rá
nde ra Jesús da zʉ'ts'i. 30 Nu'bʉ mí zʉ'ts'a ra
Jesús:
—Ya bi guah ma 'bɛfi, bi 'yçna.
'Bex bin ye'mahäi rá yą, nɛ bi unsɛ rá te
bi du bʉya.

Bin sʉnba rá 'bøts'e ra Jesús

31 Nu ma ngʉrpihe hingui ndepe da
guathoho bʉ ja yʉ pont'i ʉ yʉ ją'i 'bʉ ya
xʉ hyats'i, nguetho gue'a ra pa a ya man'da
tąte nangue ra dąmpɛti. Janangue'a bi t'äp
ra mate ra Pilato da mba n'uacpi yʉ́ juąngua
gue da du n'dihi ʉ, nɛ da mba ma tongui
bʉya. 32 'Bex bi mba ʉ yʉ dofʉi, nɛ bi 'uacpa
yʉ́ juąngua ʉ yoho mí cuarpʉ ja yʉ́ pont'i
guepʉ mí 'bäh rá pont'i ra Jesús. 33 Pɛ nu'bʉ
mi zøm bʉ cuat'a ra Jesús, bi nu gue ya xí
du, janangue'a him bi 'uacpa yʉ́ juąngua a.
34 Pɛ nu'a n'da ra dofʉi bi sʉnba rá
'bi'bøts'e ra Jesús a ra ts'ąt'ɛgui. 'Bex bi
bøn ra ji nɛ ra dehe. 35 Nɛ nugä gätho dá
nusɛ 'bɛ'a bi t'ørpa ra Jesús. Janangue'a

majuąni na dí o't'ä ya. Nɛ guehna dí o't'ä
na n'dahma da zä gui 'yęc'yɛihʉ. 36 Nɛ nu
'bɛ'a gätho bin ja, bin thɛui a mán t'o't'i bʉ
ja rá søcuą Oją gue din ja. Nɛ man t'o't'i:
"Xínga n'da rá do'yo da mba n'uacpi," mi
ęn ra t'ohni. 37 Nɛ man'da bi hmam bʉ ja
rá T'ohni Oją, bi 'yęna: "Nu'ʉ di ʉcpi da nu
gue gue'a bi mba ma sʉnbi ra ts'ąt'ɛgui rá
'bøts'e," mí man'a ra T'ohni.

Bi t'ä'a ra Jesús

38 Nɛ nubʉya nu ra José ra mɛngu bʉ
Arimatea, nu'a n'da rá 'yęc'yɛi ra Jesús, pɛ
him mi ma gue mí ęc'yɛi nguetho mí su ma
ngʉrpihe, pɛ nuya bi 'yäp ran t'ędi ra Pilato
di tongba rá ngøc'yęi ra Jesús bʉ ja ra pont'i
da 'yägui. Nɛ nu'bʉ min t'un ran t'ędi ra
José, bi mba bʉya nɛ bi tongba rá ngøc'yɛi
ra Jesús. 39 Nɛ bá ęh ra Nicodemo bʉya, gue
gue'a xí zøm bʉ mí 'bʉh ra Jesús n'da ra xui.
Nɛ i tu ra 'yęthi ęmmɛ i yʉman'u, mbɛ 'däte
ma 'dɛt'a kilo nan hyʉ, ma thąspi ra mirra
a ra áloes. 40 Nu'bʉ mi mbantpa rá ngøc'yɛi
ra Jesús ra hoc'bø't'e xʉn ho, nɛ bi 'yʉrpa
ra 'yęthi guepʉ ním fįx ra 'bø't'e, tengu zął
dí øthe dyʉ judíohe 'bʉ dí ähmbe n'da ra
du. 41 Nɛ i ja bʉ n'da ra mba'ye jombʉ ja ra
pont'i xí 'døm'ma ra Jesús, nɛ nubʉ häi oqui
bʉ n'da ra hyądo ngue ran 'yägui, mahoqui
pɛ njon ní 'yo bʉ n'da ra du. Nɛ jabʉ n'da ra
nuąndät'o bʉ rá goxthi a ra hyądo gue ran
'yägui. 42 Nɛ nu'a ra pa man'da tąte thoho
nangue ran dąbaxjua ɛ ma guepʉ da mbʉdi.
Janangue'a bi cʉ't'a n'dihi bʉ ja ra hyądo a
rá ngøc'yɛi ra Jesús, nguetho hinga yatho
bʉ.

20

Bi dąmbęni a ra Jesús

1 T'ʉxuditho domingo hin ní nɛc ra häi nu
ra María ra mɛngu bʉ Magdala bi zøm bʉ
ja ran 'yägui. Bi nu gue xí mba njʉnni a ra
xįndo mi juax bʉ ja rá goxthi ran 'yägui. 2 Bá
pengui nɛ bán tihi, bi zøm bʉ mí 'bʉ'be ra
Simón Pedro nɛ bi 'yęnc'be:

—Bin jʉc ma Hmuhʉ. Nɛ hin dí pądi
hapʉ bi thux ya, bi 'yęnc'be.

3 Dá mbɛ'be bʉ ja ran 'yägui bʉya. 4 Ęmmɛ
dán ti'be, bin ts'ogui ts'ʉ ra Pedro, nɛ
m'bɛt'o go dá søngä bʉ ja ra hyądo. 5 Dá
c'ą't'ä bʉ mbo dá nu hønt'ʉ yʉ 'bø't'e cąx
bʉ ngue xí 'bant'i. Pɛ him 'bex dá cʉt'ä
mbo. 6 Nɛ nu'bʉ mí zøm bʉ ra Simón Pedro,
'bex bi uęntho bʉ mbo, nɛ'a bi nu cąx bʉ
yʉ 'bø't'e. 7 Nɛ nu'a n'da ra 'bø't'e xí 'banba
rá yą ra Jesús n'danni mí cąts'i, ma do'mi
a. 8 Nɛcä dá cʉt'ä mbo bʉya, madague'bʉ
m'bɛt'o dá søngä bʉ. 9 Nɛ nu'bʉ má nu 'bɛ'a
di ja bʉ, dá ęc'yɛigä gue majuąni bi dąmbęni
a ra Jesús. 10 Dá peng'be bʉ ma ngu'be bʉya.

Nu ra Jesús bi nɛqui bʉ mi 'bä a ra María

11 Pɛ nu'a ra María bi gotho bʉ ja rá goxthi
ra hyądo nɛ i zoni nɛ di c'ąrpʉ mbo. 12 Nɛ
bi nu yoho yʉm 'bɛhni Oją mahęts'i i he yʉ
t'axcahe. I hupʉ n'da bʉ mí ja rá yą ra Jesús
nɛ hupʉ man'da bʉ mí ja yʉ gua. 13 Nɛ bi xi
a ra María:

—Grá xisu, hanja gná zoni, bi 'yęmp'a.

Nɛ nu ra María bi dąt'ʉ:

—Nguetho bin jʉc'a ma Hmu nɛ hin dí
pądi hapʉ bi thuts'i, bi 'yęna.

14 Nɛ nu'bʉ mín hanni ra María, bi nu ra
Jesús i 'bäpʉ. Pɛ him mi pądi gue gue'a.
15 Nu'a ra Jesús bi 'yęmp'a:

—Grá xisu, hanja gná zoni, to'o guí honi,
bi 'yęmbi.

Pɛ nu ra María mím bęni gue gue'a ran
'yohʉ di jamansu ra nuąndät'o. Janangue'a
bi 'yęmbi:

—Nu'bʉ gue'e gá jʉga ma Hmu, dami
'yurqui ts'ʉ hapʉ gá pɛgui nɛ ga tuxä, bi
'yęmbi.

16 Nɛ nu ra Jesús bi ndønba rá thuhu:

—María, bi 'yęmbi.

Nu ra María 'bex bi 'bä't'i xʉn ho bʉya, bi
nu nɛ bi 'yęna:

—Raboni, nde da ma, "Xänbate i," bi
'yęmbi.

17 Nɛ nu ra Jesús bi 'yęmbi:

—Pɛ hingui sä 'bexque gui thäcä ya
nguetho di 'bɛh mi ts'ʉ ga mba bʉ bí 'bʉh
ma Ta. Janangue'a 'bɛ ní mbahma bá xi ʉ
ma cuui ga pengbʉ bí 'bʉh ma Tagä, nɛ ahʉ
ni Tahʉ a, nu'a ma Ojągä a, nɛ ahʉ ni Ojąhʉ
a, bi 'yęmbi.

18 Nu'a ra María ra mɛngu bʉ Magdala bi
mba bʉya, nɛ bi xije dyʉ xädihe gue bi nu
ra Hmu nɛ bi xije 'bɛ'a bi man'a.

Nu ra Jesús bi nɛqui bʉ mí 'bʉ ʉ yʉ xädi

19 Nɛ nu'bʉ mín de guet'a ra pa domingo,
nthʉ't'i yʉ jut'i ra ngu bʉ dám 'bʉhmbe
nguetho dá su ma ngʉrpihe, nɛ nu'bʉ má
nuhe, 'bä inde bʉ dí 'bʉhmbe ra Jesús. Nɛ
bi 'yęna:

—Daman johyahʉ, bi 'yęnje.

[20] Nɛ nubʉya bi 'yurcahe yʉ́ 'yɛ guepʉ xí
'dømbi, nɛ rán zʉ'bøts'e guepʉ xín sʉnba ra
ts'ąt'ɛgui. Nɛ nu'bʉ má nuhe, dá pąhmbe
majuąni ma Hmuhe a, nɛ ɛ̨mmɛ dán jo-
hyahe bʉya. [21] Nɛ bi ma mahøn'a ra Jesús:
—Daman johyahʉ. Nɛ tengu tho bʉ í 'dac
ra 'bɛfi ma Ta dá jap yʉ ją'i ua ja ra ximhäi
da bądi, nguthogä dí 'da ahʉ ra 'bɛfi gui jafʉ
yʉ ją'i ua ja ra ximhäi da bądi, bi 'yɛ̨nje.
[22] Nɛ nu'bʉ mí jua a bi man na, bi huigähe
ran dąhi n'da ngu n'dagähe bʉya.
—Dami hyąmhbʉ rá Hogandąhi Ojąˌ bi
'yɛ̨nje. [23] Nu'a to'o di päh yʉ́ mbʉi nangue
yʉ́ ts'oqui, i ja nin t'ɛ̨dihʉ gui xihmbʉ ma
punbi a. Pɛ nu'a hin di päh yʉ́ mbʉi nangue
yʉ́ ts'oqui, i ja nin t'ɛ̨dihʉ gui xihmbʉ him
ma punbi a, bi 'yɛ̨nje.

Bi hyąxanjuąni a ra Tomás

[24] Pɛ nu ra Tomás gue'a i t'ɛ̨mbi ra Go a,
n'da ma mixädihe, njo'o bʉ 'bʉ mí nɛqui ra
Jesús. [25] M'bɛjua bʉya dá xihmbe ra Tomás:
—Nugähe dá nuhe ra Hmu.
Pɛ nu ra Tomás bi 'yɛ̨na:
—Pɛ nugä dí ɛ̨na him majuąni a guí xijʉ
hinda hønt'bʉ gan nusɛ hapʉ bim fospa
yʉ clavo yʉ́ 'yɛ, nɛ ga fospa ma saha hapʉ
bim fox yʉ clavo nɛ ga fot ma 'yɛ bʉ ja rá
'bi'bøts'e, sä ga ɛ̨c'yɛi 'bʉ, bi 'yɛ̨nje.
[26] Nu'bʉ mí dät'an hyąto pa bʉya dám
pɛtihe mahøn'a. Nɛ'a ra Tomás. Nɛ nthʉ't'i
yʉ jut'i tengu mam'bɛt'o, pɛ xø bi nɛqui
bʉ ra Jesús mahøn'a, bim 'bä inde bʉ dí
'bʉhmbe.
—Daman johyahʉ, bi 'yɛ̨nje mahøn'a.
[27] Nu'a ra Jesús bʉya bi xi a ra Tomás:
—Dami fos' ni saha ua bim foscä yʉ
clavo nɛ guin nu ma 'yɛ, nɛ bá 'uąt ni 'yɛ
gui fo'ts'ua ja ma 'bøts'e. O guí ɛ̨na him
majuąni pɛ dami 'yɛ̨c'yɛi, bi 'yɛ̨mbi.
[28] Nu ra Tomás bi 'yɛ̨mp'a:
—Ma Hmu i, ma Ojąˌ i, bi 'yɛ̨na.
[29] Nu'a ra Jesús bi 'yɛ̨mp'a:
—Tomás, guí ɛ̨c'yɛi ya nguetho ya gá
nugui. Pɛ nu'ʉ to da 'yɛ̨c'yɛigui 'bʉ nte ní
nu, man'da di jąp Ojąˌ ʉ, bi 'yɛ̨mbi.

'Bɛpʉ án t'o't' na ra søcuą

[30] Pɛ nu'ʉ yʉ hyonya nt'øt'e dá nuhe bi
'yøt' ra Jesús, hinga gätho dá o't'ä ua ja ra
søcuą. [31] Pɛ hønt'ʉ 'da dá o't'ä dí ja ahʉ
gui 'yɛ̨c'yɛihʉ gue majuąni ra Cristo a ra
Jesús rá Ts'ʉnt'ʉ Ojąˌ a. Nɛ nu'bʉ gue'a gui
'yɛ̨c'yɛihʉ din 'da ahʉ ra 'da'yote maząi.

21

*Bi n*ɛqui ra Jesús bʉ ndenthe

[1] M'bɛjua bʉya dá nuhe ra Jesús mahøn'a,
bi jaje dá pąhmbe man'da xʉn ho bʉ ja ra
dądehe Tiberias, n'dat'a ra dądehe Galilea.
Nɛ ga xi ahʉ gätho bin ja. [2] Mín 'yohe ra
Simón Pedro nɛ ra Tomás i t'ɛ̨mbi ra Go,
nɛ ra Natanael ra mɛngu bʉ Caná ra xɛqui
Galilea, nɛ man 'yohʉgä yʉ́ ts'ʉnt'ʉ gä'be
ra Zebedeo, nɛ mí yoho ma mixädihe. [3] Nɛ
nubʉya bi 'yɛ̨nje ra Simón Pedro:
—Nugä ga mba na 'bahuąˌ bi 'yɛ̨nje.
—Ga mbähä 'bʉ, dá ɛ̨mfe.
Dá mbähmbe bʉya 'bex dá huhe n'da ma
mbosahe. Pɛ gätho ra xui nte dá thɛhe yʉ
huą. [4] Nɛ nu'bʉ mí hyax bʉya mí 'bäpʉ
ndenthe a ra Jesús. Pɛ nugähe him 'bexque
dá pąhmbe gue gue'a. [5] Bi 'yɛ̨nje ra Jesús:
—Gyʉ ts'ʉnt'ʉhʉ, ha nte gá thɛhʉ yʉ
huą.
—Hin'na, dá ɛ̨mfe.
[6] Nu ra Jesús bi 'yɛ̨nje bʉya:
—Pɛ dami 'yɛnt ni xit'ąhʉ bʉ ja rán 'yɛi
ra mbosa, nɛ 'bex gui thɛhʉ bʉya.
Dá øthe a bi xije ra Jesús, nɛ ɛ̨mmɛ xʉn
ngu dá thɛhe yʉ huą, him mí sä ga jʉxhe ra
xit'ą. [7] Nɛ nugä gue madi huɛ̨gä ra Jesús, dá
ɛ̨mp'a ra Pedro:
—Guehnʉ ma Hmuhʉ nʉ.
Nu'bʉ mí 'yøh ra Simón Pedro gue gue'a
ra Hmu a, 'bex bi hye rá he nguetho xí
mbøgue. Nɛ bin säcpʉ ja ra mbosa gue
bi zøn'a n'dihi bʉ i 'bäh ra Jesús. [8] Pɛ
nuje dá cohmbe bʉ ja ra mbosa, zʉn jante
dá sømhbe bʉ ndenthe nguetho dí jʉt'ähe
ra xit'ą nɛ yupʉ yʉ huą. Nɛ hinga yatho
ndenthe, mbɛ n'da ciɛnto metro. [9] Nɛ nu'bʉ
mí zøm bʉ ndenthe ra mbosa mí huhe, dá
nuhe n'da ra sibi i zø bʉ, nɛ n'da ra huą i
oxpʉ ja yʉ dɛspi, nɛ mí oxpʉ ra hmɛ. [10] Nɛ
nu ra Jesús bi 'yɛ̨nje:
—Bá cʉ 'da ni huąhʉ xcá thɛhʉ.
[11] Nu ra Simón Pedro bʉya, bi mba bá jʉt'a
ra xit'ą bʉ ja ra häi i yuh yʉ huą, n'da ciɛnto
nɛ yote ma 'dɛ'ma hyu yʉ huą xʉn ndoho.
Pɛ hin hapʉ bi xɛt'a ra xit'ą. [12] Nu ra Jesús bi
xije:
—Ba ɛ̨hmbʉ dan sihmɛhʉ, bi 'yɛ̨nje.
Pɛ xínga n'daje xcá änhde to'o a, nguetho
dá pąhmbe gue gue'a ma Hmuhe. [13] Nɛ bi
mba bʉ zø ra sibi a ra Jesús bi hyąc ra hmɛ,
nɛ bi 'daje, nɛ ra huą.

14 Nɛ ná hyundị dá nuhe ra Jesús bʉya gue
bin 'yusɛ, gue'bʉ go mí dạmbẹni bʉ ja rán
'yägui.

I yạui ra Jesús a ra Simón Pedro

15 Nu'bʉ mán niyạhe, nu ra Jesús bi
'yẹmp'a ra Simón Pedro:
—Simón rá ts'ʉnt'ʉ i ra Jonás, ha man'da
guí numanhogui xinda guehya 'da.
Nu ra Pedro bi 'yẹmp'a:
—Hạha ma Hmu i, guí pạdi gue dí nu-
manho i.
Nu ra Jesús bi 'yẹmb bʉya:
—Dami 'uịn ʉ ma t'ʉdɛ'yo, nangue mam
hmangä gui xänba yʉ jạ'i i ẹc'yɛigui.
16 Ná yondị xø bi 'yẹmp'a:
—Simón rá ts'ʉnt'ʉ i ra Jonás, ha ma-
juạni guí numanhogui.
—Hạha ma Hmu i, guí pạdi gue dí nu-
manho i, bi 'yẹmbi.
Nɛ nu ra Jesús bi 'yẹmp'a:
—Dami fäh ma dɛ'yo 'bʉ.
17 Nɛ ná hyundị bʉya bi 'yẹmbi:
—Simón rá ts'ʉnt'ʉ i ra Jonás, ha guí
numanhogui, bi 'yẹmbi.
Nɛ bi du rá mbʉi ra Pedro, nguetho ya ná
hyundị bi 'yän 'bʉ i numanho. Nɛ bi dạti:
—Ma Hmu i, gätho guí pạdi, guí pạdi dí
numanho i.
Nɛ nu ra Jesús bi 'yẹmbi mahøn'a:
—Dami 'uịn'ʉ ma zʉ dɛ'yo dadí huẹcä.
18 Nu'bʉ gmín ts'ʉnt'ʉ zại gán 'yosɛ hønbʉ
go hapʉ guín nde gui mba, nɛ guí tuzɛhɛ rá
ngʉt'i ni foho. Pɛ nu'bʉ gán dạc'yɛi gui ịng
ni 'yɛ nɛ n'dan'yo da tut'i i, nɛ da zix'i i hapʉ
hin guín nde gui mba, bi 'yẹmbi.
19 Guehna bi man ra Jesús, gue da bạh ra
Pedro 'bɛ'a nín dạte da nu a, nɛ gue'a dí
'yudi xʉn hotho Ojạ a. Nɛ nu ra Jesús bi
'yẹmp'a ra Pedro mahøn'a:
—Dami tɛngui gui thoc'a ma 'bɛfigä, bi
'yẹmbi.

Bi t'än'na ra Jesús nangue a ra Xuua

20 Nɛ nu'bʉ mí dʉ'mi bi dɛn bʉya bi
nyẹgui, bi nugä gue nɛqui dí tɛt'i, guecä
madí huẹgä ra Jesús, ngue 'darpʉ xtá hu'be
bʉ ja ra mɛxa 'bʉ mán sihmɛhe gue'bʉ má
änni to'o di dä a. 21 Nɛ nu'a ra Pedro 'bʉ mín
nugui dí tɛt'i, bi 'yän'na ra Jesús:
—Ma Hmu i, 'bɛ'a nín dạte xin da nu na
ra Xuua, bi 'yẹmbi.
22 Nu ra Jesús bi dạti:
—Nu'bʉ ma pähä di 'bʉtho ua gue'bʉ go
dá søcä mahøn'a, hin ni 'bɛfi gui 'yängui. Pɛ
nu'a ni 'bɛfi gui tɛngui gui thoc'a ma 'bɛfi,
bi t'ẹmbi.
23 Pɛ janangue'a mi mansɛ yʉ 'yẹc'yɛi gue
njạm'bʉ ga tugä. Pɛ hinga ngubʉ bi man ra
Jesús, pɛ bi 'yẹna: "Nu'bʉ ma pähä di 'bʉtho
ua gue'bʉ go dá søcä mahøn'a, hin ni 'bɛfi
gui 'yängui," xí 'yẹmp'a.
24 Guecä rä xädigä gue bi man ra Jesús, nɛ
guecä xin dí o't' na ra søcuạ 'bɛ'a dá nu gue
majuạni bin ja. Nɛ dí pạhmbe majuạni na
dí o't'ä ya. 25 Nɛ xʉn ngu mi'da yʉn t'øt'e
bi 'yøt'a ra Jesús. Pɛ nu'bʉ gätho xcá o't'ä,
hinga xøt'a gätho xtín ja ua ja ra ximhäi 'bʉ.
Nɛ hønt'a dí xi ahʉ ya.

HECHOS
Yʉ́n t'øt'e yʉ́ 'bäihʉ ra Jesucristo

Bi man ra Jesús ba ɛ̨h rá Hogandąhi Oją

1 Nu'i Teófilo, rá mbʉdi ra søcuą dá o't'a'i
mám'bɛt'o, dá xi'i gätho bi 'øt' ra Jesús
nu'bʉ mi dʉmp' rá 'bɛfi. Nɛ dá xi'a'i gätho
ngue bi ma 'bʉ mín xänbate. 2 Nɛ dá xi'a'i
gätho bi 'øt'a ra Jesús asta gue'bʉ mi mba
mahɛ̨ts'i. Nɛ nu'bʉ mi 'bʉcua ja ra häi, nu rá
Hogandąhi Oją bi xih ra Jesús 'bɛ'a da xih yʉ́
'bäihʉ gue da 'øt'e. Nu'ʉ yʉ́ 'bäihʉ, gue'ʉ
yʉn 'yohʉ bi huanh ra Jesús ngue man yʉ́
xädi ʉ. 3 Nu ra Jesús bi nu ran ʉnbi nɛ bi du.
Nɛ gätho nyote pa 'bʉ mí ndants'i mahøn'a,
bin 'yusɛ bʉ 'bʉh yʉ́ 'bäihʉ, ja'bʉ bi hnu,
ja'bʉ hin'na. Nɛ bi 'yuti xʉn ngu yʉn t'øt'e
guepʉ bi nde da fądi gue i 'bʉi. Nɛ bi xi'ʉ
nangue rá 'bɛfi i øt' Oją ua ja ra ximhäi, nɛ
'bɛpʉ dí manda Oją ʉ gätho dim 'bʉi.

4 Nu'bʉ mím 'bʉhmbʉ yʉ́ 'bäihʉ mahøn'a
a ra Jesús, nɛ bin sihmɛhʉ, bi xi'ʉ da
dømp'ʉ Jerusalén 'bɛ'a bi ma majuąni rá Ta
gue ba ɛ̨hɛ. Nɛ ɛ̨n'a ra Jesús:

—Ya xcá 'yøhmbʉ dá mangä mam'bɛt'o
ngue ba pɛnh Oją rá Hogandąhi. 5 Nu'a
ra Xuua bi 'yøt'ahʉ ran xixyą nangue ra
dehe thoho, pɛ mi ts'ʉtho ya ga 'da ahʉ rá
Hogandąhi Oją, bi 'yɛ̨n'a ra Jesús.

*Bi ndex mah*ɛ̨ts'i ra Jesús

6 Nu'bʉ mim pɛti ʉ, bi 'yänni:

—Ma Hmu ahe, hague guehya yʉ pa
jabʉya gui 'yøt'e din ja ma ts'ɛdi zɛhɛhʉ
mahøn'a, dyʉ israelhʉ.

7 Bi dą'a ra Jesús:

—Hingui sä gui pąhmbʉ nda'a ní pa
xʉn zän ma Tahʉ da 'yøt'a 'bɛ'a gätho da
'yøzɛhɛ. Hin ni 'bɛfihʉ gui pąhmbʉ. 8 Pɛ
nu'bʉ bá ɛ̨h rá Hogandąhi Oją, nɛ gam
'bʉhmbʉ, din ja ni ts'ɛdihʉ. Nɛ nu'bʉ bin ja,
gui xihmbʉ yʉ ją'i ua ra dąhnini Jerusalén
nanguecä, nɛ gätho ua ra häi Judea, nɛpʉ ra
häi Samaria, nɛ gätho na ngʉni ra ximhäi.

9 Nu'bʉ mi gua'a man ra Jesús bi mba
mahɛ̨ts'i. Nu yʉ́ 'bäihʉ bi nu nu'bʉ mi ndex
mahɛ̨ts'i. Nɛ n'da ra güi bi go'mi nɛ him
bi nu yʉ́ 'bäihʉ mahøn'a. 10 Nɛ mi 'bäpʉ,
mi ndø'ts' mahɛ̨ts'i, 'bex mi 'bähmbʉ yoho
yʉ́m 'bɛhni Oją mahɛ̨ts'i, i he yʉ t'axca
pahni. 11 Nɛ bi 'yɛ̨mbi:

—Nu'ahʉ gyʉ mɛnguhʉ Galilea, hanja
gní 'bähmbʉ ua ya nɛ gni ndøs'hʉ mahɛ̨ts'i.
Nu ra Jesús bi ndex ua guí 'bähmbʉ, nɛ
tengutho bʉ á ndets'e, ngutho 'bʉ bá cąh
mahøn'a, nɛ guet'a ra Jesús a.

Bi thahn'na ra Matías rám poniui ra Judas

12 Nu yʉ́ 'bäihʉ ra Jesús bi nɛxpʉ ja ra
nyuni Olivos bʉya, bi mba bʉ ra hnini
Jerusalén, nɛ hinga yatho, ndehnini. 13 Nɛ
nu'bʉ mi yʉrpʉ ja ra hnini bi ndexpʉ n'da
ra cuarto magąts'i guepʉ i 'bʉ'ʉ. Gue'ʉ i
'bʉpʉ ʉ, ra Pedro, nɛ ra Xuua, nɛ ra Jacobo,
nɛ ra Andrés, nɛ ra Felipe, nɛ ra Tomás, nɛ
ra Bartolomé, nɛ ra Mateo, nɛ ra Jacobo rá
ts'ʉnt'ʉ ra Alfeo, nɛ ra Simón gue t'ɛ̨mbi
ra Zelote, nɛ ra Judas rán 'yohʉ ra Jacobo.
14 Gätho ya 'darpʉ bim pɛti nɛ ząi min yąhʉ
Oją. Nɛ bi zøpʉ 'da yʉ xisu nɛ ra María rá
mbe ra Jesús, nɛ'ʉ yʉ́n 'yohʉ ra Jesús.

15 'Darpʉ madím pɛti ʉ n'da cɛento nɛ
'däte nją'i. Nɛ nu'ʉ yʉ pa'ʉ bi ndants'a ra
Pedro nɛ bi 'yɛ̨na:

16 —Ma cu ahʉ nangue ra Cristo, nu rá
Hogandąhi Oją maya'bʉ bi jap'a ra David
da 'yo't' ra søcuą, nɛ bi ma 'bɛ'a da 'yøt'
ra Judas, nguetho mí pą Oją 'bɛ'a da 'yøt'a.
Gue'a ra Judas ngue bi dä'a ra Jesús nu'bʉ
mi fɛnt'i. Nɛ gue'a bin ja nguetho gätho
'bɛ'a mán t'o't'i bʉ rám hman Oją din ja.
17 'Dat'a ra 'bɛfi dá øthe ra Judas nguetho
ra Jesús bi huahn'na ra Judas tengu bʉ
á huancähe. 18 Nɛ bi thän'a n'da ra häi
nangue'a í mbä'a ra Jesús. Nu'bʉ mi zohäi
ra Judas, bi nyepʉ häi, nɛ bi føh rá foho,
nɛ bi bøni gätho yʉ́ xɛ̨fo. 19 Gätho yʉ ją'i
mi 'bʉpʉ Jerusalén bi 'yøde 'bɛ'a bin ja.
Jananjabʉ bi mba ma huti ra häi ngue yʉ́
nde'ʉ, Acéldama, gue nde da ma bim fäm
bʉ ra ji. 20 Nguetho nt'o't'i bʉ ja rá søcuą ra
Salmos:

Din häitho ra häi
nɛ njon dim 'bʉpʉ,
nɛ nt'o't'i ngue n'dan'yo da hyąn rá 'bɛfi mi
ja xtá 'yøt'a.

21 Janangue'a jatho ga huahndʉ a dam
pɛhmbe. Jatho ga huahndʉ n'da rám poniui
ra Judas, gue'a n'da madí hyʉnje gätho yʉ
pa mí 'bʉhmbe ra Hmu, ra Jesús. 22 Nɛ
ga huahndʉ n'da bi nu 'bʉ mi xixyąba ra
Jesús a ra Xuua, nɛ madí hyʉnje gätho yʉ
pa dám 'bʉhmbe ra Jesús, gue'bʉ go mí
mba mahɛ̨ts'i, bi nu, nguetho n'dat'a ga

mamhbe ngue bi ndants' mahøn'a ra Jesús
'bʉ mi du, bi 'yçn'a ra Pedro.
23 Nɛ nubʉya bi ndønba yʉ́ thuhu to'o da
thahni, gue yoho yʉn 'yohʉ bi hndøni. Nu'a
n'da ra José Barsabás nɛ í Justo, nɛ nu'a
man'da ra Matías. 24 Nɛ nu'ʉ yʉ ją'i bin yąhʉ
ra Hmu bʉya, nɛ bi 'yçna:
—Ma Hmu ahe, guí pąrpa yʉ́ mbʉi gätho,
dami 'yurcahe ya yoho nda'a xcá huahni.
25 Nu'a ga comhbe ra 'bɛfi ngue ma 'bäigähe
ra Jesucristo, ngue'a xtá 'yøt'a ra Judas.
Nguetho xí 'uepʉ ja rá 'bɛfi nangue rá
ts'oqui, bi mba da nu'a rán säui da nu, bi
'yçm 'bʉ min yąhʉ Oją.
26 Nu yʉ 'yçc'yɛi bʉya bi 'yøt'e tengu'bʉ
n'da ran tąha, ngue nde da bą'ʉ nda'a bi
nde Oją. Bi bøni gue gue'a ra Matías. Nɛ
nu yʉ 'yçc'yɛi bʉya bi huanh ra Matías, nɛ
bi gomhbʉ yʉ́ 'bɛfi ʉ 'dɛ'ma'da yʉ́ 'bäihʉ ra
Cristo.

2

Bi zøh rá Hogandąhi Oją

1 Pɛ guexta'a di thoqui dim pɛti gätho yʉ
'yçc'yɛi, din ja'a mí tø'mi, gue bá pɛnh Oją a
rá Hogandąhi, nɛ bin thɛui n'da ra dąmpɛti
mí sänba Oją ʉ yʉ israel, t'çmbi Pente-
costés. 2 'Dahmantho bi zøpʉ di hị, tengu'bʉ
n'da ra ndønthị gue bí 'yçh mahçts'i a. Nɛ
nu'a ní hị bʉ, bi yus'pʉ ja ra ngu guepʉ mi
hu'ʉ. 3 Bi nɛqui tengu yʉ t'ʉsibi nɛ 'da'i ts'ʉ
bi zox yʉ́ yą yʉ ją'i n'da ngu n'da ʉ mi 'bʉpʉ.
4 Ngue n'da ngu n'da mi 'bʉpʉ, gätho bin
t'un rá Hogandąhi Oją, nɛ bi hąt ra ts'ɛdi
xʉn ho ʉ. Nɛ bi mbʉdi 'dahma 'dan'yo bʉ
án yą'ʉ n'da ngu n'da'ʉ nangue rá ts'ɛdi rá
Hogandąhi Oją in 'yohʉ.
5 Nɛ nu'ʉ yʉ pa'ʉ bi zøm bʉ Jerusalén
ʉ yʉ judío, da 'yøt'a ra dąmpɛti mí xi Oją
maya'bʉ, ngue bá nɛxpʉ gätho yʉ häi ua ja
ra ximhäi. 6 Nɛ nu'bʉ mi 'yø'a di hị ʉ yʉ ją'i,
bim pɛti bʉ, nɛ n'da ngu n'da ʉ bi zo'ʉ yʉ
'yçc'yɛi nangue yʉ́ ndesɛ, nɛ him bi zä bi
bçni ha bin ja. 7 Nɛ bi hyonya thoho nɛ him
bi bądi 'bɛ'a nam bøni, nɛ bin 'yçmb zɛhɛ ʉ:
—Hague án zä bin ja bʉ, bin 'yɛmp'ʉ. Ha
hinga gue'ʉ yʉ mɛngu bʉ Galilea gätho i yą
ua ya. 8 Hanja sä i sijʉ ma ndesɛhʉ n'da ngu
n'dajʉ. 9 Nɛ nujʉ n'da'a n'danni bá nɛxhʉ,
nɛ 'dajʉ, 'bʉ'i 'da bá nɛxpʉ Partia, nɛpʉ Me-
dia, nɛpʉ Elam, nɛpʉ Mesopotamia, nɛpʉ
Judea, nɛpʉ Capadocia, nɛpʉ Ponto, nɛpʉ
ra häi Asia. 10 Nɛpʉ Frigia, nɛpʉ Panfilia,
nɛpʉ ra häi Egipto, nɛpʉ ra häi Africa jom
bʉ Cirene. Nɛ nu'ʉ mi'da yʉ romanos ʉ,
madague'bʉ gätho yʉ judío ʉ, nɛ nu mi'da ʉ
gue çc'yɛi tengugahʉ dyʉ judíohʉ, nɛ 'bʉh
mi'da bá nɛxpʉ Creta, nɛpʉ Arabia. 11 Nɛ dí
øhmbʉ i mam ma ndehʉ nangue yʉ́n t'øt'e
gue i øt' rá ts'ɛdi Oją, bin 'yçmp'ʉ.
12 Nɛ gätho madi hyonya thoho, nɛ hingui
pądi 'bɛ'a da bçni. Nɛ n'da ngu n'da bi
mansɛ ʉ:
—'Bɛ'a ní mba na in ja ya.
13 Pɛ nu'ʉ mi'da bi ma:
—Ịti ʉ.

Bi zoh yʉ ją'i ra Pedro

14 Nɛ nu ra Pedro bʉya 'darpʉ mí 'bähmbʉ
ʉ mi 'dɛ'ma'da yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo, nɛ
nts'ɛdi bin yą, bi 'yçna:
—N'yohʉ ahʉ dyʉ judíohʉ nɛ gätho ahʉ
guí 'bʉhmbʉ ua Jerusalén, dami 'yøhmbʉ
xʉn ho 'bɛ'a ga xi ahʉ ya. 15 Nuje hin dí
ịtihe tengu guím bçmhbʉ, nguetho ja gʉto
ya. 16 Pɛ nuna guehna gue bin ja ya, gue'a bi
man ra Joel rá pøngahyą Oją, bi 'yçna:
17 Din ja bʉ n'da ra pa ba çhɛ, çn Oją,
gue ga pɛn'nahʉ ma Hogandąhi gätho
nangu yʉ ją'i 'bʉcua ja ra ximhäi.
Nɛ nu'ʉ ni ts'ʉnt'ʉhʉ nɛ ni t'ịxuhʉ dim
pøngahyą.
Nɛ ni ts'ʉnt'ʉhʉ da nu'ʉ yʉn t'uti tengu yʉ
t'ị
nɛ ni dąc'yɛihʉ da 'uị yʉ t'ị.
18 Nu'bʉ bin ja, nu'ʉ ma 'yçhɛ, yʉn 'yohʉ nɛ
yʉ xisu, ga pɛnpä ma Hogandąhi ʉ,
nɛ dim pøngahyą nanguecä.
19 Nɛ ga uh yʉ hmɛpya bʉ magąts'i,
nɛpʉ ja ra häi, yʉ hmɛpya ra ji, nɛ ra sibi nɛ
ra 'bifi.
20 Nɛ nu'a ra hyadi ya hin din ja rán nɛqui,
nɛ ra ząna xtan thɛni tengu ra ji.
M'bɛt'o nja bʉ din ja, m'bɛjua da zøn ra pa
dua çh ra Hmu mahçts'i,
nɛ nu'a ra pa a, nujxte thoho nɛ nts'utho
'bɛ'a din ja.
21 Nɛ nu'a ra pa dua çhɛ, din ja gue hønt'a
to'o xí mba't'a ra Hmu da yąn Oją a.
Ngubʉ bi 'yo't'a ra Joel 'bʉ maya'bʉ, bi
'yçn'a ra Pedro.
22 Nu ra Pedro xø bi 'yçmp'ʉ mahøn'a:
—N'yohʉ ahʉ dyʉ israelhʉ, dami
'yøhmbʉ ma nde. Dím mangä nangue ra
Jesús ra mɛngu Nazaret. Oją bi japi ngue

bi 'yøt' yʉn t'øt'e nuịxte nangue rá ts'ɛdi
Ojạ, nɛ yʉ hyonya nt'øt'e, nɛ yʉ hmɛpya,
guepʉ da zä gui pạhmbʉ ngue Ojạ bi zɛ'a.
23 Nɛ maya'bʉ Ojạ mi pạdi 'bɛ'a gá 'yørpahʉ
rá Ts'ʉnt'ʉ. Nɛ Ojạ mi sänni gue gá cuathʉ
bʉ ja n'da ra pont'i nangue yʉ́ 'yɛ yʉ tonto,
nɛ gá hyohʉ. 24 Pɛ nu'a Ojạ bi xox 'bʉ mí
du, nɛ bi hyạcua ran dạte, nguetho hin'yʉ
rá ts'ɛdi ran dạte xtán zä xtán zạm'ma ra
Jesús. 25 Nguetho bi man ra David gue 'bɛ'a
da nu ra Jesús, 'bʉ mí 'yçna:
Nugä thocua thoho dí nugä Ojạ bʉ ja ma
hmi.
Nɛ di 'dac ra ts'ɛdi, janangue'a njon da zä di
'uegagui.
26 Janangue'a i hu ma mbʉi, nɛ dadín johya
'bʉ dím mangä nangue'a.
Nɛ nu'bʉ din sʉnya ma ją'i bʉ ja ran 'yägui,
dí tøp'ma ran ho da t'ørcagui.
27 Nguetho hin gui hyɛgä ma te da gopʉ
guepʉ o'ʉ xʉn du,
Nɛ hin gui japi da 'ya ma ngøc'yɛi, guecä, ni
Hoga t'ʉhnigui.
28 Nɛ gá 'yurqui 'bɛpʉ dám 'bʉhmi mazại
mahøn'a,
nɛ nu'i gui jaqui ngue din ja ran johya ma
mbʉi nu'bʉ dá nut'a ni hmi,
bi 'yçn ra Pedro tengu bi man ra David.
29 Nɛ xø bi 'yçn'a ra Pedro:
—N'yohʉ ahʉ, da zä ga xi ahʉ majuạni
nangue ma ngʉrpa mbombøtahʉ ra David
mi 'bʉi maya'bʉ, him bi mansɛ nanguesɛ
'bɛ'a da t'ørpe, nguetho bi du, nɛ guexta'a
i o bʉ rán 'yägui i ja ua dí 'bʉhmbʉ. 30 Pɛ
nu ra David bim pøngahyạ 'bʉ mí man na,
nɛ mí pạdi majuạni 'bɛ'a bi xi'a Ojạ, gue
n'da rám bom'bɛto ra David din ts'ʉt'abi
nangue yʉ israel tengu ra David, nɛ guehna
ra Cristo na. 31 Nɛ mi pạh ra David 'bɛ'a
din ja, janangue'a bi ma nangue da ndants'
mahøn'a ra Cristo, nɛ hin da ts'opʉ nidu rá
te, nɛ xín da 'ya rá ngøc'yɛi a. 32 Nguehna
ra Jesús, Ojạ bi xox 'bʉ mi du, nɛ nu'a dí
pạhmbe majuạni gätho gahe, nɛ dí mamhbe
nguetho dá nuhe 'bɛ'a bi t'ørpe. 33 Ojạ bi
xots'i nɛ bi zixpʉ ja rá ts'ɛdi, nɛ bi un'na
rá Hogandạhi tengu xí man Ojạ, janangue'a
bi 'dacähe bʉya. Gue'a rá Hogandạhi i øt'e
'bɛ'a gätho guín nuhʉ ya, nɛ guí øhmbʉ ya.
34 Nguetho ra David him bi ndex mahçts'i, pɛ
gue'a im mansɛ a:
Nu'a ra Hmu bi xi'a ma Hmu:
"Dami hyucua ja ma ts'ɛdi,
35 asta gue'bʉ ga tạhui man sʉiui,"
bi 'yçn'a ra David, bi 'yçn'a ra Pedro.
36 Nɛ xø bi 'yçna:
—Gätho ahʉ ma mi israel ahʉ, gui
pạhmbʉ ya majuạni bi jap Ojạ dim hmu a gá
cuathʉ bʉ ja ra pont'i, nɛ guehna ra Jesús,
nɛ gui pạhmbʉ gue bi huan Ojạ a, bi 'yçn'a
ra Pedro.
37 Nu'bʉ mi 'yøh yʉ ją'i 'bɛ'a bi man'a ra
Pedro, çmmɛ bi du yʉ́ mbʉi, 'bʉ mí 'yøde
gue rá Ts'ʉnt'ʉ Ojạ a xí hyo. Nɛ bi t'än'na
ra Pedro nɛ yʉ́n 'yohʉ:
—Man 'yohʉ ahʉ, 'bɛ'a da zä ga øthe ya,
çn'ʉ.
38 Nu ra Pedro bi dạti:
—Gui päh nin 'yomfçnihʉ nangue ran
ts'o, nɛ gan xixyạhʉ n'da ngu n'da ahʉ
nangue rá thuhu ra Jesucristo. Nɛ din ja
ra punbi ni ts'oquihʉ, nɛ di 'da ahʉ rá
Hogandạhi Ojạ. 39 Nguetho bi man Ojạ di 'da
ahʉ ran t'unni gue'a rá Hogandạhi Ojạ, nɛ
ni t'ʉhnihʉ din t'unni, nɛ gätho ʉ hønbʉ go
hapʉ i 'bʉi din t'unni, gue hønt'a go to'o da
zohn'na Ojạ ra Hmu, bi 'yçn'a ra Pedro.
40 Nɛ nu ra Pedro man'da xʉn ngu bi xifi
nɛ bi hɛcui, nɛ bi 'yçmbi:
—Damin yạmhbʉ nangue'a ran ʉnbi da
nu'ʉ yʉ ts'om'bäi i 'bʉcua ya, bi 'yçn'a ra
Pedro.
41 Nɛ gätho to'o bi 'yømanho a bi man
ra Pedro bi mba ma xixyạbi. Nu ra pa
gue bi man ra Pedro, mbɛ hyu mahuạhi
yʉ ją'i bi 'yçc'yɛi. 42 Nɛ nu'ʉ bi thocta'a bi
xänba yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo ʉ, nɛ bi hyu yʉ́
mbʉi nguetho 'da'angu im bçni. Nɛ thocua
thoho bim pɛti gue din yạhʉ Ojạ, nɛ da zi ra
xɛcahmɛ, ngue bi bçn rán dạte ra Hmu.

Yʉ́m 'bʉi ʉ mbʉdi bi 'yçc'yɛi

43 Gätho yʉ ją'i bi numansu Ojạ nɛ çmmɛ
bi hyonya thoho 'bɛ'a bin ja nangue yʉn
t'øt'e nuịxte nɛ yʉ hmɛpya bi 'yøt' yʉ́ 'bäihʉ
ra Cristo. 44 Nɛ gätho gue bi 'yçc'yɛi n'dat'a
in numanho n'da ngu n'da, nɛ nu'a 'bɛ'a
mí pɛ'ts'i n'da ngu n'da, 'da nan gomthoho.
45 Nɛ nu'bʉ n'da mí honi 'bɛ'a madí 'bɛdi,
nu'a man'da bʉya bi mbä 'bɛ'a mí pɛ'ts'i, bi
un'na bʉya. 46 Nɛ mpa 'bʉ mpa 'bʉ madím
pɛti bʉ ja ra dạniją. Nɛ nu'bʉ xʉn sihmɛ, bin
sänbi bi mba bʉ ja yʉ́ ngu yʉ́ mi'yçc'yɛihʉ,
nɛ bin johya yʉ́ mbʉi, nɛ 'dat'a im bçni.
47 Nɛ bi 'yçspa Ojạ, nɛ bi hnumansu ʉ nangue
gätho yʉ ją'i. Nɛ nu Ojạ bi japi n'dapa ngu

n'dapa i cʉrpʉ ja rá ts'ɛdi mi'da yʉ ją'i, gue bi zin'ʉ.

3

Bi zä ra dogua

1 N'da ra pa 'bʉ hyunde, gue'a ra ora 'bʉ nząi mí yąhʉ Oją yʉ ją'i, bi mba bʉ ra dąniją ra Pedro nɛ ra Xuua. 2 Mi 'bʉpʉ n'da ran 'yohʉ ra dogua gue'bʉ go mim 'bʉi. Nɛ nząi bi thuxpʉ ja rá goxthi ra dąniją. Nu ra goxthi t'ɛ̨mbi mahotho. Nu ran 'yohʉ da 'yäp yʉn t'unni yʉ ją'i i thopʉ mbo. 3 Nuna, nu'bʉ min nu ra Pedro nɛ'a ra Xuua ní mba bʉ ja ra dąniją, bi 'yäp ran t'unni. 4 Nu ra Pedro n'youi ra Xuua, nu'bʉ min nu i hupʉ, bi 'yɛ̨mbi:

—Hyandgä'be.

5 Nu ra dogua bi hyant'ʉ, mi tø'mi da hyąni 'bɛ'a di un'dʉ. 6 Pɛ nu ra Pedro bi 'yɛ̨mbi:

—Xíng ra t'axi xíng ra c'axt'i dí hągä, pɛ nu'a i jagui dadí 'da'a'i. Nangue rá ts'ɛdi ra Jesucristo mɛngu bʉ Nazaret, damí ndants'i nɛ gan 'yo, bi 'yɛ̨mbi.

7 Nu ra Pedro bi bɛntpa rán 'yɛi, bi xots'i. 'Bex bin hąts'ɛdi rá gua, nɛ rá hyudi xi̧ngua. 8 Nɛ n'da sägui thoho bi 'yøt' 'bʉ mi ndants'i nɛ bin 'yo. Nɛ'a bi yʉthʉ bʉ ja ra dąniją, sägui nɛ 'yo, nɛ ɛ̨spa Oją. 9 Gätho yʉ ją'i bi nu ran 'yohʉ ngue bin 'yo nɛ bi 'yɛ̨spa Oją. 10 Nɛ mi pądi gue nu'a mi hupʉ ja ra goxthi mahotho bʉ ja ra dąniją mi äh ra mbɛti. Nɛ gätho bi hyonya thoho 'bɛ'a bin ja ran 'yohʉ.

Nu ra Pedro im mam bʉ ja ra ngun'yu t'ɛ̨mbi Salomón

11 Nu'a mi dogua hingui nde da hyɛ'a ra Pedro nɛ ra Xuua, nɛ bá ɛ̨pʉ xʉn ngu yʉ ją'i guepʉ ja ra ngun'yu mi 'bä ʉ, t'ɛ̨mbi Salomón, nɛ madí hyonya tho'ʉ. 12 Nu'bʉ mí hyant'ʉ yʉ ją'i a ra Pedro, bi 'yɛ̨mbi:

—N'yohʉ ahʉ dyʉ israelhʉ, hanja gadí hyonya thohʉ nanguehna ra dogua, nɛ hanja gní hyandga'be. Ha guí ɛ̨mhbʉ gue ma ts'ɛdisɛ'be nɛ man hosɛ'be gue xtá jap'be bin 'yo na. 13 Hin'na maha, pɛ ga xi ahʉ hague bin ja. N'dat'a Oją gue mí ɛ̨spa mam bombøtahʉ ra Abraham nɛ ra Isaac nɛ ra Jacob, bi zixpʉ mahɛ̨ts'i a rá Ts'ʉnt'ʉ, nɛ bi un rá ts'ɛdi. N'dat'a ra Jesús gue gá dähʉ bʉ ja rá hmi ra Pilato nɛ gá cømhbʉ bʉ. Nu ra Pilato mim ma xtá mba nthɛgui. 14 Pɛ nu'ehʉ gá cømhbʉ n'da xʉn ho, nɛ gue'a rá Thahni Oją a. Nɛ gá 'yähmbʉ n'da ra hyodu da soc'ahʉ. 15 Nɛ gá mamhbʉ gue da mba ntho ra Hmu gue di un ra te. Pɛ Oją bi xoxpʉ 'bʉ'ʉ xʉn du, gue'a dá nuhe nɛ dadín juąnhde. 16 Bi zä na ran 'yohʉ nguetho bi 'yɛ̨c'yɛi ra Jesús. Nɛ guehna ran 'yohʉ guín nuhʉ ya, nɛ guí pąhmbʉ to'o na.

17 Pɛ nuya, n'yohʉ ahʉ, dí pącä ngue hin gmí pąhmbʉ 'bɛ'a xcá 'yøthʉ 'bʉ gmí hyohʉ ra Jesús, nɛ ximangutho ni ngʉrpihʉ. 18 Pɛ Oją bi japi bin ja 'bɛ'a gätho bi ma maya'bʉ, gue bi man yʉ pøngahyą nangue ran ʉnbi bi nu ra Cristo rá Thahni Oją. 19 Janangue'a nuya, damí päh nin 'yomfɛ̨nihʉ nɛ gui däp ni mbʉihʉ Oją. Nɛ nu Oją bʉya da zä da duc'a ni ts'oquihʉ nɛ di 'da ahʉ ran johya ni mbʉihʉ. 20 Nɛ nu Oją ba pɛnhua mahøn'a ra Jesús nɛ gue'a ra Cristo xa ts'änni di jącuahʉ. 21 Nu ra Jesús jatho da gopʉ mahɛ̨ts'i jague'bʉ da zøn ra pa da mba ma hoqui gätho ua ja ra ximhäi, tengu bi man Oją maya'bʉ, nangue yʉ nde yʉ hoga pøngahyą. 22 Pɛ bi 'yɛ̨nsɛ a ra Moisés: "Nu'a ra Hmu ma Ojąhʉ, da zänna n'da rám 'bɛhni ngue gue'a nin 'yohʉhʉ tengugä. Damí 'yøhmbʉ 'bɛ'a gätho da man'a. 23 Nɛ din ja, hønt'a go to'o má ją'i hin da 'yømanho a, da mba ma 'ueque nangue yʉ t'ʉhni Oją, nɛ da mba ma 'bɛpi rá te," bi 'yɛ̨n'a ra Moisés.

24 Nɛ majuąni, gätho bi man yʉ pøngahyą Oją gue'bʉ mí man ra Samuel nɛ gätho mi'da yʉ pøngahyą m'bɛjua mí 'bʉi, gätho bi ma 'bɛ'a gätho da 'yøt' Oją, nɛ gue'ʉ dí nuhʉ yʉ pa jabʉya. 25 Guejʉ dyʉm bom'bɛtojʉ yʉ pøngahyą Oją, nɛ ndejʉ Oją ga comhbʉ rán hogui bi 'yørpa ma ngʉrpa bøtahʉ nu'bʉ mi t'ɛ̨mp'a ra Abraham: "Nangue n'da nim bom'bɛto dim 'bʉh niya'bʉ, dí mba ma ją̨pi gätho yʉ ją 'i guecua ja ra häi," bi t'ɛ̨mp'a. 26 Janangue'a nu'bʉ mi xoxa Oją a rá Ts'ʉnt'ʉ gue bi du, m'bɛt'o thoho bá pɛnhua dí 'bʉhmbʉ, ngue nde di 'uegahʉ n'da ngu n'dajʉ nangue ma ts'oquihʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Pedro.

4

Pa ma juąnbi ra Pedro nɛ ra Xuua

1 Nu'bʉ mi xänba yʉ ją'i ra Pedro nɛ ra Xuua, bá ɛ̨h yʉ mbäją nɛ'ʉ yʉ hmu bʉ ja rá dąniją yʉ judío, nɛ yʉ saduceos. 2 Nu'ʉ ɛ̨mmɛ bin cuɛ ʉ, nguetho bi xänba yʉ ją'i

gue bi ndants'a ra Jesús bʉ 'bʉ'ʉ xʉn du.
3 Nu'ʉ bi bɛnt'a ra Pedro nɛ ra Xuua, nɛ
bi got'a fädi, jague'bʉ mi hyats'i bi juąnbi,
nguetho xʉn de 'bʉ mi got'i. 4 Pɛ xʉn ngu
ʉ xí 'yøh ram hma bi ma, bi 'yęc'yɛi. Mbɛ
í jua'i cʉt'a mahuąhi yʉn 'yohʉ ngue bi
'yęc'yɛi.

5 Nu'bʉ mi hyats'i bim pɛti bʉ Jerusalén
yʉ ngʉrpa mbäją nɛ yʉ dąc'yɛi nɛ yʉ xän-
bate niją. 6 Mi 'bʉpʉ ra Anás ra dąmbäją a,
nɛ ra Caifás, nɛ ra Xuua, nɛ ra Alejandro, nɛ
gätho mi'da yʉ́ mɛni ra dąmbäją, bim pɛti
ngue di juąnba ra Pedro nɛ ra Xuua. 7 Nɛ bi
manda da ts'ispa ra Pedro nɛ ra Xuua, nɛ
bim 'bäpʉ ja yʉ́ hmi nɛ bi 'yänni:

—'Bɛ'a má ts'ɛdi o gue to'o rán t'ędi ngue
xcá 'yøt'ui na.

8 Nu ra Pedro bʉya n'youi xʉn ngu rá
ts'ɛdi rá Hogandąhi Oją, bi 'yęmbi:

—Gyʉ́ ngʉrpihʉ yʉ ją'i nɛ gyʉ dąc'yɛihʉ
dyʉ ją'i israelhʉ. 9 Ha guí ängahe nam pa
ya nangue ran ho bi t'ørpa na ran 'yohʉ,
nɛ hague nja bi zä na ran 'yohʉ ngue mi ʉ.
10 Nu'bʉ majuąni guí ängahe, gui 'yøhmbʉ
ya, nɛ gätho ma mi'israelhʉ, ngue nangue
rá ts'ɛdi ra Jesucristo, gue'a í zä ín 'yo na
ran 'yohʉ ya. Gue'a ra Jesús ra mɛngu bʉ
Nazaret, gue gá cuathʉ bʉ ja ra pont'i, nɛ
nu Oją bi xoxpʉ 'bʉ'ʉ xʉn du. 11 Guehna ra
Jesús hin gá nde gá pąhmbʉ, ngue tengu'bʉ
gyʉ gądohʉ gá samhbʉ n'da ra do. Pɛ nuya
Oją bi japi ngue tengu'bʉ n'da ra do man'da
mahyonidą bʉ pa nthøe ra ngująd̨o. 12 Njo'o
man'da da zä di pø'a n'da hinda hønt'a ra
Jesús. Nguetho him bi zän Oją man'da ra
ts'ɛdi ua ja ra ximhäi gue da zä di pøjʉ,
hinda hønt'a ra Jesús, bi 'yęn'a ra Pedro.

13 Nɛ madi hyonya thoho ʉ yʉ juąnbate
'bʉ mí bądi him bi zu din yąhʉ ra Pedro nɛ
ra Xuua, gue mí pądi him bin xädi. Pɛ bi
bęm bʉya, bin 'yohʉ ra Jesús ra Pedro nɛ ra
Xuua. 14 Nɛ nu'bʉ min nu ran 'yohʉ xí zä
gue mi 'bʉhmbʉ ʉ, hin'yʉ 'bɛ'a man'da sä
da xifi. 15 Nɛ bi mbɛhn bʉ thi ʉ yoho n'da
zʉ ora, ngue nde din 'yän'dʉ 'bɛ'a da zä da
'yørpe. 16 Nɛ bin 'yän'dʉ:

—'Bɛ'a sä ga øthʉ nangue yʉn 'yohʉ,
nguetho majuąni n'da ran t'øt'e nuįxte bi
'yøt'ʉ. Nɛ gätho 'bʉcua Jerusalén i pądi,
hingui sä ga cømhbʉ. 17 Pɛ guehma nde'bʉ
ga sʉhmbʉ n'dahma njon da xifi nangue ra
Jesús, gue him man'da di thoc ram hma bʉ
'bʉh yʉ ją'i, bi 'yęn'ʉ.

18 Bi zohn mahøn'a ʉ, bi xih pʉya, gue
him man'dandį da ma, xín da xänba yʉ ją'i
nangue ra Jesús. 19 Bi dąh ra Pedro nɛ ra
Xuua, bi 'yęmbi:

—'Bɛ'a go guím bęnsɛhʉ ngue i nde Oją
ga øt'be, ha gue'a guím mamhbʉ o gue'a
man Oją a ga øt'be. 20 Nguetho jatho ga
mamhbe 'bɛ'a xtá nuhe nɛ 'bɛ'a xtá øhmbe,
bi 'yęn'ʉ.

21 Nu'bʉ man'da mi dąmhyą ʉ, bi hyɛgui
nguetho him mi tįni 'bɛ'a dí ʉnba ʉ. Nu'ʉ i
supi din cuɛ yʉ ją'i 'bʉ xtí ʉnba ra Pedro nɛ
ra Xuua, nguetho gätho yʉ ją'i mí ęspa Oją
nangue'a xín ja. 22 Nguetho nu ran 'yohʉ mi
ponga nyote njɛya mi pɛ'ts'i, ngue bi t'ørpa
ran t'øt'e nuįxte, gue bi zä.

Nu yʉ 'yęc'yɛi bi 'yäp Oją hin din su

23 Nu'bʉ mi thɛh ra Pedro nɛ ra Xuua, bá
ępʉ guepʉ mi 'bʉh yʉ 'yęc'yɛi. Nɛ bi xifi
gätho xí xi'ʉ yʉ mbäją nɛ yʉ dąc'yɛi. 24 Nu'ʉ,
nu'bʉ mí 'yøde, bi zo Oją, n'dat'a im bęni, nɛ
bi 'yęn'ʉ:

—Ma Oją ahe, gue gra Hmu, gá 'yøt'
mahęts'i nɛcua ja ra häi nɛ ra deją nɛ gätho
ʉ i jabʉ. 25 Nɛ nu ní Hogandąhi bi bęnba
mam bombøtahe ra David, ni 'yęhɛ, 'bʉ mí
'yęna:

Hanja nín 'yo'ts'ʉ yʉ ją'i gue hingui tɛn'na
Oją,
nɛ im bęn'ʉ gue him majuąni.
26 Yʉ́ hmuts'ʉt'abi yʉ häi ya bi dʉ'mi bi zä bi
dʉmp' ra sʉi.
Nɛ yʉ ts'ʉt'abi bim pɛti
din sʉhmbʉ ra Hmu Oją nɛ ra Cristo rá
Thahni Oją,
bi 'yęn'a ra David.

27 Nguetho majuąni bim pɛti ua ja ra hnini
ra Herodes, nɛ ra Poncio Pilato, nɛ yʉ ją'i
ngue hing yʉ judío, nɛ ma mi'israelhe, nɛ
bi zʉh ni hoga Ts'ʉnt'ʉ Jesús, gue'a gá
huahni. 28 Nu'ʉ bi 'yøt'ʉ gätho 'bɛ'a xcá sän
mam'bɛt'o gue bin ja. 29 Nuya ma Hmu ahe,
damí nu'ʉ gue nde di ʉnje, nɛ damí 'daje ni
ts'ɛdi, ni 'yęhɛgähe, ga huthe ran zambʉi ga
mamhbe nim hma. 30 Nɛ ga uthe yʉ ją'i ni
ts'ɛdi gue da zä'ʉ yʉn zäman'ʉ. Nɛ gui 'yut
yʉn t'øt'e nuįxte nɛ yʉ hmɛpya nangue ni
Hoga ts'ʉnt'ʉ ra Jesús, bi 'yęm 'bʉ min yąhʉ
Oją ʉ.

31 Nɛ nu'bʉ mí jua'a bin yąhʉ Oją, nu
ra ngu guepʉ xím pɛti bin huąni, nɛ
gätho ʉ man'da bi hyą yʉ́ ts'ɛdi nangue
rá Hogandąhi Oją. Nɛ gätho yʉ 'yęc'yɛi bi
hyut'an zambʉi, bi mamp'a rám hman Oją.

Bi gohmi 'bɛ'a gätho mi ja

32 Gätho yʉ 'yęc'yɛi i 'bʉi tengu n'danją'i
tho, 'dat'a i øt'e, 'dat'a im bęni. Xínga n'da
bi ma gue jasɛ yʉ́ mbɛti, nɛ gätho 'bɛ'a mi
ja mi cohmi. 33 Nɛ nu yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo,
nu'bʉ mí thoqui bi ma gue bi ndants'a ra
Hmu Jesús 'bʉ mi du, nɛ bi jap Oją bin ja
rá ts'ɛdi yʉ́m hma, nɛ xʉn ngu rá mate Oją
bin t'un'ndʉ n'da ngu n'da ʉ. 34 Gätho yʉ
'yęc'yɛi nte madi 'bɛdi 'bɛ'a gätho mi honi,
nguetho xʉn ngu bi mbä yʉ́ häi o gue yʉ́
ngu mí ja, nɛ bi un ra mbɛti yʉ́ 'bäihʉ ra
Cristo. 35 Nɛ nu'ʉ bi darpa ʉ to'o di 'bɛ a da
hyoni. 36 Nɛ gue'a bi 'yøt'a n'da ra 'yęc'yɛi,
ra José na, ra mɛngu Chipre, rá 'yʉ ra Leví,
pɛ nu'ʉ yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo bi zänba man'da
rá thuhu gue dí Bernabé, nde da ma i hurpa
rá mbʉi n'da. 37 Nɛ gue'a bi 'yøt'e, bi mbä
n'da rá huąhi mi ja, nɛ bá hą ra mbɛti, nɛ
bi dä bʉ 'bʉh yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo, ngue di
un'dʉ nte mi ja.

5

Rá ts'oqui ra Ananías nɛ ra Safira

1 Pɛ nu'a man'da ra 'yęc'yɛi í Ananías mi
'bʉpʉ, nɛ rá xisu, bi mbä yʉ́ häi. Nu'a rá
xisu ra Safira a. 2 Nɛ bi gøn'i ts'ʉ ra mbɛti nɛ
'dat'a bi bę mmi rá xisu. Nɛ bá hąc made ra
mbɛti, bi gäpʉ 'bʉ'ʉ yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo. 3 Pɛ
nu ra Pedro bi 'yęmp'a:

—Nu'i grá Ananías, hanja guí cʉ't' ni
mbʉi ra zi̧thu, ra Satanás, gue di 'bɛp'i'i
gui xih ra fɛhni rá Hogandąhi Oją, ngue gá
hyąc'i ts'ʉ ra mbɛti guí pä ni häi. 4 Nu'bʉ
hin xquí pä ni häi, ha hin xquí cohmi gue
ni mbɛti zɛhɛ. Nɛ nu'i gá pä ni häi, ha
hinga gue ni 'bɛfizɛhɛ xquí 'yøt'e nangue
ni mbɛti. Hanja ngubʉ guím bęni. Hinga
gue'ʉ yʉn 'yohʉ gá xih ra fɛhni, pɛgue Oją
gá xih ra fɛhni, bi 'yęn'a ra Pedro.

5 Nɛ nu'bʉ mí 'yø'a ra Ananías 'bɛ'a bi
man'a ra Pedro, 'bex bi du. Nɛ gätho to'o
bi 'yøde nangue'a ęmmɛ bin ja ra mbidi
yʉ́ mbʉi ʉ. 6 Nu'ʉ yʉn 'yohʉ mi 'bʉpʉ bi
ndants'i, bi mbant'a ra ánima Ananías, bi
duts'i, bi 'yägui.

7 Nɛ nu'bʉ mi tho'i ts'ʉ nhyu ora, bi zøh
ra Safira, rá xisu ra Ananías, nɛ him mi pądi
'bɛ'a bi thogui. 8 Nu ra Pedro bi 'yän'na ra
xisu:

—Xiqui hangu guí päui ni häi, tengu man
ni ndø, bi 'yęn'a ra Pedro.

—Hąha ngubʉ rá muui, bi 'yęntho ra
Safira.

9 Nu ra Pedro bi 'yęmp'a bʉya:

—Hanja 'dat'a gá bęmmi, hanja sä gá cøn
rá Hogandąhi Oją. Nuya 'bäcua ja ra goxthi
ʉ gue bá äc'a ni ndø, nɛ'e da dux'a ya, bi
'yęmbi.

10 Nɛ 'bex bi yørpʉ ja rá gua ra Pedro, nɛ
bi du. Bi yʉt'ʉ yʉn 'yohʉ, bi nu, ya xí du,
nɛ bi duts'i, nɛ bi 'yägui, 'darpʉ thoho bi
'youi rá ndø. 11 Nɛ ęmmɛ bi mbidi gätho ʉ yʉ
'yęc'yɛi, nɛ'ʉ gätho mi'da bi 'yøde bi mbidi.

Xʉn ngu yʉn t'øt'e nuįxte bi 'yøt' yʉ́
'bäihʉ ra Cristo

12 Xʉn ngu yʉ hmɛpya, nɛ yʉn t'øt'e
nuįxte bi 'yøt' yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo bʉ 'bʉh
yʉ ją'i. Nɛ gätho madim pɛti bʉ ja ra dąniją
guepʉ t'ęmbi rá ngun'yu ra Salomón, nɛ
'dat'a im bęn'ʉ. 13 Nɛ nu'ʉ mi'da ʉ gue
hingui ęc'yɛi, bi zu din uąns'hʉ yʉ 'yęc'yɛi,
nɛ bi hnumansu yʉ 'yęc'yɛi. 14 Pɛ man'da
man'da xʉn ngu bi 'yęc'yɛi ra Hmu, yʉn
'yohʉ nɛ yʉ xisu. 15 Nɛ nangue bi 'yøt' yʉn
t'øt'e nuįxte yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo, jananjabʉ
i ts'opʉ ja 'yu yʉ hyęnni guepʉ da tho'ʉ, i
oxpʉ ja yʉ́ t'ots'i nɛ yʉ́ fi̧di. Nɛ nu'bʉ da
thopʉ rá xudi ra Pedro da yąni. 16 Nɛ xʉn
ngu bi bøm bʉ ja yʉ hnini guepʉ hän bʉ
Jerusalén, bi mba bʉ Jerusalén, bi zix'ʉ yʉn
zäman'ʉ, nɛ'ʉ min 'yohʉ yʉ zi̧thu. Gätho bi
zä.

Ra Pedro nɛ ra Xuua bi hnuman'ʉ

17 Janangue'a yʉ dąmbäją nɛ gätho min
'yohʉ, nu'ʉ ęmbi yʉ saduceos, ęmmɛ bin ja
yʉn ts'ɛya yʉ́ mbʉi ʉ. 18 Janangue'a bi bɛnt'ʉ
yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo nɛ bi got'a fädi. 19 Pɛ nu'a
n'da ram 'bɛhni bí 'yęh mahęts'i 'bʉ min
xui, bi xocua ra jut'i yʉ ofädi nɛ bi zixpʉ thi.
Nɛ bi xifi:

20 —Ní mba, damam 'bähmbʉ bʉ ja ra
dąniją, dami xihmbʉ yʉ ją'i gätho nangue
ram 'bʉi ma'da'yo, bi 'yęna.

21 Nu'ʉ, nu'bʉ mí 'yøh na, bi yʉrpʉ ja ra
dąniją 'bʉ mi t'ʉxuditho, nɛ bi xänba yʉ ją'i.

Nɛ nu'bʉ mí pɛti yʉ hmumbäją bʉ ja n'da
ra ngu, nɛ'ʉ min 'yohʉ, nɛ madin zohni

yʉ ngʉrpi nɛ yʉ́ dąc'yɛi yʉ israel, nɛ sä bi mbɛnpʉ fädi yʉ asmayo gue ba si yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo. 22 Pɛ nu'bʉ mi zøm bʉ ja ra fädi yʉ asmayo, njom bi dịm bʉ ʉ. Bi mbeng mahøn'a bʉ bí 'bʉh yʉ hmumbäją, 23 nɛ bi 'yęmbi:

—Dá tịm'be ra goxthi xø man thʉ't'i thoho nɛ yʉ mbädi mi 'bäpʉ thi ja ra goxthi. Nɛ nu'bʉ ma xoc'be, njo'o to'o dá tịm'be bʉ mbo, bi 'yęn'ʉ.

24 Nɛ nu'bʉ mi 'yø'a rá hmu yʉ mbädi bʉ ja ra dąniją, nɛ yʉ hmumbäją, bi hyonya thoho. Ɛmmɛ bi du yʉ́ mbʉi: "Hapʉ maha nín sɛ'a øt'ʉ," din 'yęmp'ʉ. 25 'Bex bi zøn'a n'da, bi xifi:

—Nu'ʉ yʉn 'yohʉ gá cothʉ fädi bí 'bäpʉ ja ra dąniją ya, nɛ i xänba ʉ yʉ ją'i, bi t'ęmp'ʉ.

26 Nɛ bi mba rá hmu yʉ mbädi bʉya, nɛ in 'yohʉ yʉ mbädi. Nɛ xø bá si yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo, nɛ him bi ʉnbi, nguetho mí su xtí mba ma bat'ado. 27 Nɛ nu'bʉ bá ts'i bʉ ja ra junta, bi 'yän yʉn t'änni a ra hmumbäją. Bi 'yęmp'ʉ:

28 —Ha hin dá hɛc'ahʉ gue hin gui xänbahʉ yʉ ją'i nangue ra Jesús. Pɛ hin guí øhmbʉ 'bɛ'a dá mangähe. Nuya gätho yʉ ją'i 'bʉcua Jerusalén i pąh ram hma guí mamhbʉ. Ha guí ęnje go ma ts'oquihe bi du ra Jesús.

29 Nu'a ra Pedro nɛ'ʉ mi'da yʉ́n 'yohʉ bi dąti:

—Jatho ga øthe 'bɛ'a i xije Ojį xinda gue i xije yʉ ją'i. 30 Nu Oją gue bi dąnde ma ngʉrpa bøtahʉ, bi xox'a ra Jesús, nu'a gue'a gá hyohʉ 'bʉ gmí cuathʉ bʉ ja ra za. 31 Pɛ Oją bi zixpʉ bi gonhui rá ts'ɛdi, ngue dim hmu nɛ dim pørpate. Nɛ da japi di päh yʉ́ mbʉi yʉ ją'i israel nɛ di punba yʉ́ ts'oqui. 32 Nɛ nugähe dí mamhbe majuąni nanguehna. Nɛ'a rá Hogandąhi Oją im ma majuąni nanguehna. Nɛ nu Oją bi un rá Hogandąhi to'o gätho bi 'yęc'yɛi, gue da bąsɛ gue majuąni a, bi 'yęn'a ra Pedro.

33 Nɛ nu'bʉ mí 'yø'ʉ hupʉ, ę mmɛ bi dɛ ra cuɛ, nɛ min nde xtá hyo ʉ. 34 Pɛ bi ndants'a n'da ran 'yohʉ mi hupʉ ja ra junta, nuna n'da ra fariseo rá thuhu ra Gamaliel. Gue'a n'da ra xänbate yʉ́n t'ędi yʉ judío. Nɛ gätho yʉ ją'i in numansu a. Nu'a bi manda da ts'ixpʉ thi n'da zʉ ora ʉ i pa ma juąnbi. 35 Nɛ bi 'yęna:

—N'yohʉ ahʉ, dyʉ israelhʉ, dami jamansu 'bɛ'a guí ørpahʉ ya yʉn 'yohʉ. 36 Nguetho hin ɛ huą maya'bʉ bi ndants'a n'da ran 'yohʉ ra Teudas, mi ęna mi jasɛ rá ts'ɛdi. Nɛ xʉn ngu yʉ ją'i bi dɛnni, mbɛ goho ciɛnto. Nɛ nte dá ørpahʉ pɛ bi tho, nɛ gätho mi tɛnni bin 'uęxt'i 'da'a n'danni bi mba. 37 M'bɛjua bʉya, bi ndants' ra Judas ra mɛngu ra häi Galilea. Nu yʉ pa bin ja ra pede bin tɛt'i 'da yʉ ją'i. Pɛ nɛ'a bi mba ntho, nɛ gätho mi tɛnni bin 'uęxt'i. 38 Janangue'a dí xi ahʉ, dami hyɛhmbʉ ya yʉn 'yohʉ, nguetho nu'bʉ rá ts'ɛdi zɛhɛ gue ra 'bɛfi i øt'e, da mba ma juadi 'bʉ. 39 Pɛ nu'bʉ rá 'bɛfi Oją i øt'e, hingui sä gui hɛcpahʉ. Nu'bʉ guí ęna gui hɛcpahʉ, gan sʉhmbʉ Oją 'bʉ, bi 'yęn'a ra Gamaliel.

40 Nu'ʉ, bi 'yømanho 'bɛ'a bi man ra Gamaliel, nɛ nu'bʉ mí xifi da yʉt'a mbo mahøn'a yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo, bi mba m'bɛi, nɛ bi xi'ʉ hin din xänbate nangue ra Jesús, nɛ bi hyɛtho bʉya. 41 Nu'bʉ mí bøm bʉ ja ra junta ʉ, bin johya yʉ́ mbʉi, nguetho ya bi nu ran ʉnbi nangue ra Jesús. 42 Nɛ xínga n'da ra pa mi ɛ't'i gue him mi mamp'a ra hogam hma nangue ra Jesucristo, nɛ bi xänba yʉ ją'i nubʉ ja rá dąniją yʉ judío, nɛpʉ ja yʉ ngu.

6

Bi thahni yoto má 'yohʉ ngue dim fäxte

1 Nu'ʉ yʉ pa ʉ man'da xʉn ngu bi 'yęc'yɛi. Nu'ʉ 'da bʉya gue i yą ra griego, bi dʉ'mi bi zʉ'ʉ i yą ra hebreo, i ęna hingui pa ma pɛti xʉn ho ʉ 'da yʉ́ mɛnguhʉ, gue yʉ xisu xʉn du yʉ́ ndø, gue'bʉ pa ma dat'i yʉn ts'ihmɛ n'da pa ngu n'da pa. 2 Nu'ʉ 'dɛ'mayoho yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo bi ma gue dim pɛti yʉ 'yęc'yɛi bʉya, nɛ bi xifi:

—Hingui sä yoho ga øt'ähe, hingui sä ga thoqui ga unhde yʉn ts'ihmɛ yʉ ją'i, nguetho jatho ga mamhbe rám Hman Oją. 3 Janangue'a ma zʉ cu ahʉ nangue ra Cristo, dami huahndʉ 'da gue gue'ahʉ yoto yʉ hogan'yohʉ gue i hą ra ts'ɛdi xʉn ho nangue rá Hogandąhi Oją in 'yohʉ, nɛ xʉn ho yʉ́n ' yomfęni, di darpa yʉ́n ts'ihmɛ yʉ ją'i ngue nte i ja. 4 Pɛ nugähe ga thoje dan yąhe Oją nɛ ga mamhbe rám Hman Oją.

5 Nɛ gätho ʉ gue madi pɛti bʉ, bi 'yømanho ʉ 'bɛ'a bi man'ʉ yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo. Nɛ bi than'na ra Esteban, n'da ran 'yohʉ

ɛ̨mmɛ ɛ̨c'yɛi xʉn ho nɛ in 'youi xʉn ho rá Hogandąhi Ojąˌ Nɛ bi than'na ra Felipe, nɛ ra Prócoro, nɛ ra Nicanor, nɛ ra Timón, nɛ ra Parmenas, nɛ ra Nicolás, nu'a mí tɛnba yʉ́ t'ɛ̨c'yɛi yʉ judío 'bʉ hin ní 'yɛ̨c'yɛi ra Cristo, nu'a bá nɛxpʉ ja ra hnini Antioquía. 6 Nɛ gätho bi ts'ixpʉ 'bʉh yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo. Nɛ nu'ʉ bi gäspa yʉ́ 'yɛ yʉ́ yą ʉ bʉya, nɛ bin yąhʉ Oją ngue da mbäx'ʉ nangue ra 'bɛfi bin t'un'dʉ.

7 Nɛ man'da man'da bi hman rám hman Ojąˌ janangue'a man'da xʉn ngu yʉ ją'i bʉ Jerusalén bi 'yɛ̨c'yɛi. Nɛ'ʉ yʉ mbäją bʉ ja yʉ́ niją yʉ judío, xʉn ngu bi 'yɛ̨c'yɛi nɛ bi dɛnni.

Bi fɛnt'a ra Esteban

8 Nuna ra Esteban, xʉn ngu rám fäts'i Oją bi unni nɛ rá ts'ɛdi, nɛ bi 'yøt' yʉn t'øt'e nuịxte nɛ yʉ hmɛpya nangue rá ts'ɛdi Oją bʉ 'bʉh yʉ ją'i. 9 Pɛ nu'ʉ 'da yʉn 'yohʉ bi dʉ'mi bin junthʉ ra Esteban, gue'ʉ i pa bʉ ja n'da rá niją yʉ judío guepʉ i pa yʉ ją'i min 'yɛ̨hɛ, nɛ'ʉ 'da yʉ mɛngu bʉ ra häi Cirene, nɛpʉ ja ra hnini Alejandría, nɛpʉ ja ra häi Cilicia, nɛ 'da yʉ mɛngu bʉ ra häi Asia, gätho bin junthʉ ra Esteban. 10 Pɛ him bi zä bi dąp'a ra Esteban, nguetho xʉn ngu rán 'yomfɛ̨ni mi ja, ngue mi yą con rá ts'ɛdi rá Hogandąhi Ojąˌ 11 Janangue'a nt'ągui thoho bi 'bɛp'i 'da da man ra fɛhni, da 'yɛ̨na: "Dá øhmbe a bi ma, bi c'ąman'ʉ ra Moisés gue bi 'dac man t'ɛ̨dihʉ, nɛ bi c'ąman'ʉ Ojąˌ" bi t'ɛ̨mp'ʉ 'da. 12 Bi parpa yʉ ją'i bʉya, nɛ yʉ dąc'yɛi, nɛ yʉ xänbate niją, bi fɛnt'a ra Esteban nɛ bi ts'ixpʉ bí ja ra junta nguepʉ i ja rán juąnbate yʉ hmumbäją. 13 Nɛ bi mba nthoni 'da da man yʉ fɛhni, nɛ bi 'yɛ̨na:

—Hingui ɛ'ts'a ní c'ąman'ʉ na ra dąniją nɛ'ʉ yʉ́n t'ɛ̨di ra Moisés. 14 Nguetho dá øhmbe bi man na ran 'yohʉ, bi 'yɛ̨na: "Nu ra Jesús ra mɛngu Nazaret da xo't' ra dąniją nɛ di päh yʉn t'øt'e gue bi xijʉ ra Moisés," bi 'yɛ̨n na ra Esteban, sä bi 'yɛ̨n'ʉ.

15 Gätho mi hupʉ ja ra junta bi hyand ra Esteban, nɛ bi nu ngue majuąni in 'youi xʉn ngu rá ts'ɛdi Oją.

7

Din juąn ra Esteban

1 Nu'a ra dąmbäją bi 'yän'na ra Esteban:

—Ha majuąni 'bɛ'a si'a ya.

2 Nu ra Esteban bi dądi:

—N'yohʉ ahʉ, gyʉ ta ahʉ, dami 'yøhmbʉ ya 'bʉ majuąni guecä dí øt'ä a i sicä. Nu'a Oją nuịxte thoho bin yąui ma ngʉrpa bøtahʉ ra Abraham, nu'bʉ mí 'bʉpʉ Mesopotamia, nɛ hin ní mba bʉ ra häi Harán. 3 Oją bi xifi: "Dami pøngua ni häi, nɛ gui socua ni mɛni, nɛ gua ɛ̨pʉ n'da ra häi ga ut'a'i," bi 'yɛ̨mbi. 4 Janangue'a bi bøm bʉ ra häi Mesopotamia, nɛ i t'ɛ̨mbi Caldea, nɛ bim 'bʉpʉ ra häi Harán. Nu'bʉ ya bi du rá ta, bi nɛxpʉ Harán nɛ Oją bá si ua ja ra häi dí 'bʉhmbʉ ya. 5 Pɛ nu ra Abraham hinga gue'a ra ora bi xi Oją di un'na ra häi, xínga n'da xɛqui da ma gue rá häi zɛhɛ. Pɛ majuąni bi xifi di un ra häi gue da gomhbʉ yʉ́m bom'bɛto. Nu'bʉ mi xifi, mán jo'o yʉ́ t'ʉhni ra Abraham.

6 Nu'a Oją bi 'yɛ̨mbi: "Nu nim bom'bɛto ban 'yɛ̨hɛ bʉ n'danni ra häi, nɛ da mba ma ʉnbi goho ciɛnto njɛya." 7 Nɛ xø bi 'yɛ̨mbi: "Nugä ga ʉnbä ʉ yʉ ją'i 'bʉpʉ ja ra häi guepʉ din 'yɛ̨hɛ, nɛ m'bɛjua bʉya nu'ʉ ba pøm bʉ guepʉ min 'yɛ̨hɛ, nɛ ba ɛ̨cua ja ra häi, nɛ guecua da dąndegui," bi 'yɛ̨n Oją. 8 Oją bi 'yøt'ui ran hoqui ra Abraham, nu rá hmɛpya a gue da mba nthɛqui rá xifani, nɛ'ʉ yʉ́ xifani yʉ́ ts'ʉnt'ʉ. Bin jabʉ 'bʉ mim 'bʉh ra Isaac rá ts'ʉnt'ʉ ra Abraham, ná hyąto pa bi mba nthɛqui rá xifani. Nɛ nu'bʉ mín dąn'yohʉ ra Isaac, bim 'bʉh ra Jacob rá ts'ʉnt'ʉ, nɛ nu'bʉ min te ra Jacob bim 'bʉ'i 'dɛ'mayoho yʉ́ ts'ʉnt'ʉ, nu'ʉ gue'ʉ ma ngʉrpa bøtahʉ ʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Esteban.

9 Nɛ xø bi 'yɛ̨na:

—Nu'a n'da rá ts'ʉnt'ʉ ra Jacob, ra José a. Nɛ nu yʉ́n 'yohʉ ra José bi sɛyabi, nɛ bi mbä. Nɛ nu'a to'o bi däi bi zixpʉ ja ra häi Egipto. Pɛ Oją min 'youi ra José. 10 Nu Oją bi zɛh ra José nangue gätho yʉn ʉnbi bi nu, nɛ bi un rám fäts'i nɛ bi un rán 'yomfɛ̨ni xʉn ho. Nɛ nu'a ra Faraón, ra hmuts'ʉt'abi bʉ ja ra häi Egipto, bi numanho a ra José, nɛ bi japi di manda gätho ra häi bʉ nɛpʉ ja rá ngu.

11 Nɛ bin ja n'da ra dąthu bʉ gätho ra häi Egipto, nɛpʉ ra häi Canaán, nɛ nu yʉ ją'i bi nu ran ʉnbi nguetho xø ma hin'yʉ 'bɛ'a da zi ma bøtahʉ bʉ mí 'bʉpʉ. 12 Nɛ nu'bʉ mi 'yøh ra Jacob gue mi pa m'bɛ'ts'i bʉ 'bɛ'a da ts'i bʉ ja ra häi Egipto, bi mbɛn'dʉ 'da yʉ́ ts'ʉnt'ʉ, gue'ʉ ma bøtahʉ ʉ. 13 Nɛ nu'bʉ mi mba mahøn'a yʉ́n 'yohʉ, guexta'a him mi pą'a ra José. Nu ra José bi 'yɛ̨mp'ʉ:

"Dadín 'yohɯhɯ." Nɛ nu'a ra José bi xi'a
ra Faraón gue gue'ɯ yɯ́n 'yohɯ ɯ. [14] Nu ra
José bɯya bi ma din zohni rá ta, ra Jacob, nɛ
gätho ná ngu mi 'bɯpɯ ja rá ngu, gue í jua'i
hyąte ma'dɛ'ma cɯt'anją'i. [15] Janangue'a nu
ra Jacob bi mba bɯ ja ra häi Egipto nɛ bi du
bɯ. Nɛ'ɯ yɯ́ ts'ɯnt'ɯ mam bombøtahɯ bá tu
bɯ ɯ. [16] Pɛ nu'ɯ, him bá t'äpɯ, pɛ bi thuxpɯ
Siquem nubɯ ra häi mí 'bɯi, nɛ bi t'äpɯ ja
n'da ra jądo. Nu ra jądo gue'a bi dän'a ra
Abraham gue bi mbä yɯ́ ts'ɯnt'ɯ ra Hamor,
ra mɛngu Siquem.

[17] Nu'bɯ mi ts'ɯtho da hyän yɯ pa tengu
bi xi Ową ra Abraham, gue di un rá häi
yɯ́m bom'bɛto, çmmɛ bin xąnd yɯ ją'i bɯya,
gue ma mi'israelhɯ, nubɯ ja ra häi Egipto.
[18] Nɛ nubɯya bi ndants' man'da ra Faraón
bɯ Egipto, nguetho gätho ní huti yɯ Faraón
yɯ ts'ɯt'abi Egipto. Nɛ nuna man'da ra
Faraón him mí pąh ra José. [19] Janangue'a bi
ɯcpi nɛ bi ɯnba ɯ mam bombøtahɯ. Nɛ bi
manda da mba ma bɯnbi gätho yɯ́ ts'ɯnt'ɯ
a ra pa dim 'bɯi, gue da du, nguetho in
ndepe him man'da din xąnd yɯ ją'i israel.
[20] Nu'ɯ yɯ pa'ɯ bim 'bɯ'a ra Moisés. Nu'a,
n'da ra t'ɯhni madi nɛqui din hocją'i, nɛ mi
numanho Ową. Nhyuzna bi jamansu rá ta nɛ
rá mbe bɯ ja yɯ́ ngusɛ. [21] Pɛ nu'bɯ mi thøn'a
thi ra 'uɛre Moisés, nu rá t'ịxu ra Faraón
bi dịni. Nɛ bi zini nɛ bi tede tengu'bɯ ɛ rá
t'ɯhni zɛhɛ. [22] Nu'a ra Moisés bɯya gätho
mi sänbi 'bɛ'a mí pąh yɯ mɛngu Egipto. Nɛ
gätho i pømanho 'bɛ'a mi ma, nɛ xɯn ngu
mi sä da 'yøt'e.

[23] Nɛ nu'bɯ mi mbɛ'ts'a nyote njɛya, bi
bçni da mba bí zɛngua hapɯ madím pɛh yɯ́
mɛnguhɯ gue yɯ ją'i israel. [24] Nu'a n'da ɯ, bi
nu ran ɯnbi ngue bi ɯnba n'da ra ją'i egipto.
Nu'bɯ mi nu'a ra Moisés, bi yąni, bi cospa
ra pengui bi hyo ngue bi du ra ją'i egipto.
[25] Nu ra Moisés mim bçni gue mi pą'ɯ yɯ ją'i
israel 'bɛ'a da 'yøt' Ową, gue ra Moisés da
yąn'ɯ, di japi him man da nu ran ɯnbi. Pɛ
him mi pą'ɯ yɯ ją'i. [26] Man'da pa bɯya bi nu
mahøn'a ra Moisés gue bin tuhni yoho yɯn
'yohɯ israel, nɛ nu ra Moisés bi zä bi hocua
yɯ́ mbɯi, bi 'yçmbi: "N'yohɯ aui gadín cuui,
'bɛ'a guí çnui a guí øt'ui gadín sɯhmi," bi
'yçmbi. [27] Pɛ nu'a gue mi ja rá ts'oqui bin
cuɛ, nɛ bi ndøn'na ra Moisés, bi 'yçmp'a:
"Ha i ja nin t'çdi gui hegä'be, to'o bi xi'i gan
ts'ɯt'abi ngue gui hogä'be. [28] Ha guí çna gui
hyogui tengu'bɯ gmí hyo ra mɛngu Egipto
mán de," bi 'yçmbi. [29] Nu ra Moisés nu'bɯ
mi 'yøde 'bɛ'a bi man'a ran 'yohɯ, bi 'dagui,
bi mba bɯ 'danguadi ra häi Madián. Nɛ mí
'bɯpɯ tengu bɯ nam 'bɯ'ɯ yɯ 'dan'yo ją'i, nɛ
guepɯ ja bim 'bɯpɯ yoho yɯ́ ts'ɯnt'ɯ.

[30] Nɛ nu'bɯ mi tho'a nyote njɛya ngue
mi 'bɯpɯ, bi nɛqui n'da rám 'bɛhni Ową
mahçts'i bɯ ja ra t'ɯza mi zø ra sibi, nubɯ
ja ra ɯhäi, jombɯ ra t'øhø t'çmbi Sinaí.
[31] Nu'bɯ mín nu ra Moisés, madi hyonya
thoho, bi mba bi hyän'i ts'ɯ bɯ ja ra t'ɯza
çna da nu 'bɛ'a i ja bɯ. Bi 'yørpa rá nde ra
Hmu mahçts'i bɯya, [32] bi 'yçmbi: "Nugä drá
Ową gue i thąnde ni ngɯrpa mbombøtahɯ.
Nugä dra Ową gue i thąnde ra Abraham, nɛ
ra Isaac, nɛ ra Jacob," bi 'yçmbi. Pɛ nu ra
Moisés bi fɛt'i nɛ bin su, him bi hyąnzambɯi
gue xpi hyandi. [33] Nu'a ra Hmu bi 'yçmbi:
"Dami c'oc ni thịxfani nguetho nuua guí
'bäi, xɯn ho ua, ngue ya dí 'bäcä ua," bi 'yçn
Ową. [34] Nɛ xø bi 'yçn Ową: "Dá nu ma t'ɯhni
'bɯpɯ ra häi Egipto ngue i pa ma ɯnbi. Nɛ
dá øcä yɯ́ hmbafi ɯ. Bá çcä ya gue ga japi
da thɛgui. Nɛ nuya gui mba bɯ Egipto," bi
'yçn Ową, bi t'çmp'a ra Moisés, bi 'yçn'a ra
Esteban.

[35] Nu ra Esteban xø bi xi'ɯ yɯ juąnbate
mahøn'a, bi 'yçna:

—Guehna ra Moisés bi ts'ɯ 'bɯ mí 'yçna
xtí hecua yoho yɯn 'yohɯ ma mi'israelhɯ,
nɛ bi t'çmbi: "Ha i ja nin t'çdi gui hegä'be,
to'o bi xi'i gan ts'ɯt'abi." Guehna ra Moisés,
Ową bi mbɛnpɯ ngue din ts'ɯt'abi nangue yɯ
ją'i israel, nɛ bi japi bi mba ɯthɛgui. Nɛ nu'a
'bɛ'a bi 'yøt'a ra Moisés, bi 'yøt'e nangue
rám 'bɛhni Ową mahçts'i bi nɛqui bɯ, nu'bɯ
mi dɛ ra t'ɯza. [36] Nuna ra Moisés bi 'yøt'
yɯn t'øt'e nuịxte nɛ yɯ hmɛpya nubɯ ja ra
häi Egipto. M'bɛjua bɯya bi gɯcpɯ thi yɯ
ją'i bɯ ja ra häi Egipto, nɛpɯ ja ra thɛnga
deją bi 'yøt'a n'da ran t'øt'e nuịxte, nɛpɯ
ma'ueni nguepɯ bin 'yo yote njɛya yɯ ją'i.
[37] Guehna ra Moisés bi xih yɯ ją'i israel: "Ową
da huan'nahɯ n'da ra pøngahyą guepɯ 'bɯh
nin 'yohɯhɯ, tengutho bɯ bi huancä. Nu'a
jatho gui 'yøhmbɯ 'bɛ'a da man'a," bi 'yçna,
bi 'yçn'a ra Esteban.

[38] Nu ra Moisés gue'a bin 'yohɯ yɯ ją'i bɯ
ma'ueni. Nɛ nubɯ ja rá yą ra t'øhø Sinaí
bin yąui rám 'bɛhni Ową mahçts'i, 'bɯ mi
gopɯ ja rán dɯi ra t'øhø mam bombøtahɯ.

Nɛ bi hyąnba rám hman Oją ra Moisés gue
njąm'bʉ da guadi, nɛ gue'a bi thogahʉ a ya.
39 Pɛ nu'ʉ mam bombøtahʉ him bi nde bi
'yęc'yɛi a ra Moisés, him bi nde bi dɛnni xʉn
ho, pɛ bi numan'ʉtho nɛ bi goh yʉ́ mbʉi,
mím bęm bʉ Egipto. 40 Nu'ʉ bi 'yęmp'a ra
Aarón, ra hmumbäją: “Dami 'yørcahe 'da
yʉ oją da zixcahʉ. Nguetho hin dí pąhmbe
'bɛ'a bi ja a ra Moisés gue bá jʉgähe bʉ ja ra
häi Egipto,” bi 'yęn'ʉ. 41 Nu'ʉ bi 'yøt'a n'da
ra t'ʉndąni bʉya, ęmbi yʉ́ oją, nɛ bi hyo yʉn
dąni nɛ bi mbøx yʉ́ 'bøts'e. Nɛ madín johya
a bi 'yøt'e nangue yʉ́ 'yɛsɛ. 42 Pɛ nu Ojį bi
'uegue nangue'ʉ, nɛ bi hyɛgui da dąnde ra
hyadi, ra zą́na, nɛ yʉ sø, nguetho nt'o't'i bʉ
ja rá søcuą yʉ pøngahyą:

Pɛ hanja hinga guecä gá pøscahʉ 'bʉ gmí
hyohʉ yʉn dąni 'bʉ gmí 'bʉhmbʉ
nyote njɛya bʉ ma'ueni,
i ęn Oją, bi 'yęn'ʉ yʉ pøngahyą.

43 Pɛ hinga guecä gá thąndegahʉ pɛ guá
tuhʉ n'da ra ngu'bø't'e guepʉ gá
thąndehʉ a gá sänba zɛhɛ rá thuhu,
gá ęmfʉ ra Moloc.

Nɛ guá tuhʉ n'da rá hmite ra sø gá 'yęmb
zɛhɛhʉ ra oją Renfán,
ngue gá nde gá thąnde zɛhɛhʉ.

Janangue'a ga ʉn'nahʉ nɛ ga pɛn'nahʉ
man'da yatho xínda guepʉ ra häi
Babilonia,
i ęn Oją, bi 'yęn'ʉ yʉ pøngahyą.

44 Pɛ guehma mi tu n'da ra ngu'bø't'e gue
mí sänba Oją ʉ ma ngʉrpa bombøtahʉ 'bʉ
mín 'yo bʉ ma'ueni, guepʉ da dąnde Oją ʉ,
bi 'yøt'e tengu xí xi Oją ra Moisés, nu'bʉ
min yąui bʉ ja ra t'øhø. Bi xifi da 'yøt'e
tengu ra hmɛpya xí nu. 45 M'bɛjua bʉya,
nu'bʉ mí ngʉrpi ra Josué, pɛ guexta'a ra
ngu'bø't'e bá tu'ʉ ma ngʉrpa bombøtahʉ
'bʉ mí zøm bʉ ja ra häi xí xi Oją. Nɛ mí
'bʉpʉ mi'da yʉ ją'i gue hing yʉ israel. Nu
Oją bʉya bi hyøn'a thi yʉ 'dan'yo ją'i nɛ bim
'bʉpʉ yʉ israel bʉya. Nɛ guexta'a mí jatho
ra ngu'bø't'e nu'bʉ min ts'ʉt'abi ra David.
46 Nu'a Ojį ęmmɛ mí numanho ra David,
gue 'dat'a Oją mí thąnde ra Jacob. Nu'a ra
David bi 'yäp rán t'ędi Oją da hyømba rá
ngu gue rám poniui ra ngu'bø't'e. 47 Pɛ nu
ra Salomón rá ts'ʉnt'ʉ ra David a, gue'a bi
hyømba rá ngu Oją. 48 Pɛ nu'a Oją nuįxte
thoho hingui 'bʉpʉ ja yʉ ngu nt'øt'e ngue
yʉ́ 'yɛ yʉn 'yohʉ. Ngubʉ bi man ra pøn-
gahyą 'bʉ mi thocpa rám hma ra Hmu
mahęts'i, nɛ bi 'yęna:
49 Nuua mahęts'i i ja ma ts'ɛdi,
nɛcua ja ra ximhäi ja ma ts'ɛdi,
'bɛ'a ní ngu guín nde gui hyøguahʉ,
o hapʉ guí ęmhbʉ ja ma säya.
50 Ha hinga guesɛgä dá øt'ä gätho ja ua ya,
ęn Oją, bi 'yęn'a ra pøngahyą, bi 'yęn'a ra
Esteban.
51 Nɛ bi thoc'a ra Esteban bi xi'ʉ yʉ mbäją
i ørpa ran juąnbi:

—Nu'ahʉ xíngui ts'ʉ guí øhmbʉ 'bʉ ja'a
si ahʉ, nɛ xʉm mɛ ni mbʉihʉ, xíngui ts'ʉ
di cʉ't' ni zaguhʉ. Thocua thoho guí sä-
man'ʉhʉ rá Hogandąhi Oją tengutho mam
bombøtahʉ, guín jahʉ bʉ. 52 Xínga n'da rá
pøngahyą Oją gue him bi hyo mam bombø-
tahʉ, n'dat'ʉ yʉ pøngahyą gue bi ma dua
ęh ra Hoga Cristo, gue'a gá dähʉ nɛ gá yąfʉ
nɛ xin gá hyohʉ. 53 Nu'ʉ yʉ́m 'bɛhni Oją
mahęts'i bi 'dajʉ rán t'ędi Oją, pɛ hin guí
ʉrpahʉ ra güenda a 'bɛ'a bi ma, bi 'yęn'a ra
Esteban 'bʉ mi 'yęmp'ʉ yʉ ngʉrpi.

Bi tho ra Esteban

54 Nɛ nu'bʉ mí 'yøh ya 'bɛ'a bi ma ra
Esteban, bi dɛ ra cuɛ yʉ́ mbʉi nɛ bi yęxpa
yʉ́ ts'i. 55 Pɛ nu ra Esteban mí hą ra ts'ɛdi
xʉn ho rá mbʉi nangue rá Hogandąhi Oją in
'youi, nɛ bi ndøs' mahęts'i nɛ di nɛc thoho
hapʉ 'bʉ Oją. Nɛ bi nu ra Jesús 'darpʉ
'bʉhmi Oją nɛ i ja rá ts'ɛdi. 56 Nɛ bi 'yęna:

—Pɛ dami ndøs'hʉ nʉ dín nugä, n'yø,
nsoqui mahęts'i nɛ dín nugä a bin ją'i ua ja
ra ximhäi, i 'bʉhnʉ ja rán 'yɛi Oją, bi 'yęna.
57 Pɛ nu'ʉ bʉya man'da bi got yʉ́ zagu, nɛ
bi mbafi nangue yʉ́ cuɛ, gätho bi muxpʉ
'bäh ra Esteban. 58 Nɛ bi gʉcpʉ ja ra hnini
nɛ bi bat'ado bʉ ma'ueni. Nɛ nu'ʉ gue bim
bate, bi mbøh yʉ́ coto nguetho in nde nte di
hęn'ʉ. Bi mbøpʉ ja rá gua n'da ran 'yohʉ ní
huti ra Saulo, nɛ bi 'yęn'ʉ:

—Gui jamansu ts'ʉ ma cotogähe, bi
t'ęmp'a. 59 Nɛ nu'bʉ gätho ní mba ma
bat'ado ra Esteban, bi zo'a Oją, bi 'yęmbi:

—Nu'i ma Hmu Jesús, dami hyąnga ma te
ya.
60 Nɛ bin dąnyahmu, nts'ɛdi bi mbafi, bi
'yęna:

—Ma Hmu i, o guí ʉrpa ra güenda
nanguehna ra ts'oqui bin ja ya.

Nɛ nu'bʉ mi man na, bi du bʉya.

8

Nu ra Saulo bi un ran ʉnbi yʉ 'yęc'yɛi

1-3 Nɛ nu'a ra Saulo 'da'angu bi mamhbʉ
ʉ bi hyo'a ra Esteban. Janangue'a nu ra
pa ngue bi nu ran ʉnbi ra Esteban, nu yʉ
'yęc'yɛi mi 'bʉpʉ Jerusalén bi mba ma ʉcpi.
Nɛ xʉn ngu ʉ bi mba bʉ mi'da yʉ hnini
bʉ ra häi Judea, nɛpʉ ra häi Samaria, pɛ
bi gopʉ ʉ 'dɛ'mayoho yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo.
Nɛ 'da'ʉ yʉ 'yęc'yɛi bi 'yäh ra Esteban, nɛ
ęmmɛ bin zoni nangue'a. Nu ra Saulo ęmmɛ
madi ʉcpa yʉ 'yęc'yɛi, nɛ mi cʉrpʉ ja yʉ ngu
mi six yʉn 'yohʉ nɛ yʉ xisu, nɛ bi got'a fädi.

*I hman ran ho ma'da'yo nub*ʉ ra häi
Samaria

4 Pɛ nu'ʉ bi 'dagui, bi mamp'a rán ho
ma'da'yo ra Cristo bʉ n'danni ním pa. 5 Nu'a
ra Felipe bi mba bʉ ja n'da ra hnini ra häi
Samaria, nɛ bi xih yʉ ją'i nangue ra Cristo.
6 Gätho yʉ ją'i bi 'yømanho 'bɛ'a bi man
na ra Felipe 'bʉ mi nu yʉn t'øt'e nuịxte bi
'yøt'a. 7 Nguetho xʉn ngu yʉ ją'i bi hyønba
thi yʉ zịthu, nɛ nts'ɛdi bi mba 'bʉ mí bøn'ʉ.
Nɛ nu'ʉ mí 'uɛ'ts' yʉ́ ją'i nɛ'ʉ yʉ dogua
gätho bi zä. 8 Janangue'a ęmmɛ bin ja ran
johya bʉ ja ra hnini.

9 Nɛ mí 'bʉpʉ n'da ran 'yohʉ í Simón, mi
øt' ran thäte, nɛ nu'ʉ yʉ mɛngu Samaria
madi hyonya thoho. Nu ra Simón min ndep
yʉ ją'i da bęni jasɛ rá ts'ɛdi. 10 Nɛ gätho na
ngu'ʉ, yʉ t'ʉhni nɛ yʉ dąc'yɛi, nu'bʉ mi
'yø'ʉ 'bɛ'a bi man a, bi 'yęna:

—Nuna ran 'yohʉ na, ja ra ts'ɛdi tengu
Oją, ęn yʉ ją'i.

11 Nu'ʉ mi numansu ra Simón nguetho
nya'a thoho mi häte. Nɛ bi hyonya thoho
ʉ 'bɛ'a bi 'yøt'a. 12 Pɛ nu yʉ ją'i bi 'yęc'yɛi
'bɛ'a bi man'a ra Felipe nu'bʉ mí ma ra
Hogamhma 'bɛpʉ ní manda rá ts'ɛdi Oją,
ngue bi ma nangue ra Jesús. Nɛ bi mba
ma xixyąbi yʉn 'yohʉ nɛ yʉ xisu. 13 Nɛ'a ra
Simón ęna bi 'yęc'yɛi, nɛ nu'bʉ mín xixyą,
bi dɛn'na ra Felipe. Nɛ nu'bʉ mín nu yʉ
hmɛpya nɛ yʉn t'øt'e nuịxte bi 'yøt' ra
Felipe, bi hyonya thoho ra Simón.

14 Nɛ nu'bʉ mi 'yø'ʉ yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo
'bʉpʉ Jerusalén gue bi 'yęc'yɛi yʉ mɛngu
Samaria, bi mbɛnpʉ ra Pedro nɛ ra Xuua ʉ
mi'da yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo. 15 Nu'bʉ mi zøm
bʉ bʉya, bin yąhʉ Oją, bi 'yäp rá ts'ɛdi ngue
da hyąn rá Hogandąhi Oją yʉ 'yęc'yɛi 'bʉpʉ.
16 Nguetho hin ní zøh rá Hogandąhi Oją bʉ
ja yʉ́ mbʉi ʉ, pɛ hønt'a nangue rá thuhu ra
Hmu Jesús bin xixyą ʉ. 17 Nu ra Pedro nɛ ra
Xuua bʉya, bi gäspa yʉ́ 'yɛ yʉ́ yą yʉ 'yęc'yɛi,
nɛ bi hyąn rá Hogandąhi Oją bʉya.

18 Pɛ nu ra Simón, nu'bʉ mi nu bi hyąn rá
Hogandąhi Oją ʉ bi gäx yʉ́ 'yɛ yʉ́ 'bäihʉ ra
Cristo, bi 'yut ra mbɛti bʉya. 19 Bi 'yęmbi:

—Dami 'dac ma ts'ɛdi gue hønt'a to'o ga
cäx ma 'yɛ da hyąn rá Hogandąhi Oją tengu
guí øt'ui, ma gá jut'aui, bi 'yęna.

20 Pɛ nu ra Pedro bi 'yęmbi:

—Di jua Oją ni mbɛti, nɛ'e, nguetho guím
bęni nangue ra mbɛti sä gui tän'a 'bɛ'a di un
Oją. 21 Nguetho hinga gue'e ga comhbʉ na ra
'bɛfi, mfądi ya him mahoqui ni mbʉi bʉ ja
rá hmi Oją. 22 Dami päh ni mbʉi nangue ran
ts'o. Dami 'yäp rá punbi ra Hmu, nɛ da zä di
pun'na'i nangue ran ts'o gá bęni. 23 Nguetho
dí pądi ęmmɛ ja ran ts'ɛya ni mbʉi, nɛ ęmmɛ
xʉn ngu ran ts'o ja ni mbʉi guím bęni.

24 Nu ra Simón bi dąti:

—Nu'aui gui 'yähmi ts'ʉ rá ts'ɛdi ra Hmu
nanguecä, ngue hin gan nugä a guí mammi,
bi 'yęmp'ʉ.

25 Nu'bʉ mim 'bʉ'i ts'ʉ bʉ ra Xuua nɛ
ra Pedro, nɛ xí mamp'a rám hma ra Hmu
mahęts'i, bi mbeng bʉ Jerusalén. Pɛ him
'bex bi zøm bʉ, nɛ m'bɛt'o gätho ná ngu ra
häi Samaria bi man'a ran ho ma'da'yo bʉ bi
thogui.

Nu ra Felipe nɛ ra mɛngu Etiopía

26 Nu'a n'da rám 'bɛhni Oją mahęts'i bi
zøm bʉ bí 'bʉ'a ra Felipe, nɛ bi 'yęmbi:

—Ní mba 'danguadi guepʉ bí thoh ra 'yu
ní mba Gaza, gue ní bøm bʉ Jerusalén. Nuna
ra 'yu ní mba bʉ ra huɛnhäi na, bi 'yęmp'a
rám 'bɛhni Oją.

27 Bi ndants'a ra Felipe 'bex bi mba bʉ. Bi
nu, i 'yo bʉ 'yu n'da ran 'yohʉ xʉn hęts'i
rá 'bɛfi, di jamansup rá mbɛti ra xuts'ʉt'abi
Candace bʉ ra häi Etiopía. Janangue'a i
t'ęmbi ra eunuco, ngue nde da ma, m'boqui.
28 Nu'a xpí mbeng bʉ Jerusalén guepʉ bá
thąnde Oją. 29 Nu rá Hogandąhi Oją bi
'yęmp'a ra Felipe:

—Gui mba gui sʉ'a ran 'yohʉ i hux ra
carro.

30 Nu ra Felipe bin tih pʉya nɛ bi zʉdi.
Nu'bʉ mí zøm bʉ, bi 'yøde gue mi nɛh ra
søcuą ran 'yohʉ, gue rá søcuą ra Isaías rá
pøngahyą Oją. Ra Felipe bi 'yän bʉya:

—Ha guí pądi 'bɛ'a nam bøn'a ra søcuą gadín xäh ya.
31 Bi dą'a ran 'yohʉ:
—Hague dán zä ga pącä nu'bʉ njon da xängui.
Nɛ bi xih ra Felipe da ndets'e din hyʉmmi bʉ.
32 Nɛ nu'a ra søcuą madin xäh ran 'yohʉ mim ma gue:
I ts'ix'a n'da ran 'yohʉ tengu n'da ra dɛ'yo i
ts'its'i ngue da hyo.
Nɛ tengu n'da ra t'ʉdɛ'yo nu'bʉ i ąxpa rá
xịngu, hin di c'uçhɛ,
nɛ ngutho a ran 'yohʉ hin din yą.
33 Nɛ nu'bʉ mín nu ran ʉnbi, njom bi yąni,
njom bi mbäts'i.
Nɛ njon da zä da ma hangu da dɛnni,
nguetho bi thącua rá te ua ja ra ximhäi.
Gue'a bi man ra søcuą bi nu ran 'yohʉ.
34 Nu ran 'yohʉ bʉya bi 'yän'na ra Felipe:
—Dami xiqui ts'ʉ to'o nín 'yohʉ na da nu ran ʉnbi, uague guesɛ na ra pøngahyą bi nu, uague n'dan'yo, bi 'yçmbi.
35 Nu'a ra Felipe bʉya, bi dʉ'mi bi ma 'bɛ'a nam bøn'a ra søcuą nubʉ madín xäh na ran 'yohʉ, nɛ bi xifi nangue ra Jesús bi t'ørpa na im man ra søcuą, nɛ bi thoqui bi xifi xʉn ho.
36 Nɛ nu'bʉ mí zøm bʉ po ra dehe, nu'a ran 'yohʉ bi 'yçmp'a ra Felipe:
—Ha hin da zä dan xixyągä 'bʉ, nɛ po ua ra dehe ya, bi 'yçn'a.
37 Bi dą'a ra Felipe:
—Da zä, nu'bʉ guí çc'yɛi a dí xi'i nangue ra Jesús, gue gätho ni mbʉi.
Bi dą'a ran 'yohʉ:
—Dí çc'yɛi gue gue'a ra Jesucristo rá Ts'ʉnt'ʉ Oją a.
38 Nɛ bi säyabi rá carro bʉya. Nɛ bi gąpʉ ja ra carro nɛ bi mba bʉ mi po ra dehe. Nu ra Felipe bʉya bi 'yørpa ran xixyą a ran'yohʉ. 39 Nɛ nu'bʉ mi bøxpʉ mí po ra dehe, 'dahmantho bi 'bɛrpʉ ra Felipe gue bi zix rá Hogandąhi Oją. Nɛ nu ra mɛngu Etiopía him man'dandị bi nu'a. Nɛ nu'bʉ mí thogui, bin johya rá mbʉi. 40 Pɛ nu ra Felipe ní nɛqui mahøn'a bʉ ra hnini Azoto. Nɛ nu'bʉ mambá thopʉ ja yʉ hnini, bi mam bʉ ran ho ma'da'yo asta gue'bʉ mi zøm bʉ ja ra hnini Cesarea.

9

Nu'a ra Saulo bi päh rán 'yomfçni

1 Pɛ nu'a ra Saulo mim man yʉn ʉcuate, nɛ ran dąte nangue yʉ 'yçc'yɛi, gätho ná 'yøt'a bi 'yøt' ra Felipe. Nɛ bi mba bʉ bí 'bʉh ra hmumbäją. 2 Nɛ bi 'yäp ra søcuą ngue ran t'çdi da mba bʉ ja yʉ́ niją yʉ judío nubʉ ra hnini Damasco. Nɛ nu'bʉ 'bo'o da dịm bʉ gue i tɛn ra Cristo, ogue ran 'yohʉ ogue ra xisu, da bɛnt'i nɛ da zixpʉ Jerusalén nthu't'i din ofädi bʉ. 3 Nɛ nu'bʉ mí mba bʉ 'yu, mí ts'ʉtho da zøm bʉ Damasco, 'bex bí 'yçh mahçts'i n'da ra nyot'i çmmɛ bi hyärpʉ i 'bä'a ra Saulo. 4 Bi dąng bʉ häi ra Saulo bʉya, nɛ bi 'yø'a n'da ra nde bi 'yçna:
—Saulo, Saulo, hanja gní ʉngui.
5 Bi dą'a ra Saulo:
—To'o i, gra Hmu.
Nu ra Hmu bi dąt'a:
—Nugä dra Jesús, guecä gadí ʉngui, nɛ xʉn hçi guí øt'e tengu n'da ra mbʉndąni i pa ma sʉni ra t'o ndepe dim pɛfi xʉn ho, nɛ i nɛte thoho.
6 Nu'a ra Saulo çmmɛ bin su nɛ bi fɛt'i, bi 'yçna:
—Ma Hmu, 'bɛ'a guín nde ga øt'ä.
Nu ra Hmu bi 'yçmbi:
—Dami ndants'i gui mba bʉ ja ra hnini, nubʉ, da si'i 'bɛ'a gui 'yøt'e, bi t'çmbi.
7 Nɛ nu'ʉ gätho mín 'yohʉ him mi sä din yą nguetho bin su. Nu'ʉ mí øh ra nde pɛ him min nu to'o min yą. 8 Nu'bʉ mi ndants'a ra Saulo bi zøt' rá dä pɛ him mi nu, mi xädä thoho. Nu'ʉ mín 'yohʉ bi bɛntpa rá 'yɛ bi zixpʉ Damasco. 9 Nɛ hyupa bám 'bʉpʉ, nɛ mi xädä, nɛ him mi sihmɛ, xing ra dehe mi si.
10 Nɛ mi 'bʉpʉ Damasco n'da ra 'yçc'yɛi rá thuhu ra Ananías. Nu ra Hmu mahçts'i bin 'yusɛ bʉ nɛ bi zofo tengu'bʉ bin 'uị.
—Ananías, bi 'yçmbi.
Nu ra Ananías bi dądi:
—Dí 'bʉcä ua gra Hmu.
11 Nu ra Hmu bi 'yçmp'a:
—Dami ndants'i gui mba bʉ ja ra 'yu t'çmbi xʉn juąni, nɛ gui hyom bʉ n'da ran 'yohʉ ra Saulo, ra mɛngu Tarso, i 'bʉpʉ ja rá ngu ra Judas. Nuya in zocä ya. 12 Nɛ'a ra Saulo in nu tengu'bʉ ra t'ị ngue guí mba bʉ nɛ guí cäx ni 'yɛ, nɛ da nu ran nɛqui mahøn'a, bi 'yçn Oją.
13 Bi dąt'a ra Ananías:
—Ma Hmu i, xʉn ngu yʉ ją'i bi xiqui 'bɛ'a øt'na ra Saulo, xʉn ngu yʉn ts'o xʉ 'yørpa yʉ 'yçc'yɛi 'bʉpʉ Jerusalén. 14 Nɛ nuna bá

äp rán t'ɛ̨di yʉ hmumbäją da bɛnt'i nɛ da got'a fädi gätho to'o da ndøn'na ni thuhu, bi 'yɛ̨na.

15 Pɛ nu'a ra Hmu bi xi'a ra Ananías:

—Ní mbahma nguetho dá huahndä da ma nanguecä bʉ 'bʉ'ʉ hing yʉ judío, nɛ yʉ hmuts'ʉt'abi, nɛ yʉ ją'i israel ngue yʉ judío. 16 Nɛ ga xifi xʉn ngu yʉn ʉnbi da nu nanguecä, go bi 'yɛ̨n Oją.

17 Bi mba ra Ananías bʉya, nɛ nu'bʉ mi yʉrpʉ ja ra ngu, bi gäx rá 'yɛ rá yą ra Saulo nɛ bi 'yɛ̨mbi:

—Ma cu'i Saulo, nu ra Hmu Jesús, nu'a gue gá nu bʉ 'yu 'bʉ guá ɛ̨hɛ, bá pɛncä ua ya gue di ja i da xoh ni dä. Nɛ di ja i gui hyą ra ts'ɛdi xʉn ho nangue rá Hogandąhi Oją gan 'youi, bi 'yɛ̨na.

18 Nɛ 'bex bi hyø'ʉ mi comba yʉ́ dä tengu ra xihuą. Nɛ 'bex bi hyand ran nɛqui yʉ́ dä ra Saulo, 'bex bi ndants' pʉya nɛ bin xixyą. 19 Nɛ nubʉya, bin sihmɛ nɛ bi zac mahøn'a rá ją'i. Nɛ bám 'bʉ'i ts'ʉ bʉ bí 'bʉ'i 'da yʉ 'yɛ̨c'yɛi bʉ ra hnini Damasco.

Nu'a ra Saulo bi mam bʉ rám Hman Oją bʉ Damasco

20 Nɛ nu ra Saulo bʉya 'bex bi dʉ'mi bá mam bʉ rám Hman Oją bʉ ja yʉ́ niją yʉ judío. Nɛ bi xifi gue nu ra Jesús rá Ts'ʉnt'ʉ Oją a. 21 Gätho mi øde bi hyonya thoho nɛ bi 'yɛ̨na:

—Ha hinga guehna ran 'yohʉ na mi cot'a fädi gätho mi ndønba rá thuhu ra Jesús bʉ Jerusalén. Nɛ ha him bá ɛ̨cua ngubʉ da 'yøt'e, nɛ da zits'i nthu't'i bʉ 'bʉh yʉ hmumbäją, bin 'yɛ̨mp'ʉ.

22 Pɛ nu ra Saulo man'da bi hyą ra ts'ɛdi bi ma xʉn ho. Nɛ nu yʉ judío 'bʉpʉ Damasco nte mi sä da ma, nguetho bi xifi, nu 'bɛ'a gätho mán ts'änni da'yøt'a rá Thahni Oją gue ra Cristo, pɛ gue'a bi 'yøt'a ra Jesús, guepʉ bi 'yuti n'dat'a.

Nu'a ra Saulo bi 'dagui, ɛ̨na xtám bɛnt yʉ judío

23 Nɛ nu ra Saulo 'bʉ mím 'bʉpʉ nya'a ts'ʉ yʉ pa, n'dat'a mí man'ʉ yʉ judío hing yʉ 'yɛ̨c'yɛi, ngue da hyo. 24 Pɛ nu ra Saulo mi øde 'bɛ'a mbɛ̨n'ʉ yʉ judío. Nu'ʉ mí fäh yʉ́ goxthi bʉ ja ra ndehnini, guepʉ ma mbä't'i ra jądo. Ma pa nɛ ra xui mí fäh yʉ goxthi ngue nde da hyo. 25 Pɛ nu yʉ 'yɛ̨c'yɛi bi zix ra Saulo gue ra xui, í cą'ma n'da ra 'bøts'e bʉ thi bʉ ja ra jądo ngue ma fø't'e ra hnini. Gue'a í 'da'a.

Ra Saulo 'bʉpʉ ja ra hnini Jerusalén

26 Nu'bʉ mí zøm bʉ Jerusalén ra Saulo, mim bɛ̨ni gue xtín 'yohʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛi. Pɛ nu'ʉ mín su'ʉ nɛ him mi ɛ̨c'yɛi gue ra 'yɛ̨c'yɛi ra Saulo. 27 Pɛ nu ra Bernabé bi zix'a ra Saulo guepʉ 'bʉh yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo. Nɛ bi xifi ngue bi nu ra Hmu bʉ 'yu, nɛ bin yąui ra Hmu. Nɛ bi xifi bi hyut' ran zambʉi bʉ Damasco nu'bʉ mím ma nangue ra Jesús. 28 Nu yʉ 'yɛ̨c'yɛi bi zim bʉya, nɛ bin 'yohʉ bʉ Jerusalén. 29 Nɛ nu ra Saulo bi hyut' ran zambʉi bi mamp'a rám Hman Oją nangue ra Jesús. Pɛ nu'ʉ 'da yʉ́ mijudíohʉ gue i yą ra nde ra griego, madin junthʉ ra Saulo, nɛ'ʉ nde da hyo'ʉ. 30 Nu'bʉ mí 'yøh yʉ 'yɛ̨c'yɛi gue nde da tho ra Saulo, bi zixpʉ Cesarea nɛ bi mbɛnpʉ Tarso.

31 Nuya bin hɛ̨ yʉ́n ʉnbi yʉ 'yɛ̨c'yɛi gätho ra häi Judea, nɛ ra häi Galilea nɛ ra häi Samaria. Nɛ bin te yʉ́ mbʉi nangue Oją. Bi numansu ra Hmu nɛ bi nu rám fäts'i rá Hogandąhi Oją. Nɛ man'da xʉn ngu bi 'yɛ̨c'yɛi.

Bi zä'a ra Eneas

32 Nu'a ra Pedro mí 'yo mi nu ʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛi 'bʉpʉ ja yʉ hnini, nɛ bi zøm bʉ ja ra hnini Lida gue da nu yʉ 'yɛ̨c'yɛi 'bʉpʉ. 33 Nɛ bi dịm bʉ n'da ran 'yohʉ ní hu Eneas, nhyąto njɛya xí 'yoi gue xʉn ʉ, xín t'ɛ't's' rá ją'i. 34 Nu ra Pedro bi 'yɛ̨mp'a:

—Eneas, da zä'i nangue ra Jesús, dami ndants'i pants' ni fịdi, bi 'yɛ̨mbi.

'Bex bi ndants'a ra Eneas bʉya. 35 Nɛ gätho ngue 'bʉpʉ Lida nɛpʉ Sarón bi 'yɛ̨c'yɛi ra Hmu 'bʉ mín nu'a bin ja, nɛ bi hyɛsɛ yʉ́ t'ɛ̨c'yɛi.

*Nu'a ra Dorcas bi dąmb*ɛ̨ni 'bʉ mi du

36 Nɛ nu'ʉ yʉ pa ʉ, mí 'bʉpʉ ja ra hnini Jope n'da ra xisu gue ra 'yɛ̨c'yɛi, í Tabita, nɛ í Dorcas ngue rá nde yʉ griego. Nuna ra xisu ɛ̨mmɛ xʉn ngu ran huɛ̨cate mí ørpa yʉ́ mija'ihʉ. 37 Pɛ nuya bin zäman'ʉ, nɛ bi du. Nu'bʉ mi 'berpa rá ją'i, bi jäxpʉ bí ja n'da ra t'ots'i magąts'i. 38 Nu ra hnini Lida mí hän bʉ Jope. Nu'bʉ mí 'yøh yʉ 'yɛ̨c'yɛi, gue 'bʉpʉ Lida ra Pedro, bi mbɛhn'dʉ yoho yʉn 'yohʉ gue ba ørpa ra ts'ɛdi ba ɛ̨hɛ. 39 Nu ra Pedro bʉya 'bex bán 'yohʉ ʉ. Nu'bʉ mí zøhø, 'bex bi ts'ixpʉ magąts'i ja a ra cuarto

guepʉ mí 'bä'ʉ yʉ hyoya xisu mí zoni. Nɛ bi 'yut yʉ́ he xí t'ørpabi, gue bi 'yørpa ra Dorcas 'bʉ mi 'bʉi. 40 Pɛ nu ra Pedro bi xifi:

—Dami pømhbʉ ts'ʉ n'da zʉ ora gätho ahʉ.

Nɛ bin dąnyahmu nɛ bin yąui Oją. Nɛ bi hyant'a gue bi du, bi 'yçmbi:

—Tabita dami ndants'i, bi 'yçmbi.

'Bex bi zøt' rá dä, nɛ nu'bʉ mín nu ra Pedro, bi hyudi. 41 Nu ra Pedro bʉya bi bɛntpa rá 'yɛ nɛ bi xots'i, bim 'bäi. 'Bex bi zohn'dʉ yʉ 'yçc'yɛi nɛ yʉ hyoya xisu bʉya:

—Dami nuhʉ na xí du, nɛ bi dąmbçni ya, bi 'yçmp'ʉ.

42 Nu'bʉ mí 'yø'ʉ gätho ra hnini Jope, xʉn ngu bi 'yçc'yɛi ra Hmu. 43 Nɛ nu ra Pedro xʉn ngu ts'ʉ yʉ pa bá copʉ Jope, bám 'bʉpʉ rá ngu ra Simón. Nu ra Simón ra hoca xindąni a.

10

Ra Pedro nɛ ra hmudofʉi Cornelio

1 Mí 'bʉpʉ n'da ran 'yohʉ í Cornelio, nubʉ ra hnini Cesarea. Gue nuna ran 'yohʉ im hmu nangue'ʉ n'da munts'i yʉ dofʉi gue'a ní t'çmbi Italiano ʉ. 2 Nuna ra Cornelio madague'bʉ hing ra judío a, pɛ nu'a nɛ gätho 'bʉpʉ rá ngu mi thąnde Oją nɛ mí numansu a. Nząi mi un yʉn t'unni yʉ hyoya nɛ nząi min yąhʉ Oją. 3 N'da ra pa mbɛ hyunde, tengu'bʉ bi 'uį 'bʉ mí nu n'da rám 'bɛhni Oją mahçts'i, bi yʉrpʉ ja ra cuarto mí 'bäi, bi zofo:

—Cornelio, bi 'yçmbi.

4 Nɛ nu'bʉ mí hyandi, bin su nɛ bi dądi:

—'Bɛ'a ma Hmu.

Nu ram 'bɛhni bi 'yçmbi:

—Nu'a Oją im bçn'i, nɛ i ø'bʉ guí yąui, nɛ in nu Oją 'bʉ gdí un yʉn t'unni yʉ hyoya. 5 Nuya, gui pɛhn'dʉ 'da yʉn 'yohʉ bʉ Jope da dịm bʉ n'da gue ra Simón, nɛ guet'a ra Pedro a, nɛ gua pɛnhua. 6 Nu'a ra Pedro i 'bʉhmbʉ n'da ran 'yohʉ í Simón gue ra hoca xindąni a, nɛ i 'bʉpʉ ndendeją. Nu'a da xi'a'i 'bɛ'a gui 'yøt'e, bi 'yçn'a rám 'bɛhni Oją.

7 Nu'bʉ mí gua'a im ma, 'bex bi mbeng mahçts'i ram 'bɛhni. Nu ra Cornelio bʉya bi zohni yoho yʉ́ 'yçhɛ nɛ n'da ra dofʉi ngue i numansu Oją, ngue rá 'yçhɛ a. 8 Nɛ nu'bʉ mi xifi gätho 'bɛ'a bi xih rám 'bɛhni Oją mahçts'i, bi mbɛnpʉ Jope ʉ bʉya.

9 Man'da pa bʉya mbɛ huxyadi nu'bʉ bá çpʉ 'yu yʉ́m 'bɛhni ra Cornelio, häntho Jope, nu ra Pedro bi ndexpʉ thi bʉ ja ra zɛ'ts'angu bʉ mí 'bʉi, guepʉ din yąui Oją. 10 Nu'a ra Pedro çmmɛ bin tumanthuhu, nɛ gätho ní mba mahoqui ran ts'ihmɛ, nu ra Pedro bʉya bi nu n'da ran t'uti, tengu'bʉ bi 'uį. 11 Nɛ bi nu nsoqui mahçts'i, nɛ bá cąi tengu n'da ra the'bø't'e xʉn ndoho gue mfɛnt'i yʉ́ ts'ąt'i. 12 Nɛ ba 'yo bʉ ja ra 'bø't'e hønt'a go 'bɛ'a má zu'uç i ja goho yʉ́ gua, nɛ yʉ zate, nɛ yʉ pozʉ, nɛ yʉ doja. 13 Nu ra Pedro bi 'yø'a n'da ra nde, bi t'çmbi:

—Dami ndants'i gui hyo gue gui sa.

14 Bi dą'a ra Pedro:

—Hin'na ma Hmu, nguetho njąm'bʉ xtá sagä xʉn ts'o, gue'a i man nin t'çdi hingui ho 'bʉ ga sa.

15 Nɛ bi 'yçmbi mahøn'a:

—'Yo guí çna hingui ho 'bɛ'a dá sändä da ts'a, ngue gätho dí hocä ʉ, bi 'yçmp'a ra nde.

16 Ná hyundị bi sifi, bi ndex mahøn'a mahçts'i ra 'bø't'e. 17 Nu ra Pedro, nu'bʉ gätho madí hyonya thoho nɛ im bçni 'bɛ'a ní mba'a xí nu tengu ra t'ị, 'bex bi zøh yʉ́m 'bɛhni ra Cornelio. Nɛ mí 'bäpʉ thi ja ra goxthi rá ngu ra Simón, nɛ xí 'yänni hapʉ ja'a ra ngu. 18 Nu'bʉ mí zøm bʉ, bi 'yänni:

—Ha 'bʉcua ra Simón Pedro.

19 Nɛ gätho nín 'yomfçni ra Pedro 'bɛ'a ní mba a xí nu, nu'a rá Hogandąhi Oją bi 'yçmbi:

—'Bʉpʉ hyu yʉn 'yohʉ i hon'i. 20 Dami ndants'i, gui cąi nɛ gui mbähä ʉ yʉn 'yohʉ, gui tɛnni nɛ hin gan su, nguetho nugä bá pɛnhdä ʉ, bi 'yçmbi.

21 Nu ra Pedro bʉya bi gąpʉ mi 'bäh yʉn 'yohʉ gue bá pɛnh ra Cornelio, nɛ bi xifi:

—Nugä guecä guí hongui. 'Bɛ'a gní hy-onjʉ.

22 Bi dą'ʉ:

—Nu ra Cornelio ra ngʉrpa dofʉi bá pɛncähe. Nu ra Cornelio n'da ra hocją'i gue i numansu Oją. Nɛ gätho yʉ judío i ndømanho nangue'a. Nɛ n'da ram 'bɛhni mahçts'i bi xi'a da zonh'na'i, gue gui mba bʉ rá ngu, nɛ da t'ømanho 'bɛ'a gätho gui xifi, bi 'yçn'ʉ.

23 Nu ra Pedro bi xifi da yʉrpʉ mbo ra ngu, bin oxpʉ bʉya. Nu'bʉ mi hyats'i bi mbähä

ra Pedro. Nɛ'ʉ 'da yʉ 'yɛ̨c'yɛi mí 'bʉpʉ Jope bi mbähä.
24 Man'da pa bʉya bi zøm bʉ ra hnini Cesarea. Nu ra Cornelio xí zohni gätho 'bʉpʉ ja rá ngu nɛ yʉ́ amigo, ngue dim pɛti bʉ ja rá ngu. Gätho i tøm'bʉ. 25 Nu'bʉ mí zøm bʉ ja ra goxthi ra Pedro, bá pøn ra Cornelio, bi dądi nɛ bin dąnyahmu bi dąnde. 26 Pɛ nu ra Pedro bi gʉ'ts'i nɛ bi 'yɛ̨mbi:

—Dami ndants'i nguetho nugä dran 'yohʉ thohogä tengutho i, bi 'yɛ̨na.

27 Nɛ i yąui gätho án yʉt'a mbo rá ngu. Nɛ bi nu xʉn ngu xím pɛti bʉ. 28 Nu ra Pedro bi 'yɛ̨mp'ʉ bʉya:

—Guí pąhmbʉ hin 'yʉ man t'ɛ̨dihe dyʉ judíohe gue dan uąns'hʉ o gue ga cʉthe bʉ ja ni ngumhbʉ, nguetho hin gyʉ judío ahʉ. Pɛ Oją xʉ 'yurcagui gue xínga n'da yʉ ją'i ga ɛ̨mhbe hin da zä dan yąmanhohe, ogue ga ɛ̨mfe hingui ho. 29 Janangue'a nu'bʉ gmí zoncagui, bá ɛ̨cä nɛ nte mán t'änni dá änni. Nuya dín nde ga pądi hanja gá zoncagui, bi 'yɛ̨n'a.

30 Nu ra Cornelio bi 'yɛ̨m bʉya:

—Ná goho pa tengu ra ora jabʉya, dá ɛ't' man ts'ihmɛ 'bʉ mán yągä'be Oją, 'bex bi zø'a n'da ran 'yohʉ ua dí 'bʉi, mí he ra pahni di fɛxni. 31 Nɛ bi 'yɛ̨ngui: "Cornelio, Oją bi 'yøde 'bɛ'a gám ma nɛ bi nu yʉn t'unni gá un yʉ hyoya, nɛ im bɛ̨n'a'i. 32 Nuya guin zohna ra Simón Pedro 'bʉpʉ Jope bʉ ja rá ngu ra Simón ra hoca xindąni a, nɛ i ja rá ngu bʉ ndendeją. Nɛ nu'bʉ da zøcua gan yąui," ɛ̨n'a ram 'bɛhni mahɛ̨ts'i 'bʉ min zoqui. 33 Jananjabʉ dá zonh'na 'i nɛ xʉn ho guá ɛ̨hɛ. Nuya gäthogähe dí 'bʉhmbe ua ngue da nuje Oją, ga øhmbe 'bɛ'a gätho da xije Oją, gue gui xije, ɛ̨n'a ra Cornelio.

Bi sih ran ho ma'da'yo a ra Cornelio

34 Nu ra Pedro bi 'yɛ̨mp'ʉ:

—Nugä dí pącä ya hingui huahna Oją to'o da numanho gue'bʉ ra judío o hing ra judío. 35 Nu Oją da zini hønt'a go nda'a ní nde i yą, ngue to'o gätho da numansu'a, nɛ to'o i øt' ran ho. 36 Guí pąhmbʉ ram hma bá pɛncähe Oją dyʉ israelgähe, dyʉ judíogähe, bi ma nangue ra Jesucristo, gue nu'a di hocpa ní mbʉi n'da, guehna rá Hmu ʉ gätho hønt'a go 'bɛ'a ní nde i yą. 37 Nɛ guí pąhmbʉ ram hma nangue ra Jesucristo bi hmam bʉ gätho ra häi Judea, bí mbʉpʉ Galilea, gue'bʉ ya xí juah rá 'bɛfi ra Xuua Nxixyą gue bi ma di xixyąba yʉ ją'i. 38 Nɛ guí pąhmbʉ Oją bi un rá ts'ɛdi rá Hogandąhi Oją ra Jesús, ra mɛngu bʉ Nazaret. Nu ra Jesús hønbʉ go hapʉ bin 'yo mí øt' ran ho, nɛ gätho ʉ mín 'yohʉ ra zịthu bi hyønba thi ra zịthu. Gätho bi 'yøt'ʉ nguetho min 'youi Oją. 39 Nɛ nugähe ma 'bäigähe a ra Jesús, dí mamhbe majuąni, nguetho dá nuhe 'bɛ'a gätho bi 'yøt' ra Jesús nubʉ ma häihe dyʉ judíohe, nɛpʉ ma ngʉrpa hninihe Jerusalén. Nɛ m'bɛjua bi tho, bi guarpʉ ja ra pont'i. 40 Pɛ Oją bi xox'a ná hyupa, nɛ bi japi dá nugähe xʉn ho. 41 Pɛ njom mi'da bi nu, høngdähe gue xí huancähe Oją. Janangue dí mamhbe majuąni, gue ya majuąni dán sihmɛgähe ra Jesús 'bʉ mi ndants' 'bʉ mi du. 42 Nɛ nu'a bi mbɛncähe gue ga xihmbe yʉ ją'i nɛ ga mamhbe, gue gue'a bi huahn'na Oją da 'yørpa ran juąnbi yʉ ją'i 'bʉi nɛ'ʉ xʉn du. 43 Nɛ guehna mím man'ʉ gätho yʉ́ pøngahyą Oją, gue gätho to'o da 'yɛ̨c'yɛi nangue ra Jesús, da hyąn ra punbi nangue yʉ́ ts'oqui, bi 'yɛ̨n'a ra Pedro.

Nu'ʉ hing yʉ judío bin t'un rá Hocandąhi Oją

44 Nɛ i yą ra Pedro, 'bex bá ɛ̨h rá Hogandąhi Oją, gätho bi gohmbʉ yʉ ją'i i øh rám hma ra Pedro. 45 Nɛ nu'ʉ yʉ judío min 'yohʉ ra Pedro madí hyonya thoho 'bʉ mí bądi bin t'un rá Hogandąhi Oją ʉ hing yʉ judío. 46 Nguetho bi 'yøde bin yą 'da yʉ nde hing yʉ́ ndesɛ ʉ, gue bi 'yɛ̨spa Oją 'bʉ mí yą. 47 Nɛ bi 'yɛ̨n'a ra Pedro, bi 'yänni:

—Ha sä da mba ma hɛcpi ya 'bʉcua gue hin din xixyą, nɛ ya xʉ hyąn rá Hogandąhi Oją tengugahʉ, bi 'yɛ̨na.

48 Nɛ bi ma di xixyąbi nangue rá thuhu ra Jesucristo. M'bɛjua bʉya bi 'yäp ra mate ra Pedro da gohmbʉ bʉ mi'da yʉ pa.

11

Nu ra Pedro i xih yʉ 'yɛ̨c'yɛi bʉ Jerusalén hague án zä bi 'yɛ̨c'yɛi ʉ hing yʉ judío

1 Nɛ nu'ʉ mi'da yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo nɛ yʉ 'yɛ̨c'yɛi bʉ ra häi Judea mí øde gue yʉ ją'i hing yʉ judío bi hyąn rám hman Oją. 2 Pɛ nu'bʉ mí mbeng bʉ Judea ra Pedro, nɛ bi zøm bʉ Jerusalén, nu'ʉ 'da yʉ judío yʉ

'yęc'yɛi bʉ, bi zʉ'a ra Pedro. [3] Nu'ʉ bi xi'a ra
Pedro, bi 'yęmbi:

—Hanja gá mba bʉ yʉ́ ngu yʉ ją'i ngue
hing yʉ judío, nɛ gán sihmɛhʉ ʉ.

[4] Nu ra Pedro bʉya bi xifi 'bɛ'a gätho xín
ja, gue'bʉ mí dʉ'mi bi xi Oją gue da zøm bʉ
rá ngu ra Cornelio. Bi 'yęna:

[5] —Mí 'bʉcä bʉ ra hnini Jope, nɛ mí
yągä'be Oją. Dá nugä tengu'bʉ dá 'uį, bá
cąh mahęts'i tengu n'da ra the'bø't'e. Nɛ
bá cąi mfɛnt'i goho yʉ́ ts'ąt'i, nɛ bi zøpʉ
dí 'bʉi. [6] Nu'bʉ má handi dá nu hønt'a go
'bɛ'a má zu'uę 'bʉcua ja ra häi. Dá nu'ʉ ja
goho yʉ́ gua, yʉ zu'uę nɛ yʉ zate nɛ mi'da.
Nɛ dá nu yʉ pozʉ nɛ yʉ doja. [7] Nɛ dá ø'a
n'da ra nde bi xiqui: "Pedro, dami ndants'i
gui hyo gue gui sa," bi 'yęngui. [8] "Hin'na
ma Hmu," dá ęmbi, "nguetho nją̨m'bʉ dá
sagä a man nin t'ędi ngue hin ga sahe."
[9] Pɛ nu ra nde mahęts'i bi xiqui mahøn'a:
"Pɛ 'yo guí ęna hingui ho 'bɛ'a dí sändä da
ts'a, ngue gätho dá hocä yʉ," bi 'yęngä a
ra nde. [10] Nhyundį bi 'yøt'e njabʉ, bi mba
ra 'bø't'e bʉ mahęts'i bʉya. [11] Nɛ 'bexque
gue'a ra pa bi zøpʉ hyu yʉn 'yohʉ bʉ ja ra
goxthi guepʉ dám 'bʉcä, gue yʉm 'bɛhni
bá nɛxpʉ Cesarea, nɛ bi hyongui. [12] Nɛ nu'a
rá Hogandąhi Oją bi xiqui ga tɛnni, nɛ nte
mán t'änni ga änni. Nɛ 'bäcua ya 'dato yʉ
'yęc'yɛi ngue dá mbähmbe. Nɛ dá cʉthe bʉ
ja rá ngu n'da ran 'yohʉ í Cornelio. [13] Nɛ
nu'a bi xije gue bi nu n'da rám 'bɛhni Oją
mahęts'i mí 'bäpʉ ja rá ngu, gue bi xifi da
mbɛnpʉ ja ra hnini Jope 'da yʉn 'yohʉ, da
'yänni nanguecä. [14] Nɛ bi xifi gue ga xifi
hague dán zä dim pøhø, nɛ'ʉ 'bʉpʉ rá ngu.
[15] Nɛ nu'bʉ mí jua'a bi xic ra Cornelio, dá
dʉ'mi dá zocä bʉya. Nɛ nu'bʉ má dʉ'mi
dá mangä, nu rá Hogandąhi Oją bá ęhɛ nɛ
bi gohmbʉ ʉ mí 'bʉpʉ bʉya, tengutho bi
'yørcahʉ rá mbʉdi thoho. [16] Nɛ nubʉya dá
bęngä rám hma ra Hmu Jesús nu'bʉ mim
ma: "Nu ra Xuua bi xixyą ahʉ ra dehe,
pɛ nugä ga 'da ahʉ rá Hogandąhi Oją," bi
'yęngähe ra Jesús, bi 'yęn'a ra Pedro.

[17] Nɛ xø bi 'yęna:

—Nu'bʉ n'dat'a ran t'unni bi un Oją ʉ,
tengutho bi 'dajʉ 'bʉ ya xtá ęc'yɛihʉ ra
Hmu Jesucristo, ha da zä ga sɛrpä a in nde
da 'yøt' Oją, bi 'yęn'a ra Pedro.

[18] Nu'bʉ mí 'yø'ʉ yʉ 'yęc'yɛi 'bʉpʉ
Jerusalén 'bɛ'a bi man ra Pedro, him mam
bi zʉi pɛ bi 'yęspa Oją, nɛ bi 'yęn'ʉ:

—A, njabʉ øt Oją 'bʉ, gue nɛ'ʉ yʉ ją'i
hing yʉ judío di japi di päh yʉ́n 'yomfęni
nangue yʉ́ ts'oqui, ngue nɛ'ʉ din ja ra
temazại ʉ, bi 'yęn'ʉ.

Nu yʉ 'yęc'yɛi dim pɛti bʉ Antioquía

[19] Nu'ʉ 'da yʉ 'yęc'yɛi ngue bi nu ran ʉnbi
bʉ Jerusalén 'bʉ mí mba ntho ra Esteban,
bin 'uęxt'ʉ. Nu'ʉ 'da bi mba bʉ n'danni yʉ
häi Fenicia nɛpʉ Chipre nɛpʉ ja ra hnini
Antioquía. Bi man rán ho ma'da'yo ra
Cristo bʉ bim 'bʉi, pɛ hønt'ʉ yʉ́ mijudíohʉ
bi xifi. [20] Pɛ nu'bʉ mí zøm bʉ Antioquía 'da
yʉ mɛngu bʉ Chipre nɛpʉ Cirene, bi zo'ʉ
hing yʉ judío, gue nɛ'ʉ bi xifi nangue ra
Hmu Jesús. [21] Nu'ʉ mí ja ra ts'ɛdi xʉn ho
nangue Oją ʉ, janangue'a xʉn ngu yʉ ją'i
hing yʉ judío bi 'yęc'yɛi, bi hyɛsɛ yʉ́ t'ęc'yɛi,
nɛ bi dɛn'na ra Hmu.

[22] Nɛ bi 'yø'ʉ yʉ 'yęc'yɛi 'bʉpʉ Jerusalén
gue bi 'yęc'yɛi ʉ 'da hing yʉ judío bʉ Antio-
quía. Janangue'a bi mbɛnpʉ a ra Bernabé.
[23] Nɛ nu'bʉ mí zøm bʉ, bi nu ngue i nu rá
mate Oją yʉ ją'i i 'bʉpʉ. Bin johya rá mbʉi
ra Bernabé bʉya, nɛ bi zofo, bi xifi hin da
hyɛgui, pɛ din 'yomanho bʉ ja rá 'yu Oją, nɛ
da 'yørpa rá 'bɛfi Oją ngue gätho yʉ́ mbʉi.
[24] Nuna ra Bernabé n'da ra hocją'i na, nɛ
mí hą rá ts'ɛdi xʉn ho rá mbʉi nangue rá
Hogandąhi Oją in 'youi, nɛ mí ęc'yɛi xʉn ho.
Janangue'a xʉn ngu mi'da yʉ ją'i bi 'yęc'yɛi
ra Hmu.

[25] Nubʉya, bá pøm bʉ ra Bernabé, bi mba
bʉ Tarso bi hyom bʉ ra Saulo. Nɛ nu'bʉ mi
dịni, bi zixpʉ Antioquía. [26] Nɛ n'dajɛya bám
'bʉhmi bʉ, nɛ mi pa bʉ ja ram pɛti nɛ bi
xänbi xʉn ngu yʉ ją'i. Guepʉ ra mbʉdi bi
t'ęmbi yʉ cristiano ʉ yʉ 'yęc'yɛi, gue mí nde
da ma, i tɛn ra Cristo ʉ.

[27] Nu'ʉ yʉ pa ʉ, bá nɛxpʉ Jerusalén 'da
yʉ pøngahyą, bi mba bʉ Antioquía. [28] Nu'a
n'da í Agabo, bi ndants'i bim 'bäpʉ madím
pɛti yʉ 'yęc'yɛi, nɛ bi ma con rá ts'ɛdi rá
Hogandąhi Oją. Bi ma gue din ja ra thuhu
gätho ra ximhäi. Nɛ nuna bin ja 'bʉ mim
hmuts'ʉt'abi bʉ Roma a ra Claudio. [29] Nɛ
nu'bʉ mín ja ra thuhu, nu'ʉ yʉ 'yęc'yɛi bʉ
Antioquía bi zänni hangu na ngu ts'ʉ ra
mbɛti da bądi n'da ngu n'da, gue da 'bɛnpa
ʉ yʉ́ mi 'yęc'yɛihʉ 'bʉpʉ ra häi Judea, ngue

da mbäx'i ts'ʉ. 30 Nɛ ngubʉ bi 'yøt'e, bi
mbɛnpa ra mbɛti ʉ yʉ́ ngʉrpi yʉ 'yɛ̨c'yɛi bʉ
Judea, bi hyąx'a ra Bernabé nɛ ra Saulo.

12

Bi tho ra Jacobo nɛ bi mba mfɛnt'i ra
Pedro

1 Nu'ʉ yʉ pa ʉ, nu ra ts'ʉt'abi Herodes
bi manda da mba mfɛnt'i yʉ 'yɛ̨c'yɛi, bi
dʉ'mi di ʉnba ʉ. 2 Nɛ bi manda ngue bi
tho ra Jacobo rán 'yohʉ ra Xuua, ra juai
í tho a. 3 Nu'bʉ mi bąh ra Herodes gue i
numanho yʉ judío hing yʉ 'yɛ̨c'yɛi gue bi
hyo ra Jacobo, bi bɛnt'a ra Pedro, nɛ bin
thɛui n'da ra dąmpɛti mí sänba Oją ʉ yʉ
israel, t'ɛ̨mbi dąbaxjua. 4 Janangue'a him
'bex bi tho ra Pedro, pɛ bi jot'a fädi. Nɛ
bi manda 'dɛ'ma 'dato yʉ́ dofʉi ra Herodes
di jamansu ra goxthi, 'da'i goho n'da cʉt'i.
Mím bɛ̨n'a ra Herodes xtán zixpʉ 'bʉh yʉ
ją'i, mí ɛ̨na xtá hyo bʉ 'bʉ mí gua'a ram pɛti
ran dąbaxjua. 5 Nu ra Pedro guexta'a mí pa
m'bädi xʉn ho bʉ ja ra fädi, pɛ nu yʉ́ mi
'yɛ̨c'yɛihʉ bim pɛti, nɛ ɛ̨mmɛ bin yąhʉ Oją
nangue ra Pedro.

Oją bi gʉc'a ra Pedro nu'bʉ mí ofädi

6 Nu ra xui a gue mi ɛ̨n'a ra Herodes xtán
gʉc 'bʉ mí hyats'i, nu ra Pedro mi cät'inde
yoho yʉ dofʉi, nɛ nu'a, nthu't'i yoho yʉ
cadena, nɛ bin ąha. Nɛ xø mí 'bäpʉ mi'da yʉ
dofʉi bʉ ja rá goxthi ra fädi. 7 N'dahmantho
bi zøpʉ 'bʉh ra Pedro n'da rám 'bɛhni ra
Hmu mahɛ̨ts'i. Nɛ bi nɛcpʉ mbo ra fädi.
Nu ram 'bɛhni bi 'yąnba rá hyo ra Pedro, bi
'yä'a, nɛ bi 'yɛ̨mbi:

—Ndants'a n'dihi, bi 'yɛ̨mbi.

Nu yʉ cadena bi xosɛ gue'a mán thu't'i rá
'yɛ. 8 Nɛ nu ram 'bɛhni bi 'yɛ̨mp'a mahøn'a:

—Dami tʉ't' ni ngʉ't'i nɛ gui 'yʉ't' ni
thi̧xfani.

Nu ra Pedro bi 'yøt'e tengu bi si'a. Nɛ xø
bi 'yɛ̨mbi:

—Hye ni dąpahni nɛ gui tɛngui.

9 Nu ra Pedro bi dɛn'na ram 'bɛhni, bi
bøm bʉya. Pɛ him mí pą 'bʉ majuąni gue'a
rám 'bɛhni Oją bi zits'i, uague tengu'bʉ bi
'ui̧tho. 10 Nɛ nu'bʉ mi thopʉ bí 'bäh rá
mbʉdi yʉ mbädi, nɛ bi thopʉ ná yoho 'bäh
yʉ mbädi, bi zøm bʉ bí ja ra jut'it'ɛgui bʉ
ja ra 'yu ní mba bʉ hnini. Bi xosɛ ra jut'i
nɛ bi bøm bʉya. Nɛ nu'bʉ min 'yo bʉ 'yu,
bi 'ue'a rám 'bɛhni Oją, bi ts'o'a ra Pedro
bʉya. 11 Nu'a ra Pedro, nu'bʉ mi bądi 'bɛ'a
gätho bin ja, ngue majuąni nɛ hing ra t'i̧, bi
'yɛ̨nsɛ:

—Dí pąsɛgä ya gue ra Hmu mahɛ̨ts'i bá
pɛhna n'da rám 'bɛhni, nɛ bá jʉgä bʉ ja
rá ts'ɛdi ra ts'ʉt'abi Herodes, nɛ bi yąngä
nangue 'bɛ'a nde xtá 'yørcä ma mijudíohe,
bi' yɛ̨nsɛ ra Pedro.

12 Nɛ nu'bʉ mín 'yomfɛ̨ni ts'ʉ, bi mba bʉ ja
rá ngu ra María, rá mbe ra Xuua Marcos, nɛ
xʉn ngu madím pɛti bʉ, i yąhʉ Oją nangue
ra Pedro. 13 Nɛ nu'bʉ madí jät ra jut'i bʉ
thi ja ra mbä't'i, bi mba bʉ n'da ra hmute,
ra 'yɛ̨hɛ, í Rode, gue da bądi to'o i 'bäpʉ.
14 Nɛ nu'bʉ mí 'yørpa rá nde ra Pedro, bi
bądi to'o, nɛ ɛ̨mmɛ madí johya. Pɛ him 'bex
bi xocuabi nguetho in nde m'bɛt'o bi xi'a
n'dihi yʉ ją'i 'bʉpʉ, gue 'bäpʉ ra Pedro bʉ
ja ra goxthi. 15 Nu yʉ ją'i bi 'yɛ̨mbi:

—Guí häte.

Pɛ nu'a ra hmute guexta'a mi ma gue
gue'a ra Pedro. Nɛ nu'ʉ bi ma:

—Gue'a rán dąhi a.

16 Pɛ nu ra Pedro bi thoc thoho di jät ra
jut'i, nɛ nu'bʉ mi xocpi nɛ bi nu gue gue'a
ra Pedro, bi hyonya thoho ʉ. 17 Pɛ nu'a ra
Pedro bi uąnba rá 'yɛ, ndepe din hɛ̨. Nɛ bi
xifi ha án zä bi gʉcpʉ ja ra fädi ra Hmu. Nɛ
bi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ ją'i:

—Dami xihmbʉ a man'da ra Jacobo, gue
ra Santiago a, nɛ'ʉ mi'da yʉ 'yɛ̨c'yɛi 'bɛ'a
bin ja, bi 'yɛ̨na.

Nɛ bi bøn'a ra Pedro bi mba n'danni.

18 Nu'bʉ mi hyats'i, ɛ̨mmɛ bin ja ran cui,
gue'da xnin 'yänthoho yʉ dofʉi, nguetho
him bi bądi 'bɛ'a bin ja ra Pedro. 19 Nɛ nu ra
Herodes bi manda dí honi pɛ him bá thi̧ni.
Nɛ nubʉya bi 'yän'dʉ yʉ mbängoxthi hague
bin ja, nɛ bi manda ngue da tho'ʉ bʉya.
M'bɛjua bi bøn'a ra Herodes ra häi Judea, bi
mba bʉ ja ra hnini Cesarea, nɛ bám 'bʉpʉ.

Bi du a ra Herodes

20 Nɛ nu ra Herodes ɛ̨mmɛ mí numan'ʉ yʉ
ją'i 'bʉpʉ ra hnini Tiro nɛpʉ Sidón. Pɛ nu
yʉ ją'i bim pɛti, pɛ m'bɛt'o bin amigohʉ ra
Blasto, rám fäts'iui ra ts'ʉt'abi Herodes. Nɛ
bi sih ra Blasto din hocpahʉ a ra Herodes,
nguetho jatho dí nɛxpʉ 'bɛ'a da zi yʉ ją'i bʉ
bí ja rá häi ra Herodes. 21 Janangue'a bi zän
man'da ra pa bʉya, nu yʉ ją'i bim pɛti. Nu
ra Herodes bi hye rá pahni ɛ̨mmɛ xʉn ho, nɛ

bi hyupʉ ja rá mɛxa, nɛ bin høt'ahyą. 22 Nɛ
ɛ̨mmɛ bi mbahni yʉ ją'i nɛ bi 'yɛ̨n'ʉ:
—Hing rá nde n'da ran 'yohʉ bʉ na yą nʉ,
pɛgue rá nde n'da ra oją, sä ɛ̨n'ʉ.
23 'Dahmantho n'da rám 'bɛhni Oją
mahɛ̨ts'i bi japi 'bex bin zäman'ʉ ra
Herodes, nguetho him bi ma ngue hinga
gue'a Oją a, him bi 'yɛ̨spa Oją. 'Bex bi nɛqui
yʉ zu'uɛ̨ mbo rá foho, bi du bʉya.
24 Pɛ nu rám Hman Oją bi thoqui bi hma,
gätho bʉ n'danni bi 'yøh rám Hman Oją yʉ
ją'i.
25 Nu ra Bernabé nɛ ra Saulo, nu'bʉ mi
guah yʉ́ 'bɛfi, gue bi sifi da hyąx ra mbɛti bʉ
Jerusalén, bá peng bʉya, bán 'yohʉ ra Xuua
Marcos, bi zøpʉ Antioquía mahøn'a.

13

Nu ra Bernabé nɛ ra Saulo bi dʉmp'
yʉ 'bɛfi ngue bi mamp rám hman Oją bʉ
n'danni yʉ häi
1 Nubʉ ra hnini Antioquía mi 'bʉpʉ yʉ
'yɛ̨c'yɛi ngue nzą̨i dim pɛti. 'Da'ʉ yʉ pøn-
gahyą, nɛ 'da'ʉ yʉ xänbate. Mí 'bʉpʉ ra
Bernabé, nɛ Simón t'ɛ̨mbi Negro, nɛ ra
Lucio ra mɛngu bʉ Cirene. Nɛ mí 'bʉpʉ ra
Manaén, nu'a 'darpʉ bi mba ma tedeui ra
Herodes rá ts'ʉt'abi ra häi Galilea, nɛ mí
'bʉpʉ ra Saulo. 2 N'da ra pa nu'bʉ mí 'yøt'
ram pɛti ʉ, nɛ mí ɛ't' yʉ́n ts'ihmɛ, nɛ nu'a
rá Hogandąhi Oją bi 'yɛ̨mp'ʉ:
—Dami 'uejʉ ya yoho yʉn 'yohʉ, ra Bern-
abé nɛ ra Saulo, nguetho xtá huanhdä ʉ da
'yøt' ra 'bɛfi dá xifi, bi 'yɛ̨mbi.
3 Nu'bʉ mí 'yɛ't' yʉ́n ts'ihmɛ mahøn'a, bi
'yäp rám fäts'i Oją 'bʉ mí dospa rá yą ra
Bernabé nɛ ra Saulo.
Bin 'yɛ̨hmbʉ bʉya:
—Oją da zix ahʉ, bi 'yɛ̨mbi.

Nu'ʉ bi 'bɛhni bi mam bʉ rám Hman Oją
bʉ Chipre
4 Nubʉya nu rá Hogandąhi Oją bi zix'a ra
Bernabé nɛ ra Saulo, bi mba bʉ ra hnini
Seleucia. Nu'bʉ mí nɛxpʉ, bi hyu ra barco,
bi mba bʉ ra häi Chipre, ra t'ʉhäi i ja bʉ
made ra deją. 5 Nɛ nu'bʉ mi zøm bʉ ra hnini
Salamina, bi mam bʉ rám Hman Oją bʉ ja yʉ́
nią yʉ judío. Nɛ ra Xuua Marcos mín 'yohʉ
nɛ bim fäxpʉ. 6 Nu'bʉ mi thopʉ gätho ra häi
Chipre, bi zøm bʉ ja yʉ́ hyodi ra hnini Pafos.
Nɛ bin tɨmhbʉ n'da ra judío gue ra bądi, ɛ̨na
rá pøngahyą Oją pɛgue ra hyäte a, nu rá
thuhu í Barjesús. 7 Nu'a mín 'youi bʉ ja rá
'bɛfi ra Sergio Paulo, rá ts'ʉt'abi ra häi bʉ.
Nu'a ra Sergio Paulo n'da ran 'yohʉ ɛ̨mmɛ
mí ja rán 'yomfɛ̨ni xʉn ho. Nu'a bi zohna ra
Bernabé nɛ ra Saulo nguetho nde da 'yøh
rám Hman Oją. 8 Pɛ nu ra bądi Barjesús,
n'dat'a ra Elimas, bi 'yʉ't'a ra ts'ʉt'abi,
nguetho hingui ndepe da 'yɛ̨c'yɛi a i sifi, nɛ
bin junthʉ a ra Bernabé nɛ ra Saulo. 9 Nu
ra Saulo, n'dat'a ra Pablo a, n'youi xʉn ngu
ra ts'ɛdi nangue rá Hogandąhi Oją a, ɛ̨mmɛ
bi hyɛ̨t'a ran 'yohʉ ngue ra bądi. 10 Nɛ bi
'yɛ̨mp'a:
—Nu'i gra ndøhyäte ɛ̨mmɛ guín 'youi
gätho 'bɛ'a xʉn ts'o. Nu'i gra ts'ʉnt'ʉ i ra
dąmants'o. Nu'i gadí ʉcua 'ʉ gätho xʉn ho.
Ha nją̨m'bʉ gui 'yɛ'ts'a gní xih yʉ ją'i hingui
ho 'bʉ da dɛn Oją. 11 Nuya da 'yøt'a'i ran
ʉnbi ra Hmu mahɛ̨ts'i. Gan xädä gue hin da
zä gui nu ran nɛqui 'da yʉ pa, bi 'yɛ̨mp'a ra
Pablo.
'Bex bin xädä, bi gą 'bɛxui rá dä, nɛ bi
hyoni to'o da gʉrpa rá 'yɛ'a bʉya. 12 Nu'bʉ
mí nu'a ra ts'ʉt'abi 'bɛ'a bin ja, bi hyonya
thoho, 'bex bi 'yɛ̨c'yɛi bʉya, nguetho ya bi
bądi majuąni a rán xädi ra Hmu mahɛ̨ts'i
ngue mím man'a ra Pablo.

Ra Pablo nɛ ra Bernabé nubʉ ra hnini
Antioquía, gue ra häi Pisidia
13 Nu ra Pablo nɛ'ʉ mín 'yohʉ bi hyu ra
barco, bi nɛxpʉ Pafos nɛ bi zøm bʉ Perge
bʉ ja ra häi Panfilia. Pɛ nu ra Xuua Marcos
bá ɛ̨'a, bá sotho ʉ mín 'yohʉ, nɛ bá peng
mahøn'a bʉ Jerusalén. 14 Nu ra Pablo nɛ'a
ra Bernabé mín 'youi, bi nɛxpʉ Perge bi
mba bʉ man'da ra hnini Antioquía bʉ ra häi
Pisidia. Nɛ nu'bʉ mi zøn ra pa ran säya,
bi yʉrpʉ ja rá nią yʉ judío nɛ bi hyupʉ
ʉ. 15 Nu'bʉ mi gua'a man'ʉ 'bʉpʉ, ngue
rá søcuą yʉ́n t'ɛ̨di yʉ judío nɛ rá søcuą yʉ
pøngahyą, nu'ʉ di jamansu bʉ ja ra nią bi
xi'a ra Pablo nɛ ra Bernabé:
—N'yohʉ aui, nu'bʉ ja aui ts'ʉ n'da ran
zofo, dami xije ts'ʉ.
16 Bi ndants'a ra Pablo bʉya, bim 'bäi, bi
uąn rá 'yɛ ngue ndepe da 'yøh yʉ ją'i, nɛ bi
'yɛ̨mbi:
—N'yohʉ ahʉ ma mi'israelhʉ, nɛ gätho
ahʉ guín numansuhʉ Oją, dami 'yøhmbʉ
ya. 17 Nu'a Oją gue dí tɛnhdʉ dyʉ israelhʉ,
bi huan'dʉ mam bombøtahʉ nɛ bi japi bin
xąndi xʉn ngu nu'bʉ mí 'bʉpʉ ra häi Egipto,

nɛ mí 'bʉpʉ tengu yʉ n'dan'yo ją'i. Nɛ nu Oją bʉya bá jʉc'ʉ nangue rá ts'ɛdi bʉ mi 'bʉi. 18 Nɛ madague'a him madí däp Oją yʉ́ mbʉi ʉ 'bʉ min 'yo mbɛ nyote njɛya bʉ ma'ueni ʉ, pɛ guehma bin ja rá yembʉi Oją. 19 Nɛ bi un'na ra häi Canaán ʉ ma mi'israelhʉ gue di manda zɛhɛ, 'bʉ mí jua'a bi hyo'ʉ yoto yʉ nde xmí 'bʉpʉ. Nɛ bin zą̨m bʉ ma mi'israelhʉ bʉya. 20 Nu Oją bʉya bi japi bim 'bʉh yʉ́ zɛ'mi, nɛ goho cɪɛnto nɛ yote ma'dɛt'a njɛya madí manda ma mi'israelhʉ, asta gue'bʉ go mím 'bʉh ra pøngahyą Samuel. 21 M'bɛjua bi ndesɛ yʉ ją'i n'da ra hmuts'ʉt'abi di manda ʉ. Nɛ bi jap Oją a ra Saúl dim hmuts'ʉt'abi bʉya. Nu ra Saúl, rá ta a ra Cis, gue rám bombøta ra Benjamín mí 'bʉh maya'bʉ. Nɛ nu'a ra Saúl bim hmuts'ʉt'abi yote njɛya. 22 Nu'bʉ mi 'uec Oją ra Saúl bʉya, bi japi bim hmuts'ʉt'abi ra David. Nɛ mi man Oją, bi 'yę̨na: "Nuna ra David, rá ts'ʉnt'ʉ a ra Isaí, ę̨mmɛ dín numanho, nguetho da 'yørca a ma pähä nɛ 'bɛ'a gätho dín nde," bi 'yę̨n Oją, bi 'yę̨n'a ra Pablo 'bʉ mín zo'ʉ yʉ́ mijudíohʉ bʉ ra hnini Antioquía, ra häi Pisidia.

23 Nɛ bi thoqui bi man ra Pablo, bi 'yę̨na:

—Nɛ gue'a ra David rám bom'bɛto na ra Jesús gue bá pɛncahʉ Oją, ma pørpatehʉ dyʉ israelhʉ, dyʉ judíohʉ, tengu mí man Oją maya'bʉ. 24 Ya ma guepʉ di dʉmp'rá 'bɛfi ra Jesús, nu ra Xuua mí xih ma mi'israelhʉ gue din xixyą to'o gätho bi päh yʉ́ mbʉi nangue yʉ́ ts'oqui. 25 Nu'bʉ mi ts'ʉtho da du a ra Xuua, nu'a mí mam buya: "Nu'a gá bę̨mhbʉ gue guecä pɛ hinga guecä. Pɛ m'bɛjua ba ę̨hɛ, nɛ hin dí sʉcä tengu a, nguetho ę̨mmɛ xʉn hę̨ts'i rá ts'ɛdi a," mí ę̨n'a ra Xuua, bi 'yę̨n'a ra Pablo.

26 Nɛ bi thoqui bi man ra Pablo, bi 'yę̨na:

—Man 'yohʉ ahʉ, yʉ́m bom'bɛtojʉ ra Abraham, nɛ mi'da ahʉ gue nɛ'ahʉ guí numansuhʉ Oją, guejʉ bá pɛncahʉ na rám hma Oją, nɛ i ma hague dán zä di pøjʉ. 27 Pɛ nu ma mɛnguhʉ mí 'bʉpʉ Jerusalén, nɛ yʉ́ ngʉrpi ʉ, him mi pądi gue gue'a ra Jesús mí o't' yʉ pøngahyą, madague'bʉ i hmam bʉ ja ma nijąhʉ gätho yʉ́ pa ran säya. Janangue'a bi 'yørpa ra Jesús tengu mán t'o't'i 'bʉ mí yąpi gue da hyo. 28 Nu ra Jesús nte min dupate, pɛ bi si'a ra Pilato gue di manda da tho. 29 Nɛ nu'bʉ mí 'yørpe 'bɛ'a gätho mán t'o't'i bʉ ja rám hman Oją, nɛ m'bɛjua bʉya bi mba ma cą'mi bʉ ja ra pont'i, nɛ bi t'ägui. 30 Pɛ nu Oją m'bɛjua ts'ʉ bi xoxpʉ 'bʉ'ʉ xʉn du. 31 Nɛ nu yʉn 'yohʉ mín 'yohʉ mam'bɛt'o a ra Jesús 'bʉ mí nɛxpʉ ra häi Galilea, nɛ bi mba bʉ ra dąhnini Jerusalén, nɛ guet'ʉ i xih yʉ ją'i ʉ ya.

32 Nɛcä'be dí xi ahʉ ya nangue ra Jesús, ran ho ma'da'yo gue'a mí xi Oją ʉ ma bøtahʉ 'bʉ mí ma gue 'bɛ'a majuąni din ja. 33 Nɛ gue'a bin ja a ya. Gue bi jącuahʉ 'bʉ mí xox'a ra Jesús, gue gueju dyʉm bom'bɛtojʉ ʉ bi xi Oją majuąni. Tengu mán t'o't'i bʉ ja rám Hman Oją, ná yoho ra Salmo, i ę̨na: "Nuya nam pa ya, dí ę̨'ts'i'i, da nu'ʉ yʉ ją'i ya gue majuąni ma Ts'ʉnt'ʉ i," mí ę̨n Oją 'bʉ mi 'yę̨na, bi 'yę̨n'a ra Pablo.

34 Nɛ xø bi 'yę̨n'a ra Pablo:

—Nɛ bi xox Oją a ra Jesús 'bʉ mí du, nɛ hin da du mahøn'a. Nɛ gue'a bi man Oją, 'bʉ mi 'yę̨na: "'Dat'a ra hoganjąpi ga 'da'i tengu dá xih majuąni ra David," bi 'yę̨n Oją, bi 'yę̨n'a ra Pablo.

35 Nɛ xø bi 'yę̨na:

—Nɛ gue'a bi mam bʉ man'da ra Salmo gue bi 'yo't'a ra David, bi xi Oją: "Hin gui jap'a ni Hoga Ts'ʉnt'ʉ da 'ya a rá ngøc'yɛi," bi 'yę̨mbi. 36 Pɛ nu ra David nu'bʉ mí jua'a rá 'bɛfi ngue bi 'yørpa rá pähä Oją gätho mí 'bʉcua ja ra häi, bi du. Nɛ 'darpʉ yʉ́n 'yägui yʉ́ bøta bi t'ägui, nɛ bi 'ya bʉ rá ngøc'yɛi a bʉya. 37 Pɛ nu'a rá ngøc'yɛi ra Jesús, bi xox Oją a, him bi 'ya a. 38 Ma cu ahʉ, dín nde ahʉ gui pąhmbʉ, nangue ra Jesús i jajʉ ra punbi nangue ma ts'oquihʉ, nɛ gue'a dí xi ahʉ a ya. 39 Hønt'a go to'o gahʉ ga däp ma mbʉihʉ a ra Jesús, din jajʉ ra punbi gätho ma ts'oquihʉ. Nɛ madague'a dí øthʉ yʉ́n t'ę̨di ra Moisés bi xi Oją, pɛ hinga gue'ʉ dí punga ma ts'oquihʉ ʉ. 40 Dami 'yę̨c'yɛihʉ ra Cristo ya, janangue'a hin gui nuhʉ 'bɛ'a bi man yʉ pøngahyą bʉ ja rám Hman Oją, nu'bʉ mí ma:

41 Damin 'yomfę̨nihʉ ts'ʉ a gnán thennate thohʉ,
nguetho dí øt'ä n'da ra 'bɛfi nuįxte yʉ pa jabʉya guí 'bʉhmbʉ.
Pɛ nu'bʉ hin gui 'yę̨c'yɛihʉ 'bʉ 'bo'o i xi ahʉ, gui hyonya thohohʉ 'bʉ bi mba ma ʉn'ni ahʉ, nɛ gui tuhʉ bʉya.
Gue'a mí man yʉ pøngahyą 'bʉ mí 'yę̨n Oją, bi 'yę̨n'a ra Pablo.

42 Nɛ nu'bʉ mí bøm bʉ ja ra niją ra Pablo
nɛ'a mín 'youi, nɛ nu'ʉ 'da gue madim pɛti
bʉ bi 'yäp ra mate gue da xih mahøn'a 'bʉ ni
yoto ʉ, tengu xí xih ya. 43 Nɛ nu'bʉ mí gua'a
ram pɛti bʉ ja ra niją, xʉn ngu yʉ́ mijudíohʉ
nɛ'ʉ i ɛ̨c'yɛi tengu yʉ judío, bi dɛn'na ra
Pablo nɛ ra Bernabé. Nu ra Pablo nɛ ra
Bernabé bi xifi ngue di thoqui da 'yɛ̨c'yɛi ra
Jesús, gue dí 'dajʉ rá mate Ową a.

44 Janangue'a nu'bʉ mí zøn'a hyąto pa
bʉya, ngue ra pa ran säya, mbɛ gätho na
ngu yʉ ją'i 'bʉpʉ ja ra hnini bim pɛti bʉ,
ngue da 'yøh rám Hman Ową mahøn'a. 45 Pɛ
nu'bʉ mi nu'ʉ yʉ judío ngue ní mba bʉ ja
yʉ́ niją gätho yʉ ją'i, nɛ bin sɛya ʉ bʉya. Nɛ
bin junthʉ ra Pablo nɛ mí ɛ̨n'ʉ him majuąni
a bi ma, nɛ bi c'ąman'ʉ a. 46 Nu ra Pablo nɛ
ra Bernabé bi hyut'ran zambʉi nɛ nts'ɛdi bi
ma:

—Bi zän Ową m'bɛt'o thoho bi sijʉ rám
Hman Ową dyʉ judíohʉ, nɛ hin gá hyąmhbʉ.
Janangue'a hin nin sähʉ gui hyąmhbʉ ra
temazą̨i. Pɛ ga mbähmbe ga xihmbe yʉ
ją'i hing yʉ judío ya. 47 Nguetho ra Hmu
mahɛ̨ts'i bi mbɛncähe nɛ mi ma:

Ya dá pɛnh'nahʉ gui xihmbʉ yʉ ją'i hing yʉ
judío, din ja ran nɛqui yʉ́ mbʉi.

Nɛ gätho ra ximhäi gui mamhbʉ hague dán
zä ga yąnba yʉ́ te yʉ ją'i,
nɛ gue'a bi xije ra Hmu a, bi 'yɛ̨n'a ra Pablo.

48 Nɛ nu'bʉ mí 'yøh yʉ ją'i ngue hing yʉ
judío 'bɛ'a bi man ra Pablo, bin johya yʉ́
mbʉi, nɛ bi 'yɛ̨na:

—Xʉn ho rám Hman Ową, bi 'yɛ̨n'ʉ.

Nɛ bi 'yɛ̨c'yɛi to'o gätho mán thahni gue
din t'un'na ra temazą̨i. 49 Nɛ nu rám Hman
Ową, ya gätho bʉ ja ra häi Pisidia bi hma.
50 Pɛ nu'ʉ 'da yʉ judío bi parpa ʉ 'da yʉ xisu,
gue'ʉ 'da mí søm bʉ ja yʉ́ niją nɛ mí pa
nt'ɛ̨spi bʉ ja ra hnini, nɛ'ʉ mi'da yʉn 'yohʉ
gue yʉ ngʉrpi bʉ ja ra hnini. Nɛ nu'ʉ bi
ʉcpa ra Pablo nɛ ra Bernabé bʉya, nɛ bi
xifi da bøm bʉ ja yʉ́ häi. 51 Janangue'a nu
ra Pablo nɛ ra Bernabé bi huąc yʉ́ gua yʉ
fonthäi, ngue n'da ra hmɛpya nde da ma,
da nu rán thɛui a bi 'yøt'ʉ. Nɛ bi mba bʉ ja
ra hnini Iconio bʉya. 52 Pɛ nu yʉ 'yɛ̨c'yɛi bʉ
Pisidia ɛ̨mmɛ bin johya, nɛ bi hyą ra ts'ɛdi
xʉn ho nangue rá Hogandąhi Ową.

14

Ra Pablo nɛ ra Bernabé nubʉ ra hnini
Iconio

1 Nubʉ Iconio, bi yʉrpʉ ra Pablo nɛ ra
Bernabé bʉ ja yʉ́ niją yʉ judío, nɛ bi
mam bʉ a rám Hman Ową. Nɛ bi ma xʉn
ho, janangue'a xʉn ngu yʉ́ mijudíohʉ bi
'yɛ̨c'yɛi, nɛ'ʉ yʉ ją'i gue hing yʉ judío. 2 Pɛ
nu'ʉ 'da yʉ judío ngue him bi 'yɛ̨c'yɛi ɛ̨mmɛ
madin 'yʉthʉ ʉ hing yʉ judío, bim parbi
da zʉ'ʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛi. 3 Pɛ nu ra Pablo nɛ ra
Bernabé nya'a bim 'bʉpʉ, nguetho xʉn ngu
bi 'yɛ̨c'yɛi bʉ, nɛ bi hyut' ran zambʉi bi ma
nangue ra Hmu mahɛ̨ts'i. Nu ra Hmu bi un
yʉ́ ts'ɛdi ʉ ngue da 'yøt' yʉ hmɛpya nɛ yʉn
t'øt'e nuɨxte, guepʉ da bąh yʉ ją'i, Ową in
'yohʉ ra Pablo nɛ ra Bernabé. 4 Pɛ nu yʉ
ją'i bʉ ja ra hnini bin heque. 'Da'ʉ bi dɛn
yʉ judío hing yʉ 'yɛ̨c'yɛi, nɛ 'da'ʉ bi dɛn ra
Pablo nɛ ra Bernabé. 5 Janangue'a, nu yʉ
ngʉrpi bʉ ja ra hnini bi un ran t'ɛ̨di ʉ hing
yʉ 'yɛ̨c'yɛi, yʉ judío ʉ'da, hing yʉ judío ʉ
'da, gue da zʉ'ʉ, nɛ di bat'ado ʉ. 6 Pɛ nu
ra Pablo nɛ ra Bernabé, 'bʉ mí bądi 'bɛ'a
nde da 'yørpe, bi 'dagui, bi mba bʉ ja ra
hnini Listra, nɛpʉ ra hnini Derbe nubʉ ra
häi Licaonia. Nɛ bin 'yo gätho ra xɛqui bʉ.
7 Nɛpʉ bá mam bʉ rán ho ma'da'yo ra Cristo
bʉ ʉ.

Bi mba ma bat'ado ra Pablo bʉ Listra

8 Nubʉ ja ra hnini Listra mí 'bʉpʉ n'da
ran 'yohʉ, ra dogua, ngue ya xín jabʉ 'bʉ
mim 'bʉi. Nɛ mí hurpʉ nguetho hin jąm'bʉ
bin 'yo. 9 Nu ran 'yohʉ i øde 'bɛ'a bi man
ra Pablo. Nu'bʉ mí hyɛ̨t a ra Pablo, mí pądi
'bɛ'a mím bɛ̨n'a zʉ dogua, ngue ya i ɛ̨c'yɛi
gue dí hocpa rá gua ya. 10 Janangue'a nu ra
Pablo nts'ɛdi bi ma:

—Ndants'i gam 'bäi.

Nu ran 'yohʉ bʉya 'bex bi zägui bin 'yo.
11 Nɛ nu'ʉ yʉ ją'i, nu'bʉ mín nu 'bɛ'a bi 'yøt'a
ra Pablo, nts'ɛdi bi mbafi, nɛ bin yą yʉ́ nde
'ʉ licaonia, bi 'yɛ̨na:

—Nuya yʉ ową ya, pɛ bi nɛqui tengu'bʉ
yʉn 'yohʉ, bi zøcua ja ra häi dí 'bʉhmbʉ, bi
'yɛ̨n'ʉ.

12 Nu ra Bernabé bi 'yɛ̨mbi tengu rá thuhu
yʉ́ ową zɛhɛ ra Júpiter, ximangutho a ra
Pablo bi 'yɛ̨mbi tengu rá thuhu yʉ́ ową zɛhɛ
ra Mercurio. Nguetho man'da mi yą'a ra
Pablo, nɛ i ɛ̨mbi rá pøngahyą ra Júpiter a ra
Mercurio. 13 Nu'a ra mbäją bʉya, ngue mí

pɛp'a yʉ́ oją Júpiter, mí ja bʉ n'da ra ngu bʉ ndehnini, guepʉ mí thąnde ra Júpiter yʉ ją'i. Nu'a ra mbäją nɛ'ʉ 'da yʉ ją'i bá si yʉn dąni guepʉ 'bʉh ra Pablo nɛ ra Bernabé, ɛ̨mbi ra Mercurio nɛ ra Júpiter, gue da hyo yʉn dąni da mbøspe. Nɛ bá cą yʉ døni, gätho da mbøspe. 14 Pɛ nu'bʉ mí bąh ra Bernabé nɛ ra Pablo 'bɛ'a i nde da 'yøt'ʉ yʉ ją'i, bi yʉrpʉ 'bʉh yʉ ją'i, bi dʉn yʉ́ pahni, ndepe da bąh yʉ ją'i hingui numanho 'bɛ'a nde da 'yøt'ʉ, nɛ bi 'yɛ̨mbi:

15 —N'yohʉ ahʉ hanja ngubʉ gní 'yøthʉ. Nguetho dyʉ́n 'yohʉ thoho'be, pɛ bá ɛ̨'be ua gue dín nde ga xi a'be gui 'yɛs'hʉ 'bɛ'a guí øthʉ, nguetho säti thoho 'bɛ'a guím bɛ̨mhbʉ. Nde'bʉ gui 'yɛs'hʉ gní thąndehʉ ʉ guí ɛ̨mfʉ yʉ oją ua ja ra häi, nɛ gui thąndehʉ majuąni Oją. Nguetho gue'a bi 'yøt' mahɛ̨ts'i nɛcua ja ra häi nɛ ra deją nɛ gätho i ja ua. 16 Nu'ʉ yʉ pa bi thogui, Oją bi hyɛtho yʉ ją'i da 'yøzɛhɛ yʉ́ pähä zɛhɛ. 17 Pɛ nu Oją bʉya zą̨i i urcahʉ rá hogan 'yomfɛ̨ni i ørcahʉ, gue bí pɛnh ra 'ye nɛ di japi din ja ma huąhihʉ, nɛ di 'dajʉ 'bɛ'a dí sihʉ nɛ di 'dajʉ ran johya ma mbʉihʉ, bi 'yɛ̨n'a ra Pablo.

18 Madague'bʉ ngubʉ mí man ra Pablo, pɛ xʉn hɛ̨i bʉ í hɛcpa yʉ ją'i gue hin da mbøspe.

19 Pɛ bi zøm bʉ 'da yʉ judío bá nɛxpʉ ra hnini Antioquía bʉ ja ra häi Pisidia, nɛpʉ Iconio, nɛ nu'ʉ bi parba yʉ ją'i da zʉh ra Pablo nɛ ra Bernabé. Nu yʉ ją'i bʉya bi bat'ado ra Pablo nɛ bi gʉrpʉ häi, bi hyøn'a thi bʉ ja ra hnini, nɛ ɛ̨mbi gue ya bi du. 20 Pɛ nu'bʉ mí zøh yʉ 'yɛ̨c'yɛi bʉ 'bɛn'a ra Pablo, bi ndants' pʉya, nɛ bi mba mahøn'a bʉ ja ra hnini. Nu'bʉ mí hyax bʉya bi mbɛ ra Bernabé bʉ ja ra hnini Derbe.

21 Nubʉ ja ra hnini Derbe bi mamp'a rán ho ma'da'yo ra Cristo, nɛ xʉn ngu bi 'yɛ̨c'yɛi. Nɛ nubʉya, nu ra Pablo nɛ ra Bernabé bá nɛxpʉ, bi thoh mahøn'a bʉ ja yʉ hnini Listra nɛ Iconio nɛpʉ Antioquía bʉ ra häi Pisidia. 22 Guepʉ bi thoqui bi hąt ra ts'ɛdi yʉ́ mbʉi yʉ 'yɛ̨c'yɛi, nɛ bi xifi di thocta a dí 'yɛ̨c'yɛi, nguetho gätho to'o da yʉrpʉ di manda rá ts'ɛdi Oją, jatho da nu xʉn ngu yʉn ʉnbi. 23 Nɛ nubʉya nu ra Pablo nɛ ra Bernabé bi 'yɛ't' yʉ́n ts'ihmɛ 'bʉ mí huan'dʉ din ngʉrpi n'da ngu n'da bʉ ja yʉm pɛti. Nɛ bi 'yäp Oją ngue da mbäx'ʉ yʉ ngʉrpi. Nɛ bi däp'a Oją ʉ gätho na ngu ʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛi gue di jamansu, nguetho bi 'yɛ̨c'yɛi Oją ʉ.

Bá peng bʉ ra Pablo nɛ ra Bernabé bʉ Antioquía ra häi Siria

24 Nɛ nubʉya ra Pablo nɛ ra Bernabé bi thopʉ ra häi Pisidia nɛ bi zøm bʉ ra hnini Perge nubʉ ra häi Panfilia. 25 Nɛ guepʉ bi mamp'a rán ho ma'da'yo ra Cristo. M'bɛjua bʉya bi mba bʉ ra hnini Atalia. 26 Guepʉ bi hyu ra barco bi mba bʉ Antioquía bʉ ra häi Siria, guepʉ ra mbʉdi xí un Oją yʉ́ 'bɛfi ʉ, nɛ xí t'äp rám fäts'i Oją ʉ. Nɛ nuya bi juah ya. 27 Nu'bʉ mi zøm bʉ, bi ma dim pɛti yʉ 'yɛ̨c'yɛi, nɛ bi xifi gätho bi 'yøt'e ngue bi zɛ'a Oją, nɛ bi xifi nɛ'ʉ hing yʉ judío bi jap Oją bi 'yɛ̨c'yɛi. 28 Nɛ nu ra Pablo nɛ ra Bernabé, nya'a bim 'bʉhmbʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛi bʉ bʉya.

15

Bim pɛti yʉ ngʉrpi bʉ Jerusalén

1 Nu'ʉ yʉ pa ʉ bi zøm bʉ Antioquía 'da yʉn 'yohʉ bi nɛxpʉ ra häi Judea. Nɛ sä bi xi'ʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛi hing yʉ judío ngue hingui sä dim pø'a n'da 'bʉ hinga nthɛqui yʉ́ xifani, tengu bi xänba ra Moisés ʉ yʉ judío. 2 Nu ra Pablo nɛ ra Bernabé nts'ɛdi bin junthʉ ʉ, janangue'a bi t'ɛ̨mbi da mba bʉ Jerusalén, nɛ'ʉ mi'da yʉ 'yɛ̨c'yɛi, din yąhʉ bʉ yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo nɛ'ʉ mi'da yʉ ngʉrpi bʉ, nangue 'bɛ'a bi man'ʉ yʉn 'yohʉ.

3 Janangue'a nu'ʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛi bʉ Antioquía bin 'yɛ̨hmbʉ bʉya, bi mbɛnpʉ ja ra 'yu ʉ. Nɛ nu'bʉ mi hyąx ra 'yu ní mba Jerusalén, bi thopʉ ja ra häi Fenicia nɛpʉ ra häi Samaria. Nɛ nubʉ bi thogui, bi xih yʉ 'yɛ̨c'yɛi ngue bi hyɛ'ʉ yʉ́ t'ɛ̨c'yɛi zɛhɛ ʉ hing yʉ judío, nɛ bi dɛn ra Cristo. Nɛ nu'bʉ mí 'yø'ʉ yʉ cu nangue ra Cristo 'bɛ'a bi man ra Pablo, bin johya bʉya.

4 Nu ra Pablo nɛ ra Bernabé nɛ'ʉ mín 'yohʉ bʉya, bi zøm bʉ Jerusalén. Nɛ nu yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo nɛ'ʉ mi'da yʉ ngʉrpi mi 'bʉpʉ, nɛ gätho mi'da yʉ 'yɛ̨c'yɛi, bin johya 'bʉ mín nu'ʉ, nɛ bim pɛtihʉ. Nɛ nu ra Pablo nɛ ra Bernabé bi ma gätho 'bɛ'a bi 'yøt'e, ngue bi zɛ'a Oją 'bʉ mí xi'ʉ hing yʉ judío. 5 Pɛ 'da'ʉ yʉ judío, yʉ fariseo ʉ ngue mí ɛ̨c'yɛi, bim 'bäi nɛ bi 'yɛ̨na:

—Jatho da mba nthɛqui yʉ́ xifani yʉ
'yɛ̨c'yɛi gue hing yʉ judío, nɛ da sifi da 'yøt'
yʉ́n t'ɛ̨di ra Moisés, bi 'yɛ̨n'ʉ.
6 Nu'ʉ yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo bʉya, nɛ'ʉ mi'da
yʉ ngʉrpi, bim pɛti ngue bin 'yän'dʉ 'bɛ'a
man'da xʉn ho da 'yøt'e. 7 Nɛ nu'bʉ nya'a
thoho madín 'yomfɛ̨ni ʉ, bim 'bä'a ra Pedro,
nɛ bi 'yɛ̨na:
—N'yohʉ ahʉ, guí pąhmbʉ gue maya'bʉ
ts'ʉ bi xicä Oją n'dandi gue ga xi'ʉ 'da yʉ ją'i
hing yʉ judío ran ho ma'da'yo. Nɛ nangue
dá mangä, bi zä bi 'yøde nɛ bi 'yɛ̨c'yɛi. 8 Nu
Oją gue i pąrpa yʉ́ mbʉi yʉ ją'i, bi jajʉ ga
pąhmbʉ i sin'ʉ hing yʉ judío, nguetho bi
un rá Hogandąhi Oją ʉ, tengu bi 'dajʉ dyʉ
judíohʉ. 9 Nu Oją him bi 'yøt'a n'da ran
heque nangueju dyʉ judíohʉ nɛ'ʉ hing yʉ
judío, pɛ nɛ'ʉ bi japi bi bo yʉ́ mbʉi ngue bi
'yɛ̨c'yɛi. 10 Nuya hanja guí ɛ̨mhbʉ hin da zin
Oją ʉ gue him bi 'yøt' yʉ́n t'ɛ̨di ra Moisés, pɛ
ya bi zin Oją ʉ. Nguetho guí ɛ̨mhbʉ i jatho
da 'yøt'ʉ yʉn t'ɛ̨di, tengu'bʉ gui hyøspahʉ
n'da ra 'bɛni, gue hin dá häthʉ, xínga gue'ʉ
mam bombøtahʉ xtá hyät'i, bi 'yɛ̨n'a ra
Pedro.
11 Nɛ xø bi 'yɛ̨na:
—Pɛ nujʉ dí ɛ̨c'yɛihʉ ngue da mba ma
pøhøgähʉ nangue rá mate ra Hmu Jesús,
ngutho'ʉ hing yʉ judío, bi 'yɛ̨n'a ra Pedro.
12 Nɛ nubʉya bi yą ra Bernabé nɛ ra Pablo,
nɛ bi xi'ʉ 'bɛ'a gätho bi 'yøt'e nangue rá
ts'ɛdi Oją, yʉ hmɛpya nɛ yʉn t'øt'e nuįxte
ngue bi 'yørpʉ 'bʉh yʉ ją'i hing yʉ judío. Nɛ
gätho ná yą'ʉ njom bin yą. 13 Nu'bʉ mí gua'a
bi ma ra Pablo nɛ ra Bernabé, nu ra Jacobo
Santiago bi 'yɛ̨mp'ʉ madim pɛti bʉ:
—N'yohʉ ahʉ gui 'yøhmbʉ ya 'bɛ'a dí
mangä. 14 Nu ra Simón Pedro ya bi xijʉ ha
ín ja Oją ra mbʉdi bi huahn'ni 'da yʉ ją'i
hing yʉ judío ngue da 'yɛ̨c'yɛi. 15 Nɛ ngutho
bi man yʉ pøngahyą 'bʉ maya'bʉ, 'bʉ mi
'yo't'i 'bɛ'a bi man Oją.
16 Bi 'yɛ̨na:
M'bɛjua gua pengä mahøn'a,
nɛ ga japi din thąndegui mahøn'a tengu mi
thąndegui nu'bʉ mí 'bʉh ra David.
Tengutho 'bʉ di hoc mahøn'a n'da ra niją
gue xʉn yøt'e.
17 Nɛ gätho mi'da yʉ ją'i da hyongui, guecä
dra Hmu mahɛ̨ts'i.
Gätho to'o yʉ ją'i hing yʉ judío ngue ma
mbɛti ʉ, da hyongui.
18 Njabʉ bi man Oją maya'bʉ nɛ bi japi bi
fąhya gue'bʉ go maya'bʉ.
19 Janangue'a dí xi ahʉ ya, ɛ̨n'a ra Jacobo,
nde'bʉ hin te ga xihmbʉ da 'yøt'a xʉn hɛ̨i ʉ
hing yʉ judío, gue nu'ʉ xí hyɛsɛ yʉ́ t'ɛ̨c'yɛi
nɛ i tɛn'na Oją. 20 Pɛ ga othʉ n'da ra søcuą,
nɛ ga xihmbʉ ʉ da hyɛgui gätho yʉ́n t'øt'e
yʉ hmite, nɛ hin da 'yøt' yʉn 'yomt'ɛ̨ni, nɛ
hin da za ra ngø gue him bi bøn rá ji 'bʉ mí
tho, nɛ hin da zi ra ji. 21 Janangue'a hin di
ʉnba yʉ́ mbʉi to i tɛn yʉ́n t'ɛ̨di ra Moisés,
nguetho xʉn ngu yʉ jɛya xí thogui i hmam
bʉ ja yʉ́ niją yʉ judío yʉ́n t'ɛ̨di ra Moisés,
gätho yʉ hnini i hma 'bʉ ra pa ran ts'äya, bi
'yɛ̨n'a ra Jacobo.
22 Gätho yʉ 'yɛ̨c'yɛi nɛ yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo
nɛ mi'da yʉ ngʉrpi bi numanho 'bɛ'a bi
man'a ra Jacobo. Nɛ mi ɛ̨n'ʉ gue da
thanh'ni 'da da 'bɛhni da mbähä ra Pablo nɛ
ra Bernabé bʉ Antioquía. Nɛ bi thanh'na ra
Judas t'ɛ̨mbi Barsabás nɛ ra Silas, nɛ gue'ʉ
'da yʉ́ ngʉrpi yʉ 'yɛ̨c'yɛi ʉ. 23 Nɛ nu ra søcuą
ngue bi gąts'i bi ma:
"Nugähe, ma 'bäigähe a ra Jesucristo, nɛ
mi'da gähe gue dyʉ́ ngʉrpigähe, nɛ gätho ni
cuje nangue ra Cristo, dí pɛn'nahʉ ra søcuą,
ma cu ahʉ, nɛ dadí zɛngua ahe. Dadín
cuhʉ nangue ra Cristo gyʉ ją'ihʉ ngue hin
gyʉ judíohʉ guí 'bʉhmbʉ bʉ Antioquía,
nɛpʉ gätho ra häi Siria nɛpʉ ra häi Cilicia.
24 Nugähe dá øhmbe ngue 'da yʉn 'yohʉ bi
nɛxua bi mba bʉ, nɛ bi pat'ahʉ nɛ bi xi ahʉ
ngue jatho da mba nthɛqui ni xifanihʉ nɛ
gui 'yøthʉ rán t'ɛ̨di ra Moisés. Pɛ nu'ʉ hin
dá pɛnhdähe ʉ. 25 Nugähe dám pɛtihe nɛ dá
sänhde 'da yʉn 'yohʉ da mbähä ra Pablo nɛ
ra Bernabé. 26 Nu ra Pablo nɛ ra Bernabé
ɛ̨mmɛ dí numanhohe, nguetho hingui su
din 'yo bʉ hapʉ ɛ̨na da tho, ngue da ma
nangue ma Hmuhʉ ra Jesucristo. 27 Nɛ dá
pɛnhde ra Judas nɛ ra Silas da xi'asɛhʉ 'bɛ'a
dá othe. 28 Nguetho rá Hogandąhi Oją bi
xije, nɛ dá numanhohe, ngue hin ga 'da ahʉ
mi'da yʉn t'ɛ̨di xʉn hɛ̨i gui 'yøthʉ nangue
yʉ́n t'ɛ̨di ra Moisés. Hønt' ya zʉ ts'ʉ yʉn
t'ɛ̨di dá ot'ahe. 29 Nuya dí xi ahe ya, ngue
hin gui sihʉ 'bɛ'a bi 'bøspa yʉ hmite, xínga
gue ra ji gui sihʉ, xínga gue gui sahʉ ra ngø
gue him bi bøn ra ji 'bʉ mi tho. Nɛ hin gui
'yøthʉ yʉn 'yomt'ɛ̨ni. Nu'bʉ gui hyɛhmbʉ
gätho 'bɛ'a dí xi ahe, xʉn ho 'bʉ. Oją da
mbäx ahʉ. Nɛ hønt'a dí xi ahe ya," bi 'yɛ̨n'a

ra søcuą bi 'yo't'a ra Jacobo Santiago 'bʉ mi ja ram pɛti bʉ Jerusalén, bi gąx ra Pablo.

30 Nɛ nubʉya, bi mbähä ra Pablo, ra Bernabé, nɛ ra Judas, nɛ ra Silas bʉ ja ra hnini Antioquía. Nu'bʉ mí zøm bʉ, bi ma dí pɛti yʉ 'yęc'yɛi nɛ bi dä ra søcuą bʉya. 31 Nɛ nu'bʉ mí nu'ʉ 'bɛ'a mí mam bʉ ja ra søcuą, bin johya yʉ́ mbʉi nangue ran zofo bi sifi, ngue bi hyurpa yʉ́ mbʉi. 32 Nu ra Judas nɛ ra Silas, nɛ'ʉ, yʉ pøngahyą ʉ. Nɛ nangue rán zofo ʉ bi hyurpa yʉ́ mbʉi yʉ 'yęc'yɛi. Nɛ bi mbäts'i da 'yęc'yɛi xʉn ho. 33 Nu ra Judas nɛ ra Silas bim 'bʉpʉ Antioquía 'da yʉ pa. M'bɛjua bin 'yęte yʉ 'yęc'yɛi, bi mbɛhni da mbeng bʉ 'bʉ'ʉ ngue bá pɛnh'dʉ. 34 Nɛ m'bɛjua him bi nde bi mbeng bʉ ra Silas, nɛ bá copʉ Antioquía. 35 Nɛ ra Pablo nɛ ra Bernabé bi gopʉ Antioquía. Nu'ʉ nɛ'ʉ gätho mi'da yʉ xänbate bin xänbate bʉ, nɛ bi mamp'a rám Hman ra Cristo.

Ná yondị bi mba n'danni ra Pablo, bi man rám Hman Oją

36 Nu'bʉ mí tho'i 'da yʉ pa, ra Pablo bi 'yęmp'a ra Bernabé:

—Ga mbɛ bʉ ja n'da ngu n'da yʉ hnini xtán 'youi xtám mammi rám Hman Oją. Ga nuui ma cuhʉ nangue ra Cristo 'bɛ'a di ja'ʉ.

37 Nu ra Bernabé bi nde da zix'a ra Xuua Marcos. 38 Pɛ nu ra Pablo him mi nde da zix'a, nguetho nu'a bi 'dapʉ Panfilia, nɛ him bi thoc rá 'bɛfi bʉ. 39 Nɛ hinga 'da'angu bi bęmmi nɛ bin heque. Nu ra Bernabé bi zix'a ra Marcos bi hyu ra barco í mba bʉ ra t'ʉhäi Chipre. 40 Nu ra Pablo bi huanh'na ra Silas ngue da mbɛ. Nɛ nu yʉ 'yęc'yɛi bʉ Antioquía bin yąhʉ Oją, bi 'yäp rá mate Oją nangue'ʉ. Bi mba bʉya. 41 Nɛ nu'ʉ bi thopʉ ra häi Siria nɛpʉ Cilicia, nɛ nya'a ts'ʉ bim 'bʉpʉ hapʉ bi thogui, gue bi hąt ra ts'ɛdi xʉn ho yʉ 'yęc'yɛi bʉ.

16

Nu ra Timoteo bin 'yohʉ ra Pablo nɛ ra Silas

1 Nu ra Pablo nɛ ra Silas bi mba bʉ ra hnini Derbe nɛpʉ Listra. Nɛ bin tịmhbʉ bʉ n'da ra 'yęc'yɛi, ra Timoteo na. Nu rá mbe ra judío, nɛ ra 'yęc'yɛi a, pɛ nu rá ta, ra mɛngu bʉ Grecia a. 2 Nu yʉ 'yęc'yɛi bʉ Listra nɛpʉ Iconio bi mamanho nangue ra Timoteo. 3 Nɛ nu ra Pablo bi nde din 'youi a, janangue'a bi hyɛcpa rá xifani, gue hin di ʉ't' yʉ́ mbʉi yʉ judío. Nguetho gätho yʉ judío 'bʉpʉ i pądi ngue rá ta ra mɛngu bʉ Grecia a. 4 Nɛ gätho yʉ hnini bʉ bi thogui bi xih yʉ 'yęc'yɛi da 'yøt'e 'bɛ'a bi man ra Jacobo nɛ yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo nɛ yʉ́ ngʉrpi yʉ 'yęc'yɛi bʉ Jerusalén, ngue 'bɛ'a xʉn ho da 'yøt'ʉ hing yʉ judío. 5 Nɛ gätho yʉ 'yęc'yɛi bi thoctatho bin te yʉ́ mbʉi nangue 'bɛ'a bi 'yęc'yɛi. Nɛ mpa 'bʉ mpa 'bʉ man'da i hux'a ná ngu yʉ 'yęc'yɛi.

Nu ra Pablo bi 'uị tengu'bʉ n'da ra mɛngu Macedonia

6 Nu'ʉ bi thocpʉ ra häi Frigia nɛpʉ ra häi Galacia bʉya, nguetho him bi jap'a rá Hogandąhi Oją xtá man ram hma bʉ ra häi Asia. 7 Nu'bʉ mi zøm bʉ ra häi Misia ęna xtá mba bʉ ra häi Bitinia, pɛ nu rá Hogandąhi Oją xínga guepʉ bi japi da mba bʉ. 8 Bi thorpʉ ja ra häi Misia bʉya, bi mba bʉ ra hnini Troas bʉ ndendeją. 9 Nɛ nubʉya nu ra Pablo bi nu n'da ran t'uti 'bʉ mín xui, tengu'bʉ ra t'ị, ęna gue'bʉ n'da ran 'yohʉ ra mɛngu Macedonia mí 'bäpʉ ja rá hmi, nɛ bi 'yęmbi: “Ba ęcua ja ra häi Macedonia nɛ gui zɛje ts'ʉ,” bi 'yęna. 10 Nɛ nugä dra Lucas, dí o't'ä ra søcuą i ja ua, dín nde ga mbähmbe bʉ ra Pablo. Nɛ nangue'a bi t'ut'a ra Pablo, janangue'a 'bex dán sähe ga mbähmbe bʉ ja ra häi Macedonia, nguetho dá hąxhe njuąni ngue'a Oją bi zoncähe bʉ, in ndeje ga mamhbe bʉ ran ho ma'da'yo dí yąnjʉ a.

Bi zøm bʉ Filipos ra Pablo nɛ ra Silas

11 Nu'bʉ má pømhbe bʉ Troas dá huhe n'da ra barco nɛ njuąntho dá uęnthe bʉ ja ra t'ʉhäi Samotracia gue i jabʉ made ra deją. Nu'bʉ mi hyats'i dá thohmbe bʉ Neápolis. 12 Dá nɛxhe bʉ Neápolis bʉya nɛ dá sømhbe bʉ ra dąhnini Filipos, rán guat'i ra häi Roma. Nu ra hnini Filipos man'da ja rá ts'ɛdi xinda gue mi'da yʉ hnini bʉ ra häi Macedonia. Nɛ dám 'bʉhmbe bʉ 'da yʉ pa. 13 Nɛ nu'bʉ ra pa ran säya dá pømhbe bʉ ja ra hnini, dá mbähmbe bʉ ja ra ndendąthe guepʉ zągt'a min yąhʉ Oją yʉ ją'i. Nɛ dá huhmbe bʉ, dá xihmbe rám Hman Oją ʉ yʉ xisu ngue madím pɛti bʉ. 14 Nɛ nu n'da ra xisu í Lidia ra mɛngu bʉ Tiatira, bi 'yøde 'bɛ'a dá mamhbe. Nu'a ra Lidia ra mbä'bø't'e na, i pä ra 'bø't'e xʉn jʉpoi ngue xʉn ho. Nu'a i ęc'yɛi nɛ mi numansu Oją, janangue'a bi xocua rá mbʉi da 'yøde xʉn

ho 'bɛ'a bi man'a ra Pablo. 15 Nu ra Lidia bin
xixyą bʉya nɛ gätho 'bʉpʉ rá ngu. M'bɛjua
bi xicähe:
—Nu'bʉ guí ɛ̨na majuąni dí ɛ̨c'yɛi ra
Hmu mahɛ̨ts'i, ba ɛ̨hmbʉ ua ja ma ngu gam
'bʉhmbʉ ua 'da yʉ pa, bi 'yɛ̨nje.
Nɛ bi 'yørcahe ts'ɛdi janangue'a dá
mbähmbe.
16 N'da ra pa nu'bʉ má mbähmbe bʉ zą̨i bi
yąhʉ Oją yʉ ją'i, dán c'athe n'da ra hmute ra
'yɛ̨hɛ. Nu'a man ra 'yøde nangue ra zi̧thu
min 'youi, nɛ mí tąha xʉn ngu ra mbɛti di
un'dʉ yʉ́ hmu. 17 Nu'a ra hmute mi tɛn'na
ra Pablo nɛcähe. Bi mbafi bi 'yɛ̨na:
—Nuya yʉn 'yohʉ, yʉ́ mbɛfi Oją nui̧xte
thoho, i xängahʉ hague dán zä dam
pøhmbʉ, bi 'yɛ̨na.
18 Nɛ xʉn ngu yʉ pa ngubʉ mi øt' ra
hmute. Madí xømbʉi ra Pablo nɛ bi xi'a ra
zi̧thu min 'youi ra hmute:
—Nangue rá thuhu ra Jesucristo dami
pøm bʉ rá mbʉi na ra hmute, bi 'yɛ̨mbi.
'Bexque bi bøn ra zi̧thu bʉya.
19 Nu'bʉ mí pąh yʉ́ hmu ra hmute gue him
man zä da dąp rán zäbi, bi bɛnt'a ra Pablo nɛ
ra Silas, nɛ bi zixpʉ ja ra täi guepʉ 'bʉh yʉ
zɛ'mi. 20 Nɛ nu'bʉ mi dä bʉ 'bʉh yʉ zɛ'mi, bi
'yɛ̨n'ʉ:
—Nuya yʉn 'yohʉ 'bʉcua, yʉ judío ya. Nɛ
in nde di ts'on yʉ ją'i 'bʉcua ja ma hninihʉ.
21 Nɛ i man yʉn t'øt'e gue hingui sä ga øthʉ,
nguetho nujʉ dyʉ romanohʉ. Nɛ hin'yʉ
man t'ɛ̨di ga øthʉ a i xijʉ, sä bi 'yɛ̨n'ʉ yʉ
yąpate.
22 Nɛ bi munts' yʉ ją'i ngue nde da zʉ'ʉ.
Nu yʉ zɛ'mi bʉya, bi manda da 'bøcua yʉ́
pahni, da mba m'bɛi ra Pablo nɛ ra Silas.
23 Nɛ nu'bʉ mi juadi ngue ɛ̨mmɛ xí 'bɛi,
bi mba njot'i bʉ ja ra fädi. Nɛ bi sih ra
mbängoxthi da mbädi xʉn ho. 24 Nu'bʉ min
t'un ran t'ɛ̨di ra mbädi bi zixpʉ man'da
mbo. Nɛ bi zɛmba yʉ́ gua bʉ ja ra fädiza.
25 Nu'bʉ mi zøm made ra xui bʉya, nu ra
Pablo nɛ ra Silas min yąhʉ Oją nɛ bin tuh yʉ́
thuhu Oją. Nɛ gätho mi'da yʉ ofädi mi øde.
26 Nɛ 'dahmantho 'bʉ mi mbʉdi bin ja n'da
ra 'yąnhäi, gue'bʉ go mi guhni yʉ́ guangu
ra fädi. Gätho yʉ jut'i bin xozɛhɛ nɛ gätho
yʉ t'ɛgui man thąt'i yʉ ofädi bin xozɛhɛ.
27 Nɛ nu'bʉ mi nuh rá mbängoxthi ra fädi,
bi nu gätho nsoqui yʉ goxthi, bi gʉx rá juai
bʉya gue nde xtín hyosɛ, nguetho mim bɛ̨ni
ngue ɛ̨mbi gätho xí 'da'ʉ yʉ ofädi. 28 Pɛ nu
ra Pablo nts'ɛdi bi mba't'i, bi 'yɛ̨mbi:
—O gadín ʉnba zɛhɛ nguetho gätho dí
'bʉcähe ua.
29 Nɛ nu'a ra mbängoxthi bʉya bi 'yä'a
n'da ra sibi, bi yʉrpʉ mbo, nɛ ɛ̨mmɛ di fɛt'i
nguetho min su. Nɛ bi yørpʉ ja rá gua ra
Pablo nɛ ra Silas. 30 Nɛ bi gʉcpʉ thi ʉ, nɛ bi
'yänni:
—N'yohʉ aui 'bɛ'a sä ga øt'ä nguepʉ da
zä dam pøcä, bi 'yɛ̨na.
31 Nu ra Pablo nɛ ra Silas bi 'yɛ̨mbi:
—Dami däp ni mbʉi ra Hmu, ra Jesu-
cristo, di pun'na ni ts'oqui, nɛ da zimanho i,
nɛ'ʉ gätho 'bʉpʉ ni ngu, 'bʉ di däp yʉ́ mbʉi
a, bi 'yɛ̨mbi.
32 Nubʉya bi xih rán ho ma'da'yo ra Cristo
nɛ gätho 'bʉpʉ rá ngu. 33 Nɛ nu'a ra mbän-
goxthi nɛ gätho 'bʉpʉ ja rá ngu bin xixyą
a ra xui a. 34 Nu'a ra mbängoxthi bʉya bi
zix'a ra Pablo nɛ ra Silas bʉ ja rá ngu, nɛ bi
'uiṇi. Nɛ'a, nɛ gätho 'bʉpʉ ja rá ngu ɛ̨mmɛ
bin johya nguetho bi 'yɛ̨c'yɛi Oją.
35 Nu'bʉ mí hyats'i, nu'ʉ yʉ zɛ'mi bi
mbɛnh'dʉ yʉ asmayo da xih ra mbängoxthi
da bøm bʉ ja ra fädi ra Pablo nɛ ra Silas. 36 Nɛ
nu'a ra mbängoxthi bi xi'a ra Pablo bʉya:
—Nu yʉ zɛ'mi bá pɛnh ra nde ga xoc'aui.
Nuya sä gui pømmi nɛ nte gui jaui, bi
'yɛ̨mbi.
37 Pɛ nu ra Pablo bi 'yɛ̨mbi:
—Nugä'be dí cą'be ran t'ɛ̨di bi bøm bʉ
Roma, pɛ guehma bi 'bɛnzagä'be bʉ 'bʉh yʉ
ją'i, nɛ him 'bɛ bi juąngä'be pɛ bi goctä'be.
Nuya ha ɛ̨n'ʉ gui jʉgä'be ngue njon da nu.
Hin'na, hingui sä. Bá xifi ba ɛ̨sɛ da xogä'be,
bi 'yɛ̨na.
38 Nu yʉ asmayo bʉya bi mba bi xih yʉ
zɛ'mi 'bɛ'a bi ma ra Pablo. Nu yʉ zɛ'mi
nu'bʉ mi 'yøde ngue i cą yʉn t'ɛ̨di bʉ Roma
a ra Pablo nɛ ra Silas bʉya, ɛ̨mmɛ bin su.
39 Nɛ nu'bʉ bá ɛ̨h yʉ zɛ'mi bʉya, bi xocuabi
nɛ bi 'yäp ra punbi, nɛ bi xi'ʉ:
—'Yørcahe ra mate gui pømmi ua ja ra
hnini, bi 'yɛ̨mbi.
40 Pɛ nu ra Pablo nɛ ra Silas 'bʉ mí bøm bʉ
ja ra fädi, bi mba bʉ ja rá ngu ra Lidia. Nɛ
nu'bʉ mi nu yʉ cu nangue ra Cristo, bi hąt
ra ts'ɛdi yʉ́ mbʉi ʉ, nɛ bi mba bʉya.

17

Ran 'yo'ts'i bʉ Tesalónica

1 Nu'a ra Pablo nɛ ra Silas bi thopʉ ja ra
hnini Anfípolis nɛpʉ Apolonia nɛ bi zøm bʉ
ja ra hnini Tesalónica. Guepʉ Tesalónica
bí ja bʉ n'da rá niją yʉ judío. 2 Nɛ nhyu
semana bim 'bʉpʉ, nɛ nu'bʉ xʉn dät yʉ
pa ran säya, bi mam bʉ rám Hman Ują a
ra Pablo. 3 Nɛ jante thoho bi xifi xʉn ho
nangue ram hma mán t'o't'i maya'bʉ, gue
gue'a ra Cristo jatho da nu ran ʉnbi nɛ da
du, nɛ m'bɛjua da ndants' mahøn'a bʉ 'bʉ'ʉ
xʉn du.

—Nɛ gue'a bi nu ra Jesús a mán t'o't'i
tengu dí xi ahʉ, janangue'a ga pąhmbʉ gue
gue'a ra Cristo rá Thahni Ują a, bi 'yęm 'bʉ
mi xänbi.

4 Nɛ nu'ʉ 'da yʉ judío bi däp yʉ́ mbʉi ra
Cristo, nɛ bi dɛn'na ra Pablo nɛ ra Silas. Nɛ
ęmmɛ xʉn ngu yʉ mɛngu bʉ Grecia ngue mi
numansu Ują bi 'yęc'yɛi. Nɛ xʉn ngu yʉ xisu
yʉ mɛngu bʉ grecia gue mí hnumansu, bi
'yęc'yɛi. 5 Pɛ 'da yʉ judío ngue him mí ęc'yɛi
bin sɛya, nɛ bi zonh'nʉ yʉ ts'om'bäi bi xifi
di parba yʉ ją'i, asta gue'bʉ gätho ra hnini
bi parbi. Nɛ nu'ʉ bi mba bʉ rá ngu ra Jasón,
bi 'uęxpa bʉ rá ngu, i hon'a ra Pablo nɛ ra
Silas, ęna da gʉqui gue di dä bʉ 'bʉh yʉ ją'i.
6 Nɛ nu'bʉ him mi dịn ra Pablo nɛ ra Silas,
bi zix'a ra Jasón, nts'ɛdi bi gʉts'i, nɛ mi'da
yʉ 'yęc'yɛi, bi zixpʉ 'bʉh yʉ zɛ'mi bʉ ja ra
hnini. Bi mbafi nɛ bi 'yęna:

—Guehna n'dat'a mbęmhbʉ ʉ yʉn 'yohʉ
gue ya bi ts'oni gätho ra ximhäi, nɛ bi zøcua
ya. 7 Nɛ nuna ra Jasón bi säyaba bʉ rá
ngu. Nɛ nu'ʉ hingui numansu rán t'ędi
ma ts'ʉt'abihʉ bʉ Roma, nguetho ęn'ʉ i
'bʉh man'da ra ts'ʉt'abi guehna ra Jesús, bi
'yęn'ʉ yʉ ts'om'bäi.

8 Nu yʉ ją'i nɛ yʉ zɛ'mi bin cuɛ 'bʉ mí
'yøde 'bɛ'a bi man'ʉ. 9 Nɛ nubʉya nu ra
Jasón nɛ'ʉ mi'da bi thącua ra mbɛti gue da
bøm bʉ ja ra hnini ra Pablo nɛ ra Silas, nɛ bi
mba ma thøgue bʉya.

Bi zøm bʉ Berea ra Pablo nɛ ra Silas

10 'Bexque guet'a ra xui a bin 'yęhmbʉ yʉ
'yęc'yɛi a ra Pablo nɛ ra Silas. Bi mba bʉ
ja ra hnini Berea. Nɛ nu'bʉ mí zøm bʉ, bi
mba bʉ ja rá niją yʉ judío. 11 Nu yʉ judío
gue 'bʉpʉ, man'da xʉn ho yʉ́ mbʉi xinda
gue'ʉ 'bʉpʉ Tesalónica. Nguetho 'bexque
bi xoc yʉ́ mbʉi, mí ja ra pähä ngue da hyąn
a bi man ra Pablo. Nɛ gätho yʉ pa bi nɛh yʉ́
søcuą Ują maya'bʉ, ngue nde bʉ da bądi 'bʉ
din thɛui ʉ i man'a ra Pablo. 12 Nɛ xʉn ngu ʉ
bi 'yęc'yɛi. Nɛ yʉ xisu, yʉ mɛngu bʉ grecia,
ngue mi hnumansu, xʉn ngu bi 'yęc'yɛi,
ximangut yʉn 'yohʉ bi 'yęc'yɛi. 13 Nɛ nu yʉ
judío bʉ Tesalónica nu'bʉ mi bądi gue i man
ran ho ma'da'yo bʉ Berea a ra Pablo, bi mba
bʉ bʉya ngue di parba yʉ ją'i. 14 Pɛ nu yʉ
'yęc'yɛi 'bex bi zix'a ra Pablo bʉ ndendeją.
Pɛ nu ra Silas nɛ ra Timoteo bi gopʉ Berea.
15 Nu'ʉ min 'yohʉ ra Pablo bi zixpʉ ja ra
hnini Atenas bʉya. Nɛ bi mbeng bʉ, nɛ
bi xi'a ra Silas nɛ ra Timoteo gue ra Pablo
ndepe da mba bʉ n'dihi bʉ 'bʉi.

Bi zoh yʉ mɛngu Atenas a ra Pablo

16 Nɛ nu'bʉ min dø'mate ra Pablo bʉ Ate-
nas, ęmmɛ bi du rá mbʉi 'bʉ mín nu gätho
ra hnini xí muns' yʉ nyogui. 17 Janangue'a
nu ra Pablo bin yąhʉ yʉ judío bʉ ja ra niją,
nɛ'ʉ mi'da ngue mi thąnde Ują. Nɛ gätho
yʉ pa mi yąhʉ yʉ ją'i ngue gätho mi tịm bʉ
ja ra täi. 18 Nɛ'ʉ 'da yʉn 'yohʉ gue i tɛnba
yʉ́ t'ęc'yɛi zɛhɛ yʉ Epicúreos, nɛ mi'da i
tɛnba yʉ́ t'ęc'yɛi zɛhɛ yʉ Estoicos, bin yąhʉ
ra Pablo. Nu'ʉ 'da bi ma:

—'Bɛ'a ní mba i man na ra ndemhyą
n'yohʉ.

Nɛ'ʉ mi'da bi ma, bi 'yęna:

—Masque im ma ngue 'bʉh mi'da yʉ ują,
bi 'yęn'ʉ.

Ngubʉ bi ma nguetho bi man ra Pablo
nangue ra Jesús, nɛ bi ma ngue bi ndants'
'bʉ mi du. 19 Nu'ʉ bi zix'a ra Pablo bʉ ja ra
nyuni t'ęmbi Areópago bʉ ja ra hnini guepʉ
ząi i hman yʉn zofo. Nɛ bi xi'a ra Pablo:

—'Bɛ'a ním hma guín nde gui xije, dín
nde ga pąhmbe. 20 Nguetho guí xije 'dan'yo
yʉm hma ngue hin dí pąhmbe, nɛ dín nde
ga pąhmbe 'bɛ'a nám bøn'a, bi 'yɛn'ʉ.

21 Nguetho yʉ mɛngu bʉ Atenas nɛ'ʉ
mi'da yʉ 'damhnini mí 'bʉpʉ, hønt'a nu-
manho da 'yøt'a, gue da 'yøde 'bɛ'a gue ma'
da'yo, nɛ da ma.

22 Nɛ nu ra Pablo bi 'bä'inde bʉ ja ra junta
guepʉ Areópago. Nɛ bi xi'ʉ:

—N'yohʉ ahʉ gyʉ mɛnguhʉ ua Atenas,
dá nugä ęmmɛ guí thąndehʉ yʉ ują. 23 Nu'bʉ
mán 'yogä bʉ ja ni hninihʉ dá nugä 'bɛ'a
guí thąndehʉ. Nɛ dá nugä n'da ra mɛxado
guepʉ guí thąndehʉ man'da ra Ują, nɛ man
t'o't'i bʉ: "Ra Ują ngue njongui pądi to'o
a." Nuya ga xi ahʉ ya nangue ra �ją guí
thąndehʉ pɛ hin guí pąhmbʉ to'o.

24 Nu'a Oją ngue bi 'yøt' ra ximhäi nɛ
gätho 'bɛ'a i ja ua, nu'a gue'a ra Hmu
mahɛ̨ts'i nɛcua ja ra häi. Nu'a hingui 'bʉpʉ
ja yʉ ngu i høh yʉ ją'i. 25 Nɛ nte di 'bɛdi,
hingui jatho da hyąni 'bɛ'a da 'yørpa yʉ ją'i
nguetho gue'a di un ra te nɛ di un ran zaqui
gätho to'o i 'bʉi. Nɛ gätho mi'da mahyoni
di uni.

26 Nɛ 'dat'a ra ji bi 'yøt' Oją gätho yʉ
ją'i ngue gätho yʉ nde, ndepe dim 'bʉi
gätho na ngʉni ra ximhäi, nɛ bi zänba
yʉ pa dim 'bʉcua ja ra häi, nɛ bi zänbi
hapʉ dim 'bʉi. 27 Njabʉ bi 'yøt' Oją, ndepe
gätho yʉ ją'i da hyon'a Ojąnguepʉ da dịni.
Pɛ majuąni hinga yatho i 'bʉ Oją 'bʉ ga
homhbʉ ga pąhmbʉ a. 28 Nguetho nu Oją
bi jajʉ dám 'bʉhmbʉ, nɛ bi jajʉ dí 'yohʉ,
nɛ dadí 'yąmhbʉ. Tengu bi man'i 'da ni
'yosøcuąhʉ nu'bʉ i ɛ̨na: "Nujʉ ýʉ ją'igähʉ
Ojąnguetho bi zänni dám 'bʉhmbʉ ua," bi
'yɛ̨n'ʉ. 29 Nu'bʉ gue'a Ojądi 'dajʉ ma tehʉ,
hanja gní 'yɛ̨mfʉ Ojąa ra hmite ra c'axt'i
o gue ra t'axi o gue ra do nt'øt'e ngue ýʉ
'yɛ yʉn 'yohʉ, nangue ýʉn 'yomfɛ̨nisɛ. 30 Pɛ
nu Ojąhim bi 'yʉrpa ra güɛnda 'bɛ'a mim
bɛ̨nsɛ ʉ yʉ ją'i 'bʉ him mi bą Ojąmam'bɛt'o.
Pɛ nuya Ojąbi ma ngue gätho yʉ ją'i di päh
ýʉn 'yomfɛ̨ni. 31 Nguetho xʉn zän Ojąn'da
ra pa din ja ran t'änni nangue ra ximhäi. Da
'yøt'ran t'änni xʉn ho n'da ran 'yohʉ ngue
bi huanh Oją. Nuna ran 'yohʉ, Ojąbi xox
'bʉ mi du, janangue'a da bąh yʉ ją'i hingui
hɛ̨i da 'yøt' ran juąnbi, bi 'yɛ̨n'a ra Pablo.

32 Nɛ nu'bʉ mí 'yø'ʉ yʉ ją'i 'bɛ'a mí man'a
ra Pablo, gue bi ndans' 'bʉ mi du, 'da'ʉ bin
thennate nɛ 'da'ʉ mí ɛ̨na:

—Ga øhmbʉ mahøn'a nanguehna bi
ndants'i.

33 Nu ra Pablo bi 'uepʉ bʉya. 34 Pɛ nu'ʉ 'da
bi dɛn'na ra Pablo nɛ bi 'yɛ̨c'yɛi. Nuna n'da,
ra Dionisio na, gue n'da ra zɛ'mi bʉ guepʉ
madím pɛti yʉ ją'i bʉ Areópago. Nɛ n'da
ra xisu, ra Dámaris, nɛ'ʉ mi'da bi dɛn'na ra
Pablo.

18

Bi zøm bʉ Corinto ra Pablo

1 M'bɛjua bʉya nu ra Pablo bi bøm bʉ
Atenas, bi mba bʉ ra hnini Corinto. 2 Nɛ bin
tịmmi bʉ n'da ra judío í Aquila, ra mɛngu
ponto. Ja ní søhø bí 'yɛ̨pʉ Roma bʉ ra häi
Italia ra Aquila nɛ rá xisu Priscila, nguetho
nu ra hmuts'ʉt'abi Claudio bá høn'a thi
gätho yʉ judío bʉ ra dąhnini Roma. Nu ra
Pablo bi mba bá nu'a ra Aquila nɛ ra Priscila
bʉya. 3 Nɛ bin ząm bʉ ýʉ ngu, nguetho
'dat'a ra 'bɛfi i øt'e, i øt' yʉ ngu'bø't'e. 4 Nɛ
gätho ýʉ pa yʉn säya mí pa bʉ rá niją yʉ
judío a ra Pablo, nɛ bi mam bʉ rám Hman
Ojąnɛ bi hyoni 'bɛpʉ dí 'yɛ̨c'yɛi yʉ judío
nɛ'ʉ hing yʉ judío.

5 Nu'bʉ bá ɛ̨pʉ ra häi Macedonia ra Silas
nɛ ra Timoteo, bi nu ra Pablo gue gätho
yʉ pa ɛ̨mmɛ mi mam rám Hman Oją. Mí
xänba yʉ judío ngue gue'a ra Jesús majuąni
ra Cristo mí tø'bʉ yʉ judío ngue din yąnte a.
6 Pɛ nu yʉ judío bi dʉ'mi bi ʉcpa a, nɛ bi man
yʉ ts'ore nangue ra Pablo. Nɛ nu ra Pablo
bʉya bi huąc rá pahni, n'da ra hmɛpya gue
hingui numanho 'bɛ'a i øt'ʉ. Bi 'yɛ̨mbi:

—Ya ni ts'oqui zɛhɛhʉ ngue hin gá hyąn
ra te maząi, tengu'bʉ gán hyosɛhʉ. Nuya
hingui pa ma güɛndagä, nguetho ya dá xi
ahʉ. Pɛ nuya ga mbagä ga xih yʉ ją'i hing
yʉ judío, bi 'yɛ̨n'a ra Pablo.

7 Nɛ má zä bi bøm bʉ ja rá niją yʉ judío a
ra Pablo, bi mba bʉ ja rá ngu ra Justo. Nu'a,
n'da ran 'yohʉ ngue i thąnde Oją, nɛ nu rá
ngu, 'darpʉ jaui rá niją yʉ judío, nɛ guepʉ
din xänbate bʉ mahøn'a. 8 Nu ra Crispo,
n'da ra ngʉrpi bʉ ja rá niją yʉ judío, bi
'yɛ̨c'yɛi nɛ gätho 'bʉpʉ rá ngu. Nɛ xʉn ngu
yʉ mɛngu corinto mi øh ran ho ma'da'yo,
nɛ bi 'yɛ̨c'yɛi, nɛ bi mba ma xixyąbi. 9 Nu ra
Hmu mahɛ̨ts'i bi zo'a ra Pablo bʉya, nu'bʉ
min xui, tengu'bʉ bi 'uị n'da ra t'ị. Nɛ bi xifi:

—O guín su, pɛ dami thoqui gan yą, hin
gan hɛ̨tho, 10 nguetho dadí hyʉn'a'i, nɛ njon
da zä di ʉn'na'i, nɛ xʉn ngu i 'bʉcua ja ra
hnini da 'yɛ̨c'yɛigui, bi 'yɛ̨n Oją.

11 Nubʉya nu ra Pablo bi gopʉ ja ra hnini
Corinto n'da jɛya made, nɛ bi xänba rám
Hman Ojąʉ yʉ ją'i.

12 Pɛ nu'bʉ mín ts'ʉt'abi ra Galión nubʉ ra
häi Acaya, nu 'da'ʉ yʉ judío bim pɛti ngue
nde da zʉ'a ra Pablo. Nɛ bi zix'a ra Pablo bʉ
'bʉh ra ts'ʉt'abi. 13 Bi 'yɛ̨mbi:

—Nuna ran 'yohʉ na bi xänba yʉ ją'i
ngue da dąnde Oją, pɛ n'dan'yo im ma,
hinga gue'a tengu man t'ɛ̨dihʉ, ɛ̨n'ʉ.

14 Nɛ nu ra Pablo in nde din yą, pɛ nu ra
ts'ʉt'abi ra Galión 'bex bi 'yɛ̨mp'ʉ yʉ judío:

—Nu'bʉ xcuá sihʉ na ran 'yohʉ nangue
n'da ran ts'o xtá 'yøt na, xcá øcä a guim

mamhbʉ. [15] Pɛ guín cuɛhʉ nangue rá
t'ɣc'yɛi na, ngue nde da xi ahʉ to'o gui
thąndehʉ, nɛ nangue nin t'ɣdi zɛhɛhʉ.
Hin dí nde dan juąnbate nangue nin t'ɣdi
zɛhɛhʉ, janangue'a dami hocpa zɛhɛhʉ, bi
'yɣn'a ra Galión.
[16] Bi 'yɛt'i, bi hyøn'a thi bʉya. [17] Nubʉya
gätho yʉ mɛngu bʉ ja ra hnini gue hing yʉ
judío bi bɛnt'a ra Sóstenes, ra ngʉrpi bʉ ja
rá niją yʉ judío, nɛ bi 'bɛnza bʉ ja rá hmi ra
ts'ʉt'abi. Pɛ nu ra ts'ʉt'abi ra Galión him bi
'yørpamasu.

Bi mbeng bʉ ra häi Siria a ra Pablo

[18] Nu ra Pablo bʉya bi thoqui bim 'bʉpʉ
nya'a ts'ʉ yʉ pa mahøn'a bʉ Corinto.
M'bɛjua bí 'yɣ'ʉ yʉ 'yɣc'yɛi, bin 'yohʉ ra
Aquila nɛ ra Priscila, nɛ bi hyu ra barco
bi mba ra häi Siria. Nɛ nu'bʉ mí jua'a ra
hmɛpya gue bi te rá xtą, bi 'yąx rá yą bʉya,
gue'a bi 'yørpʉ Cencrea. N'da ra hmɛpya
nangue ram hma xí man ra Pablo gue bi xi
Oją di ją'ts'i. [19] Nu'bʉ mi zøm bʉ ra hnini
Éfeso ra Pablo, bi zopʉ ra Priscila nɛ ra
Aquila nɛ bi mba bʉ rá niją yʉ judío. Nɛ bi
xih yʉ judío bʉ rán ho ma'da'yo ra Cristo.
[20] Nu yʉ judío mi ndepe xtán gopʉ 'da yʉ pa,
pɛ nu ra Pablo him bi nde. [21] Bin 'yɣte nɛ bi
'yɣmbi:
—Jatho ga mba bʉ Jerusalén ga nu bʉ ra
dąmpɛti da 'yøt' ma mijudíohʉ. Pɛ nu'bʉ rá
pähä Oją gua pengä mahøn'a, bi 'yɣna.
Bi nɛxpʉ, bi hyu n'da ra barco bʉya.

Ná hyundį bi mba n'danni ra Pablo

[22] Nubʉ Cesarea bi gąpʉ ra Pablo bʉ ja ra
barco, nɛ bi mba bʉ Jerusalén, bi zɛngua
yʉ 'yɣc'yɛi bʉ ja ra niją, nɛ 'bex bi mba bʉ
Antioquía. [23] Nu'bʉ mim 'bʉpʉ 'da yʉ pa, bi
mba bʉ ja n'da ngu n'da yʉ hnini bʉ ja ra
häi Galacia nɛpʉ Frigia, bi hąt ra ts'ɛdi yʉ́
mbʉi yʉ 'yɣc'yɛi 'bʉpʉ.

Ra Apolos bi mamp rám Hman Oją bʉ Éfeso

[24] Nu'ʉ yʉ pa ʉ bi zøm bʉ Éfeso n'da ra
judío, rá thuhu Apolos, ra mɛngu bʉ ra
hnini Alejandría. Nu'a bi bądi xʉn ho rám
Hman Oją maya'bʉ. [25] Nɛ bi sänbi zʉ ts'ʉ
nangue ra Hmu, ra Jesucristo. Nɛ ɣmmɛ
bin johya nɛ nts'ɛdi bi ma xʉn ho 'bʉ min
xänbate, bi ma majuąni nangue ra Jesús. Pɛ
hønt'a rám hma ra Xuua Nxixyą mí pądi,
nɛ rán xixyą. [26] Nɛ nu ra Apolos bi hyut'an
zambʉi him bi zu bi mam bʉ ja rá niją
yʉ judío. Pɛ nu'bʉ mí 'yøh ra Priscila nɛ
ra Aquila 'bɛ'a man'a, n'danni bi zits'i nɛ
bi xänbi man'da xʉn ho ngue rá 'yu Oją.
[27] Nɛ nu'bʉ mí nde da mba ra Apolos ra häi
Acaya, guepʉ Corinto, nu yʉ cu nangue ra
Cristo bi xifi ngue xʉn ho da mba. Bi 'yørpa
n'da ra søcuą da gąts'i, bi xih yʉ 'yɣc'yɛi
bʉ ngue da zini. Nɛ nu'bʉ mi zøm bʉ, bi
hąt ra ts'ɛdi yʉ́ mbʉi yʉ 'yɣc'yɛi bʉ, nɛ bi
mbäts'i gätho bi 'yɣc'yɛi rá mate ra Cristo.
[28] Nguetho nu'bʉ min yąhʉ yʉ judío gue
hing yʉ 'yɣc'yɛi, bi dąha, ngue ya mí yą con
rá ts'ɛdi Oją. Bi 'yuti nangue rám Hman
Oją maya'bʉ, gue gue'a ra Jesús ra Cristo mí
hmam bʉ, gue mí tø'bʉ.

19

Bi zøm bʉ Éfeso ra Pablo

[1] Nu'bʉ mí 'bʉpʉ Corinto ra Apolos, nɛ nu
ra Pablo bʉya i 'yo gätho yʉ hnini maxøts'e,
nɛ bi zøm bʉ ra hnini Éfeso. Nɛ bin tịmhbʉ
bʉ 'da yʉ 'yɣc'yɛi. [2] Nu ra Pablo bi 'yän bʉya:
—Ha bin 'da ahʉ rá Hogandąhi Oją nu'bʉ
gmí 'yɣc'yɛihʉ, bi 'yɣna.
Nu'ʉ bi dąti:
—Hin'na, njąm'bʉ dá øhmbe gue i 'bʉh
rá Hogandąhi Oją, bi 'yɣn'ʉ.
[3] Nubʉya bi 'yän'na ra Pablo:
—'Bɛ'a ním hma gá hyąmhbʉ 'bʉ gmín
xixyąhʉ, bi 'yɣmp'ʉ.
Nɛ bi 'yɣn'ʉ bʉya:
—Tengu thoho bi man ra Xuua Nxixyą,
bi yɣn'ʉ.
[4] Nɛ nu ra Pablo bi 'yɣmbi:
—Guim bɣmhbʉ 'bɛ'a bi man ra Xuua,
nguetho nu'a ra Xuua bi xixyą yʉ ją'i to'o
bi päh yʉ́n 'yomfɣni nangue yʉ́ ts'oqui, nɛ
bi xih yʉ ją'i da 'yɣc'yɛi n'da ba ɣhɛ m'bɛjua,
gue ra Jesús ra Cristo na, bi 'yɣna.
[5] Nɛ nu'bʉ mí 'yøh rám hman ra Pablo,
nu'ʉ bi mba ma xixyąbi nangue rá thuhu ra
Hmu Jesús. [6] Nɛ nu'bʉ mí dospa yʉ́ yą yʉ
ją'i ra Pablo, bi hyąn rá Hogandąhi Oją ʉ.
Nɛ n'dan'yo yʉ nde bin yą'ʉ bʉya, nɛ bim
pøngahyą bi man rám Hman Oją. [7] Nɛ nu'ʉ
yʉ ją'i gue bi 'yɣc'yɛi, í jua'i 'dɛ'mayoho ʉ.
[8] Nu ra Pablo bim 'bʉpʉ nhyuzna bʉ Éfeso
bʉya. Bi hyut'an zambʉi bin yą bʉ ja rá
niją yʉ judío, bi xih yʉ ją'i hague dán zä di
manda Oją bʉ ja yʉ́ mbʉi, nɛ bi hyoni 'bɛpʉ
dí 'yɣc'yɛi yʉ ją'i. [9] Pɛ nu'ʉ 'da bi ʉ't' yʉ́
mbʉi, hingui nde da 'yɣc'yɛi, nɛ bi man ra

ts'ore nangue rá 'yu Oją, guepʉ madím pɛti yʉ ją'i. Janangue'a bi 'ue'a ra Pablo bʉya nɛ bi mbähä yʉ 'yęc'yɛi bʉ ja n'da ra nguxädi, nu'a ra Tiranno ra xänbate bʉ. Nu'bʉ xʉm pøn yʉ́ xädi, i cʉt'a ra Pablo bʉya nɛ gätho yʉ pa mín xänbate bʉ. [10] Nyo jɛya njabʉ bi 'yøt'a ra Pablo. Nɛ gätho yʉ ją'i 'bʉpʉ ja ra häi Asia, yʉ judío nɛ'ʉ hing yʉ judío mí øh ran ho ma'da'yo nangue ra Hmu, ra Jesús. [11] Nɛ xʉn ngu yʉn t'øt'e nuįxte bi 'yøt'a ra Pablo, ngue bi 'yøt' Oją. [12] Nguetho bi dä'ʉ yʉ bayu o gue yʉ 'bø't'e a ra Pablo, gue'ʉ bi mbɛnpa ʉ yʉn zäman'ʉ bʉya, nɛ gätho bi zä, nɛ bi bøn'ʉ yʉ zįthu min 'yohʉ.

[13] Nubʉya 'da yʉ judío ngue zại yʉ mbonni, ęna pądi da hyøn'a thi yʉ zįthu, nɛ sä i ndønpa rá thuhu ra Jesús. Bi dʉ'mi bi xih yʉ zįthu:

—Dami pøni nangue rá thuhu ra Jesús, gue'a ra Jesús i man ra Pablo, sä ęn'ʉ.

[14] Nɛ nuya guehya yoto, yʉ́ ts'ʉnt'ʉ n'da ra judío, ra Esceva, ra hmumbäją a. Nɛ nu'ʉ yʉ́ ts'ʉnt'ʉ ęna da hyøn'a thi n'da ra zįthu. [15] Pɛ nu ra zįthu bi dądi:

—Nu ra Jesús dí pącä ngue ja rá ts'ɛdi, nɛ ra Pablo dí pącä ngue ja rá ts'ɛdi, pɛ nu'ehʉ, to'o ehʉ, bi 'yęn'a ra zįthu.

[16] Nɛ nuna ran 'yohʉ min 'youi ra zįthu, bi zäspa maxøts'e guepʉ mi 'bä'ʉ yoto má 'yohʉ, bi dąha bin tunhdʉ nɛ bi ʉnbi, gätho di dʉnba yʉ́ pahni. Nɛ bi bøm bʉ thi yʉn 'yohʉ, ya xí ʉnbi gätho, nte he yʉ́ he. [17] Nɛ nu'a bin ja, gätho bi t'øpʉ ja ra hnini Éfeso. Gätho yʉ judío nɛ'ʉ hing yʉ judío bi 'yøde nɛ gätho mí ja ra mbidi. Nɛ gätho bi 'yęspa ra Jesús, ra Hmu bʉya.

[18] Nɛ xʉn ngu ʉ gue mí ęc'yɛi, bi zøm bʉ, bi nde da gomanho yʉ́ mbʉi, nɛ bi dä ra güɛnda a xí 'yøt'e. [19] Nɛ'ʉ 'da mím bądi bá cą yʉ́ søcuą, ngue yʉ libro yʉ́n xädi yʉ bądi, nɛ bi hyøspʉ ja ra sibi, gätho da nu'ʉ mí 'bʉpʉ. Nɛ nu'bʉ mi mbede hangu gätho di muui, mbɛ mí jua'a yote ma 'dɛt'a mahuąhi yʉ mbɛti gue ra t'axi. [20] Nɛ man'da xʉn ngu bi 'yęc'yɛi rám hman Oją yʉ ją'i bʉ Éfeso, man'da bi fądi ja rá ts'ɛdi Oją.

[21] M'bɛjua bʉya bi bęn'a ra Pablo da mba bʉ Jerusalén, pɛ m'bɛt'o da zøm bʉ ra häi Macedonia, nɛpʉ ra häi Acaya. Nɛ bi 'yęna:

—Dam 'bʉcä ts'ʉ bʉ Jerusalén, m'bɛjua ga mbagä bʉ ja ra dąhnini Roma, bi 'yęna.

[22] Nɛ bi mbɛnpʉ Macedonia ʉ yoho yʉ́m fäts'ihʉ, ra Timoteo nɛ ra Erasto, pɛ guesɛ ra Pablo bim 'bʉpʉ mi'da yʉ pa bʉ Éfeso gue ra häi Asia.

Ran 'yo'ts'mahyą bʉ Éfeso

[23] Nu yʉ pa ʉ, xʉn ngu bi ndesʉi nangue rá 'yu Oją bʉ Éfeso, [24] Nguetho nu'a n'da ran 'yohʉ í Demetrio, rá 'bɛfi da 'yøt' yʉ zʉ t'ʉngu ngue ra t'axi, ngue yʉ́ pøte ra dąniją guepʉ i pa nthąnde ra oją Diana. Nu'a, nɛ'ʉ madím pɛhmbʉ, xʉn ngu bi dąha nangue ra 'bɛfi i øt'ʉ. [25] Nu ra Demetrio bʉya bi zonh'dʉ 'da'angu ra 'bɛfi mí øthʉ, nɛ bi xifi:

—N'yohʉ ahʉ guí pąhmbʉ nangue ma 'bɛfihʉ xʉn ngu ra mbɛti dí tąhmbʉ. [26] Dí nuhʉ nɛ dí øhmbʉ hinga hønt'ua ra hnini Éfeso pɛ gätho ra häi Asia, 'bɛ'a øt' na ra Pablo, i xih yʉ ją'i gue nu'ʉ yʉ oją nt'øt'e yʉ́ 'yɛ yʉn 'yohʉ ęmbi ngue hing yʉ oją ʉ. Nɛ xʉn ngu yʉ ją'i bi päh yʉ́n 'yomfęni nɛ bi 'yęc'yɛi a bi man ra Pablo. [27] Nuya dán thɛhʉ n'da ra 'yąnthį, ngue nu ma pøte dí øthʉ njon da däi. Nɛ dim 'bɛh rá ts'ɛdi rá ngu ra oją Diana, ngue i nuįxte. Nɛ da t'ęmbi nte di muui. Pɛ nu'a ra Diana gue'a oją a, nɛ gätho yʉ ją'i 'bʉcua ja ra häi Asia nɛ gätho ra ximhäi i thąnde a, sä bi 'yęn'a ra Demetrio.

[28] Nɛ nu'bʉ mí 'yø'ʉ, ęmmɛ bi dɛ ra cuɛ. Nɛ nts'ɛdi i mbafi:

—Xʉn ngu rá ts'ɛdi ra Diana gue ma ojąhʉ dyʉ mɛnguhʉ ua Éfeso.

[29] Nɛ gätho bi yʉntonto gue 'bʉpʉ ja ra hnini. Nɛ gätho bin tihi 'darpʉ ní muxpʉ ja n'da ra ngu xʉn ndoho, nɛ bá bɛnt' ra Gayo nɛ ra Aristarco, bi zixpʉ, nɛ nu ra Gayo nɛ ra Aristarco, yʉ mɛngu bʉ Macedonia min 'yohʉ ra Pablo bʉ 'yu. [30] Nɛ'a ra Pablo nde xtá mba bʉ 'bʉh yʉ ją'i, pɛ nu yʉ 'yęc'yɛi bi japi hin da mba. [31] Nɛ 'da'ʉ gue mi ja yʉ́ ts'ɛdi bʉ ja ra häi Asia madin amigohʉ ra Pablo, bi mbɛnpa ra nde gue hin da mba bʉ bí mux yʉ ją'i. [32] Nɛ 'dahma 'dan'yo bi man'ʉ n'da ngu n'da nguetho gätho bi yʉntonto. Nɛ xʉn ngu ʉ hingui pądi hanja bim pɛti bʉ. [33] Nu ra Alejandro mi 'bä'inde bʉ 'bʉh yʉ ją'i, bi mba njʉqui bʉ ja yʉ́ hmi yʉ ją'i bʉya, nguetho ndep'ʉ yʉ́ mijudíohʉ din yą. Nu'a ra Alejandro bʉya bi uąnba rá 'yɛ ndepe din hę yʉ ją'i, nguetho nde da xifi nte mán ts'o mí øt' yʉ judío. [34] Pɛ nu'bʉ mi nu yʉ ją'i ngue

ra judío ra Alejandro, mbɛ ma nyo ora bi
mbafi, nɛ 'da'ingu bi ma:
—Xʉn ngu rá ts'ɛdi ra Diana ma ojąhʉ
dyʉ mɛnguhʉ ua Éfeso.
35 Nu ra secretario bʉ ja ra hnini bʉya, bi
japi ngue bin hç yʉ ją'i, bi xifi:
—Dyʉn 'yohʉhʉ, dyʉ mɛ'efesohʉ, hin-
gui 'bʉcua n'da ran yohʉ gue hingui pądi
dí jamansuhʉ ra oją Diana, guejʉ dyʉ
mɛ'efesohʉ, nɛ gätho dí ęspahʉ ra do bi däh
mahęts'i, gue rá pøte ra Diana. 36 Nɛ nuna
njo'o da zä da gøni. Janangue'a daman
'yomfęnihʉ ts'ʉ nɛ hin gui 'yøthʉ a hin da
bømanho. 37 Nu yʉn 'yohʉ ngue guá sihʉ ua,
him bim pę bʉ ja rá niją ra oją Diana. Nɛ
him bi man ra ts'ore nangue'a ma ojąhʉ ra
Diana, bi 'yęna.
38 Nɛ xø bi 'yęn'a ra secretario:
—Nuna ra Demetrio nɛ'ʉ mi'da gue dim
pɛhmbʉ, nu'bʉ i ja 'bɛ'a i nde dí yąpa n'da,
nde'bʉ gue din yąui bʉ ja ra dąngu n'dahma
n'da ngu n'da da zä din yąsɛ. 39 Nɛ nu'bʉ
ja man'da guí nde gui 'yøthʉ, dami xihmbʉ
ra zɛ'mi da 'yøt'a n'da ra junta, guepʉ da
mba ma hoqui. 40 Nguetho dí su da hnɛrcahʉ
häi 'bʉ da t'ängahʉ nangue ra mbahni dá
øthʉ ra pa jabʉya, nguetho hin'yʉ 'bɛ'a sä
ga mamhbʉ nangue'a dá øthʉ ya, bi 'yęna.
41 Nɛ nu'bʉ mi gua'a im ma, bi 'yɛt' yʉ ją'i.

20

Nu ra Pablo bi mba bʉ ra häi Macedonia
nɛpʉ ra häi Grecia
1 Nɛ nu'bʉ min hç nín 'yo'ts'mahyą bʉ
ra hnini Éfeso, nu ra Pablo bi zonh'dʉ yʉ
'yęc'yɛi. Nɛ nu'bʉ mí un ran zofo, bin 'yęte
bʉya, bi mba bʉ Macedonia. 2 Nɛ gätho bi
zɛngua yʉ'yęc'yɛi gätho ra häi Macedonia,
bi hąt ra ts'ɛdi yʉ mbʉi nangue rám hman
Oją bi xi'ʉ. Nɛ m'bɛjua bi zøm bʉ ja ra häi
Grecia mahøn'a. 3 Hyuzna bim 'bʉpʉ, ęna
xtá hyu ra barco, gue xtá mba bʉ ra häi
Siria, pɛ nu'ʉ 'da yʉ judío ęna xtán däqui.
Nɛ nu'bʉ mí bądi 'bɛ'a nde xtá t'ørpe, bin
'yomfęni nɛ bá peng bʉ ja ra häi Macedonia.
4 Nɛ min 'yohʉ ra Pablo ra Sópater ra mɛngu
berea a, nɛ'a ra Aristarco nɛ ra Segundo,
yʉ mɛngu tesalónica ʉ, nɛ nu ra Gayo ra
mɛngu derbe a, nɛ nu'a ra Timoteo nɛ ra
Tíquico nɛ ra Trófimo, yʉ mɛngu asia ʉ.
5 Nu'ʉ bim 'bɛt'o bi mba ní tøguahe bʉ ra
hnini Troas, nɛ nugä dra Lucascä, dí o't'
ra søcuą jaua, dín hyʉnbahe ʉ. 6 Nu'bʉ mí
guah yʉm pɛti nangue ran dąbaxjua, dá
huhe ra barco dá nɛxhe bʉ ra hnini Filipos,
ncʉt'a pa dán 'yohe dá sømhbe bʉ Troas
guepʉ i tøguahe ʉ mi'da. Nɛ nyoto pa dám
'bʉhmbe bʉ.

Nu ra Pablo i 'bʉpʉ Troas
7 Nu'a ra pa domingo dám pɛtihe yʉ
'yęc'yɛi bʉ ja ra hnini Troas, dá sihe ra
xɛcahmɛ, gue dá bęmhbe rán dąte ra Hmu.
Nɛ nu'a ra Pablo bi man rám Hman Oją.
Nɛ nya'athoho bin yą gue'bʉ go mi zøm
made ra xui, nguetho da mba 'bʉ bi hyats'i.
8 Nɛ ęmmɛ xʉn ngu ra sibi mí zø bʉ ja ra
cuarto magąts'i guepʉ bim pɛti yʉ ją'i. 9 Nɛ
huxpʉ ja n'da ra ventana n'da ra ts'ʉnt'ʉ
í Eutico, nɛ ęmmɛ bi ndet'ąha, nguetho ra
Pablo nya'a bin yą. Nu ra ts'ʉnt'ʉ bi dop ra
t'ąha, bi dägui, ná hyu tøque ra ngu bʉ bi
dägui. Ya xí du 'bʉ mi thąts'i. 10 Nɛ bi gąh
ra Pablo, ní nyexpʉ 'bɛn'a ra ts'ʉnt'ʉ nɛ bi
hyʉfi, nɛ bi xi'ʉ bʉya:
—O di tu ni mbʉihʉ, ya bi dąmbęni na.
11 Nu ra Pablo bi ndex mahøn'a bʉ ja ra
cuarto bʉya, nɛ dán sihmɛhe. Nɛ nya'a
thoho bin yą ra Pablo mahøn'a, gue'bʉ go
mi bøx ra hyadi, ja bi mba bʉya. 12 Nɛ nu'bʉ
mí ts'ix'a ra ts'ʉnt'ʉ gue bi dägui, nɛ i te 'bʉ
mí zøm bʉ rá ngu, gätho bin johya ʉ.

Bi mba bʉ Mileto ra Pablo
13 Nugähe dá hugähe ra barco nɛ dá
mbähmbe bʉ ra hnini Asón nguetho
nubʉ dan c'athe ra Pablo, ngubʉ bi xije
mam'bɛt'o, gue xí 'yęn ra Pablo din 'yogua
thoho. 14 Nɛ nu'bʉ mán tjmhbe bʉ Asón
a ra Pablo, dá sixhe dá huhe ra barco nɛ
dá sømhbe bʉ ja ra hnini Mitilene. 15 Nɛ
dá nɛxhe bʉ, nɛ man'da pa dá sømhbe bʉ
ní hç't'a ra t'ʉhäi Quío gue i jabʉ made ra
deją. Nɛ man'da pa bʉya dá sømhbe bʉ
ra t'ʉhäi Samos gue i jabʉ made ra deją.
Nɛ dán säyahe ts'ʉ bʉ ra hnini Trogilio,
nɛ man'da pa bʉya dá sømhbe bʉ ra hnini
Mileto. 16 Nguetho nu ra Pablo bi nde bi
thoctho bʉ ra hnini Éfeso, hingui nde din
säya bʉ ra häi Asia. Nguetho di xøni da
zøn'a n'dihi bʉ Jerusalén, ya dí 'bʉpʉ 'bʉ ra
pa ra dąmpɛti t'ęmbi Pentecostés.

Nu ra Pablo bi zonh'dʉ yʉ ngʉrpi yʉ
'yęc'yɛi bʉ Éfeso

17 Nɛ nu'bʉ má sømhbe bʉ Mileto, ra
Pablo bi ma dín zonh'dʉ yʉ dąc'yɛi, ngue
yʉ́ ngʉrpi yʉ 'yęc'yɛi dim pɛti bʉ ra hnini
Éfeso. 18 Nɛ nu'bʉ mi zøpʉ ʉ, bi 'yęmp'a ra
Pablo:

—Nu'ehʉ guí pąhmbʉ 'bɛ'a gätho mam
'bʉi dá øt'ä ua ra häi Asia, asta gue'bʉ go
rá mbʉdi dá søcä ua. 19 Gätho yʉ pa dám
'bʉcä ua dá ørpa rá 'bɛfi ra Hmu mahęts'i,
nɛ hin dadín 'yęts'i. Nɛ xʉn ngu ma guidä
dá fäni gue'bʉ má hąh ma mbʉi dá äp Oją
nangue ahʉ. Nɛ xʉn ngu ran ʉnbi dá nu
ngue bi 'yørcä yʉ judío. 20 Pɛ nugä hin te dá
cøn'nahʉ pɛ dá xi ahʉ gätho 'bɛ'a da mbäx
ahʉ. Nɛ dá xän'nahʉ bʉ dim pɛti yʉ ją'i,
nɛ dá xän'nahʉ bʉ ja ni ngumhbʉ. 21 Nɛ
dá xifi xʉn ho yʉ judío nɛ'ʉ hing yʉ judío,
ngue di päh yʉ́n 'yomfęni nangue Oją, gue
da 'yęc'yɛi ma Hmuhʉ ra Jesucristo. 22 Pɛ
nuya, rá Hogandąhi Oją i ørca ra ts'ɛdi ga
mbagä bʉ Jerusalén, nɛ hin dí pądi 'bɛ'a gua
thocä bʉ. 23 Pɛ hønt'a dí pącä gue dan ofädi
bʉ Jerusalén, nɛ ga nugä xʉn ngu yʉn ʉnbi,
nguetho guesɛ rá Hogandąhi Oją bi xiqui
hønbʉ go hapʉ dá thocä bʉ ja yʉ hnini. 24 Pɛ
hinga guet'a dím bęn'a, hin te di muui ma
tesɛgä nanguec zɛhɛgui. Hønt'a ran johya
dí nde ga nu 'bʉ dá juah ra 'bɛfi bi 'dacä
ma Hmuhʉ ra Jesús, gue'a ga mangä ran ho
ma'da'yo nangue rá mate Oją.

25 Nɛ gätho ahʉ dá xi ahʉ rám Hman
Oją gue 'bɛpʉ ní mandagahʉ Oją, nɛ dí
pącä xínga n'da ahʉ gui nurcahʉ ma hmi
mahøn'a. 26 Nuya nam pa ya dí xi ahʉ,
hingui pa ma güɛndagä 'bʉ gui 'bɛhmbʉ rán
ho Oją ya. 27 Nguetho hin te dá cøn'nahʉ,
gätho dá xi ahʉ 'bɛ'a nde Oją gui pąhmbʉ.
28 Nuya gui jamansu 'bɛ'a gui 'yøthʉ, nɛ
da zä bʉ gui jamansufʉ yʉ́ mbʉi ni mi
'yęc'yɛihʉ bʉya. Nɛ gue'a ra 'bɛfi bi 'da ahʉ
rá Hogandąhi Oją, gue gui jamansufʉ yʉ́
'yęc'yɛi ra Hmu, gätho ná ngu'ʉ i 'bʉhmbʉ
ra Cristo, nguetho rá jisɛ ra Cristo í gurpa
yʉ́ ts'oqui 'bʉ mí du. 29 Pɛ nu'bʉ dá mbagä,
dí pącä m'bɛjua ba ę'i 'da tengu yʉ zate, nde
da za'ʉ yʉ dɛ'yo, din jabʉ da 'yøt'ahʉ gue
di ʉn'na ni mbʉihʉ gyʉ 'yęc'yɛihʉ. 30 Nɛ
'da'ʉ gue guesɛ ahʉ da ndants'i, nɛ hinga
njuąntho da man rám Hman Oją, gue da
ndep'a dí tɛn'dʉ mi'da. 31 Janangue'a gui
jamansu ni mbʉihʉ ngue hin da hyä ahʉ ʉ.
Nɛ guim bęmhbʉ gue nhyu jɛya, ma pa nɛ
ra xui, dá xän'nahʉ n'da ngu n'da ahʉ, nɛ
ęmmɛ dán zoni nangue ahʉ.

32 Nuya dadí dä ahʉ Oją. Nɛ ga soc'ahʉ
rám Hman Oją, nu'a i ma nangue rá mate
Oją, gue'a ram hma di zɛt'a ni mbʉihʉ, nɛ
gue'a dín ja ahʉ gätho i ja Oją, tengu tho
ʉ gätho mi'da i pa nthahni. 33 Nugä hin dá
nde a ni mbɛtihʉ, xínga gue ni pahnihʉ.
34 Pɛ guí pąhmbʉ dám pɛpzɛhɛ nɛ dá undä
'bɛ'a gätho mí hon'ʉ dán 'yogähe. 35 Dá øt'ä
gue dá honsɛ man ts'ihmɛ, dá ut'ahʉ gue
dam pɛhmbʉ nɛ ga fäxhʉ ʉ hin 'yʉ 'bɛ'a
da hyoni. Nɛ gam bęmhbʉ 'bɛ'a bi ma ma
Hmuhʉ ra Jesús 'bʉ mí 'yęna: "Man'da di
johya ní mbʉi n'da 'bʉ di uni, xinda gue'bʉ
din t'unna n'da," ngubʉ bi man ra Hmu, bi
'yęn'a ra Pablo.

36 Nɛ nu'bʉ mi gua'a rám hma ra Pablo,
bin dąnyahmu gätho mí 'bʉpʉ, nɛ bin yąhʉ
Oją. 37 Nɛ nu'ʉ gätho bin zoni, nɛ bi hyʉ'a
ra Pablo nɛ bi zʉspa rá 'yogu. 38 Nu'ʉ ęmmɛ
bi du yʉ́ mbʉi, nguetho ra Pablo bi xi'ʉ him
man'dandi da nu mahøn'a. Nɛ nu'ʉ bi zix'a
ra Pablo bʉ ja ra barco bʉya.

21

Bi mba bʉ Jerusalén ra Pablo

1 Nɛ nu'bʉ mán hyɛhmbe yʉ 'yęc' yɛi, dá
huhe ra barco, nɛ njuąntho 'bex dá sømhbe
bʉ ja ra t'ʉhäi Cos ngue i ja bʉ made ra
deją. Nɛ man'da pa bʉya dá thohmbe bʉ
ja ra hnini Pátara. 2 Nubʉ, dá tịmhbe n'da
ra barco ní mba bʉ ra häi Fenicia, dá huhe
bʉya dá mbähmbe. 3 Nɛ nu'bʉ má thohmbe
nthandi thoho ra t'ʉhäi Chipre i ja bʉ made
ra deją, ngąha dá mbähmbe dá sømhbe bʉ
ra häi Siria nubʉ ra hnini Tiro, guepʉ da zoh
rá 'bɛni ra barco. Nɛ dá cąhmbe bʉya, dá
mbähmbe bʉ ja ra hnini. 4 Nu'bʉ má tịmhbe
bʉ yʉ 'yęc'yɛi bʉya, dám 'bʉhmbe nyoto
pa. Nɛ nu rá Hogandąhi Oją bi bęnba yʉ
'yęc'yɛi 'bɛ'a da thoh ra Pablo 'bʉ da mba
bʉ Jerusalén. Janangue'a bi xifi hin da mba.
5 Nɛ nu'bʉ mí gua'a nyoto pa, dá pømhbe
bʉ. Nɛ gätho yʉ 'yęc'yɛi, yʉn 'yohʉ nɛ yʉ
xisu nɛ yʉ t'ʉhni, dá mbähmbe asta gue dá
pømhbe bʉ ja ra hnini. Dán dąnyahmuhe
bʉ ja ra ndendeją bʉya, nɛ dán yąhe Oją.
6 Nubʉya dán 'yęhmbe nɛ nugähe dá huhe
ra barco, pɛ nu'ʉ bi mbeng bʉ ja yʉ́ ngu.

7 Bá nɛxhe bʉ Tiro, dá mbähmbe nɛ
dá cąhmbe 'bʉ má sømhbe bʉ Tolemaida.

Nu'bʉ má zɛnguahe yʉ cu, dán tehe bʉ n'da pa. [8] Nu'bʉ mi hyats'i, gätho gahe ngue dín 'yohe ra Pablo dá thohmbe bʉ ra dąhnini Cesarea. Nɛ dán säyahe bʉ ja rá ngu ra Felipe. Nu'a ra Felipe zại mi mam bʉ rán ho ma'da'yo Oją. Nu'a, n'da gue'ʉ yoto má 'yohʉ nthahni mín 'yohʉ ra Esteban. [9] Nɛ nu ra Felipe mi 'bʉi goho yʉ́ t'ịxu him bin thąti, nɛ nu'ʉ, yʉ pøngahyą ʉ, bi man rám Hman Oją. [10] Nɛ nu'bʉ mám 'bʉhmbe bʉ 'da yʉ pa bi zø'a n'da rá pøngahyą Oją í Agabo, bá nɛxpʉ ra häi Judea. [11] Nu'bʉ mi zøm bʉ dí 'bʉhmbe a, bi gąspa a rá ngʉt'i ra Pablo nɛ bi duzɛhɛ yʉ́ gua nɛ yʉ́ 'yɛ ra Agabo, nɛ bi ma:

—Nu rá Hogandąhi Oją bi bẹngä ngue ngubʉ da 'yørpa yʉ judío a rá mbɛti na ra ngʉt'i bʉ Jerusalén, nɛ din dä bʉ 'bʉh yʉ ją'i ngue hing yʉ judío.

[12] Nu'bʉ má øhmbe 'bɛ'a bi man ra Agabo, gätho gahe nɛ yʉ mɛngu bʉ, dá ørpahe ra ts'ɛdi hin xtá mba ra Pablo bʉ Jerusalén. [13] Nu ra Pablo bi 'yẹm bʉya:

—'Bɛ'a guí øthʉ guí zomhbʉ. O gadí ʉngahʉ ma mbʉi. Nugä dadín sägä hønt'a go 'bɛ'a da t'ørcagui, o gue da thurqui o gue da thog bʉ Jerusalén nangue ra Jesús, ma Hmu.

[14] Nɛ him bi zä dá sąmhbe, dá hɛthe bʉya nɛ dá ẹmhbe:

—Nu'a rá pähä Oją da t'øt'e.

[15] Nɛ m'bɛjua bʉya dán sähe nɛ dá mbähmbe ra Pablo bʉ Jerusalén. [16] Nɛ 'da'ʉ yʉ 'yẹc'yɛi bʉ Cesarea dá mbähmbe. Nɛ nu'bʉ má sømhbe bʉ Jerusalén, nu'ʉ bi zixcähe bʉ rá ngu ra Mnasón, ra mɛngu chipre. Nɛ maya'bʉ thoho mí ẹc'yɛi ra Mnasón. Guepʉ rá ngu dán säyahe.

Bi zɛngua ra Jacobo ra Pablo bʉ Jerusalén

[17] Nu'bʉ má sømhbe bʉ Jerusalén, nu yʉ cu nangue ra Cristo bʉ, bi hyu yʉ́ mbʉi 'bʉ mi nuje, nɛ bi zimanhoje. [18] Man'da pa bʉya dá mbähmbe ra Pablo dá nuhe ra Jacobo Santiago, nɛ'ʉ gätho mí 'bʉpʉ, yʉ́ mingʉrpihʉ, yʉ dąc'yɛi. [19] Nu ra Pablo bi zɛngua ʉ nɛ 'bex bi dʉ'mi 'dahmi'datho bi ma 'bɛ'a gätho bi 'yøt' Oją nangue rá 'bɛfi ra Pablo, nubʉ 'bʉh yʉ ją'i ngue hing yʉ judío. [20] Nɛ nu'bʉ mi 'yø'ʉ 'bɛ'a bi man ra Pablo gue bi 'yømanho 'bʉ mí sih rám Hman Oją, ẹmmɛ bin johya nɛ bi 'yẹspa Oją. Pɛ nu'ʉ, bi 'yẹmbi:

—Pɛ guí pądi, ma zʉ cu'i Pablo gue yʉ mahuąhi thoho yʉ judío i ẹc'yɛi ya, nɛ gätho i ẹna jatho da 'yøt' yʉ́n t'ẹdi ra Moisés. [21] Nɛ nu'ʉ bi sifi 'bɛ'a gätho gá 'yøt'e. Nɛ sä ẹn'ʉ gá xänbi gue gätho da hyɛh yʉ́n t'ẹdi ra Moisés ʉ yʉ judío gue 'bʉpʉ 'bʉh yʉ ją'i hing yʉ judío, nɛ gá xifi ngue hin da mba nthɛqui yʉ́ xifani, nɛ hin da 'yøt' yʉ́n t'øt'e yʉ judío, ẹn'ʉ. [22] Nuya 'bɛ'a sä ga øthʉ ya, guehma dim pɛti ʉ ma mi 'yẹc'yɛihʉ yʉ judío, gue da gohmahyą'a'i, nguetho da 'yøde ya gá søhø, bi 'yẹmbi. [23] Nuya nde'bʉ gui 'yøt'e 'bɛ'a ga xi ahe. Nuya 'bʉcua goho yʉn 'yohʉ ngue bi ma da 'yøt'a n'da ran hogui nangue Oją, nɛ jatho da 'yøt'e. Nuya gui 'yøt'e 'bɛ'a da 'yøt'ʉ. [24] Nu'i gue'e gui six bʉya yʉn 'yohʉ, nɛ gui 'yøt'e tengu jatho da 'yøt'ʉ, ngue mí ma n'da ran hogui nangue Oją. Nɛ gätho gui jurpa yʉ́ gasto ʉ, gui tämb yʉ dɛ'yo ngue da mbøts'e. Nɛ nubʉya sä gui 'yąx ni yąhʉ tengu i øt' yʉ ją'i nu'bʉ xʉn guah yʉ pa yʉn hogui. Nɛ gätho yʉ ją'i sä da bądi ngue him majuąni'bɛ'a bi man'ʉ 'da nangue'e. Nɛ da bąh pʉya nɛ'e guí tɛn'na rán t'ẹdi ra Moisés. [25] Pɛ nangue yʉ ją'i hing yʉ judío ngue bi 'yẹc'yɛi, ya dá pɛnpahe n'da ra søcuą, nɛ dá xihmbe hin da zi 'bɛ'a bi 'bøspa yʉ hmite, xín da za'a ra ngø ngue him bi bøn rá ji, xín da zi ra ji. Nɛ hin da 'yøt' yʉn 'yomt'ẹni, bi 'yẹn'a ra Jacobo Santiago.

*Bi mba mf*ɛnt'i ra Pablo bʉ dąniją Jerusalén

[26] Nu ra Pablo bi zix'ʉ yʉn 'yohʉ bʉya, nɛ bi 'yøt'e tengu bi 'yøt'ʉ. Nɛ bi mbähä bʉ mbo yʉ́ dąniją yʉ judío, ngue da ma nda'a ní pa da guah yʉ́ pa ran hogui. Nɛ bi ma nda'a ní pa di un yʉ 'bøts'e.

[27] Hin ɛ ní zøn'a yoto pa mi juah ran hogui, nu yʉ judío gue hing yʉ 'yẹc'yɛi, yʉ mɛngu ra häi Asia, bi nu bʉ mbo ra dąniją ra Pablo. Nu'ʉ bi parba yʉ ją'i nɛ bi bɛnt' ra Pablo. [28] Bi mbafi:

—N'yohʉ ahʉ dyʉ israelhʉ, dami zɛje gam bɛnthʉ na ran 'yohʉ 'bäcua, i xänba yʉ ją'i hønbʉ go hapʉ i pa ngue hingui hojʉ, nɛ ẹna nte di muui yʉ́n t'ẹdi ra Moisés nɛ nte di muui ma dąnijąhʉ. Nɛ hinga hønt'a bi 'yøt'e, pɛ man'da, bá si ua mbo ra dąniją

yʉ ją'i ngue hing yʉ judío. Janangue'a bi ts'on'a ra hoganiją ngue mająpi, sä ɛ̨n'ʉ.

29 Nguetho mi nu min 'youi ra Pablo bʉ ja ra hnini n'da ra mɛngu éfeso í Trófimo. Nɛ mi mansɛ ngue ɛ̨mbi bi zixpʉ mbo ra dąniją.

30 Nɛ nubʉya gätho ra hnini bin ja n'da ran 'yo'ts'i, nɛ gätho ní muxpʉ 'bäh ra Pablo, bi bɛnt'i, bi gʉcpʉ thi ra dąniją. Nɛ 'bex bi gut' yʉ́ niją. 31 Nɛ nu'bʉ mí zäpi ɛ̨na xtá hyo ra Pablo, nu ra hmudofʉi mí øde ngue gätho ra hnini Jerusalén bin 'yo'ts'i. 32 Nu'a 'bex bi zix'ʉ yʉ dofʉi nɛ gätho yʉ hmudofʉi, nɛ bi mba n'dihi bʉ 'bʉh yʉ ją'i. Nɛ nu'bʉ mi nu yʉ ją'i gue mba bʉ yʉ dofʉi nɛ yʉ hmudofʉi, 'bex bin hɛ̨ ním 'bɛnza ra Pablo. 33 Nɛ nu'a ra hmudofʉi bʉya bi bɛnt' ra Pablo ɛ̨na da got'i, nɛ bi manda ngue da mba nthąt'i yoho yʉ cadena. M'bɛjua bi t'än'dʉ, nɛ bi t'ɛ̨mp'ʉ:

—To'o na, 'bɛ'a bi 'yøt'na.

34 Pɛ nu yʉ ją'i ɛ̨mmɛ madí mbahni nɛ gätho 'dahma 'dan'yo bi ma. Janangue'a nu ra hmudofʉi him mi sä da bądi hanja bin 'yo'ts'i. Bi manda ngue da zixpʉ ja ra ngundofʉi a bʉya. 35 Nɛ nu'bʉ mí zøm bʉ ja rá 'dede ra ngu, bi dux'ʉ yʉ dofʉi a ra Pablo, nguetho nu yʉ ją'i man'da nde da bɛnt'i mahøn'a. 36 Nguetho xʉn ngu yʉ ją'i bi dɛnni bi mbafi:

—Dami hyohʉ, ɛ̨n'ʉ.

Nu ra Pablo bin juąn zɛhɛ bʉ ja yʉ́ hmi yʉ ją'i

37 Nɛ nu'bʉ manguepʉ da zixpʉ mbo ja rá ngu ra Pablo bi 'yän'na ra hmudofʉi:

—Dami 'yørqui ts'ʉ ra mate dan yąui ts'ʉ, bi 'yɛ̨na.

Nu ra dofʉi bi dądi:

—Ha guí pą'a rá nde yʉ griego.

—Hąha, bi yɛ̨n'a ra Pablo.

38 —Oh, ha hinga gue'e gra mɛngu Egipto, ngue gá dʉp'a n'da ran 'yo'ts'i nɛ gá sixpʉ ma'ueni goho mahuąhi yʉn 'yohʉ ngue yʉ hyodu, bi 'yɛ̨mbi.

39 Nu ra Pablo bi dądi:

—Hin'na, hinga guecä. Nugä dra judíogä nɛ dra mɛngu Tarso, n'da ra dąhnini ngue ja rá ts'ɛdi bʉ ja ra häi Cilicia. Nuya dí ä'a n'da ra mate ngue ga xicä ts'ʉ yʉ ją'i.

40 Nu ra hmudofʉi bi un ran t'ɛ̨di. Nubʉya, nu ra Pablo bí 'bäpʉ ja ra 'dede, nɛ bi uą'ts' rá 'yɛ ndepe din hɛ̨ yʉ ją'i. Nɛ nu'bʉ min hɛ̨, bi zofo nangue yʉ́ ndesɛ ʉ, gue yʉ́ nde ra hebreo, bi 'yɛ̨na:

22

1 —N'yohʉ ahʉ, gyʉ ta ahʉ, gui 'yøhmbʉ 'bɛ'a ga xi ahʉ ya, bi 'yɛ̨n'a ra Pablo 'bʉ mi dʉ'mi bin yą.

2 Nɛ nu'bʉ mi 'yø'ʉ ngue bi ts'ofo nangue yʉ́ ndesɛ ra hebreo, man'da bin hɛ̨. Nu ra Pablo bi 'yɛ̨m bʉya:

3 —Nugä dra judíogä, dám 'bʉcä bʉ Tarso, nubʉ ra häi Cilicia, nɛ bi mba ma tedegä ua Jerusalén. Nɛ dán xäcä rán xädi ra Gamaliel, nɛ dán xäcä xʉn ho yʉ́n t'ɛ̨di ʉ ma ngʉrpa bøtahʉ. Nɛ ɛ̨mmɛ mi ɛ̨hyagä nangue rá 'bɛfi Oją ngue gätho ma mbʉi, tengutho ahʉ ya. 4 Nɛ madí undä ran ʉnbi to'o gätho mi ɛ̨c'yɛi ra Jesús, nɛ 'da'ʉ dá ho nɛ'ʉ mi'da, yʉn 'yohʉ nɛ'ʉ yʉ xisu dá sixpʉ fädi. 5 Nu ra hmumbäją nɛ yʉ dąc'yɛi da zä din juąnni 'bɛ'a xtá øt'ä, nguetho dá cąnba yʉ́ søcuą bi 'dacä, gue mí ɛ̨na xcá un yʉ ngʉrpi bʉ ja yʉ́ niją ma mijudíohʉ bʉ Damasco. Nɛ dá hąx ra 'yu dá mba bʉ Damasco. Nu ra søcuą dá jʉcä ngue'a ran t'ɛ̨di ga cot'a fädi yʉ 'yɛ̨c'yɛi, nɛ dí ɛ̨na xcuá si ua Jerusalén, ngue xtá nu ua ran ʉnbi.

Nu ra Pablo bi ma ha bin jabʉ í 'yɛ̨c'yɛi

6 Nɛ nu'bʉ mán 'yogä bʉ 'yu hänbʉ Damasco, tengu'bʉ mbɛ huxyadi, bá cą n'da ra nyot'i mahɛ̨ts'i, ngue nts'ɛdi bi hyärpʉ dí 'bäi. 7 Nugä dá tąng bʉ häi, nɛ dá ø'a n'da ra nde bi xiqui: “Saulo, Saulo, hanja gní ʉngagui,” bi 'yɛ̨ngui. 8 Nɛ dá thąti: “To'o i ma Hmu.” Nɛ nu'a bi xiqui: “Nugä dra Jesús, dra mɛngu nazaret, guecä gadí ʉngagui.” 9 Nɛ nu'ʉ 'da min 'yogähe bi nu'a ra nyot'i, pɛ him bi 'yø'a ra nde ngue bi zocä. 10 Nɛ dá änni: “Ma Hmu 'bɛ'a sä ga øt'ä.” Nɛ nu ra Hmu bi 'yɛ̨ngui: “Dami ndants'i ní mba bʉ Damasco, nubʉ, da si'a bʉ 'bɛ'a gätho dá sän'ni'i gui 'yøt'e.” 11 Nɛ nugä 'bex dán xädä nangue'a ra nyot'i, nɛ nu'ʉ mín 'yogähe bi gʉrca ma 'yɛ, nɛ dá sømhbe bʉ ja ra hnini Damasco.

12 Nɛ mi 'bʉpʉ n'da ra hocją'i í Ananías, ngue mi tɛnni xʉn ho yʉ́n t'ɛ̨di ra Moisés. Nɛ gätho yʉ judío mi 'bʉpʉ mi numanho a. 13 Nu ra Ananías bi zøpʉ dám 'bʉcä, nɛ bi xiqui: “Ma cu'i Saulo, dami hyand ran nɛqui ni dä ya.” Nɛ 'bex bi zø ma dä, nɛ bi zä dá nu a ran 'yohʉ bʉya. 14 Nɛ bi xiqui:

“Nu'a Oją mi thąnde ma ngʉrpa bøtahʉ bi huahn'na'i ngue gui pądi 'bɛ'a rá pähä a. Nɛ bi ja'a'i gá nu rá Hoga Ts'ʉnt'ʉ, nɛ bi ja'a'i ngue gá 'yørpa rá nde a. 15 Nuya gui mam bʉ 'bʉh yʉ ją'i 'bɛ'a gá nu nɛ 'bɛ'a gá 'yøde. 16 Nɛ hin'yʉ 'bɛ'a man'da gui tø'mi, dami ndants's'i gan xixyą, gui 'yęc'yɛi majuąni a ra Hmu ngue di 'uec'a'ʉ ni ts'oqui nangue rá thuhu a ra Hmu,” bi 'yęngä ra Ananías, bi 'yęn'a ra Pablo.

Bi man ra Pablo hanja bi mba bʉ 'bʉ'ʉ hing yʉ judío

17 Nɛ xø bi 'yęna:

—Nɛ nu'bʉ ją̨mbá pengä ua Jerusalén, dán yą'be Oją bʉ mbo ra dąniją, nɛ nu Oją bi jacä dá nu tengu n'da ra t'ị. 18 Nɛ dá nugä ra Hmu, bi 'yęngui: “'Dahmantho dami pøngua Jerusalén, nguetho hin da t'ørpamasu 'bɛ'a gui ma nanguecä.” 19 Nɛ dá xi'a: “Ma Hmu, nu'ʉ ma mɛnguhe ua gätho i pądi 'bɛ'a gätho dá øt'ä, dá mba bʉ gätho ma nijąhe, nɛ dá ʉnba ʉ gätho bi 'yęc'yɛi i, nɛ dá cot'a fädi ʉ. 20 Nɛ nu'bʉ mi mba ntho ra Esteban mi 'bäcä bʉ, nɛ 'da'angu dá bęmhbe ʉ bin hote, nɛ dá jamansup yʉ́ pahni ʉ.” 21 Pɛ nu ra Hmu bi xiqui: “Ní mba, nguetho ga pɛnh'na bʉ yabʉ guepʉ 'bʉh yʉ ją'i ngue hing yʉ judío,” ngubʉ bi xiqui, bi 'yęn'a ra Pablo.

Nu ra Pablo bi mba ma dä bʉ 'bʉh yʉ hmudofʉi

22 Nu'ʉ bi 'yømanho 'bɛ'a bi man'a ra Pablo, asta gue'bʉ mí ma da mba bʉ 'bʉh yʉ ją'i hing yʉ judío. Nubʉya bin cuɛ'ʉ yʉ judío i 'bäpʉ gue hing yʉ 'yęc'yɛi, bi mbafi nɛ bi 'yęna:

—Dá tho na ran 'yohʉ, man'da xʉn ho 'bʉ hin di thoqui dim 'bʉi, bi 'yęn'ʉ.

23 Man'da bi mbafi bi huą't' yʉ́ pahni nɛ bi 'yɛnts' yʉ fonthäi. 24 Nu ra hmudofʉi bi manda da ts'ixpʉ mbo ra Pablo, nɛ bi manda da mba m'bɛi, ngue ndep'a dín juąn'na ra Pablo hanja ná mba'ʉ yʉ ją'i. 25 Nɛ nu'bʉ i pa nthąt'i ra Pablo ngue ra xifani, bi 'yän'na ra dofʉi ngue mi 'bäpʉ:

—Ha i ja nin t'ę dihʉ gui fɛ'a n'da ra romano nu'bʉ hin ní t'ørpa ran juąnbi, bi 'yęn'a ra Pablo.

26 Nɛ nu'bʉ mi 'yø'a ra dofʉi a bi man ra Pablo, bi mba bá xi'a rá hmu nɛ bi 'yęmbi:

—Dami jamansu 'bɛ'a guí ørpa na ran 'yohʉ, n'da ra romano na.

27 Nɛ bá ę'a ra hmudofʉi bʉya, bi 'yän'na ra Pablo:

—Ha majuąni gue'e gra romano.

Nu ra Pablo bi dądi:

—Hąha, bi 'yęna.

28 Nu ra hmudofʉi bi 'yęmp'a:

—Xʉn ngu ra mbɛti dá jut'ä ngue dán romanogä.

Nu ra Pablo bi xi'a:

—Pɛ nugä mbʉdi thoho ma ta bin t'un ran t'ędi gue din romano, janangue'a man'da dra romanogä.

29 Nɛ nu'a ra hmudofʉi bin su nguetho ya xí du't'i nɛ nu'a ra Pablo ra romano na. Janangue'a nu'ʉ nte bi 'yørpa ra Pablo, ęna xtá mbɛi.

Nu ra Pablo mi 'bäpʉ ja rá junta ʉ yʉ́ hmumbäją yʉ judío

30 Nɛ nu'bʉ mi hyats'i, nu ra hmudofʉi nde da bądi hanja í yąp'ʉ yʉ judío, bi xocta'a ra Pablo mán thu't'i, nɛ bi manda dim pɛti yʉ hmumbäją nɛ yʉ́ ngʉrpi yʉ judío. Nɛ bi zix'a ra Pablo bʉ dim pɛti.

23

1 Nu ra Pablo ęmmɛ madín hyęthʉ bʉ, nɛ bi xifi:

—N'yohʉ ahʉ, nugä ząi dí øt'ä'a i xicpa ma mbʉi Oją, asta gue ra pa jabʉya, bi 'yęm 'bʉ mí dʉ'mi din yą.

2 Pɛ nu ra Ananías, ra dąmbäją, bi xi'ʉ gue 'darpʉ mi 'bähmbʉ ra Pablo, da mbɛrpa rá nde. 3 Nu ra Pablo bi xi'a ra Ananías bʉya:

—Oją da mbɛp'a'i nguetho yoho ni mbʉi. Sä guí ęmhbʉ hin dá øt' yʉn t'ędi, pɛ go gue'ahʉ hin guí øthʉ yʉn t'ędi, ngue gadí manda da 'bɛrca ma nde.

4 Nɛ nu'ʉ 'darpʉ mi 'bähmi bi 'yęmbi:

—Hanja gní thąt'a ra dąmbäją ngue bi huahn'na Oją.

5 Ra Pablo bi dądi:

—Cu ahʉ, hin dí pącä ngue ra dąmbäją a, nu'bʉ xcá pącä hin xcá thątä 'bʉ, nguetho nt'o't'i gue hin ga c'ąman'ʉ ma ngʉrpihʉ, bi 'yęmbi.

6 Nɛ nu'a ra Pablo 'bʉ mí nu'ʉ 'da gue hupʉ ja ra junta, bi bądi hinga 'da'ingu yʉ́ t'ęc'yɛi ʉ, nguetho 'da'ʉ bi dɛn'dʉ i man yʉ saduceo nɛ nu mi'da bi dɛn'dʉ i man yʉ fariseo. Janangue'a nu ra Pablo bi 'yęmp'ʉ 'bʉpʉ ja ra junta:

—N'yohʉ ahʉ, nugä dra fariseogä, nɛ xin
rá ts'ʉnt'ʉgä n'da ra fariseo. Nugä dí 'bäcua
nɛ guí ørcahʉ ran juąnbi nguetho dí ɥc'yɛi
gue i ndants' mahøn'a ʉ i tu, bi 'yɥn'a ra
Pablo.
7 Nɛ nangue'a xí man na ra Pablo bin
junthʉ yʉ fariseo ʉ yʉ saduceo, nɛ gätho
bin hecpʉ ja ra junta. 8 Nguetho i man'ʉ
yʉ saduceo gue hingui ndants' mahøn'a ʉ
i tu, nɛ i ma ngue njo'o yʉ́m 'bɛhni Oją
mahɥts'i, nɛ i ma ngue njo'o yʉn dąhi. Pɛ
nu yʉ fariseo gätho i ɥc'yɛi. 9 Bin ja n'da
ra mbahni, nɛ nubʉya bin ndants'i 'da'ʉ yʉ́
xänbate ʉ yʉ fariseo, bi 'yɥn'ʉ:
—Nuna ran 'yohʉ 'bäcua, nte mán ts'o
bi 'yøt'e. Xi'bʉ majuąni n'da ran dąhi o
gue n'da rám 'bɛhni Oją mahɥts'i bin yąui,
nde'bʉ hin ga sʉhmbʉ Oją, bi 'yɥna.
10 Pɛ nu'ʉ 'bʉpʉ ja ra junta, ɥmmɛ bin
sʉ'ʉ, asta gue'bʉ mí zu ra hmudofʉi da
sɛn'inde ra Pablo. Bi xih yʉ́ dofʉi bʉya gue
ba jʉcpʉ 'bʉh yʉ ją'i, nɛ da zix mahøn'a bʉ
ja ra ngundofʉi.
11 Nɛ nu'bʉ min xui, ra Hmu mahɥts'i bim
'bähmi ra Pablo nɛ bi 'yɥmbi:
—O di tu ni mbʉi Pablo, nguetho ngutho
gui ma bʉ ja ra dąhnini Roma nanguecä,
tengutho gá mangua Jerusalén.

Mi ɥna xtá tho ra Pablo

12 Nu'bʉ mi hyats'i, 'da'ʉ yʉ judío 'da'ingu
bi bɥn'ʉ da hyo ra Pablo, nɛ bi ma jatho
di ją'ts'a bi man'ʉ. Nɛ bi 'yɥn'ʉ ngue hin
din sihmɛ, xíng ra dehe da zi, asta gue'bʉ
go bi hyo. 13 Nɛ mi pongui yote má 'yohʉ ʉ
'da'angu bi ma ngue da hyo ra Pablo. 14 Nu'ʉ
bi mba bʉ 'bʉh yʉ hmumbäją nɛ yʉ dąc'yɛi,
nɛ bi xifi:
—Nugähe dá mamhbe majuąni 'bɛ'a ga
øthe, nɛ hin dan sihmɛhe asta gue'bʉ go
dá hohe ra Pablo. 15 Janangue'a nu ahʉ
nɛ'ʉ mi'da guín 'yohʉ bʉ ja ra junta, nu'bʉ
nixudi gui xihmbʉ ra hmudofʉi ba si'a ra
Pablo, gui 'yɥmbi gue gui 'yänhdʉ mi'da
yʉn t'änni. Janangue'a nugähe bʉya, dan
sähe gua täcuahe bʉ ja ra 'yu, ga hohe, bi
'yɥn'ʉ.
16 Pɛ nu rá 'bɛ'ue ra Pablo bi 'yøde 'bɛ'a
nde da 'yørpa yʉn 'yohʉ. Bi mba bʉ ja ra
ngundofʉi nɛ bi xi'a ra Pablo. 17 Nu ra Pablo
bi zonh'na n'da ra dofʉi bʉya, bi 'yɥmbi:
—Dami six na ra ts'ʉnt'ʉ bʉ bí 'bʉh ra
hmudofʉi, nguetho i ja 'bɛ'a da xifi.
18 Nu ra dofʉi bi zixpʉ 'bʉ'a rá hmu, nɛ bi
xifi:
—Nu'a ra Pablo ngue i ofädi, bi zoncagui
nɛ bi 'yäc ra mate gua siua na ra ts'ʉnt'ʉ,
nguetho ja 'bɛ'a da xi'i.
19 Nu ra hmudofʉi bi bɛntpa rá 'yɛ ra
ts'ʉnt'ʉ, n'danni bá änni:
—'Bɛ'a guín nde gui xiqui.
20 Nu'a ra ts'ʉnt'ʉ bi xi'a ra hmudofʉi
bʉya:
—Nu'ʉ 'da yʉ judío bin yąsɛ'ʉ, bi ma da
'yä'a ra mate 'bʉ nixudi, ngue gui sixpʉ
mahøn'a bʉ ja ra junta ra Pablo, nguetho da
'yɥn'i, da 'yän mi'da yʉn t'änni. 21 Pɛ 'yo guí
øt'e 'bɛ'a da xi'i, nguetho i pongui yote má
'yohʉ yʉ judío ngue xʉn jot' ra 'yu, i täcua
bʉ ra Pablo. Nu'ʉ, 'da'angu xʉm ma ngue
xín din sithe xín din sihmɛ asta gue'bʉ go
bi hyo ra Pablo. Nɛ i tøp'a thoho 'bɛ'a go
gui ma, bi t'ɥmp'a ra hmudofʉi.
22 Nu ra hmudofʉi bi hɛcua ra ts'ʉnt'ʉ
ngue njon da xifi, ngue ya xí xi'a ra
hmudofʉi. Nɛ nubʉya bi xifi da mba.

*Nu ra Pablo bi mba m'b*ɛhni bʉ 'bʉh ra
Félix

23 Nubʉya nu ra hmudofʉi bi zohn'dʉ
yoho yʉ ngʉrpa dofʉi, bi xifi din sä yocɛnto
ndofʉi da mba bʉ ra hnini Cesarea 'bʉ gʉto
nxui. Nɛ da mbähä mi hyąte ma 'dɛt'a
yʉ dofʉi ngue din tøgue, nɛ da mbähä mi
yocɛnto yʉ dofʉi ngue i cʉ yʉn ts'ąt'ɛgui.
24 Nɛ bi manda da thøspa yʉ fani ngue da
hyux a ra Pablo. Nɛ bi xifi di jamansu xʉn
ho bʉ 'yu, asta gue'bʉ go bi dä bʉ 'bʉh ra
ts'ʉt'abi Félix. 25 Nɛ bi 'yo't'a n'da ra søcuą
ra hmudofʉi, bi mbɛnpa ra ts'ʉt'abi Félix.
26 Nɛ bi 'yɥn'a ra søcuą:
"Nugä dra Claudio Lisias, dadí zɛngua'i,
gra Félix, gra hoga ts'ʉt'abi. 27 Nuna ran
'yohʉ na, nu'bʉ mi bɛnt' yʉ judío, nde xtá
hyo. Pɛ dá yąmhbe nangue xʉn ngu yʉ
dofʉi, nguetho dá øcä ngue ra romano na.
28 Nugä him mí pądi hanja bi mba ma yąpi,
dá sixpʉ ja rá junta yʉ judío. 29 Pɛ nubʉya
dá øde ngue hønt'ʉ yʉ́n t'ɥdi zɛhɛ yʉ judío
ngue í mba ma yąpi, nɛ hin'yʉ 'bɛ'a dí tho,
o gue dín ofädi. 30 Nɛ nu'bʉ mi sicä 'bɛ'a nde
da 'yøt' yʉ judío, ngue nde da hyo, 'bex dá
pɛnh'na bʉ guí 'bʉi. Nɛ dá xi'ʉ yʉ nyąpate
gue da xi'i 'bɛ'a ní mbɛspa ra hnuman'ʉ.
Nɛ hønt'a dá xi'a ya," bi 'yɥn'a rá søcuą ra
hmudofʉi.

31 Nu yʉ dofʉi bʉya bi 'yøt'e tengu bi xi'ʉ
yʉ́ hmu. Nu'ʉ bi zix'a ra Pablo 'bʉ min xui,
asta gue'bʉ mí zøm bʉ Antípatris. 32 Nu'bʉ
mí hyax bʉya, bá peng bʉ yʉ dofʉi gue him
madín tøgue. Pɛ nu'ʉ gätho madín tøgue
bi thoqui bi zix'a ra Pablo ʉ. 33 Nu'bʉ mí
zøm bʉ ra hnini Cesarea, bin däp ra søcuą
ra ts'ʉt'abi, nɛ bi mba ma dä bʉ ra Pablo.
34 Nɛ nu'bʉ mi nu'a ra ts'ʉt'abi a ra søcuą, bi
'yän'na ra Pablo:

—Hapʉ ni häi.

Nɛ nu ra Pablo bi xifi gue ra mɛngu bʉ ra
häi Cilicia. 35 Nu ra ts'ʉt'abi bʉya bi xi'a ra
Pablo:

—Nugä ga øcä 'bɛ'a gui mam 'bʉ bi zø'ʉ
di yąp'i'i.

Nɛ bi manda da mba m'bädi bʉ ja rá
nguts'ʉt'abi ndudąn Herodes.

24

Nu ra Pablo bin juąn zɛhɛ bʉ 'bʉh ra Félix

1 Nɛ nu'bʉ mi jua'a cʉt'a pa, bi mba bʉ ra
Ananías, ra hmumbäją, nɛ 'da yʉ dąc'yɛi,
nɛ ra Tértulo ran hocpate. Nɛ bi xi'a
ra ts'ʉt'abi 'bɛ'a í mba ma yąpi ra Pablo.
2 Nu'bʉ mí ts'onh ra Pablo, bi dʉ'mi bin
yąpate a ra Tértulo. Nu'a bi xi'a ra Félix:

—Nugähe dí pąhmbe ngue nangue'e i
ja ran johya ua ra häi dí 'bʉhmbe. 3 Nɛ
gäthogähe man'da dí 'bʉhmbe xʉn ho
nangue 'bɛ'a guí øt'e. Nɛ gätho yʉ pa dí
xi'ahe ra jamadi nangue'e. 4 Nuya hingui
ngu 'bɛ'a ga xi'a'i, pɛ gui 'yørca ra mate
gui 'yøde 'bɛ'a dí xi ahe. 5 Nuna ran 'yohʉ,
ɛ̨mmɛ ra ts'om'bäi na, nɛ ɛ̨mmɛ di parba
yʉ judío hønbʉ go hapʉ 'bʉi ngue gätho
ra ximhäi. Nɛ nuna, rá ngʉrpi 'da'ʉ yʉ
ją'i t'ɛ̨mbi yʉ nazareno. 6 Nu'a mí nde xtí
ts'on ra dąniją bʉ Jerusalén, pɛ nugähe dá
bɛnthe, nɛ dí ɛ̨mhbe xcá juąnbahe tengu
im mam bʉ ja man t'ɛ̨dihe. 7 Pɛ nu ra
hmudofʉi, ra Lisias a, con rá ts'ɛdi bá jʉcpʉ
mi 'bʉhmbe. 8 Nɛ bi xije dan yąfe ua. Nuya,
nu'bʉ gui 'yän zɛhɛ a, gui pądi gue majuąni
'bɛ'a gätho ní mba ma yąpi, bi 'yɛ̨mp'a ra
ts'ʉt'abi a ra Tértulo.

9 Nɛ nu'ʉ yʉ judío min 'yohʉ, 'da'angu bi
man'ʉ. 10 Nɛ nu ra ts'ʉt'abi bi un ran t'ɛ̨di ra
Pablo gue din yą bʉya. Nu ra Pablo bi ma,
bi 'yɛ̨na:

—Nugä i hu ma mbʉi ngue sä dan juąndä
ua, nguetho guí pądi 'bɛ'a nám 'bʉhmbe
dyʉ judíohe, gue xʉn ngu yʉ jɛya guín
ts'ʉt'abi ua. 11 Nu'bʉ guí nde gui pądi, sä
gui pądi, ja mán 'dɛ'mayo ma pa ya gue
dá mba bʉ Jerusalén, dá thąnde Oją bʉ.
12 Nɛ nu'ʉ ma mijudíohe him bi nu 'bʉ 'bo'o
xcán junthe, xím bi nu 'bʉ 'bo'o xcá parbi,
xínga guepʉ ja ma dąnijąhe, xínga guepʉ ja
ma t'ʉnijąhe, xínga guepʉ gätho ra hnini.
13 Nuya hingui sä din juąnni xʉn ho nguetho
him majuąni 'bɛ'a ní yącpä ya. 14 Pɛ nuya
dadín juąndä gue dí tɛndä ra 'yu ma'da'yo,
nɛ gue'a ɛ̨mbi him majuąni ʉ. Pɛ guet'a ra
'yu mí tɛn'dʉ ma ngʉrpa bøtahe, gue mí
numansu Oją nguetho dí ɛ̨c'yɛi 'bɛ'a gätho
mán t'o't'i bʉ ja rá søcuą yʉ́n t'ɛ̨di ra Moisés
nɛ yʉ́ søcuą yʉ pøngahyą. 15 Nɛ nugä dí
tø'mi 'bɛ'a nín ho da 'yøt' Oją, tengu i tømp'
ya i 'bäcua. Nugähe dí ɛ̨c'yɛihe ngue gätho
xʉn du da ndants'i, nɛ'ʉ bi 'yøt' ran ho,
nɛ'ʉ bi 'yøt' ran ts'o. 16 Janangue'a gätho
dí øt'ä 'bɛ'a di bɛ̨ngä Oją n'dahma hin hapʉ
da thịnga ma ts'oqui, xínga guepʉ 'bʉ Oją
xínga guepʉ 'bʉh yʉ ją'i, bi 'yɛ̨na.

17 Nɛ xø bi 'yɛ̨na:

—Nɛ nu'bʉ mi thogui xʉn ngu yʉ jɛya, bá
pengä bʉ Jerusalén ngue ga un yʉn t'unni
ma mɛnguhe, nɛ ga un yʉn t'unni bʉ ja ma
dąnijąhe. 18 Nɛ ngubʉ dá øt'ä bʉ dąniją, dá
thąnde Oją. 'Da'ʉ yʉ judío, yʉ mɛngu bʉ
ra häi Asia dán tịmhbe bʉ bʉya. Nɛ njom
mí 'bʉpʉ xʉn ngu yʉ ją'i, xíng ra sʉi mi ja
bʉ. 19 Nu'ʉ gue dán tịngähe bʉ, nde'bʉ gue'ʉ
xtambá 'yɛ̨cua ʉ, xtá mangua 'bʉ ja 'bɛ'a dá
øt'ä bʉ. 20 O gue guehya yʉn 'yohʉ 'bäcua
da ma 'bʉ ja 'bɛ'a bi nurcä 'bʉ má mbagä bʉ
ja ra junta. 21 Hønt'a nts'ɛdi dá mangä bʉ,
nɛ dá ɛ̨mbä ʉ: "Nu ahʉ guí ørcä ran ts'ɛmbi
nam pa ya nguetho dí ɛ̨c'yɛi ngue i ndants'ʉ
i tu," dá ɛ̨ngä, bi 'yɛ̨n'a ra Pablo.

22 Nɛ nu'bʉ mi 'yø'a ra Félix 'bɛ'a bi man
ra Pablo, 'bex bi ma da guah ra junta,
nguetho xʉn ngu ts'ʉ mi pą'a ra Félix
nangue rá 'yu Oją. Nɛ bi xi'ʉ:

—Nu'bʉ dambá ɛ̨cua ra hmudofʉi, ra
Lisias, sä ga pącä 'bɛ'a gätho bin ja.

23 Nɛ nu'a ra Félix bi manda da thoqui da
mba m'bädi ra Pablo. Nɛ bi manda ngue da
t'ørpa ran ho nangue'a, nɛ nu'ʉ yʉ́ amigo sä
da mba bʉ nɛ di unni 'bɛ'a gätho da hyoni.

24 Nu'bʉ mí tho'i ts'ʉ 'da yʉ pa, nu ra Félix
bá peng bʉ ja ra hnini Cesarea, bán 'youi rá
xisu í Drusila, nu'a ra judío a. Nɛ bi zon'na
ra Pablo, ndepe da ma hague dán zä n'da da

'yęc'yɛi ra Jesucristo. [25] Nɛ nu'bʉ mi man ra
Pablo nangue ram 'bʉi njuąntho, nɛ bi ma
ngue di jamansu 'bɛ'a da 'yøt'a n'da, nɛ bi
ma din ja ran t'änni 'bʉ ran zɛgui nangue yʉ
ts'oqui, nu ra Félix bin su bʉya, nɛ bi xifi:

—Hønt'a gá xic ya, 'bɛ ním 'bähma bʉ
ja ra fädi mahøn'a, nɛ nu'bʉ da bongui ga
zon'na'i mahøn'a, bi t'ęmp'a ra Pablo.

[26] Nu ra Félix mí ęna xtán gu't'i ts'ʉ,
n'dahma xtí thø'a ra Pablo. Janangue'a
njąnt'a thoho min zohni nɛ min yąui. [27] Nɛ
nu'bʉ mi gua'a nyojɛya bi mba ma poni a
ra Félix, nɛ bi hyu'a ra Porcio Festo. Nu
ra Félix 'bʉ mí bøm bʉya, bi zopʉ ra Pablo
bʉ ja ra fädi, nguetho mí su da numan'ʉ yʉ
judío 'bʉ xtí hocpi.

25

Nu ra Pablo din juąn bʉ 'bʉh ra Festo

[1] Nu ra Festo bi mba bʉ ra häi guepʉ
din ts'ʉt'abi, nɛ hyupa bim 'bʉpʉ ra hnini
Cesarea, bi mba bʉ ra hnini Jerusalén
bʉya. [2] Nubʉ Jerusalén, yʉ hmumbäją nɛ
yʉ́ ngʉrpi yʉ judío bi xi'a ra Festo, bi nyąpi
nangue ra Pablo. [3] Nɛ bi 'yørpa ts'ɛdi bi
'yäp ra mate ngue da zohna ra Pablo ngue
da zøm bʉ Jerusalén, nguetho im bęn'ʉ da
gorpa bʉ 'yu, gue nde da hyo. [4] Pɛ nu ra
Festo bi xifi ngue ofädi bʉ Cesarea ra Pablo,
nɛ "mi ts'ʉtho ga mbagä ya," bi 'yęmbi.

[5] Nɛ bi xifi:

—Nde'bʉ ga mbähä 'da ahʉ gue ja ni
ts'ɛdihʉ, nɛ nu'bʉ ja mán ts'o bi 'yøt'a, sä
gui yąfʉ.

[6] Nu ra Festo, masque mbɛ man 'dɛt'a
pa bim 'bʉpʉ Jerusalén, bi mba bʉ Cesarea
bʉya. Nu'bʉ mí hyax bʉya, bi mba bʉ ja rán
juąnbate, nɛ bi manda ba ts'i ra Pablo. [7] Nɛ
nu'bʉ mi zøm bʉ ra Pablo, nu yʉ judío ngue
bá nɛxpʉ Jerusalén bi mbä'ts'i. Nɛ ęmmɛ
xʉn ngu 'bɛ'a xʉn ts'o í yąpi. Pɛ hingui sä da
bøm majuąni 'bɛ'a bi man'ʉ. [8] Nu ra Pablo bi
ma nanguesɛ bʉya:

—Nte dá øt'ä ngue hingui ho nangue
man t'ędihe dyʉ judíohe, xínga gue'a ra
dąniją, xínga gue'a rán t'ędi ra hmuts'ʉt'abi
bʉ Roma, bi 'yęn'a ra Pablo.

[9] Nu ra Festo nde da 'yøt'a dí numanho ʉ
yʉ judío, janangue'a bi 'yän'na ra Pablo:

—Ha guí nde gui mba bʉ Jerusalén,
guepʉ ba øt'a ran juąnbi bʉ, nangue 'bɛ'a
í yąp'a yʉ judío.

[10] Nu ra Pablo bi dądi:

—Hin'na, guecua rán säui da t'ørcä ran
juąnbi ua, nguetho bi 'da'a ran t'ędi ra
hmuts'ʉt'abi 'bʉpʉ Roma gue gui 'yørcä
ran juąnbi ua. Nɛ nte mán ts'o xtá ørpa yʉ
judío, gue gui sixcä bʉ. Nu'i guí pądi xʉn ho
ngue te dá øt'ä. [11] Pɛ nu'bʉ xtá øt'ä n'da ran
ts'o gue i man nin t'ędi gui hyogui, jatho ga
tu 'bʉ, hin ga 'dagui nangue man dąte. Pɛ
nu'bʉ him majuąni 'bɛ'a ní yącpä ʉ, njo'o
n'da i ja rán t'ędi di dägä bʉ ja yʉ́ 'yɛ ʉ.
Nugä dí ä'a ran t'ędi gui thocä bʉ 'bʉh ra
hmuts'ʉt'abi bʉ Roma, bi 'yęn'a ra Pablo.

[12] Nu'bʉ min yąhʉ yʉ́m fäts'ihʉ a ra Festo,
bi xi'a ra Pablo:

—Nu'bʉ guí ęna ga dä ahe bʉ Roma, da
zä 'bʉ, bi 'yęmbi.

*Nu ra Festo i yąui ra ts'*ʉt'abi Agripa

[13] Nu'bʉ mi tho'i 'da yʉ pa, n'da rá
ts'ʉt'abi yʉ judío, ra Agripa na, nɛ'a rán ju,
Berenice, bi zøm bʉ Cesarea di zɛngua a ra
ts'ʉt'abi Festo. [14] Nɛ nu'bʉ mi 'bʉpʉ 'da yʉ
pa, nu ra Festo bi xi'a ra Agripa nangue ra
Pablo, bi 'yęmbi:

—O bʉ n'da ran 'yohʉ, i ofädi, ngue bi
zocua ra Félix, í Pablo a. [15] Nɛ nu'bʉ má
mbagä bʉ Jerusalén, nu yʉ hmumbäją nɛ
yʉ dąc'yɛi ngue yʉ judío bi xicä nangue ra
Pablo. Nu'ʉ mi äp ran ʉnbi nangue'a. [16] Nɛ
nugä dá xi'ʉ: "Pɛ nugähe dyʉ romanogähe
hingui sä ga hohe n'da 'bʉ hinda nadí juąn-
bähe ʉ, nɛ dim 'bäpʉ ja yʉ́ hmi to'o di yąpi,
din yąsɛ." Ngubʉ dá xifi. [17] Nɛ nu'bʉ mi
zøcua yʉn yąpate, nu'bʉ mi hyats'i, 'bex dá
mba bʉ ja man juąnbate nɛ dá manda da
ts'ixpʉ a ra Pablo. [18] Nu'bʉ mí 'bähmbe bʉ
ʉ yʉn yąpate, pɛ xínga n'dare bi ma gue yʉ
ts'oqui tengu mím bęngä ngue xtá ma. [19] Pɛ
hønt'a n'da ram hma madín junthʉ nangue
'bɛ'a mi ęc'yɛi zɛhɛ ʉ yʉ judío. Nɛ nangue
n'da ran 'yohʉ í Jesús nín junt'ʉ, ngue bi du,
pɛ nu ra Pablo nts'ɛdi bi ma ngue i 'bʉi, bi
'yęna.

[20] Nu ra Festo bi thoqui bi ma:

—Nɛ nugä hin dí pącä ga øt'ä ran juąnbi
nangue 'bɛ'a ęc'yɛi yʉ judío. Janangue'a dá
än'na ra Pablo 'bʉ nde da mba bʉ Jerusalén,
da mba ma juąnbi bʉ. [21] Pɛ nu ra Pablo
bi 'yäc ran t'ędi, nde ga dä bʉ 'bʉh ra
hmuts'ʉt'abi Augusto bʉ Roma. Dá manda
bʉya da 'bädi asta gue'bʉ bi zä ga pɛhndä
bʉ 'bʉh ra hmuts'ʉt'abi, ęn'a ra Festo.

22 Nu ra ts'ʉt'abi Agripa bʉya, bi xi'a ra
Festo:
—Nugä dín nde ga øde 'bɛ'a da man'a ran
'yohʉ.
Bi dą'a ra Festo bʉya:
—Nixudi da zä gui 'yøde.
23 Man'da pa bʉya bi mba bʉ ja rá ngu ran
juąnbate ra Agripa nɛ ra Berenice. Nɛ bi
mba bʉ mbo gätho ja yʉ́ ts'ɛdi, min 'yohʉ
yʉ hmudofʉi nɛ yʉ ngʉrpi bʉ ja ra hnini
Cesarea. Nɛ bi ts'ini xʉn ho nguetho i ja
yʉ́ts'ɛdi. Nɛ nu'a ra Festo bi manda da
ts'ixpʉ ra Pablo. 24 Nɛ nubʉya bi 'yęn'a ra
Festo:
—Nu'i gra ts'ʉt'abi Agripa, nɛ ahʉ gyʉn
'yohʉhʉ gätho guí 'bʉhmbʉ ua ya, guí nuhʉ
na ran 'yohʉ. Nɛ gätho yʉ judío 'bʉpʉ
Jerusalén nɛ'ʉ 'bʉcua Cesarea madín yąpi
nanguehna. Nu'ʉ njąm'bʉ mi ɛ't'a mi xiqui
ngue mi ädi da mba ntho. 25 Pɛ nu'bʉ má
pącä ngue nte bi 'yøt'a rán säui dí tho,
dá ęngä ga pɛnpʉ 'bʉh ra hmuts'ʉt'abi bʉ
Roma, nguetho mí mansɛ da mba ma dä bʉ.
26 Pɛ hin'yʉ 'bɛ'a sä ga o't'ä a xʉ 'yøt'e ngue
ga pɛnpa ma hmu. Janangue'a dá zonhdä
na ran 'yohʉ, gui 'yøhmbʉ ts'ʉ 'bɛ'a da
man ya, ma ts'ʉt'abi Agripa i. Nɛ nu'bʉ gá
'yøhmbʉ, masque da zä gui xijʉ bʉya 'bɛ'a
da zä ga o't'ä nangue ran yąpi. 27 Nguetho dí
ęna hingui ho ga pɛnpʉ n'da ra ofädi, nɛ nte
má søcuą da jąts'i ngue da mam bʉ hanja i
ofädi, bi 'yęn'a ra Festo bʉya.

26

Nu ra Pablo bin juąn zɛhɛ bʉ 'bʉh ra ts'ʉt'abi Agripa

1 Nu'a ra Agripa bi xi'a ra Pablo:
—Da zä gui mansɛ nangue'a zɛhɛ, bi
'yęmbi.
Nu ra Pablo bi uąn rá 'yɛ nɛ bi ma
nanguesɛ. Bi 'yęna:
2 —I jagä ran johya, nguetho sä dam 'bäcä
ua ja ni hmi, gra ts'ʉt'abi Agripa, nɛ sä gam
mangä nangue 'bɛ'a í yącpä ma mijudíohe.
3 Nguetho guí pądi xʉn ho 'bɛ'a gätho yʉ́n
t'øt'e yʉ judío, nɛ guí pądi 'dahma 'dan'yo
ma t'ęc'yɛihe dyʉ judíohe. Janangue'a dí
ä'a ra mate, gui 'yø'i ts'ʉ xʉn ho 'bɛ'a gam
mangä.

Rám 'bʉi ra Pablo 'bʉ hin ní 'yęc'yɛi

4 Nu'ʉ gätho ma mijudíohe i pądi 'bɛ'a
ním 'bʉi dá øt'ä bʉ 'bʉh ma mɛnguhe,
'bʉ mán t'ʉhnigä nɛ'bʉ mám 'bʉcä bʉ
Jerusalén, asta guehya. 5 Nu'ʉ hin'yʉ ra
pähä da ma, pɛ maya'bʉ mi pądi ngue
nya'a thoho dá tɛnni xʉn ho tengu man yʉ
fariseo. Nu yʉ fariseo man'da ęhya da 'yøt'
man t'ędihe dyʉ judíohe xinda gue'ʉ mi'da.
6 Nuya dí 'bäcua ja ran juąnbate, nangue'a
'bɛ'a dí ęc'yɛi. Nugä dí ęc'yɛi 'bɛ'a bi xi'a Oją
ma ngʉrpa bombøtahe, ngue da xox'ʉ xʉn
du. 7 Nugähe yʉ́m bom'bɛto ʉ 'dɛ'mayoho
yʉ́ ts'ʉnt'ʉ ma ngʉrpa bombøtahe ra Jacob,
dí ęhyahe ma pa nɛ ra xui nangue rá 'bɛfi
Oją. Nɛ nugähe dí tømhbe 'bɛ'a bi man
Oją, gue da xox'ʉ xʉn du. Nugä dí ęc'yɛi
gue majuąni bi dʉ'mi bi 'yøt'a, nɛ gue'a ní
yącpä ya ma mijudíohe, ma ts'ʉt'abi Agripa
i. 8 Hanja gní bęmhbʉ ngue hingui sä Oją da
xox'ʉ xʉn du, bi 'yęn'a ra Pablo.

Bi man ra Pablo madí ʉnba yʉ 'yęc'yɛi

9 Nɛ xø bi 'yęm mahøn'a:
—Guec zɛhɛgä, nya'a thoho dá bęngä
ngue mi ęngä xʉn ho 'bʉ ga sʉcä ra Jesús, ra
mɛngu Nazaret. 10 Nubʉ Jerusalén xʉn ngu
yʉ 'yęc'yɛi dá cot'a fädi, nguetho bi 'dacä
ran t'ędi yʉ hmumbäją. Nɛ nu'bʉ mi t'ęna
da mba ntho, 'da'angu dá bęmhbe. 11 Nɛ
xʉn ngu yʉ nidį dá ʉnba ʉ yʉ 'yęc'yɛi bʉ
ja ma nijąhe dyʉ judíohe. Nɛ dá säpi dá
sɛrpa yʉ́ t'ęc'yɛi. Nɛ nugä ęmmɛ min cuɛgä
nangue'ʉ, nɛpʉ ja yʉ hnini yatho dá mbagä,
dá un ran ʉnbi ʉ, bi 'yęna.

Bi mam mahøn'a ha bin jabʉ bi 'yęc'yɛi

12 Nɛ xø bi 'yęm mahøn'a:
—Nɛ dá cąxä ra søcuą, ngue rán t'ędi yʉ
hmumbäją, ngue ga ʉnba yʉ 'yęc'yɛi. Dá hą
ra 'yu ná mba bʉ ra hnini Damasco. 13 Nu'i
ma ts'ʉt'abi Agripa i, nu'bʉ mbɛ huxyadi dá
nu bʉ 'yu n'da ra nyot'i bí 'yęh mahęts'i,
nɛ man'da madí hyät'i xínda gue ra hyadi.
Nɛ nu'a bi hyärpʉ dí 'bähmbe. 14 Nɛ nu'bʉ
gätho má tąnje bʉ häi, dá øcä n'da ra nde
ngue ma ndesɛ í ts'oqui, ra hebreo, i ęna:
“Saulo, Saulo, hanja gní ʉngui. Xʉn hęi
guí øt'e, tengu n'da ra mbʉndąni i pa ma
sʉni ra t'o hndepe dim pɛfi xʉn ho, nɛ
i nɛte thoho,” bi 'yęngui. 15 Nɛ nugä dá
änni: “To'o i, ma Hmu.” Nu ra Hmu bi
dądi: “Nugä dra Jesús, guecä gadí ʉngui.
16 Nuya dami ndants'i, gui 'bäi. Nuya dán
'yusɛgä ua n'dahma gui ma nɛ gan juąnni
nangue gätho 'bɛ'a gá nu ya, nɛ gätho 'bɛ'a

ga ut'a m'bɛjua." [17] Nɛ bi 'yɛ̨ngui: "Nuya ga
pɛhn'na'i bʉ 'bʉh yʉ ją'i hing yʉ judío, nɛ
ga jamansu i nangue 'bɛ'a da nde da 'yøt'a'i
yʉ judío, nɛ yʉ ją'i ngue hing yʉ judío. [18] Nɛ
nangue nim hma, ga japi da xoc yʉ́ mbʉi
yʉ ją'i nɛ him man din 'yo bʉ ja ra 'bɛxui,
pɛ din ja ran nɛqui yʉ́ mbʉi. Nɛ ga japi da
'uepʉ ja rá ts'ɛdi ra zi̧thu, nɛ din 'yo bʉ ja
rá ts'ɛdi Oją ma Ta. Nɛ din ja ra punbi yʉ́
ts'oqui. Nɛ da nu ra te mazą̨i ʉ, nɛ gätho
ran ją̨pi ga unni, tengu mi'da dá 'uecä," bi
'yɛ̨ngä ra Jesús, bi 'yɛ̨n'a ra Pablo.

*Ra Pablo him bi mb*ɛsta a bi man ra Hmu
'bʉ mín 'yusɛ

[19] Nɛ nu ra Pablo bi thoqui bi xi'a ra
ts'ʉt'abi Agripa:

—Nugä hin dá fɛsthoho 'bɛ'a bi xicä ra
nde gue bá ɛ̨h mahɛ̨ts'i. [20] Rá mbʉdi dá xi'ʉ
'bʉpʉ Damasco, gue di päh yʉ́n 'yomfɛ̨ni nɛ
din 'yo bʉ rá 'yu Oją. Nɛ dá xifi da 'yøt'
ra 'bɛfi xʉn ho nguepʉ da fą̨di xʉ päh yʉ́n
'yomfɛ̨ni. Ngutho dá mangä bʉ Jerusalén,
nɛpʉ gätho ra häi Judea, nɛ dá xicä yʉ ją'i
ngue hing yʉ judío. [21] Pɛ nangue'a 'bɛ'a dá
mangä, nu'ʉ 'da yʉ judío bi bɛntcä bʉ ja ra
dąniją, mi nde xta hyogui. [22] Pɛ asta gue
yʉ pa jabʉya i fäxcä Oją. Nɛ dí xi'ʉ ja yʉ́
ts'ɛdi, nɛ dí xi'ʉ hin'yʉ yʉ́ ts'ɛdi. Nɛ hønt'a
dí xänbi 'bɛ'a bi man ra Moisés nɛ 'bɛ'a bi
man yʉ pøngahyą, ngue bin ja. [23] Nu'ʉ, bi
ma ngue jatho da nu ran ʉnbi ra Cristo,
nɛ gue'a ra mbʉdi da mba nsots'i bʉ 'bʉ'ʉ
xʉn du. Da mba nsots'i guepʉ da zä di un
ran nɛqui yʉ́ mbʉi ʉ yʉ judío, nɛ'ʉ hing yʉ
judío, bi 'yɛ̨n'a ra Pablo.

*Ra Pablo ndepe da 'y*ɛ̨c'yɛi ra ts'ʉt'abi
Agripa

[24] Nɛ nu'bʉ ngubʉ mi man ra Pablo, nu ra
Festo nts'ɛdi bi mbafi:

—Nu'i gra Pablo, guín gą̨t'i, ɛ̨mmɛ xʉn
ngu guí pąh ra søcuą janangue'a guín gą̨t'i.

[25] Bi dą̨'a ra Pablo bʉya:

—Hin dí jąt'ä, gra hoga ts'ʉt'abi gra
Festo. Pɛ gätho dí mangä majuąni a. [26] Nu
ra Agripa in ts'ʉt'abi bʉ 'bʉh yʉ judío,
i 'bʉcua, i pądi nangue 'bɛ'a gätho dím
mangä. Janangue'a hin dí su ga mangua
ja rá hmi. Nɛ dí hąxa njuąni ngue i pądi,
nguetho him bi t'ągui 'bɛ'a bin ja, bi 'yɛ̨n'a
ra Pablo.

[27] Nɛ xø bi xih ra ts'ʉt'abi Agripa:

—Ma ts'ʉt'abi Agripa i, ha guí ɛ̨c'yɛi 'bɛ'a
bi man yʉ́ pøngahyą Oją. Nugä dí pącä gue
guí ɛ̨c'yɛi, bi 'yɛ̨mbi.

[28] Nu ra Agripa bʉya bi dąt'a ra Pablo:

—Nu'i, guí nde 'bex ga päcä man
'yomfɛ̨ni, ngue ga ɛ̨c'yɛi ra Cristo.

[29] Nu ra Pablo bi 'yɛ̨mp'a:

—'Bexgue guehya, ogue niya'bʉ ts'ʉ, Oją
i pądi 'bɛ'a dín ndegä. Dín nde gue gui
'yɛ̨c'yɛi, nɛ ahʉ gätho guí 'bʉhmbʉ ua guí
øhmbʉ 'bɛ'a dím mangä ya. Nɛ dín nde
gui cohmbʉ tengugä, pɛ hønt'ʉ yʉ cadena
hin'na ʉ, bi 'yɛ̨mbi.

[30] Nɛ nu'bʉ ngubʉ mi man ra Pablo, ra
Festo nɛ ra Agripa bim 'bäi, nɛ'a ra Berenice
nɛ'ʉ mi'da mi hupʉ. [31] Nɛ nu'bʉ mi mba bʉ
thi, n'da ngu n'da bin yąsɛ ʉ:

—Nu'a ran 'yohʉ ra Pablo, nte bi 'yøt'a
ngue da du, xínga gue'a din ofädi, bin
'yɛ̨mzɛhɛ ʉ.

[32] Nu ra Agripa bi 'yɛ̨mp'a ra Festo:

—Nu'bʉ hin xtá ma din dä bʉ 'bʉh ra
hmuts'ʉt'abi bʉ Roma, sä da mba nso'ts'i
'bʉ, bi 'yɛ̨mbi.

27

*Bi 'b*ɛnpʉ Roma a ra Pablo

[1] Nu'bʉ ya xí hma ngue ga huhe ra barco,
nɛ ga mbäcähe bʉ Roma, ra häi Italia, nu
ra Pablo nɛ mi'da yʉ ofädi bi mba ma däpi
a ra ngʉrpadofʉi, rá thuhu ra Julio, rá
ngʉrpadofʉi ra hmuts'ʉt'abi Augusto bʉ
Roma. [2] Dá huhe ra barco ngue bi nɛxpʉ
ra hnini Adramitio, nɛ ɛ̨n'ʉ da thopʉ ja
yʉ hnini bʉ ja ndendeją bʉ ra häi Asia.
Dá nɛxhe bʉ bʉya, nɛ dá mbähmbe ra
Aristarco, ra mɛngu ra hnini Tesalónica
bʉ ra häi Macedonia. [3] Nu man'da pa dá
sømhbe bʉ ra hnini Sidón, dán säyahe bʉ.
Nu ra Julio min yąmanhoui ra Pablo, nɛ bi
un ran t'ɛ̨di da mba bʉ 'bʉh yʉ́ amigo. Nɛ
nu yʉ́ amigo bi un ran säya. [4] Nɛ nu'bʉ má
nɛxhe bʉ, dá thohmbe bʉ nthɛ̨'t'i ra t'ʉhäi
Chipre i ja bʉ made ra deją. Dá thothe bʉ
n'danguadi nguetho ɛ̨mmɛ ts'ɛdi ran dąhi
bʉ njombʉ. [5] M'bɛjua dá thohmbe bʉ ja ra
häi Cilicia nɛ ra häi Panfilia ja bʉ ndendeją.
Dá sømhbe bʉ ra hnini Mira bʉ ra häi Licia.

[6] Guepʉ bi dį̣m bʉ n'da ra barco a ra
hmudofʉi ngue bá nɛxpʉ Alejandría, ní
mba bʉ ra häi Italia. Nɛ nu'a ra hmudofʉi bi
jaje dá huhe ra barco. [7] Nɛ xʉn ngu yʉ pa zʉ
njante thoho dán 'yohe bʉ ja ra deją, nɛ xʉn

hçi dá thohmbe bʉ gätho rá nyąni ra t'ʉhäi
Gnido. Nu ran dąhi him bi jaje njuąntho dá
uçnthe, janangue'a yabʉ dá cäthe njombʉ
ja ra t'ʉhäi Creta, guepʉ nthç't'i ra t'ʉhäi
Salmón. 8 Nɛ xʉn hçi dá thohmbe bʉ gätho
rá nyąni ra t'ʉhäi Creta, nɛ dá sømhbe bʉ ja
yʉ́n säya yʉ barco, t'çmbi Buenos Puertos.
Nɛ hinga yabʉ ja ra hnini Lasea.
9 Nɛ xʉn ngu yʉ pa ya dá 'bɛhmbe nangue
ran dąhi, nɛ nts'utho bʉ dín 'yo ra barco bʉ
ja ra dehe, nguetho yʉ pa ya i ja yʉn dąhi.
10 Nu'a ra Pablo bi xi'ʉ min 'yohʉ:
—N'yohʉ ahʉ dí xi ahʉ, nu'bʉ ga
thohmbʉ, ga nuhʉ n'da ra 'yąnthị nguetho
xʉn hçi thoho bʉ dí mba ma 'yoni ra barco.
Nɛ hinga hønt'a ra barco nɛ ra 'bɛni ga
'bɛhmbʉ, pɛ ts'ʉrpʉ thoho nɛcähʉ ga tuhʉ,
bi 'yçmp'ʉ.
11 Pɛ nu ra hmudofʉi man'da mi çc'yɛi
'bɛ'a bi ma rá mbɛti ra barco nɛ ra hmu
ngue madí 'yoni, xinda gue'a 'bɛ'a mi man
ra Pablo. 12 Nubʉ Buenos Puertos hingui
ho ngue da gopʉ ra barco yʉ pa xʉ sɛ.
Janangue'a nu'ʉ mbɛ gätho ʉ mi çna xcá
sømhbe bʉ ra hnini Fenice, guepʉ xcám
'bʉhmbe yʉ pa xʉ sɛ. Nubʉ Fenice, ra hnini
bʉ ra t'ʉhäi Creta, man'da ja yʉ́n säya xʉn
ho bʉ yʉ barco, nguetho hin ɛ ts'ɛdi thopʉ
ran dąhi.

Ran dąhi bi 'yɛn ra deją

13 Nɛ n'da ra pa bi pom bʉ bí 'yçh ran dąhi,
nɛ hinga nts'ɛdi i 'yo. Nɛ çn'ʉ xʉn ho 'bʉ da
thogui. Janangue'a bi gʉx'a ra t'ɛgui mi o
bʉ mbo ra dehe, ngue rán ts'ąmmi ra barco.
Dá thohmbe bʉya, zʉ njante thoho á tho'a
ndendeją ra barco bʉ ra t'ʉhäi Creta. 14 Nɛ
'bɛx bá ç'a n'da ran dąhi çmmɛ nts'ɛdi, bá
nɛxpʉ Creta. 15 Nɛ nu'bʉ mí mbʉdi bi ndøn
ra barco ran dąhi, him mí sä da mba ma
'yoni bʉya, dán unthe bʉya, nɛ dá tɛndahe
ran dąhi bʉ í mba. 16 Nɛ dá cäthe bʉ hçrpʉ
ja ra t'ʉhäi Clauda i ja bʉ made ra deją,
nguetho bi täc'i ts'ʉ ran dąhi ra häi. Nɛ xʉn
hçi bʉ dá jʉxhe bʉ mbo a n'da zʉ t'ʉbarco
ngue mí jʉt'a ra barco. 17 Nɛ nu'bʉ mi cʉrpʉ
mbo ra t'ʉbarco, bi mba m'bänba yʉ xąhi
a ra barco ngue hin da xø'ts' yʉ xithɛ. Nɛ
nu'ʉ bʉya mí supi da 'yɛn ran dąhi ra barco
bʉ ja ra 'bomu, nɛ da dontpʉ guepʉ t'çmbi
Sirte. Janangue'a bi gącua yʉ́n thäcan dąhi
ra barco. Nɛ bi duxtho ran dąhi ra barco
bʉ ja ra dehe. 18 Man'da pa bʉya bi dʉ'mi bi
hyørpʉ ja ra dehe yʉ 'bɛni mi høpʉ mbo ra
barco, ndepe hin di hyʉ ra barco, nguetho
çmmɛ nts'ɛdi mi ɛnje ran dąhi. 19 Nɛ ná hyu
pa bʉya dá sosɛgähe, dá hømhbe thi 'bɛ'a
gätho mí honi 'bʉ di 'yon ra barco. 20 Nɛ xʉn
ngu yʉ pa çmmɛ mi ja yʉ güi, nɛ nya'a him
bin c'ą ra hyadi, xínga gue yʉ sø 'bʉ xʉn
xui. Nɛ dá nuhe n'da ran dątendąhi çmmɛ
nts'utho. Nɛ dí su ga tuhe.
21 Nɛ nya'a thoho njom bin sihmɛ. Nu ra
Pablo bim 'bäi bi 'yçna:
—N'yohʉ ahʉ nde'bʉ xquí 'yøde 'bɛ'a
dá mangä. Nde'bʉ xcambán säyahʉ bʉ
Creta, nɛ hin xcá nuhʉ ran ʉnbi ya, nɛ
hin xquí 'bɛh ni 'bɛnihʉ. 22 Pɛ nuya, o
di tu ni mbʉihʉ, nguetho xínga n'da ahʉ
gam 'bɛhmbʉ, pɛ hønt'a ra barco dim 'bɛdi.
23 Nguetho dám 'bä'be n'da rám 'bɛhni Ojąmahçts'i má xui, gue nugä rá mbɛtigä Ojąnɛ
dí thąnde a. 24 Nɛ nu'a ram 'bɛhni bi xiqui:
"O guín su Pablo, nguetho jatho da mba ma
dä'i bʉ 'bʉh ra hmuts'ʉt'abi bʉ Roma. Nɛ
nu'a Ojąhin di japi da du ʉ guí 'bʉhmbʉ
ua ja ra barco, tengu gá 'yäpi," çn'a rám
'bɛhni Ojąmahçts'i. 25 Nuya, n'yohʉ ahʉ,
dan johyahʉ, nguetho dí çc'yɛi gue majuąni
da 'yøt' Ojątengu bi xic rám 'bɛhni. 26 Pɛ nu
ran dąhi da 'yɛnjʉ bʉ ja n'da ra t'ʉhäi i ja bʉ
made ra dehe, bi 'yçn'a ra Pablo.
27 Nɛ nu'bʉ ya xí gua'i 'dɛ'ma goho ma pa
dí 'yohe, nubʉya bi 'yɛngähe ran dąhi bʉ ja
rá xɛqui ra deją t'çmbi Adria, 'bʉ min xui.
Nɛ nu'ʉ yʉ mbɛfi gue di 'yon ra barco, mím
bçni hinga yabʉ ja n'da ra häi. 28 Nɛ bi 'yɛni
hangu nan hç ra dehe, 'däte ma 'dɛ'ma'dato
metro nan hç. Nɛ bi dąn'i ts'ʉ ra barco, bi
'yɛni mahøn'a, nɛ nuya hønt'i 'däte ma yoto
metro nan hç ra dehe. Janangue'a bi bądi
him ma yatho bʉ ndenthe. 29 Nu'ʉ mi supi
da zøm bʉ ndenthe ra barco, gue din thɛhʉ
yʉ do. Janangue'a bi 'yɛnt'i goho yʉ t'ɛgui
ngue yʉ́n ts'ąmmi ra barco, bi 'yɛntpʉ ja
rá xʉthä ra barco, ndepe hin din 'yo. Nɛ
çmmɛ mi xønni din nɛqui. 30 Nu yʉ mbɛfi di
'yon ra barco mim bçni xtá 'dagui, bi cą'ma
man'da ra t'ʉbarco bʉ ja ra dehe. Pɛ bin
häte, nguetho çna gue'ʉ yʉ t'ɛgui xtá 'yɛnt'
mi'da bʉ ja rá yą ra barco, gue yʉ́n ts'ąmmi.
31 Pɛ nu ra Pablo bi 'yçmp'a ra hmudofʉi,
nɛ'ʉ yʉ dofʉi:
—I nde da 'dah yʉ di 'yon ra barco, pɛ
nu'bʉ da 'dah yʉ, hin da zä gui ponjʉ 'bʉ.

32 Nu yʉ dofʉi bʉya bi hyɛcua yʉ́n thąt'i
ra t'ʉbarco, nɛ bi dux ra dehe, janangue'a
njom bi 'dagui.
33 Nɛ nu'bʉ t'ʉnɛqui tho nu'a ra Pablo bi
xifi nde'bʉ din sihmɛ. Bi 'yçna:
—Nuya, ná 'dɛ'magoho ma pa ya ngue
mí tutho ni mbʉihʉ, nɛ hin gán sihmɛhʉ.
34 Nuya dí øt'ahʉ ra ts'ɛdi gui sihʉ ts'ʉ ra
hmɛ. Nu'a dí zac ni ją'ihʉ a, nɛ guepʉ da zä
xínga n'da gam 'bɛhmbʉ nɛ njon din ʉnbi,
xíngui ts'ʉ.
35 Nɛ nu'bʉ mi jua'a bi man'a ra Pablo bi
hyąca n'da ra thuhmɛ, bi un ra jamadi Oją
bʉ ja yʉ́ hmi gätho mí 'bʉpʉ, nɛ bi xɛni bi
dʉ'mi bi zi. 36 Nu'a bi man ra Pablo bi hyurpa
yʉ́ mbʉi ʉ, bin sihmɛ ts'ʉ bʉya. 37 Nɛ nugähe
í juaje yociento nɛ hyąte ma 'dɛ'ma 'dato
nją'i mi 'bʉhmbe bʉ ja ra barco. 38 Nɛ nu'bʉ
mi juadi bin sihmɛ ʉ, nu'a ra trigo mi høpʉ
ja ra barco bi hyøm bʉ ja ra dehe, ndepa dí
cąh nan hyʉ ra barco.

Bi xɛn ra barco ra dehe

39 Nɛ nu'bʉ mí hyats'i, him mi pądi 'bɛ'a
rá thuhu ra häi bi hyandi. Nu'bʉ mi nu mi
ja bʉ n'da ra 'yɛthe gue him mí ja yʉ do,
guepʉ mim bçni mi sä xtí cʉ't' ra barco.
40 Bi hyɛcua yʉ́n thąt'i yʉn ts'ąmmi bʉya,
bi zopʉ dehe. Nɛ bi xocua yʉ́n thu't'i yʉ́n
thäcadehe ngue yʉ́m 'bä't'i ra barco. Nɛ bi
'yçspa mahøn'a n'da ran thäcandąhi. Nu
ran dąhi bʉya bi 'yon ra barco, nɛ bi dʉ'mi
bi hyäm bʉ ja ra ndendeją. 41 Pɛ nu'bʉ
má sømhbe hapʉ hingui hç ra dehe, dán
tịmhbe bʉ yoho yʉ 'yɛthe, n'da n'danni ní
yçhɛ. Nu'a rá yą ra barco bi yʉrpʉ ja ra
'bomu nɛ bin dʉ bʉ, nɛ him mi sä da thogui.
Pɛ nu rá xʉthä bʉya bi mbʉdi bi xɛn ra
dehe, nguetho nts'ɛdi din thɛ bʉ yʉ dehe.
42 Nu yʉ dofʉi bʉya, çna da hyo yʉ ofädi,
ngue mi supi din xaha, da 'dagui. 43 Pɛ nu
ra hmudofʉi him mi ndepe gue nɛ ra Pablo
da tho, him bi japi da 'yøt'e 'bɛ'a mim bçn'ʉ
yʉ dofʉi bʉya. Bi manda ngue to'o pąh nan
xaha, ra mbʉdi da zo bʉ ja ra dehe nɛ din
xaha, da zøm bʉ ja ra häi. 44 Nɛ'ʉ mi'da ngue
him mi pąh nan xaha, bi 'yoxpʉ ja yʉ xithɛ
o gue yʉ xɛca barco. Nɛ gätho bi zømanho
bʉ ja ra häi.

28

Bi zøm bʉ ra häi Malta a ra Pablo

1 Nɛ nu'bʉ má søhmbe bʉ ja ra häi, bi
sije ngue rá thuhu ra t'ʉhäi Malta, i ja bʉ
made ra dehe. 2 Nu yʉ mɛngu bʉ çmmɛ bi
'yørcahe ran ho, nguetho bi 'yurcahe n'da
ra sibi nguepʉ dán tąspihe. Bin 'ye bʉ nɛ
xʉ sɛje. 3 Nu ra Pablo bi pɛt yʉ 'yont'o, bi
'yʉspʉ ja ra sibi, 'bex bi bøn'a n'da ran dąte
pozʉ bʉ ja ra t'o, nu'bʉ mi zä ra sibi. Nɛ
nuna ra pozʉ bi zap rá 'yɛ ra Pablo, nɛ bin
zʉrpʉ. 4 Nu'bʉ mi nu yʉ mɛngu bʉ ngue i
zʉrpʉ ja rá 'yɛ ra Pablo ra pozʉ, bi 'yçn'ʉ:
—Masque ra hyodu na ran 'yohʉ,
masque him bi du bʉ ja ra dehe, pɛ nuya
m'bɛjua da gut'a 'bɛ'a xí 'yøt'e.
5 Pɛ nu ra Pablo bi huąc rá 'yɛ, nɛ bi däh ra
pozʉ, nín so bʉ ja ra sibi, nɛ nte mán ʉnbi
bi nu ra Pablo. 6 Nɛ nu'ʉ 'bäpʉ, mi tø'mi
nde da nu 'bʉ da nden bʉ bi zapi, o gue da
'yagui nɛ 'bex da du. Nɛ nu'bʉ ná nya'a mi
tø'mi, hin te bi ja, bi pä'a mim bçn'ʉ. Nɛ
çn'ʉ: "Masque n'da ra oją na."
7 Nu'a rá ts'ʉt'abi ra t'ʉhäi Malta, í Publio
a, mí jasɛ n'da xɛqui rá häi jombʉ dán
tąspihe. Nɛ bi xije ga mbähmbe bʉ rá ngu.
Nɛ hyu pa dám 'bʉhmbe bʉ, nɛ çmmɛ xʉn
ho bi 'yørcähe. 8 Nu rá ta a ra ts'ʉt'abi Publio
ya xmí ʉ 'bʉ má sømhbe bʉ, mi ja ra pa nɛ
ra mbøni. Nu ra Pablo bi mba bʉ da nu,
bin yąui Oją nɛ bi gäx rá 'yɛ, nɛ 'bex bi zä
bʉya. 9 Nɛ nu'bʉ min ja 'bɛ'a bi 'yøt'a ra
Pablo, gätho mi 'bʉpʉ ja ra häi ngue mín
zäman'ʉ bi zøm bʉ, nɛ gätho bi hoqui, bi zä
bʉya. 10 Nɛ xʉn ngu yʉn t'unni bi 'daje, nɛ
nu'bʉ má mbäcähe, xø bi 'daje gätho 'bɛ'a
ga homhbe bʉ ja ra barco.

Bi zøm bʉ Roma ra Pablo

11 Nhyuzna dám 'bʉhmbe bʉ ja ra t'ʉhäi
Malta, dá huhe n'da ra barco bʉya. Nu ra
barco mi hø bʉ gätho yʉ pa xʉ sɛ, ngue
bá nɛxpʉ Alejandría. Nu rá thuhu ra barco
t'çmbi yʉ gon'yohʉ Cástor nɛ Pólux. 12 Nɛ
dá huhe ra barco, dá nɛxhe bʉ ra t'ʉhäi
Malta bʉya, nɛ dá sømhbe bʉ n'da ra hnini
Siracusa, ngue 'dan'yo ra häi, nɛ hyupa dán
dehe bʉ. 13 Dá nɛxhe bʉ, nɛ dá cäthe bʉ ja
ndendeją asta gue'bʉ go má sømhbe bʉ ra
hnini Regio. Nɛ man'da pa bʉya bin 'yo xʉn
ho ran dąhi, nɛ ná yopa dá sømhbe bʉ ra
hnini Puteoli, gue ra häi Italia, nɛ dá cącähe
bʉya. 14 Nubʉ, dá tịmhbe 'da'ʉ yʉ cu nangue
ra Cristo. Nu'ʉ bi xije dan säyahe bʉ nyoto
pa. M'bɛjua bʉya dá hąxhe ra 'yu í pa bʉ

ra dąhnini Roma. [15] Nɛ nu'ʉ yʉ cu nangue
ra Cristo mi 'bʉpʉ Roma, mi øde ba çhmbe
bʉ 'yu. Bá çh pʉya, bi dąje bʉ ja ra hnini
Foro de Apio, nɛ bi dąje mi'da bʉ ra hnini
Tres Tabernas. Nɛ nu ra Pablo 'bʉ mí nu,
bi xi Oją jamadi, nɛ nu Oją bi hyurpa rá
mbʉi bʉya. [16] Nɛ nu'bʉ má sømhbe bʉ ja ra
dąhnini Roma, nu ra hmudofʉi bi dä bʉ yʉ
ofädi bʉ 'bʉh rá hmu yʉ mbädi. Pɛ nu'a ra
Pablo bin t'un ran t'çdi dim 'bʉsɛ bʉ ja n'da
ra ngu, nɛ hønt'a n'da ra dofʉi da mbädi.

Bi man rám Hman Oją ra Pablo bʉ Roma

[17] Nɛ nu'bʉ mi tho'an hyupa, nu ra Pablo
bi zon'dʉ yʉ ngʉrpi yʉ judío ngue mí 'bʉpʉ.
Nɛ nu'bʉ mim pɛti bʉ 'bʉ'a ra Pablo, bi
'yçmbi:

—Man 'yohʉ ahʉ, nte man ts'o dá ørpä
ʉ ma mijudíohʉ, xín dá fɛsta yʉ́n thąnde
bi thocta ʉ ma ngʉrpa bombøtahʉ, pɛ
guehma bi mba ma dägä bʉ 'bʉh yʉ ro-
mano bʉ Jerusalén. [18] Nɛ nu'bʉ mi 'yørcä
ran juąnbi, nu'ʉ mi nde xtá hyɛga thoho,
nguetho nte dá øt'ä ngue da thogui. [19] Pɛ
nu ma mijudíohʉ him mi nde xtá hyɛga
thoho, janangue'a dá äh ran t'çdi di dägä ua
Roma. Pɛ hin'yʉ 'bɛ'a dím bçni dá yąpä ʉ
ma mijudíohʉ. [20] Janangue'a dá zohn'nahʉ
dan nuhʉ nɛ dan yąhʉ. Nujʉ dyʉ israelhʉ,
dí tømhbʉ din ja 'bɛ'a bi man Oją gue din
ja. Pɛ dí çc'yɛi ngue ya bi dʉ'mi bin ja 'bɛ'a
bi man Oją, jananjabʉ nthu't'igä ra t'ɛgui ja
ua, bi 'yçn'a ra Pablo.

[21] Nu'ʉ bi xi'a ra Pablo:

—Nugähe nte má søcuą bi 'bɛngähe ní
'yçpʉ Judea nangue'e. Xínga n'da man
'yohʉhʉ bí nɛxpʉ, bi man ran ts'o nangue'e,
njo'o to'o bi yąp'a'i. [22] Pɛ dín nde gui xije
ts'ʉ 'bɛ'a guím bçni, nguetho hønbʉ bi zä i
hma hingui ho 'bɛ'a guí çc'yɛihʉ, bi 'yçn'ʉ.

[23] Nɛ nu'ʉ bim pɛti man'da ra pa nangue'a
xí ma, nɛ xʉn ngu ʉ bi zøm bʉ mi 'bʉ'a
ra Pablo. Nu ra Pablo bʉya gätho ra pa bi
xifi nangue rá 'bɛfi i øt' Oją ua ja ra ximhäi,
nɛ 'bɛpʉ ní manda Oją ʉ yʉ ją'i. Bi hyoni
'bɛpʉ dí 'yçc'yɛi ra Jesús, nɛ bi 'yuti hapʉ
nt'o't'i nangue ra Jesús bʉ ja rá søcuą ra
Moisés, nɛ yʉ́ søcuą yʉ pøngahyą. [24] Nu'ʉ
'da bi 'yçc'yɛi 'bʉ mí man ra Pablo, pɛ 'da'ʉ
him bi 'yçc'yɛi. [25] Nɛ nu'bʉ him mí sä'ʉ ngue
'da'angu da bçni, bi mbʉdi bi mba. Pɛ nu ra
Pablo man'da ram hma bi xi'ʉ:

—Nuna rá Hogandąhi Oją majuąni bi ma
nu'bʉ mim pøngahyą ra Isaías, nɛ bi xi'ʉ ma
ngʉrpa bombøtahʉ. [26] Nɛ bi t'çmp'ʉ:
Ní mba bʉ 'bʉh ni mijudíohʉ, nɛ gui 'yçmbi:
"Nu ahʉ zại guí øhmbʉ nangue ni zaguhʉ,
pɛ hin guí pąhmbʉ 'bɛ'a guí øhmbʉ.
Nɛ guín nuhʉ nangue ni dähʉ, pɛ hin guí
pąhmbʉ 'bɛ'a guín nuhʉ,"
ngubʉ bi 'yçmb yʉ ją'i.
[27] Nguetho nu yʉ ją'i xʉm mɛ yʉ́ mbʉi,
nɛ xíngui ts'ʉ cʉ't' yʉ́ zagu 'bɛ'a øde.
Nɛ tengu'bʉ di ts'ąnt' yʉ́ dä,
nguetho su da nu,
su da 'yøde,
nguetho hingui nde di päh yʉ́ mbʉi
guepʉ da zä xcá hocpa yʉ́ mbʉi,
çn'a rá Hogandąhi Oją 'bʉ mím pøngahyą ra
Isaías, bi 'yçn'a ra Pablo.

[28] Nɛ bi thoqui bi 'yçmbi:

—Dami pąhmbʉ ngue nuya da si'ʉ hing
yʉ judío 'bɛpʉ da zä dí zin Oją ʉ, nɛ gätho
yʉ pa dí mba bʉ. Nɛ nu'ʉ, man'da da 'yø'ʉ,
bi t'çmp'ʉ yʉ judío.

[29] Nɛ nu'bʉ mí gua'a bi ma ra Pablo, nu yʉ
judío bi mba, nɛ bin junzɛhɛ ʉ 'bʉ mí mba'ʉ,
nangue 'bɛ'a bi man'a ra Pablo.

[30] Nɛ nu'a ra Pablo bim 'bʉpʉ nyo jɛya bʉ
ja ra ngu xí mihi. Nɛ gätho to'o bi mba
bʉ, bi numanho. [31] Nɛ nu ra Pablo bi ma
'bɛpʉ dí manda Oją ʉ, nɛ bi xänbi nangue
ma Hmuhʉ ra Jesucristo. Nɛ nu'a ra Pablo
him mi supi to'o da 'yøde, nɛ njo'o to bi
hɛcpi.

ROMANOS
Ra søcuą bi 'yorba ra Pablo ʉ yʉ
'yęc'yɛi bʉ ja ra ngʉrpa dąhnini Roma

Ran zɛngua

1 Nugä drá Pablogä, drá 'yęhɛgä ra Je-
sucristo. Nɛ bi xic Oją ma 'bäigä'be ra
Cristo, nɛ bi huangui gam mangä rán ho
ma'da'yo Oją. 2 Nɛ guet'a ram hma mi
man Oją bʉ ja rá hoga t'ohni bi 'yo't'ʉ yʉ́
pøngahyą maya'bʉ. 3 Nɛ n'dat'a ram hma
im ma nangue ra Jesucristo rá Ts'ʉnt'ʉ Oją
a, nɛ nangue'a bim 'bʉcua ja ra ximhäi, rám
bom'bɛto ra David a. 4 Pɛ nu'bʉ mi dąmbęni
bʉ 'bʉ ʉ xʉn du, ja bi 'yu Oją xʉn ho gue
rá Ts'ʉnt'ʉ Oją a bʉya nte hęmbi nangue
rá Hogandąhi in 'youi. Gue'a ma Hmuhʉ
a. 5 Nɛ rá mate zɛhɛ bi xiqui ma 'bäigä'be
ra Cristo, ga japi da'yęc' yɛi yʉ ją'i gätho
yʉ hnini, nɛ gue'a dí hnumanho ra Cristo
a bʉya. 6 Janangue'a in ndec Oją ga mba
ga fäx'a ni t'ęc'yɛihʉ, nguetho bi zon'nahʉ
Oją bi ja'ahʉ yʉ́ mbɛti ahʉ ra Jesucristo.
7 Guehna dí ot'ahʉ na ya gätho ahʉ guí
'bʉhmbʉ bʉ ja ra dąhnini Roma, ngue bi
huęc'ahʉ Oją nɛ bi zon'nahʉ, nɛ bi 'uec'a
ni mbʉihʉ in nde ahʉ hønt'a guim bęmhbʉ
a. Dí äp Oją ma Tahʉ nɛ ra Jesucristo ma
Hmuhʉ da hyut'a ni mbʉihʉ nangue rá
mate zɛhɛ.

Ęmmɛ in nde da zøm bʉ Roma a ra Pablo

8 M'bɛt'o thoho dí xi ahʉ ęmmɛ dadí
johyagä, nguetho dí ø'a man yʉ ją'i hønbʉ
go hapʉ dí 'yo ngue guí ęc'yɛihʉ xʉn ho.
Janangue'a dí xi Oją jamadi nangue gätho
ahʉ. Nɛ di thocpa ra jamadi ma Ojąhʉ ra
Jesucristo. 9 Nɛ i pą Oją hin dí ɛ'ts'a ná yą'be
nangue ahʉ. Nɛ dí hąh ma mbʉi dí ørpa rá
'bɛfi 'bʉ dím man a ran ho ma'da'yo nangue
rá Ts'ʉnt'ʉ. 10 Nɛ dí äp rá mate Oją ngue
hin da ya'a ga mbagä bʉ guí 'bʉhmbʉ. Nɛ
hin dí pądi 'bɛ'a da zä dá søm bʉ, pɛ go pą
Oją, nɛ xømhma thoho da nde Oją ga mba
bʉ. 11 Nguetho ęmmɛ dín nde gan nu ahʉ, ga
fäx ahʉ din ja ahʉ man'da xʉn ngu rá ts'ɛdi
Oją, nɛ man'da gam 'bähmbʉ xʉn ho bʉya.
12 Nɛcä da zä gui fäxcahʉ, janangue'a da
zä 'da xtám fäxtahʉ nangue ma t'ęc'yɛihʉ
dí comhbʉ. 13 Ma zi cu ahʉ dín nde gui
pąhmbʉ ngue xʉn ngu yʉ nidį mí ęna xcá
mba bʉ, pɛ hinga na sä. Pɛ guehma dín nde
ga mbagä bʉ nɛ da hnurca ma 'bɛfi bʉ guí
'bʉhmbʉ, tengu bʉ mi'da yʉ hnini xtá mba.
14 Nguetho i 'yo ma güɛnda ga xänba yʉ ją'i,
nɛ ʉ 'bʉpʉ ja yʉ hnini nɛ ʉ yʉm 'bʉndąpo
ją'i, nɛ'ʉ pąh ra søcuą nɛ ʉ hingui pądi,
gätho ga xänbi. 15 Janangue'a nɛ ahʉ ęmmɛ
jag ra pähä ga xän'nahʉ rán ho ma'da'yo
ra Cristo, gätho ahʉ guí 'bʉhmbʉ bʉ ja ra
dąhnini Roma.

Nu ran ho ma'da'yo ní yąn ʉ to'o gätho da
hyąn a

16 Nɛ hin dí pɛs' ma sä gam mangä ran ho
ma'da'yo, nguetho gue'a ram hma rá ts'ɛdi
Oją a dí yąn ʉ to'o gätho da hyąn a. Nɛ
mbʉdi bi sije dyʉ israelgähe, nɛ xø bi si ʉ
mi'da bʉya. 17 Nguetho nu ran ho ma'da'yo
i xijʉ 'bɛ'a ní hogahʉ, gue ga hąnthohʉ rá
mate, nɛ hin'yʉ 'bɛ'a man'da dí zinjʉ Oją a.
Tengu mán t'o't'i: “To'o bi 'yęc'yɛi rá mate
Oją, bi hocpa yʉ́ ts'oqui, bin t'un ra 'da'yote
bʉya.”

Gätho yʉ ją'i in dupate yʉ ts'oqui

18 Nguetho nu'bʉ hin da yąn Oją yʉ ją'i
i jatho di ʉnbi, nangue'a 'dan'yo thoho i
thąnde, nɛ i øt'e 'bɛ'a gä má ts'oqui. Nɛ
nu'a majuąni nde di bęnba Oją ʉ, pɛ di
hɛcpada ʉ, nguetho man'da in numanhosɛ
yʉ́ ts'oqui. 19 Pɛ i pąhma 'bɛ'a sä da fądi
nangue Oją, nguetho guesɛ Oją di bęnbi.
20 Nɛ madague'bʉ hin di nɛqui Oją, pɛ da zä
da bąh yʉ ją'i gue maguesɛ Oją nɛ i ja rá
ts'ɛdi maząi a, nguetho in nu 'bɛ'a gätho bi
'yøt'ua ja ra häi. Nɛ gue'bʉ go rá mbʉdi ra
ximhäi mi sä xtá fądi xʉn ho. Nɛ mi sä xtám
bąh yʉ ją'i xtá numansu Oją. Janangue'a
njon da zä da xi Oją nte in dupate. 21 Nɛ
mi sähma xtám bą Oją, pɛ him mi nde xtá
numansu a nɛ him bi xifi jamadi 'bɛ'a gätho
bin t'un'dʉ. Pɛ bi dʉ'mi bi bęn a n'da ran
'yomfęni nte ní mba tho. Janangue'a bi
'bɛh ra hogan'yomfęni. Nɛ njąm'bʉ bi zä
da bęni 'bɛ'a xʉn ho da 'yør pʉya. 22 Sä ęna
pąsɛ ʉ, nɛ guepʉ í 'bɛpʉ ra hogan 'yomfęni
bʉya. 23 Nu Oją tąte xʉn ho a, gue i 'bʉi
maząi. Pɛ nu'ʉ bi 'yøzɛhɛ yʉ ją'i bi bøni
tengu yʉ́ pøte yʉ ją'i dim 'bɛdi, nɛ yʉ doja
nɛ yʉ zate nɛ yʉ pozʉ, man'da bi 'yęmbi oją
ʉ. 24 Janangue'a bi hyɛ Oją ʉ. Nɛ man'da
bi 'yøzɛhɛ 'bɛ'a gätho bi numanhosɛ bʉya
gue ran 'yomt'ęni. Nɛ bi ts'onsɛ yʉ́ ją'i n'da

ngu n'da ʉ. 25 Bi hyɛ a majuąni Oją nɛ go bi
'yęc'yɛi ʉ him majuąni Oją. Bi dąnde gätho
bi 'yøt' Oją ua ja ra ximhäi xinda gue'a Oją
gue bi 'yøt'ʉ. Pɛ hønt'a Oją mixte xʉn ho
a gätho yʉ pa maząi. Janangue'a hønt'a ga
ęspahʉ a. 26 Nɛ gue'a í hyɛ Oją ʉ. Nɛ nubʉya
bi zä bi 'yøt' ran ts'o, gue'bʉ go mí 'yøt'
man'da xʉn ts'o, nɛ yʉ xisu bi pä a bi zänba
Oją xtá 'yøt'e, gue bi 'yąsäba yʉ́ mixisuhʉ
tengu'bʉ ran 'yohʉ zɛhɛ. 27 Nɛ yʉn 'yohʉ
bi hyɛh yʉ́n t'ędi mi sän Oją xtín thąt'ʉ
yʉ xisu ngue xtí manda, nguetho ęmmɛ in
nde di 'yąsäba yʉ́ min'yohʉhʉ, nu'a him mi
sä xtá 'yøt'e. Pɛ bi hyonsɛ ran ʉnbi gue
yʉ́ ją'i zɛhɛ ʉ 'bʉ mí 'uegue. 28 Nɛ nu'bʉ
him mi numanho a ran 'yomfęni majuąni
nangue Oją, ngutho bi hyɛ Oją ʉ, nɛ man'da
bi bęn ʉ yʉ́ ts'on 'yomfęni nɛ bi 'yøt' yʉn
ts'o him mi sä xtá 'yøt'e. 29 Nɛ ęmmɛ di yus'
yʉ́ mbʉi gätho yʉ ts'oqui, ran 'yomt'ęni,
ra ts'om'bäi, ran ts'iyate, ra nɛxmate, ran
ts'ɛya, ran thote, ran sʉi, ran thäte, ran
ʉcpate, ran c'ąte. 30 Nɛ yʉ zänfɛhni ʉ, nɛ
i san Oją, nɛ hingui su n'da ra ją'i, nɛ din
'yęx'ʉ, nɛ ma maguesɛ ʉ, thocpa thoho
i honsɛ mi'da yʉ ts'oqui hingui pądi da
'yøt'e, nɛ i fɛsta'a 'bɛ'a man yʉ́ ta nɛ yʉ́
mbe. 31 Nɛ hingui nde din 'yomfęni ʉ, nɛ
hin di ją'ts'a man ʉ, nɛ hin'yʉ yʉ́n huęcate,
nɛ hin'yʉ yʉ́ yembʉi. 32 I pąhma di ʉnba
Oją ʉ gätho yʉ pa maząi, gue'a yʉ́n sähʉ
a nguetho i øt' ya i hmangua. Pɛ man'da
guexta'a i øt'e nɛ man'da di johya 'bʉ xʉn
ngu ʉ 'da'angu øthʉ ʉ.

2

Di ʉnba Oją ʉ to'o di ho yʉ ts'oqui

1 Janangue'a hingui sä ga ęmhbʉ him
man sähʉ a ran ʉnbi hønt'a go to'o gahʉ.
Nguetho nu'bʉ dí numan'ʉhʉ ʉ 'da nangue
yʉ́ ts'oqui, nɛ dí ęmhbʉ go yʉ́n sähʉ da nu
ran ʉnbi ʉ, pɛ gue'a nán juąnba zɛhɛhʉ a
'bʉ gue n'dat'a dí øthʉ. 2 Pɛ dí pąhmbʉ gue
yʉ́n sähʉ 'bʉ di ʉnba Oją ʉ øt' yʉ ts'oqui.
3 Pɛ sä dí ęmhbʉ ngue go ga ponjʉ rán
juąnbi Oją, ngue go dí ęmfʉ hingui ho øt'ʉ
'da, nɛ ya 'da'angu dí øthʉ ʉ. 4 Ha hin dí
pąhmbʉ hanja him 'bexque di ʉngahʉ Oją
nangue ma ts'oquihʉ. Pɛ gue'a ní jajʉ ga
päh ma mbʉihʉ xʉn ho a. Pɛ nujʉ dí fɛstahʉ
rá yembʉi i ørcahʉ. 5 Pɛ nu'bʉ xʉm mɛ
ní mbʉi n'da, nɛ xíngui ts'ʉ coh rá mbʉi
nangue yʉ́ ts'oqui, pɛ ęmmɛ di pɛt yʉn
ʉnbi da t'ørpa 'bʉ bi zøn ra pa, ngue rá
muui a bi 'yøt'e, nɛ da zɛmp Oją a. 6 Nɛ
n'da ngu n'da din t'un'na rán thɛui 'bɛ'a
bi 'yøt'e. 7 Nu Oją di unt'a ra temaząi 'bʉ
'bo'o ząi øt'a ran ho, nguetho honi dim
'bʉhmi Oją, nɛ i honi da 'yøt'a i numanho
Oją, nɛ i honi da t'ørpa ran ho njąm'bʉ din
thegue. 8 Pɛ nu'bʉ dadín sʉhmbʉ Oją, nɛ hin
dí numanhohʉ a ra 'yu majuąni pɛ hønt'
yʉ ts'oqui go dí numanhohʉ, pɛ gue'a dí
'dajʉ ra cuɛ Oją a 'bʉ, ngue ęmmɛ nts'utho.
9 Nts'ɛdi yʉn ʉnbi nɛ 'bɛ'a gätho má dumbʉi
da nu'ʉ n'da ngu n'da to'o gätho nząi øt'
yʉ ts'oqui, nɛje dyʉ israelhe, nɛ ahʉ hin
gyʉ israelhʉ. 10-11 Pɛ hønt'a go to'o da hyoni
da 'yøt' ran ho, di japi 'darpʉ dim 'bʉhmi
Oją nɛ da numanho Oją a, nɛ da hyurpa rá
mbʉi thocpa thoho, nɛcähe dyʉ israelgähe,
nɛ ahʉ hing yʉ israelhʉ. Nguetho gätho
'da'angujʉ bʉ na nujʉ Oją. 12 Nɛ nu'ʉ hing
yʉ israel him bi sih yʉ́n t'ędi Oją. Nɛ
madague'bʉ him bi sifi, pɛ guehma da nu
yʉn ʉnbi to'o di thocta yʉ ts'oqui. Nɛ
ngutho ʉ yʉ israel ngue bi sih yʉ́n t'ędi
Oją, nɛ gue'ʉ yʉ́n t'ędi Oją dí juąnba ʉ to'o
di thocta yʉ ts'oqui. 13 Nguetho nu'bʉ da
bątho yʉ́n t'ędi Oją n'da, hin da numanho
Oją a 'bʉ, hinda hønt'bʉ da 'yøt'a hmam bʉ.
14 Nu'ʉ hing yʉ israel, him bin t'un yʉ́n t'ędi
Oją ngue ran hocją'i xtá 'yøt'e. Pɛ guehma
i pąsɛ mbo yʉ́ mbʉi nda'a xʉn ho, nguetho
ja'bʉ i øt'a rán thɛui ʉ yʉ́n t'ędi Oją ngue
ran hocją'i. 15 Nɛ madague'bʉ him bi sih yʉ́n
t'ędi Oją ʉ 'da, pɛ tengu 'bʉ mán t'o't'i bʉ ja
yʉ́ mbʉi ʉ yʉ́n t'ędi Oją, nɛ guesɛ yʉ́ mbʉi
i xifi ngue hingui ho a bi 'yøt'e, o ja'bʉ xʉn
ho. 16 Nɛ gue'a dí juąnba Oją ʉ gätho yʉ ją'i,
nangue ra Jesucristo 'bʉ bi zøn ra pa. Nɛ di
juąnba ʉ nangue ʉ i ąsɛ mbo yʉ́ mbʉi ʉ. Nɛ
gue'a i mam bʉ ja ran ho ma'da'yo ngue dím
mangä.

Sä ín 'yęx'ʉ 'da yʉ israel ʉ yʉ́n t'ędi Oją

17 Pɛ nu ahʉ ma mi'israel ahʉ, guidín
'yęxhʉ nguetho gyʉ mɛngu israelhʉ, nɛ,
"hønsɛgahʉ i numanhojʉ Oją, nguetho bi
'dajʉ ʉ yʉ́n t'ędi," sä guí ęmhbʉ. 18 Nɛ gá
pąhmbʉ rá pähä Oją, nguetho gán xähmbʉ
yʉ́n t'ędi, nɛ gá pąhmbʉ nda'a xʉn ho da
zä da 'yøt'a n'da. 19 Nɛ guím bęnsɛhʉ guí
uthʉ ra 'yu ʉ yʉ xädä, guím bęmhbʉ yʉ́

nyot'i ahʉ ʉ i 'yo bʉ ja ra 'bɛxui. 20 Nɛ sä guí
ɛ̨mhbʉ ja nin t'ɛ̨di gui xänbahʉ yʉ 'yąmbʉi,
nguetho guí pąhmbʉ ʉ yʉ́n t'ɛ̨di Oją ngue
majuąni, ngue di un ran 'yomfɛ̨ni n'da. 21 Pɛ
nu'bʉ gue'a guí øthʉ ma mi'israel ahʉ guí
xänbahʉ mi'da, hanja hin gán xäsɛhʉ thą.
Guí xihmbʉ mi'da ngue hin dim pɛ̨, pɛ
hanja go guím pɛ̨sɛhʉ thą. 22 Guí xihmbʉ
mi'da ngue hin din 'yomt'ɛ̨ni, pɛ hanja go
guí 'yomt'ɛ̨ni zɛhɛhʉ. Guí xihmbʉ mi'da
hin da 'yɛ̨spa ʉ yʉ hyäte oją, pɛ ha hin guím
bɛ̨mhbʉ ngue go guí cʉzɛhɛhʉ bʉ i thąnde
yʉ́ ojąsɛ ʉ, nɛ guí pɛ̨fʉ 'bɛ'a guí numanhohʉ
bʉ. 23 Gná yąthʉ a ngue'a guí ɛ̨mhbʉ guí
pąhmbʉ yʉ́n t'ɛ̨di Oją. Pɛ man'da gadí jafʉ
hin da numansu Oją ʉ mi'da, nguetho guí
fɛstahʉ ʉ yʉ́n t'ɛ̨di bi ma. 24 Janangue'a
bin ja tengu mán t'o't'i, ngue di c'ąman'ʉ
Oją ʉ hing yʉ israel 'bʉ i nu a ran ts'o guí
øthʉ, gyʉ israelhʉ. 25 Pɛ nu'bʉ xcá øthʉ yʉ́n
t'ɛ̨di Oją bi man ra Moisés, xʉn ho ngue
am hmɛpya ma ją'ihʉ, ngue dyʉ israelhʉ.
Pɛ nu'bʉ hin dí tɛnhdʉ ʉ, säti thoho am
hmɛpyagahʉ 'bʉ, nɛ nte ja bʉ a uh ma
hmɛpyahʉ. 26 Nɛ nu'ʉ hing yʉ israel ngue
him bi mba ma hmɛpyabi yʉ́ ją'i, nu'bʉ øt'
yʉ́n thɛhʉ ʉ yʉ́n t'ɛ̨di Oją, nu'ʉ i numanho
Oją ʉ, tengu'bʉ xtá hmɛpya bʉ na nu Oją
ʉ. 27 Nɛ nu'ʉ hing yʉ israel ngue nte ma
hmɛpya i ja, pɛ nu'bʉ i øt' yʉ́n t'ɛ̨di Oją,
gue'ʉ dí jajʉ din c'ą ma ts'oquihʉ ʉ, dyʉ
israelhʉ. Nguetho sä dá mɛpya ma ją'ihʉ,
tengu man'a ran t'ɛ̨di, nɛ hin dá øthʉ a
rán säui ma hmɛpyahʉ. 28 Nɛ madague'bʉ
n'dat'a mam bombøtahʉ ra Abraham, pɛ
hinga gue'a ní 'yøt'e rá t'ʉhni Oją n'da
a. Nɛ xín nangue'a am hmɛpya maxøts'e
rá ją'i n'da. 29 Pɛ hinda hønt'bʉ hmɛpya
ma mbʉihʉ nangue rá Hogandąhi Oją, nu'a
njuąntho ra hmɛpya i nu Oją a. Nɛ nu'bʉ
njabʉ ma mbʉihʉ, hin gam bɛ̨mhbʉ ngue
da numanhojʉ ma mija'ihʉ, pɛ hønt'a Oją
gam bɛ̨mhbʉ da numanhojʉ.

3

1 Nu'bʉ 'bo'o da 'yɛ̨ngui: "Pɛ hanja bi
huand Oją ʉ yʉ israel thą, nɛ 'bɛ'a nam
bøn'a ra hmɛpya bi si ʉ," gue'bʉ 'bo'o da
'yɛ̨ngui. 2 Pɛ xʉn ngu 'bɛ'a í huand Oją ʉ.
M'bɛt'o thoho gam bɛ̨mhbʉ bin t'un rám
hman Oją maya'bʉ ʉ ndu mam bombøtahʉ.
Nɛ gue'a ga xi ʉ to'o da 'yängui. 3 Pɛ xʉn ngu
ʉ him bi nde. Pɛ ha gam bɛ̨mhbʉ bi zɛpʉ a
mí ɛ̨na xtá 'yørpa Oją yʉ ją'i 'bʉ. 4 Hin'na
maha, pɛ guehma guesɛ Oją di ją'ts'a rám
hma, madague'bʉ gätho xtín hɛ̨tho yʉ ją'i
nangue rá 'bɛfi. Nɛ tengu bi man rá t'ohni
Oją, gätho di ją'ts'a bi ma, nɛ hin hapʉ ga
tɨmhbʉ ngue him bi 'yøt' Oją a mí ma, 'bʉ
ga änhdʉ. 5 Pɛ sä ɛ̨n ʉ 'da hingui øh rám
hman Oją: "Hingui ho 'bʉ di ʉngahʉ Oją
nangue ma ts'oquihʉ, nguetho man'da di
nɛcmanho rán ho Oją 'bʉ gätho xʉn ts'otho
ga øthʉ," ɛ̨n'ʉ yʉ ją'i. 6 Pɛ hingui sähma
ngubʉ ga mamhbʉ, nɛ xʉn ho 'bʉ di ʉngahʉ
Oją nangue ma ts'oquihʉ, nguetho jatho da
'yøt' ran ts'ʉt'abi nangue gätho ra ximhäi.
7 Nɛ sä ɛ̨n ʉ 'da: "Man'da dí ɛ̨spahʉ Oją
nangue ma fɛhnihʉ dí mamhbʉ. Pɛ hanja di
ʉngahʉ 'bʉ, tengu'bʉ dyʉ 'yøt'a ts'oquihʉ,
nɛ man'da dí uhmbʉ ngue njąm'bʉ dim
fɛhni Oją," sä ɛ̨n ʉ 'da. 8 "Nɛ mbähä ga øthʉ
ran ts'o, n'dahma di nɛqui a ran ho," i ɛ̨njʉ
dí ɛ̨mhbʉ ʉ 'da 'bʉ dí ɛ̨na hin ní yąnjʉ Oją ʉ
yʉ́n t'ɛ̨di, gue'ʉ to i sanjʉ. Pɛgue da ts'ɛmba
ʉ nangue yʉ́m hman ʉ.

Gätho dín dupatehʉ yʉ ts'oqui

9 Pɛ ha gam bɛ̨mhbʉ man'da xʉn hojʉ dyʉ
israelhʉ. Pɛ hin'na, tengu thoho dá xi ahʉ
'bʉ rá mbʉdi, nguetho 'da'angu dyʉ 'yøt'a
ts'oquihʉ, nɛ'ʉ yʉ israel nɛ'ʉ hin yʉ israel.
10 Nɛ mán t'o't'i:
Njo'o n'da xʉn ho, xinga n'da.
11 Njo'o n'da i ja rán 'yomfɛ̨ni,
nɛ njo'o i hon Oją ngue nde da dɛnni.
12 Gätho gahʉ dá 'uethohʉ, nɛ 'da án
ts'ontho 'bɛ'a dá øthʉ.
Xínga n'dajʉ dí øthʉ ran hocją'i.
13 Ɛ̨mmɛ xʉn ts'o ma ndehʉ, tengu'bʉ n'da
ra hyąhäi bʉ ja ran 'yägui ngue hin-
gan jo'mi, xʉn xą, in jabʉ ma ndehʉ.
Nguetho ɛ̨mmɛ dí mamhbʉ yʉ fɛhni,
nɛ ran dąte i pøm ma ndehʉ, tengu'bʉ dyʉ
pozʉhʉ.
14 Nu ma ndehʉ ɛ̨mmɛ yupʉ ran ts'ante ngue
xʉn ju.
15 Nu ma guahʉ, ɛ̨mmɛ i ɛ̨hya na 'dihi ngue
dan hotehʉ.
16 Pɛ í huɛ̨hi thoho ʉ 'bʉpʉ hapʉ dí 'yohʉ,
ngue xʉn ts'o 'bɛ'a dí ørpahʉ ʉ.
17 Nɛ hin dadí hocpahʉ yʉ́ mbʉi ma mija'ihʉ,
xínga gue'a ma mbʉi zɛhɛhʉ.
18 Nɛ xíngui ts'ʉ dím bɛ̨mhbʉ ngue ga nu-
mansuhʉ Oją.

Nɛ gue'a bi man rá t'ohni Oją 'bʉ maya'bʉ a.
19 Nɛ nu'a mí hmam bʉ ja ram hma maya'bʉ
ngue bi xije Oją dyʉ israelgähe, ga pąhmbʉ
gätho i ja ma ts'oquihʉ bʉ na nujʉ Oją.
Janangue'a gätho ra ximhäi din hçtho 'bʉ
bi 'yørpa ran juąnbi Oją. 20 Nɛ nu'ʉ yʉ́n t'çdi
Oją, xínga n'da ra ją'i dí 'yçmbi xʉn ho ʉ
ngue bi xijʉ ran hocją'i xcá øthʉ. Pɛ nu'ʉ
yʉn t'çdi, ja ga tịmhbʉ bʉ 'bɛ'a dá øthʉ.

Da yąnjʉ Oją 'bʉ ga hąmhbʉ rán hoqui

21 Janangue'a nuya bi t'urcahʉ man'da
ran hoqui ngue dí 'yçnjʉ xʉn hojʉ Oją, nɛ
hin nangue ʉ yʉ́n t'çdi ngue bi xijʉ xcá øthʉ
ran ho, madague'bʉ midí nɛqui ts'ʉ bʉ ja
ram hma maya'bʉ a ran hoqui dí xi ahʉ ya.
22 Gue ga hąnthohʉ a rán hoqui Oją nangue
ra Jesucristo di hoga ma ts'oquihʉ hønt'a
go to'o gahʉ. 23 Nguetho njo'o gahʉ dá
jąs'hʉ gätho ran ho nguepʉ xtá numanhojʉ
Oją, pɛ gätho dá øthʉ yʉ ts'oqui bʉ án nujʉ.
24 Janangue'a bi zänni di hogazɛhɛhʉ Oją
ngue rán t'unni thoho, nguetho bi gurca
ma ts'oquihʉ ra Cristo Jesús. 25 Nguetho bi
zän Oją a ra Cristo ngue bim 'bøts'e zɛhɛ, bi
gurca ma ts'oquihʉ nangue rá ji. Nɛ gue'a
ní yąn ʉ to'o da hyąn'a bi 'yørpe.

Nɛ ngutho nangue ʉ mí 'bʉh maya'bʉ,
nu'bʉ mi du ra Cristo, ja bi nɛqui a í punba
yʉ́ ts'oqui ʉ to'o mí nde rá punbi Oją. Nɛ ja
bi 'yu Oją bʉya 'bɛ'a í thøtho ʉ. 26 Nɛ ja bi
'yu Oją a rán jut'i ma ts'oquihʉ, janangue'a
da zä di hogahʉ ya, nɛ da zimanhojʉ ngue
guejʉ dá çc'yɛihʉ rá mate ra Jesús. 27 Pɛ
xiya, hapʉ bi go'a man 'yçts'ihʉ. Bi mba ma
'bɛrquigahʉ. Pɛ hague nja. Nguetho hin dá
jąs'hʉ yʉ́n t'çdi Oją, pɛ bin 'dactahʉ rá mate
'bʉ má çc'yɛihʉ a. 28 Nɛ dí pąhmbʉ ngue
bi hogahʉ Oją 'bʉ má hąnthohʉ rám hma
nangue rán hoqui. Nɛ hin da 'yängahʉ 'bʉ
xcá jąs'hʉ, o hin'na. 29 Pɛ sä dí çmhbʉ dyʉ
israelhʉ høngdahʉ i numanhojʉ Oją. Pɛ i
jatho ga pąhmbʉ ngue nɛ'ʉ hin yʉ israel in
nde da numanho Oją. 30 Nguetho n'datho a
Oją, nɛ gätho to'o da hyąn rá mate gätho
'da ni hocpada Oją ʉ nɛ da zimanho, nɛ ʉ
yʉ israel, nɛ ʉ hing yʉ israel. 31 Pɛ ha dí çn
ahʉ nte di muui yʉ́n t'çdi Oją ngue dí çn ahʉ
ga hąnthohʉ rá mate. Pɛ hin'na, pɛ man'da
dí jąs'hʉ yʉ́n t'çdi Oją ya, nangue ra Cristo
rá mate Oją i fäxcahʉ.

4

Ran t'uti nangue ra Abraham

1 Xi a mam bombøtahʉ ra Abraham ngue
dyʉ israelhʉ, 'bɛ'a í hocpa yʉ́ ts'oqui Oją a
thą, nɛ 'bɛ'a í 'yçmbi xʉn ho a. 2 Pɛ hinga
gue'ʉ 'bɛ'a gätho bi 'yøt'e í t'çmbi xʉn ho a,
nguetho nu'bʉ da gue ʉ, ya mí ja 'bɛ'a xtín
'yçzɛhɛ 'bʉ. Pɛ hin te ín 'yçx'a ra Abraham
bʉ án nu Oją a. 3 Pɛ tengu man rá t'ohni Oją,
nu ra Abraham bi 'yçc'yɛi tho a ram hma 'bʉ
mí xifi 'bɛ'a da 'yørpa Oją. Nɛ gue'a í 'yçmbi
xʉn ho a bʉya. 4 Nu'bʉ xtá xijʉ Oją ngue
gue'a rá 'bɛfi ga øthʉ dí 'yçnjʉ xʉn hojʉ a,
pɛ hing ra mate thoho a dí 'yçnjʉ xʉn hojʉ
'bʉ, pɛ tengu'bʉ man zäbithohʉ a 'bʉ. 5 Pɛ
nu Oją hingui xijʉ n'da ra 'bɛfi dí 'yçnjʉ xʉn
hojʉ, nguetho hinguin zaqui ma mbʉihʉ
nangue ma ts'oquihʉ. Janangue'a i xijʉ ga
hąnthohʉ a rá mate di hoga ma ts'oquihʉ,
nɛ gue'a dí 'yçnjʉ xʉn hojʉ a bʉya. 6 Nɛ'a
ra David ngubʉ bi 'yorpʉ ja rá t'ohni Oją
maya'bʉ ngue:

Çmmɛ di johya n'da ra ją'i ngue da 'yçmp
Oją xʉn ho, nɛ hin da 'yʉrpa ra
güɛnda 'bʉ xʉn ho xtá 'yøt'e o
hin'na.
7 Nguetho bi mba ma punbi yʉ́ ts'oqui, nɛ
him man din c'ą, bi 'yçna.
8 Nɛ çna:
Di johya ʉ to'o bi mba ma hoqui yʉ́ ts'oqui
nɛ nte da thịnba 'bʉ bi mba ma
juąnbi,

bi 'yçn'a ra David. 9 Pɛ ha guím bçmhbʉ
ngue hønt'ʉ am hmɛpya yʉ́ ją'i da nu na
ran johya i hmangua. Ha hin guím bçmhbʉ
ngue nɛ ʉ hin gam hmɛpya, da zin Oją,
ngue'bʉ 'da'angu im bçmhbʉ a ra Abraham
'bʉ mi hyąntho a ra mate bi man Oją, nɛ
gue'a í t'çmbi xʉn ho a bʉya. 10 Pɛ ga
än'nahʉ, ha m'bɛjua bi t'çmbi xʉn ho a ra
Abraham, 'bʉ mi hmɛpya rá ją'i. Uague
m'bɛt'o thoho bi t'çmbi xʉn ho. Pɛ hinga
m'bɛjua maha, pɛ 'bexque bi t'çmbi xʉn ho
'bʉ hin ní hyɛc rá ją'i. 11 Nɛ m'bɛjua bi sifi
da hyɛc rá ją'i, ngue ra hmɛpya ya xí 'yçmp
Oją xʉn ho a. Pɛ bi 'yçmbi xʉn ho 'bʉ mi
hyąntho a ram hma 'bʉ hin ní hyɛc rá ją'i.
Janangue'a i çmbi rá ta ra Abraham ʉ to'o
gätho i çc'yɛi tho a bi man Oją. Nɛ'ʉ hing yʉ
israel, ngue him bi mba nthɛqui yʉ́ ją'i, nɛ'ʉ
da t'çmbi xʉn ho ʉ. 12 Nɛjʉ dyʉ israelhʉ gue
dá hɛc ma ją'ihʉ, da'igu bʉ na 'yçnjʉ xʉn

hojʉ Oją a ra Abraham, 'bʉ 'da'angu dím bɛ̨mhbʉ ra Abraham 'bʉ hin ní hyɛc rá ją'i.

Ga hąmhbʉ rám hma Oją nangue ran jąpi i xijʉ

13 Nɛ nu Oją bi mam majuąni a da 'yørpa
ra Abraham, ngue bi 'yɛ̨mbi: "Ga 'da'a ran
jąpi nɛ'ʉ nim bom'bɛto gätho ná ndoho ra
ximhäi, nɛ ga 'da ahʉ ra 'da'yo häi," bi
'yɛ̨mp Oją a ra Abraham. Pɛ hin nangue
n'da ra 'bɛfi nín t'un na ran jąpi na, pɛ
nangue bi t'ɛ̨mbi xʉn ho 'bʉ mí hyąntho na
ram hma bi sifi. 14 Pɛ nu'bʉ dím bɛ̨mhbʉ
gue gue'ʉ yʉ́n t'ɛ̨di dí jąp Oją n'da, pɛ dím
bɛ̨mhbʉ nte ní mba tho a man'da ran hogui
'bʉ, ngue ga hąnthohʉ a rám hma, nɛ hin
da zä di jącpahʉ Oją 'bʉ. 15 Nguetho nu'bʉ
dí ɛ̨na gue gue'ʉ yʉ́n t'ɛ̨di Oją ga homhbʉ, o
gue'ʉ dí pąsɛhʉ xcá øthʉ, pɛ dí fɛstahʉ ʉ, nɛ
hønt'a ran ʉnbi ga nuhʉ 'bʉ. Pɛ nu'bʉ hin
xtín ja yʉn t'ɛ̨di, o gue'bʉ hin xcá pąsɛhʉ
mbo ma mbʉihʉ, hin xtí nɛqui yʉ ts'oqui
'bʉ. 16 Pɛ hingui ma nangue yʉ́n t'ɛ̨di dí
jącpahʉ o gue'ʉ dí pąsɛhʉ, nguetho hin xcá
nuhʉ ran ho 'bʉ. Pɛ i ma ga hąnthohʉ
rám hma nangue rá mate, nɛ nubʉya da
zä majuąni gätho gahʉ ga nuhʉ ran ho bi
sih ra Abraham da nu yʉ́m bom'bɛto. Nɛ
madague'bʉ njuąntho dyʉm bom'bɛtojʉ ra
Abraham o hin'na, pɛ 'da'angu dím bɛ̨mhbʉ
ra Abraham. Janangue'a ma tahʉ ra Abra-
ham bʉ nam bɛ̨n Oją. 17 Nɛ gue'a nam bøn'a
mí xi Oją ra Abraham 'bʉ mí 'yɛ̨mbi: "Nu'i
grá Abraham, ga øt'e'e ngue grá ta xʉn ngu
nim bom'bɛto gätho nan ndoho ra ximhäi."
Nɛ nu'a ra Abraham bi hyąn'a ram hma bi
sifi, nguetho bi bądi jasɛ rá ts'ɛdi Oją, gue
da zä di un ra ts'ɛdi ʉ xʉn dąc'yɛi nɛ ʉ
xʉn du. Nɛ tengu'bʉ ya bin ja 'bʉ mí ma
Oją, nguetho majuąni da 'yøt'e. Nɛ gue'a
bi bɛ̨n'a ra Abraham. 18 Nɛ nu ra Abraham
him mi sä xtín ta nangue ʉ yʉ́m bom'bɛto
dim 'bʉi. Pɛ bi hyąn a ram hma 'bʉ mi
sifi: "Xʉn ngu nim bom'bɛto dim 'bʉi gätho
nan ndoho ra ximhäi." Nɛ bi dø'mi din ja,
janangue'a bin ja bʉya. 19 Nɛ madague'bʉ xí
thoh yʉ pa i 'bʉi ngue xtím 'bʉh yʉ́ t'ʉhni,
nguetho ya xí ndø, xí mbɛ'ts'a n'da ciɛnto
njɛya, nɛ 'da'angu xín dąc'yɛiui a rá xisu
ra Sara, him mí sä xtím 'bʉh yʉ́ t'ʉhni,
pɛ him bi 'bɛh rá ts'ɛdi rá t'ɛ̨c'yɛi, bi bądi
majuąni dim 'bʉh rá t'ʉhni. 20 Nɛ xingui
ts'ʉ bi bɛ̨ni ngue hin da 'yøt' Oją a bi ma,
nguetho bi bądi hingui hɛ̨mp'a da 'yøt' Oją.
Janangue'a bi hyąn rá ts'ɛdi Oją a bʉya, nɛ
gue'a í 'yɛ̨spa Oją a. 21 Nɛ n'dat'a mim bɛ̨ni
ngue jasɛ rá ts'ɛdi Oją di ją'ts'a bi ma. 22 Nɛ
nu'a bi hyąntho a ram hma 'bʉ mí sifi 'bɛ'a
da 'yørpa Oją, nɛ gue'a í hocpa Oją a, nɛ
bi 'yɛ̨mbi xʉn ho, i ɛ̨m bʉ ja rám hman
Oją. 23 Pɛ hinga hønt'a ra Abraham bi t'ɛ̨mbi
xʉn ho 'bʉ mi hyąntho a ram hma bi man
Oją. 24 Pɛ nɛjʉ, bi hogahʉ Oją nɛ bi 'yɛ̨njʉ
xʉn hojʉ 'bʉ má hąnthohʉ a ram hma bi
xijʉ Oją, ngue bi xox'a ma Hmuhʉ ra Jesús
'bʉ mi du. 25 Nu'a bi un rá te bi gurca ma
ts'oquihʉ, nɛ bi t'ägui. Nɛ bi xox Oją a,
janangue'a dí pąhmbʉ majuąni bi dąha bi
xogahʉ.

5

Dí yąmanhohʉ Oją nguetho bi pungahʉ
rá Ts'ʉnt'ʉ

1 Bi hogahʉ Oją 'bʉ má hąmhbʉ rán hoqui
bi ma. Midín sʉhmbʉ Oją, pɛ nuya dí
yąmanhohʉ, ngue bi hogahʉ ma Hmuhʉ
ra Jesucristo. 2 Nɛ bi zixcahʉ ra Jesucristo
bʉ i ja rá mate Oją, nguetho dá hąmhbʉ
rán hoqui, nɛ dí 'bʉhmbʉ bʉ. Nɛ dadín
johyahʉ gue dí tømhbʉ a ran ho tąte thoho
da 'yørcahʉ. 3 Nɛ hinga hønt'a ran ho
dí tømhbʉ nán johyahʉ ya, pɛ nɛ ʉ yʉn
ʉnbi dín nuhʉ ya, guexta'a dadín johyahʉ.
Nguetho nu'ʉ yʉn ʉnbi ní jajʉ ga häthʉ xʉn
ho ʉ. 4 Nɛ nu'bʉ dí häthʉ xʉn ho, gue'a
dín te ma mbʉihʉ a. Nɛ nu'bʉ bin te ma
mbʉihʉ, gue'a ná tømhbʉ a ran ho di 'dajʉ
Oją bʉya. 5 Nɛ dí pąhmbʉ hin da hyäjʉ
Oją nangue ran ho dí tømhbʉ, nguetho di
huçgahʉ. Nɛ nu'a rá Hogandąhi bi 'dajʉ,
di jajʉ dí sähʉ rán huçcate Oją ɛ̨mmɛ xʉn
ngu. 6 Nɛ him mí sä xcán yąnsɛ ma tesɛhʉ,
nguetho bi güendga ma mbʉihʉ nangue ma
ts'oquihʉ. Pɛ bi du ra Cristo 'bʉ mi zøn ra pa
bi man Oją, ngue bi yąnjʉ dyʉ ts'om'bäihʉ.
7 Pɛ hinga ngubʉ rán huçcate n'da ra ją'i,
hønt'bʉ ra hocją'i rá amigo, da nde di 'bɛh
rá te ngue xtán yąn a, pɛ nu'bʉ ra ts'om'bäi,
hin da nde di 'bɛh rá te 'bʉ. 8 Pɛ nu Oją
i urcahʉ tąte thoho xʉn ho rán huçcate,
nguetho hin dyʉ hocją'ihʉ, pɛ bi du ra
Cristo bi yąnjʉ 'bʉ man dyʉ́ ts'om'bäihʉ.
9 Nuya bi hoga ma ts'oquihʉ nangue rá ji ra
Jesucristo, nɛ bi zimanhojʉ Oją. Janangue'a

dí pąhmbʉ majuąni da yąnjʉ ra Jesucristo
nangue rá cuɛ Oją 'bʉ rán zɛgui. 10 Nɛ nu'bʉ
midín sʉhmbʉ Oją, pɛ bi hogahʉ rá Ts'ʉnt'ʉ
zɛhɛ 'bʉ mi du. Nɛ i 'bʉh ya, janangue'a bi
zä di thoqui di 'dajʉ ra hogambʉi ya, nɛ da
xoxcahʉ 'bʉ rán zɛgui. 11 Pɛ nɛ a i ørcahʉ ya
dadín johyahʉ nangue dadín amigohʉ Oją
ya. Nguetho bi 'uegahʉ 'bɛ'a midín sʉhmbʉ
Oją a ma Hmuhʉ ra Jesucristo.

Ra Adán bim pommi ra Jesucristo

12 Pɛ n'datho maha ran 'yohʉ bi dʉmp'
ra ts'oqui ua ja ra ximhäi, gue nu ra Adán.
Nɛ bi dʉmp' ran dąte nangue rá ts'oqui a
bʉya. Nɛ gue'a gätho ran dąte bi thoc'ʉ
yʉ ją'i a bʉya. Nguetho tengu'bʉ 'dat'a dá
øthʉ ra ts'oqui ra Adán. 13-14 Nɛ ngutho bin
ja ʉ bi xąnd ra Adán, guehma bi du nangue
yʉ́ ts'oqui, madague'bʉ him bi si'a n'da ran
t'ędi tengu bi sih ra Adán. Gue gätho yʉ ją'i
mi 'bʉ 'bʉ him mi hman yʉ́n t'ędi Oją, gue
hin nám 'bʉh ra Moisés, pɛ bi du, nguetho
yʉ́ hmu a ra Adán. Pɛ bi zøh man'da ra hmu
ngue rám poniui ra Adán, nu'a ra Jesucristo
a, gue mí hma ba ęhɛ. 15 Pɛ n'dan'yo thoho bi
'yøt' ra Adán nɛ ra Jesucristo. Nu'a ra Adán,
bi un ran dąte gätho yʉ ją'i, nangue rá
ts'oqui a. Pɛ nu ra Jesucristo ęmmɛ man'da
xʉn ngu rá ts'ɛdi, nguetho rá mate zɛhɛ bi
punga ma ts'oquihʉ hønt'a go to'o da hyąn
a. Nɛ gue'a rán t'unni Oją bi 'dajʉ. 16 N'dat'a
rá ts'oqui ra Adán, ín ʉnba yʉ ją'i. Pɛ nu
ra Cristo bi gut'i xʉn ngu yʉ ts'oqui nangue
rá mate zɛhɛ, janangue'a da zä da xocpa yʉ
ją'i. 17 Nɛ nangue ra ts'oqui bi 'yøt'a n'da
ra ją'i ngue ra Adán, gue'a án ja rá ts'ɛdi
ran dąte a nangue gätho yʉ ją'i a bʉya. Pɛ
nu to'o gätho da hyąn rá mate Oją, da mba
ma hoqui yʉ́ mbʉi, 'darpʉ dim hmuhʉ a ra
Jesucristo, nɛ din ja bʉ dim 'bʉhmbʉ gätho
yʉ pa mazął. 18 Nu'ʉ bi xąnt'a ra Adán gätho
bi ts'änba ran ʉnbi nangue rá ts'oqui ra
Adán. Pɛ nu ran ho bi 'yøt'a ra Jesucristo,
da zä da xocpa yʉ ją'i, nɛ di un ra temazął.
19 Nu'a ra Adán bi mbɛsta'a rám hman Oją,
gue'a ín ts'om'bäi gätho ʉ bi xąndi. Pɛ nu
ra Jesucristo 'bʉ mi 'yøt'a bi man Oją, gue'a
ín hocją'i ʉ to'o gätho bi xąnt'a. 20 Nu Oją
bi un yʉ́n t'ędi, da fądi ęmmɛ xʉn ngu yʉ
ts'oqui i ja. Nguetho nu'bʉ dí pąhmbʉ ngue
ęmmɛ xʉn ngu yʉ ts'oqui i jajʉ, ga pąhmbʉ
bʉya, ęmmɛ man'da xʉn ndoho rán huçcate
Oją ngue di pungahʉ. 21 Tengu thoho a ra
ts'oqui bim hmu, nɛ mí nde xtí 'dajʉ ran
dąte. Nɛ ngutho a rá mate Oją, bim hmu nɛ
gue'a bi pungahʉ, nɛ bi 'yęnjʉ xʉn hojʉ, nɛ
di 'dajʉ ra te mazął nangue ma Hmuhʉ ra
Jesucristo.

6

Bi 'bɛrca man 'yomfęnisɛhʉ a rán dąte ra Cristo

1 'Bɛ'a maha gam bęmhbʉ bʉya, ha ga
thoqui ga øthʉ yʉ ts'oqui 'bʉ, n'dahma
man'da xtán ndoho rán huçcate Oją di
pungahʉ. 2 Pɛ hingui sähma ngubʉ gam
bęmhbʉ, ngue xø ga thoqui ga øthʉ yʉ
ts'oqui. Pɛgue dín jahʉ tengu n'da ra du
hingui ø 'bʉ sifi da 'yøt' yʉ ts'oqui. Hague
dán zä ga thoqui ga øthʉ yʉ ts'oqui 'bʉ.
3 Ha hin dím bęmhbʉ 'bɛ'a nám bøn'a ran
xixyą dí øthʉ. Nám bøni bi 'bɛrca ma
ts'on 'yomfęnihʉ 'bʉ mí du ra Cristo. 4 Nɛ
nu'a ran xixyą nam bøni bi t'ä a ma ts'on
'yomfęnihʉ 'bʉ mí t'ä a ra Cristo. Nɛ bi
'dajʉ ran 'yomfęni ma'da'yo 'bʉ mi xoxa
rá Ta nangue rá ts'ɛdi mixte. Janangue'a
bi zä 'darbʉ dí 'bʉhmbʉ bʉ ja ra 'da'yote
nɛ dí øthʉ yʉ́n thɛhʉ a. 5 Nu'bʉ mí du ra
Cristo, nɛ'a ma ts'on 'yomfęnihʉ bi du bʉya.
Janangue'a nu'bʉ mi xox Oją a ra Cristo,
dám 'bʉhmbʉ ma'da'yo nɛ ma'da'yo dím
bęmhbʉ ya. 6 Nɛ dí pąhmbʉ tengu'bʉ mi
mba ma cuati ma ts'on 'yomfęnihʉ bʉ ja ra
pont'i 'bʉ mi du bʉ ra Cristo. Janangue'a
bi thącpa rá ts'ɛdi man 'yomfęnisɛhʉ, ngue
hin di mandagahʉ yʉ ts'oqui. 7 Nguetho
tengu'bʉ n'da ra du, ya him ma 'yøt' ra
ts'oqui, pɛ ya bi mba ma thøgue bʉ ja rá
ts'ɛdi ra ts'oqui. 8 Bi du ma ts'on 'yomfęnihʉ
nangue bi du ra Cristo, janangue'a dí
pąhmbʉ 'darbʉ dí 'bʉhmbʉ ra Cristo ya.
9 Nɛ dí pąhmbʉ ngue bi ndants' mahøn'a
ra Cristo 'bʉ mi du, nɛ him man'dandį
da du mahøn'a, him man ja rá ts'ɛdi ran
dąte mahøn'a nangue ra Cristo. 10 Nguetho
má zät'a n'dandį bi du ra Cristo nangue
ma ts'oquihʉ, nɛ nuya nám 'bʉi di japi da
fąh rá ts'ɛdi Oją ya. 11 Janangue'a i jatho
ga pąhmbʉ tengu'bʉ dá tuhʉ nguetho bi
thągahʉ rá ts'ɛdi ra ts'oqui nanguejʉ, nɛ
hin dín nde ga øhmbʉ yʉ ts'oqui ya. Nɛ
nuya nám 'bʉhmbʉ dí jafʉ da fąh rá ts'ɛdi
Oją, nangue ra Cristo Jesús dí 'bʉhmbʉ.

12 Janangue'a hingui sä dan hyɛhmbʉ ngue
di mandagahʉ ra ts'oqui mahøn'a, ngue
di 'bɛcpahʉ ga øthʉ 'bɛ'a im mam man
'yomfçnisɛhʉ. 13 Nɛ hingui sä ga un ma
ją'ihʉ da 'yøt' yʉ́m pɛfi ra zịthu, ngue ga
øthʉ yʉ ts'oqui. Pɛgue dan unsɛhʉ bʉ 'bʉ
Ją ngue bi 'dajʉ ra 'da'yote 'bʉ mí du man
'yomfçnisɛhʉ. Nɛ ga un ma ją'ihʉ da 'yøt'
yʉ́m pɛfi Ją, ngue ga øthʉ ran ho. 14 Nɛ
hin man sähʉ di mandagahʉ ra ts'oqui ya,
nguetho dín 'yohʉ a rá mate Ją ngue di
zɛrca ma mbʉihʉ. Nɛ hin di mandagahʉ
yʉ́n t'çdi Ją, nu'ʉ hingui sä di zɛrca ma
mbʉihʉ ʉ.

Hin ga çc'yɛihʉ yʉ ts'oqui, pɛ ga
çc'yɛihʉ Ją

15 Pɛ nu'bʉ rá mate thoho Ją dín 'yohʉ
ya, nɛ hin di mandagahʉ yʉ́n t'çdi Ją, ha
da zä ga øthʉ yʉ ts'oqui 'bʉ. Pɛ hingui sä
ngubʉ gam bçmhbʉ. 16 Ha hin dí pąhmbʉ
nu'bʉ dadí däp ma mbʉihʉ a n'da ra hmu
ngue ga ørpahʉ rá 'bɛfi, ma hmuhʉ a 'bʉ,
nɛ dí tɛnhdʉ a bʉya. Nu'bʉ gue'a ra ts'oqui
ma hmuhʉ, hønt'a ran ʉnbi mazął di 'dajʉ
a. Pɛ nu'bʉ da gue'a Ją ma hmuhʉ, dí øthʉ
a i xijʉ, nɛ di 'dajʉ ra hogambʉi, nɛ dam
'bʉmanhohʉ a Ją gätho yʉ pa bʉya. 17 Pɛ
jamadi Ją nangue ahʉ. Nɛ madague'bʉ
gá pɛp ni hmuhʉ ra ts'oqui mám'bɛt'o, pɛ
nuya i ja ni pähä gui thoctahʉ 'bɛ'a bi
'yut'ahʉ 'bʉ gmín dähʉ bʉ ja rán xädi Ją.
18 Nɛ bi mba njʉc'i ahʉ nangue rá ts'ɛdi ra
ts'oqui, janangue'a guín 'yçhɛhʉ rá ts'ɛdi
ran ho ya. 19 Dí xi ahʉ yʉn t'uti, n'dahma
hingui hçi bʉ dí pąhmbʉ. Ngue tengu bʉ
dán dähʉ bʉ ja yʉ ts'oqui, gue dá øthʉ
gätho yʉn ts'o dím bçmhbʉ. Pɛ ngutho ya,
mbähä dan dähʉ bʉ ja ran ho, gue dam
'bʉhmbʉ ga øthʉ gätho rá hoga'bɛfi Ją.
20 Pɛ nu mám'bɛt'o xíngui ts'ʉ mí ndehʉ ran
ho 'bʉ mín 'yçhɛhʉ yʉ ts'oqui. 21 Pɛ nte mán
ho bi bøn'a ma 'bɛfi dá øthʉ. Nɛ nuya dí
pɛs' ma sähʉ 'bʉ dím bçmhbʉ 'bɛ'a dá øthʉ
mam'bɛt'o, nɛ gue'ʉ mí sixcahʉ bʉ ja ran
ʉnbi mazął ʉ. 22 Nɛ nuya bi mba njʉguigahʉ
nangue rá ts'ɛdi ra ts'oqui, nɛ dín 'yçhɛhʉ
bʉ 'bʉ Ją ya. Janangue'a man'da da hnurca
ma hoga 'bɛfihʉ bʉ. Nɛ i ts'ixcahʉ bʉ dan
ząmhbʉ bʉ, gätho yʉ pa mazął. 23 Nu'a rán
zäbi da dą ʉ to'o øt' yʉ ts'oqui, ran ʉnbi
mazął a. Pɛ nu'ʉ to'o i 'bʉhmbʉ ra Cristo
Jesús ma Hmuhʉ, di unda Ją ra te mazął ʉ,
nɛ hingui jut'ʉ.

7

Tengu'bʉ dán thąthʉ ra Cristo

1 Ma zi cu ahʉ, ga xi ahʉ n'da ran t'uti
ya. Guim bçmhbʉ hague in ja ʉ yʉn t'çdi,
di manda n'da 'bʉ i 'bʉi, pɛ nu'bʉ bi du, ya
ma hin'na. 2 Tengu'bʉ n'da ran 'yohʉ i 'bʉh
rá xisu. Nɛ nu rá xisu i jatho din zą̨mmi
a rá ndø gätho yʉ pa i 'bʉi. Pɛ nu'bʉ bi
du rá ndø, him man zä di manda a rá xisu.
3 Pɛ nu'bʉ hinga na tu rá ndø, nɛ nu'bʉ dim
'bʉhmi man'da ran 'yohʉ ra xisu, da t'çmbi
ra 'yomt'çni 'bʉ. Pɛ nu'bʉ bi du rá ndø, bi
mba ma thøgue bʉ mi 'bʉhmi rá ndø. Nuya
da zä dim 'bʉhmi a man'da ran 'yohʉ, nɛ
hin da t'çmbi ra 'yomt'çni bʉya. 4 N'da ran
t'uti nangueję, ngue bi mba ma thøguegahʉ
nangue ma hmuhʉ mí 'bʉhmbʉ, ngue yʉ́n
t'çdi Ją, nguetho tengu'bʉ dá tuhʉ 'bʉ
mi du ra Cristo. Nɛ gue'a ma hmuhʉ dán
thąthʉ 'bʉ mí xox Ją a ya. Nɛ 'darbʉ dí
'bʉhmbʉ a ya, pɛ gue'a ní zä ga øthʉ xʉn ho
rá 'bɛfi Ją ya. 5 Pɛ nu'bʉ mi 'bʉthohʉ a man
'yomfçnisɛhʉ çmmɛ xøt yʉ ts'oqui midí
hohʉ. Janangue'a nu'bʉ mi xijʉ ʉ yʉ́n t'çdi
Ją ngue hin ga øthʉ ʉ dí numanhosɛhʉ,
man'da dá øthʉ ʉ bʉya. Nɛ nu'ʉ bin ja ma
'bɛfihʉ, ran dąte nɛ ran ʉnbi a bʉya. 6 Pɛ
nuya ma thøguegahʉ nangue ʉ yʉ́n t'çdi
Ją nguetho bi du man 'yomfçnisɛhʉ mi pa
ma hɛcpi. Janangue'a dí ørpahʉ rá 'bɛfi Ją
ya, nangue ma'da'yo ra ts'ɛdi, nɛ gue'a rá
Hogandąhi Ją a. Nɛ hin dí tɛnthohohʉ ʉ
maya'bʉ nt'o't'i nangue yʉ́n t'çdi Ją.

Nán c'ą ma ts'oquihʉ ʉ yʉ́n t'çdi Ją

7 'Bɛ'a gam bçmhbʉ bʉya, ha ga çmfʉ
hingui ho ʉ yʉ́n t'çdi Ją. Hin'na maha,
xʉn ho yʉ́n t'çdi Ją, nguetho gue'a dá pącä
ngue i ja ma ts'oquigä. Nugä hin jąm'bʉ xcá
pącä gue dí øt' ra ts'oqui ngue ran ts'ɛya. Pɛ
nu'bʉ má bçngä a ran t'çdi ngue i çna: "O
gadí sɛyaba ni mija'iui," ja dá pącä i ja ma
ts'oqui. 8 Pɛ nu'bʉ má bçngä 'bɛ'a man na
rán t'çdi Ją, man'da dá øt'ä ran ts'ɛya mí
o ma mbʉigä bʉya. Pɛ nu'bʉ hin xcá cʉ't'
ma mbʉi a ran t'çdi, hin xtí nɛqui xʉn ho
yʉ ts'oqui o ma mbʉigä 'bʉ. 9 Janangue'a
nu'bʉ him ma ná bçngä nangue rán t'çdi
Ją, him mi pącä ngue drá ts'om'bäigä. Xø

mi 'bʉtho, dá bẹnsɛ ngue xʉn hogä. Pɛ nu'bʉ má bẹngä nangue'a ran ho xcá øt'ä, dá fɛstä a. Nɛ ja dá pạcä bʉya ngue ran dạte mazại a man zäbi. 10 Janangue'a nu yʉ́ hogant'ẹdi Ojạ, ngue xtí 'dac ra te 'bʉ xcá jạ'ts'ä ʉ, pɛ nangue hin dá jạ'ts'ä ʉ, mí ja xtí 'dac ran dạte. 11 Nɛ mí ẹngä xcám 'bʉmanho nangue yʉ́n t'ẹdi Ojạ. Pɛ bi mu't'ʉ yʉn t'ẹdi a ma ts'oqui, janangue'a mí ja xtí ʉngä ʉ yʉ́n t'ẹdi Ojạ bʉya. 12 Pɛ xʉn hohma ʉ yʉ́n t'ẹdi Ojạ, nɛ n'da ngu n'da ran t'ẹdi gätho xʉn hotho ʉ, nɛ i ma nangue rá pähä Ojạ ʉ, nɛ hin hapʉ di 'bɛdi. 13 Pɛ ha gue'a rá hogant'ẹdi Ojạ í zixcä bʉ ja ran dạte 'bʉ. Hin'na. Pɛ nu'ʉ yʉn t'ẹdi nán c'ạ ma ts'oqui i o ma mbʉigä, ngue n'dan'yo thoho dí øt'ä. Nɛ mí ja xtí 'dac ran ʉnbi nangue a. Da zä ga pạhmbʉ bʉya ngue majuạni xʉn ts'o ʉ ma ts'oquihʉ, nguetho di jap'a rá hogant'ẹdi Ojạ da 'yørcahʉ ran ʉnbi.

I ørcahʉ ran sʉi a man 'yomfẹnisɛhʉ

14 Dí pạhmbʉ bi man yʉ́n t'ẹdi Ojạ a rá Hogandạhi. Pɛ n'dan'yo thoho dím bẹmhbʉ. Nugä dán däsɛ bʉ ja ra ts'oqui, nɛ dá øt' ma hmu a. 15 Pɛ xíngui ts'ʉ dí pạcä 'bɛ'a dí øt'ä, nguetho hin dí øt'ä a majuạni dín nde. Pɛ nu'a xíngui ts'ʉ dí numanho, go dí øt'ä a. 16 Nɛ dín juạn zɛhɛgä 'bʉ hin dí øt'ä yʉ́n t'ẹdi Ojạ, pɛ nu'a nán juạn zɛhɛgä gue'a ná pạcä xʉn ho yʉ́n t'ẹdi Ojạ a bʉya. 17 Pɛ hinga guecä dí øt'ä 'bʉ dí øt'a xʉn ts'o, pɛgue ma nyon 'yomfẹnigä i 'bʉpʉ mbo ma mbʉigä gue'a di 'bɛcpi ga øt'ä a. 18 Nɛ dí pạcä ngue nu ma nyon 'yomfẹnigä, hin te manho i ja. Dín ndehma thocpa thoho ga øt'ran ho, pɛ ja'bʉ hingui sä. 19 Dín nde ga øt'ä ran ho, pɛ hin dí øt'ä a, nɛ hin dín nde ga øt' ran ts'o, pɛ go dí øt'ä a. 20 Nubʉya, dí pạdi ngue hinga guecä dá øt'ä a him ma pähä 'bʉ dí øt'e, pɛgue gue'ʉ yʉ ts'oqui o ma mbʉigä. 21 Nɛ njabʉ dí øt'ä, ngue nu'bʉ dín nde ga øt'ä ran ho, pɛ man'da hingui hẹi ga øt'ä yʉ ts'oqui. 22 Nɛ nu'a ɛ ma mbʉigä, gue ẹmmɛ dadí hohma a rán t'ẹdi Ojạ. 23 Pɛ dín nugä man'da ran t'ẹdi gue rán t'ẹdi ra ts'oqui i o ma jạ'igä, ngue din sʉhmi a rá hogant'ẹdi Ojạ ngue dí numanhogä. Nguetho nɛ'a xø in nde da xiqui ga ørpa rá pähä. 24 Pɛ í huẹhi mahagä nangue ma nyon 'yomfẹnisɛgä, i ørca ran sʉi, in nde da zixcä bʉ ja ran dạte, ngue gätho yʉ dumbʉi gätho yʉ pa mazại. To'o maha da zä da yạngui. 25 Pɛ jamadi Ojạ, da yạngui nangue ma Hmuhʉ ra Jesucristo. Nɛ nuya dí ørpa rán t'ẹdi Ojạ nangue ma 'da'yon 'yomfẹnigä, madague'bʉ numanho ra ts'oqui a ma nyon 'yomfẹnigä.

8

Hønt'a rá Hogandạhi Ojạ nám 'bʉhmbʉ ya

1 Janangue'a, nuya, hin te da gʉgbahʉ a rá muui a ma ts'oquihʉ, nguetho dí 'bʉhmbʉ ra Cristo Jesús, nɛ hin dím bẹmhbʉ man 'yomfẹnisɛhʉ ya, pɛ dím bẹmhbʉ rá Hogandạhi Ojạ. 2 Dí comhbʉ ra 'da'yote ra Cristo Jesús nangue rá ts'ɛdi rá Hogandạhi Ojạ. Nɛ gue'a í thøgahʉ bʉ ja rá ts'ɛdi ra ts'oqui, ngue mí ẹna xtí 'dajʉ ran ʉnbi mazại. 3 Nu yʉ́n t'ẹdi Ojạ hin dá hät'i dá øthʉ, janangue'a him bi zä bi 'dajʉ ra hogambʉi ʉ guepʉ xtá numanhojʉ Ojạ. Pɛgue bi 'dactahʉ ra hogambʉi Ojạ 'bʉ mam bá pɛnhua rá Ts'ʉnt'ʉ zɛhɛ, ngue bin jạ'i a, tengu'bʉ n'da ma mi ts'om'bäihʉ, bin däsɛ, bi nu ran ʉnbi nangue ma ts'oquihʉ. Nɛ gue'a í yạnjʉ nangue ra ts'oqui midí mandagahʉ. 4 Nɛ gue'a í zä bi 'dajʉ ra hogambʉi tenguthoho 'bʉ dá jạs'hʉ yʉ́n t'ẹdi bʉ án nujʉ Ojạ. Janangue'a hin dím bẹmhbʉ man 'yomfẹnisɛhʉ ya, pɛ nuya hønt'a rá Hogandạhi Ojạ dím bẹmhbʉ ya. 5 Pɛ nu'a to'o 'bʉi nangue rán 'yomfẹnisɛ, im bẹni da 'yøt'e 'bɛ'a i numanhosɛ, pɛ nu'a to'o i 'bʉi nangue rá Hogandạhi Ojạ, im bẹn a rán 'yomfẹni Ojạ di un'na rá Hogandạhi. 6 Nɛ nu'a to'o i tɛn'na rán 'yomfẹnisɛ, ra dumbʉi a ngue gätho yʉ pa nɛ ran ʉnbi mazại. Pɛ nu'a to i tɛn rá Hogandạhi Ojạ, ra te a nɛ ran johya gätho yʉ pa mazại. 7 Nguetho nu man 'yomfẹnisɛhʉ rán sʉiui Ojạ a, nɛ hin jạm'bʉ da hyät'i da 'yøt'ʉ yʉ́n t'ẹdi Ojạ, nɛ hingui nde da 'yøt'ʉ. 8 Janangue'a nu'ʉ to'o i tɛn thoho yʉ́n 'yomfẹnisɛ, hingui hät'i da 'yøt'a i numanho Ojạ ʉ. 9 Pɛ nujʉ hin dím bẹmhbʉ a man 'yomfẹnisɛhʉ ya, nguetho 'bʉpʉ mbo ma mbʉihʉ a rá Hogandạhi Ojạ. Pɛ nu'bʉ 'bʉ a n'da hingui 'bʉhmi rá Hogandạhi ra Cristo, hin te rán jaui ra Cristo a 'bʉ. 10 Nɛ madague'bʉ o tho ran ʉ nɛ ran dạte ma jạ'ihʉ nangue ma ts'oquihʉ, pɛ nangue ra Cristo i 'bʉpʉ mbo ma mbʉihʉ, dí 'bʉmanhohʉ ngue ya bi hogahʉ Ojạ. 11 Nɛ nu'bʉ 'bʉpʉ mbo ma mbʉihʉ rá Hogandạhi

Ojǫ, gue n'dat'a rá Hogandǫhi bi xox'a ra
Cristo Jesús 'bʉ mi du, janangue'a nɛ'a
ma jǫ'ihʉ di un ra 'da'yote 'bʉ bi xox-
cahʉ. 12 Janangue'a ma zi cu ahʉ, hin'yʉ
ran t'ɛ̨di ga tɛnhdʉ a man 'yomfɛ̨nisɛhʉ
ngue rá pähä ma ngøc'yɛihʉ. 13 Nguetho
nu'bʉ dí øthʉ rá pähä man 'yomfɛ̨nisɛhʉ,
ga tuhʉ 'bʉ. Pɛ nu'bʉ thocpa thoho
dan sǫmzɛhɛhʉ nangue rá Hogandǫhi Ojǫ,
tengu'bʉ ga hosɛhʉ man 'yomfɛ̨nisɛhʉ, nɛ
dam 'bʉhmbʉ 'bʉ. 14 Nguetho nu'ʉ din
uni di manda rá Hogandǫhi Ojǫ, hønt'ʉ yʉ́
t'ʉhni Ojǫ ʉ. 15 Nɛ nu rá Hogandǫhi Ojǫ dá
hǫmhbʉ hin di jajʉ dan suhʉ mahøn'a. Nɛ
hinga ngu 'bʉ min 'yɛ̨hɛhʉ bʉ ja yʉ ts'oqui
min suhʉ bʉ. Pɛ bi zinjʉ yʉ́ t'ʉhnigahʉ
a, nangue rá Hogandǫhi. Janangue'a, "ma
zi Ta ahe," dí ɛ̨mfʉ Ojǫ ya. 16 Nɛ nu rá
Hogandǫhi Ojǫ di bɛ̨nga ma mbʉihʉ, gue
majuǫni yʉ́ t'ʉhnigahʉ Ojǫ. 17 Nɛ nangue
yʉ́ t'ʉhnigahʉ Ojǫ, ga comhbʉ rá herencia
Ojǫ bin t'un ra Cristo. Nguetho nu'bʉ ga
comhbʉ rán ʉnbi ra Cristo, nɛ ga comhbʉ
rá herencia bʉ bí ja rá ts'ɛdi bʉya.

*N*ɛ'a ma ngøc'yɛihʉ di pärcahʉ Ojǫ

18 Pɛ gam bɛ̨mhbʉ ɛ̨mmɛ zi ts'ʉtho ran
ʉnbi dín nuhʉ ya, pɛ nu'ʉ yʉn ho gan nuhʉ
m'bɛjua ɛ̨mmɛ mixte thoho. 19 Nɛ gätho
'bɛ'a bi 'yøt' Ojǫ ɛ̨mmɛ i tø'mi 'bɛ'a da t'ørpa
ʉ 'bʉ bi zøn ra pa din t'un yʉn ho mixte
thoho ʉ yʉ́ t'ʉhni Ojǫ. 20 Nguetho nu 'bɛ'a
gätho bi 'yøt' Ojǫ, gätho him bi gohi xʉn
ho, pɛ hin yʉ́ ts'oquizɛhɛ ʉ, pɛ nangue rá
ts'oqui ra Adán. Pɛ bi zänd Ojǫ gue hin da
gohi xʉn ho ra ximhäi, nguetho ndep'ʉ yʉ
jǫ'i da hyon'a ran ho da 'yørpa 'bʉ m'bɛjua.
21 Nguetho nu yʉ ximhäi bi 'yøt' Ojǫ, gätho
da mba ma hoqui nangue'a ran ts'oni bin
ja, ngue him man ja yʉ 'yǫnthị nɛ yʉn
ʉnbi, nɛ 'bɛ'a gä i ja. Nɛ gätho ʉ 'dat'a da
mba ma hoquigahʉ yʉ́ t'ʉhnigahʉ Ojǫ, 'bʉ
bi pärca ma jǫ'ihʉ. 22 Nguetho dí pǫhmbʉ
gätho 'bɛ'a bi 'yøt' Ojǫ, tengu'bʉ gätho
'da na mbahni thoho gue'bʉ go maya'bʉ
nɛ asta guehya, tengu'bʉ xʉn ʉ, nɛ tu yʉ́
mbʉi, tengu'bʉ in nde dim 'bʉh rá 'uɛre
n'da ra xisu. 23 Nɛsɛgahʉ tengu thoho
'bʉ 'da na mbahni thohohʉ gätho 'bɛ'a
i ja, madague'bʉ bi dʉ'mi bi ts'injʉ ya,
gue dí 'bʉhmbʉ rá Hogandǫhi Ojǫ, gue'a
rá mbʉdi a ran ho da 'yørcahʉ Ojǫ. Pɛ
dí sähʉ ran ʉ nangue ma mbʉihʉ gätho
yʉ pa dín dø'matehʉ ua, gue'bʉ go nɛ'a
ma ngøc'yɛ̨ihʉ da yǫngahʉ. 24 Nɛ gue'a dá
pǫhmbʉ 'bʉ mí zinjʉ, ngue him 'bex da mba
mahoqui gätho ma ngøc'yɛihʉ. Janangue'a
dí tømhbʉ ya. Pɛ nu'bʉ 'bexque xcá nuhʉ a
dí tømhbʉ, ya hin di tømhbʉ a ya 'bʉ, nɛ
hingui jatho ga tømhbʉ a ya bin ja. 25 Pɛ
nuya dí tømhbʉ a hinga nan ja, nɛ dí häthʉ
yʉn ʉnbi, gue'bʉ go bi päjʉ xʉn ho Ojǫ. 26 Nɛ
gätho yʉ pa dín dømthohohʉ, di zɛjʉ rá
Hogandǫhi Ojǫ, nguetho xʉn güent'igahʉ,
gue hin dí pǫhmbʉ dan yǫhʉ Ojǫ xʉn ho,
ja'bʉ dí cǫstahʉ bʉ nam bɛ̨n Ojǫ. Pɛ guesɛ
rá Hogandǫhi i yǫui a Ojǫ bʉ ja ma mbʉihʉ
'bʉ dí yǫhʉ a. 27 Nɛ nu Ojǫ di ǫsca ma mbʉihʉ
'bʉ dí yǫhʉ a. Nɛ i pǫdi 'bɛ'a dí äfʉ, nguetho
din thɛui rá pähä zɛhɛ a bi bɛ̨ngahʉ rá
Hogandǫhi Ojǫ.

*P*ɛ dí tǫfʉ xʉn ho yʉn ʉnbi nangue ra
Cristo

28 Nɛ dí pǫhmbʉ di jap Ojǫ dí 'yørcahʉ
ran ho a 'bɛ'a gä dí thohmbʉ ua, ngue nujʉ
ɛ̨mmɛ dí numanhohʉ a Ojǫ. Nguetho ya
bi zänni 'bɛpʉ dá cohmbʉ m'bɛjua. 29 Ngue
nu'ʉ to'o bi huanh Ojǫ mam'bɛt'o, guet'ʉ
bi zänni da gohi tengu rá Ts'ʉnt'ʉ zɛhɛ.
Janangue'a dim 'bɛt'o rá Ts'ʉnt'ʉ zɛhɛ ngue
xʉn ngu yʉ́ cu dim 'bɛjua. 30 Nɛ nu'ʉ bi zänd
Ojǫ mám'bɛt'o, nɛ guet'ʉ in zonh Ojǫ ʉ ya
ngue da yʉrpʉ bí 'bʉi. Nɛ nu'ʉ in zonh Ojǫ,
gue'ʉ i ɛ̨mbi xʉn ho ʉ ya, ngue bi hocpa yʉ́
ts'oqui. Nɛ guet'ʉ da gohi tengu rá Ts'ʉnt'ʉ
zɛhɛ. 31 'Bɛ'a gam bɛ̨mhbʉ bʉya, nguetho
guesɛ Ojǫ i numanhojʉ. To'o maha da zä
da 'yørcahʉ ran ts'o. 32 Nu Ojǫ xínga gue rá
Ts'ʉnt'ʉ zɛhɛ bi huɛ̨qui, pɛ bi däp ran dǫte
nanguejʉ. Janangue'a gätho di 'dajʉ 'bɛ'a i
ja, nte da gøngahʉ. 33 Pɛ nujʉ to'o maha a
da xi Ojǫ ngue hingui ho dí øthʉ, ngue yʉ́
thahnigahʉ Ojǫ. Nguetho guesɛ Ojǫ thocpa
thoho di hoga ma ts'oquihʉ. 34 To'o gue
da zä da xi Ojǫ ngue dan ʉnbahʉ nangue
ma ts'oquihʉ, nguetho guesɛ ra Cristo bi
du, bi nu ran ʉnbi nanguejʉ, nɛ xø bi xox
Oja bʉya, nɛ bí 'bʉpʉ guepʉ i conhui rá
ts'ɛdi Ojǫ. Nɛ thocpa thoho i äp rá mate Ojǫ
nanguejʉ. 35 'Bɛ'a maha da zä di 'uegahʉ,
gue hin gan nuhʉ a rán huɛ̨cate ra Cristo.
Ha gue'ʉ yʉn ʉnbi, uague yʉ dumbʉi, uague
yʉn ʉcpi, uague ra thuhu, uague ra 'yǫhe,
ua gue'bʉ nts'utho hapʉ dí 'yohʉ, uague da

thojʉ nangue ra juai. Ha gam bɛ̨mhbʉ ngue
hin di huɛ̨gahʉ ra Cristo 'bʉ dín nuhʉ ʉ.
36 Pɛ hin'na, nguetho ya nt'o't'i:
Thocpa thoho t'ɛ̨na da thojʉ nangue Oją dí
ɛ̨c'yɛihʉ,
nɛ im bɛ̨ni tengu'bʉ dyʉ dɛ'yohʉ gue
nts'änni da tho.
37 Pɛ nu gätho yʉn ʉnbi, dí tąfʉ xʉn ho,
nangue ra Cristo di huɛ̨gahʉ. 38 Nɛ dí
pąhmbʉ majuąni hin'yʉ n'da ra ts'ɛdi da zä
di 'uegahʉ gue hin ga nuhʉ a rán huɛ̨cate
ra Cristo. Xínga guehya gue dí 'bʉhmbʉ, nɛ
xínga gue'bʉ dá tuhʉ. Nɛ xínga gue'a n'da
rám 'bɛhni Oją mahɛ̨ts'i, nɛ xínga gue'a
n'da rám 'bɛhni ra zi̧thu, xínga gue man'da
ra ts'ɛdi. Nɛ xínga gue'a 'bɛ'a gätho i ja ya,
o din ja nixudi o nimani, da zä di 'uegahʉ.
39 Nɛ xínga gue'ʉ 'bʉpʉ mahɛ̨ts'i, nɛ xínga
gue'ʉ 'bʉcua ja ra häi, nɛ hin'yʉ 'bɛ'a gätho
i ja ngue da zä di 'uegahʉ gue hin ga nuhʉ
rán huɛ̨cate Oją i ørcahʉ ra Cristo Jesús ma
Hmuhʉ, nguetho gätho bi 'yøzɛhɛ Oją ʉ.

9

Bi huand Oją yʉ israel maya'bʉ

1 Nu ra Cristo dí 'bʉ'be, i pądi majuąni dí
xi ahʉ ya, ngue ɛ̨mmɛ dadí huɛ̨cmahagä ma
mijudíohe yʉ israel. Pɛ nɛ'a rá Hogandąhi
Oją i xicpa ma mbʉi ngue majuąni dím
mangä. 2 Nɛ thocpa thoho dín nu ran ʉnbi
ngue ma mbʉi nɛ ɛ̨mmɛ tu ma mbʉi nangue
ma mijudíohe. 3 'Bɛ'a sä ga øt'ä ngue xtím
pø'ʉ ma mi'israelhe. Ha ga xi Oją di 'bɛrca
ma te ngue nją̨m'bʉ ga nu ra Cristo. Ngue
gue'a ga øt'ä 'bʉ gue'a dí pø ʉ. 4 Nguetho
nuje dyʉ israelhe bi thahn ma ngʉrpa bø-
tahe ngue bi nde dyʉ t'ʉhni Ojąje, nɛ bi
nu rá Thai Oją ma bøtahe nɛ bi bąh pʉya
ngue Oją mí 'bʉhmbʉ. Nɛ gue'ʉ bi 'yøthʉ
ran hoqui a Oją ʉ, nɛ gue'ʉ bin t'un yʉ́n
t'ɛ̨di Oją nangue 'bɛpʉ dám 'bʉmanhohe.
Nɛ bi sih yʉn t'øt'e dí dąnde Oją. Nɛ bi
sih majuąni nangue 'bɛ'a gä da 'yørpe. 5 Nɛ
nu'ʉ ma mi'israelhe i 'bʉh ya, yʉ́ t'ʉhni ndu
ma ngʉrpa bombøtahe ngue bin yąui Oją
maya'bʉ. Nɛ guet'ʉ yʉ israel bʉ ám 'bʉ'a ra
Cristo 'bʉ min ją'i ua ja ra ximhäi. Pɛgue Oją
a, rá Hmu ngue gätho 'bɛ'a i ja, janangue'a
gätho yʉ pa mazą̨i ga numansuhʉ a. Nɛ
hønt'a gam bɛ̨mhbʉ a ya. 6 Pɛ xʉn ngu
hingui ɛ̨c'yɛi ʉ ma mijudíohe yʉ israel. Pɛ
hin gam bɛ̨mhbʉ ngue bi zɛpʉ a bi man Oją,
ngue hin di ją'ts'a ran hoqui bi ma. Pɛgue
gam bɛ̨mhbʉ ngue'a hinga gätho majuąni
yʉ israel ʉ yʉ́ t'ʉhni ra Israel bʉ nam bɛ̨n
Oją, gue'bʉ mí ma di ją̨p yʉ israel. 7 Nɛ hinga
gätho yʉ́ t'ʉhni ra Abraham bʉ nam bɛ̨n
Oją ʉ bim 'bʉi, pɛ hønt'a bi xi a Oją ngue
dim 'bʉi. Tengu bi man Oją: "Pɛ hønt'ʉ di
xąnt'a ra Isaac, ngue ni ts'ʉnt'ʉ, ga ɛ̨mbi
ni t'ʉhni," bi 'yɛ̨mp Oją a. 8 Nu'a in nde
da 'yurcahʉ ngue njo'o n'da rá t'ʉhni Oją
bim 'bʉi nangue rá ta o gue rá mbe. Pɛ
hønt'ʉ bim 'bʉi nangue'a bi man Oją, da
'yɛ̨mbi yʉ́ t'ʉhni. 9 Nɛ guehna bi xi a Oją a
ra Abraham: "Ni jɛya, tengu ya, ga ut'aui
ma ts'ɛdi nɛ din ja a dí xi i, gue dim 'bʉ
a n'da rá ts'ʉnt'ʉ ra Sara," bi 'yɛ̨mp Oją a.
10 Nɛ ngutho nangue yʉ́ ts'ʉnt'ʉ ra Isaac, Oją
bi ma nda'a da numanho. Bin ja ngue bim
'bʉ i yoho yʉ́ ts'ʉnt'ʉ ra Rebeca, nangue
a ra Isaac a rá ta ʉ. 11 Pɛ nu'bʉ hin ním
'bʉ ʉ yoho, hin ní 'yøt' ran ho, nɛ xín ni
'yøt' ran ts'o, pɛ Oją mí sänni 'bɛ'a din jap'ʉ.
Janangue'a bi zä bi ąpi nda'a bi nde di ąpi,
nangue bi ndesɛ, nɛ hin nangue yʉ́n t'øt'e
bi 'yøt'ʉ. 12 Nɛ nu'bʉ hin ním 'bʉh yʉ́ t'ʉhni,
bi xi Oją a ra Rebeca: "Nu'a m'bɛt'o dim
'bʉi, din 'yɛ̨hɛ nangue'a m'bɛjua dim 'bʉi."
13 Nɛ tengu nt'o't'i, man'da ram hma i ɛ̨na:
"Dá numanho a ra Jacob ngue ra Israel, pɛ
nu ra Esaú hin dá numanho," bi 'yɛ̨n Oją.
14 Xiya, ha gam bɛ̨mhbʉ hingui ho 'bɛ'a bi
'yøt' Oją, ngue bi huahna n'da, nɛ hin'na a
man'da. Pɛ hingui sä ga ɛ̨mhbʉ hingui ho
øt' Oją. 15 Pɛ tengu bi xi Oją a ra Moisés:
"Ga un ra mate to'o dín nde ga unni, nɛ
ga huɛ̨qui to'o dín nde ga huɛ̨qui," bi 'yɛ̨n
Oją. 16 Dí pąhmbʉ ya, nangue in ndesɛ Oją
di un rá mate nɛ hin nangue bi ndesɛ n'da,
o gue bi 'yøt' yʉn t'øt'e ngue bi bɛ̨ni dí
dąh rán ją̨pi Oją. 17 Nɛ tengu bi man ra
t'ohni, bi sih ra ts'ʉt'abi bʉ Egipto, ngue
ra Faraón: "Dá sän'ni i ngue gan ts'ʉt'abi,
nɛ ga mɛp'a ni mbʉi ngue hin gui 'yøt'a
ga xi i. N'dahma da zä ga ut'a ma ts'ɛdi
'bʉ ga pɛnh yʉ 'yąnthi̧ bʉ ja ni häi. Nɛ da
fąrca ma ts'ɛdigä gätho na ngʉni ra ximhäi
bʉya," bi 'yɛ̨n Oją. 18 Janangue'a ga pąhmbʉ
ya, Oją di un rá mate to'o in ndesɛ di unni,
nɛ guesɛ Oją di mɛp rá mbʉi n'da to'o in
nde di mɛp rá mbʉi, tengu thoho bi 'yørpa
a ra Faraón. 19 Pɛ ha 'bo'o da 'yängä bʉya:
"Nu'bʉ in jabʉ i øt' Oją, hague dán zä da

'yçna i ja rá ts'oqui n'da 'bʉ, nɛ njon da zä
da zɛrpa a in nde Oją gue xtám bçni 'bɛ'a
xʉn ho xtá 'yøt'e." 20 Pɛ hingui sä ngubʉ
gui mamhbʉ, gyʉ ją'ihʉ, to'o ahʉ ngue guí
xihmbʉ hingui ho øt' Oją. Xi'bʉ n'da ra
ts'øe ngue ra jąhäi, ha da zä da 'yänni to'o
bi 'yøt'e: "Hanja ngubʉ gá 'yørque," ha da
zä da 'yçna. 21 Ha hin'yʉ rá ts'ɛdi a to i øt'
ra ts'øe, ha hingui sä da zän zɛhɛ 'bɛ'a da
'yørpa n'da ra bøhäi 'bʉ, ngue da zän'na
n'da mahotho, nɛ'a man'da him mahotho,
nɛ n'dat'a ra bøhäi ní 'yøt'e. 22 Nguetho
in ndesɛ Oją da 'yuh rá cuɛ nangue ʉ to
yʉ́n sähʉ di ʉnbi. Nɛ madague'bʉ i hät'i
sɛt rá mbʉi nangue ʉ to di ʉnbi. Pɛ nu'bʉ
hinguim bçni 'bɛpʉ nan dø'ma Oją, gue'a
man'da dí nɛqui xʉn ho rá cuɛ Oją nɛ rá
ts'ɛdi 'bʉ bi ʉnba ʉ bʉya. 23 Janangue'a da
fądi tąte xʉn ho rá mbʉi Oją 'bʉ bi un rá
mate ʉ mi'da yʉ ją'i, madague'bʉ nɛ'ʉ yʉ́n
sähʉ xtí ʉnbi, tengu thohogahʉ. Nɛ nuya
m'bɛt'o thoho di hogahʉ Oją, ngue da zä ga
comhbʉ rán ho. 24 Ngue gejʉ bi zongahʉ
Oją, nangue ma 'yʉhʉ 'dahma 'dan'yo, nɛ
ʉ yʉ judío, nɛ ʉ hin yʉ judío, pɛ hønt'ʉ bi
numanhosɛ bá si. 25 Nɛ gue'a bi mam bʉ ja
rá søcuą ra Oseas, bi 'yçna:

Nu'ʉ him mi çmbä ma t'ʉhni, gue'ʉ ga çmbi
ma t'ʉhni ʉ ya.
Nɛ nu'ʉ him madí huçcä, pɛ nuya ga huçcä
ʉ ya, bi 'yçn Oją.

26 Nɛ mi çn ra t'ohni:

Nubʉ hapʉ bi t'çn ahʉ: "Him ma t'ʉhni
ahʉ,"
guepʉ da t'çn ahʉ bʉya ngue yʉ́ t'ʉhni ahʉ
Oją i 'bʉi.

27 Pɛ nangue yʉ israel bi man ra Isaías:
"Madague'bʉ çmmɛ xtá ngu ʉ yʉ́m
bom'bɛto ra Israel, tengu yʉ 'bomu bʉ ja
ra deją, pɛ hønt'ʉ zi yoho dim pøhø," bi
'yçna. 28 Nguetho Oją di juąnba ra ximhäi,
nɛ di jua'a n'dihi rán ts'ɛmbi bi ma. 29 Nɛ
tengutho mi ma mam'bɛt'o ra Isaías, bi
'yçna:

Nu'bʉ hin xtá 'yɛ Oją 'da yʉ hmudä
nanguejʉ, dyʉ israelhʉ,
gätho xtí juajʉ 'bʉ, tengu ra hnini Sodoma,
nɛ ra hnini Gomorra, ngue bi jua
Oją, bi 'yçna.

*Xʉn ngu yʉ israel him bi nde bi hyąn rá
mate Oją*

30 Pɛ xiya, hague bin ja nangue yʉ ją'i
hin yʉ judío. Bi t'çmbi xʉn ho nguetho
bi hyąntho rá mate Oją ngue bi hocpa yʉ́
ts'oqui, madague'bʉ him mím bçni xtá 'yøt'
ran hocją'i i mam bʉ ja yʉ́n t'çdi Oją. 31 Pɛ nu
yʉ israel gue mí honi xtá 'yøt' ran hocją'i
i mam bʉ ja yʉ́n t'çdi Oją, pɛ him bi zøni
ngue xtá t'çmbi xʉn ho ʉ. 32 Pɛ hanja him
bi t'çmbi xʉn ho ʉ yʉ israel. Nguetho him
bi nde bi hyąntho rá mate Oją nguepʉ xtá
t'çmbi xʉn ho ʉ. Pɛ bi bçni xtá hnumanho
'bʉ mi 'yøzɛhɛ yʉ́n t'çdi Oją ʉ. Nɛ nu ra
Cristo bʉya tengu'bʉ n'da ra do 'bɛm bʉ ja
ra 'yu, guepʉ di fet rá gua n'da, nɛ bi dąng
bʉ yʉ israel 'bʉ mi 'yçna xtán dąh ra 'dihi.
33 Nɛ gue'a mán t'o't'i bʉ rám hman Oją, i
çna:

Dami bçmhbʉ, dí høpʉ n'da ra do bʉ Sión,
nguepʉ da dąng bʉ n'da, nɛ dim
'bɛdi.
Pɛ nu'a to'o da 'yçc'yɛi a, hin da mbɛs' yʉ́
sä, pɛ guehma da hnumanho.

10

1 Ma zi cu ahʉ, çmmɛ dí hąh ma mbʉi dí
äp rá mate Oją di pø ʉ ma mi'israelhe. 2 Nɛ
dí pądi ngue majuąni çmmɛ çhya ʉ nangue
Oją, pɛgue hingui pądi ndana majuąni rá
'yu Oją ʉ. 3 Nguetho hingui nde da bądi
'bɛpʉ dí 'yçmp'a Oją ngue xtán ho. Im bçni
din hoc zɛhɛ nangue yʉ́n hosɛ, nguetho im
bçni dí numanho Oją 'bɛ'a øt'ʉ. Janangue'a
hingui nde din uni xtí hoc Oją ʉ, nangue ran
hoqui bi zänd Oją. 4 Pɛ gätho to'o bi 'yçc'yɛi
ngue gue'a ra Cristo bi hoqui, bi 'yɛ'ts'a ní
hyoni ngue xtín hoqui nangue yʉn t'çdi.

*To'o gätho da 'yäp rám fäts'i ra Hmu, da
yąn ʉ*

5 Nu ra Moisés bi 'yo't'i 'bɛ'a da 'yøt'a
n'da nangue yʉn t'çdi nguepʉ xtán zøni xtá
numanho Oją n'da. Ngue bi 'yçna: "Nu'ʉ
yʉ ją'i 'bʉ di ją'ts'ʉ yʉn t'çdi, gue'ʉ dí japi
dim 'bʉ'ʉ," bi 'yçna. 6 Pɛ nu'a ran hoqui ga
hąmhbʉ rá mate Oją, o guí çmhbʉ xʉn hçi
bʉ dá tjmhbʉ a, gue ba sønsɛhʉ bʉ mahçts'i
ba sisɛhʉ ua ra Cristo. 7 Nɛ o guí çmhbʉ
ga mbähä bʉ 'bʉ ʉ xʉn du ngue ba sisɛhʉ
bʉ a ra Cristo. 8 Pɛ 'bɛ'a i man'a ran hoqui
'bʉ. Pɛ hingui hçi bʉ dá tjmhbʉ a. Nɛ çna:
"Gui hyąnthohʉ rá mate Oją, nɛ da zä da 'yo
ni mbʉihʉ bʉya, nɛ da zä da 'yo ni ndehʉ
bʉya." Nɛ gue'a ram hma dím mamhbe a.

9 Ngue nu'bʉ ga ɋmhbʉ ma Hmuhʉ ra Jesús,
nɛ ga ɋc'yɛihʉ mbo ma mbʉihʉ ngue bi xox
Oją a 'bʉ mi du, da yąnjʉ Oją 'bʉ. 10 Nguetho
gue'a ní 'yɋnjʉ xʉn hojʉ Oją a ga ɋc'yɛihʉ
mbo ma mbʉihʉ, nɛ gue'a ní pøjʉ Oją a gam
mamhbʉ nangue ma ndehʉ. 11 Nɛ mí ɋn rá
t'ohni Oją: "To'o gätho da 'yɋc'yɛi a bá pɛnh
Oją, hin da thäda ʉ," bi 'yɋna. 12 Nɛ hin
gam bɋmhbʉ ngue n'dan'yo yʉ́ hmu i 'bʉ
ʉ yʉ judío nɛ ʉ hing yʉ judío. Pɛ n'dat'a
yʉ́ hmu ngue gätho yʉ ją'i i 'bʉi, nɛ 'da dí
unthoho xʉn ngu to'o gätho da 'yäp rám
fäts'i. 13 Nguetho nu'ʉ to'o gätho da 'yäp
rám fäts'i ra Hmu, di pø ʉ, mi ɋn ra t'ohni
maya'bʉ. 14 Pɛ hague dán zä da 'yäp rám
fäts'i ra Hmu 'bʉ him bi bą a rá mate bʉ
ja rá mbʉi. Nɛ hague dán zä da hyąn rá
mate 'bʉ him bi 'yøde. Nɛ hague dán zä
da 'yøde 'bʉ njon da xifi nangue ra Cristo.
15 Nɛ hague dán zä da mba n'da da xifi 'bʉ
hingam 'bɛhni. Janangue'a i ɋn rám hman
Oją: "Mahotho i øt'a n'da 'bʉ i man ran ho
ma'da'yo di 'dajʉ ran johya, hapʉ i 'yo," bi
'yɋna. 16 Pɛ hinga gätho i ømanho ʉ i sih
ran ho ma'da'yo. Tengu bi man ra Isaías,
bi 'yɋna: "Ma Hmu i, nda'a ʉ bi 'yømanho a
dá mamhbe ya." 17 Pɛ nu'bʉ 'bʉi to'o da sih
ram hma nangue ra Cristo, da zä da hyąn rá
mate Oją 'bʉ. 18 Pɛ dí än 'bʉ hin xtamá 'yø ʉ
yʉ judío. Pɛ haguen ja ngue him bi 'yɋc'yɛi
ra Cristo. Bi 'yøhma, nguetho hønbʉ go
hapʉ bi mba rám hman Oją, bin 'yo gätho
ná ngʉni ra ximhäi. 19 Nɛ xø dí än'nahʉ, ha
him mí pą ʉ yʉ israel ngue man'da da t'ɋmbi
yʉ́ t'ʉhni Oją ʉ hing yʉ israel. Bi bąhma,
nguetho nubʉ ja rá søcuą ra Moisés mí ɋn
Oją:

Ga ja ahʉ gan sɛyahʉ 'bʉ ga simanho 'da yʉ
ją'i him mí ɋmbä ma t'ʉhni.
Nɛ ga ja ahʉ gan cuɛhʉ 'bʉ ga simanho 'da
yʉ 'yąmbʉi ją'i, bi 'yɋmp Oją ʉ yʉ
israel.

20 Nɛ bi xifi xʉn ho bʉ ja rá søcuą ra Isaías,
bi 'yɋn Oją: "Bi dịngä ʉ 'da him mí hongui,
nɛ dá japi da bąc'ʉ him mi ängui," bi 'yɋna.
21 Pɛ nangue yʉ israel bi 'yɋn Oją, "Gätho
ra pa dá 'uąrpa ma 'yɛ, dá zon'ndʉ, pɛ bi
mbɛsca thoho ma 'yɛ, nɛ bi ʉgä thoho ʉ,"
bi 'yɋn Oją.

11

'Da ʉ yʉ israel bim pøh ya

1 Pɛ ga än'nahʉ mahøn'a, ha gätho bi hyɛ
ʉ yʉ́ t'ʉhni Oją, gue nu ʉ yʉ́m bom'bɛto
ra Israel. Pɛ hin'na. Nguetho gueczɛhɛgä
drá mɛ'israel, ngue mam bombøtagä ra
Abraham, nɛ ra Benjamín. 2 Pɛ Oją hingui
hɛ ʉ njuąntho yʉ́ t'ʉhni ngue'ʉ bi huan 'bʉ
mam'bɛt'o. Ha hin guím bɋmhbʉ 'bɛ'a bi
man rá t'ohni Oją, gue bi sih ra Elías 'bʉ
mí yąp'ʉ yʉ́ mi israelhʉ. Nɛ bi 'yɋna: 3 "Ma
Hmu i, bi hyo ni pøngahyą ʉ yʉ israel, nɛ
bi xot'a bʉ ja ni mɛxa mí pa m'bøts'e ni
'bøts'e, nɛ høngdä dá pongä, nɛqui nde da
hyogui," sä bi 'yɋn a ra Elías. 4 Pɛ ha hin
guím bɋmhbʉ 'bɛ'a í dą Oją bʉya ngue bi
t'ɋmb ra Elías. "Pɛ hin'na, hin guí 'dasɛ,"
bi 'yɋmbi. "Pɛ dá jamansup yʉ́ mbʉi ʉ yoto
mahuąhi yʉn 'yohʉ israel, gue'ʉ him bin
dąnyahmu bʉ 'bäh ra pøte ra Baal," ngue
mi t'ɋmbi oją. 5 Nɛ ngutho ya, 'bʉ i 'da yʉ
israel him bi 'uegue nangue Oją, ngue gue'ʉ
to bi huand Oją nangue rá mate thoho. 6 Nɛ
gam bɋmhbʉ nu'bʉ rá matethoho Oją bi
huan'ndʉ, ga pąhmbʉ bʉya hin nangue yʉn
t'øt'e i øt'a n'da ní huan'na n'da. Nguetho
nu'bʉ xtá hnumanho nangue yʉn t'øt'e bi
sifi, hin xtín ja rá mate tho Oją 'bʉ, nɛ nte
nam bøn'a rá mate Oją 'bʉ. 7 Xiya, 'bɛ'a gam
bɋmhbʉ nangue yʉ israel, nɛ hinguin ngu ʉ
bi dịni 'bɛ'a mí honi, gue da t'ɋmbi xʉn ho.
Pɛ hønt'ʉ nthahni bi dịni, nɛ bim pøhø. Pɛ
nu'ʉ mi'da bi mɛp yʉ́ mbʉi ʉ. 8 Nɛ gue'a mán
t'o't'i: "Oją bi pumbɋnip yʉ́ mbʉi, tengu'bʉ
bin ąha. Nɛ bi japi him bi zä bi nu nɛ him
bi zä bi 'yøhnahyą. Nɛ guexta ʉ yʉ pa i jabʉ
ya," bi 'yɋn rá t'ohni Oją. 9 Nɛ ngutho bi man
ra David:

Da mbøspa Oją, pɛ hin da bɋni 'bɛ'a nam
bøn ʉ yʉ 'bøts'e da 'yøt'ʉ,
nɛ gue'a dán ʉnba ʉ.

10 Nɛ din xädä, hin da nu ran nɛqui.

Nɛ nu yʉ́ xʉtha dim mboqui ma zä, nangue
yʉ́ ts'oqui xʉn ngu i tuts'i, bi 'yɋn a
ra David.

*N*ɛ'ʉ 'da hing yʉ israel bim pøh ya

11 Pɛ dí än'nahʉ mahøn'a, nu'bʉ mí 'ue'ʉ
yʉ israel, ha bi bɋn Oją him man'dandị
da 'yɛnspa rán ąpi ʉ 'bʉ. Pɛ hin'na. Pɛ
nangue'a bi zan rá mate Oją ʉ yʉ israel,
nɛ gue'a í zä bim pø ʉ hing yʉ israel bʉya.
Pɛ gue'a bi 'yøt' Oją, n'dahma din sɛya yʉ
israel 'bʉ bi nu ʉ bi hyąn rá mate Oją, nɛ da
hyon Oją mahøn'a. 12 Nu Oją bi zä bi ąp'ʉ

'da yʉ ją'i hing yʉ israel gätho ná ndoho ra
ximhäi, nangue bi 'ue'ʉ yʉ israel. Nɛ bi dịn
rá mate Ojạ ʉ hin yʉ israel 'bʉ mi thạcpa
rán jąpi Ojạ ʉ yʉ israel. Janangue'a man'da
xʉn ngu ran jąpi da nu ʉ hing yʉ israel 'bʉ
bá peng bʉ 'bʉ Ojạ ʉ yʉ israel mahøn'a.
13 Guehna dí xi ahʉ na ya, ngue hin gyʉ
israel ahʉ, nguetho drám 'bɛhnigä nangue
ahʉ. Nɛ dín nde ga ja ahʉ gui pømanhohʉ
nangue ra Cristo, 14 n'dahma din 'yomfẹni
ʉ ma mijudíohe yʉ israel 'bʉ bi nu a ran
ho gá tịmhbʉ, janangue'a man'da xtá ngu
dim pø ʉ bʉya. 15 Nɛ nu'bʉ mí hyɛ Ojạ ʉ
yʉ judío, bi zä bi hocpa ʉ hing yʉ judío
'bʉcua gätho ua ja ra ximhäi. Pɛ ẹmmɛ
man'da xʉn ho din ja ua gätho ra ximhäi
'bʉ bi ts'im mahøn'a xʉn ngu ʉ yʉ judío. Nɛ
din ja tengu'bʉ ya bi ndants'ʉ yʉ du. 16 Nu
mam bombøtahe mí yąhʉ Ojạ maya'bʉ, yʉ́
mbɛti Ojạ ʉ, tengu'bʉ yʉ́ 'bøts'e Ojạ ʉ. Nɛ
tengu'bʉ mí 'bøspa Ojạ ra mbʉdi thuhmɛ
'bʉ øt ra thuhmɛ, janangue gätho a ra jʉni
rá mbɛti Ojạ bʉya. Nɛ nu'bʉ mí huand Ojạ
a ra Abraham, nɛ gue'a í than'ndʉ yʉ́ 'yʉ
a bʉya, tengu'bʉ n'da ra za xʉn zaqui rán
dʉi, nɛ'ʉ yʉ́ 'yɛ xʉn zaqui ʉ. 17 Pɛ bi ts'ɛcpa
'da ʉ yʉ́ 'yɛsɛ a ra hogaza. Nɛ nu ahʉ hing
yʉ israel ahʉ nɛ tengu'bʉ bá ts'ɛc'ahʉ bʉ
gmí tøhmbʉ tengu n'da ra za hingui ho.
Nɛ bi t'ẹs'ahʉ bʉ bi ts'ɛcpa ʉ 'da yʉ́ 'yɛ ra
hogaza. Nɛ gá comhbʉ rán zaqui a ra za,
gue bá nɛxpʉ rán dʉi, ngue nu ra Abraham
bi huand Ojạ maya'bʉ. 18 Pɛ hingui sä gdá
yąthʉ a ngue bi t'ẹs'ahʉ bʉ bi ts'ɛc ʉ 'da yʉ́
'yɛ ra za. Dami bẹmhbʉ ngue hinga gue ahʉ
guidí unhdʉ rán zaqui a rán dʉi ra za, pɛ
gue'a rán dʉi ra za i øt'ahʉ rán ho Ojạ bʉ guí
tøhmbʉ. 19 "Pɛ man'da xʉn hoje, nguetho
bi ts'ɛc'ʉ 'da yʉ 'yɛ, nɛ go bi t'ẹscähe ua,"
masque guí ẹmhbʉ. 20 Majuąni bi ts'ɛc'ʉ 'da
yʉ israel nguetho him bi nde rá mate Ojạ.
Bi bẹni xʉn hosɛ. Nɛ guí tøhmbʉ bʉ 'da
ahʉ ngue hing yʉ israel ahʉ, nguetho guí
pąhmbʉ hønt'a rá mate Ojạ nán ho ahʉ.
Pɛ o guím bẹmhbʉ gán tøsɛhʉ bʉ, pɛ gan
jamansuhʉ. 21 Damí bẹmhbʉ him bi yąn Ojạ
ʉ 'da yʉ́ 'yɛsɛ ra za. Ha má gue'adahʉ da yąn
ahʉ 'bʉ guím bẹmhbʉ xʉn hosɛ ahʉ. 22 Pɛ
nu'bʉ 'bo'o hinguin nde rá mate Ojạ, pɛ da
nusɛ a rán säui a to'o da 'uepʉ ja rá mate. Pɛ
nu ahʉ gui nuhʉ rá mate Ojạ 'bʉ gui thoqui
guim bẹmhbʉ a. Pɛ nu'bʉ hin'na, nɛ ahʉ da
ts'ɛc'ahʉ mahøn'a bʉ ja ra za 'bʉ. 23 Nɛ nu'ʉ
yʉ́ 'yɛsɛ a ra hogaza, ngue yʉ israel, nu'bʉ
da 'yẹc'yɛi rá mate Ojạ, da t'ẹs' mahøn'a
bʉ ja yʉ́ zasɛ. Nguetho ja rá ts'ɛdi Ojạ da
'yẹs' mahøn'a bʉ bi zɛqui. 24 Nu'bʉ mam
bá ts'ɛc'ahʉ bʉ gmi tøhmbʉ ja n'da ra za
hingui ho, nɛ bi t'ẹs'ahʉ bʉ ja man'da ra za
ngue hin ni zasɛhʉ, pɛ man'da hingui hẹi da
ndøpʉ mahøn'a ʉ yʉ́ 'yɛsɛ nguetho rá zasɛ.

Da zøni n'dat'a dim pøhø xʉn ngu yʉ
israel

25 Ma zi cu ahʉ, dín nde ahʉ gui pąhmbʉ
a ja bi t'uhya, n'dahma hin gan 'yẹzɛhɛhʉ
hing yʉ judío ahʉ. Dín nde gui pąhmbʉ, 'da
yʉ patho bi mɛh yʉ́ mbʉi ʉ 'da ʉ yʉ israel,
ja gue'bʉ bi zøn ra pa xtí cʉthʉ xʉn ngu
ahʉ hønt'a go to'o hing yʉ judío ahʉ. 26 Nɛ
m'bɛjua bʉya, xʉn ngu dim pø ʉ yʉ israel.
Nɛ gue'a bi man rá t'ohni Ojạ, bi 'yẹna:

Di nɛqui n'da yʉ́ yąnte ngue yʉ́ mi'israelhʉ
bʉ Sión,
da yąn'a ra Jacob nangue yʉ́ ts'oqui. Ngue
ra Israel a ra Jacob.
27 Nɛ ja gue'bʉ ga ją'ts'a dá xifi,
ga punba yʉ́ ts'oqui, bi 'yẹm bʉ ja rá t'ohni
Ojạ maya'bʉ.

28 Nu'ʉ yʉ israel i øt'e ngue yʉ́n sʉihʉ Ojạ
ya, ngue'a hingui ẹc'yɛi ra hogamhma. Pɛ
gue'a í zä bi zin ahʉ Ojạ a. Pɛ guehma di
huẹc Ojạ ʉ yʉ israel, nguetho bi than 'bʉ
maya'bʉ ʉ yʉ́ ngʉrpa bombøta. 29 Nguetho
njąm'bʉ da goh rá mbʉi Ojạ nangue ʉ to xí
zohni, pɛ majuąni di un'na bi ma, tengu'bʉ
ya xí um 'bʉ mí ma 'bɛ'a di unni. 30 Nɛ nu
ahʉ hin gyʉ israel ahʉ gmí øthʉ ram fɛ'ts'i
nangue Ojạ mam'bɛt'o. Nɛ m'bɛjua nɛ ʉ yʉ
israel bi mbɛsthoho Ojạ. Janangue'a bi zä
gá tịmhbʉ rá mate Ojạ. 31 Nɛ gue'a in ja ya,
ngue i fɛsta a rá mate Ojạ ʉ yʉ israel, nɛ guí
tịmhbʉ rá mate Ojạ ya. Pɛ gue'a dí dịn rá
mate Ojạ mahøn'a ʉ yʉ israel. 32 Ojạ bi ma,
njo'o n'da ra ją'i bi 'yẹc'yɛi a nguetho ja yʉ́
ts'oqui. Nɛ bi 'yøt' Ojạ bʉya gue njon da
hyät'i din hoc zɛhɛ, nguetho in nde gätho
di un rá mate di hoqui to'o gätho in nde
dim pøhø. 33 Ẹmmɛ xʉn ngu rá mate Ojạ, nɛ
ẹmmɛ xʉn ndoho rán 'yomfẹni. Nɛ hin'yʉ
ngue hingui pą Ojạ. Njo'o n'da ra ją'i da
bądi 'bɛ'a nam bøn'a i øt' Ojạ, nɛ njongui
sä da bądi 'bɛ'a gätho i sänd Ojạ da 'yøt'e.
34 Njo'o n'da ra ją'i da bądi da 'yøt'e tengu
rán t'øt'e Ojạ, nɛ njon da 'yut Ojạ 'bɛ'a da

'yøt'e. 35 Nɛ njo'o n'da ra ją'i da hyoni 'bɛ'a
di un Ojąʉ nɛ ngue'a dí 'yçmbi dín dupate
Ojąʉ a. 36 Nguetho gätho bí 'yçpʉ 'bʉ Ojąʉ,
nɛ gätho di 'yonsɛ Ojąʉ ʉ, nɛ gätho bi 'yøt'ʉ
gue di pɛpzɛhɛ ʉ. Janangue'a nde'bʉ ga
ʋspahʉ Ojąʉ gätho yʉ pa maząi. Nɛ hønt'a
gam bçmhbʉ a ya.

12

Dam 'bʉhmbʉ ngue hønt'a Ojąʉ gam bçmhbʉ

1 Ma zi cu ahʉ, ts'ɛdi dí xi'ahʉ, nu'bʉ dí
pąhmbʉ rá mate Ojąʉ, pɛ nde'bʉ gätho ma
ją'ihʉ dan umhbʉ bʉ 'bʉ Ojąʉ gue ga ørpahʉ
rá 'bɛfi. Nɛ gue'a majuąni ná thąndehʉ
Ojąʉ a, nɛ gue'a ra 'bøts'e in numanho Ojąʉ
a. 2 Nɛ hin gam bçmhbʉ ga homhbʉ 'bɛ'a
gätho xʉn ho nangue yʉ pa i jabʉ ya, tengu
i øt'ʉ 'bʉcua ja ra ximhäi. Pɛgue thocpa
thoho ga päh man 'yomfçnihʉ gam bçmhbʉ
ma'da'yo. Janangue'a thocpa thoho ga
homhbʉ ga pąhmbʉ nda'a rá pähä Ojąʉ,
ngue nda'a xʉn ho ga øthʉ, nɛ nda'a nu-
manho Ojąʉ bʉya. 3 Bi 'dacä rá ts'ɛdi Ojąʉ ga
ørpa rá 'bɛfi nangue rá mate. Janangue'a
dí xi ahʉ, ngue 'nɛ ahʉ gätho n'da ngu
n'da ahʉ bin tat'ahʉ rá mate Ojąʉ nangue rá
'bɛfi. Janangue'a hin gan 'yçxhʉ, pɛgue gui
pąsɛhʉ nda'a ní 'bɛfi bi zän'nahʉ n'da ngu
n'da ahʉ, nangue rám fäts'i Ojąʉ. 4 Tengu
ní ją'i n'da, ngue an ts'änni xʉn ngu yʉ́
xɛqui. Nɛ hinga gätho 'dat'a ra 'bɛfi øt'e, pɛ
'dahma 'dan'yo yʉ́ 'bɛfi ʉ yʉ xɛqui. Ngutho
dí øthʉ. 5 Nɛ madague'bʉ xʉn ngujʉ, pɛ
tengu'bʉ n'danją'itho ma ją'i dí comhbʉ ra
Cristo. Nɛ tengu ní ją'i n'da, 'da nam fäxta
n'da ngu n'da yʉ xɛqui, ngutho dí øthʉ
ngue dí comhbʉ rá 'bɛfi ra Cristo. 6 Bi 'dajʉ
ra ts'ɛdi Ojąʉ gue ga øthʉ rá 'bɛfi 'dahma
'dan'yo, nangue rá mate zɛhɛ. Pɛ nde'bʉ ga
øthʉ xʉn ho. O nu'bʉ n'da dim pøngahyą
da hyoni 'bɛpʉ dí ma xʉn ho a di bçnba Ojąʉ,
nangue rám fäts'i. 7 O nu'bʉ n'da bin t'un ra
'bɛfi dim fäxte 'bɛ'a di 'bɛ a n'da, pɛ di ją'ts'i
xʉn ho, ngue da mbäx yʉ́ cu. O nu'bʉ n'da
bin t'un ra 'bɛfi din xänbate, din xänbate
'bɛ'a nam bøn'a rám hman Ojąʉ. 8 O nu'bʉ
n'da ra zote, pɛgue da xifi nda'a xʉn ho da
'yøt'ʉ yʉ́ cu. O nu'bʉ n'da bin t'un ra 'bɛfi di
un rá mbɛti, pɛ hin da bçni da hnumanhosɛ.
O nu'bʉ yʉ ngʉrpi ngue di manda rá 'bɛfi
Ojąʉ, di ją'ts'i xʉn ho nangue ra ts'ɛdi bin
t'unni. O nu'bʉ n'da bin t'un ra 'bɛfi da
mbäx ʉ yʉ hyoya nɛ yʉn zäman'ʉ, mpähä
thoho da mbäts'i.

Gam bçmhbʉ nda'a xʉn ho dá tɛnhdʉ Ojąʉ

9 Nɛ hingui yoho gam bçmhbʉ 'bʉ ga
huçjʉ n'da, pɛ majuąni ga øthʉ ran huçcate.
Nɛ xingui ts'ʉ gam bçmhbʉ ga øthʉ a hingui
ho, pɛ dan çhyahʉ ga øthʉ a 'bɛ'a gätho
xʉn ho, nɛ nząi ga øthʉ a. 10 Dan huçjʉ
n'da ngu n'dajʉ nguetho dadín cuhʉ. Nɛ
n'da ngu n'da man'da da bçni da 'yçspa rá
miją'iui, xinda gue'bʉ da t'çspa zɛhɛ. 11 Nɛ
hin ga cʉthʉ ran dąnhyçi ma mbʉihʉ, pɛ
dan çhya ga ørpahʉ rá 'bɛfi ma Hmuhʉ.
12 Dan johyahʉ nangue'a ran ho dí tømhbʉ,
nɛ hin dan xømbʉihʉ nangue yʉn ʉnbi.
Nɛ thocpa thoho yʉ ora thoho dan yąhʉ
Ojąʉ. 13 Ga fäxhʉ yʉ 'yçc'yɛi 'bʉ ja 'bɛ'a di
'bɛdi. Nɛ mpähä thoho ga säyabahʉ yʉ
ją'i bʉ ja ma ngumhbʉ. 14 Pɛ ga äfʉ ran
jąpi nangue ʉ to di ʉgahʉ, nɛ hin ga äfʉ
ra 'yąnthị. 15 Nɛ 'dat'a dan johyahʉ to'o di
johya, o nu'bʉ 'bo'o tu rá mbʉi, 'da dán du
ma mbʉihʉ bʉya. 16 Nɛ gätho 'dat'a gam
bçmhbʉ. Nɛ hin da bçn'a n'da man'da xʉn
ho xinda gue rá miją'iui, pɛ din amigohʉ ʉ
yʉ ją'i hin'yʉ yʉ́ ts'ɛdi. Nɛ hin gam bçmhbʉ
ngue jasɛ man 'yomfçnihʉ. 17 Nu'bʉ 'bo'o
ørcahʉ ran ts'o, hin ga cospahʉ ran ts'o.
Pɛ gam bçmhbʉ nda'a xʉn ho ga ørpahʉ,
ngue 'bɛ'a gätho i hnumanho. Nɛ nubʉya
da nu gätho yʉ ją'i ngue xʉn ho ma mbʉihʉ.
18 Nɛ dam 'bʉmanhohʉ ʉ gätho yʉ ją'i 'bʉ
da zä. 19 Ma zi cu ahʉ, hin ga cos'hʉ ra
pengui 'bʉ ja'a da t'ørcahʉ. Pɛ 'bɛ ga
tømhbʉ ts'ʉ di ʉnba Ojąʉ 'bʉ gue'a in nde di
ʉnba ʉ. Nguetho nt'o't'i: "Ma 'bɛfi zɛhɛgä
ngue ga ʉnba n'da nɛ ga un rán thɛui a
bi 'yøt'e," bi 'yçn Ojąʉ. 20 Janangue'a nu'bʉ
tumanthuhu man sʉihʉ, ga 'ujmhbʉ. Nɛ
nu'bʉ tuthe, ga sithebahʉ. Nguetho nu'bʉ
njabʉ dí ørpa man sʉihʉ, xʉn ʉ da bçni
ngue'a midí ʉgahʉ, nɛ xøhma thoho da goh
yʉ́ mbʉi bʉya. 21 Hin ga cos'hʉ ran ts'o pɛ
ga ørpahʉ ran ho, gue'a dá tąfʉ a ran ts'o a
bʉya.

13

Ga øthʉ yʉ́n t'çdi yʉ ts'ʉt'abi

1 Gätho gahʉ ga çc'yɛihʉ ra ts'ʉt'abi ua
ma häihʉ. Nguetho njo'o n'da ra ts'ʉt'abi

ua ja ra häi ngue bi zän zɛhɛ yǘn t'ɛ̨di. Pɛ Oją bi zänni ngue din ja yǘ ts'ɛdi. [2] Janangue'a nu to din sʉhmi ra ts'ʉt'abi, din sʉhmi a to bi zänba rá ts'ɛdi a, nɛ i honsɛ rán ʉsɛ. [3] Nguetho nu'ʉ yʉ ts'ʉt'abi ua ma häihʉ, hin ga suhʉ 'bʉ dí øthʉ ran ho, hinda hønt'bʉ ga øthʉ ran ts'o ga suhʉ 'bʉ. Pɛ nu'bʉ dín nde hin ga suhʉ ra ts'ʉt'abi, pɛ ga øthʉ ran ho, nɛ da numanhojʉ bʉya. [4] Nguetho nu'ʉ yʉ ts'ʉt'abi, Oją bi zänni da mbäxcahʉ. Pɛ nu'bʉ dí øthʉ ra ts'oqui, ga suhʉ 'bʉ, nguetho i ja rán t'ɛ̨di di ʉnba n'da. Nɛ Oją bi un yǘn t'ɛ̨di di ʉnba ʉ to'o øt' ra ts'oqui. [5] Janangue'a i jatho ga ɛ̨c'yɛihʉ yǘn t'ɛ̨di ʉ yʉ ts'ʉt'abi, n'dahma hin di ʉngahʉ. Nɛ gue'a di bɛ̨ngahʉ Oją 'bʉ in zoc ma mbʉihʉ. [6] Nɛ janangue'a ga juthʉ 'bɛ'a gätho i äjʉ yʉ ts'ʉt'abi, n'dahma di thoqui da 'yøt' yǘ 'bɛfi ngue bi zänba Oją, nɛ i tąh yǘn zäbi ʉ. [7] Mpähä thoho ga juthʉ xʉn ho to'o gä i ja yǘn t'ɛ̨di da 'yädi 'bɛ'a gä da 'yäjʉ. Ga jut'a ma häihʉ, nɛ ga juthʉ yʉ puesto, nɛ mi'da yʉ cota i äh ra ts'ʉt'abi. Nɛ ga numansuhʉ yǘn t'ɛ̨di ʉ to'o gätho i ja yǘn t'ɛ̨di.

Ga ørpahʉ ran ho ma miją'ihʉ

[8] Nɛ ga juthʉ 'bɛ'a gätho dín dupatehʉ, nɛ hin te gam bɛ̨mhbʉ ngue dín dupatehʉ bʉya. Pɛ gam bɛ̨mhbʉ ngue dan huɛ̨jʉ n'da ngu n'dajʉ. Nguetho nu to gätho ja yǘn huçcate bi ją'ts'i gätho yǘn t'ɛ̨di Oją ʉ. [9] Nguetho gue'a bi man'ʉ yǘn t'ɛ̨di Oją bi 'yɛ̨na: "O guí 'yomt'ɛ̨nihʉ, nɛ o guí hącpahʉ rá te ni miją'ihʉ, nɛ o guím pɛ̨hʉ, nɛ o guidí sɛyabahʉ 'bɛ'a pɛ'ts' ni miją'ihʉ." Nɛ nu 'bɛ'a gätho mi'da yʉn t'ɛ̨di i man yʉn t'ɛ̨di, nu'ʉ gätho n'dat'a i ma: "Gui huçc ni miją'ihʉ tengu bʉ gní huçczɛhɛ ni ją'ihʉ." [10] Nu'a øt' ran huçcate, hingui ørpa ran ts'o rá miją'iui a. Janangue'a di ją'ts'ʉ yǘn t'ɛ̨di Oją a ran huçcate i øt'a n'da. [11] Nɛ man'da ga humbi ga øthʉ na, nguetho dí pąhmbʉ ya bin de, ya bi thoh yʉ pa. Damin 'yomfɛ̨nihʉ xʉn ho ya ngue daná hämhbʉ yʉ pa gan nuhʉ ra Hmu, xinda gue'a dá øthʉ 'bʉ ja má dʉ'mi dá ɛ̨c'yɛihʉ. [12] Ya bi thoh ra xui, ya maguepʉ da hyats'i. Mbähä ga bʉnthʉ yǘn t'øt'e ra 'bɛxui, ga he man thäquihʉ, ngue dan sąmzɛhɛhʉ janangue'a da dąh ran nɛqui. [13] Mbähä ga øthʉ a rán säui ran nɛqui, hin dan ɟtihʉ, nɛ hin dam muns'hʉ bʉ ja yǘn johya zɛhɛ yʉ ją'i. Nɛ xín dan 'yomt'ɛ̨nihʉ, xínga gue'a ma pähä zɛhɛhʉ ga øthʉ, xín ga øthʉ yʉ sʉi, xín ga øthʉ yʉn ts'ɛya. [14] Pɛ jatho gam bɛ̨mhbʉ ga hąmhbʉ rá ts'ɛdi a ma Hmuhʉ ra Jesucristo, ngue ga øthʉ tengu bi 'yøt'e, nɛ him ma gam bɛ̨mhbʉ ga øthʉ rá pähä ma ngøc'yɛ̨ihʉ.

14

'Dahma 'dan'yo bʉ na ɛ̨c'yɛihʉ

[1] Nu'bʉ 'bʉ a n'da ra 'yɛ̨c'yɛi gue hin ɛ pądi xʉn ho, pɛ ga simanhohʉ bʉ ja mam pɛtihʉ ʉ. Nɛ hin dan junthʉ nangue 'bɛ'a im bɛ̨ni ngue xʉn ho da 'yøt'e. [2] Nguetho 'dahma 'dan'yo im bɛ̨nsɛ 'bɛpʉ ní 'yɛ̨c'yɛi Oją. Nu'ʉ 'da im bɛ̨ni xʉn ho da zi gätho 'bɛ'a i ts'i. Pɛ nu mi'da im bɛ̨ni hingui ho 'bʉ da za ʉ 'da yʉ ngø. [3] Nɛ nu ra 'yɛ̨c'yɛi gue i si nɛ i sa gätho 'bɛ'a i ja, pɛ hin da zan'a n'da to'o mbɛ̨ni hingui ts'i. Nɛ ximangutho a n'da to'o hingui si, pɛ hin da 'yɛ̨mbi hingui ho øt'a i si gätho 'bɛ'a i ts'i. Nguetho Oją 'da nan zintho. [4] Nu'i, to'o e, gue guí ɛ̨mbi hingui ho øt' ni mi'yɛ̨hɛhʉ. Nu rá hmusɛ n'da da mam 'bʉ xʉn ho 'bɛ'a øt'a n'da rá 'yɛ̨hɛ, o hin'na. Pɛ guehma da bømanho n'da ngu n'da ra 'yɛ̨c'yɛi, nguetho i ja rá ts'ɛdi ra Hmu di japi da bømanho. [5] Nɛ i 'bʉ i 'da yʉ 'yɛ̨c'yɛi im bɛ̨ni din säya 'da yʉ pa. Nɛ nu mi'da bʉya im bɛ̨ni xʉn ho 'bʉ hin din säya 'da yʉ pa. Pɛgue n'da ngu n'da da bɛ̨nsɛ 'bɛ'a xʉn ho da 'yøzɛhɛ. [6] Nguetho nu to din säya 'da yʉ pa, din säya nangue da bɛ̨n Oją. Nɛ ngutho 'bʉ hinga gä i si yʉn ts'ihmɛ ʉ 'da, njabʉ øt'e nguetho im bɛ̨n Oją, nɛ i xifi jamadi Oją nangue ʉ 'da i si. Ximangutho a to gätho i si, njabʉ i øt'e nguetho im bɛ̨ni Oją bi un'na, nɛ di un ra jamadi Oją. [7] Njo'o gahʉ gue gam bɛ̨mhbʉ dyǘ hmusɛhʉ. Pɛ yǘ mbɛtigahʉ a ma Hmuhʉ. Nɛ ngutho 'bʉ dí 'bʉhmbʉ nɛ ngutho 'bʉ dá tuhʉ. [8] Nguetho dán däsɛhʉ bʉ 'bʉ Oją gätho yʉ pa dí 'bʉhmbʉ. Nɛ ngutho 'bʉ dá tuhʉ, dan dähʉ bʉ 'bʉh ma Hmuhʉ nɛ guexta'a yǘ mbɛtigahʉ a. [9] Nɛ gue'a í du nɛ í ndants'a ra Cristo mahøn'a, ngue dim hmu nangue ʉ xʉn du nɛ'ʉ i 'bʉi. [10] Pɛ 'da ahʉ hanja gní numan'ʉ a ni cuhʉ ngue guí xihmbʉ hingui ho 'bɛ'a i si. Nɛ nu mi'da ahʉ guí pąhmbʉ xʉn ho 'bɛ'a gätho i ts'i, pɛ hanja gní numan'ʉ 'da ni cuhʉ guí ɛ̨mfʉ nte di muui 'bʉ hingui nde da zi

'da yʉn ts'ihmɛ. Nguetho gätho gahʉ dam
'bähmbʉ bʉ ja rá hmi ra zɛ'mi ngue'a ra
Cristo. [11] Nguetho nt'o't'i 'bɛ'a bi man Oją
gue'bʉ mí 'yçna:
Guehma majuąni din ja a dím ma, ngue
gätho yʉ ją'i din dąnyahmu bʉ dí
'bʉi,
nɛ gätho din juąn bʉ ja ma hmi ngue guecä
drá Oją, bi 'yçn Oją.
[12] Janangue'a dí pąhmbʉ, gätho gahʉ ga
däfʉ ra güɛnda Oją nangue man t'øt'e
zɛhɛhʉ.

Hin ga jafʉ da dąng bʉ ja ra ts'oquí n'da
ma cuhʉ

[13] Him ma numan'ʉhʉ n'da ngu n'dajʉ.
Pɛ hønt'a gam bçmhbʉ hin ga jafʉ n'da ma
cuhʉ di fet rá gua bʉ ja yʉ ts'oquí. [14] Dí pącä
nangue ran 'yomfçni bi 'dac ma Hmuhʉ ra
Jesús, gue hin'yʉ 'bɛ'a da ts'i ngue hingui
ho. Pɛ nu'bʉ mbçnsɛ n'da hingui ho da ts'i,
ra ts'oquí a 'bʉ da zi 'bʉ. [15] Pɛ nu'bʉ 'da ni
cuhʉ hingui numanho nin ts'ihmɛ zɛhɛhʉ,
nde'bʉ hin gui thoquí gui sihʉ, nguetho hin
guí ørpahʉ ran huçcate 'bʉ guidí thoquí gui
sihʉ. Pɛ o guí øthʉ nangue ran ts'ihmɛ
dí 'ue ʉ 'da ni cuhʉ bi pøh ra Cristo 'bʉ
mi du. [16] Pɛ gui 'yɛs'hʉ a ní jafʉ da ts'an'a
guí pąhmbʉ xʉn ho. [17] Nɛ hin gam bçmhbʉ
nangue ran ts'ihmɛ ná øthʉ rá 'bɛfi Oją.
Pɛ nu rá 'bɛfi Oją, ga øthʉ ran hocją'i, nɛ
'dat'a gam bçmhbʉ, nɛ dan johyahʉ nangue
rá Hogandąhi Oją dí 'bʉhmbʉ. Gue'a nam
bøni gue rá 'bɛfi Oją a. [18] Nɛ nu'bʉ njabʉ i
øt'a n'da, majuąni i ørpa rá 'bɛfi ra Cristo a
'bʉ. Nɛ Oją da numanho a, nɛ'ʉ yʉ́ mija'ihʉ
da numanho a. [19] Mbähä dan çhyahʉ dan
hocpa ma mbʉihʉ n'da ngu n'dajʉ, nɛ 'da
dám fäxtahʉ din te ma mbʉihʉ n'da ngu
n'dajʉ. [20] Nɛ hin ga ts'onbahʉ rá 'bɛfi Oją
nangue man ts'ihmɛhʉ. Mfądi gue gätho
xʉn ho da ts'i. Pɛ hingui ho 'bʉ dadí ʉnbahʉ
rá mbʉi n'da ma cuhʉ nangue 'bɛ'a dí sihʉ.
[21] Man'da xʉn ho 'bʉ ga ɛs'hʉ a na ʉnbahʉ
yʉ́ mbʉi 'da ma cuhʉ nangue ra ngø dí sahʉ,
o ra vino o 'bɛ'a gä ní dehe dí sihʉ. [22] Nu'bʉ
bi bçn'nahʉ Oją nɛ guí pąhmbʉ gue xʉn ho
'bɛ'a guí sihʉ, xʉn ho a 'bʉ. Nɛ'a Oją in
numanho. Pɛ hin dá yąthʉ a. Nɛ di johya
n'da 'bʉ xisɛ rá mbʉi xʉn ho 'bɛ'a gätho i
øt'e, nɛ hin te mbçm bʉya. [23] Pɛ nu'bʉ n'da
im bçni hingui ho da ts'i 'bɛ'a gätho i ja,
pɛ nu'bʉ bi zi bʉya, ya ra ts'oquí a bi 'yøt'
'bʉ. Nguetho 'bexque bi bçni bi mbɛsta'a rá
pähä Oją 'bʉ mi zi. Nɛ'ʉ 'bɛ'a gätho dí øthʉ,
nu'bʉ hin dí pąhmbʉ majuąni rá pähä Oją
a, ra ts'oquí 'bʉ dí øthʉ a 'bʉ.

15

Ga homhbʉ 'bɛpʉ dí zac yʉ́ mbʉi ma
cuhʉ

[1] Pɛ nujʉ 'bʉ dí pąhmbʉ xʉn ho 'bɛ'a da
zä da 'yøt'a n'da, pɛ nde'bʉ man'da gam
bçmhbʉ ga fäxhʉ ʉ hin ɛ pądi xʉn ho, xinda
gue'bʉ ga øthʉ 'bɛ'a gätho dím bçnsɛhʉ
xʉn ho. [2] Pɛ n'da ngu n'dajʉ ga øthʉ 'bɛ'a i
numanho ma mi 'yçc'yɛihʉ gue 'bɛ'a dín te
yʉ́ mbʉi ʉ. [3] Tengu ra Cristo, him bi 'yøt'e
'bɛ'a di hosɛ pɛ bi 'yøt'e 'bɛ'a bi numanho
Oją. Janangue'a bi 'yçmp'a rá Ta: "Go dá
tuxä yʉn ts'ante bi si i," bi 'yçn a ra Cristo.
[4] Nɛ 'bɛ'a gätho bi t'o't' maya'bʉ bʉ ja rám
hman Oją, bi t'o't'i ngue da xängahʉ, nɛ
di zɛrca ma mbʉihʉ, di jajʉ ga tømhbʉ
rám fäts'i Oją, hin dan xømbʉihʉ. [5] Oją
di jajʉ dan zą́mhbʉ bʉ, nɛ di zɛrca ma
mbʉihʉ. Nɛ dí äp rá mate di ja ahʉ 'da'angu
guim bçmhbʉ n'da ngu n'da ahʉ, nguetho
'darbʉ guí 'bʉhmbʉ ra Cristo Jesús. [6] Nɛ
janangue'a da zä n'dat'a guim bçmhbʉ 'bʉ
guí thąndehʉ Oją, ngue nu rá Oją nɛ rá Ta
ma Hmuhʉ ra Jesucristo.

Gä da sih ra hogamhman ʉ hing yʉ judío

[7] Janangue'a n'da ngu n'da ahʉ gan nu-
manhohʉ, nɛ ʉ yʉ judío nɛ ʉ hing yʉ judío,
tengu thoho ra Cristo 'da nan zimanhog-
dahʉ n'da ngu n'dajʉ. Nɛ gue'a ná çspahʉ
Oją a. [8] Nguetho bí 'yçh ra Cristo ngue din
'yçhɛ nangue yʉ judío. Nɛ bi ją'ts'a mi man
Oją maya'bʉ ngue bi sih yʉ́m bombøta yʉ
judío ba çh ma yąntehʉ. Janangue'a bi fądi
majuąni bi man Oją. [9] Pɛ nɛ ʉ hing yʉ judío
nɛ ʉ yʉ judío bi jap ra Cristo 'darbʉ bi 'yçspa
Oją ʉ nangue rá mate. Tengu mán t'o't'i
'bɛ'a bi xih rá Ta ra Cristo:
Ga xi ʉ hing yʉ judío nangue ni mate,
nɛ ga xifi çmmɛ xʉn ho i, bi 'yçmb rá Ta a
ra Cristo.
[10] Nɛ man'da bi man ra t'ohni:
Gan johyahʉ ya gyʉ ją'i gue hin gyʉ judío
ahʉ, gan 'yohʉ ʉ bi huand Oją ngue
yʉ judío.
[11] Nɛ man'da bi mam bʉ:

Dami 'yçspahʉ ra Hmu Oją gyʉ ją'ihʉ ngue
'dahma 'dan'yo bʉ gná yąhʉ gätho
ná ngʉni ra ximhäi,
gätho gui numansuhʉ Oją.
12 Nɛ bi 'yçn a ra pøngahyą Isaías:
Dim 'bʉ a n'da rám bom'bɛto ra Isaí gue
nɛ'ʉ hing yʉ judío da 'yçmbi rá
Hmu,
ngue da dø'bʉ rám fäts'i a, bi 'yçna.
13 Nu'a Oją di jajʉ dí tømhbʉ ran ho bi xijʉ.
Janangue'a dí äp Oją da hyut'a ni mbʉihʉ
nangue guí çc'yɛihʉ a. Nɛ xíngui ts'ʉ nte
guim bçmhbʉ, pɛ thocpa thoho gui tømhbʉ
da mbäx ahʉ rá Hogandąhi Oją nangue rá
ts'ɛdi.

I man ra Pablo hanja bi 'yo't' na ran zofo

14 Ma zi cu ahʉ, dí pącä gue xʉn ngu
ni hogambʉihʉ, nɛ i ja nin 'yomfçnihʉ
xʉn ho, nɛ guí pąhmbʉ 'da gdín xänba
thohohʉ n'da ngu n'da ahʉ. 15 Pɛ guehma
dá hut'anzambʉi dá ot'ahʉ na, ngue dadí
bçn'nahʉ 'bɛ'a gá pąhmbʉ. Nguetho gue'a
ran t'çdi bi 'dacä Oją nangue rá mate.
16 Nguetho rá mbɛfigä ra Cristo Jesús bʉ
'bʉ ʉ hing yʉ judío, dím mangä ran ho
ma'da'yo. Nɛ tengu'bʉ drá mbäją dadí
hocpa rá 'bøts'e Oją, nu'a nám bøni dadí
hoc'a ni mbʉihʉ ngue hing yʉ judío ahʉ
n'dahma da numanho ahʉ Oją. Nɛ mahoqui
ahʉ nangue rá Hogandąhi Oją guín 'yohʉ.
17 Janangue'a çmmɛ i hu ma mbʉigä nangue
'bɛ'a gätho bi 'yørpa ʉ hing yʉ judío a ra
Jesucristo, bi jaqui bi bømanho rá 'bɛfi Oją
dá øt'ä bʉ i 'bʉ ʉ. 18 Pɛ hingui sä gam mangä
'bɛ'a bi 'yøt'a ra Cristo nangue ʉ mi'da yʉ́
mbɛfi. Pɛ hønt'a da zä gam mangä 'bɛ'a bi
'yørpʉ dám pɛcä. Nɛ bi jap ʉ hing yʉ judío
da dɛn'na ra Cristo nangue ram hma dá xifi
nɛ nangue yʉn t'øt'e bi 'yuti. 19 Nguetho
bi 'yøt' yʉ hmɛpya, nɛ yʉn t'øt'e mixte
nangue rá ts'ɛdi rá Hogandąhi Oją. Nɛ dá
ją'ts'ä ma 'bɛfi dá mangä ran ho ma'da'yo
nangue ma yąntehʉ ra Cristo. Dá dʉ'mi dá
mangä bʉ Jerusalén, nɛ dá mangä gätho yʉ
xɛqui nán zant'i ra häi gue'bʉ go má søm
bʉ Ilírico, gätho dá mangä bʉ ram hma.
20 Nɛ guehna dá nde ga øt'e, gue dá mba dá
mamp'a ram hma guepʉ him mi fąrpa rá
thuhu ra Cristo. Ngue hin dá nde dá mba
bʉ ja yʉ́ 'bɛfi ʉ mi'da bi mbɛn'na ra Cristo.
21 Pɛ dá øt'ä tengu bi mam bʉ ja rá t'ohni,
ngue i çna:
Nu'ʉ 'da gue njąm'bʉ mi sifi pɛ nuya da bąh
ya.
Nɛ nu'ʉ 'da njąm'bʉ mi øde da zøni da bądi
nangue rá 'yu Oją.

Im bçni da mba bʉ Roma a ra Pablo

22 Nɛ janangue'a him 'bexque bi zä dá mba
bʉ guí 'bʉhmbʉ. Nguetho guexta'a mi ja
ma 'bɛfi ua bí ja ra xɛqui ua nán jongua.
23 Pɛ nuya ya nte mi ja ua ma 'bɛfi ya. Nɛ
xʉn ngu yʉ nidi mín nde xcá mba bʉ guí
'bʉhmbʉ bʉ Roma. 24 Nɛ mí ts'ʉtho ya ga
mbabʉ ga zɛngua ahʉ nɛ dam 'bʉhmbʉ bʉ
'da yʉ pa. Nɛ nu'bʉ dá thopʉ España, da
zä dan hyʉmhbʉ ts'ʉ bʉ ja ra 'yu ní mba
bʉ. 25 Pɛ 'bɛ ga mba bʉ Jerusalén, nɛ ga
dä bʉ a ra mbɛti dí mbäx ʉ yʉ 'yçc'yɛi bí
'bʉpʉ. 26 Nguetho bi bçn ʉ yʉ cu bí 'bʉpʉ
Macedonia nɛpʉ Acaya ngue da mbäx'i ts'ʉ
yʉ hyoya 'yçc'yɛi bí 'bʉpʉ Jerusalén, ngue
ga hąx 'bʉ dá mba bʉ. 27 Nɛ gue'a bi zänni
da 'yøt'ʉ hing yʉ judío, nguetho in nde
di co'ts'a ra mate bi t'ørpe. Nguetho bi
gomhbʉ rán ją̨pi Oją ʉ hing yʉ judío ʉ yʉ
judío gue yʉ́ mi 'yçc'yɛihʉ 'bʉpʉ Jerusalén.
Janangue'a nde da mbɛnbi ts'ʉ ra mbɛti ʉ.
28 Nɛ nu'bʉ ya dá dä a 'bɛ'a bi 'bɛhni, ja ga
mba bʉ Roma ga nu ahʉ bʉ, nɛ ga thocä
bʉ España bʉya. 29 Nɛ nu'bʉ dá søngä bʉ
guí 'bʉhmbʉ, dí pącä da 'yɛnscahʉ rán ją̨pi
xʉn ngu a ra Cristo nangue dí pąhmbʉ rám
hma. 30 Ma zi cu ahʉ 'yørcahʉ ts'ʉ ra mate
çmmɛ gui 'yäfʉ rám fäts'i Oją nanguecä,
nangue 'dat'a ma Hmuhʉ ra Jesucristo nɛ
nangue rá Hogandąhi Oją bi jajʉ dan huçjʉ.
31 Dami xihmbʉ Oją da yąngui nangue ʉ
hing yʉ 'yçc'yɛi bʉ ra häi Judea, guet'a
ra xɛqui bʉ Jerusalén. Nɛ dami 'yäfʉ rá
mate Oją nangue ʉ yʉ cu bí 'bʉpʉ Jerusalén,
ngue da hyąmanho a ra mbɛti ga hąx bʉ ga
unni, ngue bi mbɛn'ndʉ hing yʉ judío bʉ
Macedonia nɛpʉ Acaya, ngue'ʉ yʉ́ cu. 32 Nɛ
nu'bʉ da nde Oją dan johyagä 'bʉ dá mbagä
bʉ, dan säya ts'ʉ bʉ guí 'bʉhmbʉ. 33 Nɛ nu
Oją nząi i hurpa rá mbʉi n'da, pɛ nɛ ahʉ da
hyut'a ni mbʉihʉ. Nɛ hønt'a gam bçmhbʉ
a ya.

16

Nu ra Pablo i pɛnba ran zɛngua yʉ́ amigo

1 Nuna man juhʉ ra Febe, mi ts'ʉtho
da mba bʉ guí 'bʉhmbʉ ya nɛ di zɛngua
ahʉ na. Nuna, rá 'bɛfi im fäxte ram pɛti

bʉ Cencrea. 2 Nɛ dami simanhohʉ na,
nangue rá thuhu ma Hmuhʉ, ngue nujʉ
dyʉ 'yɛç'yɛihʉ gue'a man sähʉ ga øthʉ. Nɛ
dami fäxhʉ 'bɛ'a gätho ní 'bɛfi da 'yøt'a ra
Febe, nguetho guesɛ bi mbäx ʉ xʉn ngu
mi'da, nɛcä bi mbäxqui. 3 Dami zɛnguagui
ts'ʉ bʉ ra Priscila, nɛ ra Aquila rá ndø, ma
mimbɛfihe nangue rá 'bɛfi ra Cristo Jesús.
4 Nɛ nugä 'bʉ mi t'ɛ̨na xtá thogä, nɛ ʉ mi
t'ɛ̨na xtá tho ʉ 'bʉ mí yąngä 'bʉ n'dandi̧.
Gue'a ná undä ra jamadi Oją nangue ʉ.
Pɛ hinga høngdä pɛ nɛ ʉ gätho yʉ́m pɛti
yʉ 'yɛç'yɛi ngue hing yʉ judío, 'da xna
undähe ra jamadi Oją nangue ʉ. 5 Nɛ dami
zɛnguagui ts'ʉ ʉ gätho dim pɛti bʉ rá ngusɛ
ra Aquila. Nɛ'a ma amigogä ra Epeneto
dami zɛnguagui ts'ʉ bʉ a. Nu'a ra mbʉdi
'yɛç'yɛi bʉ ja ra häi Acaya a. 6 Nɛ'a ra María,
dami zɛnguagui ts'ʉ bʉ. Nu'a ɛ̨mmɛ xʉn
ngu ra 'bɛfi bi 'yøt'e nangue ahʉ. 7 Nɛ a ra
Andrónico nɛ ra Junias ma mijudíohe, nɛ
'darbʉ dá sähe ran ʉnbi. Nu'ʉ gätho yʉ́
'bäihʉ ra Cristo i numanho ʉ, nɛ m'bɛt'o
bi 'yɛç'yɛi ra Cristo ʉ xinda guecä. 8 Nɛ a
ra Amplias dami zɛnguagui ts'ʉ bʉ. Dadí
huɛ̨cä a nangue rá thuhu ra Hmu. 9 Nɛ
dami zɛnguagui ts'ʉ bʉ ra Urbano, ma
mimbɛfi'be nangue ra Cristo, nɛ ra Estaquis
ngue dadí huɛ̨qui. 10 Nɛ a ra Apeles dami
zɛnguagui ts'ʉ bʉ. Nu'a ɛ̨mmɛ bi ts'ä rá
t'ɛ̨ç'yɛi, nɛ bi bømanho. Nɛ ʉ 'bʉpʉ ja
rá ngu ra Aristóbulo dami zɛnguagui ts'ʉ
bʉ. 11 Nɛ a ra Herodión ma mijudío'be, nɛ
ʉ 'bʉpʉ ja rá ngu ra Narciso, gue nu yʉ
'yɛç'yɛi 'bʉpʉ, dami zɛnguagui ts'ʉ bʉ. 12 Nɛ
a ra Trifena nɛ ra Trifosa dim pɛfi nangue ra
Hmu, gätho dami zɛnguagui ts'ʉ bʉ. Nɛ a ra
Pérsida mahuɛ̨qui a, nɛ a xʉn ngu ra 'bɛfi bi
'yøt'e nangue ra Hmu. 13 Nɛ dami zɛnguagui
ts'ʉ a ra Rufo, an thahni da 'yørpa rá 'bɛfi
ra Hmu, nɛ a rá mbe tengu'bʉ ma mbegä
a. 14 Nɛ a ra Asíncrito, nɛ ra Flegonte, nɛ ra
Hermas, nɛ ra Patrobas, nɛ ra Hermes, nɛ
ʉ yʉn 'yohʉ bí 'bʉhmbʉ ʉ, dami zɛnguagui
ts'ʉ bʉ. 15 Nɛ a ra Filólogo, nɛ ra Julia, nɛ
ra Nereo nɛ a rán ju a, nɛ'a ra Olimpas, nɛ'ʉ
gätho mi'da yʉ 'yɛç'yɛi bí 'bʉpʉ. 16 Nɛ damín
zɛnguahʉ n'da ngu n'da ahʉ nangue ran
huɛ̨cate. Nɛ gätho yʉ́m pɛti yʉ 'yɛç'yɛi ja
ua i pɛn'nahʉ ran zɛngua.

17 Pɛ dí xi ahʉ ma zi cu ahʉ, damim
fäsɛhʉ nangue ʉ to'o in nde di hec'ahʉ gue
di 'uec'ahʉ nangue a ra hogamhma gán
xänbahʉ. Pɛ hin gui 'yʉrbahʉ ra güɛnda
ʉ. 18 Nɛ nu'ʉ yʉ 'yʉ't'ate, hingui ørpa rá
'bɛfi ma Hmuhʉ ra Jesucristo ʉ. Nɛ i häte
thoho nangue ɛ̨mmɛ xʉn ho 'bɛ'a mma nɛ
i sixmanho ahʉ. Pɛ i härpa yʉ́ mbʉi ʉ 'da
hingui pądi dim fäsɛ. Nɛ gue'ʉ yʉ́ 'bɛfi zɛhɛ
i øt'ʉ. 19 Pɛ nu'ʉ mi'da gätho i pądi hin guí
fɛstahʉ rám hman Oją. Janangue'a i hu ma
mbʉigä. Pɛ dadí hɛc'a thohohʉ ngue'a dín
nde ahʉ gui pąhmbʉ gätho 'bɛ'a xʉn ho, pɛ
nu'a hingui ho hin dín nde ahʉ gui pąhmbʉ
a. 20 Nɛ nu Oją ngue'a nzą̨i di hoc ra sʉi,
nu'a di ja ahʉ 'dahmantho gui 'yɛthʉ bʉ
häi ra zi̧thu nangue ʉ to in nde di hec'ahʉ.
Janangue'a gui comhbʉ rá mate ma Hmuhʉ
ra Jesucristo. Nɛ hønt'a gam bɛ̨mhbʉ a ya.
21 Nuna ra Timoteo i pɛn'nahʉ ran zɛngua,
ma mimbɛfi'be na. Nɛhna ra Licio nɛhna
ra Jasón, nɛhna ra Sosípater, ma mijudíohe
ya, gätho i pɛn'nahʉ ran zɛngua. 22 Nugä
dí Terciogä rá 'yosøcuągä ra Pablo, dí o't'ä
ra søcuą ja ua, dadí zɛngua ahʉ nangue
ma Hmuhʉ. 23 Nɛhna ra Gayo, i pɛn'nahʉ
ran zɛngua, nuna di säyagui ua rá ngu drá
Pablogä, nɛ ʉ gätho yʉ 'yɛç'yɛi di säyabi
ua rá ngu. Nɛhna ra Erasto i ja rá 'bɛfi
i hąx ra mbɛti ua ja ra hnini, nɛhna man
'yohʉhʉ ra Cuarto, gätho i pɛn'nahʉ ran
zɛngua. 24 Dami comhbʉ rá mate ma Hmuhʉ
ra Jesucristo gue gätho ahʉ.

Hønt'a Oją ga ɛ̨spahʉ gätho yʉ pa mazą̨i
25 Zą̨i ga ɛ̨spahʉ Oją, nu'a i ja rá ts'ɛdi di
zɛt'a ni t'ɛ̨ç'yɛihʉ 'bʉ guím bɛ̨mhbʉ ran ho
ma'da'yo ngue 'bɛ'a bi 'yøt' ra Jesucristo,
tengu dím mangä. Nguetho nuya i si ahʉ
ram hma ngue maya'bʉ thoho him mí fądi.
26 Pɛ nuya i pa mhman ya, nɛ i sifi gätho yʉ
ją'i hønbʉ go hapʉ i 'bʉi gätho ra ximhäi.
Nɛ nu'a ram hma i hman ya, guet'ʉ yʉ́m
hman ʉ yʉ́ pøngahyą Oją maya'bʉ. Nɛ i
hman ya nangue rán t'ɛ̨di Oją gue i 'bʉi
mazą̨i, in ndepe gätho yʉ ją'i da 'yɛç'yɛi ra
hogamhma. 27 Ɛ̨mmɛ xʉn ho rá 'yu Oją bi
'dajʉ, janangue'a ga ɛ̨spahʉ Oją gätho yʉ pa
mazą̨i nangue ga ɛ̨spahʉ ra Jesucristo. Nɛ
hønt'a dí xi ahʉ ya.

1 CORINTIOS
Ná n'da ra søcuą bi 'yorba ra Pablo ʉ yʉ 'yęc'yɛi bʉ ja ra dąhnini Corinto

Ran zɛngua

1 Ma zi cu ahʉ guí 'bʉhmbʉ bʉ ra dąhnini
Corinto, dí ot'ahʉ ra søcuą i jaua. Dí zɛngua
ahʉ gätho gyʉ 'yęc'yɛihʉ Oją. Nɛ nugä drá
Pablogä, bi huangä Oją, nɛ rá pähä zɛhɛ bi
xiqui gam mangä rám hman ra Jesucristo
hønbʉ go hapʉ. Nɛ'a man 'yohʉhʉ ra
Sóstenes dí 'bʉ'be ua, di zɛngua ahʉ. 2 Nu'a
ra Cristo Jesús bi 'uec'a ni mbʉihʉ bʉ ja
ra ts'oqui. Nɛ bi zon'nahʉ gui 'yørpahʉ rá
'bɛfi Oją. Nɛ tengu'bʉ 'darpʉ guí 'bʉhmbʉ
ʉ mi'da to'o gätho i thąnde ma Hmuhʉ ra
Jesucristo, ngue n'dat'a ra Hmu dí comhbʉ
ʉ. 3 Nɛ dí äpä Oją ma Tahʉ nɛ ma Hmuhʉ ra
Jesucristo ngue di 'da ahʉ yʉ́n jąpi, nɛ'a rán
johya gui hyąmhbʉ a.

Bi dịn yʉ́n jąpi Oją nguetho i 'bʉhmbʉ
ra Cristo

4 Bi 'da ahʉ yʉ́n jąpi Oją nguetho 'darpʉ
guí 'bʉhmbʉ ra Cristo Jesús. Gue'a ná undä
ra jamadi Oją a ya. 5 Nɛ nte di 'bɛpʉ ja
nim pɛtihʉ, nguetho 'darpʉ guí 'bʉhmbʉ
ra Cristo. Pɛ gä i ja ahʉ ran 'yomfęni da
zä gui pąhmbʉ xʉn ho a ya, nɛ da zä guim
mamhbʉ xʉn ho rá 'bɛfi Oją ya. 6 Nɛ gue'a
rám hman ra Cristo gá hyąmhbʉ, gue'a
gní bømanhohʉ a ya. 7 Janangue'a i juadi
xʉn ho rá ts'ɛdi bi 'da ahʉ Oją nangue rá
'bɛfi guí øthʉ gätho gní tømhbʉ dí 'yęh
mahøn'a ma Hmuhʉ ra Jesucristo. 8 Nɛ
di ja ahʉ Oją gan zą́mhbʉ bʉ gue'bʉ go
rán zɛgui yʉ pa, janangue'a nte ma ts'oqui
da dịn'nahʉ 'bʉ bá peng ma Hmuhʉ ra
Jesucristo. 9 Nguetho dí pąhmbʉ nzą́i di
ją'ts'a im man Oją, nɛ guesɛ Oją bi zoncahʉ
dam 'bʉhmbʉ rá Ts'ʉnt'ʉ ma Hmuhʉ ra
Jesucristo.

Bin sʉh yʉ 'yęc'yɛi

10 Dí äcä ra mate n'dat'a guim bęmhbʉ,
nguetho guí tɛnhdʉ a ma Hmuhʉ ra Jesu-
cristo. Nɛ 'yo guidín hejʉ, pɛ jatho n'datho
guim bęmhbʉ nɛ n'dat'a gui 'yøthʉ. 11 Gue'a
dí xi ahʉ a, ma zi cu ahʉ, nguetho bi xicä
'da yʉ cu ngue yʉ́ mɛnguhʉ ra Cloé, bi xiqui
'bɛ'a guí øthʉ. 12 Nguetho guí ębmhbʉ 'da ahʉ
guí tɛngahʉ, nɛ ęn'i 'da tɛn ra Apolo, nɛ ęm
mi'da tɛn ra Pedro, nɛ ęm mi'da ngue tɛn'na
ra Cristo. 13 Pɛ ha guím bęmhbʉ gá xɛmhbʉ
ra Cristo. O xigä ha dá tugä bʉ ja ra pont'i
nangue ahʉ. Uague guím bęmhbʉ ngue gán
xixyąhʉ nangue ma thuhugä. 14 Pɛ jamadi
Oją ngue njo'o to dá xixyą ahʉ, hønt'a ra
Crispo nɛ ra Gayo. 15 N'damhma njon da zä
da ma bin xixyą nangue ma thuhugä. 16 Nɛ
hønt'ʉ gätho 'bʉpʉ rá ngu ra Estéfano dá
xixyąbi. Pɛ hin dím bęngä 'bʉ 'bo'o xcamá
xixyąbi mi'da, uague hønt'ʉ. 17 Nguetho
hinga gue'a ra 'bɛfi bi xicä ra Cristo ga øt'
ran xixyą, pɛ bi xiqui gam mangä ran ho
ma'da'yo. Pɛ nu'bʉ dím mangä a, pɛ hin
dí yą tengu bʉ na yą yʉm bąmhyą, nguetho
hønt'a dí honi da bąh yʉ ją'i ma ts'oquihʉ í
du ra Cristo bʉ ja ra pont'i. Janangue'a din
ja ra ts'ɛdi ram hma di hocpa yʉ́ ts'oqui ʉ.

Gue'a ra Cristo ní 'dąjʉ ran 'yomfęni Oją

18 Pɛ nu'a ram hma ngue ra Cristo bi du bʉ
ja ra pont'i, ębmbi nte ní mbatho ʉ ní mba bʉ
ja ran ʉnbi mazą́i. Pɛ nujʉ ná mbähä bʉ ja ra
temazą́i, dí pąhmbʉ gue'a ram hma ní zinjʉ
Oją ngue bi du ra Cristo bʉ ja ra pont'i, bi
hoga ma ts'oquihʉ. 19 Nɛ i ęm bʉ rá t'ohni
Oją:

Ga uti ngue nte ní mbatho ʉ im ma jasɛ yʉ́n
'yomfęni,
nɛ ga hącpa yʉ́ ts'ɛdi zɛhɛ yʉ ją'i, ga ɛm bʉ
ma'ueni, bi 'yęn Oją.

20 Nguetho bi zän Oją hin te ní mbat ʉ
to'o ęna jasɛ yʉ́n 'yomfęni, nɛ'ʉ ęmmɛ bin
xäsɛ yʉ́m hmansɛ yʉ ją'i, nɛ'ʉ ęna pądi
da dąh yʉm hma. Nguetho hingui sä da
yąn a n'da ʉ nangue yʉ́m hman ʉ. 21 Nɛ
bi bęnsɛ Oją, bi zän bʉya ngue hin dí bą
Oją n'da ʉ yʉ́n 'yomfęnisɛ. Pɛ bi zänni
da yąn ʉ to da hyąn'a rám hma nangue
ra Cristo bi du, madague'bʉ t'ębmbi nte ní
mbatho. 22 Nguetho nu ma mijudíohe im
bęni gue'ʉ yʉn t'øt'e mixte da nu 'bʉ gue'a
n'da ram hma ngue majuąni. Nɛ nu'ʉ
'da ni mɛnguhʉ ngue hing yʉ judío ahʉ
nzą́i i honsɛ n'da ram hma ngue i ęmb
zɛhɛ majuąni. 23 Pɛ nu'a ram hma dím
mamhbʉ ngue bi du bʉ ja ra pont'i ra Cristo,
njonguin numanhosɛ a. Nɛ'ʉ yʉ judío i
san tho 'bʉ i sifi, nɛ'ʉ hing yʉ judío i ębmbi
nte ní mbatho 'bʉ i sifi. 24 Pɛ nujʉ ngue bi
zoncahʉ Oją, madague'bʉ dyʉ judíohʉ ogue

hin dyʉ judíohʉ, pɛ n'dat'a dí pąhmbʉ i ja
rá ts'ɛdi Oją di hoga ma ts'oquihʉ nangue'a
ra Cristo bi du. Janangue'a bi nɛqui ɛ̨mmɛ
xʉn ndoho rán 'yomfɛ̨ni Oją. 25 Nɛ nuna
ra 'yu bi zän Oją, pɛ man'da di muui na,
madague'bʉ t'ɛ̨mbi hin te ní mbatho, xinda
gue'ʉ yʉ́ 'yusɛ bi zän zɛhɛ yʉ ją'i. Ngue
gue'a í t'ɛ̨mbi hin'yʉ rá ts'ɛdi Oją a, ngue
bi du ra Cristo, pɛ man'da xʉn ngu bʉ ní
nɛqui a, xinda gue'ʉ gätho yʉ́n t'øt'e zɛhɛ
yʉ ją'i. 26 Ma zi cu ahʉ ngue bi zoncahʉ Oją,
gam bɛ̨mhbʉ hague dín jahʉ bʉ na nujʉ ra
ximhäi, ngue xʉn nguju dyʉ́ 'yąmbʉihʉ, nɛ
xʉn ngujʉ hin'yʉ ma ts'ɛdihʉ, nɛ xʉn ngujʉ
ngue bin hyoya ma tahʉ. 27 Pɛ bi huan Oją ʉ
i t'ɛ̨mbi yʉ 'yąmbʉi, n'damhma da mbɛ'ts'
yʉ́ sä ʉ i jasɛ yʉ́n 'yomfɛ̨ni. Pɛ gue'a í huan
Oją ʉ hin'yʉ yʉ́ ts'ɛdi bʉ na nu ra ximhäi,
janangue'a da mbɛ'ts' yʉ́ sä ʉ i jasɛ yʉ́ ts'ɛdi.
28 Nɛ bi huan Oją ʉ nte di muui bʉ na nu ra
ximhäi, nɛ'ʉ to'o i pa nts'ani, pɛ man'da in
numanho Oją ʉ, nɛ gue'a dí 'bɛrpa yʉ́ ts'ɛdi
ʉ to'o ɛ̨na i ja sɛ yʉ́n t'ɛ̨di. 29 Janangue'a njon
di jap Oją din 'yɛ̨zɛhɛ. 30 Nɛ bi jajʉ Oją 'darpʉ
dám 'bʉhmbʉ ra Cristo Jesús, nɛ gue'a ní
'dajʉ ran 'yomfɛ̨ni Oją a, nɛ nangue'a ra
Cristo ní zimanhojʉ Oją, nɛ gue'a í 'yørcahʉ
Oją ngue yʉ́ t'ʉhni gahʉ a, nɛ gue'a ní yąnjʉ
bʉ ja ran ts'o. 31 Nguetho i mam bʉ ja rá
t'ohni Oją, hin'yʉ 'bɛ'a man'da ran ho da
zä da man'a n'da, hinda hønt'a ran ho bi
'yørpa Oją.

2

Hønt'a ram hma 'bɛ'a í du ra Cristo i ja rá
ts'ɛdi

1 Ma zi cu ahʉ, nu'bʉ má mbagä bʉ guí
'bʉhmbʉ, ngue dá xi ahʉ rám hman Oją
majuąni, pɛ hin dá huan thohogä yʉm hma
guepʉ da numanhogä ra ximhäi, nɛ hin
te dá ma nangue man 'yomfɛ̨nisɛ. 2 Nɛ
nu'bʉ má bɛ̨ni ga mba bʉ guí 'bʉhmbʉ, pɛ
dá bɛ̨ni hønt'a ga xi ahʉ 'bɛ'a ín ʉnba ra
Jesucristo 'bʉ mí du bʉ ja ra pont'i. 3 Nɛ
nu'bʉ mám 'bʉhmbʉ bʉ, dá øt'ä hin'yʉ ma
ts'ɛdi, nguetho dá su Oją hin da numanho
'bʉ xcá uąspa mam hmansɛ, nɛ dá fɛt'i.
4 Nɛ nu'bʉ mán yąhʉ bʉ ngue dá xi ahʉ
ram hma, hinga gue'a mam hmansɛ ngue
mahotho bi pät a ni mbʉihʉ, pɛ hønt'a
rá ts'ɛdi rá Hogandąhi Oją bi zä bi hoc
a ni mbʉihʉ. 5 Janangue'a hinga gue'ʉ
yʉ́n 'yomfɛ̨ni 'da yʉn 'yohʉ bi ja ahʉ gá
'yɛ̨c'yɛ̨ihʉ Oją, pɛ hønt'a rá ts'ɛdi zɛhɛ Oją
bi ja ahʉ gá 'yɛ̨c'yɛihʉ.

Rá Hogandąhi di japi dí fą Oją

6 Pɛ nu'a ram hma dím mamhbʉ nangue
ra Cristo, go i pą ʉ xʉn ho yʉ́ t'ɛ̨c'yɛ̨i, ngue
ran 'yomfɛ̨ni majuąni a. Nɛ hinga gue'a
rán 'yomfɛ̨ni ra ximhäi bi bą ʉ xʉn ho
yʉ́ t'ɛ̨c'yɛ̨i, xinga gue'ʉ yʉ́m hmansɛ ʉ yʉ́
ngʉrpi ra ximhäi, nɛ nu'ʉ mi ts'ʉtho di 'bɛh
yʉ́ ts'ɛdi. 7 Pɛ nu ran 'yomfɛ̨ni dím mamhbʉ
him mám fądi, pɛgue urcahʉ Oją ya, nangue
ra Cristo mi sänni da yąnjʉ 'bʉ him mani
'yøt' ra ximhäi, nɛ da zixcahʉ bʉ mahɛ̨ts'i ní
comhbʉ rán ho bʉya. 8 Pɛ xinga n'da ʉ i ɛ̨na
jasɛ yʉ́ ts'ɛdi ua ja ra ximhäi ngue i pąrpa
rán 'yomfɛ̨ni Oją. Nu'bʉ xtám bą'ʉ 'da, hin
xtí cuarpʉ ja ra pont'i a ra Hmu mixte. 9 Pɛ
tengu mán t'o't'i bʉ ja rá t'ohni Oją:

Hin da zä da bąsɛ n'da a ran ho bi zän Oją da
'yørpa ʉ to'o hønt'a Oją im bɛ̨ni,
nɛ njąm'bʉ da zä da 'yøsɛ n'da,
nɛ njąm'bʉ da zä da nusɛ n'da, bi 'yɛ̨n rá
t'ohni Oją.

10 Pɛ nujʉ dí pąhmbʉ a, nguetho bi xijʉ rá
Hogandąhi Oją. Nɛ nu rá Hogandąhi Oją
di ąts'i xʉn ho bʉ ja rán 'yomfɛ̨ni Oją, nɛ
gue'a i xijʉ a bʉya. 11 Tengu yʉ ją'i hin jon
da zä da bąrpa rá mbʉi rá miją'iui, pɛ hinda
hønt'a rá mbʉi zɛhɛ n'da i pądi. Nɛ in jabʉ
Oją, njon da bąrpi 'bɛ'a mbɛ̨ni, pɛ hinda
hønt'a rá Hogandąhi zɛhɛ i pądi. Nɛ di
bɛ̨ngahʉ a. 12 Nguetho bi 'dajʉ rá Hogandąhi
Oją, nɛ hinga gue'a rán 'yomfɛ̨ni ra ximhäi,
ngue in nde di bɛ̨ngahʉ rán 'yomfɛ̨ni Oją,
nɛ gätho yʉ́ hogant'unni bi 'dajʉ nangue rá
mate xʉn ndoho. 13 Pɛ nu'bʉ dím mamhbʉ
rán 'yomfɛ̨ni Oją, pɛ hin dí uąspahʉ yʉm
hma nangue man 'yomfɛ̨ni sɛhʉ, pɛ hønt'ʉ
yʉm hma bi xängahʉ rá Hogandąhi Oją, nɛ
da zä dí xihmbʉ xʉn ho ʉ to'o bin t'un rá
Hogandąhi Oją. 14 Pɛ nu'a hingui 'bʉhmi
rá Hogandąhi Oją, hingui sä da hyąni 'bɛ'a
gätho i xängahʉ rá Hogandąhi Oją, nɛ ɛ̨mbi
rám hman a n'da ra 'yąmbʉi. Nɛ njąm'bʉ
sä da bądi, hinda hønt'bʉ dim 'bʉhmi rá
Hogandąhi Oją. 15 Pɛ nu'a ra ją'i ngue
'bʉhmi rá Hogandąhi Oją da zä da bądi
'bɛ'a nam bøn'a 'bɛ'a gä i ja, ngue nda'a
da numanho nɛ nda'a hin da numanho. Pɛ
nu'a hing ra 'yɛ̨c'yɛi hin da zä da bąrpa yʉ́n
'yomfɛ̨ni ʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛ̨i. 16 Njon da 'yɛ̨nsɛ da

bąrpa rán 'yomfǫni Oją ra Hmu, njo'o da xifi xʉn ho 'bɛ'a da 'yøt' Oją. Pɛ nujʉ dí comhbʉ a rán 'yomfǫni a ra Cristo.

3

I comhbʉ Oją rá 'bɛfi ʉ yʉ́ mbɛfi

1 Ma zi cu ahʉ, nu'bʉ mám 'bʉhmbʉ bʉ him bi zä dá xi ahʉ ʉ xʉn hǫi tengu i si ʉ in 'youi xʉn ho rá Hogandąhi Oją. Pɛ dá xi ahʉ tengu'bʉ gmí 'yothohʉ ua ja ra ximhäi, uague tengu'bʉ ja gním 'bʉhmbʉ nangue ra Cristo. 2 Pɛ dá xi ahʉ a hingui hǫi tengu'bʉ ra xi'ba thoho dá 'da ahʉ, nguetho tengu'bʉ hin ní zä gui sihʉ xʉn ho ra hmɛ. Nɛ ngutho ya, guexta'a hønt'a ra xi'ba da zä gdín sihmɛhʉ. 3 Nguetho hin guín zac ni mbʉihʉ. Nɛ guín nde gam mixte zɛhɛhʉ, jananjabʉ gadín sʉhmbʉ. Pɛ ha hin guí øthʉ tengu'bʉ gyʉ ją'i thohohʉ ua ja ra ximhäi. 4 Nguetho guím mamhbʉ to'o guí tɛnhdʉ, nɛ 'da'ahʉ guí ǫmhbʉ guí tɛngahʉ, nɛ mi'da ǫna tɛn ra Apolo. Pɛ gue'a gní 'yøthʉ tengu'bʉ gyʉ́ ją'i thohohʉ. 5 'Bɛ'a dadí mu'be a ra Apolo. Ha hin guí pąhmbʉ ngue yʉ́ mbɛfi thoho gä'be Oją, ngue dá fäxa'be gá 'yǫc'yɛihʉ ra Hmu, nangue ra 'bɛfi bin 'dac'be n'da ngu n'da gä'be. 6 Nugä dá tuh ra hmudä bʉ, nɛ nu'a ra Apolo bi uąpi, pɛ nu'a Oją bi japi bin te nɛ bi bøx ʉ yʉ hmudä. 7 Janangue'a hin'yʉ rá ts'ɛdi a bi duh ra hmudä, xinga gue'a bi uąpi, pɛ hønt'a Oją i ja rá ts'ɛdi ngue bi japi bin te yʉ hmudä a. 8 Nɛ nugä dí comhma'bɛfi'be a ra Apolo, nɛ nugä dá tuhu, nɛ nu'a ra Apolo bi uąpi. Nɛ di 'dac'be Oją 'bɛ'a in nde di 'dac'be nangue ra 'bɛfi dá øt'be n'da ngu n'da gä'be. 9 Nɛsɛ Oją dí comhbe rá 'bɛfi. Nɛ nu'ahʉ tengu'bʉ yʉ́ huąhi ahʉ Oją ngue bi thuhu.

Nɛ nu'ahʉ tengu'bʉ n'da ra ngu ngue i hø a Oją. 10 Nɛ nugä tengu'bʉ n'da drá ngʉrpagądo nangue rá mate zɛhɛ Oją, ngue dá fä'mi xʉn ho yʉ́ guangujądo a ra ngu. Nɛ nu man'da pɛ di thoqui dim pɛpʉ ja a ra ngu. Pɛ n'da ngu n'da ra mbɛfi 'bʉ dim pɛpʉ ja a ra ngu, pɛ i jatho dim pɛfi xʉn ho. 11 Nɛ njon da zä di pärpa a rá guangujądo ra ngu, nɛ hønt'a ra Jesucristo ngue rá guangu n'da rá ngu Oją. 12 Pɛ nu'ʉ to'o di thoc'a ra ngu, sä da huahni xʉn ho 'bɛ'a da japi. Xʉn ho 'bʉ xøtho yʉ do dí fø't'a ra ngu, nɛ nu rá 'bet'e, xøtho yʉ t'ɛgui ʉ. Pɛ 'bo'o im bǫni dí fø't' yʉ za, o gue yʉ 'yox'yo, nɛ 'bo'o im bǫni dí mbet' yʉ paxi. 13 Nɛ nu yʉ́ 'bɛfi n'da ngu n'da yʉ 'yǫc'yɛi da hnu hangu nangu di muui 'bʉ bi zøn ra pa din ja ran juąnbi. Nguetho da zøn ra pa da ts'ä nangue ra sibi, nɛ da fąh pʉya gue'bʉ xʉn ho bi 'yøt rá 'bɛfi n'da ngu n'da yʉ 'yǫc'yǫi. 14 Nɛ nu'bʉ n'da ra mbɛfi bi hyät' ra sibi a rá ngu bi hyøe, da dąh rán zäbi bʉya. 15 Pɛ nu'bʉ bin zø a ra ngu bi hyøe, nɛ nte da dąh rán zäbi bʉya nangue rá 'bɛfi bi 'yøt'e. Nɛ maguepʉ hin xtám bongui, tengu ʉ 'da bi 'da 'bʉ min zø yʉ́ ngu. 16 Pɛ ha hin guí pąhmbʉ ngue gue ahʉ yʉ́ ngu ahʉ Oją, nɛ nu rá Hogandąhi Oją i 'bʉpʉ mbo ni mbʉihʉ. 17 Nɛ nu'a to'o da 'yǫna di ts'onba rá ngu Oją, ǫmmɛ xʉn ngu yʉn ʉnbi da 'yørpa Oją. Nguetho nu rá ngu Oją xʉn ndʉxqui a, nɛ guesɛ ahʉ rá ngu ahʉ Oją. 18 Nɛ hin da zä gui thoqui gan hyäzɛhɛhʉ ngue guim bǫmhbʉ jasɛ nin 'yomfǫnihʉ. Pɛ jatho gam pumbǫnihʉ a guím bǫnsɛhʉ, janangue'a da zä gui tịmhbʉ a njuąntho ran 'yomfǫni xʉn ho. 19 Pɛ nu rán 'yomfǫni ra ximhäi nte di muui bʉ na nu Oją. Nɛ gue'a mán t'o't'i bʉ rám hman a, ngue nu'a nín 'yomfǫnisɛ n'da 'bʉ i ǫna dim mixte, pɛ di jap Oją dim 'bɛsɛ bʉ n'da bʉya. 20 Nɛ man'da bi man ram hma, ngue nu'a to'o ǫna jasɛ yʉ́n 'yomfǫni, pɛ go i pą a ra Hmu ngue nte di muui ʉ yʉ́n 'yomfǫni. 21 Janangue'a hin guim bǫmhbʉ man'da di muui n'da ra ją'i. Pɛ Oją bi 'da ahʉ gätho ni ngʉrpihʉ ngue da mbäx ahʉ. Nɛ gätho ʉ i jaua ja ra ximhäi nɛ'ʉ 'bɛ'a gä i 'bʉi, nɛ bi zän Oją di zɛ ahʉ ʉ. 22 Nɛcä ngue drá Pablogä dí fäx ahʉ, nɛ ra Apolo, nɛ ra Pedro. Pɛ nɛ'a 'bɛ'a gätho dín nuhʉ ua ja ra ximhäi i fäxcahʉ ga pąhmbʉ Oją, nɛ ra te i fäxcahʉ, nɛ ran dąte, nɛ ra pa i jabʉ ya, nɛ ra pa ba ǫhɛ. Nɛ janangue'a gätho ni mbɛtihʉ ʉ. 23 Nguetho yʉ́ mbɛti ahʉ ra Cristo nɛ nu ra Cristo rá mbɛti Oją a.

4

Yʉ́ 'bɛfi i øt' yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo

1 Pɛ nugä nɛ ra Apolo, nɛ jatho guim bǫmhbʉ ngue yʉ́ 'yǫhɛ gä'be ra Cristo, bin 'dac'be ra 'bɛfi ngue ga xi a'be rám hman Oją him mám fądi. 2 Pɛ damím bǫmhbʉ, n'da ra 'yǫhǫ thoho 'bʉ bin t'un ra 'bɛfi, i jats'ɛdi tho di ją'ts'a sifi. 3 Pɛ hin dí ʉrpä a ra güɛnda a guím bǫmhbʉ, ximangutho ʉ

mi'da yʉ ją'i ɛ̨ngui hin dí ją'ts'i. Nɛ xínga
guecä i sä ga pąsɛ 'bʉ dí ją'ts'i uague hin'na.
4 Pɛ nu ma mbʉigä dím bɛ̨ni hin dá soh ma
'bɛfi. Pɛ madague'bʉ ngubʉ dím bɛ̨nsɛ, pɛ
jatho ga tø'mi gue'bʉ go da nusɛ Oją 'bɛ'a dá
øt'ä. 5 Pɛ hin go m'bɛt'o gui 'yɛ̨mfʉ hingui
ho bi 'yøt'a n'da. Pɛ 'bɛ gui tømhbʉ ba ɛ̨h
ra Hmu, nɛ gätho di nɛqui bʉya 'bɛ'a mim
bɛ̨mhbʉ mbo ma mbʉihʉ n'da ngu n'dajʉ.
Nɛ di un Oją bʉya 'bɛ'a rán säui a bi 'yøt'a
n'da ngu n'da ra 'yɛ̨c'yɛi. 6 Nu ram hma dí
xi ahʉ, ma zi cu ahʉ, nanguecä'be ra Apolo,
pɛ n'da ran zofo ngue hin da donts'i 'bɛ'a
gui 'yøthʉ. Nɛ him man guim bɛ̨mhbʉ i
ja rá ts'ɛdi n'da ra xänbate, nɛ xín guim
bɛ̨mhbʉ n'datho xʉn ho xinda gue'ʉ mi'da.
Janangue'a hin gui thoqui gan 'yɛ̨xhʉ. 7 Pɛ
to'o bi ja ahʉ ngue xʉn ho ahʉ xinda gue'ʉ
mi'da. Gätho 'bɛ'a i ja ahʉ bi 'da ahʉ
Oją. Nɛ nu'bʉ guí pąhmbʉ bin 'da'adahʉ
'bɛ'a gä i ja ahʉ, pɛ hanja gnán 'yɛ̨zɛhɛhʉ,
tengu'bʉ gá tı̨nsɛhʉ a ran ho i ja ahʉ. 8 Pɛ
guí øthʉ tengu'bʉ gám hmusɛhʉ, ngue hin
te guidí 'bɛhmbʉ, nɛ tengu'bʉ ya bin 'da
a ni ts'ɛdihʉ ngue guidí mandahʉ gätho
mi'da. Pɛ nuya tengu'bʉ ya gá sogahe. Pɛ
hyøcta hmaha 'bʉ xquí søni ngue xtín ja ni
ts'ɛdihʉ, nguetho nɛcähe n'dat'a xtín 'dac
ma ts'ɛdihʉ 'bʉ. 9 Pɛ nugähe ngue ma 'bäihe
ra Cristo, dím bɛ̨mhbe Oją bi 'yørcähe ngue
i hnuhäigahe xinda gue gätho mi'da. Nɛ
tengu'bʉ dyʉ́ ofädihe i pɛ'ts'i da thoje. Nɛ i
pa ma ʉnguigahe 'bʉ i thengahe ra ximhäi.
Nɛ'ʉ yʉ́m 'bɛhni Oją mahɛ̨ts'i di hyonya
thoho nangue 'bɛ'a dí sähe. 10 Nɛ nuje
t'ɛ̨nje dyʉ́ 'yąmbʉihe, nguetho dí tɛnhde ra
Cristo. Pɛ nu'ahʉ ɛ̨mmɛ guí homhbʉ da t'ɛ̨n
ahʉ i ja nin 'yomfɛ̨nihʉ nguetho guí ɛ̨na
guí tɛnhdʉ ra Cristo. Pɛ nugähe hin'yʉ ma
ts'ɛdihe bʉ na hnuje, pɛ nu bʉ na hnu ahʉ
tengu'bʉ ɛ̨mmɛ i ja ni ts'ɛdihʉ. Nɛ ɛ̨mmɛ i
pa nt'ɛ̨'ts'i ahʉ, pɛ nugähe i pa nts'ani gähe.
11 Nɛ gätho yʉ pa xʉ thogui, nɛ gätho yʉ pa i
jabʉ ya, ɛ̨mmɛ dí sähe ra thuhu, nɛ ra tuthe,
nɛ dyʉ́ 'yąhehe, nɛ pa m'bɛ'migahe, nɛ hin
hapʉ pøni i ja ma ngumhbe. 12 Nɛ ɛ̨mmɛ
dí yähmbe ngue dadím pɛsɛhe nangue ma
'yɛhe. Nɛ ɛ̨mmɛ i ts'anje, pɛ man'da dí
äfe rán ją̨pi Oją nangue ʉ i sante. Nɛ
ɛ̨mmɛ pa ma ʉngui gahe, pɛ mpähä thoho
dí häthe 'bɛ'a i t'ørcahe. 13 Nɛ di c'ąman'ʉje,
pɛ man'da dín zomanhohe. Nɛ ngutho
yʉ pa jabʉ ya, i t'ørcahe tengu'bʉ dyʉ́
ngohäihe ra ximhäi ngue hin'yʉ 'bɛ'a dadí
muje. 14 Pɛ hin dín nde ahʉ gui pɛ'ts' ni
sähʉ nanguehna dí xi ahʉ. Pɛ dadí 'da ahʉ
n'da ran zofo, nguetho tengu'bʉ ma t'ʉhni
ahʉ ɛ̨mmɛ dadí huɛ̨c'ahʉ. 15 Pɛ madague'bʉ
xquín nuhʉ 'dɛt'a mahuąhi ni ngʉrpihʉ
i xän'nahʉ nangue ra Cristo, pɛ høntʼa
n'datho ni tahʉ i 'bʉi, ngue guecä, nguetho
rá mbʉdi thoho dá xi ahʉ nangue ra Cristo,
jananjabʉ gá 'yɛ̨c'yɛihʉ bʉya. 16 Janangue'a
dí ä'ahʉ ra mate ngue gui 'yøthʉ tengu dí
øt'ä. 17 Nɛ gue'a dá pɛhndä bʉ ra Timoteo,
ngue di zɛ ahʉ. Nɛ nu'a tengu'bʉ majuąni
ma ts'ʉnt'ʉ ngue ɛ̨mmɛ dadí huɛ̨qui, nɛ di
ją'ts'i xʉn ho, nguetho ɛ̨c'yɛi xʉn ho a ra
Hmu. Nɛ di bɛ̨n'nahʉ ngue 'bɛ'a dí øt'ä
ngue dí tɛnni xʉn ho ra Cristo Jesús. Nɛ
ngutho dím mangä bʉ hapʉ gätho i ja yʉ́m
pɛti yʉ 'yɛ̨c'yɛi. 18 Nu bʉ guí 'bʉhmbʉ, i
'bʉpʉ 'da im bɛ̨ni jasɛ yʉ́ ts'ɛdi, im bɛ̨ni
ngue hin ga mba bʉ. 19 Pɛ mi ts'ʉtho ga mba
bʉ gan nu'ahʉ 'bʉ da nde Oją. Nɛ ga pądi
to'o gätho i ɛ̨na i jasɛ yʉ́ ts'ɛdi. Nɛ hinga
hønt'ʉ yʉ́m hma ga øts'e, pɛ gan nu 'bʉ
majuąni i ja yʉ́ ts'ɛdi nangue Oją. 20 Nguetho
nu'bʉ majuąni di manda Oją bʉ ja rá mbʉi
n'da, hinga høntho da bądi din yą xʉn ho,
pɛ din ja ra ts'ɛdi njuąntho. 21 Ha guín ndehʉ
ga fɛmhyą ahʉ 'bʉ dá mbagä bʉ, uague guín
nde ga huɛ̨c'ahʉ 'bʉ dá søngä bʉ.

5

Da thøn'a thi n'da ra 'yɛ̨c'yɛi bi 'yøt'e
tengu'bʉ ran 'yomt'ɛ̨ni

1 Nɛ dí øcä bin thątui rá hømbe n'da ra
cu. Pɛ n'da ran thąti gá 'yøthʉ ɛ̨mmɛ xʉn
ts'otho, tengu'bʉ ran 'yomt'ɛ̨ni. Nɛ njo'o
to'o numanho tengu a, xínga gue'ʉ yʉ ją'i
hingui ɛ̨c'yɛi Oją. 2 Nɛ sä ɛ̨mmɛ guídín
'yɛ̨xhʉ guí ɛ̨mhbʉ nte guídí 'bɛhmbʉ. Pɛ
xingui ts'ʉ tu ni mbʉihʉ nangue 'bɛ'a bi
'yøt'a. Hanja ngue hin guí hømhbʉ thi a.
3 Pɛ madague'bʉ njo'ogä bʉ guí 'bʉhmbʉ, pɛ
tengu'bʉ 'darpʉ dí 'bʉhmbʉ, ngue dá sändä
a ran ʉnbi da nu a bi 'yøt' ra ts'oqui, tengu
tho 'bʉ ya dí 'bʉcä bʉ. 4 Pɛ i jatho gätho
gam pɛtihʉ nangue rá thuhu ma Hmuhʉ
ra Jesucristo. Nɛ tengu thoho 'bʉ nɛcä dí
'bʉcä bʉ, janangue'a dá 'da ahʉ ran t'ɛ̨di i
ja ua. Pɛ gan 'yohʉ rán t'ɛ̨di ma Hmuhʉ ra
Jesús. 5 Nɛ nu'a ran 'yohʉ, dami hyømhbʉ

thi da bɛnt'a ra zi̧thu, di ʉnba rá ngøc'yɛi, n'damhma da 'yäp rá punbi Ojạ nangue rá ts'oqui. Nɛ da zä da yạn Ojạ nangue rá mbʉi 'bʉ bi zøn ra pa bá peng ra Hmu bʉya. 6 Pɛ hingui sä gan 'yẹxhʉ. Ha hin guí pạhmbʉ n'da ram hma, ngue ts'ʉtho ra íxi pɛ i sinni gätho ra jʉni. 7 Dami hyømhbʉ thi a ra nyo'ixi ngue ran ts'o guí 'bʉhmbʉ di ts'on'na nim pɛtihʉ. Janangue'a xtán ho ahʉ, tengu ra thuhmɛ an t'øt'e nangue ra jʉni ma'da'yo ngue nte ma íxi da mbɛ, i ts'i 'bʉ ndąbaxjua. Nɛ i jatho dan hojʉ, gue'a bi nde a ra Cristo 'bʉ mim 'bøts'e zɛhɛ bi hoga ma ts'oquihʉ. Nɛ gue'a ra hmɛpya mi u ʉ yʉ ją'i 'bʉ ndąbaxjua mi pøxa n'da ra t'ʉdɛ'yo. 8 Janangue'a thocpa thoho hønt'a xʉn ho ga øthʉ, nɛ hønt'a ra 'yu majuạni ga tɛnhdʉ. Nɛ gue'a ra thuhmɛ a ngue hin'yʉ ra íxi. Pɛ hin ga øthʉ tengu ra nyo'ixi, ngue 'bɛ'a gätho dín numanhosɛ nangue man 'yomfẹnisɛhʉ, nɛ 'bɛ'a gätho mi'da xʉn ts'o. 9 Pɛ nu ra søcuạ dá pɛn'nahʉ mam'bɛt'o, nɛ hin gá pạhmbʉ 'bɛ'a dín nde xcá xi ahʉ, ngue dá xi ahʉ hin gan 'yohʉ n'da ra 'yomt'ẹni. 10 Pɛ hin dí ẹn ahʉ him man zohmbʉ ʉ hinga na pạdi, madague'bʉ yʉ 'yomt'ẹni, nɛ yʉ ziyate, nɛ yʉ bẹ, nɛ'ʉ thạnde yʉ hyäte oją. Nguetho nu'bʉ gui sothohʉ ʉ, nɛ gui 'uehmbʉ ua ja ra ximhäi 'bʉ. Pɛ hinga gue'a dá xi ahʉ a. 11 Pɛ nu'a mi nde xcá xi ahʉ, ngue hin gui 'yẹmfʉ ni cuhʉ ʉ 'da, nɛ xín gui comhbʉ rá 'bɛfi Ojạ n'da 'bʉ ẹmbi ra cu 'bʉ guexta'a ran 'yomt'ẹni øt'e o gue'bʉ bin thạtui a him mi sä xtín thạtui, o ran ts'iyate, o i thạnde yʉ hyäte oją, o nɛ'ʉ yʉ ʉcuate, o gue ra i̧ti, o gue ra bẹ. Pɛ o guín 'yohʉ ʉ tengu ʉ, xínga 'darpʉ gan sihmɛhʉ ʉ. 12-13 Nguetho ni 'bɛfihʉ gui juạnbahʉ ni mi'yẹc'yɛihʉ 'bʉpʉ ja nim pɛtihʉ. Janangue'a gui hyømhbʉ thi a bi 'yøt' ra ts'oqui bʉ guí 'bʉhmbʉ. Pɛ nu'ʉ hinga ná ẹc'yɛi, hingui sä ga juạnbahʉ ʉ, hønt'a Ojạ di juạnba ʉ.

6

Sä din hocpa zɛhɛ yʉ 'yẹc'yɛi

1 Hanja gnín yąp zɛhɛhʉ bʉ 'bʉh ra zɛ'mi, nu'a hing ra 'yẹc'yɛi. Hanja hinga gue'ʉ ni mi'yẹc'yɛihʉ guí xihmbʉ di hoc'ahʉ. 2 Ha hin guí pạhmbʉ ngue ga juạnbahʉ ra ximhäi 'bʉ rán zɛgui yʉ pa, nguetho yʉ́ t'ʉhni gahʉ Ojạ. Hague má guet'ʉ yʉn sʉi dí øthʉ hin ga hojʉ, nguetho man'da hingui hẹi dan hocpahʉ. 3 Nɛ asta gue'ʉ yʉ́m 'bɛhni Ojạ mahẹts'i ga juạnbahʉ. Ha má guet'ʉ yʉn junt'i dí øzɛhɛhʉ yʉ pa i jabʉ ya ngue hin da zä ga hojʉ. 4 Janangue'a nu'bʉ ja n'da ran junt'i, pɛ hin ga xihmbʉ n'da ra zɛ'mi, nguetho hin dí comh ma 'bɛfihʉ a. 5 Gue'a dí xi ahʉ a, janangue'a jatho gui pɛ'ts' ni sähʉ 'bɛ'a guí øthʉ. Ha njo'o n'da ahʉ i ja ts'ʉ ran 'yomfẹni ngue'a di hoc'ahʉ nangue ran sʉi guí øthʉ. 6 Ha i jatho da zix rá cu bʉ 'bʉh ra zɛ'mi n'da ra 'yẹc'yɛi, nɛ hing ra 'yẹc'yɛi a ra zɛ'mi. 7 Nɛ nu'a gní 'yøthʉ yʉn junt'i, nɛ gue'a gním 'bɛhmbʉ a. Hanja hin gní hyäthʉ a ran ts'o i t'øt ahʉ, nɛ hin guídí jafʉ da fẹ ahʉ 'bɛ'a guí pɛshʉ. 8 Hin guí häthʉ, nguetho guesɛ ahʉ guí ørpahʉ ran ts'o ni cuhʉ, nɛ guí pẹfʉ 'bɛ'a i pɛ'ts'i. 9 Pɛ ha hin guí pạhmbʉ ngue hin da zä da yʉrpʉ di manda Ojạ n'da ra ts'om'bäi. Nɛ o sä guim bẹmhbʉ da zin Ojạ ʉ yʉ 'yomt'ẹni, o gue'ʉ i thạnde yʉ hyäte oją, o gue'ʉ in nutonto yʉ́ xisu yʉ́ mim 'yohʉhʉ, o gue'ʉ di 'yąsäba yʉ́ mim 'yohʉhʉ tengu'bʉ ra xisu. 10 Nɛ hin da yʉrpʉ di manda Ojạ ʉ yʉ bẹ, o yʉ ziyate, o yʉ i̧ti, o yʉ ʉcuate, o yʉ nɛxmate. 11 In jabʉ gá 'yøthʉ 'da ahʉ, pɛ bi mba m'be't'e ni ts'oquihʉ, nɛ guesɛ Ojạ bi 'yøt'e yʉ́ t'ʉhni ahʉ. Nɛ bi hoc'ahʉ nangue a guí ẹc'yɛihʉ ra Hmu Jesús, nɛ nangue a guí 'bʉhmbʉ rá Hogandąhi ma Ojąhʉ.

Rá mbɛti Ojạ ma ją'ihʉ

12 Majuạni a ram hma ngue i ja man t'ẹdihʉ ga øthʉ 'bɛ'a gätho dín ndehʉ. Pɛ m'batho a da bømanho ga øthʉ. Majuạni ngue i ja man t'ẹdihʉ ga øthʉ 'bɛ'a gätho dín ndehʉ. Pɛ hin gan nde ga øthʉ a da dạcpa ma mbʉihʉ. 13 Nɛ majuạni a ram hma nangue ran ts'ihmɛ, ngue nu'bʉ in ndehmɛ ma fohohʉ, dan sihmɛhʉ. Pɛ hin'yʉ 'bɛ'a man'da nts'änni nangue ma fohohʉ, nɛ da zøn ra pa ngue da man Ojạ him man dan sihmɛhʉ. Pɛ nu'bʉ in nde ran 'yomt'ẹni ma ją'ihʉ, hingui sä ga øthʉ a, nguetho nu ma ją'ihʉ bi zän Ojạ dim 'bʉpʉ ra Hmu. 14 Nɛ da xox Ojạ ma ją'ihʉ nangue rá ts'ɛdi, tengu thoho a ra Cristo bi xox 'bʉ mi du. 15 Ha hin guí pạhmbʉ ngue nu ma ją'ihʉ, gue'a rá ją'i ra Cristo a. Ha da zä ga hạjʉ n'da xɛqui rá ją'i ra Cristo, ngue ga øt' ran 'yomt'ẹni, tengu'bʉ n'danją'i tho ga

øt'be n'da ra xisu ra 'yomt'ɛ̨ni. Pɛ hingui
sä ga øthʉ tengu a. 16 Pɛ gue'a i øt' ra
'yomt'ɛ̨ni bʉ na nu Oją, tengu bi mam bʉ
ja rá t'ohni, ngue nu'ʉ mi yonją'i, pɛgue bi
'yøt'e tengʉ'bʉ n'danją'i tho bi gohi. 17 Pɛ
nu'a ra ją'i 'bʉ in 'youi ra Cristo, tengu'bʉ
n'danją'i tho da 'yøt'ui. 18 Janangue'a da zä
gui 'dahmbʉ bʉya nangue'a ran 'yomt'ɛ̨ni.
Nguetho nu mi'da yʉ ts'oqui di ts'onba bʉ
maxøts'e rá ngu Oją, pɛ nu ran 'yomt'ɛ̨ni
di ts'onba bʉ mbo rá ngu Oją. 19 Ha hin
guí pąhmbʉ ngue nu ni ją'ihʉ rá ngusɛ rá
Hogandąhi Oją a, nguetho 'bʉpʉ mbo ma
ją'ihʉ a, gue'a bi 'dajʉ Oją a. Nɛ nu ni ją'ihʉ
hin ni mbɛti zɛhɛhʉ a. 20 Nguetho Oją bi
'yøt'e rá mbɛti ahʉ, nɛ tengu'bʉ xʉm hmadi
bi gut'i. Janangue'a ga ørpahʉ rá 'bɛfi Oją
nangue ma ją'ihʉ nɛ nangue ma mbʉihʉ.

7

Ran zofo nangue ran thąti

1 Pɛ nuya ga xi ahʉ a guí ängahʉ. Nɛ ya
dí xi ahʉ ngue xʉn ho 'bʉ da zɛt'a n'da ran
'yohʉ, hin da hyon rá xisu. 2 Pɛ ɛ̨mmɛ xʉn
ngu ran 'yomt'ɛ̨ni i ja. Janangue'a man'da
xʉn ho 'bʉ dim 'bʉh rá xisu n'da ran 'yohʉ,
nɛ dim 'bʉh rá ndø n'da ra xisu. 3 Nu ran
'yohʉ i jatho dim 'bʉhmi xʉn ho rá xisu.
Nɛ ngutho ra xisu, i jatho dim 'bʉhmi xʉn
ho rá ndø. 4 Nguetho nu n'da ra xisu hin di
manda zɛhɛ a rá ją'i zɛhɛ, pɛgue di manda
a rá ndø. Nɛ ngutho n'da ran 'yohʉ hin di
manda zɛhɛ a rá ją'izɛhɛ, pɛgue di manda a
rá xisu, nguetho n'dat'a ram 'bʉi øt'e. 5 Pɛ
hin da 'ue'a n'da nangue rá xisu, nɛ xín
da 'ueh ra xisu nangue rá ndø. Pɛ hinda
hønt'bʉ gá bɛ̨mhbʉ gan yąhʉ Oją 'da yʉ pa
da zä gui sɛthʉ. Pɛ i jatho 'da'angu guim
bɛ̨mhbʉ ni xisuhʉ. Nɛ m'bɛjua bʉya da
zä gan yąhʉ ni xisuhʉ mahøn'a. Nguetho
nu'bʉ nya'a ts'ʉ yʉ pa hin gui yąhʉ ni
xisuhʉ, xømhma thoho da hyä ahʉ ra zi̧thu
'bʉ hingui sä gui sɛthʉ. 6 Nu'a dí xi ahʉ,
tengu'bʉ n'da ran t'ɛ̨di. Pɛ hin dadí hɛc'ahʉ
'bʉ guín nde gan thąthʉ o xin guín nde
gam 'bʉsɛhʉ. 7 Pɛ dí ɛ̨nsɛgä ngue xʉn ho
'bʉ gätho dim 'bʉsɛ tengugä. Pɛ hingui sä,
nguetho n'da ngu n'da bin 'dajʉ ra ts'ɛdi
nangue Oją, ngue 'dahma 'dan'yo ga øthʉ
n'da ngu n'dajʉ. 8 Pɛ dí xi ahʉ, nu'ʉ to'o
hinga na din thąti, nɛ'ʉ xʉn du yʉ́ xisu,
nɛ'ʉ xʉn du yʉ́ ndø, man'da xʉn ho 'bʉ ya
hin gan simhbʉ, tengu thohogä. 9 Pɛ nu'bʉ
hingui sä da zɛthoho n'da, man'da xʉn ho
da hyon rám pɛpiui, ngutho n'da ra xisu,
nɛ ngutho n'da ran 'yohʉ. Nguetho ɛ̨mmɛ
di xømbʉi ngue njongui 'bʉhmi. 10 Nɛ dí xi
ʉ to'o i 'bʉhmi yʉ́ ndø, hingui sä da zogui.
11 Nɛ nu'bʉ bi zoh rá ndø n'da ra xisu, i
jatho dim 'bʉsɛ, o gue dim 'bʉhmi mahøn'a
a rá ndø. Nɛ ximangutho n'da ran 'yohʉ,
hingui sä din xummi a rá xisu. Nɛ nuna ran
t'ɛ̨di i jaua dí xi ahʉ, him mam hmansɛgä,
pɛgue rám hma ma Hmuhʉ ra Jesucristo
'bʉ mi'bʉcua ja ra ximhäi. 12 Nɛ nu man'da
ram hma dí xi ahʉ him bi man'a ma Hmuhʉ
'bʉ mi 'bʉcua. Nɛ nu'a ram hma dí xi ahʉ,
nu'bʉ n'da ra cu, ngue hing ra 'yɛ̨c'yɛi a rá
xisu, pɛ nu ra xisu 'bʉ in nde ma zä dim
'bʉpʉ, pɛ man'da xʉn ho 'bʉ di thoqui dim
'bʉhmi. 13 Nɛ ngutho n'da ra xisu 'bʉ ra
'yɛ̨c'yɛi, nɛ hing ra 'yɛ̨c'yɛi a rá ndø, pɛ
nu rá ndø 'bʉ ma zä in nde dim 'bʉhmi a
rá xisu, pɛ man'da xʉn ho 'bʉ di thoqui
dim 'bʉhmi. 14 Nɛ nu Oją di jamansu n'da
ran 'yohʉ ngue hing ra 'yɛ̨c'yɛi, ngue'bʉ ra
'yɛ̨c'yɛi a rá xisu. Nɛ ngutho n'da ra xisu
ngue hing ra 'yɛ̨c'yɛi, pɛ Oją di jamansu
ngue'bʉ ra 'yɛ̨c'yɛi a rá ndø. Nu'bʉ hin
xtan jabʉ, ya hin xtí ją̨p Oją ni t'ʉhnihʉ
'bʉ. Pɛgue ya mająpi nangue Oją ʉ. 15 Pɛ
nu'a ran 'yohʉ hing ra 'yɛ̨c'yɛi, o gue n'da
ra xisu, nɛ nu'bʉ in nde da zo a ra 'yɛ̨c'yɛi
mi 'bʉhmi, man'da xʉn ho 'bʉ di thøtho da
mba. Nɛ hingui sä da 'yørpa ra ts'ɛdi dim
'bʉhmi 'bʉ ya hingui nde. Nguetho Oją bi
zängahʉ dam 'bʉmanhohʉ ngue nte man
sʉi din ja. 16 Nɛ nu'bʉ guí 'bʉhmbʉ ʉ hing yʉ
'yɛ̨c'yɛi, xømhma thoho da yąn yʉ́ mbʉi 'bʉ
gui fäxhʉ da di̧n ra 'yu, nɛ'ahʉ gyʉ́ xisuhʉ,
nɛ'ahʉ gyʉn 'yohʉhʉ. 17 Pɛ jatho gui 'yøthʉ
a dí bømanho a rá ts'ɛdi bi 'da ahʉ Oją,
n'da ngu n'da ahʉ, ngue nda'a bi zän Oją
gdám 'bʉhmbʉ, tengu gmí øthʉ 'bʉ hin ní
zon'nahʉ Oją. Nɛ ngutho dí xicä mi'da ngue
hønbʉ go hapʉ i ja yʉ́m pɛti yʉ 'yɛ̨c'yɛi. 18 Nɛ
nu'ʉ to'o nthɛqui yʉ́ xifani 'bʉ mi 'yɛ̨c'yɛi
Oją, pɛ i jatho guexta'a rá hmɛpya yʉ́ ją'i
nguetho yʉ judío. Nɛ nu'bʉ n'da ngue him
mán thɛqui rá xifani, pɛ hin da bɛ̨ni ngue
m'bɛjua tho da hyɛqui. 19 Nguetho nte ni
mba tho 'bʉ am hmɛpya uague hin'na. Pɛ
man'da i jats'ɛditho ga øthʉ a i xijʉ Oją.
20 Pɛ n'da ngu n'da da 'yøt'e nda'a da zä dám
'bʉi, tengu mi øt 'bʉ hin ní 'yɛ̨c'yɛi. 21 Nu'bʉ

gmín 'yçhɛhʉ bʉ 'bʉh yʉ ją'i 'bʉ gmí däp
ni mbʉihʉ Oją, pɛ hingui jatho gui päh ni
'bɛfihʉ. Pɛ nu'bʉ da xi a ni hmuhʉ ngue gui
pømhbʉ, pɛ man'da xʉn ho 'bʉ gui pømhbʉ
bʉya. 22 Nɛ nu'bʉ n'da ra 'yçhɛ, 'bʉ mi däp rá
mbʉi ra Cristo, bi mba ma thøgue bʉ na nu
Oją. Nɛ ximangutho n'da ra ją'i ngue him
bin 'yçhɛ, pɛ bin 'yçhɛ nangue ra Cristo.
23 Ngue nu Oją bi 'yøt'e yʉ́ t'ʉhni gahʉ, nɛ
tengu'bʉ xʉm hmadi bi gut'i. Janangue'a
'yo guí tɛnthohohʉ 'bɛ'a di 'bɛp ahʉ gui
'yøthʉ yʉ ją'i 'bʉ i xi ahʉ gui 'yøthʉ yʉ
ts'oqui. 24 Nɛ n'da ngu n'da ahʉ, ma zi cu
ahʉ, gui thoqui gui 'yøthohohʉ ni 'bɛfihʉ,
tengu gmí øthʉ 'bʉ hin gní 'yçc'yɛihʉ Oją.
Pɛ man'da gui thoqui gui 'yøthʉ xʉn ho
guepʉ da numanho Oją. 25 Nɛ nu man'da
ram hma guí ängahʉ nangue'ʉ njo'o yʉ́ xisu
o yʉ́ ndø, pɛ hin'yʉ n'da ram hma bi mansɛ
a ma Hmuhʉ ra Jesucristo 'bʉ mim 'bʉcua
ja ra häi. Pɛ ga xi ahʉ a dím bçngä. Nɛ xʉn
ho 'bʉ gui 'yøthʉ a dím mangä, nangue a rá
mate ma Hmuhʉ bi 'dac ran 'yomfçni. 26 Nɛ
nu mam hmangä dí xi ahʉ ya, nangue njo'o
yʉ́ xisu o njo'o yʉ́ ndø, xʉn ho 'bʉ din jatho
tengu in ja ya. Nguetho nu'ʉ yʉ pa jabʉ ya,
xʉn hçitho 'bʉ gan nuhʉ yʉn ʉnbi 'bʉ dán
simhbʉ. 27 Nɛ nu'bʉ n'da i 'bʉh rá xisu, hin
da bçni ngue da hyɛgui, nɛ nu'bʉ n'da njo'o
rá xisu, hin da bçni da hyoni. 28 Pɛ nu'bʉ
guín ndehʉ gan simhbʉ, hin guim bçmhbʉ
ngue ra ts'oqui a. Nɛ ngutho 'bʉ n'da ra
hmute da bçni din thąti, pɛ hin da 'yçmbi ra
ts'oqui a. Pɛgue nu'bʉ gan simhbʉ, man'da
xʉn hçi ram 'bʉi gui 'yøthʉ, xinda gue'bʉ
njon xtím 'bʉ ahʉ. Nɛ dín nde gan yąn ahʉ
nangue ʉ xʉn hçi. 29 Ma zi cu ahʉ, nu'a nam
bøn a dí xi ahʉ, him min ngu yʉ pa dam
'bʉhmbʉ ua ja ra ximhäi. Janangue'a i jatho
ga humbahʉ ga juahmbʉ n'dihi rá 'bɛfi Oją
yʉ pa ní mba bʉ. Nɛ nu'ʉ to'o i 'bʉh yʉ́ xisu
bʉya, nɛ xingui ts'ʉ da bçni da 'yɛ'ts'a rá
'bɛfi Oją nangue a rá xisu. 30 Nɛ hingui sä
nya'a ga ɛshʉ rá 'bɛfi Oją 'bʉ ya dín nuhʉ
ra dumbʉi, nguetho dí xønhdʉ ga juahmbʉ
n'dihi rá 'bɛfi Oją. Nɛ xíngui sä nya'a dan
johyahʉ nangue ma amigohʉ, xínga gue'ʉ
dí tämhbʉ nya'a gan numanhohʉ. 31 Nɛ
ngutho ʉ to'o gätho i øt' yʉ́ 'bɛfi zɛhɛ ua
ja ra ximhäi, pɛ man'da zi ts'ʉtho da bçni.
Nguetho mi ts'ʉtho da guadi 'bɛ'a gätho dín
nuhʉ ya. 32 Janangue'a dín nde ahʉ ngue
man'da ts'ʉtho guim bçmhbʉ 'bɛ'a di hçn
ahʉ ua ja ra ximhäi. Nɛ nu'bʉ n'da ran
'yohʉ ngue njo'o rá xisu, pɛ man'da çmmɛ
da bçn a rá 'bɛfi Oją, nguetho 'bʉsɛ, nɛ i
honi 'bɛ'a da numanho Oją. 33 Pɛ nu'bʉ ya i
'bʉh rá xisu, nɛ hinga hønt'a rá 'bɛfi Oją da
hyom bʉya, nɛ'a rá xisu da numanho nɛ da
hyonbi 'bɛ'a gätho da hyoni. 34 Nɛ nu'a n'da
ra xisu ngue njo'o rá ndø, pɛ man'da da zä
hønt'a rá 'bɛfi Oją da bçni da 'yøt'e. Pɛ nɛ'a
rá ją'i nɛ'a rá mbʉi hønt'a rá 'bɛfi Oją øt'e.
Pɛ nu'a ra xisu 'bʉ ya i 'bʉh rá ndø, nɛ da
'yøt'e dí numanho a rá ndø. 35 Nɛ nuna dí xi
ahʉ dín nde ga fäx ahʉ, nɛ hin dín nde ga
ʉn'nahʉ. Nɛ dín nde ahʉ gui 'yøthʉ a xʉn
ho, ngue hin di hçi ni mbʉihʉ 'bʉ gui 'yøthʉ
rá 'bɛfi Oją. 36 Pɛ nu'bʉ n'da ran 'yohʉ ngue
i 'bʉ a n'da rá t'ịxu, nɛ ya bi zøn ra ora din
thąti. Nɛ im bçni hingui ho 'bʉ da zągmmi,
nɛ çmmɛ in nde rá t'ịxu din thąti, xʉn ho
'bʉ di thąrpa a rá t'ịxu, nɛ hin da 'yçmbi ra
ts'oqui a. 37 Pɛ nu'bʉ n'da ran 'yohʉ hin te
im bçn rá mbʉi ngue din thąt'a rá t'ịxu, nɛ
nu'bʉ ja rán t'çdi rá ta da zä da xifi, pɛgue
man'da xʉn ho 'bʉ dim 'bʉtpʉ. Nɛ n'dat'a
im bçni ngue gue'a xʉn ho da 'yøt'a. Nɛ da
bądi xʉn ho a bi 'yør bʉya. 38 Janangue'a
nu'ʉ to'o di thąrpa yʉ́ t'ịxu, xʉn ho i øt'e,
pɛ nɛ'ʉ to hingui nde di thąrpa yʉ́ t'ịxu, pɛ
man'da xʉn ho i øt'ʉ. 39 Pɛ nu'bʉ n'da ra xisu
bi hyon rá ndø, pɛ i jatho dim 'bʉhmi gätho
yʉ pa i 'bʉ a rá ndø. Nɛ nu'bʉ ya bi du a rá
ndø, 'bʉ in nde din thąt mahøn'a, xʉn ho
ngue din thąti, pɛgue n'da rá mi'yçc'yɛiui
din thątui mahøn'a. 40 Pɛ dí çnsɛgä ngue
man'da din johya 'bʉ hin din thąti mahøn'a.
Nɛ dím bçni ngutho di bçngä rá Hogandąhi
Oją.

8

'Da yʉn t'änni nangue yʉ 'bøts'e

1 Nɛ nuya dín nde ga xi ahʉ a gá 'yängahʉ,
'bʉ da zä gui sahʉ a ra ngø xí 'bøspa ʉ
yʉ hyäte oją, uague hin'na. Nɛ majuąni
guím mamhbʉ ngue gätho gahʉ dí pąhmbʉ
xʉn ho a. Pɛ nu'a gní pąhmbʉ, gue'a gnín
'yçxtahʉ a. Pɛ man'da gue'a ran huçcate
nan te rá 'bɛfi Oją a. 2 Pɛ nu'bʉ guí çnsɛhʉ
guí pąhmbʉ ran 'yomfçni, pɛ guepʉ na
fąpʉ bʉya ngue hinga ná pąhmbʉ xʉn ho,
nguetho guidín 'yçxhʉ. 3 Pɛ nu'bʉ majuąni
dín numanhohʉ Oją, nɛ dí comhbʉ rán

'yomfɛ̨ni Oją 'bʉ. 4 Nuya, nu'ʉ 'bɛ'a gätho
bí 'bøspa ʉ yʉ hmite, pɛ dí pąhmbʉ hing yʉ
oją ʉ ɛ̨mbi n'youi. Nɛ dí pąhmbʉ n'datho
Oją 'bʉi, nɛ hønt'a i ja rá ts'ɛdi a. 5-6 Nɛ
madague'bʉ t'ɛ̨mbi 'bʉh yʉ oją ua ja ra
häi nɛpʉ mahɛ̨ts'i, nɛ t'ɛ̨mbi xʉn ngu yʉ
oją nɛ yʉ hmu, pɛ nujʉ, hønt'a n'datho a
Oją dí 'bʉhmbʉ, ngue ra Ta, nɛ bi zänni
'bɛ'a gätho i ja, nɛjʉ bi zängahʉ ga ørpahʉ
rá 'bɛfi. Nɛ hønt'a n'datho a ra Hmu dí
'bʉhmbʉ, ngue gue'a ra Jesucristo a, nɛ
gue'a í 'yøt' Oją 'bɛ'a gätho i ja, nɛ gue'a
bi 'dajʉ ra te xʉn ho ma mbʉihʉ a. 7 Pɛ
hinga gätho yʉ cu guí 'bʉhmbʉ i pądi xʉn
ho nangue ʉ yʉ hyäte oją, nɛ zą̨i mi thąnde
ʉ, janangue'a ɛ̨na guexta'a im bɛ̨m 'bʉ ya
bi za a ra ngø xí 'bøts'e. Nɛ i ɛ̨nsɛ ngue'a ra
ts'oqui a 'bʉ ya bi za, nguetho hinguin zaqui
yʉ́ t'ɛ̨c'yɛ̨i. 8 Pɛ hinga gue yʉn ts'ihmɛ dí
sihʉ nan numanhojʉ Oją. Xín gam bɛ̨mhbʉ
ngue'a nan numanhojʉ a 'bʉ dí sihʉ o hin dí
sihʉ. 9 Pɛ i jatho gui jamansufʉ yʉ́ mbʉi ni
cuhʉ. Nɛ mamí jafʉ da dąng bʉ ja ra ts'oqui,
nguetho hinga na pądi 'bɛ'a guí øthʉ 'bʉ guí
øthʉ a guí pąhmbʉ xʉn ho. 10 Pɛ xi'bʉ da
nu ahʉ 'da ni cuhʉ gue'a guí sihmɛhʉ bʉ ja
yʉ́ niją yʉ hmite. Nɛ guí pąhmbʉ xʉn ho
'bɛ'a guí sihʉ. Pɛ nu'ʉ ni cuhʉ im bɛ̨nsɛ
gue'a ra ts'oqui a 'bʉ da ts'i. Nɛ xi'bʉ sä
da 'yɛ̨na da hyut'an zambʉi da zi ʉ xí 'bøx
bʉya. 11 Jananjabʉ nu nin 'yomfɛ̨nihʉ gue'a
nam 'bɛh ni cuhʉ a, nguetho hinga na pądi
xʉn ho. Pɛ nu'ʉ ni cuhʉ, gue'a í du ra Cristo
a ngue da yąnba yʉ́ te. 12 Janangue'a nu'bʉ
ngubʉ guí øthʉ, pɛ guí ørpahʉ ra ts'oqui ra
Cristo 'bʉ, nguetho guí ørpahʉ ra ts'oqui
ni cuhʉ ngue hinguin zaqui yʉ́ t'ɛ̨c'yɛ̨i, nɛ
guidí ts'onbahʉ yʉ́ mbʉi. 13 Nɛ nugä drá
Pablogä, nu'bʉ gue'a ra ngø dí sagä nin
ʉnba rá mbʉi n'da ma cu, pɛ man'da xʉn ho
'bʉ him man ga sagä ra ngø 'bʉ, janangue'a
hin ga japi da mbeng bʉ ja yʉ ts'oqui n'da
ma cu.

9

*Da b*ɛ̨ni nda'a xʉn ho da 'yøt' yʉ́ 'bäihʉ
ra Cristo

1 Nɛ nugä man'da ja man t'ɛ̨di xcá øt'ä
'bɛ'a gätho dín numanho ga øt'ä, nguetho
majuąni ma 'bäigä'be a ra Cristo, ngue dá
nusɛgä a ra Hmu. Nɛ mfądi majuąni bin 'dac
man t'ɛ̨di nguetho dá ja ahʉ gá 'yɛ̨c'yɛihʉ
Oją nangue rám fäts'i ra Hmu. 2 Nɛ masque
i 'bʉh mi'da ɛ̨ngui him ma 'bäigä'be ra
Cristo, pɛ nu'ahʉ guí pąhmbʉ, nɛ mfądigui
nangue ahʉ. 3 Nɛ gue'a ga xicä ʉ to'o da
'yängui nangue man t'ɛ̨di. 4 Nɛ i ja man
t'ɛ̨di xcá tąh man zäbi o xtín 'dac man
ts'ihmɛ. 5 Nɛ i ja man t'ɛ̨di xcán thąt'be
n'da ra xisu, ngue ma mi'yɛ̨c'yɛ̨i'be, nɛ xcá
sits'i hønbʉ go hapʉ dí 'yo, tengu i øt'ʉ
yʉ́n 'yohʉ ra Cristo, nɛ ra Pedro, nɛ mi'da
yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo. 6 Pɛ ha guím bɛ̨mhbʉ
hin'yʉ man t'ɛ̨di'be a ra Bernabé ngue xcá
ɛ'ts' ma 'bɛfi zɛhɛ'be ngue'a ná tąh man
ts'ihmɛ'be. 7 Nguetho njo'o n'da ra dofʉi i
juzɛhɛ yʉ́ gasto zɛhɛ. Nɛ n'da ra ją'i 'bʉ i øt'
ran uąndät'ä i jant'ɛ̨di da zi. Nɛ yʉ ją'i 'bʉ
di 'yɛ̨h yʉ́ dɛ'yo, i jant'ɛ̨di da zip yʉ́ xi'ba ʉ
yʉ́ dɛ'yo 'bʉ in nde. 8 Pɛ hinga hønt'ʉ yʉ ją'i
im ma tengu na dí xi ahʉ, pɛ nɛ'a Oją im ma
tengu na, nɛ gue'a mán t'o't'i bʉ ja rán t'ɛ̨di
Oją a. 9 Nguetho nu'a rán t'ɛ̨di Oją bi 'yo't'a
ra Moisés: “Pɛ nu'bʉ n'da ra mbʉndąni i
pʉ, hingui sä da thurpa rá nde, n'damhma
da zä da za ʉ yʉ xi'yømpøhø i jabʉ,” bi
'yɛ̨na. Pɛ ha gam bɛ̨mhbʉ hønt'ʉ yʉn dąni
in nu Oją. 10 Ha hin dí pąhmbʉ ngue nɛjʉ
da t'ørcahʉ a i hmangua, nguetho n'da ran
t'uti a, man t'o't'i nanguejʉ. Nɛ tengu'bʉ
dadím pɛhmbʉ bʉ ja ra häi, ngutho ʉ yʉ
dujʉ nɛ'ʉ yʉ mbɛjʉ, nɛ xʉn ho 'bʉ da bɛ̨ni
da dąh yʉ́n zäbi nangue yʉ́ 'bɛfi øt'e. 11 Nɛ
nugä'be tengu'bʉ ya dá tu'be ra hmudä
bʉ guí 'bʉhmbʉ nangue ra te. Pɛ xiya
ha guím bɛ̨mhbʉ hingui ho 'bʉ xcá xoc'be
ngue ga si'be. Nu'a nam bøn'a dí xi ahʉ,
tengu'bʉ ya xquí jurca'be. 12 Pɛ nu'ʉ mi'da
yʉ xänbate i hąni 'bɛ'a guídí unhdʉ, nɛ
man'da i ja man t'ɛ̨di'be xcá hąm'be 'bʉ xcá
nde'be. Pɛ hinga gue'a dí hongä'be ngue'a
ga tą'be. Xʉn ngu ʉ gätho dadín 'yɛpta'be,
nguetho dí su'ahʉ hin xquí hyąmhbʉ a rán
ho ma'da'yo ra Cristo. 13 Pɛ guí pąhmbʉ
'bɛ'a i øt'ʉ to'o dim pɛpʉ ja yʉ́ niją ma
mijudíohe, hønt'a i tịm bʉ ja ra niją i si,
nɛ gue'a nam pɛp ʉ yʉn t'unni din t'un'na
Oją bʉ. 14 Nɛ nguthogähe ya, ngue'a dím
mamhbe rán ho ma'da'yo ra Cristo, bi zän
ra Hmu ngue gue'a dám pɛpähe a rám hma.
15 Pɛ hin dí øt'ʉ yʉn t'ɛ̨di gä bin 'daqui. Nɛ
hinga gue'a nam bøn'a dá ot'ahʉ a, ngue
gui 'dajʉ man zäbigä. Pɛ man'da xʉn ho
'bʉ ga tugä, xínda gue'bʉ 'bo'o da 'uịngui,

nɛ ndetho dí 'uega man johya. [16] Pɛ nu'bʉ
hønt'a ga øt'ä ngue ga mangä rám hman ra
Cristo, pɛ hin dí guah man johyagä a 'bʉ,
nguetho gue'a ín 'dac ma 'bɛfi a. Nguetho
jats'ɛdi tho gam mangä a ram hma. [17] Pɛ
nu'bʉ mpähä thoho dí øt'ä rá 'bɛfi ma Hmu,
nɛ i ja 'bɛ'a dí tąhą. Pɛ nu'bʉ dąts'ɛdi
tho ga øt'e ts'ʉtho, pɛ guemhma 'yo ma
güɛnda ga juadi. [18] Pɛ 'bɛ'a nin jurca 'bʉ
mpähä thoho dím man rán ho ma'da'yo
ra Cristo. Pɛ man'da dí tąh ran johya 'bʉ
nte dí tącä ra hmɛ. Janangue'a man'da
xʉn ho 'bʉ nte ga tąhą, madague'bʉ i ja
man t'ędi ngue xcá tąhą nangue'a ma 'bɛfi.
[19] Nɛ madague'bʉ hingan ts'änni ngue dan
'yęhęgä, nɛ njo'o n'da ra ją'i ngue'a ma
hmu, pɛ dí cohi tengu'bʉ drá 'yęhęgä ʉ
gätho yʉ ją'i, nguepʉ da zä ga zɛdi da dịn ra
'yu xʉn ho ʉ mi'da xʉn ngu. [20] Janangue'a
nu'bʉ dí 'bʉhmbe ma mijudíohe, ngue i øt'
yʉn t'ędi bi xi Oją yʉ judío, nɛcä dí øt'ä ʉ,
madague'bʉ hin di mandagä ʉ. Janangue'a
da zä ga zɛrpa yʉ́ mbʉi da 'yęc'yęi ra Cristo.
[21] Pɛ nu'bʉ dí 'bʉhmbe ʉ hingui pąh yʉn
t'ędi bi xi Oją yʉ judío, nɛcä hin dí øt'ä ʉ.
Janangue'a da zä bʉ ga zɛdi da 'yęc'yęi ra
Cristo. Pɛ hingui nde da ma ngue dí sotho
ʉ yʉ́n t'ędi Oją, nguetho dí tɛndä a im man
ra Cristo. [22] Nɛ nu'bʉ dí 'bʉhmbe ʉ xʉn
güent'i thoho yʉ́ t'ęc'yęi, pɛ nɛcä dí øt'ä
tengu'bʉ xʉn güent'i thohogui, janangue'a
i sä bʉ dí zɛdi da 'yęc'yęi ra Cristo. Nɛ
gue'a dí øt'ä, ngue 'da'iguje n'da ngu n'da
yʉ ją'i, nɛ dí honi xʉn ho 'bɛpʉ dí 'yęc'yęi yʉ
ją'i. [23] Guehna gätho dí øt'ä na, janangue'a
da zä ga comhbʉ rán ąpi ra Cristo hønt'a
go to'o ní ją'i da hyąn'a ran ho ma'da'yo.
[24] Pɛ guín nuhʉ yʉn t'uti nangue'ʉ i tihi,
madague'bʉ i tihi, pɛ n'datho a i tąh ran
t'unni. Pɛ dami tihmbʉ ya nguepʉ da zä gui
tąhmbʉ. [25] Nɛ tengu thoho yʉn 'yęni ua ja
ra ximhäi, ęmmɛ din jamansusɛ, nɛ hingui
nde da 'yøt'a di hęni. Pɛ hønt'a dim 'bɛdi i
tą ʉ. Pɛ nu'bʉ in jabʉ ga øthʉ, ga tąhmbʉ
a da hyät'i maząi. [26] Nɛ nugä tengu'bʉ dí øt'
ra 'dihi, dí hąx ra 'yu i uęntho bʉ hapʉ i ja
ran tąhą. Nɛ tengu'bʉ 'bo'o dadín tun'be,
pɛ hinga ha sätho dí pʉcpi, pɛ dí pądi hapʉ
dí täpi xʉn ho. [27] Pɛ dí sąm zɛhɛ ma ngøc'yęi,
dín ndepe da 'yøt'a dí xifi, n'damhma hin
go ga 'bɛcä a 'bɛ'a dí xi'ʉ mi'da ngue da
dąhą.

10

Ma hɛcpi yʉ 'yęc'yęi nangue yʉ hmite

[1] Nɛ gue'a dín nde ahʉ gui pąhmbʉ a,
ma zi cu ahʉ, ngue 'bɛ'a bi 'yøt' mam
bombøtahe maya'bʉ, gätho mi cot ra güi
bʉ ní mba ʉ, nɛ bi zits'i. Nɛ gätho bi
'daxpʉ 'danguadi ra thɛngdeją. [2] Nɛ gätho
bin yąm bʉ ja ran ʉnbi 'bʉ mi dɛn ra Moisés,
tengu'bʉ ya yʉ́ yąnte a. Nɛ janangue'a i
t'ęmbi tengu'bʉ bin xixyą nangue'a ra deją
bʉ bi thogui nɛ ra güi. [3] Nɛ gätho 'da'an
zitho ra maná ngue ra hmɛ bi un Oją hapʉ
ní mba. [4] Nɛ gätho bi zi ra dehe bi bøm
bʉ ja ra do, tengu'bʉ bi zip rán zaqui a ra
Cristo, nɛ tengu'bʉ ya bin 'yohʉ ra Cristo bʉ
ní mba ʉ. [5] Nɛ madague'bʉ bi t'ørpe gätho
ʉ, pɛ ęmmɛ xʉn ngu ʉ him bi numanho
Oją a bi 'yøt'e. Nɛ hønbʉ go hapʉ bin
c'uaxt' yʉ́ do'yo bʉ ja yʉ dąpo bi thogui.
[6] Nɛ gue'a urcahʉ a, janangue'a hin gan
ndehʉ ga øthʉ yʉ ts'oqui, tengu mi øt'ʉ 'bʉ
mi 'yo bʉ ja ra dąpo. [7] Janangue'a o guí
thąndehʉ yʉ hyäte oją, tengu mi øt'i 'da ʉ,
tengu mán t'o't'i, ngue bin sihmɛ ʉ nɛ bim
mihni, bi ndants'i bin nɛ 'bʉ mi dąnde ra
pøte xí 'yøzɛhɛ. [8] Janangue'a hin ga øthʉ
ran 'yomt'ęni tengu mi øt'i 'da, nɛ n'dapa
thoho án du 'däte ma hyu mahuąhi ną'i.
[9] Pɛ hingui sä ga sähʉ ra Hmu nangue ma
ts'oquihʉ, tengu mi øt'i 'da, nɛ xʉn ngu
bi du, bi za yʉ c'ęyą. [10] Janangue'a hin
ga säman'ʉhʉ nangue Oją, tengu bi 'yøt'ʉ
'da, nɛ gue'a bí mbɛnh Oją n'da ram 'bɛhni
mahęts'i ngue'a bi hyo ʉ. [11] Nɛ gue'a bin ja a
tengu'bʉ ya n'da ran t'uti ngue i sujʉ dan
jahʉ bʉ. Nɛ gue'a xmán t'o't'i 'bɛ'a dám
'bʉhmbʉ yʉ pa i jabʉ ya ngue rán zɛgui.
[12] Janangue'a nu'bʉ dím bęmhbʉ tengu bi
'yøt'ʉ, pɛ hingui sä ga ęmhbʉ, nangue ra
ts'ɛdi bi 'dajʉ Oją hin'yʉ 'bɛ'a ga suhʉ. Pɛ i
jatho ęmmɛ dam fäsɛhʉ, ngue hin ga tąnjʉ
bʉ ja yʉ ts'oqui. [13] Pɛ nu'bʉ i ts'äc ma
mbʉihʉ ga øthʉ yʉ ts'oqui, tengu'bʉ i ts'äp
yʉ́ mbʉi gätho mi'da yʉ ją'i. Pɛ dí pąhmbʉ
di zɛrca ma mbʉihʉ Oją ga tąfʉ ran ts'äte.
Pɛ nu'bʉ ęna da sijʉ mi'da xʉn hęi ngue
hin da zä ga tąfʉ, hin di jajʉ Oją gan nuhʉ
ʉ. Nɛ i urcahʉ 'bɛpʉ dá tąfʉ ʉ dín nuhʉ.
[14] Nɛ nuya, ma zi cu ahʉ, nɛ xingui ts'ʉ
guim bęmhbʉ gui thąndehʉ yʉ hyäte oją.
[15] Nɛ guehna dá xi'ahʉ na ya, nguetho i ja
nin 'yomfęnihʉ, nɛ sä gui pąsɛhʉ 'bɛ'a nam

bøn'a dá xi ahʉ. [16] Nɛ zại dí äfʉ Ojạ rán jạpi
'bʉ dí sihʉ ran ts'ihmɛ bi zän'na ra Cristo
bʉ ja ram pɛti. Nɛ nu'bʉ dí sihʉ rán gui ra
uva, ha hin dím bɛ̨mhbʉ ngue dí comhbʉ
rá ji ra Cristo ngue bi hogahʉ. Nɛ'bʉ dí
xɛmhbʉ ra hmɛ nɛ dí sihʉ a, ha hin dím
bɛ̨mhbʉ ngue dí comhbʉ rá jạ'i ra Cristo
ngue bi ʉnba 'bʉ mi hogahʉ. [17] Madague'bʉ
ɛ̨mmɛ xʉn ngujʉ ngue dá sihʉ ʉ, pɛ n'dat'a
ra hmɛ, nɛ gue'a ní 'yørcahʉ n'datho ma jạ'i
dí comhbʉ a ra Cristo. [18] Nɛ tengu bi 'yøt'
ma mi'israelhe, gä bi zi yʉn t'unni mí pa
nt'unni Ojạ, nɛ gue'a í gomhma rá te Ojạ a.
[19] Janangue'a hin nin sähʉ gui comhbʉ a i si
ʉ pa m'bøspe yʉ hmite, madague'bʉ hingui
ndʉxqui ʉ yʉ ngø i pa m'bøspe ʉ, nɛ hin'yʉ
yʉ́ ts'ɛdi ʉ yʉ hmite. [20] Pɛgue dí xi ahʉ, nu'ʉ
'da ngue hingui pạ Ojạ, i pøspa yʉ hmite,
pɛgue yʉ zį̣thu i hạni. Janangue'a hin dín
nde'ahʉ gui com'ma gui sihʉ ʉ yʉ́ 'bøts'e,
n'damhma hin gui comhbʉ rá 'bɛfi yʉ zį̣thu.
[21] Hingui sä ga thɛcpahʉ rá tasa ra Cristo
'bʉ dí thɛcpahʉ rá tasa yʉ zį̣thu. Nɛ hingui
sä ga comhbʉ rá ngøc'yɛ̨i ra Cristo 'bʉ dí
comhbʉ yʉ́ 'bøts'e yʉ zį̣thu. [22] Uague guím
bɛ̨mhbʉ go gui muthʉ a Ojạ. Ha man'da i ja
ni ts'ɛdihʉ xinda gue Ojạ.

*I sä 'b*ɛ'a da 'yøt' yʉ 'yɛ̨c'yɛ̨i, pɛ da bɛ̨n
ran huɛ̨cate

[23] Majuạni a ram hma ngue da zä ga øthʉ
'bɛ'a go dín numanhohʉ. Pɛ nu'bʉ ga
øthʉ 'bɛ'a gä i ja, hinga gä xʉn ho bʉ dán
gohi. Majuạni da zä da 'yøt'e hønt'a go
numanho n'da ra jạ'i, pɛ hinga gätho nan
te rá 'bɛfi Ojạ ʉ. [24] Pɛ i jatho ga huanhdʉ
nda'a man'da xʉn ho, ngue da zä ga fäxhʉ
ʉ mi'da, nɛ hin nangue man hosɛhʉ. [25] Pɛ
dami sihʉ 'bɛ'a gätho i 'bä bʉ ja ra täi, nɛ
hingui jatho gui 'yänhdʉ 'bɛ'a di ja a ra ngø
'bʉ m'bøts'e o hin'na. [26] Nguetho gätho rá
mbɛti Ojạ ʉ gätho i ja ua ja ra häi, nɛ ra
ngø, nɛ'a ra ximhäi bʉya. [27] Nɛ nu'bʉ 'bo'o
da zix'ahʉ na ts'ihmɛ bʉ ja yʉ́ ngu ʉ hing
yʉ 'yɛ̨c'yɛ̨i, nɛ nu'bʉ guín nde gui mbähä,
dami sahʉ 'bɛ'a gätho di 'da'ahʉ, nɛ hin
te gui 'yänhdʉ, nɛ o guím bɛ̨mhbʉ ngue
di hɛc'ahʉ Ojạ ngue gui sihʉ. [28] Pɛ nu'bʉ
n'da ngue da xi'ahʉ: "Nuna ra ngø bi mba
m'bøspe yʉ hmite," da t'ɛ̨n'ahʉ, pɛ o guí
sihʉ bʉya, janangue'a hin gui ʉnbahʉ rá
mbʉi a to bi xi'ahʉ, nguetho im bɛ̨ni hingui
nde Ojạ gui sihʉ a. [29] Nguetho i jatho gui
jamansup rá mbʉi ni mijạ'iui, madague'bʉ
guí pạdi ngue xʉn ho a ra ngø. Pɛ masque
'bʉ'i 'da ahʉ guín nde gui 'yängahʉ: "Hanja
ngue ga ɛt' man ts'ihmɛhʉ 'bʉ 'bo'o hingui
numanho a, pɛ tengu'bʉ hin'yʉ ma ts'ɛdihʉ
'bʉ. [30] Nɛ nu'bʉ dadí unhde ra jamadi Ojạ
nangue man ts'ihmɛ dí sihe, hanja ngue
sä di c'ạman'ʉje ʉ 'da," gue'bʉ 'bo'o da
'yängui. [31] Pɛ dí xi'ahʉ, dami jamansuhʉ
a guí øthʉ, uague ran ts'ihmɛ guí sihʉ, o
'bɛ'a gätho guí øthʉ, pɛ hønt'a dí t'ɛ̨spa Ojạ
gui 'yøthʉ. [32] Nɛ ɛ̨mmɛ ga jamansuhʉ 'bɛ'a
dí øthʉ ngue njon ga jafʉ da dạngui, xinga
n'da ra judío, xínga gue'ʉ hing yʉ judío, nɛ
xínga gue'ʉ ma mi'yɛ̨c'yɛ̨ihʉ. [33] Nguthogä
ya, ɛ̨mmɛ dí honi ngue ga øt'ä 'bɛ'a gätho
da numanho mi'da yʉ jạ'i xʉn ngu, nɛ hin
dí honi 'bɛ'a dín numanhosɛgä. Pɛgue dí
honi nangue mi'da, nguepʉ da zä da dịn ra
tema'da'yo ʉ gä mi'da xʉn ngu.

11

[1] Pɛ dí xi'ahʉ gui tɛnhdʉ a dí øt'ä,
nguetho dí øt'ä a i øt'a ra Cristo dí tɛndä.

*'B*ɛ'a da 'yøt' yʉ xisu bʉ ja ram pɛti

[2] Pɛ xʉn ho guí øthʉ ngue'a guím
bɛ̨nthohʉ 'bɛ'a gätho dá xi'ahʉ, ngue bi
bɛ̨ngä Ojạ ga xi ahʉ. [3] Pɛ dín nde ahʉ gui
pạhmbʉ, ngue nu ra Cristo, go rá hmu n'da
ngu n'da ran 'yohʉ, nɛ nu yʉ xisu, tengu'bʉ
yʉ́ hmu ʉ yʉ́ ndø. Nɛ dín jahʉ bʉ nangue
Ojạ. Nɛ in jabʉ a ra Cristo, rá Hmu a Ojạ
a. [4] Pɛ nu'bʉ n'da ran 'yohʉ i yạui Ojạ bʉ
i ja ram pɛti, o gue im man ram hma, pɛ
hingui sä da hyu'ts' rá fʉi, tengu'bʉ hin'yʉ
rá ts'ɛdi. [5] Pɛ nu'bʉ n'da ra xisu i yạui Ojạ
bʉ ja ram pɛti, o gue im man ram hma, i
jatho da gomp' rá yạ, ngue hin da mispa
a rá ndø, nɛ hin da 'yøt'e tengu'bʉ nt'ạxi
rá yạ. [6] Pɛ nu'bʉ n'da ra xisu hingui nde
da gomp' rá yạ, man'da xʉn ho 'bʉ da 'yạx
rá yạ 'bʉ. Pɛ nu'bʉ guím bɛ̨mhbʉ ra 'yạsä
'bʉ nt'ạxi n'da ra xisu, o gue'bʉ tengu'bʉ
hin'yʉ yʉ́ xtạ, pɛ man'da xʉn ho 'bʉ xtán
gomp' rá yạ. [7] Pɛ nu n'da ran 'yohʉ hingui
sä da hyu'ts' rá fʉi bʉ ja ram pɛti, nguetho
i udi i ja rá ts'ɛdi xʉn ho, tengu 'bʉ guesɛ
Ojạ i 'bʉpʉ. Pɛ nu n'da ra xisu i udi man'da
ja rá ts'ɛdi n'da ran 'yohʉ. [8] Nguetho mbʉdi
bi 'yøt' Ojạ a ran 'yohʉ, nɛ m'bɛ̨jua bʉya bi
thạcpa n'da rá do'yo'bøts'e a ran 'yohʉ, nɛ
gue'a í t'øt' ra xisu a bʉya. [9] Nu ran 'yohʉ

hin í t'øt'e ngue da mbäx'a ra xisu, pɛ í
t'øt'a ra xisu ngue da mbäx'a ran 'yohʉ.
10 Nɛ ɛ gue'a dím mangä a, ngue nu yʉ xisu
i jatho da gomp' yʉ́ yą, janangue'a da 'yudi
ja yʉ́ ts'ɛdi yʉ́ ndø. Nɛ gue'a dín numanho
yʉ́m 'bɛhni Oją mahçts'i a bʉya. 11 Pɛ nu
bʉ ja rá 'bɛfi ra Cristo, hin da bømanho
'bʉ hønt'ʉ yʉn 'yohʉ dim pɛpʉ, xín da
bømanho 'bʉ hønt'ʉ yʉ xisu, pɛgue gätho
'da dám fäxtahʉ ʉ. 12 Nguetho majuąni nu'a
ra xisu nt'øt'e nangue rá do'yo'bøts'e a
ran 'yohʉ, pɛ guexta'a majuąni ím 'bʉ a
n'da ran 'yohʉ nangue rá mbe. Nɛ gätho bi
zän Oją din jabʉ. 13 Pɛ dami bçnsɛhʉ 'bɛ'a
man'da xʉn ho gui 'yøthʉ, nangue n'da ra
xisu 'bʉ in yąui Oją, 'bʉ hingan jo'mi rá yą.
Ha guí çmhbʉ xʉn ho i øt'e uague hin'na.
14 Nɛ dí pąhmbʉ 'yąsä 'bʉ xtá mba rá yą n'da
ran 'yohʉ. 15 Nɛ ngutho n'da ra xisu, gue'a
ní nɛcmanho a rá xtą 'bʉ xʉ mba. Nɛ gue'a
í ts'änba n'da ra xisu a, ngue'a xtá mba yʉ́
xtą, tengu'bʉ ya rán jo'mayą a. 16 Pɛ nu'bʉ
'bo'o in nde dán junt'a 'bɛ'a dí xi ahʉ, pɛ
hingui sä dán junthʉ a. Nɛ i jatho ga xifi
ngue ngutho i t'ørpʉ ja mi'da yʉ́m pɛti yʉ
'yçc'yçi.

Da hnumansu ran ts'ihmɛ bi zän ra Hmu

17 Pɛ nu'a man'da ga xi ahʉ ya, hingui sä
ga çn'ahʉ xʉn ho guí øthʉ. Nguetho hingui
sä di zɛt'a ni mbʉihʉ a guí øthʉ bʉ ja nim
pɛtihʉ, pɛ man'da di ts'on'nahʉ. 18 Nguetho
i siqui 'bɛ'a guí øthʉ 'bʉ guídím pɛtihʉ,
guídín junthʉ n'da ngu n'da ahʉ. Nɛ dí
çc'yçi ngue majuąni a i siqui. 19 Masque
guím bçmhbʉ jatho gan hejʉ. Pɛ guepʉ bi
fądi nda'a majuąni yʉ 'yçc'yçi. 20 Nguetho
nu bʉ ja nim pɛtihʉ guí sihmɛhʉ, pɛ him
majuąni gue'a ran t'øt'e bi xic ma Hmuhʉ
guí øthʉ. 21 Pɛ nu'bʉ ra ora guí sihmɛhʉ,
çmmɛ guídín uçmhbʉ nin ts'ihmɛhʉ n'da
ngu n'da ahʉ. Nu'ʉ 'da xínga n'damhmɛ
gá unhdʉ, nɛ nu'ahʉ bʉya gue'bʉ go çmmɛ
gán niyahʉ. 22 Ha hin'yʉ ni ngumhbʉ ngue
gan sihmɛhʉ bʉ. Nguetho guídí ts'onbahʉ
rá 'bɛfi Oją, nɛ guídí 'yąsäbahʉ ʉ ni cuhʉ nte
gá unhdʉ. 'Bɛ'a guí çna ga xi ahʉ. Ha guí
çna ga çn'ahʉ xʉn ho a guí øthʉ. Pɛ hin'na.

Nangue 'bɛ'a nam bøn a ran ts'ihmɛ bi
zän ra Hmu

23 Janangue'a dín nde ga xi ahʉ mahøn'a
ya 'bɛ'a nam bøn a ran ts'ihmɛ bi zän ra
Hmu. Nɛ tengu thoho bi xängä ra Hmu,
nɛ ngutho dí xi ahʉ. Ngue n'dat'a ra xui
bi mba ma dä ra Hmu Jesús, nɛ bi hyąc
ra hmɛ, 24 bi 'yäp ra jamadi Oją nɛ bi xɛm
bʉya. Nɛ bi 'yçna: "Dami sihʉ na, nuna ma
ngøc'yçigä na, ngue din ʉnbi nangue ahʉ.
Nɛ gui thoqui gui 'yøthʉ na, n'damhma
guim bçnjʉ." 25 Nu'bʉ mi jua a bi zi a ra hmɛ,
bi dɛc a ra tasa bʉya, ngue mi po ra gui'uva,
nɛ bi 'yçna: "Nuna nam bøni ngue ya di
hoc'ahʉ xʉn ho ra 'da'yo'yu da 'yøt'ahʉ Oją
nangue ma jigä. Nɛ n'dandị ngu n'dandị
gui sihʉ, guim bçnjʉ dá tugä nangue ahʉ,"
bi 'yçn'a ra Jesús. 26 Janangue'a n'dandị
ngu n'dandị ga sihʉ ra hmɛ nɛ ra gui'uva,
dí uhmbʉ rán dąte ra Hmu gue'bʉ go bá
pengua mahøn'a.

'Bɛpʉ dá fçn ran ts'ihmɛ bi zän ra Hmu

27 Pɛ nu'a to'o hin din 'yomfçni, nɛ sä i si
a ra hmɛ nɛ ra gui'uva, ya i ja rá ts'oqui,
nguetho hingui numansup rán dąte a ra
Hmu bi du. 28 Janangue'a i jatho m'bɛt'o
da bąsɛ n'da 'bɛ'a i ja mbo rá mbʉi, nɛ
nubʉya da zä da zi ra hmɛ nɛ'a ra gui'uva.
29 Nguetho nu'bʉ i si a ra hmɛ nɛ i si rán
gui ra uva, nɛ hinguim bçni 'bɛ'a ín ʉnba ra
Hmu 'bʉ mi du, nɛ hønt'a ran ʉnbi da nu
a. 30 Nɛ gue a guí øthʉ a, janangue'a xʉn
ngu xʉn ʉ ahʉ nɛ xʉn güent'i ahʉ, nɛ ya
xcá tuhʉ 'da ahʉ. 31 Pɛ nu'bʉ m'bɛt'o dadí
juąnbazɛhɛ ma mbʉihʉ, hin da zɛgbahʉ ra
Hmu 'bʉ. 32 Pɛ nu'bʉ hin dadí juąnbazɛhɛ
ma mbʉihʉ, guemhma da 'yørcahʉ ram fɛi
'bʉ. Pɛ man'da xʉn ho 'bʉ da mbɛgbahʉ ra
Hmu ya, n'damhma hinga 'darpʉ gan nuhʉ
ran ʉnbi ra ximhäi. 33 Janangue'a ma zi cu
ahʉ, nu'bʉ guidím pɛtihʉ, ngue gui sihʉ ra
hmɛ nɛ ra gui'uva, nde'bʉ hin gan uçnsɛhʉ,
pɛ gui tømhbʉ din 'da ahʉ n'da ngu n'da
ahʉ. 34 Nɛ nu'bʉ 'bo'o i tumanthuhu, hin da
bçni din sihmɛ bʉ ja ram pɛti, pɛ jatho 'bɛ
din sihmɛ bʉ ja rá ngu, n'damhma hin da
mbɛp ahʉ Oją nangue'a nim pɛti guí øthʉ.
Nɛ nu'a 'bɛ'a gätho man'da guí øthʉ, ga
hoc'ahʉ 'bʉ dá mba bʉ.

12

'Dahma 'dan'yo yʉ́ ts'ɛdi bi un rá
Hogandąhi Oją

1 Nɛ nuya ma zi cu ahʉ, dín nde ahʉ
gui pąhmbʉ 'bɛ'a nam bøn a ra ts'ɛdi di
'dajʉ rá Hogandąhi Oją nangue ga ørpahʉ

rá 'bɛfi 'dahma 'dan'yo. [2] Guí pąhmbʉ 'bɛ'a
gá 'yøthʉ 'bʉ him maní 'yęc'yęihʉ, nɛ gá
hyą 'dahʉ yʉ hyäte oją, nɛ hingui yą ʉ.
[3] Janangue'a dín nde ahʉ gui pąhmbʉ a
majuąni ya. Nu'bʉ guí øhmbʉ 'bo'o i yą
nangue rá Hogandąhi Oją, da 'yęmbi rá
Hmu a ra Jesús 'bʉ i yą. Pɛ nu'bʉ i san'a
ra Jesús 'bʉ i yą, him majuąni in 'youi
rá Hogandąhi Oją a. [4] Nɛ 'dahma 'dan'yo
yʉ 'bɛfi da zä da hyąn'a n'da ngu n'da yʉ
'yęc'yęi, pɛ n'dat'a rá ts'ɛdi rá Hogandąhi
Oją ngue di unni. [5] Nɛ 'dahma 'dan'yo 'bɛpʉ
ní 'yørpa rá 'bɛfi Oją n'da ngu n'da, pɛ
n'dat'a ra Hmu dí ørpahʉ rá 'bɛfi. [6] Nɛ
gätho bi ts'änbi 'bɛ'a da mbɛfi n'da ngu
n'da yʉ 'yęc'yęi, pɛ n'dat'a Oją di bęnbi 'bɛ'a
da 'yøt'e. [7] Nɛ nu Oją bi 'dajʉ ra ts'ɛdi,
janangue'a gätho dí uhmbʉ ngue dín 'yohʉ
rá Hogandąhi Oją. Nɛ gue'a bi 'yørcahʉ
Oją a, n'damhma da zä 'da dám fäxtahʉ.
[8] Nu'ʉ 'da bin t'un ra ts'ɛdi da man'a rá
hogan'yomfęni Oją ngue him mám fądi, pɛ
nangue rá Hogandąhi Oją di bęnbi da ma.
Nɛ nu mi'da bin t'un ra ts'ɛdi da ma xʉn ho
'bɛ'a nam bøn'a rám hman Oją. Nɛ n'dat'a
rá Hogandąhi Oją bi unni gätho yʉ́ 'bɛfi
'dahma 'dan'yo. [9] Nɛ nu mi'da bin t'un ra
ts'ɛdi da bądi din t'un'na i äp'a Oją. Nɛ nu'ʉ
'da bin t'un ra ts'ɛdi da xox yʉ hyęnni, nɛ
n'dat'a rá Hogandąhi Oją di unni. [10] Nɛ nu'ʉ
'da bin t'un ra ts'ɛdi ngue da 'yøt' yʉn t'øt'e
mixte ngue hingui sä da 'yøt'a n'da ra ją'i.
Nɛ nu'ʉ 'da bin t'un ra ts'ɛdi da ma 'bɛ'a
din ja. Nɛ nu'ʉ 'da bin t'un ra ts'ɛdi da bądi
nda'a ním hma bi bęnba rá Hogandąhi Oją,
nɛ nda'a bi bęnba ra zi̧thu. Nɛ nu'ʉ 'da bʉya
bin t'un ra ts'ɛdi din yą man'da ra nde ngue
hingam fądi 'bɛ'a nam bøni. Nɛ nu'ʉ 'da
bʉya da ma 'bɛ'a nam bøn'a bi man a. [11] Pɛ
gätho ya i øzɛhɛ rá Hogandąhi Oją, nɛ di
darpi n'da ngu n'da 'bɛ'a da ndesɛ Oją da
'yøt'e.

Gätho n'danją'i tho dí comhbʉ

[12] Nɛ tengu n'da ra ją'i ęmmɛ xʉn ngu ní
hut rá ją'i, pɛ n'danją'i tho i cohi. Nɛ in
jabʉ ra Cristo nangueję. [13] Nɛ dá gue'bʉ dyʉ
judíohʉ o dyʉ griegohʉ, o dá gue'bʉ dyʉ́
'yęhɛhʉ o hin'na, pɛ n'dat'a rá Hogandąhi
Oją dá hąmhbʉ bʉ ja ma mbʉihʉ, tengu'bʉ
'darbʉ í nɛx ra dehe dá sihʉ. Nɛ gue'a í
'yørcahʉ ngue n'danją'i tho dín jahʉ. [14] Pɛ
nu rá ją'i n'da, hinga n'datho ní huti, pɛ
ęmmɛ xʉn ngu i ja yʉ́ thuhu, ngue i juadi
xʉn ho n'da ra ją'i. [15] Pɛ nu'bʉ n'da ra gua da
'yęnsɛ ngue hinga gue'a ra 'yɛ: "Janangue'a
hin te dí pɛcä 'bʉ," ęna. Pɛ hingui sä ngubʉ
da bęni, nguetho rá gua ra ją'i a. [16] Nɛ
nu'bʉ n'da ra zagu da bęni: "Hin te dí pɛcä,"
nguetho im bęni hinga gue'a ra dä a. Pɛ
hingui sä ngubʉ da bęni, nguetho rá zagu
ra ją'i a. Nɛ hingui sä da bęni ngue hing rá
ngø ra ją'i a. [17] Nguetho nu'bʉ gätho xtín ją'i
a rá dä n'da, 'bɛ'a dí 'yøhnahyą 'bʉ. Xi'bʉ
gä xtín zagu rá ją'i n'da, nɛ hin'yʉ rá xi̧yu,
'bɛ'a xtán zä xtám bąhą tengu rá xi̧yu. [18] Pɛ
nu Oją bi zänni 'bɛ'a gätho i ja rá ją'i n'da,
nɛ n'da ngu n'da bi un rá ts'ɛdi ngue da zä
da 'yøt'e 'bɛ'a gätho in ndepe da 'yøt'e. [19] Pɛ
nu'bʉ n'daxɛqui tho, ha dán zä din ja tengu
ra ją'i. [20] Pɛ in jabʉ n'da ra ją'i, ęmmɛ xʉn
ngu yʉ xɛqui i ja, guepʉ nan ho a n'da ra
ją'i. [21] Pɛ nu rá dä n'da hingui sä da 'yęmp a
rá 'yɛ, ngue nte ní mbäts'i, xinga gue'a rá yą
hingui sä da 'yęmp ʉ yʉ́ gua nte ní mbäts'i.
[22] Pɛ hingui sä ngubʉ da ma, nguetho n'da
ngu n'da yʉ xɛqui gätho i ja yʉ́ 'bɛfi. Pɛ
nu yʉ́ xɛqui ma ją'ihʉ ngue dí ęmfʉ nte i
pɛfi, pɛ man'da ęmmɛ di muui ʉ. [23] Nɛ nu
'da yʉ xɛqui dí ęmfʉ di 'bɛdi, pɛ man'da ga
hojʉ n'damhma xtán ho. Nɛ nu yʉ xɛqui
dí ęmfʉ hingui sä da hnu, pɛ man'da dí
jamansuhʉ n'damhma hin da ts'ani. [24] Pɛ
nu 'bɛ'a di nɛcmanho nangue ma ją'ihʉ, ya
hin'yʉ 'bɛ'a man'da ga jafʉ. Pɛ Oją bi hoqui
gätho ma ją'ihʉ, nɛ bi japi ngue man'da
bi muui a dí ęmfʉ hingui ho. Janangue'a
hin da t'ęmp a n'da xɛqui nte di muui.
[25] Janangue'a hin da zä din hec yʉ 'yęc'yęi,
tengu'bʉ yʉ́ xɛqui ma ją'ihʉ, pɛ 'da xtín
jamansu n'da ngu n'da. [26] Janangue'a nu'bʉ
n'daxɛqui ma ją'ihʉ xʉn ʉ, ya 'da nan ʉ tho
gätho ma ją'ihʉ bʉya. O nu'bʉ n'da ra xɛqui
ngue hin hapʉ i sä, ya di johya gätho ma
ją'ihʉ bʉya. [27] Pɛ guim bęmhbʉ nangue nim
pɛtihʉ, nɛ gue'a rá ją'i ra Cristo a, nɛ n'da
ngu n'da ahʉ tengu'bʉ n'da a n'daxɛqui ahʉ
rá ją'i ra Cristo. [28] Nɛ ngubʉ bi zän Oją
nangue ram pɛti dí øthʉ, ngue 'bɛ'a ní 'bɛfi
dí øthʉ n'da ngu n'dajʉ. Nɛ nu'ʉ yʉ́ 'bäihʉ
ra Cristo man'da bi ts'änbi da hnumansu ʉ.
Nɛ nu yʉ́ pøngahyą Oją, nɛ'ʉ bi ts'änbi da
hnumansu ʉ, pɛ hinga 'da'igu. Nɛ ná hyu
bʉya yʉ xänbate nangue rám hman Oją, nɛ
bi ts'änbi nɛ'ʉ da hnumansu ʉ, pɛ hinga

'da'iguhʉ ʉ mi'da. Nɛ'ʉ mi'da i øt' yʉn t'øt'e mixte, nɛ'ʉ mi'da i øthe yʉ hyçnni, pɛ nɛ'ʉ mi'da to'o i fäx yʉ́ mi'yçc'yçihʉ nangue ran huçcate ørpe, nɛ'ʉ mi'da yʉ ngʉrbi di manda ram pɛti, nɛ'ʉ to'o 'dahma 'dan'yo bʉ na yą ngue yʉ nde hingam fądi, gätho bi ts'änba yʉ́ 'bɛfi n'da ngu n'da. 29 Pɛ ha gätho ahʉ ni 'bäihʉ ra Cristo 'bʉ, uague yʉ́ pøngahyą ahʉ Oją 'bʉ, uague guí çmhbʉ gätho gan xänbatehʉ, uague gätho gui 'yøthʉ yʉn t'øt'e mixte 'bʉ. 30 Ha gätho i ja ni ts'ɛdihʉ ngue gui xoxhʉ yʉ hyçnni, uague gä 'dahma 'dan'yo yʉ nde guí yąhʉ, ha gätho guí pądi guim mamhbʉ 'bɛ'a nam bøn'ʉ yʉ nde xʉn hçi. Nɛ majuąni dí xi ahʉ ngue hin'na. 31 Pɛ dami hyomhbʉ Oją ngue di 'da ahʉ ra ts'ɛdi nda'a man'da dí fäx ni miją'ihʉ. Pɛ nuya ga ut'ahʉ man'da ra 'bɛfi 'bɛ'a ctí fäx ni miją'ihʉ pɛ xinda gue mi'da.

13

Nangue'a ran huçcate

1 Pɛ nu'bʉ gä xcán yąhʉ yʉ́ nde yʉ ją'i, o tengu bʉ na yą ʉ yʉ́m 'bɛhni Oją mahçts'i, pɛ nu'bʉ hin'yʉ man huçcatehʉ, hin te ní mba tho 'bɛ'a dí øthʉ 'bʉ, tengu thoho n'da ra dambu o gue'ʉ yʉ xit'ɛgui zʉntho nɛ ndetho çmmɛ xʉn hçi. 2 Nɛ madague'bʉ i ja ma ts'ɛdihʉ gam mamhbʉ ram hma ngue dím pøngahyąhʉ nangue Oją, pɛ nu'bʉ hin dadí huçjʉ to dí xihmbʉ ram hma, nte ní mba tho. O nu'bʉ xcá pąhmbʉ 'bɛ'a gätho an t'ągui nangue Oją, o gue'bʉ xcá pąhmbʉ 'bɛ'a gätho man'da xʉn hçi, o nu'bʉ ga pąhmbʉ da t'ørcahʉ a dí äfʉ Oją, nɛ'ʉ yʉ t'øhø da zä da 'uegue, pɛ nu'bʉ hin'yʉ man huçcatehʉ, hin te dadí muhʉ 'bʉ. 3 O nu'bʉ xcá unhdʉ yʉ hyoya 'bɛ'a gätho dí pɛshʉ, pɛ nu'bʉ hin dá bçmhbʉ a ran huçcate, ya nte dá tąhmbʉ bʉ na nu Oją 'bʉ. Nɛ ma xinda gue'bʉ gätho ma ją'ihʉ xcá umhbʉ ngue xtín zø, pɛ nu'bʉ him bin ja man huçcatehʉ, ya nte dá tąhmbʉ bʉya nangue rán ąpi Oją. 4 Pɛ nu'a ran huçcate nam bøni, ra yembʉi, nɛ hin din xømbʉi, nɛ hin din sɛya, nɛ xín ná yąt'a ngue ja rá ts'ɛdi, xíngui honi da t'çspa zɛhɛ. 5 Nɛ nu ran huçcate nam bøni, pɛspa rá sä rá miją'iui, nɛ hingui honi nangue rán hosɛ pɛ i honba ran ho rá miją'iui. Nɛ hingui säman'ʉ, nɛ hingui ørpa ra güɛnda ran ts'o bi t'ørpe 'bʉ majuąni ja rán huçcate. 6 Nɛ nu'ʉ di huçc yʉ́ miją'ihʉ, hin di johya 'bʉ 'bo'o in nu i øt' ra ts'oqui, pɛ çmmɛ di johya 'bʉ 'bo'o in nu i tɛn'na ra 'yu majuąni. 7 Nɛ nu'a i ja rán huçcate, hingui sumanhçi di huçc'a n'da, madague'bʉ i ørpa ran ts'o. Nɛ hinjąm'bʉ çc'yçi 'bʉ t'çmbi øt' ran ts'o a to di huçqui. Pɛ nu'bʉ i pądi bi 'yøt' ran ts'o, i tø'mi din 'yomfçni. Nɛ hinjąm'bʉ ɛ'ts'a ní 'yøt' ran huçcate. 8 Pɛ nu'ʉ 'da gä dí øthʉ ya, da zøni da zɛ'ʉ. Nguetho da zøn ra pa ngue njom mam pøngahyą nangue Oją, nɛ njom mam ma nangue mi'da yʉ nde 'dahma 'dan'yo ngue hingam fądi. Nɛ nu'ʉ to'o i ja yʉ́ ts'ɛdi da ma 'bɛ'a gätho xʉn hçi da fądi nangue Oją, pɛ him ma man'ʉ, 'bʉ ya gätho ga pąhmbʉ xʉn ho. 9 Pɛ nuya nu to'o bin t'unni da man'a xʉn hçi, pɛ hinga gätho i pądi xʉn ho nangue Oją. Nɛ'ʉ to bin t'unni dim pøngahyą, pɛ hinga gä im ma. 10 Nɛ nu'a dí øthʉ ya ngue dí 'bʉhmbʉ yʉ pøngahyą, pɛ ya him ma homhbʉ 'bʉ dá pąhmbʉ xʉn ho, nguetho hinga gätho im man'ʉ. 11 Nɛ tengu'bʉ mán t'ʉhnihʉ, dá yąhʉ tengu bʉ na yą yʉ t'ʉhni, nɛ ngubʉ dám bçmhbʉ, tengu bʉ nam bçn yʉ t'ʉhni. Nɛ nu'bʉ mán dąn'yohʉhʉ bʉya, ya dá bçmhbʉ ngue ga sohmbʉ 'bɛ'a gätho mí øthʉ 'bʉ mán t'ʉhnihʉ. 12 Nɛ gue'a dí øthʉ yʉ pa i jabʉ a ya, nɛ hingui sä gan nuhʉ 'bɛ'a di ja Oją. Tengu thoho 'bʉ dí hçthʉ n'da ran hyçdä hingui di nɛqui xʉn ho rá hmi n'da ra ją'i. Pɛgue da zøni ngue da zä ga pąhmbʉ xʉn ho 'bʉ dá nusɛhʉ Oją. Nuya hingui sä ga pąhmbʉ xʉn ho ha in ja, pɛgue da zøni ga pąhmbʉ xʉn ho, tengu thoho Oją i pąjʉ ya. 13 Pɛ hyu i jajʉ ngue hinjąm'bʉ ga juahmbʉ. Nu'a n'da, ngue'a ga pąhmbʉ majuąni da 'yøt'a ran ho bi man Oją, nɛ nu'a ná yoho ngue'a ga tømhbʉ a i mam bʉya, ná hyu bʉya, ngue a ran huçcate. Nɛ man'da xʉn ngu di muui ran huçcate xinda gue'ʉ mi'da i hmangua.

14

Nangue'ʉ 'dahma 'dan'yo bʉ na yą

1 Pɛ man'da ga humbi ga øthʉ ran huçcate. Nɛ a man'da di bçngahʉ rá Hogandąhi Oją, dam pøngahyąhʉ ga mamhbʉ rám hman Oją. Nɛ m'bɛjua ts'ʉ da zä ga øthʉ mi'da yʉ 'bɛfi di bçngahʉ rá Hogandąhi Oją bʉya. 2 Pɛ nu'ʉ to'o i yą n'da ra nde hingam fądi, hønt'a Oją

da zä din yąui, nɛ hinga gue'ʉ yʉ ją'i i
yąhʉ. Nguetho njongui øde 'bɛ'a im ma.
Nɛ masque rá Hogandąhi Oją di bɛ̨nbi, pɛ
nt'ągui thoho. 3 Pɛ nu'ʉ to'o dim pøngahyą
nangue ra nde ngue'a mfądi, i xih yʉ́
mija̧'ihʉ, nɛ da zä di japi din te yʉ́ mbʉi,
nɛ di zɛrpa yʉ́ mbʉi, nɛ ɛ̨mmɛ di un ran
johya yʉ́ mbʉi. 4 Pɛ nu'ʉ to'o i yą n'da
ra nde ngue hingam fądi, masque di zɛsɛ
rá mbʉi, pɛ nu'ʉ to dim pøngahyą, gä di
zɛ'ʉ yʉ́ mi'yɛ̨c'yɛihʉ. 5 Nɛ dín ndehmagä
gätho ahʉ gan yąhʉ 'dahma 'dan'yo yʉ
nde. Pɛ ɛ̨mmɛ man'da dín nde ahʉ gätho
gui mamhbʉ rám hma Oją nangue ra nde
ngue mfądi. Nguetho man'da xʉn ho a,
xinda gue'bʉ gan yąhʉ mi'da yʉ nde gue
n'dan'yo hinda høn'bʉ da zä gui mamhbʉ
'bɛ'a nam bøn'a gá mamhbʉ, nɛ gätho din
te yʉ́ mbʉi yʉ 'yɛ̨c'yɛi bʉya. 6 Jannangue'a
ma zi cu'ahʉ, xi'bʉ hønt'ʉ yʉ nde hingam
fądi gam mangä 'bʉ dá mbagä bʉ, 'bɛ'a
ním fäts'i ga øt'ahʉ 'bʉ. Pɛ man'da xʉn ho
'bʉ ga xän'nahʉ rám hman Oją nangue ma
ndesɛhʉ, nɛ ga 'da ahʉ n'da ran 'yomfɛ̨ni
hin guí pąhmbʉ, nɛ ga xän'nahʉ 'bɛ'a bi
'yurcä Oją. 7 Nɛ gam bɛ̨mhbʉ 'bɛ'a i øt' yʉm
'bixt'i nɛ yʉ 'bida. Nu'ʉ hingui ja yʉ́ te pɛ i
yą. Pɛ nu'bʉ hingui pømanho a im ma, ya
hingam fądi 'bɛ'a ní 'bɛi a bʉya, nguetho
'da nan gɛ̨tho. 8 Nɛ ngutho n'da ra thʉxi
bʉ ja ra sʉi, da ma xʉn ho a ra 'bɛi ngue
dín tunh yʉ dofʉi. Pɛ nu'bʉ hin da mba
m'bixt'i xʉn ho, njon da bądi 'bɛ'a nam
bøni, nɛ njon din sä da mba ra tuhni. 9 Nɛ
ngutho ahʉ 'bʉ hin guí yąhʉ n'da ra nde
nt'øde xʉn ho, hague dán zä da fądi 'bɛ'a
guím mamhbʉ. 10 Nɛ masque ɛ̨mmɛ xʉn
ngu yʉ nde i ja ua ja ra ximhäi, nɛ gätho
xʉn ho 'bʉ 'bo'o i pądi 'bɛ'a nam bøni. 11 Pɛ
nugä, nu'bʉ hin dí pą a ra nde ní ts'oqui,
ya xcá øt'be tengu'bʉ n'da an 'danni ma
hnini'be, nɛ hingui sä dam pą'be. 12 Nu'a guí
ndehʉ ɛ̨mmɛ din ja ni ts'ɛdihʉ nangue rá
Hogandąhi Oją, pɛ dami 'yäfʉ 'bɛ'a ní ts'ɛdi
da zä dín te yʉ́ mbʉi gätho yʉ 'yɛ̨c'yɛi guí
'bʉhmbʉ. 13 Nu'bʉ n'da ra ją'i din yą man'da
ra nde hingam fądi, pɛ da 'yäp rá ts'ɛdi Oją
da zä da ma 'bɛ'a nam bøni. 14 Nu'bʉ dí yą'be
Oją nangue man'da ra nde n'dan'yo, go i yą
rá Hogandąhi Oją i o ma mbʉi, pɛ hin dí
thocpa ran 'yomfɛ̨ni ʉ mi'da 'bʉpʉ, ngue
'bɛ'a nam bøn'a dí ma. 15 'Bɛ'a xʉn ho ga
øt'e. Pɛ nde'bʉ dan yą'be Oją nangue rá
Hogandąhi, pɛ i jatho ga japi da bą ʉ mi'da
'bʉpʉ ngue 'bɛ'a nam bøni. Nɛ ngutho 'bʉ
dan tuh yʉ thuhu, ga ɛ̨spa Oją nangue rá
Hogandąhi, pɛ guexta'a i jatho ga bɛ̨ni 'bɛ'a
nam bøni, nɛ ga japi da bɛ̨n'ʉ mi'da bʉya.
16 Nguetho nu'bʉ guí ɛ̨spahʉ Oją nangue
n'da ra nde hingam fądi, nɛ madague'bʉ
di bɛ̨n'nahʉ rá Hogandąhi Oją, pɛ nu'ʉ 'da
hin da zä gui comhbʉ a ram hma 'bɛ'a gní
'yɛ̨spahʉ Oją, nguetho hingui pądi 'bɛ'a
nam bøn'a guí mamhbʉ. 17 Nɛ madague'bʉ
majuąni guídí unhdʉ ra jamadi Oją gue'bʉ
n'dan'yo ra nde guí yąhʉ, pɛ hin guídí
zɛrpahʉ yʉ́ mbʉi ni mija̧'ihʉ, ngue nɛ'ʉ
dí un ra jamadi Oją. 18 Jamadi Oją nguetho
man'da i sä dan yągä yʉ nde hingam fądi
xinda gue ahʉ. 19 Pɛ nu bʉ ja yʉm pɛti,
madague'bʉ hønt'i cʉt'a thoho yʉm hma
ga ma gue'ʉ nt'øde xʉn ho, pɛ man'da xʉn
ho, xinda gue'bʉ ga ɛ̨na ga mam bʉ 'dɛt'a
mahuąhi yʉm hma gue'ʉ hingam fądi 'bɛ'a
nam bøni. Nguetho dín nde ga xänba yʉ
cu. 20 Ma zi cu ahʉ, o guí øthʉ tengu'bʉ gyʉ́
t'ʉhni ahʉ, pɛ damín 'yomfɛ̨nihʉ xʉn ho
'bɛ'a man'da xʉn ho gui 'yøthʉ bʉ ja nim
pɛtihʉ. Nguetho gyʉ dąją'ihʉ, madague'bʉ
i t'ɛ̨n'ahʉ gyʉ 'uɛrehʉ ngue'a hin guí nde
gui 'yøthʉ yʉ ts'oqui. 21 Bi 'yɛ̨m bʉ ja rá
t'ohni Oją: “Madague'bʉ dá japi bá ɛ̨h yʉ
'damhnini ngue 'dan'yo bʉ na yą, ngue
da zo ʉ 'bʉcua, pɛ ngutho him bi 'yʉrpa
ra güɛnda a dám mangä ʉ,” bi' yɛ̨n Oją.
22 Janangue'a ga pąhmbʉ n'da ra hmɛpya
'bʉ 'bo'o din yą man'da ra nde n'dan'yo, i
uh rá ts'ɛdi Oją, hndepe da 'yɛ̨c'yɛi ʉ hingui
nde da 'yɛ̨c'yɛi. Nɛ hinga gue'ʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛi i
pa nt'ørpe yʉ hmɛpya. Pɛ nu ra ts'ɛdi ngue
da man rám hman Oją nangue yʉ́ ndesɛ ʉ,
xʉn ho ngue'a da xänbi gätho yʉ 'yɛ̨c'yɛi,
nɛ hin nangue'ʉ ɛ̨mmɛ xʉm mɛ yʉ́ mbʉi,
hingui nde da 'yɛ̨c'yɛi. 23 Pɛ xi'bʉ bim pɛti
gätho yʉ 'yɛ̨c'yɛi nɛ gätho 'dahma 'dan'yo
yʉ nde i yą, nɛ da zøm bʉ 'da ngue hing
yʉ 'yɛ̨c'yɛi, o gue'ʉ hinga na pądi xʉn ho.
Ha hin guím bɛ̨mhbʉ ngue da 'yɛ̨n'ahʉ guí
jąthʉ. 24 Pɛ nu'bʉ gätho guí mamhbʉ rám
hma Oją ngue ra nde mfądi, nɛ da yʉrpʉ 'da
hing yʉ 'yɛ̨c'yɛi o gue'ʉ hinga na pądi xʉn
ho. Nɛ da bąsɛ bʉya ngue ja yʉ́ ts'oqui, nɛ
da bądi 'bɛ'a i ja yʉ́ mbʉi zɛhɛ 'bʉ bi 'yø'a
guí mamhbʉ. 25 Nɛ nu'a nt'ągui bʉ mbo

yʉ́ mbʉi da japi di nɛqui xʉn ho. Nɛ din
dąnyahmu nɛ da 'yäp rá punbi Oją bʉya.
Nɛ da 'yɛ̨na: “Majuąni maha guí 'bʉhmbʉ
Oją,” da 'yɛ̨m bʉya.

Da t'øt'e xʉn ho a ram pɛti

26 Nuya, ma zi cu ahʉ, dín nde ga xi ahʉ
'bɛ'a man'da xʉn ho gui 'yøthʉ 'bʉ guídím
pɛtihʉ. Pɛ nde'bʉ 'bɛ guim bɛ̨mhbʉ 'bɛ'a
dín te yʉ́ mbʉi gätho yʉ 'yɛ̨c'yɛi, nɛ da zä
gan tuhmbʉ n'da ra thuhu guín nde gan
tuhmbʉ bʉya, o gue n'da ram hma guín
nde gan xänbatehʉ, o gue n'da ram hma
bi bɛ̨n'nahʉ Oją ngue gui mamhbʉ, o n'da
ram hma guí nde gui mamhbʉ n'da ra nde
hingam fądi 'bɛ'a nam bøni, pɛ gue'bʉ di
'bʉi to'o da man a 'bɛ'a nam bøni ngue
hingam fądi. 27 Pɛ nu'bʉ guí yąhʉ man'da
ra nde n'dan'yo, hønt'ʉ yonją'i din yą, nɛ
nu'bʉ xʉn ngu, hyunją'i. Nɛ hinga n'dat'a
ra ora din yą gätho. Nubʉya i jatho dim
'bʉ'a n'da da ma 'bɛ'a nam bøn a bi hma.
28 Pɛ nu'bʉ njongui 'bʉpʉ n'da i pądi da ma
'bɛ'a nam bøn'a bi hma, man'da xʉn ho 'bʉ
nte da mam bʉ ja nim pɛtihʉ. Da zä din yą,
pɛ n'danni din yąsɛui Oją. 29 Ximangutho ʉ
i man rám hman Oją nangue ra nde mfądi,
din yą yoho o hyu. Nɛ nu'ʉ to'o bin t'un ra
ts'ɛdi da bądi 'bɛ'a nam bøn'a ram hma, da
mam 'bʉ hingui ho, ua gue'bʉ xʉn ho. 30 Nɛ
nu'bʉ i hupʉ n'da bi bɛ̨nba Oją da ma 'bɛ'a
im bɛ̨ni da ma, pɛ 'bɛ di jua a i yą bʉ, nɛ
gui jafʉ din yą a man'da bʉya. 31 Janangue'a
da xøt'a gan yąhʉ 'dahmi 'datho, nɛ gätho
ahʉ to'o gätho di bɛ̨nba Oją din yą. Nubʉya
tengu 'bʉ gán niyąbahʉ yʉ cu nangue yʉ́
mbʉi nɛ gätho da hyą yʉ ts'ɛdi yʉ́ mbʉi
bʉya. 32 Nu'ʉ to i man rám hman Oją i jatho
da zą̨mzɛhɛ rá mbʉi zɛhɛ, madague'bʉ Oją
bi bɛ̨nbi din yą, pɛ jatho da dø'mi ts'ʉ,
'bɛ din yą a man'da. 33 Nguetho nde Oją
da ts'änni 'bɛ'a gätho din ja bʉ, nɛ hinga
'da ni thąs thoho 'bɛ'a gätho i øt' Oją. Nɛ
in jabʉ i t'øt'e hønbʉ go hapʉ i ja yʉ́m
pɛti ma mi'yɛ̨c'yɛihʉ. 34 Nɛ nu yʉ xisu
hingui sä din yą bʉ ja yʉ dąmpɛti, nguetho
hin'yʉ yʉ́n t'ɛ̨di din yą ʉ, nɛ i jatho da
'yø'a 'bɛ'a da sifi, nɛ hin dim 'bɛt'o, tengu
i mam bʉ ja rá t'ohni Oją. 35 Nɛ nu'bʉ in
nde da 'yänni 'bɛ'a nam bøn a hmam bʉ,
i jatho da 'yän'na rá ndø bʉ ja rá ngusɛ,
nguetho hin di nɛcmanho 'bʉ i yą n'da ra
xisu bʉ ja ram pɛti. 36 Ha guím bɛ̨mhbʉ gá
dʉmzɛhɛhʉ rá 'bɛfi Oją, ngue guí ɛ̨mhbʉ da
zä gui sänzɛhɛhʉ 'bɛ'a gui 'yøthʉ. Uague
guím bɛ̨mhbʉ høn'adahʉ gá hyąmhbʉ a
ram hma. 37 Pɛ nu'bʉ majuąni bi 'da ahʉ rá
ts'ɛdi Oją gui mamhbʉ rám hma, o gue'bʉ
majuąni bin 'da ahʉ nin 'yomfɛ̨nihʉ nangue
rá Hogandąhi Oją, nu'bʉ, jatho gui 'yøthʉ
a dá ot'ahʉ 'bʉ, nguetho rá manda ra Hmu
a. 38 Nɛ nu'bʉ 'bo'o hingui nde da 'yø'a dá
ot'ahʉ, pɛ hingui sä gui 'yʉrpahʉ ra güɛnda
a. 39 Janangue'a ma zi cu ahʉ, man'da ɛ̨mmɛ
gui hyumbi gui mamhbʉ rám hman Oją
nangue ra nde mfądi. Pɛ hin gui hɛcpahʉ
to'o in nde din yą man'da ra nde. 40 Pɛ
gan 'yomfɛ̨nihʉ xʉn ho, nɛ 'darpʉ dí mba
gui 'yøthʉ, nɛ hinga 'da dí thąs thoho 'bɛ'a
gätho gui 'yøthʉ.

15

Bi ndants' mahøn'a ra Cristo

1 Nuya ma zi cu'ahʉ, dín nde ga xi ahʉ
mahøn'a ran ho ma'da'yo, tengu dá xi
ahʉ mam 'bɛt'o. Nɛ gue'a ram hma gá
hyąmhbʉ, nɛ gue'a gním 'bähmbʉ xʉn ho a.
2 Nɛ guet'a ram hman a gní yąn ni tehʉ a 'bʉ
guidí thoqui gui tɛn thohohʉ a dá xi ahʉ. Pɛ
nu'bʉ hin'na, säti tho guí ɛ̨mhbʉ guí øthʉ
'bʉ. 3 Nɛ dá ja ahʉ gá pąhmbʉ a ram hma bin
'dacä ngue man'da jats'ɛdi tho ga pąhmbʉ.
Ngue dá xän'nahʉ bi du ra Cristo, bi hoga
ma ts'oquihʉ, tengu thoho mán t'o't'i bʉ
ja rá t'ohni Oją. 4 Bi t'ägui, nɛ bi xox Oją
'bʉ ná hyupa, tengu thoho mí mam bʉ ja
rá t'ohni Oją. 5 Nɛ nu'bʉ mi dąmbɛ̨ni ra
Cristo, m'bɛt'o bin 'yusɛ bʉ 'bʉh ra Pedro,
nɛ m'bɛjua bʉya bi nu mi'da yʉ́ xädi. 6 Nɛ
m'bɛjua bʉya xø 'bexque bi nɛqui bʉ 'darpʉ
mídím pɛti cʉt'a ciɛnto yʉ cu. Nɛ ɛ̨mmɛ
xʉn ngu i 'bʉtho ʉ ya, madague'bʉ xʉn du ʉ
'da. 7 Nɛ m'bɛjua bi nu ra Jacobo, nɛ m'bɛjua
mahøn'a bi nu gätho ʉ yʉ́ 'bäihʉ. 8 Pɛ rán
zɛgui thoho nɛcä bi zä dá nugä ra Cristo
bʉ 'yu. Nɛ ɛ̨mmɛ xʉn hɛ̨i bʉ dá ɛ̨c'yɛigä a
ram 'bʉi ma'da'yo, tengu'bʉ n'da ra 'uɛre
hingui sä dim 'bʉi, nɛ ɛ̨mmɛ din ʉnbi. 9 Nɛ
him man zä'be ngue xtá t'ɛ̨ngä ma 'bäi'be ra
Cristo, nɛ man'da ts'ʉtho dadí mu'be xinda
gue'ʉ mi'da yʉ́ 'bäihʉ, nguetho ɛ̨mmɛ dá
ʉnbä ʉ yʉ́ 'yɛ̨c'yɛi Oją. 10 Pɛ nu Oją rá mate
zɛhɛ bi jaqui tengu dín jagä ya. Nɛ hinga
säti thoho rá mate Oją bi 'yørque, nguetho
ɛ̨mmɛ dá humbi xinda gue gätho mi'da yʉ́

'bäihʉ ra Cristo. Pɛ hinga guecä dá øt' ra
'bɛfi, nɛ gue'a rá mate zɛhɛ Oją bi zɛqui dá
øt'e. 11 Madague'bʉ guecä o gue'ʉ mi'da bi
xän'nahʉ, pɛ n'dat'a ram hma dí mamhbe
ngue bi du ra Cristo nangue ma ts'oquihʉ,
nɛ bi xox Oją 'bʉ mi du. Nɛ gue'a ram hma
gá 'yęc'yɛihʉ a.

Da xox Oją ʉ xʉn du

12 Pɛ xi a ram hma dí mamhbʉ, ngue bi
dąmbęni ra Cristo 'bʉ mí du, pɛ hanja gní
'yęmhbʉ 'da ahʉ bʉya, ngue hingui sä da
dąmbęni ʉ xʉn du. 13 Nu'bʉ hin da dąmbęni
ʉ xʉn du, pɛ xinga gue'a ra Cristo xtán
dąmbęni 'bʉ, nɛ guexta'a ya xʉn du a ya 'bʉ.
14 Nɛ nu'bʉ hin xtán dąmbęni a ra Cristo,
hin'yʉ rá ts'ɛdi a ram hma dí mamhbʉ 'bʉ,
nɛ ndetho guí 'yohʉ bʉ 'bʉ. 15 Nɛ nu'bʉ
ngubʉ guím bęmhbʉ ngue hingui sä da
dąmbęni ʉ xʉn du, guí nubɛthąni gahe 'bʉ
ngue dí mamhbe bi xox Oją a ra Cristo 'bʉ
mi du. 16 Nu'bʉ hingui sä da dąmbęni n'da
ra du, pɛ xínga gue a ra Cristo xtán zä xtán
dąmbęni 'bʉ. 17 Nɛ nu'bʉ guexta'a ra du
a ra Cristo, säti thoho guí ęc'yɛihʉ a 'bʉ,
nɛ guexta'a him mahoqui ni ts'oquihʉ 'bʉ.
18 Nɛ nu'bʉ ngubʉ guím bęmhbʉ, pɛ nɛ'ʉ yʉ
'yęc'yɛi xʉn du bʉ ja rá 'yɛ ra Cristo, nɛ má
zä dim 'bɛpʉ 'bʉ Oją 'bʉ, gue'bʉ ya má zä
bim 'bɛ a ra Cristo 'bʉ mí du. 19 Pɛ nu'bʉ
høntya dí nuhʉ ran ho nangue ra Cristo,
ha hin guím bęmhbʉ ga nuhʉ man'da ran
ho 'bʉ dá tuhʉ 'bʉ. Pɛ huçhigahʉ 'bʉ nte
ga nuhʉ, xinda gue'ʉ gä mi'da yʉ ją'i ngue
nte mbęni da nu. 20 Pɛ majuąni maha bi
dąmbęni ra Cristo 'bʉ mí du. Nɛ tengu'bʉ
rá mbʉdi n'da ra thą bi sopʉ ja n'da ra
huąhi, nɛ gue'a nam bøni ngue da xox Oją
ʉ to'o gätho i 'bʉhmi ra Cristo. 21 Tengu
thoho 'bʉ mí dʉmp' ran dąte ua ja ra ximhäi
n'da ran 'yohʉ, ngue ra Adán, nɛ ngutho a
man'da ran 'yohʉ ngue ra Cristo, bi dʉ'mi
ngue da ndants' mahøn'a yʉ du. 22 Nɛ tengu
tho ʉ gätho bi xąnd ra Adán, gätho i tu, pɛ
nu gätho di xąnd ra Cristo, gätho da mba
nsots'i. 23 Pɛ hinga gätho n'dat'a ra ora da
mba nsots'i, nguetho rá mbʉdi a ra Cristo,
nɛ nu'bʉ bá ęh ra Cristo, gätho ʉ xʉ huahni
da mba nsots'i m'bɛjua. 24 Nɛ nubʉya, ba ęh
rá pa ran zɛgui. Nguetho nu'a ra Cristo xí
dąpi 'bɛ'a gätho má ts'ɛdi, ngue yʉ́n sʉihʉ
Oją, nɛ gätho to'o i hąsɛ yʉ́n t'ędi, nɛ to'o
di manda zɛhɛ, ngue'ʉ yʉ ją'i nɛ'ʉ yʉ zįthu.
Nɛ nu'bʉ ya bi dąha, di un'na Oją rá Ta rá
ts'ɛdi mahøn'a. 25 Nguetho nu ra Cristo, im
Hmuts'ʉt'abi ya, nɛ gue'bʉ go bi dąha di
'bɛrpa yʉ́ ts'ɛdi ʉ gätho yʉ́n sʉihʉ. 26 Nɛ
nu'a ran dąte ran zɛgui thoho da dąpi, nɛ
má zä dim 'bɛ a bʉya. 27 Tengu bi mam bʉ ja
rá t'ohni Oją, di japi da dąh ra Cristo 'bɛ'a
gätho má ts'ɛdi i ja. Pɛ njon da bęni nɛ'a
Oją rá Ta da dąpi, nguetho guesɛ bi un rá
ts'ɛdi ra Cristo a. 28 Nɛ nu'bʉ gätho bi dą
a ra Cristo ʉ 'bɛ'a gä ní ts'ɛdi i ja, nɛ nu'a
ra Cristo bʉya, ngue rá Ts'ʉnt'ʉ Oją, nɛ din
däsɛ bʉ 'bʉ Oją rá Ta. Nguetho m'bɛt'o xí
un rá ts'ɛdi. Nubʉya da hønsɛ Oją din ja rá
ts'ɛdi bʉya. 29 Nɛ man'da guí øthʉ guídín
xixyąhʉ nangue'ʉ xʉn du. Pɛ hanja gní
'yęmhbʉ him mam 'bʉ ʉ xʉn du bʉya. 30 Nɛ
hanja hin dí su man dątehe, gätho ʉ yʉ pa
dí 'bʉhmbe ua thą, gue'bʉ xcá pąhmbe hin
ga ndanshe mahøn'a. 31 Nɛ majuąni thocpa
thoho dadím pom'be ran dąte. Nɛ gue'a dí
xi ahʉ a ngue'a dín nde ahʉ gui pąhmbʉ
'bɛ'a dí øt'ä. Nguetho çmmɛ dí numanho
ahʉ, ma zi cu ahʉ, ngue n'dat'a ma Hmuhʉ
ra Jesucristo dí ęc'yɛihʉ. 32 Nɛ dá hät'i xʉn
ngu yʉn ʉnbi, nɛ xi ʉ yʉ zate dán tunhdä'be
ua Éfeso, ngubʉ i ęmb yʉ ją'i. Pɛ 'bɛ'a ní
mba a dá øt'ä 'bʉ hin da dąmbęni ʉ xʉn
du. Pɛ nu'bʉ hin ga ndanshʉ mahøn'a,
mbähä dan sihmɛhʉ ya nɛ dam minhdʉ,
nguetho má zä ga tuhʉ nixudi mani. 33 O
guídín hyɛhmbʉ da thä ahʉ gui tɛnhdʉ
yʉ́m hman ʉ 'da yʉ hyäte, janangue'a hin
gui 'bɛhmbʉ yʉ hogan t'øt'e. 34 Pɛ damin
'yomfęnihʉ xʉn ho gui pąhmbʉ nda'a ram
hma gue majuąni, nɛ gui 'yɛshʉ yʉ ts'oqui
bʉya. Nguetho guí 'bʉhmbʉ 'da hinga ná
pąhmbʉ xʉn ho Oją. Nɛ guehna dí xi ahʉ
na, janangue'a gui pɛs' ni sähʉ.

Hague din ja 'bʉ bi dąmbęni ʉ xʉn du

35 Uague guím bęmhbʉ 'da ahʉ gui 'yän-
gahʉ: "'Bɛ'a di ja 'bʉ bi dąmbęni ʉ xʉn
du, nɛ 'bɛ'a ní ngøc'yɛi din ja mahøn'a."
36 Pɛ n'da rán t'änni yʉ 'yąmbʉi a. Ha hin
guí nuhʉ 'bɛ'a di ja n'da ra hmudä 'bʉ
pa nthuhu ngue i 'ya rá xi nɛ ja da bøx'a
rá mbʉi bʉya. 37 Nɛ hønt'a go má hmudä
guí tuhmbʉ, hinga guexta'a rá ndä 'bʉ bi
bøts'e. Nguetho gue'a rá ndä gá tuhmbʉ, nɛ
ra paxi bʉ dán go 'bʉ bi bøts'e. 38 Nɛ hønt'a
go nda'a má hmudä da thuhu, gätho yʉ́ xisɛ

'bʉ bin ja, tengu bi zänba Oją a. 39 Nɛ hinga
'da'angu ma ngøc'yɛihʉ yʉ fani o gue yʉ
doja o yʉ huą. 40 Nɛ in jabʉ 'bɛ'a gätho i ja bʉ
mahęts'i nɛ 'bɛ'a gätho i ja ua ja ra ximhäi,
nu'ʉ bí ja bʉ mahęts'i, n'dan'yo thoho nán
ho xinda gue'ʉ ja ua ja ra häi. 41 Nu'a rán
nɛqui ra hyadi nɛ ra ząna nɛ yʉ sø gätho
'dahma 'dan'yo. Nɛ hinga 'da'angu ʉ yʉ sø,
'dahma 'dan'yo bʉ ni nɛqui. 42 Nɛ ngutho
nangue'bʉ bi dąmbęni yʉ du, nɛ nu'bʉ bi
t'ä a ra ngøc'yɛi, da 'ya nguetho nts'änbi
da 'ya a. Pɛ nu'bʉ bi dąmbęni bʉya nɛ hin
njąm'bʉ da du mahøn'a. 43 Nu'a bi t'ägui
hingui ho, pɛ nu'a da bøts'e ęmmɛ xʉn ho
a. Nu'bʉ mi t'ägui hin'yʉ rá ts'ɛdi, pɛ nu'bʉ
mí bøts'e, man'da ęmmɛ bin ja rá ts'ɛdi.
44 Nu'a ra ngø 'bʉ mi t'ägui, nts'änni hønt'ua
ja ra ximhäi dim 'bʉi. Pɛ nu'bʉ bi bøts'e,
nts'änni dim 'bʉpʉ mahęts'i bʉya. Nɛ guí
pąhmbʉ i ja ma ją'ihʉ nangue ra ximhäi, pɛ
man'da i jatho gui pąhmbʉ ngue nɛ'a din
ja ma ją'ihʉ nangue rá Hogandąhi Oją. 45 Nɛ
gue'a in ja a tengu mán t'o't'i bʉ ja rá t'ohni
Oją, gue ná n'da ra Adán bi ts'änni bin ją'i
ua ja ra ximhäi. Pɛ nu'a ná yoho gue'a di
un ra temaząi ngue njąm'bʉ da guadi, gue'a
ra Cristo a. 46 Nɛ m'bɛt'o dám 'bʉhmbʉ
nangue ma ngøc'yɛihʉ ngue hønt'ua ja ra
ximhäi dim 'bʉi. Nɛ m'bɛjua bʉya dam
'bʉhmbʉ nangue ra ngøc'yɛi ngue nts'änni
dim 'bʉpʉ mahęts'i. 47 Nɛ nu rá mbʉdi ran
'yohʉ nt'øt'e nangue ra häi. Nu a ná yoho
gue'a bí 'yęh mahęts'i, ma Hmuhʉ ra Cristo
a. 48 Nɛ ngutho ma ngøc'yɛihʉ ua ja ra häi,
tengu tho a ran 'yohʉ ngue bi t'øt'e nangue
ra häi. Pɛ nu ma ngøc'yɛihʉ m'bɛjua din
ja tengu thoho rá ngøc'yɛi a ma Hmuhʉ
ra Cristo, nu'a ran 'yohʉ bí 'yęh mahęts'i
a. 49 Nɛ tengu thoho bʉ dá nɛquihʉ nangue
ra Adán nt'øt'e ra häi, nɛ ngutho bʉ dá
nɛquihʉ mahøn'a nangue'a ra mɛngu bʉ
mahęts'i. 50 Nɛ dín nde ga xi ahʉ mahøn'a,
ma zi cu ahʉ, ngue nu'a man ngøhʉ nɛ
ma jihʉ i jajʉ ya, hingui sä da gonhui rá
ts'ɛdi Oją mahęts'i a. Nguetho nu'a hingui
hät'i, hingui sä 'darpʉ da 'bɛs'ui a da hyät'i
høn'bʉ go njąm'bʉ. 51 Pɛ dín nde ahʉ gui
pąhmbʉ a him mam fądi, ngue hinga gätho
ga tuhʉ ngue dyʉ́ 'yęc'yɛihʉ, pɛ gätho da
mba ma pärquigahʉ ma ngøc'yɛihʉ. 52 Nɛ
xøgue n'dan c'uęrpadätho da 'yørcahʉ 'bʉ
bin yą ra thʉxi, 'bʉ rán zɛgui ra pa. Nɛ nu'bʉ
bin yą ra thʉxi, 'bex da ndants'i gätho ʉ yʉ
'yęc'yɛi xʉn du, nɛ din ja yʉ́ ngø him man zä
din ts'oni. Nɛ'ʉ xí du, nɛ'ʉ hin ní du, gätho
da mba ma pädi. 53 Nɛ nu ma ngøc'yɛihʉ dí
hehʉ ya hin da hyät'i, janangue'a da mba
mahoqui ngue da hyät'i maząi bʉya. Nɛ i
ja rán dąte a ma ngøc'yɛihʉ ya, pɛgue din
jajʉ a njąm'bʉ da du. 54 Nɛ nu'bʉ bin ja
ma ngøc'yɛihʉ ngue njąm'bʉ da du, ya bi
ją'ts'a bi man rá t'ohni Oją bʉya, bi 'yęna:
"Pɛ nu'bʉ dám 'bʉhmbʉ mahøn'a, gue'a
dí guah ran dąte a, nguetho ya bi thąpi."
55 "Hague grán dąte, hapʉ i ja ni ts'ɛdi ya
ngue gui hyoje. 'Bɛ'a gá ja ya thą, nɛ ya
guí ęna xquí tąje." 56 Nɛ nu yʉ́n t'ędi Oją nɛ
gue'ʉ nám fądi ja ma ts'oquihʉ. Nɛ nu'a ma
ts'oquihʉ bʉya, gue'a ní zä di ʉngahʉ ran
dąte a. 57 Pɛ jamadi gahʉ Oją, nguetho bi
jajʉ dá tąfʉ ran dąte nangue'a ma Hmuhʉ
ra Jesucristo. 58 Janangue'a, ma zi cu ahʉ,
damín ząmhbʉ bʉ xʉn ho nɛ hin hapʉ
gui 'uehmbʉ bʉ. Nɛ gui hyumbi man'da
man'da gam pɛhmbʉ nangue rá 'bɛfi ra
Hmu, nguetho guí pąhmbʉ hinga säti thoho
a, xinda gue'bʉ hin ga ndanshʉ mahøn'a.

16

Nthąqui yʉ mbɛti da 'bäx yʉ cu

1 Nɛ nuya dín nde ga xi ahʉ 'bɛ'a gui
'yøthʉ nangue ra mbɛti guídí pɛthʉ, ngue
nu'a rám fäts'i ma mi'yęc'yɛihʉ. Damí
'yøthʉ tengu thoho dá xicä ʉ 'bʉpʉ ja yʉm
pɛti bʉ Galacia. 2 Ngue gätho 'bʉ domingo,
n'da ngu n'da ahʉ gui hyąjʉ ts'ʉ a hangu
xquí tąhmbʉ nhyąto 'bʉ nhyąto, gui pɛshʉ.
Nɛ nu'bʉ dá søngä bʉ, ya di jabʉ, nɛ hinga
ja gui pɛthʉ bʉya. 3 Nɛ nu'bʉ dá søngä
bʉ, ga pɛhndä bʉ Jerusalén ʉ yʉn 'yohʉ
ngue gá huanhdʉ. Nɛ ga un ra søcuą da
gąts'i nangue ran zɛngua, nɛ da hyąx'a xquí
pɛthʉ bʉya. 4 Nɛ 'bɛ dán 'yomfęni 'bʉ da zä
'nɛqui ga mba, ya 'darpʉ dá mbähmbe bʉya.

Bi ma da bøn na 'yo ra Pablo

5 Nɛ nu'bʉ dá mba na 'yo, i jatho 'bɛ
ba søngä bʉ Macedonia, nɛ ja ga thocä bʉ
Corinto bʉya. 6 Nɛ xømhma thoho dam
'bʉhmbʉ bʉ 'da yʉ pa, uague dam 'bʉhmbʉ
bʉ gätho dám bøn yʉ pa xʉ sɛ. Nɛ nubʉya
xømhma thoho da zä gui zɛjʉ ts'ʉ 'bʉ di
nɛqui to'o da 'yurca ra 'yu hapʉ gätho
dan 'yo m'bɛjua. 7 Pɛ hin dín ndegä ngue
xø ga thotho bʉ guí 'bʉhmbʉ, pɛ dín nde

dam 'bʉpʉ 'da yʉ pa, 'bʉ gue'a da nde ma
Hmuhʉ a. 8 'Bɛ dam 'bʉcä ua ja ra hnini
Éfeso man yozna, ja ga mba bʉ. 9 Nguetho
ɣmmɛ hndeque ga man rám hman Oją ua,
madague'bʉ xʉn ngu man sʉi'be 'bʉcua.
Pɛ ɣmmɛ i te rá 'bɛfi Oją ua, jannangue'a
him 'bexque sä ga mba n'dihi. 10 Nɛ nu'bʉ
da zøm bʉ a ra Timoteo, dami simanhohʉ,
janangue'a nte da bɣni. Nguetho dim pɛfi
nangue rá 'bɛfi ma Hmuhʉ a, tengu tho-
hogä. 11 Pɛ jatho gätho ahʉ gui numansuhʉ
a ra Timoteo. Nɛ nu'bʉ bá ɣcua, dami fäxhʉ
ngue da zømanho ua. Nguetho dí tøn'ua a,
nɛ ɣmmɛ dín nde ga nu mahøn'a, nɛ'ʉ gätho
mi'da. 12 Nɛ ɣmmɛ dá xicä ma cuhʉ ra Apolo
xtá mbähä 'da yʉ cu 'bʉcua, ngue da nu ahʉ.
Pɛ him bi nde bi mba ya. Pɛ xømhma thoho
m'bɛjua da mba bʉ 'bʉ bi zä da mba.

Yʉ́n zɛgui ran zɛngua

13 Nɛ jant'a thoho gui 'yøthʉ tengu'bʉ
gan äthąhʉ, ngue gan ząmhbʉ bʉ ja ni
t'ɣc'yɛihʉ. Dami hyuthʉ ran zambʉi, din
ja ni ts'ɛdihʉ xʉn ho. 14 Nɛ 'bɛ'a gätho guí
øthʉ, pɛ dami 'yøthʉ nangue ran huɣcate.
15 Nɛ nuya ma zi cu ahʉ, guí pąhmbʉ ngue
gätho ja a yʉ́n jahʉ ra Estéfano, mbʉdi yʉ
'yɣc'yɛi bʉ ra häi Acaya, nɛ ɣmmɛ hønt'a
im bɣni ngue da mbäx yʉ́ mi'yɣc'yɛihʉ ʉ.
16 Janangue'a dín nde ahʉ ɣmmɛ gui numan-
suhʉ a ra Estéfano, ngue'a gui 'yøthʉ a da
man a. Pɛ nɛ'ʉ mi'da i 'bʉpʉ, ngue 'da'angu
i øthʉ a ra Estéfano, ngue'a hin din sʉi, nɛ
humbi da 'yøt' ra 'bɛfi xʉn ho, nɛ'ʉ gui nu-
mansuhʉ ʉ. 17 Nɛ ɣmmɛ dadí johyagä, ngue
nu'a mí hɣmbä 'bɛ'a guí øthʉ, pɛ ya dí pącä
ya, nguetho bi zøcua a ra Estéfano, nɛ ra
Fortunato, nɛ'a ra Acaico. 18 Janangue ɣmmɛ
bi xah ma mbʉi. Nɛ ahʉ bi xah ni mbʉihʉ
ya, nangue'a ram hma gá 'yängahʉ gue'a
hin gmí pąhmbʉ. Nɛ dami numanhohʉ ʉ
yʉ ją'i tengu ʉ. 19 Nu yʉ cu i 'bʉcua ra häi
Asia, gätho i pɛn'nahʉ ran zɛngua. Nu ra
Aquila nɛ ra Priscila rá xisu, nɛ gätho ʉ
dim pɛti bʉ ja rá ngu, nɛ gätho i pɛn'nahʉ
ran zɛngua nangue rá thuhu ma Hmuhʉ.
20 Dami hyąnbahʉ yʉ́n zɛngua gätho yʉ cu
i 'bʉcua. Damin zɛngua zɛhɛhʉ n'da ngu
n'da ahʉ ngue 'da gdín huɣctahʉ. 21 Pɛ nugä
dra Pablogä ga ozɛhɛgä n'da ran zɛngua dí
pɛn'nahʉ nangue ma 'yɛsɛgä. 22 Nu'bʉ i 'bʉ
a n'da ngue him majuąni i numanho a ma
Hmuhʉ ra Jesucristo, nɛ hin te rán jaui Oją
a 'bʉ, nɛ da zänba ran ʉnbi a. Nɛ mi ts'ʉtho
ba ɣh ma Hmuhʉ da 'yøt' ran juąnbi a. 23 Nɛ
nuya da mbäx ahʉ rá mate ma Hmuhʉ ra
Jesucristo. 24 Nɛ ɣmmɛ dadí huɣc'ahʉ gätho
ahʉ nangue 'darpʉ dí 'bʉhmbʉ ra Cristo
Jesús. Nɛ hønt'a dí xi ahʉ ya.

2 CORINTIOS
Ná yoho ra søcuą bi 'yorba ra Pablo ʉ yʉ 'yęc'yɛi bʉ ja ra dąhnini Corinto

Ran zɛngua

1 Nugä drá Pablogä, nɛ nangue rá pähä
Oją ma 'bäigä'be a ra Jesucristo. Dín
'yogä'be ma cuhʉ ra Timoteo. Nɛ dí
pɛn'nahʉ bʉ ra søcuą gyʉ 'yęc'yɛihʉ ngue
dim pɛti bʉ ja rán ngu Oją bʉ ja ra hnini
Corinto, nɛ gätho yʉ 'yęc'yɛi i 'bʉpʉ ja ra
xɛqui Acaya. 2 Nɛ nu'a Oją ma Tahʉ nɛ ra
Jesucristo ma Hmuhʉ di 'da ahʉ rá mate a,
nɛ da hyut'a ni mbʉihʉ.

Yʉ́n ʉnbi ra Pablo

3 Jamadi Oją rá Ta ma Hmuhʉ ra Jesu-
cristo, nguetho i ja rá yembʉi nanguejʉ. Nɛ
guesɛ Oją thocua thoho i hurca ma mbʉihʉ.
4 Nu'a Oją i hurca ma mbʉihʉ nangue gätho
yʉn ʉnbi dín nuhʉ. Janangue'a da zä
ga hurpahʉ yʉ́ mbʉi 'da to'o in nu ran
ʉnbi, tengu tho bʉ í hyurcahʉ ma mbʉihʉ
Oją. 5 Nu'bʉ dí comhbʉ yʉ́n ʉnbi ra Cristo,
nu'a di zɛrca ma mbʉihʉ, go din thɛui ran
ʉnbi dín nuhʉ. 6 Nɛ nangue ran ʉnbi dín
nugä'be, gue'a dín te ni t'ęc'yɛihʉ, nɛ di
zɛt'a ni mbʉihʉ a. Nɛ nu'bʉ di zɛrca ma
mbʉi'be Oją, nɛ ahʉ di zɛt'a ni mbʉihʉ.
Nguetho nu'bʉ guím bęmhbʉ a ran ʉnbi dín
nu'be, sä gui hyäthʉ nɛ hin gan xømbʉihʉ
ran ʉnbi guín nuhʉ, tengu thohogä'be.
7 Hin ts'ʉ dadí 'yon ma mbʉi'be nangue ni
t'ęc'yɛihʉ. Nɛ dí pą'be ngue guí comhbʉ
man ʉnbi'be. Ngutho Oją da hyurca ma
mbʉihʉ. 8 Nugä'be dín nde ahʉ, ma cu
ahʉ, gui pąhmbʉ ngue dán nu'be ran ʉnbi
bʉ ja ra häi Asia. Nɛ hin'yʉ ma ts'ɛdi'be
ngue xcá häzɛhɛ'be, nguetho ęmmɛ ts'ɛdi
ran ʉnbi dá nu'be, nɛ mi ts'ʉtho xcá tu'be
bʉ. 9 Majuąni ɛ maguepʉ xcá tu'be, pɛ
gätho ʉ bin ja n'damhma sä ga pą'be ngue
hin'yʉ ma ts'ɛdi zɛhɛ'be, pɛ ga tøm'be 'bɛ'a
da 'yøt' Oją, ngue man'da xʉn ndoho rá
ts'ɛdi ngue da xox'ʉ xʉn du. 10 Nu'a Oją
bi yąngä'be bʉ ja ran dąte ngue ęmmɛ
nts'utho, nɛ dí pą'be ngue Oją da yąngä'be
mahøn'a. Nɛ dí ęc'yɛi'be nɛ dí tøm'be ngue
thocuą thoho da yąngä'be Oją. 11 Nɛ nu
ahʉ sä gui zɛc'be ts'ʉ 'bʉ guín yąhʉ Oją
nanguecä'be, nɛ m'bɛjua bʉya da zä gätho
ahʉ n'dat'a ga xihmbʉ jamadi Oją nangue
'bɛ'a bi 'yørca'be.

Ra Pablo bi ma hanja him bi mba n'dihi bʉ ja ra hnini Corinto

12 I hu ma mbʉi'be nguetho di bęnga ma
mbʉi'be ngue xʉn ho 'bɛ'a dí øt'be ua ja
ra ximhäi, nɛ xʉn ho 'bɛ'a dí øt'be nangue
ahʉ. Nɛ hin nangue man 'yomfęnisɛ'be, pɛ
Oją i fäxca'be ngue dí øt'be ran ho. 13 Dín
nde ahʉ gui pąhmbʉ xʉn ho 'bɛ'a dí øt'be,
tengu dí ot'ahʉ ya. 14 Nɛ madague'bʉ hin
guí pąhmbʉ gätho ya dí xi'ahʉ, pɛ nu'bʉ
bi zøn ra pa ba ęh ra Hmu Jesús, gan jo-
hyahʉ nangue a ram hma dí ot'ahʉ. Nɛ
ngutho ga'be da hyu ma mbʉi'be nangue
ahʉ. 15 Majuąni min ndegä xcá mba bʉ, nɛ
nu'bʉ xcá mba bʉ, mi sä nyondị xcá hut'a
ni mbʉihʉ. 16 Mim bęngä ngue xcá thocä
bʉ guí 'bʉhmbʉ, gan nu ahʉ ts'ʉ nu'bʉ
má mbagä bʉ ja ra häi Macedonia, nɛ dím
bęngä ga thopʉ mahøn'a 'bʉ dá pøngä ua
ja ra häi Macedonia. Nɛ nu'bʉ dá mba bʉ,
dím bęngä ngue gui fäxcä bʉ ja ra 'yu Judea.
17 Pɛ hingui yoho man 'yomfęnigä, tengu guí
ęnjʉ dí øt'ä 'bʉ him má thocä bʉ. Hin dí
øt'ä tengu øt'i 'da ʉ yʉn 'yohʉ ngue yoho
im bęni. 18 Nɛ majuąni dá bęngä xcá mba bʉ
'bʉ má xi ahʉ. Nɛ i pą Oją majuąni dí xi ahʉ.
19 Nugä nɛ ra Timoteo nɛ ra Silvano ya dá
xi ahe nangue ra Cristo Jesús, rá Ts'ʉnt'ʉ
Oją. Nɛ nu'a ra Cristo hin di pä a im bęni,
pɛ hønt'a majuąni im man a. 20 Nɛ gue'a
ra Cristo ní ją'ts'i 'bɛ'a gätho i sän Oją da
'yøt'e, nɛ nangue bi hogahʉ ra Cristo dí
pąhmbʉ di 'dajʉ rá mate Oją 'bʉ dí äfʉ, nɛ
gue'a ná ęspahʉ Oją a. 21 Guet'a Oją bi 'dajʉ
ra ts'ɛdi ngue thocua thoho ga tɛnhdʉ ra
Cristo, nɛ n'da ngu n'dajʉ bi 'dajʉ ra 'bɛfi.
22 Nɛ guet'a Oją bi 'yøt'e yʉ́ mbɛti gahʉ a,
nɛ bi 'dajʉ rá Hogandąhi mbo ma mbʉihʉ,
guepʉ na fądi majuąni di 'dajʉ 'bɛ'a gätho
man'da. 23 Majuąni a dí xi ahʉ ngue hanja
hin dá thocä bʉ guí 'bʉhmbʉ. Nu'bʉ xcá
søngä bʉ a ra pa dá xi ahʉ, xcá dąmhyą
ahʉ ts'ʉ 'bʉ, nguetho hinga nadí hojʉ 'bɛ'a
guí øthʉ. Nɛ ndetho ęmmɛ xcá ʉn'na ni
mbʉihʉ 'bɛ'a xcá xi ahʉ. Nɛ dí pądi majuąni
a dí xi ahʉ ya, nɛ dí xi Oją di 'dac ran ʉnbi
'bʉ him majuąni a dím ma. 24 Pɛ dín nde
ahʉ da hyu ni mbʉihʉ, nɛ hin da du ni

mbʉihʉ 'bɛ'a ga xi ahʉ. Nɛ gue'a dín nde ga øt'ahʉ 'bʉ dá mbagä bʉ. Pɛ hin'yʉ man'da sä ga xi ahʉ gui 'yçc'yɛihʉ, nguetho i jua'a guí çc'yɛihʉ ngue guí pąhmbʉ majuąni ra Cristo.

2

1 Janangue'a dá çnsɛgä, nu'bʉ dá mba bʉ mahøn'a, hin ga 'da ahʉ ra dumbʉi mahøn'a. 2 Nguetho nu'bʉ guím bçndumbʉihʉ, hingui sä gui 'dajʉ ran johya 'bʉ. Nɛ hønsɛ ahʉ sä gui 'dajʉ ran johya, pɛ hingui sä 'bʉ i tu ni mbʉihʉ. 3 Janangue'a dá ot'ahʉ ra søcuą nguetho dín nde ngue gan 'yomfçnihʉ ts'ʉ, nɛ sä gui hojʉ 'bɛ'a gnám 'bʉhmbʉ. Nɛ nu'bʉ dá mbagä bʉ, ya xquí hojʉ a 'bɛ'a man'da gnám 'bʉhmbʉ, nɛ sä gui 'dajʉ ran johya bʉya nɛ hin din ja'ahʉ ra dumbʉi. Nguetho dí çnsɛgä ngue n'dat'a dím bçmhbʉ, nu'bʉ dín johyagä nɛ ahʉ ja nin johyahʉ. 4 Nɛ çmmɛ mi tu ma mbʉi nu'bʉ má ot'ahʉ ra søcuą, nɛ çmmɛ dán zoni, nguetho hin dín nde gui ʉ't' ni mbʉihʉ nangue 'bɛ'a dá ot'ahʉ, pɛ dín nde gui pąhmbʉ ngue çmmɛ dadí huçc ahʉ.

Da mba ma punbi to'o bi 'yøt' ran ts'o

5 Hinga hønsɛgä pɛ gätho ahʉ i ja ahʉ ra dumbʉi nangue 'bɛ'a bi 'yøt' ran 'yohʉ ngue bi zin rá hømbe. 6 Pɛ dí çna xøt'a ya ran ʉnbi gá unhdʉ a ran 'yohʉ. 7 Nɛ nuya nde'bʉ gui punbahʉ rá ts'oqui, nɛ gui hyurpahʉ rá mbʉi. Nguetho nu'bʉ hin gui hyurpahʉ rá mbʉi, man'da din ja ra dumbʉi ngue njąm'bʉ sä din hogui. 8 Nuya dí ä ahʉ ra mate ngue gui 'yuthʉ xʉn ho nin huçcatehʉ a ran 'yohʉ. 9 Nugä dá ot'ahʉ nguetho dín nde ga pą 'bʉ guí øthʉ tengu dí xi ahʉ, uague hin'na. 10 Nu'bʉ guí punbahʉ n'da ni miją'ihʉ, nɛcä ga punba a. Nɛ nu'bʉ guí punbahʉ 'bɛ'a bi 'yøt'a n'da, nɛ dí punbä a nangue rán t'çdi ra Cristo. 11 Nguetho hin dín ndegä da dąjʉ ra zịthu nangue 'bɛ'a dí øthʉ. Dí pąhmbʉ 'bɛ'a nde da 'yøt'a ra zịthu nguetho in nde da hyäjʉ.

Him bin säya a ní bçm bʉ Corinto ra Pablo

12 Nu'bʉ má søngä bʉ ja ra hnini Troas, Oją ya xí xocua yʉ́ mbʉi yʉ ją'i bʉ. Nɛ hingui hçi dá mangä bʉ rán ho ma'da'yo ra Cristo nguetho yʉ ją'i min nde da 'yøde. 13 Pɛ hin dán johyagä, nguetho hin dá tịngä bʉ ma cuhʉ ra Tito. Ngue xtá xiqui 'bɛ'a guí øthʉ bʉ. Jananjabʉ dá socä yʉ ją'i bʉ Troas nɛ dá mbagä bʉ ja ra häi Macedonia, ja dá tịngä bʉ a ra Tito.

Nangue ra Cristo sä ga tąfʉ ra zịthu

14 Pɛ jamadi Oją, nangue dín 'yohʉ ra Cristo di jajʉ ga tąfʉ ra zịthu bɛ'a gätho dí øthʉ. Nɛ hønbʉ go hapʉ dím mam'be ran ho ma'da'yo, Oją di japi da tho a, tengu tho 'bʉ n'da ra 'yçthi i tux ran dąhi i yʉmanho. 15 Nɛ nangue dín 'yohʉ ra Cristo, Oją in numanhojʉ, tengu ra 'yçthi i yʉmanho bʉ nam bçn Oją. Nugä'be dím mam'be ra Cristo Jesús bʉ 'bʉi gätho yʉ ją'i, gue'ʉ i ja yʉ́ temaząi, nɛ ʉ di 'bɛh ra temaząi. 16 Nu a ram hma dím mam'be, da zänba ran ʉnbi a 'bʉ hingui nde da hyąn a n'da, pɛ nu ʉ to'o i çc'yɛi 'bɛ'a dím mam'be, di un ra te a. Pɛ to'o maha da hyät'i da'yøt' na. 17 Hønt'ʉ tengu gä'be ngue n'dat'a Oją dím bçmhbe, nɛ dyʉm 'bɛhnigä'be Oją, nɛ dyʉ́ 'yçhɛ gä'be ra Cristo, nɛ nu a Oją in nuc'be. Nɛ nugä'be hin dí øt'be tengu øt'ʉ 'da xʉn ngu ngue in nde da dąsɛ nangue rá 'bɛfi Oją i øt'e.

3

Rán hoqui Oją ma'da'yo

1 Ha guí çmhbʉ dí ozɛhɛ ma certificado'be 'bʉ dí xi ahʉ 'bɛ'a dí øt'be. Ha jatho din ja ma certificado'be ngue da xi ahʉ xʉn ho dí øt'be tengu i cą yʉ hyäte xänbate guí 'bʉhmbʉ bʉ. O ha guí çmhbʉ jatho gui 'yørca'be n'da tengu guí ørpa ʉ 'da. 2 Pɛ go guesɛ ahʉ ma certificado ahʉ nguetho nu'bʉ 'bo'o ngue bi bą'a gním 'bʉhmbʉ, da bądi 'bɛ'a ma hoga'bɛfi dá øt'ä bʉ 'bʉ mám 'bʉhmbʉ bʉ. 3 Nɛ nu ʉ yʉ ją'i ngue hingui çc'yɛi da nu ahʉ, tengu 'bʉ bi nu n'da ra søcuą nangue rám hman Oją. Pɛ hinga gue ra søcuą nt'o't'i ra tinta o gue nt'o't'i bʉ ja ra do ngue da nu ʉ, pɛ gue'a bi 'yo't'a ra Cristo bʉ ni mbʉihʉ nangue rá Hogandąhi Oją 'bʉ má xän'nahʉ. 4 Da zä ngubʉ ga xi ahʉ ngue xʉn ho ra 'bɛfi dí øt'a'be, nguetho i fäxca'be Oją nangue dín 'yohʉ ra Cristo. 5 Nɛ hin nangue man hosɛ'be da zä ga øt'be ran ho, pɛ hønsɛ Oją di 'dac'be ra ts'ɛdi ga øt'be 'bɛ'a dí øt'be. 6 Nu Oją bi 'dac'be 'bɛ'a ga hom'be ngue i juadi xʉn ho, ngue da zä ga xi'be yʉ ją'i rán hoqui Oją ma'da'yo. Nu ran hoqui hinga 'da'anguui i mammi yʉn t'çdi nt'o't'i maya'bʉ. Nguetho nu'a

ran ho ma'da'yo i xijʉ di 'dajʉ ra temazại
a rá Hogandạhi Ojạ. Pɛ nu yʉn t'ẹdi i xijʉ
tengu 'bʉ ma yạpatehʉ, ngue'a hin dí hät'i
ga øzɛhɛhʉ a ran ho im mam bʉ. 7 Pɛ nu'bʉ
rá mbʉdi bin t'un yʉn t'ẹdi, pɛ min 'youi a
rá nuịxte Ojạ, nguetho ẹmmɛ madi yoxni rá
hmi ra Moisés 'bʉ madín t'un yʉ do nt'o't'i
yʉn t'ẹdi, janangue'a hingui sä ʉ yʉ jạ'i da
hyẹrpa rá hmi. M'bɛjua bʉya bim 'bɛ a
rá nuịxte mi ja bʉ rá hmi. Pɛ madague'a
in 'youi ra nuịxte ʉ yʉn t'ẹdi 'bʉ ja min
t'uni, pɛ din yạpate nɛ ran ʉnbi. 8 Nu yʉn
t'ẹdi min 'youi rá nuịxte Ojạ nɛ bi man a
ran dạte. Pɛ ẹmmɛ xʉn ngu man'da rá
nuịxte Ojạ in 'youi rá 'bɛfi rá Hogandạhi
Ojạ. 9 N'youi rá nuịxte Ojạ yʉ́n t'ẹdi ngue din
yạpate, pɛ ẹmmɛ man'da xʉn ngu rá nuịxte
Ojạ din 'youi ran ho ma'da'yo ngue im man
Ojạ di hogahʉ. 10 Nuya bim 'bɛh rá ts'ɛdi
ʉ yʉn t'ẹdi, nguetho ẹmmɛ man'da i ja rá
ts'ɛdi ran ho ma'da'yo. 11 Nu yʉn t'ẹdi min
'youi ra nuịxte, pɛ nts'änni 'da yʉ patho da
hyät'i, nɛ bi thogui. Pɛ nuya ẹmmɛ xʉn
ngu ra nuịxte in 'youi a ran ho ma'da'yo,
nɛ njạm'bʉ da guadi. 12 Dí pạhmbʉ ngue
njạm'bʉ dim 'bɛh rá ts'ɛdi a ran hoqui
ma'da'yo ngue bi 'yøt' Ojạ. Janangue'a sä
ga huthʉ nzạmbʉi gam mamhbʉ ran ho
ma'da'yo. 13 Nɛ nu'bʉ dím mamhbʉ ran
ho ma'da'yo, hin dí øthʉ tengu mi øt' ra
Moisés maya'bʉ, ngue bi gop rá hmi ra
'bø't'e, ndepe hin da nu yʉ jạ'i israel gue'bʉ
xtím 'bɛ a rá nuịxte. 14 Pɛ nu yʉ jạ'i him
mi pạ ʉ ngue dim 'bɛ ʉ yʉ́ nuịxte yʉn
t'ẹdi nɛ guexta'a yʉ pa ya, nu'bʉ in nu ra
søcuạ guepʉ nt'o't'i yʉn t'ẹdi rán hoqui
Ojạ maya'bʉ, hingui sä da bạdi. Nguetho
tengu 'bʉ i ja n'da ra 'bø't'e bʉ ja rá hmi
da gop rá dä. Nɛ hønt'a ra Cristo sä di
'uecpa a. 15 Guexta'a yʉ́ mbʉi ʉ 'da i 'bʉhya,
nu'bʉ in nde da dɛn yʉ́n t'ẹdi ra Moisés nɛ
nu'bʉ im ma, hingui sä da bạdi 'bɛ'a nam
bøn ʉ, nguetho njot'i tho yʉ́ mbʉi. 16 Pɛ
nu'bʉ di päh rán 'yomfẹni n'da nangue a ra
Cristo nɛ di däp rá mbʉi a, din ja ran nɛqui
rá mbʉi 'bʉ. 17 Nu'a ra Cristo, 'da anguui
rá Hogandạhi. Nɛ nu'bʉ i 'bʉpʉ mbo ma
mbʉihʉ, nɛ gue'a í thøgahʉ bʉ ja ra 'bɛxui
nɛ ran ʉnbi. 18 Nɛ hingan jo'mi ma mbʉihʉ
tengu 'bʉ dí hanthʉ xʉn ho a rá nuịxte ra
Cristo. Nɛ tengu n'da ra hyẹdä di nɛqui
bʉ to'o da hyandi, nɛ ngutho gahʉ man'da
man'da di nɛqui gahʉ rá nuịxte ra Cristo
dí hanthʉ, nɛ gue'a ní 'yørcahʉ a ngue ga
cohmbʉ tengu a.

4

1 Nu rá mate zɛhɛ Ojạ ngue bi 'dac'be ra
'bɛfi, janangue'a hingui cuent ma mbʉi'be
nangue ra 'bɛfi dí øt'be. 2 Zại hin di thoc
man 'yomfẹnisɛ'be nangue rá 'bɛfi Ojạ, nɛ
hin dí häte'be 'bʉ dím mam'be rám hman
Ojạ tengu i øt'ʉ 'da. Pɛ dím mam'be ngue
majuạni a rám hman Ojạ, nɛ gätho yʉ jạ'i sä
da bạdi ngue dí 'yo'be xʉn ho bʉ ja rá hmi
Ojạ. 3 Hønt'ʉ ngue ní mba bʉ ja ran ʉnbi
hingui pạdi 'bɛ'a nam bøn a dím mam'be
ngue ran ho ma'da'yo. 4 Nguetho nu ra
zịthu t'ẹmbi ojạ ua ja ra ximhäi i ja ya di
xädäba yʉ́ mbʉi ʉ i tɛnni, hin di japi ngue da
nu nuịxte a rán ho ma'da'yo ra Cristo, ngue
xtí yorpʉ 'bʉi. Pɛ nu'a ra Cristo gue'a ní fạ
Ojạ a, nɛ 'da anguui rá ts'ɛdi. 5 Pɛ nugä'be
hin dím mam'be a dí hnumanhoc'be, pɛ
dím mam'be ngue gue'a ra Cristo Jesús ra
Hmu a. Nɛ dí øt'be ni 'yẹhɛ ga'be, nguetho
ẹmmɛ dín numanho'be ra Jesús. 6 Nu Ojạ rá
mbʉdi bi manda din ja ran nɛqui bʉ mi ja
ra 'bɛxui, guet'a Ojạ bi yorbʉ ja ma mbʉihʉ.
Nɛ nangue ran nɛqui i jajʉ bʉ ma mbʉihʉ,
sä ga pạhmbʉ rá nuịxte Ojạ. Nguetho ra
Jesucristo bi jajʉ dá pạhmbʉ rá nuịxte Ojạ.

*Nám 'bʉ*hmbʉ a ngue dí pạhmbʉ a ma-
juạni

7 Ojạ bi 'dajʉ rá ts'ɛdi mbo ma mbʉihʉ,
tengu n'da ra jạhäi bi järpʉ a xʉn ngu di
muui. Tengu 'bʉ dyʉ ts'øehʉ din xɛn'a
n'dihi. Pɛ guepʉ na fạdi him ma ts'ɛdi
zɛhɛhʉ a ná ørpahʉ rá 'bɛfi Ojạ, pɛ guesɛ rá
ts'ɛdi a bi 'dajʉ. 8 Nguetho thocua thoho dín
nu'be yʉn ʉnbi, pɛ hingui tu ma mbʉi'be
nangue rá ts'ɛdi Ojạ dín 'yohe. Nɛ ja'bʉ
hin dí pạ'be 'bɛ'a dán go a dí øt'be, pɛ hin
dím mam'be ngue ga hɛh ma 'bɛfi'be. 9 I
'bʉh man sʉi'be pɛ hin dí 'yosɛ'be nguetho
'bʉh mam fäts'ihe ra Cristo, ja'bʉ in nu
ran ʉ ma jạ'i'be, pɛ hin dí tu'be. 10 Hønbʉ
go hapʉ ga mbɛ'be, dín nu'be ran ʉnbi,
nɛ sä xcá tu'be nangue rá 'bɛfi ra Jesús
dí øt'be, tengu tho 'bʉ mi du ra Jesús.
Pɛ nangue dí hät'be yʉn ʉnbi di nɛqui dí
'bʉhmbe ra Jesús, nɛ di jamansuc'be. 11 Nɛ
thocua thoho ẹna da thog'be nangue dí
øt'be rá 'bɛfi ra Jesús, pɛ gue'a ní nɛqui rá

ts'ɛdi ra Jesús dín 'yo'be a, ngue i fäxca'be,
nɛ hin'yʉ ma ts'ɛdi zɛhɛ'be. 12 Janangue'a
thocua thoho i thusca man dątehʉ, pɛ gue'a
man'da gním 'bʉhmbʉ Oją xʉn ho a. 13 Nu'a
n'da ran 'yohʉ bi ma maya'bʉ bʉ ja rá
t'ohni Oją: “Nugä dí ęc'yɛigä, janangue'a
dím mangä na,” bi 'yęna. Ngutho dí øt'ä'be
ya, dí ęc'yɛi'be, janangue'a dí mam'be a
dí ęc'yɛi'be. 14 Nɛ hin dí su'be, nguetho
dí pą'be madá thog'be, pɛ guet'a Oją ngue
bi xox'a ma Hmuhʉ ra Jesús 'bʉ mi du,
da xoxcä'be tengu bʉ í xox'a ra Jesús. Nɛ
ahʉ dan 'yohʉ 'bʉ dá sømhbʉ bʉ 'bʉ a
Oją. 15 Pɛ nu'ʉ 'bɛ'a gätho dín nu'be nangue
ahʉ, n'damhma man'da xtán ngu ahʉ guin
nuhʉ rá mate Oją, nɛ man'da xtán ngu ahʉ
gui 'yęmfʉ Oją, jamadi ni mate. Nɛ gue'a
man'da dí t'ęspa Oją a bʉya. 16 Janangue'a
hingui cuent ma mbʉi'be nangue a ma
'bɛfi'be, madague'bʉ man'da man'da in
theh rá ts'ɛdi ma ją'i'be. Pɛ Oją di un ra
ts'ɛdi ma mbʉi'be gätho yʉ pa. 17 Nu'ʉ yʉn
ʉnbi dín nuhʉ ua ja ra häi hingan ya'a ʉ, pɛ
gue'a man'da dá tįmhbʉ ran ho bʉ mahęts'i.
Ɛmmɛ man'da xʉn ngu ra nuįxte gan nuhʉ
bʉ, xinda gue ran ʉnbi dá nuhʉ ua ja ra
häi. 18 Hin dím bęmhbʉ gätho yʉn ʉnbi
dín nuhʉ ua ja ra ximhäi, nguetho da tho
ʉ. Pɛ man'da dím bęmhbʉ 'bɛ'a gätho hin
dín nuhʉ ya, nguetho nu'a din jagähʉ bʉ
mahęts'i hin da tho a.

5

1 Nɛ dí pąhmbʉ ngue ma ją'ihʉ tengu
n'da ra ngu ua ja ra ximhäi, hinga ya'a da
hyät'i. Nɛ nu'bʉ da yøt' ma ngu ua din
ja bʉ a man'da ma ngumhbʉ bʉ mahęts'i
ngue bi hyø Oją. Nɛ njąm'bʉ da gua a,
nguetho him bi hyøh yʉ ją'i. 2 Nɛ nujʉ dadín
xømbʉihʉ nangue ma ngøc'yęihʉ i jajʉ ya,
nɛ dín dømdahʉ di pärca ma ją'ihʉ, da gohi
ma'da'yo, ngue rán säui bʉ mahęts'i a. 3 Nu
Oją di japi ngue din ja ma ngøc'yęihʉ bʉ.
4 Pɛ nuya ngue dí 'bʉhmbʉ ua, nɛ in nu ran
ʉnbi ma ngøc'yɛihʉ nɛ dín xømbʉihʉ. Pɛ
hin nangue a dín nde ga tuhʉ n'dihi, pɛ
man'da dín ndehʉ a ma ją'ihʉ ma'da'yo,
ngue dím pärcahʉ ma ngøc'yęihʉ i ja ya.
5 Nu Oją bi zänni ngue di pärca ma ją'ihʉ,
nɛ bi 'dajʉ rá Hogandąhi ngue ra hmɛpya
majuąni din ja. 6 Nɛ dín dø'mate thohʉ yʉ
pa dí 'bʉhmbʉ ua. Nguetho dí pąhmbʉ nu
yʉ pa dí 'bʉhmbʉ ma ją'ihʉ i jajʉ ya, hin dí
'bʉhmbʉ ma Hmuhʉ ra Jesús bʉ ja rá ngu
bʉ mahęts'i. 7 Dí pąhmbʉ majuąni din ja ma
ngumhbʉ bʉ, nguetho dí ęc'yɛigähʉ Oją,
madague'bʉ hin dín nuhʉ. 8 Nɛ dín dø'mate
thohʉ ua, pɛ dí ęmhbʉ ngue man'da xʉn ho
ga sohmbʉ ua ma ngøc'yęihʉ, nɛ ga mbähä
bʉ bí 'bʉ a ma Hmuhʉ mahęts'i. 9 Pɛ man'da
hnɛhi thoho dín nde ga øthʉ 'bɛ'a in nde
ma Hmuhʉ, madague'a dí 'bʉhmbʉ ua ja
ra häi, uague dí 'bʉhmbʉ bʉ guepʉ bí 'bʉi.
10 Nguetho da zøn ra pa ngue gätho dyʉ
'yęc'yɛihʉ jatho dam 'bähmbʉ bʉ ja rá hmi
ra Cristo, n'da ngu n'dajʉ. 'Dahmi 'datho
ga hąmhbʉ 'bɛ'a yún thɛhʉ dá øthʉ ua ja ra
häi. Ga tąhmbʉ 'bʉ xʉn ho, ga 'bɛhmbʉ 'bʉ
hin ɛ ho.

Bi hogahʉ 'bɛ'a nán sʉhmbʉ Oją 'bʉ mí
du ra Cristo

11 Nɛ dí su ga øt'ä a hin da numanho
Oją, janangue'a dí humbi dí xifi 'bɛ'a dí
'yęc'yɛi Oją ʉ yʉ ją'i. Nugä'be Oją i pąc'be
xʉn ho 'bɛ'a majuąni dí øt'be, nɛ nu ahʉ
dín nde ngue gui pąc'be xʉn ho. 12 Hin
dín nde a'be guim bęmhbʉ ngue dím ma
nangue man hosɛ'be. Pɛ dín nde ngue guin
numanhoc'be, guepʉ da zä gui hɛcuahʉ yʉ
ją'i ngue i tɛn'ndʉ yʉn 'yohʉ din 'yęzɛhɛ,
pɛ nu'ʉ yú mbʉi ʉ him majuąni ʉ. 13 Pɛ dí
øt'be 'bɛ'a gätho da numanho Oją, nguetho
dín numanho'be Oją, madague'a im man yʉ
ją'i dí tontogä'be. Pɛ nu'a 'bɛ'a dí øt'ä'be
da bømanho nangue ahʉ. 14 Nangue rán
huęcate ra Cristo ná øt'be 'bɛ'a gätho dí
øt'be, nguetho dí pąhmbʉ ngue bi du bi nu
ran ʉnbi nangue gätho yʉ ją'i. Nɛ gue'a ní
zä dim pomhbʉ ran ʉnbi ʉ, tengu 'bʉ xtán
dusɛ ngue xtán guzɛhɛ yú ts'oqui. 15 Nɛ bi
du nɛ bi ndants' mahøn'a ngue nde di un
ra 'da'yote ʉ gätho yʉ ją'i. Janangue'a da
'yɛ'ts'a ní 'yøt' yú pähä zɛhɛ ʉ to da hyąn
ra 'da'yote, nɛ da 'yøt'e 'bɛ'a in numanho a.
16 Janangue'a nuya dá päh man 'yomfęnihʉ,
nɛ nuya hin ná numanhohʉ ma mija'ihʉ
'bɛ'a di ja, tengu mi øthʉ nu'bʉ him mi
ęc'yɛihʉ. Pɛ gam bęmhbʉ tengu bʉ nam
bęn Oją ʉ. Nɛ nu'bʉ him mi ęc'yɛigä,
dím bęni ngue nu ra Cristo n'da ran 'yohʉ
thoho tengugä, pɛ nuya hinguin ja bʉ dím
bęngä ya. 17 Nguetho gätho to'o in 'yohʉ
ra Cristo tengu 'bʉ ma'da'yo ʉ, nu yún
yon 'yomfęni zɛhɛ bi 'bɛ'ʉ, pɛ nuya gätho

bi gohi ma'da'yo. 18 Pɛ gätho bi 'yøzɛhɛ
Oją dám 'bʉhmbʉ ma'da'yo. Nguetho bi
hogahʉ 'bɛ'a madín sʉhmbʉ Oją 'bʉ mi
du ra Cristo. Nɛ nuya bi 'dajʉ ra 'bɛfi
ngue ga xihmbʉ yʉ ją'i 'bɛ'a dí zin a Oją
ʉ, nɛ da mba ma punbi yʉ́ ts'oqui ʉ gätho
i ɣc'yɛi. 19 Nguetho nu'a Oją min 'youi ra
Cristo nu'bʉ mi 'yøt'e 'bɛ'a dí hocpa yʉ́
mbʉi yʉ ją'i ja ra ximhäi. Nuya hin da
gʉcpa a rá muui ʉ yʉ́ ts'oqui gätho to'o
da 'yɣc'yɛi a. Nɛ bi 'dajʉ ra 'bɛfi ngue ga
xihmbʉ yʉ ją'i 'bɛpʉ dín yąmanhohʉ Oją
ʉ. 20 Nujʉ ma 'bäigähʉ ra Cristo, ɣmmɛ dí
hąh ma mbʉi dí xihmbʉ yʉ ją'i tengu tho
'bʉ xtá xisɛ Oją ʉ, ngue da 'yäpi di hocpa
yʉ́ mbʉi, nɛ din 'yohʉ xʉn ho Oją. 21 Nu'a ra
Cristo hin'yʉ rá ts'oqui, pɛ bi nu ran ʉnbi
nangue ma ts'oquihʉ tengu 'bʉ yʉ́ ts'oqui
zɛhɛ. Janangue'a da 'yɣmbi rán ho a rán
hosɛ ra Cristo to'o gätho da 'yɣc'yɛi 'bɛ'a í
du a.

6

1 Nɛsɛ a Oją dí comhbe rá 'bɛfi, nɛ
janangue'a gätho ma mbʉi'be dí xi ahʉ
ngue gui jamansuhʉ rá mate Oją. 2 Nguetho
Oją bi mam bʉ ja rá t'ohni: "Dá øcä ni
ndehʉ a ra pa gá zojʉ, nɛ dá øt'ahʉ ra mate.
Nɛ dá zɛ ahʉ ra pa dá yąn ahʉ," ɣn'a Oją.
Nuya yʉ pa ja bʉya Oją sä da 'yøt'ahʉ ran
ho, nuya nám pa ya Oją i sä di pø'ahʉ.
3 Nɛ dí honi xʉn ho 'bɛ'a gätho ga øt'be,
ngue hin di ʉ't' yʉ́ mbʉi 'da 'bɛ'a dí øt'be,
n'damhma njon di c'ąman'ʉ rá 'bɛfi Oją dí
øt'be. 4 Nɛ nangue 'bɛ'a dí øt'be dín nde ga
ut yʉ ją'i ngue majuąni yʉ́m 'bɛhniga'be ra
Cristo ua ja ra häi. Nɛ gätho dí øt'be xʉn
ho nɛ hin dín xømbʉi'be, madague'bʉ xʉn
ngu ran ʉnbi dín nu'be. Nɛ xʉn hɛi 'bɛ'a
nám 'bʉ'be, nɛ ja'bʉ hin dí pą'be 'bɛ'a ga
øt'be. 5 Nɛ xʉn ngu yʉ nidi i 'bɛnzaga'be,
nɛ dí ofädi'be, nɛ dín nu'be 'da yʉn 'yo'ts'i
'bʉ in cuɛ yʉ ją'i. Nɛ 'da yʉ pa ɣmmɛ
dí yä'be nangue ra 'bɛfi xʉn hɛi dí øt'be.
Nɛ dí äthą'be 'da ʉ yʉ xui, hin dí ą'be,
pɛ dí tømda'be 'bɛ'a din ja. Nɛ 'da yʉ pa
hin'yʉ ga si'be. 6 Pɛ n'datho ma mbʉi'be
tengu rán säui a majuąni, nɛ dá øt'be ran
ho nguetho dín 'yo'be rá Hogandąhi Oją.
Nɛ hin dadí xømbʉi'be nangue ma 'bɛfi'be,
pɛ dí utä'be yʉ ją'i ma yembʉi'be nɛ man
huçcate'be. 7 Nɛ dím mam'be a ram hma
majuąni, nguetho di zɛc'be Oją ga øt'be
rá 'bɛfi. Nɛ nangue ma hocją'i dí øt'ä'be,
hingui sä di yącpa'be yʉ ją'i. 8 Ja'bʉ i
hnumansuc'be, ja'bʉ hin'na, nu'ʉ 'da di
c'ąman'ʉc'be, nu'ʉ mi'da im ma xʉn ho dí
øt'be, nu'ʉ 'da im ma dí fɛhnigä'be. Pɛ
madague'a xʉn ngu 'bɛ'a man ʉ yʉ ją'i,
dím mam'be 'bɛ'a ngue majuąni. 9 'Bʉ i
'da ngue im ma ngue hingui pądi 'bɛ'a dí
øt'be, pɛ 'bʉ i 'da i pąc'be xʉn ho. Nɛ
n'dapa ngu n'dapa i husca man dąte'be, pɛ
guexta'a dí 'bʉ'be. Nɛ xʉn ngu yʉn ʉnbi
dín nu'be, pɛ hin dí tu'be. 10 Nɛ nu'bʉ dín
nu'be ra dumbʉi, 'bex di 'dac'be ran johya
ra Hmu mahęts'i. Nugä'be dí hyoya'be,
pɛ xʉn ngu ʉ dí jap'be da dịn a ran ho,
nguetho dí xicä'be 'bɛ'a di un'na Oją. Nɛ
hin'yʉ 'bɛ'a da zä gam mam'be ngue ma
mbɛti zɛhɛ'be, pɛ hin'yʉ 'bɛ'a dadí 'bɛ'be,
nguetho Oją di 'dac'be gätho dí hom'be.
11 Nu ahʉ ma amigo ahʉ guí 'bʉhmbʉ bʉ
ja ra hnini Corinto, ya dá xi ahʉ gätho
'bɛ'a dím bɛ̨ni, nguetho dadí huɣc'ahʉ ngue
gätho ma mbʉi. 12 Nugä'be majuąni dadí
huɣc ahʉ, pɛ nu ahʉ hin ɛ ja nin huçcate
nanguecä'be. 13 Pɛ dí xi ahʉ tengu tho 'bʉ
ma t'ʉhni ahʉ, dami xoc ni mbʉihʉ nɛ din
ja ahʉ ran huçcate nanguecä'be, tengu tho
dí øt'be nangue ahʉ.

Oją i 'bʉpʉ mbo ma mbʉihʉ

14 O guín 'yohʉ ʉ 'da ngue hingui ɣc'yɛi
Oją, nguetho nte yʉ́n jahʉ n'da ʉ øt' ran ts'o
'bʉ øt' ran ho n'da. Nɛ nte rán jaui ra 'bɛxui
a ran nɛqui. 15 Nɛ hin te rán jaui ra Cristo
a ra Satanás ngue ra zịthu, nɛ hinga 'dat'a
im bɛ̨mmi n'da ra 'yɣc'yɛi a hingui ɣc'yɛi.
16 Nɛ hin te rán jaui rá ngu Oją ʉ yʉ hmite,
nguetho ni mbʉihʉ rá ngu Oją ngue i 'bʉi
mazą̨i. Nɛ gue'a bi man Oją maya'bʉ: "Nugä
dam 'bʉpʉ mbo yʉ́ mbʉi, nɛ dan 'yohʉ, nɛ
nugä ga øt'e yʉ́ Ojągä ʉ, nɛ nu'ʉ ga øt'e ngue
ma t'ʉhnigä ʉ," bi 'yɣn Oją. 17 Janangue'a bi
'yɣn Oją: "Damí 'uehmbʉ bʉ, o guí tɛnhdʉ
ngue'ʉ hingui ɣc'yɛi, nɛ 'yo guí sähʉ 'bɛ'a
xʉn ts'o. Nɛ ga øt'e ngue ni Ojąjʉ, nɛ ga sin
ahʉ bʉya. 18 Nɛ ga øt'e ni Tajʉ nɛ nu ahʉ
ga øt'e ma ts'ʉnt'ʉ ahʉ nɛ ma t'ịxu ahʉ."
Gue'a bi man Oją ngue nujxte rá ts'ɛdi.

7

Bim päh yʉ́ mbʉi yʉ 'yɣc'yɛi

[1] Ma amigo ahʉ dadí huçc ahʉ, ya xʉn
ngu yʉn ho bi man Oją da 'yørcahʉ, pɛ
jatho ga 'uehmbʉ bʉ i ja 'bɛ'a gätho xʉn
ts'o. Nɛ ga 'uehmbʉ 'bɛ'a in nde di ts'on
ma ją'ihʉ, nɛ ma mbʉihʉ. Jatho ga homhbʉ
man'da man'da 'bɛ'a dí gua'a dán hojʉ,
ngue gan numansuhʉ Oją. [2] Nɛ nu ahʉ
guí 'bʉhmbʉ bʉ ja ra hnini Corinto, dami
bçnc'be nanguecä'be, nguetho xinga n'da
ahʉ bi nu ran ʉnbi 'bɛ'a dá øt'ahʉ, nɛ hin
te dá øt'ä'be ngue di ts'on'na ni mbʉihʉ,
nɛ xinga n'da ahʉ dá hä ahʉ ngue m'bɛjua
ga çn'ahʉ gui jurcahʉ. [3] Nuya hin dín nde
ngue ga dąmhyą ahʉ, nguetho ya dí xi ahʉ
ngue çmmɛ dadí huçc ahʉ, nɛ thocua thoho
dím bçn ahʉ, asta gue'bʉ ga tugä. [4] Nugä dí
çc'yɛi ngue guí øthʉ ran ho, nɛ gue'a ní hyu
ma mbʉi a. Nɛ nu ahʉ gadí 'dajʉ ran johya,
madague xʉn ngu yʉn ʉnbi dín nugä'be, pɛ
çmmɛ hu ma mbʉi ran johya. [5] Nu'bʉ má
søngä'be bʉ ja ra häi Macedonia, çmmɛ xʉn
hçi 'bɛ'a dá øt'be, nguetho hønbʉ go hapʉ
dá tho'be bi zʉc'be yʉ ją'i, nɛ xʉn hçi 'bɛ'a
nám 'bʉ'be nɛ mi ja ra mbidi ma mbʉi'be.
[6] Pɛ nu Oją nząi i hurpa yʉ́ mbʉi ʉ to'o i tu yʉ́
mbʉi, nɛ bi hyurca ma mbʉi'be 'bʉ mi zøm
bʉ ra Tito. [7] Bi hyurca ma mbʉi'be nangue
gá hyurpa rá mbʉi ra Tito 'bʉ gmí 'bʉhmbʉ
bʉ. Nu ra Tito bi xicä'be ngue çmmɛ bi
du ni mbʉihʉ nangue 'bɛ'a gá 'yøthʉ ngue
hingui ho. Nɛ bi xicä'be çmmɛ gmín ndehʉ
guin nujʉ. Nɛ nu'bʉ mi c'ąman'ʉgä 'da, nu
ahʉ bʉ gá yąnjʉ. Nɛ nangue guím bçnjʉ,
man'da i hu ma mbʉi. [8] Bi du ma mbʉigä 'da
yʉ pa nangue rá mbʉdi søcuą dá pɛn'nahʉ
bʉ, pɛ hin'na ya. Bi du ma mbʉi nangue
ra dumbʉi dá 'da ahʉ. [9] Nuya dadí johyagä,
hin nangue bi du ni mbʉihʉ, pɛ nangue gá
päh nin 'yomfçnihʉ 'bʉ mi du ni mbʉihʉ.
Nɛ nu Oją bi japi ngue bi bømanho 'bɛ'a dá
xi ahʉ. Nɛ nte man ʉnbi bi gohi 'bɛ'a dá
øt'a'be. [10] Nguetho nu'ʉ i hon Oją 'bʉ i tu
yʉ́ mbʉi, di japi di päh yʉ́ mbʉi nangue yʉ́
ts'oqui, ngue da yąni, nɛ da 'ue'a ra dumbʉi
bʉya. Pɛ nu'bʉ i tu yʉ́ mbʉi ngue hingui
pądi 'bɛ'a da 'yøt'e nɛ im bçn ra ximhäi, hin
di päh rá mbʉi 'bʉ, pɛ man'da di un ran
dąte bʉya. [11] Nu ni dumbʉihʉ bi 'da ahʉ
ran 'yomfçni xʉn ho nangue gá hyomhbʉ
Oją, nɛ çmmɛ gá hyumbi gá hojʉ 'bɛ'a bin
ja. Nɛ çmmɛ gá numan'ʉhʉ a ngue bi 'yøt'
ra ts'oqui, nɛ çmmɛ gá suhʉ 'bɛ'a bin ja.
Nɛ gá un ran ʉnbi to'o bi 'yøt' ran ts'o,
nɛ çmmɛ gán çhyahʉ gui 'yøthʉ ran ho.
Çmmɛ gmín ndehʉ xcá mbagä bʉ xcá zɛ
ahʉ. Nɛ ya gá 'yuhmbʉ bin ho a ra ts'oqui
gmín 'yohʉ. [12] Jananjabʉ gue'a dá ot'ahʉ
ra søcuą a, ngue hinga hønt'a ngue di hoc
rá mbʉi a ran 'yohʉ ngue bi 'yøt' ran ts'o,
xínga gue'a bi t'ørpa ran ts'o, pɛ nangue ma
søcuą dá ot'ahʉ, Oją bi zä bi 'yut'ahʉ ngue
majuąni guí tɛngahʉ. [13] Janangue'a çmmɛ
hu ma mbʉi'be. Nɛ man'da dadí johya'be
nu'bʉ mi xic'be ra Tito ngue gá hyurpa rá
mbʉi a nangue 'bɛ'a gá 'yøthʉ. [14] Nɛ dá
xih ra Tito, gue da t'ømanho a rám hma
bʉ guí 'bʉhmbʉ. Nɛ gue'a gá 'yørpahʉ, gá
'yømanho a ram hma bi xi ahʉ. Janangue'a
hin dí pɛ'ts' ma sägä nangue 'bɛ'a dá xifi,
pɛ çmmɛ i hu ma mbʉi. [15] Nguetho nu'bʉ
mí mba bʉ ra Tito, çmmɛ gá numansuhʉ,
nɛ çmmɛ gán çhyahʉ gá 'yøthʉ 'bɛ'a gätho
bi xi ahʉ. Janangue'a man'da bin ja rán
huçcate ra Tito nangue ahʉ bʉ. [16] Nɛ çmmɛ
hu ma mbʉi nguetho sä ga çc'yɛi ngue
majuąni guí øthʉ ran ho.

8

Yʉ́n t'unni yʉ 'yçc'yɛi

[1] Ma zʉ cu'ahʉ, dín nde ahʉ gui pąhmbʉ
'bɛ'a gätho bi 'yøt' rá mate Oją bʉ mbo yʉ́
mbʉi yʉ 'yçc'yɛi dim pɛti bʉ ja ra häi Mace-
donia. [2] Nu yʉ 'yçc'yɛi bʉ bi nu ran ʉnbi
nguetho yʉ hyoya thoho ʉ. Pɛ guemhma
çmmɛ i ja ran johya yʉ́ mbʉi, nɛ man'da
man'da di unda yʉn t'unni yʉ́ mi'yçc'yɛihʉ.
[3] Nugä dí hąxanjuąni ngue bi unni xʉn
ngu, madague'a hin'yʉ 'bɛ'a da gopʉ ja rá
ngusɛ, nɛ rá pähäzɛhɛ bi uni. [4] Nɛ bi 'yäc
ra mate ngue nɛ'ʉ da gom'ma ram fäts'i
din t'un'ndʉ yʉ hyoya 'yçc'yɛi bʉ ja ra häi
Judea. [5] Nɛ man'da xʉn ho bi 'yøt'e xinda
gue'a dá bçngä, nguetho m'bɛt'o thoho bi
hyon rá pähä Oją ngue di bçnbi 'bɛ'a da
'yøt'e, nɛ nubʉya bi xiqui ngue da mbäxqui
ga fäx ʉ yʉ cu. [6] Nu ra Tito rá mbʉdi bi
xi ahʉ nangue yʉn t'unni gui umhbʉ. Nɛ
dá xi'be ra Tito di jua'a di pɛti gätho nin
t'unnihʉ gá mamhbʉ gui umhbʉ, nangue
nin huçcatehʉ, ngue ra mate thoho. [7] Nu
ahʉ çmmɛ xʉn ngu yʉn ho guí øthʉ, nɛ i ja
ni t'çc'yɛihʉ xʉn ho, nɛ sä guím mamfʉ rám
hman Oją xʉn ho, nɛ çmmɛ guí pąhmbʉ xʉn
ho, nɛ çmmɛ guí çhya gui 'yøthʉ rá 'bɛfi

Oją, nɛ ja ahʉ nin huçcatehʉ nanguecä'be. Pɛ nuya xʉn ho 'bʉ gui umhbʉ xʉn ho nin t'unnihʉ, n'damhma hin te gui 'bɛhmbʉ nangue rá 'bɛfi Oją guí øthʉ. 8 Nugä drá Pablogä hin dín nde ga manda ahʉ 'bɛ'a guí øthʉ. Nuna 'bɛ'a bi 'yøt' yʉ cu bʉ ja ra häi Macedonia, n'da ra hmɛpya a. Nu'bʉ ngubʉ gui 'yøthʉ, da zä ga pącä ngue majuąni i ja ahʉ nin huçcatehʉ nangue yʉ 'yçc'yɛi. 9 Nguetho guí pąhmbʉ rá mate ma Hmuhʉ ra Jesucristo. Nu'a tengu 'bʉ ra mɛmbɛti a, pɛ bin hyoya nanguejʉ ngue bi nde din jajʉ xʉn ngu. 10 Nuya i ja a ga xi ahʉ 'bɛ'a dím bçngä. Xʉn ho 'bʉ gui juahmbʉ 'bɛ'a gá dʉmhbʉ má jɛya, nguetho çmmɛ gán çhyahʉ má jɛya gá un nin t'unnihʉ. 11 Nuya dami pɛthʉ nin t'unnihʉ, nɛ daman çhyahʉ ya, tengu 'bʉ rá mbʉdi gá bçmhbʉ, nɛ gui umhbʉ 'bɛ'a gätho sä gui umhbʉ. 12 Nu'bʉ ja a nde di un a n'da, Oją da numanho, 'bʉ gue'a rán thɛui 'bɛ'a pɛ'ts'a n'da a di uni. 13 Pɛ hin dí çna go din dąnhyçi ʉ 'da o dim mɛmbɛti ʉ 'da nangue a gá unhdʉ, nɛ nu ahʉ bʉya hin'yʉ 'bɛ'a gui hyomhbʉ. 14 Pɛ nu'a dí xi ahʉ, pɛ nuya xʉn ngu i ja ahʉ, xʉn ho 'bʉ gui unhdʉ ts'ʉ ʉ 'da hin'yʉ 'bɛ'a da hyoni. Nɛ nu'bʉ da zøn ra pa ngue hin'yʉ 'bɛ'a gui hyomhbʉ, nu'ʉ di zɛ ahʉ ʉ. Janangue'a gätho thocua thoho din ja 'bɛ'a da hyoni. 15 Nɛ gue'a mán t'o't'i bʉ ja rám hman Oją: "To'o di pɛti xʉn ngu, pɛ hin da bong thoho a da hyonsɛ, pɛ nɛ'ʉ di pɛti zʉ ts'ʉtho, hin te di 'bɛdi."

Ra Tito nɛ'ʉ in 'yohʉ

16 Dí çmfe jamadi Oją ngue bi 'dac mam fäts'i'be ra Tito, ngue nɛ'a çmmɛ im bçn ahʉ nɛ çmmɛ çhya nangue ahʉ. 17 Ngue nu ra Tito min nde da 'yøt'e 'bɛ'a dá xifi, nɛ'a mi ja rá pähä zɛhɛ da mba bʉ. 18 Nɛ da mbɛ ra Tito na man'da ra cu ngue dí pɛnhdä bʉ, nu'a im man rám hman Oją xʉn ho, nɛ gätho yʉ 'yçc'yɛi ngubʉ im ma nangue'a. 19 Ma mi'yçc'yɛihʉ bi huanhna ran 'yohʉ na, ngue dan 'yohe 'bʉ dá hąxhe ra mbɛti bʉ Judea. Nɛ gue'a ná uh man huçcatehe ngue dín nde ga fäx ma cuhʉ, nɛ dí nuįxte ra Hmu mahçts'i a. 20 Nugä'be dadí jamansu 'bɛ'a dí øt'be nangue yʉn t'unni xʉn ngu, nguetho hin dín nde din ja 'bɛ'a dí c'ąman'ʉc'be. Nɛ gue'a í than'ndʉ mi'da yʉ cu ngue ga mbähmbe 'bʉ dá hąxhe a ra mbɛti. 21 Nguetho dín nde ga øt'be gätho xʉn ho bʉ na nu Oją nɛpʉ na nu ma miją'i'be. 22 Nɛ ga pɛn'nahʉ bʉ man'da ra cu mahøn'a ngue da mbähä ra Tito. Nɛ nuna dí pąhmbe ngue ra 'yçc'yɛi xʉn ho na. Nɛhna çmmɛ çhya da 'yøt'e xʉn ho rá 'bɛfi Oją. Çmmɛ nde da mba bʉ da nu ahʉ, nguetho ya dá xihna nangue ni hogant'øt'ehʉ. 23 Nɛ nuna ra Tito, man 'yo'be nangue ma 'bɛfi dadí zɛ ahʉ. Nɛ nu'ʉ mi'da in 'yohʉ ra Tito, yʉ́m 'bɛhni ʉ yʉ 'yçc'yɛi dim pɛti ua. Nɛ da mbäx ahʉ nangue rá 'bɛfi Oją, gue'a dín nɛqui xʉn ho rá nuįxte ra Cristo bʉ guí 'bʉhmbʉ. 24 Nuya dami 'yørca'be ra mate gui simanhohʉ yʉn 'yohʉ, n'damhma gätho mi'da yʉ 'yçc'yɛi da bądi ngue majuąni i ja nin huçcatehʉ, tengu tho dím mangä ngue nząi i ja ahʉ ran huçcate.

9

Di pɛt yʉn t'unni nangue yʉ́ mi'yçc'yɛihʉ

1 Nugä hingui jatho ga xi ahʉ nangue gui zɛhmbʉ ni mi'yçc'yɛihʉ, nangue yʉn t'unni gui unhdʉ. 2 Nguetho dí pądi ngue çmmɛ i ja ahʉ ra pähä gui zɛhmbʉ ʉ. Nɛ ya dá xih yʉ ją'i ngue i 'bʉcua ja ra häi Macedonia 'bɛ'a guí øthʉ bʉ ja ra häi Acaya. Dá xihya ngue gán çhyahʉ gá pɛt nin t'unnihʉ má jɛya. Nɛ yʉ cu ua nde da dɛn'nahʉ 'bɛ'a guí øthʉ. 3 Nuya dí pɛn'nahʉ ya yʉ cu da mbäx ahʉ gui pɛthʉ nin t'unnihʉ jannangue'a di ja bʉ 'bʉ dá søngähe bʉ, nɛ din nɛqui ngue guín çhyahʉ gui fäxhʉ yʉ hyoya, tengu dá xih yʉ cu ua ngue guí øthʉ. 4 Nɛ nu'bʉ ga mbähmbe bʉ ʉ 'da yʉ mɛngu ua ja ra häi Macedonia, nɛ hin xquín çhyahʉ gui pɛt nin t'unnihʉ, ga pɛ'ts' ma sähʉ 'bʉ. Nguetho çmmɛ dí çc'yɛi guí øthʉ 'bɛ'a guím mamhbʉ. 5 Janangue'a dá xihya yʉ cu dim 'bɛt'o da mba bʉ, di zɛ ahʉ, n'damhma da zä gui pɛthʉ gätho nin t'unnihʉ, di jua a gá mamhbʉ. Nɛ nu'bʉ dá mbähmbe bʉ, ya xtí guadi xquí pɛt'ʉ gätho nin t'unnihʉ. Nɛ nu man 'yohe da bądi ngue gá umhbʉ nangue ni pähä zɛhɛhʉ, nɛ hin nangue dá xi ahʉ. 6 Dami bçmhbʉ ya, to'o i tu zʉ yoho yʉ hmudä, zʉ yoho da xoc'ʉ, pɛ to'o da duhu xʉn ngu, da xoqui xʉn ngu ʉ. Janangue'a mpähä thoho gui unhdʉ yʉ hyoya yʉn t'unni, nɛ nu Oją xʉn ngu ran

jąpi di 'da ahʉ bʉya. 7 N'da ngu n'da di
uni tengu im bęn rá mbʉi zɛhɛ di uni. O
gadí umhbʉ 'bʉ hin guín ndesɛ ni mbʉihʉ,
pɛ xinga gue'ʉ mi'da da xi ahʉ gui umhbʉ.
Nguetho Oją di huęc'ʉ to'o i ja ran johya
di uni. 8 Nu Oją sä di 'da ahʉ xʉn ngu,
janangue'a dí gua a gui hyonsɛhʉ, pɛ nɛ'a
thocua thoho gui unhdʉ to'o hin'yʉ 'bɛ'a
da hyoni. 9 Nt'o't'i bʉ ja rám hman Oją to'o
ngue di unni xʉn ho ʉ yʉ hyoya, nu'a rá
hogant'øt'e da gohi mazại. 10 Nguetho nu'a
Oją ngue nzại di un yʉ hmudä to'o i tupʉ
ja ra huąhi, nɛ di japi din xąndi ngue din ja
'bɛ'a da zi, guet'a Oją di 'da'ahʉ ra hmudä
dán xąnd ni hogant'øt'ehʉ, tengu bʉ nan
xąnd yʉ hmudä bʉ ja ra huąhi. 11 Nu Oją
di 'dajʉ xʉn ngu, n'damhma da zä xø ga
thojʉ xʉn ngu bʉya. Nɛ nu'bʉ dá undähe
nin t'unnihʉ, nɛ to'o da hyąni da 'yęspa
Oją nɛ di un ra jamadi Oją. 12 Yoho yʉn
ho da bøni nangue nin t'unnihʉ, nu yʉ
'yęc'yɛi din ja 'bɛ'a da hyoni, nɛ gätho ʉ di
un ra jamadi Oją bʉya. 13 Nɛ gätho to'o da
hyąn nin t'unnihʉ da 'yęspa Oją, nguetho
nu nin t'unnihʉ ra hmɛpya a ngue majuąni
guí ęc'yɛihʉ rán ho ma'da'yo ra Cristo, nɛ
ęmmɛ di johya ngue guí pąhmbʉ ni cuhʉ ʉ,
nɛ'ʉ gätho mi'da yʉ cu. 14 Nɛ to'o da hyąn
nin t'unnihʉ, da 'yäp Oją da mbäx ahʉ, nɛ di
huęc ahʉ bʉya, nguetho i ja ahʉ xʉn ngu rá
mate Oją bʉ mbo ni mbʉihʉ. 15 Pɛ jamadi Oją
nangue ran t'unni ęmmɛ xʉn ho bi 'dajʉ,
ngue rá Ts'ʉnt'ʉ, nɛ hingui sä gam bęmhbʉ
hangu na ngu di muui a. Janangue'a nu'bʉ
dím bęmhbʉ 'bɛ'a bin 'dajʉ, hin ga hyøjʉ
'bɛ'a dí pɛshʉ 'bʉ.

10

*I ja rán t'*ędi ra Pablo 'bɛ'a da xih yʉ
'yęc'yɛi

1 Nugä drá Pablogä, ęmmɛ dín nde ahʉ gui
'yøhmbʉ a ga xi ahʉ, pɛ janate tho ga xi ahʉ,
tengu thoho 'bʉ da xi'azɛhɛhʉ ra Cristo.
Nguetho guí 'bʉhmbʉ bʉ 'da ʉ sä ęna mbɛ
dín su 'bʉ dí 'bʉhmbʉ bʉ, ngue'a janate
tho dím mangä, pɛ nu'bʉ dí pɛn'nahʉ ma
søcuą, ęmmɛ nts'ɛdi dím mam bʉya, sä ęn
ʉ 'da. 2 Nu'bʉ dá mbagä bʉ, hin dín nde
ga ut'ahʉ hangu rá ts'ɛdi man zambʉi, pɛ
sä ga dąmhyągä ts'ʉ to'o im ma ngue dím
bęnsɛgä'be 'bɛ'a dí øt'be. 3 Majuąni dyʉ ją'i
thohoga'be ua ja ra ximhäi, pɛ hin dí tịm'be
ua a ra ts'ɛdi ná tąfʉ ra ximhäi. 4 Nujʉ
hinga gue'a ma ts'ɛdizɛhɛ nán sʉhmbʉ, pɛ
rá ts'ɛdisɛ Oją a ná tąfʉ rá ts'ɛdi ran ts'o.
5 Nangue rá ts'ɛdi Oją dí hɛcuahʉ yʉ́n 'yęts'i
yʉ ją'i nangue 'bɛ'a pąsɛ, nɛ'ʉ hinguin nde
da bą Oją. Nɛ nu rá ts'ɛdi Oją da zä di
pärpa yʉ́n 'yomfęni yʉ ją'i ngue 'da'anguui
da bęmhbʉ ra Cristo. 6 Nɛ nu'bʉ ya dá
pą'be ngue majuąni guí øthʉ 'bɛ'a in nde
Oją, nugä ga hut'anzambʉi ngue ga 'uec'ʉ
'da guí 'bʉhmbʉ bʉ, ngue hingui nde da
'yøt'a in nde Oją. 7 Dami bęmhbʉ ya 'bɛ'a
i t'øt'ahʉ. 'Bʉ i 'da ahʉ ngue im bęni ngue
majuąni in 'yohʉ ra Cristo, xʉn ho 'bʉ, pɛ
jatho da bądi ngue nɛcä'be dín 'yo'be ra
Cristo. 8 Hin dí pɛ'ts' ma sä xʉn ngu yʉ
nidi ga xi ahʉ, ngue bi 'dac man t'ędi'be
Oją. Nu Oją bi 'dac'be ra ts'ɛdi ga zɛ ahʉ
man'da gui pąhmbʉ Oją, pɛ hin nangue ga
ts'ongä'be ra 'bɛfi bʉ. 9 Nugä hin dín nde
gui suhʉ nangue 'bɛ'a dí ot'ahʉ. 10 Nguetho
'bʉpʉ 'da di c'ąman'ʉgä, nɛ ęn'ʉ: "Ęmmɛ
ja rá ts'ɛdi rá søcuą ra Pablo, pɛ nu'bʉ i
'bʉcua hin'yʉ rá ts'ɛdi, nɛ hingui sä din yą
xʉn ho," ęn ʉ 'da. 11 Pɛ jatho guim bęmhbʉ
'da ahʉ ngue tengu bʉ nan ja rá ts'ɛdi ʉ
ma søcuągä, nɛ ngutho 'bʉ dá xi a zɛhɛhʉ.
12 Nugä'be hinga 'da'ígu dím bęmhbe yʉ ją'i
i 'bʉpʉ, ngue i ja ran 'yęts'i nangue 'bɛ'a
ęna pąsɛ ʉ. Pɛ nu'ʉ to'o im bęni man'da
i pąsɛ xinda gue'ʉ mi'da, pɛ hingui pą a
majuąni. Nguetho sä i nuịspa yʉ́ miją'ihʉ
nangue 'bɛ'a im bęnsɛ. 13 Pɛ nugä'be hin dím
mam'be man'da ja man t'ędi'be xinda gue'a
bi zänga'be Oją, pɛ hønt'a dí øt'be 'bɛ'a i
xic'be Oją. Nɛ bi xic'be Oją dam pɛ'be bʉ guí
'bʉhmbʉ. 14 Nɛ njon da zä da 'yęna man'da
bi tho'a dá øt'be, xinda gue'a bi xic'be Oją
'bʉ mbʉdi thoho dá søm'be bʉ guí 'bʉhmbʉ
dá xi ahʉ rán ho ma'da'yo ra Cristo. 15 Nɛ
hin dín nde ga ęm'be ngue ma 'bɛfi'be 'bɛ'a
bi 'yøt'ʉ mi'da bʉ guí 'bʉhmbʉ, hønt'a ma
'bɛfi'be ga ja ahʉ guim bɛnthʉ ni t'ęc'yɛihʉ
xʉn ho, nɛ gue'a dí zä ga øt'be man'da ra
'bɛfi bʉ, 'bʉ da xic'be Oją. 16 Nɛ sä ga mbɛ'be
bʉ mi'da yʉ hnini bʉya ngue man'da yatho
guepʉ njom bi xih yʉ ją'i rán ho ma'da'yo ra
Cristo. Nɛ njon da zä da ma ngue n'dan'yo
dá thocpa rá 'bɛfi bʉ. 17 Hingui ho 'bʉ din
'yęzɛhɛ n'da, pɛ man'da da hyądumbʉi da
'yęspa ra Hmu mahęts'i. 18 Nguetho hin te
di muui 'bʉ din 'yęzɛhɛ n'da, pɛ nu'bʉ i øt'e

'bɛ'a da numanho Oją, gue'a di muui.

11

Ra Pablo bi ma nangue yʉ hyäte

1 O gadín xømbʉihʉ 'bɛ'a dí xi ahʉ
ya, madague'a dí yątontogä ts'ʉ. 2 Pɛ
nugä ɛ̨mmɛ dí hąh ma mbʉi nangue ahʉ,
nguetho i ja bʉ mbo ma mbʉi rán huɛ̨cate
Oją. Nɛ ɛ̨mmɛ dín nde ahʉ hønsɛ ra Cristo
guin numanhohʉ, tengu n'da ra hmute
ngue hin di ts'on rá mbʉi, hønt'a in nu-
manho a to'o dim 'bʉhmi. 3 Pɛ dín su ngue
di ts'on nin 'yomfɛ̨nihʉ nangue ra fɛhni im
man ra zi̧thu, tengu thoho bi 'yørpa ra zi̧thu
ra Eva rá mbʉdi thoho, nɛ ts'ʉrpʉ thoho
di ja ahʉ ngue hinga gätho ni mbʉihʉ guin
numanhohʉ ra Cristo. 4 Pɛ ɛ̨mmɛ guí øhmbʉ
'bɛ'a gätho i xi ahʉ 'da yʉ ją'i ngue i søm bʉ
guí 'bʉhmbʉ, madague'a i xi ahʉ n'dan'yo
ra Jesús ngue'a hin din thɛui a dá xi ahʉ,
nɛ n'dan'yo n'da ran 'yomfɛ̨ni in nde di 'da
ahʉ, nɛ i xi ahʉ n'dan'yo thoho nangue ran
ho ma'da'yo, xinda gue'a dá xi ahʉ. 5 Pɛ
nugä hingui coh ma ts'ɛdigä xinda gue ʉ 'da
guí tɛnhdʉ, ngue im mansɛ ngue man'da yʉ́
'bäihʉ ra Jesucristo. 6 Pɛ dí pącä a majuąni
ran 'yomfɛ̨ni nangue Oją, nɛ gue'a dá ut'ahʉ
xʉn ngu yʉ nidi, madague'a hingui sä dan
høt'ahyą tengu'ʉ yʉn 'yohʉ. 7 Uague guí
ɛ̨mhbʉ hingui ho dá øt'ä nguetho nte dá
hąc'ahʉ 'bʉ má mangä rán ho ma'da'yo ra
Cristo bʉ. Pɛ dá øt' ra 'bɛfi dá honsɛ man
ts'ihmɛ, nguetho min nde ga zɛ ahʉ. 8 Nɛ
nu'bʉ má xän'nahʉ bʉ, nu'ʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛi i
'bʉpʉ mi'da yʉm pɛti, gue'ʉ bi 'dacä 'bɛ'a
dá hongä bʉ, janangue'a bi zä dá xi ahʉ ran
ho ma'da'yo nɛ nte dá ä ahʉ. 9 Nɛ nu'bʉ
mám 'bʉhmbʉ bʉ, him mi ja 'bɛ'a dá hongä,
nɛ hin te dá ä ahʉ. Pɛ nu'bʉ mí zøm bʉ ma
cuhʉ yʉ mɛngu macedonia, bi 'dacä 'bɛ'a
madi 'bɛcä. Nɛ ngubʉ ga øt'ahʉ mahøn'a
bʉ, hin te ga ä ahʉ. 10 Nɛ dím ma majuąni
bʉ ja rá hmi ra Cristo, ngue hin te ga hącua
yʉ cu 'bʉpʉ ja ni häihʉ Acaya, nangue rá
'bɛfi Oją dí øt'ä bʉ, nɛ njon da zä da xiqui ga
äh ra mbɛti. 11 Ha gue'a dí øt'ä gní 'yɛ̨mhbʉ
hin dadí huɛ̨c'ahʉ, pɛ Oją i pądi ngue dadí
huɛ̨c'ahʉ. 12 Nɛ ga thoqui tengu dá øt'ä,
n'damhma di nɛqui ngue hinga 'da'igu dí
øthe yʉ hyäte madague'bʉ ná yąt'a ɛ̨na i
øt'e xʉn ho rá 'bɛfi Oją. 13 Nu ʉ im mansɛ
ʉ ɛ̨na yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo, pɛ him majuąni
im man ʉ, yʉ hyäte thoho, nɛ hin yʉ́ 'bäihʉ
ra Cristo ʉ. 14 Pɛ nde'bʉ hin gui hyonya
thohohʉ 'bɛ'a i øt'ʉ, nguetho nɛsɛ a ra zi̧thu
da zä da hyä ahʉ, da zä da 'yøt'e tengu
'bʉ n'da ra hogam'bɛhni mahɛ̨ts'i bá pɛn'na
Oją. 15 Janangue'a 'da'igu øthʉ ʉ yʉ́ 'yɛ̨hɛ ra
zi̧thu, nɛ im bɛ̨n yʉ ją'i yʉ hogam'bɛhni ʉ.
Pɛ da zøn ra pa da nu ran ʉnbi din thɛhʉ
'bɛ'a bi 'yøt'e.

Ran ʉnbi bi nu ra Pablo nguetho rá
'bäiui ra Cristo a

16 Pɛ ɛ̨mmɛ dí nde ahʉ gui 'yøhmbʉ 'bɛ'a
dí xi ahʉ, madague'bʉ guím bɛ̨mhbʉ ngue
dí tontogä ts'ʉ 'bʉ dí mansɛ 'bɛ'a dí øt'ä.
17 Nu'bʉ dím mansɛ 'bɛ'a dí øt'ä, ɛ̨na gue'bʉ
hinga gue'a bi xicä Oją ngue gam ma, pɛ
ɛ̨na gue'bʉ dí tontogä ts'ʉ 'bʉ dím mangä
tengu na. 18 Pɛ nu yʉn 'yohʉ bʉ i xi ahʉ
nangue yʉ́n hosɛ, nuya nɛcä ga xi ahʉ ts'ʉ
nangue man hosɛ. 19 Nu ahʉ ɛ̨mmɛ xʉn ho
nin 'yomfɛ̨nihʉ, pɛ ɛ̨mmɛ guí ɛ̨hyahʉ guí
øhmbʉ 'bɛ'a i xi ahʉ yʉ tonto. 20 Nɛ ɛ̨mmɛ
gadí hohʉ gan 'yɛ̨hɛhʉ to'o in nde di manda
ahʉ, madague'bʉ i hä ahʉ o gue i ä ahʉ 'bɛ'a
gätho i ja ahʉ. Nɛ guín numansuhʉ ʉ ɛ̨mmɛ
din 'yɛ̨zɛhɛ, madague da mbɛp'a ni hmihʉ,
pɛ guexta'a guí tɛnhdʉ ʉ. 21 Nugä'be hingui
sä ga øt'be tengu ʉ, pɛ gue'a gním mamhbʉ
hin'yʉ ma ts'ɛdigä'be. Nu'ʉ yʉn 'yohʉ guí
'bʉhmbʉ bʉ im man yʉ́n hosɛ. Nɛcä ga
hut'anzambʉi gam mangä ts'ʉ nangue man
hosɛ, tengu n'da ra tonto. 22 Ná yąt'ʉ ngue
yʉ hebreo ʉ, pɛ nɛcä drá hebreogä. Nɛ ná
yąt'ʉ gue yʉ israel ʉ, pɛ nɛcä drá israelgä.
Nɛ ná yąt'ʉ gue yʉ́m bom'bɛto ra Abraham
ʉ, pɛ nɛcä drám bom'bɛtogä ra Abraham.
23 Nɛ ná yąt'ʉ ngue yʉ́ 'yɛ̨hɛ ra Cristo ʉ,
pɛ nugä man'da drá 'yɛ̨hɛgä a ra Cristo
xinda gue'ʉ. Nuya dím mangä tengu n'da
ra tonto. Nugä man'da xʉn ngu ra 'bɛfi dí
øt'ä xinda gue'ʉ 'da yʉn 'yohʉ, nɛ man'da
xʉn ngu yʉ nidi̧ dán ofädigä, nɛ xʉn ngu
yʉ nidi̧ dá nu ran ʉnbi nangue yʉm fɛi, nɛ
xʉn ngu yʉ nidi̧ mi ɛ̨na xtá thogä. 24 Nɛ cʉt'a
nidi̧ bi 'yørcä 'däte ma 'dɛ'magʉto yʉm fɛi
ʉ ma mɛnguhe yʉ judío. 25 Nɛ nhyundi̧ bi
'bɛnzagä, nɛ n'dandi̧ yʉ ją'i bi bat'adogä. Nɛ
nhyundi̧ án xɛn'a ra barco mi hugä bʉya,
bi zo bʉ ja ra dehe, nɛ 'däte ma goho ora
dá o bʉ ja ra dehe bʉya. 26 Pɛ xʉn ngu
yʉ nidi̧ dán 'yogä nɛ xʉn ngu yʉ nidi̧ má
guepʉ xcá tugä bʉ ja yʉ dąthe, nɛpʉ 'bʉh

yʉ bę. Nɛ bi gorcä ra 'yu ma mɛnguhe yʉ judío, nɛ'ʉ hing yʉ judío. Nɛ mi ęna xtá thogä bʉ ja yʉ hnini nɛpʉ ja yʉ dąpo. Nɛ dá hu yʉ barco bʉ ęmmɛ ɛn ra dehe ran dąhi ęmmɛ nts'utho. Nɛ mi ęna xtá hyogä ʉ yʉ hyäte 'yęc'yɛi. 27 Nɛ ja'bʉ ęmmɛ dá yäcä nangue ma 'bɛfi, nɛ bin ʉnba ma ją'i, nɛ ja'bʉ nya'a thoho hin dán ącä. Nɛ ja'bʉ nya'a thoho hin dán sihmɛgä, xinga gue ra dehe dá sigä. Nɛ ja'bʉ xʉn sɛ nguetho hinga xøt'a ma pahnigä. 28 Ęmmɛ xʉn hęi 'bɛ'a dí øt'ä, nɛ'ʉ yʉ 'yęc'yɛi gätho hønbʉ go hapʉ dim pɛti ęmmɛ dí hądumbʉi ga jamansugä ʉ. 29 Nɛ'a dí øt'ä 'da'angu dí sägähe ʉ 'bɛ'a gätho i sä ʉ, nu'bʉ 'bʉ a n'da ra 'yęc'yɛi xʉn güent'i, dí com'be rán güent'i a. Nɛ nu'bʉ n'da ra 'yęc'yɛi i øt' ran ts'o, nugä ęmmɛ dí cuɛgä nangue a to bi 'bɛpi da 'yøt'e. 30 Pɛ nu'bʉ i ja a dín nde dá yądä, pɛ hønt'a dán güent'igä dá yądä. 31 Nu Oją rá Ta ma Hmuhʉ ra Jesucristo mająpi maząi a, i pądi ngue hing ra fɛhni dím mangä. 32 Tengu dá øt'ä n'dandį nu'bʉ mám 'bʉcä bʉ ja ra hnini Damasco, nu'bʉ min ts'ʉt'abi ra Aretas, nɛ nu'a ra ts'ʉt'abi bi xi ʉ yʉ dofʉi da gorca ra 'yu bʉ ja ra goxthi rá mbä't'i ra hnini, mim bęni ngue da bɛndgä bʉ. 33 Pɛ nugä dá pøngä bʉ ja n'da ra ventana nɛ dá hugä bʉ ja n'da ra dą'bøts'e, nɛ nu'ʉ ma amigo bi cą'ma ra 'bøts'e ngue ra xąhi bʉ thi rá mbä't'i ra hnini. Nɛ him bi bɛndgä ʉ yʉ cot'yu. Mahotho dá øt'ä 'bʉ má pøngä bʉ ja ra hnini Damasco.

12

Oją bi 'yurpʉ mahęts'i ra Pablo

1 Nu'bʉ dím mansɛgä 'bɛ'a dí øt'ä, hin te di muui. Pɛ guemhma ga xi ahʉ 'bɛ'a bi 'yurcä ra Hmu mahęts'i 'bʉ n'dandį. 2 Bi bonga 'dɛ'magoho njɛya Oją bi zixcä bʉ mahęts'i. Hin dí pącä 'bʉ nɛ'a ma ngøc'yɛi o hin'na, pɛ Oją pądi 'bɛpʉ ín ja. 3 Hønt'a dí pącä ngue dá mba mahęts'i, hin dí pącä 'bʉ n'youi ma ngøc'yęi o hin'na, hønt'a Oją pądi 'bɛ'a dá øt'ä. 4 Nɛ nu'bʉ mí ts'ixcä bʉ guepʉ mahotho, dá øcä 'bɛ'a bi hmam bʉ, nɛ njongui man yʉ ją'i tengu a. Nɛ him bin 'dac ran t'ędi gam ma 'bɛ'a dá øpʉ. 5 Nɛ nuna bi t'ørcä i sä xcá yądä a 'bʉ gue'a xcá bęni gam ma, pɛ hønt'a man hosɛgä gam mangä ngue dí pącä hin'yʉ ma ts'ɛdi zɛhɛgä. 6 Nugä i jagä 'bɛ'a xcan 'yęxä 'bʉ xcá ndegä nɛ hin dadín hyät'ä tengu 'bʉ ra tonto, nguetho da zä xcá ma majuąni 'bɛ'a bi t'urcä. Pɛ hin dín nde ngue gue'a dí t'ęscä a, pɛ dín nde ngue gue'a in nusɛ yʉ ją'i a dí øt'ä dí numansugä ʉ, nɛ'a 'bɛ'a øsɛ ngue dím mangä. 7 Nugä dá nugä ęmmɛ mahotho bʉ. Pɛ nu ra zįthu bi 'dacä n'da ran ʉnbi dí sägä. Nɛ Oją bi un ran t'ędi da 'yørcä, ndeque hin dan 'yęzɛhɛgä nangue 'bɛ'a bi 'yurcä Oją. 8 Nɛ hyundį dá äpä Oją ngue di 'uec'i ts'ʉ ran ʉ i jagä. 9 Pɛ nu'a Oją bi xiqui hin di 'uec'a ran ʉ, pɛ di 'dacä rá mate nɛ rá ts'ɛdi sä ga hät'ä ran ʉnbi. "Nu'bʉ hin'yʉ ni ts'ɛdizɛhɛ, man'da di nɛqui ma ts'ɛdigä," i ęngä Oją. Janangue'a nu'bʉ hin'yʉ ma ts'ɛdi zɛhɛgä, man'da ęmmɛ dadín johyagä, nguetho dí pącä ngue'a man'da dí nɛqui rá ts'ɛdi ra Cristo. 10 Nuya hingui tu ma mbʉi 'bɛ'a dí øt'ä, madague'a xʉn ngu yʉn ʉnbi dín nugä, ngue di c'ąman'ʉg yʉ ją'i, uague i pa ma ʉguigä. Nɛ hingui tu ma mbʉi nangue 'bɛ'a i ørca yʉ ją'i 'bʉ dí øt' rá 'bɛfi ra Cristo. Nguetho nu'bʉ hin'yʉ ma ts'ɛdi, pɛ man'da di 'dac rá ts'ɛdi ra Cristo.

*I hąh rá mb*ʉi ra Pablo nangue yʉ 'yęc'yɛi bʉ Corinto

11 Nu'a 'bɛ'a guím bęngahʉ, jatho ga xi'asɛhʉ 'bɛ'a dí øt'ä, tengu 'bʉ drá tontogä. Man'da xʉn ho 'bʉ xquím mansɛhʉ man hogä xinda gue'bʉ gam mansɛgä. Nu yʉn 'yohʉ guí tɛnhdʉ, hin'yʉ 'bɛ'a i ja ʉ ngue hin'yʉgä, madague'a nte i jagä a di muui. 12 Nu'bʉ mám 'bʉcä bʉ, dá ut'ahʉ ngue majuąni ma 'bäigä'be ra Jesucristo, hin dán xømbʉi 'bʉ má ut'ahʉ yʉn t'øt'e nuįxte nɛ yʉ hyonya nt'øt'e gue gá nusɛhʉ 'bʉ mám 'bʉhmbʉ bʉ. 13 Hanja guím mamhbʉ ngue hin dá øt'ahʉ bʉ tengu dá øt'ä bʉ 'bʉh mi'da yʉ 'yęc'yɛi. Pɛ 'da'angu dá øt'ahʉ, pɛ hønt'a n'da, ngue hin dá ä ahʉ 'bɛ'a dá hongä. Ha gue'a gni 'yęnjʉ hingui ho a dá øt'ä. Pɛ dami pungahʉ 'bʉ. 14 Nuya ná hyundį ga mbagä bʉ. Nɛ hin te ga ä'ahʉ 'bɛ'a dí hongä mahøn'a, nguetho hin dín ndegä a ni mbɛtihʉ, pɛ dín ndegä gan jahʉ tengu 'bʉ ma t'ʉhni ahʉ. Nɛ hinga gue'ʉ yʉ t'ʉhni i pɛ'ts'i 'bɛ'a i hon rá ta o rá mbe. Pɛ nu yʉ ta nɛ yʉ mbe i pɛ'ts'i 'bɛ'a da hyon yʉ t'ʉhni. 15 Pɛ da hyu ma mbʉi 'bʉ da zä ga 'bɛdi 'bɛ'a gätho dí pɛ'ts'i guepʉ da zä ga hon'na ran ho ni mbʉihʉ, nɛ guepʉ go him mi sä dam pɛfi ga zɛ'ahʉ. Pɛ masque hin

gadí huçgahʉ tengu bʉ na huçc'ahʉ. 16 Nɛ
guím mamhbʉ majuąni ngue hin te dá hącä
ni mbɛtihʉ, pɛ guím bçmhbʉ 'da ahʉ ngue
dá tącä ni mbɛtihʉ ngue guí çmhbʉ dá hä
ahʉ. 17 Ha guím bçmhbʉ dá hä ahʉ ngue dá
pɛn'nahʉ yʉm 'bɛhni bʉ. 18 Nugä dá ndep ra
Tito da mba bʉ, in 'youi man'da ma cuhʉ.
Guí pąhmbʉ hin te bi dąha ngue dąmá 'yä
ahʉ. Nguetho 'da'ingu dím bçngä'be ra Tito
ngue dadí huçc'a'be, nɛ 'da'ingu bʉ na øt'
ma 'bɛfi'be. 19 Ma cu'ahʉ, dadí huçc'ahʉ,
dín 'yohʉ ra Cristo. Nɛ Oją pądi majuąni
a dím mam'be ya, ngue dí hom'be 'bɛ'a
dín te ni mbʉihʉ. Janangue'a dí honi ga
tąpä ʉ yʉm hma him majuąni, ngue im
man'ʉ yʉ hyäte di ʉgui. Nɛ hinga gue'a
guím bçmhbʉ 'da ahʉ, ngue guí çmhbʉ dí
hom'be guin numanhojʉ. 20 Pɛ dí su ngue
hin gan numanhogä 'bɛ'a guí øthʉ bʉ 'bʉ
dá mbagä bʉ. Pɛ nɛ da du ni mbʉihʉ 'bɛ'a
ga xi ahʉ bʉya. Dí su ngue ga tịn ahʉ
gadín sʉhmbʉ n'da ngu n'da ahʉ, nɛ gadín
sɛyabahʉ, nɛ gadín cuɛfʉ n'da ngu n'da
ahʉ, nɛ gadín tąfʉ n'da ngu n'da ahʉ, nɛ
gadín c'ąman'ʉhʉ, nɛ gadín 'yøspatho 'bɛ'a
gadín xihmbʉ, nɛ gadín 'yçzɛhɛhʉ, nɛ dí su
ga tịn ahʉ hinga gue'a guí øthʉ bʉ ja nim
pɛtihʉ. 21 Nɛ nu'bʉ dá mbagä bʉ, dí su ngue
ma Ojąhʉ di jaqui ga pɛ'ts' ma sä nangue
'bɛ'a guí øthʉ bʉ. Nɛ din jagä ra dumbʉi
nangue to'o bi 'yøt' ran ts'o mam'bɛt'o, nɛ
guexta'a hin ni päh yʉ́ mbʉi, him bi 'yäp rá
punbi Oją nangue ran ts'o bi 'yøt'e, gue'ʉ
bi 'yøt' ran 'yomt'çni, nɛ'ʉ bi zinba yʉ́ xisu
mi'da yʉn 'yohʉ.

13

Rán zofo ra Pablo, nɛ yʉn zɛngua

1 Na hyundị ya ga mbagä bʉ gan nu
ahʉ. Nɛ nu'bʉ dá mbagä bʉ, ga juąnbä
ʉ i 'bähmbʉ ʉ yoho o gue hyu yʉ tes-
tigo. 2 Nu'bʉ mám 'bʉcä bʉ mam'bɛt'o dá
dąmhyą ʉ to'o zại i øt' yʉn ts'o. Nuya ga
xi'ʉ mahøn'a nɛ gätho mi'da ahʉ, nu'bʉ dá
mbagä bʉ mahøn'a, to'o gätho i øt' ran ts'o
hin ga huçcthoho ʉ. 3 Nɛ nu'ahʉ da zä gui
pąhmbʉ xʉn ho ngue majuąni rá ts'ɛdi ra
Cristo 'bʉ ja a dím mangä bʉya, nɛ him
ma ts'ɛdi zɛhɛgä. Nɛ nu'a ra Cristo hin-
gui 'bɛh rá ts'ɛdi nɛ guí pąhmbʉ nguetho
dim pɛpʉ mbo ni mbʉihʉ rá ts'ɛdi. 4 Nu
ra Cristo him mi ja rá ts'ɛdi 'bʉ mi du
bʉ ja ra pont'i, pɛ nuya i 'bʉi nangue rá
ts'ɛdi Oją. Nɛcä'be hin'yʉ ma ts'ɛdi zɛhɛ'be
tengu tho a ra Cristo 'bʉ mi du, pɛ nuya
dín 'yohe ra Cristo nangue rá ts'ɛdi Oją,
n'damhma da zä ga hoc'ahʉ bʉ. 5 Nuya n'da
ngu n'da ahʉ dami bçmhbʉ xʉn ho mbo ni
mbʉizɛhɛhʉ, janangue'a gui pąhmbʉ ma-
juąni guí çc'yɛihʉ o hin'na. Nu'bʉ hin
gán hyäzɛhɛhʉ, sä gui pąhmbʉ majuąni i
'bʉpʉ mbo ni mbʉihʉ ra Cristo. 6 Nɛcä'be
dín nde ahʉ gui pąhmbʉ ngue majuąni dí
çc'yɛi'be ra Cristo. 7 Dí äp'be rá ts'ɛdi Oją
ngue gui 'yøthʉ ran ho, nɛ hin nangue da
bømanho ma 'bɛfi bʉ, nguetho man'da dín
nde ahʉ gam 'bʉmanhohʉ ra Cristo, xinda
gue'bʉ guin numansuc'be. 8 Nugä'be hin
dín ndehma ngue ga hçm'be to'o i øt'a ma-
juąni pɛ hønt'a dín nde ga øt'be 'bɛ'a di zɛ
ʉ. 9 Da hyu ma mbʉi'be 'bʉ di zac ni mbʉihʉ
nangue Oją, madague'a guím bçmhbʉ ngue
hin'yʉ ma ts'ɛdi'be. Pɛ hønt'a dí äp'be Oją
ngue din te ni mbʉihʉ nangue Oją. 10 Dí
o't'ahʉ ngue gui hoc ni mbʉihʉ, nguetho
hin dín nde nts'ɛdi ga dąmhyą ahʉ 'bʉ dá
mbagä bʉ. Nu Oją bi 'dacä ran t'çdi ngue
ga tet'a ni mbʉihʉ, pɛ him bi 'dac ran t'çdi
ga ʉ't'a ni mbʉihʉ. 11 Nuya hønt'a dí xi'ahʉ
ya, ma zʉ cu'ahʉ, Oją gui cohmbʉ bʉ guí
'bʉhmbʉ. Pɛ man'da din te xʉn ho ni
mbʉihʉ. Nɛ dami bçmhbʉ 'bɛ'a gätho dá
xi'ahʉ, nde'bʉ n'dat'a guim bçmhbʉ n'da
ngu n'da ahʉ, nɛ gam 'bʉmanhohʉ, nɛ hin
gan sʉhmbʉ bʉ. Nɛ Oją da zä man'da di
huçc ahʉ nɛ da hyu ni mbʉihʉ. 12 N'da
ngu n'da dami zomanhothʉ nangue ran
huçcate, nguetho n'dat'a ra Hmu dí tɛnhdʉ.
13 Nɛ gätho yʉ 'yçc'yɛi 'bʉcua i pɛn'nahʉ
ran zɛngua. 14 Nu rá mate ma Hmuhʉ ra
Jesucristo, nɛ rán huçcate Oją, nɛ rám fäts'i
rá Hogandąhi Oją dí comhbʉ gätho ahʉ. Nɛ
hønt'a dí xi ahʉ ya.

GÁLATAS
Ra søcuą bi 'yorba ra Pablo ʉ yʉ 'yęc'yɛi bʉ ja ra häi Galacia

Ran zɛngua

1 Nugä dra Pablogä, guecä him bi huangä yʉn 'yohʉ, pɛ guesɛ a ra Jesucristo, nɛ'a
rá Ta, ngue bi xox'a rá Ts'ʉnt'ʉ 'bʉ mi
du. 2 Nugä nɛ gätho ya ma cuhʉ nangue
Oją ngue i 'bʉcua dí pɛn'nahʉ ran zɛngua.
Guehna ra søcuą dí ot'ahʉ, nangue gätho
yʉ 'yęc'yɛi i 'bʉpʉ ra häi Galacia. 3 Dí äp Oją
ra Ta nɛ ma Hmuhʉ ra Jesucristo di 'da ahʉ
rán ją̨pi nɛ da hyut'a ni mbʉihʉ. 4 Nu'a ra
Jesús bin däsɛ bi gurca ma ts'oquihʉ. Nɛ
nangue'bʉ mí du a, bi zä da yąnjʉ nangue
ran ts'o i jaua ja ra ximhäi. Nɛ guehna rá
pähä ma Tahʉ Oją bi 'yørcahʉ. 5 Janangue'a
dí ęspahʉ Oją nɛ i ja rá nuįxte gätho yʉ pa
mazą̨i.

Hin'yʉ man'da ram hma ngue dím pø a
n'da

6 Nugä xøgue dadí hyonya thoho hanja
'bexque gá hyɛhmbʉ Oją ngue bi zon'nahʉ
xquí pąhmbʉ rá mate ra Cristo, nɛ gá
hyąxhʉ n'dan'yo ra 'yu t'ęmbi ní zin ahʉ
Oją. 7 Pɛ hin'yʉ man'da ra 'yu ní zinjʉ Oją,
hinda hønt'a rán ho ma'da'yo ra Cristo. Pɛ
i 'bʉ'i 'da'ʉ in nde da hyä ahʉ, ngue nde
di pät'ahʉ ra 'yu nangue ra Cristo. 8 Pɛ ya
xtá xi ahʉ ra 'yu ngue majuąni dí yąnjʉ
Oją a. Nu'bʉ 'bo'o da xi ahʉ nɛ 'dahma
'dan'yotho da xi ahʉ, da nu rán ts'ɛmbi
Oją a, madague'bʉ guecä o n'da rám 'bɛhni
mahęts'i. 9 Ga xi ahʉ mahøn'a tengu ya xtá
xi ahʉ, nu'bʉ 'bo'o xi ahʉ n'dan'yo n'da ra
'yu xinda gue'a gá hyąmhbʉ, Oją da zänba
ran ʉnbi a. 10 Nuna ram hma dí xi ahʉ nts'ɛdi
ts'ʉ. Mfądi hin dí honi guin numanhojʉ,
pɛgue dí hongä Oją da numanhogui. Pɛ
nu'bʉ xcá honi 'bɛ'a dí numanhog yʉ ją̨'i,
hingui sä xcán 'yęhɛgä nangue ra Cristo 'bʉ.

*Hønt'a Oją bi b*ęnba ram hma im man ra
Pablo

11 Ma zʉ cu ahʉ, dín nde ahʉ gui pąhmbʉ
hing rám hman yʉ ją̨'i a rán ho ma'da'yo
ra Cristo dá xi ahʉ. 12 Nu ran ho ma'da'yo
dím mangä, xínga n'da ran 'yohʉ bi xiqui,
nɛ hín dá øcä bʉ ja man xädi a, pɛ guesɛ
a ra Jesucristo bi jaqui dí pądi. 13 Nu ahʉ
ya gá 'yøhmbʉ 'bɛ'a mí øt'ä nu'bʉ mi tɛndä
yʉ́ t'ęc'yɛi ʉ ma mijudíohe, ęmmɛ madí
undä ran ʉnbi ʉ yʉ́ 'yęc'yɛi ra Cristo, nɛ
mim bęngä xcá juadi gätho ʉ. 14 Nɛ mi øt'ä
xʉn ho yʉ́ t'ęc'yɛi ma mɛnguhe yʉ judío,
ęmmɛ mi ęhya ga ją̨'ts'ä ʉ, nɛ xínda gue'ʉ
mi'da 'da ingu yʉ jɛya mi pɛs'he. Nguetho
ęmmɛ min nde xcá thocä yʉ́n t'øt'e ʉ ndu
mam bombøtahe maya'bʉ. 15 Pɛ nu'bʉ hin
nám 'bʉcä, Oją xí huangui, nɛ m'bɛjua bi
zongui nangue rá mate. Nguetho bi ndesɛ
Oją a. 16 Janangue'a bi jaqui dá pą̨'a rá
Ts'ʉnt'ʉ ngue gue'a ra Cristo, guepʉ bi zä
gam man rám hma bʉ 'bʉh yʉ ją̨'i hing yʉ
judío. Nɛ nu'bʉ mi zoncä Oją, xínga n'da
ra ją̨'i bi xängui. 17 Nɛ him 'bex dá mbagä
bʉ ja ra hnini Jerusalén ngue xcán yą̨'be
ʉ mi'da yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo ngue m'bɛt'o
xinda guecä. Pɛ m'bɛt'o dá mbagä bʉ ja
ra häi Arabia bʉ njongui 'bʉi, guepʉ dán
yąsɛ'be Oją. M'bɛjua bʉya duá pengä bʉ
ra hnini Damasco. 18 Pɛ xí tho'an hyu jɛya
'bʉ má mbagä bʉ ja ra dąhnini Jerusalén,
ja dá pącä ra Pedro bʉya, nɛ 'dɛ'macʉt'a
thoho dám 'bʉ'be bʉ ra Pedro. 19 Pɛ hin dá
nugä mi'da yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo, pɛ hønt'a
ra Jacobo rán 'yohʉ ma Hmuhʉ dá nugä
bʉ. 20 Pɛ majuąni na dí ot'ahʉ, nguetho i
pą Oją hin dí mangä ra fɛhni. 21 M'bɛjua
bʉya dá mbagä bʉ ja ra häi Siria nɛ ra häi
Cilicia. 22 Nɛ nu'ʉ yʉ 'yęc'yɛi dim pɛti bʉ
ja yʉ́m pɛti bʉ ra häi Judea, him mi pąqui
nguetho njąm'bʉ min nugui. 23 Pɛgue mi
øde ngue guecä drá Pablo mi ęna xcá juah
yʉ 'yęc'yɛi, pɛ nuya dím mangä rám hman
Oją. 24 Janangue'a bi un ra jamadi Oją ngue
'bɛ'a bin ja nanguecä.

2

Mi'da yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo bi zimanho a
ra Pablo

1 Nu'bʉ mi tho'a 'dɛ'magoho njɛya dá
mbagä mahøn'a bʉ ja ra dąhnini Jerusalén.
Dá mbɛ'be ra Bernabé nɛ dá six'be ra Tito.
2 Nugä dá mbähmbe bʉ nguetho bi bęngä
Oją. Nɛ dán yąhe 'da'ʉ yʉ́ ngʉrpi yʉ
'yęc'yɛi. Nɛ hønt'ʉ dá xi'be 'bɛ'a ním hma
dí xi'ʉ hing yʉ judío, ngue gue'a rán ho
ma'da'yo ra Cristo. Nguetho dí su di ʉ't'
yʉ́ mbʉi 'bɛ'a dí øt'ä, ngue hinga nɛ'ʉ yʉ́
t'ęc'yɛi yʉ judío dí mangä hapʉ dí 'yo. Nɛ

nu'bʉ hin xtá numanho, xtí ts'onga ma 'bɛfi bʉ 'bʉ. 3 Pɛ nte bi xic'be, xím bi ma ngue
jatho da thɛcuą rá xifani ra Tito tengu yʉ́
t'ęc'yɛi yʉ judío. Nɛ nuna ra Tito hin ra
judío na, pɛ ra griego na. 4 Pɛ mi 'bʉpʉ ʉ
'da yʉ hyäte ngue yʉn 'yøxte, ngue høntho
in øxtho, ngue nde da bądi gue'bʉ dí øt'ä
yʉ́ t'ęc'yɛi yʉ judío o hin'na. Nu'ʉ in nde di
hɛgahʉ 'bɛ'a gätho bi 'dajʉ ra Cristo, ngue
bi jajʉ ga hɛhmbʉ yʉ́n t'øt'e yʉ judío. 5 Pɛ
xíngui ts'ʉ dán hyɛhmbe ngue da hyäje ʉ yʉ
hyäte, pɛ dá zacuahe a ram hma majuąni.
Nguetho dín ndehe, hønt'a majuąni rán ho
ma'da'yo ra Cristo gui 'yę't'ambʉihʉ a. 6 Nɛ
nu'ʉ njuąntho yʉ ngʉrpi bʉ, madague'bʉ
t'ęmbi man'da ja yʉ́n t'ędi xinda guecä,
pɛ 'da'angudähe, nguetho 'da'angu yʉn
'yohʉthoho bʉ na nu Oją. Nɛ him bi xiqui
n'dan'yo n'da ram hma ga xänba yʉ ją'i.
7 Pɛ nu'ʉ yʉ ngʉrpi bi hyąxa njuąni ngue
gue'a Oją bi 'dacä ra 'bɛfi ga xi'ʉ hing yʉ
judío a rán ho ma'da'yo ra Cristo, tengu
thoho ra 'bɛfi bi un Oją ra Pedro nangue da
xih ma mijudíohe. 8 Nguetho n'dat'a Oją bi
'dac'be ra ts'ɛdi ra Pedro, nɛ bi xifi da xi'ʉ
yʉ judío, pɛ nugä, bi xiqui ga xi'ʉ hing yʉ
judío. 9 Janangue'a nu'bʉ mi hyąxa njuąni
ngue 'da'angu nan hęts'i a ra 'bɛfi bin 'daje
ʉ yʉ ngʉrpi a ra Jacobo, nɛ ra Pedro, nɛ ra
Xuua, bi bɛndga ma 'yɛ'be ra Bernabé. Nu'a
nám bøn'a n'dat'a dí ęc'yɛihe, nɛ n'dat'a
dím mamhbe ga mbɛ'be bʉ 'bʉ'ʉ hing yʉ
judío, dam pɛ'be bʉ, pɛ nu'ʉ, di thoqui da
xih yʉ judío. 10 Hønt'a bi xic'be jatho ga
fäx'be yʉ hyoya, pɛ ngubʉ dí ęhya ga øt'a.

Nu'a ra Pablo bi dąmhyą ra Pedro bʉ Antioquía

11 Pɛ nu'bʉ mi mba bʉ ja ra hnini Antioquía a ra Pedro, nugä dá xip rá hmi,
nguetho hingui ho bi 'yøt'e. 12 Nguetho
nu'bʉ mi zøm bʉ 'da ʉ ma mijudíohe bi
mbɛn'na ra Jacobo, nɛ 'bex bi 'yɛ'ts'a na
sihmɛhʉ ʉ hing yʉ judío, sä bi zu da 'yęmp'ʉ
yʉ́ mijudíohʉ hingui ho bi 'yøt'e. 13 Nɛ nu'ʉ
mi'da yʉ judío ngue mi ęc'yɛi bʉ, bi dɛn'na
ra Pedro. Nɛ'a ra Bernabé bi dɛn'ndʉ ngue
madí yorba yʉ́n t'øt'e. 14 Pɛ nu'bʉ má nugä
ngue him bin thɛui ran ho ma'da'yo a bi
'yøt'ʉ, dá xi'a ra Pedro, nɛ gätho mi 'bäpʉ:
"Nu'i gra Pedro gra judío, pɛ hin gmi øt' yʉ́n
t'øt'e yʉ judío. Pɛ hanja gní 'yøt' mahøn'a
yʉ́n t'øt'e yʉ judío, nɛ n'danni guín sihmɛ.
Pɛ tengu'bʉ guí uthʉ ʉ hing yʉ judío ngue
da 'yøt' yʉ́n t'øt'e yʉ judío," dá ęmbi.

Dyʉ judíohe, ní yąnje a ra Cristo

15 Nugähe ngue dám 'bʉhmbe dyʉ
judíohe, nząi dá øthe yʉ́n t'ędi Oją bi
sije. Nɛ hin dám 'bʉhmbe tengu'ʉ hing
yʉ judío, ngue hingui pąh yʉ́n t'ędi Oją ʉ.
16 Pɛ guehma dí pąhmbe hin dí hogahe ʉ
yʉn t'ędi gue Oją bi un mam bombøtahe
maya'bʉ, pɛ hønt'bʉ ga hąmhbe rá mate
ra Jesucristo, di hoga ma ts'oquihe, dyʉ
judíogähe. Janangue'a nɛcähe ngue dá
pąhmbe yʉ́n t'ędi Oją, pɛ dá hąmhbe rá
mate ra Jesucristo ngue di hogahe. Nɛ hin
dí ęmhbe di hogahe 'bʉ dí øzɛhɛhe ʉ yʉn
t'ędi. Nguetho mán t'o't'i: "Xínga n'da da
t'ęmbi xʉn ho nangue yʉ́n t'ędi Oją." 17 Nɛ
nugähe dyʉ judíohe, pɛ nangue ra Cristo dí
homhbe di hogahe ya. Nɛ gue'a ná ɛs'he a
dím bęmhbe di hogahe ʉ yʉ́n t'ędi Oją. Pɛ
hin dím bęmhbe ngue dyʉ 'yøt'ats'oquihe
'bʉ dí ɛs'he ʉ, nguetho gätho xʉn hotho rá
'yu ra Cristo. 18 Pɛ nu'bʉ gam mangä ngue
jatho ga øt'ä mahøn'a yʉ́n t'ędi Oją bi un
ma mijudíohe, ngue gue'ʉ dí hogä ʉ, pɛ
ga cohi dra 'yøt'ats'oqui 'bʉ, nguetho hin
dí hät'i ga øt'ä yʉn t'ędi tengu in nde Oją.
19 Janangue'a dá ɛ'ts'ä ná bęngä ní zingä
Oją ʉ yʉ́n t'ędi, nɛ dá tɛn'na ra Jesucristo
nguepʉ da zä di 'dac ra 'da'yote, nɛ da zä bʉ
ga ørpa rá 'bɛfi Oją bʉya. 20 Nuya dám 'bʉcä
tengutho 'bʉ 'darpʉ xcá tu'be ra Cristo bʉ
ja ra pont'i, ngue bi 'bɛrca man 'yomfęnisɛ.
Nɛ gue'a ra Cristo i 'bʉcua mbo ma mbʉi ya,
di bęngä a dím ma nɛ 'bɛ'a gätho man'da dí
øt'ä. Pɛ gue'a nám 'bʉcä a ngue thocua tho
dí hąngä rá ts'ɛdi a rá Ts'ʉnt'ʉ Oją, ngue bi
huęgä a nɛ bi un rá te nanguecä. 21 Nɛ nugä
hin te dím mangä ngue säti thoho bi du'a
ra Cristo. Pɛ nu'bʉ xtí hogahʉ ʉ yʉ́n t'ędi
Oją, säti thoho bi du'a ra Cristo 'bʉ.

3

Hinga gue'ʉ yʉn t'ędi ín 'dajʉ rá
Hogandąhi Oją ʉ

1 Nu'ahʉ ma zʉ cu ahʉ, ngue guí 'bʉhmbʉ
bʉ ra häi Galacia, hanja gnán 'yąmbʉihʉ,
to'o bi hyä ahʉ ngue hin gui 'yøthʉ a
majuąni. Nguetho rá mbʉdi gá 'yøhmbʉ
xʉn ho 'bɛ'a nam bøn'a í du'a ra Jesucristo.
2 Pɛ damim bęmhbʉ ya nda'a ín 'dajʉ rá

Hogandąhi Oją a, ha gue'ʉ yʉ́n t'ɛ̨di Oją bi
man ra Moisés, uague gue'bʉ má ɛ̨c'yɛihʉ
bi du ra Cristo nangue ma ts'oquihʉ. 3 Nɛ
ya gá dʉhmbʉ gán 'yohʉ rá Hogandąhi Oją
nangue gá 'yɛ̨c'yɛihʉ ra Cristo. Ha guí ɛ̨na
gui hyɛhmbʉ a, nɛ guí ɛ̨na gan hoczɛhɛhʉ
ya. Hanja gán tontohʉ. 4 Nɛ nangue
gätho yʉn ʉnbi gá nuhʉ, ha hin te ts'ʉ nin
'yomfɛ̨ni bi 'da ahʉ yʉn ʉnbi. Nde'bʉ gui
pąhmbʉ ts'ʉ 'bɛ'a nam bøn'ʉ yʉn ʉnbi. 5 Pɛ
gá 'yɛ̨c'yɛihʉ 'bɛ'a bi 'yøt'ahʉ ra Cristo, nɛ
gue'a ín 'da ahʉ rá Hogandąhi Oją a, nɛ
gue'a ní ja ahʉ gui 'yøthʉ yʉn t'øt'e nuịxte,
nɛ hinga gue'a gní 'yøthʉ yʉ́n t'ɛ̨di yʉ judío.
6 Nu ra Abraham bi 'yɛ̨c'yɛi a bi xi Oją da
'yørpe, nɛ hin'yʉ man'da 'bɛ'a í ts'imanho
a. 7 Nde'bʉ gui pąhmbʉ ya ngue gätho yʉ
'yɛ̨c'yɛi i comhbʉ rán ją̨pi Oją bin t'un'na
ra Abraham, tengu'bʉ njuąntho gätho yʉ́
t'ʉhni ra Abraham. Nguetho i ɛ̨c'yɛi 'bɛ'a
bi man Oją tengu ra Abraham. 8 Nu Oją
mám'bɛt'o mi pądi ngue da numanho ʉ
gätho to'o da 'yɛ̨c'yɛi 'bɛ'a bi ma, dague'bʉ
dyʉ́m bom'bɛtohʉ ra Abraham o hin'na.
Janangue'a Oją bi xi'a ra Abraham: "Gätho
yʉ nde 'dahma 'dan'yo gui comhbʉ ran ją̨pi
ʉ da 'yɛ̨c'yɛigui tengu i," bi t'ɛ̨mp'a ra Abra-
ham. 9 Janangue'a gätho to'o da hyąntho
ram hma nangue ran ho da 'yørcahʉ Oją,
n'dat'a ran ją̨pi ga comhbʉ ra Abraham,
nguetho n'dat'a rá t'ɛ̨c'yɛi dí øthʉ. 10 Nu'ʉ
gätho ngue i ɛ̨na, jatho da 'yøt' yʉn t'ɛ̨di
bi un Oją yʉ judío, gätho da nu rán ts'ɛmbi
Oją ʉ. Nguetho i mam bʉ ja rám Hman
Oją: "Nu'bʉ gui fɛsthohohʉ a n'da ran t'ɛ̨di,
säti thoho 'bɛ'a mi'da gui 'yøthʉ 'bʉ, nɛ
guexta'a gui nuhʉ rán ts'ɛmbi Oją." 11 Mfądi
ya ngue xínga n'da ra ją'i sä da zin'a Oją
nangue'a ní 'yøt' yʉ́n t'ɛ̨di yʉ judío. Pɛ
tengu i mam bʉ ja rám Hman Oją: "Gätho
to'o da hyąntho ram hma nangue ran ho
da t'ørpe, nu Oją di hocpa yʉ́ ts'oqui, nɛ
di un ra temazą̨i." 12 Pɛ nu yʉ́n t'ɛ̨di Oją,
guí ɛ̨mhbʉ gui uąspahʉ rá mate Oją ʉ. Pɛ
bi 'yɛ̨ntho ʉ: "Nu'bʉ 'bʉi to'o da hyät'i da
'yøt'e gätho yʉ́n t'øt'e yʉn t'ɛ̨di, dí zin Oją
ʉ yʉ́n t'ɛ̨di 'bʉ," bi 'yɛ̨n'ʉ. 13 Nu'a ra Cristo
bi yąnjʉ nangue ran ts'ɛmbi mi ja xcá nuhʉ
ngue hin dá jąs'hʉ yʉn t'ɛ̨di. Nguetho bi
nu ran ts'ɛmbi nanguejʉ 'bʉ mín zʉpʉ ja ra
pont'i. Nɛ gue'a nam bøn'a mán t'o't'i bʉ
ja rám Hman Oją: "Da nu rán ts'ɛmbi Oją a
to'o din zʉpʉ ja ra za," mi ɛ̨na. 14 Nangue
'bɛ'a bi 'yøt'a ra Cristo Jesús, sä ga hąmhbʉ
rá Hogandąhi Oją, nangue'a dá ɛ̨c'yɛihʉ. Nɛ
n'dat'a ran ją̨pi bi un Oją ra Abraham ngue
da comhbʉ yʉ ją'i hing yʉ judío, nɛ gätho
mi'da ngue da 'yɛ̨c'yɛi.

Hingui sä yʉn t'ɛ̨di di ts'onba ran hoqui
bi 'yøt' ra Jesucristo

15 Ma zʉ cu ahʉ, ga xi ahʉ n'da ra hmɛpya
ya. Tengu'bʉ yoho yʉn 'yohʉ i hon yʉ
testigo da 'yøt'a n'da ran hoqui, nɛ i huspa
yʉ́ firma nɛ rá sello ra zɛ'mi. Njo'o man'da
ran 'yohʉ sä di pädi. 16 Nu ran hogui bi
'yøt'ui Oją a ra Abraham nɛ rám bom'bɛto.
Pɛ nu rám hman Oją him bi ma ngue gätho
yʉ́m bom'bɛto, pɛ bi ma hønt'a n'datho,
ngue gue'a ra Cristo. 17 Nugä ga xi ahʉ ya
'bɛ'a nam bøn'a dím mangä. M'bɛt'o thoho
xí 'yøt'ui ran hogui Oją a ra Abraham, nɛ
tengu'bʉ ya bi firmabi ngue njąm'bʉ dim
pädi. Nɛ m'bɛjua bʉya bi un yʉn t'ɛ̨di ma
mijudíohe, 'bʉ ya xí thoqui goho ciɛnto nɛ
'däte ma 'dɛt'an jɛya. Pɛ hin'yʉ yʉ́ ts'ɛdi
ʉ yʉn t'ɛ̨di ngue di ts'onba a ran hogui bi
'yøt'ui Oją ra Abraham. 18 Nɛ nu'bʉ da gue'ʉ
yʉn t'ɛ̨di xtí zinjʉ Oją, pɛ hin xtá man'a
Oją a ran hogui í hogazɛhɛhʉ Oją 'bʉ. Pɛ
nu'a ran hogui bi mammi Oją a ra Abraham,
di untho nangue rá mate zɛhɛ. 19 Pɛ hanja
í zän'na Oją ʉ yʉn t'ɛ̨di, gue'bʉ ya hinga
gue'ʉ ørcahʉ ran ho ʉ. Pɛ m'bɛjua bi man
Oją yʉn t'ɛ̨di, guepʉ da fądi gätho i ja yʉ́
ts'oqui yʉ ją'i. Pɛ nu'ʉ yʉ́m 'bɛhni Oją
mahɛ̨ts'i bi xi'a ra Moisés ngue di un yʉn
t'ɛ̨di yʉ ją'i nɛ hinga guesɛ Oją. Nɛ bi zän
Oją din t'ɛ'ts' 'bʉ bi zøh rám bom'bɛto ra
Abraham ngue bi ma ba ɛ̨hɛ̨, ngue gue'a ra
Cristo. 20 Pɛ nu Oją bin yąsɛui ra Abraham
'bʉ mí 'yøt'ui ran hogui, njom mi 'bä'inde
n'da ra pøngahyą, nɛ him mi 'bähmi n'da
rám 'bɛhni mahɛ̨ts'i. Nɛ hønt'a Oją bi
'yøt'ui ran hogui ra Abraham.

'Bɛ'a nam bøn ʉ yʉn t'ɛ̨di

21 Pɛ nu'a Oją hingui yoho yʉm hma bi
xijʉ. Nu'bʉ xcá häthʉ xcá jąs'hʉ yʉ́n t'øt'e
ʉ yʉn t'ɛ̨di, gue'ʉ xtí 'dajʉ ra temazą̨i 'bʉ.
22 Pɛ nu rám Hman Oją i ma ngue gätho yʉ
ją'i i ja yʉ́ ts'oqui. Nɛ gätho to'o da 'yɛ̨c'yɛi
'bɛ'a bi 'yøt'a ra Jesucristo, da hyąni 'bɛ'a bi
man Oją ngue di unni. 23 Nu'bʉ hin ní zøcua
häi ra Cristo, mí øthe yʉ́n t'ɛ̨di Oją madí

mandagahe xʉn ho, tengu'bʉ dyʉ ofädihe.
Jague'bʉ mi zøh ra Cristo, dá hąmhbe rá
mate bi xogahe. 24 Nɛ nu yʉn t'ɛ̨di midí
mandagahe 'bʉ hin ná pąhmbe ra Cristo.
Nɛ tengu n'da ra t'ʉhni i pa ma ʉnbi 'bʉ
hingui ho øt'e, pɛ gue'ʉ dá hąmhbe rá mate
ra Cristo di hogahe. 25 Nuya dá däh ma
mbʉihʉ ra Cristo, nɛ him man dí homhbʉ
'bɛ'a man'da di mandagahʉ. 26 Nguetho
gätho bi 'yørcahʉ yʉ́ t'ʉhnigahʉ Oją 'bʉ
má hąmhbʉ rá mate ra Cristo. 27 Nɛ gätho
dán xixyąhʉ nangue dí tɛnhdʉ ra Cristo nɛ
'da'angu dím bɛ̨mhbʉ a. 28 Nɛ dí 'bʉhmbʉ
ra Cristo, janangue'a hinga 'dahma 'dan'yo
bʉ na nujʉ Oją, dyʉ judíohʉ, o gue dyʉ
griegohʉ, o gue dyʉ 'yɛ̨hɛ̨hʉ o gue hin
dyʉ 'yɛ̨hɛ̨hʉ, o gue yʉn 'yohʉ, o gue yʉ
xisu. Pɛ gätho gahʉ tengu'bʉ dí 'bʉhmbʉ
n'danją'itho bʉ na nu Oją. 29 Nɛ nu'bʉ dí
'bʉhmbʉ ra Cristo, tengu'bʉ nɛ ahʉ gätho
bi xąndgahʉ ra Abraham, nɛ sä ga comhbʉ
ran hogui bi 'yøt'ui Oją a, nɛ sä ga hąmhbʉ
rán jąpi Oją bi ma di unni.

4

1 Nuya dín nde ga xi ahʉ n'da ra hmɛpya
'bɛ'a mi ørcahe yʉ́n t'ɛ̨di Oją 'bʉ him mi
tɨmhbe ran 'yomfɛ̨ni. Tengu'bʉ n'da ra
t'ʉt'ʉhni da du rá ta, nɛ i 'bʉi tengu'bʉ
n'da ra 'yɛ̨hɛ̨ bʉ ja rá ngu, madague'bʉ xʉn
ngu 'bɛ'a bi zocpa a rá ta. 2 Jatho da mba
ma manda asta gue'bʉ go bin te ra t'ʉhni.
3 Nɛ gue'a mi øthe a 'bʉ hin ná pąhmbe,
midí mandagahe ʉ yʉ́n t'ɛ̨di Oją, gue bi
xije 'bɛpʉ dán 'yohe ua ja ra ximhäi. 4 Pɛ
nu'bʉ mi zøn ra pa ngue bá pɛnh Oją rá
Ts'ʉnt'ʉ, nɛ bim 'bʉi nangue n'da ra xisu
ngue ma mijudíohe. Nɛ nu'a rá Ts'ʉnt'ʉ
Oją bi 'yøt' yʉ́n t'ɛ̨di Oją. 5 Janangue'a bi zä
bi hyągahʉ gätho yʉ ts'oqui dín dupatehʉ
nangue hin dá øthʉ yʉn t'ɛ̨di xʉn ho, nɛ
bi zä bʉ bi zinjʉ Oją ngue dyʉ t'ʉhni gahʉ
bʉya. 6 Nɛ nujʉ yʉ́ t'ʉhnigahʉ Oją, nɛ bá
pɛngahʉ a rá Hogandąhi bʉ ja ma mbʉihʉ.
Nɛ nangue dí 'bʉhmbʉ rá Hogandąhi Oją, sä
gam mamhbʉ ngue ma Tahʉ Oją. 7 Nuya guí
'bʉhmbʉ ngue yʉ́ t'ʉhni ahʉ Oją, nɛ hin guí
'bʉhmbʉ tengu gyʉ 'yɛ̨hɛ̨hʉ. Nɛ nangue'a
'bɛ'a bi 'yøt'a ra Cristo, Oją di 'da ahʉ 'bɛ'a
gätho i ja, nguetho yʉ́ t'ʉhni ahʉ.

I hądumbʉi ra Pablo nangue yʉ 'yɛ̨c'yɛi

8 Pɛ nu'bʉ hin gní pąhmbʉ Oją majuąni,
ngue gue'ahʉ hing yʉ judío ahʉ, gmín
'yɛ̨hɛ̨hʉ yʉ oją ngue him majuąni. 9 Pɛ nu
ahʉ ya gá pąhmbʉ Oją, nɛ'a Oją i pą ahʉ.
Ha guím bɛ̨mhbʉ gui hyomhbʉ man'da ra
'yu mahøn'a, ngue gan 'yɛ̨hɛhʉ yʉ́n t'ɛ̨di
Oją guím bɛ̨nsɛhʉ dí zin'ahʉ Oją ʉ. Pɛ
nu yʉn t'ɛ̨di hin'yʉ yʉ́ ts'ɛdi ʉ, tengutho
a ra 'yu gá hyɛhmbʉ mam'bɛt'o, 'bʉ gmí
thąndehʉ yʉ oją him majuąni. Pɛ nte
manho da 'yøt'ahʉ mahøn'a ʉ. 10 Pɛ nuya
guí ɛ̨mhbʉ i ja yʉ́ ts'ɛdi ʉ 'da yʉ pa, o gue'ʉ
'da yʉ zą̨na, o gue 'da yʉ jɛya. 11 Nugä
dra Pablogä, ɛ̨mmɛ dí su nangue ra 'bɛfi
xtá øt'ä bʉ guí 'bʉhmbʉ, nɛ 'bɛ'a dá xi
ahʉ, ɛ̨na gue'bʉ nte ní mbatho. 12 Nu ahʉ
ma zʉ cu ahʉ, dín nde ahʉ gam 'bʉhmbʉ
tengugä, nguetho dá ɛ'ts' yʉn t'ɛ̨di mi øt'ä,
nɛ dí 'bʉcä tengu ahʉ ngue njąm'bʉ gá
'yøthʉ yʉn t'ɛ̨di mam'bɛt'o. Nɛ nu'bʉ mám
'bʉhmbʉ bʉ, gán numanhojʉ, nte mán ts'o
gá 'yørcahʉ. Masque nɛhya gui 'yøman-
hohʉ na. 13 Pɛ guí pąhmbʉ ngue mi ʉgä,
nɛ gue'a dá mbagä bʉ. Nɛ nu'bʉ mám
'bʉhmbʉ bʉ, dá xi ahʉ ran ho ma'da'yo
bʉya. 14 Ɛ̨mmɛ xʉn hɛ̨i ran ʉ mi jagä, pɛ
njo'o ahʉ gá sanjʉ ngue xʉn ʉgui. Pɛ
gätho ahʉ gá sinjʉ xʉn ho, tengu'bʉ dram
'bɛhni mahɛ̨ts'igä, o tengu'bʉ da guecä dra
Jesucristogä. 15 Ɛ̨mmɛ mi hu ni mbʉihʉ 'bʉ
má xi ahʉ ram hma. Nɛ nu'bʉ 'bo'o xtán
zä, xtá hyąh rá dä nɛ xtí 'daqui. 16 Pɛ nuya,
ha guí sʉjʉ ya nangue dí xi ahʉ majuąni.
17 Nu yʉ ją'i ngue i hä ahʉ, høntho in nde di
'uec'ahʉ nanguecä, nguetho in nde ahʉ go
gui numansuhʉ ʉ nɛ gui tɛnhdʉ ʉ. 18 Xʉn
ho ngue gui tɛnhdʉ ʉ 'da, pɛ gui huanhdʉ
to'o majuąni im ma xʉn ho, madague'a
hinga 'darbʉ dí 'bʉhmbʉ. 19 Ma zʉ t'ʉhni
ahʉ nangue ra Cristo, nts'ɛdi gá ʉngahʉ,
tengu'bʉ n'da ra xisu ngue hinga nam 'bʉh
rá t'ʉhni, ngue xø ga ja ahʉ gam 'bʉhmbʉ
ma'da'yo mahøn'a. Nɛ guexta'a ga thoqui
ga nu ran ʉnbi, jague'bʉ gá pąhmbʉ xʉn ho
a ra Cristo. 20 Xi'bʉ di 'bʉcä bʉ, n'dahma sä
dan yąsɛhʉ, nguetho nuua dí 'bʉcä hingui
sä ga pądi 'bɛ'a guím bɛ̨mhbʉ.

Rá hmɛpya ra Agar nɛ ra Sara

21 Nu ahʉ ngue guín nde gui 'yøthʉ yʉ́n
t'ɛ̨di ma mijudíohe, ga xi ahʉ ya 'bɛ'a nam
bøn ʉ yʉn t'ɛ̨di. 22 Nt'o't'i ngue mi 'bʉ'i yoho
yʉ́ ts'ʉnt'ʉ ra Abraham. N'da rá ts'ʉnt'ʉ

ra 'yǫhǫ xisu, nɛ n'da rá ts'ʉnt'ʉ a rá xisu
zɛhɛ ngue hinga gue'a rá 'yǫhǫ. 23 Nu rá
ts'ʉnt'ʉ ra 'yǫhɛ xisu bim 'bʉi tengutho 'bʉ
im man yʉ ją'i dim 'bʉh yʉ́ t'ʉhni, pɛ nu rá
ts'ʉnt'ʉ a rá xisu zɛhɛ bim 'bʉi nangue rá
ts'ɛdi Ojǫ nguetho ya xí man'a Ojǫ ngue dim
'bʉi. 24 N'da ra hmɛpya ngue yoho yʉ 'yu i
hąx yʉ ją'i. Nu ra 'yǫhɛ xisu ní huti ra Agar,
rán t'uti ʉ yʉ́n t'ǫdi Ojǫ bin t'un'na Moisés
bʉ ja ra t'øhø Sinaí. Nɛ nu'ʉ to i tɛn'ndʉ,
tengu'bʉ yʉ 'yǫhɛ ʉ. 25 Nu ra Agar i uh ra
hmɛpya nangue ra t'øhø Sinaí nubʉ ja ra
häi Arabia, nɛ ngutho ra dąhnini Jerusalén
ngue'a i ja bʉ a ya. Nɛ nu yʉ ją'i i 'bʉpʉ, i uh
ra hmɛpya tengu'bʉ yʉ́ 'yǫhɛ ʉ yʉ́n t'øt'e
yʉn t'ǫdi ʉ. 26 Pɛ nu ra xisu ngue hing ra
'yǫhɛ i uh ra hmɛpya nguepʉ mahǫts'i, ra
hnini Jerusalén ma'da'yo. Nɛ njongui pa ma
manda bʉ nangue yʉn t'ǫdi. Nɛ nujʉ dyʉ́
mɛnguhʉ bʉ. 27 Nt'o't'i bʉ ja rám hman Ojǫ:

Gan johya gra xisu ngue hing ra 'yǫhɛ,
madague'bʉ hinga nam 'bʉh ni
t'ʉhni.
Nts'ɛdi gan yą nangue nin johya, gue'e hin
gana nu ran ʉnbi.
Nguetho dim 'bʉh mi'da ni t'ʉhni ngue yʉ́
t'ʉhni Ojǫ, ǫmme xtán ngu, xinda
gue'a ra 'yǫhɛ xisu ngue i tịn yʉ́
t'ʉhni nangue bi mansɛ tengu yʉ
ją'i.

28 Ma zʉ cu ahʉ, nuya dí øthʉ tengu ra Isaac
rá ts'ʉnt'ʉ ra Abraham, ngue Ojǫ bi ma dim
'bʉi. Nguetho yʉ́ t'ʉhnigahʉ Ojǫ tengu bi
ma. 29 Pɛ nu man'da ra ts'ʉnt'ʉ ngue bim
'bʉi nangue bi mansɛ tengu man yʉ ją'i, bi
zʉ'a ra ts'ʉnt'ʉ ngue bim 'bʉi nangue rá
ts'ɛdi a rá Hogandąhi Ojǫ, tengutho in ja ya.
30 Im mam bʉ ja rám hman Ojǫ; "Dami 'yɛthʉ
ra 'yǫhɛ xisu nɛ'a rá t'ʉhni, nguetho hin
da gonhui 'bɛ'a i ja rá ts'ʉnt'ʉ ra xisu ngue
hing ra 'yǫhɛ." 31 Gui pąhmbʉ ya, ma zʉ cu
ahʉ, ngue hin dyʉ t'ʉhni gahʉ ra 'yǫhɛ xisu.
Pɛ tengu'bʉ dyʉ t'ʉhnigahʉ ra xisu ngue
hing ra 'yǫhɛ.

5

Hin dan 'yǫhɛhʉ yʉn t'ǫdi mahøn'a

1 Nu'a ra Cristo bi yąnjʉ bʉ min 'yǫhɛhʉ
mam'bɛt'o, ngue ya him man dan 'yǫhɛhʉ
bʉ. Pɛ damin zǫmhbʉ bʉ hapʉ bi mbäp'ahʉ
ra Cristo, nɛ 'yo gadín umhbʉ gan 'yǫhɛhʉ
mahøn'a. 2 Dami 'yøhmbʉ ya 'bɛ'a dí xi
ahʉ, nugä dra Pablogä. Nu'bʉ gui 'yǫna
gui 'yøthʉ 'da yʉn t'ǫdi ngue gui hyɛc
ni xifanihʉ, nu'a ra Cristo hin da zä da
'yøt'ahʉ n'da ran ho a 'bʉ. 3 Dín nde ga xi
ahʉ mahøn'a. Nu'bʉ gui dʉ'mi gui 'yøthʉ
yʉ́n t'ǫdi ma mijudíohe, jatho gätho gui
'yøthʉ, nguetho hinga xøt'a n'datho gui
'yøthʉ. 4 Nu'bʉ 'bʉ i 'da ahʉ ǫna ngue ja yʉ́
ts'ɛdi ʉ yʉn t'ǫdi di hoc'a ni mbʉihʉ ngue
da zimanho ahʉ Ojǫ, pɛ ya gá hyɛhmbʉ ra
Cristo 'bʉ, nɛ gá 'uehmbʉ bʉ ja rán huǫcate
Ojǫ bʉya. 5 Pɛ nu rá Hogandąhi Ojǫ dá
hąmhbʉ 'bʉ má pąhmbʉ majuąni ra Cristo,
gue'a dí 'yǫnjʉ xʉn hojʉ Ojǫ a, nɛ gue'a
ná tømhbʉ da zinjʉ xʉn ho. 6 Nɛ nu'bʉ
dí 'bʉhmbʉ ra Cristo, madague'bʉ da mba
nthɛqui ma xifanihʉ o hin'na, hin te di
muui. Pɛ man'da hnɛhi thoho ga simhbʉ
xʉn ho ma mbʉihʉ a ra Cristo, nɛ gue'a dí
jajʉ ga øthʉ ran huǫcate a. 7 Pɛ nu'bʉ rá
mbʉdi thoho, ǫmmɛ gmí 'yohʉ xʉn ho bʉ
ja rá 'yu Ojǫ. To'o bi zǫmp'ahʉ ngue hin guí
øthʉ ra 'bɛfi majuąni. 8 Him bi zǫmp'ahʉ
Ojǫ, nguetho guesɛ Ojǫ bi zon'nahʉ gan
'yohʉ bʉ ja rá 'yu. 9 Nu'bʉ guí 'bʉhmbʉ
n'da in nde di ts'on'na nin 'yomfǫnihʉ, 'da
xni ts'on'natho ni mbʉihʉ 'bʉ, tenguthoho
'bʉ rá íxi ra thuhmɛ i sinni gätho ra jʉni.
10 Nugä dí hąxa njuąni ngue ma Hmuhʉ
Ojǫ di ja ahʉ 'da'angu gam bǫmhbʉ. Nɛ
to'o i 'bʉpʉ ngue in nde di ts'on'na nin
'yomfǫnihʉ, da nu rán ts'ɛmbi Ojǫ a, hønt'a
go to'o. 11 Nu'bʉ guexta'a dí xicä yʉ ją'i,
jatho gui 'yøthʉ yʉ́n t'ǫdi ma mijudíohe,
hin din nugä ran ʉcpi 'bʉ. Pɛ guexta'a i
pa ma ʉguigä nguetho dím mangä, jatho
gui 'yǫc'yɛihʉ a ra Cristo, ngue bi du bʉ ja
ra pont'i nangue ma ts'oquihʉ. 12 Nu'a to'o
in nde da hyɛc'a ni xifanihʉ, man'da xʉn
ho 'bʉ da 'uetho ʉ. 13 Nguetho nu ahʉ, ma
zʉ cu ahʉ, Ojǫ bi ja ahʉ bi thøc'ahʉ yʉn
t'ǫdi, nɛ bi zon'nahʉ in nde ahʉ gan 'yǫhɛhʉ
n'da ngu n'da ahʉ nangue ran huǫcate. Nɛ
hínguin nde ahʉ gui 'yøthʉ ni pähä zɛhɛhʉ.
14 Pɛ tengu'bʉ dá jąs'hʉ gätho yʉ́n t'ǫdi Ojǫ
'bʉ dan huǫjʉ n'da ngu n'dajʉ tengu bʉ
nan huǫcsɛhʉ. 15 Pɛ gan jamansuhʉ, xøhma
ts'ʉrpʉ thoho gam 'bɛsɛhʉ 'bʉ gan sʉhmbʉ
n'da ngu n'da ahʉ, nɛ gan täthʉ.

Gam bǫmhbʉ rá Hogandąhi Ojǫ

16 Pɛ guehna dí xi ahʉ na ya. Dami
'yøthʉ a di bǫn'nahʉ rá Hogandąhi Ojǫ, nɛ

gue'a gní 'yɛs'hʉ gní 'yørpa rá pähäzɛhɛ ni
ją'ihʉ bʉya. 17 Nguetho nín 'yomfçnisɛ n'da,
hinga gue'a im man rá Hogandąhi Ojį a,
nɛ nu rá Hogandąhi Oją hinga 'da'anguui
ní pähäzɛhɛ n'da, nɛ din sʉhmi ʉ. Nɛ nu
rá Hogandąhi Oją hin di jajʉ ga øthʉ 'bɛ'a
in nde ma ts'on 'yomfçnihʉ. 18 Nɛ nu'bʉ
gue'a rá Hogandąhi Oją dí tɛnhdʉ, di zɛrca
ma mbʉihʉ, janangue'a hin da zä da sijʉ
dá fɛstahʉ yʉ́n t'çdi Oją. 19 Gätho mfądi
'bɛ'a nín t'øt'e n'da 'bʉ øzɛhɛ 'bɛ'a in nde
ní ją'i n'da. Ngue i øt' ran 'yomt'çni, nɛ ran
ts'om'bäi, nɛ ra ts'on'yomfçni, 20 nɛ i thąnde
yʉ za o gue yʉ hmite, nɛ i øt' yʉn jąxtøni,
nɛ i øt' yʉn sʉi, nɛ i øt' ran ts'ɛya, nɛ in cuɛ,
nɛ i øt'a i numanhosɛ, nɛ i øt' yʉn heque,
nɛ i nde n'danni din 'yo, 21 nɛ i siyate, nɛ i
hote, nɛ mihni, nɛ di muns' pʉ ja yʉ ngo
ngue da 'yøt' yʉ ts'oqui, nɛ n'dan'yo thoho
i øt'e. Nɛ dí xi ahʉ mahøn'a tengu dá xi
ahʉ, ngue nu'ʉ to'o øt' ya, hin nan säui da
yʉrpʉ di manda rá ts'ɛdi Oją. 22 Pɛ nu'a rá
Hogandąhi Oją di jajʉ ga øthʉ ran huçcate,
nɛ ran johya, nɛ ní hyu ma mbʉihʉ a, nɛ
hin dan xømbʉihʉ, nɛ ga øthʉ ra yembʉi,
nɛ ran hocją'i, nɛ ga jąs'hʉ dí mamhbʉ,
23 nɛ hin ga säman'ʉhʉ, nɛ ga sąmzɛhɛ ma
mbʉihʉ. Nɛ nu'bʉ ga øthʉ ya, hin'yʉ n'da
ran t'çdi da zä dí zʉjʉ 'bʉ. 24 Nɛ nu'a to'o
in 'youi a ra Cristo, tengu'bʉ xí guarpʉ ja
ra pont'i a rá ts'on'yomfçni zɛhɛ, ngue him
man di manda a rá pähä zɛhɛ nɛ gätho 'bɛ'a
mí nde rá ją'i. 25 Pɛ nu'bʉ dí 'bʉhmbʉ rá
Hogandąhi Oją, jatho ga jafʉ di mandagahʉ
'bɛ'a gätho dí øthʉ 'bʉ. 26 Pɛ nde'bʉ hin
dan 'yçzɛhɛhʉ, janangue'a hin ga bçnbahʉ
ʉ mi'da ngue da nde da 'yøt'e tengu'ʉ 'da
bin 'yçts'i.

6

Dam fäxhʉ n'da ngu n'dajʉ

1 Ma zʉ cu ahʉ, nu'bʉ 'bʉ'a n'da ahʉ bi
dąng bʉ ja ran ts'o, pɛ nu'ahʉ gue guexta'a
guím bçmhbʉ rá Hogandąhi Oją, janate tho
guin zohmbʉ a, gui zɛhmbʉ da mbeng bʉ
ja rá 'yu Oją, guim bçmhbʉ nɛ'ahʉ hin'yʉ
ni ts'ɛdihʉ, ts'ʉrpʉ thoho nɛ ahʉ gui tąnjʉ
'bʉ da ts'ä ahʉ. 2 Nɛ nu'bʉ guí comhbʉ
ni dumbʉihʉ, guí øthʉ rán t'çdi ra Cristo
'bʉ. 3 Pɛ nu'bʉ 'bʉ'a n'da ahʉ din 'yçzɛhɛ,
nɛ hin'yʉ 'bɛ'a pądi, din hyäzɛhɛ 'bʉ. 4 Nɛ
hinga gue'a nan johyahʉ ngue gam bçmhbʉ
xʉn ho ma 'bɛfihʉ xinda gue mi'da. Pɛ
ga ørpamasu ma 'bɛfihʉ ngue ga øthʉ xʉn
ho, nɛ gue'a dán johyahʉ a bʉya. 5 Pɛ n'da
ngu n'da ahʉ jatho gui 'yøzɛhɛhʉ 'bɛ'a go
ní 'bɛfi di 'da ahʉ Oją, ngue ni 'bɛfizɛhɛhʉ.
6 Nu ahʉ ngue i sän'nahʉ ran ho ma'da'yo,
nde'bʉ gui fäxhʉ ni xänbatehʉ gätho 'bɛ'a
i honi, janangue'a 'da xtám fäxtahʉ. 7 O
guím bçmhbʉ gui nuhʉ ran ho 'bʉ guí øthʉ
ran ts'o, nguetho guidín hyäzɛhɛhʉ 'bʉ
guím bçmhbʉ a, nɛ hingui sä ga häthʉ Oją.
Tengu'bʉ ga tuhmbʉ yʉ hmudä. Nu'bʉ dá
tuhmbʉ a xʉn ho, xʉn ho a din ja bʉya,
pɛ nu'bʉ ga tuhmbʉ a hingui ho, hingui ho
din ja bʉya. 8 Nu'bʉ 'bʉi to'o i øt'e ngue i
numanhosɛ rá ją'izɛhɛ, xmá mba di 'bɛh ra
temaząi 'bʉ. Pɛ to'o 'bʉi nangue rá pähä
rá Hogandąhi Oją, nu'a din t'un ra temaząi.
9 Nde'bʉ hin dan xømbʉihʉ ngue ga øthʉ
ran ho, nguetho da zøn ra pa da hnurca
ma 'bɛfihʉ 'bʉ hin da güent' ma mbʉihʉ.
10 Janangue'a jant'a thoho ga ørpahʉ ran ho
gätho ma mija'ihʉ a ra ora ngue da zä ga
ørpahʉ. Nɛ man'da gam bçmhbʉ ga ørpahʉ
ran ho ʉ ma cuhʉ nangue ra Cristo.

Man'da ran zofo, nɛ ran zɛngua ran zɛgui

11 Guín nuhʉ ya yʉ t'ohni xʉn ndoho dá
o't'äzɛhɛ. 12 Nu'ʉ to'o in nde di 'bɛp'ahʉ
ngue gui hyɛc ni xifanihʉ, pɛ hønt'a in nde
dí numanho yʉ ją'i. I su xtá nu ran ʉnbi 'bʉ
xtá ma, hønt'a ra Cristo í hogahʉ 'bʉ mí du
bʉ ja ra pont'i nangue ma ts'oquihʉ. 13 Nu'ʉ
to'o im ma ngue da thɛc'a ni xifanihʉ, pɛ
nde hønt'a dí yąt'a gui tɛnhdʉ, gue'bʉ da
zä di 'bɛp'ahʉ gui hyɛc ni xifanihʉ. Nɛ
hingui øt'e gätho yʉn t'çdi. 14 Pɛ nugä hin
dín nde dá yąt'a dí øzɛhɛ. Pɛ hønt'a nán
johyagä a í du bʉ ja ra pont'i ma Hmuhʉ
ra Jesucristo. Nɛ nugä tengu'bʉ 'darbʉ dá
tu'be ra Cristo, tengu'bʉ dá tugä ua ja ra
ximhäi, ngue hin dí øt'ä yʉ́n t'øt'e a. Nɛ nu
yʉ́n t'øt'e ra ximhäi, hin te rán jaui a 'bɛ'a
dí øt'ä. 15 Pɛ nu'ʉ in 'yohʉ ra Cristo, hin te
di muui 'bʉ nthɛqui o hin'na, pɛ man'da di
muui ngue i ja ra tema'da'yo. 16 Nɛ dí äp Oją
da hyurpa yʉ́ mbʉi, nɛ di un rán johya ʉ
gätho to'o i 'yo ra 'yu dí xi ahʉ, nguetho
gue'ʉ majuąni yʉ́ t'ʉhni Oją ʉ. 17 Nu yʉ
pa dí mba bʉ ya, o çmmɛ gadí ʉngahʉ ma
mbʉi, nguetho i ja yʉ mbɛdi ma ją'i hapʉ bi
ts'ɛgui, nangue dán 'yçhɛgä ra Hmu Jesús.
18 Ma zʉ cu ahʉ, dami cohmbʉ rá mate ma

Hmuhʉ ra Jesucristo. Nɛ hønt'a dí xi ahʉ a ya.

EFESIOS
Nu ra søcuą bi 'yorba ra Pablo ʉ yʉ 'yęc'yɛi bʉ ra dąhnini Éfeso

Ran zɛngua

1 Nugä drá Pablogä, nangue rá pähä Oją
ma 'bäigä'be ra Jesucristo. Nu'ahʉ gyʉ́
'yęc'yɛihʉ bʉ ja ra hnini Éfeso, dí ot'ahʉ
na ra søcuą. Nɛ gätho gyʉ mbɛti ahʉ Oją
nangue guí ęc'yɛihʉ ra Cristo Jesús. 2 Dí
äp Oją ma Tahʉ di 'da ahʉ rán ją̨pi, nɛ rán
johya da hyut'a ni mbʉihʉ, nɛ ma Hmuhʉ
ra Jesucristo.

Oją di jącuahʉ nangue dín 'yohʉ ra
Cristo

3 Dí ęspahʉ Oją, nu'a rá Ta ma Hmuhʉ
ra Jesucristo. Nɛ nangue a dín 'yohʉ ra
Cristo, nu'a Oją bi jącuahʉ nangue gätho
yʉ́n ją̨pi i ja bʉ mahęts'i. 4 Nu Oją bi huan-
gahʉ nangue ra Cristo nu'bʉ ma hin'yʉ ra
ximhäi, nguetho in ndejʉ hin din ja ma
ts'oquihʉ, nɛ xtán hotho ma mbʉihʉ bʉ
na nu Oją. 5 Nɛ nangue rá pähä Oją ya xʉ
huangahʉ, nɛ nangue ra Jesucristo bi jajʉ
ngue dyʉ́ t'ʉhnigahʉ Oją. Nɛ gue'a bi 'yøt'e
nguetho bi huęgahʉ. 6 Janangue'a zą̨i dí
ęspahʉ Oją, nguetho ęmmɛ xʉn ngu rán huę
cate bi 'yørcahʉ 'darbʉ dí ' bʉhmbʉ a rá
Ts'ʉnt'ʉ di huęqui. Nɛ gue'a rán ją̨pi bi
'dajʉ 'bʉ má däh ma mbʉihʉ a rá Ts'ʉnt'ʉ.
7 Ngue ęmmɛ bi huęgahʉ Oją, nɛ gue'a í du
a rá Ts'ʉnt'ʉ bi pøjʉ, bi nde bi punga ma
ts'oquihʉ. 8 Nɛ ęmmɛ xʉn ngu rán huęcate
Oją, ngue bi jajʉ dá pąhmbʉ a rá 'yu, nɛ
bi 'dajʉ rán 'yomfęni xʉn ho. 9 Pɛ bi jajʉ
Oją dá pąhmbʉ 'bɛ'a mán t'ągui, ngue 'bɛ'a
mím bęnsɛ da 'yøt'e ngue da 'yøt'a ra Cristo.
10 Nguetho da zøn ra pa di jua'a 'bɛ'a mim
bęn Oją da 'yøt'e, ngue di jap ra Cristo di
manda gätho ja ua ja ra häi nɛpʉ mahęts'i.
11 Nu'a Oją i øt'e 'bɛ'a gätho mim bęni da
'yøt'e, nɛ bi huangahʉ maya'bʉ ngue dan
'yohʉ ra Cristo. Nɛ nangue'a dín 'yohʉ ra
Cristo, sä ga hąmhbʉ yʉ́n ją̨pi di 'dajʉ a.
12 Gue'a bi zän Oją nangueję, janangue'a da
t'ęspa Oją 'bʉ bi hnu a ran ho da 'yørcahʉ.
Nɛ guecähe yʉ́ mbʉdigähe dá ęc'yɛihe ra
Cristo, nɛ yʉ́ mbʉdigähe bi 'yørcahe a. 13 Nɛ
ahʉ, nu'bʉ gmí 'yøhmbʉ rán ho ma'da'yo
ra Cristo di pøjʉ, gue ram hma majuąni a,
gá 'yęc'yɛihʉ a. Nɛ nu'bʉ gmí 'yęc'yɛihʉ,
nɛ ahʉ gá hyąmhbʉ rá Hogandąhi Oją, ra
hmɛpya ngue yʉ́ mbɛti ahʉ Oją, tengu xí
ma. 14 Nu rá Hogandąhi i udi ngue majuąni
ga hąmhbʉ rán t'unni di 'dajʉ Oją 'bʉ bi zøn
ra pa da zixcahʉ bʉ mahęts'i, gätho gahʉ
ngue yʉ́ mbɛtigahʉ a. Gue'a ná ęspahʉ
nuįxte thoho a.

*Nu ra Pablo i äp Oją di un ran 'yomf*ęni xʉn
ho yʉ 'yęc'yɛi

15 Nɛ nu'bʉ má øcä ngue guí ęc'yɛihʉ a ra
Hmu Jesús, nɛ i ja ahʉ ran huęcate nangue
ni mi'yęc'yɛihʉ, dán yą̨'be Oją, 16 nɛ zą̨i dí xi
Oją i hu ma mbʉi ngue di huęc'ahʉ, nɛ zą̨i
dí äpä rám fäts'i nangue ahʉ. 17 Nɛ nu'a ra
Ta nuįxte thoho, gue'a rá Oją ma Hmuhʉ ra
Jesucristo, dí äp'ahʉ ran 'yomfęni man'da
gui pąhmbʉ xʉn ho a. 18 Nɛ dí äp'a Oją
ngue man'da da xoc'a nin 'yomfęnihʉ, ngue
gui pąhmbʉ a ran ho nuįxte guí tøhmbʉ,
ngue gue'a í zon'nahʉ gui comhbʉ a. Nɛ
gui pąhmbʉ ngue ęmmɛ nuįxte thoho di
muui 'bɛ'a di 'da ahʉ Oją gätho ʉ to'o yʉ́
mbɛti a. 19 Nɛ dí äp Oją gui pąhmbʉ ęmmɛ
xʉn ndoho rá ts'ɛdi rá Hogandąhi hin hapʉ
nín zɛgui, ngue dim pɛpʉ mbo ma mbʉihʉ,
gätho gahʉ dí ęc'yɛihʉ. 20 Nɛ n'dat'a rá ts'ɛdi
ngue ęmmɛ sɛ a dim pɛpʉ mbo ma mbʉihʉ,
gue'a bá xox'a ra Cristo bʉ 'bʉ ʉ xʉn du,
nɛ bi japi ngue da hyupʉ ja rán 'yɛi Oją
bʉ mahęts'i. 21 Nɛ nu'a ra Cristo bin t'un
man'da ra ts'ɛdi xinda gue'ʉ to'o gätho ja
yʉ́ ts'ɛdi bʉ mahęts'i nɛcua ja ra häi, o gue
yʉ ts'ʉt'abi, o gue yʉ ngʉrbi, o gue'ʉ mi'da
di manda. Nɛ hingui sä n'da da ndønba
n'da ra thuhu da t'ęmbi i ja man'da rá ts'ɛdi
gue i 'bʉhya o gue yʉ pa dí 'yępʉ. 22 Nɛ
gätho 'bɛ'a i ja Oją bi jap'a ra Cristo ngue
gätho di manda. Nɛ bi jap'a ra Cristo ngue
di manda gätho yʉ 'yęc'yɛi, nguetho tengu
'bʉ ma yąhʉ a di mandagahʉ. 23 Nɛ nu yʉ
'yęc'yɛi i 'bʉi tengu 'bʉ rá ją̨'i ra Cristo. Nɛ
dí comhbʉ 'bɛ'a gätho i ja ra Cristo. Nɛ nu
rá ts'ɛdi í yu'a 'bɛ'a gä øzɛhɛ ua ja ra häi,
nɛpʉ mahęts'i.

2

Dám pøhmbʉ nangue rán huęcate Oją

1 Nɛ mam'bɛt'o tengutho 'bʉ xtá tuhʉ
nangue ma ts'oquihʉ, nguetho him mi ør-
pahʉ masu a ran ho mi sijʉ. Pɛ nuya nu

Oją bi 'dajʉ ra temaząi nangue ra Cristo.
2 Nɛ nu'ahʉ nu'bʉ hin gmí 'yęc'yɛihʉ, gmí
tɛnhdʉ yʉ́n t'øt'e ra ximhäi, nɛ madí manda
ahʉ rá hmu yʉ zi̧thu, tengutho yʉ pa ja
bʉ ya, gätho to'o hingui ørpa masu Oją,
nɛ hingui øt'e 'bɛ'a nde Oją. 3 Nɛ gätho
gähe 'da'angu tho mi øthʉ 'bʉ mam'bɛt'o,
nɛ mi tɛnhdʉ 'bɛ'a min nde ma ją'i zɛhɛhʉ.
Nɛ dá øt' ma pähä zɛhɛhʉ. Nɛ nu'bʉ xcá
thoqui xcá tɛnhdʉ, ęmmɛ xcá nuhʉ rá cuɛ
Oją 'bʉ, tengu tho ʉ mi'da. 4 Pɛ nu'a Oją
ęmmɛ xʉn ngu rá yembʉi i ja, nɛ ęmmɛ i ja
rán huęcate nanguejʉ. 5 Janangue'a bi 'dajʉ
ra 'da'yote, tengu 'bʉ 'darbʉ bi xoxgahʉ ra
Cristo, madague'bʉ tengu 'bʉ ya xí du ma
tehʉ nangue ma ts'oquihʉ. Pɛ nangue rá
mate thoho Oją xtám pøhmbʉ. 6 Nɛ nu'a Oją
n'dat'a bi xoxgahʉ ra Cristo Jesús, nɛ bi jajʉ
'darbʉ dá huhmbʉ a ra Cristo bʉ mahęts'i
bʉ nam bęn Oją. 7 Guehna bi 'yøt'e, ngue
gätho yʉ pa maząi da 'yuh rán huęcate, nɛ
da fądi hin hapʉ sɛ a rá mate bi 'yørcahʉ
'bʉ mí yąnjʉ ra Cristo Jesús. 8 Bi pøjʉ Oją
'bʉ má hąmhbʉ rá mate thoho Oją, nɛ hin
nangue yʉ hogant'øt'e dá øthʉ. Pɛ nangue
a rán t'unni zɛhɛ Oją xtám pøhmbʉ. 9 Nɛ hin
nangue ra 'bɛfi xʉn ho xtá øthʉ, janangue'a
njon da zä din 'yęts'i. 10 Nguetho bi 'yørca
zɛhɛhʉ Oją ngue dám 'bʉhmbʉ ma'da'yo
nangue ra Cristo Jesús, guepʉ da zä ga øthʉ
xʉn ho rá 'bɛfi bi zän Oją maya'bʉ.

Nu ra Cristo bi jajʉ dán yąmanhohʉ dyʉ judíohe nɛ'ahʉ

11 Nɛ nu ahʉ ngue hin gyʉ́ judío'ahʉ,
o gadín 'yęxhʉ nangue rá mate Oją, pɛ
damim bęmhbʉ ngue yatho gnán hyajʉ Oją
mam'bɛt'o. Nɛ nte má hmɛpya gmí øthʉ
tengu mí øt'ähe ngue dá hɛc ma xifanihe
dyʉ́ judíohe. Nɛ gue'a ná hut'a thohohe
gyʉ 'yąnthɛquihʉ. 12 Nɛ nu'ʉ yʉ pa ʉ, hin
te nin jahʉ ra Cristo, xín te nin jahʉ ʉ yʉ
judío. Nɛ hin gní pąhmbʉ ran hogui ngue
mi man Oją da 'yøt'e. Pɛ gám 'bʉhmbʉ
ua ja ra ximhäi nɛ nte gmí tømhbʉ 'bɛ'a
da 'yøt' Oją, nguetho hin gní pąhmbʉ Oją.
13 Nɛ gmí 'yo man hęthʉ nangue a Oją, pɛ
nuya bá jʉn'nahʉ, nɛ sä guin 'yohʉ ra Cristo
ngue bi du nanguejʉ. 14 Pɛ nu'a ra Cristo bi
jajʉ dán yąmanhohʉ, dyʉ judíohe nɛ ahʉ
ngue hin gyʉ́ judíohʉ. Nɛ bi jajʉ ngue
'da'angu bʉ na nujʉ Oją yʉ judío nɛ'ʉ hing
yʉ judío. Nu'a ra Cristo bi hogahʉ 'bɛ'a
madín hyajʉ. 15 Nguetho bi du ra Cristo,
nɛ gue'a í jua ʉ yʉ́n t'ędi yʉ judío bi xi
Oją, ngue yʉn t'uti mi øt'ʉ. Nɛ bi japi
ngue 'da'angu ga comhbʉ ra temaząi yʉ
judío nɛ'ʉ hing yʉ judío, nangue ma'da'yo
dí 'bʉhmbʉ ra Cristo ya, nɛ hinga 'dahma
'dan'yo bʉ dán nujʉ Oją. Janangue'a hin
dadín sʉhmbʉ ya. 16 Nɛ nu'bʉ mi du bʉ
ja ra pont'i ra Cristo, bi japi da numanho
Oją ʉ hønt'a go to'o ma ją'i da 'yęc'yɛi a,
madague'a yʉ judío, uague hing yʉ judío.
Nɛ him man sʉhmbʉ ʉ. 17 Nu'a ra Cristo bi
zøcua ja ra häi nɛ bi xijʉ ran ho ma'da'yo,
ngue'a dá ɛshʉ ran sʉi mi øthʉ a Oją,
guecähe dyʉ judíohe ngue mi hänthe rá 'yu
Oją, nɛ ahʉ ngue hing yʉ judío'ahʉ ngue
gmin 'yomanhętho nangue rá 'yu Oją. 18 Nɛ
gue'a ra Cristo bi zä dán yąmanhohʉ Oją rá
Ta, nguetho n'dat'a rá Hogandąhi bi 'dajʉ,
madague'bʉ dyʉ judíohʉ o gue hin dyʉ
judíohʉ. 19 Pɛ nuya hin guí 'bʉhmbʉ tengu
'bʉ gyʉ́ 'damhninihʉ ya, pɛ 'da'angugdahʉ
ngue dyʉ 'yęc'yɛihʉ. Nguetho nuya gätho
gahʉ dyʉ mɛnguhʉ bʉ bí 'bʉ Oją, nɛ gätho
gahʉ yʉ́ t'ʉhni gahʉ Oją. 20 Nɛ nujʉ dyʉ
'yęc'yɛihʉ, tengu 'bʉ n'da ra ngu bi thøe
nguepʉ dim 'bʉ Oją. Nɛ bi dʉ'mi bi hyøh yʉ
pøngahyą maya'bʉ, nɛ'ʉ yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo
nu'bʉ mi ma nangue ra Cristo. Nɛ bi dʉ'mi
tengu 'bʉ i pa m'bä'mi yʉ́ guangujądo n'da
ra ngu, nɛ guesɛ a ra Jesucristo a ra do
mahyoni bim pɛpʉ. Nɛ guenjʉ tengu 'bʉ
dyʉ fø't'ehʉ bʉya. 21 Nɛ nu'a ra Cristo
tengu 'bʉ ra cemento nín zøt'ʉ yʉ do bʉ pa
nthøts'e a ra ngu, ngue da gomanho, asta
gue'bʉ go bi guadi xʉn ho, guepʉ ja rá ngu
Oją, tengu ndesɛ Oją. 22 Nɛ nangue dín 'yohʉ
ra Cristo, nɛjʉ tengu 'bʉ dyʉ dohʉ ngue
dim pɛpʉ ja a rá ngu Oją, guepʉ i 'bʉh rá
Hogandąhi.

3

Nu ra Pablo rá 'bɛfi i xih ran ho ma'da'yo ʉ hing yʉ judío

1 Janangue'a dí äpä rá ts'ɛdi Oją nangue
ahʉ, drá Pablogä. Pɛ dí ofädigä nangue dí
xi ahʉ ran ho ma'da'yo, gue ahʉ ngue hing
yʉ judío'ahʉ. 2 Masque ya gá 'yøhmbʉ ngue
Oją bi 'dacä ra 'bɛfi ngue dí xi ahʉ rám hma,
nangue rá mate thoho. 3 Nugä ya dá ot'ahʉ
ts'ʉ 'bɛ'a bi 'yurcäzɛhɛ Oją, ngue njom mi

pądi, ngue nɛ ʉ hing yʉ judío da zin Oją
nangue ra Cristo. 4 Nɛ nu'bʉ gá nuhʉ ra
søcuą, sä gui pąhmbʉ a bi xicä Oją ngue
njom mi pądi nangue ra Cristo. 5 Nɛ xʉn ngu
yʉ jɛya bi thogui ngue him mi xi Oją yʉ ją'i
'bɛ'a mim bęni da 'yøt'e. Pɛ nuya bi 'uega
ma mbʉihe gueje ma 'bäigähe ra Cristo nɛ
ʉ yʉ pøngahyą, nɛ bi jaje rá Hogandąhi ga
pąhmbe 'bɛ'a him mam fądi, ngue i fąh ya.
6 Pɛ nuna him mam fądi, guehna ngue ran
ho ma'da'yo sä gui pąhmbʉ ya 'bɛ'a i ja ua
ya, ngue nɛ'ʉ yʉ ją'i hing yʉ judío sä dim
'bʉhmbʉ Oją tengutho yʉ judío. Nɛ n'dat'a
gui comhbʉ yʉ judío ran hogui bi 'yøt' Oją
nangue ra Cristo Jesús. Nɛ n'danją'itho gui
comhbʉ nangue rá ją'i ra Cristo, nguetho
ya gá 'yęc'yɛihʉ rán ho ma'da'yo ra Cristo.
7 Pɛ nangue rá mate zɛhɛ nɛ rá ts'ɛdi Oją
sä gam mangä rán ho ma'da'yo ra Cristo,
madague'a him man 'yɛnigä'be. 8 Nugä hin
te ts'ʉ dadí mu'be, nɛ him man 'yɛni'be
ngue ga xih yʉ ją'i ngue hing yʉ judío rán
ho ma'da'yo ra Cristo. Pɛ guehma bi 'dacä
Oją ra mate ngue gam mangä a, nɛ ga xih
yʉ ją'i njon da hyät'i da mbede hangu nan
ngu yʉn ho in nde di 'dajʉ ra Cristo. 9 Nɛ
bi 'dac rá 'bɛfi ga japi gätho yʉ ją'i da bądi
'bɛ'a him mam fądi, ngue 'bɛ'a mím bęn
Oją da 'yøt'e 'bʉ rá mbʉdi thoho, ngue nɛ'ʉ
hing yʉ judío da zin Oją 'bʉ da hyąn rá mate
ra Cristo. Nɛ gue'a mi sänni da 'yøt' Oją,
n'dat'a Oją bi 'yøt'e 'bɛ'a gätho ja ua ja ra
ximhäi, nɛpʉ mahęts'i. 10 Gue'a mím bęn
Oją da 'yørpa yʉ 'yęc'yɛi, guepʉ da fądi xʉn
ho gätho rá hogan'yomfęni, da bą ʉ i 'bʉpʉ
mahęts'i ngue i ja yʉ ts'ɛdi. 11 Nɛ gue'a i øt'
Oją ya, tengu mim bęm 'bʉ ra mbʉdi thoho
da 'yøt'e, nangue ma Hmuhʉ ra Jesucristo,
nɛ da 'yøt'e gätho yʉ pa mazą́i. 12 Nɛ nangue
dí ęc'yɛihʉ ra Cristo, hin dí su ga sømhbʉ
bʉ nangue ma mbʉihʉ ngue dan yąhʉ Oją.
Nɛ dí pąhmbʉ da 'yøde. 13 Janangue'a dí
ä'ahʉ ra mate hin da du ni mbʉihʉ 'bʉ
dín nugä ran ʉnbi, nangue'a dá xi ahʉ ran
ho ma'da'yo. Xingui ts'ʉ guim bęmhbʉ
ngue'a dín nugä ran ʉnbi, pɛ 'da dán johya
thohohʉ ngue bin 'dac ra ts'ɛdi ga hät' yʉn
ʉnbi.

Rán huęcate ra Cristo

14 Nu'bʉ dím bęngä ngue nɛ ahʉ gyʉ
mɛnguhʉ bʉ bí 'bʉ Oją, dín dąnyahmu dí
äp'ahʉ ra jamadi Oją rá Ta ma Hmuhʉ ra
Jesucristo. 15 Nɛ rá Ta ʉ gätho yʉ 'yęc'yɛi,
nɛ'ʉ bi zøm bʉ mahęts'i, nɛ'ʉ 'bʉtua ja ra
ximhäi. 16 Nɛ dí äp Oją ma Tahʉ nuįxte
thoho di muui rá ts'ɛdi, ngue di zac ni
mbʉihʉ nangue rá ts'ɛdi rá Hogandąhi Oją.
17 Nɛ dí äp Oją ngue din ząm bʉ mbo ni
mbʉihʉ a ra Cristo, nguetho guí ęc'yɛihʉ
a. Nɛ dí äp Oją ngue man'da din te nin
huęcatehʉ, nɛ nangue nin huęcatehʉ dí zac
ni mbʉihʉ. 18 Janangue'a nɛ ahʉ nɛ gätho
mi'da yʉ 'yęc'yɛi da zä gui pąhmbʉ hangu
nan uant'i, nɛ hangu na mba, nɛ hangu nan
hę, nɛ hangu nan hęts'i a rán huęcate ra
Cristo. 19 Nɛ madague'bʉ hingui sä gätho
ga pąhmbʉ rán huęcate ra Cristo nguetho
ęmmɛ xʉn ngu, pɛ dí äp Oją ngue man'da
man'da gui pąhmbʉ a, janangue'a da zä
gätho da yuh ni mbʉihʉ a rá ts'ɛdi zɛhɛ
Oją. 20 Pɛ xʉn ho ga ęspahʉ Oją gätho yʉ pa
mazą́i, nguetho i ja rá ts'ɛdi da 'yøt'e xʉn
ngu man'da, xinda gue'a 'bɛ'a dí ähmbʉ o
'bɛ'a dím bęmhbʉ. Ngue n'dat'a ra ts'ɛdi
dim pɛpʉ mbo ma mbʉihʉ. 21 Nɛ gätho
gahʉ dyʉ 'yęc'yɛihʉ, xʉn ho dan johyahʉ
ga ęspahʉ Oją, nangue'a ra Cristo Jesús dí
pąhmbʉ, hørn'bʉ go njąm'bʉ mazą́i. Nɛ
hønt'a gam bęmhbʉ a ya.

4

Nu rá Hogandąhi Oją di jajʉ n'dat'a gam
bęmhbʉ

1 Nugä drá Pablogä dí ofädigä nangue
dí øt'a rá 'bɛfi ra Hmu. Nɛ dí ä'ahʉ ra
mate ngue gam 'bʉmanhohʉ tengu nin
sähʉ ngue ya bi zon'nahʉ Oją. 2 Nɛ hin
gan 'yęxhʉ, pɛ gui 'yøthʉ ngue hin'yʉ ni
ts'ɛdi zɛhɛhʉ, nɛ hin gan xømbʉi n'da
ngu n'da ahʉ 'bɛ'a i t'øt'ahʉ, nɛ hin gan
xuhnanyahʉ n'da ngu n'da ahʉ, pɛ gan
huęjʉ. 3 Nɛ ęmmɛ gan jamansuhʉ ngue
hinga 'dahma 'dan'yo guim bęmhbʉ. Pɛ
dami thoqui gui tɛnhdʉ rá Hogandąhi Oją
di ja ahʉ n'dat'a guim bęmhbʉ. 4 Nguetho
tengu 'bʉ gätho n'danją'idähʉ bʉ na nujʉ
Oją dyʉ 'yęc'yɛihʉ, nɛ n'dat'a rá Hogandąhi
Oją dí comhbʉ. Nɛ n'dat'a dí tømhbʉ
'bɛ'a da 'yørcahʉ Oją, ngue gätho bi zon-
gahʉ. 5 Hønt'a n'da ma Hmuhʉ i 'bʉi
ngue di mandagahʉ. Nɛ n'dat'a ma
t'ęc'yɛihʉ nangue ma Ojąhʉ i 'bʉi, nɛ
n'dat'a man xixyąhʉ dí øthʉ, ngue dí
uhmbʉ yʉ mbɛtigahʉ Oją. 6 Nɛ n'dat'a

Oją gue'a ma Tahʉ dí comhbʉ, ngue gätho gahʉ, nɛ gätho di mandagahʉ, nɛ gätho di 'yonjʉ, nɛ gätho gahʉ i 'bʉpʉ mbo ma mbʉihʉ a. [7] Nu'a ra Cristo, nangue ra mate thoho, 'dahma'dan'yo yʉ ts'ɛdi bi 'dajʉ n'da ngu n'dajʉ ngue sä ga øthʉ ra 'bɛfi ngue ndejʉ ga øthʉ. [8] Nɛ gue'a mán t'o't'i bʉ ja rám hman Oją maya'bʉ: "Pɛ gue'a ra Cristo bi un yʉ́ ts'ɛdi ʉ yʉ ją'i 'bʉ mí mbeng bʉ mahçts'i, 'bʉ mi dąmbçni. Nɛ bi 'bɛrba rá ts'ɛdi gätho nan ngu ran ts'o mim bɛnt'ʉ yʉ ją'i." [9] Nɛ nu'bʉ mi mbeng bʉ mahçts'i, mfądi ngue guepʉ bá nɛxpʉ, nɛ bi zøcua ja ra häi, nɛ bi mba nt'ägui. [10] Guet'a bá cąi, nɛ guet'a bi ndex mahçts'i, ngue da yu'ts' rá ts'ɛdi bʉ mahçts'i, nɛ hønbʉ go hapʉ, nɛcua ja ra häi bi yu'ts' rá ts'ɛdi. [11] Nɛ 'dahma 'dan'yo yʉ ts'ɛdi bin 'dajʉ n'da ngu n'dajʉ ngue dyʉ 'yçc'yɛihʉ. Bin 'dac ma ts'ɛdihe 'dagähe ngue ma 'bäigähe ra Cristo, nɛ 'da ahʉ di ja'ahʉ gam pøngahyąhʉ, nɛ mi'da ahʉ di ja ahʉ gadí 'yomhbʉ a ran ho ma'da'yo, nɛ 'da ahʉ di ja ahʉ gam mbädihʉ, nɛ mi'da ahʉ di ja ahʉ ngue gan xänbatehʉ nangue rám hman Oją. [12] Ngubʉ bi 'yøt'a ra Cristo, bi un yʉ́ ts'ɛdi yʉ 'yçc'yɛi, nguepʉ da zä da 'yøt'e xʉn ho ra 'bɛfi bi zänbi n'da ngu n'da, nangue rá 'bɛfi Oją. Janangue'a da zä 'da dám fäxtahʉ. Nɛ gue'a dín te rá 'bɛfi Oją a, tengu 'bʉ bi zac rá ją'i ra Cristo. [13] Nɛ da zøni ngue gätho 'dat'a gam bçmhbʉ nangue ma t'çc'yɛihʉ, nɛ gätho n'dat'a ga pąhmbʉ xʉn ho rá Ts'ʉnt'ʉ Oją. Nɛ gue'a dín te xʉn ho ma mbʉihʉ nɛ dam 'bʉmanhohʉ tengu ra Cristo. [14] Nɛ nu'bʉ gue'a dí homhbʉ, hin da thäjʉ tengu 'bʉ dyʉ t'ʉhnihʉ, 'bʉ 'bo'o 'dahma 'dan'yo da xijʉ ngue da 'yçna da hyäjʉ. Nguetho nu'ʉ yʉ hyäte çna gue'bʉ çmmɛ pądi, pɛ hønt'a in ndejʉ ga tɛnhdʉ yʉ́ fɛhni. [15-16] Pɛ ga pądi ga tɛnhdʉ a majuąni nangue ran huçcate. Nɛ gue'a nán te xʉn ho ma mbʉihʉ, nɛ di jajʉ tengu 'bʉ n'danją'i tho ga cohmbʉ. Tengu 'bʉ rá ją'igahʉ ra Cristo, nɛ nu'a ra Cristo, tengu 'bʉ rá yą a. Nɛ gue'a nín zøt'ʉ yʉ 'yçc'yɛi. Nguetho di manda gahʉ nɛ di zɛrca ma mbʉihʉ, di jajʉ n'dat'a gam bçmhbʉ, nɛ gätho ga comhma'øt'ehʉ xʉn ho ra 'bɛfi bi 'dajʉ n'da ngu n'dajʉ, ngue 'da dám fäxtahʉ, nangue ran huçcate. Nɛ gue'a nán te xʉn ho rá 'bɛfi Oją, tengu 'bʉ bin te xʉn ho rá ją'i ra Cristo.

Dám 'bʉhmbʉ ma'da'yo nangue ra Cristo

[17] Nugä dra Pablogä dím pøngahyągä nangue ra Hmu 'bʉ dí xi ahʉ na jaua, ngue nu'ahʉ him mam 'bʉhmbʉ ya tengu ʉ yʉ ją'i hinga na pą Oją. Nɛ him mam 'bʉhmbʉ tengu yʉ ją'i ngue di manda yʉ́ ts'on'yomfçni zɛhɛ. [18] Nɛ nu'ʉ i 'yo tengu n'da ra xädä nangue yʉ́n 'yomfçni, nɛ hingui pądi 'bɛ'a nam bøn'a i øt'e nguetho hingui 'yo bʉ ja rán nɛqui Oją. Nɛ hinguin nde da bą Oją nguetho çmmɛ xʉm mɛ yʉ́ mbʉi ʉ. [19] Nɛ hingui pɛ'ts' yʉ́ sä 'bʉ øt yʉ ts'oqui, nguetho ya xʉm bɛnt ran ts'o, nɛ çmmɛ di ho da 'yøt'e hønt'a go 'bɛ'a man ts'o, nguetho hin'yʉ mbo yʉ́ mbʉi 'bɛ'a di zɛdi ngue da zągmmi. [20] Pɛ nu'ehʉ hinga ngubʉ bi xän'nahʉ ʉ bi xi'ahʉ nangue ra Cristo. [21] Ya gá 'yøhmbʉ nangue ra Cristo, nɛ nu'bʉ majuąni gá 'yøhmbʉ 'bɛ'a bi xi ahʉ, guí pąhmbʉ ya ngue gue'a majuąni a. [22] Janangue'a dami hyɛhmbʉ gätho 'bɛ'a gnám 'bʉhmbʉ, ngue ni nyon'yomfçnisɛhʉ i hä ahʉ, ngue 'bɛ'a guí ndesɛ gui 'yøthʉ. [23] Nɛ ma'da'yo ni mbʉihʉ nɛ nin 'yomfçnihʉ, ngue gätho ma'da'yo guim bçmhbʉ ya. [24] Nɛ dami hyehʉ ngue gätho ma'da'yo tengu bi zän'nahʉ Oją nangue rá pähä zɛhɛ. Nuya dami 'yuhmbʉ ram 'bʉi njuąntho gui 'yøthʉ, ngue nte man ts'o gui 'yøthʉ ya. [25] Dami 'yɛshʉ a ra fɛhni ngue madín xihmbʉ n'da ngu n'da ahʉ, nɛ guim mamhbʉ a majuąni. Nguetho tengu 'bʉ n'danją'itho dí comhbʉ ra Cristo. [26] Nɛ nu'bʉ guín cuɛhʉ nangue ran ts'o i t'øt'e, pɛ damím fähmbʉ, mamán dą ahʉ ran ts'o. Nɛ hinga n'dapa gan cuɛhʉ. [27] Pɛ xingui ts'ʉ ga cʉthʉ ra zịthu bʉ ja ma mbʉihʉ. [28] Nu'bʉ guím pçhʉ 'da ahʉ, pɛ gui 'yɛshʉ a gnám pçhʉ. Nɛ gam pɛhmbʉ xʉn ho, nɛ gue'a gdí tịmhbʉ a guí homhbʉ, nɛ da zä gui fäx'ʉ mi'da ngue hin'yʉ 'bɛ'a da hyoni. [29] Nɛ 'yo guím mamhbʉ yʉ ts'ore, pɛ guim mamhbʉ ran ho dí zɛ'ʉ nɛ dí hyu yʉ́ mbʉi ʉ to'o gui xihmbʉ. [30] Nɛ 'yo gadí unhdʉ ra dumbʉi a rá Hogandąhi Oją nangue n'da ra ts'oqui. Nguetho nu'a i 'bʉpʉ mbo ma mbʉihʉ, nɛ gue'a da 'yudi ngue yʉ́ mbɛtigahʉ Oją 'bʉ rán zɛgui ra pa, tengu 'bʉ jajʉ ra sello. [31] Dami 'yɛshʉ a gní bçman'ʉhʉ, nɛ hin gan cuɛhʉ 'bʉ ja 'bɛ'a da si ahʉ o ja 'bɛ'a da t'øt'ahʉ. Nɛ 'yo gadí c'ąman'ʉhʉ n'da

ngu n'da ahʉ, nɛ o guím bɛ̨mhbʉ ran ts'o
nangue ni miją'ihʉ. 32 Pɛ gan 'yørpahʉ ran
ho n'da ngu n'da ahʉ, nɛ 'da xtán ja ni
yembʉihʉ, nɛ gam punbahʉ n'da ngu n'da
ahʉ, tengu tho í pun'nahʉ Ojį nangue ra
Cristo.

5

Da 'yøt'e xʉn ho ʉ yʉ́ t'ʉhni Oją

1 Ga øthʉ 'bɛ'a øt'a Oją, nguetho yʉ́ t'ʉhni
gahʉ a ngue di huɛ̨gahʉ. 2 Ngue ga ør-
pahʉ ran huɛ̨cate ma miją'ihʉ, tengutho
ra Cristo bi huɛ̨gahʉ 'bʉ mín däsɛ bʉ ja
ra pont'i nangueјʉ. Nɛ nu ra Cristo bi un
rá te, n'da ran t'unni ngue bi numanho
Oją. 3 Nɛ yʉ́ t'ʉhni gahʉ Ojį, janangue'a
xingui ts'ʉ gam bɛ̨mhbʉ ran ts'o, hin ga
øthʉ ran 'yomt'ɛ̨ni, xíng ran ts'iyate, nɛ
xínga n'da ran ts'o ga øthʉ. 4 Nɛ hin gam
mamhbʉ ra ts'ore o gue ran 'yąnt'ʉ, nɛ hin
dan yą mangąt'ihʉ, nguetho hin rán thɛui
rá 'yɛ̨c'yɛi Oją ʉ. Pɛ ga xihmbʉ Oją jamadi
nangue rán ho bi 'dajʉ. 5 Pɛ dí pąhmbʉ
hingui sä n'da da yʉrpʉ di manda ra Cristo
nɛ Oją, nu'bʉ i øthoho ran 'yomt'ɛ̨ni, o gue
im bɛ̨n ra ts'on'yomfɛ̨ni, o gue i øt' ran
ts'iyate. Nguetho nu ra ziyate tengutho
'bʉ i thąnde 'bɛ'a i ja. 6 Nɛ njon ga jafʉ da
hyäjʉ gue'bʉ 'bo'o da xijʉ ngue xʉn ho 'bʉ
ga øthʉ ran ts'o. Nguetho to'o da 'yøt' ya
yʉn ts'o, ɛ̨mmɛ xʉn ngu da nu rá cuɛ Oją,
nangue a him bi 'yørpa masu Oją. 7 Pɛ hin
dan 'yohʉ to'o i øt' ran ts'o, nguetho hin'yʉ
'bɛ'a man jahʉ ʉ. 8 Pɛ nu'ahʉ mam'bɛt'o
gmí 'yohʉ bʉ ja ra 'bɛxui. Pɛ nangue guí
'bʉhmbʉ ra Cristo ya guí 'bʉhmbʉ bʉ ja rán
nɛqui a. Nuya dąmam 'bʉhmbʉ tengu rán
säui bʉ ja ran nɛqui. 9 Nɛ nu'a rán nɛqui
Oją, gue'a dán jahʉ ra hogambʉi a, nɛ gue'a
dám mamhbʉ majuąni a, nɛ gue'a dá øthʉ
ran ho a. 10 Nɛ dami hyumbi gan xähmbʉ gui
'yøthʉ 'bɛ'a dí hyu rá mbʉi Oją. 11 Pɛ xíngui
ts'ʉ ga øthʉ tengu øt'ʉ i 'yo bʉ ja ra 'bɛxui.
Pɛ ga uhmbʉ ngue nte ní mbatho 'bɛ'a øt'ʉ.
12 Pɛ ga pɛ'ts' ma sähʉ hin gam mamhbʉ
'bɛ'a øt'ʉ i øt' mán t'ąguitho ran ts'o. 13 Pɛ
nu'a rán nɛqui Oją di yot'ʉ to'o i 'yo bʉ ja ra
'bɛxui, ndepe da bądi ngue i ja yʉ́ ts'oqui.
Nɛ hingui sä da 'yąn mant'ągui thoho n'da
'bɛ'a øt'e, nguetho nu'a rán nɛqui Oją di
yot'ʉ gätho ran ts'o. 14 Janangue'a nt'o't'i:
"Daman nuhmbʉ ngue guí ąhmbʉ, tengu
'bʉ gyʉ́ duhʉ, nguetho nu'a ra Cristo di
'da ahʉ ran nɛqui," bi 'yɛ̨na. 15 Janangue'a
dami jamansu 'bɛ'a guí øthʉ, nɛ hin gam
'bʉhmbʉ tengu ʉ yʉ ją'i ngue hingui pądi
'bɛ'a øt'e. 16 Pɛ madague'a xʉn hɛ̨i yʉ pa i ja
bʉ ya, dami hyumbi gam pɛhmbʉ xʉn ho.
17 'Yo guí co'yąmbʉihʉ, pɛ dami hyumbi gui
hyoni gui pąhmbʉ rá pähä ra Hmu. 18 Pɛ hin
dán johyahʉ a ra sɛ̨i, nguetho di ts'ongahʉ
a. Pɛ man'da dán johyahʉ rá Hogandąhi
Oją. 19 Nɛ 'da dán johyabahʉ n'da ngu n'dajʉ
ngue dan xihmbʉ 'bɛ'a i ørcahʉ ra Hmu,
ngue dan tuhmbʉ yʉ́ thuhu Oją gätho ma
mbʉihʉ dá ɛ̨spahʉ Oją a. 20 Nɛ thocua thoho
ga xihmbʉ jamadi Oją ra Ta, nangue 'bɛ'a
gätho jajʉ, nangue rá thuhu ma Hmuhʉ ra
Jesucristo.

*Dim 'bʉ*manho yʉ 'yɛ̨c'yɛi bʉ ja yʉ́n
ngusɛ

21 Nɛ hin dan junthʉ, pɛ 'da xtán 'yɛ̨hɛ
thohohʉ, nguetho gätho gahʉ dín nu-
mansuhʉ ra Cristo. 22 Nɛ nu ahʉ gyʉ́
xisuhʉ, dami 'yøthʉ 'bɛ'a im man ni ndøhʉ,
tengutho bʉ gní 'yøthʉ a im mam ma
Hmuhʉ mahɛ̨ts'i. 23 Nguetho nu'ʉ yʉn
'yohʉ i 'bɛt'o bʉ ja rá ngu, tengu a ra Cristo
i 'bɛt'o bʉ 'bʉh yʉ 'yɛ̨c'yɛi, ngue tengu 'bʉ
guesɛ a rá ją'i a, nɛ rám pørpate gätho ʉ.
24 Nu'ʉ yʉ xisu da 'yøt'e 'bɛ'a gätho im man
yʉ́ ndø, tengu tho yʉ 'yɛ̨c'yɛi da 'yøt'e 'bɛ'a
gätho im man ra Cristo. 25 Nɛ nu ahʉ ma
min'yohʉ ahʉ, dami huɛ̨c ni xisuhʉ, tengu
tho a ra Cristo bi huɛ̨c yʉ 'yɛ̨c'yɛi, nɛ bi
un rá te nangueјʉ. 26 Nɛ nu a ra Cristo
ngubʉ bi 'yøt'e, nu'bʉ mi japi da bo xʉn
ho gätho yʉ 'yɛ̨c'yɛi nangue rám hman Oją.
Nguetho ram hma tengu 'bʉ ra dehe i pe't'e
gätho ran ts'o. Nɛ nu'a ran xixyą, n'da ra
hmɛpya ngue ra Cristo bi hoga ma mbʉihʉ.
27 N'damhma da zin ʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛi, ngue ya
gätho mahoqui, nɛ nte man ts'o din 'yohʉ.
Nɛ hin'yʉ 'bɛ'a da thịnbi, pɛgue gätho i jua
a ran ho. 28 Nɛ gätho yʉn 'yohʉ, nde'bʉ di
huɛ̨c yʉ́ xisu, tengu bʉ ní huɛ̨c rá ją'izɛhɛ.
Nguetho nu'ʉ to'o di huɛ̨c rá xisu, din huɛ̨c
zɛhɛ a. 29 Nɛ xinga n'da ra ją'i i san rá
ją'izɛhɛ, pɛ din jamansu, nɛ i 'uịni xʉn ho
rá ją'i, tengutho i øt'a ra Cristo nangue yʉ
'yɛ̨c'yɛi. 30 Nguetho nujʉ dyʉ 'yɛ̨c'yɛihʉ,
tengu 'bʉ rá ngøc'yɛi nɛ rá do'yo gahʉ a rá
ją'i ra Cristo. 31 Tengu mán t'o't'i: "Nu'bʉ
n'da ran 'yohʉ i sin rá xisu, i soh rá ta nɛ

rá mbe, n'damhma da zä di manda rá xisu, tengu 'bʉ ɛ rá ją'izɛhɛ," bi 'yçn'a ra t'ohni. 32 Nɛ xʉn hçi da bądi 'bɛ'a nam bøn na, pɛ dí çngä drá Pablogä, ngue i udi nangue ra Cristo nɛ nangue yʉ 'yçc'yɛi. 33 Pɛ nɛ im ma, gätho ahʉ ngue gyʉn 'yohʉhʉ, dami huçc ni xisuhʉ tengu bʉ gní huçc zɛhɛhʉ. Nɛ nu'ahʉ gyʉ xisuhʉ damin numansu ni ndøhʉ.

6

1 Nu'ahʉ gyʉ t'ʉhnihʉ gyʉ 'yçc'yɛihʉ dami 'yøthʉ 'bɛ'a man ni tahʉ ni mbehʉ, nguetho gue'a yʉ́n thɛhʉ a ngue gui 'yøthʉ. 2 Dami numansu ni tahʉ nɛ ni mbehʉ. Nɛ gue'a rá mbʉdi a rán t'çdi Oją ngue ní ją̨p Oją n'da a, ngue bi ma maya'bʉ. 3 Nɛ guehna ran ją̨pi bi ma da nu n'da 'bʉ da 'yøt'e, ngue din ja ran johya nɛ xʉn ngu yʉ pa dim 'bʉcua ja ra häi. 4 Nɛ nu ahʉ gyʉ́ tahʉ, nu'bʉ guí sʉh ni t'ʉhnihʉ, nde'bʉ hin gui jafʉ din cuɛtho. Pɛ dami temanhohʉ guepʉ dí 'yçc'yɛi ra Hmu ʉ. 5 Nɛ nu ahʉ gyʉ mbɛfihʉ nɛ gyʉ 'yçhçhʉ, dami 'yøthʉ xʉn ho 'bɛ'a im man ni hmuhʉ ua ja ra häi, nɛ guin numansuhʉ ʉ, nɛ gui suhʉ. Nɛ mpähä thoho gui 'yøthʉ ni 'bɛfihʉ, tengutho bʉ gní 'yørpahʉ rá 'bɛfi ni Hmuhʉ ra Cristo. 6 Dami 'yøthʉ xʉn ho ni 'bɛfihʉ, hinga høn'bʉ in nu ahʉ ni hmuhʉ, pɛ dami 'yøthʉ tengutho bʉ gnín 'yçhɛhʉ ra Cristo. Nɛ gätho ni mbʉihʉ, nɛ gue'a rá pähä Oją a bʉya. 7 Dami 'yøt' ni 'bɛfihʉ nangue ran johya, tengu bʉ gní 'yøthʉ rá 'bɛfi ni Hmuhʉ mahçts'i, nɛ hinga hønt'a dín numanho ahʉ yʉ ją'i. 8 Nɛ damim bçmhbʉ ya, Oją di cos'ahʉ ran ho nangue ran ho xcá 'yøthʉ, madague'a gyʉ 'yçhɛhʉ o gue gyʉ hmuhʉ. 9 Nɛ nu ahʉ gyʉ hmuhʉ, pɛ gui 'yørpahʉ a xʉn ho ʉ ni mbɛfihʉ, o gue ni 'yçhɛhʉ, tengu tho bʉ gní ndepe da 'yøt'ahʉ ran ho. Nɛ hin gui xihmbʉ yʉn ʉnbi, nguetho guí pąhmbʉ ngue n'dat'a ni Hmuhʉ mahçts'i. Nɛ nu a ra Hmu mahçts'i hin di hyɛspʉ na nujʉ.

Di zɛrca ma mbʉihʉ rá ts'ɛdi Oją tengu rá he ra dofʉi

10 Nɛ nuya ma zʉ cu ahʉ, ga zacua ma mbʉihʉ nangue rá ts'ɛdi Oją i jajʉ. 11 Ngue tengu n'da ra dofʉi i he rá he ngue ra t'ɛgui ní täcua yʉ́n są ʉ yʉ́n sʉihʉ. Nɛ ngutho rá ts'ɛdi Oją 'bʉ dí homhbʉ ngue hin da zä da hyäjʉ ra zi̧thu. 12 Nguetho hinga gue'ʉ yʉ ją'i man sʉihʉ, pɛ gue'ʉ yʉ́ hmu yʉ ts'oqui, ngue ra zi̧thu rá hmu ra 'bɛxui i ja gätho ra ximhäi. Nɛ ʉ gätho yʉ́m fäts'ihʉ ra zi̧thu in 'youi ran dąhi, nɛ gätho 'bɛ'a má ts'ɛdi bá nɛxpʉ 'bʉh rá hmu ran ts'o, gätho man sʉihʉ ʉ. 13 Janangue'a tengu 'bʉ ga hehʉ yʉ t'ɛgui ya, nangue gätho rá ts'ɛdi Oją, ngue ga häthʉ ga tąfʉ yʉ́n są ra zi̧thu i säc ma mbʉihʉ. Nɛ nu'bʉ dá tąhmbʉ ran sʉi, ya dá juahmbʉ xʉn ho, nɛ dá nuhʉ xingui ts'ʉ dá 'bɛhmbʉ. 14 Nɛ nu yʉ t'ɛgui dí xi ahʉ, nɛ gue'ʉ nán sähʉ ʉ. Ngue nu'a ram hma dí tɛnhdʉ, ngue tengu 'bʉ ran gʉt'i ngue ra t'ɛgui gam päthʉ. Nɛ nu'a ná hąmhbʉ ran hogui bi 'yørcahʉ ra Cristo, tengu 'bʉ ra coto ngue ra t'ɛgui a, ngue hingui sä da dąjʉ ra zi̧thu. 15 Nɛ nu'a ná yąmanhohʉ Oją nangue'a ran ho ma'da'yo dá hąmhbʉ, nɛ gue'a ná huthʉ ran zambʉi tengu 'bʉ dí nɛt' ma zapatohʉ ngue yʉ t'ɛgui, nɛ dan tihmbʉ ga sʉhmbʉ ra zi̧thu. 16 Nɛ man'da, nu'a ná pąhmbʉ majuąni Oją, ngue tengu 'bʉ n'da ra xit'ɛgui ní däqui gätho yʉ́n są ra zi̧thu, tengu 'bʉ t'ɛngbahʉ n'da ra sibi. 17 Nɛ nu'a ná pąhmbʉ majuąni dám pøhmbʉ, tengu 'bʉ dá pant' ma yąhʉ ra fʉi ngue ra t'ɛgui, ngue hin gam bçmhbʉ a in nde di bçngahʉ ra zi̧thu. Nɛ nu'a rám hman Oją, tengu 'bʉ ra espada di 'dajʉ rá Hogandąhi Oją, gue'a dám muthʉ ra zi̧thu a. 18 Pɛ thocua thoho dan yąhʉ Oją, ga äfʉ rá ts'ɛdi, xíngui ts'ʉ ga ɛshʉ nan yąhʉ Oją, tengu di bçngahʉ rá Hogandąhi Oją. Nɛ dan çhyahʉ hin dan xømbʉihʉ, ngue ga äfʉ Oją da mbäx'ʉ gätho ma mi'yçc'yɛihʉ. 19 Nɛ nugä drá Pablogä, dami 'yäfʉ Oją nanguecä, n'damhma di 'dacä ran 'yomfçni nɛ ga hut'anzambʉi gam mamp'a rám hma, nɛ ga xi ʉ hing yʉ judío 'bɛ'a nde Oją ngue da bąh ya. 20 Gue'a nán ofädigä a, ngue dí xicä yʉ ją'i 'bɛ'a bi xicä Oją. Dami 'yäfʉ rá ts'ɛdi Oją ngue hin ga su ga thoqui gam mangä rám hma.

Ran zɛngua ran zɛgui

21 Nuya dí pɛnhdä bʉ na ma cuhʉ ra Tíquico, ngue çmmɛ mahuçqui. Nɛ nuna çmmɛ øt'e xʉn ho rá 'bɛfi Oją. Nu'a da xi ahʉ 'bɛ'a gätho dadí jagä, nɛ nangue gätho 'bɛ'a dí øt'ä. 22 Nuna ra Tíquico da gąx na ra søcuą dí øt'ä, nɛ da xi ahʉ nanguecähe, nɛ da hyut'a ni mbʉihʉ. 23 Pɛ Oją ma Tahʉ nɛ ma Hmuhʉ ra Jesucristo da hyut'a ni mbʉihʉ, nɛ di ja ahʉ gui huç c ni

mi'yçc'yɛihʉ, nguetho gá hyąmhbʉ rán ho
mbo ni mbʉihʉ. [24] Pɛ Oją di 'da ahʉ rán jąpi
gätho ahʉ to'o gätho hin gui 'yɛ'ts'a gnín
numanhohʉ a ma Hmuhʉ ra Jesucristo. Nɛ
hønt'a dá xi ahʉ ya.

FILIPENSES
Ra søcuą bi 'yorba ra Pablo ʉ yʉ
'yęc'yęi bʉ ja ra dąhnini Filipos

Ran zɛngua

1 Nugä drá Pablogä dí yo'be ra Timoteo
drá 'yęhę'be ra Jesucristo. Dí o't'ä'be na
ra søcuą gätho ahʉ ma zʉ cu ahʉ, nɛ ʉ
yʉ ngʉrbi nɛ ʉ yʉ́m fäts'ihʉ yʉ ngʉrbi, nɛ
gätho ʉ i 'bʉpʉ ra dąhnini Filipos ngue i
tɛn'na ra Cristo. 2 Pɛ dí ndep Oją ma Tahʉ nɛ
ma Hmuhʉ ra Jesucristo da 'yɛnts'ahʉ rán
ją̨pi nɛ da hyut'a ni mbʉihʉ.

Nu ra Pablo i äp ra jamadi Oją nangue yʉ
'yęc'yęi

3 Jamadi, dí ęmp'a ma Oją, n'dandį ngu
n'dandį dím bęn ahʉ, nguetho gue ahʉ
mam fäts'i ahʉ bi 'dacä Oją. 4 Nɛ zą̨i ęmmɛ
i jagä ran johya 'bʉ dí äpä ra jamadi Oją
nangue ahʉ. 5 Nɛ dadín johyagä nguetho
n'dat'a rá 'bɛfi ran ho ma'da'yo dí comhbʉ,
gue'a gní zɛjʉ a, nɛ gue'a gá 'yøthʉ 'bʉ rá
mbʉdi gá 'yɛc'yęhhʉ, nɛ asta gue yʉ pa i
jabʉya. 6 Nugä dí pądi ngue Oją di thocta
a ra hoga'bɛfi ngue bi dʉ'mi bi 'yørbʉ ni
mbʉihʉ, janangue a di juadi xʉn ho 'bʉ bi
zøn ra pa ba ęh mahøn'a ra Jesucristo. 7 Nɛ
gue'a ná äpä ra jamadi Oją a, ngue ęmmɛ
dím bęn ahʉ. Nɛ tengu'bʉ 'da'angu dí sähʉ
ran ʉnbi dí sägä nɛ gue'a ná comhbʉ rán
ją̨pi Oją a, dá gue'bʉ dí ofädigä, o gue'bʉ dí
'bäpʉ ja ran juąnbate, ngue dadín yąn a rán
ho ma'da'yo ra Cristo dím ma ngue majuąni
a. 8 Nɛ hønt'a Oją i pądi hangu nan gu bʉ
ná huęc'ahʉ, nɛ tengu bʉ ęmmɛ ni huęgahʉ
ra Jesucristo. 9 Hanangue'a dí äp Oją ngue
man'da xʉn gu din ja ahʉ ran huęcate n'da
ngu n'da ahʉ, nɛ din ja ahʉ ran 'yomfęni
xʉn ho, nɛ guim bęmhbʉ xʉn ho nangue
a 'bɛ'a gätho guí øthʉ. 10 N'damhma gui
huanhdʉ 'bɛ'a man'da xʉn ho gui 'yøthʉ,
nɛ n'dat'a guim bęmhbʉ, nɛ hin hapʉ di
nɛqui ni ts'oquihʉ 'bʉ bi zøn ra pa ngue
ba ęh ra Cristo. 11 Nɛ hønt'a ra Jesucristo
sä di 'da ahʉ ra hogambʉi, ngue xʉn gu yʉ
hoga'bɛfi din ja ahʉ, nɛ gue'a dí t'ęspa Oją
a.

Hønt'a ra Cristo nám 'bʉ a ra Pablo

12 Ma zʉ cu ahʉ, dín nde ahʉ ngue gui
pąhmbʉ, gue'a nán te ran ho ma'da'yo a
nám 'bäcä ua. 13 Ngue gätho yʉ dofʉi ua
ja ran guts'ʉt'abi, nɛ'ʉ gätho mi'da yʉ ją̨'i
i pądi ngue rá 'bɛfi ra Cristo a ná 'bäcä
ua. 14 Nɛ dá gue'bʉ dí ofädigä, pɛ gue'a ní
hyut'an zambʉi ma cuhʉ ngue'ʉ xʉn gu i
'bʉcua, nɛ hinguin su 'bʉ im man rám hman
Oją. 15 I 'bʉcua 'da ʉ ngue im mamp'a rám
hman Oją, i sɛya nangue rám hman Oją dí
øt'ä. Pɛ i 'bʉh mi'da ngue im man rám
hman Oją ngue nde da 'yøt' ran ho. 16 Nɛ
nu'ʉ ngue ʉ i ja ran ts'ɛya, im ma nangue
ra Cristo, nguetho in nde 'bɛ'a da dąsɛ ʉ.
Pɛ hinga gätho rá mbʉi im ma, pɛ høntho
nde ʉ ngue di yop a ma dumbʉigä ua ja
ra fädi. 17 Pɛ nu'ʉ mi'da di huęgä, nɛ nde
da mbäxgui, nɛ gue'a ní man rám hman ra
Cristo ʉ, nguetho i pądi 'bɛ'a ná 'bäcä ua,
ngue dín yąnba a rán ho ma'da'yo ra Cristo.
18 Pɛ madague a hønt'a go to'o im mamp'a
rám hman Oją, dá gue'bʉ n'dat'a im bęni
o hin'na 'bʉ im ma nangue a ra Cristo, nɛ
guexta a ęmmɛ dadín johya. Nɛ thocuą
thoho dan johyagä. 19 Nguetho dí pądi ngue
ga pømanhogä ua ja ra fädi, nguetho zą̨i guí
äfʉ rá ts'ɛdi Oją nanguecä, nɛ zą̨i i fäxcä
rá Hogandąhi ra Jesucristo. 20 Nugä hin dín
ndegä ngue m'bɛjua ga pɛ'ts' ma sä nangue
'bɛ'a dí øt'ä, pɛ ęmmɛ dín nde ga hut'an
zambʉi gam mangä xʉn ho rám hman Oją
'bʉ bi ts'ɛgbä. Janangue a gätho yʉ ją̨'i da
bąh rán uįxte ra Cristo nangue a dí øt'ä,
madague'bʉ dí 'bʉcä o gue'bʉ da thogä.
21 Nguetho hønt'a dí 'bʉi nangue ra Cristo,
dín ndegä ngue din uįxte ra Cristo nangue
'bɛ'a gätho dí øt'ä, nɛ man'da tho 'bʉ dá
tugä. 22 Pɛ nu'bʉ guexta a dadí thoqui dí
'bʉcua ja ra häi, sä ga tąh mi'da yʉ ją̨'i ngue
da 'yęc'yɛi a ra Hmu mahęts'i. Pɛ hin dí pąsɛ
nda a ga huanhni, hague dam 'bʉi, uague
ga tu. 23 Pɛ nugä ęmmɛ xʉn hęi ga pądi
nda a ngue man'da xʉn ho. Pɛ nu'bʉ da
hønsɛgä, man'da dín nde 'bʉ ga tu ngue ga
mba ním 'bʉ'be ra Cristo, nguetho man'da
xʉn ho nanguecä. 24 Pɛ man'da xʉn ho
nangue ahʉ ngue guexta a dí 'bʉcä ua ja ra
ximhäi. 25 Janangue a dí hąxanjuąni guexta
a dam 'bʉcä ua ngue ga fäx ahʉ ngue dín
te ni t'ęc'yɛihʉ. Nɛ man'da din ja ahʉ ran
johya 'bʉ man'da gá 'yęc'yɛihʉ ra Cristo.
26 Nɛ nu'bʉ dí 'bʉcä ua ja ra häi, nɛ guín
nujʉ mahøn'a, ęmmɛ da hyu ni mbʉihʉ
nangue ra Cristo, nɛ gui 'yęspahʉ ra Cristo

bʉya. 27 Pɛ damam 'bʉhmbʉ 'bɛ'a rán sähʉ
rán ho ma'da'yo ra Cristo. Nɛ madague a
'darbʉ dí 'bʉhmbʉ o yabʉ dí 'bʉcä, pɛ ga øcä
ran ho gui 'yøthʉ bʉya, nangue 'da' angu
guim bɛ̨mhbʉ, nɛ gui fähmbʉ ma t'ɛ̨c'yɛihʉ
nangue rán ho ma'da'yo ra Cristo. 28 Nɛ
hin gui suhʉ to'o da zʉ ahʉ nangue ran ho
ma'da'yo. Nɛ nangue hin gá suhʉ, da bądi
ngue di 'bɛh yʉ́ te ʉ, nɛ da bądi ngue i ja ahʉ
ra temazą̨i ngue bi 'da ahʉ Oją̨. 29 Nguetho
hinga hønt'a ran ho bi 'da ahʉ Oją̨ ngue gui
'yɛ̨c'yɛihʉ ra Cristo, pɛ nɛ'a man'da ran ho,
ngue gui sähʉ yʉn ʉnbi nangue ra Cristo.
30 Nɛ 'da'angu dí øthʉ ya, dadín ʉnbahʉ
ngue dín yą̨mhbʉ a ran ho ma'da'yo, tengu
thoho gá nuhʉ dá øt'ä mám'bɛt'o, nɛ guí
øhmbʉ ngue guexta'a dí øt'ä ya.

2

Nu rán uɨxte ra Cristo, hin'yʉ ran 'yɛ̨ts'i

1 Nu'bʉ gue'a ra Cristo di zɛ ahʉ, nɛ
guí pą̨hmbʉ rán huɛ̨cate a, nɛ nu'bʉ guín
'yohʉ rá Hogandą̨hi Oją̨, nɛ guí pą̨hmbʉ gui
'yøthʉ ra yembʉi nɛ ra mate, dan johyagä
'bʉ. 2 Pɛ dami yusca ma mbʉi ran johya
nangue 'bɛ'a guí øthʉ ya, ngue n'dat'a
guim bɛ̨mhbʉ, nɛ 'da xctín huɛ̨ctahʉ, nɛ
'da'angu nin 'yomfɛ̨nihʉ guim bɛ̨mhbʉ,
hinga 'dahma 'dan'yo guim bɛ̨mhbʉ. 3 Nɛ
hin ga øthʉ ran 'yʉya, nɛ hin dan 'yɛ̨xhʉ,
nɛ hin gam bɛ̨mhbʉ ngue dan uɨxtehʉ, pɛ
man'da da bɛ̨nse n'da hingui hosɛ xinda
gue'ʉ gä mi'da. 4 Nɛ hinga hønt'a ga
honsɛhʉ gam bɛ̨mhbʉ, pɛ nɛ'a i hon ʉ mi'da
ga fäxhʉ. 5 Pɛ n'da ngu'n'da dam bɛ̨mhbʉ
tengu tho bʉ í bɛ̨njʉ ra Cristo. 6 Nu ra Cristo
'da'angudui Oją̨ a, pɛ him bin 'yɛ̨zɛhɛ ngue
Oją̨ a, nguetho bi bɛ̨njʉ. 7 Ngue bá sogui
gätho rá ts'ɛdi mahɛ̨tsí, nɛ bin 'yɛ̨hɛ 'bʉ mín
ją̨'i ua ja ra ximhäi, nɛ bi mbäx yʉ ją̨'i. 8 Nɛ
nu'bʉ mín ją̨'i xingui ts'ʉ bin 'yɛ̨ts'i, pɛ bi
'yøt'e gätho 'bɛ'a min nde Oją̨, nɛ bi du bʉ
ja ra pont'i tengu n'da ra ts'om'bäi. 9 Nɛ
nangue a bi 'yøt' ra Cristo, Oją̨ bi 'yɛ̨spa a,
nɛ bi un ra ts'ɛdi man'da xʉn gu, nɛ gue'a
ra thuhu bi unni ɛ̨mmɛ man'da di muui.
10 Janangue a nu'a ra Jesús gue'a rán säui
din thą̨nde a, gätho 'bʉpʉ mahɛ̨ts'i nɛcua
ja ra häi nɛ'ʉ gätho xʉn du, yʉ ją̨'i nɛ yʉ́m
'bɛhni Oją̨ nɛ yʉ zɨthu, gätho da 'yɛ̨spa ra
Jesucristo ra Hmu. 11 Nɛ gätho nán gu da
bądi nɛ da ma ngue gue'a ra Jesucristo a
ra Hmu nangue gätho 'bɛ'a i ja, n'damhma
gätho da 'yɛ̨spa Oją̨ ra Ta.

Nu yʉ 'yɛ̨c'yɛ̨i guesɛ ʉ yʉn yot'i ua ja ra
'bɛxui

12 Janangue a ma zʉ cu ahʉ ngue dadí
huɛ̨c'ahʉ, zą̨i gá 'yøthʉ 'bɛ'a dá xi ahʉ
nu'bʉ 'darbʉ mám 'bʉhmbʉ, pɛ̨ madague'a
yaua dí 'bʉcä ya, man'da hnɛhi thoho gui
'yøthʉ a nin sähʉ ngue i 'bʉh ma pør-
patehʉ, nɛ hin gan 'yɛ̨xhʉ, pɛ guin numan-
suhʉ Oją̨. 13 Nguetho gue'a Oją̨ dim pɛpʉ
mbo ma mbʉihʉ nɛ gue'a di 'dajʉ rá pähä
nɛ rá ts'ɛdi ngue ga ørbahʉ rá pähä Oją̨. 14 Nɛ
o gadí yą̨ni thohʉ, xín gan junthʉ, pɛ dami
'yøthʉ gätho in nde Oją̨. 15 N'damhma njon
da dingahʉ n'da ran ts'o ngue da ma i ja
ma ts'oquihʉ. Pɛ dam 'bʉhmbʉ tengu man
sähʉ ngue yʉ́ hogat'ʉhni gahʉ Oją̨, guepʉ
'bʉ ʉ yʉ ją̨'i ngue i øt' ram fɛ'ts'i. Janangue
a ga øthʉ bʉya tengu n'da ran yot'i bʉ ja
ra 'bɛxui, ngue ga xihmbʉ rám hman Oją̨
di un ra te. 16 Nɛ nu'bʉ gui xihmbʉ rám
hman ra temazą̨i, nugä dan jhyagä 'bʉ bi
zøn ra pa ngue ba ɛ̨h ra Cristo, ngue hin'yʉ
'bɛ'a dá pɛ'ts' ma sä nangue ra 'bɛfi xtá
øt'ä bʉ guí 'bʉhmbʉ. 17 Nguetho dadí hoc'a
ni t'ɛ̨c'yɛihʉ, tengu'bʉ dadí hocä n'da ra
'bøts'e, xʉn ho 'bʉ dá undä Oją̨. Nɛ nugä
'bʉ hin dí gua ʉ yʉn ʉngi dá sä 'bʉ gmí
'yɛ̨c'yɛ̨ihʉ, pɛ man'da xʉn ho 'bʉ ga un ma
te nɛ ga fäm ma ji, ngue dí gua a ra 'bøts'e
ga undä Oją̨ nangue gätho ahʉ. Guexta
a dadín johyagä, nɛ da zä gui hyą̨mhbʉ
man johyagä. 18 Janangue a ga comhbʉ man
johyagä 'bʉ bi zøn ra pa da t'ɛ̨na da thogä.

Ra Timoteo nɛ ra Epafrodito

19 Nɛ nu'bʉ rá pähä Oją̨ 'bex ga pɛn'nahʉ
bʉ ra Timoteo da nu ahʉ. Nɛ nu'bʉ dá
pądi 'bɛ'a gadí jahʉ bʉ dan johyagä bʉya.
20 Nguetho njohgui 'bʉcua man'da ngue im
bɛ̨ni tengu dím bɛ̨m'be ra Timoteo nangue
ahʉ. 21 Nguetho gätho mi'da i 'bʉcua im
bɛ̨nsɛ nangue yʉ́ 'bɛfi zɛhɛ, nɛ him majuą̨ni
rá 'bɛfi ra Cristo Jesús im bɛ̨m bʉya. 22 Pɛ
ya guí pą̨hmbʉ ngue ɛ̨mmɛ di muui nangue
'bɛ'a i øt' na ra Timoteo, ngue dí com'be rá
'bɛfi Oją̨, tengu n'da ra ts'ʉnt'ʉ i conhui rá
'bɛfi rá ta. 23 Pɛ dí tø'mi hasta gue'bʉ ga pącä
'bɛ'a din jacä ua. Nɛ m'bɛ̨jua ga pɛnhdä
bʉ na ra Timoteo. 24 Pɛ xømhma da nde ra
Hmu mahɛ̨ts'i ngue da zä ga mba bʉ n'dihi,

gan nu ahʉ. 25 Pɛ dím bɛ̨ni ngue m'bɛt'o
ga pɛn'nahʉ bʉ mahøn'a na ra Epafrodito,
ma cuhʉ, nɛ dí com'be rá 'bɛfi ra Cristo
dín yąnba'be a rán ho ma'da'yo. Guehna
guá pɛncä'be ua nangue da mbäxca'be. 26 Pɛ
nuya ɛ̨mmɛ nde da mba bʉ gam 'bʉhmbʉ
mahøn'a, nɛ ɛ̨mmɛ tu rá mbʉi ngue ya rá
'yøhmbʉ ngue mí ʉ a. 27 Nɛ majuąni ɛ̨mmɛ
mi ʉ nɛ mi ts'ʉtho xtán du. Pɛ nangue rá
mate Oją ngue him bi du. Nɛ nu'bʉ xtán du,
man'da ɛ̨mmɛ xʉn gu ra dumbʉi xcá nugä
'bʉ. 28 Pɛ janangue a dí humbi ga pɛnhdä
n'dihi na, n'damhma gan johyahʉ 'bʉ guin
nuhʉ mahøn'a, nɛcä da hyu ma mbʉigä
ua. 29 Nɛ nu'bʉ bi zøm bʉ dami simhbʉ
xʉn ho, nɛ gui 'yäfʉ ra jamadi Oją ngue bi
xox a. Nɛ gätho yʉ ją'i guin numansuhʉ
ngue øt'e tengu i øt' na ra Epafrodito. 30 Nɛ
nuna mi ts'ʉtho xtán du nangue rá 'bɛfi Oją,
nguetho bi 'yɛn rá te nangue bi zɛqui, ngue
bi 'yøt' ra 'bɛfi tengu tho'bʉ gue ahʉ xzuí
zɛjʉ.

3

Nu ra Cristo 'bʉ dí ɛ̨c'yɛihʉ, gue'a ní bo
ma mbʉihʉ a

1 Nuya ma zʉ cu ahʉ, dí xi ahʉ, daman
johyahʉ nangue ra Hmu mahɛ̨ts'i. Nugä
hin dadín xømbʉi ngue ga xi ahʉ mahøn'a,
gan johyahʉ, nguetho nin hos'ɛhʉ ngue
dí xi ahʉ. 2 Daman jamansuhʉ nangue ʉ
yʉ ts'on'yomfɛ̨ni ją'i, nguetho nu'ʉ tengu
tho'bʉ yʉ satexą'yo, nɛ i xi ahʉ jatho da
hmɛpya ni ją'ihʉ ngue da mba nthɛ̨qui
ahʉ. 3 Pɛ nujʉ majuąni am hmɛpya gahʉ
bʉ na nujʉ Oją, nguetho dí thąndehʉ Oją
nangue rá Hogandąhi, nɛ dadín johyahʉ
nangue a ra Cristo Jesús, nɛ dí pąhmbʉ
hinga gue'a man hosɛgahʉ ní 'yɛ̨njʉ yʉ́
t'ʉnigahʉ Oją. 4 Pɛ nu'bʉ 'bo'o sä ɛ̨na yʉ́
t'ʉhni Oją nangue xʉn hosɛ, pɛ man'da sä
xcá ɛ̨ngä 'bʉ, nguetho man'da mi pømanho
man t'øt'egä. 5 Nguetho dám 'bʉi nangue
yʉ judío, nɛ ná hyątopa xtám 'bʉcä 'bʉ
mi thɛgä ma xifani, nɛ gätho dá comhbe
a bi xije Oją dyʉ́ hebreohe dyʉ́ judíohe,
nguetho nu'a ma ta ra hebreo a gue a bi
xąnd mam bombøta ra Benjamín mi 'bʉh
maya'bʉ. Nɛ dá tɛndä 'bɛ'a im man yʉ
fariseo, ngue ɛ̨mmɛ dá humbi dá øt'ä ʉ yʉ́n
t'ɛ̨di yʉ judío. 6 Nɛ nugä ɛ̨mmɛ dá yąngä
a ma t'ɛ̨c'yɛ̨ihe dyʉ́ judíohe, janangue a
madí ʉnba yʉ́ 'yɛ̨c'yɛ̨i ra Cristo. Nɛ mi
øt'ä ʉ gätho yʉn ho im man ʉ yʉ́n t'ɛ̨di yʉ
judío, janangue'a njo'o to'o mi sä da man'a
n'da rán t'ɛ̨di Oją ngue dá fɛsthoho. 7 Nɛ
mím bɛ̨ngä ní zingä Oją a man hosɛ. Pɛ
nuya dí pądi ndetho di 'bɛrpa nín 'yomfɛ̨ni
n'da a. Nɛ dá ɛ'ts'ä a ná bɛ̨ngä xʉn ho
sɛgä janangue bi zä dá tịngä ran ho nangue
ra Cristo. 8 Nɛ madague'a hangu nan gu
xtá øzɛhɛgä, pɛ ndetho man'da dí 'bɛdi,
nguetho man'da di muui ngue dí pącä ra
Cristo Jesús ma Hmu. Janangue a gätho
man hosɛ dá 'bɛdi, ya him mín numanho,
n'damhma bi zä dán 'yo'be ra Cristo. 9 Nɛ
nuya sä dam 'bʉ'be ra Cristo, nɛ ntemanho
i jagä 'bɛ'a dí øzɛhɛgä nangue yʉn t'ɛ̨di, pɛ
nangue a dí ɛ̨c'yɛi 'bɛ'a bi 'yørca ra Cristo,
nɛ gue'a í bo ma mbʉi a nɛ in numanhogä
Oją. Nguetho Oją in numanho ʉ i hąntho
rá mate ra Cristo. 10 Nɛ nuya hønt'a man'da
ɛ̨mmɛ dín nde ga pądi xʉn ho a ra Crsito.
Ngue ga com'be xʉn ho a rá ts'ɛdi bin t'um
'bʉ mi dámbɛ̨ni, nguepʉ da zä dam 'bʉi xʉn
ho 'bʉ dí 'bʉtua ja ra ximhäi, nɛ da zä dan
ʉnbä tengu yʉn ʉnbi bi nu a, nɛ da zä ga
com'be rán dąte, ngue nde da ma di 'bɛrqui
xʉn ho a man yombʉi zɛhɛ. 11 Nɛ nubʉya
xømhma thoho da zä ga com'be xʉn ho a
rá ts'ɛdi ra Cristo bin t'um 'bʉ mí dąmbɛ̨ni,
ngue dam 'bʉi xʉn ho a ra 'da'yote.

Gan uɛ̨nthohʉ ga tąhmbʉ ra 'dihi bʉya

12 Pɛ nugä hingui sä gam mangä ngue
gätho dí com'be rá ts'ɛdi ra Cristo, nguetho
hin daná søni ngue gätho xtán hotho ga
øt'e. Pɛ guexta a dadí thoqui dí honi ngue
ga pądi gätho 'bɛ'a bi bɛ̨ngä ra Cristo Jesús
'bʉ mi bɛndgä. 13 Pɛ ma zʉ cu ahʉ dí xi
ahʉ ya, ngue hinga gätho dí øt'ä xʉn ho,
pɛ hin dín nde gam bɛ̨ngä mahøn'a 'bɛ'a
xtá øt'ä mam'bɛt'o. Pɛ guexta a ɛ̨mmɛ dadí
thoqui dí nde man'da ga øt'ä ran ho, ngue
ga tąhą xʉn ho. 14 Nɛ dín nde gan uɛ̨ntho
xʉn ho, ngue ga tąhą ga hąn a í zoncahʉ
Oją bʉ mahɛ̨ts'i ga hąmhbʉ, nangue dí
ɛ̨c'yɛihʉ ra Cristo. 15 Nɛ gätho ahʉ ngue
xʉn te nin 'yomfɛ̨nihʉ nangue ni t'ɛ̨c'yɛihʉ,
nde'bʉ 'da'angu guim bɛ̨mhbʉ tengu dím
bɛ̨ngä. Nɛ nu'bʉ bʉ a n'da ahʉ n'dan'yo
guím bɛ̨mhbʉ, nu a Oją di ja ahʉ ngue
gui pąhmbʉ 'bɛ'a nde Oją. 16 Pɛ nde'bʉ ga
thohmbʉ tengu ząi dí øthʉ, nangue rá 'bɛfi

Ojạ. [17] Ma zʉ cu ahʉ, dami tɛnhdʉ a 'bɛ'a
dí øt'ä, nɛ'ʉ mi'da 'bʉ i øt'a tengu dí øt'ä,
dami tɛnhdʉ ʉ. [18] Nugä drá Pablogä, ga xi
ahʉ mahøn'a, ɛ̨mmɛ xʉn gu yʉ nidị ya xtá
xi ahʉ, nguetho ɛ̨mmɛ tu ma mbʉi nangue
'bɛ'a i øt'ʉ 'da xʉn gu, i ɛ̨na i 'yo bʉ rá
'yu Ojạ, pɛgue din sʉhmbʉ ra Cristo ngue
hingui ɛ̨c'yɛ̨i 'bɛ'a í du bʉ ja ra pont'i. [19] Nɛ
da zøn ra pa ngue da guadi nɛ di 'bɛh yʉ́ te,
nguetho hønt'a 'bɛ'a i si nɛ 'bɛ'a ndesɛ rá
ją'i i hądumbʉi. Pɛ ɛ̨mmɛ din 'yɛ̨x ʉ nangue
'bɛ'a i øt'ʉ nɛ hin'yʉ yʉ́ 'yąsä. Nɛ hønt'a
im bɛ̨ni nangue a 'bɛ'a jaua ja ra ximhäi.
[20] Pɛ nujʉ dyʉ́ 'yɛ̨c'yɛihʉ, dyʉ́ mɛnguhʉ bʉ
mahɛ̨ts'i, nɛ dadí thoqui dí tømdahʉ ngue
ba ɛ̨h mahɛ̨ts'i a mam pørpatehʉ, ngue
gue'a ma Hmuhʉ ra Jesucristo. [21] Nɛ nu'a
ra Cristo di pärca ma ngøc'yɛ̨ihʉ tengu rá
ją'izɛhɛ ngue nuịxte thoho, rá rs'ɛdi i ja. Nɛ
n'dat'a rá ts'ɛdi ngue di manda 'bɛ'a gätho
i jaua.

4

Thoscua thoho dan johyahʉ nangue ra Hmu

[1] Ma zʉ cu ahʉ ɛ̨mmɛ dadí huɛ̨c'ahʉ nɛ
ɛ̨mmɛ dím bɛ̨n ahʉ, nguetho xcá 'dajʉ ran
johya, nɛ nangue gá 'yɛ̨c'yɛihʉ, gue'a ní
nɛqui xʉn ho ma 'bɛfigä a. Nɛ nuya ma
zʉ cu ahʉ, o gadí uąnspa nin 'yomfɛ̨nihʉ
nangue ni t'ɛ̨c'yɛ̨ihʉ. [2] Nɛ nu aui man
ju aui nangue ra Cristo ra Evodia nɛ ra
Síntique, dami 'yørcaui ra mate ngue 'yo
gadín sʉhmi, nguetho gadín cuui nangue ra
Hmu mahɛ̨ts'i. [3] Nɛ nu i ma hogamfäts'i'i
ngue gá fäxca ra 'bɛfi, dami fäx ʉ yʉ xisu
ngue dim 'bʉmanho, nguetho ɛ̨mmɛ dám
pɛcähe ʉ nu'bʉ má mamhbe bʉ rán ho
ma'da'yo ra Cristo. Nɛ a ra Clemente nɛ'ʉ
mi'da bi mbäxqui, ngue gätho bi thusca
ma thuhuhʉ bʉ ja ra xøcuą bʉ mahɛ̨ts'i
nangue bin 'dajʉ ra temaząi. [4] Pɛ thocua
thoho dan johyahʉ nangue ra Hmu, nɛ dí
xi ahʉ mahøn'a, dan johyahʉ. [5] Nɛ ga fäxhʉ
ma mijạ'ihʉ, n'damhma gätho yʉ ją'i da nu
ngue dadí jamansuhʉ 'bɛ'a nám 'bʉhmbʉ.
Nɛ gam bɛ̨mhbʉ ngue mi ts'ʉtho ba ɛ̨h ra
Hmu mahɛ̨ts'i. [6] Nɛ hin ga hądumbʉihʉ
nangue 'bɛ'a gätho dí homhbʉ, pɛ gätho ga
xihmbʉ Ojạ 'bɛ'a dí homhbʉ, nɛ ga xihmbʉ
ra jamadi ngue ząi ørcahʉ a xʉn ho. [7] Nɛ
nu Ojạ da hyurca ma mbʉihʉ bʉya nangue
ran johya hingui sä xtám bąsɛ n'da, pɛ
gue'a ran johya ní jamansuc ma mbʉihʉ
nɛ man 'yomfɛ̨nihʉ, nangue dín 'yohʉ ra
Cristo Jesús.

*Gam b*ɛ̨mhbʉ 'bɛ'a gähto xʉn ho

[8] Nuya ma zʉ cu ahʉ, mi'da jaua ngue dín
nde ga xi ahʉ. Ngue gam bɛ̨mhbʉ gätho
'bɛ'a a majuąni, nɛ gätho 'bɛ'a yʉ́n thɛhʉ
ngue dí hnumansujʉ, nɛ gam bɛ̨mhbʉ hin
di yoho bʉ dá øthʉ 'bɛ'a dí øthʉ, nɛ hin te
man ts'o gam bɛ̨mhbʉ. Nɛ gam bɛ̨mhbʉ ga
ørpahʉ 'bɛ'a dí hyu yʉ́ mbʉi ʉ ma jiją'ihʉ,
nɛ gam bɛ̨mhbʉ ga øthʉ 'bɛ'a mfądi ngue
xʉn ho. Nɛ gam bɛ̨mhbʉ gätho 'bɛ'a ɛ̨mmɛ
xʉn ho, nɛ gam bɛ̨mhbʉ ngue 'bɛ'a gätho da
t'ɛ̨spi xʉn ho. [9] Nɛ gui 'yøthʉ 'bɛ'a gätho dá
xän'nahʉ, nɛ gui tɛnhdʉ gätho 'bɛ'a xtá ut
ahʉ. Nɛ nu'bʉ ngubʉ gui 'yøthʉ, da zä gan
'yohʉ xʉn ho Ojạ ngue ząi i hurpa ní mbʉi
n'da.

*Bi 'b*ɛnpi ts'ʉ ram fäts'i a ra Pablo

[10] Nɛ nu Ojạ bi 'dacä ran johya nangue a
gá bɛ̨njʉ mahøn'a, ngue gadí zɛjʉ ts'ʉ. Nɛ dí
pącä ngue hin gá pumbɛ̨nijʉ, pɛ hønt'a nja,
him mi sä bʉ gui zɛjʉ mam'bɛt'o. [11] Pɛ hin dí
ɛ̨na ngue xcán ʉnbä 'bʉ hin xquí fäxcahʉ,
nguetho ya xtán ząi ngue i jagä ran johya
madague'bʉ i ja a ga honi o hin'yʉ. [12] Nugä
dí pącä 'bɛ'a nám 'bʉmanho n'da ra hyoya,
nɛ dí pącä 'bɛ'a nám 'bʉmanho n'da ngue
i ja xʉn gu. Nɛ dadín johyagä madague
a dín niyągä o gue dí tumanthuhugä. Nɛ
hønt'a go 'bɛ'a dín nu, uague xʉn gu i jagä
o hin'yʉ, pɛ i hu ma mbʉigä. [13] Nɛ hønt'a
go má ts'ɛdi i ndec Ojạ, ya gätho sä ga øt'e,
nguetho i fäxca ra Cristo. [14] Pɛ guexta a xʉn
ho gá 'yøthʉ ngue gá zɛjʉ ts'ʉ, ngue i pan
hnuman'ʉgä. [15] Nɛ nu ahʉ guí 'bʉhmbʉ bʉ
Filipos, guí pąhmbʉ ngue hønsɛ ahʉ gá zɛjʉ
ts'ʉ nu'bʉ má pøngä bʉ ra häi Macedonia,
ngue rá mbʉdi dá mangä ran ho ma'da'yo
bʉ, nɛ gá pɛncahʉ ra mbɛti. [16] Nɛ nu'bʉ
guexta a mí 'bʉcä bʉ ra hnini Tesalónica,
yondị hyundị gá pɛncahʉ ra mbɛti, gue'bʉ
má hongä. [17] Nɛ hinga høntho dín nde ga
hąni, pɛ dín nde ngue di jąp ahʉ Ojạ nangue
a xcá 'dajʉ, nangue gá zɛjʉ. [18] Nugä ya
dá hąni 'bɛ'a guá pɛncähʉ 'bʉ mi zøcua ra
Epafrodito, nɛ i pongui ts'ʉ 'bɛ'a dí honi.
Nɛ nangue 'bɛ'a guá pɛncähʉ, nu Ojạ i
numanho, tengu'bʉ n'da ran t'unni ɛ̨mmɛ

di muui. [19] Nɛ nu'a ma Ojąhʉ di 'da ahʉ
xʉn ho 'bɛ'a gätho guí homhbʉ nangue dí
'bʉhmbʉ ra Cristo Jesús. Nguetho nte di
'bɛ'a, nɛ ɛ̨mmɛ xʉn ho a di 'dajʉ. [20] Pɛ dí
ɛ̨spahʉ ma Tahʉ Ojạ nɛ gätho yʉ pa mazại.
Nɛ hønt'a dím bɛ̨ngä a.

Rán zɛgui ran zɛngua

[21] Nɛ dí pɛn'nahʉ ran zɛngua gätho yʉ
'yɛ̨c'yɛi ngue i 'bʉpʉ, nangue rá thuhu ra
Jesucristo. Nɛ gätho ya yʉ cu dí 'bʉhmbe
ua i pɛn'nahʉ ran zɛngua. [22] Nɛ'ʉ mi'da yʉ
'yɛ̨c'yɛi ngue i 'bʉcua ja ra hnini, gätho i
pɛn'nahʉ ran zɛngua. Nɛ nu'ʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛi
ngue dim pɛcua ja ran guts'ʉt'abi man'da
in nde di zɛngua ahʉ. [23] Nɛ nu ma Hmuhʉ ra
Jesucristo dí äpä di 'da'ahʉ rán jąpi gätho
ahʉ. Nɛ hønt'a dí xi ahʉ a, nɛ hønt'a gam
bɛ̨mhbʉ a ya.

COLOSENSES
Ra søcuą bi 'yorba ra Pablo ʉ yʉ 'yęc'yɛi bʉ ja ra dąhnini Colosas

Ran zɛngua

1 Nugä drá Pablogä, ma 'bäigä'be ra Cristo
Jesús, nangue rá pähä Oją. 2 Nɛ dí yo'be ma
cuhʉ ra Timoteo, dadí zɛngua ahʉ gätho yʉ
'yęc'yɛi ngue guí 'bʉhmbʉ bʉ ja ra hnini
Colosas, dadín cuhʉ nangue n'dat'a dím
bęmhbʉ ra Cristo. Nɛ dín ndehe ngue gätho
ahʉ guin nuhʉ rán jąpi Oją ma Tahʉ, nɛ da
hyut'a ni mbʉihʉ.

Jamadi dí ęmfe Oją

3 Nu'bʉ dí yąhe Oją ngue rá Ta ma Hmuhʉ
ra Jesucristo, thocua thoho dí ęmfe jamadi
nangue ahʉ. 4 Nguetho ya xtá øhmbe
nangue ni t'ęc'yęihʉ nangue ra Cristo Jesús,
nɛ dá øhmbe ngue ja ahʉ ran huęcate
nangue ni mi 'yęc'yęihʉ. 5 Nguetho guí
tømhbʉ 'bɛ'a gätho yʉn ho guin nuhʉ
bʉ mahęts'i, nɛ guí tømhbʉ gue'bʉ go rá
mbʉdi gmí 'yęc'yęihʉ a ram hma majuąni.
6 Nu ran ho ma'da'yo ngue xcá 'yøhmbʉ,
nuya din xąndi, nɛ hønbʉ go hapʉ i pa, di
pärpa yʉ́ mbʉi yʉ ją'i, tengu tho bin ja bʉ
guí 'bʉhmbʉ 'bʉ gmí 'yęc'yęihʉ njuąntho rá
mate Oją. 7 Gmí 'yøhmbʉ ran ho ma'da'yo
gue'a bi xi ahʉ man 'yo'be ra Epafras.
Nugähe ęmmɛ dadí huęje na, nguetho nuna
ran 'yohʉ n'da rá 'yęhę ra Cristo, nɛ di
zɛ ahʉ nangue rá 'bɛfi Oją. 8 Nɛ nuna ra
Epafras bi xije ngue gadí huęgahe nangue
rá Hogandąhi Oją di bęn'nahʉ. 9 Nɛ nu'bʉ
ra pa dá øhmbe ngue xʉn ho ni t'ęc'yęihʉ
nɛ nin huęcatehʉ, thocua thoho dí äfe rá
ts'ɛdi Oją nangue ahʉ, ngue gui pąhmbʉ
rá pähä Oją nɛ gui pąhmbʉ rán 'yomfęni
a rá Hogandąhi Oją. 10 Nɛ dí äfe rá ts'ɛdi
Oją ngue gam 'bʉhmbʉ tengu rán säui ʉ yʉ́
t'ʉhni Oją, nɛ thocua thoho zął gui 'yøthʉ
a in numanho ra Hmu. Nɛ dí äfe Oją ngue
gui 'yøthʉ yʉ hogant'øt'e, nɛ din te ni
mbʉihʉ ngue man'da gui pąhmbʉ Oją. 11 Nɛ
gätho nan gu rá ts'ɛdi Oją dí äpähe nangue
gätho yʉn ʉnbi guín nuhʉ, ngue hin gan
xømbʉihʉ. Nɛ nangue rá ts'ɛdi Oją di ja ahʉ
ngue hin di ʉn'na ni mbʉihʉ, nɛ din ja ahʉ
ran johya. 12 Janangue a da zä gui 'yęmfʉ
jamadi ma Tahʉ Oją, nguetho bi hogahʉ da
zä ga comhbʉ 'bɛ'a gätho di un yʉ 'yęc'yęi
guepʉ bí ja rán nɛqui. 13 Nɛ bi yąnjʉ Oją bʉ
ja rá ts'ɛdi ra 'bɛxui, nɛ bi zixgahʉ bʉ di
manda rá Ts'ʉnt'ʉ di huęqui. 14 Nɛ nu'a rá
Ts'ʉnt'ʉ bi gurca ma ts'oquihʉ, nɛ gue'a í
zä bi pungahʉ Oją a.

Rá 'bɛfi bi 'yøzɛhɛ ra Cristo

15 Nɛ nu Oją hingui sä da nu n'da, pɛ nu
ra Cristo ngue 'da'angudui Oją, nɛ bin ją'i
ua ja ra häi tengu tho 'bʉ dá nuhʉ Oją. Nu
ra Cristo mi 'bʉ 'bʉ rá mbʉdi thoho, 'bʉ
nte mi ja ua. 16 Nɛ nangue rá ts'ɛdi Oją ra
Cristo bi 'yøt'e 'bɛ'a gätho i ja nɛ to'o gätho
i 'bʉi, guecua ja ra häi, nɛpʉ mahęts'i, nu'ʉ
di nɛqui nɛ'ʉ hin di nɛqui, gätho ʉ i ja yʉ́
ts'ɛdi, nɛ'ʉ ęmbi i jasɛ yʉ́ ts'ɛdi, pɛ nu ra
Cristo bi 'yøt'e gätho ʉ ngue di manda ʉ.
17 Nɛ nu'a ra Cristo mi 'bʉi nu'bʉ ma hin'yʉ
ua ra ximhäi. Nɛ nangue rá ts'ɛdi di ja-
mansu xʉn ho gätho 'bɛ'a bi 'yøt'e, nɛ gue'a
ní bømanho a. 18 Nu gätho yʉ 'yęc'yęi i 'bʉi
n'dam'bʉi tho i øt'e tengu'bʉ n'danją'i tho,
nu ra Cristo tengu'bʉ rá yą a. Nɛ di un ra
temazął yʉ 'yęc'yęi. Nɛ nu'a, rá mbʉdi ngue
bi dąmbęni a. Janangue a hin'yʉ man'da ra
ts'ɛdi nuįxte tengu rá ts'ɛdi a. 19 Nguetho bi
zän Oją hønt'a rá Ts'ʉnt'ʉ bi unni gätho rá
ts'ɛdi. 20 Nɛ nu'bʉ mí mbän rá ji ra Cristo
bʉ ja ra pont'i, bi 'bɛrpa yʉ́ ts'ɛdi ʉ gätho
madín sʉhmbʉ Oją i 'bʉcua ja ra häi nɛpʉ
mahęts'i. Nɛ gue'a dí hocpi gätho 'bɛ'a i ja,
nɛ gue'a dí hocpa ʉ to'o gätho in nde. 21 Nɛ
nu'a ra Cristo bi hogahʉ, nguetho yatho dá
'uehmbʉ bʉ rá 'yu Oją, nɛ mí øthʉ yʉn ts'o,
nɛ gue'a dán sʉhmbʉ Oją a. Pɛ nuya Oją sä
da numanhojʉ. 22 Nu Oją bi hogahʉ gätho
ma ts'oquihʉ, nguetho rá ją'i ra Jesús bi nu
ran ʉnbi nɛ ran dąte nanguejʉ. Janangue'a
xtán hotho gahʉ 'bʉ bi däjʉ bʉ 'bʉ Oją, nɛ
hin da dįnga ma ts'oquihʉ. 23 Pɛ nu'bʉ guín
nde ngue din ja ahʉ bʉ, pɛ jatho thocua
thoho gui 'yęc'yęihʉ, nɛ hin gui 'yon nin
'yomfęnihʉ. Nɛ gui thoqui gui tømhbʉ ran
ho ma'da'yo gá 'yøhmbʉ, nu'a bi sih yʉ ją'i
gätho ra ximhäi. Nɛ n'dat'a ram hma dí øt'ä
ngue dím pøngahyągä, guecä drá Pablogä.

Rá 'bɛfi ra Pablo

24 Nɛ nugä di johya ma mbʉi 'bʉ dín nu
ran ʉnbi nangue ahʉ. Nɛ xʉn zän Oją ga
comhbʉ rán ʉnbi ra Cristo, nguetho yʉ́

mbɛti gahʉ a. Nu'a bi nu ran ʉnbi nangue gätho yʉ 'yęc'yęi, nɛcä dín nu ran ʉnbi tengu bi zän Oją ngue gan nugä. [25-26] Nɛ bi huancä Oją gätho yʉ 'yęc'yęi ga pɛpi, ngue ga xih ran ho ma'da'yo. Nɛ nu'a ran ho ma'da'yo ní gua a rám hman Oją a, ngue im ma gätho him mam fądi mam'bɛt'o. Nguetho gue'bʉ rá mbʉdi thoho njom mí pądi. Nɛ nu'bʉ mám 'bʉhmbʉ bʉya, nɛ ja dá pąhmbʉ bʉya. [27] Nɛ nuna ram hma him mam fądi, ngue dim 'bʉpʉ ra Cristo bʉ mbo ma mbʉihʉ, ngue gätho dyʉ́ 'yęc'yęihʉ i 'bʉh ra ximhäi, nɛ'ʉ hing yʉ judío. Nɛ nangue dim 'bʉpʉ mbo ma mbʉihʉ ra Cristo, sä ga tømhbʉ a rán ho nuįxte bí ja bʉ mahęts'i. Nɛ guehna ran t'øt'e nuįxte in ndejʉ Oją ga pąhmbʉ ya. [28] Janangue a nu ran ho ma'da'yo dím mamhbe nɛ dí xänbahe xʉn ho, nɛ gätho yʉ ją'i dí xihmbe ran ho, nangue bi 'dacä ran 'yomfęni Oją. Nguetho dí ndepe gätho da mba ma hocpi yʉ́ mbʉi ʉ, nu'bʉ i pądi 'bɛ'a bi 'yørba ra Cristo. Nɛ da zä dim 'bʉi xʉn ho ra Cristo bʉ mbo yʉ́ mbʉi bʉya. [29] Janangue a gätho ma mbʉi dí øt'ä ma 'bɛfi, nangue ra ts'ɛdi ngue bi 'dac ra Cristo dí øt'ä.

2

[1] Nugä drá Pablogä dín nde ahʉ gui pąhmbʉ ngue dí hądumbʉi dí äpä rá ts'ɛdi Oją nangue ahʉ gyʉ́ 'yęc'yęihʉ. Nɛ'ʉ ngue 'bʉpʉ ra hnini Laodicea nɛ gätho ʉ mi'da ngue njąm'bʉ mi nugui. [2] Dín nde ahʉ ngue da hyu ni mbʉihʉ, nɛ n'dat'a guim bęmhbʉ nangue i ja ahʉ nin huęcatehʉ n'da ngu n'da ahʉ. Nɛ hin te di 'bɛdi ngue gui pąhmbʉ nangue ra Cristo, nguetho 'bɛ'a gätho him mam fądi sä gui tįmhbʉ nangue ra Cristo. [3] Pɛ nangue ra Cristo sä gui tįmhbʉ 'bɛ'a him mam fądi nangue rán 'yomfęni ra Cristo. Nɛ hønt'a ra Cristo sä da 'yut ahʉ rán 'yomfęni Oją. [4] Nuna guehna dí xi ahʉ na, nguetho 'bʉ'i 'da nde da hyä ahʉ, ęmmɛ mahotho im man ʉ, pɛ him majuąni. [5] Nugä hinga 'darbʉ dí 'bʉhmbʉ ya, pɛ i so ma mbʉi nangue ahʉ. Nɛ ęmmɛ i hu ma mbʉi 'bʉ dí øde ngue hingui cuent' ni mbʉihʉ, nɛ hingui tąp a ni mbʉihʉ ʉ yʉ hyäte, nangue ni t'ęc'yɛihʉ nangue ra Cristo. [6] Nde'bʉ thocua thoho gan 'yohʉ ra Cristo Jesús ra Hmu, nguetho ya gá sin a ra Cristo ngue dim Hmu bʉ ja ni mbʉihʉ, nɛ bi du nangue ahʉ. [7] Nu ra Cristo tengu'bʉ ra dą'yʉ a, nɛ n'dat'a guí comhbʉ rá te ni mbʉihʉ, nɛ gue'a nán te ni mbʉihʉ a. Nɛ dami zacua ni t'ęc'yęihʉ, tengu bi sän'nahʉ. Nɛ zại gui 'yęmfʉ jamadi Oją gätho bi 'da ahʉ.

Dí comhbʉ ra 'da'yote ra Cristo

[8] Damin jamansuhʉ ngue hin din ts'on ni t'ęc'yęihʉ nangue 'bɛ'a im man i 'da yʉn 'yohʉ, ngue nde da hyä ahʉ. Pɛ im bęnsɛ a i xi ahʉ, nɛ him majuąni a i xi ahʉ. Gue'ʉ yʉ́m hmansɛ yʉn 'yohʉ im ma mi'da yʉ hmu hin di nɛqui di manda ua ja ra ximhäi, nɛ hin rán t'ędi ra Cristo ʉ. [9] Pɛ nangue a ra Cristo da zä ga pąhmbʉ xʉn ho Oją. Nguetho Oją bin ją'i nangue rán gøc'yęi ra Cristo, nɛ nte di 'bɛdi gätho i ja a Oją nangue rá ją'i ra Cristo. [10] Janangue a nu'bʉ dín 'yohʉ ra Cristo, i jajʉ 'bɛ'a gätho dí homhbʉ. Nɛ nu'a ra Hmuts'ʉt'abi a, nɛ hønt'a di manda gätho 'bɛ'a i ja. [11] Nɛ nu'bʉ má ęc'yęihʉ ra Cristo, bi thɛgahʉ gätho ma ts'oquihʉ gätho gahʉ, nɛ ahʉ ngue hing yʉ judío ahʉ. Nɛ gue'a njuąntho ran thɛqui in nu Oją a bi 'yøt ahʉ ra Cristo. [12] Nguetho nu'bʉ mán xixyąhʉ, tengu'bʉ 'darbʉ bi t'ägahʉ a ra Cristo, ngue dá sohmbʉ bʉ ma nyon 'yomfęnihʉ. Nɛ tengu'bʉ 'darbʉ dá thąmbęnihʉ ra Cristo bʉ ja ra 'da'yote, nguetho dí ęc'yęihʉ rá ts'ɛdi Oją bi xox'a ra Cristo 'bʉ mi du, nangue rá ts'ɛdi xʉn ndoho. [13] Nɛ nu'bʉ hin ní hoc ni mbʉihʉ, gätho ahʉ ngue hing yʉ judío ahʉ, tengu'bʉ gyʉ́ duhʉ nangue ni ts'oquihʉ, nɛ hin gmi comhbʉ ran hoqui bi man Oją maya'bʉ. Pɛ nu Oją bi ja ahʉ nɛ'ahʉ dá comhbʉ ra tema'da'yo ra Cristo, nɛ bi pungahʉ gätho ma ts'oquihʉ. [14] Nɛ nujʉ hin dá jąshʉ yʉ́n t'ędi Oją, o gue'a ran hocją'i dí pąsɛhʉ hin dá jąshʉ a, nɛ gue'a gä dín dupatehʉ a. Pɛ bi gurga man dupatehʉ a ra Jesús 'bʉ mi du bʉ ja ra pont'i. Nɛ gue'a ní hogahʉ Oją a. [15] Nɛ nangue a 'bɛ'a bi 'yøt' ra Cristo 'bʉ mi du bʉ ja ra pont'i, bi 'bɛrpa yʉ́ ts'ɛdi ʉ i ęna i ja yʉ́ ts'ɛdi ngue hin di nɛqui. Nɛ bi japi ngue bi mbɛ'ts' yʉ́ sä 'bʉ mi hnu ngue bi dą a ra Cristo.

Ga homhbʉ ga øthʉ ngue dyʉ mɛnguhʉ bʉ mahęts'i.

[16] Janangue a njon da zä da xijʉ ga sufʉ 'bɛ'a dí sihʉ, nɛ njon da zä da xijʉ jatho ga

sufʉ n'da ran go, gue'ʉ yʉ t'ʉngopa, o gue'ʉ yʉ pa ran ts'äya. 17 Nɛ nuya yʉn t'ɛ̨di ɛ̨mbi xʉn dʉxqui, bi man Ojɑ̨ maya'bʉ ngue bi xi ʉ yʉ judío, pɛ 'da yʉ patho ʉ. Nɛ din t'ɛs' 'bʉ bá ɛ̨h ra Cristo ʉ, nguetho yʉ hmɛpya thoho nangue a ra Cristo. Pɛ nuya bi zøh ra Cristo, nɛ gue'a majuɑ̨ni i ja rá ts'ɛdi a. 18 Nɛ masque i si ahʉ gui 'bɛhmbʉ rán jɑ̨pi Ojɑ̨ 'bʉ hin gui thɑ̨ndehʉ yʉ́m 'bɛhni Ojɑ̨ mahɛ̨ts'i. Pɛ o guí suhʉ. Gue'a im man ʉ 'da, nguetho ɛ̨mbi ran 'yɛ̨ts'i 'bʉ dí thɑ̨ndehʉ ra Cristo, nguetho i ja rá ts'ɛdi. Pɛ go i ɛ̨n ʉ hing ran 'yɛ̨ts'i 'bʉ ga thɑ̨ndehʉ ʉ i coh yʉ́ ts'ɛdi, ngue yʉ́m 'bɛhni Ojɑ̨ mahɛ̨ts'i. Pɛ im mansɛ, nɛ him bi 'yut Ojɑ̨, nguetho ɛ̨mmɛ xʉn ts'o yʉ́n 'yomfɛ̨ni ʉ. 19 Pɛ nu'ʉ hin'yʉ 'bɛ'a yʉ́n jahʉ ra Cristo. Pɛ nujʉ dyʉ 'yɛ̨c'yɛ̨ihʉ dí 'bʉhmbʉ ra Cristo tengu'bʉ n'danjɑ̨'i tho dí comhbʉ. Nu ra Cristo tengu'bʉ ra yɑ̨, nɛ di bɛ̨ngahʉ yʉn 'yomfɛ̨ni xʉn ho, nɛ gue'a nán te ma mbʉihʉ a, tengu bi zän Ojɑ̨.

*'Darb*ʉ dá tuhʉ ra Cristo nɛ 'darbʉ dí 'bʉhmbʉ a

20 Ha hin gá tuhʉ ra Cristo, nɛ guí ɛ̨na gá hyɛhmbʉ yʉ́n t'øt'e ra ximhäi. Pɛ hanja guexta a gní 'yøthʉ tengu'bʉ rá mbɛti ahʉ ra ximhäi, ngue guí ødahʉ yʉ́n t'ɛ̨di ʉ to'o ɛ̨mbi di manda ua ja ra ximhäi. 21 Ngue sä i ɛ̨n ahʉ: "'Yo guí thähmbʉ ya, nɛ o guí sahʉ ya, nɛ o guí hɑ̨xhʉ ya." Pɛ nde'bʉ hin gan hyɛhmbʉ ngue di 'bɛp ahʉ ʉ yʉ́n t'ɛ̨di ʉ. 22 Pɛ gätho ya ɛ̨njʉ ga sufʉ, pɛ an ts'änni gätho ga homhbʉ nɛ din thegue. 23 Nɛ ɛ̨na gue'bʉ gue'a ran 'yomfɛ̨ni xʉn ho a im man ya yʉn 'yohʉ, nguetho im man a n'da ran thɑ̨nde ngue hin dín 'yɛ̨x a n'da, nɛ im ma da zɛthoho 'bɛ'a in nde n'da. Pɛ mfɑ̨di hinga gue'a, nguetho hinga gue'a ní zɛrpa ní mbʉi n'da 'bʉ im bɛ̨ni da 'yøt' ran ts'o.

3

1 Pɛ gam bɛ̨mhbʉ ngue 'darbʉ dá thɑ̨mbɛ̨nihʉ ra Cristo, tengu'bʉ ya dá sohmbʉ ra ximhäi. Janangue a ga homhbʉ ga øthʉ ngue dyʉ mɛnguhʉ bʉ mahɛ̨ts'i, ngue ya dí 'bʉhmbʉ ra Cristo, nɛ nu'a i 'bʉpʉ ja rán 'yɛi Ojɑ̨, i conhui rá ts'ɛdi a. 2 Gam bɛ̨mhbʉ tengu bʉ nam bɛ̨n ʉ 'bʉpʉ mahɛ̨ts'i, nɛ hin gam bɛ̨mhbʉ tengu bʉ nam bɛ̨n ʉ 'bʉcua ja ra ximhäi. 3 Gam bɛ̨mhbʉ ngue 'darbʉ dá tuhʉ ra Cristo, nɛ nuya 'darbʉ bi 'bɛsca ma tehʉ ra Cristo bʉ bí ja rá ts'ɛdi Ojɑ̨, bʉ nam bɛ̨n a. 4 Nu ra Cristo dá simhbʉ mbo ma mbʉihʉ, nɛ gue'a ma tehʉ i jajʉ a ya. Nɛ nu'bʉ bi hnu a rá ts'ɛdi nuɨxte ra Cristo, nɛjʉ da hnu ngue dí comhbʉ rá nuɨxte a.

*Hønt'a ma'da'yo gam b*ɛ̨mhbʉ ya

5 Janangue a nuya gätho yʉ́n ts'o ra ximhäi i ja bʉ mbo ma mbʉihʉ ga hɛhmbʉ, tengu'bʉ dán hyosɛhʉ. Hin dan 'yomt'ɛ̨nihʉ, xin ga øthʉ yʉ 'yɑ̨sä, nɛ ga ɛshʉ ʉ yʉ ts'on'yomfɛ̨ni. Xín dan siyatehʉ, nguetho tengu'bʉ dí thɑ̨ndehʉ ʉ yʉ ojɑ̨ ngue him majuɑ̨ni. 6 Pɛgue guehya da nu rán ts'ɛmbi Ojɑ̨ nts'utho, ngue gätho ʉ hin di jamansu 'bɛ'a im man Ojɑ̨. 7 Nu'ehʉ ngubʉ gmí øthʉ 'bʉ gmí 'yohʉ bʉ ja ra 'bɛxui. 8 Pɛ nuya dami hyɛhmbʉ 'bɛ'a gmím bɛ̨nbahʉ ni mijɑ̨'ihʉ ya, gätho ra cuɛ, nɛ dami hyɛhmbʉ a gní 'yɛ̨t'ambʉihʉ ran ts'o. Nɛ o gadí c'ɑ̨man'ʉ ni mijɑ̨'ihʉ nangue ra ts'ore, nɛ gui 'yɛshʉ nangue ra ts'ore i pøn ni ndehʉ. 9 Nɛ o gadín xihmbʉ yʉ fɛhni n'da ngu n'da ahʉ, nguetho ya gá pähmbʉ nin 'yomfɛ̨nihʉ nɛ gätho 'bɛ'a gmí øthʉ. 10 Nɛ nuya i ja ahʉ ma'da'yo nin 'yomfɛ̨nihʉ. Pɛ nu Ojɑ̨ man'da man'da di 'da ahʉ ran 'yomfɛ̨ni, da gohi tengu thoho rán 'yomfɛ̨ni ra Cristo, ngue bi 'dajʉ ra 'da'yote. 11 Nu ra Cristo 'da'angu bʉ na nu yʉ jɑ̨'i, madague hønt'a go 'bɛ'a má jɑ̨'i, yʉ griego, o gue yʉ judío o gue hing yʉ judío, o gue yʉm 'bʉndɑ̨po jɑ̨'i, o gue yʉ 'yɛ̨hɛ̨, o gue hing yʉ 'yɛ̨hɛ̨. Nu ra Cristo in 'yohʉ hønt'a to'o nde da 'yɛ̨c'yɛ̨i, nɛ nangue ra Cristo ga tɨmhbʉ gätho dí homhbʉ. 12 Nɛ nangue rán huɛ̨cate Ojɑ̨ ya bi huancahʉ ngue ga ɛ̨c'yɛ̨ihʉ. Janangue a nde'bʉ ga øthʉ ran hocjɑ̨'i, nɛ hin dan 'yɛ̨xhʉ, nɛ ga ørbahʉ ran ho ma mijɑ̨'ihʉ, nɛ din ja ma yembʉihʉ, nɛ hin dan xømbʉihʉ 'bɛ'a da t'ørcahʉ. 13 Nɛ dam punbahʉ n'da ngu n'dajʉ nu'bʉ da 'yørcahʉ ran ts'o n'da, tengutho bʉ í pungahʉ ra Cristo. 14 Pɛ man'da ɛ̨mmɛ hnɛhi thoho ga øthʉ ran huɛ̨cate, hin te dadí 'bɛhmbʉ 'bʉ. 15 Nɛ ga jafʉ ra Cristo di manda gahʉ, n'damhma dim 'bʉmanho ma mbʉihʉ. Nguetho ya bá zoncahʉ Ojɑ̨ ngue dam 'bʉhmbʉ tengu'bʉ n'danjɑ̨'itho. Nɛ thocua thoho ga xihmbʉ ra jamadi 'bɛ'a bi 'yørcahʉ Ojɑ̨. 16 Nɛ gam bɛ̨mhbʉ rám

hman ra Cristo, nɛ nangue rám hma din
jajʉ ran 'yomfɛ̨ni xʉn ho. Nɛ gue'a dán
xänbahʉ a n'da ngu n'dajʉ. Nɛ ga ɛ̨mfʉ
jamadi Oją nu'bʉ dí tuhmbʉ yʉ thuhu, o
gue dím mamhbʉ rám hman Oją. 17 Nɛ 'bɛ'a
gätho dí øthʉ, nɛ 'bɛ'a gätho dím mamhbʉ,
pɛ ga øthʉ a dí t'ɛ̨spa ra Hmu Jesús. Nɛ
ga ɛ̨mfʉ jamadi Oją ma Tahʉ, nangue a ra
Jesús.

*Dam 'bʉ*manhohʉ bʉ ja ma ngumhbʉ

18 Nɛ nu ahʉ gyʉ xisuhʉ, dami 'yøhmbʉ
'bɛ'a im man ni ndøhʉ, nguetho gue'a rán
säui n'da ra 'yɛ̨c'yɛ̨i. 19 Nɛ nu ahʉ gyʉn
'yohʉhʉ, dami huɛ̨c ni xisuhʉ, nɛ hin gui
sʉhmbʉ ʉ. 20 Nɛ nu ahʉ gyʉ t'ʉhnihʉ,
dami 'yøthʉ 'bɛ'a gätho man ni tahʉ nɛ ni
mbehʉ, nguetho gue'a in numanho Oją a.
21 Nɛ nu ahʉ gyʉ tahʉ, nɛ gyʉ mbehʉ, hinga
thocua tho gui sʉh ni t'ʉhnihʉ, janangue
a mpähä thoho da 'yøt'a guín numanhohʉ.
22 Nɛ nu ahʉ gyʉ 'yɛ̨hɛ̨hʉ nɛ gyʉ mbɛfihʉ,
dami 'yøthʉ 'bɛ'a gätho nde ni hmuhʉ,
yʉ ją'i. Pɛ hinga hønt'ʉ guim bɛ̨mhbʉ da
numanho ahʉ ʉ, pɛ gue'a Oją guín ndehʉ
da numanho ahʉ. Janangue a gui 'yøthʉ
xʉn ho ni 'bɛfihʉ ngue dí numanho ahʉ
Oją. 23 Nɛ nu'ʉ 'bɛ'a gätho ní 'bɛfi guí øthʉ,
gui 'yøthʉ xʉn ho, nguetho hinga hønt'a ra
ją'i ni hmuhʉ, pɛ nɛsɛ a Oją. 24 Nguetho ya
guí pąhmbʉ a ra herencia di 'dajʉ ra Cristo,
ngue i juadi xʉn ho, nɛ gue'a majuąni ni
Hmuhʉ a. 25 Pɛ nu'ʉ to'o i øt' ran ts'o, Oją di
cospa a bi 'yøt'e, madague a hønt'a go to'o
ní ją'i.

4

1 Nɛ nu ahʉ gyʉ hmuhʉ, dami 'yør-
pahʉ ran ho ni 'yɛ̨hɛ̨hʉ o gue ni mbɛfihʉ,
nguetho guí pąhmbʉ i 'bʉpʉ mahɛ̨ts'i ni
Hmuhʉ.

Man'da ran zofo

2 Nɛ gätho gahʉ hin dan xømbʉihʉ
nangue dan yąhʉ Oją, nɛ thocua thoho ga
xihmbʉ jamadi Oją 'bɛ'a gätho di 'dajʉ. 3 Nɛ
nu ahʉ damin yąhʉ Oją nanguecähe, ngue
di jaje ga thoje gam mamhbe rám hma,
nɛ ga xih yʉ ją'i 'bɛ'a bi 'yurcahʉ, ram
hma ngue him mam fądi, ngue dim 'bʉpʉ
mbo ma mbʉihʉ ra Cristo. Nɛ nugä dí
ofädigä nguetho dím mangä na ram hma.
4 Dami 'yäfʉ rá ts'ɛdi Oją ngue da bømanho
'bɛ'a dím mangä, ngue 'bɛ'a bi 'yurcahʉ,
nguetho jatho gam mangä xʉn ho a. 5 Nɛ
dami jamansu ni mbʉihʉ, janangue a nu
yʉ ją'i hing yʉ 'yɛ̨c'yɛ̨i da nu ngue majuąni
guín 'yohʉ ra Cristo. Nɛ dąman ɛ̨hyahʉ gui
xihmbʉ nangue ra Cristo. 6 Dami zoman-
hohʉ yʉ ją'i, nɛ hin gui 'yʉthʉ ʉ, pɛ dąmi
hyurpahʉ yʉ́ mbʉi. Pɛ ga pąhmbʉ 'bɛ'a dá
thąhmbʉ n'da ngu n'da, nangue a ran ho di
bɛ̨ngahʉ Oją ngue ga xihmbʉ.

*Ran zɛ*ngua ran zɛgui

7 Nuna ma zʉ cuhʉ ra Tíquico, ɛ̨mmɛ dadí
huɛ̨cä na, nɛ bi mbäxqui xʉn ho ngue dá
øt'be rá 'bɛfi Oją. Nu'bʉ bi zøm bʉ, da xi
ahʉ gätho 'bɛ'a dadí jagä. 8 Janangue a dí
pɛhndä bʉ ya, ngue gui pąhmbʉ 'bɛ'a dí
jagähe ua. Nɛ nu'a da hyut a ni mbʉihʉ
nangue ra Cristo. 9 Nɛ da mbɛ ra Tíquico
ma cuhʉ ra Onésimo, nuna i ɛ̨c'yɛ̨i xʉn ho
na, nɛhna dadí huɛ̨cä na. Nuna n'da ra
mɛngu bʉ guí 'bʉhmbʉ, nɛ da xi ahʉ 'bɛ'a
gätho bin ja ua. 10 Nɛhna ma mi ofädi'be
ra Aristarco, i pɛn'nahʉ ran zɛngua, nɛ ra
Marcos rá mɛni ra Bernabé i pɛn'nahʉ ran
zɛngua. Nɛ ya dá xi ahʉ nangue ra Marcos,
nɛ nu'bʉ da zøm bʉ, dami simhbʉ xʉn ho.
11 Nɛhna ra Jesús í Justo i pɛn'nahʉ ran
zɛngua. Pɛ høndi hyutho ya ma mijudíohe
ngue yʉ 'yɛ̨c'yɛ̨i dadím pɛhmbe ua nangue
rá 'bɛfi Oją, nɛ guehya hyu ɛ̨mmɛ i hurca ma
mbʉi. 12 Nɛ nuna i pɛn'nahʉ ran zɛngua na
ra Epafras, n'da ra mɛngu bʉ guí 'bʉhmbʉ,
nɛ rá 'yɛ̨hɛ̨ ra Cristo na. Nɛ zą̨i i äp rá
ts'ɛdi Oją nangue ahʉ, ngue hin gui päh nin
'yomfɛ̨nihʉ nangue ra Cristo, pɛ njuąntho
gui 'yøthʉ rá pähä Oją. 13 Nɛ majuąni dím
mangä nangue ra Epafras, ngue ɛ̨mmɛ xʉ
hyądumbʉi in yąui Oją nangue ahʉ, pɛ
hinga høn'a thohʉ, pɛ nɛ'ʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛi i
'bʉpʉ ja ra hnini Laodicea, nɛ'ʉ 'bʉpʉ ja
ra hnini Hierápolis. 14 Nu'a ra Lucas, ra
médico, ɛ̨mmɛ dadí huɛ̨jʉ a, nɛ'a i pɛn'nahʉ
ran zɛngua. 15 Nɛcä dra Pablogä dí pɛnpa ran
zɛngua yʉ 'yɛ̨c'yɛ̨i ngue i 'bʉpʉ ja ra hnini
Laodicea, nɛ'a man juhʉ nangue ra Cristo ra
Ninfas, nɛ gätho ʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛ̨i ngue dim pɛti
bʉ rán gu. 16 Nɛ nu ahʉ, nu'bʉ gá jua a gá
mamhbʉ na ra søcuą dí pɛn'nahʉ ya, dami
thocpahʉ ʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛ̨i bí 'bʉpʉ ja ra hnini
Laodicea. Nɛ'a man'da ra søcuą dá pɛhndä
bʉ Laodicea, dami nuhʉ bʉ. 17 Nɛ nu'i gra
Arquipo, pɛ i jaua a dí xi a'i. Dami 'yøt'e xʉn
ho ra 'bɛfi ngue bi 'da a'i ra Hmu, nɛ hingui

ts'ʉtho gui 'yøt'e. [18] Nugä dra Pablogä, dá
o't'ä ua na man zɛngua nangue ma 'yɛsɛ.
Pɛ damim bɛ̨mhbʉ ngue dí ofädigä. Oją di
jamansu ahʉ nɛ da mbäx ahʉ. Nɛ hønt'a dí
xi'ahʉ ya.

1 TESALONICENSES
Ná n'da ra søcuą bi 'yorba ra Pablo ʉ yʉ 'yęc'yɛi bʉ ja ra dąhnini Tesalónica

Ran zɛngua

1 Nugä dra Pablogä nɛ ra Silvano nɛ
ra Timoteo dí ot'ähe na ra søcuą, nɛ dí
pɛnh'nahe ran zɛngua gätho ʉ yʉ 'yęc'yɛi
gue dim pɛti bʉ ja ra hnini Tesalónica,
gätho yʉ ją'i ngue in 'yohʉ Oją ma Tahʉ nɛ
ra Jesucristo ma Hmuhʉ. Nɛ nu ahʉ nɛ dín
ndehe din ja ahʉ rán ąpi Oją, nɛ da hyut'a
ni mbʉihʉ Oją ma Tahʉ nɛ ma Hmuhʉ ra
Jesucristo.

Bi t'ut'ʉ 'bɛpʉ dí 'yęc'yɛi ʉ 'bʉpʉ mi'da
yʉ häi

2 Nɛ zại dí xihmbe jamadi Oją nangue
ahʉ. Nɛ zại dím bęn ahʉ 'bʉ dí yąhe
Oją. 3 Nɛ dím bęn ahʉ 'bʉ dí yąhe Oją
ma Tahʉ, nangue ni t'ęc'yɛihʉ gní'yøthʉ rá
'bɛfi Oją nɛ nangue nin huęcatehʉ ęmmɛ
guí humbi gam pɛhmbʉ, nɛ nangue a guí
tømdahʉ ngue ba ęh mahøn'a ra Jesucristo,
nɛ gue'a gní hyät'i gní sɛthʉ 'bɛ'a gätho
guín nuhʉ. 4 Ma zʉ cu ahʉ dí pąhmbe ngue
ęmmɛ di huęc'ahʉ Oją, nɛ bi huan'nahʉ
ngue gyʉ mbɛti ahʉ a. 5 Nɛ nu'bʉ rá mbʉdi
dá mangähe bʉ a rán ho ma'da'yo ra Cristo,
gá pąhmbʉ him mam hmansɛgä, pɛ nangue
rá ts'ɛdi a rá Hogandąhi Oją guí hyąmhbʉ
a ram hma bi bęn'nahʉ gue majuąni a.
Nɛ guí pąhmbʉ mam 'bʉihe nu'bʉ mám
'bʉcähe bʉ, nguetho dá ut'ahʉ 'bɛ'a dám
'bʉ a n'da. 6 Nɛ nu ahʉ gá tɛnhdʉ a ram
'bʉi dá ut'ahe ngue tengu bi 'yøt' ra Hmu
mahęts'i. Nɛ madague'a xʉn ngu ran ʉnbi
gá nuhʉ, pɛ guehma gá hyąmhbʉ a ram
hma nɛ gán johyahʉ nangue rá Hogandąhi
Oją. 7 Pɛ nangue mpähä thoho gá hyąmhbʉ
ram hma nɛ gám 'bʉmanhohʉ, gätho gá
'yuthʉ 'bɛpʉ dí 'yęc'yɛi ʉ 'bʉpʉ ra häi
Macedonia nɛpʉ ra häi Acaya. 8 Nɛ nangue
ahʉ gá jafʉ bi fą a rán ho ma'da'yo ra Cristo,
janangue'a hinga hønbʉ ra häi Macedonia
nɛ ra häi Acaya, pɛ hønbʉ go hapʉ i fądi
gue ęmmɛ i ja ni t'ęc'yɛihʉ nangue Oją. Nɛ
him mahyoni ga xihmbe a ram hman ya.
9 Nɛ nu'ʉ gätho yʉ ją'i i ma ngue ęmmɛ gá
simanhoje 'bʉ má mbähmbe bʉ ni hninihʉ.
Nɛ i ma nangue gá sohmbʉ ni nyoguihʉ, nɛ
nuya guí thąndehʉ Oją i 'bʉi ngue majuąni
a. 10 Nɛ i ma gue guí tøhmbʉ ba ęh mahøn'a
mahęts'i ra Jesús, rá Ts'ʉnt'ʉ Oją. Gue'a bá
xox'a Oją bʉ 'bʉ ʉ xʉn du, nɛ gue'a ra Jesús
da yąnjʉ nangue rán ts'ɛmbi Oją xʉn ʉ tho
ngue ba ęhɛ.

2

Rá 'bɛfi ra Pablo bʉ Tesalónica

1 Nɛ nu ahʉ ma zʉ cu ahʉ guí pąhmbʉ
ngue hinga säti thoho dá mbähmbe bʉ
guí 'bʉhmbʉ. 2 Nɛ guí pąhmbʉ hangu
nangu ran ʉnbi bi mba ma ʉnguigahe nu'bʉ
mám 'bʉhmbe bʉ ja ra hnini Filipos. Pɛ
madague'a dá nuhe ran ʉnbi, nu Oją bi 'daje
ran zambʉi dá xi ahʉ rán ho ma'da'yo ra
Cristo, madague xʉn ngu min nde da zʉje.
3 Nguetho hin dá xi ahʉ n'da ram hma him
majuąni, nɛ hin dá xi ahʉ nangue 'bɛ'a ga
tąsɛhe, nɛ hin dím bęni ngue høntho xcá
hä ahʉ. 4 Pɛ nugähe nzại dí mamhbe tengu
in nde Oją, nguetho Oją bi huangähe ga
mamhbe rán ho ma'da'yo ra Cristo, nɛ i
pą Oją ngue hin te dá cømhbe, nɛ hin dá
homhbe 'bɛ'a da numanho yʉ ją'i. Pɛ Oją
di ąsca ma mbʉihe. 5 Nɛ hin dí huanhde
yʉm hma mahotho guepʉ da numanhoje yʉ
ją'i. Nɛ hin dí homhbe ngue ga tąhmbe ra
mbɛti. Nu'a Oją i pądi 'bɛ'a dí mamhbe. 6 Nɛ
hin dá homhbe 'bɛ'a dí numansuje yʉ ją'i,
xínga gue ahʉ o gue'ʉ mi'da, madague'a mi
sä xcá øt'ahe ts'ɛdi nguetho ma 'bäigähe ra
Cristo. 7 Pɛ ęmmɛ dá tump'a ma mbʉihe
tengu'bʉ n'da ra mbe di jamansu yʉ́ t'ʉhni,
nangue man huęcatehe dá øt'ahʉ. 8 Dín
nde ga comhbʉ a rám hman Oją madague'a
jatho ga ɛm ma tehe, nguetho ęmmɛ dadí
huęc'ahʉ. 9 Ma zʉ cu ahʉ, ha hin guím
bęmhbʉ 'bɛ'a dá øthe 'bʉ mám pɛhmbe bʉ
ma pa nɛ ra xui ngue dá honsɛhe 'bɛ'a dá
homhbe, nguetho him mi nde ga pa ahe.
Pɛ ra mate thoho dá xi ahʉ rám Hman Oją.
10 Pɛ ha hin guí pąsɛhʉ, nɛ a Oją i pądi
'bɛ'a mam 'bʉihe nu'bʉ mám 'bʉhmbe bʉ
guí 'bʉhmbʉ gyʉ 'yęc'yɛihʉ, ngue hønt'a
Oją dín ndehe da t'ęspi, nɛ hin'yʉ 'bɛ'a
dí mba ma yącpihe, nguetho gätho xʉn
ho 'bɛ'a dá øthe. 11 Nɛ guí pąhmbʉ ngue
n'da ngu n'da ahʉ dá øthe tengu'bʉ ma
t'ʉhni ahe tengutho n'da ra ta di huęc yʉ́
t'ʉhni nɛ di un ran zofo. Nɛ xtá hąt'ahʉ

ra ts'ɛdi ni mbʉihʉ. 12 Nɛ dá xi'ahʉ ja
ts'ɛditho gui 'yøthʉ ram 'bʉi tengu i nu-
manho Oją. Nguetho Oją bi zonh'nahʉ gui
comhbʉ a rá ts'ɛdi nuįxte bʉ di manda. 13 Nɛ
nząi dadí unhde ra jamadi Oją nangue ahʉ,
nguetho nu'bʉ má xi ahʉ rám Hman Oją,
gá hyąmhbʉ a majuąni rám Hman Oją, nɛ
hin gá 'yçmhbʉ gue høntho rám hman ra
ją'i. Nɛ gue'a ram hma dim pɛpʉ mbo ni
mbʉihʉ ya, gätho ahʉ ngue guí ç̣c'yɛihʉ.
14 Nu ahʉ ma zʉ cu ahʉ, gá nuhʉ ran ʉnbi
gue bi 'yøt'a ni mɛnguhʉ, tengutho bi nu
yʉ 'yç̣c'yɛi bʉ ra häi Judea nu'bʉ mi nu ran
ʉnbi ngue bi 'yørpa yʉ́ mijudíohʉ ʉ. 15 Nu
yʉ judío bi hyo a ra Hmu Jesús, tengutho bi
'yørpa yʉ́ pøngahyą Oją mam'bɛt'o, nɛcähe
bi hyønje thi, nɛ Oją din sʉhmbʉ ʉ, nɛ njo'o
to i numanho ʉ. 16 Nɛ nu'bʉ má xihmbe yʉ
ją'i ngue hing yʉ judío ra 'yu dí pø Oją ʉ,
pɛ bi hɛgähe ʉ yʉ judío. Janangue'a bin te
yʉ́ ts'oqui ʉ, nɛ nuya bi ts'änni da nu rán
ts'ɛmbi Oją nts'utho ʉ.

Nu'a ra Pablo nde da mba mahøn'a bʉ Tesalónica

17 Ma zʉ cu ahʉ, nu'bʉ má njo'ogähe bʉ
'da yʉ pa, hin dadí pumbç̣ni ahʉ, pɛ dím
bç̣n ahʉ nɛ çmmɛ dín ndehe ga mbähmbe
bʉ, gua nu ahe. 18 Nugähe mim bç̣ni
ga mbähmbe bʉ, nɛ nugä dra Pablogä
mi säpi ga mbagä bʉ xʉn ngu yʉ nidį, pɛ
'bex bi zągua ra zįthu. 19 Pɛ gue'a
zɛhɛhʉ man johya ahe. Nguetho nu'bʉ
bá ç̣h mahøn'a ma Hmuhʉ ra Jesucristo,
di nɛqui xʉn ho ma 'bɛfihe, ngue ya gá
'yç̣c'yɛihʉ. 20 Majuąni guesɛ ahʉ man johya
ahʉ, nguetho tengu'bʉ man t'unni ahʉ ga
dä ahʉ bʉ.

3

1-2 Pɛ nugä him mí hät'i ga tø'mi mi'da
yʉ pa ngue da 'bäx ahʉ. Janangue'a dá
pɛn'nahʉ na ma zʉ cuhʉ ra Timoteo ba
fäx ahʉ nɛ di zɛ ahʉ nangue ni t'ç̣c'yɛihʉ,
nɛ dá co'be ua ja ra hnini Atenas. Nɛ nu
ra Timoteo n'da rá 'yçhɛ Oją ngue dadím
pɛhmbe ngue dí mamhbe rán ho ma'da'yo
ra Cristo. 3 Nuna ra Timoteo di zɛ ahʉ
ngue hin gui 'uehmbʉ bʉ ja rá 'yu Oją
nangue ran ʉnbi guín nuhʉ. Nguetho ya guí
pąhmbʉ gue rá pähä Oją ga nuhʉ ran ʉnbi
nangue'a ga tɛnhdʉ ra Cristo. 4 Guí pąhmbʉ
'bɛ'a dá xi ahʉ nu'bʉ mám 'bʉhmbʉ, ngue
jatho guin nuhʉ ran ʉnbi tengu guín nuhʉ
ya. 5 Nɛ nu'bʉ him mi sä man'da nya'a
ga tø'mi, dá pɛhndä n'dihi bʉ ra Timoteo,
nguetho dín nde ga pądi 'bɛ'a guí øthʉ
nangue ni t'ç̣c'yɛihʉ. Nguetho nugä dí su
da dą ahʉ ra zįthu, nɛ säti thoho ra 'bɛfi dá
øt'ahe bʉ 'bʉ. 6 Pɛ nuna ra Timoteo ya bí
'bärpʉ guepʉ guí 'bʉhmbʉ nɛ dá hąmhbe
ra nde nangue ni t'ç̣c'yɛihʉ nɛ nangue nin
huçatehʉ. Nɛ bi xije ngue nząi çmmɛ guím
bç̣nje nɛ guín nde guin nuje, tengutho bʉ
na ndegähe gan nu ahe. 7 Janangue'a ma zʉ
cu ahʉ, madague'a dín nuhe ran ʉnbi ua,
pɛ nu'bʉ má øhmbe ngue'a gadí zacuatho
ni t'ç̣c'yɛihʉ, 'bex bi hyu ma mbʉihe. 8 Nɛ
nugähe sä ga häthe ʉ yʉn ʉnbi dín nuhe
ua, nguetho dí pąhmbe gue ya gadí thot'a ni
t'ç̣c'yɛihʉ nangue'a ra Hmu. 9 Thocua thoho
dí xihmbe jamadi Oją nangue'a ran johya
gadí 'daje. 10 Nɛ nu ra pa nɛ ra xui dí yąhe Oją
nangue ahʉ, nɛ dí äp'ahe rá ts'ɛdi Oją ngue
gan nu ahʉ mahøn'a. Nguetho dín nde
ga xän'nahʉ 'bɛ'a gadí 'bɛhmbʉ nangue
ni t'ç̣c'yɛihʉ. 11 Nɛ dí äcähe Oją ma Tahʉ
nɛ'a ma Hmuhʉ ra Jesucristo gue di jaje ga
mbähmbe bʉ gua nu ahʉ. 12 Nɛ ma Hmuhʉ
di ja ahʉ ngue 'da gdán huçctahʉ n'da
ngu n'da ahʉ, nɛ gui huçjʉ gätho mi'da,
tengugähe ngue dadí huç̣c'ahʉ. 13 Gue nu'a
ran huçcate i ja ahʉ dí zac'a ni mbʉihʉ nɛ di
ja ahʉ n'dat'a Oją guim bç̣mhbʉ, nɛ gätho
ma hoqui bʉ dán nu Oją ma Tahʉ nu'bʉ bá
ç̣h mahøn'a ma Hmuhʉ ra Jesús din 'yohʉ
gätho xʉm pøhø.

4

Dam 'bʉhmbʉ a dí numanhojʉ Oją

1 Nuya ma zʉ cu ahʉ, dí xi ahʉ nangue rá
thuhu ma Hmuhʉ ra Jesús gue gui thojʉ gui
'yøthʉ 'bɛ'a dá xän'nahʉ. Nɛ gam 'bʉhmbʉ
a dí numanho ahʉ Oją, nɛ man'da gui thojʉ
xʉn ho. 2 Nɛ guim bç̣mhbʉ ya 'bɛ'a gätho
dá xän'nahʉ nangue rá thuhu ma Hmuhʉ
ra Jesús gue gui 'yøthʉ. 3 Nɛ gue'a nde
Oją gue gui däfʉ gätho ni mbʉihʉ, nɛ hin
gui 'yøthʉ ran 'yomt'çni. 4 Nɛ n'da ngu
n'da ahʉ nde'bʉ gui pąhmbʉ guin numansu
ni xisu zɛhɛhʉ, janangue'a hin gui 'yøthʉ
ran 'yomt'çni mi'da yʉ xisu. 5 Nɛ hin gui
'yørpahʉ ran ts'o tengu i øt'ʉ yʉ ją'i ngue
hingui pą Oją. 6 Nde'bʉ xínga n'da ahʉ gui
'yøthʉ gui ʉnba ni min'yohʉhʉ ngue gui
nutontofʉ rá xisu. Nguetho Oją di cos'ahʉ

ran ʉnbi 'bʉ gue'a gui 'yøthʉ, tengu dá xi ahʉ. 7 Nguetho Oją bi zongahʉ ga øthʉ ran ho nɛ him bi zongahʉ ga øthʉ ran ts'o. 8 Nu'a to'o fɛsthoho ʉ yʉn zofo im mangua, pɛ hin rám hmansɛ n'da ran 'yohʉ i fɛsthoho pɛ rán t'ɛ̨di Oją, ngue bi 'dajʉ rá Hogandąhi. 9 Nu Oją ya bi zän'nahʉ ngue gan huɛ̨jʉ n'da ngu n'da ahʉ, janangue'a hin'yʉ man'da ga xi ahʉ. 10 Nɛ ya gá 'yuthʉ nin huçatehʉ gätho yʉ cu i 'bʉpʉ ra häi Macedonia. Pɛ dí xi ahʉ ma zʉ cu ahʉ nɛ man'da gui 'yuthʉ nin huçatehʉ. 11 Nɛ nu ahʉ o gadím pate thohohʉ pɛ gui 'yøzɛhɛ ni 'bɛfi zɛhɛhʉ nɛ gui hyądumbʉi gui hyomhbʉ 'bɛ'a gdám 'bʉhmbʉ, tengu xtá xi ahʉ. 12 Nu'bʉ ngubʉ gui 'yøthʉ, da numanho ahʉ ʉ hingui ɛ̨c'yɛi, nguetho hin guí äthʉ 'bɛ'a guí homhbʉ.

Ba ɛ̨h mahøn'a ma Hmuhʉ ra Jesucristo

13 Nuya ma zʉ cu ahʉ dín nde ahʉ gui pąhmbʉ 'bɛ'a din ja ʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛi xʉn du, janangue'a hin da du ni mbʉihʉ tengu ʉ yʉ ją'i nte mán ho i tø'mi, ngue hingui pą Oją. 14 Nɛ tengu bʉ na ɛ̨c'yɛihʉ ngue bi du ra Jesús nɛ bi dąmbɛ̨ni a, nɛ ngutho bʉ dá ɛ̨c'yɛihʉ da dąmbɛ̨ni ʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛi xʉn du, nɛ di jap Oją gätho din 'yohʉ ra Jesús nu'bʉ bá ɛ̨h mahøn'a. 15 Guehna rám hman ra Hmu dí xi ahʉ ya, nujʉ dyʉ 'yɛ̨c'yɛihʉ gue dí 'bʉthohʉ 'bʉ bá ɛ̨h mahøn'a ra Hmu, hin dam 'bɛt'ohʉ ga texhʉ mahɛ̨ts'i, pɛ nu'ʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛi xʉn du dim 'bɛt'o ʉ. 16 Nguetho guesɛ ra Hmu ba cąh mahøn'a mahɛ̨ts'i, nɛ ɛ̨mmɛ ts'ɛdi da ma nangue rá ts'ɛdi nu'bʉ bi zøn ra pa da man Oją. Nɛ rá ngʉrpa m'bɛhni mahɛ̨ts'i ɛ̨mmɛ nts'ɛdi da ma. Nɛ gätho na ngʉni ra ximhäi da t'ø a rá thʉxi Oją. Nɛ gätho ʉ to'o xí 'yɛ̨c'yɛi, ngue xʉn du, da dąmbɛ̨ni, nɛ gue'ʉ rá mbʉdi da ndexpʉ mahɛ̨ts'i. 17 Nɛ dim 'bɛjua ʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛi ngue i 'bʉtho, 'dat'a da zixcahʉ, nɛ dan c'athʉ ra Hmu bʉ i ja yʉ güi nɛ dam 'bʉhmbʉ ra Hmu gätho yʉ pa mazą. 18 Nɛ guehna dá xi ahʉ gnín hyurpa ni mbʉihʉ n'da ngu n'da ahʉ.

5

1 Ma zʉ cu ahʉ, hingui jatho ga xi ahʉ jąm'bʉ da zøn ʉ yʉ pa din ja ʉ an ts'änni din ja. 2 Nguetho nu ahʉ guí pąhmbʉ xʉn ho ngue njongui pądi, o gue ra pa o gue ra xui ba ɛ̨h ra Hmu. Tengu'bʉ hingui pą a n'da jąm'bʉ ba ɛ̨'a n'da ra bɛ̨. 3 Nɛ nu'bʉ da man ʉ hing yʉ 'yɛ̨c'yɛi gue gätho i 'bʉmanho nɛ nte mán ts'o din ja, 'bex ba ɛ̨h ran ts'ɛmbi da 'yøt' Oją ngue hin dim pommi ʉ. Nguetho tengu n'da ra xisu gue bi zøn ra ora dim 'bʉh rá t'ʉhni, nɛ hin hapʉ sä da mbatho. 4 Pɛ nu ahʉ ma zʉ cu ahʉ, hin di pi ahʉ ngue tengu'bʉ ba ɛ̨ a n'da ra bɛ̨, nɛ hingan ts'ärbʉ da zøhø, nɛ di pi ʉ i hupʉ ja ra 'bɛxui. Pɛ guí tømhbʉ ra pa ba ɛ̨h ra Hmu. 5 Nguetho gätho gahʉ dí 'bʉhmbʉ bʉ ja ra 'bɛxui tengu'bʉ ra xui. 6 Nde'bʉ hin dam 'bʉhmbʉ tengu'bʉ dí ąhmbʉ, tengu ʉ mi'da, pɛ dí nuhmbʉ nɛ dan 'yomfɛ̨nihʉ xʉn ho. 7 Nu ra xui i ąh yʉ ją'i nɛ ra xui di ho di mihni. 8 Pɛ nujʉ gue dí 'bʉhmbʉ ja rán nɛqui Oją, nde'bʉ nzą̨i din jajʉ ran 'yomfɛ̨ni xʉn ho. Nɛ nujʉ jatho ga hehʉ rá ts'ɛdi Oją nangue ma t'ɛ̨c'yɛihʉ, nɛ ran huçate, nɛ ga tømdahʉ rán ho ma'da'yo ra Cristo gue gue'a dí pøjʉ, janangue'a hin da dąjʉ ra zi̧thu. 9 Nguetho Oją him bi zängahʉ ga nuhʉ rán ts'ɛmbi a. Pɛ bi zängahʉ ga hąmhbʉ a ran ho ma'da'yo ngue di pøjʉ ma Hmuhʉ ra Jesucristo. 10 Nguetho nu ra Jesucristo bi du nangueju, ngue in nde 'darbʉ dam 'bʉhmbʉ a, madague'bʉ xtá tuhʉ o gue dí tehʉ nu'bʉ bá ɛ̨h mahøn'a. 11 Janangue'a damin hyurpa ni mbʉihʉ nɛ gam fäxhʉ n'da ngu n'da ahʉ tengutho guí øthʉ ya.

Nu ra Pablo di un ran zofo yʉ 'yɛ̨c'yɛi

12 Nuya ma zʉ cu ahʉ, damin numansuhʉ ʉ gätho bi huan Oją ngue yʉn ngʉrpi bʉ, ngue zän'nahʉ nɛ di 'da ahʉ ran zofo nangue Oją. 13 Dami numanhohʉ ʉ nɛ ɛ̨mmɛ gui huɛ̨jʉ nangue ra 'bɛfi i øt'e nangue ahʉ. Nɛ dami 'yɛs'hʉ a gnín junthʉ bʉ guí 'bʉhmbʉ. 14 Nuya ma zʉ cu ahʉ dí xi ahʉ, dami xihmbʉ ʉ i dąnhyɛ̨i ngue hingui ho 'bɛ'a i øt'e. Nɛ dami zɛhmbʉ to'o i tu yʉ́ mbʉi, nɛ dami zɛhmbʉ ʉ ngue hinguin zaqui yʉ́ t'ɛ̨c'yɛi. Nɛ o gadín xømbʉihʉ nangue gätho ʉ, pɛ dami fäxhʉ ʉ. 15 Nɛ gan jamansuhʉ hin gui cospahʉ ran ts'o 'bʉ i øt'ahʉ ran ts'o ʉ 'da, pɛ gan 'yørpahʉ ran ho n'da ngu n'da ahʉ, nɛ gätho i 'bʉcua ja ra ximhäi. 16 Nɛ daman johyahʉ gätho yʉ pa. 17 Nɛ 'yo guí ɛs'hʉ gan yąhʉ Oją. 18 Nɛ Oją gui xihmbʉ jamadi 'bɛ'a gätho bi 'yøt'ahʉ. Nguetho gue'a in nde Oją a gui 'yøthʉ, gue ahʉ guín 'yohʉ ra Cristo Jesús. 19 Nɛ 'yo guí sɛrpahʉ rá ts'ɛdi rá Hogandąhi

Oją dim pɛpʉ mbo ni mbʉihʉ. [20] Nɛ 'yo
guí øman'ʉhʉ 'bʉ 'bo'o da ma, ngue dim
pøngahyą Oją. [21] Dami bçmhbʉ gue 'bɛ'a
gätho xʉn ho o hin'na. Nu'bʉ xʉn ho, dami
pɛs'hʉ. [22] Dami 'uehmbʉ gätho 'bɛ'a mán
ts'o. [23] Nu Oją gue bi hoc'ahʉ, nɛ di ja ahʉ
gätho ni mbʉihʉ guim bçmhbʉ a. Nɛ di
ja ahʉ ni mbʉihʉ nɛ ni tehʉ nte mán ts'o
din 'yohʉ nu'bʉ bá çh mahøn'a ma Hmuhʉ
ra Jesucristo. [24] Nu Oją gue'a bi zon'nahʉ,
ngubʉ da 'yøt'ahʉ. Nguetho di ją'ts'a im ma
nɛ da 'yøt'e gätho na.

Ran zɛngua ran zɛgui nɛ rán ją̨pi Oją

[25] Ma zʉ cu ahʉ dami 'yäfʉ rá ts'ɛdi Oją
nanguecähe. [26] Dami zɛnguagahʉ ts'ʉ ʉ yʉ
cu nangue ran huçcate. [27] Nuya dí xi ahʉ
nangue rán t'çdi ma Hmuhʉ, dami mamhbʉ
ma søcuągä bʉ 'bʉi gätho yʉ cu. [28] Nɛ gue'a
ma Hmuhʉ ra Jesucristo di ją̨p'ahʉ. Hønt'a
dí xi ahʉ ya.

2 TESALONICENSES
Ná yoho ra søcuą bi 'yorba ra Pablo ʉ yʉ 'yęc'yɛi bʉ ja ra dąhnini Tesalónica

Ran zɛngua

1 Nugä dra Pablo, nɛ ra Silvano nɛ ra Timoteo dí o't'ahʉ na ra søcuą gätho ahʉ gyʉ cuhʉ nangue ra Cristo guí 'bʉhmbʉ bʉ ra hnini Tesalónica, gue ahʉ guí 'bʉhmbʉ Oją ma Tahʉ nɛ ma Hmuhʉ ra Jesucristo. 2 Nu'a Oją ma Tahʉ, nɛ ma Hmuhʉ ra Jesucristo dí ndepe di 'da ahʉ rán jąpi nɛ da hyut'a ni mbʉihʉ.

Di ʉnba ʉ yʉ ts'om'bäi 'bʉ bá peng ra Cristo

3 Ma zʉ cu ahʉ jatho ga xihmbe Oją jamadi nangue ahʉ. Nɛ xʉn ho ngue ngubʉ dím bęmhbe, nguetho thocua thoho man'da te ni t'ęc'yɛihʉ, nɛ man'da man'da gnín huęctahʉ n'da ngu n'da ahʉ. 4 Janangue'a man'da jagähe ran johya nu'bʉ dí xihmbe mi'da yʉ 'yęc'yɛi 'bɛ'a guí øthʉ. Nguetho hin gadín xømbʉihʉ nangue ni t'ęc'yɛihʉ, madague'a hangu nangu yʉn ʉnbi guín nuhʉ nɛ'ʉ 'bɛ'a gätho i t'øt'ahʉ ya nangue guí tɛnhdʉ ra Cristo. 5 Nangue a guí häthʉ yʉn ʉnbi, guí uhmbʉ gue jatho di ʉnba Oją ʉ to di ʉn'nahʉ, pɛ nu ahʉ gám pomhbʉ a. Nɛ nu'ʉ yʉn ʉnbi guín nuhʉ ya, gue'a ní hoc'a ni mbʉihʉ Oją tengu rán säui bʉ di manda Oją. 6 Nɛ xʉn ho da 'yøt' Oją 'bʉ bi un ran ʉnbi ʉ to di ʉn'nahʉ. 7 Nɛ nu Oją di japi din säya nin ʉnbi guí nuhʉ ya, nɛ ngutho da 'yørcahe 'bʉ bá ęh mahøn'a mahęts'i ma Hmuhʉ ra Jesús, din 'yohʉ yʉ́m 'bɛhni gue i ja yʉ́ ts'ɛdi, nɛ ban 'yohʉ ra sibi nts'utho. 8 Nɛ nu'bʉ bá ęhɛ, di un ran ts'ɛmbi gätho to'o hingui pą Oją, nɛ gätho to'o him bi 'yørpamasu rán ho ma'da'yo ma Hmuhʉ ra Jesucristo. 9 Nɛ nu'ʉ to'o da nu ran ts'ɛmbi xmá mba da nu ran ʉnbi ngue njąm'bʉ da guadi, nɛ ma 'ueque tho bʉ 'bʉh ra Hmu mahęts'i, nɛpʉ hapʉ ja rá ts'ɛdi nuįxte. 10 Pɛ nu'ʉ yʉ 'yęc'yɛi, gue'ʉ dí hnu a rá nuįxte a ra Hmu 'bʉ bi zøn ra pa ba ęhɛ. Nɛ gätho yʉ 'yęc'yɛi da 'yęspa a, nɛ ahʉ gan 'yohʉ ʉ, nguetho gá 'yęc'yɛihʉ ran ho ma'da'yo dá xi ahʉ. 11 Janangue a nząi dí yąhe Oją nangue ahʉ. Nɛ dí äfe di 'da'a ni mbʉihʉ ngue yʉ́n thɛhʉ ram 'bʉi bi zän'nahʉ. Nɛ nu'a Oją di 'da ahʉ rá ts'ɛdi gui 'yøthʉ ran ho guím bęni gui 'yøthʉ. Nɛ nangue ni t'ęc'yɛihʉ, Oją di zɛ ahʉ gui 'yøthʉ rá 'bɛfi. 12 Nɛ nangue'a 'bɛ'a gui 'yøthʉ bʉya, nu'a ma Hmuhʉ ra Jesucristo da t'ęspi. Nɛ nu'a xin da 'yęs'ahʉ, nangue rá mate zɛhɛ a Oją nɛ ma Hmuhʉ ra Jesucristo.

2

Ran 'yohʉ ngue ra ngʉrpa 'yøt'ats'oqui

1 Nuya ma zʉ cu ahʉ, dí xi ahʉ ya 'bɛ'a din ja nu'bʉ bá ęh mahøn'a ma Hmuhʉ ra Jesucristo, ngue di pɛrcahʉ 'darbʉ dam 'bʉhmbʉ. 2 'Yo gadí päh nin 'yomfęnihʉ 'bʉ 'bo'o da xi ahʉ, ya bi zøn ra pa ba ęh ra Hmu. 'Yo gadí 'yon ni mbʉihʉ 'bʉ 'bo'o da xi ahʉ bi bęnba Oją ngue ya ba ęh ra hmu ya. Nɛ 'yo guí ęc'yɛihʉ 'bʉ 'bo'o da hyä ahʉ ngue da 'yęn ahʉ dá o't'ähe ra søcuą dá mamhbe ya bi zøh ra Hmu mahęts'i. 3 Nɛ 'yo guí ęc'yɛihʉ 'bɛ'a gätho i man yʉ ją'i. Nguetho him ba ęh ra Hmu asta gue'bʉ go gätho yʉ ją'i i 'bʉcua ja ra häi ngue hingui ęc'yɛi din sʉhmbʉ Oją. Nɛ him ba ęh ra Cristo asta gue'bʉ din 'yo a n'da ran 'yohʉ ngue ra ngʉrpa 'yøt'ats'oqui, ngue m'bɛjua da t'ęrpʉ ja ran ʉnbi maząi. 4 Nɛ nu'a ra ngʉrpa 'yøt'ats'oqui da zʉi gätho yʉ 'yęc'yɛi gue i thąnde Oją, nɛ da zʉ ʉ mi'da i thąnde hønt'a go 'bɛ'a i thąnde, nguetho in nde a dí mba nthąnde zɛhɛ. Nɛ da yʉrpʉ ja n'da ra niją nɛ da hyupʉ, tengu'bʉ gue'a Oją a. 5 Ha hin guím bęmhbʉ guehna dá xi ahʉ nu'bʉ mám 'bʉhmbʉ bʉ. 6 Pɛ nuya guí pąhmbʉ 'bɛ'a i sąmmi ngue ba ęhɛ, nguetho hinga na søn ra pa da man Oją gue ba ęhɛ. 7 Pɛ nuya ęmmɛ xʉn ngu dim pɛpʉ yʉ́ mbʉi yʉ ją'i a rá ts'ɛdi ra zįthu, ngue hin di nɛqui. Pɛ i pa nts'ąmbi thoho rá ts'ɛdi asta gue'bʉ go bi zøn ra pa ngue Oją di 'uec'a to'o i sąmmi. 8 Nɛ gätho da nu ran 'yohʉ ngue ra ngʉrpa 'yøt'ats'oqui. Pɛ nu'bʉ bá ęh mahøn'a ra Hmu Jesús nuįxtetho rá ts'ɛdi, da hyo a ran 'yohʉ, ngue da huic thoho. 9 Nɛ nu'bʉ bá ęh ran 'yohʉ ngue xʉn ngu rá ts'ɛdi ra zįthu in 'youi, nɛ da 'yøt'e xʉn ngu yʉ hmɛpya, nɛ yʉn t'øt'e nuįxte ngue dí hyät' yʉ ją'i. 10 Nɛ gätho 'bɛ'a mán thäte da 'yøt'e, ngue da hyät' yʉ ją'i i 'yo rá 'yu ram 'bɛdi, gue'ʉ him mín nde da 'yęc'yɛi a majuąni guepʉ mí sä xtím pøhø. 11 Nɛ nu'ʉ gätho him bi nde

da 'yęc'yɛi a majuąni Oją, di japi da 'yęc'yɛi
yʉ fɛhni nɛ da dɛn'na ran 'yohʉ ngue ra
ngʉrpa 'yøt'ats'oqui. 12 Janangue'a gätho ʉ
him bi 'yęc'yɛi a majuąni pɛ man'da di ho
ran ts'o, 'darbʉ da nu rán ts'ɛmbi Oją ʉ.

Nthahni dim pøhø

13 Pɛ nząi ga xihmbe jamadi Oją nangue
ahʉ 'bɛ'a gätho bi 'yøt'ahʉ ma zʉ cu ahʉ,
ngue di huęc'ahʉ ra Hmu. Nguetho Oją
bi huahn'nahʉ rá mbʉdi thoho ngue di pø
ahʉ. Nɛ nangue gá 'yęc'yɛihʉ a majuąni,
nu'a rá 'bɛfi rá Hogandąhi Oją í bo ni
mbʉihʉ. 14 Nɛ bi huahn'nahʉ Oją ngue gá
'yęc'yɛihʉ 'bʉ má xi ahe rán ho ma'da'yo ra
Cristo. Nɛ bi zän'nahʉ Oją gui comhbʉ rá
nuįxte ma Hmuhʉ ra Jesucristo. 15 Nuya ma
zʉ cu ahʉ dami thoctahʉ ni t'ęc'yɛihʉ, nɛ
'yo gadí uąns'hʉ 'bɛ'a guím bęmhbʉ, nɛ 'yo
gadí pumbęnihʉ 'bɛ'a dá xän'nahʉ nu'bʉ
'darbʉ mám 'bʉhmbʉ, nɛ'a 'bɛ'a dá xi ahʉ
nu'bʉ má o't'ahe ʉ yʉ søcuą. 16 Nuya gue
ma Hmuhʉ ra Jesucristo, guesɛ a, nɛ Oją ma
Tahʉ, da hyut'a ni mbʉihʉ maząi nangue
rán hosɛ Oją. Nu'a Oją di huęc'ahʉ, nɛ
nangue rá mate bi jajʉ ga tøhmbʉ 'bɛ'a di
'dajʉ. 17 Nɛ nu'a Oją da hyu ni mbʉihʉ, nɛ
di zɛt'a ni mbʉihʉ ngue gui mamhbʉ nɛ gui
'yøthʉ 'bɛ'a gätho xʉn ho.

3

Gui 'yäfʉ Oją nanguecähe, ęn'a ra Pablo

1 Hønt'a dí xi ahʉ ya ma zʉ cu ahʉ, dami
'yäfʉ rá ts'ɛdi Oją nanguecähe n'dahma
din ja rá ts'ɛdi rám hman ra Hmu, nɛ da
bømanho hønbʉ go hapʉ ga 'yomhbe. Nɛ
gätho to'o da 'yøde da hyąni nangue ran
johya, tengutho bin ja bʉ guí 'bʉhmbʉ. 2 Nɛ
gui 'yäfʉ rá ts'ɛdi Oją ngue da yąnje bʉ
'bʉh yʉ ts'om'bäi ją'i, nguetho hinga gätho
in nde da hyąn rám hman Oją. 3 Nguetho
nu'a ra Hmu njąm'bʉ da hyɛgahʉ pɛ nząi
da mbäjʉ, nɛ i ja rá ts'ɛdi ngue hin di japi
di ʉn'nahʉ ra dąmants'o. 4 Nɛ nu'a ra Hmu
di jaje dí pąhmbe ngue gadí thoctahʉ guí
øthʉ 'bɛ'a gätho dí xi ahe. 5 Nɛ nu'a ra Hmu
di ja ahʉ man'da man'da gui pąhmbʉ rán
huęcate Oją, nɛ di ja ahʉ gui hyäthʉ 'bɛ'a
gätho guí thohmbʉ tengutho bi 'yøt'a ra
Cristo.

*Jatho gui 'yøt' ni 'b*ɛfi zɛhɛhʉ

6 Ma zʉ cu ahʉ dí xi ahʉ nangue rá thuhu
ma Hmuhʉ ra Jesucristo, dami 'uehmbʉ
ts'ʉ bʉ 'bʉ ʉ ni cuhʉ i dąnhyęi, ngue hingui
nde dim pɛfi, gue'ʉ hingui tɛn'na 'bɛ'a dá
xän'nahe. 7 Nɛ nu'ahʉ guí pąhmbʉ 'bɛ'a
gdám 'bʉhmbʉ, tengu dá ut'ahe 'bʉ mám
'bʉcähe bʉ, ngue hin dám 'bʉndąnhyęi
thohogähe. 8 Nɛ xíngui ts'ʉ gá 'daje 'bɛ'a
dá homhbe. Pɛ dám pɛhmbe ra pa nɛ ra
xui n'dahma bin ja 'bɛ'a dá homhbe, nɛ
xíngui ts'ʉ dá pa ahe. 9 Madague mí sä
xcá ähmbe ngue xquí zɛje. Pɛ dá ndehe ga
ut'ahe ra hmɛpya gui 'yøthʉ. 10 Nɛ nu'bʉ
mám 'bʉhmbʉ bʉ, dá xi ahʉ, ngue'bʉ 'bʉ
a n'da hingui nde dim pɛfi, hin din sihmɛ
'bʉ, pɛ da zä ra thuhu 'bʉ. 11 Nguetho dí
øhmbe gue 'bʉ i 'da ahʉ hingui nde dim
pɛfi, pɛ di hødąnhyęi thoho nɛ ndetho din
thịnt pʉ hin yú 'bɛfi. 12 Nuya nangue rá
ts'ɛdi ma Hmuhʉ ra Jesucristo, dí xi ʉ to'o
hingui nde dim pɛfi, ngue da hyąnya zɛhɛ
rá 'bɛfi da 'yøt'e, nɛ da hyonsɛ 'bɛ'a dam
'bʉi. 13 Pɛ nu'ahʉ ma zʉ cu ahʉ, o gadín
xømbʉihʉ gui 'yøthʉ ran ho. 14 Nu'bʉ 'bʉ a
n'da ahʉ hingui nde da 'yøt'a 'bɛ'a dí xi ahʉ,
dami hyɛthʉ 'bʉ, janangue'a da mbɛ'ts' yʉ
sä. 15 Pɛ o gadín sʉhmbʉ, pɛ gui unhdʉ ran
zofo tengu'bʉ ni cuhʉ.

*Ran z*ɛgui ran zofo

16 Nɛ guesɛ ra Hmu, hønt'a sä da hyut'a ni
mbʉihʉ, hønt'a go 'bɛ'a guí thohmbʉ gätho
yʉ pa. Nɛ nu'a ra Hmu gam 'bʉhmbʉ gätho
ahʉ. 17 Nugä dra Pablo dí o't'ä na ran zɛngua
i ja ua ya nangue ma 'yɛsɛgä. Tengu'bʉ ma
firmagä na, ngue gätho ya ma søcuą. 18 Nuya
nu'a ma Hmuhʉ ra Jesucristo di ją'ahʉ,
gätho ahʉ. Nɛ hønt'a dí xi ahʉ a ya.

1 TIMOTEO
Ná n'da ra søcuą bi 'yorba ra Timoteo a ra Pablo

Ran zɛngua

1 Nugä dra Pablogä, ma 'bäigä'be ra Jesucristo nangue rán t'ɛ̨di Oją ma yąntehʉ, nɛ ra Jesucristo, guesɛ'a ran ho dí tømhbʉ a. 2 Dí pɛnh'na n'da ra søcuą gra Timoteo, tengu'bʉ majuąni ma ts'ʉnt'ʉ i, ngue ya dá xän'na ma t'ɛ̨c'yɛihʉ. Nɛ dí äp Oją ma Tahʉ di 'da'a rá mate nɛ rán huɛ̨cate, nɛ da hyut'a ni mbʉi a ra Cristo Jesús ma Hmuhʉ.

Da mba ma hɛcpi ʉ n'dan'yo in xänbate

3 Nɛ tengu dá xi'a 'bʉ má mba bʉ Macedonia, nɛ ngutho dí xi'a ya, dami copʉ Éfeso, nɛ gui hɛcpa ʉ 'da bí 'bʉpʉ, ngue hinga n'dan'yo da ma 'bʉ in xänbate. 4 Nɛ dami xifi hin din xäh mi'da yʉ cuento gue 'bɛ'a sä ɛ̨mbi bi 'yøt'ʉ ndu ma bombøtahʉ maya'bʉ nɛ'bʉ ɛ̨mmɛ ma 'bɛ'a yʉ́ thuhu ʉ, ngue man'da di xąnt'ʉ yʉ́m hma. Nguetho nu'ʉ yʉm hma tengu ʉ, säti thoho ran 'yomfɛ̨ni di un'na n'da, pɛ hin di 'yomfɛ̨niba n'da da 'yɛ̨c'yɛi Oją. 5 Pɛ nu'a ma 'bɛfihʉ dyʉ xänbatehʉ, ga xänba yʉ ją'i dan huɛ̨jʉ. Nɛ gue'a ran huɛ̨cate di nɛqui bʉ ma mbʉihʉ 'bʉ m'be't'e a, nɛ'bʉ ząi dí øthʉ a di bɛ̨ngahʉ Oją, nɛ'bʉ hønt'a Oją dím bɛ̨mhbʉ a. 6 Pɛ nu'ʉ 'da hinga guehya yʉm hma dín huɛ̨ca n'da i honi, pɛ bi 'uepʉ ja rá 'yu Oją, janangue i tɛn yʉm hma säti thoho. 7 Nu'ʉ, ɛ̨mmɛ i honi nde din xänbate nangue yʉ́n t'ɛ̨di Oją bi man ra Moisés, pɛ hingui pądi 'bɛ'a im ma. Sä i mants'ɛditho, pɛ nɛ hingui pądi 'bɛ'a nam bøn'ʉ yʉ́m hmansɛ i ma 'bʉ i man yʉn t'ɛ̨di. 8 Dí pąhmbʉ gue xʉn ho ʉ yʉn t'ɛ̨di bi xi Oją ra Moisés. Pɛ bi ts'än yʉ́n t'ɛ̨di Oją gue dí mba ma hɛcpi ʉ yʉ dądits'oqui. 9 Nɛ gue'ʉ yʉn t'ɛ̨di dí mba ma hɛcpi ʉ to'o jasɛ yʉ́n t'ɛ̨di zɛhɛ, nɛ'ʉ i fɛsta yʉ́n t'ɛ̨di Oją, nɛ'ʉ to hingui numansu Oją, nɛ di ho da 'yøt' yʉ ts'oqui. Nɛ'ʉ to hingui ɛ̨spa Oją, nɛ i tɛn ra ximhäi, nɛ i ho yʉ́ ta nɛ yʉ́ mbe, nɛ yʉ hyodu. Gue'ʉ da sih yʉ́n t'ɛ̨di Oją ʉ, nɛ hinga gue'ʉ hønt' Oją mbɛ̨ni. 10 Nɛ bi ts'än yʉ́n t'ɛ̨di Oją dí mba ma hɛcpi ʉ øt' ran 'yomt'ɛ̨ni, nɛ'ʉ din 'yąsäbi yʉ́ min'yohʉhʉ tengu'bʉ n'da ra xisu, nɛ'ʉ i pɛ̨ yʉ́ miją'ihʉ, nɛ'ʉ i man yʉ fɛhni, nɛ i xih ra fɛhni yʉ zɛ'mi. Nɛ gätho ʉ n'dan'yo i øt'e xínda gue ra hoganxädi, nɛ gue'ʉ da sih yʉ́n t'ɛ̨di Oją ʉ, nguetho i xijʉ hin ga øthʉ yʉ ts'oqui. 11 Pɛ nu'a rán ho ma'da'yo ra Cristo dí pärca ma mbʉihʉ Oją a, nu'a mixte xʉn hotho a. Nɛ gue'a ran ho ma'da'yo bi xicä Oją gam mangä.

I xi Oją jamadi ra Pablo, nangue rá mate xʉn ngu

12 Jamadi dí xih ma Hmuhʉ ra Jesucristo, nguetho bi huangui dram 'bɛhnigä, nɛ i pądi ga ją'ts'i, nguetho di 'dac rám fäts'i ga øt'a i xiqui. 13 Pɛ nugä ɛ̨mmɛ dra nɛxmategä mam'bɛt'o, nɛ mí sangä a ra Cristo gue'bʉ go má ʉnba ʉ 'da yʉ́ 'yɛ̨c'yɛi. Nɛ xíngui ts'ʉ mí pącä 'bɛ'a nam bøn'a mí øt'ä, nguetho him mí ɛ̨c'yɛigä ra Cristo. Pɛ Oją bi 'dac rá mate bi pungui. 14 Pɛ ɛ̨mmɛ xʉn ngu rá mate ma Hmuhʉ ra Cristo Jesús, bi jaqui dá däpä ma mbʉi a, nɛ bi jaqui ɛ̨mmɛ dá numanhogä a Oją nɛ dá huɛ̨c ma miją'i'be. 15 I ja ua n'da ram hma da zä ga pąhmbʉ majuąni, ngue bi zøcua ja ra ximhäi a ra Jesucristo di pø'ʉ yʉ ts'om'bäi tengugä man'da xʉn ts'o dá øt'ä. 16 Pɛ ɛ̨mmɛ xʉn ngu rá mate bi 'yørcä Oją, nguetho nde gätho da 'yut mi'da yʉ ją'i ɛ̨mmɛ ja rá yembʉi a ra Jesucristo. Nɛ tengu thohogä, ngutho da 'yørpa ʉ to'o di däp yʉ́ mbʉi a, nɛ'ʉ din ja ra te maząi. 17 Janangue'a ga ɛ̨spa ma Ojąhʉ gätho yʉ pa maząi. Nu'a, ra Hmuts'ʉt'abi maząi a, nɛ njongui sä da nu, nɛ nją̨m'bʉ da guadi. Nɛ n'datho Oją, njo'o man'da, nɛ gätho i pądi. Nɛ hønt'a gam bɛ̨mhbʉ a ya. 18 Nɛ nuya gra Timoteo, tengu'bʉ ma ts'ʉnt'ʉ i, i ja ua a dí xi'a ya. Nu'i gra dofʉi nangue Oją, dami 'yøt' ra hogatuhni, tengu thoho bi xi'a ʉ yʉ́ pøngahyą Oją. Janangue'a dami hyądumbʉi gui 'yɛ̨c'yɛi rá hogamhma Oją, nɛ gui 'yøt'a 'bɛ'a i xi'a 'bʉ in zop'a ni mbʉi. 19 Nɛ hin gui 'yøt'e tengu mi øt'ʉ 'da 'bʉ mí zop yʉ́ mbʉi Oją, pɛ bi mbɛsta'a 'bɛ'a bi sifi, bi ts'onsɛ yʉ́ mbʉi bʉya. 20 Tengu mí øt'a ra Himeneo nɛ ra Alejandro. Pɛ dá juąnba ʉ, nɛ dá xifi bi mba ma dä bʉ 'bʉh ra zi̧thu, di ʉnbi, da bądi hin da zan Oją.

2

Da mba nt'äpi rám fäts'i Oją nangue gätho yʉ ją'i

1 Nɛ i ja ua n'da ram hma ga xi'i,
gra Timoteo, ngue mahyoni gui 'yørpʉ ja
ram pɛti. Ngue nu'bʉ guí yąhʉ Oją, gui
xihmbʉ nangue gätho yʉ ją'i, gui 'yäfʉ rá
mate nangue'ʉ, nɛ gui xihmbʉ jamadi Oją
nangue'a 'bɛ'a bi 'yørpa n'da ngu n'da ʉ yʉ
ją'i. 2 Nɛ'ʉ yʉ ts'ʉt'abi nɛ gätho to'o ja yʉ́
ts'ɛdi, dami 'yäfʉ rám fäts'i Oją nangue'ʉ,
ngue hin din ja yʉ sʉi nɛ xíng ra dumbʉi, nɛ
hin te gam bɛ̨mhbʉ, nɛ da zä bʉ ga øthʉ xʉn
ho 'bɛ'a bi man Oją bʉya. 3 Nɛ xʉn ho 'bʉ ga
øthʉ a, nguetho gue'a numanho Oją mam
pørpatehʉ a. 4 Nguetho in nde Oją da yąni
gätho yʉ ją'i nangue rá ts'ɛdi ra zi̧thu nɛ di
'yomfɛ̨nibi nangue'a majuąni. 5 Nɛ n'datho
Oją i 'bʉi. Nɛ n'datho a i 'bä'inde nɛ din
hocpate bʉ bí 'bʉ Oją, nu'a ra Jesucristo
ngue bin ją'i a. 6 Nguetho bin däsɛ ngue
gätho bi gurca ma ts'oquihʉ. Nɛ guehna
ram hma bi xijʉ Oją 'bʉ mi zøn ra pa bi ma.
7 Nɛ guehna ram hma í thangä gam mangä
na, nɛ guehna bí 'bɛncä na, nɛ majuąni hin
dí fɛhnigä, ngue ma 'bɛfigä ga xänba ʉ hing
yʉ judío, ga japi di däp yʉ́ mbʉi Oją, da yąni,
nɛ da 'yɛ̨c'yɛi a majuąni. 8 Nɛ man'da dí xi'i,
hønbʉ go hapʉ dim pɛti yʉ 'yɛ̨c'yɛi, xtán
hotho yʉ́ 'yɛ ʉ yʉn 'yohʉ di 'uą'ts' 'bʉ din
yąhʉ Oją, ngue nte má cuɛ da bɛ̨ni, nɛ xíng
ran ʉcpate. 9 Nɛ dí xi'i 'bɛ'a gui xih yʉ xisu,
ngue hin din hoc zɛhɛ nangue ran 'yɛ̨ts'i,
uague di hoc yʉ́ yą, uague ra oro o yʉ thebe
o 'bɛ'a xʉm hmadi da japi. Pɛ din hoc zɛhɛ
nangue yʉ́ he rán säui n'da ra hogambʉi nɛ
ra hogan'yomfɛ̨ni. 10 Nɛ da bądi da 'yøt' ra
hogambʉi, nɛ gue'a ran hoqui rán säui n'da
ra xisu i numansu Oją. 11 Nɛ nubʉ ja nim
pɛtihʉ, da ndesɛ yʉ xisu da sänbi, nɛ hin
go din xänbate, nɛ gätho da 'yøde. 12 Nɛ dí
xi'i hin dim 'bɛt'o yʉ xisu ngue da xänba
yʉn 'yohʉ, pɛ din hɛ̨tho. 13 Nguetho m'bɛt'o
bi 'yøt' Oją a ra Adán, nɛ m'bɛ̨jua a ra Eva,
janangue'a hingui sä dim 'bɛt'o n'da ra xisu.
14 Nguetho nu ra xisu bi numanho 'bʉ mí xih
ra zi̧thu da 'yøt' ra ts'oqui, pɛ nu ra Adán
him mín nde xtá 'yøt'e. 15 Janangue'a din
ʉnba 'bʉ xʉm 'bʉh yʉ́ t'ʉhni ʉ yʉ xisu, pɛ da
mbäx Oją ʉ 'bʉ thocpa thoho i ɛ̨c'yɛi, nɛ'bʉ
din ja yʉ́n huɛ̨cate, nɛ'bʉ din 'yomfɛ̨ni xʉn
ho, n'dat'a Oją da bɛ̨ni.

3

Nda'ʉ yʉn 'yohʉ din ngʉrpi

1 Majuąni a ram hma, nu'bʉ in nde din
ngʉrpi n'da, in nde n'da ra 'bɛfi xʉn ho. 2 Pɛ
jatho din hocją'i n'da ra ngʉrpi, nɛ nte da
thi̧nba n'da rá ts'oqui. Nɛ hønt'a n'da rá
xisu da zi, nɛ da bądi da zą̨mzɛhɛ rá mbʉi
nɛ din 'yomfɛ̨ni xʉn ho, nɛ di jamansu 'bɛ'a
i øt'e, nɛ di ho di un ran ts'äya bʉ ja rá
ngu, nɛ da bądi din xänbate nangue rám
hman Oją. 3 Nɛ njąm'bʉ dim mihni, xín
din ndesʉi, nɛ hin da 'yøman'ʉ a i sifi, nɛ
xín din hecpate pɛ din hocpate, nɛ hin da
nde xʉn ngu ra mbɛti. 4 Nɛ da bądi dim
'bɛt'o bʉ ja rá ngusɛ, nɛ nu yʉ́ t'ʉhni da
'yøt'e 'bɛ'a i xifi, nguetho numansu yʉ́ ta.
5 Nguetho nu'bʉ hingui pądi dim 'bɛt'o bʉ
ja rá ngusɛ n'da ran 'yohʉ, hin da bądi di
jamansu yʉ 'yɛ̨c'yɛi 'bʉ. 6 Nɛ hin din ngʉrpi
n'da ra 'da'yo 'yɛ̨c'yɛi, ts'ʉrpʉ thoho din
'yɛ̨ts'i tengutho ra zi̧thu, nɛ da dɛx'a Oją
a. 7 Nɛ nu yʉ ngʉrpi da 'yøt'e ngue da
hnumansu, nɛpʉ 'bʉ ʉ hing yʉ 'yɛ̨c'yɛi da
'yøt'e 'bɛ'a dí hnumansu, janangue'a njon
di c'ąman'ʉ, nɛ hin da dąp ra zi̧thu bʉya.

Ndana ní ją'i dim fäxte

8 Ximangut'ʉ yʉ́m fäts'ihʉ yʉ ngʉrpi,
ngutho guexta'a jatho din hocją'i, nɛ
'da'angu da ma, nɛ hin dim mihni, xín din
siyate nangue ra mbɛti. 9 Nɛ da bądi xʉn ho
'bɛ'a gätho rán thɛui a ram hma nɛ din zą̨m
bʉ, nɛ zą̨i øt'a xi Oją 'bʉ in zop yʉ́ mbʉi.
10 Nɛ nde'bʉ 'bɛ da hnu 'bʉ tɛnni xʉn ho, nɛ
nubʉya nu'bʉ hin te da thi̧nbi, da zä da 'yøt'
ra 'bɛfi dim fäxte bʉya. 11 Ximangutho 'bʉ
dim fäxte n'da ra xisu, i jatho da hnumansu,
pɛ hin din c'ąte, nɛ xín dim mihni, pɛ din
'yomfɛ̨ni xʉn ho, nɛ di ją'ts'i 'bɛ'a gä øt'e.
12 Nɛ nu n'da ran 'yohʉ 'bʉ im fäxte, n'datho
rá xisu da zi, nɛ da bądi dim 'bɛt'o bʉ ja
rá ngu, nɛ da 'yøt'ʉ yʉ́ t'ʉhni 'bɛ'a da xifi.
13 Nguetho nu'bʉ i øt'e xʉn ho rá 'bɛfi n'da
ram fäts'i, da hnumanho bʉya, nɛ man'da
da hyut' ran zambʉi nangue rá 'bɛfi ra
Cristo.

Mixte xʉn ho a ram hma dí ɛ̨c'yɛihʉ

14 Guehna dí ot'a na ya, gra Timoteo,
madague'bʉ dím bɛ̨ni ga mba bʉ n'dihi. 15 Pɛ
xi'bʉ him 'bex da zä ga mba bʉ, pɛ ya dá xi'i
'bɛ'a xʉn ho gui 'yøt'e nangue a rá ngu Oją.
Ngue nu yʉ 'yɛ̨c'yɛi xa hyømba rá ngu Oją
nangue yʉ́ mbʉi, ngue 'dat'a Oją i 'bʉi. Nɛ
tengu'bʉ rá ngujʉ Oją guepʉ na fądi xʉn ho

rám hma Oją, nɛ dín yąmhbʉ a. [16] Nɛ gue'a
ran ho ma'da'yo dí tɛnhdʉ mixte xʉn ho a,
ngue bin 'yusɛ ra Cristo ua ja ra häi 'bʉ mín
ją'i a,
pɛ bin 'youi rá Hogandąhi Oją guepʉ í fądi
hin'yʉ rá ts'oqui a,
nɛ bi nu ʉ yʉ́m 'bɛhni Oją mahçts'i.
Nɛ bi hmangua dí 'bʉhmbʉ hønbʉ go hapʉ
'bʉh yʉ ją'i gue 'dahma'dan'yo bʉ
na yą.
Nɛ bi t'çc'yɛi ua ja ra ximhäi,
bi ts'ix mahçts'i bʉ bí ja rá ts'ɛdi Oją mixte
bʉya.

4

Mi pą Oją da 'ue'ʉ 'da

[1] Nu rá Hogandąhi Oją m'bɛt'o di bçngä
ngue da 'uepʉ ja rá 'yu Oją ʉ 'da. Ngue
da 'yømanho ʉ yʉ́ nde ʉ yʉ hyäte xänbate
bin xädi nangue yʉ́m hman yʉ zịthu. [2] Nu
yʉ hyäte hingui sä bʉ da zop yʉ́ mbʉi Oją,
nguetho bi ts'on yʉ́ mbʉi nangue yʉ fɛhni
zại im ma. [3] Ngue sä di hɛcpa yʉ ją'i, i xifi
hin din thąti, xín da zi 'da yʉn ts'ihmɛ, sä
çn'ʉ. Pɛ bi zängahʉ Oją ga hąmhbʉ hønt'a
go 'bɛ'a mán ts'ihmɛ 'bʉ dí xihmbʉ jamadi
Oją, gue nujʉ dyʉ 'yçc'yɛihʉ, nɛ dí pąhmbʉ
nda'a majuąni. [4] Nguetho gätho xʉn ho
'bɛ'a bi 'yøt' Oją, nɛ hin'yʉ 'bɛ'a ga ɛmhbʉ,
pɛ ga hąmhbʉ nɛ ga çmfʉ jamadi Oją bʉya.
[5] Nguetho mająpi ngue'a dí äfʉ rán ająpi Oją,
nɛ nu rám hman Oją i çmbi xʉn ho a.

*Rá hogambɛ*fi ra Jesucristo a ra Timoteo

[6] Nu'i gra Timoteo, xʉn ho 'bʉ guim
bçnba yʉ cu na ram hma i ja ua, janangue'a
gam pɛfi xʉn ho nangue ra Jesucristo.
Nguetho bi hą'a ra ts'ɛdi ni mbʉi a ra
hogamhma dí çc'yɛihʉ, ngue ra hoganxädi
guí tɛnni. [7] Nɛ o gui ʉrpa ra güɛnda yʉ́m
hmansɛ yʉ ją'i säti thoho nɛ xʉn ts'o. Pɛ
dami hyądumbʉi nangue rá 'bɛfi Oją. [8] Nɛ
tengu 'bʉ zại dadin cunh ma ją'ihʉ, nɛ da
hyą ra ts'ɛdi, nɛ ngutho ga øthʉ nangue
ma mbʉihʉ, da hyą ra ts'ɛdi 'bʉ zại ga
humbahʉ nangue rá 'bɛfi Oją. Nɛ çmmɛ
xʉn ngu di muui 'bʉ ga humbahʉ, nguetho
i ørcahʉ ran ho yʉ pa i jabʉ ya, nɛ gätho yʉ
pa mazại. [9] Nɛ majuąni na ram hman na,
janangue'a nde'bʉ gätho ga øthʉ xʉn ho.
[10] Janangue'a dí häthʉ yʉn ʉnbi nɛ dí humbi
dadím pɛhmbʉ, guepʉ go da zä ga xihmbʉ
xʉn ho rám hma Oją yʉ ją'i. Nɛ da zä ga däp
yʉ́ mbʉi Oją bʉya, nɛ dim pøhø. Nguetho
n'dat' Oją dí tømhbʉ i 'bʉi, nu'a in nde da
yąn'ʉ gätho yʉ ją'i i 'bʉi, nɛ da yąn'ʉ to'o
da 'yçc'yɛi a. [11] Nuya yʉn xädi i ja ua, thocpa
thoho gui hyądumbʉi çmmɛ gui bçnbi nɛ
gui xänbi gätho yʉ cu bí 'bʉpʉ. [12] O to guídí
japi da 'yʉ'ts'i'i ngue gra ts'ʉnt'ʉ thoho. Pɛ
gui 'yut'ʉ yʉ cu nangue yʉn t'øt'e bi xijʉ Oją
gue gui 'yøzɛhɛ xʉn ho, gui jamansu 'bɛ'a
gui ma, o 'bɛ'a gui 'yørpʉ. Janangue'a gui
'yuti din huçqui n'da ngu n'da, nɛ di ją'ts'i,
nɛ da zązmzɛhɛ yʉ́ mbʉi. [13] Pɛ gätho 'bʉ hin
ná søngä bʉ, pɛ gui jamansu ni 'bɛfi 'bʉ
guí man rám hman Oją, nɛ'bʉ gadí un ran
zofo yʉ ją'i, nɛ'bʉ guí xänbi 'bɛ'a nam bøn'a
n'daxɛqui gui xifi. [14] Damim pɛfi xʉn ho
nangue a rá ts'ɛdi Oją bi 'da'i, tengu bi xi'a
ʉ 'da yʉ́ pøngahyą Oją. Ngue bi bçn'na ni
mbʉi Oją 'bʉ mí 'yäp rá mfäts'i nangue'e, nɛ
bi gäx yʉ́ 'yɛ bʉ ja ni yą. [15] Thocpa thoho gui
'yøt'a dí xi'i, nɛ hønt'a gui hyądumbʉi gui
'yøt'a, nɛ nubʉya da nu i gätho yʉ ją'i ngue
bin te xʉn ho ni mbʉi nangue rá 'bɛfi Oją
guí øt'e. [16] Nɛ thocpa thoho gui hyądumbʉi
gam fäsɛ nangue ni mbʉi, nɛ gui jamansu
'bɛ'a gätho gui xi ʉ 'bʉpʉ nangue rám hman
Oją. Nɛ nu'bʉ ngubʉ gui 'yøt'e, nɛ di ąp'a
Oją, nɛ'ʉ gä mi'da yʉ ją'i guí xänbi.

5

Ga fäx ma cuhʉ

[1] O guí sʉ'a n'da ra dąc'yɛi, pɛ dami
zofo xʉn ho, tengutho 'bʉ ni ta. Nɛ nu'ʉ
yʉ ts'ʉnt'ʉ gui 'yøt'e tengutho 'bʉ nin
'yohʉhʉ. [2] Nɛ nu yʉ zi bømbe gui 'yøt'e
tengutho 'bʉ ni mbe, nɛ nu yʉ hmute, gui
'yøt'e tengutho 'bʉ nin ju, nɛ hin guim
bçn'a n'da ra 'yąsä nangue'ʉ. [3] Nɛ nubʉ
ja yʉm pɛti gui jamansuhʉ n'da ra bømbe
'bʉ xʉn du rá ndø, ngue'bʉ njo'o to'o di
jamansu. [4] Pɛ nu'bʉ n'da ra bømbe xʉn du
rá ndø, nɛ 'bʉh yʉ́ t'ʉhni, o gue yʉ́ 'bɛto,
da bądi rán t'çdi Oją a di jamansu yʉ́ mbe,
tengutho bi 'yørpa 'bʉ mín t'ʉhni. Nɛ gue'a
in nde Oją. [5] Nɛ nu'bʉ n'da ra zi bømbe i
nyąui Oją gä ra pa nɛ ra xui, nɛ hønt'a Oją
im bçni, nɛ nu'bʉ njo'o to'o di jamansu, pɛ
gui fäxhʉ a bʉya. [6] Pɛ nu mi'da yʉ xisu, xʉn
du yʉ́ ndø, ngue hinguim bçn Oją, nɛ i honi
da 'yøzɛhɛ yʉ́ pähä zɛhɛ. Madague'bʉ i 'bʉi,
pɛ tengu'bʉ xʉn du bʉ nam bçn Oją. Hinga
gue'ʉ da mba ma jamansu bʉ ja ram pɛti

ʉ. 7 Nɛ nuya yʉm hma i ja ua, gui xänba ʉ
yʉ cu, janangue'a njon da 'yçna hingui ho
øt'ʉ. 8 Nɛ nu'bʉ n'da hin di unni 'bɛ'a di 'bɛ
a rá ta o gue rá mbe, o gätho mi'da yʉ́ mɛni,
man'da xʉn ts'o rá mbʉi 'bʉ, xinda gue'bʉ
hin xtá 'yçc'yɛi, nɛ bi gøn'a ra Cristo. 9 Nuya
ga xi'i nda'ʉ ní hyoya bømbe gui hyuspa yʉ́
thuhu dim pɛpʉ ja ram pɛti. Hønt'ʉ pɛ'ts'a
hyąte njɛya nɛ çmmɛ bim 'bʉmanhoui yʉ́
ndø. 10 Nɛ i hnumanho nangue yʉ hoga'bɛfi
i øt'e, nɛ bi jamansu xʉn ho yʉ́ t'ʉhni,
nɛ zại di säyaba yʉ ją'i bʉ ja yʉ́ ngu, nɛ
him bin 'yçzɛhɛ pɛ bin 'yçhɛ nangue yʉ́
mi'yçc'yɛihʉ, nɛ bi hyurpa yʉ́ mbʉi to'o mi
tu yʉ́ mbʉi, nɛ bin çhya bi 'yøt' mi'da yʉ
hogant'øt'e. Nɛ guehya yʉ hyoya bømbe
gui hyuspa yʉ́ thuhu ya. 11-12 Pɛ nu mi'da
yʉ xisu xʉn du yʉ́ ndø, nu'bʉ hingui ngu
yʉ jɛya pɛ'ts'i, hin gui hyuspa yʉ́ thuhu
gue gui 'yçmfʉ dim pɛpʉ. Nguetho ts'ʉrpʉ
thoho da bçni din thąti, nɛ nu'bʉ din thąti
mahøn'a hin da 'yøt'a ra 'bɛfi mí ma xtá
'yøt'e. Nɛ ra ts'oqui a nguetho him bi ją'ts'a
bi ma. 13 Nɛ nu'ʉ, ts'ʉrpʉ thoho din dąnhyçi
yʉ́ mbʉi 'bʉ njo'o yʉ́ ndø, nɛ da hyą'da
thoho yʉ ngu, nɛ høn nan c'ąte di ja, im
man'a hingui ho, nɛ sä din thịnt'i i øt'e nɛ
hin rá 'bɛfi bʉ. 14 Janangue'a man'da xʉn ho
'bʉ din thąti mahøn'a, dim 'bʉh yʉ́ t'ʉhni,
nɛ dim pɛpʉ ja yʉ́ ngusɛ. Nɛ nu'bʉ din jabʉ
da 'yøt'e, hin di c'ąman'ʉjʉ man sʉihʉ 'bʉ.
15 Nguetho i 'bʉ i 'da yʉ xisu xʉn du yʉ́ ndø,
nɛ ya xʉ mbengui nɛ i tɛn ra zịthu. 16 Nɛ dí
xi'i mahøn'a, nu'bʉ 'bʉ a n'da ra cu ngue
bi du rá ndø a rá mbe, jatho da mbɛpi, o
gue rá nana bi du rá ndø, o gue rá mɛni, i
jatho di jamansu, nɛ hinga gue'a ra mbɛti
pa ma pɛti bʉ ja ra niją dí mba ma jamansu
ʉ. Janangue'a dí gua'a ra mbɛti bʉ ja ra
niją ngue hønt'ʉ njo'o to'o di jamansu da
mba m'bɛpi bʉ. 17 Nu yʉ ngʉrpi bʉ ja ram
pɛti, nu'ʉ to di ją'ts'i xʉn ho yʉ́ 'bɛfi, da
t'çspa ʉ, nɛ da mba m'bäts'i 'bɛ'a di 'bɛdi.
Nɛ nu'ʉ to i humbi din xänbate nangue
rám hman Oją, man'da jats'ɛditho da t'çspi.
18 Nguetho nt'o't'i: "Nu yʉ uąfanindąni 'bʉ
i uąhi hingan thu't'i yʉ́ nde, pɛ da zä da
za yʉ paxi i ja bʉ." Nɛ man'da ram hma i
ja: "Nu'a to dim pɛfi ja rán t'çdi din ju't'i,"
i çna. 19 Nɛ hin gui 'yʉrpa ra güɛnda 'bʉ
da mba ma yąpi n'da ra ngʉrpi t'çmbi bi
'yøt' ra ts'oqui, hinda hønt'bʉ di yoho hyu
ʉ di yąpi gui 'yøh pʉya. 20 Nɛ nu'bʉ majuąni
bi 'yøt' ra ts'oqui, da mba ma hɛcpi bʉ
dim pɛti ʉ mi'da, n'dahma gätho din su.
21 Nɛ madague'bʉ gadín amigoui o hin'na,
pɛ 'da'angu gui 'yørpe. Nɛ gue'a i jats'ɛdi
dí xi'i gui 'yøt'a, nguetho in nu a Oją, Oją
da bądi 'bʉ guí ją'ts'i, nɛ'a ra Hmu, ra
Jesucristo, in nu i, nɛ yʉ́ hogam 'bɛhni Oją
mahçts'i in nu i. 22 Him 'bex gui un ra 'bɛfi
n'da ran 'yohʉ, 'bɛ gui pąhmbʉ 'bɛ'a rá
mbʉi. Nguetho nu'bʉ n'da gá un ra 'bɛfi,
nɛ da 'yøt' ra ts'oqui, guí conhui rá ts'oqui
a bʉya. Janangue'a gan 'yomfçni xʉn ho,
nɛ nte gan dupate bʉya. 23 Nuya dí xi'i gra
Timoteo, nangue ni mbʉi xʉn ʉ, nɛ jant'a
pʉnts' thoho, dami si zits'ʉtho ra vino, nɛ
hinga hønt'a ra dehe gui si. 24 Guim bçmhbʉ
ndana ʉ yʉn 'yohʉ da sih ra 'bɛfi bʉ ja ram
pɛti, 'bʉ i 'da ngue mfądi i ja yʉ́ ts'oqui, nɛ
'bʉh mi'da ngue hinga mfądi i ja yʉ́ ts'oqui
jague'bʉ da zøn ra pa da thịnba yʉ́ ts'oqui.
25 Nɛ ngutho nangue ran hocją'i i øt'a n'da,
mfądi nangue yʉ ją'i. Nɛ nu'bʉ him 'bexque
mfądi, pɛ m'bɛjua da fądi, nguetho hingui
sä da 'yągui.

6

1 Nu'ʉ yʉ 'yçhɛ bí 'bʉpʉ, da numansu ʉ
yʉ́ hmu to i ørpa yʉ́ 'bɛfi. Nɛ nu'bʉ din jabʉ
da 'yøt'e, njon di c'ąman'ʉ nangue Oją nɛ
njon di c'ąman'ʉ rán xädi Oją. 2 Nɛ nu'bʉ yʉ
'yçc'yɛi ʉ yʉ́ hmu yʉ 'yçhɛ, pɛ guexta'a da
numansu ʉ yʉ́ hmu nɛ hin da zani ngue'bʉ
mbçni din cuhʉ ʉ. Pɛ man'da da bçni da
mbɛpi xʉn ho, nguetho rá mi'yçc'yɛiui da
mbɛpi, nɛ di huçc'a rá hmu. Dami xänba na
ram hma, nɛ thocpa thoho gui bçnba ʉ.

Xʉn ngu dí tąhmbʉ nangue rá 'bɛfi Oją
nguetho i hurca ma mbʉihʉ

3 Pɛ i 'bʉ'i 'da yʉ xänbate n'dan'yo ram
hma in xänbate, nɛ hin din thɛui a rám hma
ma Hmuhʉ ra Jesucristo ngue majuąni di
zɛrca ma mbʉihʉ, nɛ hin din thɛui a ram
hma ga däp ma mbʉihʉ Oją. 4 Pɛ nu'ʉ, bi
ʉ't' yʉ́ mbʉi nangue ran 'yçts'i, nɛ nte i
pądi. Nɛ çmmɛ honi di dunba yʉm hma
guepʉ i fʉpʉ ran ts'ɛya, ran heque, ran
ts'ante, ran t'ʉ't'ate, 'bɛ'a gätho im bçn rá
mbʉi. 5 Nɛ nu'ʉ thocpa tho din sʉi n'da
ngu n'da ʉ, gue'ʉ bin ts'on yʉn 'yomfçni,
nɛ hingui sä da bądi ndana a majuąni. Nɛ
im bçni xʉn ngu ra mbɛti da dąha nangue

rá 'bɛfi Oją. Pɛ o guí øhmbʉ a i man ʉ. 6 Pɛ
majuąni xʉn ngu dí tąhmbʉ nangue rá 'bɛfi
Oją, i hurca ma mbʉihʉ, nɛ dí 'bʉmanhohʉ
nangue Oją. 7 Nguetho nte bá hąhʉ 'bʉ mám
'bʉhmbʉ ua ja ra ximhäi, nɛ nte da zä ga
hąxhʉ 'bʉ bi zøn ra pa ga tuhʉ. 8 Pɛ hin
da du ma mbʉihʉ 'bʉ zí ts'ʉtho dí pɛs'hʉ
yʉn ts'ihmɛ nɛ yʉ he. 9 Pɛ nu'ʉ to'o in
nde dim mɛmbɛti, hingan ts'ärpʉ thoho da
thät'i da 'yøt'a ra ts'oqui. Nɛ tengu'bʉ da
mba nthu't'i rá mbʉi, nɛ man'da man'da
nín xąndi 'bɛ'a gätho da bęn rá mbʉi. Pɛ
ndetho din ʉnbazɛhɛ, nɛ din tonto rá mbʉi
'bɛ'a gätho honi, nɛ gue'ʉ yʉ́n t'øt'e ní zo
bʉ ja ram 'bɛdi. 10 Nguetho nu'bʉ 'bʉ a n'da
ɛ̨mmɛ in nde ra mbɛti, gue'a ní mbʉdi gätho
yʉ ts'oqui bʉ rá mbʉi a. Nɛ nu'a ní ho ra
mbɛti ʉ 'da, bi 'uepʉ rá 'yu Oją, nɛ di ʉnba
zɛhɛ rá mbʉi nangue ra dumbʉi.

I øt' ra hogatuhni nangue Oją a ra Timoteo

11 Pɛ nu'i gra Timoteo, rá mbɛfi'i Oją,
dami 'uegue nangue yʉn ts'o i mangua. Pɛ
gui hyumbi gui tɛn'na ran ho, nɛ hønt'a
Oją guim bęni da mbäx'i'i, nɛ gui huęc ni
miją'ihʉ, nɛ hin gan xømbʉi, nɛ din ja ni
yembʉi. 12 Xʉn ngu yʉ ją'i bi 'yø 'bʉ gmím
ma xʉn ho ni t'ęc'yɛi. Nɛ ngutho ya gui
hyut'anzambʉi gui tąha, tengu'bʉ n'da ra
dofʉi i hät yʉn ʉnbi ngue da dąh ran sʉi.
Janangue'a da zä guim bɛnt'i xʉn ho a ra te
ma'da'yo, gue'a í zon'na a. 13 Nɛ guim bęni
Oją in nu i, nu'a di un yʉ́ te 'bɛ'a gätho i
'bʉi. Janangue'a gui hyut'anzambʉi nɛ hin
gui su nin dąte. Nɛ in nu'a ra Jesucristo
ngue bi ma xʉn ho a majuąni 'bʉ mí mba
ma däpi ra Poncio Pilato. 14 Janangue'a dí
xi'i, jats'ɛditho gui ją'ts'i gätho ra 'bɛfi bin
'da'i, nte gui ts'oni, nɛ njon da man ran
ts'o nangue'a bʉya. Nɛ gue'a gui 'yøt'a ya,
gue'bʉ go bi zøn ra pa di nɛqui ma Hmuhʉ
ra Jesucristo. 15 Nguetho nu'bʉ bi zøn ra pa
nts'änni, Oją ba pɛnhua ra Cristo mahøn'a.
Nɛ nu Oją mixte xʉn hotho, nɛ ɛ̨mmɛ di
johya, nɛ i 'dasɛ ngue di manda. Nɛ nu'a
Oją ra ts'ʉt'abi xinda gue gätho mi'da yʉ
ts'ʉt'abi 'bʉi, nɛ nu'a ja rá ts'ɛdi xinda gue
gätho mi'da ja yʉ́ ts'ɛdi. 16 Nɛ hønt'a Oją
njąm'bʉ da du. Nɛ ɛ̨mmɛ di nɛc thoho hapʉ
bí 'bʉi, njon da zä da hyäm bʉ, nɛ njongui sä
da nu Oją. Nu'a ɛ̨mmɛ i t'ęspi nɛ da 'yuh rá
ts'ɛdi mazą̨i. Nɛ hønt'a gam bęmhbʉ a ya.
17 Dami xi'ʉ yʉ mɛmbɛti 'yęc'yɛi, ngue'ʉ to
i ja yʉ́ mbɛti ua ja ra ximhäi, dami xifi hin
din 'yęts'i, nɛ xín da bęni di muui yʉ́ mbɛti,
nu'ʉ ts'ʉrpʉ thoho dim 'bɛdi. Pɛ dami xifi
hønt'a Oją da bęni, ngue di muui xʉn ho,
nɛ da bądi bí nɛxpʉ 'bʉ Oją gätho xʉn ho
dí pɛs'hʉ, ndejʉ dan johyahʉ. 18 Pɛ dami xifi
da 'yøt' ran ho, nɛ man'da tengu'bʉ gue'a
ná mɛmbɛti ʉ bʉya. Ngue hin din 'yʉya pɛ
da gomhbʉ yʉ ją'i 'bɛ'a pɛ'ts'i. 19 Nɛ nu'bʉ
din jabʉ ga øthʉ, ga pɛs'hʉ 'bɛ'a majuąni di
muui, nɛ ga nuhʉ xʉn ngu rán ją̨pi Oją 'bʉ
bi zøn ra pa, nɛ majuąni dam 'bʉmanhohʉ
gätho yʉ pa mazą̨i.

N'da ran zofo ran zɛgui

20 Nu'i gra Timoteo, dami jamansu xʉn ho
ra 'bɛfi nangue rám hma Oją bi 'da'i. Nɛ
dami 'uegue nangue'ʉ yʉm hma ɛ̨mbi ní
dịn ran 'yomfęni n'da, pɛ hingui ho ʉ. Säti
thoho, nɛ n'dan'yotho ra 'yu i ut'a n'da. Nɛ
nu'ʉ to'o bi dɛnni, bi 'bɛh rá 'yu Oją. 21 Nɛ
nuya Oją di 'da ahʉ rá mate. Nɛ hønt'a dí
xi'a ya.

2 TIMOTEO
Ná yoho ra søcuą bi 'yorba ra Timoteo a ra Pablo

Ran zɛngua

1 Nugä dra Pablogä, Oją bi zänni ma
'bäi'be a ra Jesucristo, ga xih yʉ ją'i a bi
mam majuąni Oją, ngue di un ra temazą̨i
ʉ to di däp yʉ́ mbʉi ra Cristo Jesús. 2 Dí
pɛn'na ra søcuą gra Timoteo, dadí huçc'a'i
tengu'bʉ ma ts'ʉnt'ʉ i. Nɛ dí äp Oją ma
Tahʉ di 'da'a rá mate nɛ rán huçcate nɛ
da hyut'a ni mbʉi, nɛ ra Cristo Jesús ma
Hmuhʉ.

Ra Timoteo da ma ran ho ma'da'yo nangue ra Jesucristo

3 Dí çmbä jamadi Oją 'bʉ dím bçn'i, ra
xui nɛ ra pa thocpa thoho, nguetho dí pądi
guí çc'yɛi xʉn ho tengugä, ngue dá øt'ä ra
'bɛfi bi 'dacä Oją, nɛ ngutho mi øt'ʉ mam
bombøtahe 'bʉ maya'bʉ. 4 Dím bçn'i gán
zom 'bʉ mán xummi, nɛ bi däh ni guidä. Nɛ
çmmɛ dín nde ga nu i mahøn'a, nɛ din jagä
ran johya xʉn ho 'bʉ ga nu i. 5 Dím bçn'i
ngue hingui yoho ni mbʉi. Pɛ guí çc'yɛi xʉn
ho, tengubʉ na 'yçc'yɛi ni ndømbe ra Loida
nɛ'a ni mbe ra Eunice. 6 Janangue'a dín
nde'e thocpa tho guim bçni bi 'da'a rá ts'ɛdi
Oją 'bʉ má cäx ma 'yɛ bʉ ni yą, nɛ dí xi'i gan
çhya gui 'yøt' rá 'bɛfi Oją bi 'da'i. 7 Nguetho
nu'a rá Hogandąhi Oją bi 'dajʉ hin di jajʉ
dan suhʉ, pɛ di jajʉ ga huthʉ ran zambʉi,
nɛ dan huçjʉ n'da ngu n'dajʉ, nɛ ga sąm
zɛhɛ ma mbʉihʉ. 8 Janangue'a o guí pɛs' ni
sä gui mamp'a rám hmam ma Hmuhʉ, nɛ o
guí su ngue dí ofädigä nangue Oją. Pɛ nɛ'i
dami hyät'i gui sɛt yʉn ʉnbi tengu thohogä,
nangue rám hman Oją guí øt'e. Nɛ Oją da
mbäx'i'i. 9 Nɛ bi yąnjʉ Oją nɛ bi mberca
ma mbʉihʉ, nɛ nubʉya bi xijʉ ga ørpahʉ rá
'bɛfi. Pɛ hin í yąnjʉ a rá 'bɛfi Oją dí øthʉ, pɛ
bi yąnjʉ 'bʉ má hąmhbʉ rá mate. Nɛ gue'a
bi zän zɛhɛ Oją 'bʉ him maní 'yøt' ra ximhäi,
ngue da yąnjʉ ra Jesucristo. 10 Nuya bi nɛqui
a mán ts'änni, ngue bi nɛqui ma yąntehʉ
ra Jesucristo, nu'a bi dąp rá ts'ɛdi ran dąte,
nɛ bi jajʉ dán 'yohʉ rá 'yu ra te mazą̨i. Nɛ
gue'a i xijʉ rán ho ma'da'yo ra Cristo. 11 Nɛ
gue'a ram hma dá mangä, nɛ bá 'bɛngä, nɛ
gue'a ram hma dá xänba ʉ yʉ ją'i hing yʉ
judío. 12 Janangue'a dí sägä ran ʉnbi ya. Pɛ
hin dí pɛs' ma sä, nguetho dí pącä a to'o
dí çc'yɛigä, dí pądi i ja rá ts'ɛdi da mbɛsca
ma tegä ngue dá däpi, ga pømanho 'bʉ rán
zɛgui. 13 Nɛ nangue ran ho ma'da'yo dá
xän'ni'i, dami thoqui gui 'yçc'yɛi ra Cristo
Jesús nɛ dami 'yøt' ran huçcate bi 'da'i.
14 Nɛ dami jamansu ran ho ma'da'yo i 'yo ni
güɛnda, nangue rá Hogandąhi Oją i 'bʉpʉ
mbo ma mbʉihʉ. 15 Guí pądi gätho bi 'ue'ʉ
yʉ cu ngue yʉ mɛngu bʉ Asia, bi 'uegue
nanguecä, nɛ ra Figelo nɛ ra Hermógenes.
16 Pɛ nu'ʉ gätho 'bʉpʉ rá ngu ra Onesíforo,
Oją dí ją̨p'ʉ. Nguetho nu ra Onesíforo xʉn
ngu yʉ nidi̧ bi mbäxcagui, nɛ him bi mbɛs'
rá sä nangue yʉ cadena i thurcä. 17 Nɛ nu'bʉ
mi zøcua Roma a, çmmɛ bi hyongui nɛ bi
di̧ngui. 18 Nu ra Jesucristo di ją̨pi xʉn ho
'bʉ rán zɛgui ra pa, nguetho nu'bʉ mám
'bʉpʉ Éfeso, nɛ çmmɛ xʉn ngu 'bɛ'a gätho
bi 'yørpʉ ngue bi mbäx rá 'bɛfi Oją bʉ a. Nɛ
man'da guí pądi xinda guecä.

2

Ra hoga dofʉi nangue ra Jesucristo

1 Pɛ nu'i tengu'bʉ ma ts'ʉnt'ʉ i, gra Tim-
oteo, dami hyą ra ts'ɛdi nangue rá mate bi
'da'a ra Jesucristo. 2 Nu ram hma gá 'yøde
dá mangä, nɛ xʉn ngu'ʉ i man'a majuąni.
Nɛ n'dat'a ram hma gui thocpa ra 'bɛfi
mi'da yʉ hocją'i, gui huan'ndʉ to'o da zä
da xänba ʉ mi'da. 3 Dami hyät yʉn ʉnbi
tengugä, nguetho gra hogadofʉi nangue ra
Jesucristo. 4 Nu ra dofʉi hingui sä xtán
hçti rá mbʉi, ngue xʉn ngu mi'da 'bɛ'a
gätho da 'yøt'e tengu mi'da yʉ ją'i thoho,
janangue'a da zä da 'yøt'a i numanho rá
hmu ngue bi cʉ't' ran dofʉi. 5 Nu'a to'o
nde da dąh ran t'çni, pɛ hin da dą 'bʉ hin
da 'yørpa yʉ́n t'çdi a ran t'çni. 6 Nu'a to
dim pɛpʉ ja ra häi da zi a rá mbʉdi din
ja, janangue'a da hyumbi da 'yøt' rá 'bɛfi,
ngue da bądi rá mbʉdi i tąsɛ rá 'bɛfi nangue
rá mbʉi zɛhɛ. 7 Dami pądi 'bɛ'a dí xi'i, Oją
di 'yomfçni'i ngue 'bɛ'a gätho gui 'yøt'e.
8 Thocpa thoho guim bçni i 'bʉ'a ra Jesu-
cristo ya, bi dąmbçni 'bʉ mi du, nɛ nu'a n'da
rám bom'bɛto ra David. Nɛ gue'a ram hma
dí mangä a. 9 Janangue'a dí sä ran ʉnbi ya,
nɛ dí ofädi, tengu'bʉ drá ts'om'bäigä. Pɛ nu
rám hman Oją hingui ofädi a. 10 Nɛ dí hät'i dí
thocä a ra 'bɛfi, madague'bʉ pa ma ʉnguigä,

dín ndepe nɛ'ʉ dim pø ʉ to'o gätho nthahni.
Nɛ ga comhbʉ rá ts'ɛdi mixte a ra Cristo,
gätho yʉ pa maząi. 11 Majuąni a ram hma, ngue
Nu'bʉ dím bɛ̨mhbʉ tengutho 'bʉ 'darbʉ xcamá tuhʉ ra Cristo, da zä 'darbʉ dam 'bʉhmbʉ 'bʉ.
12 Nɛ nu'bʉ dí häthʉ yʉn ʉnbi, pɛ 'darbʉ ga comhbʉ bʉ ja rá ts'ɛdi 'bʉ.
Pɛ nu'bʉ dí cømhbʉ a ra Cristo, nɛ'a da gønjʉ a.
13 Nu'bʉ hin dí ɛ̨c'yɛihʉ gue majuąni a, pɛ guexta'a majuąni a,
nɛ gätho da 'yøt'a bi ma da 'yøt'e.

Oją da numanho ra hogambɛfi

14 Dami bɛ̨nba ʉ bí 'bʉpʉ nanguehya yʉm hman ya, nguetho in nu Oją ʉ. Gui xifi hin din junt'i nangue yʉ́m hma. Nguetho säti tho 'bʉ din junt'i, ndetho di ʉ't'ʉ to'o i øde. 15 Nɛ gan ɛ̨hya gan xädi nguetho gra hogambɛfi nangue a ram hma majuąni. Damin 'yomfɛ̨ni gui hyoni 'bɛ'a nam bøni n'da ngu n'da ram hma, nɛ gui pądi 'bɛ'a pɛ ʉ n'da ngu n'da yʉm hma, nɛ gui pɛpi xʉn ho. Janangue'a da numanho Oją a guí øt'e, nɛ hin gui pɛs' ni sä. 16 Nɛ gui 'uegue nangue yʉm hma säti thoho, nguetho nu'ʉ hingui ho ʉ, nɛ di japi ɛ̨mmɛ din ts'om'bäi n'da. 17 Nɛ nu'ʉ yʉ́m hma, tengu'bʉ ra sąsi din ndoqui, nɛ da 'ya rá ją'i n'da. Ngue tengu yʉ́m hma i man'a ra Himeneo nɛ ra Fileto. 18 Nu'ʉ bi 'uegue nangue ram hma majuąni, nɛ sä ɛ̨n'ʉ ya bin ja ngue ya xʉn dąmbɛ̨ni ʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛi i 'bʉi. Janangue'a bi pärpa yʉ́ t'ɛ̨c'yɛi ʉ 'da. 19 Pɛ nu rá 'bɛfi Oją i ørpa yʉ 'yɛ̨c'yɛi, hin da zä dim 'bɛdi, nguetho di jamansu ʉ yʉ́ t'ʉhni Oją. Nɛ nu'ʉ yʉ́ t'ʉhni Oją, ngue i man rá thuhu ra Cristo, i jatho da 'uepʉ ja ra ts'oqui. 20 Nɛ nujʉ dyʉ 'yɛ̨c'yɛihʉ, dí øthʉ tengu'bʉ dyʉm pɛfihʉ bʉ ja rá ngu Oją. Nɛ tengu'bʉ xʉn ngu yʉm pɛfi bí ja bʉ. Nu'ʉ 'da yʉ oro, nɛ yʉ t'axi, pɛgue ra za ʉ 'da, nɛ ra jąhäi ʉ mi'da. Nu'ʉ 'da ɛ̨mmɛ pa nthoni, nu'ʉ 'da hin ɛ mahyoni. 21 Nu'bʉ n'da ra ją'i da 'uesɛ bʉ ja ra ts'oqui, da gohi xʉn ho, tengu n'da ram pɛfi i pa nthoni, da mba ma jamansu, nɛ da zä di pɛpi xʉn ho rá hmu bʉ ja rá ngu. 22 Janangue'a dami 'uegue nangue yʉ ts'oqui di ho yʉ ts'ʉnt'ʉ, pɛ gan ɛ̨hya gui 'yøt' ran ho in nde Oją. Nɛ gui hyą ra ts'ɛdi nangue guim bɛ̨n Oją, nɛ din ja nin huɛ̨cate, nɛ n'dat'a guim bɛ̨mhbʉ ʉ gä mi'da i ɛ̨c'yɛi Oją, nangue'ʉ m'be't'e yʉ́ mbʉi. 23 Nɛ gui 'uetho nangue ran junt'i im man'ʉ to'o hin din 'yomfɛ̨ni, nguetho ja guepʉ da mbʉpʉ n'da ra sʉi. 24 Pɛ nu yʉ́ 'yɛ̨hɛ ra Hmu hingui sä din sʉi, pɛ din ja yʉ́ yembʉi nangue n'da ngu n'da ʉ, nɛ din ɛ̨hya din xänbate, nɛ da hyät'i xʉn ho 'bɛ'a da t'ørpe. 25 Nɛ nu'bʉ 'bʉ'a n'da n'dan'yo im bɛ̨ni, jante thoho gui 'yuti, xøhma tho Oją di japi di päh rá mbʉi, da zøni da bą a majuąni. 26 Nɛ da dịn ran 'yomfɛ̨ni xʉn ho bʉya, nguetho da yąni nangue rá 'dihi ra zịthu xí bɛnt'i, mín nde a ra zịthu xtá 'yørpa rá pähä.

3

I jatho dam fähmbʉ nangue'ʉ yʉ ts'om'bäi

1 Nu'i Timoteo, dami pądi 'bɛ'a din ja. Ba ɛ̨pʉ yʉ pa xʉn hɛ̨i, nguetho dim 'bʉh yʉ ts'om'bäi. 2 Nguetho din huɛ̨c zɛhɛ, nɛ hønt'a ra mbɛti da nde. Nɛ ná yąt'a, nɛ din 'yɛ̨zɛhɛ, nɛ din sante, da mbɛsta'a 'bɛ'a i xih rá ta nɛ rá mbe, nɛ hinguim bɛ̨n ra mate bi t'ørpe, nɛ hingui numansu Oją. 3 Nɛ hin din ja yʉ́n huɛ̨cate, nɛ njąm'bʉ din hoh yʉ́ mbʉi, nɛ hønt'a go 'bɛ'a da xih yʉ́ mją'ihʉ, nɛ øzɛhɛ yʉ́ pähä zɛhɛ, nɛ njo'o to i su, nɛ i san'ʉ i øt' ran ho. 4 Nɛ yʉ zą̨ndatetho, nɛ hingam 'bɛ din 'yomfɛ̨ni 'bɛ'a da 'yøt'e. Nɛ mbɛ̨ni ma guesɛ, nɛ di ho rán johya ra ximhäi xinda gue rá pähä Oją. 5 I ja yʉ́n t'øt'e tengu yʉ́ t'ɛ̨c'yɛi, pɛ hingui nde da hyąn rá ts'ɛdi Oją ʉ. Pɛ gui 'uegue nangue'ʉ. 6 Nɛ i pa bʉ ja yʉ ngu, i hät' yʉ xisu, i xifi 'da'angu da 'yøthʉ ngue'ʉ yʉ xisu hinguin zaqui yʉ́ mbʉi, ngue'a xʉn ngu yʉ́ ts'oqui i tu. Nɛ man'da ní ts'ixpʉ ja ra ts'oqui. 7 Nɛ da 'yømanho 'bɛ'a gä ním hma da sifi nɛ thocpa tho din xädi pɛ njąm'bʉ da bą a majuąni. 8 Tengu mi øt'ʉ ra Janes nɛ ra Jambres, ngue'a mim bądi ʉ, nɛ midín sʉhmbʉ ra Moisés, ngue rá pøngahyą Oją. Nɛ ngutho i øt' yʉn 'yohʉ ya, din sʉhmbʉ a ram hma majuąni. Nɛ bi ts'on yʉ́n 'yomfɛ̨ni, nɛ bim 'bɛdi nangue'a ra 'yu majuąni. 9 Pɛ hingui ngu yʉ pa da hyät'i, nguetho gätho da t'uti nte ní mbat'ʉ yʉ́m hma, tengu bin jap'ʉ yʉ bądi ngue ra Janes nɛ ra Jambres.

*Rán zɛ*gui ran zofo

10 Pɛ nu'i Timoteo, gá tɛnni 'bɛ'a dá
xän'na'i. Nɛ guí pądi 'bɛ'a dám 'bʉcä, nɛ
guí pądi hanja dá øt'ä a. Guí pądi 'bɛ'a dí
ɛc'yɛigä, nɛ gán nu njąm'bʉ dán xømbʉigä.
Nɛ guí pądi ja man huçcate. 11 Nɛ guí pądi
ɛmmɛ bi mba ma ʉgui, nɛ gán nu 'bɛ'a
mán ʉnbi dá hät'ä. Nɛ guí pądi 'bɛ'a gätho
dá thocä bʉ Antioquía, nɛpʉ Iconio, nɛpʉ
Listra, ngue nu yʉn ʉcpi dá nugä. Pɛ Oją
bi yąngui nangue gätho ʉ. 12 Nɛ majuąni dí
xi'i, to'o gätho da nde n'dat'a ra Cristo da
dɛnni, da mba ma ʉcpi ʉ. 13 Nu yʉ ts'om'bäi
nɛ yʉ hyäte, man'da man'da xʉn ts'o 'bɛ'a
da 'yøt'e. Nɛ 'da xtín hyäthoho. 14 Pɛ nu'i,
dami thoqui 'bɛ'a gán xädi, guí pądi gue
majuąni a, gue guí pądi to'o bi xän'na'i. 15 Nɛ
gue'bʉ go gmín t'ʉhni, gá pąh rá t'ohni Oją,
i ja rá ts'ɛdi bi bɛn'ni'i gá däp ni mbʉi ra
Jesucristo, nɛ gán yąni. 16 Gätho rá t'ohni
Oją bi bɛnba Oją nangue rá mbʉi to'o bi
'yo't'i. Nɛ mahyoni di jajʉ ga pąhmbʉ 'bɛ'a
rán 'yomfɛni Oją, nɛ da xijʉ 'bʉ hinga gue'a
dí øthʉ, nɛ gue'a dí pärca ma mbʉihʉ a, nɛ
da xängahʉ ran ho ga øthʉ. 17 Janangue'a
nte di 'bɛ a rá mbɛfi Oją, da zä bʉ da 'yøt'e
'bɛ'a gätho xʉn ho.

4

1 Janangue'a dí xi'i gra Timoteo, Oją in
nujʉ, nɛ ra Jesucristo, nu'a i jatho ba pen-
gua da 'yøt' ran ts'ʉt'abi, di juąnbą ʉ 'bʉi
nɛ'ʉ xʉn du. In nujʉ, janangue'a ɛmmɛ dí
xi'i: 2 Dami mamp'a rám hma, ɛmmɛ gan
ɛhya guim ma, hønbʉ go hapʉ nɛ hønt'a
go ní ora, pɛ guehma gui xifi n'da ngu n'da
yʉ ją'i. Dami hɛcpa yʉ dądits'oqui, japi
da 'yɛ'ts' yʉ ts'oqui, nɛ gui zɛrpa yʉ mbʉi
bʉya. Nɛ jante thoho gui xänbi nɛ hin gan
xømbʉi. 3 Gui hyumbi nguetho ba ɛpʉ yʉ pa
njon da nde da 'yø'a ram hma di hocpa yʉ
mbʉi, pɛgue da zonh'nʉ mi'da yʉ xänbate,
da man ʉ 'da yʉm hma man'da di hosɛ.
4 Da goh yʉ mbʉi nangue'a majuąni, nɛ da
dɛn'nʉ yʉm hma him majuąni. 5 Pɛ nu'i
thocpa thoho gan 'yomfɛni xʉn ho. Dami
hyät' yʉn ʉnbi, dami ją'ts'i xʉn ho a ni 'bɛfi,
nangue rán ho ma'da'yo ra Jesucristo. 6 Nɛ
nugä, mi ts'ʉtho da zøn ra pa da guah ran
t'unni nangue ma te dadí un Oją, da zøn ra
ora ga pøngä ua, ngue ga tu. 7 Bi gua a ran
tąha dá øt'ä ya nangue'a ran tąha xʉn ho, nɛ
bi gua a ra 'dihi dá øt'ä. Dá jamansu ma 'bɛfi
nangue ma t'ɛc'yɛi dá øt'e. 8 Nɛ nuya bí jabʉ
a ran ho di 'dacä ra hoga Inspector, ngue
rán thɛui a ran ho dá øt'ä. Nɛ di 'dacä 'bʉ
bi zøn ra pa. Nɛ hinga høngdä, nɛ gätho ʉ
mi'da gue i xønni ba ɛh ra Hmu, nɛ'ʉ gätho
din t'un ran ho ʉ.

*Bi mba ma b*ɛnbi ra Timoteo

9 Nɛ nu'i, Timoteo, dami 'yøt' ra ts'ɛdi
gua ɛcua n'dihi. 10 Nguetho nu ra Crescente
bi mba bʉ Galacia, nɛ ra Tito bi mba bʉ
Damacia, nu'a go ra Demas bi mbasɛ bʉ ra
hnini Tesalónica, ngue bi ho ra ximhäi in
nu ya. 11 Hønt'a ra Lucas dí 'bʉ'be ua. Bá si a
ra Marcos 'bʉ guá ɛhɛ, nguetho ga hongua
a. 12 Nɛ dá pɛnh pʉ ja ra hnini Éfeso a ra
Tíquico. 13 Pɛ nu'bʉ guá ɛhɛ, gua cąngui ts'ʉ
ma coto dá sopʉ Troas bʉ bí 'bʉh ra Carpo,
nɛ'ʉ ma libro gua cąngui ts'ʉ, pɛ man'da
jats'ɛdi gua cąnga yʉ søcuą hinga nt'o't'i.
14 Nu ra Alejandro ra 'yøt'acobre, xʉn ts'o
'bɛ'a bi 'yørque. Oją di cospi nangue yʉ́n
t'øt'e. 15 Damim fädi hin da 'yøt'e'e tengu
bi 'yørcä, nguetho ɛmmɛ bi gorca ma nde
'bʉ mán yą. 16 Nu'bʉ rá mbʉdi bi mba ma
juąngui njom bi mbäxcagui, pɛ gätho bi
hyɛga thoho. Oją di punba ʉ. 17 Pɛ Oją
dám 'bä'be nɛ bi zɛrca ma mbʉi, janangue'a
dá ją'ts'i dá man'a rám hman bʉ bí 'bʉ'ʉ
hing yʉ judío. Nɛ Oją bi mbäxqui bi yąngui
nangue yʉ́ nde yʉ zate. 18 Nɛ Oją da yąngui
nangue gätho 'bɛ'a xʉn ts'o, nɛ 'bex da
zixca bʉ mahɛts'i bʉ di manda. Ga ɛspahʉ
Oją gätho yʉ pa maząi. Nɛ hønt'a gam
bɛmhbʉ a ya.

Yʉn zɛngua rán zɛgui

19 Dami zɛnguagui ts'ʉ ra Prisca, nɛ'a rá
ndø, nu'a ra Aquila, nɛ'ʉ 'bʉpʉ rá ngu ra
Onesíforo. 20 Nu ra Erasto bí copʉ Corinto.
Nu'a ra Trófimo dá sopʉ Mileto ngue xʉn
ʉ. 21 Dami 'yøt' ra ts'ɛdi gua ɛ 'bʉ hin ní yʉt'
yʉ pa xʉn sɛ. I pɛnh'na ran zɛngua gätho
yʉ cu i 'bʉcua, nu ra Eubulo nɛ ra Pudente,
nɛ ra Lino, nɛ ra Claudia, nɛ gätho mi'da yʉ
cu 'bʉcua, gätho i pɛnh'na ran zɛngua. 22 Nu
ma Hmuhʉ ra Jesucristo da mbäx'a ni mbʉi,
nɛ di 'da ahʉ rá mate Oją. Nɛ hønt'a dá xi'a
ya.

TITO
Ra søcuą bi 'yo't'a ra Pablo bi mbɛnpa a ra Tito

Ran zɛngua

1 Nugä drá Pablogä, dí pɛn'na ra søcuą i
ja ua grá Tito. Nugä rá 'yęhɛgä Oją, nɛ ma
'bäigä'be ra Jesucristo. Ga zɛdi da 'yęc'yɛi ʉ
bi huan Oją, nɛ da bą a ram hma majuąni,
janangue'a da 'yøt' ran hocją'i nangue Oją.
2 Guehna dí øt'ä nguetho dín ndep ʉ ga
comhbʉ ra temazą̨i ngue bi ma majuąni
Oją 'bʉ rá mbʉdi ra ximhäi. Nɛ nu Oją
hingui sä da man ra fɛhni a. 3 Nɛ nuya bi
zøn ra pa ngue bi ts'änni da hman ran ho
ma'da'yo, nɛ bi 'dac man t'ędi gam mangä,
ngue guesɛ Oją ma yąntehʉ. 4 Nɛ nu'i Tito,
tengu'bʉ majuąni ma ts'ʉnt'ʉ i, ngue dá ja i
gá 'yęc'yęi. Nɛ dí äp Oją ma Tahʉ di 'da'a rán
jąpi nɛ rán huęcate, nɛ da hyut'a ni mbʉi, nɛ
ra Jesucristo ma Yąntehʉ.

I pa nsifi ra Tito 'bɛ'a da 'yørpʉ Creta

5 Janangue'a dá soc'a bʉ ja ra häi Creta,
ngue gui juadi hapʉ di 'bɛ'a ra 'bɛfi. Ngue
gui huan'ndʉ yʉ ngʉrbi n'da ngu n'da yʉ
hnini bʉ guí 'bʉi, ngue nu yʉ ngʉrbi nangue
yʉ 'yęc'yɛi, tengu dá xi'a mam'bɛt'o. 6 Gui
huan'ndʉ to'o nte ma ts'oqui i thi̧nbi, nu'a
n'datho rá xisu i si, nɛ nu yʉ́ t'ʉhni bi
däp yʉ́ mbʉi Oją, nɛ hingui øt'a n'da ran
tonto, xinga gue ram fɛ'ts'i i øt'ʉ yʉ́ t'ʉhni,
janangue'a njon di yąpi. 7 Nguetho nu
yʉ ngʉrbi i 'yo yʉ́ güɛnda a rá 'bɛfi Oją.
Janangue'a da thahni to'o hingui øt' ran
ts'o, nu'a hin din 'yęzɛhɛ, nɛ hin din cuɛ,
nɛ xín dim mihni, xín din ndesʉi, xín din
siyate ngue ra mbɛti. 8 Nɛ da thahni to'o di
säyaba yʉ́ miją'ihʉ bʉ ja rá ngu, nɛ di ho
'bɛ'a gätho xʉn ho. Nɛ din 'yomfęni ts'ʉ,
nɛ 'da ni huęcthoho gätho, nɛ da numansu
Oją nangue n'da ra hogambʉi, nɛ i sąmzɛhɛ
rá mbʉi hin din tonto. 9 Nɛ din zą̨m bʉ ja
ram hma majuąni, nangue ram hma dadín
xähmbʉ, janangue'a da zä da xänba ʉ bí
'bʉpʉ, da mbäts'i. Nɛ nu mi'da bí 'bʉpʉ,
ngue'ʉ di ʉcpa rám hman Oją, di bęnbi hapʉ
di 'bɛ'ʉ, janangue'a da 'yęc'yɛi. 10 Nguetho
nu'ʉ to'o im ma da 'yøthoho yʉn t'øt'e mi
xi Oją yʉ judío maya'bʉ, i jatho da mba ma
hɛcpi ʉ. Nguetho nte ní mbat'ʉ yʉ́m hma ʉ,
nɛ i häte ʉ, nɛ i øt' yʉ́ pähä zɛhɛ. 11 Nɛ hønbʉ
go hapʉ i cʉrpʉ ja yʉ ngu, i ʉ't'ʉ gätho i
'bʉpʉ, nangue yʉ́m hmansɛ yʉ hyäte, ngue
hingui sä da hma. Nɛ hønt'a ra mbɛti in
nde. 12 Nɛ i øt'e tengu mi man'a n'da yʉ́
mɛngu zɛhɛhʉ bʉ ra häi Creta, ngue n'da
ra bąsøcuą, bi ma: "Zą̨i yʉ ndøbɛthąni ʉ
ma mɛnguhe ua, nɛ tengu yʉ zate ngue xʉn
ts'o øt'ʉ, nɛ hønt'a da zi i honi, nɛ ę̨mmɛ i
dąnhyęi," bi 'yęna. 13 Nɛ majuąni bi man'a
n'da yʉ́ mɛnguhʉ. Janangue'a gui hɛcpa
ʉ, n'damhma da bømanho yʉ́ t'ęc'yɛi ʉ i
'bʉpʉ. 14 Nɛ gui xifi hin da 'yęc'yęibi yʉ́m
hman sɛ ʉ yʉ judío, nɛ xín da numansup
yʉ́ t'ęc'yęi sɛ yʉ ją'i, gue'ʉ hinguin nde da
'yøt'a majuąni. 15 Nu'ʉ to'o xʉn ho yʉ́ mbʉi,
hønt'a xʉn ho im bęni, pɛ nu'ʉ to'o hin bi
däp yʉ́ mbʉi Oją nɛ xʉn ts'o yʉ́ mbʉi, nu'ʉ,
hin'yʉ 'bɛ'a numanho ʉ. Nguetho bin ts'on
yʉ́n 'yomfęni, nɛ him bi zä bi 'yø'a bi xi Oją
'bʉ mi zop yʉ́ mbʉi. 16 Nɛ nu'ʉ yʉ ją'i tengu
ʉ, ęna ngue i ęc'yɛi Oją, pɛ n'dan'yo thoho
yʉ́n t'øt'e, guepʉ ní fądi hingui ęc'yɛi ʉ. Nɛ
xʉn ts'o yʉ́ mbʉi nangue'a fɛsthoho 'bɛ'a
sifi, hingui sä da 'yøt' ran ho.

2

Ra Tito din xänbate nangue ra hoganxädi

1 Pɛ nu'i gra Tito, dami xänbi 'bɛ'a nín
t'øt'e rán thɛui a ra hoganxädi. 2 Nu yʉ zí
ndø, dami xifi hin din i̧ti, nɛ da 'yøt'e ngue
da hnumansu, nɛ da bęni xʉn ho 'bɛ'a da
'yøt'e, nɛ da 'yęc'yɛi xʉn ho, nɛ da 'yøt' ran
huęcate, nɛ hin din xømbʉi. 3 Nɛ'ʉ yʉ zí
bømbe, dami xifi da numansu Oją hapʉ din
'yo, nɛ njon di c'ąman'ʉ, nɛ xín dim mihni,
nɛ da 'yuh ra hoga'yu. 4 Nɛ nu yʉ zí bømbe
da xänba yʉ hmute di huęc yʉ́ ndø nɛ yʉ́
t'ʉhni. 5 Nɛ da xänba n'da ran 'yomfęni xʉn
ho, hin din 'yomt'ęni, nɛ di jamansu bʉ ja
yʉ́ ngusɛ, din ja ra yembʉi, nɛ da 'yøt'a da
xih yʉ́ ndø, n'damhma njon da zä da man
ran ts'o nangue rám hman Oją. 6 Nɛ nu'ʉ
yʉ ts'ʉnt'ʉ, gui xifi din 'yomfęnisɛ ts'ʉ.
7 Nɛ nu'i Tito, dami 'yut'ʉ mi'da 'bɛ'a gätho
guí øt'e, ngue dim 'bʉmanho. Nɛ n'dat'a
guim bęni ngue gui xänbi 'bɛ'a majuąni,
nɛ gui 'yøt'e ngue da hnumanho'i 'bʉ guín
xänbate. 8 Nɛ ę̨mmɛ xtán ho 'bɛ'a gätho
guim ma, n'damhma nte da thi̧n'na nim
hma. Nɛ da mbɛ'ts' yʉ́ sä to'o nde da zʉjʉ,
nɛ hin hapʉ dí mbʉ'a 'bɛ'a da ma. 9 Nɛ'ʉ

yʉ 'yęçhɛ i 'bʉpʉ, dami xifi da 'yøt'e gätho i xih yʉ́ hmu, nɛ hin da dąti, nɛ mpähä thoho da 'yøt'a i sifi. 10 Nɛ hin da bępi 'bɛ'a pɛ'ts' yʉ́ hmu, pɛ da 'yøt'a gätho in numanho yʉ́ hmu. Nɛ nu'bʉ gätho din jabʉ da 'yøt'e, gue'a dí nɛcmanho ram hma nangue ma yąntehʉ Ojǫ. 11 Nguetho bi nɛqui rá mate Ojǫ ngue in nde di pø'ʉ gätho 'bʉcua ja ra ximhäi. 12 Nɛ nu rá mate Ojǫ di bęngahʉ ga hɛhmbʉ ran ts'om'bäi, nɛ ga hɛhmbʉ ma pähä zɛhɛhʉ. Nɛ di bęngahʉ ga sąmzɛhɛ ma mbʉihʉ nɛ ga øthʉ ran hocją'i, nɛ gan numansuhʉ Ojǫ gätho yʉ pa dí 'bʉhmbʉ ua ja ra ximhäi. 13 Nɛ di bęngahʉ ga tømhbʉ ja gue'bʉ bi nɛqui a ran johya dí tømhbʉ, ngue di nɛqui a ma Ojąhʉ ra Jesucristo tąte tho rá ts'ɛdi, nɛ ma yąntehʉ a. 14 Nɛ bin däsɛ a ngue di 'bɛrcahʉ gätho man ts'om'bäihʉ, nɛ da mberca ma mbʉihʉ, da 'yøt'e ngue yʉ́ t'ʉhni zɛhɛgahʉ Ojǫ, nɛ di çhyagahʉ nangue ran ho ya. 15 Nɛ guehna i ja ua gui xänba bʉya. Dami xänbi, gui 'yomfçnip yʉ cu, nɛ gui hɛcpi, nguetho bin 'da'a ran t'çdi xʉn ho gui 'yøt'e. Nɛ o guidí japi da mbɛsta'a nim hma.

3

I sih ra Tito nda'a nín zofo da xänba yʉ 'yęç'yɛi

1 Nɛ nu'i gra Tito, dami bęnba ʉ yʉ cu ngue da numansu ra ts'ʉt'abi, nɛ'ʉ yʉ́m fäts'ihʉ ra ts'ʉt'abi gätho da numansu. Nɛ hin da 'yørpa ram fɛ'ts'i, pɛgue mpähä thoho da 'yøt'e 'bɛ'a gätho xʉn ho. 2 Nɛ gui xifi njon ga c'ąman'ʉhʉ, nɛ hin dan junthʉ, pɛ ma pähä zɛhɛhʉ da thącpahʉ. Nɛ din jajʉ ra yembʉi nangue gätho yʉ ją'i. 3 Guim bęmhbʉ ngue nɛjʉ dán tontohʉ mám'bɛt'o, nɛ mi jasɛ man t'çdihʉ, nɛjʉ dán hyäzɛhɛhʉ, nɛ gätho dán 'yęçhęhʉ rá ts'oqui ra ximhäi. Nɛ dá 'bɛh ma pahʉ nangue man ts'om'bäihʉ dá øthʉ, nɛ dá sɛyabahʉ ma mją'ihʉ. Mí ts'anjʉ nɛ xim mí santehʉ. 4 Pɛ bi zøn ra pa bi nɛqui rá mate Ojǫ ma yąntehʉ, ngue bi 'yørpa ran huęcate ʉ yʉ ją'i. 5 Nɛ bi yąnjʉ Ojǫ. Pɛ hin nangue yʉn t'øt'e xʉn ho dá øthʉ, pɛ bi yąnjʉ nangue rán huęcatesɛ 'bʉ má ømanhohʉ a. Bi 'dajʉ ra 'da'yote 'bʉ mi mberca ma mbʉihʉ, nɛ dí 'bʉhmbʉ ma'da'yo nangue rá Hogandąhi. 6 Nɛ bi 'dajʉ xʉn ho rá Hogandąhi n'youi xʉn gu rán ją̨pi nɛ rá ts'ɛdi nguetho ra Jesucristo ma yąntehʉ a. 7 Ngue bi hogahʉ nangue rá mate, janangue'a 'darbʉ dam 'bʉhmbʉ nangue ra temazą̨i, nɛ gue'a dí tømhbʉ a ya. 8 Nɛ gätho majuąni na im mangua. Gui hyąh ni mbʉi gui xänbi xʉn ho yʉ 'yęç'yɛi 'bʉpʉ, janangue'a da bęni çmmɛ da hyumbi da 'yøt'a ran ho. Nguetho xʉn ho a, nɛ da mbäx yʉ́ mją'ihʉ bʉya. 9 Pɛ o guidín junthʉ nangue'ʉ yʉm hma nte ní mbatho, nɛ hinguin junthʉ nangue 'bɛ'ʉ yʉ́ thuhu ʉ yʉm bombøta maya'bʉ. O guídín sʉhmbʉ nangue yʉn t'çdi midí un Ojǫ yʉ judío, nguetho säti thoho 'bʉ dán sʉhmbʉ ʉ. 10 Nu'bʉ 'bʉ a n'da n'dan'yo yʉm hma im ma ní dʉp'ahʉ yʉn junt'i, dami hɛcpi. N'dandi̧ o yondi̧ gui hɛcpi. Pɛ nu'bʉ hin da 'yøde, gui hyɛthohʉ a. 11 Nguetho nu'a xi'ahʉ yʉm hma ní dʉp'ahʉ yʉn junt'i, xí bøm bʉ ja rá 'yu Ojǫ a, nɛ øt' yʉ ts'oqui, nɛ da nusɛ bʉ 'bɛ'a xí 'yør bʉya.

Man'da i xih yʉ́ amigo ra Pablo

12 Dí çna ga pɛnhna ra Temio o gue ra Tíquico. Nu'bʉ bi zøm bʉ, 'yørqui ts'ʉ ra mate gua ç'a n'dihi, dan c'at'ui bʉ ra hnini Nicópolis. Nguetho dín nde dam 'bʉhmbʉ bʉ 'bʉ bin ja yʉ pa xʉn sɛ. 13 Dami fäts'i xʉn ho a ra Zenas, nu'a im pøngahyą nangue yʉn t'çdi. Nɛ'a ra Apolos, dami zɛdi da dịn'a mahyoni ngue da hyąx 'bʉ bi mbɛ bʉ n'danni. 14 Nguetho nu yʉ cu da bądi ngue dim pɛfi xʉn ho nangue yʉ́ 'bɛfi zɛhɛ, n'damhma da zä da mbäx ʉ mi'da di 'bɛ'a mahyoni. 15 Dami zɛngua gahe ts'ʉ ʉ bí 'bʉpʉ, ngue'ʉ ma mi 'yęç'yɛihʉ, ngue 'da xtán huęctahʉ. Nɛ dí äp Ojǫ da 'yɛnts'ahʉ rán jąpi gätho ahʉ. Nɛ hønt'a dí xi ahʉ ya, nɛ hønt'a gam bęmhbʉ a ya.

FILEMÓN
Ra søcuą bi 'yo't'a ra Pablo bi mbɛnpa a ra Filemón

Ra Pablo bi 'yorba ra søcuą ra Filemón

1 Nguä drá Pablogä dí ofädigä nangue ra
Cristo Jesús. Dí ot'ä'be ra søcuą ra Timoteo,
nɛ ga pɛn'na'be ma amigo'a'be grá Filemón,
man 'yohʉ i nangue rá 'bɛfi Oją. 2 Nɛ dadí
zɛngua'be yʉ 'yęc'yęi ngue zại dim pɛti bʉ
ni ngu, nɛ ma cuhʉ ra Apia. Nɛ dadí zɛngua
ra Arquipo man 'yohʉhʉ dín yąmhbe rá
'bɛfi Oją. 3 Nu Oją ma Tahʉ nɛ ma Hmuhʉ ra
Jesucristo di 'da'ahʉ rá mate nɛ da hyut'a
ni mbʉihʉ.

Rán huęcate nɛ rá t'ęc'yɛi ra Filemón

4 Nɛ nu'i ma zʉ cu mahuęqui i, nu'i grá
Filemón, dadí undä ra jamadi nangue'e
nu'bʉ dí yą'be Oją. 5 Nguetho dá øde
'bɛ'a guí ørpʉ guí 'bʉhmbʉ, ęmmɛ i ja nin
huęcate nangue yʉ́ t'ʉhni Oją bʉ. Nɛ dí øde
ngue i ja ni t'ęc'yɛi xʉn ho nangue ra Jesús
ra Hmu. 6 Nɛ dí äcä rá ts'ɛdi Oją ngue xʉn
ngu yʉ ją'i da 'yęc'yęi ra Jesús nangue nim
hma, nɛ da hyąni 'bɛ'a gätho ran ho di 'dajʉ
ra Cristo Jesús. 7 Guecɛzhɛgä ęmmɛ dadí
johya, nɛ i hu ma mbʉi nangue nin huęcate,
ma zʉ cu i grá Filemón. Nguetho xʉn ngu gá
hyurpa yʉ́ mbʉi yʉ́ t'ʉhni Oją.

Bi t'äp ra mate ra Filemón nangue rá 'yęhę ra Onésimo

8 Nuya madague a i ja man t'ędigä nangue
ra Cristo ngue xcá manda i, 9 pɛ man'da
xʉn ho ga ä'a n'da ra mate tho gui 'yøt'e
nangue ran huęcate tho, ngue gui simanho
mahøn'a na ni 'yęhę ra Onésimo. Nugä drá
Pablogä, ya xtán dąc'yęigä, nɛ dí ofädigä
nangue rá 'bɛfi ra Cristo Jesús. 10 Dí ä'a
ra mate nangue ra Onésimo, nu'a tengu'bʉ
ma t'ʉhnigä nangue ra Cristo, nguetho bi
'yęc'yęi ra Cristo nangue dá xicä ua ja ra
fädi. 11 Nu'ʉ 'da yʉ pa xʉ thogui, hin te madí
muui ni 'yęhę ra Onésimo. Pɛ nuya xʉn ho
da 'yørcaui. 12 Nuya ga pɛn'nahʉ ra Onésimo
bʉ guí 'bʉi. Nɛ nu'bʉ bi mba a, da du ma
mbʉi, nguetho ęmmɛ dím bęn a. 13 Nɛ dín
ndepe xtán gocua ra Onésimo, sä xtí zɛqui
ts'ʉ, nguetho dí ofädigä, ngue dím mangä
ran ho ma'da'yo, ngue tengu'bʉ da gue'a
zɛhɛ xquí zɛqui. 14 Pɛ hin dín nde gam ma
ngue da gocua 'bʉ nte guím ma, nguetho
nu'a ran huęcate jatho da bęnsɛ n'da, hin
da t'ørba ts'ɛdi n'da a. 15 Pɛ nu'a bi 'yøt'na
bi 'dapʉ guí 'bʉi 'da yʉ pa, pɛ bi bømanho,
nguetho bi hocpa rá mbʉi Oją ya. Nɛ nuya
gadín cuui mazại na ya. 16 Hin gui sini
nangue ni 'yęhę thoho pɛ gui sini nangue ni
zʉ cu nangue ra Cristo, nguetho nuna ma
zʉ cuhʉ mahuęqui. Nuya man'da di nuui
ya, nguetho hinga hønt'a ni 'yęhę, pɛ ni zʉ
cu nangue ra Cristo ma Hmuhʉ ya. 17 Nu'bʉ
majuąni dadín amigoui xʉn ho, dami sin na
ra Onésimo, tengu tho 'bʉ xquí sin zɛhɛgä
'bʉ xcá mbasɛgä bʉ. 18 Nu'bʉ ja 'bɛ'a bi
'yøt'e'e, uague i ja 'bɛ'a i tu'a'i, pɛ 'yo ma
güɛnda ga juzɛhɛgä. 19 Nugä ga firmagä,
drá Pablogä, janangue da fądi majuąni ga
ju't'ä a rá güɛnda na. Janangue'a hingui hęi
gui sin ya nɛ gadín cuui. Pɛ nde'bʉ guin
'yomfęni ts'ʉ, nguetho guengä dá ja'a'i gá
tịn a ra temazại 'bʉ gmí 'yęc'yęi ram hma
dá xi'i. 20 Nuya ma zʉ cu, 'yørqui ts'ʉ ra
mate 'bɛ'a dí ä'a'i, nangue guín 'youi ra
Hmu. Nu'bʉ gui 'yut nin huęcate nangue
ra Onésimo, da hyu ma mbʉi 'bʉ. 21 Nugä
dá o't'ä a ra søcuą i ja ua ya, nguetho dí
ęc'yęi ngue gui 'yøt'e 'bɛ'a dí xi'a'i. Nɛ dím
bęni hinga hønt'a dí xi'a'i pɛ man'da ran ho
guim bęnsɛ 'bɛ'a gui 'yøt'e. 22 Dami hoqui
ts'ʉ hapʉ sä dan säyagä bʉ, nɛ dami 'yäfʉ
Oją nanguecä, nɛ Oją da 'yøt'e da xogagui,
da zä ga mbagä bʉ, gan nu'ahʉ bʉya.

Yʉ́n zɛngua ra Pablo, nɛ bi ma da nu ran
ją̨pi a ra Filemón

23 Nuya dí ofädi'be ra Epafras, nɛ'a di
zɛngua i. Nɛ nu'a i ofädi nangue bi mamp'a
rán ho ma'da'yo ra Cristo Jesús. 24 Nu ra
Marcos nɛ ra Aristarco nɛ ra Demas nɛ ra
Lucas, nuya ma mimbɛfihe nangue rá 'bɛfi
Oją di zɛngua i. 25 Nɛ nu'a ma Hmuhʉ ra
Jesucristo di 'da'ahʉ rán ją̨pi a, gätho ahʉ.
Nɛ hønt'a dí xi a ya.

HEBREOS

Ra søcuą bi 'bɛnba yʉ 'yęc'yɛi, yʉ israel, ngue na yą ra hebreo ʉ

Bin 'yusɛ Oją nangue'a rá Ts'ʉnt'ʉ

1 Nu'bʉ maya'bʉ thoho 'dahmi ts'ʉ bʉ í
'yu'a rán 'yomfęni Oją, nɛ 'dahma 'dan'yo
bʉ á xi'ʉ yʉ́ pøngahyą. Nɛ gue'ʉ bi xi a
mam bombøtahʉ ʉ, gue dyʉ israelhʉ. 2 Pɛ
nuya rán zɛgui yʉ pa ya, bi jajʉ ga pąhmbʉ
xʉn ho Oją ya nangue rá Ts'ʉnt'ʉ bi zøcua
dí 'bʉhmbʉ. Nɛ guesɛ a rá Ts'ʉnt'ʉ í 'yøt'
Oją gätho yʉ ximhäi, nɛ bi zänni dim Hmu
'bɛ'a gätho i ja. 3 Nɛ ní 'yępʉ bí 'bʉ Oją rá
Ts'ʉnt'ʉ tengu'bʉ rá thai ra hyadi, gue'a di
jajʉ ga pąhmbʉ a rán ho Oją. Nɛ tengu 'bʉ
ra sello, 'da angu da bøni. Nɛ di 'yonsɛ 'bɛ'a
gätho i ja a rá Ts'ʉnt'ʉ Oją, nangue rám hma
i ja rá ts'ɛdi. Nɛ nu'bʉ mí juasɛ bi hoga ma
ts'oquihʉ ua, bi mbeng bʉ mahęts'i 'darpʉ
ní mandaui a tąte thoho i ja rá ts'ɛdi.

*Man'da i ja rá ts'*ɛdi rá Ts'ʉnt'ʉ Oją xinda
gue'ʉ yʉ́m 'bɛhni mahęts'i

4 Nu rá Ts'ʉnt'ʉ Oją 'bʉ ya xí hogahʉ,
bin t'un rá ts'ɛdi xʉn ho xinda gue'ʉ yʉ́m
'bɛhni mahęts'i. Nguetho ya rá Ts'ʉnt'ʉ
zɛhɛ Oją a, i conhui rá ts'ɛdi rá Ta xinda
gue'ʉ yʉ́m 'bɛhni. 5 Nguetho:
Nu'i ma 'dats'ʉnt'ʉ i,
dí 'da a ni ts'ɛdi ya,
pɛ njąm'bʉ bi t'ęmp'ʉ yʉ́m 'bɛhni Oją, pɛ
hinda hønt'a rá Ts'ʉnt'ʉ zɛhɛ. Nɛ:
Nugä dra Ta nangue ma Ts'ʉnt'ʉ,
nɛ xínga n'da rám 'bɛhni Oją bi 'yęmbi. 6 Pɛ
nu Oją 'bʉ mambá si ua ja ra ximhäi a rá
Ts'ʉnt'ʉ, nɛ bi 'yęna:
Nu ahʉ gyʉm 'bɛhnihʉ mahęts'i, gätho gui
thąndehʉ na ma Ts'ʉnt'ʉ,
bi 'yęn Oją. Nguetho nu'a rá Ts'ʉnt'ʉ go da
t'ęspa a bʉ na nu Oją. 7 Pɛ nu yʉ́m 'bɛhni
mahęts'i, i øt' Oją yʉ́ 'yęhɛ thoho ʉ, tengu
mán t'o't'i:
Ęmmɛ i tih yʉ́m 'bɛhni 'bʉ i ørpa rá 'bɛfi
tengu 'bʉ yʉn dąhi,
nɛ di juadi 'bɛ'a gätho hingui numanho Oją
tengu 'bʉ yʉ sibi, nangue rá ts'ɛdi
zɛhɛ Oją.
8 Pɛgue bi 'yęmp'a rá Ts'ʉnt'ʉ Oją:
Nu'i gra Oją, thocpa thoho gam manda zɛhɛ
maząi,
njąm'bʉ dim 'bɛh ni ts'ɛdi, nɛ guidí manda
xʉn ho.
9 Nɛ bi 'yęmbi:
Nu'i gra Oją, ęmmɛ guí numanho a ran ho,
nɛ 'be xingui
ts'ʉ guí nde gui nu a ran ts'o.
Janangue'a ni Ojągui man'da dá 'da'a ran
johya
xinda gue'ʉ gätho mi'da ni cu gue ma
'yęc'yɛi,
bi 'yęmbi. 10 Nɛ bi 'yęmp'a rá Ts'ʉnt'ʉ a Oją:
Nu'i gra Hmu, rá mbʉdi gá 'yøt' ra ximhäi,
nɛ gá 'yøzɛhɛ 'bɛ'a gä bí ja mahęts'i,
bi 'yęn Oją.
11 Nɛ nu'a ra ximhäi dim pädi, nɛ mahęts'i,
pɛ nu'i gam 'bʉi maząi.
Gätho yʉ din ts'oni tengu'bʉ yʉ 'yahe.
12 Nɛ tengu'bʉ di päh ní he n'da,
din jabʉ 'bʉ gá päh ra ximhäi.
Pɛ nu'i njąm'bʉ gam pädi gätho yʉ pa,
nɛ njąm'bʉ da gua'a ni te.
13 Nɛ, dami manda ua ja ma ts'ɛdi ui,
ja gue'bʉ ga ja i gui tąp'ʉ gätho man sʉihʉ,
bi 'yęmp'a rá Ts'ʉnt'ʉ a Oją. Pɛ njąm'bʉ bi
xi ʉ yʉ́m 'bɛhni Oją tengu a. 14 Gätho yʉ́m
'bɛhni bí pɛnhua, tengu'bʉ yʉn dąhi gue
hin dí nuhʉ, i øt' yʉ́ 'yęhɛ Oją nanguejʉ to'o
gätho nts'änni da hyąn a ra te njąm'bʉ da
guadi.

2

Jatho ga ʉrpahʉ ra güɛnda a ní yąnjʉ Oją

1 Pɛ nu'a rá Ts'ʉnt'ʉ Oją bi 'yurcahʉ rá
'yu Oją, xinda gue ʉ 'bɛ'a mí hma maya'bʉ.
Janangue'a man'da ęmmɛ jats'ɛditho ga ja-
mansuhʉ a 'bɛ'a dí øhmbʉ ya, n'dahma hin
ga 'bɛhmbʉ a, nɛ xín dam 'bɛhmbʉ bʉya.
2 Nu'bʉ mí man'ʉ yʉ́m 'bɛhni Oją ʉ yʉ́n t'ędi
Oją maya'bʉ, pɛ guehma bi nu ran ʉnbi a
rán säui a to bi mbɛsta a bi ma. Pɛ nu'a
rám hma Oją bi man'a rá Ts'ʉnt'ʉ, man'da
ja rá ts'ɛdi a. 3 Janangue 'be xíngui ts'ʉ ga
ponjʉ 'bʉ hin dí ʉrpahʉ ra güɛnda a rám
hma mixte thoho. Nɛ gue'a ram hma ní
yąnjʉ Oją a. Nɛ rá mbʉdi bi mansɛ ra Hmu
'bʉ mim 'bʉcua ja ra ximhäi. Nɛ m'bɛjua bi
xijʉ ʉ yʉ́ xädi gue bi 'yø a bi man ra Hmu.
4 Nɛ'a Oją bi 'yudi majuąni a ram hma 'bʉ
mí 'yøt' yʉ hmɛpya nɛ xʉn ngu yʉn t'øt'e
mixte. Nɛ'bʉ mí 'dajʉ ra ts'ɛdi nangue rá
Hogandąhi, tengu mí ndesɛ Oją bi darcahʉ.
Nɛ gue'a í 'yudi majuąni a ram hma.

Nu ra Jesús njuąntho bin ja tengu thohogahʉ

5 Pɛ nuna rá ts'ɛdi Oją gue dí mangä,
hinga nan ja xʉn ho. Pɛ hinga gue'ʉ yʉ́m
'bɛhni mahçts'i di jap Oją di manda bʉ ja
ra 'da'yo ximhäi 'bʉ bin ja rá ts'ɛdi Oją xʉn
ho bʉ. 6 Pɛgue bi zän Oją to'o di manda bʉ,
tengu bi si'a Oją 'bʉ mí t'änni 'bɛ'a di 'yçt'ui
yʉ ją'i:
'Bɛ'a gue ɛ dí pɛhmbe gue çmmɛ guím
bçnje,
nɛ dyʉ ją'i thohohe. Nɛ man'da guidí ja-
mansuje.
7 Pɛ ja 'da yʉ pa gá jaje him mí ja ma ts'ɛdihe,
xinda gue'ʉ nim 'bɛhni bʉ mahçts'i.
Pɛgue gá sänni gui 'yçscahe, nɛ gui 'dac ma
ts'ɛdihe.
Nɛ gá sänni ga mandahe 'bɛ'a gätho i 'bʉi
nɛ 'bɛ'a gätho i ja gue gá 'yøt'e.
8 Nɛ gätho gá sän'ndʉ mi'da 'bɛ'a gä gá
'yøt'e gue da 'yçc'yɛigahe,
bi 'yçm bʉ mán t'o't'i. Janangue'a hin'yʉ
'bɛ'a bi zänni gue hin ga mandahʉ, nguetho
bi 'yçna: "Gätho da t'çc'yɛi ʉ yʉ ją'i." Pɛ
hindaná nuhʉ gue gätho da 'yçc'yɛigahʉ.
9 Pɛ hinda hønt'a ra Jesús, bin ja tengu mán
t'o't'i, bi t'çspa 'bʉ mí du, bin t'un rá ts'ɛdi.
Pɛgue xín ja 'da yʉ pa bin japi him mí ja rá
ts'ɛdi xinda gue'ʉ yʉ́m 'bɛhni Oją mahçts'i.
Janangue'a bi zä bi du nangue n'da ngu
n'dajʉ, nangue rán huçcate Oją. Nɛ nu'a
ran dąte bi nu, gue'a í t'çspa a. 10 Nu Oją
bi zän'ndʉ gätho da hyonsɛ. Nɛ bi nde
bá si xʉn ngu yʉ́ t'ʉhni bʉ ja rá ts'ɛdi.
Janangue'a xʉn ho a bi 'yøt' Oją gue bin
ʉnba ʉ yʉ́ Hmu, guepʉ bi zä bi yąnjʉ xʉn
ho. 11 Nɛ nu'a ra hocpate nɛ'ʉ to'o mahoqui,
nɛ n'dat'a yʉ Ta. Janangue'a hingui pɛ'ts' rá
sä a ra hocpate da 'yçmbi yʉ́ cu ʉ bi hoqui.
12 Tengu mán t'o't'i, bi 'yçna:
Ga xi ʉ ma cu gätho nangue'e,
nɛ ga çs'i'i nubʉ ja rám pɛti ma cu,
bi 'yçn'a ra Cristo. 13 Nɛ man'da bi man ra
Cristo:
Dí tø'mi da mbäxcä Oją.
Nɛ xø bi 'yçna:
Dí 'bähmbe ua ya yʉ́ t'ʉhni Oją bi 'daqui,
bi 'yçn'a ra Cristo. 14 Nujʉ yʉ́ t'ʉhnigahʉ a,
dyʉ ją'i thohohʉ, ngue i ja ma ngøhʉ nɛ ja
ma jihʉ. Nɛ a ra Jesús bin ją'i nɛ bin ja rá
ngøc'yɛi tengu thoho gahʉ. Janangue'a bi
zä bi du ngue í 'bɛrpa rá ts'ɛdi a rá hmu
ran dąte, ngue ra zi̧thu. 15 Nɛ guepʉ da
zä di 'uecpa yʉ́ mbidi ʉ to'o i su ran dąte
gätho yʉ pa i 'bʉi. 16 Nɛ mfądi hinga gue'ʉ
yʉ́m 'bɛhni Oją mahçts'i bi 'yørpa ra güɛnda
da yąni, pɛgue guenjʉ dyʉ 'yçc'yɛihʉ yʉ́m
bom'bɛtojʉ ra Abraham, nde Oją da yąnjʉ.
17 Janangue'a nu ra Jesús njuąntho bin ja
tengu thoho gahʉ, bi bçni 'bɛ'a gätho dím
bçmhbʉ, bi zä 'bɛ'a gätho dí sähʉ. Nu'bʉ
hin xtín jabʉ, hin xtán zä xtí huçgahʉ, hin
xtán zä xtí juah rá 'bɛfi Oją gue bi hoga ma
ts'oquihʉ. Gue'a í t'çmbi bim hmumbäją
a. 18 Nɛ nuya da zä da mbäxcahʉ to'o i ts'ä
nangue yʉn ʉnbi, nguetho nɛsɛ a bi ts'ä
nangue yʉn ʉnbi, nɛ bi hyät'i.

3

*Nu ra Jesús man'da sä da t'*çspi xinda
gue'a ra Moisés

1 Nuya, ma hoga cu ahʉ, gue bi huan'nahʉ
'darpʉ dam 'bʉhmbʉ bʉ mahçts'i a Oją.
Dami 'yøhmbʉ ya nangue ra Jesús, nu'a ra
pøngahyą nɛ ra hocpate nangue rá 'yu Oją
dí tɛnhdʉ. 2 Nu ra Jesús bi juah rá 'bɛfi bi
un'na Oją, tengutho ra Moisés bi juah rá
'bɛfi gue bi jamansu ʉ n'dam'bʉi yʉ́ t'ʉhni
Oją. 3 Pɛ nu ra Jesús man'da sä da t'çspi
xinda gue'a ra Moisés, tengu thoho ra ta bʉ
ja n'da ra ngu man'da da t'çspi xinda gue'ʉ
yʉ́ t'ʉhni. 4 Pɛ madague'bʉ i ørpa rá 'bɛfi
Oją ʉ yʉ ją'i, tengu bi 'yøt' ra Moisés, pɛ
nu'a Oją i øzɛhɛ gätho rá 'bɛfi. 5 Nguetho
rá 'yçhɛ Oją a ra Moisés, nɛ bi ją'ts' rá bɛfi
bi jamansu gätho yʉ́ t'ʉhni Oją maya'bʉ.
Nɛ nu rá 'bɛfi ra Moisés bi 'yu i ts'ʉ a rá
'bɛfi ra Cristo da 'yøt' 'bʉ bi zøhø. 6 Pɛ nu
ra Cristo rá Ts'ʉnt'ʉ Oją a, nɛ bi ją'ts'i bim
hmu nangue'ʉ n'dam'bʉi yʉ́ t'ʉhni Oją. Nɛ
guectahʉ ya n'dam'bʉi yʉ́ t'ʉhni gahʉ Oją,
'bʉ dadí thoctahʉ dí pąhmbʉ majuąni a,
nɛ'bʉ dadí thojʉ a nán johyahʉ a ran ho dí
tømhbʉ.

Da zin yʉ́ t'ʉhni Oją da hyurpa yʉ́ mbʉi

7 Janangue'a i çn'a rá Hogandąhi Oją bʉ ja
rá t'ohni:
Nuya ra pa i jabʉ ya in zo ahʉ Oją. Pɛ çmmɛ
xʉn ho 'bʉ gui 'yøhmbʉ a i xi ahʉ.
8 'Yo gadí ʉ't' ni mbʉihʉ tengu bi 'yøt'ʉ mí
tɛn ra Moisés, bi numan'ʉtho Oją
'bʉ mín 'yo bʉ ja ra ʉhäi.
Nɛ bi zä Oją ʉ yʉ ją'i nangue 'bɛ'a bi numan-
hosɛ.

9 Nu nim bombøtahʉ bi 'yørca ran ts'äte nɛ bi
numan'ʉthogui 'bʉ nyote njɛya mín 'yo bʉ ja ra 'yu, madague'bʉ bi nu xʉn ngu yʉn t'øt'e gue dá ut ma ts'ɛdi, bi 'yǫn Ojǫ.
10 Janangue'a dán cuɛgä nangue'ʉ yʉ jǫ'i,
nguetho thocpa thoho i 'uegue nangue yʉ́ mbʉi,
hin jǫm'bʉ bi bǫ a ra 'yu dá xifi, bi 'yǫn Ojǫ.
11 Janangue'a ɛ̨mmɛ dán cuɛgä nangue'ʉ. Majuǫni dá ma,
hin ga singä bʉ ja ra häi ʉ ngue da hyu yʉ́ mbʉi, bi 'yǫn Ojǫ.
12 Ma zi cu ahʉ, pɛ dam fähmbʉ. Xi'bʉ n'da ahʉ gui 'uehmbʉ 'bʉ din ja ahʉ ra ts'ombʉi, gue gui 'yǫna hin gui nde gui 'yǫc'yɛihʉ Ojǫ, i 'bʉi. 13 Pɛ n'da ngu n'da ahʉ damim fäxhʉ bʉ ja ra hoga'yu, n'da pa ngu n'da pa, janya i sä ga øhmbʉ a im ma Ojǫ, yʉ pa ya. Nɛ nu'bʉ din jabʉ gui 'yøthʉ, xínga n'da ahʉ da hyä ahʉ yʉ ts'oqui, gue di 'bät'a ni mbʉihʉ.
14 Nguetho dí comhbʉ a rán ho ra Cristo 'bʉ dí thojʉ a ní hyu ma mbʉihʉ a, gue'bʉ go rán zɛgui tengu 'bʉ rá mbʉdi dá tịmhbʉ.
15 Janangue'a i xijʉ a rá t'ohni Ojǫ ya:
Ɛ̨mmɛ xʉn ho 'bʉ gui 'yøhmbʉ a rá nde Ojǫ gue in zo ahʉ ya.
'Yo gadí ʉ't' ni mbʉihʉ tengu bi 'yøt'ʉ 'da bi numan'ʉ tho Ojǫ, bi 'yǫna.
16 To'o ʉ bi 'yøh rám hma Ojǫ nɛ bi numan'ʉ tho. Ha hinga gue ʉ yʉ jǫ'i bi yǫn Ojǫ nangue'a ra häi Egipto mín 'yohʉ ra Moisés.
17 Nɛ to'o bi un ra cuɛ Ojǫ gätho nyote njɛya. Ha hinga guet'ʉ bi yǫn Ojǫ bʉ ja ra häi Egipto, bi 'yøt' yʉ ts'oqui, janangue bi du bʉ ja ra ʉhäi. 18 Nɛ to'o ʉ majuǫni bi t'ɛ̨mbi hin da hyurpa yʉ́ mbʉi Ojǫ. Ha hinga guet'ʉ him bi 'yǫc'yɛi Ojǫ. 19 Gam bɛ̨mhbʉ ya hanja him bi zä bi zin Ojǫ ʉ, nguetho him bi 'yǫc'yɛi Ojǫ ʉ.

4

1 Nuya i jatho ga suhʉ, janya i ja yʉ pa i xijʉ Ojǫ da zinjʉ bʉ ja rá ngu ngue da hyurca ma mbʉihʉ. Xøhma ts'ʉrbʉ thoho hin da zøni ga cʉthʉ bʉ. 2 Nguetho nɛjʉ bi sijʉ a ram hma gue dí cʉ't'a n'da, tengu bi sih yʉ jǫ'i mí 'bʉh maya'bʉ, gue'ʉ bin 'yohʉ ra Moisés. Pɛ nu'ʉ, him bi zä í ts'im bʉ a ram hma bi sifi, nguetho him bi nde bi bǫ ʉ gue majuǫni a. 3 Pɛ nujʉ gue dí pǫhmbʉ majuǫni a ram hma, guenjʉ gue ga cʉthʉ bʉ da hyurca ma mbʉihʉ Ojǫ. Nɛ guepʉ him bi zä bi yʉt'ʉ 'da, bi 'yǫn Ojǫ:
Janangue'a dán cuɛgä nangue ʉ, nɛ majuǫni dá ma,
njǫm'bʉ ga singä ʉ gue da hyu yʉ́ mbʉi, bi 'yǫn Ojǫ.
Pɛ bi dʉ'mi bi xih yʉ jǫ'i gue da zim bʉ 'bʉ mí jua a bi 'yøt' ra ximhäi Ojǫ, nɛ bin säya bʉ, bi hyu rá mbʉi zɛhɛ. 4 Tengu bi ma rá t'ohni gue nubʉ bi ma, gue:
Ná yoto ma pa bin säya Ojǫ 'bʉ mí jua a bi 'yøt' ra ximhäi.
5 Pɛgue bi xi'ʉ bʉya nangue'ʉ 'da mín 'yohʉ ra Moisés:
"Njǫm'bʉ ga singä ʉ gue da hyu yʉ́ mbʉi," bi 'yǫn Ojǫ.
6 Pɛ guehma 'bʉi to'o din säya bʉ da hyu yʉ́ mbʉi. Pɛ hinga gue'ʉ 'da bi sifi maya'bʉ, nguetho him bi 'yǫc'yɛi a ram hma. 7 Pɛgue bi 'yu Ojǫ n'da ra pa mahøn'a, gue ra pa i jabʉ ya, tengu bi ma ra David nangue ʉ xʉn ngu yʉ jɛya xí thogui 'bʉ mí 'bʉh ra Moisés. Nɛ gue'a ram hma xí hmangua, gue ɛ̨na:
Nuya ra pa i jabʉ ya in zo ahʉ Ojǫ. Pɛ ɛ̨mmɛ xʉn ho 'bʉ gui 'yøhmbʉ a i xi ahʉ.
'Yo gadí ʉ't' ni mbʉihʉ tengu bi 'yøt'ʉ 'da bi numan'ʉtho Ojǫ, bi 'yǫn'a ra David.
8 Nu'a ra Moisés bim pommi a ra Josué bi thoqui bi zix ʉ yʉ jǫ'i. Bi säyabi bʉ ja a ra häi Canaan bi un Ojǫ, bin johya bʉ. Pɛ nu'bʉ da gue'a ran johya bi man a Ojǫ, hin xtá ma mahøn'a Ojǫ nangue man'da ra pa 'bʉ. 9 Janangue'a guexta'a i ja n'da ra xɛqui í juadi xʉn ho, guepʉ da hyurca ma mbʉihʉ Ojǫ, gue yʉ́ t'ʉhnigahʉ a. 10 Nu'ʉ to'o da yʉt'i gue da hyurpa yʉ́ mbʉi a Ojǫ, din säya nangue gätho yʉ́ 'bɛfi ʉ tengu tho Ojǫ bin säya nangue gätho rá 'bɛfi bi hyu rá mbʉi 'bʉ mí jua a bi 'yøt' ra ximhäi. 11 Janangue'a nde'bʉ ɛ̨mmɛ ga ndehʉ ga cʉthʉ bʉ. Hin ga øthʉ tengu ʉ him bi 'yǫc'yɛi ram hma 'bʉ mí xi Ojǫ. 12 Pɛ nu'a rám hman Ojǫ dim pɛfi tengu'bʉ ra thɛni yoho yʉ́ hɛt'i, pɛ man'da i ja rá ts'ɛdi a xinda gue ra thɛni, ngue i sä da zørpʉ mbo ní mbʉi n'da, i urcahʉ 'bɛ'a gätho dím bɛ̨mhbʉ mbo ma mbʉihʉ, 'bɛ'a majuǫni dín nde ga øthʉ, ngue nda'a bi bɛ̨ngahʉ Ojǫ, nɛ nda'a dá bɛ̨nsɛhʉ. 13 Xinga n'da ʉ bi 'yøt'a Ojǫ gue i sä da 'yǫcpi 'bɛ'a mbɛ̨ni, gätho i pǫdi, nɛ di nɛqui bʉ ja rá dä a to i hǫscahʉ ra güenda.

Nu ra Jesús ma hmumbäjąhʉ xʉn ndoho rá ts'ɛdi

14 Nu ra Jesús rá Ts'ʉnt'ʉ Oją, i t'ɛ̨mbi
ma hmumbäjąhʉ nguetho ma hocpatehʉ a.
Nɛ bi zøm bʉ mbo mahɛ̨ts'i. Nɛ i fäxcahʉ
a gue i ja rá ts'ɛdi mixte. Janangue'a ga
thoqui ga tɛnhdʉ a rám hma. 15 Nu ra
Jesús ma hmumbäjąhʉ i pądi hinga gätho dí
häthʉ ʉ dí sähʉ, nguetho bi zä 'bɛ'a gätho
dí sähʉ. Pɛ hin jąm'bʉ bi 'yøt'a n'da ra
ts'oqui. 16 Janangue'a hin ga suhʉ dan yąhʉ
Oją bʉ bí ja rá ts'ɛdi, nguetho di huɛ̨gahʉ
nɛ di pungahʉ, nɛ da mbäxcahʉ a ra ora dí
homhbʉ a.

5

1 Bi than'dʉ 'da yʉ ją'i israel 'bʉ maya'bʉ
ngue dim hmumbäją. Nɛ da 'yäp'a Oją
nangue gätho mi'da. Nɛ midí thocpa Oją
ʉ yʉ́ 'bøts'e nangue ʉ yʉ zu'uɛ̨ bi tho, gue
ní mba ma punbi yʉ́ ts'oqui yʉ ją'i. 2 Nɛ
nangue yʉ ją'i thoho ʉ yʉ hmumbäją, hinga
gätho bi 'yøt'e xʉn ho, ngutho ʉ mi'da yʉ́
miją'ihʉ. Janangue'a bi zä janate tho bi
hoc'ʉ yʉ 'yąmbʉi nɛ yʉ 'yøt'ats'oqui. 3 Nɛ
jatho rá mbʉdi midí un Oją n'da ra 'bøts'e
ra mbäją nangue yʉ́ ts'oqui zɛhɛ, tengu bi
'yøt'e nangue yʉ́ ts'oqui yʉ ją'i. 4 Njongui
sä da 'yøt'e gue dim hmumbäąsɛ, nɛ hønt'a
Oją sä da huahna n'da ra hmumbäją, tengu
'bʉ mí huahna ra Aarón. 5 Nɛ ngutho bin
ja nangue ra Cristo, him bi mansɛ gue dim
hmumbäąsɛ, pɛ Oją bi un ran t'ɛ̨di gue dim
hmumbäją, tengu bi ma rá t'ohni Oją 'bʉ mí
'yɛ̨na:

Nu'i ma 'dats'ʉnt'ʉ i,
dadí 'da'a ni ts'ɛdi ya.
6 Nɛ bi 'yɛ̨mbi mahøn'a:
Nu'i gam mbäją gätho yʉ pa ya,
tengu ra hmɛpya bi 'yøt' ra Melquisedec,

bi 'yɛ̨n Oją bʉ ja rá t'ohni. 7 Nu ra Cristo 'bʉ
mim 'bʉcua ja ra häi, ząi nan yąui Oją, bi
'yäp rá mfäts'i da dąp'ʉ. Nts'ɛdi bi mbafi
nɛ bin zoni. Pɛ bi bądi ja rá ts'ɛdi Oją da
yąm bʉ ja ran dąte. Nɛ bi 'yø Oją 'bʉ mí nde
din unsɛ bʉ ja rá pähä Oją. 8 Nu'a ra Cristo,
madague'bʉ rá Ts'ʉnt'ʉ Oją a, pɛgue bin
ją'i a, janangue'a bi xänba yʉn ʉnbi 'bɛ'a
dí 'yørpa rá pähä Oją a. 9 Bin jabʉ bi 'yøt'e,
janangue'a bi zøni bi ją'ts'i gätho rá pähä
Oją. Nɛ bi zä bi un'na ra te maząi gue to'o
gätho da 'yɛ̨c'yɛi a. 10 Nguetho bi huan Oją a
gue dim hmumbäją nangue dyʉ 'yɛ̨c'yɛihʉ,
tengu ra hmɛpya bi 'yøt' ra Melquisedec.

Nts'utho 'bʉ ga penjʉ

11 I ja xʉn ngu 'bɛ'a dín nde ga xi ahʉ
nangue a bim hmumbäją a ra Cristo. Pɛ
xʉn hɛi ga xi ahʉ nguetho hin guí honi
gui pąhmbʉ. 12 Nɛ xʉn ngu yʉ pa xʉ
thogui gue mí ja ngue xquín xänbatehʉ,
pɛ guexta'a i jatho da si ahʉ ʉ yʉm hma
hingui hɛi nangue Oją. Nguetho gá cohi
gán 'yąmbʉihʉ. I jatho gui sihʉ ra xi'ba
tengu'bʉ gyʉ 'uɛrehʉ, nɛ hin guí häthʉ gui
sihʉ njuąntho ran ts'ihmɛ. 13 Nɛ nu'a gnán
ts'ihmɛhʉ ra xi'ba, in ja tengu yʉ 'uɛre,
nɛ hinda ná pąhmbʉ 'bɛ'a ra te gue dám
'bʉhmbʉ njuąntho. 14 Pɛ nu ran ts'ihmɛ xʉn
ho nt'øt'e nangue yʉ dąją'i. Nɛ xʉn te yʉ́
mbʉi nangue ząi din 'yomfɛ̨ni, janangue'a
pądi nda'a xʉn ho nɛ nda'a hingui ho.

6

1 Janangue'a nde'bʉ ga thoqui ga homhbʉ
gue dan dąją'ihʉ. Nde'bʉ hinga hønt'a ga
mamhbʉ a rá mbʉdi bi sängahʉ nangue ra
Cristo. Nde'bʉ hinga hønt'a ga mamhbʉ
gue ga päh ma mbʉihʉ gue mí ɛ̨na xtá
hyojʉ, nɛ hinga hønt'a ga mamhbʉ ga däp
ma mbʉihʉ Oją. 2 Nde'bʉ hinga hønt'a ga
mamhbʉ ram hma dan xixyąhʉ, nɛ nangue
ran jäxa'yɛ, nɛ nangue da dąmbɛ̨ni ʉ xʉn
du, nɛ nangue din ja ran juąnbi 'bʉ rán
zɛgui, nde'bʉ hinga hønt'ʉ ga mamhbʉ
ya, nguetho dí pąhmbʉ nda'a ʉ. 3 Mbähä
ga thojʉ 'bʉ da zä da xoc'a ni mbʉihʉ
Oją, nguetho i ja mi'da. 4-6 Nguetho nu'bʉ
hin ga thohmbʉ, xøhma thoho da bɛ̨ni da
mbenc i 'da. Nɛ nubʉya him man'dandi da
nde ba pengui mahøn'a. Nguetho nu'bʉ
mí numanho n'dandi rán nɛqui Oją, nɛ
bi zämanho a bi un Oją, nɛ bin 'yohʉ
rá Hogandąhi Oją, nɛ bi zämanho a rá
hogamhma Oją, nɛ bi bą i ts'ʉ rá ts'ɛdi a ra
'da'yo ximhäi din ja. Pɛ nu'bʉ da mbengui,
ya him man'dandi da zä di hoc yʉ́ mbʉi
mahøn'a. Nguetho im bɛ̨ni tengu'bʉ da
zä di cuat mahøn'a bʉ ja ra pont'i a rá
Ts'ʉnt'ʉ Oją, nɛ di japi din thenda a ra
Cristo. 7 Nguetho tengu'bʉ n'da ra häi a ra
ją'i, n'dandi ngu n'dandi din 'ye, i pøt'e, nɛ
i pøts'e 'bɛ'a pa nthuhu bʉ. Nɛ nu'a ra häi
nu'bʉ di japi din ja 'bɛ'a tupʉ a ra mbɛfi, da
hyąn rán ją̨pi Oją a. 8 Pɛ nu'bʉ hin di japi da

bøx'a 'bɛ'a bi thupʉ, nɛ hønt'ʉ yʉ 'uịni i ja bʉ, nte di muui 'bʉ. Nɛ hin da hnumanho a ra häi 'bʉ. Nɛ nzɛgui da mba nt'udi nangue ra sibi.

Bi zạngba ma mbʉihʉ a ra Jesús, dí tømhbʉ a ran ho ya

9 Pɛ madague'bʉ njabʉ dá mamhbe, ma zi cu ahʉ, pɛgue dí hạxhe njuạni gan jahʉ tengu ra hogahäi, bin japi bin ja xʉn ngu 'bɛ'a bi thupʉ, nguetho bi hoc'a ni mbʉihʉ Ojạ. Nɛ xʉn ndoho ran jạpi ba ẹhɛ, guin nuhʉ. 10 Nguetho xʉn ho øt' Ojạ ngue hin di pumbẹni a ra 'bɛfi gá 'yøthʉ, nɛ ran huẹcate gá 'yuthʉ ʉ 'da ni cuhʉ, nangue rá thuhu Ojạ, nɛ nangue a guí ødahʉ ya. 11 Ẹmmɛ dí ndehe gui thojʉ gan ẹhyahʉ, n'da ngu n'da ahʉ, gue'bʉ go rán zɛgui ra pa. Janangue'a da zøni gui hyạmhbʉ 'bɛ'a gätho guí tømhbʉ. 12 Hin dí ndehe da yʉndạnhyẹi thoho ahʉ, pɛ dami 'yøthʉ 'bɛ'a mí øt'ʉ 'da 'bʉ mí bạdi majuạni a rám hma Ojạ, nɛ bi hyät'i bi zɛt yʉ́ mbʉi, janangue'a bi hyạn a ra herencia bi ma majuạni Ojạ. 13 Nu Ojạ 'bʉ mí xih majuạni a ra Abraham, bi ma majuạni nangue rá thuhu zɛhɛ. Nguetho njo'o man'da xʉn ndoho rá ts'ɛdi hinda hønsɛ a. 14 Nɛ bi 'yẹn Ojạ: "Majuạni xʉn ngu ran ho ga 'da i, nɛ ga 'da i xʉn ngu nim bom'bɛto," bi t'ẹmp'a ra Abraham. 15 Nu ra Abraham bʉya bi hyät'i bi dø'mi, janangue'a bi hyạni 'bɛ'a bi xi a Ojạ. 16 Nu'bʉ 'da yʉ jạ'i im ma majuạni 'bɛ'a da 'yøt'e, i ndønba rá thuhu Ojạ, nɛ ya him ma hyom mi'da yʉm hma dí hoc'a, nguetho i fạdi majuạni a bi ma. 17 Nɛ'a Ojạ 'bʉ mí nde da 'yurcahʉ ngue majuạni a rám hma, bi man rá thuhu zɛhɛ 'bʉ mí xijʉ ra herencia. Ngue guejʉ nts'änni ga hạmhbʉ a. Janangue'a ga pạhmbʉ njạm'bʉ di pä a bi xijʉ. 18 Janangue'a yoho bʉ dá pạhmbʉ, rám hmansɛ nɛ rá thuhu zɛhɛ, ga pạhmbʉ hin dim fɛhni Ojạ, pɛ majuạni da zinjʉ bʉ. Ngue guejʉ bá 'dahmbʉ bʉ mí ja xcá tuhʉ, dá bɛnthʉ bʉ hapʉ da zinjʉ ya. 19 Janangue'a bi zinjʉ bʉ a ra Jesús, bi zạngba ma mbʉihʉ bʉ mbo rá ngu Ojạ, njạm'bʉ da hyɛgahʉ. 20 Nguetho m'bɛt'o bi yʉrpʉ a ra Jesús. Nɛ bi xi a Ojạ ngue bi hogahʉ ngue da numanhojʉ bʉ. Gue'a nam bøni ma hmumbäjạhʉ, ngue i 'bʉi mazại, tengu ra hmɛpya bi 'yøt' ra Melquisedec.

7

*Bim mbäjạ ra Jesús tengu ra hm*ɛpya bi 'yøt'a ra Melquisedec

1 Nu ra Melquisedec bim hmuts'ʉt'abi bʉ ja ra hnini Salem, nɛ bim mbäjạ nangue Ojạ mixtetho rá ts'ɛdi. Nɛ nu ra Abraham 'bʉ mam bá tạp'ʉ 'da yʉ ts'ʉt'abi, bin c'at'ui ra Melquisedec, bi t'äp rán jạpi Ojạ nangue a ra Abraham. 2 Nɛ nu'a ra Abraham bʉya bi un'na ra Melquisedec a ná 'dɛt'a gue xpí hyạnba yʉ́n sʉihʉ, gue rán t'unni Ojạ a ná 'dɛt'a. Nɛ nu rá thuhu ra Melquisedec nde da ma "ra hoga hmuts'ʉt'abi." Nɛ nde da ma gue "ra hmuts'ʉt'abi di hocpa ra sʉi," nɛ gue'a nam bøn'a rá thuhu rá hnini Salem. 3 Nɛ hinga mfạdi to'o rá ta ra Melquisedec, o to'o rá mbe. Nɛ hinga mfạdi nda'a rá 'yʉ, nɛ hinga nt'o't'i gue'bʉ mím 'bʉi o gue'bʉ mí du. Janangue'a tengu'bʉ rá ts'ɛdi rá Ts'ʉnt'ʉ Ojạ bʉ ín 'yu a ra Melquisedec, gue dim mbäjạ gätho yʉ pa høn'bʉ go njạm'bʉ. 4 Janangue'a sä ga pạhmbʉ ya gue xʉn ngu rá ts'ɛdi ra Melquisedec 'bʉ min ja, nguetho guesɛ ma ngʉrpa bøtahʉ ra Abraham bi un'na ná 'dɛt'a bá tạp'ʉ yʉ́n sʉihʉ. 5 Nu rán t'ẹdi Ojạ bi xi ʉ yʉ́ t'ʉhni ra Leví gue yʉ́ mbäjạ yʉ israel, gue da hyạcpa a ná 'dɛt'a ʉ yʉ́ mɛni, madague'bʉ yʉ́m bom'bɛto ra Abraham ʉ, pɛ nɛsɛ ʉ. 6 Pɛ nu ra Melquisedec, madague'bʉ hingui conhui rá 'yʉ ra Leví gue ra Abraham, pɛ bi un'na ná 'dɛt'a gue'a bá tạh ra Abraham. Nɛ nu ra Abraham, madague'bʉ xʉn ngu rá ts'ɛdi bʉ nam bẹn Ojạ, nguetho bi xifi majuạni da 'yørpa a Ojạ. Pɛ man'da ja rá ts'ɛdi ra Melquisedec nguetho bi t'äp a ran jạpi a ra Abraham. 7 Nɛ mfạdi nu'a di jạp'a n'da man'da ja rá ts'ɛdi xinda gue'a pa ma jạpi. 8 Pɛ nu'ʉ yʉ́ mbäjạ ra israel zại midin t'un'na ná 'dɛt'a, pɛ yʉ jạ'i ʉ, nɛ i tu ʉ. Pɛ nu man'da ra mbäjạ gue ra Melquisedec, i mam bʉ ja ra t'ohni tengu 'bʉ i 'bʉtho. 9 Nɛ da zä gam bẹmhbʉ ya, gue gätho rá 'yʉ ra Leví, gue yʉ́ mbäjạ ra israel, gue i äp'a ná 'dɛt'a ʉ yʉ́ mɛni, gam bẹmhbʉ gue nɛ'ʉ tengu'bʉ bin jut'ʉ 'bʉ mí un'na ná 'dɛt'a xɛqui a ra Melquisedec a ra Abraham. 10 Nguetho da zä gam bẹmhbʉ nangue ra Abraham, tengu'bʉ ya xmín 'yohʉ yʉ́m bom'bɛto 'bʉ mín c'at'ui ra Melquisedec, madague'bʉ hin nám 'bʉi. 11 Bim mbäjạ ra Aarón gue rá 'yʉ ra Leví, nɛ rá ngʉrpa bøta a ra Abraham

a. Nɛ gue'ʉ bim mbäją ʉ nangue'ʉ yʉ israel,
tengu bi man yʉ́n t'ɛ̨di Oją. Pɛ nu'bʉ da
guehya yʉ́ 'bɛfi gue ní yąn Oją ʉ yʉ ją'i,
him mi jatho xtí nɛqui man'da ra mbäją gue
n'dan'yo 'bʉ, tengu ra hmɛpya bi 'yu a ra
Melquisedec, nɛ hin nangue a ra Aarón. 12 Pɛ
nu'bʉ mí mba ma pädi yʉ mbäją, nɛ 'bɛ'a mí
øt'e, nɛ ʉ yʉn t'ɛ̨di mí tɛnni, mí jats'ɛditho
da mba ma pädi ʉ. 13-14 Bi 'yɛ̨n ra t'ohni gue
nu a man'da ra mbäją gue ra Cristo a, bim
'bʉi nangue man'da rá ts'ʉnt'ʉ ra Israel,
ngue hing rá 'yʉ yʉ mbäją. Nguetho mfądi
xʉn ho gue ma Hmuhʉ bim 'bʉi nangue
rá 'yʉ ra Judá. Nɛ nte bi ma yʉ́n t'ɛ̨di ra
Moisés, gue dim mbäją a rá 'yʉ ra Judá.
15 Pɛ man'da gui pąhmbʉ 'bɛ'a dá mangä
'bʉ guim bɛ̨mhbʉ nangue a ra Melquisedec,
gue i udi tengu a man'da ra mbäją, nu'a ra
Cristo a. 16 Nɛ hin nangue ra 'yʉ bi man ʉ
yʉn t'ɛ̨di da zä dim mbäją a ra Cristo. Nɛ xín
nangue ʉ yʉn t'ɛ̨di mí ma 'bɛ'a da t'øt'ua bi
dɛn'na, nguetho him mán ts'änni zą̨i din ja
ʉ. Pɛgue bi zä bim mbäją nangue a rá ts'ɛdi
a rá tesɛ njąm'bʉ da zä da guadi. 17 Gue'a bi
man Oją:

Nu'i gra mbäją mazą̨i,
tengu ra hmɛpya bi 'yøt'a ra Melquisedec,
bi 'yɛ̨n Oją. 18 Gue'a án t'ɛ'ts'a ra 'yu gue
bi ts'än maya'bʉ, nguetho mbɛ nte midí
muui a. 19 Nguetho njom bi zä bi hocpa yʉ́
ts'oqui ʉ yʉn t'ɛ̨di bin t'un ra Moisés. Pɛ bi
nɛqui man'da xʉn ho, gue i sixcahʉ bʉ bí
'bʉ Oją. 20 Nɛ man'da xʉn ho ra 'yu nangue
ra 'da'yo mbäją, nguetho bi mansɛ rá thuhu
Oją 'bʉ mí un rán t'ɛ̨di a rá Ts'ʉnt'ʉ. 21 Pɛ nu
mi'da yʉ mbäją 'bʉ mín t'un yʉ́ 'bɛfi, him
bi hndønba rá thuhu Oją. Nɛ nanguehna ra
hmumbäją, bi mansɛ rá thuhusɛ Oją. Tengu
bi mam bʉ ja rá t'ohni Oją, bi 'yɛ̨mp'a rá
Ts'ʉnt'ʉ zɛhɛ:

Nugä dra Oją, dí mansɛ ma thuhugä, nɛ hin
ga pä a dí ma.

Nu'i gam mbäją gätho yʉ pa mazą̨i,
tengutho ra hmɛpya bi 'yøt'a ra
Melquisedec,
bi 'yɛ̨n Oją. 22 Nu ra Jesús, da zä di ją'ts'a
n'da ran hoqui man'da xʉn ho xinda gue'a
mí ja mam'bɛt'o, nguetho dim hmumbäją
mazą̨i a. 23 Nu'ʉ 'da yʉ mbäją bi zøni xʉn
ngu mí 'bʉi, nguetho i tu, nɛ him bi zä bi
thoqui høn'bʉ go njąm'bʉ. 24 Pɛ nu ra Jesús
hingui tu, janangue'a njo'o man'da sä da
hyąnba rá 'bɛfi. 25 Janangue'a da zä di hoqui
xʉn ho ʉ to'o da zøm bʉ 'bʉ Oją ya, nangue
a ra Cristo. Nguetho i 'bʉi mazą̨i, da zä
thocpa thoho da 'yäp'a Oją nangue ʉ to da
zøm bʉ. 26 Njuąntho ɛ gue'a ra Jesús a ma
hmumbäją dí homhbʉ. Nguetho xʉn hotho
a, nte in dupatesɛ him bi 'yøt' yʉ ts'oqui,
nɛ him bi hyąnba yʉ́m 'bäi ʉ yʉ ts'om'bäi,
nɛ man'da i pa nt'ɛ̨spi gue i ja rá ts'ɛdi bʉ
mahɛ̨ts'i. 27 Nu yʉ ją'i 'bʉ mim hmumbäją di
thoqui da mbøspa Oją gätho yʉ pa, mbʉdi bi
mbøspe nangue yʉ́ ts'oqui zɛhɛ, nɛ m'bɛjua
yʉ́ ts'oqui yʉ ją'i. Pɛ nu ra Jesús him bi
'yøt'e tengu ʉ, nɛ n'dandi̧ thoho bi mbøspa
Oją 'bʉ mi un rá tesɛ, nguetho di muui
mazą̨i a. 28 Nu rán t'ɛ̨di Oją bi man ra Moisés
bi t'ɛ̨mbi dim hmumbäją ʉ yʉ ją'i thoho,
pɛ him bi hyät'i bi ją'ts'ʉ yʉ́n t'ɛ̨di Oją. Pɛ
nu'bʉ mí mansɛ rá thuhu Oją, bi ma gue dim
hmumbäją rá Ts'ʉnt'ʉ zɛhɛ. Nɛ nu'a gätho
bi ją'ts'ʉ yʉn t'ɛ̨di nɛ bi juadi, nte di 'bɛh ya.
Nɛ gue'a rám poniui a rán t'ɛ̨di Oją bin t'un
ra Moisés a ra Jesús.

8

Nu ra Jesús bin hocpate nangue ra 'da'yon hogui

1 Bí 'bʉpʉ mahɛ̨ts'i a ma hmumbäją̨hʉ
gue ma hocpatehʉ, 'darpʉ ní mandaui a
tąte thoho rá ts'ɛdi. Nɛ guehna man'da
jats'ɛdi na dí xi ahʉ. 2 Nɛ dim mbäją
bʉ majuąni i pa nthąnde Oją bʉ mahɛ̨ts'i,
tengu'bʉ ra niją bi 'yøt' Oją, nɛ him bi hyøh
yʉ ją'i. 3 Gätho yʉ́ hmumbäją ʉ yʉ israel, bi
ts'änni di un yʉ 'bøts'e nangue ʉ yʉ zu'uɛ̨ bi
tho, nɛ mi'da. Janangue'a nɛ a ra Jesucristo
ja 'bɛ'a bi uni, nguetho nɛ a ra hmumbäją
a. 4 Pɛ hinga guecua ja ra ximhäi bim mbäją
a. Nɛ nu'bʉ xtín zą̨ngua ja ra häi, njąm'bʉ
xtán zä xtím mbäją. Nguetho hing rá 'yʉ ra
Leví a, nɛ hing yʉ zu'uɛ̨ bi mbøx'a, tengu
bi man rán t'ɛ̨di Oją bi man ra Moisés. 5 Nɛ
nu'a ra niją bʉ midím pɛ ʉ yʉ mbäją ua ja
ra ximhäi, n'da ra hmɛpya thoho gue 'bɛ'a
ørpʉ mahɛ̨ts'i. Nguetho bi sih ra Moisés
'bʉ mí dʉp'a ra niją: "Dami jamansu 'bɛ'a
gui jap'ʉ i ja bʉ, nɛ 'bɛ'a gätho gui 'yørpʉ,
tengu thoho dá ut'a 'bʉ gmí 'bʉpʉ ja ra
t'øhø," bi 'yɛ̨mp Oją. 6 Pɛ nu ra Cristo bin
t'un'na n'da ra 'bɛfi ɛ̨mmɛ man'da xʉn ho
xinda gue'ʉ mi'da yʉ mbäją. Nguetho din
hocpate nangue ran hogui man'da xʉn ho

'bɛ'a gätho i ma da 'yørcahʉ. 7 Nu'bʉ xtán
zä xtí hocpa n'da a rá mbʉdi ran hogui, him
mí jatho xtán ja a ná yoho ran hogui. 8 Pɛ nu
Oją him bi zä bi numanho yʉ ją'i nangue a
ran hogui mí ja, pɛ guexta'a ndupate bʉ na
nu Oją ʉ. Janangue'a bi 'yçna:
Da zøn'a n'da ra pa
ga øt'ä n'da ra 'da'yon hoqui mahøn'a
nangue yʉ mɛ israel nɛ yʉ mɛ judá.
9 Nɛ hin din ja tengu ran hoqui dá xi ʉ yʉ́m
bombøta
'bʉ mambá jʉcpʉ ra häi Egipto, nɛ dá ja-
mansu.
Dá xifi xtí ją'ts'i, pɛ him bi hyät'i da 'yøzɛhɛ
man hoqui dá xifi, gue man t'çdi dá
xi a ra Moisés.
Janangue'a him bi zä dá numanho ʉ, bi
'yçn'a ra Hmu.
10 Pɛ nu ran hoqui ga ørpa yʉ israel 'bʉ
m'bɛjua mi'da yʉ pa, din ja tengu
gam mangä ya.
Ga un man 'yomfçni bʉ ja yʉ́n 'yomfçni ʉ,
nɛ ga japi mpähä thoho da dɛngui.
Janangue'a da numanhogui, nɛ ga øt'ä gue
yʉ́ Ojągä ʉ, nɛ din ja gue ma t'ʉhni
zɛhɛ ʉ bʉya.
11 Nɛ hinga hnɛhi thoho 'bo'o da xänba ʉ,
nɛ njon da sänbi gue da bąqui,
nguetho gätho da bąc zɛhɛ ʉ,
yʉ ngʉrpi o gue yʉ ją'i thoho.
12 Nɛ ga punbi nangue ran ts'o,
nɛ him man gam bçngä ʉ yʉ́ ts'oqui,
bi 'yçn Oją. 13 In jabʉ a ra 'da'yon hoqui, nɛ
gue'a í t'çmbi ra nyonhoqui a mí ja, gue ya
bi juah rá 'bɛfi a, nɛ ní mba bʉ dim 'bɛdi 'bʉ
mí man na.

9

*N*ɛcua ja ra häi mí ja rá ngu Oją, nɛpʉ
mahçts'i
1 Nu'a rá mbʉdi ran hoqui, mí ja yʉ́n t'çdi
nangue yʉn t'øt'e mí t'ørpʉ ja ra niją ua ja
ra ximhäi. 2 Nɛ nu'a ra niją bi t'øt'e, bin ja
n'da ra cuarto rá mbʉdi, t'çmbi xʉn dʉxqui,
guepʉ mí ja rán 'døgue yʉ lámpara, nɛ ra
mɛxa gue i cʉx yʉ 'bøxthuhmɛ. 3 Nɛ mí ja
man'da ná yoho ra cuarto gue nubʉ mbo,
mán joti n'da ra 'bø't'e, guepʉ mí t'çmbi
man'da xʉn dʉxqui. 4 Nɛ nubʉ, mí ja bʉ
ra mɛxa ra oro guepʉ mí zø ra xɛca xiza
yʉmanho. Nɛ a rá huada ran hoqui gue mán
jots'i ra oro gätho yʉ́ hyo. Nɛ nubʉ mbo ra
huada mí høpʉ n'da ra xaro gue ra oro, mí
o bʉ zi ts'ʉ ra hmɛ i t'çmbi ra maná. Nɛ a rá
tøhø ra Aarón gue bi 'dogui, nɛ ʉ yʉ xịndo bi
t'o't'a ra nyonhoqui, gue nu'ʉ yʉ́n t'çdi Oją
maya'bʉ. 5 Nɛ nu rán jo'mi ra huada, n'da
ra xithɛ i t'çmbi ran ts'äya ram punbate.
Nɛ mí tøpʉ yoho yʉ́ pøte ʉ yʉ́ mbädi Oją
mahçts'i, mí com'pʉ mate ra xithɛ bʉ mí
pa nsits'i ra ji dím punba yʉ́ ts'oqui yʉ ją'i.
Pɛ hinga xøt'a ga xi ahʉ 'bɛ'a nam bøn'ʉ
gätho yʉ hmɛpya mí ja bʉ mbo ra niją. 6 Bin
jabʉ bi t'øt'e. Nu yʉ mbäją thoho, thocpa
thoho mí cʉrpʉ a rá mbʉdi ra cuarto, gue
mí øt' yʉ́ 'bɛfi nangue ran dąnde bʉ ja ra
niją. 7 Pɛ nubʉ ná yoho ra cuarto man'da
xʉn dʉxqui, hønt'a ra hmumbäją mí thopʉ,
hønt'a n'dapa thoho i tho a n'da jɛya. Nɛ
nu'bʉ mí yʉrpʉ, i thɛxpʉ rá ji yʉ zu'uç
gue mí xixpʉ, nangue rá ts'oqui zɛhɛ 'bʉ
rá mbʉdi, nɛ nangue yʉ́ ts'oqui yʉ ją'i 'bʉ
ná yondị. 8 Nu'a rá Hogandąhi Oją di jajʉ ga
pąhmbʉ, ngue hin ní soc'a ra 'yu ní mba bʉ
bí 'bʉ Oją 'bʉ gätho mí t'øthoho ran dąnde
bʉ ja a ra niją ua ja ra ximhäi. Nɛ gue'a
n'da ra hmɛpya bi 'yu a ra 'bø't'e mí corpʉ
man'da xʉn dʉxqui, mí corpa bʉ ʉ yʉ ją'i.
9 Gätho ʉ yʉn t'øt'e mí t'ørpʉ ja a ra niją,
n'da ra hmɛpya thoho nangue a njuąntho i
jajʉ ya. Nguetho yʉn t'unni nɛ yʉ 'bøts'e
bi un'na Oją, him bi zä bi hocpa bʉ mbo
rá mbʉi ʉ mi øt'e. Janangue mí pa njorpi
bʉ ʉ. 10 Nguetho hønt'a mí man yʉn t'çdi
nangue yʉn ts'ihmɛ midí hoqui, nɛ midín
xʉt'i. Pɛ nu'ʉ gue'ʉ 'da yʉn t'çdi gue i ja
thi. Nɛ gue'a bi zän Oją da 'yøt'ʉ, ja gue'bʉ
mam bá çh ra Cristo, ja bi nɛqui a majuąni
ra 'yu ja rá ts'ɛdi a bʉya. 11 Gue ya bá çh ra
Cristo, nɛ gue'a ma hmumbäjąhʉ a, nangue
ra 'da'yo nhoqui i ja ya. Nɛ nu'a ra niją
guepʉ dim pɛhna ra mbäją ya, man'da xʉn
ho, nɛ guepʉ majuąni bʉ. Nɛ him bi 'yøt' yʉ
ją'i, nguetho hing ra ngugua ja ra ximhäi a.
12 Pɛgue mahçts'i bʉ bi yʉt' na ra Cristo ya,
tengu ra hmɛpya bi 'yuh yʉ hmumbäją 'bʉ
mí yʉrpʉ man'da xʉn dʉxqui. Nɛ ya hin di
un yʉ́ ji yʉ t'ʉdɛ'yo o gue yʉ t'ʉndąni, pɛ bi
un rá jisɛ. Nɛ n'dandị thoho bi yʉrpʉ, nɛ bi
yąnjʉ xʉn ho a. 13 Nu rán t'çdi Oją bi t'çmbi
xʉn ts'o ní ngøc'yɛi n'da 'bʉ xí dä a n'da
ra du. Nɛ bi ma jatho da mba ma c'uaspa
rá ji ra toro nɛ ra dɛ'yo, nɛ rá 'bospi a ra
t'ʉsundąni gue bi t'upʉ ja ra sibi. Nɛ gue'a
dí hocpa ní ngøc'yɛi n'da a. Ja bi zä bi dąnde

Oją ʉ bʉya. [14] Pɛ gam bɛ̨mhbʉ man'da ɛ̨mmɛ
i ja rá ts'ɛdi a rá ji ra Cristo, bi mberca ma
ts'on'yomfɛ̨nihʉ midí 'uegahʉ nangue Oją,
n'dahma da zä ga ørpahʉ rá 'bɛfi Oją gue
i 'bʉi. Nguetho hin'yʉ rá ts'oqui ra Cristo,
nɛ bin unsɛ bʉ 'bʉ Oją, ra 'bøts'e gue mazą̨i
di muui bʉ nam bɛ̨n Oją. [15] Nu ra Jesucristo
bin hocpate nangue ra 'da'yon hoqui 'bʉ mí
du. Janangue'a gätho bi mba mahoqui ma
ts'oquihʉ, gue guejʉ mí tɛnhdʉ rá mbʉdi
ra yonhoqui. Hinga høngdahʉ, pɛ nɛ ʉ
mí 'bʉ 'bʉ hin nán ja a ra 'da'yon hoqui.
Nɛ nubʉya gätho bi zä dá comhbʉ ran ją̨pi
mazą̨i gue bi xi Oją ʉ bi zohni. [16] Nu'bʉ i
man'a n'da to'o da zocpa ʉ 'bɛ'a pɛ'ts'i, pɛ
'bɛ da fą̨di 'bʉ majuą̨ni bi du, ja da t'øt'a xi
ma bʉya. [17] Hingui sä da t'øt'a xi ma 'bʉ i
'bʉtho, hinda høn'bʉ bi du. [18] In jabʉ bin
ja 'bʉ rá mbʉdi a ran hoqui bi man Oją,
gue bin ho 'bʉ mí mba m'bänbi rá ji n'da
ra zu'uɛ̨, ja bi fą̨di majuą̨ni bi nu ran dą̨te
bʉya. [19] Janangue'a nu'a ra Moisés 'bʉ mí
xih rán t'ɛ̨di Oją gätho yʉ mɛ israel, nɛ bi
c'uaspa ra ji bʉya. Bi mit' ra thɛnga xidɛ'yo
nɛ n'da ra t'ʉ'yɛza gue n'youi yʉ́ paxi, nɛ
bi gą̨rbʉ ja ra dehe n'youi rá ji ra t'ʉndą̨ni
nɛ rá ji yʉ chibo, bi c'uaspa bʉ ja rá søcuą
i man rán t'ɛ̨di Oją, nɛ gätho yʉ ją̨'i bi mba
ma c'uaspi a ra ji bʉya. [20] Nubʉya bi 'yɛ̨na:
"Nuna ra ji, guehna dí hoc'a ran hoqui na,
gue bi man Oją nanguejʉ. Nuya da zä di
punga ma ts'oquihʉ," bi 'yɛ̨n a ra Moisés.
[21] Nɛ nubʉya bi c'ua'ts' ra ji bʉ ja rá niją Oją,
nɛ 'bɛ'a gätho mí ja bʉ mbo mí pa nthoni
bʉ ja rán thą̨nde Oją, gätho bi mboxpʉ yʉ
ji. [22] Nɛ i mam bʉ ja rán t'ɛ̨di Oją, gue gue'a
ra ji í hoc'ʉ 'bɛ'a gätho mí t'øt'e. Pɛ nu'bʉ
hin dim fän ra ji, hin'yʉ ra punbi nangue ra
ts'oqui, i ɛ̨m bʉ mán t'o't'i.

Í 'uec yʉ ts'oqui a ím 'bøts'e ra Cristo

[23] Nu'a ra niją, n'da ra hmɛpya thoho mí
ja ua ja ra häi, bi mba ma hoqui nangue ʉ
yʉ́ ji yʉ zu'uɛ̨ mí hma. Janangue'a bin ja
ra 'bøts'e man'da xʉn ho gue dí hogahʉ,
tengu'bʉ dyʉ́ niją̨hʉ majuą̨ni bʉ mahɛ̨ts'i.
[24] Nɛ hinga guepʉ ja ra niją bi 'yøt' yʉ ją̨'i i
'bʉh ra Cristo ya, nguetho yʉ hmɛpya tho
ʉ nangue a majuą̨ni rá ngu Oją. Pɛ ɛ guepʉ
mahɛ̨ts'i bi yʉt'i, i äp Oją ya nanguejʉ. [25] Nu
yʉ́ hmumbäją yʉ israel, jɛya 'bʉ njɛya mí
cʉrpʉ ja ra cuarto man'da xʉn dʉxqui, midí
un ra ji, pɛ hin rá jisɛ. Pɛ nu ra Cristo hinga
thocpa thoho di un ra 'bøts'e. [26] Xi'bʉ xtín
ja tengu yʉ hmumbäją, jɛya 'bʉ njɛya midí
un ra ji. Mí jatho xʉn ngu yʉ nidi xtán du
ra Cristo 'bʉ, gue'bʉ go rá mbʉdi ra ximhäi.
Pɛ him bin jabʉ bi 'yøt'a. Pɛ nuya n'dandi̧
thoho bi zøcua ra Cristo gue bin unsɛ bim
'bøts'e zɛhɛ, gue í 'uecpa yʉ́ ts'oqui yʉ ją̨'i.
Nɛ guehya yʉ pa gue di ją̨'ts'a mí hma mám
'bɛt'o. [27] Tengu yʉ ją̨'i, nts'änni n'dandi̧
thoho da du, nɛ m'bɛjua da nu ran juą̨nbi.
[28] Nɛ ngutho ra Cristo, n'dandi̧ thoho bin uni
bim 'bøts'e, ngue bi 'uecpa yʉ́ ts'oqui ʉ xʉn
ngu yʉ ją̨'i. Nɛ m'bɛjua ba pengua da zin
ʉ i tø'mi, pɛ hin dí 'yɛ̨hɛ dí 'uec yʉ ts'oqui
mahøn'a.

10

[1] Nu'a ran t'ɛ̨di bin t'un ra Moisés nangue
yʉ 'bøts'e bi 'yøt' yʉ mbäją, n'da ra hmɛpya
thoho nangue'a ran ho bá ɛ̨hya. Nɛ hinga
gue'a majuą̨ni ran ho a. Nɛ njąm'bʉ bi zä
bi mba ma hocpi yʉ́ ts'oqui ʉ mí øt' yʉ
'bøts'e, madague'bʉ njɛya 'bʉ njɛya midí
uni. [2] Nu'bʉ da gue'ʉ yʉ 'bøts'e xtán zä
xtín hoc'ʉ, pɛ n'dandi̧tho xtí uni, nɛ xtá
'yɛ'ts'a ní un yʉ 'bøts'e 'bʉ. Nɛ ya xtám bą̨di
n'dandi̧ thoho bi bo yʉ́ ts'oqui bʉya. [3] Pɛ
nangue yʉ 'bøts'e bi uni gätho yʉ jɛya, bi
japi da bɛ̨ni gue in dupate tho yʉ́ ts'oqui.
[4] Nguetho hinją̨m'bʉ da zä di punba yʉ́
ts'oqui n'da ʉ yʉ́ ji yʉ ndą̨ni nɛ yʉ dɛ'yo.
[5] Janangue'a bi 'yɛ̨n ra Cristo 'bʉ mí zøcua
ja ra häi, bi 'yɛ̨mp'a Oją rá Ta:

Hinga njuą̨ntho gue'ʉ yʉ zu'uɛ̨ guí nde.
Janangue gá jaqui dán ją̨'igä ngue dam
'bøts'egä, bi 'yɛ̨n'a ra Cristo.

[6] Nɛ hin gnán johya n'da ran t'unni ngue yʉ
zu'uɛ̨ bi t'upʉ ja ra sibi, xínga gue'ʉ
yʉ 'bøts'e nangue yʉ ts'oqui.

[7] Janangue dá ɛ̨ngä: "Bá ɛ̨cä ya ga øt'ä ni
pähä ma Oją i, dam 'bøts'e zɛhɛgä,
tengu mán t'o't'i bʉ ja nim hma,"
bi 'yɛ̨n'a ra Cristo. [8] Nu'a rá mbʉdi bi
mangua, hin nán johya Oją ʉ yʉ 'bøts'e
gue yʉ zu'uɛ̨ bi t'udi nangue yʉ́ ts'oqui
n'da, madague'bʉ gue'a bi man'a n'da rán
t'ɛ̨di a. [9] Pɛ xø bi 'yɛ̨m mahøn'a bʉya:
"Bá ɛ̨cä ya gue ga øt'ä ni pähä, ma Oją i,
gue dam 'bøts'e zɛhɛgä." Gue nde da ma,
dí 'ueh ya yʉ 'bøts'e mí ja, nɛ din ja nʉ
man'da ra 'bøts'e. [10] Nu ra Jesucristo bi
'yøt' rá pähä Oją, gue bi unsɛ rá ją̨'i n'dandi̧

thoho bi juadi. Janangue'a bi hogahʉ Ojạ
ya. [11] Nu yʉ́ mbäją yʉ israel mí øt'ʉ yʉ́
'bɛfi gätho yʉ pa, nɛ thocpa thoho midi
un yʉ 'bøts'e, madague'bʉ hinjąm'bʉ mí
sä di hocpa yʉ́ ts'oqui n'da ʉ. [12] Pɛ nu ra
Jesucristo n'dandị thoho bin uni bim 'bøts'e
nangue ma ts'oquihʉ, pɛ him man'dandị
din uni. Nɛ bí 'bʉpʉ 'darbʉ ní mandaui
Ojạ ya. [13] Nɛ guepʉ bí 'bʉpʉ ya, gue'bʉ
go bi dąp'ʉ yʉ́n sʉihʉ. [14] Nguetho nangue
n'dandị thoho bin unsɛ, janangue'a bi juadi
bi hoc'ʉ to'o bi 'yøt'e yʉ́ mbɛti. [15] Guesɛ a rá
Hogandąhi Ojạ di jajʉ ga pąhmbʉ a mangua,
'bʉ mí ma:

[16] Nu ran hoqui ga ørpa yʉ ją'i 'bʉ m'bɛjua,
din ja tengu na,
ga bẹnba bʉ ja yʉ́ mbʉi ma pähä zɛhɛ, da
ndesɛ gue da dɛngui.
Nguetho ga un man 'yomfẹni bʉ ja yʉ́n
'yomfẹni ʉ.

[17] Nɛ xø bi 'yẹm mahøn'a:
Him man'dandị gam bẹngä yʉ́ ts'oqui, nɛ
xínga gue'ʉ yʉm fɛ'ts'i mí øt'ʉ,
bi 'yẹn rá Hogandąhi Ojạ. [18] Nangue Ojạ bi
punga ma ts'oquihʉ, hingui sä ga unhdʉ
mi'da yʉn t'unni dí punga ma ts'oquihʉ.

Da zä ga sømhbʉ bʉ 'bʉ Ojạ

[19] Ma zi cu ahʉ, gam bẹmhbʉ nangue a ra
nyonhoqui mi ja, njo'o n'da ra ją'i thoho mí
sä da yʉrpʉ man'da xʉn dʉxqui, nɛ gue'a í
t'u'a ra 'bø't'e mí ndam bʉ. Pɛ nuya bi zä dí
cʉthʉ bʉ ja a rá ngu Ojạ mahẹts'i, man'da
xʉn dʉxqui. Nɛ dí cʉthʉ nangue a rá ji
ra Jesucristo, bi hogahʉ. Nɛ hin dín suhʉ
ya. [20] Nɛ dí cʉthʉ nangue a ra 'yu ma'da'yo
gue i 'bʉi. Nguetho bi 'uegahʉ ra 'bø't'e
mí ndam bʉ ja ra goxthi, 'bʉ mí unsɛ rá
ją'i ra Cristo ya. [21] Nu'a ra Jesús, gue'a ma
hmumbäją́hʉ, nangueju gue yʉ́t'ʉhnigahʉ
Ojạ. [22] Janangue'a mbähä ga sømhbʉ bʉ
'bʉ Ojạ ya, n'dat'a gam bẹmhbʉ majuąni
i ndejʉ. Nguetho bi mberca ma mbʉihʉ
nangue rá ji ra Cristo, hin gam bẹmhbʉ gue
dín dupatehʉ yʉ ts'oqui ya. Nɛ tengu 'bʉ
am 'be't'egahʉ a ra dehe xʉn güe. [23] Nɛ
ga thoqui ga mamhbʉ a ran ho dí tømhbʉ,
hin ga suhʉ. Nguetho majuąni di ją'ts'a
rám hma bi xijʉ Ojạ gue di pøjʉ. [24] Mbähä
dan xänbahʉ ga øthʉ ran huẹcate, nɛ 'da
dán ẹhyadahʉ ga øthʉ a. [25] Nɛ hin ga øthʉ
tengu øt'i 'da him mi søm bʉ ja mam pɛtihʉ.
Pɛgue mbähä ga thoqui dam pɛtihʉ, nɛ dan
xänbahʉ n'da ngu n'dajʉ. Nɛ man'da ga
humbi ga øthʉ ya, nguetho ya mí ts'ʉtho
ba ẹh ra Hmu. [26] Pɛ nu'bʉ dí ndesɛ ga
thoctahʉ yʉ ts'oqui 'bʉ ya má pąhmbʉ a
majuąni, tengu'bʉ hin dá jamansuhʉ a ra
'bøts'e xtím pungahʉ. Pɛ ya hin'yʉ 'bɛ'a
man'da sä ga umhbʉ bʉya, gue dí mba ma
pungui ma ts'oquihʉ. [27] Pɛ hønt'a ra mbidi
gan nuhʉ 'bʉ, gue ran ʉnbi dí co'ts'a Ojạ,
nangue ra sibi nts'utho 'bʉ bi dɛ, gue di jua
ʉ yʉ́n sʉihʉ Ojạ. [28] Gam bẹmhbʉ tengu ran
t'ẹdi bin t'un ra Moisés, gue'bʉ 'bʉ a n'da i
øt' ram fɛ'ts'i, nɛ di nɛqui yoho o gue hyu yʉ
testigo gue bi nu, bi tho a ra ją'i bʉya, nɛ hin
da mba ma huẹqui. [29] Pɛ ha hin dím bẹmhbʉ
gue man'da nts'utho ran ts'ɛmbi ga nuhʉ
'bʉ dím bẹni ga nɛmhbʉ bʉ häi a rá Ts'ʉnt'ʉ
Ojạ, nɛ dí ẹmhbʉ nte di muui a rá ji xtí
hoga ma mbʉihʉ, nɛ'bʉ dí numan'ʉ tho a rá
Hogandąhi Ojạ gue mí ẹna xtí huẹgahʉ. [30] Pɛ
dí pąhmbʉ a ra Hmu gue bi ma: "Nugä ma
'bɛfi ga ju't'i, ga un'na rá muui bi 'yøt'e." Nɛ
bi 'yẹn ra t'ohni: "Da zɛmba yʉ́ t'ʉhni Ojạ
'bʉ di thoqui da 'yøt' ra ts'oqui." [31] Ẹmmɛ
nts'utho 'bʉ da dịnba yʉ́ ts'oqui n'da a Ojạ
bʉ ja ran juąnbi, gue'a i 'bʉi. [32] Pɛ dami
bẹmhbʉ 'bɛ'a gá 'yøthʉ ʉ yʉ pa xʉ thogui,
gue'bʉ ja gmí tịmhbʉ ran nɛqui. Xʉn ho
gá 'yøthʉ, jante tho gá hyäthʉ yʉn ʉnbi
xʉn ndoho. [33] Nɛ 'da ahʉ bi mba nthenni
ahʉ, nɛ bi mba ma ʉn'ni ahʉ bʉ ja yʉ́ hmi
yʉ ją'i. Nɛ mi'da ahʉ gue hin gá suhʉ da
mba ma ʉn'ni ahʉ 'bʉ 'darbʉ gmí 'yohʉ ʉ
bi mba ma ʉnbi. [34] Nɛ hin gán suhʉ gue gá
zɛnguahʉ ʉ ni cuhʉ 'bäpʉ ja ra fädi, nɛ gán
johya thohohʉ 'bʉ mí thąn'nahʉ 'bɛ'a gmí
pɛs'hʉ. Nɛ gá pąhmbʉ ja ahʉ bʉ mahẹts'i
a man'da xʉn ho, gue da hyät'i maząi. [35] O
guí ɛs'hʉ a gní hyuthʉ nzambʉi, janangue'a
din 'da ahʉ n'da ran t'unni xʉn ndoho. [36] Pɛ
i jatho ga sɛthʉ ts'ʉ, n'dahma da zä ga øthʉ
rá pähä Ojạ, janangue ga hąmhbʉ a bi ma
majuąni di 'dajʉ. [37] Nguetho i mam bʉ ja rá
t'ohni Ojạ:

Mi ts'ʉtho ba ẹ'a i ja gue ba ẹhɛ,
ya hin da ya'a ba ẹhɛ, nɛ di 'da ahʉ a guí
tømhbʉ.

[38] Nɛ nu'ʉ to da 'yẹc'yɛi majuąnigä, gue'ʉ
ga hocpa yʉ́ ts'oqui, ga ẹmbi xʉn ho
bʉya, nɛ ga un'ndʉ ra temaząi ʉ.

Pɛ nu'ʉ bi mbengui hin ga numanho ʉ,

bi 'yǫn Ojǫ. 39 Pɛ nujʉ hinga guejʉ dá penjʉ
guepʉ xcá nuhʉ ran ʉnbi mazǫi. Pɛ dí
ǫc'yɛihʉ gue majuǫni a Ojǫ, janangue'a din
jajʉ ra temazǫi.

11

*N*ɛ gue'a ná ǫc'yɛihʉ majuǫni a Ojǫ

1 'Bɛ'a nam bøn'a na ǫc'yɛihʉ majuǫni a
Ojǫ. Nám bøni, gue dí ǫc'yɛihʉ majuǫni ga
hǫmhbʉ a ran ho bi xijʉ Ojǫ. Nɛ nam bøni
ga ǫc'yɛihʉ majuǫni 'bɛ'a gätho i ma Ojǫ,
madague'bʉ hin dí nuhʉ a. 2 Nu ma bom-
bøtahʉ bi hnumanho nguetho bi 'yǫc'yɛi
majuǫni a Ojǫ. 3 Dí ǫc'yɛihʉ majuǫni bi 'yøt'
Ojǫ yʉ ximhäi, madague'bʉ hin dá nuhʉ 'bʉ
mí 'yøt'ʉ. Nu'bʉ mí 'yǫna din ja, ya bin
ja bʉya, gue bi 'yøt'e nangue ʉ 'bɛ'a him
midí nɛqui. 4 Nu'a ra Abel bi un Ojǫ n'da
ra 'bøts'e xʉn ho xinda gue a bi un a ra
Caín, nguetho bi 'yǫc'yɛi majuǫni a bi xi Ojǫ.
Nu'bʉ mí thǫnba a rán t'unni ra Abel, bi
fǫdi bi numanho Ojǫ a. Nɛ madague'bʉ bi
du ra Abel, pɛ tengu 'bʉ 'bʉtho, gue urcahʉ
'bɛ'a mí øt'a, gue bi 'yǫc'yɛi majuǫni a Ojǫ.
5 Ngutho ra Enoc, bi 'yǫc'yɛi mbo rá mbʉi
a majuǫni. Janangue'a bi ts'ixpʉ ja rá ngu
Ojǫ nɛ him bi du. Nɛ him bi thịngua ja
ra häi a, nguetho bi zix'a Ojǫ. Nɛ i ǫn ra
t'ohni: “Nu'bʉ hin ní ts'its'i, bi hnumanho
a.” 6 Pɛ nu'bʉ i 'bʉ a n'da i nde da zøm bʉ
'bʉ Ojǫ, pɛgue da 'yǫc'yɛi majuǫni i 'bʉ a,
nɛ da 'yǫc'yɛi majuǫni din t'un ran ho a to
i hon Ojǫ. Nguetho hingui sä da numanho
Ojǫ n'da 'bʉ hingui ǫc'yɛi a majuǫni. 7 Bi
'yǫc'yɛi a ra Noé gue majuǫni a mí xi Ojǫ
din ja a ra dąmbʉnt'i, madague'bʉ hin ní
nu. Nɛ bi 'yøt'a ra dąbarco bi xifi, guepʉ da
yǫn'ʉ i 'bʉpʉ rá ngu. Nɛ bi 'yǫmbi xʉn ho
Ojǫ a nguetho mí ǫc'yɛi mbo rá mbʉi a Ojǫ.
Nɛ gue'a í nɛqui hing yʉ 'yǫc'yɛi gätho ra
ximhäi, jǫn í ts'ɛmba ʉ. 8 Bi 'yǫc'yɛi majuǫni
Ojǫ a ra Abraham. Janangue'a bi bøm 'bʉ mí
zon'na Ojǫ, gue da mba bʉ ja a ra häi bi xi
Ojǫ gue di unni. Bi nɛxpʉ ja rá häi zɛhɛ, nɛ
him mí pądi hapʉ man ní mba. 9 Nɛ nu'bʉ
mí zøm bʉ, pɛ bin 'yotho bʉ. Nguetho
bi 'yǫc'yɛi majuǫni gue ja nín zǫm bʉ rá
ngu Ojǫ mahǫts'i. Janangue'a bi hyøtho yʉ
ngum'bø't'e bʉ. Nɛ ngutho bi 'yøt'a ra Isaac
rá ts'ʉnt'ʉ, nɛ a ra Jacob rá 'bɛto, gue nɛ'ʉ
da gomhbʉ ra herencia bi sih majuǫni ra
Abraham. 10 Nguetho nu ra Abraham mí
tø'mi da zøni nín zǫm bʉ ja n'da ra dąhnini
gue mahǫts'i, din ja høn'bʉ go njǫm'bʉ, gue
bi bǫn Ojǫ nɛ bi 'yøzɛhɛ. 11 Nɛ bi 'yǫc'yɛi
majuǫni a ra Sara, nɛ gue'a í hyǫn rá ts'ɛdi
Ojǫ a gue dim 'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ. Nɛ him mí
sä xtím 'bʉh rá t'ʉhni, gue ya xʉm bømbe.
Pɛ bim 'bʉ'a rá ts'ʉnt'ʉ, nguetho bi bądi
majuǫni da 'yøt'a bi man Ojǫ. 12 Nɛ ngutho
ra Abraham, madague'bʉ ya xí thoh yʉ pa
gue mí sä xtím 'bʉh yʉ́ t'ʉhni, pɛgue bi zøni
bim 'bʉh yʉ́m bom'bɛto ǫmmɛ xʉn ngu,
tengu yʉ sø mahǫts'i, o tengu yʉ 'bomu bʉ
ja ra ndendeją, gue njongui hät'i da mbede.
13 Nɛ gätho ʉ bi du 'bʉ him mani hyǫn a
ran ho bi xi Ojǫ. Pɛ tengu'bʉ mí handi
yatho bʉ bí ja a ran ho bi sifi, nguetho mí
ǫc'yɛi mbo yʉ́ mbʉi gue majuǫni din t'unni.
Janangue'a bin johya 'bʉ mí bǫni gue da nu
a. Jananjabʉ bi mansɛ tengu'bʉ bi thotho
ua ja ra ximhäi ʉ. 14 Nɛ nu ʉ im ma tengu
na, i udi gue i 'yotho nɛ i hon man'da ra häi
guepʉ din zǫi. 15 Nɛ nu'bʉ xtám bǫntho a ra
häi bʉ xpí bøn ʉ, mí sä xtá mbeng mahøn'a
ʉ 'bʉ. 16 Pɛ mí nde n'da ra häi man'da
xʉn ho, gue nde da ma, ra häi mahǫts'i.
Janangue'a bin johya Ojǫ gue da 'yǫmbi yʉ́
Ojǫ ʉ, nɛ bi hocpa yʉ́ hnini ʉ. 17-18 Nɛ nu'bʉ
mí ts'äp rá mbʉi ra Abraham, gue bi sifi
bá si a rá ts'ʉnt'ʉ ra Isaac, da mbøspa Ojǫ.
Nɛ mí nde xtá 'yøt'e, nguetho bi 'yǫc'yɛi
majuǫni a Ojǫ, madague'bʉ bi xifi dim 'bʉh
yʉ́m bom'bɛto 'bʉ bi xǫnd ra Isaac. 19 Gue'a
bi bǫn'a ra Abraham gue i ja rá ts'ɛdi Ojǫ da
xox ʉ xʉn du. Janangue'a tengutho 'bʉ bi
dąmbǫni bʉ 'bʉ ʉ xʉn du a ra Isaac 'bʉ mam
bá si mahøn'a a rá ta. Nɛ n'da ra hmɛpya bi
'yøt' na. 20 Nɛ nangue a bi 'yǫc'yɛi majuǫni
ra Isaac gue da gomhbʉ rán ho Ojǫ ʉ yʉ́
t'ʉhni, janangue bi sih majuǫni ra Jacob nɛ
ra Esaú gue da mba mająpi. Nɛ bi sifi 'bɛ'a
bi zänba Ojǫ n'da ngu n'da ʉ. 21 Nɛ ngutho
a ra Jacob, bi 'yǫc'yɛi majuǫni a ran ająpi bi
man Ojǫ. Nɛ ní mba bʉ da du, pɛ bi thocpa
a ran ająpi ʉ yʉ́ 'bɛto, gue'ʉ yʉ́ ts'ʉnt'ʉ ra
José. Nɛ bi dąnde Ojǫ 'bʉ mí dospa rá yǫ rá
tøhø a ra Jacob. 22 Nɛ a ra José bi 'yǫc'yɛi
majuǫni a bi man Ojǫ. Janangue'a nu'bʉ
mí ts'ʉtho da du, bi xi ʉ yʉ́ mɛnguhʉ gue
yʉ israel, gue da zøni da mbeng bʉ yʉ́ häi
zɛhɛ. Nɛ bi xifi da thux'a ra ánima 'bʉ bi
bøm bʉ ʉ, gue'a ra José xí du. 23 Nɛ rá ta nɛ
rá mbe ra Moisés 'bʉ mim 'bʉh ra Moisés,

bi 'yą'a rá ts'ʉnt'ʉ an hyuzna. Nɛ him bi numansu a rán t'ɛ̨di ra ts'ʉt'abi gue mí ma xtí tho ʉ yʉ́ ts'ʉnt'ʉ yʉ israel. Nguetho midí nɛqui din hocją'i, nɛ mí ɛ̨c'yɛi majuąni di jamansu Ojį. [24] Nɛ a ra Moisés guexta'a mí ɛ̨c'yɛi majuąni a Ojį. Janangue'a nu'bʉ mín dąn'yohʉ, him mam bi nde da t'ɛ̨mbi rá ts'ʉnt'ʉ a rá t'ɨxu ra ts'ʉt'abi bʉ Egipto, gue xtán zä xtín jasɛ rá ts'ɛdi. Nɛ gue'a rá t'ɨxu a ra ts'ʉt'abi bi dɨm bʉ mán t'ągui nɛ bi tede. [25] Pɛ man'da bi nde 'darbʉ bin ʉnbahʉ ʉ yʉ́ t'ʉhni Ojį a ra Moisés nu'ʉ yʉ́ mɛnguhʉ, xinda gue'bʉ xtán dɛn rán johya ra ximhäi gue ní mba bʉ da guadi. [26] Nɛ nu'bʉ mín 'yomfɛ̨ni ra Moisés, man'da di muui 'bʉ n'dat'a yʉn ts'ante da nuui ra Cristo, xinda gue'bʉ xtí manda 'bɛ'a gätho mí ja bʉ ra häi Egipto, nguetho man'da mí numanho 'bɛ'a di un Ojį m'bɛjua. [27] Nɛ nangue bi 'yɛ̨c'yɛi majuąni ra Moisés, janangue'a bi bøm bʉ ra häi Egipto, nɛ him bi zu a nán cuɛ a ra ts'ʉt'abi. Pɛ bi hyut'an zambʉi, nguetho bi bądi in 'youi Ojį, madague'bʉ him mí nu. [28] Pɛ bi 'yɛ̨c'yɛi majuąni a bi xi Ojį a ra Moisés, janangue'a bi 'yøt'a bi xifi, ngue bi manda dí cots'i ra ji bʉ ja yʉ́ 'yojut'i yʉ israel. Janangue'a him bi thop yʉ́ mbʉdi ts'ʉnt'ʉ ʉ yʉ israel 'bʉ mam bá ɛ̨h rám 'bɛhni Ojį. Gue'a t'ɛ̨mbi ndąbaxjua bi dʉ'mi bi 'yøt'ʉ. [29] 'Bʉ mí 'yɛ̨c'yɛi mbo yʉ́ mbʉi i ja rá ts'ɛdi a Ojį ʉ yʉ israel, janangue'a bi jap'a Ojį bi xocpa n'da ra 'yu bʉ ja ra dejį, gue bi tho ʉ. Pɛ nu'bʉ mí 'yɛ̨na nɛ ʉ xtá 'dax'ʉ yʉ mɛ egipto, gue'ʉ mí cute, bi comp' ra dehe bi du ʉ bʉya. [30] Nu yʉ israel bi sifi di thɛ̨'ts'a ra dąhnini Jericó gätho nyoto pa, nguetho ma mbä't'i ra jądo a ra hnini. Nɛ nu'a í 'yɛ̨c'yɛi majuąni a Ojį, nɛ gue'a í yøt' ra jądo a 'bʉ mí gua'a nyoto pa di thɛ̨'ts'i. Nɛ bi zä bi dąp ra hnini ʉ yʉ israel bʉya. [31] Pɛ mí 'bʉpʉ n'da ra xisu gue ra Rahab. Nɛ madague'bʉ man ra 'yomt'ɛ̨ni mam'bɛt'o, pɛ hinga nɛ a bi tho a 'bʉ mí tho yʉ́ mɛnguhʉ gue him mí ɛ̨c'yɛi Ojį. Nɛ nu'a í zimmanho ʉ yʉ́m 'bɛhni yʉ israel, nɛ gue a í fądi mí ɛ̨c'yɛi mbo rá mbʉi a Ojį. [32] Nɛ xʉn ngu mi'da xtán zä xcá xi ahʉ, pɛ hinga xøt'a yʉ ora ga xi ahʉ, nangue ra Gedeón nɛ ra Barac, nɛ nangue ra Sansón nɛ ra Jefté, nɛ nangue ra David nɛ ra Samuel, nɛ gätho mi'da yʉ pøngahyą. [33] Nɛ mí ɛ̨c'yɛi majuąni Ojį ʉ, nɛ gue'a í hyąn rá ts'ɛdi Ojį ʉ, gue bi dąp yʉ ją'i mí 'bʉpʉ n'danni mi'da yʉ häi 'bʉ mín sʉhmbʉ. Nɛ bin ts'ʉt'abi xʉn ho. Nɛ mí ɛ̨c'yɛi majuąni a bi sifi, janangue'a gätho bi zä bi 'yør bʉya. Nɛ nu'ʉ mi'da mí ɛ̨c'yɛi majuąni a Ojį, janangue'a him bi za yʉ dązate. [34] Nɛ him bin zø ʉ mi'da bí thøtpʉ ja ra orno 'bʉ ɛ̨mmɛ midí thoni nám pa, nguetho bi 'yɛ̨c'yɛi a majuąni ʉ. Nɛ him bi zä bi tho mi'da 'bʉ mí t'ɛ̨mbi xtá tho nangue ra juai. Nɛ nu'bʉ mí güent yʉ́ ją'i ʉ mi'da, bi jap'a Ojį bi zaqui. Nɛ madague'bʉ him mí ja yʉ́ ts'ɛdi ʉ mi'da, pɛgue tengu'bʉ ya mí ja yʉ́ ts'ɛdi 'bʉ mí 'yɛ̨c'yɛi majuąni Ojį, nɛ gue'a í 'da ʉ yʉ dofʉi yʉ́n sʉihʉ. [35] Nɛ mí 'bʉ i 'da yʉ xisu 'da'a n'danni, gue xí du yʉ́ t'ʉhni. Pɛ bi dąmbɛ̨ni ʉ yʉ́ t'ʉhni 'bʉ mí 'yɛ̨c'yɛi majuąni ʉ yʉ́ mbe. Nɛ nu'ʉ mi'da bi ndesɛ bi tho nangue'a bi 'bɛnza, nɛ him bi nde bi goh yʉ́ mbʉi guepʉ xtá mba ma thøgue, nguetho bi 'yɛ̨c'yɛi majuąni da bømanho bʉ ja ran dąte ʉ, da mba bʉ ja ra te man'da xʉn ho. [36] Nɛ nu'a í 'yɛ̨c'yɛi majuąni ʉ mi'da, nɛ gue'a í hyät' yʉn ʉcpi gue bi t'ʉspi, nɛ bi hyät' 'bʉ mím 'bɛnza, nɛ'bʉ bi thu't'i 'da nangue yʉ cadena nɛ bi jot'a fädi. [37] Nɛ bi tho ʉ 'da gue bi mba ma bat'ado. Nɛ nu'ʉ mi'da bi thɛngui nde nangue ra thɛgui. Nɛ mi'da í tho ra juai 'bʉ mí sifi da mba ma thøgue. Nɛ mí 'yotho ʉ mi'da, nɛ í huɛ̨hi thoho ʉ, mí he yʉ xidɛ'yo, nguetho pa ma ʉcpi. Nɛ mí sä ran ʉ gue mí pa ma ʉnbi. Nɛ gätho ʉ bi hyät'i, nguetho bi 'yɛ̨c'yɛi majuąni a Ojį. [38] Nɛ him mí fądi gue man'da xʉn ho ʉ, pɛ man'da di muui ʉ xinda gue'ʉ gätho ra ximhäi. Pɛ ha sä mí 'yotho bʉ ja yʉ ʉhäi 'bʉ mí 'dagui, nɛpʉ ja yʉ t'øhø. Nɛ mí 'bʉpʉ ja yʉ hyądo nɛpʉ ja yʉ hyąhäi. [39] Pɛ gätho bi hnumanho ʉ nangue bi 'yɛ̨c'yɛi majuąni Ojį. Janangue'a i pa mfɛ̨ni thoho ʉ. Pɛ him 'bex bi hyąn a bi xi a Ojį di unni. [40] Nguetho xí zän Ojį 'bɛ'a man'da xʉn ho da 'yøt'e nangueję, gue 'darbʉ ní hąmhbʉ ran ho ʉ mí 'bʉh maya'bʉ.

12

*Thocpa thoho ga t*ɛnhdʉ a ma ngʉrpihʉ ra Jesús

[1] Janangue'a nuję i 'bʉi xʉn ngu yʉ ją'i gue xʉ 'yurcahʉ a majuąni Ojį tengu ja dá xi ahʉ. Janangue'a ga 'ueję ts'ʉ gätho di paję, nɛ yʉ ts'oqui gue tengu'bʉ an thu't'i ma guahʉ, n'dahma ga häthʉ dan tihmbʉ

nangue'a ran tąha bin 'dajʉ guepʉ go him
min sä. [2] Nɛ thocpa thoho ga hanthʉ a ma
ngʉrpihʉ ra Jesús, janangue'a da zä n'dat'a
ga øthʉ bʉya. Nɛ di jajʉ ga øthʉ tengu bi
'yøzɛhɛ, gue bi 'yęc'yɛi majuąni a Oją, nɛ
gue'a í hyät' ran ʉnbi bʉ ja ra pont'i a. Nɛ
nu'a ran dąte bi nu, yʉ́n dąte ʉ yʉ ts'om'bäi,
ęmmɛ ma ʉcpi a. Pɛ him bi zu da nu a tengu
a, nguetho mí pądi din ja ran johya m'bɛjua
nanguejʉ. Nɛ nuya bí 'bʉpʉ mahęts'i 'darbʉ
ní mandaui Oją. Nɛ guepʉ i sixcahʉ bʉ.
[3] Nɛ gam bęmhbʉ tengu bi 'yøt' ra Jesús, bi
hyät 'bʉ mí ts'ʉi, nɛ'bʉ bin ʉnba bʉ 'bʉh yʉ
ts'om'bäi. Janangue'a hin dan xømbʉihʉ,
nɛ hin gam bęmhbʉ gue ga penjʉ. [4] Pɛ nu
ahʉ hinga ná ɛs'hʉ yʉ ts'oqui guepʉ gdí
tuhʉ. Pɛ dami 'yɛs'hʉ ʉ, madague'bʉ gdí
tuhʉ 'da ahʉ. [5] Ha gá pumbęnihʉ a ran zofo
gue i xijʉ Oją, gue yʉ́ t'ʉhni gahʉ a, tengu
mam bʉ ja ra t'ohni bʉ i ęna:

Ma ts'ʉnt'ʉ i, dami bęni 'bɛ'a dí mbɛp'a a ni
Hmu, gue'bʉ bi xi i hapʉ gá 'bɛdi.

Nɛ xín gui säman'ʉ 'bʉ bi zʉ i.

[6] Nu'a ra Hmu i xänba ʉ di huçqui,
nɛ i fɛ ʉ gätho ʉ i ęmbi yʉ́ t'ʉhni.
[7] Dami hyäthʉ ʉ yʉm fɛi, nguetho gue'ʉ i
xän'nahʉ ʉ. Nu Oją i ęna yʉ́ t'ʉhni ahʉ. Nɛ
jo'o n'da ra t'ʉhni gue hin da xänba rá ta
nangue yʉm fɛi. [8] Pɛ nu'bʉ hin da mbɛp'ahʉ
Oją, tengu ʉ gätho yʉ́ t'ʉhni i fɛi, nu'bʉ,
masque hin yʉ́ t'ʉhni ahʉ 'bʉ. Guín jahʉ
tengu ra t'ʉhni gue hinga mfądi to'o rá ta.
[9] Nɛ man'da, nu'bʉ mín t'ʉhnihʉ, gue'bʉ mí
mbɛgba ma tahʉ dám 'bʉhmbʉ ua ja ra häi,
dá numansuhʉ ʉ. Hanja man'da hin dín
umhbʉ da mbɛgbahʉ Oją, rá Ta ma mbʉihʉ,
janangue ga tįmhbʉ ra te ma mbʉihʉ. [10] Nu
ma tahʉ ua ja ra ximhäi bi mbɛgbahʉ 'bʉ
n'dandį, gue mím bęni xʉn ho. Pɛ nu Oją
'bʉ i fɛgbahʉ, zại xʉn ho i ørcahʉ, gue di
jajʉ xtán hothogahʉ tengu a. [11] Majuąni hin
dí ęmhbʉ xʉn ho a ram fɛi 'bʉ ra ora dí sähʉ
a, nguetho xʉn ʉ. Pɛ nu'bʉ bin hoh ma
mbʉihʉ nangue ram fɛi, nɛ dí 'bʉmanhohʉ
bʉya, nɛ i hu ma mbʉihʉ.

Nts'utho 'bʉ ga hɛhmbʉ rá nde Oją

[12-13] Janangue'a dan ęhyahʉ mahøn'a gue
ga thojʉ a rá 'bɛfi Oją, nɛ hin ga 'uehmbʉ.
Pɛ ga hąxhʉ ra 'yu xʉn juąni. Nubʉya nu ni
guahʉ guí hęmfʉ, mí ęna xtá 'uagui, pɛgue
da yąni, da hyą ra ts'ɛdi mahøn'a. [14] Nɛ gui
hyomhbʉ hin gui dʉmhbʉ n'da ra sʉi. Nɛ
gui hyomhbʉ ra hogambʉi. Nguetho nu'a
hin'yʉ ra hogambʉi hin da zä da nu a ra
Hmu. [15] Nɛ 'da gdám fäxta nin 'yomfęnihʉ
n'da ngu n'da ahʉ, janangue'a hin dim 'bʉ
i 'da ahʉ hin da nde rá mate Oją. Nɛ xínga
n'da ahʉ din ja tengu n'da rá 'yʉ ra ts'oqui,
gue hin di nɛqui 'bʉ rá mbʉdi, pɛ nu'bʉ
bi bøts'e din xąndi, di ts'on ʉ mi'da bʉya.
[16] Nɛ dam fähmbʉ njon dan 'yomt'ęnihʉ. Nɛ
xín ga samhbʉ a rá mate Oją, tengu bi 'yøt'
ra Esaú, gue í pä a ra tʉhʉ a rán jąpi mí
ęna xtí un'na Oją, gue rá mbʉdi ts'ʉnt'ʉ ra
Isaac. [17] Nɛ guí pąhmbʉ 'bɛ'a bi 'yøt' ra Esaú,
gue m'bɛjua bi nde a ran jąpi mí ęna xtí
un'na rá ta. Pɛ him mam bi zä bi un'na. Nɛ
ts'ɛdi bin zoni, pɛ him bi dįni 'bɛ'a xtá 'yøt'
mahøn'a gue xtá hyąn'a. [18] Gam bęmhbʉ
'bɛ'a bi 'yøt' yʉ israel, bi zøm bʉ ja n'da ra
t'øhø ua ja ra ximhäi, guepʉ bi dɛ ra sibi
nts'utho, nɛ bi 'bɛxui yʉ güi tengu 'bʉ ra
xui, nɛ bin ja ra ndønthį 'bʉ mi sih yʉ́n t'ędi
Oją ʉ. Pɛgue n'da ra hmɛpya a tengutho bʉ
rá ngu Oją gue ęmmɛ xʉn dʉxqui. [19] Nɛ bi
'yøh ra thʉxi, nɛ rá nde Oją bi 'yø ʉ. Nɛ
nu'bʉ mí 'yø a rá nde ʉ yʉ israel, ęmmɛ
bi 'yäh ra mate gue hin da 'yøh mahøn'a,
nguetho ęmmɛ bin su. [20] Him mí hät'i da
'yø a ra nde bi xifi, bi 'yęna: "Xinga n'da ra
ją'i nɛ xing yʉ zu'uę da zä da däcua, nu'bʉ
da däcua, 'bexque da tho, nɛ da mba ma
'yɛ'mado o gue da mba ma sʉnza." [21] Ęmmɛ
nts'utho 'bɛ'a bin ja bʉ. Nɛsɛ ra Moisés
bi 'yęna: "Dí fɛt'i gue dín su." [22] Pɛ nujʉ
ya njuąntho rá hnini Oją bʉ mahęts'i dí
cʉthʉ, i pąpʉ ma mbʉihʉ, gue Oją zại 'bʉi.
Nɛ i t'ęmbi ra t'øhø Sión a rá hnini Oją,
nɛ i t'ęmbi Jerusalén bʉ mahęts'i. Nɛ dá
sømhbʉ bʉ 'bʉh yʉ́m 'bɛhni Oją mahęts'i
gue yʉ mahuąhi thoho, guepʉ di munts'i i
thąnde Oją ęmmɛ di johya. [23] Nɛ dá cʉthʉ bʉ
an thuts'i ma thuhuhʉ bʉ mahęts'i, guepʉ
dám pɛtihʉ gätho to'o bi hyąn ra herencia
bi un Oją. Nɛ dá cʉthʉ bʉ bí 'bʉ Oją ra
Zɛ'mi di juąnbi gätho. Nɛpʉ 'bʉh yʉ́ mbʉi
ʉ i tu, gue nu'ʉ bi t'ęmbi xʉn ho 'bʉ mí
hoc'a Oją. [24] Nɛ dá cʉthʉ bʉ 'bʉh ra Jesús
ma hocpatehʉ bʉ bí 'bʉ a i ørcahʉ ran hoqui
ma'da'yo. Nɛ dí cʉthʉ nangue rá ji ra Jesús
'bʉ mí tho, í pungahʉ Oją a. Janangue'a
man'da xʉn ho i xijʉ rá ji 'bʉ mí tho, xinda
gue'a rá ji ra Abel 'bʉ mí tho, nu'a i ma di

ʉnba a to bi hyo a. [25] Janangue'a i jatho dam
fähmbʉ hin ga hɛhmbʉ a rá nde a in zojʉ
ya. Gam bɛ̨mhbʉ him bi zä bi zo a ran ʉnbi
ʉ bi mbɛsta a rá nde Oją, 'bʉ mí ts'ocua ja
ra ximhäi. Janangue'a 'be xíngui ts'ʉ da zä
ga sohmbʉ ran ʉnbi 'bʉ ga fɛstahʉ a Oją,
nguetho mahɛ̨ts'i bʉ in zojʉ ya. [26] Nu'bʉ mí
man yʉn t'ɛ̨di Oją bʉ ja ra t'øhø, bi japi bi
'yąn ra häi. Pɛ nuya i ɛ̨n Oją: "Man'dandį
ga japi di 'yąni, pɛ hinga høn ra häi, pɛ
nɛ mahɛ̨ts'i," bi 'yɛ̨n Oją. [27] Nɛ nu'a 'bɛ'a
gätho hingui dʉ, da mba ma bʉnt'i. Nɛ
din zą̨m bʉ ʉ hingui sä da mba ma 'ueque,
gue nu'ʉ 'bɛ'a gätho bi zän Oją gue din zą̨m
bʉ. [28] Nɛ bin 'dajʉ bʉ di manda Oją gue
hingui sä da mba ma 'ueque. Janangue'a ga
xihmbʉ jamadi Oją, nɛ ga thąndehʉ ngue ga
numansuhʉ nɛ ga suhʉ. Nɛ gue'a numanho
a bʉya. [29] Nguetho nu ma Ojąhʉ di juadi
'bɛ'a hingui numanho tengu ra sibi.

13

Ga øthʉ a dí numanhojʉ Oją

[1] O guí ɛ'ts'a gnán huɛ̨jʉ n'da ngu n'da
ahʉ tengu'bʉ guidín cuhʉ. [2] Nɛ guim
bɛ̨mhbʉ gui säyabahʉ ja ni ngumhbʉ to'o
da zøm bʉ. Nɛ nu'ʉ 'da njabʉ mí øt'e, bi zin
ʉ 'da yʉ́m 'bɛhni Oją bá nɛxpʉ mahɛ̨ts'i nɛ
him mí pądi. [3] Nɛ dami bɛ̨mhbʉ ʉ yʉ ofädi,
ngue tengu'bʉ n'da gnan ofädithohʉ. Nɛ
guim bɛ̨mhbʉ ʉ bi mba ma ʉnbi, nguetho
nɛ ahʉ i ja ni ją'ihʉ gue sä da mba ma
ʉn'ni ahʉ. [4] Nɛ gätho ahʉ guin numansuhʉ
a ran thąti gá 'yøthʉ ni xisuhʉ, nɛ a bi
'yøt'ʉ mi'da. Nɛ gam 'bʉmanho nangue
nin thątihʉ, njon di ts'on a. Nguetho di
ʉnba Oją ʉ to'o da 'yøt' ran 'yomt'ɛ̨ni, nɛ
ʉ hinga na din thąti, nɛ ʉ xʉn thąti nu'bʉ i
øt' ran 'yomt'ɛ̨ni. [5] Nɛ 'yo guí numanhohʉ
xʉn ngu ra mbɛti. Pɛ gan johyahʉ nangue
hangu ts'ʉ i ja ahʉ. Nguetho: "Njąm'bʉ ga
hɛc'ahʉ, thocpa thoho ga jamansu ahʉ," bi
'yɛ̨n Oją. [6] Janangue'a sä dan johyahʉ 'bʉ dí
ɛ̨mhbʉ:

I fäxcahʉ ra Hmu,
nɛ hin ga suhʉ 'bɛ'a da zä da 'yørcahʉ yʉ
ją'i.

[7] Dami bɛ̨mhbʉ 'bɛ'a bi 'yøt'ʉ yʉ ngʉrpi
gue bi xi ahʉ rám hman Oją. Nɛ guim
bɛ̨mhbʉ 'bɛ'a bi bøni nangue ra te man
nám 'bʉ ʉ. Nɛ gui thojʉ a bi 'yut'ahʉ,
nangue bi 'yɛ̨c'yɛi majuąni a Oją ʉ. [8] Nu
ra Jesucristo hingui dim pädi, gue'bʉ go
maya'bʉ, nɛhya nɛ gätho yʉ pa høn'bʉ go
njąm'bʉ. [9] Janangue'a hin gan hyɛhmbʉ da
ts'ix ahʉ bʉ ma'ueni, guepʉ i hman yʉm
hma 'dahma 'dan'yo nɛ hingam fądi. Pɛ
nu'a ná bɛ̨mhbʉ rá mate Oją gue'a ní zac ma
mbʉihʉ a, xinda gue'ʉ yʉn t'ɛ̨di gue 'bɛ'a
i ts'i. Nguetho njo'o to'o xí zac yʉ́ mbʉi
'bʉ supi 'bʉ ja a i si. [10] Pɛgue i jajʉ n'da ran
ts'ihmɛ, tengu ra hmɛpya gue ra 'bøts'e mí
øt' yʉ mbäją bʉ ja ra nią maya'bʉ, him mí
ja ran t'ɛ̨di da zi. [11] Pɛ nu rá hmumbäją yʉ
israel 'bʉ mí mbøspa Oją nangue yʉ ts'oqui,
bi dɛxpʉ mbo a rá ji ʉ yʉ zu'uɛ̨, guepʉ ja
ra cuarto man'da xʉn dʉxqui. Pɛ nu yʉ́
ngø ʉ yʉ zu'uɛ̨ mí zø bʉ ndehnini. [12] Nɛ
gue'a bi 'yøt' ra Jesús, bin ʉnbi bi du bʉ
ndehnini bʉ 'bʉh yʉ israel. Nɛ gue'a rá jisɛ
í hoc yʉ ją'i. [13] Pɛ ga mbähä ga tɛnhdʉ bʉ
ndehnini bʉ 'bʉh ra Jesús, tengu'bʉ n'da na
'bɛngadahʉ bʉ ma'ueni. [14] Nguetho nuua ja
ra ximhäi hin'yʉ ua n'da ma hninihʉ gue
din zą̨i xʉn ho. Pɛ dí homhbʉ ra dąhnini
gue njąm'bʉ da gua a, guepʉ nín zą̨mhbʉ
bʉ. [15] Nɛ nde'bʉ thocpa thoho ga thąndehʉ
Oją nangue ma ndehʉ, nɛ ga xihmbʉ ra
jamadi. Nɛ di thoc'a mam hmamhbʉ a ra
Jesucristo, tengu'bʉ di un Oją ma 'bøts'ehʉ.
[16] Nɛ hin dam pumbɛ̨nihʉ a na øthʉ ran ho,
nɛ hin dam pumbɛ̨nihʉ ga comhbʉ 'bɛ'a
jajʉ, nguetho nɛ'ʉ tengu'bʉ yʉ 'bøts'e i
numanho Oją ʉ. [17] Nɛ gui 'yøthʉ a xi a ni
ngʉrpihʉ, nɛ gui pąhmbʉ ja yʉ́n t'ɛ̨di da
xi ahʉ 'bɛ'a gui 'yøthʉ. Nguetho i fät'a ni
mbʉihʉ ʉ, nɛ i jatho di däp Oją ra güɛnda
nangue ahʉ. Gui 'yøthʉ a dán johya ni
ngʉrpihʉ, nɛ hin da du yʉ́ mbʉi. Nguetho
nu'bʉ hin gui 'yøthʉ a, xín da bømanho
ahʉ 'bʉ. [18] 'Yäfʉ rám fäts'i Oją nanguecähe,
nguetho n'dat'a dím bɛ̨mhbe ga tɛnhde a,
nɛ dí nde ga øthe xʉn ho gätho. [19] Dí ä ahʉ
ra mate, gue ɛ̨mmɛ gui 'yäfʉ Oją di jaqui ga
mbagä bʉ n'dihi.

I äp rán jąpi Oją ʉ yʉ́ cu

[20] Nu Oją ra hocpate a, bi xoxpʉ 'bʉ ʉ
xʉn du a ma Hmuhʉ ra Jesucristo, nu'a di
jamansuc ma mbʉihʉ. Nɛ nu'a rá ji í hoc'a
ran hoqui njąm'bʉ da guadi. [21] Nɛ dí äp rá
mate Oją da 'yøt'ahʉ hin hapʉ gui 'bɛhmbʉ,
n'dahma da zä gui 'yøthʉ rá pähä a. Nɛ dí
äp rá mate da 'yørcahʉ 'bɛ'a gätho i nde a
rá ts'ɛdi ra Jesucristo. Ga numansuhʉ Oją

gätho yʉ pa mazại. Nɛ hønt'a gam bẹmhbʉ
a. [22] Ma zi cu ahʉ, dí ä ahʉ ra mate hin
gan xømbʉihʉ gui 'yøhmbʉ na ran zofo,
nguetho nuna ram hma dá ot'ahʉ hingui
ngu 'bɛ'a ma. [23] Ja n'da ram hma dí nde
ga xi ahʉ, nu'a man 'yohʉhʉ ra Timoteo
ya bi so'ts'i. Nu'bʉ da zøcua n'dihi, ga
six 'bʉ dá mba bʉ. [24] Zɛnguagahʉ ts'ʉ bʉ
gätho ni ngʉrpihʉ, nɛ gätho ʉ yʉ cu gue
ma mi'yẹc'yɛihʉ. Nɛhya bá nɛxpʉ Italia i
pɛn'nahʉ ran zɛngua. [25] Nɛ dí äp rán ją̨pi Ojạ
nangue gätho ahʉ. Nɛ hønt'a dí xi ahʉ ya.

SANTIAGO
Ra søcuą bi 'yo't'a ra Jacobo Santiago

Ran zɛngua

1 Nugä drá Jacobogä, rá 'yçhçgä Ojąɳ nɛ ma
Hmuhʉ ra Jesucristo. Nɛ hønbʉ go hapʉ gá
mbähä n'da ngu n'da ahʉ, dí zɛngua ahʉ ma
mɛni ahʉ, ngue n'dat'ʉ mam bombøtahʉ ʉ
'dɛ'mayoho yʉ́ ts'ʉnt'ʉ ra Israel.

Di 'dajʉ ran 'yomfçni Ojąɳ

2 Ma zi cu ahʉ, nde'bʉ dan johyahʉ 'bʉ
dí sähʉ yʉn ʉnbi, hønt'a go man ʉnbi dín
nuhʉ. 3 Nguetho dí pąhmbʉ nu'bʉ da ts'äc
ma t'çc'yçihʉ, gue'a ní jajʉ ga häthʉ xʉn ho
a. 4 Pɛ i jatho ga häthʉ xʉn ho nɛ hin gan
suhʉ, nɛ gue'a dín te ma mbʉihʉ a, nɛ di
hąjʉ xʉn ho ra ts'ɛdi, nɛ nte ga 'bɛhmbʉ
bʉya. 5 Pɛ nu'bʉ hin dí pąhmbʉ nda'a xʉn
ho ga øthʉ, ga äfʉ Ojąɳ ran 'yomfçni nɛ di
'dajʉ a. Nguetho di unni xʉn ho to'o da
'yäpi, nɛ hin di japi da mbɛ'ts' rá sä n'da. 6 Pɛ
jatho n'dat'a gam bçmhbʉ 'bʉ ja 'bɛ'a dí äfʉ,
nɛ hinga 'dahma'dan'yo gam bçmhbʉ. Hin
ga øthʉ tengu ra t'øthe bʉ ja ra dądądehe,
hønbʉ go hapʉ ní 'yɛn ran dąhi. 7 Nu ra ją'i
i øt'e tengu a, sä im bçni di un'na i äp a Ojąɳ,
pɛ nte di unni. 8 Nguetho 'dahma'dan'yo
im bçnsɛ, nɛ hingui sä n'dat'a da 'yøt'e.
9 Pɛ çmmɛ di johya n'da zi hyoya 'yçc'yçi,
nguetho i pądi çmmɛ xʉn ngu di muui bʉ
nan nu Ojąɳ. 10 Nɛ'a ra mɛmbɛti 'yçc'yçi,
çmmɛ di johya 'bʉ mi bądi hinga gue'a rá
mbɛti ní numanho Ojąɳ a, ngue nu rá mbɛti
tengu yʉ́ døni ʉ yʉ paxi i høe. 11 Ngue nu'bʉ
xpám bøx ra hyadi çmmɛ xʉm pa, di hmang
yʉ paxi nɛ i høh yʉ́ døni bʉya, nɛ him man
di nɛcmanho. Din jabʉ n'da ra mɛmbɛti 'bʉ
hønt'a ra mbɛti in numanho, madague'bʉ
di thoqui dim pɛfi, pɛ di 'bɛdi 'bɛ'a gätho i
pɛ'ts'i.

Ga häthʉ 'bʉ bi ts'äjʉ

12 Nu'bʉ ga häthʉ yʉn ʉnbi, dan johyahʉ
bʉya. Nguetho nu'bʉ mi ts'äjʉ nɛ dá häthʉ,
ya din 'dajʉ ra temaząi, tengu bi man Ojąɳ di
'dajʉ 'bʉ hønt'a gam bçmhbʉ a.

Dím bçnsɛhʉ yʉ ts'oqui

13 Nu'bʉ 'bʉ'a n'da da bçni da 'yøt'a n'da
ra ts'oqui, pɛ hin da 'yçna Ojąɳ bi bçnbi.
Nguetho xʉn ho Ojąɳ nɛ hingui xifi da 'yøt'
ra ts'oqui n'da ra ją'i, nɛ xín da zä da si Ojąɳ
da 'yøt' ra ts'oqui. 14 Pɛ n'da ngu n'da yʉ
ją'i 'bʉ im bçni da 'yøt' yʉ ts'oqui, pɛ bin
'yørpazɛhɛ nangue rán 'yomfçni sɛ. 15 Nɛ
nu'a 'bɛ'a bi numanho sɛ, nɛ nu'bʉ mi bçni
da 'yøt'e, nɛ gue'a dí mbʉxca yʉ ts'oqui rá
mbʉi a. Nɛ nu'bʉ mi 'yøt'ʉ yʉ ts'oqui mi
bçni, nɛ man'da bi thoqui bi 'yør bʉya, nɛ
gue'a dí nu ran ʉnbi maząi a bʉya. 16 Ma
zi cu ahʉ, hin dan hyäzɛhɛhʉ 'bʉ dí øthʉ
yʉ ts'oqui, gue'a hin gam bçmhbʉ Ojąɳ di
'bɛcpahʉ. 17 Nguetho xʉn hotho 'bɛ'a gätho
di 'dajʉ Ojąɳ, nɛ hønt'ʉ gätho xʉn ho bí
nɛxpʉ bí 'bʉ Ojąɳ, ngue bi zän yʉ nyot'i ua
ja ra häi. Nu'ʉ ja'bʉ di 'bɛh yʉ́n nɛqui 'bʉ
xʉ 'bät'ʉ, pɛ nu Ojąɳ njąm'bʉ di 'bɛh ran
ho. 18 Rá pähä zɛhɛ Ojąɳ bi xąndgahʉ 'bʉ
má hąmhbʉ rám hma majuąni, nɛ yʉ́ t'ʉhni
gahʉ a bʉya. Janangue'a man'da xʉn hojʉ
xinda gue'ʉ mi'da gätho bi 'yøt'e.

Dan xähmbʉ ram hma nɛ ga øthʉ yʉ́n
thɛhʉ

19 Gue'a dí pąhmbʉ a, ma zi cu ahʉ.
Janangue'a dan çhya dan xähmbʉ a rám
hma, xinda gue'bʉ go dan yąsɛhʉ, ogue
ga çmhbʉ go dí pąsɛhʉ ngue dan junthʉ.
20 Nguetho nu'bʉ dadín junthʉ, hingui sä
ga øthʉ 'bɛ'a nde Ojąɳ. 21 Pɛ ga ɛshʉ a ná
øthʉ yʉ ts'oqui, nɛ ran ts'o ząi dá bçmhbʉ.
Nɛ hin dan 'yçzɛhɛhʉ. Janangue'a da zä
ga cʉ't' ma mbʉihʉ a ram hma, tengu'bʉ
n'da ra hmudä da thupʉ, nɛ din te bʉ.
Nɛ gue'a dí pøcpa ma mbʉihʉ a bʉya.
22 Pɛ hinga høntho dan xäthohʉ ram hma.
Nguetho dán hyäzɛhɛhʉ 'bʉ dím bçmhbʉ
hin'yʉ man'da ga øthʉ. Pɛ i jatho thocpa
thoho ga øthʉ yʉ́n thɛhʉ a ram hma dadín
xähmbʉ. 23 Nguetho nu'bʉ dí çmhbʉ dadín
xähmbʉ ram hma, nɛ hin dí øthʉ yʉ́n
thɛhʉ, dadí pumbçni thohʉ a dán xähmbʉ
'bʉ. Tengu'bʉ dí hçthʉ ran hyçdä ma
hmihʉ, nɛ hin dí ząmhbʉ bʉ. 24 Dá nuhma
a ma hmihʉ, pɛ 'bex dá pumbçnihʉ 'bʉ
má 'uehmbʉ. 25 Pɛ nu'bʉ dan ząmhbʉ a
ra 'da'yomhma, gue'a di zɛjʉ ga øthʉ yʉ́n
thɛhʉ a. Nɛ nu'bʉ ząi dí øthʉ a, nɛ hin dí
pumbçnihʉ a, di jącpahʉ Ojąɳ bʉya nangue
'bɛ'a gätho dí øthʉ. 26 Nu'bʉ sä çna ørpa rá
'bɛfi Ojąɳ n'da, nɛ hin di jamansu 'bɛ'a ma,
din hyäzɛhɛ 'bʉ, nɛ nte ní mbat'a ní 'yørpa
rá 'bɛfi Ojąɳ 'bʉ. 27 Pɛ nuna majuąni rá 'bɛfi

Ojạ ma Tahʉ da numanho 'bʉ ga fäxhʉ yʉ hyoya t'ʉhni, nɛ yʉ xisu xʉn du yʉ́ ndø, ngue in nu ran ʉnbi. Nɛ nde'bʉ dam fäsɛhʉ hin di ts'onga man 'yomfẹnihʉ rán t'øt'e ra ximhäi.

2

Hin ga huandahʉ to'o gan numanhohʉ

1 Ma zi cu ahʉ, nu'bʉ dí ẹc'yẹihʉ ma Hmuhʉ ra Jesucristo ngue mixte xʉn ho a, nde'bʉ ga øthʉ tengu i øt'a, ngue hin ga huandahʉ to'o dín numansuhʉ. 2 Xi'bʉ da zøm bʉ ja mam pɛtihʉ n'da ran 'yohʉ i fo rá 'yɛ ram fo'yɛ ẹmmɛ xʉm hmadi, nɛ mahotho rá he. Nɛ da zøm bʉ n'da zi hyoya hingui ho rá he. 3 Nɛ man'da gan numanhohʉ a mahotho rá he, xinda gue'a n'da zi hyoya. Nɛ ga ẹmfʉ a mahotho rá he: "Nu'i n'yø, damin säya ts'ʉ ua ja ran thuts'i," ga ẹmfʉ. Nɛ nu'a zi hyoya bʉya: "Nu'e, damím 'bäh nʉ ogue damí hyuh nʉ häi ja rá hyo ran thuts'i," ga ẹmfʉ a bʉya. 4 Ha hin dím bẹmhbʉ ngue yoho man t'øt'ehʉ 'bʉ dí samhbʉ a nan hyoya ʉ 'da, nɛ nu'a na mɛmbɛti ʉ 'da, gue'a na ẹspahʉ ʉ. Nɛ guexta'a ra ts'oqui dí øthʉ 'bʉ dí huandahʉ a dín numanhohʉ. 5 Ma zi cu ahʉ, damí 'yøhmbʉ na ga xi ahʉ. Ha him bi huan Ojạ ʉ xʉn ngu i hyoya bʉ na nu ra ximhäi, ngue da dịn a man'da di muui, ngue da gomhbʉ yʉ́n jạpi ʉ di un yʉ́ t'ʉhni Ojạ. Nɛ gue'a bi ma majuạni di un'ndʉ to'o gätho da bẹn a. 6 Pɛ nuya gá 'yạsäbahʉ yʉ hyoya. Ha hin dí pạhmbʉ ngue gue'ʉ yʉ mɛmbɛti di ʉngahʉ, nɛ i sixcahʉ bʉ ja yʉ ngunts'ʉt'abi. 7 Ha hinga gue'ʉ yʉ mɛmbɛti dí øhmbʉ im man ra ts'ore nangue rá hoga thuhu ma Hmuhʉ ra Cristo. 8 Pɛ: "Ga huẹc ma mija'ihʉ tengutho bʉ na huẹczɛhɛ ma ja'ihʉ." Guehna xʉn ho ga øthʉ na, nguetho rán t'ẹdi ra Cristo mixte thoho a, tengu man t'o't'i bʉ rám hman Ojạ. 9 Pɛ nu'bʉ hinga gätho yʉ ja'i dadí huẹjʉ, ra ts'oqui a dí øthʉ 'bʉ, nɛ dín dupatehʉ a ran t'ẹdi ngue im ma gätho 'da i gu bʉ dán huẹjʉ. 10 Pɛ dín ndehʉ made tho ga øthʉ gätho rán t'ẹdi Ojạ. Pɛ madahønt'a n'datho rán t'ẹdi Ojạ hin dá øthʉ, ya dín dupatethʉ gätho rán t'ẹdi Ojạ 'bʉ. 11 Ngubʉ dí ørpahʉ yʉ́n t'ẹdi Ojạ ngue bi 'yẹna: "O guí øthʉ ran 'yomt'ẹni," nɛ: "O guí hạcpahʉ rá te ni mija'ihʉ," bi 'yẹna. Madague'bʉ hin dí øthʉ ran 'yomt'ẹni, pɛ dí hạcpahʉ rá te ma mija'ihʉ, guemhma dín dupatethʉ gätho rán t'ẹdi Ojạ 'bʉ. Nguetho n'dat'a Ojạ bi ma gätho yʉ́n t'ẹdi. 12 Pɛ nu'a rán t'ẹdi ra Cristo, gue'a di zɛjʉ ga øthʉ yʉ́n thɛhʉ. Nɛ gue'a rán t'ẹdi dí 'yängahʉ Ojạ a 'bʉ dá øthʉ o hin'na. Janangue'a ga jamansuhʉ a dím mamhbʉ nɛ'a dí øthʉ. 13 Nɛ nu'bʉ him bi 'yøt' ran huẹcate n'da, nɛ hingui ngu 'bɛ'a dí huẹc Ojạ a 'bʉ bi juạnbi. Pɛ nu'bʉ bi 'yøt' ran huẹcate n'da, da bømanho 'bʉ bi juạnba Ojạ a.

Hingui ho 'bʉ nte n'youi yʉn t'øt'e rá t'ẹc'yẹi n'da

14 Ma zi cu ahʉ, 'bɛ'a gue ní mba a i øt' i 'da sä ẹna ja yʉ́ t'ẹc'yẹi, pɛ hingui øt'ʉ yʉ́n thɛhʉ. Hin da yạn Ojạ n'da 'bʉ sä ẹna ja rá t'ẹc'yẹi. 15-16 Xi'bʉ 'bʉ'a n'da ma cuhʉ ra 'yạhe nɛ sä ra thuhu. Nɛ ga ẹmfʉ: "Ní mba, bá he ni he, nɛ bán sihmɛ, da hyu ni mbʉi," ga ẹmfʉ. Pɛ nte dá unhdʉ 'bɛ'a honi. 'Bɛ'a gue ní mba a dá ørpahʉ 'bʉ. 17 In jabʉ n'da 'bʉ hingui øt' yʉn t'øt'e rán säui rá t'ẹc'yẹi, nu rá t'ẹc'yẹi nte di muui, tengu'bʉ n'da ra du ngue hingui di 'yạni. 18 Pɛ nu'bʉ gui 'yẹnjʉ: "Nu'i ja ni hogant'øt'e, pɛ nugähe dí ẹc'yẹi mbo ma mbʉihe." Nɛ ga xi'ahʉ bʉya, damí 'yurca ni t'ẹc'yẹi ngue nte n'youi nin t'øt'ehʉ, gan nugä. Nugä da zä ga ut ahʉ yʉn t'øt'e dí øt'ä, janangue'a di nɛqui ma t'ẹc'yẹigä ngue majuạni a. 19 Guí pạhmbʉ i 'bʉ Ojạ, pɛ hin dí gua a zi ts'ʉ. Nguetho nɛ'ʉ yʉ zịthu i pạdi i 'bʉ Ojạ, pɛ ẹmmɛ di fɛt'i, nguetho yʉ́n sʉihʉ Ojạ ʉ. 20 Gyʉ́ 'yạmbʉihʉ, ha hin guí pạhmbʉ ngue xingui ts'ʉ nte di muui ni t'ẹc'yẹihʉ 'bʉ hin te guí øthʉ. 21 Nde'bʉ gam bẹmhbʉ ts'ʉ nangue mam bombøtahʉ ra Abraham. Ja bi nɛqui a xmí pạ Ojạ xʉn ho 'bʉ mi 'yøt'a bi xifi, ngue bi gäxpʉ ja ra do a Isaac rá ts'ʉnt'ʉ, ngue ẹna xtá hyo xtí un'na Ojạ. 22 Nangue bi 'yẹc'yẹi mbo rá mbʉi, bin ja ra ts'ɛdi bʉya ngue da 'yøt'ʉ yʉ́n thɛhʉ. Janangue'a rám pɛ ra t'ẹc'yẹi ʉ yʉn t'øt'e. 23 Nɛ gue'a mi mam bʉ ja rám hman Ojạ, bi 'yẹna: "Nu ra Abraham bi 'yẹc'yẹi a bi man Ojạ, janangue'a bi 'yẹmp Ojạ xʉn ho," nɛ bi 'yẹmbi rá amigo xʉn ho Ojạ bʉya. 24 Dí pạhmbʉ ya, i ẹmp Ojạ xʉn ho n'da ra jạ'i 'bʉ øt' rán säui rá t'ẹc'yẹi, nɛ hinga sä da 'yẹna ẹc'yẹi Ojạ. 25 Ximangutho a Rahab, ngue ra xisu zại min 'yomt'ẹni mam 'bɛt'o. Pɛ bi 'yẹmp Ojạ xʉn ho 'bʉ midí

nɛqui rá t'ɛ̨c'yɛ̨i, 'bʉ mi 'yøt'a ran ho bi 'yøt'e, ngue bi jamansu ʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛ̨i 'bʉ mi mba bá ąspa rá hnini. Nɛ bá uti n'dan'yo ra 'yu bá hąx 'bʉ mam bá pengui, janangue'a him bi mba mfɛnt'i ʉ. [26] Ja ga pąhmbʉ bʉya ngue hingui ho rá t'ɛ̨c'yɛ̨i n'da 'bʉ hingui øt'ʉ yʉ́n thɛhʉ, tengu n'da ra ją'i xʉn du ngue hin'yʉ bʉ rá mbʉi.

3

Ga sąmzɛhɛ ma jąnihʉ

[1] Ma zi cu ahʉ, nde'bʉ hinga gätho dan xänbatehʉ bʉ ja ram pɛti. Nguetho dí pąhmbʉ Oją da nu 'bɛ'a dí øthʉ, nɛ nuje, man'da da 'yängahe Oją, xinda gue'bʉ hin xcán xänbatehe. [2] Nɛ gätho gahʉ xʉn ngu yʉ nidi ja'bʉ dí øthʉ yʉ ts'oqui. Pɛ nu'bʉ 'bʉ'a n'da xinga n'da ra ts'oqui im ma, ya xʉn te xʉn ho rá mbʉi a, nɛ i pądi di jamansu xʉn ho gätho i øt'a 'bʉ. [3] Tengu'bʉ dí cärbahʉ yʉ́n ts'are yʉ fani, da 'yøt'a dí xihmbʉ bʉya, nɛ hinga hønt'a rá nde di 'bä't'i, pɛ 'da dí 'bäthoho. Ngutho 'bʉ i sąmzɛhɛ rá jąni n'da, nɛ hinga hønt'a rám hma da bądi da zą̨mmi, pɛ da da bądi di jamansu xʉn ho gätho i øt'e. [4] Nɛ tengu ra dąbarco, madague'a xʉ ndoho, nɛ ts'ɛdi ran dąhi i joni, pɛ ɛ̨mmɛ zicuɛ a ní mba ma 'yoni, pɛ hønbʉ go da ndepe dí mba a di 'yoni. [5] Ngutho ma jąnihʉ, zicuɛ, pɛ ɛ̨mmɛ xʉn ngu da bøni nangue 'bɛ'a da ma. O tengu'bʉ n'da ra dɛspi zicuɛ, pɛ ɛ̨mmɛ xʉn ngu 'bɛ'a da 'yudi, nɛ da zä da 'yu a n'da ra xąnthø xʉ ndoho. [6] Nguetho ma jąnihʉ tengu'bʉ n'da ra sibi. Nɛ man'da xʉn ts'o øt' ma jąnihʉ xinda gue'a ma 'yɛhʉ ogue ma guahʉ. Nɛ gue'a ní ts'oni gätho dí øthʉ a, nɛ di xąnd ran ts'o gätho ra ximhäi, ngue di bɛ̨nba a ra zi̧thu. [7] Pɛ nu yʉ ją'i man'da da zä di maxubi hønt'a go má zate nɛ yʉ doja nɛ yʉ pozʉ nɛ yʉ huą. [8] Pɛ nu rá jąni n'da, njo'o to da zä di hąt ra 'yu. Nɛ i hote, tengu n'da ra pozʉ, ɛ̨mmɛ in cuɛ, ran dąte a rá nde. [9] Nangue ma jąnihʉ sä dí ɛ̨mhbʉ dí ɛ̨spahʉ Oją ma Tahʉ, pɛ nɛ dí äfʉ ra 'yąnthi̧ ma mją'ihʉ. Pɛ nu'ʉ, bi zän'na Oją ʉ, bi ndepe dim 'bʉi tengu tho Oją ʉ. [10] N'dat'a ma ndehʉ ná yąhʉ 'bʉ dí ɛ̨spahʉ Oją nɛ'bʉ dí äfʉ ra 'yąnthi̧ ma mją'ihʉ. Pɛ ma zi cu ahʉ, hingui sä ga øthʉ tengu a. [11] Ha i sä 'darbʉ da bøhmi ra dehe xʉn ho a ra dehe xʉn xą. [12] O 'bɛ'a di ja yʉ za'ixi, ma zi cu ahʉ, ha nɛ'ʉ yʉ pɛni i zʉpʉ. O xi n'da ra zabot'i, ha zʉpʉ yʉ ixi. Xíngui sä 'darbʉ da bøhmi ra dehe xʉn ho a hingui ho.

Bí nɛxpʉ bí 'bʉ Oją ran 'yomfɛ̨ni xʉn ho

[13] Nu'bʉ dí pąhmbʉ ran 'yomfɛ̨ni, pɛ ga uhmbʉ 'bʉ, nangue ran hocją'i ga øthʉ, nɛ hin dan 'yɛ̨zɛhɛhʉ, guepʉ da fądi majuąni i ja man 'yomfɛ̨nihʉ. [14] Pɛ nu'bʉ xʉn ju dím bɛ̨nba ma mją'ihʉ nangue ran ts'ɛya, nɛ dadí mispahʉ, nɛ sä dí ɛ̨mhbʉ ja man 'yomfɛ̨nihʉ, pɛ ra fɛhni a dím mamhbʉ 'bʉ. [15] Pɛ nuna ra ts'on'yomfɛ̨ni na him bí nɛxpʉ bí 'bʉ Oją, pɛ bi nɛquida ua ja ra ximhäi, nɛ dá bɛ̨nsɛ ma mbʉihʉ, nɛ ra zi̧thu bi bɛ̨ngahʉ tengu na. [16] Nguetho nu'bʉ dí øthʉ ran ts'ɛya, nɛ dín nde dam mixtehʉ, nu'bʉ, dí øthʉ gätho yʉ ts'oqui 'bʉ, nɛ yʉ sʉi. [17] Pɛ nu ran 'yomfɛ̨ni di 'dajʉ Oją, n'dat'a gam bɛ̨mhbʉ, nɛ ga hocpahʉ rá mbʉi ma mją'ihʉ, nɛ gan numanhohʉ ʉ, nɛ din ja man huɛ̨catehʉ, nɛ ga fäxhʉ ʉ, nɛ hin da goh ma mbʉihʉ 'bʉ ja a dí xihmbʉ ʉ, nɛ hin ga häthʉ ʉ. [18] Pɛ nu'bʉ jante thoho ga hocpahʉ rá mbʉi ma mją'ihʉ, dí øthʉ tengu'bʉ dí pomhbʉ ra hmudä dí bøx ran ho 'bʉ.

4

Hin ga øthʉ rá pähä ra ximhäi

[1] Ha hin guí pąhmbʉ hapʉ di nɛqui ʉ yʉn sʉi guí øthʉ, nɛ yʉn heque. Ha hinga gue'ʉ di ho ni mbʉi zɛhɛhʉ a gnín sʉhmbʉ. [2] Nu'a hin ní zä gui ti̧mhbʉ a guín ndehʉ, gue'a gnín hote thohohʉ a. Nɛ gue'a ran ts'ɛya a gnín sʉhmbʉ 'nɛ gnín tunhdʉ, nguetho hingui sä gui tąhmbʉ a guín ndehʉ nangue ni pähä zɛhɛhʉ. Pɛ hin guí ti̧mhbʉ ngue hin guí äfʉ Oją. [3] Pɛ madague'bʉ guí äfʉ Oją a guín ndesɛhʉ, pɛ hin di 'da'ahʉ, nguetho hingui ho guím bɛ̨mhbʉ, guín nde gui xąnd ni pähä zɛhɛhʉ. [4] Sä guí ɛ̨mhbʉ hønt'a Oją guím bɛ̨mhbʉ, nɛ ya guí tɛn thohohʉ ra ximhäi. Ha hin guí pąhmbʉ gadín sʉhmbʉ Oją 'bʉ guín numanhothʉ ra ximhäi. [5] Uague guí ɛ̨mhbʉ säti thoho bi man rá t'ohni Oją ngue bi 'yɛ̨na: "Pɛ ɛ̨mmɛ dín ndepe da bɛ̨ngui, janangue'a dá un ma Hogandąhi di huɛ̨c'ʉ, nɛ di jamansup yʉ́ mbʉi," bi 'yɛ̨n Oją. [6] Pɛ di zɛt'a ni mbʉihʉ Oją, n'damhma da zä hønt'a guim bɛ̨mhbʉ a. Janangue'a ɛ̨n Oją, di un rá mate n'da

'bʉ hin din 'yęzɛhɛ, pɛ da zʉ a n'da 'bʉ din
'yęzɛhɛ, i ęn rá t'ohni Ojạ. 7 Damin unsɛhʉ
ya ngue di manda ahʉ Ojạ, nɛ dami sʉhmbʉ
ra zịthu, da 'dagui nangue'ahʉ. 8 Zại damim
bęmhbʉ ngue 'darbʉ guí 'bʉhmbʉ Ojạ, nɛ
zại da hyut'a ni mbʉihʉ bʉya. Dami 'yɛshʉ
yʉ ts'oqui guí øthʉ, nɛ hingui yoho da bęn
ni mbʉihʉ. 9 Pɛ i jatho da du ma mbʉihʉ
nguetho dyʉ́ ts'om'bäi hʉ. Nɛ dan zomhbʉ,
hingui sä dan thethohʉ. Nu ma thedehʉ
dim pommi ra ts'oni, nɛ nu man johyahʉ
dim pommi ra dumbʉi. 10 Nɛ ga øthʉ ngue
hin'yʉ ma ts'ɛdi zɛhɛhʉ bʉ ja rá hmi Ojạ.
Ga äfʉ ra punbi, janangue'a di pungahʉ nɛ
di jajʉ dan johyahʉ bʉya.

Hin dan c'ạman'ʉhʉ

11 Ma zi cu ahʉ, o gadín c'ạman'ʉhʉ,
nguetho nu'bʉ gadín c'ạman'ʉhʉ, masque
guím bęmhbʉ hingui ho rán t'ędi Ojạ i ęna
dan huęjʉ. Nɛ nu'bʉ hin dí øthʉ rán t'ędi
Ojạ, ęna gue'bʉ jasɛ man t'ędihʉ 'bʉ. 12 Pɛ
hønt'a n'da sä di 'dajʉ yʉn t'ędi, nguetho
Ojạ a, nɛ hønt'a sä da yạn'a n'da nɛ i sä di
jua'a n'da. Pɛ ha dím bęmhbʉ dyʉ ojạhʉ
ngue sä ga ęmhbʉ ja yʉ́ ts'oqui ʉ 'da.

Hin dí hand bʉ ní 'yęh man zaquihʉ

13 Mbähä dan 'yomfęnihʉ ts'ʉ ya, nguetho
dí ęnthohʉ: "Nuya ogue nixudi ga mbähä
n'danni, dam 'bʉhmbʉ n'da jɛya bʉ, nɛ dam
pɛhmbʉ, ga tạhmbʉ," dadín 'yęmfʉ. 14 Pɛ
hingui sä gam mamhbʉ tengu a, nguetho ya
hin dí pạhmbʉ 'bɛ'a ga øthʉ, nɛ hin dí hand
bʉ ní 'yęh man zaquihʉ. Tengu tho n'da ra
güi, guín nu, jabʉ, nɛ xø gán nu, hin'yʉ bʉ.
Njarbʉ n'da ra jạ'i. 15 Pɛ nde'bʉ ga ęmhbʉ:
"Nu'bʉ da nde Ojạ, dam 'bʉhmbʉ ts'ʉ, nɛ
din ja 'bɛ'a da zä ga øthʉ bʉya." Guehna
gam mamhbʉ na ya. 16 Pɛ dán 'yęzɛhɛhʉ 'bʉ
hin dá äfʉ Ojạ 'bɛ'a da zä ga øthʉ. Pɛ ra
ts'oqui a. 17 Nu'bʉ dí pạhmbʉ a ran ho, nɛ
hin dí øthʉ a, ra ts'oqui a 'bʉ.

5

N'da ran zofo i sih yʉ mɛmbɛti

1 Damin 'yomfęnihʉ ts'ʉ gyʉ mɛmbɛtihʉ,
gan zomhbʉ nɛ ga mbahmbʉ nguetho
nts'utho ra 'yạnthị guin nuhʉ. 2 Nu'a 'bɛ'a
gä guí pɛshʉ tengu'bʉ xʉ 'ya bʉ nam bęn
Ojạ, nɛ ni hehʉ tengu'bʉ xʉn za yʉ zu'uę.
3 Nu ni mbɛtihʉ xʉn ts'om bʉ na nu Ojạ
a, nguetho nin ts'iyatehʉ a gní tịmhbʉ ʉ,
nɛ hin gá pạhmbʉ nda'a xʉn ho xquí jafʉ.
Nɛ gue'a dí jua ahʉ a tengu'bʉ ra sibi. Nɛ
tengu'bʉ guidí munshʉ a ran ʉnbi guin
nuhʉ 'bʉ ran zɛgui. 4 Gá hyät ni mbɛfihʉ
hin gá juarpahʉ yʉ́n zäbi 'bʉ min xopʉ ni
huạhihʉ. Nɛ nu'a ran zäbi gá cønba ni
mbɛfihʉ, nɛ gue'a dí yạp ahʉ a. Nɛ nu'a
rá ts'oni ni mbɛfihʉ bi 'yø Ojạ tạte thoho
rá ts'ɛdi, nɛ da hyạ ra güɛnda nangue'ʉ.
5 Nu'ahʉ gám 'bʉhmbʉ nangue nin johya
zɛhɛhʉ nguecua ja ra ximhäi gyʉ́ ziyatehʉ.
Nɛ bi zac ni mbʉihʉ tengu n'da ra ts'ʉdi. Pɛ
gue'a dín ja'ahʉ tengu'bʉ ran thots'ʉdi 'bʉ
rán zɛgui ra pa. 6 Nɛ nu'ahʉ guí cothʉ fädi ʉ
nte in dupate, nɛ xø guí hohʉ bʉya, nɛ hin
di mu.

Ga häthʉ 'bɛ'a i t'ørcahʉ

7 Janangue'a ma zi cu'ahʉ, nu'bʉ i
t'ørcahʉ a, pɛ hin dan xømbʉihʉ, nɛ ga
tømhbʉ gue'bʉ go bá ęh ma Hmuhʉ ra
Cristo. Tengu'bʉ dí tuhmbʉ yʉ hmudä ua ja
ra häi, dí tømhbʉ hønt'bʉ go njạm'bʉ ba ęh
ra 'ye, di hoqui 'bɛ'a gä xtá tuhmbʉ bʉya.
Nɛ din ja a mi numanhohʉ din ja bʉya.
8 Janangue'a ga sɛthʉ hin dan xømbʉihʉ,
nguetho ya him maya'a ba ęh ra Hmu.
9 Ma zi cu'ahʉ, hin ga ęmhbʉ rá ts'oqui na
n'da ma cuhʉ 'bʉ dín nuhʉ yʉn ʉnbi, nɛ
xømhma di ʉngahʉ Ojạ. Pɛ guim bęmhbʉ
mi ts'ʉtho da zø'a ra zɛ'mi ya. 10 Ma zi
cu'ahʉ, gam bęmhbʉ gue bi hyät yʉn ʉnbi
ʉ yʉ́ pøngahyạ Ojạ, nɛ ngutho ga häthʉ ʉ.
11 Nguetho dí pạhmbʉ majạpi ʉ i hät yʉn
ʉnbi. Xtá øhmbʉ ngue bi hyät yʉn ʉnbi a
ra Job, nɛ xʉn ngu ran ho bi t'ørpa m'bɛjua.
Nguetho nu'a Ojạ xʉn ngu rán huęcate nɛ
xʉn ngu rá mate. 12 Hnɛhi thoho hin ga
uạspahʉ rá thuhu Ojạ a mam hmansɛhʉ,
xín ga ndønbahʉ rá thuhu 'bɛ'a man'da
jaua ja ra häi ngue ga ęmhbʉ di zɛrca mam
hmansɛhʉ. "Ha guí ęc'yęi a dí xi'i uague
hin'na," ga ęmthohohʉ. Janangue'a hin di
ʉngahʉ Ojạ.

Dan yạhʉ Ojạ

13 Nu'bʉ dín nuhʉ ran ʉnbi, dan yạhʉ Ojạ
'bʉ. O nu'bʉ dadín johyahʉ, dan tuhmbʉ
n'da ra thuhu ngue dí ęspahʉ Ojạ. 14 Nu'bʉ
xʉn ʉjʉ, ga xihmbʉ yʉ ngʉrbi bʉ ja ram
pɛti ba ęhę da 'yäp rá mfäts'i ra Hmu, nɛ
da jajʉ ra aceite nangue rá thuhu ra Hmu.
15 Nɛ Ojạ di 'uec'a ran ʉ dí hęmfʉ, nguetho dá

ɛc'yɛihʉ ngue majuąni da yąnjʉ 'bʉ má äfʉ
a. Nɛ nu'bʉ ma ts'oquihʉ a dán hyɛnhdʉ,
pɛ di pungahʉ. 16 Nɛ dan xih ma ts'oquihʉ
n'da ngu n'dajʉ, janangue'a da zä dan 'yäfʉ
rá mate Oją n'da ngu n'dajʉ, nɛ nu'bʉ xʉn
ʉ n'da da yąm bʉya. Nguetho xʉn ngu rá
ts'ɛdi da 'yøt' Oją 'bʉ da 'yäp a majuąni
n'dat'a Oją im bɛni, nɛ gue'bʉ di bɛnba Oją
a i ädi. 17 Tengu a ra Elías, nu'a n'da ra ją'i
thoho tengu gahʉ, nɛ bi hyąh rá mbʉi bi
'yäp Oją ngue hin din 'ye. Nɛ him bin 'ye
ua ja ra ximhäi gätho nhyunjɛya nɛ n'dato
ząna. 18 Nɛ xø bin yąui Oją mahøn'a ngue
bi 'yäp ra 'ye. Nɛ bá pɛnh'na Oją ra 'ye, nɛ
bi bøx yʉ hmudä ua ja ra häi bʉya. 19-20 Ma
zi cu'ahʉ, nu'bʉ n'da ra 'yɛc'yɛi da 'uepʉ
ja ra 'yu xʉn juąni, nɛ nu'bʉ da zä ba sihʉ
mahøn'a, ga pąhmbʉ ngue dá yąnbahʉ rá
te a xí 'uegue. Nɛ madague'bʉ xʉn ngu yʉ́
ts'oqui, pɛ bi mba ma punbi.

1 PEDRO
Ná n'da ra søcuą bi 'yo't'a ra Pedro

Ran zɛngua

1 Nugä drá Pedrogä, ma 'bäigä'be ra
Jesucristo. Dí pɛnh'nahʉ ra søcuą gyʉ
'yęc'yęihʉ ra Cristo, n'da'a n'danni gá
mbähä ja ra häi Ponto nɛpʉ Galacia nɛpʉ
Capadocia nɛpʉ Asia nɛpʉ Bitinia. 2 Nu ma
Tahʉ Oją maya'bʉ thoho bi huancahʉ, nɛ
bi zänni da 'yørcahʉ yʉ́ t'ʉhni gahʉ. Nɛ bi
'uega ma mbʉihʉ a rá Hogandąhi Oją, nɛ bi
mbän rá ji nanguejʉ a ra Jesucristo, guepʉ
nan zä ga øthʉ a i xijʉ. Dí äp'a Oją ngue
man'da gui hyąmhbʉ rá mate, nɛ man'da da
hyu ni mbʉihʉ bʉya.

Ga tąfʉ ran dąte

3 Jamadi Oją, ngue nu rá Ta ma Hmuhʉ ra
Jesucristo, nɛ rá Oją a. Nguetho xʉn ngu
rán huęcate bi jajʉ dám 'bʉhmbʉ ma'da'yo.
Nuya dí pąhmbʉ gan nuhʉ ran ho maząi,
nguetho bi dąmbęni ra Jesucristo. 4 Nɛ nuya
dí tømhbʉ ʉ yʉ erencia di 'dajʉ Oją ngue
m'bɛ'ts'i bʉ mahęts'i, nɛ njąm'bʉ dim 'bɛdi,
nɛ njąm'bʉ din ts'oni. 5 Nɛ nuya i fäjʉ Oją
nangue rá ts'ɛdi, nguetho dí ęc'yęihʉ a. Nɛ
ya i sänni da yąnjʉ xʉn ho 'bʉ bi zøn ra
pa ran zɛgui. 6 Nɛ nu'bʉ dím bęmhbʉ ya,
nɛ guehya ní 'dajʉ ran johya, madague'bʉ
da du ma mbʉihʉ bʉ na sähʉ hønt'a go
man ʉnbi 'da yʉ pa ya, 'bʉ da 'yęn Oją.
7 Tengu ra oro i ts'ä ngue ra sibi ngue din
hogui. Nɛ ngutho ma t'ęc'yęihʉ i ts'ä, nɛ
man'da di muui a xinda gue'a ra oro ngue
dim 'bɛdi. Janangue'a di nɛcmanho ma
t'ęc'yęihʉ 'bʉ bá peng ra Jesucristo, nɛ da
numanhojʉ, nɛ di 'dajʉ ran ho, nɛ 'darbʉ
dam 'bʉhmbʉ bʉya. 8 Nɛ nuya madague'bʉ
hinga nán nuhʉ ra Cristo, pɛ ęmmɛ guín nu-
manhohʉ a. Nɛ madague'bʉ hin guín nuhʉ
a ya, pɛ guí pąhmbʉ majuąni a. Janangue'a
ęmmɛ dadí johyahʉ, tengu tho'bʉ ya dí
'bʉhmbʉ ra Cristo bʉ mahęts'i. Nɛ hin di
jua ʉ mam hmansɛhʉ gam mamhbʉ a ran
johya. 9 Nguetho ya dí dʉ'mi dí hąmhbʉ a
dí tømhbʉ, ngue da yąnjʉ Oją. 10 Guehna
bi 'yo't'ʉ yʉ pøngahyą maya'bʉ ngue da
yąnjʉ rá mate Oją. Nɛ bi hyądumbʉi min
nde xtám bądi xʉn ho 'bɛ'a nam bøn a ram
hma bi 'yo't'ʉ. 11 Min nde xtám bądi jąm'bʉ
din ja a, nɛ nda'a ní pa din ja a bi man rá
Hogandąhi ra Cristo mi o yʉ́ mbʉi. Nguetho
bi bęnbi da 'yo't'i 'bɛ'a da 'yøt' ra Cristo 'bʉ
bi zøhø, ngue da nu ran ʉnbi ngue da tho,
nɛ da t'ęspa 'bʉ m'bɛjua. 12 Pɛ bi xi Oją ʉ yʉ
pøngahyą ngue hin da bąsɛ, xinga gue'ʉ yʉ
ją'i mi 'bʉhmbʉ, pɛgue gue'a go i sijʉ a ya
nangue ran ho ma'da'yo. Nɛ nu'ʉ to bi xijʉ
na, bi ma nangue rá Hogandąhi bá pɛnpa
Oją. Nɛ'ʉ yʉ́m 'bɛhni Oją mahęts'i ęmmɛ in
nde da bądi 'bɛ'a nam bøn a i sijʉ ya.

I xijʉ Oją ngue xtán hojʉ

13 Pɛ nuya dan sähʉ ga øthʉ a rán thɛhʉ
a dí tɛnhdʉ, ngue ga sąmzɛhɛ ma mbʉihʉ
'bɛ'a gätho dím bęmhbʉ. Nɛ hønt'a rá
mate Oją ga tømhbʉ di 'dajʉ 'bʉ bá ęh ra
Cristo. 14 Nɛ ga øthʉ 'bɛ'a i xijʉ Oją, tengu
yʉ t'ʉhni i øt'a i xih yʉ́ ta. Nɛ hin ga
øthʉ tengu mi øthʉ mam'bɛt'o ngue ma
pähä zɛhɛhʉ 'bʉ nte mi pąhmbʉ. 15 Pɛ gä
xtán hotho ga øthʉ, nguetho xʉn hotho Oją
ngue bi zoncahʉ bi 'yøt'e yʉ́ t'ʉhni gahʉ a.
16 Tengu nt'o't'i: “Xtán hotho ahʉ nguetho
xʉn hotho gä,” bi 'yęn Oją. 17 Pɛ nu'bʉ dí
yąhʉ Oją, dí ęmfʉ ma Tahʉ. Pɛ gam bęmhbʉ
njuąntho da gurcahʉ 'bɛ'a dá øthʉ n'da ngu
n'dajʉ. Janangue'a dam fähmbʉ ngue gan
numansuhʉ Oją gätho yʉ pa dí 'bʉhmbʉ
ua ja ra ximhäi. 18 Nguetho dí pąhmbʉ bi
yąnjʉ Oją nangue yʉn t'øt'e bi xänga ma
tahʉ säti thoho. Pɛ hing ra mbɛti í yąnjʉ
a, nu'a dim 'bɛ'a. 19 Pɛ bi yąnjʉ ra Cristo 'bʉ
mi du ngue bi mbän rá ji, nɛ hønt'a da zä di
pø a n'da a. Nguetho xʉn hotho ra Cristo,
tengu n'da ra dɛ'yo mi man Oją maya'bʉ
ngue da 'bøts'e, pɛ gue'a hing ra mbɛdi nɛ
xʉn hotho. 20 Nu ra Cristo bi ts'änni din
yąnte 'bʉ hin ní 'yøt' ra ximhäi a Oją. Nɛ
ran zɛgui ya ja bi nɛqui ua ja ra ximhäi
nanguejʉ. 21 Nɛ nangue ra Cristo bi zøcua,
gue'a dá ęc'yęihʉ Oją ya, ngue bi xox a ra
Cristo 'bʉ mi du, nɛ bi 'yęspi. Janangue'a
dí pąhmbʉ majuąni di 'dajʉ rán ho Oją dí
tømhbʉ ya. 22 Nuya nangue rá Hogandąhi
Oją dá tɛnhdʉ ram hma majuąni, nɛ gue'a
dán hojʉ a. Nɛ gue'a dán zä ya majuąni ga
huęc ma cuhʉ. Janangue'a mpähä thoho
dan huęjʉ n'da ngu n'dajʉ nangue gätho ma
mbʉihʉ. 23 Nguetho dám 'bʉhmbʉ ma'da'yo
nangue rám hman Oją da hyät'i maząi a, nɛ

njąm'bʉ di 'bɛh rá ts'ɛdi a. Pɛ nu ma tehʉ
bi 'dac ma tahʉ nɛ ma mbehʉ, hinga gue'a
da hyät'i mazại a. [24] Nɛ nt'o't'i:
Tengu yʉ paxi thoho yʉ ją'i,
nɛ gätho xʉn ho 'bɛ'a pɛ'ts'i tengu yʉ́ døni
ʉ yʉ paxi.
Pɛ nu yʉ paxi di hmangui, nɛ yʉ́ døni i høe.
[25] Pɛ nu'a rám hman a ra Hmu njąm'bʉ dim
'bɛh rá ts'ɛdi.
Gue'a ran ho ma'da'yo i sijʉ a.

2

Nu'a ra Cristo tengu n'da ra do

[1] Jatho ga ɛshʉ gätho ran ʉcpate nɛ ra
fɛhni nɛ'bʉ yoho ma mbʉihʉ, nɛ ga ɛshʉ
ran ts'ɛya nɛ ran c'ąte. [2] Nɛ tengu yʉ 'uɛre
ngue ma'da'yo bim 'bʉi, ngue ɛ̨mmɛ i hon
ra xi'ba da zi, nɛ ngutho ga øthʉ, thocpa
thoho ga homhbʉ rá hogamhma Oją, ngue
dín te xʉn ho ma mbʉihʉ a. [3] Nguetho ya
dá tịmhbʉ a rá mate Oją nangue rám hma,
nɛ dá pąhmbʉ ngue xʉn ho a. [4] Nɛ man'da
gam bɛ̨mhbʉ ga cuathʉ ra Cristo xʉn ho,
nu'a bi 'dajʉ ra te. Madague'bʉ i pa ma ʉcpi,
tengu'bʉ n'da ra gądo di bʉnt'a n'da ra do,
pɛ Oją bi huahni man'da di muui bʉ da thøh
rá ngu. [5] Tengu'bʉ n'da ra do man'da di
muui a ra Cristo bʉ ja ra ngu, nɛ nujʉ i pa
ma cuati gahʉ bʉya, tengu'bʉ dyʉ dohʉ, da
'yøjʉ rá ngu Oją ngue hin di nɛqui. Nɛ yʉ́
mbäją gahʉ Oją, nguetho dí unhdʉ Oją yʉn
t'unni gätho ma mbʉihʉ. Nɛ di thocpa a
rá Ta man t'unnihʉ a ra Cristo, janangue'a
da numanho Oją ʉ. [6] Nɛ nt'o't'i maya'bʉ bʉ
ja rám hman Oją nangue 'bɛ'a da t'ørpa ra
Cristo. Bi 'yɛ̨n Oją:
Tengu'bʉ drá ngʉrpagądo dá huahna n'da
ra do man'da di muui, nɛ dá høpʉ ja
ma dongu bʉ Sión, nubʉ hapʉ ja ma
ts'ɛdi, bi 'yɛ̨n Oją.
Nɛ nu'a to'o da guat'a, hin da mbɛ'ts' rá sä
'bʉ bi nu ran juąnbi,
bi 'yɛ̨n Oją. [7] Nɛjʉ xʉn ngu dadí muhʉ
nguetho dí cuathʉ a ra Cristo. Pɛ
madague'bʉ hin da guat'ʉ 'da, pɛ guexta'a
din ja tengu bi man Oją, ngue bi 'yɛ̨na:
Madague'bʉ him bi numanho ʉ 'da yʉ gądo
a ra do,
pɛ da gopʉ ja ma dongu, ngue man'da di
muui 'bʉ da thøh ma ngu,
bi 'yɛ̨n Oją. [8] Nɛ man'da mi hma:
Nu'a ra Cristo tengu'bʉ n'da ra do ngue di
ferpʉ rá gua n'da, nɛ dim 'bɛpʉ,
bi 'yɛ̨n ra t'ohni. Nɛ bi ts'änbi dim 'bɛpʉ,
nguetho hinguin nde da 'yɛ̨c'yɛ̨i ram hma
nangue ra Cristo.

Yʉ́ t'ʉhni gahʉ Oją

[9] Pɛ nujʉ, Oją bi huancahʉ bi 'yørcahʉ
tengu'bʉ n'da'bʉi gahʉ, ma'ueque ma
mbʉihʉ. Nɛ gätho gahʉ dyʉ mbäją gahʉ
bi 'dac ma ts'ɛdihʉ Oją, nɛ yʉ́ mbɛti gahʉ
a. Nguetho in nde ga uhmbʉ ngue mixte
xʉn ho Oją, ngue bá jʉgahʉ bʉ ja ra 'bɛxui
mi 'bʉhmbʉ, nɛ bi zixcahʉ bʉ ja rán
nɛqui mahotho ya. [10] Nu'bʉ mám'bɛt'o mi
'bʉhmbʉ tengu'bʉ dyʉ hyoya t'ʉhnihʉ, nɛ
nuya dí 'bʉhmbʉ yʉ́ t'ʉhni gahʉ Oją. Pɛ nu
mám'bɛt'o him mi pąhmbʉ rá mate Oją, pɛ
nuya dá hąmhbʉ rá mate Oją ya.

Ga humbi ga øthʉ ngue yʉ́ mbɛfi gahʉ
Oją

[11] Ma zi cu ahʉ, ɛ̨mmɛ dadí huɛ̨c'ahʉ.
Janangue'a nts'ɛdi dí xi'ahʉ ga øthʉ
tengu'bʉ hin dyʉ mɛnguhʉ ua ja ra
ximhäi, hin ga øthʉ rá pähä ma nyon
'yomfɛ̨nihʉ ngue i ørcahʉ ran sʉi ma
mbʉihʉ. [12] Nɛ thocpa thoho dam fähmbʉ
dan 'yomanhohʉ, nguetho in nujʉ ʉ
hingui pą Oją. Nɛ madague'bʉ i ɛ̨njʉ dyʉ
ts'om'bäihʉ, pɛ xømhma thoho da zøn ra pa
da 'yɛ̨spa Oją 'bʉ bi nu ran hocją'i dí ørpahʉ.
Nguetho da zä da xocpa yʉ́ mbʉi Oją ʉ. [13] Nɛ
ga øthʉ a im man a ra ts'ʉt'abi ngue i 'bɛt'o
ua ja ma häihʉ, janangue'a da hnumanho
ma Hmuhʉ ra Cristo bʉya. [14] Nɛ'ʉ mi'da to'o
gätho bi un yʉ́n t'ɛ̨di ra ts'ʉt'abi, gätho ga
ɛ̨c'yɛ̨ihʉ ʉ. Nguetho i ja yʉ́ ts'ɛdi di ʉnba ʉ
to'o øt' yʉ ts'oqui, nɛ da numanho ʉ to'o øt'
ran ho. [15] Nguetho nɛ'a Oją rá pähä a 'bʉ dí
øthʉ a, nɛ gue'a dí 'yɛ'ts'ʉ yʉn c'ąte im man
ʉ yʉ 'yąmbʉi bʉya. [16] Nuya hingui ørcahʉ ra
ts'ɛdi ga tɛnhdʉ yʉ́n t'ɛ̨di Oją, nguetho in
ndejʉ mpähä thoho ga tɛnhdʉ. Pɛ hin gam
bɛ̨mhbʉ gue'a ní jajʉ ga øthʉ yʉ ts'oqui a,
pɛ man'da ga øthʉ ngue yʉ́ mbɛfi gahʉ Oją.
[17] Nɛ gan numanhohʉ gätho yʉ ją'i, nɛ ga
huɛ̨c ma mi'yɛ̨c'yɛ̨i hʉ, nɛ gan numansuhʉ
Oją, nɛ ga ɛ̨spahʉ ra ts'ʉt'abi i 'bɛt'o ua ma
häihʉ.

Ga øthʉ tengu bi 'yøt ra Cristo bin ʉnbi
nanguejʉ

18 Gyʉ 'yçhçhʉ nɛ gyʉ mbɛfihʉ dami
'yçc'yçi ni hmuhʉ 'bʉ gadí zɛhmbʉ ʉ. Nɛ'ʉ
yʉ hocją'i nɛ'ʉ yʉ ts'om'bäi 'bʉ di ʉn'nahʉ,
gätho guin numansuhʉ ʉ. 19 Nguetho
man'da da numanho ahʉ Ową 'bʉ gui hyäthʉ
yʉn ʉnbi 'bʉ nte man ts'o gá 'yøthʉ, pɛ bi
ʉn'nahʉ nangue guí tɛnhdʉ Ową. 20 Pɛ nu'bʉ
gan nuhʉ ran ʉnbi nangue ma ts'oquihʉ, nɛ
ga häthʉ, pɛ hin gam bçmhbʉ ga tąhmbʉ
n'da ran ho nangue'a. Høntho dá jut ma
ts'oquihʉ. Pɛ nu'bʉ ga häthʉ ran ʉnbi
nangue ran ho dí øthʉ, da numanhojʉ Ową.
21 Ową bi zänni ga häthʉ yʉn ʉnbi tengu
ra Cristo, bi nde bin ʉnbi nanguejʉ, nɛ
bi 'yurcahʉ 'bɛ'a ga øthʉ. 22 Nguetho nu
ra Cristo nją̨m'bʉ bi 'yøt' yʉ ts'oqui, nɛ
nją̨m'bʉ bi man yʉ fɛhni. 23 Nɛ nu'bʉ mi
ts'ani, nją̨m'bʉ bi dądi. Nu'bʉ mi mba ma
ʉcpi, him bi ma dí co'ts'i. Him bi zu da zan
yʉ ją'i, nguetho bi bądi Ową da numanho a.
24 Nu rá ją'i zɛhɛ ra Cristo bi nu ran ʉnbi
nangue ma ts'oquihʉ 'bʉ mi 'dømp'ʉ ja ra
za. Nɛ gue'a í thøgahʉ ma ts'on 'yomfçnihʉ
a, nguepʉ da zä ga øthʉ ran ho ya. Nu yʉn
ʉnbi bi zä 'bʉ mi tho, gue'a í yąnjʉ a. 25 Nujʉ
dá 'bɛhmbʉ ra 'yu, tengu yʉ dɛ'yo. Pɛ nuya
bá penjʉ bʉ 'bʉh ma mbändɛ'yohʉ, nu'a i
färca ma mbʉihʉ.

3

Ran zofo bi sih yʉ xisu nɛ yʉ́ ndø

1 Nu'ahʉ gyʉ xisuhʉ, gui 'yçspa ni
ndøsɛhʉ n'da ngu n'da ahʉ. Nɛ nu'bʉ
'da ni ndøhʉ hinguin nde da 'yçc'yçi rám
hman Ową, pɛ nu'bʉ bi nu guí 'bʉmanhohʉ,
xømhma thoho da zøni da 'yçc'yçi ʉ, nɛ
hinga hnɛhi thoho ja a gui xihmbʉ 'bʉ
hinguin nde da 'yøde. 2 Nguetho da nu ahʉ
gadím fähmbʉ ngue guín numansuhʉ Ową,
nɛ hin gui 'yomt'çnihʉ. 3 Nɛ nu'bʉ guím
bçni gan hoczɛhɛhʉ, pɛ nangue ni mbʉihʉ.
Nɛ hin guim bçmhbʉ nangue 'bɛ'a gä i
ja'ahʉ thi ngue dí nɛcmanho ahʉ, ogue ni
yąhʉ, ogue ni hehʉ gui hojʉ, ogue yʉ thebe,
ogue yʉ ts'ʉngu. 4 Pɛ gan hoczɛhɛhʉ ngue
ni mbʉihʉ, ngue di nɛcmanhotho bʉ dá
nu Ową, ngue hin di nɛqui, nɛ nu'a nją̨m'bʉ
dim 'bɛ a. Ngue'a hin gan 'yçzɛhɛhʉ, pɛ
gan johyahʉ nangue Ową. Nɛ çmmɛ xʉn
ngu di muui bʉ nam bçn Ową a. 5 Nɛ njabʉ
mi øt' yʉ xisu mi 'bʉh maya'bʉ, ngue
gue'ʉ yʉ 'yçc'yçi mi numansu Ową, nu'ʉ
mi hoczɛhɛ yʉ́ mbʉi ngue mi numansu yʉ́
ndø. 6 Tengu ra Sara bi 'yçc'yçi a rá ndø
ngue ra Abraham, nɛ bi 'yçmbi rá hmu.
Nuya tengu'bʉ yʉ́ t'ịxu ahʉ ra Sara 'bʉ guí
øthʉ 'bɛ'a mi øt'e, ngue thocpa thoho gui
'yøthʉ ran ho nɛ nte gui suhʉ. 7 Nɛ ngutho
dí xi'ahʉ, man 'yohʉ ahʉ, dam 'bʉmanhohʉ
ma xisuhʉ nangue ran 'yomfçni bi 'dajʉ Ową.
Ga pąhmbʉ hin'yʉ yʉ́ ts'ɛdi yʉ́ ją'i ʉ yʉ xisu,
janangue'a ga fäxhʉ ʉ. Nɛ gan numansuhʉ
ʉ, nguetho n'dat'a rá mate Ową i conhui
rá xisu n'da ran 'yohʉ, ngue n'dat'a ra te
ma'da'yo. Nɛ nu'bʉ hin dam 'bʉmanho ma
xisuhʉ, hin da 'yømanho ma ndehʉ Ową 'bʉ.

Ga øthʉ a di bçnga ma mbʉihʉ Ową

8 Nɛ gätho gahʉ n'dat'a gam bçmhbʉ n'da
ngu n'dajʉ, nɛ gam bçmhbʉ tengu'bʉ 'da dá
sähʉ 'bɛ'a i sä a n'da. Nɛ dan huçjʉ n'da
ngu n'dajʉ, nɛ din ja ma yembʉihʉ, nɛ hin
dan 'yçzɛhɛhʉ n'da ngu n'dajʉ. 9 Nɛ hin ga
cospahʉ ran ts'o 'bʉ 'bʉi to da 'yørcahʉ ran
ts'o, xín ga cospahʉ ran ts'ante 'bʉ 'bo'o
da zanjʉ. Pɛ ga äfʉ ran jąpi tengu thoho
i ørcahʉ Ową, bi zoncahʉ di 'dajʉ rán jąpi.
10 Nguetho nt'o't'i:
Hønt'a go to'o in nde dim 'bʉmanho, nɛ da
nu yʉ pa xʉn ho,
pɛ i jatho da zą̨m rá jąni nangue ran ts'o,
nɛ xín da man yʉ fɛhni.
11 Nɛ da hyɛ a ran ts'o, da 'yøt' ran ho.
Nɛ hin da nde dim 'bʉh yʉ́n sʉihʉ, pɛ çmmɛ
da hyoni 'bɛpʉ dí hocpa rá mbʉi rá
mija'iui.
12 Nguetho nu ra Hmu in numanho ʉ to i øt'
ran ho,
nɛ i ømanho 'bʉ ja a äpi,
pɛgue da zʉ ʉ øt' ran ts'o,
bi 'yçn rá t'ohni. 13 Pɛ to'o maha di
ʉngahʉ 'bʉ dan çhya ga øthʉ ran ho. 14 Pɛ
madague'bʉ ga sähʉ ran ʉ 'bʉ dí øthʉ ran
ho, pɛ gue'a man'da ná tịmhbʉ rán ho Ową
a. Janangue'a hin ga suhʉ 'bʉ in nde di pijʉ
ʉ 'da, xín da du ma mbʉihʉ. 15 Pɛ høntho
gan numansuhʉ ra Cristo mbo ma mbʉihʉ,
ngue ma Hmuhʉ a. Nɛ thocpa thoho dan
sähʉ ga xihmbʉ 'bɛ'a dí çc'yçihʉ 'bʉ 'bo'o
da 'yängahʉ. Pɛ jante thoho ga xihmbʉ nɛ
gan numansuhʉ ʉ. 16 Nɛ thocpa thoho ga
øthʉ a di bçnga ma mbʉihʉ Ową. Janangue'a
da mbɛ'ts' yʉ́ sä to'o di c'ąman'ʉ ran ho
dí øthʉ 'bʉ dí tɛnhdʉ ra Cristo. 17 Nguetho
man'da xʉn ho 'bʉ gue'a ran ho ná sähʉ ran

ʉnbi, 'bʉ da nde Ojạ, xínda gue'bʉ ga sähʉ ran ʉnbi nangue ma ts'oqui zɛhɛhʉ. [18] Nɛ'a ra Cristo bin ʉnbi, nɛ njạm'bʉ bi 'yøt' yʉ ts'oqui. Pɛ n'dandị thoho bi du nangue ma ts'oquihʉ, guejʉ dyʉ ts'om'bäihʉ, nguetho bi nde da zixcahʉ bʉ bí 'bʉ Ojạ. Nɛ majuạni bi tho rá ngøc'yẹi, pɛ nu rá mbʉi guexta'a mi 'bʉi. [19] Nɛ nu rá mbʉi ra Cristo 'bʉ mi du, bi mba bi zop yʉ́ mbʉi ʉ xʉn du ngue ofädi. [20] Ngue yʉ́ mbʉi yʉ jạ'i nangue ʉ ngue him bi 'yẹc'yẹi Ojạ 'bʉ maya'bʉ thoho. Pɛ Ojạ mi tø'mi xtá 'yẹc'yẹi gätho ní 'yøt' ra barco ra Noé. Guepʉ bi zä bin yạn ʉ zi hyạto njạ'i thoho, bi bong 'bʉ min ja ran ts'ɛmbi, nangue ra dehe ra dạmbʉnt'i. [21] Nɛ nu ran xixyạ nam bøni, nɛjʉ dám pomhbʉ ran ts'ɛmbi nangue bi dạmbẹni ra Jesucristo. Nɛ nu ran xixyạ hinguin nde da ma ngue i pa m'be't'e ma jạ'ihʉ ngue ra häi, pɛ nam bøni dí äfʉ Ojạ di hoga ma mbʉihʉ. [22] Nɛ nuya, nu ra Jesucristo bi mba mahẹts'i, darbʉ di mandaui bʉ ja rá ts'ɛdi Ojạ. Nɛ nu'ʉ gätho yʉ ts'ɛdi i 'bʉi i su a ra Cristo, nguetho hønt'a i ja rá ts'ɛdi xinda gue'ʉ yʉ́m 'bɛhni Ojạ mahẹts'i nɛ yʉ zịthu.

4

Dan darbahʉ rá mate Ojạ

[1] M'bɛt'o thoho dan sähʉ din ʉnba ma ngøc'yẹihʉ tengu ra Cristo, nɛ gue'a ní täc yʉ ts'oqui a. Nguetho nu'a to bin ʉnba rá ngøc'yẹi, him man da nde yʉ ts'oqui a. [2] Nɛ gätho mi'da yʉ pa dí 'bʉhmbʉ ua ja ra ximhäi, hin dám 'bʉhmbʉ nangue ma pähä zɛhɛhʉ, pɛ dam 'bʉhmbʉ ga øthʉ rá pähä Ojạ. [3] Dá xøt'a dá øthʉ rán t'øt'e ra ximhäi, midí hohʉ ran 'yomt'ẹni, nɛ mi øt' ma pähä zɛhɛhʉ, nɛ mi minhdʉ, nɛ madín sixhʉ bʉ ja yʉ calle nɛ mi mbahmbʉ bʉ, nɛ dám munshʉ bʉ dám minhdʉ, nɛ mi thạndehʉ yʉ pøte, pɛgue Ojạ him bi zänni ga thạndehʉ ʉ. [4] Nɛ nu'ʉ 'bʉcua ja ra ximhäi hingui sä da bạdi hanja hin dí øthʉ ran tonto tengu i øt'ʉ, janangue'a i sanjʉ ʉ ya. [5] Pɛ Ojạ di ʉnba ʉ to i sanjʉ, nguetho di juạnba Ojạ ʉ 'bʉi nɛ'ʉ xʉn du. [6] Nɛ nu yʉ jạ'i xʉn du ya, bi sih ran ho ma'da'yo 'bʉ mi 'bʉi, ngue'a í zä bi un Ojạ ra te yʉ́ mbʉi ʉ, madague'bʉ ya xʉn du yʉ́ ngøc'yẹi. Nɛ gue'a rán säui nangue yʉ́ ts'oqui, nangue gätho yʉ jạ'i i tu. [7] Nuya bi zøn ra pa ran zɛgui. Janangue'a dan 'yomfẹnihʉ xʉn ho, nɛ ga sạmzɛhɛ ma mbʉihʉ, ngue da zä thocpa thoho dan yạhʉ Ojạ bʉya. [8] Nɛ m'bɛt'o thoho ga øthʉ ngue ẹmmɛ dan huẹjʉ n'da ngu n'dajʉ. Nguetho nu'a to'o ja rán huẹcate, di punba rá ts'oqui rá mijạ'iui, madague'bʉ xʉn ngu yʉ́ ts'oqui. [9] Dan säyabahʉ n'da ngu n'dajʉ bʉ ja ma ngumhbʉ nangue ma pähä zɛhɛhʉ. [10] Nɛ 'da dám fäxtahʉ n'da ngu n'dajʉ nangue rá 'bɛfi Ojạ 'dahma 'dan'yo bin 'dajʉ, gue dan darbahʉ a rá mate Ojạ 'dahma 'dan'yo ngue dá hạmhbʉ. [11] Nɛ nu to bin t'un ra 'bɛfi da mamp'a rám hman Ojạ, da ma tengu'bʉ da guesɛ Ojạ da ma. Nu to bin t'un ra 'bɛfi da mbäx'ʉ mi'da, da mbäts'i nangue ra ts'ɛdi xʉn ho bi un'na Ojạ. Ngue'a da nde dí 'yẹspa Ojạ a 'bɛ'a gätho øt'e, nangue dí tɛnhdʉ ra Jesucristo, nu'a mixte thoho, nɛ i ja rá ts'ɛdi gätho yʉ pa mazại.

Gan nuhʉ ran ʉnbi nangue dí tɛnhdʉ ra Cristo

[12] Ma zi cu'ahʉ, hin ga hyonya thohohʉ 'bʉ i ts'äjʉ yʉn ʉnbi nts'ɛdi, nɛ hin ga ẹmhbʉ, hague in ja a ya. [13] Pɛ dan johya thohohʉ, nguetho dí comhbʉ yʉ́n ʉnbi ra Cristo. Nɛ nu'bʉ bi nɛqui xʉn ho rá ts'ɛdi, man'da xʉn ngu ran johya gan nuhʉ bʉya. [14] Nu'bʉ pa ma ʉgui gahʉ nangue dí tɛnhdʉ ra Cristo, pɛ majạpi gahʉ, nguetho mixte thoho rá ts'ɛdi rá Hogandạhi Ojạ dín nuhʉ bʉya. Nɛ madague'bʉ di ʉcpa ra Cristo ʉ 'da, pɛ nujʉ dí ẹspahʉ a. [15] Pɛ nu'bʉ gan hotehʉ nɛ gam pẹhʉ, ogue n'da ran ts'o ga øthʉ, ogue sä dan thịnthʉ 'bɛ'a øt' ma mijạ'ihʉ, ga pɛ'ts' ma sähʉ 'bʉ, nɛ gan nuhʉ ran ʉnbi nangue a ra ts'oqui dá øthʉ. [16] Pɛ nu'bʉ dín nuhʉ ran ʉnbi nangue dí tɛnhdʉ ra Cristo, hin ga pɛ'ts' ma sähʉ 'bʉ. Pɛ ga ẹmfʉ jamadi Ojạ, ngue dí pạhmbʉ ngue dí tɛnhdʉ ra Cristo. [17] Nguetho bi zøn ra pa ya di dʉ'mi øt' rán ts'ɛmbi Ojạ. Pɛ rá mbʉdi thoho gahʉ i ørcahʉ ran ts'ɛmbi, ngue yʉ́ t'ʉhni gahʉ a. Pɛ ts'ʉtho dín nuhʉ. Pɛ nu'ʉ hingui ẹc'yẹi rám hman Ojạ, xʉn ngu 'bɛ'a gä da nu ʉ 'bʉ bi zøn ra pa da 'yøt'e xʉn ho rán ts'ɛmbi Ojạ. [18] Nɛ ẹmmɛ xʉn ngu yʉn ʉnbi gan nuhʉ bʉ dí pøjʉ Ojạ, ngue dyʉ 'yẹc'yẹihʉ, nguetho ja'bʉ n'dandị hin dí øhmbʉ a i xijʉ. Nɛ 'bʉh mi'da 'be xíngui ts'ʉ nde da 'yøde, nɛ i san Ojạ. Nɛ nu'ʉ hin da zä dim pø ʉ. [19] Janangue'a nu'bʉ dí sähʉ yʉn ʉnbi bi zängahʉ Ojạ, pɛ ga däh ma mbʉihʉ Ojạ di jamansujʉ. Nɛ njạm'bʉ da

hyɛgahʉ, nguetho gue'a bi 'dajʉ ra te. Nɛ ga thoqui ga øthʉ ran ho.

5

Di jamansu yʉ́ dɛ'yo Oją ʉ yʉ ngʉrbi

1 Nuya n'da ram hma dí xi'ahʉ, yʉ́ ngʉrbi ahʉ yʉ 'yęc'yęi. Nɛcä drá ngʉrbigä, dá nusɛ ra Cristo 'bʉ mi du, nɛcä ga comhbʉ ran jąpi din 'dajʉ m'bɛjua. 2 Ma mi ngʉrbi ahʉ dyʉ mbändɛ'yohʉ, dí xi'ahʉ ya, jatho ga jamansuhʉ yʉ́ dɛ'yo Oją, nguetho 'yo ma güɛndahʉ ga jamansuhʉ ʉ. Nɛ hin gam bęmhbʉ i t'ørcahʉ ts'ɛdi, pɛgue gam bęmhbʉ ma pähä zɛhɛhʉ ga øthʉ. Nɛ hin nangue a din jurgahʉ ngue dyʉ ngʉrbihʉ, pɛ nangue a dín numanho sɛhʉ a. 3 Nɛ hin ga sʉthohʉ yʉ́ t'ʉhni Oją hapʉ dí 'bʉhmbʉ n'da ngu n'dajʉ, pɛ janate tho ga uthʉ ra 'yu nangue man t'øt'e zɛhɛhʉ. 4 Nɛ nu'bʉ bi nɛqui ma Hmuhʉ dyʉ́ mbändɛ'yohʉ, di 'dajʉ ran jąpi ngue ga tąhmbʉ, ngue hin jąm'bʉ din thegue. 5 Ngutho ahʉ man 'yohʉ ahʉ, dami 'yęc'yęihʉ 'bɛ'a im man yʉ dąc'yęi ngue ni ngʉrbihʉ. Nɛ gätho ahʉ gan umhbʉ da si ahʉ n'da ngu n'da ahʉ. Nɛ njąm'bʉ gan 'yęzɛhɛhʉ, nguetho:

Da zʉ Oją a din 'yęts'i,
pɛ di un rá mate a to'o hin din 'yęts'i.

6 Janangue'a ga øthʉ ngue hin'yʉ ma ts'ɛdi zɛhɛhʉ bʉ ja rá hmi Oją, gam bęmhbʉ hønt'a ja rá ts'ɛdi xínda guejʉ. Janangue'a da 'yęsca zɛhɛhʉ Oją 'bʉ bi zøn ra pa. 7 Nɛ ga xihmbʉ Oją gätho ma dumbʉihʉ, nguetho di jamansujʉ a. 8 Damín äthąhʉ xʉn ho, ngue damím fähmbʉ, nguetho nu man sʉihʉ ra zįthu i 'yo ua, tengu n'da ra zate i 'yo, in cuɛ, i honi to'o da za. 9 Pɛ dami sʉhmbʉ a ra zįthu nangue rá ts'ɛdi Oją guí ęc'yęihʉ. Nɛ gam bęmhbʉ ngue n'dat'ʉ yʉn ʉnbi dín nuhʉ ma mi'yęc'yęihʉ ngue gätho ra ximhäi. 10 Pɛ nu Oją ęmmɛ xʉn ngu rá mate, bi zoncahʉ ga comhbʉ rá ts'ɛdi mixte gätho yʉ pa maząi, nangue dí 'bʉhmbʉ ra Cristo. Pɛ m'bɛt'o thoho dan ʉnbahʉ ts'ʉ, ngue di hoga ma mbʉihʉ Oją, nɛ di hąt ra ts'ɛdi ma mbʉihʉ, nɛ di jajʉ dan ząmhbʉ xʉn ho bʉ. 11 Nu Oją nte hęmbi, gätho da zä da 'yøt'e, gätho yʉ pa maząi. Nɛ gue'a gam bęmhbʉ a ya.

Rán zɛgui ran zɛngua

12 Dí pɛnh'nahʉ ra søcuą i ja ua, ngue da gąx a ra Silas, nuna n'da ma cuhʉ ngue da zä ga ęc'yęihʉ a man a. Nuna ra søcuą ja ua, hingui ngu 'bɛ'a ma, n'da ran zofo thoho, nɛ dí xi'ahʉ majuąni rá mate Oją a guí tɛnhdʉ. Janangue'a damín ząmhbʉ bʉ. 13 I pɛnh'nahʉ ran zɛngua ni cuhʉ i 'bʉcua Babilonia, nthahni nangue Oją, tengu ahʉ. Nɛhna ra Xuua Marcos di zɛngua ahʉ, tengu'bʉ ma ts'ʉnt'ʉ na. 14 Nɛ ząi gan zohmbʉ n'da ngu n'da ahʉ nangue ran huęcate. Nɛ dín nde da hyu ni mbʉihʉ nangue guí tɛnhdʉ ra Cristo. Nɛ gue'a gam bęmhbʉ a ya. Hønt'a dí xi'ahʉ ya.

2 PEDRO
Ná yoho ra søcuą bi 'yo't'a ra Pedro

Ran zɛngua

1 Nugä dra Simón Pedrogä, rá 'yçhçgä ra
Jesucristo, nɛ ma 'bäigä'be a. Dí pɛnh'nahʉ
ra søcuą ja ua, ngue gätho n'dat'a dí
çc'yçihʉ a bi zängahʉ Oją. Nɛ 'da nan
zimanhogdahʉ Oją, nguetho 'da í hoga tho-
hohʉ ra Jesucristo, nu'a ma Ojąhʉ a nɛ mam
pørpatehʉ a. 2 Dí äp Oją man'da gui pąhmbʉ
a, nɛ ma Hmuhʉ ra Jesús. Nɛ man'da gui
hyąmhbʉ rá mate, nɛ man'da da hyu ni
mbʉihʉ bʉya.

Nu Oją i ørcahʉ dan jahʉ tengu a

3 Nu rá ts'ɛdi Oją bi 'dajʉ 'bɛ'a gätho
ga homhbʉ ngue dam 'bʉhmbʉ ra
'da'yom'bʉi, janangue'a bi zä bʉ dá tɛnhdʉ
Oją. Nguetho dá pąhmbʉ a bi zoncahʉ
'darbʉ dam 'bʉhmbʉ bʉ bí ja rá ts'ɛdi
mixte. 4 Nɛ nangue rá ts'ɛdi i ørcahʉ ran
ho mixte thoho ngue mím ma, nguetho i
ørcahʉ dan jahʉ tengu a, ngue in yąnjʉ
bʉ ja rá ts'o'yu ra ximhäi i øt' ran ts'iyate.
5 Nɛ nu'bʉ dí pąhmbʉ in yąnjʉ Oją nangue
ra ts'o'yu, çmmɛ ga hądumbʉihʉ ga øthʉ
'bɛ'a mangua 'bʉ. Ya dí çc'yçihʉ rá mate
bi hogahʉ. Pɛ hinga hønt'a, nuya ga øthʉ
yʉ hogant'øt'e. Nɛ hinga hønt'a ga øthʉ
yʉ hogan t'øt'e, pɛ man'da ga homhbʉ
dan xähmbʉ ga pąhmbʉ rá 'yu Oją. 6 Nɛ
hinga hønt'a dan xähmbʉ rá 'yu Oją, pɛ
man'da ga sąmzɛhɛ ma mbʉihʉ. Nɛ hinga
hønt'a ga sąmzɛhɛ ma mbʉihʉ, nɛ man'da
ga sɛthʉ. Nɛ hinga hønt'a ga sɛthʉ, nɛ
man'da hønt'a Oją gam bçmhbʉ. 7 Nɛ hinga
hønt'a ga øthʉ ngue gam bçmhbʉ Oją, nɛ
man'da ga fäx ma mi 'yçc'yçihʉ. Nɛ hinga
hønt'a ga fäx ma mi 'yçc'yçihʉ, nɛ man'da
ga huçjʉ gätho yʉ ją'i. 8 Nɛ nu'bʉ çmmɛ
ga humbi ga øthʉ ʉ im mangua, dyʉ hoga
mbɛfi gahʉ a ma Hmuhʉ 'bʉ, nɛ da zä ga
fäx ma mi ją'ihʉ bʉya, nguetho dí pąh ma
Hmuhʉ ra Jesucristo. 9 Pɛ nu'bʉ hin ga
øthʉ ʉ im mangua, hin dí cʉthʉ xʉn ho ran
nɛqui ma mbʉihʉ 'bʉ. Nguetho dí pumbçni
thohʉ ngue m'be't'e ma mbʉihʉ nangue yʉ
ts'oqui mi øthʉ. 10 Pɛ ma zi cu'ahʉ, çmmɛ
ga hądumbʉihʉ ga uhmbʉ ngue yʉ́ thahni
gahʉ Oją, ngue bi zoncahʉ a. Nɛ nu'bʉ din
jabʉ ga øthʉ, hin hapʉ ga tąnjʉ 'bʉ. 11 Nɛ
din johya Oją 'bʉ dá cʉthʉ bʉ di manda
rá ts'ɛdi maząi a ma Yąntehʉ ma Hmuhʉ
ra Jesucristo bʉya. 12 Janangue'a thocpa
thoho dín nde ga bçn'nahʉ na mangua,
madague'bʉ guí pąhmahʉ a, nɛ guí zątnthʉ
bʉ ja ram hma majuąni ngue bi si ahʉ. 13 Pɛ
man'da xʉn ho 'bʉ ga thoqui ga 'yomfçni
ahʉ, ngue gätho yʉ pa dí 'bʉcä ua gätho
ma ngøc'yçi, ga ja ahʉ guim bçmhhʉ a dá
xi'ahʉ. 14 Nguetho mits'ʉtho da zøn ra pa
ngue ga soh ma ngøc'yçi, ngubʉ bi xicä ma
Hmuhʉ ra Jesucristo. 15 Janangue çmmɛ dí
humbi dí xi'ahʉ, n'damhma thocpa thoho
guim bçmhbʉ a 'bʉ dá mbagä.

Dá nuhe rá ts'ɛdi mixte ra Cristo ngue ma däsɛhe

16 Nugä xtá xi'ahʉ nangue rá ts'ɛdi ma
Hmuhʉ ra Jesucristo, din ja 'bʉ bá çcua
mahøn'a a. Hinga ngu mi'da yʉ ją'i im
bçnsɛ 'da yʉ cuento ngue ní hyät'a n'da.
Pɛ nu'a dá nuhe, gue'a dím mamhbe a.
Nɛ gue'a xtá xi'ahʉ a, nguetho dá nusɛhe
rá ts'ɛdi mixte ra Cristo ngue ma däsɛhe.
17 Gue'bʉ má øhmbe n'dandi rá nde Oją bí
'yçh mahçts'i mixte thoho, nɛ gue'a í 'yçspa
a rá Ts'ʉnt'ʉ 'bʉ mi 'yçna: "Guehna ma
Ts'ʉnt'ʉgä na, ngue çmmɛ dadí huçcä na,
nɛ ní hyu ma mbʉi na," bi 'yçn Oją. Nɛ bi
japi çmmɛ bi nɛcthoho. 18 Nɛ majuąni dá
øhmbe rá nde Oją bí 'yçh mahçts'i, nguetho
'darbʉ mi 'bʉhmbe ra Jesucristo bʉ ja ra
t'øhø guepʉ bin yą. 19 Janangue'a man'da da
zä ga pąhmbʉ majuąni a mi hmam bʉ ja yʉ́
søcuą yʉ pøngahyą maya'bʉ, ngue mi ma
nangue ra Cristo ba çhç, nɛ din ja rá ts'ɛdi
mixte. Nɛ nu ram hma man t'o't'i, xʉn
ho 'bʉ thocpa thoho ga honi ga pąhmbʉ,
tengu'bʉ ra nyot'i di yot'ua ja ra 'bɛxui,
gue'bʉ go bi zøn ra pa ngue da mbʉdi gan
nuhʉ yʉ hmɛpya ngue udi ya ba çpʉ ra
Hmu, ga pąhmbʉ xʉn ho 'bɛ'a man t'o't'i
bʉya. 20 Nɛ m'bɛt'o thoho ga pąhmbʉ ngue
xínga n'da ra ją'i sä da bąsɛ n'da rá t'ohni
Oją 'bʉ hin nangue a rá Hogandąhi di zɛdi.
21 Nguetho nu'ʉ yʉ́ pøngahyą Oją ma'ueque
yʉ́ mbʉi, him bi bçnsɛ a ram hma bi 'yo't'ʉ,
pɛ guesɛ a rá Hogandąhi Oją bi bçnbi 'bɛ'a
bi 'yo't' 'bʉ mi 'yo't' rám hman Oją ʉ.

2

Dím 'bʉh yʉ hyäte xänbate

1 Nɛ mi 'bʉhmbʉ 'da yʉ hyäte pøngahyą
yʉ ją'i israel maya'bʉ, ngutho ahʉ, gam
'bʉhmbʉ 'da yʉ hyäte xänbate. Nɛ yʉ
ząndate tho, nguetho di cʉ't' yʉ́m hmansɛ
'bʉ im man rám hman Oją. Nɛ nangue
ʉ yʉ́m hma dím 'bɛ'a n'da ʉ. Nɛ hingui
ørpa rá pähä a ra Hmu ngue bi gurba yʉ́
ts'oqui. Janangue a ją xʉn dąmbɛ̨ni, ya xím
'bɛdi. 2 Nɛ xʉn ngu da dɛn'na dí 'yøt' yʉ́
pähäzɛhɛ ʉ yʉ hyäte xänbate. Janangue
da mba nthenni thoho a ra 'yu majuąni.
3 Nɛ ɛ̨mmɛ da nde da hyä ahʉ nangue yʉm
hma mahotho, nguetho da nde gui juthʉ
ʉ. Pɛ ya maya'bʉ thoho bi ts'änni da nu
yʉn ʉnbi ʉ, tengu øt'ʉ, nɛ guehma da nu
nguetho hingui pa ma pumbɛ̨ni 'bɛ'a da
nu. 4 Nguetho xínga gue'ʉ yʉ́m 'bɛhni Oją
mahɛ̨ts'i bi yąm 'bʉ mi 'yøt' ra ts'oqui. Nɛ'ʉ
bi hyøtpʉ ja ra 'bɛxui, bi dąt'i con yʉ ca-
dena, guepʉ bi got'ʉ, da dømp'ʉ ran juąnbi.
5 Nɛ xím bi yąn yʉ ją'i 'bʉ maya'bʉ a Oją,
hinda hønt'a ra Noé, ngue bi 'yɛ̨c'yɛ̨i Oją,
nɛ bi xih yʉ ją'i xtá 'yøt' ran ho. Nɛ hønt'ʉ
yotonją'i min 'yohʉ ra Noé bi yąn Oją 'bʉ
mam bá pɛnh ra 'ye, bin ja ra dąmbʉnt'i
gätho ra ximhäi nangue ʉ yʉ ts'om'bäi mi
'bʉi. 6 Ximangutho a ra hnini Sodoma nɛ
Gomorra, bi nu ran ts'ɛmbi nɛ bi gohi bim
'bospi ʉ. Janangue'a nu Oją i urcahʉ 'bɛ'a
din jap ʉ yʉ ją'i hinguin nde da dɛn Oją. 7 Pɛ
bi yąn a ra Lot ra hocją'i a. Nɛ nu'a ɛ̨mmɛ
madin xømbʉi nangue ʉ yʉ́n t'øt'e ʉ mi
sänzɛhɛ 'bɛ'a mi øt'e. 8 Nɛ ɛ̨mmɛ madi ʉnba
rá mbʉi a ra hocją'i, nguetho n'dapa ngu
n'dapa min nu yʉ́n t'øt'e xʉn ts'o nɛ mi øh
yʉ́ ts'ore 'bʉ 'darbʉ mi 'bʉhmbʉ bʉ ra hnini
Sodoma. 9 Janangue'a dí pąhmbʉ ja rá ts'ɛdi
Oją i färpa yʉ́ mbʉi ʉ to'o mbɛ̨n Oją, hin
da 'yøt'e tengu øt' yʉ ts'om'bäi 'bʉ 'darbʉ
i 'bʉhmbʉ. Nɛ i ja rá ts'ɛdi Oją da gorbʉ ja
ran ʉnbi ʉ yʉ ts'om'bäi, nɛ ya in nu ya gätho
yʉ pa tømp'ʉ ran juąnbi ʉ. 10 Nɛ nu'ʉ 'da
i ørpa yʉ́ pähä yʉ́ ngøc'yɛ̨i, man'da da nu
ran ʉnbi ʉ. Pɛ di ts'on yʉ́ mbʉi ngue i øzɛhɛ
yʉ́ pähä zɛhɛ, nɛ i san ma Hmuhʉ ra Cristo.
Nu'ʉ yʉ zambʉi ʉ, nɛ yʉn 'yɛ̨ts'i ʉ, i thenda
ʉ to'o ja yʉ́n t'ɛ̨di, nɛ hingui su. 11 Pɛ nu yʉ́m
'bɛhni Oją mahɛ̨ts'i man'da i ja yʉ́ ts'ɛdi nɛ
yʉ́n t'ɛ̨di xinda gue'ʉ yʉn 'yohʉ i sante, pɛ i
su di cospa ran ts'ante ʉ go i sante, nguepʉ
ja rá hmi Oją. 12 Tengu yʉ zu'uɛ̨ i 'bʉcua ja
ra ximhäi, i ts'änba ʉ ngue da fɛnt'i nɛ ma
zä dim 'bɛdi, nɛ ngutho ʉ yʉ hyäte xänbate.
Nɛ i sani 'bɛ'a hingui pądi. Nɛ nu'bʉ bi du,
hønt'a ran ʉnbi maząi da nu. 13 I øt' ran
ts'o, pɛ hønt'a ran ʉnbi da dąhą. Nɛ im bɛ̨ni
ngue ran johya 'bʉ di thoc'a ní 'yøt' yʉ́ pähä
zɛhɛ gä ra pa. Nɛ nu'ʉ tengu yʉn ts'oni
nɛ yʉ mbɛdi bʉ guidím pɛtihʉ, nguetho di
johya i øt' yʉ́ pähäzɛhɛ 'bʉ guí sihmɛhʉ
ʉ. 14 Nɛ hønt'a ran 'yomt'ɛ̨ni im bɛ̨m 'bʉ i
hand yʉ xisu, nɛ njąm'bʉ sä da 'yɛ'ts' yʉ́
ts'oqui. I hät'ʉ 'da hinga na ɛ̨c'yɛ̨i xʉn ho,
nguetho nu'ʉ thocpa thoho yʉ ziyate. Pɛ
Oją di ʉnba ʉ. 15 Nguetho bi zoh ra 'yu xʉn
juąni, bi mbasɛ bʉ ma'ueni. Nɛ i tɛn ra 'yu
mi tɛn ra pøngahyą Balaam, rá ts'ʉnt'ʉ a ra
Beor, nu'a ɛ̨mmɛ madí ho din ju't'i nangue
yʉ ts'oqui mi øt'e. 16 Pɛ bi hɛcpa Oją 'bʉ
n'dandi̧, ngue bi japi bin yą rá fani hingui sä
din yą. Pɛ bin yą rá fani ngue bi hɛcpa a ra
pøngahyą, ngue hin da 'yøt'a ra ts'oqui mi
ɛ̨na xtá 'yøt'e. 17 Pɛ nuya yʉ hyäte ya, tengu
n'da ra hyądo ɛ̨na i po bʉ ra dehe, pɛ nte po
bʉ. Nɛ tengu yʉ güi i tuxta ran dąhi, sä ɛ̨na
din 'ye. Nɛ nts'änni ra 'bɛxui man'da xʉm
pothi da nu ʉ, tengu ʉ, gätho yʉ pa maząi.
18 Nguetho ɛ̨mmɛ xʉ ngu 'bɛ'a ma, pɛ hin'yʉ
'bɛ'a nam bøni. Nɛ i hät yʉ ją'i mi ɛ̨na xtá
'uepʉ ja ra ts'o'yu. Nɛ xø i xifi dá 'yøthʉ
yʉ ts'oqui, nɛ ɛ̨mmɛ da 'yørpa yʉ́ pähä yʉ́
ngøc'yɛ̨i, nɛ im bɛ̨ni nte din japi. 19 Nɛ i xifi,
mathøgue thoho ahʉ, njon da ząmp ahʉ 'bʉ
gui tɛngahe, sä ɛ̨na. Pɛ i fɛhni ʉ, nguetho
guesɛ ʉ i sąm ra zi̧thu ʉ. Nguetho nu'bʉ
bi dąp ra ts'oqui n'da ra ją'i, ya rá 'yɛ̨hɛ̨ ra
zi̧thu a bʉya, nɛ hingui sä da mba mathøgue
nangue yʉ́ ts'oqui. 20 Nguetho nu'bʉ n'da
ra ją'i bin yąni nangue rá ts'o'yu ra ximhäi,
nangue bin xäh rám hma ma Hmuhʉ mam
pøtehʉ ra Jesucristo, pɛ nu'bʉ da mbengui
mahøn'a, hingui sä da bøm bʉ ja yʉ ts'oqui
mahøn'a a. Nɛ nubʉya man'da xʉn ts'o da
'yøt'e xinda gue'a mi øt' 'bʉ him mi pąh ra
Cristo. 21 Janangue'a nu'ʉ to bi mbenc 'bʉ
ya mi dʉ'mi da bą'a ra hoga'yu, man'da xʉn
ho 'bʉ hin xtí dʉ'mi, nguetho bi hyɛtho rá
hogant'ɛ̨di Oją 'bʉ mi sänbi. 22 Nɛ bi 'yøt'e
tengu man t'o't'i: “Tengu'bʉ n'da ra fo'yo
bi zi mahøn'a yʉ́ ts'odi xí zani. Nɛ tengu'bʉ
n'da ra ts'ʉdi bi 'yo mahøn'a ra bøhäi 'bʉ

xín hi.”

3

Ra Cristo bi ma majuąni ba ɛ̨h mahøn'a

1 Ná yoho na ra søcuą dí ot'ahʉ ya, ma
zi cu'ahʉ. Nɛ nu gätho yoho yʉ søcuą
n'dat'a dím bɛ̨ni man'da ga bɛ̨n'na ni hogan
'yomfɛ̨nihʉ. 2 N'damhma guim bɛ̨mhbʉ ʉ
yʉm hma mi ma mam'bɛt'o ʉ yʉ́ pøngahyą
Oją. Nɛ guim bɛ̨mhbʉ mam hmamhbe dá
xi'ahe, ma 'bäi gähe ma Hmuhʉ ra Jesu-
cristo, nɛ ma pørpatehʉ a. 3 M'bɛt'o thoho
ga pąhmbʉ 'bɛ'a din ja 'bʉ rán zɛgui yʉ pa.
Di nɛqui 'da yʉ 'yʉspate da denthoho ra 'yu
majuąni, gue'ʉ ząi øt' yʉ́ pähä zɛhɛ. 4 Nɛ da
'yɛ̨na: “Hapʉ gán yąhʉ ngue bi xi'ahʉ ra
Jesucristo ba ɛ̨h mahøn'a, nɛ hin jąm'bʉ i
sä ba ɛ̨hɛ̨. Nɛ gue'bʉ go mi 'bʉ ʉ ndu ma
ngʉrba bøtahʉ maya'bʉ thoho, guexta'a i
ja, gue'bʉ go rá mbʉdi ra ximhäi,” da 'yɛ̨na.
5 Pɛ nu'ʉ 'da i ɛ̨na, i ɛ̨na nguetho di pumbɛ̨ni
tho 'bɛ'a bin ja maya'bʉ, nɛ hinguin nde da
bądi, ngue bi juah ra ximhäi Oją nangue ra
dąmbʉnt'i. Nguetho xí 'yøt' Oją mahɛ̨ts'i
nɛ ra ximhäi nangue rám hma. Nɛ bi japi
bi bøx pʉ ja ra dehe a ra häi, nɛ gue'a ra
dehe ín 'yøt' ra häi. 6 Pɛ guet'a ra dehe
bi juah ra ximhäi mi ja, ngue bi mbʉnt'i.
7 Nɛ nuya mahɛ̨ts'i nɛ ra ximhäi ngue i ja
ya, Oją i sänni di juadi mahøn'a. Pɛ i tø'mi
da zøn ra pa ngue bi ma ba pɛnh ra sibi
ua ja ra häi, gue'a ran ʉnbi da 'yøt'a Oją
a nangue yʉ ts'om'bäi. 8 Ma zi cu'ahʉ, hin
ga pumbɛ̨ni thohʉ ngue nu'a dí ɛ̨mfʉ n'da
mahuąhi njɛya, da zä da 'yɛ̨n Oją n'dapa
tho bʉ nam bɛ̨n a, nɛ nu'a dí ɛ̨mfʉ n'dapa
thoho, da zä da 'yɛ̨n Oją n'da mahuąhi njɛya
bʉ nam bɛ̨n a. 9 Nɛ hingui dąnhyɛ̨i Oją
tengu im man i 'da, guemhma da 'yøt'e
'bɛ'a bi ma da 'yøt'e. Pɛ i tøgbahʉ Oją
da zøni ga coh ma mbʉihʉ, nguetho in
nde xínga n'da dam 'bɛhmbʉ. 10 Pɛ nu'bʉ
bá ɛ̨h ra Hmu, tengu'bʉ ba ɛ̨'a n'da ra bɛ̨
'bʉ bin xui, hinga mfądi 'bɛ'a ma ora da
zøhø. Nɛ di juadi gätho ʉ di nɛqui mahɛ̨ts'i,
ɛ̨mmɛ din thoni ndøspi, nɛ gätho 'bɛ'a i
ja da mbʉnt'i ngue nám pa. Nɛ gätho ra
häi, nɛ gätho 'bɛ'a bi 'yøt' yʉ ją'i ua ja ra
häi, gätho din zø ʉ. 11 Janangue'a nte man
ts'o da bɛ̨n ma mbʉihʉ, nɛ thocpa thoho
gan numansuhʉ Oją, nguetho dí pąhmbʉ
da mbʉnt' ra ximhäi ra sibi. 12 Nɛ nuya dín
dømdahʉ da zøn ra pa bi man Oją, ngue da
'yuh mahɛ̨ts'i, nɛ dim 'bɛdi gätho jabʉ. Nɛ
din hyɛgui 'bɛ'a gätho i ja nangue ra sibi.
Nɛ dí xønhdʉ din ja n'dihi a. 13 Nguetho dí
tømdahʉ ma'da'yo mahɛ̨ts'i nɛ ra ximhäi,
tengu bi ma majuąni Oją, ngue din ząm bʉ
ran ho. 14 Janangue'a, ma zi cu'ahʉ, nu'bʉ
dí tømhbʉ ngue din ja, ga humbi gan nde
da numanhojʉ ra Cristo 'bʉ bá ɛ̨hɛ̨ da 'yøt'
ran ts'ʉt'abi. Nɛ nte man ts'oni, nɛ nte man
dupate da dịngahʉ 'bʉ bá ɛ̨h pʉya. 15 Nɛ gam
bɛ̨mhbʉ ngue i sɛt rá mbʉi Oją, i tø'mi dim
pø'ʉ 'bʉcua ja ra ximhäi. Tengu thoho bi
'yot'ahʉ ma zi cuhʉ ra Pablo nangue rán
'yomfɛ̨ni bi un Oją. 16 Nɛ mbɛ gätho yʉ́ søcuą
bi 'yo't'i im ma tengu dí ot'ahʉ ya. Pɛ xʉn
hɛ̨i da fądi 'bɛ'a nam bøn'i 'da yʉm hma bi
'yo't'a ra Pablo. Nɛ 'bʉ'i 'da him bin xädi
nɛ him bin ząm bʉ ja ram hma. Janangue'a
nu'bʉ sä im man'a rá t'ohni ra Pablo, ogue
mi'da yʉ́ t'ohni Oją, pɛ hinga gue'a bʉ na
hma. Nɛ gue'a ím 'bɛ'i 'da a. 17 Pɛ nu'ahʉ
guí pąhmbʉ ngue ngubʉ da 'yøt'i 'da yʉ ją'i.
Janangue'a gam fähmbʉ hin da zix'ahʉ bʉ
rá 'yu Oją gmí ząmhbʉ, guepʉ i yą ʉ yʉ ją'i
i honsɛ yʉ́m hmansɛ. 18 Pɛ man'da damí
pąhmbʉ rá mate ma Hmuhʉ ra Jesucristo,
nɛ ma pørpatehʉ a. Nɛ nu'a ga ɛ̨spahʉ a
ya, nɛ gätho yʉ pa maząi. Nɛ gue'a gam
bɛ̨mhbʉ a ya. Hønt'a dí xi'ahʉ ya.

1 XUUA
Ná n'da ra søcuą bi 'yo't'a rá 'bäiui ra Jesucristo ra Xuua

Ram Hma ngue di 'dajʉ ra 'da'yote

1 Nu'a mí 'bʉ 'bʉ rá mbʉdi thoho, gue'a
dá hçthe ma dähe, nɛ dá øhmbe a bi ma, nɛ
dá nuhe xʉn ho, nɛ dá thähmbe ma 'yçhe.
Nɛ gue'a ra Jesucristo a, rám Hma Oją ngue
bi ma di 'dajʉ ra 'da'yote. 2 Nguetho nu'a
di 'dajʉ ra 'da'yote bin 'yusɛ gue bin ją'i, nɛ
dá nuhe, janangue'a dí mamhbe majuąni a
bin ja, nɛ dí xi ahʉ ya gue zại xmí 'bʉi nɛ
zại dim 'bʉi. Mam bí 'bʉhmi rá Ta nguetho
n'dat' Oją a, nɛ bin 'yusɛ ua dí 'bʉhmbʉ. 3 Nɛ
nu'a dá nuhe nɛ dá øhmbe a bi ma, gue'a
dí xi ahe a ya, n'dahma nɛ'ahʉ gui pąhmhʉ
a, nɛ gätho dan yąmanhohʉ a ra Ta nɛ rá
Ts'ʉnt'ʉ ra Jesucristo. 4 Guehna dí ot'ahʉ na
ya, n'damhma nɛ'ahʉ din ja ahʉ ran johya
xʉn ho.

*Nu Oją ran N*equi a

5 Nu'a Oją ran Nɛqui a, nde da ma xʉn
hotho a, nɛ hin'yʉ ra 'bɛxui nangue'a. Nɛ
gue'a ram hma bi xije ra Jesucristo, nɛ gue'a
dí xi'ahʉ a ya. 6 Sä dí çmhbʉ dí yąmanhohʉ
ra Jesús, pɛ nu'bʉ guexta'a dí 'yohʉ bʉ ja ra
'bɛxui, dí fɛhnihʉ 'bʉ, nguetho hín dí øthʉ
a rán säui a majuąni. 7 Pɛ nu'bʉ majuąni
dí 'yohʉ bʉ ja ran nɛqui guepʉ 'bʉ Oją,
hin'yʉ 'bɛ'a ga ąhmbʉ bʉ, nɛ dí yąmanhohʉ
a 'bʉ, nɛ nu rá ji ra Jesús rá Ts'ʉnt'ʉ Oją,
thocpa thoho i thugahʉ gätho ma ts'oquihʉ
a. 8 Pɛ nu'bʉ sä dí çmhbʉ hin'yʉ gahʉ ra
ts'oqui, dadín hyäzɛhɛhʉ 'bʉ, nguetho hin
dá cʉ't' ma mbʉihʉ a majuąni. 9 Pɛ nu'bʉ
ga mamhbʉ ma ts'oquihʉ, gue hingui ho
dá øthʉ, da zä di pungahʉ Oją nangue ra
Cristo bi gut'i, nɛ da mbercahʉ gätho ran
ts'o, tengu mím ma. 10 Pɛ nu'bʉ sä dí çmhbʉ
hin te dá øthʉ yʉ ts'oqui, dí nubɛthąnihʉ
Oją 'bʉ, nguetho bi 'yçn Oją gätho bi 'yøt' yʉ
ts'oqui. Pɛ xíngui ts'ʉ dí cʉ't' ma mbʉihʉ
rám hman a 'bʉ.

2

Ma hocpatehʉ a ra Jesucristo

1 Ma zi t'ʉhni ahʉ gue dyʉ 'yęc'yɛihʉ, dí
ot'ahʉ ra søcuą i ja ua, dadí hɛc'ahʉ hin gui
'yøthʉ yʉ ts'oqui. Pɛ nu'bʉ ga øthʉ n'da
ra ts'oqui, gue him majuąni dí numanhohʉ,
pɛ dí 'bähmbʉ ma Hocpatehʉ din hocpaui
bʉ 'bʉh ra Ta, ra Jesucristo, ra Hocją'i a.
2 Nguetho guesɛ a ran t'unni a di hoga ma
ts'oquihʉ. Nɛ hinga høngdahʉ in nde di
hogahʉ, pɛ gätho yʉ ts'oqui ja ua ja ra
ximhäi in nde di hoqui nangue bi du ra
Cristo. 3 Nu'bʉ majuąni dí øthʉ ʉ yʉ́n t'çdi
Oją, da zä ga pąhmbʉ gue dí yąmanhohʉ a
bʉya. 4 Pɛ sä çn i 'da: "Dí pącä Oją," çn ʉ,
pɛ fɛhni ʉ nɛ hingui ørpa yʉ́n t'çdi, nɛ hin
di cʉ't' rá mbʉi a majuąni. 5 Pɛ nu'bʉ i øt'a
man Oją n'da, hinga ndetho bi huęc Oją n'da
'bʉ, pɛ bi bømanho a bi 'yørpe. Ga xi ahʉ
ya 'bɛpʉ dán zä ga pąhmbʉ 'bʉ majuąni dí
'bʉhmbʉ a ra Cristo. 6 Nguetho nu'bʉ çn'a
n'da gue i 'bʉhmi ra Cristo, "jatho ga øt'ä
tengu bi 'yøt' ra Cristo," da 'yçnsɛ 'bʉ. 7 Ma
zi cu ahʉ, nu ran t'çdi dí ot'ahʉ gue dan
huçjʉ, him ma'da'yo a, pɛgue guet'a ram
hma mbʉdi bi sijʉ maya'bʉ, 'bʉ ra mbʉdi
thoho dá pąhmbʉ ra Cristo. 8 Pɛgue tengu
'bʉ ma'da'yo a, nguetho janaguehya dí øthʉ
ya tengu bi 'yøt' ra Cristo. Nguetho bi dʉ'mi
di 'uegahʉ ra 'bɛxui ma mbʉihʉ ra nyot'i
majuąni. 9 Nu'bʉ sä çn'a n'da i 'bʉpʉ ja ran
nɛqui, nɛ i san rá cu, pɛ guexta bʉ ja ra
'bɛxui i 'bʉ 'bʉ. 10 Nɛ nu'a to'o di huęc rá
cu, bin ząm bʉ ja ran nɛqui a, nɛ nu'a hin
hapʉ da dąnc'a. 11 Pɛ nu'a to'o san rá cu,
i 'bʉpʉ ja ra 'bɛxui a, nɛ i ząm bʉ. Hingui
sä da bądi nda'a xʉn ho, nguetho bi 'bɛrpa
ran 'yomfçni a ra 'bɛxui. 12 Dí ot'ahʉ ma zi
t'ʉhni ahʉ, nguetho dí pądi xʉ pun'na ni
ts'oquihʉ, bi hoc'ahʉ ra Cristo. 13 Nɛ nuya
'da ahʉ dyʉ dąc'yɛihʉ, dí ot'ahʉ nguetho
dí pądi guí pąhmbʉ a mí 'bʉi gue'bʉ rá
mbʉdi thoho. Nɛ 'da ahʉ gyʉ ts'ʉnt'ʉhʉ,
dí ot'ahʉ nguetho dí pądi gá tąfʉ ra zịthu.
Nɛ xø dí ot'ahʉ ya gätho ahʉ ma zi t'ʉhni
ahʉ, nguetho gätho gahʉ dá pąhmbʉ ra Ta.
14 Nɛ xø dí ot'ahʉ, dyʉ dąc'yɛihʉ, nguetho dí
pądi gá pąhmbʉ a mí 'bʉi gue'bʉ rá mbʉdi
thoho. Nɛ xø dí ot'ahʉ gyʉ ts'ʉnt'ʉhʉ,
nguetho dí pądi i ja ni ts'ɛdihʉ gá tąfʉ ra
zịthu, nangue rám hman Oją thocpa thoho
guím bçmhbʉ. 15 O guídí hohʉ rá pähä ra
ximhäi, gue hin gui 'yøt' ni pähä zɛhɛhʉ.
Nguetho nu'bʉ dadí ho ma pähä zɛhɛhʉ,
hin dadi hohʉ Oją 'bʉ. 16 Nguetho nu'ʉ yʉ́
pähä ra ximhäi, gätho him bi zän Oją ʉ,
'bɛ'a gä di ho ní ngøc'yɛi n'da, nɛ ní dä n'da

di ho 'bɛ'a gätho in nu nde da mbɛzɛhɛ, nɛ'bʉ im bɛ̨ni jasɛ rán 'yomfɛ̨ni n'da. Pɛ nu'ʉ bi nɛquidą ua ja ra ximhäi ʉ tengu ʉ. [17] Pɛ nu ra ximhäi ní mba bʉ da guadi, nɛ'ʉ yʉ́n 'yomfɛ̨ni ra ximhäi da gua'ʉ. Pɛ nu'ʉ ørpa rá pähä Oją, dim 'bʉmanho gätho yʉ pa mazą̨i.

Ba ɛ̨h rán sʉiui ra Cristo

[18] Ma zi t'ʉhni ahʉ, rán zɛgui ya. Nɛ xtá øhmbʉ ngue di nɛqui n'da rán sʉiui ra Cristo. Nɛ nuya bi mbʉdi bi nɛqui xʉn ngu yʉ́ mfäts'ihʉ a rán sʉiui ra Cristo. Janangue'a dí pąhmbʉ mbɛ rán zɛgui ya. [19] Nɛ gue'ʉ 'da xʉm bøngua dí 'bʉhmbʉ. Pɛ him majuąni ma mi'yɛ̨c'yɛihʉ ʉ, nguetho nu'bʉ majuąni ma cuhʉ ʉ, hin xtá 'ue ʉ 'bʉ. Pɛ bi bøn'ʉ janangue'a bi 'yusɛ gue him majuąni ma cuhʉ ʉ gätho ʉ bi bøni. [20] Pɛ nu ahʉ bi 'dajʉ rá Hogandąhi Oją a ra Cristo. Janangue'a gätho gahʉ dí pąhmbʉ nda'a majuąni. [21] Dí ot'ahʉ na, pɛ hin dí ɛ̨n'i hin guí pąhmbʉ a majuąni. Pɛ guí pąhmbʉ a, nɛ guí pąhmbʉ hinguin 'youi ra fɛhni a majuąni. [22] Nu'a gue ɛ̨na hing ra Cristo a ra Jesús, ɛ gue'a ra ngʉrpa fɛhni a, nɛ rán sʉiui Oją a, nguetho i ɛ̨na hing rá Ts'ʉnt'ʉ Oją a ra Jesucristo, nɛ xíngui ɛ̨c'yɛiba a rá Ta bʉya. [23] Nguetho nu'a to'o hingui ɛ̨c'yɛi ra Cristo rá Ts'ʉnt'ʉ Oją xínga gue'a Oją rá Ta i pądi. Pɛ nu'a to'o ɛ̨c'yɛi rá Ts'ʉnt'ʉ nɛ'a rá Ta i pąrpa a bʉya. [24] Nɛ nu'a 'bɛ'a gätho dá øhmbʉ ra mbʉdi dá pąhmbʉ ra Cristo, ga thoqui gam bɛ̨mhbʉ a. Nguetho nu'bʉ dí thoqui dím bɛ̨mhbʉ a, zą̨i dí 'bʉhmbʉ a ra Ts'ʉnt'ʉ nɛ'a rá Ta bʉya. [25] Nɛ bi xijʉ majuąni di 'dajʉ ra 'da'yote gue i ja ya nɛ njąm'bʉ da guadi. [26] Guehna dí ot'ahʉ na, nguetho 'bʉ i 'da in nde da hyä ahʉ. [27] Pɛ nu ahʉ, nu'a rá Hogandąhi bi 'dajʉ ra Jesucristo bin zą̨m bʉ ma mbʉihʉ a, nɛ guesɛ a i xängahʉ gätho 'bɛ'a man Oją. Janangue'a him mahyoni to'o da xängahʉ yʉ́n thɛhʉ. Nɛ nu'a i xängahʉ rá Hogandąhi Oją majuąni a, hing ra fɛhni a. Nɛ di bɛ̨ngahʉ dan zą̨mhbʉ bʉ 'bʉh ra Cristo. [28] Nɛ nuya ma zi t'ʉhni ahʉ, damin zą̨mhbʉ bʉ 'bʉh ra Cristo, n'damhma dan johyahʉ 'bʉ dá nuhʉ nɛ hin ga pɛs' ma sähʉ. [29] Nu'bʉ dí pąhmbʉ gue xʉn ho Oją, ngutho ga pąhmbʉ gue bim 'bʉi ma'da'yo nangue Oją ʉ to'o gätho i øt' ran ho.

3

Yʉ́ t'ʉhnigahʉ Oją

[1] Dyʉ́ 'yɛ̨c'yɛihʉ, gam bɛ̨mhbʉ gue ɛ̨mmɛ xʉn ngu rán huɛ̨cate ra Ta, ngue bi 'yøt'e ngue yʉ́ t'ʉhnigahʉ a. Janangue'a hingui pąjʉ ʉ i tɛn ra ximhäi, nguetho njąm'bʉ mi pą Oją. [2] Ma zi t'ʉhni ahʉ, nuya yʉ́ t'ʉhnigahʉ Oją. Nɛ hinga na urcahʉ hague dán jahʉ m'bɛjua. Pɛ nu'bʉ bi nɛqui 'bɛ'a da 'yørcahʉ, dí pąhmbʉ dan jahʉ tengu ra Cristo, nguetho da zä ga pąhmbʉ hague majuąni in ja a ra Cristo. [3] Nɛ n'da ngu n'dajʉ 'bʉ dí tømhbʉ dan jahʉ tengu ra Cristo, janangue'a dadín hoc zɛhɛ ma mbʉihʉ, dín ndehʉ da gohi xʉn ho tengu ra Cristo. [4] Nu'a to'o øt' ra ts'oqui i fɛsthoho rán t'ɛ̨di Oją, nguetho nu'a ra ts'oqui nam bøni ram fɛ'ts'i nangue yʉn t'ɛ̨di. [5] Pɛ dí pąhmbʉ bi zøcua ra Cristo gue di 'bɛrca ma ts'oquihʉ. Nɛ nu'a ra Cristo hin'yʉ rá ts'oqui a. [6] Nu'bʉ zą̨i 'bʉhmi ra Cristo n'da, hingui nde da 'yøt' yʉ ts'oqui a. Pɛ nu'bʉ bin zą̨m bʉ ja yʉ ts'oqui n'da, njąm'bʉ bi cʉ't' rá mbʉi hague in ja a ra Cristo, nɛ njąm'bʉ bi ndepe di hocpa rá mbʉi. [7] Ma zi t'ʉhni ahʉ, njon gui jafʉ da hyä ahʉ, nguetho hønt'ʉ gue zą̨i øt' ran ho bi mba mahoqui ʉ nɛ xʉn ho ʉ tengu ra Cristo. [8] Pɛ nu'a zą̨i øt' ran ts'o, rá 'yɛ̨hɛ ra zi̧thu a. Nguetho nu ra zi̧thu zą̨i øt' ra ts'oqui gue'bʉ go rá mbʉdi thoho. Nɛ gue'a í zøcua ja ra ximhäi rá Ts'ʉnt'ʉ Oją, gue di ts'onba rá 'bɛfi ra zi̧thu. [9] Nu'ʉ to'o bim 'bʉi mahøn'a nangue Oją, hingan zą̨i øt yʉ ts'oqui ʉ, nguetho í hyąxta Oją yʉ́ ta gue ra hogambʉi. Hingui sä din zą̨m bʉ ja yʉ ts'oqui nguetho bim 'bʉi mahøn'a nangue Oją. [10] Da zä ga pąhmbʉ nda'ʉ yʉ́ t'ʉhni Oją nɛ nda'ʉ yʉ́ t'ʉhni ra zi̧thu. Nguetho nu'ʉ to'o bin zą̨m bʉ ja ra ts'oqui, nɛ hin di huɛ̨c yʉ́ cu, hing yʉ́ t'ʉhni Oją ʉ.

Dan huɛ̨jʉ n'da ngu n'dajʉ

[11] Nguetho guehna ran t'ɛ̨di bi sijʉ 'bʉ rá mbʉdi dá pąhmbʉ ra Cristo, ngue dan huɛ̨jʉ n'da ngu n'dajʉ. [12] Nɛ hin ga øthʉ a bi 'yøt'a ra Caín gue í hyąxta a rám 'bäi ra zi̧thu nɛ bi hyo rán 'yohʉ. Hanja ngue bi hyo a. Nguetho hingui ho rá mbʉi a, janangue'a bi hyo rán 'yohʉ ngue xʉn ho rá mbʉi a. [13] Janangue'a, ma zi cu ahʉ, hin ga hyonya thohohʉ ngue'bʉ di ʉgahʉ yʉ ją'i i tɛn ra ximhäi. [14] Pɛ nujʉ dí pąhmbʉ dá

sohmbʉ rá ts'ɛdi ran dąte, nɛ dá sømhbʉ bʉ ja rá ts'ɛdi ra te. Guehna dí pąhmbʉ nguetho dadí huçc ma mi'yçc'yɛihʉ. Nu'a to'o hin'yʉ rán huçcate, bin ząm bʉ ja rá ts'ɛdi ran dąte a. 15 Nu'a to'o di ʉp rá cu, ra hyodu a. Nɛ dí pąhmbʉ njo'o n'da ra hyodu i ja ra 'da'yote maząi. 16 Pɛ nu ra Cristo bi 'yurcahʉ 'bɛ'a juąntho ran huçcate, ngue bi däsɛ rá te nanguejʉ. Nɛ jatho ngutho ga øthʉ, hin ga su ga dä ma tehʉ guepʉ da zä ga fäx ma cuhʉ. 17 Pɛ nu'a to'o i ja 'bɛ'a i pɛ'ts'i, nɛ i pądi hin'yʉ 'bɛ'a da hyon a rá cu, nɛ nu'bʉ hingui ørpa ran huçcate, hinguim bçni da numanho Oją a 'bʉ. 18 Ma zi t'ʉhni ahʉ, hinga høntho gam manthohʉ ran huçcate, pɛ guemhma ga øthʉ a.

Dadín johyahʉ 'bʉ dí yąhʉ Oją

19 Nɛ nu'bʉ majuąni dí øthʉ ran huçcate, janangue dí pąhmbʉ yʉ́ t'ʉhnigahʉ a Majuąni, nɛ gue'a nan johyahʉ bʉ ja rá hmi a. 20 Pɛ nu'bʉ ga juąnba zɛhɛ ma mbʉihʉ, pɛ da hyurca ma mbʉihʉ Oją, madague'bʉ i pądi 'bɛ'a gätho dá øthʉ, nguetho man'da ja rán huçcate xinda guejʉ. 21 Janangue'a ma zi cu ahʉ, nu'bʉ hin te dí tịmhbʉ ja ma mbʉihʉ a xʉn ts'o, dadín johyahʉ ngue dí pąhmbʉ dí yąmanhohʉ Oją, 22 nɛ di 'dajʉ 'bɛ'a gätho dí äfʉ 'bʉ dí yąhʉ, nguetho dí ørpahʉ yʉ́n t'ędi, nɛ dí ørpahʉ gätho i numanho. 23 Nɛ i ja ua yʉ́n t'ędi Oją, gue ga ęc'yɛihʉ rá Ts'ʉnt'ʉ, ra Jesucristo, nɛ dan huçjʉ n'da ngu n'dajʉ, tengu bi xijʉ. 24 Nɛ nu'a to'o i ørpa yʉ́n t'ędi, i 'bʉhmi Oją nɛ bim 'bʉpʉ Oją bʉ rá mbʉi a bʉya. Nɛ dí pąhmbʉ dí 'bʉhmbʉ Oją, nguetho gue'a di bçngahʉ rá Hogandąhi bi 'dajʉ.

4

Nda'a rám Hman Oją, nɛ nda'a rám hman a rán sʉiui Oją

1 Ma zi cu ahʉ, hingui sä ga ęc'yɛihʉ 'bɛ'a gätho ním hma ęmbi rám hman Oją. Pɛ i jatho ga pąhmbʉ 'bʉ majuąni ngue gue'a rám hman Oją, uague hin'na. Nguetho xʉn ngu yʉ hyäte pøngahyą i 'youa ja ra ximhäi. 2 Nɛ nu'a jatho ga pąhmbʉ nda'a ním hma bi bçnba rá Hogandąhi Oją, nu'bʉ im ma ngue rá Thahni Oją ngue bin ją'i nɛ gue'a ra Jesucristo a, gue'a ram hma bi bçnba rá Hogandąhi Oją a bʉya. 3 Pɛ to'o gätho ngue ęna hin bin ją'i a rá Thahni Oją gue ra Jesucristo, pɛ nu'a ra hyäte a 'bʉ, nguetho bi thocpa rám hman a rán sʉiui ra Cristo. Xtá øhmbʉ ngue din 'yo ua rám hma, nɛ ya i 'yo ua rám hman a ya. 4 Ma zi t'ʉhni ahʉ, yʉ́ t'ʉhnigahʉ Oją. Ya dá tąfʉ ʉ yʉ hyäte pøngahyą, nguetho nu'a dí 'bʉhmbʉ, man'da ja rá ts'ɛdi a xinda gue'a rán sʉiui Oją, ngue i 'bʉcua ja ra ximhäi. 5 Nu yʉ hyäte pøngahyą, yʉ́ mbɛfi ra ximhäi ʉ, nɛ guecua ja ra ximhäi bi nɛquidą yʉ́m hman ʉ, janangue'a i ømanho ra ximhäi 'bɛ'a im man ʉ. 6 Pɛ nujʉ yʉ́ t'ʉhnigahʉ Oją. Janangue'a hønt'a to'o i pą a Oją i ømanho ma hmamhbʉ ʉ. Pɛ nu'ʉ ngue hin yʉ́ t'ʉhni Oją, hingui ømanho ma hmamhbʉ ʉ. Guepʉ na pąhmbʉ bʉya nda'a i tɛn'na majuąni, nɛ nda'a i tɛn'na him majuąni.

Ran huçcate a Oją

7 Ma zi cu ahʉ, nde'bʉ dan huçjʉ n'da ngu n'dajʉ. Nguetho nu ran huçcate bí 'yçpʉ 'bʉ Oją. Nɛ nu'a di huçc rá mija'iui, gue'a bim 'bʉi ma'da'yo nangue Oją, nɛ dim pąhmi Oją a. 8 Pɛ nu'a hin'yʉ rán huçcate, hingui pą a Oją a, nguetho nu'a Oją ran huçcate a. 9 Oją bi 'yurcahʉ ran huçcate 'bʉ mambá pɛnhua ja ra ximhäi rá 'dats'ʉnt'ʉ bi yąnjʉ, n'dahma din jajʉ ra 'da'yote. 10 Oją bi 'yurcahʉ ran huçcate ngue majuąni, nguetho bá pɛnhua rá Ts'ʉnt'ʉ ngue bin däsɛ bi gurca ma ts'oquihʉ. Nɛ mada hangu gam bçmhbʉ Oją, pɛ njąm'bʉ da zä gam bçmhbʉ, tengu bʉ nam bçnjʉ. 11 Ma zi cu ahʉ, nu'bʉ ɛmmɛ xʉn ngu rán huçcate bi 'yørgahʉ Oją, nde'bʉ nɛjʉ dan huçjʉ n'da ngu n'dajʉ. 12 Hingui sä gan nuhʉ Oją nangue ma dähʉ. Pɛ mfądi bin ząm bʉ ja ma mbʉihʉ 'bʉ dadín huçjʉ. Nɛ bi bømanho rán huçcate i ørcahʉ bʉya. 13 Dí pąhmbʉ ngue dí 'bʉhmbʉ Oją, nɛ nu Oją bin ząm bʉ ja ma mbʉihʉ. Guehna dí pąhmbʉ, nguetho bi 'dajʉ rá Hogandąhi, 14 nɛje dí bçn'nahʉ nguetho dá nusɛhe rá Ts'ʉnt'ʉ Oją, nɛ dí mamhbe majuąni bá pɛnh Oją ua ja ra ximhäi gue da yąnba yʉ́ te yʉ ją'i. 15 Nu'a to'o im ma ngue rá Ts'ʉnt'ʉ Oją a ra Jesús, nu'a Oją bin ząm bʉ ja rá mbʉi, nɛ nu'a ra ją'i xim mi 'bʉhmi Oją a. 16 Dín nuhʉ rán huçcate Oją, nguetho dí ęc'yɛibahʉ a. Nu Oją ran huçcate a. Nu'a to'o ząi ęc'yɛi rán huçcate Oją, nɛ'bʉ ząi di huçc rá mija'iui, nu'a i 'bʉhmi Oją a, nɛ Oją bin ząm bʉ ja rá mbʉi a. 17 Nɛ nangue dí 'bʉhmbʉ Oją dí pąhmbʉ xʉn ho rán huçcate. Janangue'a

dan johyahʉ 'bʉ bi zøn ra pa din ja ran juąnbi. Nguetho dí 'bʉhmbʉ tengutho ma Hmuhʉ ra Cristo i 'bʉhmi Oją, madague'bʉ guexta dí 'bʉhmbʉ ua ja ra ximhäi. [18] Nu'a to'o i su ran juąnbi, i su nguetho hinga na pądi xʉn ho ran huçcate i ørpa Oją. Pɛ nu rán huçcate Oją di 'uec'a ra mbidi a. Pɛ nu'bʉ dín suhʉ, dí çmhbʉ di ʉngahʉ Oją 'bʉ. [19] Dí øthʉ ran huçcate, nguetho m'bɛt'o bi huçgahʉ Oją. [20] "Dí numanho Oja," sä dí çmhbʉ, pɛ dadí ʉp ma cuhʉ. Dí fɛhnihʉ 'bʉ. Nguetho nu'bʉ hin dadí huçc ma cuhʉ gue zątn'a dín nuhʉ, hague dán zä ga numanhohʉ Oją gue nją̨m'bʉ dín nuhʉ. [21] Nɛ jaua rán t'çdi Oją, bi xijʉ: "Nu'a to'o da numanho Oją, pɛ i jatho ngue nɛ'a rá cu da numanho, nɛ di huçqui."

5

Dí tąfʉ ra ximhäi nangue ma t'çc'yɛihʉ

[1] Nu'ʉ to'o gätho i çc'yɛi gue bin ją'i Oją nɛ n'dat'a ra Jesucristo a, yʉ́ t'ʉhni Oją ʉ. Nɛ gätho to'o i numanho Oją nɛ'ʉ yʉ́ t'ʉhni Oją di huçc'ʉ nguetho n'dat'a Oją yʉ́ Ta. [2] Nɛ nu'bʉ majuąni dín numanhohʉ Oją, nɛ'bʉ dí øthʉ yʉ́n t'çdi, dí pąhmbʉ bʉya ngue majuąni dadí huçc ma cuhʉ. [3] Nɛ nu'bʉ majuąni dín numanhohʉ Oją, ga øthʉ yʉ́n t'çdi, nɛ nu'ʉ yʉ́n t'çdi hingui hçi. [4] Nguetho nu'ʉ to'o bim 'bʉi ma'da'yo nangue Oją bin t'un ra ts'ɛdi rá mbʉi gue da dąp ra ximhäi. Nɛ dí tąfʉ rá ts'ɛdi ra ximhäi nangue dí çc'yɛihʉ ra Cristo. [5] To'o ngue i tąp rá ts'ɛdi ra ximhäi. Nu'a gue i çc'yɛi ngue rá Ts'ʉnt'ʉ Oją a ra Jesús.

*Rá Hogandąhi Oją di b*çngahʉ rá Ts'ʉnt'ʉ Oją a ra Jesús

[6] Nu ra Jesucristo bi zøcua ja ra häi. Bin xixyą ra dehe a. Nɛ n'dat'a gue bi mbän rá ji 'bʉ mi du a. Nɛ hinga hønt'a ngue bin xixyą ra dehe, pɛ nɛ bi mbän rá ji, ngue bi du. Nu'a ra Jesucristo, rá Thahni Oją a. Gue'a im ma majuąni rá Hogandąhi Oją nguetho hingui sä dim fɛhni a. [7] Hyu ʉ bí 'bʉh mahçts'i im ma majuąni gue rá Ts'ʉnt'ʉ Oją a ra Jesucristo. Nu'a n'da, ra Ta, nu'a n'da ram Hma, nu'a n'da rá Hogandąhi Oją, nɛ n'dat'a im man'ʉ. [8] Nɛ hyu ʉ i urcahʉ majuąni ua ja ra ximhäi gue rá Ts'ʉnt'ʉ Oją a ra Jesucristo. Nu'a n'da, rá Hogandąhi Oją, nu'a n'da rán xixyą ra Jesucristo, nu'a n'da, rán dąte ra Jesucristo. Nɛ gätho ʉ hyu n'dat'a i urcahʉ. [9] Dí çc'yɛihʉ yʉ́m hman yʉ ją'i 'bʉ majuąni, pɛ man'da ja ts'ɛdi tho ga çc'yɛihʉ rám hman Oją. Nɛ bi man Oją gue rá Ts'ʉnt'ʉ a ra Jesús. [10] Nu'a to'o çc'yɛi rá Ts'ʉnt'ʉ Oją, i pąsɛ mbo rá mbʉi gue majuąni a. Pɛ nu'a to'o hingui çc'yɛi, i nubɛthąni Oją a 'bʉ, nguetho hingui çc'yɛi a bi man Oją nangue rá Ts'ʉnt'ʉ. [11] Nɛ i jaua a ram hma ngue bi ma, gue Oją bi 'dajʉ ra 'da'yote maząi 'bʉ má çc'yɛihʉ rá Ts'ʉnt'ʉ. [12] Nu'a 'bʉhmi rá Ts'ʉnt'ʉ Oją, i ja ra te ma'da'yo a, pɛ nu'a hingui 'bʉhmi rá Ts'ʉnt'ʉ Oją, hingui ja ra te ma'da'yo a.

*Dí pąhmb*ʉ dí pɛshʉ ra 'da'yote maząi

[13] Janangue'a dí ot'ahʉ gyʉ 'yçc'yɛihʉ a rá Ts'ʉnt'ʉ Oją, n'dahma gui pąhmbʉ i jajʉ ra 'da'yote. [14] Nɛ dadín johyahʉ gue dan yąhʉ Oją, dí pąhmbʉ i numanhojʉ. Nɛ nu'bʉ din thɛui rá pähä Oją a dí ähmbʉ, dí pąhmbʉ i ømanho 'bʉ dí yąhʉ a. [15] Nɛ nu'bʉ dí pąhmbʉ ngue ømanho, ga pąhmbʉ gue da 'yøt'a dí ähmbʉ 'bʉ. [16] Nu'bʉ dín nuhʉ n'da ma cuhʉ i øt' ra ts'oqui, ngue him má zä bi hyąx ra ts'o'yu, ga äfʉ rá mate Oją nangue a. Nu Oją bʉya di japi ba pengui to'o bi 'yøt' ra ts'oqui. Pɛ nu'bʉ 'bo'o má zä bi hyąx ra ts'o'yu, pɛ hin dí çn ahʉ ga äfʉ rá mate Oją nangue a. [17] Gätho ʉ hing yʉ́n thɛhʉ i øt'a n'da, ra ts'oqui a. Pɛ ja'bʉ øt' ra ts'oqui n'da him má zä bi hyąx ra ts'o'yu, janangue'a ga äfʉ Oją bʉya. [18] Dí pąhmbʉ to'o gätho bim 'bʉi ma'da'yo nangue Oją, hin din ząm bʉ ja yʉ ts'oqui a. Nguetho i fäh rá Ts'ʉnt'ʉ Oją a, nɛ hingui sä di 'uec'a ra zįthu bʉ 'bʉ Oją a. [19] Nɛ dí pąhmbʉ ngue yʉ́ t'ʉhnigahʉ Oją. Nɛ dí pąhmbʉ i o rá ts'ɛdi ra zįthu ʉ gätho mi'da i 'bʉcua ja ra ximhäi. [20] Nujʉ dí pąhmbʉ bi zøcua ja ra ximhäi rá Ts'ʉnt'ʉ Oją, nɛ nu'a bi jajʉ dá pąhmbʉ a majuąni. Nɛ dí 'bʉhmbʉ a majuąni nguetho dí 'bʉhmbʉ ra Jesucristo. Nɛ gue'a majuąni Oją a, nɛ gue'a di 'dajʉ ra 'da'yote ma mbʉihʉ a gue nją̨m'bʉ da guadi. [21] Ma zi t'ʉhni ahʉ, hin ga çc'yɛihʉ yʉ hyäte oją. Nɛ hønt'a dí xi ahʉ ya.

2 XUUA
Ná yoho ra søcuą bi 'yo't'a rá 'bäiui ra Jesucristo ra Xuua

Ran zɛngua

1 Nugä dra dąc'yɛi ngʉrpigä, dí pɛnh'na
ra søcuą jaua, grá xisu, nthahni nangue Oją,
nɛ guí 'bʉhmbʉ bʉ ni t'ʉhni. Dadí huçc'ahʉ
ngue'a n'dat'a dí tɛnhdʉ ram Hma majuąni.
Nɛ hinga høngdä dadí huçc'ahʉ pɛ nɛ'ʉ
gätho mi'da ngue i pą a Majuąni. 2 Dadí
huçc'ahʉ, nangue'a ram Hma majuąni bin
ząm bʉ ja ma mbʉihʉ nɛ njąm'bʉ dim
'bɛpʉ a. 3 Ma zi cu ahʉ, 'da'angu dím
bçmhbʉ a ram hma majuąni, nɛ dadín
huçjʉ. Janangue'a dí äp Oją ma Tahʉ nɛ'a
rá Ts'ʉnt'ʉ ra Jesucristo da gopʉ ni mbʉihʉ
a rá mate, nɛ rán huçcate, nɛ thocpa thoho
da hyut'a ni mbʉihʉ.

*Ga cohmb*ʉ bʉ ja rán xädi ra Cristo

4 Nugä çmmɛ dán johyagä 'bʉ má øcä
ngue i tɛn'na ram Hman ʉ 'da ʉ ni t'ʉhni,
tengu i xijʉ ra Ta. 5 Nɛ nuya, grá xisu,
nthahni nangue Oją, n'da ran t'çdi dín nde
ga bçn'ni i. Nɛ him ma'da'yo na ran t'çdi
gue ga xi i, pɛ tengu thoho bi sijʉ rá mbʉdi
dá pąhmbʉ ra Cristo, ngue dan huçjʉ n'da
ngu n'dajʉ. 6 Nu'a ran huçcate nam bøni,
gätho ga øthʉ yʉ́n t'çdi Oją. Nɛ gue'a rán
t'çdi bi sijʉ rá mbʉdi gue thocpa thoho dan
huçjʉ. 7 Guehna dí xi ahʉ na, nguetho xʉn
ngu yʉ hyäte i 'youa ja ra ximhäi, ngue i çna
him bin ją'i a ra Jesucristo. Pɛ nu'ʉ häte
ʉ, nɛ i tɛn rán sʉiui Oją ʉ. 8 Pɛ jatho gam
fähmbʉ njon da hyä ahʉ, janangue'a hin
dim 'bɛ a xtá pɛhmbʉ. Pɛ dami thojʉ xʉn
ho ni 'bɛfihʉ, janangue'a gätho gui tąhmbʉ
'bɛ'a in nde Oją di 'da ahʉ m'bɛjua. 9 Pɛ nu'a
to'o in nde da mispa rán xädi ra Cristo, nu'a
hinguin 'youi Oją 'bʉ. Pɛ nu'a to'o copʉ ja
rán xädi ra Cristo, nu'a din 'youi ra Ta nɛ
rá Ts'ʉnt'ʉ a bʉya. 10 Nu'bʉ da zøm bʉ n'da
çna im man rám Hman Oją, pɛ nu'bʉ hin din
thɛui rám hman ra Cristo, hin ga säyabahʉ
bʉ ma ngumhbʉ, xín ga äfʉ rám fäts'i Oją
nangue a. 11 Nguetho nu'a to i äp rám fäts'i
Oją nangue a, tengu thoho 'bʉ i fäx'ʉ yʉ́n
t'øt'e gue hingui ho.

*Dím b*çni ga mba bʉ

12 Çmmɛ xʉn ngu 'bɛ'a dín nde ga xi ahʉ,
pɛ masque hønt'a dá huxä ra søcuą jaua.
Nguetho xømhma da zä ga mbagä bʉ, gan
nu ahʉ bʉ, nɛ dan yąhʉ bʉ, janangue a hin
te ga 'bɛhmbʉ ran johya. 13 I pɛnh'na ran
zɛngua ʉ yʉ́ t'ʉhni a ni juhuɛ, nɛ'a nthahni
nangue Oją a. Nɛ hønt'a dí xi ahʉ ya.

3 XUUA
Ná hyu ra søcuą bi 'yo't'a rá 'bäiui ra Jesucristo ra Xuua

Ran zɛngua

1 Nugä dra dąc'yɛi ngʉrpigä, dí pɛnh'na
ra søcuą ma zi cu i Gayo, mahuçqui i.
Dadí huçc'i i nangue ram Hma majuąni dí
ɛc'yɛiui. 2 Dí äp Oją di ja i gui pømmanho,
nɛ di zac ni ją'i, tengu nán zaqui ni mbʉi.
3 Ɛmmɛ dán johyagä nangue'e, nguetho bi
xicä 'da yʉ cu bá peng bʉ guí 'bʉi, ngue guí
tɛn'na ram Hma majuąni, nɛ nu'ʉ gätho guí
øt'e din thɛui a ram Hma. 4 Hin'yʉ man'da
dán johyagä 'bʉ dí øde i tɛn'na ram hma
majuąni ʉ dá xänbi.

*X*ʉn ngu rá mate ra Gayo

5 Ma zi cu i, xʉn ngu ni mate ngue'a gadí
jamansu ni cuhʉ, madague'bʉ hin guí pą
ʉ. 6 Nu'ʉ 'da yʉ cu gue bá peng bʉ guí
'bʉi bi ma nangue'e. Nu'bʉ mám pɛtihe
bi xije ngue i ja nin huçcate. 'Yørqui ts'ʉ
ra mate gui fäx'ʉ 'bʉ bi zøm bʉ mahøn'a,
nguetho yʉ́n sähʉ da 'bäx'ʉ yʉ́m 'bɛhni
Oją. 7 Nguetho nu'ʉ 'da bi 'bɛhni da mba
n'danni da ma nangue ra Jesucristo, nɛ hin
te da 'yäp'ʉ hingui ɛc'yɛi. 8 Janangue'a jatho
ga jamansuhʉ ʉ. Nɛ nu'bʉ dí fäxhʉ ʉ,
dí comhbʉ ra 'bɛfi nangue rám Hman Oją
bʉya.

*Nu ra Diótrefes in h*ɛcpate

9 Dá pɛnh'na n'da ra søcuą bʉ ja nim
pɛtihʉ. Pɛ nu ra Diótrefes hinguin nde da
'yøde 'bɛ'a dí mamhbe, nguetho in nde dim
'bɛt'o nanguesɛ. 10 Janangue'a, nu'bʉ dá
mbagä bʉ, ga xi ahʉ 'bʉ dám pɛtihʉ, 'bɛ'a
i øt'a ra Diótrefes, ngue di c'ąman'ʉje. Nɛ
hinga hønt'a, nɛ hingui sin'ʉ yʉm 'bɛhni ya
ní nɛts'i, nɛ di hɛcpa ʉ to'o ɛna da zin ʉ, nɛ
i høn a thi bʉya.

Im mamanho nangue ra Demetrio

11 Ma zi cu'i, dí xi i, hin ga tɛnhdʉ ʉ yʉ́n
t'øt'e yʉ ts'om'bäi, pɛ ga humbi ga tɛnhdʉ
yʉ́n t'øt'e yʉ hocją'i. Nu'ʉ to'o zą̨i øt' ran
ho, bim 'bʉi ma'da'yo nangue Oją. Pɛ nu'ʉ
to'o zą̨i øt' ran ts'o hingui pą Oją ʉ. 12 Pɛ
nu ra Demetrio gätho im mamanho yʉ cu
nangue'a. Nɛ nu yʉ́n t'øt'e gätho din thɛui a
ram Hma majuąni. Nɛcä n'dat'a dím mangä
ngue xʉn ho a ra Demetrio. Nɛ guí pądi
ngue majuąni dím mangä.

*Rán z*ɛgui ran zɛngua

13 Ɛmmɛ xʉn gu 'bɛ'a dín nde ga xi'i, pɛ
hønt'a dá huxä ra søcuą jaua. 14 Nguetho
xømhma mi ts'ʉtho ga mbagä bʉ ba nu i,
nɛ dan yąui bʉ. 15 Oją da hyut'a ni mbʉi.
I pɛnh'na ran zɛngua ni amigo 'bʉcua nɛ
dami zɛnguagahe ts'ʉ n'da ngu n'da ʉ guí
'bʉhmbʉ bʉ. Nɛ hønt'a dí xi ahʉ ya.

JUDAS
Ra søcuą bi 'yo't'a rá 'bäiui ra Jesucristo ra Judas

Ran zɛngua

1 Nugä drá Judascä, drá 'yçhɛgä ra Jesu-
cristo, nɛ man 'yohʉgä a ra Jacobo Santiago.
Dí o't'ahʉ ra søcuą hønbʉ go hapʉ i 'bʉh yʉ
'yçc'yɛi, gätho ahʉ ngue Oją bi huahn'nahʉ
nɛ ɛ̨mmɛ di huçc'ahʉ, nɛ ra Jesucristo di
jamansu ahʉ. 2 Nɛ Oją dí ndepe di 'da ahʉ
rá mate xʉn ngu, nɛ da hyut'a ni mbʉihʉ.
Nɛ thocpa tho man'da gui hyąmhbʉ rán
huçcate Oją.

Yʉ hyäte xänbate

3 Nu'ahʉ ma zʉ cu ahʉ dadí huçc'ahʉ, mí
ndegä ga o't'ahʉ nangue 'bɛ'a í pøjʉ Oją
gätho gahʉ. Pɛ dím bçngä ngue n'dan'yo
jatho ga xi ahʉ. Jatho gui hyuthʉ nzambʉi
guin yąmhbʉ a rám hma ma t'çc'yɛihʉ ngue
bi 'dajʉ Oją, dyʉ 'yçc'yɛihʉ, n'damhma njon
da zä di pät'ahʉ 'bɛ'a guí çc'yɛihʉ. 4 Dí
xi ahʉ na, nguetho i 'bʉ i 'da ʉ yʉ hyäte
xänbate, gue'ʉ 'darbʉ gadím pɛtihʉ, nɛ him
bi xi ahʉ ngue xʉn ts'o im bçni da 'yøt'e.
Ɛ̨mmɛ xʉn ts'otho nɛ hinguin 'yohʉ Oją
ʉ. Nguetho sä i çn ʉ: "Sä gui 'yøthʉ 'bɛ'a
go guím bçnsɛhʉ, nɛ hin di ʉn'nahʉ Oją
nguetho i ja rá mate," sä i çn ʉ yʉ hyäte.
Him majuąni i man ʉ, nɛ nu'ʉ hingui çc'yɛi
ma Hmuhʉ ra Jesucristo gue'a di manda-
gahʉ. Nɛ nt'o't'i bʉ ja rám Hman Oją 'bɛ'a
ran ʉnbi da nu ʉ i ma tengu na. Nɛ Oją
da 'yøt'e tengu bi ma. 5 Nuya dín nde ga
bçn'nahʉ 'bɛ'a gá pąhmbʉ mám'bɛt'o, ngue
'bɛ'a bi 'yøt' Oją maya'bʉ. Nu Oją bi yąn ʉ
yʉ ją'i israel gue bi gʉcpʉ ja ra häi Egipto, pɛ
to'o gätho him bi 'yøt'e 'bɛ'a nde Oją, gätho
Oją bi japi bi du bʉ ma'ueni ʉ. 6 Nɛ nu 'da
ʉ yʉm 'bɛhni mahçts'i mí ja yʉ́ ts'ɛdi. Pɛ
m'bɛjua bi 'bɛh yʉ́ ts'ɛdi 'bʉ mí ts'on yʉ́n
'yomfçni. Janangue'a bá pøm bʉ mahçts'i
guepʉ mí 'bʉi. Nuya Oją hin di japi da
bøm bʉ ja ra 'bɛxui guepʉ 'bʉhya. Nguetho
nu'ʉ tengu nthu't'i yʉ cadena bʉ, nɛ da
gopʉ asta gue'bʉ go da zøn ra pa din ja rán
ts'ɛmbi Oją nts'utho. 7 Nɛ'ʉ yʉ ją'i mí 'bʉpʉ
ja ra hnini Sodoma nɛ ra hnini Gomorra nɛ
yʉ hnini mbɛ 'darbʉ mí jahʉ, bi 'yøt' ran
ts'o. Bi 'yøt' yʉn 'yomt'çni, nɛ yʉn 'yohʉ
bi 'yørpa ran ts'o yʉ́ min 'yohʉhʉ, tengu
'bʉ ra xisu i 'bʉhmi, nɛ yʉ xisu mí øt'e
tengu a. Pɛ nu Oją bi juadi nangue ra sibi
mahçts'i. Nɛ nu'a 'bɛ'a bi t'ørpʉ, Oją bi 'yuh
ra hmɛpya 'bɛ'a da 'yørpa yʉ dądits'oqui.
8 Pɛ madague'bʉ i ja yʉ hmɛpya 'bɛ'a da 'yøt'
Oją, pɛ nu yʉ hyäte xänbate guexta'a i øt'e
tengu mí øt' yʉ ją'i bʉ ja ra hnini Sodoma.
I ma guesɛ Oją i uti 'bɛ'a da 'yøt'e xʉn ho
gue'bʉ i 'uị, nɛ i ørpa ran ts'o rá ją'izɛhɛ.
Nɛ i fɛsthoho yʉ́n t'çdi ra Hmu mahçts'i, nɛ
di c'ąman'ʉ tho yʉm 'bɛhni mahçts'i. 9 Pɛ
nu ra Miguel rá hmu yʉm 'bɛhni mahçts'i,
hingui øt'e tengu i øt'ʉ yʉ hyäte xänbate.
Nguetho nu'bʉ mín junt'ui ra zịthu nangue
rá ją'i ra Moisés xʉn du, nu'a ra Miguel
mí pądi ngue hingui ho 'bʉ dí yąp'a ra
zịthu ram hma xʉn ts'o. Janangue'a bi t'çm
thoho a ra zịthu: "Oją di hɛc'a'i." 10 Pɛ nu'ʉ
yʉ hyäte i man ran ts'o nangue yʉm 'bɛhni
mahçts'i, nɛ nangue 'bɛ'a gue majuąni. Pɛ
nu'ʉ hingui pądi 'bɛ'a gue majuąni. Hønt'a
i pądi tengu yʉ xą'yo nɛ yʉ buru, nɛ i øt'e
tengu ʉ. Pɛ Oją di un yʉn ʉnbi nɛ di jua
ʉ nangue ran ts'o i øt'ʉ. 11 Huçcate ʉ i øt'
yʉ́ pähä zɛhɛ tengutho bi 'yøt'a ra Caín.
Nɛ nu'ʉ i nde da xänba yʉ ją'i 'bɛ'a gue
him majuąni, tengu bi 'yøt'a ra Balaam,
n'damhma da dąh ra mbɛti. Nu'ʉ i fɛsthoho
yʉ́n t'çdi a i ja rá ts'ɛdi di mandagahʉ, tengu
bi 'yøt'a ra Coré. Nɛ'ʉ da mba ma juadi,
tengutho ra Coré. 12 Nɛ nu'bʉ guí øt' nin
ts'ihmɛhʉ, gue'a ra hmɛpya gadín huçjʉ
n'da ngu n'da ahʉ, nɛ i søm bʉ yʉ hyäte
xänbate, nu'ʉ tengu 'bʉ i pät'a xʉn ts'o bʉ
ja ni pahnihʉ. Nɛ nu'ʉ xingui ts'ʉ i pɛ'ts' yʉ́
sä da zi nangue yʉ́n johya zɛhɛ, nɛ xinguim
bçni 'bɛ'a nam bøn'a ran ts'ihmɛ. Pɛ nu'ʉ
yʉ hyäte hin te i ja a di muui, tengutho
yʉ güi hinguin 'youi ra 'ye, nɛ ran dąhi i
tuts'i. Nɛ nu'ʉ tengu tho n'da ra za nją̨m'bʉ
zʉh yʉ́n dät'o. Tengutho n'da ra za xʉ
'yot'i bi yøt'e. 13 Nɛ nu'ʉ yʉ hyäte xänbate
'bʉ i yą, i mbafi tengu 'bʉ ɛ̨mmɛ mahyoni
tho ʉ yʉ́m hma. Tengu ra dehe bʉ ja ra
dądeją ngue ɛ̨mmɛ di hị 'bʉ i ɛn ran dąhi,
pɛ hønt'a 'bɛ'a xʉn ts'o min 'youi ra dehe
bi zopʉ ndendeją. Nɛ nu'ʉ hingui sä da 'yut
ra 'yu n'da nguetho tengu yʉ sø bi dägui,
hin din ja ran yot'i mahøn'a, da gohi ra
'bɛxui mazą̨i. 14 Nu'a ra Enoc bim pøngahyą

maya'bʉ 'bɛ'a nín juąnbi da nu a n'da ngue i øt'e tengu i øt'ʉ. Nu'a ra Enoc, ná cʉt'a a rám bom'bɛto ra Adán, bi ma: "Dami 'yøhmbʉ ya 'bɛ'a da 'yøt' ra Hmu mahçts'i. Ba çhɛ din 'yohʉ yʉ miyone thoho ʉ yʉ́m 'bɛhni mahçts'i, [15] ngue di juąnba ʉ gätho ʉ i øt' ran ts'o. Nɛ di ʉnbi nangue 'bɛ'a hingui ho bi 'yøt'ʉ, nɛ bi man ran ts'o nangue Oją gätho ʉ ngue him bi 'yçc'yɛi Oją." [16] Nɛ nu'ʉ yʉ hyäte xänbate i sani nangue dí øt' mam 'bʉihʉ tengu i nde Oją. Nɛ i ma çmbi ngue'a n'da ra ją'i rá ts'oqui a 'bɛ'a nám 'bʉ ʉ. Nu'ʉ i øt' ran ts'o tengu i ndesɛ rá mbʉi ʉ, nɛ din 'yçzɛhɛ. Nɛ i xih rán ho ʉ mi'da yʉ ją'i ngue i honi 'bɛ'a i ndesɛ.

Nu ra Judas bi ząm yʉ 'yçc'yɛi nɛ bi xifi 'bɛ'a da 'yøt'e

[17] Pɛ nu'ahʉ ma zʉ cu ahʉ, dadí huçc'ahʉ, o guí pumbçnihʉ 'bɛ'a bi man ʉ yʉ́ 'bäihʉ ma Hmuhʉ ra Jesucristo. [18] Ya bi xi ahʉ ngue dim 'bʉ i 'da, gue'bʉ rán zɛgui, ngue da den'nahʉ nɛ da 'yøt' ran ts'o i ja bʉ mbo yʉ́ mbʉi ʉ nɛ gue'a bi si ahʉ. [19] Nɛ nu'ʉ yʉ hyäte di dʉmp ʉ yʉ 'yçc'yɛi din junt'i. Pɛ i sänzɛhɛ 'bɛ'a i øt'e, nɛ hinguin 'yohʉ rá Hogandąhi Oją ʉ. [20] Pɛ nu'ahʉ ma zʉ cu'ahʉ, o guí øthʉ tengu i øt' yʉ hyäte, pɛ dami tɛnni xʉn ho ni t'çc'yɛihʉ him ma thąspi, nɛ gue'a dán te ni mbʉihʉ a bʉya. Nɛ dami japi di manda ahʉ rá Hogandąhi Oją 'bʉ guí yąhʉ Oją. [21] Dami 'yøthʉ ram 'bʉi xʉn ho ngue din thɛui rán huçcate Oją, nɛ dami tømhbʉ a ra pa ba çh ra Jesucristo ma Hmuhʉ, din ja rá yembʉi nanguejʉ nɛ di 'dajʉ ra temaząi. [22] Dami japi da 'yçc'yɛi to'o di 'yon yʉ́ mbʉi nangue Oją. [23] Dami yąm bʉ ja ran ts'o, tengu tho 'bʉ gá yąm bʉ ja n'da ra sibi. Nɛ din ja ni yembʉi nangue ʉ 'da, pɛ damin jamansusɛ ngue hin gui 'yøthʉ yʉn ts'o tengu i øt'ʉ. Dami samhbʉ 'bɛ'a i øt'ʉ gue bi ts'on yʉ́ mbʉi ʉ.

I çspa Oją ra Judas

[24] Nu'a Oją i ja rá ts'ɛdi di jajʉ hin ga øthʉ yʉn ts'o, nɛ di däjʉ bʉ ja rá hmi mahoqui tho ma mbʉihʉ. Nɛ çmmɛ din jajʉ ran johya bʉ. [25] Hønt'a n'datho Oją i 'bʉi, nɛ hønt'a i pądi xʉn ho. Nɛ di pøjʉ nangue 'bɛ'a bi 'yøt'a ra Jesucristo ma Hmuhʉ. Nɛ nu'a Oją i ja rá nuįxte thoho, nu'a ra Hmuts'ʉt'abi, nɛ di manda 'bɛ'a gätho i ja a rá ts'ɛdi, nɛ gätho mí ja, nɛ i ja ya, nɛ din ja maząi. Nɛ hønt'a dí xi'ahʉ ya.

APOCALIPSIS
Rán t'uti ra Jesucristo bi nu ra Xuua

Rám hman ra Jesucristo bi sih ra Xuua

1 Nu'a Oją bi 'yut yʉ́ 'yęhę i 'bʉcua ja
ra häi. Janangue'a nu ra Jesucristo bá
pɛhna n'da rám 'bɛhni mahęts'i bi 'yurcä
dra Xuuagä, rá 'yęhęgä, 'bɛ'a din ja. 2 Nɛ
nugä dra Xuuagä dí o't'ä ya 'bɛ'a gätho dín
nugä, nɛ'a rám hman Oją nɛ'a rám hman
ra Jesucristo i xiqui. Gätho dí o't'ä ngue da
fądi 'bɛ'a majuąni din ja. 3 Din johya gätho
to'o da man'a 'bɛ'a nt'o't'i ua ja ra søcuą. Nɛ
din johya to'o gätho da 'yøde 'bɛ'a din ja. Nɛ
din johya 'bʉ da 'yøt'e 'bɛ'a gätho i mangua
ja ra søcuą, nguetho him maya'a din ja 'bɛ'a
gätho nt'o't'i ua.

I t'orpa ra søcuą yʉ 'yęc'yęi bʉ ja yoto yʉ
hnini

4 Nugä dra Xuuagä dí ot'ahʉ ra søcuą
gätho yʉ 'yęc'yęi dim pɛti bʉ ja yoto yʉ
hnini bʉ ja ra häi Asia. Oją di ąp ahʉ
nɛ da hyut'a ni mbʉihʉ, guet'a Oją i 'bʉi
nɛ mi 'bʉi, nɛ guet'a dim 'bʉi maząi. Nɛ
rá Hogandąhi Oją i juadi xʉn ho rá ts'ɛdi,
gue i 'bʉpʉ hapʉ di manda rá ts'ɛdi Oją,
i pɛn'nahʉ rán ąpi. 5 Nɛ bí pɛn'nahʉ rán
ąpi a ra Jesucristo, nɛ da hyut'a ni mbʉihʉ.
Nu'a ra Jesucristo ząi i mam majuąni, nɛ
rá mbʉdi bi dąmbęni 'bʉ mi du, nɛ dim
hmuts'ʉt'abi nɛ di manda gätho yʉ ts'ʉt'abi
gue i 'bʉcua ja ra häi. Nu'a di huęgahʉ nɛ
bi yąnjʉ nangue ma ts'oquihʉ, bi mberca
ma mbʉihʉ nangue ran ts'o, nangue rá ji
bi mbäm 'bʉ mi du bʉ ja ra pont'i. 6 Nu ra
Jesucristo bi 'dajʉ ra ts'ɛdi dan ts'ʉt'abihʉ
nɛ dam mbäjąhʉ ga ørpahʉ rá 'bɛfi bʉ i ja
rá ts'ɛdi Oją rá Ta. Nɛ nu'a ra Jesucristo din
ja rá nuįxte nɛ rá ts'ɛdi høn'bʉ go njąm'bʉ
maząi. Nɛ hønt'a gam bęmhbʉ a ya. 7 Nuna
ra Jesucristo guet'a ba ęhę ban 'yohʉ yʉ güi,
nɛ gätho yʉ ją'i da nu. Nɛ gätho to'o bi
ʉcpi da nu, nɛ gätho yʉ ją'i i 'bʉcua ja ra
ximhäi ęmmɛ din ja ra dumbʉi 'bʉ bi nu a.
Majuąni njabʉ din ja 'bʉ bá ęhę. Nɛ hønt'a
gam bęmhbʉ a ya. 8 Nu ra Cristo bi 'yęna:
"Nugä ra mbʉdi dám 'bʉcä, nɛ njąm'bʉ him
mi 'bʉcä," ęn'a ra Hmu mahęts'i nuįxte rá
ts'ɛdi, nu'a i 'bʉi nɛ mi 'bʉi, nɛ i 'bʉi maząi.

*Ra Xuua bi nu madą rá ts'*ɛdi ra Cristo

9 Nugä dra Xuuagä, ni cujʉ nangue ra
Cristo, dí ot'ahʉ ra søcuą ya. Nujʉ dí
comhbʉ yʉn ʉnbi guín nuhʉ nangue dí
ęc'yɛihʉ ra Hmu mahęts'i. Nu'a Oją di
manda bʉ ja ma mbʉihʉ, nɛ ra Jesucristo bi
'dajʉ ra ts'ɛdi ngue hin dadí xømbʉihʉ 'bɛ'a
dí nuhʉ. Nɛ nugä dra Xuuagä dí ofädigä bʉ
ja ra häi Patmos, n'da ra t'ʉhäi i ja bʉ ja ra
dehe nguetho dím mangä rám hman Oją nɛ
dí mangä nangue ra Jesucristo. 10 Nu'a ra
pa domingo dán yą'be Oją, nɛ 'bex bi bęngä
a rá ts'ɛdi rá Hogandąhi Oją. Nɛ dá øcä
n'da ra nde bʉ ja ma xʉthä tengu'bʉ n'da ra
thʉxi, ęmmɛ nts'ɛdi thoho. 11 Nɛ nu ra nde
bi 'yęna: "Nugä dra mbʉdigä nɛ hinjąm'bʉ
ngue him mi 'bʉcä, nɛ ząi dí 'bʉcä." Nɛ nu'a
ra nde bi xicä, bi 'yęna: "Gui 'yo't' ya 'bɛ'a
gätho gui nu, nɛ gui pɛnpʉ 'bʉh yʉ 'yęc'yęi,
gue'ʉ dim pɛti bʉ ja yoto yʉ hnini bʉ ja ra
häi Asia, guepʉ ja ra hnini Efeso, nɛpʉ ja ra
hnini Esmirna, nɛpʉ ja ra hnini Pérgamo,
nɛpʉ ja ra hnini Tiatira, nɛpʉ ja ra hnini
Sardis, nɛpʉ ja ra hnini Filadelfia, nɛpʉ ja ra
hnini Laodicea." 12 Nɛ nugä dra Xuuagä 'bex
dá nyęgui ngue dín nde ga nugä to'o bin yą.
Nɛ dá nugä yoto yʉ lámpara ngue ra oro yʉ́
gua. 13 Nɛ dá nugä i 'bä inde bʉ ja yʉ lámpara
ra Cristo, ngue'a bin ją'i ua ja ra ximhäi, mi
he ra pahni xʉm mba, i sørpʉ ja yʉ́ gua, nɛ
man thu't'i rá tįya n'da ran gʉt'i ngue ra
oro. 14 Nu'ʉ yʉ́ xtą tengu ra t'axca xidɛ'yo,
ogue tengu ra t'axcasɛ. Nɛ nu yʉ́ dä ęmmɛ
bi hyät'i tengu'bʉ n'da ra sibi i sø. 15 Nɛ nu'ʉ
yʉ́ gua, ęmmɛ di fɛxni tengu ra xit'ɛgui ra
bronce di hoc ra sibi nɛ i pa nthąmmi xʉn
ho. Nɛ nu'a rá nde tengu yʉ dąthe xʉn ngu
nɛ nts'ɛdi di hį. 16 Nɛ mi o rán 'yɛi yoto yʉ sø,
nɛ bi bøxpʉ ja rá nde tengu n'da ra espada i
yoho yʉ́ hɛt'i ngue din juąnbate. Nɛ nu'a rá
hmi ęmmɛ bi fɛxni tengu rá ts'ɛdi ra hyadi
'bʉ bi hyuxyadi. 17 Nɛ nu'bʉ má nugä, dá
tąngä bʉ ja rá gua tengu'bʉ ya xtá tugä.
Pɛ nuna bi dosca rán 'yɛi nɛ bi xiqui: "'Yo
guín su, nguetho nugä dra mbʉdigä nɛ dran
zɛguigä, nɛ hinjąm'bʉ him mi 'bʉcä. 18 Nugä
ząi dí 'bʉi, guecä dá tugä pɛ nuya guí nu
dí 'bʉcä ya, nɛ dam 'bʉcä maząi høn'bʉ go
njąm'bʉ. Nɛ i ja ma ts'ɛdi gue dadí manda
hapʉ i pa ʉ xʉn du. I jagä ran sogui ngue
ga xocpa ʉ 'da, nɛ ga jurpa ʉ mi'da." 19 Nɛ bi
xiqui, bi 'yęna: "Dami 'yo't' ya 'bɛ'a gätho

guí nu ya, ngue gätho i ja ya, nɛ'ʉ gätho din ja m'bɛjua. 20 Ga xi a ya 'bɛ'a ní hmɛpya i ja bʉ man 'yɛi, ngue yoto yʉ sø nɛ'ʉ yoto yʉ lámpara ngue yʉ oro yʉ́ gua. Gue yoto yʉ sø, rá hmɛpya ʉ yoto yʉm 'bɛhni mahçts'i, gue di zɛ'ʉ dim pɛti bʉ yoto yʉ hnini, ngue 'da'a n'danni yʉ hnini i 'bʉi. Nɛ nu'ʉ yoto yʉ lámpara rá hmɛpya ʉ yoto yʉ́m pɛti yʉ 'yçc'yɛi hapʉ zại dim pɛti."

2

Ram hma da hmam bʉ ja ra hnini Éfeso

1 Nu'a ra nde bi xicä ngue ga o't'a n'da ra søcuą, ga undä a ram 'bɛhni ngue i fäx ʉ yʉ 'yçc'yɛi bʉ ja ra hnini Éfeso. Nɛ nu'a ra søcuą da hmam bʉ 'bʉh yʉ 'yçc'yɛi. Nu yʉ́m hmansɛ a gue i 'yo inde bʉ ja yoto yʉ lámpara, nɛ i o rán 'yɛi yoto yʉ sø. 2 Nɛ nu'a ra nde bi xi'ʉ yʉ 'yçc'yɛi bʉ, bi 'yçna: "Dí pącä 'bɛ'a gätho gá 'yøthʉ bʉ, nɛ dí pącä hangu nangu ra 'bɛfi gá 'yøthʉ. Nɛ dí pącä gue hin gán xømbʉi nangue ni 'bɛfihʉ. Nɛ dí pącä ngue xingui ts'ʉ gadí jafʉ da 'yøt' ran ts'om'bäi n'da. Nɛ gá 'yänhdʉ 'da yʉm hman ʉ to'o çna yʉ́ 'bäihʉ ra Cristo, nɛ gá pąhmbʉ yʉ hyäte thoho ʉ. 3 Nɛ dí pącä gue hin gán xømbʉihʉ ran ʉnbi gá nuhʉ, nɛ ra 'bɛfi gá 'yøthʉ nangue gá 'yçc'yɛigahʉ, nɛ xingui ts'ʉ gá 'yɛ'ts' ni t'çc'yɛihʉ. 4 Pɛ i ja ahʉ ts'ʉ gue hin dí numanhogä, ngue gá 'yɛs'hʉ ts'ʉ a guí bçnjʉ ya nɛ hín gadín huçjʉ. Nɛ hin guín jahʉ bʉ 'bʉ ra mbʉdi thoho gá 'yçc'yɛigahʉ. 5 Dami bçmhbʉ ya hangu na ngu bi gą'a ni t'çc'yɛihʉ 'bʉ gmí 'yɛs'hʉ a gní bçnjʉ nɛ gá 'yɛ'ts' nin huçcatehʉ. Dami päh nin 'yomfçnihʉ ya. Dami thojʉ a gmí øthʉ rá mbʉdi thoho. Pɛ nu'bʉ guexta'a guí øthʉ, ga 'uecä n'da ra lámpara 'bʉ, nɛ him man ga ja ahʉ tengu'bʉ ra lámpara bʉ guí 'bʉhmbʉ, 'bʉ hin gui hoc nin 'yomfçnihʉ. 6 Pɛ i ja ahʉ 'bɛ'a xʉn ho ts'ʉ, nguetho n'dat'a dím bçmhbʉ gue hin dín numanhohʉ a i øt'ʉ yʉ nicolaítas. 7 Nu'bʉ i ja ni zaguhʉ, gui 'yøhmbʉ 'bɛ'a da xi ahʉ a rá Hogandąhi Oją gätho gyʉ 'yçc'yɛihʉ. Nɛ nu'ʉ to'o hin da thąpi nangue ran ts'o, ga undä ran t'çdi da za yʉn dät'o bʉ ja ra za t'çmbi rá za ra temazại, gue i 'bäpʉ 'bʉ Oją," bi 'yçn'a ra nde bi zoqui.

Ram hma da hmam bʉ ra hnini Esmirna

8 Nɛ xø bi 'yçngui: "Nuya gui 'yorpa ra søcuą ram 'bɛhni gue i fäx yʉ 'yçc'yɛi bʉ ja ra hnini Esmirna. Nɛ gui xifi gue mam hmangä, guecä mi 'bʉcä 'bʉ ra mbʉdi thoho nɛ dam 'bʉcä mazại, nugä dá tugä nɛ dá ndants' mahøn'a nɛ dí 'bʉhya, gui 'yçna. Nɛ nu'a ra søcuą da hmam bʉ 'bʉh yʉ 'yçc'yɛi bʉ ra hnini Esmirna." 9 Nɛ çn'a ra nde: "Dí pącä 'bɛ'a gätho nín ʉnbi guí sähʉ nanguecä. Nɛ dí pącä gue gyʉ hyoyahʉ bʉ ja ra häi, pɛ xʉn ngu i ja ahʉ nangue Oją. Nugä dí pącä gue di c'ąman'ʉ ahʉ 'da yʉ judío gue çnsɛ majuąni yʉ judío ʉ, gue nde da ma yʉ́ t'ʉhni Oją ʉ. Pɛ him majuąni yʉ́ t'ʉhni Oją ʉ, pɛgue rám pɛti ra zịthu a i øt'ʉ. 10 Nɛ 'yo guí suhʉ ran ʉnbi gue mi ts'ʉtho din ja ahʉ. Gui 'yøhmbʉ ya 'bɛ'a din ja ahʉ, ngue gui nuhʉ rán ts'äte ra zịthu nu'bʉ da jo ahʉ 'da ahʉ. Nɛ 'dɛt'apa guin nuhʉ yʉn ʉnbi. Nɛ nu'bʉ hin gui 'yɛ'ts' ni t'çc'yɛihʉ madague'a gui tuhʉ, gá tąhmbʉ xʉn ho a ra te 'bʉ. 11 Nu'bʉ i ja ni zaguhʉ, gui 'yøhmbʉ ya 'bɛ'a i xi ahʉ rá Hogandąhi Oją gyʉ 'yçc'yɛihʉ. Nɛ nu'ʉ to'o hin da thąpi nangue ran ts'o, hin da mba bʉ ja ran ʉnbi mazại, nɛ hin di ʉnba a ná yoho ran dąte," bi 'yçn'a ra nde bi xiqui.

Ram hma da hmam bʉ ra hnini Pérgamo

12 Nɛ bi xic mahøn'a ra nde, bi 'yçna: "Nuya gui 'yorpa ra søcuą ram 'bɛhni ngue i fäx ʉ yʉ 'yçc'yɛi bʉ ja ra hnini Pérgamo, gue da mam bʉ 'bʉh yʉ 'yçc'yɛi. Nɛ gui 'yo't'i 'bɛ'a dí mangä gue i jagä ra espada yoho yʉ́ hɛt'i. 13 Nugä dí pącä 'bɛ'a guí øthʉ hapʉ guí 'bʉhmbʉ, guepʉ di manda ra zịthu. Nɛ dí pącä gue hin gá hyɛhmbʉ ni t'çc'yɛihʉ, xíngui ts'ʉ gá cønjʉ nu'bʉ mi mba ntho bʉ a ma hoga'yçhç ra Antipas, guepʉ 'bʉh ra zịthu. 14 Pɛ i ja ahʉ ts'ʉ a gue hin dí numanhogä, nguetho i 'bʉ i 'da ahʉ i tɛn rán xädi ra Balaam, nu'a ran 'yohʉ gue bi xänba ra Balac 'bɛ'a da 'yøt'e gue da hyät'ʉ yʉ israel. Nu ra Balac bi xih yʉ ją'i da dɛn yʉ́n gopa yʉ hmite, ngue da zi 'bɛ'a bi mbøspa ʉ, nɛ da 'yøt' ran 'yomt'çni. 15 Nɛ i 'bʉ i 'da ahʉ gue hingui nde da 'yɛ'ts' yʉ́n xädi yʉ nicolaítas, nɛ hin dí numanho 'bɛ'a øt'ʉ. 16 Janangue'a dami päh nin 'yomfçnihʉ. Nɛ nu'bʉ hin'na, ga mbagä bʉ n'dihi nɛ ga sʉ'ʉ nangue mam hmangä, tengu ra espada gue i pøm bʉ ma ndegä,"

bi 'yǫn'a ra nde gue bí 'yǫh mahǫts'i. 17 Nɛ
bi thoqui bi xiqui, bi 'yǫna: “Nɛ to'o i ja yʉ́
zagu, da 'yøde 'bɛ'a xi'a rá Hogandąhi Ojąʉ
'yǫc'yɛi. Nɛ to'o hin da thąpi nangue ran
ts'o, ga undä ra maná mahǫts'i gue nt'ągui.
Nɛ ga undä n'da a n'da ra do xʉn t'axi guepʉ
nt'o't'i ma'da'yo rá thuhu zɛhɛ. Nɛ xínga
gue'ʉ mi'da yʉ ją'i da bądi 'bɛ'a nt'o't'i bʉ,
hønt'a to'o da hyąni,” ǫn'a ra nde bí 'yǫh
mahǫts'i.

Ram hma da hmam bʉ ra hnini Tiatira

18 Nɛ bi xic mahøn'a, bi 'yǫna: “Nuya gui
'yorpa ra søcuą ram 'bɛhni gue i fäx ʉ yʉ
'yǫc'yɛi bʉ ja ra hnini Tiatira, gue da hmam
bʉ 'bʉh yʉ 'yǫc'yɛi. Gui 'yorpi 'bɛ'a dí
mangä rá Ts'ʉnt'ʉgä Ojąʉ, gue i sø ma dä
tengu ra sibi i thɛ, nɛ nu'ʉ ma gua di fɛxni
tengu n'da ra bronce ra xit'ɛgui gue i pa
nthąmmi xʉn ho. 19 Dí pącä 'bɛ'a gätho guí
øthʉ nɛ dí pącä gue i ja nin huǫcatehʉ nɛ
majuąni guím bǫnjʉ, nɛ ja a ni t'ǫc'yɛihʉ
xʉn ho. Nɛ dí pącä gue guí øthʉ xʉn ho
rá 'bɛfi Ojąʉ, nɛ hin gán xømbʉihʉ. Nɛ
man'da xʉn ho guí øthʉ ya xinda gue'bʉ ra
mbʉdi tho gá 'yǫc'yɛihʉ. 20 Pɛ i ja ahʉ ts'ʉ
a hin dí numanhogä, nguetho gadí jafʉ in
xänbate bʉ n'da ra xisu, ra Jezabel, gue'a i
ǫnsɛ rá pøngahyą Ojąʉ. Pɛ nu'a i xänba yʉ
'yǫc'yɛi bʉ da dɛn yʉ́n ts'ihmɛ yʉ hmite, nɛ
i xänba ran 'yomt'ǫni. 21 Nugä dá tø'mi a ra
xisu ngue xtí päh rán 'yomfǫni, pɛ hingui
nde, i nde di thocta a ra ts'on'yomfǫni.
22 Janangue'a ga un ran ʉnbi nts'ɛdi, gue din
hyǫn'na ra xisu, nɛ'ʉ gätho to'o i tɛnni da
nu ran ʉnbi nts'ɛdi gue ga undä. Nɛ din
jabʉ ga øt'ä nu'bʉ hin di päh yʉ́n 'yomfǫni
ʉ nɛ hin da hyɛh ran ts'o i øthʉ a ra xisu.
23 Nɛ nugä ga ho gätho yʉ́ t'ʉhni a ra xisu,
guepʉ da bą ʉ gätho yʉ 'yǫc'yɛi gue dí pącä
yʉ́n 'yomfǫni yʉ ją'i, nɛ dí pącä 'bɛ'a gätho
in nde yʉ́ mbʉi ʉ. Nɛ ga cos'ahʉ 'bɛ'a gá
'øthʉ n'da ngu n'da ahʉ. 24 Pɛ mi'da ahʉ
bʉ ja ra hnini Tiatira gue hin gá tɛnhdʉ rán
xädi ra xisu, nɛ hin guí pąhmbʉ rán xädi ra
zi̧thu tengu i man ʉ 'da gue ǫna pądi xʉn
ho rán xädi ra zi̧thu. Nɛ nugä hin ga 'da
ahʉ man'da xʉn hǫi gui 'yøthʉ. 25 Pɛ hønt'a
ga xi ahʉ, guim bɛnthʉ xʉn ho ni t'ǫc'yɛihʉ
asta gue'bʉ go bá ǫcä mahøn'a. 26 Nɛ nu'ʉ
to'o hin da thąpi nangue ran ts'o, nɛ'bʉ di
thoqui da 'yøt'e 'bɛ'a gätho dí ndegä asta
gue'bʉ go rán zɛgui ra pa, ga undä ran
t'ǫdi di manda 'da yʉ xɛqui ra häi, ngue ga
comhbe ra ts'ɛdi bi 'dacä ma Ta. 27 Nɛ'ʉ di
manda gätho ʉ yʉ ją'i ngue 'dahma 'dan'yo
bʉ na yą. Nɛ da 'yut ram fɛt'ɛgui ʉ man
sʉihe, tengu'bʉ da xɛn ra ąhäi a ra bareta
ngue din tǫxt'i. Nɛ gue'a ra ts'ɛdi bi 'dacä
ma Ta. 28 Nugä tengu'bʉ dra Dąsø. Nɛ to'o
da 'yøt'e 'bɛ'a xʉn ho, dam 'bʉhmbe 'bʉ
guá pengä. 29 Nɛ nu'bʉ i ja ni zaguhʉ, gui
'yøhmbʉ 'bɛ'a i xih rá Hogandąhi Ojąʉ yʉ
'yǫc'yɛi,” ǫn'a rá Ts'ʉnt'ʉ Ojąʉ.

3

Ram hma da hmam bʉ ra hnini Sardis

1 Nɛ xø bi 'yǫng mahøn'a: “Nuya gui
'yorpa ra søcuą ram 'bɛhni i fäx ʉ yʉ
'yǫc'yɛi 'bʉpʉ ja ra hnini Sardis. Nɛ gui xih
mam hmangä, ngue dí 'bʉ'be rá Hogandąhi
Ojąʉ i juadi xʉn ho yʉ́ ts'ɛdi. Nɛ i o ma
'yɛ ʉ yoto yʉ sø. Nɛ nuna mam hma
da hmam bʉ 'bʉh yʉ 'yǫc'yɛi. Nugä dí
pącä 'bɛ'a gätho guí øthʉ bʉ. Nu ahʉ guí
mamhbʉ maxøts'e thoho, nɛ sä guí ǫmhbʉ
guí 'bʉhmbʉ nangue Ojąʉ, pɛ dí pącä, nu
ahʉ, tengu'bʉ ya xʉn du ni tehʉ. 2 Pɛ daman
nuhmbʉ ya, nɛ dami zacuahʉ a zʉ ts'ʉ ni
t'ǫc'yɛihʉ bi bongui, n'damhma him ma-
juąni da du ni tehʉ ngue gan ʉnbahʉ mazä.
Nguetho dí pącä gue hin guí øthʉ in nde
Ojąʉ gui 'yøthʉ. 3 Dami bǫmhbʉ ya 'bɛ'a bi
sän'nahʉ. Nuya dami päh nin 'yomfǫnihʉ,
nɛ dami tɛnhdʉ 'bɛ'a gá pąhmbʉ rá mbʉdi.
Pɛ nu'bʉ hin gui päh nin 'yomfǫnihʉ, ga
mbagä bʉ tengu n'da ra bǫ, nɛ hin gui
pąhmbʉ 'bɛ'a má ora ga søngä bʉ, nɛ ga
ʉn'nahʉ. 4 Pɛ i 'bʉ'i 'da ahʉ gue him bi ts'on
yʉ́ mbʉi. Nɛ nu'ʉ dan 'yohe ʉ, nɛ da hye
ʉ yʉ pahni xʉn t'axi nguetho yʉ́n sähʉ dan
'yohe,” bi 'yǫn'a ra nde bí 'yǫh mahǫts'i. 5 Nɛ
bi thoqui bi xic ra nde, bi 'yǫna: “Nɛ nu'ʉ
to'o hin da thąpi nangue ran ts'o, da hye
yʉ pahni xʉn t'axi. Nɛ hin ga ts'onba yʉ́
thuhu i huxpʉ ja ra søcuą i ma to'o i ja ra
temazą̨i. Nɛ gam mangä gue ma mbɛtigä ʉ,
guepʉ ja rá hmi ma Ta, guepʉ i 'bäh yʉ́m
'bɛhni mahǫts'i. 6 Nɛ nu'bʉ i ja ni zaguhʉ,
dami 'yøhmbʉ 'bɛ'a i xih rá Hogandąhi Ojąʉ
ʉ yʉ 'yǫc'yɛi,” ǫn'a ra nde.

Ram hma da hmam bʉ ra hnini Filadelfia

7 Nɛ bi xiqui mahøn'a: “Nuya gui 'yo't'
man'da ra søcuą, gui un'na ram 'bɛhni i

fäx'ʉ yʉ 'yęc'yɛi 'bʉpʉ ja ra hnini Filadelfia, gue da hmam bʉ 'bʉh yʉ 'yęc'yɛi. Nɛ gui xih mam hmangä gue xʉn hothogä, hin'yʉ ma ts'oqui, nɛ hønt'a majuąni dím mangä. Nɛ dí hą ran sogui ngue ra hmɛpya i jagä ra ts'ɛdi tengu ra hmɛpya bi 'yu'a ra David. Nɛ nu'bʉ ga xocpa n'da bʉ ja ma ts'ɛdi, njo'o n'da da zä da gurpi, nɛ nu'bʉ ga jurpa n'da, njon da zä da xocpi. [8] Nugä dí pącä 'bɛ'a gätho guí øthʉ bʉ, nɛ dá xoc'ahʉ rá 'yu Oją man'da da zä gui 'yørcahʉ ma 'bɛfi, nɛ hingui sä n'da ra ją'i da got ra 'yu. Nɛ dí pącä ngue hinguin zaqui ni t'ęc'yɛihʉ, pɛ i ja ahʉ ts'ʉ. Thocua thoho gá tɛn man xädigä, xíngui ts'ʉ gá hyɛgahʉ. [9] Pɛ nuya dami 'yøhmbʉ ts'ʉ ya 'bɛ'a din ja yʉ ją'i bʉ gue i tɛn ra zi̧thu, nu'ʉ im ma gue yʉ hogajudío ʉ, pɛ him majuąni yʉ hogajudío, ngue hingui tɛn Oją ʉ. Nugä ga japi din dąnyahmu bʉ ja ni guahʉ to'o i tɛn'na ra zi̧thu, n'dahma da bą ʉ ęmmɛ ngue dádí huęc'ahʉ gyʉ 'yęc'yɛihʉ. [10] Nɛ nangue a dá xi ahʉ, nɛ hin gán xømbʉihʉ 'bʉ mi mba ma ʉn'ni ahʉ, tengugä, janangue'a ga jamansu ahʉ nu'bʉ bi zøn ra pa din ja ran ʉnbi nts'utho ua ja ra ximhäi, ngue da ts'ä gätho yʉ ją'i i 'bʉcua ja ra ximhäi. [11] Nuya him maya'a ga mbagä bʉ. Nde'bʉ gan jamansuhʉ gue hin gui jafʉ n'da di ts'on'na ni t'ęc'yɛihʉ, ngue hin da zä gui hyąmhbʉ 'bɛ'a gá tąhmbʉ. [12] Nɛ nu'ʉ to'o hin da thąpi nangue ran ts'o, ga japi da hyąn a ra 'bɛfi nuj̨xte thoho, ngue tengu n'da ra guangu bʉ ja rá ngu ma Ojąhʉ mahęts'i, nɛ njąm'bʉ da bøm bʉ. Nɛ ga o't'ä rá thuhu ma Oją bʉ ja rá ją'i, nɛ ga orpʉ rá thuhu rá hnini ma Oją, Jerusalén ma'da'yo, guet'a ra hnini ba cąpʉ bí 'bʉ Oją mahęts'i. Nɛ'a ma thuhu ma'da'yo ga o't'ä bʉ ja rá ją'i ʉ. [13] Nɛ to'o i ja yʉ́ zagu, dami 'yøhmbʉ 'bɛ'a i xih rá Hogandąhi Oją ʉ yʉ 'yęc'yɛi," bi 'yęna.

Ram hma da hmam bʉ ra hnini Laodicea

[14] Nɛ bi xiqui mahøn'a, bi 'yęna: "Nuya gui 'yorpa ra søcuą ram 'bɛhni i fäx'ʉ yʉ 'yęc'yɛi 'bʉpʉ ja ra hnini Laodicea, da hmam bʉ a. Nɛ gui xih mam hmangä guecä zą̨i dím mam majuąni. Nugä dá øt'ä 'bɛ'a gätho i ja ua ya gue bi zänd Oją. [15] Nugä dí pącä 'bɛ'a gätho gá 'yøthʉ bʉ, xøgue guí 'yo indethʉ, yoho nin 'yomfęnihʉ, nɛ 'da xni hothʉ. Man'da xcá numanho ahʉ 'bʉ n'dat'a ni t'ęc'yɛihʉ xquí 'yøthʉ, xtán ho ogue hin di ho. [16] Pɛ nugä dí san'nahʉ a gá 'yøthʉ, nɛ ga sox ahʉ. [17] Guetho nu ahʉ sä guí ęmhbʉ gyʉ mɛmbɛtihʉ 'bɛ'a gätho guí homhbʉ, nɛ guí ęmhbʉ hin'yʉ 'bɛ'a man'da guí homhbʉ. Pɛ nugä dí pącä gue hin'yʉ 'bɛ'a i ja ahʉ di muui. Pɛ huęcate ahʉ, xøgue ndumbʉi thoho ahʉ, tengu'bʉ gyʉ 'yąhehʉ nɛ guí xädähʉ," ęn'a ra nde bí 'yęh mahęts'i. [18] Nɛ xø bi 'yęna: "Nugä gan zo ahʉ ts'ʉ, gua ęhmbʉ ga 'da ahʉ ra temaz̨ąi, tengu'bʉ gui tämhbʉ ra oro mahoqui ngue ra sibi, janangue'a majuąni gam mɛmbɛtihʉ. Nɛ ga 'da ahʉ ran ho ni mbʉihʉ, tengu'bʉ gui tän yʉ pahni xʉn t'axi gui hyehʉ, janangue'a hin gui pɛ'ts' ni sähʉ ngue hin'yʉ 'bɛ'a gdí comp' ni ją'ihʉ. Nɛ ga xoc'a ni dähʉ, tengu'bʉ gui tämhbʉ ra 'yęthi̧ gui cospa ni dähʉ, janangue'a da zä gui nuhʉ xʉn ho. [19] Nugä ga dąmhyą ahʉ ts'ʉ, nɛ ga 'da ahʉ ts'ʉ ran ʉnbi gätho to'o dadí huęcä, n'damhma di hoc'a ni mbʉihʉ. Janangue'a daman ęhyahʉ gui päh nin 'yomfęnihʉ. [20] Nuya gui 'yøhmbʉ ts'ʉ, nguetho dí 'bäcä bʉ ja ra goxthi, dín zo ahʉ. Nɛ to'o da 'yøh ma ndegä nɛ da xogui, ga cʉrpʉ, dam 'bʉ'be bʉ nɛ dam pą'be. [21] Nɛ to'o hin da thąpi nangue ran ts'o, ga japi ga huxhe bʉ mahęts'i, guepʉ i ja ma ts'ɛdi, tenguthoho 'bʉ má tąpä ran ts'o nɛ dí hux'be ma Ta bʉ mahęts'i. [22] Nɛ to'o i ja yʉ́ zagu, da 'yø'a i xi a rá Hogandąhi Oją ʉ yʉ 'yęc'yɛi," bi 'yęn'a ra nde bi xiqui.

4

Ran thąnde bʉ mahęts'i

[1] Nɛ nu'bʉ mi jua a bi mam bʉya, dá ndøts'e, nɛ dá nugä nsoqui n'da ra jut'i mahęts'i. Nɛ nu'a ra nde dá øcä tengu thoho n'da ra thʉxi i yą nts'ɛdi, bi 'yęngui: "Ba ęcua nɛ ga ut'a'i 'bɛ'a jatho din ja m'bɛjua." [2] 'Bex bi 'dacä ra ts'ɛdi rá Hogandąhi Oją gue bi zä dá nugä bʉ. Nɛ dá nugä bʉ mahęts'i n'da ran thuts'i mahoqui xʉn ho, tengutho bʉ hux yʉ hmuts'ʉt'abi. Nɛ mí huxpʉ n'da. [3] Nɛ nu'a to'o mi hupʉ, di fɛxni tengu yʉ fɛxna sødo ra jaspe ogue ra cornalina. Nɛ bi go'ma ra 'bɛjʉni di fɛxni tengu ra fɛxna sødo ra esmeralda. [4] Nɛ bi mbäs' pʉ ja ran thuts'i mi 'däte ma goho yʉn thuts'i, guepʉ mi hupʉ 'däte ma goho yʉ dąc'yɛi. Gätho mi he yʉ pahni xʉn t'axi nɛ mi hu'ts' yʉ́ corona ra oro. [5] Nɛ guepʉ

ja ran thuts'i mi hø inde, bi bøm bʉ ra huɛi
nts'ɛdi, nɛ ran gäni ɛ̨mmɛ di thoni, nɛ yʉ
nde. Nɛ nubʉ mi hu a n'da, mi ja bʉ yoto
yʉ sibi gue mi xɛh yʉ t'ʉsibi, rá hmɛpya
rá Hogandąhi Oją ʉ, gue í juadi xʉn ho yʉ́
ts'ɛdi. 6 Nɛ nubʉ mi hu a n'da, mi ja bʉ n'da
ɛ̨na ra deją, nɛ ɛ̨na ra xito. Nɛ dá nugä goho
yʉn t'uti gue madim 'bä't'a ran thuts'i, gue i
'bʉi. Nɛ gätho goho yʉn t'uti mi ja yʉ́ dä bʉ
yʉ́ hmi nɛ yʉ́ xʉthä, nɛ gätho yʉ́ ją'i. 7 Nu'a
n'da ran t'uti bi nɛqui tengu n'da ra zate ra
león, ná yoho bʉya bi nɛqui tengu n'da ra
toro, nɛ ná hyu bʉya bi nɛqui tengu rá hmi
ran 'yohʉ, nɛ ná goho bi nɛqui tengu n'da ra
dąpɛnts'ʉ madí tʉnts' yʉ́ zahua, tengu'bʉ
'yo. 8 Nɛ gätho goho yʉn t'uti i 'bʉi, ja n'da
ngu n'da 'dato yʉ́ hua. Nɛ gätho yʉ́ hua i
ja xʉn ngu yʉ́ dä maxøts'e nɛpʉ mbo. Nɛ
ma pa nɛ ra xui bi dąnde Oją, xíngui ts'ʉ bin
hę'a nán tuhu, nɛ bi 'yęm 'bʉ min tuhu:

Xʉn ho, xʉn ho, xʉn hotho Oją
nuįxte rá ts'ɛdi,
gue'a mi 'bʉi nɛ i 'bʉhya, nɛ guet'a i 'bʉi
mazął.

9 Nɛ gätho goho yʉn t'uti bi dąnde a gue mi
hu inde bʉ, bi 'yęspa a Oją nɛ bi xifi jamadi
Oją gue i 'bʉhya nɛ dim 'bʉi mazął høn'bʉ
go njąm'bʉ. 10 Nɛ nu'bʉ mi dąnde Oją yʉn
t'uti, gätho 'däte ma goho yʉ dąc'yɛi bin
dąnyahmu bʉ ja rá hmi a i hu inde bʉ, nɛ
bi un'ndʉ yʉ́ corona ra oro gue mi hu'ts'i.
11 Nɛ bi 'yęna:

Nu'i ma Hmu ahe, ma Oją ahe,
høn'a thoho nin säui din ja ni nuįxte nɛ ni
ts'ɛdi, nɛ høn'a thoho nin säui da
numansu a ʉ gätho i 'bʉi.
Nguetho gätho gá 'yøt'e 'bɛ'a i ja ya,
nangue ni pähä zɛhɛ, nɛ gue'a ni pähä án
ja'ʉ 'bɛ'a i ja ya.

5

Ra T'ʉdɛ'yo rán säui di tʉnts'a ra søcuą

1 Nɛ nugä dra Xuuagä dá nugä a mi huxpʉ
ja ran thuts'i mi cą bʉ rán 'yɛi n'da ra søcuą
m'bants'i nɛ nt'o't'i maxøts'e nɛpʉ mbo. Nɛ
mi ja yoto yʉ́n cuahmi bʉ ja ra søcuą. 2 Nɛ dá
nugä n'da ram 'bɛhni mahęts'i xʉn zaqui,
nɛ nts'ɛdi bi ma: "Ha 'bʉ a n'da rán säui
da xøc'ʉ yʉ́n cuahmi i ja ua ja ra søcuą,
ngue di tʉnts'i," bi 'yęna. 3 Nɛ xínga n'da
mi 'bʉpʉ mahęts'i, xínga n'da mi 'bʉpʉ ja
ra häi, nɛ xínga n'da mi 'bʉpʉ i 'bʉ ʉ xʉn
du rán säui da xøc yʉ́n cuahmi ra søcuą
ngue da bądi 'bɛ'a nt'o't'i bʉ. 4 Nɛ nugä dra
Xuuagä ɛ̨mmɛ dán zongä nguetho njongui
'bʉi rán säui di tʉnts'a ra søcuą ngue da nu
'bɛ'a nt'o't'i bʉ. 5 Nɛ nu n'da ra dąc'yɛi bi
'yęngui: "O guí zoni," bi 'yęngui, "nguetho
'bʉ'a n'da t'ɛ̨mbi ra León nangue rá 'yʉ ra
Judá, nɛ rá 'yʉ ra ts'ʉt'abi ra David, nu'a
him bi thąpi nangue ran ts'o, nɛ da zä da
xøc'ʉ yʉ́n cuahmi ra søcuą." 6 Nɛ 'bex dá
nugä n'da i 'bä inde bʉ 'bʉh yʉn t'uti, nɛ'ʉ
'däte magoho yʉ dąc'yɛi. Nɛ nu'a bi nɛqui
tengu n'da ra T'ʉdɛ'yo bi mba ntho. Nu'a ra
T'ʉdɛ'yo mi ja yoto yʉ́ dąni nɛ mi ja yoto yʉ́
dä, gue'a ra hmɛpya rá Hogandąhi Oją gue
í juadi xʉn ho yʉ́ ts'ɛdi, bá 'bɛhni gätho ná
ngʉni ra ximhäi. 7 Nɛ bi mba bʉ nɛ bi gąnba
ra søcuą gue mi ja bʉ rán 'yɛi n'da gue mi
hupʉ ja ran thuts'i. 8 Nɛ nu'bʉ mi gąnba
ra søcuą, nu'ʉ 'däte magoho yʉ dąc'yɛi bin
dąnyahmu bʉ ja rá gua ra T'ʉdɛ'yo. Nɛ n'da
ngu n'da mi hą yʉ́ arpa'bida, nɛ gätho mi
ja yʉ́ ximbo ra oro mayuh rán dɛga ra za
i yʉmanho, ra hmɛpya gue ní mba nt'ęspi
Oją, gue i ęspa Oją ʉ yʉ́ t'ʉhni. 9 Nɛ gätho
bin tu a n'da ra thuhu ma'da'yo, ęn'ʉ:

Høn'a zɛhɛ i nin säui gui xøcua yʉ́n cuahmi
ra søcuą,
nguetho ya bi tho i, nɛ nangue ni ji guí jut'ʉ
yʉ ją'i, ngue gá 'yørpa yʉ́ mbɛti Oją
ʉ
gätho ʉ 'da gue 'dahma 'dan'yo bʉ na yą,
nɛ gätho ʉ 'da gue 'dahma 'dan'yo
yʉ́ 'yʉ, nɛ gätho ʉ 'da gue 'dahma
'dan'yo yʉ́ häi mi 'bʉi.

10 Nɛ gá un ni ts'ɛdi din ts'ʉt'abi, nɛ dim
mbäją bʉ di manda rá ts'ɛdi Oją,
nɛ di manda bʉ ja ra häi, bi 'yęm 'bʉ min
tuhu.

11 Nɛ nugä dra Xuuagä, 'bex dá nugä nɛ
dá øcä yʉ́ nde yʉm 'bɛhni mahęts'i ɛ̨mmɛ
xʉn ngu yʉ munts'i, ngue yʉ millone thoho
madím 'bä't'a mi hupʉ ja ran thuts'i, nɛ yʉn
t'uti nɛ yʉ dąc'yɛi. 12 Nɛ gätho yʉm 'bɛhni
mahęts'i nts'ɛdi bin tuhu, nɛ bi 'yęm 'bʉ
min tuhu:

Nangue bi du ra Jesús ra T'ʉdɛ'yo,
rán säui din t'un rá ts'ɛdi, nɛ 'bɛ'a gätho di
muui,
nɛ ran 'yomfęni nuįxte, nɛ ra ts'ɛdi nuįxte,
nɛ da hyąnba yʉ́m hman ʉ i numansu. Nɛ
da t'ęspi nɛ ɛ̨mmɛ da hnumanho.

13 Nɛ 'bex dá øcä bi mba nt'ɛ̨spi a huxpʉ ja
ran thuts'i, nɛ ra Jesús ra T'ʉdɛ'yo. Gätho i
'bʉi bi man'ʉ tengu n'dare thoho:
Mająpi thoho nɛ i hnumansu ngue nuịxte
thoho. Nɛ din ja rá ts'ɛdi xʉn ho,
nɛ gätho i 'bʉi da 'yɛ̨spi høn'bʉ go njąm'bʉ
mazại. Njabʉ bi ma gätho i 'bʉpʉ
mahɛ̨ts'i, nɛpʉ ja ra häi, nɛ'ʉ xʉn
du, nɛ'ʉ 'bʉpʉ ja yʉ deją, ngue
n'dat'a bi man'ʉ.
14 Nɛ gätho goho yʉn t'uti i 'bäpʉ mahɛ̨ts'i
bi 'yɛ̨na: "Nɛcähe n'dat'a dím bɛ̨mhbe a,"
bi 'yɛ̨n'ʉ. Nɛ gätho 'däte magoho yʉ dąc'yɛi
mi 'bʉpʉ bin dąnyahmu i thąnde a hu'inde
bʉ mahɛ̨ts'i, nɛ ra T'ʉdɛ'yo.

6

Yoto yʉn cuahmi

1 Nɛ nugä dra Xuuagä dá nu ra Jesús ra
T'ʉdɛ'yo bi xøc'a rá mbʉdi rán cuahmi ra
søcuą nɛ bi dʉ'mi di tʉnts'a ra søcuą. Nɛ
n'da ran t'uti bi xicä, nɛ nt'øde rá nde tengu
ran gäni: "Ba ɛ̨cua gua nuua," bi 'yɛ̨ngui.
2 Nɛ dá hɛ̨tä bʉ, nɛ dá nu n'da ra t'axca
ndøfani. Nɛ nu'a mi huxpʉ mi hą n'da ran
są, nɛ bi mba ma unni n'da ra corona. Nɛ
bi mba bʉ zại da dąh yʉn sʉi din ja. 3 Nɛ
nu ra Jesús ra T'ʉdɛ'yo bi xøc'a ná yoho
rán cuahmi ra søcuą. Nɛ dá øcä a bi mam
man'da ran t'uti, bi xicä: "Ba ɛ̨hɛ, gua nu,"
bi 'yɛ̨ngui. 4 Nɛ dá nugä, bi bøm bʉ n'da ra
thɛnga ndøfani. Nɛ mi huxpʉ n'da, nɛ bi
mba ma unni ra espada xʉm mba. Nɛ bin
t'un'na ran t'ɛ̨di gue di japi din sʉ'ʉ yʉ ją'i
gätho 'bʉpʉ ja ra ximhäi, ngue din hyo n'da
ngu n'da ʉ. 5 Nɛ nu'a ra Jesús ra T'ʉdɛ'yo
bi xøcua ná hyu ran cuahmi, nɛ xø dá øcä
rá nde man'da ran t'uti bi xicä: "Ba ɛ̨hɛ,
gua nu," bi 'yɛ̨ngui. 'Bex dá nugä bi bøm
bʉ n'da ra 'bondøfani, nɛ mi huxpʉ n'da
mi hą ra t'ɛnt'i. 6 Nɛ dá øcä n'da ra nde bi
bøm bʉ mi 'bäh yʉn t'uti, bi 'yɛ̨na: "Hønt'a
n'da kilo ra trigo da dän'a n'dapa, nɛ hønt'i
hyu kilo ra cebada da dän'a n'dapa. Pɛ dami
jamansuhʉ ra aceite nɛ ra vino, o gadí japi
dim 'bɛdi." 7 Nɛ nu'bʉ mi xøc'a ná goho
ran cuahmi a ra T'ʉdɛ'yo, dá øcä rá nde
man'da ran t'uti, bi 'yɛ̨ngui: "Ba ɛ̨hɛ gua
nu," bi 'yɛ̨na. 8 Nɛ 'bex dá nugä bi bøm
bʉ n'da ra ndøfani xʉn c'axt'i ts'ʉ. Nɛ mi
huxpʉ a n'da t'ɛ̨mbi ran dąte, nɛ mí tɛn'na
ran dąte n'da gue xí bøm bʉ 'bʉ ʉ xʉn du.
Nu'ʉ bin t'un ra ts'ɛdi di manda ʉ ná goho
bʉ 'bʉh yʉ ją'i gätho ra ximhäi. Nɛ nu'ʉ
bin ja ra ts'ɛdi gue da hyo yʉ ją'i nangue
ra espada, nɛ nangue din tumanthuhu, nɛ
nangue ra gɛ̨hɛ̨, nɛ yʉ zate da hyo yʉ ją'i.
9 Nɛ nu'bʉ mi xøc'a ná cʉt'a rán cuahmi
ra søcuą a ra T'ʉdɛ'yo, dá nugä bʉ n'da
ra mɛxa guepʉ i pa m'bøspe Oją, gue bim
'bøts'e zɛhɛ ʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛi. Nɛ dá nugä bi
hyupʉ 'bimɛxa yʉ́ te ʉ gätho í tho a rám
hman Oją, nɛ bi ma nangue ra Cristo. 10 Nɛ
gätho ʉ mi hupʉ 'bimɛxa nts'ɛdi bi 'yɛ̨na:
"Ma Hmu tątethoho ni ts'ɛdi, nɛ xʉn ho i,
nɛ majuąni guím ma. Ham'mi pa gui tø'mi
ngue gui 'yørpa ran juąnbi ʉ, nɛ gui cospa ʉ
yʉ ją'i 'bʉpʉ ja ra ximhäi 'bɛ'a bi 'yørcahe,"
bi 'yɛ̨n'ʉ. 11 Pɛ nu'ʉ bin t'un yʉ́ pahni xʉn
t'axi, nɛ bi sifi da dø'mi ts'ʉ 'da yʉ pa, ja
gue'bʉ bi gua'ʉ dí du a rám hman Oją ʉ
yʉ́ mi'yɛ̨hɛhʉ, ngue tengu ʉ. 12 Nɛ nugä
dra Xuuagä dá nugä ra T'ʉdɛ'yo bi xøc'a ná
'dato rán cuahmi a ra søcuą. Nɛ 'bex bin ja
n'da ra 'yąmhäi nts'utho. Nɛ nu'a ra hyadi
gätho 'bex bi boqui tengu n'da ra 'bo'bø't'e,
nɛ nu'a ra ząna 'bex bi thɛngui tengu ra ji.
13 Nɛ gätho yʉ sø bi däpʉ häi, tengu n'da
ra za i høh yʉ́n dät'o 'bʉ i huąn ran dąhi.
14 Nɛ nubʉ xʉn c'ammi ra ximhäi, bi mba
m'bants'i tengu'bʉ ra søcuą, bim 'bɛdi. Nɛ
gätho yʉ t'ʉhäi mi ja bʉ ja ra dehe, pɛ nɛ'ʉ
gätho yʉ t'øhø, bi mba ma pädi bʉ mi ja.
15 Nɛ gätho yʉ ts'ʉt'abi bʉ ja ra häi, nɛ gätho
yʉ́ ngʉrpi yʉ ją'i, nɛ gätho yʉ hmudofʉi, nɛ
gätho yʉ mɛmbɛti, nɛ gätho i jasɛ yʉ́ ts'ɛdi,
nɛ gätho yʉ 'yɛ̨hɛ, nɛ gätho hing yʉ 'yɛ̨hɛ, bi
mba bʉ dąpo, mi honi hapʉ din 'yąni guepʉ
ja yʉ hyąnhäi, o guepʉ ja yʉ hyądo. 16 Nɛ
gätho mi nde ʉ da zɛmba yʉ́ yą yʉ do 'bʉ bi
xo't' yʉ t'øhø nɛ da go'mi, ngue i su da nu a
rá cuɛ a i huxpʉ ja ran thuts'i mahɛ̨ts'i, nɛ'a
ra T'ʉdɛ'yo. 17 Nguetho bi zøn ra pa ran ʉnbi
nts'utho, nɛ njon da zä da hyät ran ʉnbi.

7

Rá 'bede ʉ yʉ israel bʉ mahɛ̨ts'i

1 Nɛ nubʉya dá nugä goho yʉm 'bɛhni
mahɛ̨ts'i, nɛ 'da a n'danni mi 'bäpʉ rá nyąni
ra ximhäi i sąm'ma ran dąhi i 'yo ua gue
xíngui ts'ʉ din 'yo bʉ ja ra häi, o guepʉ ja ra
dądeją, nɛ xínga gue di 'yąn yʉ za. Nɛ'ʉ yʉ
dądeją hin di 'yąni, di nɛqui tengu n'da ra
xito xʉn juąni thoho. 2 Nɛ dá nugä n'da ram
'bɛhni mahɛ̨ts'i bí 'yɛ̨pʉ ní bøx ra hyadi,

nɛ nu'a bá hyą a rá sello Oją ngue i 'bʉi,
nɛ nts'ɛdi bi mba't'ʉ goho yʉ́m 'bɛhni Oją
gue i 'bäpʉ yʉ́ nyąni ra ximhäi. Gue'ʉ mi
'bäpʉ bin t'un ra ts'ɛdi di ʉnba ra häi nɛ
ra dądeją. 3 Nɛ nu'a ram 'bɛhni mi hą ra
sello, bi xi ʉ mi'da gue da dø'mi ts'ʉ, him
'bex di ʉnba ra häi o gue ra dądeją o gue
yʉ za, ja gue'bʉ di selloba bʉ ja yʉ́ dę yʉ
'yęc'yɛi a rá sello Oją. 4 Nɛ dá øcä hangu
bi 'beh yʉ ją'i di jap ra sello yʉ́ dę, n'da
cɪɛnto nɛ yote ma goho mahuąhi, bi thąsta
ʉ yʉ́m bom'bɛto yʉ́ ts'ʉnt'ʉ ra Israel. 5 Bi
thąsta ʉ 'dɛ'mayo mahuąhi yʉ́m bom'bɛto
ra Judá. Nɛ bi thąsta ʉ 'dɛ'mayo mahuąhi
yʉ́m bom'bɛto ra Rubén. Nɛ bi thąsta ʉ
'dɛ'mayo mahuąhi yʉ́m bom'bɛto ra Gad.
6 Nɛ bi thąsta ʉ 'dɛ'mayo mahuąhi yʉ́m
bom'bɛto ra Aser. Nɛ bi thąsta ʉ 'dɛmayo
mahuąhi yʉ́m bom'bɛto ra Neftalí. Nɛ bi
thąsta ʉ 'dɛ'mayo mahuąhi yʉ́m bom'bɛto
ra Manasés. 7 Nɛ bi thąsta ʉ 'dɛ'mayo
mahuąhi ʉ yʉ́m bom'bɛto ra Simeón. Nɛ bi
thąsta ʉ 'dɛ'mayo mahuąhi yʉ́m bom'bɛto
ra Leví. Nɛ bi thąsta ʉ 'dɛ'mayo mahuąhi
ʉ yʉ́m bom'bɛto ra Isacar. 8 Nɛ bi thąsta
ʉ 'dɛ'mayo mahuąhi ʉ yʉ́m bom'bɛto ra
Zabulón. Nɛ bi thąsta ʉ 'dɛ'mayo mahuąhi
ʉ yʉ́m bom'bɛto ra José. Nɛ bi thąsta
ʉ 'dɛ'mayo mahuąhi ʉ yʉ́m bom'bɛto ra
Benjamín.

Yʉ ją'i mi he yʉ pahni xʉn t'axi

9 Nɛ nugä dra Xuuagä, dá handi nɛ dá
nugä xʉn ngu yʉ ją'i nɛ njon da zä da mbede
hangu na ngu dá nugä. Dá nu ʉ i 'bäpʉ
gätho ʉ 'da gue 'dahma 'dan'yo bʉ na yą,
nɛ gätho ʉ 'da gue 'dahma 'dan'yo yʉ́ 'yʉ,
nɛ gätho ʉ 'da gue 'dahma 'dan'yo yʉ́ häi mi
'bʉi. Nɛ gätho ʉ mi 'bäpʉ mí hęt'a mí huxpʉ
ja ran thuts'i bʉ mahęts'i, nɛ mi hęt'a ra
Jesús ra T'ʉdɛ'yo. Gätho mi 'bäpʉ mi he
yʉ́ pahni xʉn t'axi, nɛ mi cą yʉ xijam'boza.
10 Nɛ gätho nts'ɛdi bi 'yęna:
Ɛmmɛ dín numanho ahe, ma Oją ahe,
tątetho ni ts'ɛdi, nɛ'e gra Jesús gra
T'ʉdɛ'yo, dí ęs'ahe ngue gá pøje,
bi 'yęn ʉ.
11 Nɛ gätho yʉm 'bɛhni mahęts'i bi mbä'ts'a
mi hupʉ made bʉ mahęts'i, nɛ gätho 'däte
ma goho yʉ dąc'yɛi nɛ'ʉ gätho goho yʉn
t'uti bi mbäs' thoho gätho mi 'bʉpʉ, bin
dąnyahmu, bi nye'mahäi, bi dąnde Oją i hu
inde bʉ. 12 Gätho bi 'yęna:
Nɛcähe 'dat'a dím bęmhbe, dí ęs'ahe, ma
Oją ahe, nuįxte xʉn ho i.
Nɛ gätho guí pądi. Ząi dí xi ahe jamadi
nangue ran ho guí ørcahe. Dín
numansu ahe, nɛ nte guí hęmbi, pɛ
i ja ni ts'ɛdi xʉn ho, nɛ gam 'bʉi
høn'bʉ go njąm'bʉ maząi.
Nɛ høn'a tho dím bęn ahe ya, bi 'yęn'ʉ.
13 Nɛ nu n'da ra dąc'yɛi bi 'yängä dra Xu-
uagä: "Ha guí pądi hapʉ bá nɛx yʉ." 14 Nɛ dá
ęmp'a ra dąc'yɛi: "Nu'i guí pądi." Nɛ nu'a ra
dąc'yɛi bi 'yęngui: "Nu'ʉ gue'ʉ bi 'yęc'yɛi
Oją 'bʉ mi ja ran ʉnbi ndumbʉi tho bʉ ja
ra ximhäi. Nɛ nu'a rá ji ra Jesús gue a í bo
yʉ́ pahni ʉ, bi japi xtan t'axi. 15 Janangue'a
i 'bähnʉ ja rá hmi Oją yʉ. Nɛ in 'yęhɛ ma
pa nɛ ra xui ua ja rá niją Oją. Nɛ gue'a i
huxpʉ ja ran thuts'i di jamansu yʉ. 16 Nɛ
him man'dandį din tumanthuhu yʉ, nɛ him
man'dandį din tuthe. Nɛ him man'dandį da
nu ran ʉnbi nam pa ra hyadi, xinga gue ʉ
mi'da xʉm pa di ʉnbi. 17 Nguetho nu ra Jesús
ra T'ʉdɛ'yo gue i 'bʉ inde bʉ mahęts'i da
'yøt'e tengu 'bʉ ra mbändɛ'yo, nɛ da zixpʉ
hapʉ i ja ra dehe gue di un ra te yʉ́ mbʉi. Nɛ
nu'a Oją him man'dandį di japi din zoni."

8

Ná yoto ran cuahmi nɛ ra t'uts'i ra oro

1 Nɛ nu'bʉ mi xøcua na yoto yʉ́n cuahmi
ra søcuą, made ora njom bin yą bʉ mahęts'i
nɛ nte bi 'yąni. 2 Nu'bʉ mí gua'a bʉya dá
nugä yoto yʉm 'bɛhni mahęts'i ząi i 'bäpʉ
ja rá hmi Oją, nɛ bin t'un yʉ thʉxi n'da
ngu n'da. 3 Nɛ dá nugä n'dan'yo ram 'bɛhni
mahęts'i, bi mba bim 'bäpʉ ja rá mɛxa yʉn
t'unni, nɛ mi thɛ n'da ra t'uts'i ra oro nɛ bi
mba nt'unni xʉn ngu rá ndɛga ra za din zø
bʉ, i yʉman'u, nɛ nu'a rá 'bifi da mba ma
uąspi yʉ́m hma yʉ 'yęc'yɛi 'bʉ i ęspa Oją. Nɛ
gätho i zø bʉ ja rá mɛxa ra oro gue i høpʉ ja
rá hmi a Oją i hu inde bʉ. 4 Nɛ nu'a ra 'bifi
i nɛxpʉ ja rá t'uts'i a ram 'bɛhni, mauąts'i
yʉ́m hman yʉ 'yęc'yɛi 'bʉ i ęspa Oją, nɛ bi
zøm bʉ bí 'bʉ Oją. 5 Nɛ nu'a ram 'bɛhni bi
yus' yʉ dɛspi bʉ ja ra t'uts'i ra oro gue mi
zø bʉ ja ra mɛxa, nɛ bi 'yɛm bʉ ja ra ximhäi.
Nɛ 'bex dá øcä nts'ɛdi yʉn gäni din thoni.
Nɛ dá nu nts'ɛdi yʉ huɛi bi c'uęti bʉ ja ra
ximhäi, nɛ bin ja n'da ra 'yąmhäi bʉ.

Yʉ thʉxi

6 Nuya bim 'bäpʉ yoto yʉm 'bɛhni
mahɛ̨ts'i i tø'mi da huixt' yʉ́ thʉxi. 7 Nɛ
rá mbʉdi ram 'bɛhni bi huixt' rá thʉxi, 'bex
bi t'ɛn bʉ häi yʉn do, nɛ ra sibi, mauąspi ra
ji. Nɛ ná hyu xɛqui ra häi bin zø, bi gopʉ mi
yoxɛqui ra häi. Nɛpʉ na hyu xɛqui bin zø yʉ
za nɛ yʉ t'ɛi xʉn c'ammi. Pɛ bi gohi yo xɛqui
ngue him bin zø. 8 Nɛ na yoho yʉm 'bɛhni bi
huixt' rá thʉxi, nɛ dá nu tengu n'da ra t'øhø
xʉn ndoho, i sø nɛ ɛ̨mmɛ ndøspi, nɛ bi mba
nt'ɛnt'i bʉ ja ra dądeją. 9 Nɛ na hyu xɛqui
ra dądeją bi japi din ji. Nɛ gätho bi du ʉ mi
'bʉpʉ mbo ra dehe. Nɛ gätho yʉ dąmbosa
gue mi 'yo bʉ bin ts'oni. Pɛ bi go ʉ yoxɛqui
ra dądeją ngue him bin ts'oni. 10 Nɛ ná hyu
yʉm 'bɛhni bi huixt' rá thʉxi. Nɛ 'bex bi
däh mahɛ̨ts'i n'da ra sø xʉn ndoho ngue i
zø nɛ ɛ̨mmɛ xɛh yʉ t'ʉsibi. Nɛ bi däpʉ ja ná
hyu yʉ dąthe nɛ ná hyu yʉ mbøthe bʉ ja ra
ximhäi. 11 Nu rá thuhu ra sø ngue bi dägui
ra Ajenjo na. Nɛ guepʉ bi däh ra sø gätho
ra dehe ɛ̨mmɛ bi ju'ts'i. Nɛ xʉn ngu yʉ ją'i
bi du ngue bi zi a ra dehe xʉn ju. 12 Nɛ nu
ná goho ram 'bɛhni bi huixt' rá thʉxi. Nɛ
'bex bi boqui ná hyu xɛqui ra hyadi, nɛ'a
ná hyu xɛqui ra zą̨na bi boqui. Nɛ a ná hyu
nɛts'i yʉ sø bi boqui. Nɛ mbɛ ngoho ora
ra pa nɛ ra xui him bin ja ran nɛqui. 13 Nɛ
drá Xuuagä dá nu n'da ram 'bɛhni mahɛ̨ts'i
mi 'yo inde bʉ mahɛ̨ts'i, nɛ ɛ̨mmɛ nts'ɛdi
mbafi, bi 'yɛ̨na: "Huɛ̨cate, huɛ̨cate, huɛ̨cate
yʉ ją'i 'bʉpʉ ja ra ximhäi, nangue 'bɛ'a din
ja 'bʉ bi huixt' yʉ́ thʉxi yʉ mi hyu yʉm
'bɛhni mahɛ̨ts'i gue i 'bähnʉ," bi 'yɛ̨na.

9

1 Nɛ ná cʉt'a yʉm 'bɛhni bi huixt' rá thʉxi
nɛ dá nu n'da ra sø tengu n'da ram 'bɛhni
mahɛ̨ts'i ngue hingui ho, bi däpʉ mahɛ̨ts'i
bi zøpʉ ja ra ximhäi. Nɛ bin t'un'na n'da
ran sogui da xoc ra hyąhäi ngue ɛ̨mmɛ xʉn
hɛ̨ nɛ nts'utho, guepʉ i 'bʉ a ra zi̧thu. 2 Nɛ
nu'bʉ mí xoc'a, bi bøm bʉ ra 'bifi xʉm pothi
tengu 'bʉ fʉn ra sibi xʉn ndoho. Nɛ 'bex
bi go'ma ra hyadi a ra 'bifi nɛ bin uąnts'ui
ran dąhi gätho ra ximhäi. 3 Nɛ xʉn ngu yʉ
hɛ'yąxi bi bøm bʉ ja ra 'bifi ngue bin 'yo
gätho ra ximhäi. Nɛ bin t'un yʉ́ ts'ɛdi da
'yøt'e tengu ran ʉnbi di un yʉ mbozʉ. 4 Nɛ
bi sifi ngue hin di ts'on yʉ t'ɛi o gue yʉ za
o gue mi'da i ja ua ja ra ximhäi, hønt'ʉ yʉ
ją'i di ʉnbi gätho to'o him mi ja rá sello Oją
bʉ ja yʉ́ dɛ̨. 5 Nɛ him bi japi da hyo yʉ ją'i,
hønt'a cʉt'a zą̨na di ʉnba yʉ ją'i, tengu i øt'
yʉ mbozʉ 'bʉ i sa n'da. 6 Nɛ nu'ʉ yʉ pa gue
i 'yo ua yʉ hɛ'yąxi in nde yʉ ją'i da du pɛ
hingui sä da du, hønt'a ran ʉnbi thoho da
nu. 7 Nɛ nu yʉ hɛ'yąxi di nɛqui tengu yʉ
fani ɛ̨na da mba ra sʉi, pɛ nu yʉ́ hmi tengu
yʉ́ hmi yʉ ją'i, nɛ i hu'ts' yʉ corona yʉ oro.
8 Nɛ nu ʉ mi ja yʉ́ xtą tengu n'da ra xisu, nɛ
mi ja yʉ́ ts'i tengu yʉ́ ts'i ra dązate. 9 Nɛ nu
ʉ mi ja bʉ yʉ́ tɨ̨ya tengu rá xi ra dąhuą, pɛ
xʉm mɛ tengu ra t'ɛgui. Nɛ di hɨ̨ yʉ́ zahua
tengu'bʉ yʉ carro i jʉt yʉ fani i tihi, ɛ̨mmɛ
di thoni tengu'bʉ i pa bʉ ja ran sʉi. 10 Nɛ
nu yʉ́ 'yozʉ tengu yʉ mbozʉ, nɛ cʉt'a zą̨na
bin t'un ran t'ɛ̨di di ʉnba yʉ ją'i, nangue
yʉ́ 'bite i ja yʉ́ 'yozʉ. 11 Nɛ nu'a rá hmu ʉ
yʉ hɛ'yąxi 'bʉpʉ ja ra hyąhäi ngue ɛ̨mmɛ
xʉn hɛ̨, nɛ nu'a rá thuhu ra Abadón ngue
rá nde ra hebreo, nɛ nu'ʉ yʉ griego ɛ̨mbi ra
Apolión. Pɛ nu rá thuhu nde da ma, gue nde
di ts'oni 'bɛ'a gätho i ja. 12 Nuya rá mbʉdi
ran ʉnbi bi thogui, pɛ ba ɛ̨h mi yoho yʉn
ʉnbi. 13 Nɛ ná 'dato yʉm 'bɛhni bi huixt' rá
thʉxi. 'Bex dá øcä n'da ra nde bi bøm bʉ
ja yʉ́ dąni gue'ʉ mi ja bʉ goho yʉ́ ts'ąt'i ra
mɛxa ngue ra oro i høpʉ ja rá hmi Oją. 14 Nɛ
nu a ra nde bi 'yɛ̨mp'a ná 'dato yʉm 'bɛhni
mahɛ̨ts'i gue i ja bʉ rá thʉxi: "Dami xoc'ʉ
goho yʉm 'bɛhni mahɛ̨ts'i ngue nthu't'i bʉ
ja ra dąthe Eufrates," bi t'ɛ̨mbi. 15 Nɛ bi mba
nsoqui, nguetho bi dø'mi da zøn ra ora, nɛ
ra pa, nɛ ra zą̨na, nɛ ra jɛya da soc'ʉ. Nɛ
da mba ʉ da hyo a ná hyu nją'i bʉ 'bʉh yʉ
ją'i gätho ra ximhäi. 16 Nɛ yocɪɛnto millone
yʉ dofʉi i hux yʉ ndøfani bi dɛn'ndʉ. Nugä
dra Xuuagä dá øcä hangu na ngu bi mba.
17 Nɛ in ja bʉ 'bʉ má nugä yʉ ndøfani, nɛ
nu'ʉ yʉ dofʉi madin tøgue bi däc yʉ́ tɨ̨ya ra
t'ɛgui ma cʉhʉ xʉn thɛni, xʉn c'ammi nɛ
xʉn c'axt'i. Nɛ nu'ʉ yʉ́ yą yʉ ndøfani tengu
yʉ́ yą yʉ dązate. Nɛ bi bøm bʉ ja yʉ́ nde yʉ
ndøfani ra sibi nɛ ra 'bifi nɛ ra dɛspi. 18 Nɛ na
hyu ram 'bede yʉ ją'i mi 'bʉcua ja ra ximhäi
bi du nangue rán ʉnbi ra sibi, ra 'bifi nɛ
ra dɛspi gue bi bøm bʉ yʉ́ nde yʉ ndøfani.
19 Nu yʉ ndøfani mi ja yʉ́ ts'ɛdi nangue 'bɛ'a
bi bøm bʉ ja yʉ́ nde, nɛ mi ja ra ts'ɛdi yʉ́
'yozʉ, nguetho yʉ́ 'yozʉ i ja yʉ́ yą tengu yʉ
pozʉ di ʉnba yʉ ją'i. 20 Nɛ gätho mi'da yʉ ją'i
gue him bi du, him bi päh yʉ́n 'yomfɛ̨ni, pɛ
guexta'a bi dąnde yʉ zi̧thu nɛ'ʉ yʉ hmite bi

'yøzɛhɛ, yǵn t'øt'e ra oro nɛ ra t'axi nɛ ra
fɛxna t'ɛgui, nɛ ra do, nɛ yʉ za, yʉ hmite
ʉ gue hingui nute nɛ hingui øhnahyą, nɛ
hingui sä din 'yo. 21 Nɛ xingui ts'ʉ bi hyɛh
yʉn t'øt'e xʉn ts'o. Guexta'a bin hyodu nɛ
bim bądi nɛ bin 'yomt'ɛ̨ni, nɛ bim pɛ̨.

10

Ra t'ʉsøcuą i cą n'da rám 'bɛhni Oją

1 Nɛ nugä dra Xuuagä dá nugä man'da
rám 'bɛhni Oją bá cąh mahɛ̨ts'i, mi ja rá
ts'ɛdi. Nɛ bán 'youi n'da ra güi, nɛ mi comba
ra 'bɛjʉni rá yą. Nɛ nu'a rá hmi bi yoxni
tengu ra hyadi, nɛ nu'ʉ yǵ gua madi nɛqui
tengu'bʉ n'da ra sibi. 2 Nɛ mi cą n'da ra
t'ʉsøcuą ma tʉnts'i. Nɛ nu'a rán 'yɛigua
mí nɛmp'ʉ ja ra dądeją, nɛ nu'a rá gąhągua
mi nɛmp'ʉ ja ra häi. 3 Nɛ nu'a ram 'bɛhni
nts'ɛdi bi mbafi, tengu'bʉ i mba a ra dązate.
4 Nɛ nu'bʉ mi mbafi, 'bex dá øcä yoto yʉn
gäni. Nɛ mí ɛ̨ngä xcá o't'ä ra søcuą 'bɛ'a dá
nugä, pɛ 'bex dá øcä n'da ra nde mahɛ̨ts'i bi
'yɛ̨ngui: "'Yo guí o't'ya 'bɛ'a bi ma yʉn gäni,
nguetho hingui sä gui ma 'bɛ'a bi man'ʉ."
5 Nɛ dá nugä rám 'bɛhni Oją mahɛ̨ts'i gue
i 'bäpʉ ja ra deją nɛpʉ ja ra häi, bi 'uą'ts'
rán 'yɛi bʉ mahɛ̨ts'i. 6 Nɛ bi ndønba rá
thuhu Oją i 'bʉi nɛ dim 'bʉi mazą̨i, gue bi
'yøt' mahɛ̨ts'i nɛ ra ximhäi nɛ ra deją nɛ
gätho 'bɛ'a i jabʉ. Bi ndønba rá thuhu, gue
majuąni hin da dø'mi mi'da yʉ pa 'bɛ'a din
ja. 7 Nɛ ɛ̨na, nu'bʉ bi huixt' rá thʉxi a ná
yoto rám 'bɛhni Oją gue mi 'bʉhnʉ, 'bex din
ja bʉya 'bɛ'a bi xi Oją yǵ øngahyą maya'bʉ
gue din ja, gue him mám fądi. 8 Nɛ nu'a ra
nde mahɛ̨ts'i bi 'yɛ̨ngä mahøn'a: "Nu'i, ní
mba bʉ, bá cąn'a ra søcuą gue i cą'a rám
'bɛhni Oją mahɛ̨ts'i i 'bähnʉ ja ra deją nɛ
ra häi." 9 Janangue'a dá mbagä bʉ mi 'bä'a
ram 'bɛhni mahɛ̨ts'i, nɛ dá xifi gue di 'dac'a
ra søcuą. Nɛ nu'a ram 'bɛhni bi 'yɛ̨ngui:
"Cąni, nɛ gui sa. Nɛ nu'bʉ gá sa, tengu'bʉ
ra t'afit'asa bʉ dán zä ni nde, pɛ nu'bʉ bi
mba bʉ ni foho ɛ̨mmɛ xtán ju bʉya." 10 Nɛ
dá cąngä ra søcuą bʉya, nɛ dá sagä a. Nɛ
bin ja tengu bi xicä ram 'bɛhni, xʉ cʉhi
'bʉ má sagä, ɛ̨mmɛ xʉn ų, pɛ guepʉ ma
foho, ɛ̨mmɛ xʉn ju. 11 Nɛ bi xiqui: "Jatho
gui mamp'a rám hma Oją mahøn'a, hønbʉ
go hapʉ 'bʉh yʉ ją'i 'dahma 'dan'yo bʉ na
yą nɛ 'da n'danni yǵ häi, nɛpʉ 'bʉh yʉ
ts'ʉt'abi." Nɛ gue'a bi sicä a dra Xuuagä.

11

Yoho yʉ pøngahyą

1 Nɛ nugä dra Xuuagä, bin 'dacä n'da ra
t'ɛni gue ra za, nɛ bi t'ɛ̨ngui: "Ní mba bʉ
ja ra dąniją nɛ gui 'yɛni hangu na ndoho
ra ngu. Nɛpʉ ja ra mɛxa i pøx yʉn t'unni
yʉ ją'i." Nɛ bi siqui ga pede hangu na ngu
yʉ ją'i i thąnde Oją bʉ. 2 Pɛ bi sicä: "O guí
ɛni hangu na ndoho ra häi ma mbä't'i bʉ
thi ja ra dąniją, nguetho bin t'un'dʉ yʉ ją'i
'dahma 'dan'yo bʉ na yą, gue'ʉ hingui pą
Oją. Nɛ yote ma yozna din 'yo bʉ nɛ di
ʉn'na rá hogahnini Oją." 3 Nɛ bi 'yɛ̨ngui:
"Ga pɛnhdä bʉ yoho ma pøngahyą, nɛ da
hye yʉ he tengu'bʉ i tu yǵ mbʉi. Nɛ n'da
mahuąhi yo ciɛnto nɛ hyąte pa da man'a
mam hmangä bʉ ʉ," ɛ̨n Oją. 4 Nɛ nu'ʉ yoho
yǵ pøngahyą Oją, gue'ʉ mí u'ʉ yoho yʉ za
ngue yʉ olivo, nɛ'ʉ yoho bʉ tøh yʉ lámpara
gue i 'bäpʉ ja rá hmi ra Hmu mahɛ̨ts'i, gue'a
di manda gätho ra ximhäi. 5 Nɛ to'o im bɛ̨ni
di ʉnba ʉ yoho yʉn 'yohʉ gue yǵ pøngahyą
Oją, da bøn ra sibi bʉ yǵ nde ngue'a í zø'ʉ.
Nɛ gue'a dí du'ʉ gätho yǵn sʉihʉ ʉ yoho yǵ
pøngahyą Oją. 6 Nɛ nu'ʉ yoho yʉ pøngahyą,
din ja yǵ ts'ɛdi ngue di japi hin din 'ye
gätho yʉ pa gue dim pøngahyą bʉ. Nɛ din
ja rá ts'ɛdi gue gätho yʉ dehe di japi ngue
din ji. Nɛ din ja yǵ ts'ɛdi hønt'a go 'bɛ'a
man ʉnbi di ʉnba ra ximhäi, hønt'a go ní
pa i nde. 7 Nɛ nu'bʉ mi gua'a rá 'bɛfi Oją
ʉ, 'bex bi bøm bʉ ja ra hyąhäi ɛ̨mmɛ xʉn
hɛ̨ tengu n'da ran dątezate, rám 'bɛhni ra
zi̧thu ɛ̨mmɛ nts'utho. Nɛ bi mba bʉ, bi zʉ'ʉ
yoho yǵ pøngahyą Oją, nɛ bi dąha bi hyo ʉ.
8 Nɛ nu'ʉ yǵ ngøc'yɛi ʉ yoho bi du, mi 'bɛm
bʉ ja ra calle made ra dąhnini, gue n'dat'a
ra hnini guepʉ bi du ra Hmu mahɛ̨ts'i bʉ ja
ra pont'i. Nɛ nu'a ran ts'o bin ja bʉ ja ra
dąhnini 'da'angu nan ts'oui bin ja bʉ ja ra
hnini Sodoma, nɛpʉ ja ra häi Egipto. 9 Nɛ
nhyupa made bi mba yʉ ją'i gätho 'dahma
'dan'yo bʉ na yą gue bi nɛxpʉ gätho yʉ häi,
bi hyɛ̨t'ʉ 'bom bʉ xí du. Nɛ him bi japi bi
mba nt'ägui. 10 Nɛ gätho yʉ ją'i i 'bʉcua ja ra
ximhäi bin johya 'bʉ mi du ʉ, nɛ nangue ran
johya, bi un yʉn t'unni n'da ngu n'da, nɛ bi
hyu yǵ mbʉi ngue hin di paha mahøn'a ʉ
yǵ pøngahyą Oją, nguetho bi nu ran ʉnbi
nangue 'bɛ'a bi 'yørpa ʉ. 11 Pɛ nu'bʉ mi tho
a nhyupa made mi 'bom bʉ, pɛ Oją bi un
ra xɛhyą mahøn'a, nɛ 'bex bi ndants'ʉ, nɛ

gätho to'o bi nu, ɛ̨mmɛ bin su ʉ. 12 'Bex bá
ɛ̨'a n'da ra nde mahɛ̨ts'i nts'ɛdi bin yą, bi
'yɛ̨mp'ʉ: “Ba ɛ̨cua ya,” bi 'yɛ̨na. Nɛ bi ndex
mahɛ̨ts'i ʉ, in 'yohʉ n'da ra güi. Nɛ gätho
yʉ́n sʉihʉ mi 'bäpʉ bi nu 'bɛ'a bin ja. 13 Nɛ
nu'bʉ mi mba ʉ yʉ́ pøngahyą Oją, 'bex bi
'yąn ra häi bʉ ja ra dąhnini, ɛ̨mmɛ nts'utho.
Nɛ ná 'dɛt'a ra xɛ̨qui ra hnini bin ts'oni,
yoto mahuąhi yʉ ją'i bi du nangue nts'ɛdi
ra 'yąnhäi. Nɛ nu'ʉ yʉ ją'i gue him bi du,
ɛ̨mmɛ bin su, nɛ bi 'yɛ̨spa Oją mahɛ̨ts'i bʉya.
14 Nuya ná yoho yʉn ʉnbi bi thogui, nɛ 'bex
ba ɛ̨'a ná hyu ran ʉnbi.

Ná yoto ra thʉxi

15 Nɛ nu'bʉ mi huixt' rá thʉxi a ná yoto
ram 'bɛhni mahɛ̨ts'i gue mi 'bäpʉ, 'bexque
nt'øde bʉ mahɛ̨ts'i xʉn ngu yʉ nde nts'ɛdi
bin yą, bi 'yɛ̨na:
Nuya gätho ra ximhäi bi dą Oją ma Hmuhʉ,
nɛ'a ra Cristo bi huahni,
nɛ hønt'ʉ di manda bʉ høn'bʉ go njąm'bʉ
maząi, bi 'yɛ̨n'ʉ yʉ nde i yą
mahɛ̨ts'i.
16 Nɛ nu'ʉ 'däte magoho yʉ dąc'yɛi ngue mi
hupʉ ja yʉ́n thuts'i di mbä't'a Oją bʉ mi
hudi, bin dąnyahmu nɛ bi dąnde Oją. 17 Nɛ
bi 'yɛ̨m 'bʉ mi dąnde:
Nu'i ma Oją ahe nte guí hɛ̨mbi,
Nu'i zą̨i guí 'bʉi, nɛ zą̨i gmi 'bʉi,
nuya gá dʉ'mi gá 'bɛrpa yʉ́ ts'ɛdi gätho
mi'da,
nɛ da zä gui manda xʉn ho 'bɛ'a gätho i ja.
Dí xi ahe jamadi, ngue ya gá 'yuh ni ts'ɛdi
tąte thoho.
18 Nu'ʉ yʉ ją'i i 'bʉpʉ hønbʉ go hapʉ i ja yʉ
häi ɛ̨mmɛ bin cuɛ
ngue ya bi zøn ra ora da nu ran ʉnbi.
Nuya bi zøn ra ora da nu nin juąnbi, nɛ
gätho ʉ xʉn du.
Bi zøn ra ora gue gui un'dʉ ya 'bɛ'a bi dą'ʉ
ni 'yɛ̨hɛ nɛ ni pøngahyą.
Nɛ bi zøn ra ora gue gui un'dʉ yʉn t'unni
gätho bi 'yɛ̨c'yɛi,
hønt'a go to'o i ja yʉ́ ts'ɛdi, nɛ'ʉ hin'yʉ yʉ́
ts'ɛdi.
Nɛ bi zøn ra ora, gue gui jua'ʉ gätho to'o di
ʉnba yʉ́ miją'ihʉ, bi 'yɛ̨n'ʉ.
19 Nɛ nu'bʉ mi gua'a bi man'ʉ yʉ dąc'yɛ̨i, dra
Xuuagä dá nugä nsoqui ra dąniją mahɛ̨ts'i.
Nɛ dá nugä ra huada i høpʉ mbo, guepʉ
m'bɛ'ts'i ran hoqui bi 'yøt'ui Oją ʉ yʉ́
'yɛ̨c'yɛi. Nɛ bin ja nts'ɛdi ra huɛi, nɛ
bin thoni, nɛ yʉn gäni, nɛ bin ja n'da ra
'yąmhäi, nɛ bi hyøh yʉn do.

12

Ra xisu nɛ ra jąrga

1 Nɛ dá hant'a n'da ran t'uti xʉn ndoho
bʉ magąts'i, ngue n'da ra xisu mi he ra
hyadi ngue rá pahni, nɛ mi tøpʉ ja ra zą̨na.
Nɛ mi hu'ts'a n'da ra corona gue min 'youi
'dɛ'mayoho yʉ sø. 2 Nɛ nu'a ra xisu mi
hąt'ʉhni a, nɛ ɛ̨mmɛ mi mbafi ngue xʉn ʉ,
ngue nde dim 'bʉh rá t'ʉhni. 3 Nɛ bi nɛqui
bʉ man'da ran t'uti tengu n'da ra jąrga xʉn
ndoho nɛ xʉn thɛni, ɛ̨mmɛ nts'utho. Nɛ
nu'a ra jąrga mi ja yoto yʉ́ yą, nɛ n'da ngu
n'da yʉ́ yą mi hu'ts' yʉ corona. Nɛ mi ja
'dɛt'a yʉ́ dąni. 4 Nɛ nu'bʉ mi uąn'na rá
'yozʉ, bi hyøm bʉ häi ná hyu nɛts'i yʉ sø
mi ja bʉ mahɛ̨ts'i. Nɛ nu ra jąrga 'darbʉ mi
'bähmi ra xisu, i nde da zap'a rá t'ʉhni 'bʉ
bim 'bʉi. 5 Nɛ bim 'bʉ'a n'da ra ts'ʉnt'ʉ, rá
t'ʉhni ra xisu bʉya. Nɛ guehna ra ts'ʉnt'ʉ
din ts'ʉt'abi gätho yʉ häi, nɛ njon di japi
da mbɛsta'a da ma. Pɛ nu'bʉ mim 'bʉi, bi
jamansu Oją, nɛ 'bex bi zixpʉ mahɛ̨ts'i bí ja
rá ts'ɛdi. 6 Pɛ nu ra xisu bi 'dagui, bi mba
bʉ ma'ueni guepʉ bi hocua Oją dim 'bʉi
n'da mahuąhi nɛ yocɛnto nɛ hyąte pa. Nɛ
din ja bʉ 'bɛ'a gätho da hyoni. 7 Nɛ nu bʉ
mahɛ̨ts'i bin ja n'da ra dąsʉi, nu'a rá ngʉrba
m'bɛhni Oją mahɛ̨ts'i ngue ra Miguel nɛ
gätho ʉ mi'da yʉ́m 'bɛhni Oją mahɛ̨ts'i, bin
sʉhmbʉ a ra jąrga nɛ'ʉ gätho yʉ́ 'yɛ̨hɛ a ra
jąrga. 8 Pɛ nu'a ra jąrga him bi dąha, nɛ Oją
him bi japi dim 'bʉpʉ mahɛ̨ts'i bʉya. 9 Nɛ bi
thøn'a thi bʉ mahɛ̨ts'i a ra jąrga, guet'a ra
c'ɛ̨yą, ra zi̧thu a, rá thuhu ra Satanás, gue i
häte gätho ua ja ra ximhäi gue'bʉ rá mbʉdi
thoho. 10 Nɛ nubʉya nugä dra Xuuagä dá
øcä n'da ra nde mahɛ̨ts'i nts'ɛdi bin yą bi
'yɛ̨na: “Ya bi zøn ra pa da yąn'ʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛi,
nɛ da nu a rá ts'ɛdi Oją, di manda rá ts'ɛdi
Oją ʉ, nɛ a ra Cristo. Nguetho ya bi thøn'a
thi bʉ mahɛ̨ts'i ra zi̧thu ngue nzą̨i madi
yąp'ʉ ma cuhʉ bʉ ja rá hmi Oją ma pa nɛ
ra xui. 11 Pɛ gue'a rá ji ra Jesús, tengu'bʉ ra
Dɛ'yo, ní dąp'a ra zi̧thu ʉ yʉ 'yɛ̨c'yɛi, nɛ'bʉ
i ma ngue ɛ̨c'yɛi ra Jesús, nɛ'bʉ hingui su
da du. 12 Janangue'a dan johyahʉ gätho dí
'bʉhmbʉ mahɛ̨ts'i. Pɛ ndumbʉi thoho ahʉ
gue guí 'bʉhmbʉ bʉ ja ra häi, nɛpʉ ja ra
deją, nguetho bi zøm bʉ ja ra ximhäi ra

zịthu, nɛ çmmɛ in cuɛ. I pądi him maya'a yʉ pa din ja rá ts'ɛdi bʉ," bi 'yçn'a ra nde dá øcä bin yą bʉ mahçts'i. 13 Nɛ nu'bʉ mi nu ra jąrga zịthu ngue bá t'ɛnt'ua häi, bi gu'a ra xisu gue bim 'bʉh rá ts'ʉnt'ʉ. 14 Pɛ nu'a ra xisu bi mba nt'unni yoho yʉ zahua tengu n'da ra pɛnts'ʉ xʉn ndoho, nɛ bi zägui bi mba ma'ueni guepʉ him bi zä bi bɛnt'a ra jąrga. Nɛ bi mba ma jamansu bʉ hyu jɛya made. 15 Nu ra jąrga bʉya bøn ra dehe rá nde, tengu'bʉ n'da ra dąthe xʉn ndoho, çna xtán dux'a ra xisu ra dehe. 16 Pɛ Oją bi xoc'a n'da ra hyąhäi guepʉ bi yʉ'a ra dehe bi bøm bʉ rá nde ra jąrga. 17 Pɛ nu ra jąrga bʉya çmmɛ bi dɛ ra cuɛ nangue'a ra xisu, nɛ bi mba bi zʉ'ʉ gätho mi'da ngue rá 'yʉ'a ra xisu, gätho ʉ gue bi 'yøt'a bi man Oją nɛ bi dɛn'dʉ 'bɛ'a bi man'a ra Jesús.

13

Ran t'uti bi bøxpʉ ja ra deją, nɛ ran t'uti bi bøxpʉ ja ra häi

1 Nɛ bi mba bim 'bäpʉ ja ndenthe a ra jąrga zịthu. Nɛ nugä dra Xuuagä dá nu man'da tengu n'da ra zate, bi bøxpʉ ja ra dądeją. Nɛ nuna ra zate mi ja yoto yʉ́ yą, nɛ 'dɛt'a yʉ́ dąni, guepʉ mi ja 'dɛt'a yʉ corona. Nɛ mán t'o't'i bʉ yʉ́ yą yʉ́ thuhu zɛhɛ a ra zate çmbi guesɛ Oją, nɛ bi ma mants'o nangue Oją. 2 Nɛ nuna ra zate dá nu, gue bi bøxpʉ ja ra deją, tengu n'da ram hmasni, pɛ nu yʉ́ gua tengu yʉ́ gua yʉ oso, nɛ nu ʉ yʉ́ nde, tengu yʉ́ nde yʉ león. Nɛ nu'a ra jąrga bi un zɛhɛ rá ts'ɛdi ná yoho ra zate gue xí bøxpʉ ja ra deją. Nɛ bi un ran t'çdi di manda bʉ hapʉ i ja rá ts'ɛdi ra jąrga zịthu, çmmɛ xʉn ngu ra ts'ɛdi mi ja a. 3 Nu'a n'da rá yą mi ja bʉ n'da ra sɛni ngue mí çmbi dí du a, pɛ bi zä. Nɛ gätho yʉ ją'i mi 'bʉcua ja ra ximhäi, bi dɛnni, nɛ bi hyonya thoho nangue rá ts'ɛdi mi ja. 4 Nɛ nu ʉ yʉ ją'i bi dąnde ra jąrga, nguetho ya xi un rá ts'ɛdi ra zate xi bøxpʉ ja ra deją. Nɛ bi dąnde ra zate, nɛ bi 'yçna: "Njo'o man'da tengu na, nɛ njo'o to'o da zä din sʉhmi na." 5 Nɛ bin t'un rán t'çdi ra zate xí bøxpʉ ja ra deją, da man ra ts'ore xʉn ts'o nangue Oją. Nɛ bin t'un ran t'çdi din ja rá ts'ɛdi yote ma yozna. 6 Nɛ nu'bʉ mí nyą, çmmɛ xʉn ts'o bi ma nangue Oją. Bi ndøm mánts'o rá thuhu Oją, nɛpʉ bí 'bʉi, nɛ gätho ʉ i 'bʉpʉ mahçts'i. 7 Nɛ bin t'un ran t'çdi ngue din sʉhmbʉ yʉ́ t'ʉhni Oją ngue di japi di 'bɛ'ʉ. Nɛ bin t'un ra ts'ɛdi ngue di manda gätho ná ngu yʉ ją'i 'bʉcua ja ra ximhäi, gätho yʉ häi, nɛ gätho 'dahma 'dan'yo bʉ na yą yʉ ją'i, gätho yʉ hnini. 8 Nɛ gätho yʉ ją'i bi dąnde a. Pɛ him bi dąnde ʉ xmán t'o't'i yʉ́ thuhu bʉ ja rá søcuą ra Jesús gue bi 'yo't'a ra T'ʉdɛ'yo gue'a bi tho. Nɛ ya mán t'o't'i bʉ ʉ yʉ́ thuhu ʉ 'bʉ má hin'yʉ ra ximhäi, im ma to'o i ja ra temazą̨i. 9 Nu'ʉ to'o i ja yʉ́ zagu, dami 'yøhmbʉ xʉn ho ya. 10 Nu'a to'o di un ran ʉnbi yʉ ją'i gue da got' ra fädi, nɛsɛ a da nu ran ʉnbi ngue da mba njot'i. Nɛ to'o din hote ngue di sɛnte, nɛsɛ a da nu ran dąte ngue da ts'ɛni. Janangue'a to'o gätho ʉ yʉ́ t'ʉhni Oją, jatho hønt'a da bçni gue yʉ́ yąnte Oją, nɛ hin din xømbʉi. 11 Nɛ nubʉya dá nu man'da ran t'uti gue bi bøxpʉ ja ra häi, nɛ mi ja yoho yʉ́ t'ʉdąni tengu n'da ra t'ʉdɛ'yo. Pɛ nu'bʉ mín yą çmmɛ nts'utho tengutho ra jąrga zịthu. 12 Nɛ nu'a ran t'uti xí bøxpʉ ja ra häi bin ja rá ts'ɛdi tengu ra zate ngue xí bøxpʉ ja ra dądeją ngue mi ja n'da ra sɛni a n'da rá yą gue xí zä. Nɛ bi japi gätho i 'bʉcua ja ra häi da dąnde ra mbʉdi ra zate. 13 Nɛ nu'a ran t'uti gue bi bøxpʉ ja ra häi, bi 'yøt' yʉn t'uti nts'utho, bi japi bá cąh mahçts'i ra sibi ngue da nu yʉ ją'i. 14 Nɛ bi hyät' yʉ ją'i gätho 'bʉcua ja ra ximhäi 'bʉ mi 'yøt' yʉ hyonya nt'øt'e. Nɛ høn'bʉ i 'bäpʉ ja rá hmi ra zate xí bøxpʉ ja ra deją, bi zä bi 'yøt'ʉ. Nɛ bi xih yʉ ją'i da 'yøt'a n'da ra nyoguido tengu ra zate xí bøxpʉ ja ra deją, gue mí ja ra sɛni bʉ ja n'da rá yą, ngue xí zä. 15 Nɛ nu'a ran t'uti gue bi bøxpʉ ja ra häi, bin t'un ran t'çdi di japi dim 'bʉ a ra nyoguido nt'øt'e tengu ra zate bi bøxpʉ ja ra deją. Nɛ di japi din yą. Nɛ bi japi da mba ntho gätho to'o him bi dąnde a. 16 Nɛ bi manda ngue gätho yʉ ją'i din ja rá hmɛpya ra nyoguido bʉ ja rá dç nɛpʉ ja rán 'yɛi, madague'a hønt'a go má ją'i, gätho i ja yʉ́ ts'ɛdi nɛ'ʉ hin'yʉ yʉ́ ts'ɛdi, gätho yʉ mɛmbɛti nɛ gätho yʉ hyoya, gätho yʉ 'yçhɛ nɛ gätho ngue hing yʉ 'yçhɛ, gätho yʉ ją'i jatho din ja ra hmɛpya. 17 Nɛ hingui sä n'da ra ją'i dim pä o gue din täi 'bʉ hin di nɛqui rá hmɛpya ra zate xí bøxpʉ ja ra deją, nu bʉ ja rá ją'i. Gätho jatho din ja ra hmɛpya ngue nam bøni rá thuhu, o rá número, rá hmɛpya rá thuhu ra zate. 18 Jatho gan 'yomfçnihʉ xʉn ho ngue gui pąhmbʉ 'bɛ'a nam bøn'a rá número ra zate, nguetho nu rá número,

'dato ciento nɛ hyąte ma 'dato, rá número n'da ra ją'i.

14

Bin tuhu ʉ bim pøhø

1 Nɛ nubʉya dá nugä ra Jesús ra T'ʉdɛ'yo
i 'bäpʉ ja ra nyuni t'ɛ̨mbi Sión. Nɛ mi
'bähmbʉ ra Jesús n'da ciento nɛ yote ma
goho mahuąhi yʉ ją'i ngue gätho i ja bʉ
ja yʉ́ dɛ rá thuhu ra Jesús nɛ rá thuhu rá
Ta. 2 Nɛ dá øcä n'da ra nde bʉ mahɛ̨ts'i
nt'øde tengu yʉ dehe xʉn ngu ɛ̨mmɛ di hị
nɛ tengu ran gäni nts'ɛdi di thoni. Nɛ dá øcä
tengu'bʉ yʉ arpa'bida xʉn ngu i pɛi. 3 Nɛ
nu'ʉ n'da ciento nɛ yote ma goho mahuąhi
bi yąn Oją bʉ ja ra ximhäi, nɛ bin tupʉ n'da
ra thuhu ma'da'yo bʉ ja rá hmi Oją gue'a
i huxpʉ ja rán thuts'i, nɛ guepʉ 'bäh yʉn
t'uti i 'bʉi, nɛ yʉ dąc'yɛi. Nɛ njo'o mi'da bi
zä bi bą a ra thuhu. 4 Nɛ nu'ʉ, gätho xʉn
hotho ʉ, gue hønt'a Oją mbɛ̨ni. Nɛ i tɛn'na
ra Dɛ'yo hønbʉ go hapʉ da mba. Nɛ nu'ʉ
gue bi yąm bʉ ja ra ximhäi bʉ 'bʉh mi'da
yʉ ją'i, yʉn t'unni man'da xʉn ho bin t'un
Oją nɛ ra Dɛ'yo. 5 Nɛ xinga n'da ra fɛhni bi
thịnba ʉ, xøgue xingui ts'ʉ yʉ́ ts'oqui bʉ na
nu Oją.

Nu'a bi man'ʉ hyu yʉ́m 'bɛhni Oją mahɛ̨ts'i

6 Nɛ nubʉya dá nugä man'da ram 'bɛhni
mahɛ̨ts'i mi 'yo inde bʉ mahɛ̨ts'i, nɛ i cą
ra søcuą nt'o't'i bʉ ran ho ma'da'yo hin
njąm'bʉ da guadi nɛ da mba gätho yʉ häi nɛ nu yʉ
ją'i 'dahma 'dan'yo bʉ na yą da 'yøde hønt'a
go to'o ní ją'i. 7 Nɛ nu'a ram 'bɛhni mahɛ̨ts'i
nts'ɛdi bi 'yɛ̨na: "Dami numansuhʉ Oją nɛ
gui 'yɛ̨spahʉ rá ts'ɛdi nuịxte a, nguetho ya
bi zøn ra ora da 'yøt' rán juąnbi Oją. Dami
thąndehʉ a ya, gue'a gue bi 'yøt' mahɛ̨ts'i
nɛ bi 'yøt' ra ximhäi. Nɛ bi 'yøt' yʉ deją nɛ bi
'yøt' yʉ mbøthe," bi 'yɛ̨na. 8 Nɛ nu'a man'da
ram 'bɛhni mahɛ̨ts'i mahøn'a bi dɛn'na rá
mbʉdi m'bɛhni, nɛ bi 'yɛ̨na: "Ya bin theh rá
ts'ɛdi ra dąhnini Babilonia ngue ɛ̨mmɛ mi ja
rá ts'ɛdi. Nguetho nu'ʉ yʉ ją'i mi 'bʉpʉ bi
xąndi gätho ra ximhäi a ran 'yomt'ɛ̨ni mí
øzɛhɛ. Nɛ gätho ʉ bi 'yøt' ran ts'o tengu
n'da ra ịti gue com'ma rá sɛ̨i gätho mi'da,"
bi 'yɛ̨na. 9-10 Nɛ nu'a ná hyu ram 'bɛhni
mahɛ̨ts'i bi dɛn'na ná yoho, nɛ nts'ɛdi bi
'yɛ̨na: "To'o gue da dąnde ra zate gue bi
bøxpʉ ja ra deją, nɛ ra nyoguido, ngue i ja
rá hmɛpya bʉ ja rá dɛ̨ o guepʉ ja rá 'yɛ,
da nu hangu nangu rá ts'ɛdi rá cuɛ Oją.
Nu Oją xíngui ts'ʉ da 'yɛ'ts'a ran ʉnbi di
un'ndʉ nangue rá cuɛ. Nɛ da nu a ra Jesús ra
Dɛ'yo nɛ yʉ́ hogam 'bɛhni mahɛ̨ts'i 'bʉ bin
t'un'na, ngue ra sibi n'youi ra dɛspi. 11 Nu'a
ra 'bifi i pøm bʉ njąm'bʉ din hɛ̨ a hønt'bʉ
go njąm'bʉ maząi. Nɛ nu'ʉ i 'bʉpʉ njąm'bʉ
din hɛ̨ a ran ʉnbi i nu ʉ ma pa nɛ ra xui.
Gue'ʉ gätho bi dąnde ra zate xí bøxpʉ ja
ra deją, nɛ ra nyoguido, gätho ʉ i ja bʉ ja
rá ją'i rá hmɛpya nɛ rá thuhu ra zate. 12 Pɛ
nu ahʉ gyʉ 'yɛ̨c'yɛihʉ pɛ nde'bʉ man'da gui
hyądumbʉihʉ gui thoc ni t'ɛ̨c'yɛihʉ nɛ gui
hyäthʉ yʉn ʉnbi. Nguetho yʉ́ t'ʉhni Oją ʉ
gätho di thoqui i øt' yʉ́n t'ɛ̨di nɛ di thoqui i
ɛ̨c'yɛi ra Jesús," bi 'yɛ̨n'a ná hyu rám 'bɛhni
Oją mahɛ̨ts'i. 13 Nɛ nubʉya bi 'yɛ̨ngä man'da
ra nde dá øcä mahɛ̨ts'i: "Dami 'yo't' ya
'bɛ'a ga xi a i. Din johya thoho gätho ʉ
xʉn du 'bʉ ya mí ɛ̨c'yɛi a ra Hmu Cristo
mahɛ̨ts'i. Mająpi thoho, ɛ̨n'a rá Hogandąhi
Oją, nguetho din säya a rá 'bɛfi mi øt'e. Nɛ
nu'a ran ho mi øt'ua ja ra ximhäi ʉ, nɛ nubʉ
mahɛ̨ts'i da nu rá muui bʉ."

Rán sofo ra ximhäi

14 Nɛ dá nu n'da ra güi xʉn t'axi thoho nɛ
mi hu inde bʉ ja ra güi a n'da tengu n'da ra
ją'i. Nɛ mi hu'ts'a n'da ra corona ra oro. Nɛ
mi hą ra mbore thɛni ɛ̨mmɛ hɛt'i. 15 Nɛ bá
pøm bʉ rá dąniją Oją mahɛ̨ts'i man'da rám
'bɛhni Oją, nɛ nts'ɛdi bi xi a mi hupʉ ja ra
güi: "Dami 'yørpa yʉ ją'i bʉ häi tengu'bʉ
da hyɛc yʉ uva xʉn yąxpʉ ja ra nuąndät'o.
Nguetho ya bi zøn ra ora gue gui pɛ'ts'ʉ bin
ja bʉ ni huąhi," bi 'yɛ̨n'a rám 'bɛhni Oją.
16 Nɛ 'bex bi 'yøt'a mi hupʉ ja ra güi tengu
xi sifi. 17 Nɛ man'da ram 'bɛhni bá pøm bʉ
ja rá ngu Oją mahɛ̨ts'i nɛ'a mi hą n'da ra
mbore thɛni ɛ̨mmɛ i hɛt'i. 18 Nɛ xø bá pøm
bʉ man'da rám 'bɛhni Oją bʉya guepʉ ja rá
mɛxa yʉ́n t'unni Oją, nɛ nu'a di manda da
dɛ ra sibi bʉ. Nɛ nts'ɛdi bi xi a ram 'bɛhni
gue mi hą ra mbore thɛni: "Dami 'yøt' ya
tengu i øt' yʉ ją'i 'bʉ i hɛc yʉ uva hingui ho
nguetho bi zøn ra ora gue da nu ran ʉnbi
ʉ nangue rán juąnbi Oją," bi 'yɛ̨na. 19-20 Nɛ
njabʉ bi 'yøt' rám 'bɛhni Oją, tengutho 'bʉ
di pɛt yʉ uva nɛ da 'yɛn bʉ ja ran thɛ'mi
da bøn rán gui bʉya. Nɛ tengutho ra ją'i

i nɛ't'ʉ yʉ uva da bøn yʉ́n gui, nɛ ngutho da 'yørpa ʉ to da zɛmbi, da nu rá cuɛ Oją ɛ̨mmɛ nts'utho. Janangue'a ran t'uti ngue bi mbän rá ji. Nɛ bi 'yørpʉ ja ra ndehnini, nɛ ɛ̨mmɛ xʉn ngu ra ji bi mbäni, hyucɪɛnto kilómetro nan jʉnni, nɛ nan hɛ̨ tengu 'bʉ da hyɛcpʉ ja yʉ́ nde yʉ fani a ra ji bi 'yugui.

15

Yoto yʉm 'bɛhni di manda yoto yʉn ʉnbi

1 Nɛ nugä dra Xuuagä dá nu man'da ran t'uti bʉ mahɛ̨ts'i, nɛ ɛ̨mmɛ dá hyonya thoho. Mi 'bähmbʉ bʉ yoto yʉ́m 'bɛhni Oją mahɛ̨ts'i, gue ʉ di manda yoto yʉn ʉnbi din ja ua ja ra ximhäi, nɛ nu'bʉ bi thoh yʉn ʉnbi, ya bi thoh rá cuɛ Oją bʉya. 2 Nɛ dá nu n'da ra xito di nɛqui tengu ra deją, rá cʉhʉ xʉn thɛni tengu ra sibi. Nɛ gätho mi 'bäpʉ ja ra xito, gue'ʉ gue him bi dąnde ra zate xí bøxpʉ ja ra dehe, bi zɛdi, hím bi dąnde ra nyoguido ngue ra pøte a, nɛ xím bin jap'a rá número o rá thuhu a. Nɛ n'da ngu n'da mi hą yʉ 'bida, ngue yʉ arpa xí un'na Oją ʉ. 3 Nɛ gätho mi 'bäpʉ bin tuh rá thuhu ra Moisés rá 'yɛ̨hɛ Oją, nɛ bin tuh rá thuhu ra Jesús ra Dɛ'yo. Bi 'yɛ̨n'ʉ:

Nu'i ma Oją ahe, ma Hmu ahe, nuɨxte thoho
ni ts'ɛdi, ɛ̨mmɛ xʉn ho i, nɛ ma
hyonya thoho nin t'øt'e.
Majuąni nin t'øt'e xʉn hotho ʉ.
Nu'i grá hoga ts'ʉt'abi mazą̨i.
4 Xinga n'da dim 'bʉi gue hin da dąnde i,
gue hin da numansu ni thuhu, nu'i ma Hmu
ahe.
Høn'a thoho i xʉn ho i, ma Oją ahe.
Gätho hønt'a go 'bɛ'a má nde da dąnde i,
nguetho gätho ya bi nu ngue xʉn ho 'bɛ'a
gätho guí øt'e, bi 'yɛ̨n'ʉ.
5 Nɛ nubʉya dá nu nsoqui n'da ra jut'i i ja bʉ mbo rá dąniją Oją bʉ mahɛ̨ts'i, guepʉ m'bɛ'ts'i yʉn t'ɛ̨di bi 'yo't' ra Moisés. 6 Nɛ yoto yʉ́m 'bɛhni Oją ngue di manda yʉn ʉnbi bʉ ja ra häi bi bøm bʉ. Gätho i he yʉ́ pahni xʉn t'axi ngue ra lino, nɛ gätho bi du't' yʉ́ tɨya ra oro. 7 Nɛ nu'a n'da ran t'uti mí 'bäpʉ bi un'i yoto yʉ ximbo bi un'ndʉ yʉ́m 'bɛhni Oją. Gätho ma yudi rá cuɛ Oją, nɛ nu'bʉ 'dah mi'da da mbän ʉ mí po bʉ ja ra ximbo, gätho yʉ ją'i i'bʉcua ja ra ximhäi da nu rá cuɛ Oją, gue i 'bʉi mazą̨i. 8 Nɛ gätho rá niją Oją bʉ mahɛ̨ts'i ma yudi rá ts'ɛdi nɛ rá nuɨxte Oją tengu ra 'bifi 'bʉ i yupʉ mbo ra ngu. Nɛ xinga n'da sä da yʉrpʉ asta gue'bʉ bi gua'a rá 'bɛfi ʉ yoto yʉm 'bɛhni gue di manda yoto yʉn ʉnbi ua ja ra ximhäi.

16

Yʉ ximbo i po yʉn ʉnbi ngue rá cuɛ Oją

1 Nɛ dá øcä n'da ra nde gue bi bøm bʉ ja rá dąniją Oją. Nɛ nu'a ra nde bi xi ʉ yʉm 'bɛhni: "Dami fämhbʉ bʉ ja ra ximhäi rán ʉnbi Oją nts'utho i po ʉ yoto ni ximbohʉ," bi 'yɛ̨na. 2 Nu rá mbʉdi ram 'bɛhni bi mbäm bʉ ja ra ximhäi rá cuɛ Oją mí po bʉ ja rá ximbo. Nɛ gätho yʉ ją'i gue bin ja rá hmɛpya a ra zate xí bøxpʉ ja ra dehe, nɛ'a ra nyoguido ngue i thąnde ʉ, bi nu ran ʉ ngue yʉ sąsi xʉn ts'otho. 3 Nubʉya ná yoho ram 'bɛhni mahɛ̨ts'i bi mbän a rá cuɛ Oją mi po bʉ ja rá ximbo, bʉ ja ra dądeją. Nu'a ra dehe bʉya bin ja tengu rá ji n'da ra ją'i xʉn du. Nɛ gätho mi 'bʉpʉ mbo ra deją bi du. 4 Nɛ ná hyu ram 'bɛhni mahɛ̨ts'i bi mbän'a rá cuɛ Oją mi po bʉ ja rá ximbo hapʉ ja gätho yʉ dąthe nɛ gätho yʉ mbøthe. Gätho ra dehe mi po bʉ bin ji. 5 'Bex dá øcä rá nde rám 'bɛhni Oją gue'a bi ʉnba yʉ dehe bi 'yɛ̨na: "Nu'i ma hoga Hmu, ma Oją i, zą̨i guí 'bʉi nɛ gmí 'bʉi, xʉn hotho gätho nin juąnbi, nguetho rán säui ʉ gá ʉnbi. 6 Ya gá un ra ji da zi ʉ, nguetho bi hyo ʉ nim 'bɛhni bʉ häi nɛ ni pøngahyą. Nuya gá cospa ra pengui nangue 'bɛ'a bi 'yøt'ʉ," bi 'yɛ̨na. 7 Nɛ dá øcä n'da ra nde bi bøm bʉ ja ra mɛxa guepʉ mí ja yʉ́n t'unni Oją, i ɛ̨na: "Ma Hmu i Oją nuɨxte ni ts'ɛdi xʉn ho, njuąntho a nin juąnbi, ngue rán säui ʉ," bi 'yɛ̨na. 8 Nɛ nu'a ná goho rám 'bɛhni bi mbäm bʉ ja ra hyadi a rá cuɛ Oją mi po bʉ ja rá ximbo. Nɛ ɛ̨mmɛ bin ja rá ts'ɛdi ra hyadi ngue bin zø ʉ mi 'bʉpʉ ja ra ximhäi nangue nam pa ra hyadi. 9 Nɛ nu'ʉ gue bi nu ran ʉnbi nangue rá ts'ɛdi ra hyadi, bi ndømants'o rá thuhu Oją, gue'a bi manda yʉn ʉnbi, pɛ guexta'a him bi 'yɛ̨spa Oją, him bi päh yʉ́n 'yomfɛ̨ni ʉ. 10 Nuya ná cʉt'a ram 'bɛhni bi mbäm bʉ rá cuɛ Oją mi po bʉ ja rá ximbo, nɛ bi mbäm bʉ hapʉ i ja rá ts'ɛdi ra zate xí bøxpʉ ja ra dehe. Nɛ nupʉ hapʉ ja rá ts'ɛdi, gätho xʉm 'bɛxui thoho bʉ. Nɛ nu'ʉ yʉ ją'i gue i 'bʉpʉ bi zasɛ yʉ́ ją̨ni nangue ran ʉnbi bi nu. 11 Nɛ bi c'ąmants'otho Oją nangue yʉn ʉ, nɛ nangue yʉ sąsi mi ja. Pɛ guexta'a him bi 'yɛ'ts'a ran

ts'o mi øt'e, him bi päh yʉ́n 'yomfçni. 12 Nɛ
nu'a ná 'dato ram 'bɛhni bi mbäm bʉ rá cuɛ
Oją mi po bʉ ja rá ximbo, bi mbäm bʉ ja ra
dąthe xʉn ndoho t'çmbi Eufrates. Nɛ bi xä
ra dehe nɛ 'bex bi 'yo't' ra dąthe ngue da
zä da thopʉ yʉ ts'ʉt'abi gue ní 'yçpʉ ní bøx
ra hyadi. 13 Nɛ nugä dra Xuuagä, dá nu hyu
yʉ ts'onthị di nɛqui tengu yʉ 'uɛ, ngue bi
bøm bʉ ja rá nde ra jąrga zịthu, nɛpʉ ja rá
nde ra zate xí bøxpʉ ja ra deją, nɛ bi bøm
bʉ ja rá nde ran t'uti xí bøxpʉ ja ra häi,
gue ra hyäte pøngahyą. 14 Nguetho nu'ʉ,
gue'ʉ yʉ́ ts'onthị ra zịthu ʉ i ja yʉ́ ts'ɛdi
ngue da 'yøt' yʉ hyonya nt'øt'e. Nɛ nu'ʉ bi
mba bʉ gätho ná ngʉni ra ximhäi, hønbʉ
go hapʉ 'bʉh yʉ ts'ʉt'abi, ngue bi japi di
pɛt yʉ ją'i. Ngue din ja ra dąsʉi din sʉhmbʉ
Oją. Nɛ nu'a ra pa din ja ra sʉi gätho da nu
rá ts'ɛdi Oją nuịxte. 15 Nɛ dá øcä rá nde ra
Jesucristo ngue bi 'yçna: "Gui 'yøhmbʉ ya,
nugä ba çcä tengu n'da ra bç. Hinga mfądi
njąm'bʉ ga søhø. Din johya thoho ʉ gue
him bin ąhą pɛ bi jamansu yʉ he dá unni,
janangue'a hin din 'yąhe nɛ hin din 'yąsä
bʉya, ngue im bçntho a ran hoqui dá ørpa
ʉ, janangue'a hin di nɛqui yʉ́ ts'oqui, nɛ hin
da mbɛ'ts' yʉ́ sä," bi 'yçna. 16 Nɛ gätho bim
pɛti bʉ yʉ ts'ʉt'abi nɛ yʉ ją'i bʉ ja ra xɛqui
t'çmbi Armagedón, ngue yʉ́ nde yʉ hebreo
a. 17 Nuya ná yoto ram 'bɛhni bi mbäm bʉ
rá cuɛ Oją mi po bʉ ja rá ximbo, bi huic
ran dąhi 'bɛ'a mi po bʉ. 'Bex bi t'ø a n'da
ra nde bi bøm bʉ ja rá niją Oją mahçts'i,
guepʉ i hu inde Oją. Nɛ nu'a ra nde bi
'yçna: "Ya da guadi gätho man ts'ɛmbi," bi
'yçna. 18 Nɛ 'bex bi hyät'i nts'ɛdi yʉ huɛi, nɛ
nts'ɛdi bin thoni yʉ ngäni. Nɛ bin ja n'da
ra 'yąnhäi nts'ɛdi hin jąm'bʉ bi nu n'da ra
ją'i tengu na, asta gue'bʉ go mim 'bʉ ʉ yʉ
mbʉdi thoho yʉ ją'i. 19 Nu ra 'yąnhäi bi xɛn'a
ra dąhnini Babilonia, hyu xɛqui bi bøni. Nɛ
gätho mi'da yʉ hnini hønbʉ go hapʉ mi ja
bi guadi. Nɛ bi bçn Oją gue xʉn ts'otho mi
øt' yʉ ją'i 'bʉpʉ ja ra dąhnini Babilonia, nɛ
nts'ɛdi bi ʉnba ʉ, nangue rá cuɛ nts'ɛdi a,
asta gue'bʉ go min theh rá cuɛ Oją. 20 Nɛ
gätho yʉ t'ʉhäi i ja bʉ ja yʉ deją bim 'bɛdi.
Nɛ gätho yʉ nyuni nɛ yʉ t'øhø bim 'bɛdi,
hin'yʉ bʉya. 21 Nɛ 'bex bi däpʉ mahçts'i yʉn
do çmmɛ nts'utho nguetho yote kilo nán
hyʉ n'da ran do, bi zʉ i 'da yʉ ją'i. Pɛ nu
ʉ yʉ ją'i bi c'ąmants'o Oją nangue ran ʉnbi
nts'ɛdi bi nu nangue yʉn do.

17

Ra ngʉrpa 'yomt'çni xisu

1 Nɛ nu'a n'da ʉ yʉ́m 'bɛhni Oją mahçts'i
gue'a mí ja n'da ra ximbo, bi xicä: "Ba çhɛ
ga ut'a i rán juąnbi Oją da nu ra 'yomt'çni
xisu i hupʉ ja yʉ dehe 'dahma 'dan'yo bʉ
gätho ra ximhäi. 2 Nu'ʉ yʉ ts'ʉt'abi bʉ ja
ra ximhäi bi 'yøthʉ ran ts'o a ra 'yomt'çni
xisu. Nɛ yʉ ją'i 'bʉcua ja ra ximhäi bi
xänba bʉ gue da 'yøt' ran ts'o guepʉ 'bʉ
a ra 'yomt'çni xisu. Gätho mi øt' ran ts'o
tengu'bʉ ịti thoho," bi 'yçm 'bʉ mi xiqui.
3 Nɛ nubʉya nu rám 'bɛhni Oją bi zixcä bʉ ja
n'da ra huɛnhäi ma'ueni njon mi 'bʉpʉ. Nɛ
nu rá Hogandąhi Oją bi jaqui gue dá handi,
nɛ dá nugä a ra xisu i hux'a n'da ra zate
xʉn thɛni. Nu ra zate mi ja yoto yʉ́ yą nɛ
'dɛt'a yʉ́ dąni, nɛ nt'o't'i bʉ ja rá ją'i çna
jasɛ rá ts'ɛdi, gue rá thuhu çna guesɛ Oją.
4 Nu ra xisu mi he n'da ra hoc'bø't'e xʉn
jʉpoi nɛ xʉn thɛni. Nɛ çmmɛ madín 'yøt'e
xʉn ho nangue yʉ thebe nɛ yʉm fo'yɛ ra
oro nɛ yʉ ts'ʉngu çmmɛ xʉm hmadi thoho,
nɛ hønt'a go mi cuat rá pahni. Nɛ mi thɛ
n'da ra tasa ra oro. Pɛ gätho 'bɛ'a mi po
ra tasa ra hmɛpya nangue gätho yʉn ts'o
mi øt' ra xisu. 5 Nɛ nubʉ ja rá dç nt'o't'i bʉ
rá thuhu: "Ra dąhnini Babilonia, ngue ja rá
ts'ɛdi tengu'bʉ rá mbe gätho yʉ 'yomt'çni
nɛ tengu'bʉ rá mbe gätho i øt' ran ts'o
hønbʉ go hapʉ i ja ra ximhäi," bi 'yçn'a ra
t'ohni. Pɛ hin da bąsɛ n'da 'bɛ'a ním bøn'a.
6 Nɛ dá hant'a ra xisu, tengu 'bʉ ịti thoho
nangue yʉ́ ji ʉ gätho bi hyo 'bʉ mi dɛn
Oją nɛ'bʉ mi mamp'a rám hman ra Jesús.
Nɛ nugä drá Xuuagä, dadí hyonya thoho
'bʉ má nugä a n'da ran t'uti. 7 Nɛ nu rám
'bɛhni Oją mahçts'i bi xiqui: "O gadí hyonya
thoho, nguetho ga xi a ya 'bɛ'a ni hmɛpya a
ra xisu, nɛ 'bɛ'a ni hmɛpya a ra zate i hux'a
ra xisu, gue i ja yoto yʉ́ yą nɛ i ja 'dɛt'a yʉ́
dąni. 8 Nu'a ran t'uti ngue ra zate gá nu,
pɛ gue'a n'da mi 'bʉi, nɛ hingui 'bʉh ya, pɛ
him ma ya'a ba çhɛ mahøn'a, da bøm bʉ ja
ra hyąhäi çmmɛ xʉn hç. Nɛ m'bɛjua da nu
ran dąte xʉn ho hin dim 'bʉh mahøn'a. Nɛ
gätho yʉ ją'i ngue hinga nt'o't'i yʉ́ thuhu
bʉ ja ra søcuą mahçts'i, gue bi t'orpʉ 'bʉ ma
hin'yʉ ra ximhäi, di hyonya thoho 'bʉ bi nu
mahøn'a tengu bʉ í hnu ra zate. Nguetho

mi 'bʉi, nɛ njo'o ya, pɛ dim 'bʉi mahøn'a.
9 Nu'ʉ to'o i ja yʉ́n 'yomfɛ̨ni xʉn ho, sä da
bɑ̨di 'bɛ'a nim bøn a ra hmɛpya. Nu yoto yʉ́
yɑ̨ ra zate ra hmɛpya ngue ʉ yoto yʉ nyuni
guepʉ i hu a ra xisu. 10 Nɛ ra hmɛpya gue'ʉ
yoto yʉ ts'ʉt'abi, ngue yʉ ts'om'bäi thoho.
Bi du ʉ cʉt'a nɛ nu ná 'dato i 'bʉpʉ ya, nɛ ná
yoto dim 'bʉi, pɛ hingan ya'a din ts'ʉt'abi.
11 Nɛ nu'a n'da, ná hyɑ̨to ra ts'ʉt'abi bʉya,
gue'a gue mi 'bʉi, pɛ njo'o ya. Nu'bʉ bá
ɛ̨h mahøn'a, di manda tengu ʉ yoto yʉ
ts'om'bäi ts'ʉt'abi, pɛ m'bɛ̨jua da mba da nu
ran ʉnbi mazɑ̨i. 12 Nɛ nu'ʉ yʉ́ dɑ̨ni ra zate
gá nu, yʉ hmɛpya ngue 'dɛt'a yʉ ts'ʉt'abi
din ja yʉ́ ts'ɛdi 'da yʉ t'ʉ ora tho nɛ da
gomhbʉ rá ts'ɛdi ra zate. 13 Nɛ gätho yʉ
ts'ʉt'abi 'dat'a da bɛ̨ni ngue di un ra ts'ɛdi
di manda ra zate. 14 Nɛ gätho yʉ ts'ʉt'abi
da zʉ'a ra Jesús ra Dɛ'yo. Pɛ nu'a ra Jesús
da dɑ̨ha, nguetho ra Hmu a nangue gätho
mi'da yʉ hmu, nɛ ra hmuts'ʉt'abi nangue
gätho mi'da yʉ ts'ʉt'abi. Nɛ nu'ʉ gätho din
'yohʉ ra Jesús 'bʉ bi dɑ̨hɑ̨, gue'ʉ bi zon Ojɑ̨
ʉ, nɛ bi huahni, nɛ him bi 'yɛ'ts'a ní dɛnni,"
bi 'yɛ̨n'a ram 'bɛhni. 15 Nɛ nu rám 'bɛhni Ojɑ̨
mahɛ̨ts'i xø bi xicä mahøn'a dra Xuuagä:
"Nu yʉ dehe gá nu guepʉ mi huh ra xisu,
ra hmɛpya a nangue gätho mi'da yʉ jɑ̨'i i
'bʉh nangʉni ra ximhäi, gätho yʉ häi gätho
yʉ nde 'dahma 'dan'yo bʉ na yɑ̨. 16 Nɛ nu
yʉ dɑ̨ni gá nu, ngue yʉ́ hmɛpya yʉ ts'ʉt'abi,
nɛ'a ra zate, m'bɛ̨jua da zʉ a ra 'yomt'ɛ̨ni
xisu ʉ. Nɛ nu'ʉ da hyɑ̨cpi 'bɛ'a gätho mi
ja a ra xisu, nɛ da zap rá ngøc'yɛi a, nɛ da
'yu'ma ra xisu nangue ra sibi. 17 Nguetho Ojɑ̨
bi bɛ̨nba yʉ ts'ʉt'abi da 'yøt'e tengu mim
bɛ̨n Ojɑ̨, ngue n'da ngu n'da ʉ di un rá ts'ɛdi
ra zate di manda, asta gue'bʉ go bin ja 'bɛ'a
bi man Ojɑ̨ ngue din ja. 18 Nɛ nu'a ra xisu gá
nu bʉ, rá hmɛpya ra dɑ̨hnini gue'a di manda
yʉ ts'ʉt'abi a, nangue gätho yʉ häi i ja ua ja
ra ximhäi," bi 'yɛ̨n'a ram 'bɛhni.

18

Bi 'bɛh rá ts'ɛdi ra dɑ̨hnini Babilonia

1 M'bɛ̨jua dá nugä man'da ram 'bɛhni bá
cɑ̨h mahɛ̨ts'i, nɛ ɛ̨mmɛ i ja rá ts'ɛdi. Nɛ i
ja rán nɛqui, bi hyät ra ximhäi 'bʉ mi gɑ̨i,
tengu ra hyadi. 2 Nɛ ɛ̨mmɛ ts'ɛdi bin yɑ̨,
bi 'yɛ̨na: "Bi guahya, bi guahya rá ts'ɛdi
ra dɑ̨hnini Babilonia. Nɛ hønt'ʉ yʉ zɨthu
dim 'bʉpʉ, nɛ gätho yʉ ts'onthɨ. Nɛ i 'bʉpʉ
hønt'a go 'bɛ'a mán ts'o, nɛ yʉ doja gue
hingui ho øt'e, xʉn ts'otho. 3 Nguetho nu
yʉ mɛngu bʉ bi xänba ran ts'o gätho yʉ jɑ̨'i
mi søm bʉ gue i 'bʉh ná ngʉni ra ximhäi.
Nɛ gätho yʉ ts'ʉt'abi bi gomhbʉ ran ts'o
ra hnini, ngue tengu'bʉ ra 'yomt'ɛ̨ni xisu
bʉ. Nɛ xʉn ngu yʉ jɑ̨'i 'da n'danni yʉ́ häi,
bim mɛmbɛti 'bʉ mí mbäp'ʉ 'bɛ'a gätho bi
numanhosɛ yʉ mɛngu bʉ ja a ra hnini,"
bi 'yɛ̨n'a ram 'bɛhni. 4 Nɛ dra Xuuagä
dá øcä man'da ra nde bí 'yɛ̨h mahɛ̨ts'i,
bi 'yɛ̨na: "Ba ɛ̨hɛ gätho yʉ jɑ̨'i ngue ma
mbɛtigä, dami pøm bʉ ja ra dɑ̨hnini, gue
hin gui cohma øt'ehʉ ran ts'o i ja bʉ, nɛ
hin guin nuhʉ ran ʉnbi gue da nu ʉ to'o
da gopʉ. 5 Nguetho nu'bʉ sä da mba ma
munts'i yʉ́n ts'o i t'ørpʉ, tengu'bʉ da zʉh
nán hɛ̨ts'i ra ximhäi mahɛ̨ts'i. Nɛ nu'a
Ojɑ̨ xíngui ts'ʉ bi pumbɛ̨ni ran ts'o 'bɛ'a bi
t'ørpʉ." 6 Nɛ bi sih yʉ́m 'bɛhni Ojɑ̨ bʉya:
"Nuya dami cospahʉ ra pengui tenguthoho
bi 'yørpa mi'da, dami cospahʉ ran ʉ gue
gui yofʉ mahøn'a. 7 Dami un ya ran ʉnbi nɛ
nts'ɛdi ra dumbʉi 'bɛ'a rán thɛui bi 'yøt'e.
Nguetho bi bɛ̨ni maguesɛ, nɛ bi 'yøt' yʉ
ts'oqui bi numanhosɛ, nɛ xʉn ngu 'bɛ'a
gätho bi hyonsɛ. Tengu'bʉ n'da ra xisu da
mansɛ mbo rá mbʉi, da 'yɛ̨na: "Nugä xʉn
ngu ma ts'ɛdigä, hingan ts'ogui thohogä,
nɛ njɑ̨m'bʉ din jagä ra dumbʉi," ngubʉ
bi ma. 8 Pɛ janangue'a da nu ran ʉnbi di
und Ojɑ̨, nɛ gätho 'bɛ'a din ja, 'da huɛ̨tho
án ja gätho yʉ 'yɑ̨nthɨ. Nɛ da nu ra gɛ̨hɛ
nɛ ra dumbʉi, nɛ di juadi nangue ra sibi.
Nguetho tɑ̨te thoho rá ts'ɛdi Ojɑ̨ ra Hmu,
gue di un'na rán thɛui bi 'yøt'e. 9 Nɛ nu
yʉ́ ts'ʉt'abi gätho yʉ häi gue zɑ̨i i comhbʉ
ran ts'o, gätho din zoni nɛ dim mbafi 'bʉ
i hand rá 'bifi ra dɑ̨hnini ngue i zø. 10 Nɛ
gätho dim 'bämanhɛ̨ nguetho ɛ̨mmɛ i su
da nu ran ʉnbi tengu in nu ʉ i 'bʉpʉ ja
ra dɑ̨hnini. Nɛ da ma: "Huɛ̨cate, huɛ̨cate,
nguetho mahotho ra dɑ̨hnini, nɛ ɛ̨mmɛ mi
ja rá ts'ɛdi, pɛ n'da huɛ̨tho gue bi ts'ɛmbi,"
da 'yɛ̨n'ʉ. 11 Nɛ gätho yʉ mbä bʉ ja gätho
ra ximhäi din zoni nɛ dim mbafi, nguetho
njo'o da dämbi 'bɛ'a da mbä. 12 Ngue yʉ
oro, yʉ t'axi, yʉn 'yøt'e, yʉ perla, nɛ ra
'bø't'e ra lino xʉn ho, ra 'bø't'e ra seda,
ra 'bø't'e xʉn tudi xʉn jʉpoi nɛ xʉn thɛni,
nɛ gätho yʉ za gue muman'u, nɛ'ʉ nt'øt'e
yʉ do'yo, nɛ gätho ʉ yʉ za nt'øt'e ɛ̨mmɛ

xʉm hmadi, nɛ'ʉ nt'øt'e ra bronce ngue ra
thɛnga fɛxna t'ɛgui, nɛ'ʉ nt'øt'e ra t'ɛgui,
nɛ'ʉ nt'øt'e ra 'yaxi. 13 Nɛ zại mi 'bä bʉ yʉ
canela, yʉ 'yẹthi ngue in 'yohʉ yʉ tʉhʉ,
ra t'ʉza muman'u, yʉ 'yẹthi i yʉmanho, yʉ
perfume, yʉ vino, yʉ aceite, ra hocjʉni, ra
trigo, yʉn dạni, yʉ dɛ'yo, yʉ fani, yʉ carro,
nɛ yʉ 'yẹhɛ mi 'bä bʉ, nguetho mi 'bäp yʉ́ te
yʉ jạ'i tengu'bʉ i 'bä yʉ fani. 14 Nɛ da 'yẹn'ʉ
yʉ mbä: "Gätho gue xʉn ho gmi honi bin
thegue. Nɛ gätho yʉ mbɛti nɛ gätho 'bɛ'a
mahotho ya bi mba. Him man'dandị guin
nu mahøn'a tengu mí ja bʉ," da 'yẹn'ʉ. 15 Nɛ
nu'ʉ gue bim mɛmbɛti ngue'ʉ mim pä bʉ
ja ra dạhnini, dim 'bämanhẹ tho, nguetho i
su da nu ran ʉnbi, tengu in nu'ʉ mi 'bʉpʉ.
Nɛ ẹmmɛ din zoni, i tu yʉ́ mbʉi, nguetho
njo'o da däi 'bɛ'a i ja da mbä. 16 Nɛ da
'yẹna: "Dumbʉi thoho nangue 'bɛ'a bin ja
ra dạhnini, ẹmmɛ mi ja bʉ mahotho, nɛ mi
ja bʉ yʉ 'bø't'e ra lino, nɛ yʉ 'bø't'e xʉn
jʉpoi, nɛ yʉ 'bø't'e xʉn thɛni, nɛ madi nɛqui
bʉ 'bɛ'a mahotho gue yʉ oro nɛ yʉn 'yøt'e
nɛ yʉ perla xʉm hmadi. 17 Nuya nte jabʉ
ya, n'da oratho ám 'bɛdi gätho ẹmmɛ xʉm
hmadi mi ja bʉ," da 'yẹn'ʉ mim pä bʉ. Nɛ
gätho yʉ́ hmu yʉ barco nɛ'ʉ gätho i hu
bʉ, nɛ gätho yʉ mbɛfi di 'yon yʉ barco, mi
'bämanhẹtho. 18 Nɛ bi du yʉ́ mbʉi 'bʉ mi nu
ra 'bifi i zø ra dạhnini, nɛ bi 'yẹna: "Hin'yʉ
man'da ra hnini mahotho tengu nʉ." 19 Nɛ
nu'ʉ, bi 'yʉx yʉ́ yạ yʉ fonthäi, ra hmɛpya
gue tu yʉ́ mbʉi, nɛ bin zoni nɛ bi mbafi, ẹna:
"Huẹcate ra dạhnini ẹmmɛ mi ja rá ts'ɛdi,
nguetho gätho gahʉ dyʉ́ hmuhʉ yʉ barco
dám mɛmbɛtihʉ nʉ, nɛ xøgue n'da oratho
ám 'bɛdi gätho mi ja bʉ," bi 'yẹn'ʉ. 20 Pɛ
gan johyahʉ gätho ahʉ gue guí 'bʉhmbʉ ua
mahẹts'i, gan johyahʉ nangue 'bɛ'a bin ja ra
dạhnini, bi ts'ɛmbi. Nɛ dan johyahe gätho
gahe ma 'bäihe ra Cristo ua ja ra häi, nɛ
gätho gyʉ pøngahyạhʉ Oją, nɛ gätho gahʉ
ngue dí tɛnhdʉ Oją, dan johyahʉ, nguetho
ya bi cos'ahʉ 'bɛ'a bi 'yøt'ahʉ yʉ jạ'i mi
'bʉpʉ ja a ra dạhnini. 21 Nɛ nubʉya n'da rám
'bɛhni Oją mahẹts'i ngue xʉn ngu rá ts'ɛdi,
bi gʉ'ts'a n'da ra do ẹmmɛ xʉn ndoho, nɛ
nts'ɛdi bi 'yɛm bʉ ja ra dạdeją. Nɛ bi 'yẹna:
"Tengu thoho din ja ra dạhnini Babilonia
ngue mi ja rá ts'ɛdi, pɛ njạm'bʉ da hnu
mahøn'a, gätho n'da m'bɛdi thoho. 22 Nɛ
hin da t'øpʉ mahøn'a yʉ mbɛ'bida, gätho
ʉ i pɛ yʉ arpa, nɛ gätho ʉ i huixt yʉ thʉxi,
xínga gue'ʉ yʉ hyʉxi. Xinga n'da ran 'yohʉ
dim pɛpʉ mahøn'a, nɛ njon din cʉm bʉ
mahøn'a. 23 Nɛ din cạ'bɛxui thoho, him
man'dandị mahøn'a di nɛqui bʉ yʉ sibi, nɛ
njon da 'yøt' ran thạti bʉ ngue din johya
tengu mi øt'e. Nguetho man'da mi ja yʉ́
ts'ɛdi ʉ mi øt' yʉ́ 'bɛfi bʉ xínda gue'ʉ mi'da
gätho ra ximhäi. Pɛ mi hät yʉ jạ'i 'bʉ mi
xänbi di ho yʉ́ pähä zɛhɛ ʉ gätho mi søm
bʉ, bí nɛxpʉ ná ngʉni ra ximhäi. 24 Nɛ guepʉ
bim fän yʉ́ ji ʉ yʉ́ pøngahyạ Oją, nɛ ʉ gätho
mi'da yʉ́ t'ʉhni Oją, gue bi tho. Pɛ guepʉ bi
tho ʉ, nɛ gue'a í ts'ɛmba a ra dạhnini," bi
'yẹn'a rám 'bɛhni Oją.

19

1 Nɛ nubʉya, dra Xuuagä dá øcä yʉ́ nde
n'da munts'i yʉ jạ'i i 'bʉpʉ mahẹts'i. Nɛ
bi 'yẹn'ʉ: "Dí ẹspahʉ Oją, nguetho ma pør-
pạtehʉ a, nɛ hønsɛ ma Ojạhʉ i ja rá nuịxte
nɛ tạte thoho rá ts'ɛdi. 2 Xʉn ho rán ts'ɛmbi
Oją, nguetho rán säui bi t'ørpa ra dạhnini,
tengu'bʉ ra 'yomt'ẹni xisu, gue bi ts'onba
yʉ́ mbʉi gätho yʉ jạ'i ra ximhäi. Nɛ nuya
Oją bi cospa ʉ gätho to'o bi hyo yʉ́ 'yẹhɛ,"
bi 'yẹna. 3 Nɛ nts'ɛdi bi mam mahøn'a yʉ
nde dá øcä: "Dí ẹspahʉ Oją nguetho ya bi
juah ra sibi a ra dạhnini, nɛ hin din hẹ a
nín 'yo rá 'bifi," bi 'yẹn'ʉ yʉ jạ'i. 4 Nubʉya
gätho 'däte magoho yʉ dạc'yɛi ngue zại di
mbä'ts'a Oją, nɛ'ʉ goho yʉn t'uti i 'bʉi, bin
dạnyahmu bʉ i hu a Oją, nɛ bi dạnde. Nɛ
gätho bi ma bi 'yẹn'ʉ: "Nɛcähe, ngubʉ dím
bẹmhbe dí ẹspahe Oją," ẹn'ʉ.

Bi zin rá xisu ra Dɛ'yo

5 Nɛ dá øcä man'da ra nde bi bøm bʉ
guepʉ i hu a Oją, ngue bi ma: "Dami 'yẹspa
ma Ojạhʉ gätho ʉ yʉ́ 'yẹhɛ. Dami 'yẹspahʉ
gätho to'o i numansu Oją, nɛ'ʉ i ja yʉ́ ts'ɛdi
nɛ'ʉ hin'na," bi 'yẹn'a ra nde. 6 Nɛ dá øcä
yʉ́ nde yʉ jạ'i xʉn ngu, ngue di hị tengu'bʉ
xʉn ngu yʉ dehe, nɛ tengu'bʉ bi thoni yʉn
gäni. Nɛ bi 'yẹm 'bʉ mi yạ: "Dí ẹspahʉ Oją,
nguetho di manda ya ra Hmu, ma Ojạhʉ
tạte thoho rá ts'ɛdi. 7 Gätho dan johyahʉ, nɛ
da hyu ma mbʉihʉ, nɛ ga ẹspahʉ Oją ngue i
ja rá ts'ɛdi. Nguetho bi zøn ra ora da zin yʉ
'yẹc'yɛi ra Jesús, ra Dɛ'yo, tengu thoho n'da
ran 'yohʉ din thạt'ui rá xisu. Nɛ mahøntho
da mba ra xisu, mahoqui thoho. 8 Nɛ bin
t'un ran t'ẹdi da hye ra pahni di fɛxni, gue

ra lino xíngui ts'ʉ ts'o. Nu'a ra pahni xʉn t'axi nam bøni ngue bi mba mahoqui yʉ́ ts'oqui ʉ yʉ́ t'ʉhni Ojạ nɛ nubʉya i øt' yʉ́n thɛhʉ.” [9] Nɛ nuna ram 'bɛhni mahẹts'i bi xicä 'bɛ'a ga o't' ya: “Din johya gätho to'o ʉ bi ts'on bʉ ja ran sihmɛ nangue rán thạti ra Dɛ'yo. Majuạni rám hman Ojạ na dí xi a ya,” bi 'yẹng rám 'bɛhni Ojạ mahẹts'i. [10] Nɛ nubʉya dán dạnyahmu bʉ ja rá gua ram 'bɛhni mahẹts'i. Pɛ nu'a bi xicä: “O guín jabʉ, nguetho nugä rá 'yẹhɛ thohogä Ojạ tengu thoho i, nɛ tengu ni cuhʉ, gätho ʉ i mamp'a rám hman Ojạ nangue ra Jesús, gätho dadí jafʉ da fạh ra Jesús,” bi 'yẹng 'bʉ mi xiqui.

Nu'a n'da bi hyux ra t'axca ndøfani

[11] Nɛ nubʉya, dra Xuuagä, dá nugä nsoqui mahẹts'i. Nɛ mi 'bäpʉ n'da ra t'axca ndø-fani pa nthuts'i. Nɛ nu'a i huts'i, Majuạni a rá thuhu, nguetho zại im mam majuạni a. Nɛ di Ją'ts'a rá thuhu, janangue'a n'da ngu n'da di un'na rán säui 'bʉ bi juạnbi, nɛ xʉn ho 'bʉ i øt' ran sʉi a. [12] Nɛ nu'ʉ yʉ́ dä a mi huxpʉ, mi zø tengu ra sibi, nɛ mi jabʉ xʉn ngu yʉ corona bʉ ja rá yạ. Nɛ nu rá thuhu nt'o't'i bʉ, hønsɛ mi pạdi 'bɛ'a rá thuhu. [13] Nɛ nu rá pahni mi he, bi zinni gätho ra ji, nɛ nu rá thuhu, ngue rám Hman Ojạ a. [14] Nɛ nu'ʉ yʉ dofʉi mahẹts'i, gätho mi he ra t'axca lino mahotho, xíngui ts'ʉ xʉn ts'o. Nɛ gätho mi hux yʉ t'axca ndøfani, nɛ bi dɛn'na ra mbʉdi mi huxpʉ ja ra ndøfani. [15] Nɛ nu'a ra ngʉrbi i pøxpʉ ja rá nde n'da ra espada ẹmmɛ hɛt'i, ngue da dạp yʉ́n sʉihʉ 'bʉpʉ gätho yʉ häi bʉ ja ra ximhäi. Nɛ gätho di manda ʉ bʉya, nɛ njon di japi da mbɛsta'a da ma. Nɛ tengutho ra ją'i bʉ ja ran thɛ'ma gui'uva, i nɛn yʉ uva, nɛ ngutho da 'yørpa ʉ to da zɛmbi, di un rá cuɛ Ojạ nts'utho, ngue nu'a nte hẹmbi da 'yøt'e. [16] Nɛ nt'o't'i bʉ ja rá pahni nɛ rá xịnthe rá thuhu, ngue ra Hmuts'ʉt'abi a ngue di manda gätho yʉ ts'ʉt'abi, nɛ rá thuhu, ngue ra Ngʉrpa Hmu a ngue di manda gätho yʉ hmu. [17] Nɛ dá nugä n'da rám 'bɛhni Ojạ mahẹts'i mi 'bäpʉ ja ra hyadi, nɛ nts'ɛdi bi mba't'ʉ gätho yʉ doja mi 'yo bʉ magạts'i, bi 'yẹmbi: “Gätho ahʉ gyʉ dojahʉ, ba ẹhmbʉ ya, nguetho Ojạ bi 'yøt'ahʉ n'da ra dạnts'ihmɛ. [18] Ba ẹhmbʉ ya gui sihʉ yʉ́ ngøc'yɛi yʉ ts'ʉt'abi nɛ yʉ hmudofʉi, nɛ'ʉ gätho mi ja yʉ́ ts'ɛdi. Nɛ yʉ ndøfani nɛ gätho mi huts'i, nɛ gätho yʉ ją'i yʉ 'yẹhɛ nɛ gätho hing yʉ 'yẹhɛ, nɛ yʉ hmu uague yʉ́ mbɛfi,” bi 'yẹm 'bʉ mi mba't' yʉ doja. [19] Nɛ dá nugä ra zate gue xí bøxpʉ ja ra dạdeją, nɛ 'darbʉ bim pɛtihʉ gätho yʉ ts'ʉt'abi ngue gätho yʉ häi, ngue da 'yørpa n'da ra dạsʉi a mi huxpʉ ja ra t'axca ndøfani, nɛ'ʉ gätho mi tɛnni. [20] Nɛ nu ra zate bʉya bi mba mfɛnt'i a, nɛ'a ra hyäte pøngahyạ bi fɛnt'i, gue'a ran t'uti í bøx ra häi nɛ xí 'yøt' yʉ hyonya nt'øt'e bʉ ja rá hmi ra zate. Nɛ gue'a mi hät yʉ ją'i gätho to'o mi ja rá thuhu bʉ ja rá dẹ. Gätho yoho bi t'ɛntpʉ ja ra sibi ra azufre, tengu n'da ra deją na ndoho a ra sibi. [21] Nɛ gätho yʉ ją'i mi tɛn'na ra zate, bi tho nangue ra espada mi pøxpʉ ja rá nde a mi huxpʉ ja ra t'axca ndøfani. Nɛ nu'ʉ yʉ doja bʉya bin niyạ thoho nangue yʉ ngøc'yɛi.

20

N'da mahuạhi njɛya

[1] Nɛ nubʉya, dra Xuuagä dá nugä man'da rám 'bɛhni Ojạ mahẹts'i bá cại nɛ bá hyạ rán sogui ra hyạhäi ẹmmɛ xʉn hẹ nɛ nts'utho, guepʉ i 'bʉh yʉ zịthu. Nɛ nu'a rám 'bɛhni Ojạ mi cạ n'da ra cadena xʉn ndoho. [2] Nɛ bi bɛnt'a ra jạrga, nɛ t'ẹmbi ra c'ẹyạ, pɛ guet'a ra zịthu, rá thuhu í Satanás. Nɛ bi mba nthạt'i n'da mahuạhi njɛya nangue ra cadena. [3] Nɛ nu'a rám 'bɛhni Ojạ bʉya, bi 'yɛntpʉ ja ra hyạhäi a ra zịthu. Nɛ bi go'mi, nɛ bi hyʉt'a ran sogui, nɛ bi cuahmi xʉn ho, ngue hin da zä da bøm bʉ da hyät yʉ ją'i, asta gue'bʉ bi gua'a n'da mahuạhi njɛya. M'bɛjua da mba nso'ts'i 'da yʉ pa. [4] Nɛ dá nugä man'da ra hmɛpya mahẹts'i, xʉn ngu yʉn thuts'i, nɛ nu to'o mi huxpʉ bin t'un ran t'ẹdi da 'yøt' ran juạnbate, gätho min 'yohʉ ʉ bi tho 'bʉ mi ma i ẹc'yẹi ra Jesús, nɛ'bʉ mi mamp'a rám hman Ojạ. Gue nu'ʉ gätho him mi thạnde ra zate xí bøxpʉ ja ra deją nɛ rá nyoguido. Nɛ nte mi ja bʉ yʉ́ dẹ rá thuhu ra zate, xínga guepʉ ja yʉ́ 'yɛ. Nu'ʉ bi ndants' mahøn'a 'bʉ mi du, nɛ bin 'yohʉ ra Jesús bin ts'ʉt'abi n'da mahuạhi njɛya. [5] Nɛ guehya yʉ́ mbʉdi bi xox Ojạ bi t'urcä. Pɛ nu'ʉ mi'da gue bi du, hin da dạmbẹni asta gue'bʉ bi gua'a n'da mahuạhi njɛya. [6] Nɛ di johya nɛ majạpi ʉ gätho ʉ ra mbʉdi da xox Ojạ, nɛ hin da nu a na yoho ran dạte ngue ra sibi mazại. Nɛ dim mbäją nangue ra Cristo

bʉ bí ja rá ts'ɛdi Oją, nɛ din 'yohʉ ra Cristo ngue din ts'ʉt'abi n'da mahuąhi njɛya.

Da mba nthąpi ra zịthu

7 Nɛ nu'bʉ bi gua'a n'da mahuąhi njɛya, da mba nsocui a ra zịthu mi ofädi. 8 Nɛ nu'a ra zịthu bʉya da bøm bʉ, xø da hyät mahøn'a yʉ ją'i gätho na ngʉni ra ximhäi. Da mba bʉ ja ra häi Gog nɛ ra häi Magog nɛ di japi dim pɛti gätho nangue din ja ra dąsʉi. Nɛ xʉn ngu da dɛnni hingui sä da 'bede, tengu ra 'bomu 'bom bʉ ndendeją, njon da hyät'i da mbede. 9 Nɛ din 'yęrpa thoho bʉ ní mba bi mbä'ts'i hapʉ mi 'bʉ ʉ min 'yohʉ Oją, guepʉ ja ra dąhnini di huęc Oją. Pɛ bá cąh mahęts'i ra sibi bi juadi gätho yʉ́n sʉihʉ. 10 Nɛ nu'a ra zịthu ngue bi hyät'ʉ, bi t'ɛntpʉ ja ra sibi i thɛ ra azufre, tengu n'da ra deją na ndoho, guepʉ xí t'ɛntpʉ ra zate xí bøxpʉ ja ra dądeją, nɛ'a ra hyäte pøngahyą gue ran t'uti xí bøxpʉ ja ra häi. Nɛ gätho hyu da nu ran ʉnbi nangue ra sibi, ma pa nɛ ra xui høn'bʉ go njąm'bʉ gätho yʉ pa mazął.

Ran zɛgui ran juąnbi

11 Nɛ drá Xuuagä dá nugä mahøn'a, gue n'da ran thuts'i xʉn ndoho xʉn t'axi, nɛ mi hupʉ Oją. Nɛ nu ra ximhäi nɛ mahęts'i bim 'bɛ 'bʉ mi hyant'a mi hupʉ, nɛ him man ja bʉya. 12 Nɛ dá nugä gätho ʉ xʉn du, hønt'a go 'bɛ'a ní ją'i, mi 'bäpʉ ja rá hmi Oją i hupʉ. Nɛ bi mba ma tʉnts'i yʉ søcuą bʉ, nɛ'a ra søcuą im ma to'o i ja ra temazął. Nɛ gätho bi mba ma juąnbi nangue'a nt'o't'i bʉ 'bɛ'a gätho bi 'yøt'a, nu'bʉ mi 'bʉi. 13 Nɛ gätho ʉ gue bi du bʉ ja ra deją, nɛ gätho ʉ mi'da bi du hønbʉ go hapʉ, ngue gätho i 'bʉpʉ 'bʉ'ʉ xʉn du, bi bøm bʉ, nɛ bim 'bäpʉ ja rá hmi Oją. Nɛ bi mba ma juąnbi nangue 'bɛ'a gätho bi 'yøt' 'bʉ mi 'bʉi. 14 Nɛ nu'a ra xɛqui mi 'bʉ'ʉ xʉn du, bi t'ɛntpʉ ja ra sibi, tengu ra deją na ndoho. Gue'a na yoho ran dąte a. 15 Nɛ nubʉ ja ra søcuą gue im ma to'o i ja ra temazął, nɛ nu'ʉ gätho him man t'o't'i yʉ́ thuhu bʉ, bi t'ɛntpʉ ja ra sibi.

21

Ma'da'yo mahęts'i nɛ ra ximhäi

1 Nɛ nubʉya, dra Xuuagä, dá nugä man'da bi t'urcä, ngue ma'da'yo mahęts'i nɛ ma'da'yo ra ximhäi. Nguetho ya bim 'bɛdi 'bɛ'a gätho mi ja bʉ mahęts'i nɛ ra ximhäi. Nɛ hin'yʉ ra deją bʉ ja ra 'da'yo ximhäi. 2 Nɛ dá nugä bá cąh mahęts'i guepʉ bí 'bʉ Oją n'da ra hogahnini, gue'a ra Jerusalén ma'da'yo, mahotho, mahoqui, tengu n'da ra hmute i he ra pahni mahotho da mba dín thąt'ui rá ndø. 3 Nɛ dá øcä n'da ra nde nts'ɛdi bin yą, gue bá nɛxpʉ ja ran thuts'i bʉ bí hu Oją, bi 'yęna: "Dami hyand ya, bi gącua mahęts'i rá ngu Oją," bi 'yęna, nɛ nuya zął dim 'bʉhmbʉ yʉ ją'i a. 4 Nɛ guesɛ Oją di un ran johya, nɛ him man ja yʉ guidä yʉ ją'i, nɛ hin din ja ran dąte mahøn'a bʉ, nɛ hin din ja yʉ dumbʉi bʉ. Nguetho gätho 'bɛ'a mán ʉnbi mi ja, ya bi thogui. 5 Nɛ nu Oją ngue i hupʉ ja ran thuts'i, bi 'yęna: "Gätho ma'da'yo dá øt'ä ya." Nɛ bi xiqui, dra Xuuagä: "Dami 'yo't' ya 'bɛ'a dí xi a i, nɛ sä da t'ęc'yɛi nguetho majuąni a." 6 Nɛ bi xiqui mahøn'a: "Ya bi guadi 'bɛ'a gätho dá øt'ä ya. Gätho dá dʉ'mi, nɛ ga juacä ra 'bɛfi dá dʉ'mi. Zął dám 'bʉcä nɛ dam 'bʉi mazął. Nɛ nu'ʉ to'o i sä ngue di 'bɛ a ra te mahyoni thoho, tengu'bʉ i tuthe, ga undä ra te i juadi, tengu'bʉ ra mbøthe im fonts'a ra dehe ga unni, nɛ hin da gurqui. 7 Nɛ to'o da dąha, ga comhbe 'bɛ'a gätho i jagä, nɛ ga øt'e ma t'ʉhnigä ʉ, nɛ dyʉ Ojągä ʉ. 8 Pɛ ga ɛntpʉ ja ra sibi ʉ to'o i su yʉn ʉnbi 'bʉ da dɛngui, nɛ'ʉ to'o yoho yʉ́n 'yomfęni, nɛ gätho ʉ xʉn ts'o yʉ́ mbʉi, nɛ gätho yʉ hyodu, nɛ gätho yʉ 'yomt'ęni, nɛ gätho ʉ in yąhʉ yʉ zịthu, nɛ gätho ʉ i thąnde hønt'a go 'bɛ'a gue him majuąni, nɛ gätho ʉ i man yʉ fɛhni. Gätho ya da nu na yoho ran dąte, da t'ɛntpʉ i zø ra sibi ra azufre, tengu ra deją na ndoho," bi 'yęn Oją.

Ma'da'yo ra hnini Jerusalén

9 Nɛ xø dá nugä man'da ra hmɛpya bi t'urcä. Nu'a n'da ʉ yʉ́m 'bɛhni Oją mahęts'i gue min 'yohʉ 'dato yʉm 'bɛhni, gue'ʉ mi thɛ yʉ ximbo gue bi un yʉn ʉnbi bʉ ja ra häi, nɛ nu'a bi xiqui: "Ba ęhɛ, ga ut'a ra hnini, tengu'bʉ ra hmute bin thąt'ui ra Dɛ'yo." 10 Nɛ nu'a rá Hogandąhi Oją bi bęngä man'da mahøn'a, tengu'bʉ bi zixcä a rám 'bɛhni Oją bʉ ja n'da ra t'øhø xʉn hęts'i, nɛ bi 'yurca ra hogahnini Jerusalén ma'da'yo, bi gąh mahęts'i guepʉ bí 'bʉ Oją. 11 Nɛ nu'a ra hnini ęmmɛ di yoxni nangue rán hosɛ Oją i 'bʉpʉ mbo. Nɛ di yoxni tengu ra do ra jaspe i pømhyats'i. 12 Nɛ nu'a ra hnini mi ja bʉ ra mbä't'i, ra jądo xʉn hęts'i, goho yʉ́ ts'ąt'i. Nɛ nu'a ra mbä't'i,

mi ja bʉ 'dɛ'magoho yʉ dąjut'i, nɛ n'da
ngu n'da yʉ jut'i mi 'bäpʉ n'da rám 'bɛhni
Oją mahçts'i, da mbäh ra goxthi. Nɛ nu'ʉ
'dɛ'mayoho yʉ jut'i, n'da a n'da nt'o't'i yʉ́
thuhu ʉ 'dɛ'ma yoho yʉ́ ts'ʉnt'ʉ ra Israel.
13 Nɛ n'da nguadi min ja hyu yʉ jut'i, hyu
i xopʉ ní bøx ra hyadi, nɛ hyu i xopʉ ní
yʉh ra hyadi, nɛ hyu i xopʉ ra norte, nɛ
hyu i xopʉ ra sur. 14 Nɛ nu'a ra hnini mi
fa'ts'i 'dɛ'mayoho yʉ do, n'da'a n'da nt'o't'i
yʉ́ thuhu ʉ 'dɛ'mayoho yʉn 'yohʉ gue yʉ́
'bäihʉ ra Jesús, ngue ra Dɛ'yo. 15 Nɛ nu'a rám
'bɛhni Oją mahçts'i gue dán yą'be, mi hą
n'da ra t'ɛni ra oro, tengu'bʉ ra metro, gue
da 'yɛn ra hnini, hangu na ndoho yʉ jut'i,
nɛ yʉ fø't'e. 16 Nu'a ra hnini xʉn zant'ma
ndoho, 'da'angu ná mba, nɛ 'da'angu nán
jʉnni. Nɛ nu'a ram 'bɛhni mahçts'i bi 'yɛn
ra hnini, nɛ bi 'yʉ' ra güɛnda ngue yo
mahuąhi nɛ yo ciɛnto kilómetro ná ndoho,
'da'angu ná mba, 'da'angu nán jʉnni, nɛ
'da'angu nán hçts'i. 17 Nɛ nu'a ram 'bɛhni bi
'yɛni hangu nán hçts'i rá mbä't'i ra hnini,
nɛ bi 'yʉ' ra güɛnda ngue hyąte ma goho
metro. Nɛ bi 'yɛni tengutho i øt' yʉ ją'i.
18 Nɛ nu'a ra mbä't'i nt'øt'e nangue yʉ do
ra jaspe, pɛ nu ra hnini nt'øt'e nangue ra
oro, tengu'bʉ ra xito a ra oro. 19 Nɛ nu'ʉ
'dɛ'mayoho yʉ dądo mi fa'ts'a ra mbä't'i,
xʉn ngu nt'ʉt'i yʉ t'ʉdo 'dahma 'dan'yo,
ngue di fɛxni, xʉm hmadi di muui. Nu'a
rá mbʉdi ra dądo nt'ʉt'i yʉ t'ʉdo ra jaspe,
nu'a ná yoho ra dądo nt'ʉt'i yʉ t'ʉdo ra
zafiro, nu'a ná hyu ra dądo nt'ʉt'i yʉ ágata,
nu ná goho ra dądo nt'ʉt'i yʉ esmeralda.
20 Nɛ nu'a ná cʉt'a ra dądo nt'ʉt'i yʉ ónice,
ná 'dato ra dądo nt'ʉt'i yʉ cornalina, ná
yoto ra dądo nt'ʉt'i yʉ crisólita, ná hyąto
ra dądo nt'ʉt'i yʉ berilo, ná gʉto ra dądo
nt'ʉt'i yʉ topacio, ná 'dɛt'a ra dądo nt'ʉt'i
yʉ crisoprasa, ná 'dɛ'ma'da ra dądo nt'ʉt'i
yʉ jacinto, ná 'dɛ'mayoho ra dądo nt'ʉt'i
yʉ amatista. 21 Nɛ gätho 'dɛ'mayoho yʉ́ jut'i
rá mbä't'i ra hnini nt'øt'e nangue yʉ perla
gue xʉn t'axi, nɛ n'da'a n'da yʉ perla gue bi
t'øt'e n'da ngu n'da ra jut'i. Nɛ nu'a ra calle
xʉn ndoho bʉ mbo ra hnini nt'øt'e nangue
ra oro xʉn ho, tengu'bʉ ra xito a ra oro.
22 Nɛ hin dá nugä n'da ra niją bʉ, nguetho
gätho rá ngusɛ Oją a ra hnini, ngue ra Hmu
tątetho rá ts'ɛdi, nɛ ra Dɛ'yo, nɛ 'darpʉ i
'bʉhmbʉ ʉ i 'bʉpʉ ja ra hnini. 23 Nɛ nu'a
ra hnini, him mahyoni ra hyadi di yorpʉ,
ogue ra zą̨na, nguetho guesɛ Oją nɛ ra Dɛ'yo
di yorpʉ. 24 Nɛ nangue'a ra nyot'i i ja bʉ,
gätho di yot'ʉ nɛ dim 'bʉmanho ʉ yʉ ją'i
dim 'bʉpʉ gätho yʉ häi ua ja ra ximhäi. Nɛ
yʉ ts'ʉt'abi gätho yʉ häi dim 'bʉi di dä bʉ
ʉ yʉn ho xʉ 'yøt'e, tengu'bʉ di um bʉ yʉn
t'unni xʉn ngu di muui. 25 Nɛ nsoquitho
yʉ jut'i gätho ra pa, nɛ njąm'bʉ da mba
njut'i, nguetho njąm'bʉ din xui bʉ. 26 Nɛ
hønt'a go 'bɛ'a gätho di muui, gue bi zän
Oją bi 'yøt' yʉ ją'i 'dahma 'dan'yo yʉ häi
ua ja ra ximhäi, nɛ gue'a da hyąxpʉ ʉ, ní
thịm bʉ mbo ra hnini. 27 Pɛ hin da yʉrpʉ
ja ra hnini 'bɛ'a xʉn ts'o, xíng yʉ ts'om'bäi
da yʉrpʉ, xíng yʉ hyäte. Pɛ hønt'ʉ to'o bi
'yorpa rá thuhu ra Dɛ'yo bʉ ja rá søcuą, gue
to'o gätho bi un ra temazą̨i, hønt'ʉ da zä da
yʉrpʉ.

22

*Mi ts'*ʉtho ba çh ra Jesucristo

1 Nɛ nu'a rám 'bɛhni Oją xø bi 'yurcä
man'da mahøn'a, dra Xuuagä. Ngue n'da
ra dąthe mahoqui thoho ra dehe xʉn güe
tengu ra xito, t'çmbi rá dehe ra temazą̨i.
Nɛ bí nɛxpʉ ja rán thuts'i Oją nɛ ra Jesús
ra Dɛ'yo. 2 Nɛ bi tho'inde bʉ ja ra calle xʉn
ndoho bʉ ja ra hnini. Nɛ n'da n'danguadi
mi 'bäpʉ yʉ za t'çmbi yʉ za gue di un ra te.
Nɛ nu'ʉ yʉ za din zʉdi, n'dazna ngu n'dazna
ma'da'yo yʉn dät'o din zʉpʉ, janangue'a
'dɛmayo nidį̣ din zʉdi n'dajɛya. Nɛ nu'ʉ
yʉ́ xi di un yʉ́n zaqui gätho yʉ ją'i. 3 Nɛ
hin'yʉ 'bɛ'a dí hnu rán ts'ɛmbi Oją bʉ. Pɛ
din ja bʉ rá ts'ɛdi Oją nɛ rá ts'ɛdi ra Jesús ra
Dɛ'yo. Nɛ gätho yʉ́ 'yçhɛ da dąnde ʉ nɛ da
'yørpa yʉ́ 'bɛfi. 4 Nɛ nu'ʉ dim 'bʉpʉ da nu
rá hmi Oją, nɛ gätho din ja rá thuhu Oją bʉ
ja yʉ́ dç. 5 Nɛ hin'yʉ bʉ ra xui, janangue'a
njon da hyom man'da ran nɛqui, xíng ra
hyadi, nguetho guesɛ Oją ra Hmu di yozɛhɛ
bʉ. Nɛ nu'ʉ dim 'bʉpʉ din ts'ʉt'abi gätho
yʉ pa mazą̨i. 6 Nɛ nu'a ram 'bɛhni bi xicä:
"Gätho ram hma gá 'yøde, majuąni a, nɛ
da zä da t'çc'yɛi gätho. Nu'a Oją ra Hmu,
gue'a di un rá Hogandąhi yʉ́ pøngahyą,
ya bá pɛncä ua drám 'bɛhnigä a, ngue ga
xi ahʉ 'bɛ'a din ja, gue yʉ́ 'yçhɛ ahʉ Oją.
Nɛ him maya'a din ja," bi 'yçna. 7 "Dami
'yøhmbʉ ya," çn'a ra Jesús, "him maya'a
gue gua çcä. Gan johyahʉ gätho ahʉ gue guí

ɛc'yɛihʉ 'bɛ'a din ja, nt'o't'i bʉ ja ra søcuą,”
bi 'yɛna. 8 Nɛ nugä dra Xuuagä, majuąni
dá øde nɛ dá nugä 'bɛ'a gätho bi t'urqui
ngue dá o't'ä ua. Nɛ nu'bʉ mi gua'a 'bɛ'a
dá øcä nɛ 'bɛ'a xí 'yurqui, dán dąnyahmu
bʉ ja rá gua ram 'bɛhni mahɛts'i bi 'yurqui
gätho, dí ɛna gue ga thąnde. 9 Pɛ nu ram
'bɛhni bi xiqui: “O guí thąndegui, nguetho
nugä dra 'yɛhɛgä tengu i, nɛ ni cuhʉ mi'da
yʉ pøngahyą, nɛ gätho mi'da ʉ gue i ɛc'yɛi
'bɛ'a gá 'yorpʉ ja ra søcuą. Hønsɛ Oją gui
thąnde,” bi 'yɛna. 10 Nɛ xø bi xicä ram 'bɛhni
bʉya: “O guí pɛs' thoho na gá 'yo't'i, ngue
'bɛ'a din ja, nguetho him maya'a din ja.
11 Nɛ nu'ʉ to'o i øt' ran ts'o, thocua thoho
da 'yøt' ran ts'o, nɛ gätho to'o i øt' ran
ts'om'bäi, thocua thoho da 'yøt'e. Pɛ nu'ʉ
to'o i øt' ran ho, thocua thoho da 'yøt' ran
ho, nɛ to'o mahoqui thoho yʉ́ mbʉi thocua
thoho gue xtán ho yʉ́ mbʉi,” bi 'yɛn'a rám
'bɛhni Oją mahɛts'i 'bʉ mi xiqui. 12 Nɛ bi
'yɛngä ra Jesús bʉya: “Nɛ guehna dí xi ahʉ,
him maya'a ba ɛcä. Nɛ n'da ngu n'da ga
un rán thɛui 'bɛ'a gätho bi 'yøt'e. 13 Nugä
gätho dá dʉ'mi nɛ ga juacä ra 'bɛfi dá dʉ'mi,
dra mbʉdigä nɛ dran zɛguigä, ząi dám 'bʉi
nɛ dam 'bʉi maząi. 14 Mająpi thoho gätho
mahoqui yʉ́ mbʉi nangue Oją, tengu'bʉ
m'beni yʉ́ pahni. Janangue'a i ja yʉ́n t'ɛdi
da yʉrpʉ ja yʉ́ goxthi ra hnini. Nɛ nu'ʉ
to'o da zä da yʉrpʉ, da zä da zi yʉ́n dät'o
yʉ za gue t'ɛmbi yʉ za di un ra temaząi.
15 Pɛ hingui sä da yʉrpʉ gätho ʉ ngue bi
'uegue nangue Oją. Nɛ da gopʉ thi ʉ gätho
i yąhʉ yʉ zi̧thu, nɛ gätho yʉ 'yomt'ɛni, nɛ
gätho yʉ hyodu, nɛ gätho i thąnde 'bɛ'a
him majuąni, nɛ gätho yʉ ją'i gue di ho da
man yʉ fɛhni, hingui sä da yʉrpʉ ʉ. 16 Nugä
dra Jesúsgä, dá pɛnhdä bʉ mam 'bɛhnigä
gue da xi ahʉ gyʉ 'yɛc'yɛihʉ, gue 'bɛ'a gá
'yorpʉ ja ra søcuą. Nugä dram bom'bɛtogä
ra David, nɛ tengu'bʉ dra Dąsø dín 'yo'be
ran nɛqui,” bi 'yɛn'a ra Jesús. 17 “Ba ɛhmbʉ
gätho ahʉ,” ɛn'a rá Hogandąhi Oją, nɛ'a rá
xisu ra Dɛ'yo ɛna. Nɛ'ʉ gätho gue i øde, da
ma: “Ba ɛhmbʉ.” Nɛ ba ɛcua gätho i tuthe,
nɛ gui sihʉ ra dehe gue di un ra temaząi, nɛ
hin gui juthʉ a.

Ran zofo ran zɛgui

18 Nɛ nuya dí xi ahʉ, gätho ahʉ guí nuhʉ
ya yʉm hma i jaua, ngue i ma 'bɛ'a din
ja, o gue ahʉ guí øhmbʉ 'bʉ i hman ya
yʉm hma nt'o't'i ua, pɛ nu'bʉ guí ɛna gui
hyuspahʉ mi'da yʉm hma, pɛ da hyus'ahʉ
Oją ʉ yʉn ʉnbi im mangua ja ra søcuą 'bʉ.
19 O nu'bʉ guí ɛmhbʉ him majuąni 'da yʉm
hma nt'o't'i ua, ɛna gue'bʉ gdí 'uejʉ ʉ, pɛ
Oją di 'uec'ahʉ yʉn jąpi im mangua ngue
hin di ja ahʉ gui cʉrpʉ ja ra hogahnini, nɛ
hin di ja ahʉ gui sifʉ yʉ́n dät'o a ra za di un
ra temaząi. 20 Nɛ nu'a ra Jesús gue bi man ya
yʉm hma gätho i jaua, i ɛm bʉya, “Majuąni
ba ɛcä n'dihi,” bi 'yɛna. Nɛ gue'a dín nde'e,
nɛ dí xi a i, ba ɛhɛ ma Hmu i Jesús. 21 Nɛ
gätho ahʉ dín nde guin nuhʉ rán jąpi a ma
Hmuhʉ ra Jesús. Nɛ hønt'a dí xi ahʉ ya.